† 1 F 24

A . .

ANNALIVM BOIORVM LIBRI SEPTEM IO= anne Auentino Au= tore.

IN AVENTINI LIBROS CAR= men Abrahami Löſcheri.

Magnus Auentinus Boiæ primordia ſtirpis,
Dicit, & antiquum uindicat ore decus.
Stemmata commemorat, patrias ab origine gentes
Inſtaurat, ueteres laudibus ornat auos.
Qui uitam dulci cum libertate tuentes,
Geſſerunt acri plurima bella manu.
Arma laceſſiti ceperunt, arma trophæis
Ornarunt, pœnas hoſtica turba dedit.
Hinc eſt, quod priſcos Boiaria ſeruat honores,
Maiorumq; ſuo more ſtatuta colit.
Hinc ſaluas leges, hinc integra iura parentum
Cernit, & incolumi floret, ut ante, ſtatu.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Acceſsit rerum & uerborum memorabilium Index copioſus.

Cum Cæſareæ Maieſtatis gratia & Priuilegio ad decennium: Cuius Priuilegij ſumma in ſequenti pagina continetur.

Excuſum Ingolſtadij per Alexandrum, & Samuelem VVeiſſen- hornios fratres Germanos ANNO DO- MINI M. D. LIIII. Menſe Decembri.

CAutum eſt Imp. Caroli Quinti ſemper Auguſti priuilegio, ne quis omni=
no, quocunq; Imperij fines patēt, hos Annales Boiorum, intra decē annos,
ullo pacto excudat, imprimat: excudi, imprimiq; faciat: aut alibi excuſos intra Ro.
Imperij limites inferat: aut aliunde allatos uendat, diſtrahat, aut uendendi, diſtra=
hēdiue alijs autor ſit: uel uenum exponerè in publico, uel occulto audeat, uel pre=
ſumat: aut deniq; in Germanicam linguam transferat, uel eorundem Epitomen
conficiat, ſine conſenſu, authoritate, & iuſſu Illuſtriſſ. Boiorum principis &c.
ſub pena uiginti marcarum auri puri &c. ut latiſsimè in dicto
priuilegio continetur &c. Datum in oppido Bru=
xellenſi pridie Idus Iunij Anno
domini M. D. LIIII.

Illuſtriſsimo Principi & Domino, D.

ALBERTO COMITI PALATINO RHENI, VTRIVSQVE BOIARIAE DVCI ETC. DOMINO SVO CLEMENTISSIMO PERPETVAM FELICITATEM.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ALPHONSVS Arragoniæ Rex, ALBERTE Principum Illuſtriſsime, domi, foriſq; in rebus peragẽdis Princeps uerè magnanimus, interrogatus aliquando, utri rei plus deberet, libris, an armis: ex libris, inquit, et arma, et armorũ uſum didici. Præclarum equidem, & magnificum reſponſum, cũ Rex armorum uſu inuictiſsimus, hac uoce ingenue profiteri auſus fuerit, ſeſe libris plurimũ debere. Quod ego ita intelligo, non omnibus libris id deberi: neq; enim omnes literæ principibus cõueniunt, ſed eæ, quæ rectè, ac ſecus geſtorum exempla commonſtrant: id quod ſola hiſtoriarum lectio facere ſolet. Hinc eſt quod hiſtorici de Carolo Magno ſcriptum reliquerint, eum ſcilicet nunq; cænaſſe, quin ſibi rerum geſtarum hiſtoriæ ſemper ad tabulam legerentur. Quin & Demetrius Phalereus Ptolomeum regem adhortari ſolebat, uti diligenter libros de regno, deq; militari imperio tractãtes, euolueret, propterea (aiebat ille) quod ea, de quibus nemo admonere reges auderet, in libris apertè ſcripta haberentur. Felicisſimi reges, & principes illi quidem, qui ita uitam ſuam inſtituerunt. Felix uero & noſtrum ſeculum, in quo non ſolum habemus principes harum rerum amatores, uerum etiam doctorum uirorum Patronos, & fautores. Inter quos Illuſtriſsimam C. T. non extremum locum occupare notiſsimum eſt, ijs præſertim, qui grauiſsimis in rebus peragendis, hoc tempore, quo Boiariæ prouinciam C. T. adminiſtrauit. Teſtantur etiam hoc quidam ſolennes nuper habiti principum cõuentus: teſtantur quædam grauiſsimæ, imò periculoſiſsimæ magnorum quorundam Imperij ſtatuum controuerſiæ, prudentia, & autoritate C. T. compoſitæ, ſopitæq;: ubi pacis bonum reliquis rebus longe præferri C. T. in principum ſenatu prudentiſsimè conſuluit. Quid poteſt igitur præſtantius de principe dici? quid antiquius omnibus popularibus Boiariæ, quàm habere talem principem, ſub cuius auſpicijs tranquilla pace frui liceat? Neq; in hoc C. T. ſolum incumbit, ut ſumma concordia conſeruetur, ſed & omnes conatus intendit, ut bona ſtudia ſub ſe floreant. Cuius rei euidens exemplum eſt, quod iuſſu, & conſenſu C. T. Annales Boiorum, Ioanne Auentino autore, tandem publicè legimus. Vnde omnium hiſtoriarum ſtudioſorum hominum animos C. T. laudum, iam per ora omnium uolitantium, perculit ſumma admiratio, ut ſponte ſuos teſtari animos, ſignificare uoluntates, grates deniq;

agere totius ætatis noſtræ nomine geſtiant, et uelint. Delectant hij Boiorum Annales non tantum animos legentium, imô plurima, quæ hactenus aut certè perperam intellecta ſunt, aut quæ dudum magnos, & eruditos quoq; uiros torſerunt, explicant. Quare non ſine magna C. T. laude hij Annales omnibus communicati ſunt: ex quibus omnis conditionis, & ſtatus homines non parum fructus percipiēt. Principes & magnates quid inde ſibi polliceri debeant, meum non eſt admonere, id enim ſuperbum foret. Laudare uero optimum principem, ac per hoc poſteris lumen, quod ſequantur, oſtendere, utilitatis aliquid habet, arrogantiæ prorſus nihil. Id etiam á C. T. mihi concedi facile ſpero, cui hos Annales excribendos, & ad prælum parandos C. T. gratioſiſſime commendauit: & ego uiciſſim eos ſummo ſtudio, diligentia magna, & aſſiduo labore tandem abſolui. Suſcipiat ergo C. T. hos Annales, ab Auentino ipſo antea Illuſtriſſ. principibus etc. patri, atq; patruis C. T. dedicatos, nunc á me, iuſſu tamen C. T. publicatos, clementiſſimè: atq; me ſubditiſſimum C. T. ſeruitorem eſſe patiatur. Deus Opt. Max. C. T.

patriæ decus, & ſubditorum ſpem firmiſſimam nobis incolumem feliciſſimè, & perpetuo conſeruet, foueat, tueatur.

Illuſtriſſ. C. T.
Subditiſſ.
Seruitor.

Hieronymus Zieglerus Rotenburgenſis Ingolſtadij Poëticæ Profeſſor.

OPTIMO LECTORI
HIERONYMVS ZIEGLERVS S. D. P.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

ANNALES *de rebus geſtis Boiorum, quos* IOANNES AVENTINVS, *feliciſſ. memoriæ ſcripſit, in magna expectatione iam diu fuiſſe, Optime Lector, te non latet. Verum quid nam eorundem editionem huc uſq; impeduerit, incertum eſt. Licet nemo unq̄ eos abſq; autoritate Ducum Boiariæ publicare auſus fuiſſet, tamen obitum Clariſſ. uiri Auentini in præcipua cauſſa fuiſſe arbitror. Multa enim ſine dubio emendaſſet, plæraq; forſitan mutaſſet etiam, ſi per fata licuiſſet. Hinc ego hanc coniecturam facio, quòd in uero, & originali autographo multa in marginibus, non una dictione, ſed uaria, & diuerſa aliquando ſuper unico uocabulo notata fuerint: quaſi dubius ipſemet, quid potiſsimum ſequeretur, eſſet. Nam in Etymologijs de nouo excogitandis, præſertim propriorum nominum, perſonarum, locorum, & huiuſmodi aliarum rerum, nimium fuit curioſus, ne dicam ſuperſtitioſus. Id quod intelligunt, & teſtantur hij, qui Autographum ipſum uiderũt. Scimus enim eorum Annalium plurima extare exempla, etiã in exteris nationibus. Qui igitur habent, iudicent: neq; improbabunt in hac re prudentiſsimorum uirorũ conſilium: modo quieti animi homines uideri uoluerint. Atq; utinam multi habere & legere poſſent: non aliter prorſus iudicaturos, atq; nos, puto. Obſcura Etymologia, mihi crede, non parum difficultatis Lectori parit, præſertim cum res alioquin notiſsima, è longinquo etymologia uocabuli excogitata, obſcuratur. Nomina enim (teſte Hermolao Barbaro) & cognomina oppidorum propria, ſicut hominum, quacunq; lingua retineri debent. Ariſtoteles quoq; in Topicis ait, utendum nominibus ſecundum plures: quo nihil aliud uoluit (ut ego intelligo) q̄ ijs utendum, quibus multi utuntur. Denuq;, Philoſopho teſte, uerba debent ſeruire rebus, non res uerbis. Nec poſſunt omnia in latinum, aut Græcum commodè conuerti: etſi id quandoq; bene fit, magnum tamen facit lectori plærumq; dubium. Deinde etiam illud accidere ſolet, ut quia plæraq; ita tractantur, ut niſi in ſuo, ac proprio nomine legantur, neq; gratiam eandem retineant, neq; parem poteſtatem: plurimum interim nitoris, & intellectus decedat, neceſſe eſt. Quæ omnia in Annalibus ſuis Auentinus (tamen cum uenia tanti uiri dictum uolo) non ubiq; obſeruauit. Sed, ut antea dixi, planè mihi perſuadeo, ſi uita ei longior contigiſſet, multa mutaſſet. Nam Beatus Rhenanus, uir in his rebus rectè, & ſolidè uerſatus, ad Auentinum ſcripſit, eumq; amicè admonuit, ne temere, & inemendatos Annales ſuos publicaret: ne ei idem, quod alijs, eueniat. Hanc Epiſtolam Clariſſ. Vir D. Stephanus Gartner, Illuſtriſſ. Principis Boiorum Alberti Archiater, apud Auentinum legit, atq; mihi hæc non ſemel dixit. Fuit equidem Auentinus homo antiquitatis amator, admirator ſupra q̄ quiſq; alius, imitatorq; ualde curioſus. Cum igitur*

Illuſtriſſ. Principis & Domini D. Alberti Palatini Rheni, utriuſq; Boiariæ etc. ducis conſenſu, ſæpe dicti Annales, per Celſitudinis ſuæ Conſiliarios, mihi dati erant, ut ſcilicet eos de nouo exscriberem, atq; prælo appararem, continuo libros ſingulos perlegi, annotans (ut in mandatis habebã) ea, quæ uidebantur duriora. Deinde quorundam doctorum ac in hiſtorijs exercitatorum utrorum opera, & iudicio uſus, ita ut excuſi ſunt, libros Annalium omnes Chalcographo dedi. Non deerunt tamen (ut certo iam ſcimus) calumniatores, clamitãtes, multa in Auentino inuerſa, multa mutata, multa deniq; omiſſa, & quæ libuit, ſuppoſita eſſe. Confer, quæſo, quicunq; ſis, cum tuo exemplo Annales hos excuſos, ſingulaq; diligenter collige, atq; uide, num poſsis integrum duernionem conficere. Non profecto poteris; ego enim iſthæc omnia iam dudum ad unam ſyllabam ſtudioſiſsime computaui. Addc etiam inuectiuas quaſdam contra Eccleſiaſticas perſonas: item fabuloſas narrationes quæ omnia nihil quicq; ad hiſtoriam facere uiſa, igitur non fraude, ſed iudicio omiſſa. Nam bona fide affirmare auſim, Hiſtoriæ ipſi nihil quicq; detractum: omnia fideliter reddita, teſtibus multis bonis, & doctiſsimis uiris: quorum negligentiam (ut Ter. uerbis utar) æmulari malo, quàm quorundam obſcuram diligentiam, aut ſi mauis iniquum iudicium. Verum ut melius quid uelim intelligas, annotauimus infra quædam, & hæc pauca ex innumerabilibus collecta. Quæ & ſi tu legiſſes, utiq; damnaſſes. Putas ne tu, Optime lector, cuiuis licere, ijs oppidis, quæ aliquando uix trecentos annos habent, inſolita, & ipſius Euandri matri incognita nomina, contra fundatoris inſtitutum effingere? Taceo de clariſsimis nobilitatis familijs, quas aliquando ita obſcurauit, ut prorſus ſeſe non agnoſcerent. Si quid apud Beroſum, Diod. Siculum, Ptolomæum, Cor. Tacitum, Plinium, Strabonem, Am. Marcellinum, Antoninum Ro. Imp. M. P. Catonem, Euſebium, Iuſtinum, & alios, quos Auentinus ſequitur, atq; ad uerbum nonnunq; expreſsit, ſcriptum inuenitur, integrum reliquimus. Multa etiam, fateor enim uerum, integra reliquimus, cum illa non planè intelligeremus, ſatius fuit alijs iſta dijudicanda relinquere, quàm prorſus abijcere. Habes nunc, optime Lector, rationem conſilij noſtri in hoc opere publicando: id enim ſtuduimus, ut cuncta pura, integra, faciliaq; intellectu legeres. Neq; tu hunc noſtrum laborem damnabis, ſi modo rem æqua lance penſurus es. Multis uigilijs, magnis laboribus, diu noctuq; opus fuit, donec extremam manum operi huic imponeremus. Subiungam nunc quædam à nobis mutata, ut ex his paucis, quaſi ex uno cætera diſcas. Deinde Epiſtolas aliquot doctiſſ. uirorum, de hoc opere publicando, ſcriptas. Quæ quoniam eruditæ ſunt, uiſum eſt, ut nullo modo tegantur. Vale, Optime mi Lector, & ſtudium noſtrum tibi commendatum habe. Facile interim patiar me mei erroris in his Annalibus admoneas, id enim, ſcilicet errare, humanum eſſe una mecum fatebere. Nemo deniq; omni in re omnes numeros implere, & ad unius cuiuſq; animum, & uota reſpondere poteſt, præſertim cum non omnia omnes poſsimus. Vale iterum feliciſsimè.

EX

EX INNVMERABILIBVS HEC NOmina mutata annotaſſe, Lectori ſufficiat.

	Adalogeriopagum		Allerſpach.
	Agilophemus		De Egloffſtain.
	Aldodoryphum		Altorff.
	Analdinus		Ab Anhalt.
	Angilemi		Ingelhaim.
	Beroritus		Bernried.
	Bibelicum		VVaibling.
	Biaritum		Bairreut, atq; Beyharting.
	Burobergenſe		Peylberg Mon.
	Captorum præſules		Abbates.
	Chirichemos		Kirchaim.
	Circobergenſis		Comes à Kirchberg.
	Diouelta		Zuuifalten Mon.
	Druides		Domini de Truheding.
	Elephantoſtonenſis		Ab Heiffenſtain.
	Enodoriphi		Enſdorff.
	Eburobergomum		Eberſperg Mon.
	Frigiobergenſis		Freyberger.
	Geſocircus		Geskircher.
	Goldiccius		Goldecker.
	Hainricus Exul		Hainrich Oxl.
	Habeſobergenſis		Ab Habſperg.
	Hellenobertocircus		Ab Ellenbrechtskirchen.
	Hunobergius		Hauſperger.
	Iringoburgenſis		Ab Euresburg.
	Langobardonæmum		Langkhaim.
	Leonardus Equus		Leonardus ab Eckh.
	Litouoldoſtoni		Vom Stain auff dem Nordgeuu.
	Maſelborhenus		Mäxelrainer.
Quod Auentino fuit	Murocircus		Maurkirchen.
	Morini	Alijs eſt.	Moring am Lechrain.
	Paphios		Pfaffenhofen.
	Paracoſtonos		Parckſtain.
	Priſcus AElius		Der Preiſchl.
	Puſonangus		Von Piſenang.
	Pynizodunus		Pentzenauer.
	Redonicerina		Vna de Reduuitz.
	Rapertouillariorum pagus		Rapoltzuueil.
	Redobocbos		Raitenbuch Mon.
	Spanæmus		Von Spanhaim.
	Sarabriga		Sarbruck.
	Schamaphubeta		Schaumhaupten.
	Siuobocbos		Schiuerpuech.
	Suitodoryphos		Schvvandorff.
	Sura		Der Saurer.
	Spiſonartze		Der Speshart.
	Taringius		Torringer.
	Therobetha		Thiethaupten.
	Theoualda		Theobaldus.
	Tiuarpus		Ain Tuarſer.
	Thymoſirus		Dumshirn.
	Valdechium		VValdeck.
	Valeſemus		VValshaim.
	Veronerus		VVernherus.
	Veliphorathuſium		VVolfratshauſen.
	Viſſopagus		Ain VViſpeck.
	Viridoburgenſis dux		V Virtenbergenſis.
	VVichen		Von VVeichs.
	Veliphoganges		VVolfgangus.
	Vndenodoryphum		Vnderſtorff.
	Vocciothraſo		Vahendreſs.

Sequuntur nunc aliquot Epiſtolæ clarorum uirorum.

ORNATISSIMO VIRO
DOMINO IOANNI AVENTINO,
uariarum cognitione diſciplinarum præſtanti, amico non uulgari.
S. P. D.

IAM à multis annis conſtans fama eſt, te multum operæ in cognoſcenda rerum Germanicarum antiquitate ponere, Vir ornatiſsime. Excuſsiſſe enim diceris omnes utriuſq; Norici Bibliothecas, & fortaſsis etiã uicinæ Pannoniæ, & Rhetiæ. Quòd ſi cum iudicio rem tractabis, quemadmodum nõ dubito, uetuſtati multum lucis accedet. Propterea autem iudicio opus eſſe uidetur, quòd conſtet medios ántiquitatis homines ex magna parte Monachos, & nonnunq̃ exteros, puta Scotos, in hiſtorijs noſtrarum prouinciarum, quas ipſi condiderunt, ſæpiſsimè labi. Gratulor autem Germaniæ, quòd hunc tibi laborem illuſtrandæ uetuſtatis deſumpſeris: homo in nullo non literarum genere diligenter uerſatus. Nam tametſi Noricum, ut conijcio, pręcipuè celebrabis, non poteſt tamen fieri, quin obiter multa incidant, quæ ad cæterarum prouinciarum gloriam pertineant. Tentauit annis ſuperioribus quidam illuſtrare Germaniam, & uolumen edidit, ut ſcis, magnis laboribus conſarcinatum: quo nihil unq̃ infelicius uidi: propterea quòd huiuſmodi præſidijs prorſus caruerit, quibus ſcriptori in primis opus eſt. Ea ſunt ſtylus, & iudicium. Stylum autem adeo non habuit, ut ne Grammaticam tenere uideatur. Iudicium utcunq; boni conſulerem, preſertim in hoc ſcripti genere, & in tanta rerum uarietate, ſcriptorumq; euariatione. Porro cum Petrus iſte Lachnerus in Noricum rediret, & ſe tibi notum eſſe diceret, quippe in cuius ædibus ſæpe hoſpitium habuerit, & in iſta profectione fortaſsis eſſet habiturus, perq̃ oportunum iudicabam, ſi te, tot annis non uiſum, nimirum poſtq̃ Lutheciam reliquiſti cum Feniſeca tuo, ſemel per literas ſalutarem. Neſcio an de facie me noris: nec de hoc laboro. Tu Clichtoueo operam dabas: ego ſub præpoſito, digno potius, qui eſſet auriga, q̃ puerorum præceptor, bonas horas perdebam. O temporum infelicitatem, O miſeram Lutheciam. Amaui uero te ſemper, nùnc uero maximè, poſtq̃ tuam in optimis ſtudijs diligentiam tota Germania prædicare incipit. Bene Vale Auentine eruditiſsime. Baſileæ quarto Nonas Octobris Anno M. D. XXV.

Beatus Rhenanus ex
animo tuus.

CLARISSIMO AC IN PRIMIS ERVDITO Ioanni Auentino amico noſtro chariſsimo.

S. P. D.

VEnit in manus noſtras his diebus index tuarum lucubrationum Germanicę excuſus, optime ac præſtantiſsime Auentine, in quo perſpeximus, ꝗ diligens fueris Germanicarum, præcipue Bauaricarum rerum indagator. Vſqꝫ adeò, ut ingenue fateamur (pace aliorum hæc ſcribimus) neminē hoc ſeculo, tot Genealogias clariſsimorum Germanorum, neminem tot inſtitutiones Monaſteriorum in lucem protuliſſe. Cupimus auidiſsime, mi Auentine, ut has tuas hiſtoricas lucubrationes edas aliquando, ac pro patriæ communis decore diutius latere non permittas. Quin miramur etiam uehementer, cur partum illum tuum egregium patriæ non pepereris. Te igitur plurimum rogamus, ut illius nos tandem facias participes. Vix enim credis ꝗ delectauerit animos noſtros illa tua, in hiſce antiquitatibus aſſequendis, tam anxia diligentia, adeò ut teſtimoniales quoqꝫ literas inſtitutionum Monaſteriorum adhibueris. Ex quibus facile intelleximus, ꝗ religioſe hiſtoriæ legem, ueritatem uidelicet, in ſcribendo obſeruaueris. Quare age, ede mi Auentine (ne aliquo ſiniſtro caſu pereant tot tuæ uigiliæ) nō nobis modo, ſed & patriæ, quæ te ad hoc egregium genuit ſtudium. Aut reſcribe ſaltem, quo conſilio diſtuleris, noſqꝫ auidiſsimè expectantes, hactenus ſis fruſtratus. Pollicitus aliquando, te de Sueuis quæ repereris obiter, nobis communicaturum. Fac mi Auentine, ne hoc tibiè memoria excidat. Vale in Chriſto ſeruatore noſtro, qui te nobis incolumem cuſtodiat. Ex Auguſta Vindelicorum Anno M. D. XXVI. decimo die Decembris.

Tui.

Matheus Marſchalck, ac Conradus Adelman ab Adelmansfelden Canonici Auguſtenſes.

CELEBRI, AC PRÆCIPVO GERMANICARVM ANtiquitatum perquiſitori, Domino Ioanni Auentino, Ratiſponę agenti, ſuo fautori tam adamato, ꝗ obſeruando.

S. D.

SPerabam omnino D. tuam in Auguſtanis Comitijs conuenire, Vir doctiſsime, ſed ſpe fruſtratus, quod coram fata negarunt, tabellis explere deſtinaui. Vnde ſuperioribus hiſce diebus literas ad te Norinbergam direxi, quæ lares tuos fortaſsis nūc attigerunt. Nec dum ſatiatus, haſce iuſsi ſuccedere, quibus humanitati tuæ ſupplico, ut nonnulla & oppidorum, & amnium priſca nomina, per Reuerendiſsimum Salisburgiæ Cardinalem &c. mihi impertita, potiſsimum Bauarica, cum ex officina elucubrationum tuarum prodierint, interpreteris: hiſtoria-

rum quoq; tuarum codices æreorum typorum excuſoribus citra moram publi-candos impertiri uelis, Sic amicorum rogatibus condeſcendendo, nominis tui perpetuitati es conſulturus. At quum è diuerſo D. tuę obſequi potero, ſenties me paratiſsimũ. Cumq; reſponſionis tuæ epiſtola Domino Chriſtophoro Scheurlin Norinbergenſi Iureconſulto fuerit oblata, eam portatoris occaſione habita, ad me deferri ſtudebit. Vale, ac me ama. Auguſtæ XXIX. Octobris, Chriſtianæ ſalutis Anno 1530.

Sebaſtianus à Rotenhan
Eques auratus, & Iurecon
ſultus,

ORNATISSIMO VIRO D. LEONARDO ECCIO
Illuſtriſſ. Bauariæ principis Conſiliario.
S. P.

MErito uidear improbus, Vir Clariſsime, qui ignotus ignotum appellem, niſi illud concederet humanitas, ut in amici negocio pudorem aliquantiſper deponamus. Mihi cum Ioanne Heruagio & uetus, & arcta neceſsitudo intercedit, quod is, quemadmodum per coniugium in locum Ioannis Frobenij ſucceſsit, ita ad illius exemplum in excudendis cum dignitate bonis authoribus egregiam nauat operam. Quod petit, & cuius me apud Celſitudinem tuam oratorem eſſe uoluit, paucis expediam. Ioannes Auentinus ſcripſit utraq; lingua Hiſtoriam Germanicarum rerum, eam cupit ſuis formulis euulgare in publicam utilitatem. Audio fuiſſe ſuppreſſam, quod in ſuæ gentis hiſtoria quædam admiſcuiſſet, quæ principum animos nonnihil offenderent. Quod in hac non arbitror factum: & ſi quid forte fuerit, non magno negocio poterit corrigi. Tu uero pro tua apud principem tum gratia, tum authoritate, facile impetrabis, ut ſinant poſteriorem hiſtoriam exire in manus hominum. Curabitur autem ab Heruagio, uiro neutiq; ingrato, ut ex hac re nõnihil honeſti nominis tibi paretur apud omnes, qui rerum geſtarum exacta cognitione delectantur: meq; ſimul cũ Heruagio tibi hoc beneficio deuinxeris. Cupio enim eſſe in eorũ numero, quos tua ſublimitas ſuo dignatur fauore. Bene Vale. Datum Baſileæ, ubi nunc ago nouus hoſpes, ut adſim excudendo concionatori meo: ultimo die Iunij 1535.

Eraſmus Roterodamus mea manu.

NOBILISSIMO, AC ERVDITISSIMO VIRO D. DOmino Leonardo ab Eckh, Domino, & Patrono ſuo in præcipuis obſeruando.
S.

SVbuerebar Vir Clariſsime, ne in amici gratiam, cauſſam parum uerecundam ſuſcepiſſem: ſed res bene ceſsit. Etenim ut nihil aliud accedat, pro magno lucro de-

ero deputo, quod hac occaſione nactus ſum humaniſsimi uiri amicitiam, quam ego perpetuam eſſe cupio.

Auentini index uaria promittit, nec ea ſane protrita. Apparet hominem fuiſſe ſtudio indefatigabili, ac reconditæ lectionis. Dignus erat, cui uita diuturnior obtingeret.

Amo pietatem tuam, qui amici defuncti memoriæ tam ex animo faueas. Vbi miſeris, quæ colligi poſſunt, ego quoq; pro mea uirili adnitar, ut & illius eruditio, et tua erga hominem pietas poſteris commendetur. Cupiebam pluribus tecum agere, ſed multorum dierum aduerſa ualetudine ſic extenuatus ſum, ut manus ægrè calamum regat. Verum quod nunc diminutum eſt, alias penſabitur. Interea cupio te quàm proſperrime ualere. Eccleſiaſtes meus iam erat abſolutus, niſi ualetudo coegiſſet feriari prælum: at uel inabſolutus prodibit ad Calendas Septembris. Datum Baſileæ 5. die Auguſti 1535.

Eraſmus Rot. mea manu.

VITA IOANNIS
AVENTINI BOII.

NOBILI, ET ORNATISSIMO VIRO OSVALDO ab Eckh in VVolffs & Randeckh, &c. Domino ſuo obſeruando Hieronymus Zieglerus, S. D. P.

QVotieſcunq; apud te, Oſualde ornatiſsime, de Auentino Præceptore tuo mentio fit, animaduerti non ſemel te ſumma pietate erga illum, etiam dudum mortuum, commoueri, & ita laudes eius prædicare, quaſi nullis prorſus officijs eius in te fidei, & diſciplinæ perpetuo ſatis facere queas. Macte iſto animo, & hac pia memoria, Oſualde Ornatiſſ. macte inquam, ſic enim fiet, ut multi abs te exemplum capiant, atq; huiuſmodi affectum erga ſuos præceptores mordicus retineant. Nam uulgo uidemus nihil fere abiectius eſſe præceptoribus. Vtinam igitur omnes te in hoc pietatis officio ſequerentur. Cuius rei gratia tibi publicè teſtis eſſe uolui, atq; Auentini uitam (ſicuti ex te, alijſq; excepi) deſcripſi: & eam tuo nomini inſcripſi, inſcribo, & dedico. Nihil nunc (crede mihi) uiri de te optimè meriti manibus gratius facturus es, quàm ſi uitæ eius bene, & honeſtè peractæ teſtis eris, patrocinioq; tuo quicquid de illo ſcriptum eſt, tueberis. Accipe à me in præſentia hoc paruulum munuſculum, donec tibi, cui multum debeo, in grauiori argento gratificari detur. Vale Vir Ornatiſſ. perpetuo feliciter.

IOANNES Auentinus natione Boius, noſtro ſeculo antiquitatis ſtudioſiſsimus indagator, ex Abuſina (oppidum eſt ſuperioris Boiariæ, quod uulgo Abēſperg dicitur) oriundus. Patrem habuit Ioannem Thurmair Pandocheum eius oppidi, uirum honeſtum: unde & à nobiliſſ. uiro Leonardo ab Eckh Thurniomarus in epigrammate quodam dictus eſt. Quòd uero ſeſe Auentinum no-

minarit in cauſſa eſt patriæ antiquum nomen, Nam Abenſperg in uetuſtiſsimis
literis Auentinium, ab Antonino Ro. Imp. in itinerario ſuo Abuſina uocatur.
Natus eſt Auentinus anno Chriſti domini noſtri M. CCCC. LXVI. Quàm
primum pater filium ſtudijs dicaſſet, breui temporis ſpacio prima fundamenta
Grammaticæ, quod tamen eo tempore rarum erat, deprehendit. Deinde Ingol-
ſtadium à parentibus miſſus eſt: ubi cum in philoſophia, & liberalibus artibus
multum profeciſſet, conſilio præceptorum ſuorum, atq; ex innato erga honeſta
ſtudia ardore, Lutheciam Pariſiorum profectus eſt. Quod Gymnaſium primas
præ omnibus alijs in Europa tum tenebat. Ibi ita ſeſe in omni ſtudiorum genere
exercuit, ut ſeptem artium Magiſterij dignitatem aſſequeretur. Præceptores Pa-
riſijs habuit Iacobum Fabrum Stapulenſem, & Iodocum Clichtoueum, ſicuti
ipſe in lib. 6. annalium ſcriptum reliquit. Poſtea anno ſalutis tertio in Germaniã
ex Gallia redijt, Viennam petijt. Quo cum ueniſſet, priuatis auditoribus libros
aliquot oratorios, & Poëticos (quod ibidem pauci antea tentaſſent) prælegit.
Anno uero quarto Ratiſponam ex Vienna uenit. Sub qua profectione in mor-
bum grauiſsimum incidit. Bigis igitur uectus ad Andream Brims, Patrem Do-
mini Eraſmi Ratiſponæ nunc agentis, diuertit, rogans uti ſibi liceret in præſenti
frigore ſeſe apud fornacem fouere pauliſper. Vbi cum acquieuiſſet Andreas, ho-
ſpitio eius per totam hyemem uſus eſt, & ſe fouit. Et ſi moleſtum non nihil erat
hominem ægrotantem tam diu retinere, tamen ob uiri ſingularem probitatem,
& eruditionem raram parentes Eraſmi patienter tulerunt, donec priſtinæ ſani-
tati reſtitueretur. Quod ubi factum eſt, & ipſe uires paululum reaſſumpſiſſet, in
patriam redijt, ibiq; totum annum permanſit. Anno ſexto rurſum Viennam
abijt, Eraſmumq; ſupra dictum, agentem iam decimum, & quintum annum ſe-
cum abduxit. Quo tempore D. Maximiliani Ro. Imp. liberalitate doctiſſ. totius
Germaniæ uiri Viennæ agebant: nempe Conradus Celtes primus inter omnes
Germanos Poëta Laureatus. Ioannes Stabius Cæſareæ Maieſtatis Mathemati-
cus. Ioannes Cuſpinianus Imperatoris Orator. D. Velocianus Pinderus. Ioachi-
mus Vadianus &c. Quibus partim uſus eſt præceptoribus, partim familiariter
cum eis uixit. Anno ſeptimo Cracouiam profectus eſt: ibi Grammaticam Græ-
cam publicè legit: Mathematicisq; tum magnam operam, ut ipſemet li. 4. anna-
lium ſcribit, dedit. Sed ad patriam per literas reuocatus, Eraſmo Brimſio Comi-
te Viennam ex Cracouia uenit, inde Ratiſponam, & tandem uſq; in patriam cō
migrauit. Anno nono cum Eraſmo Ingolſtadium abijt, ubi Somnium Scipio-
nis, & Rhetoricam Ciceronis ad Herennium profeſſus, magnam laudem conſe-
quutus eſt. Poſt bellum Bauaricum ſcripſerat Heroicum carmen gratulatorium
ad Albertum ducem Boiorum, conditionemq; aliquam tum petebat. Porrò an-
no duodecimo Monacum uocatus Illuſtriſſ. principum Ludouici, & Erneſti fra-
trum Germanorum præceptor conſtitutus, eos Burckhuſij honeſtis literis dili-
genter inſtituit. Poſt paucos annos cum Illuſtriſſ. principe Erneſto &c. in Itali-
am profectus, multas ibi cum principe uidit urbes, & mores hominum: præcipuè
Mantuæ ſanguinem Chriſti miraculoſum ſub Carolo Magno repertum (ſicuti
ipſe lib. 4. ſcribit) inſpexit. Tandem officio præceptoris defunctus, noluit uitam
reliquam in ocio, ſed in negocio tranſigere, & Annales Boiorum ſcribere ince-
pit. Quod cum Illuſtriſſ. principes VVilhelmus, Ludouicus, & Erneſtus duces
Boiorum &c.

Boiorũ &c. intelligerent, eum liberaliſsimè ſumptibus iuuare polliciti ſunt. Hinc diplomatis ad omnia Monaſteria Boiariæ ſumptis, utramq; Boiariã perluſtrauit: atq; quæ ibidem inſpexerit, ipſe in ſua dedicatoria Epiſtola Annalium enumerat. Bonam partem etiam antea ætatis, patrimonij ſui, ualetudinis perluſtrando Germaniam, Galliam, Italiam, Sarmatiam, Pannoniam exhauſit. Poſteaq; uaria & multa ad propoſitum ſuum idonea collegiſſet, Annales ſeptem libris latine conſcripſit: quorum maiorem partem Ratiſponæ apud Eraſmum Brims, quædam etiam in patria, ubi ædes cum adiũcto horto extra męnia habebat, abſoluit. Verum ſolitudinẽ pertæſus, ad Eraſmum ex Abuſina ſcripſit hæc uerba: Neminem habeo, cum quo loquar: quare decretũ eſt apud me, rurſum ad te uenire &c. Nam aliquãdo integrum, quandoq; dimidium annũ Eraſmi hoſpitio Ratiſponæ uſus eſt. Anno domini M. D. XXIX. Menſe octobri à Ratiſpona in patriam redijt. Quàm primum uero ædes ſororis Abuſinæ ingreſſus eſſet, ſtatim captiuus (quam ob cauſſam neſcio) abductus, per aliquot dies in uinculis detentus eſt. Verum paucis pòſt diebus mandato Illuſtriſſ. Boiorum principum libere, nulla infamiæ nota prorſus illata, dimiſſus eſt. Sed ita fit, ubi aliquando quidam clementia principum, in bonorum perniciem abutuntur. Quamq̃ illud uiro philoſopho aliquo modo tolerabile eſſe debuiſſet, tamen non nihil in alium mutatus uidebatur, ualde inſuper timidus, & puſillanimis, de diſpendio ualetudinis, & captiuitate multum conqueſtus, nimium anxius, ita ut illam ſolicitudinem ueram melancholiam in eo eſſe, multi arbitrarentur. Ad Venerem nunq̃ procliuis, & quantum omnes, cum quibus uixit, teſtantur, ab amoribus mulierum alieniſsimus ſemper fuit. Cum uero iam ad annum uſq; 64. ætatis ſuæ cælibem uitam duxiſſet, cum Oſualdo Rueland, & Eraſmo Brimſio de uxore ducenda conſulere cępit, ſerioq; ſępius multos locos ex ſacris literis, ſuadentes & diſſuadentes matrimonium protulit. Sed ſenectutem ſuam omnino conſiderans, tandem prorumpens in hæc uerba, dixit: ſenex ſum, mihi miniſtrari opus eſt. Duxit igitur Sueuam, moroſam mulierem, illepidam, & omnino pauperem: deceptus ab anu quadam, quæ ei illam ut famulam ſaltem, adduxerat. Ducta uxore, Ratiſponæ in uia Angilorum domum emit: ubi aliquãdiu cum uxore habitauit. Anno 33. ſalutis à Nobiliſſ. uiro Leonardo ab Eck &c. Ingolſtadium, ut filium ſuũ Oſualdum inſtitueret, euocatus eſt. Quo cum ueniſſet, Petro Apiano Mathematico Clariſsimo extra familiam familiariſsime uſus eſt: honeſtiſsimè ibi perpetuo uixit, raro in publicum prodibat, domi ſeſe Horatianis carminibus cantandis, à prandio, & cœna, cum Oſualdo ab Eck, & alijs oblectabat: ſicuti mihi Venerandus uir D. Chriſtophorus Rumel ad D. Mauritiũ Auguſtæ Canonicus, & ſenior, qui unà cum Auentino eo tempore, & in unis ædibus habitauit, ſæpius dixit. Veſpere aliquando ad Danubium prodeambulabat: ubi ego memini me illum ſemel uidere. Circa Natalicias ferias anni 33. uehiculo Ratiſponam uenit, ut uxorem cum filia infante ſecum Ingolſtadium aueheret. Verum, ut ſunt res mortalium caducæ, bonus & pius uir, ſiue ex frigore (quod ei ſemper q̃ alijs infeſtius fuit) ſiue quod aliàs ſenex, atq; exhauſtus uiribꝰ eſſet, in itinere morbo correptus, ſtatim cum Ratiſponam ueniſſet, calidum popoſcit. Illi qui aderant, & inter cęteros Oſualdus Rueland, & Eraſmus Brimß uaporarium calefieri curarunt: tandẽ etiam calida offula abſorpta, ſe in cubile declinauit. Altero die præſentibus ami-

tis,& familiaribus ſuis multa,& uaria loquutus eſt. Inter cætera Annalium ſuorũ memor, optauit principem tanto ſuo labori, atq; operi fautorem: complura (diſcens) adhuc forent inquirenda in Boiemia, Vngaria, Auſtria, quæ uetus ſunt regnum Boiariæ, ſed nõ eſt, qui curet. Deniq; ingraueſcente morbo, indies peius habere cepit, tandem V. Idus Ianuarij, complicatis manibus, cum deuotiſsime Deo per Chriſtum animam ſuam commendaſſet, emiſit ſpiritum ſimilis dormienti, anno ætatis ſuæ 68. præſentibus VVolfgango Ryſio, uxore ſua, atq; anu una. Vxorem habuit unam, quam diximus, moroſam: ex qua filium Carolum, qui infans obijt, progenuit: deinde filiam Giſalam nomine poſt ſe reliquit nouẽ ſaltem hebdomadarum, quæ etiamnum in uiuis eſt, patremq; ex facie proxime refert. Quam, ut audio etiam nuper Ludouicus Lindauer Illuſtriſſ. Principis Alberti Secretarius &c. ducere decreuerat: & id quidem ob ueterem amiciciam, quã cum Auentino habuit. Sed quid eas nuptias impediat, nondum ſcio. Mediocri fuit ſtatura Auentinus, obeſo tamen corpore paulum. Barbam crocei coloris, quam ſubter genas alebat, ſupra radebat omnem, habuit. Studia ſua ſemper à crepuſculo, cum ſacra lectione, auſpicatus eſt. A cæna paululum ocioſus, deinde ad mediam frequenter noctem libris incumbebat. Nunq; delectabatur ſodalitio multo, ſibi & ſuis ſtudijs uixit. In conuerſatione tamen erat ualde pius, & affabilis: in familia ne puero (ut dicitur) oneroſus. Perſonam omnino philoſophicam referebat. Parciſsimi uictus, inter edendum crebro bibebat, ſed quaſi pitiſſando uix ſuprema labra proluebat. Plærunq; non cænabat propter ſtomachum, nam eo repleto dormire nocte non ualebat. In ueſtitu non erat mollis & effęminatus, neq; ſordidus, ſed honeſtus. Pecuniæ quoq; miníme auidus. In lyricis uerſibus ſcribendis admodum felix, & Horatij imitator egregius. Multa habet Oſualdus ab Eck Poëmata ab Auentino ſcripta, quę, uti ſpero, propediem publicabuntur. Plurima ſcripſit quæ excuſa ſunt. Vallam promiſit, ſed non edidit: & ut audio exemplar in Monaſterio Ror adhuc habetur. Communia ſua dicta erant: Naſcẽtes morimur. Homo bulla. Non res ipſas reprehendimus, ſed abuſum, & homines rebus abutentes. ἀνέχου καὶ ἀπέχου &c. quibus ſeſe conſolabat̃, & q̃ nihil in rebus humanis conſtans eſſet, indicabat. O uir recti exempli, cuius laudem ad
aſtra extollere uere deberemus: qui tanto ardore antiquitatum
indagator fuit, quanto nullus alius noſtro æuo. Apud
D. Haimeramum Ratiſponæ ſepultus eſt
cum tali Epithaphio, & æterni-
tatis monumento.

Boius Auentinus faciem ſic geſsit, & ora,
Atq; habitu tali conſpiciendus erat.
Magnus in hiſtorijs ſcriptor, ueterum monumenta
Explicuit: uiuet dum uagus orbis erit.

D O M
IOAN. AVENTINVS VIR SINGVLARI ERVDI.
FIDE AC PIETATE PRÆDITVS: PATRIÆ SVÆ
ORNAMENTO, EXTERIS ADMIRATIONI FVIT:
BOIORVM, ET GERMANIÆ STVDIOSISSIMVS:
RERVM ANTIQVARVM INDAGATOR SAGACISSIMVS:
VERÆ RELIGIONIS OMNISQ. HONESTI AMATOR.
CVI H M AD POSTERIT. MEMORIAM P. EST
V IDVS IAN. ANNO M. D. XXXIIII.

RERVM ET VERBORVM IN ANNALIBVS BOIORVM PRAE-cipue memorabilium INDEX.

A.

ABach. Folio. 111. 507.
Abares qui & Auares 25.
Abaria quæ & Auaria 25.262.
Abarum ſedes 262.
Abbates multi Boiariæ 302.
Abdella 339.
Abdiramus rex Saracenorum 287.
Abdirachmas qui 378.
Abdiromanus qui 378.
Abenſt & Abſt flu. 28.
Abenſperg 29.744.
Abenſpergenſium Barorum genealogia 827. (828.829.
Aberndorff 257.
Abies Aſuini 691.
Abraamus princeps Auarorum 351.
Abraæ natiuitas 40.
Abroditarum princeps 384.
Abroditæ Francorum ſocij 357.
Abſus 28.
Abudiacum 111.116.507.
Abulabaz dictus eſt Elephantus 348.
Abulazarus rex Saracenus 381.
Abulazo rex Beticæ 360.
Abumaruan qui dicatur 386.
Abuſina patria Auentini 29.828.
Abuſiacum 27.
Accia 87.
Achaz rex 54.
Achdorffer 744.
Achdorff 756.
Achillæus 187.
Acilia Auguſta 508.
Acon ciuitas 656.
Adalaricus 262. mors eius 267.
ſ. Adalbertus 470.
Adalbero Epiſcopus VVirtzburgenſis 586.
Bambergenſis 540.
Adalbero comes Carinthiæ 517.
Adalbero dux Charionum 512.
Adalger rex 251.
Adalgerio 47.
Adalgerion Marchio Atheſinus 262.
Adalgiſus dux Beneuentanus 433.
Adalungus Abbas 384.
Adam primus homo 31.
Adelgiſus dux 326.
Adelhaidis de Cipro 789.
s. Adelhaidis 496.
Adelhaidis â Greiffenbach 682.
Adelhaidis uxor Ludouici Balbi 447.
Adelhaidis uxor Hainrici quarti 587.
Adelhardus 382.
Adelramus 382.
Adelramus Epiſcopus moritur 397.
Adelramus de Hals 736.
Adeluida 370.
Adeluinus Epiſcopus moritur 379.
Adeluuein 356.385.
Adlungſdorff 828.
Adolphus de Naſſauu comes Imperium ambit 718.
Adolphus dictus der pfaffen Kunig 722.
Adolphus Cæſar occiditur 733.
Adolphus dux Bergæ 822.
Adolphus dux Boiorum infans obijt 824.
Adolphus menſæ regiæ præpoſitus 328.
Adorare quid, unde, & uarius adorandi mos. (345.
Adrana flu. 325.
Adrouald 397.
Aduatici 71.
Adulas Tuiſconis comes 37.
Adulas primus Rhetiam coluit 93.
Adulterij pæna ſub Tuiſcone 39.
Aegidius quis dicatur Germanis 240.
Aegidura flu. 360.
Aegypti ſex prouinciæ 105.
Aelianus dux 187.
Aelius Donatus præceptor D. Hieronymi. (206.
Aemiliani mors 179.
Aeneas 85.609.
Aenotherus gygas ſub Carolo Magno militauit 353.
Aeſtagrius Ro. 251.

Aetas prima ab orbe condito 123. ſecunda & tertia 124. Quarta & quinta ibidem
Aetius dux 314.
Aêtl Monaſt. 692.
Affhauſen 825.
Agapetus 262.
Agathon Epiſcopus 440.
Agendicum 415.
Agenorichus 201.
Agilulphus rex 274.
Agmund Monaſterium 551.755.
Agnes filia Alberti Auſtriaci 719.
Agnes filia Hainrici 4. Imp. 595.
Agnes Bernauerin ſubmerſa 825.
Agreſtinus Boios ſacras literas docuit 278.
Agrippa rex 151.
Agrippa Pompeius 148.
Agrippa 85.
Aguntum urbs Norici 276.
Ahamer 744.
Ahamſtain arx 654.
Aibling an der Mangfald 349.412.
Aicha oppidum 28. oppugnatur 804.
Aiche miſtel 257.
uom Aigen 745.
Aichſtadium 27.298.
Aindorffer 745.
Ayzo qui 386.
Aynardus comes à Rotenburg 595.
Alagiſus dux Tridentinus 281.
Alanus mons 45.425.
Alaricus rex 251.252.
uon der Alb 756.
Alba oppidum 85.527.
s. Albanus 439.
Albanus mons 85.
Albanus comes Tuiſconis 37.
Albanenſes populi 37.
Albefleda 252.
Albericus 341.
Albeger 377.
Albigarius 378.
Albinus Saxo 372.
Albio exul 328.
Albis 186.
Albrechtshamer 756.
s. Albertus 509.
Albertus filius Ludouici 4. Imp. 793.
Albertus 2. dux Boiorum 798.
Albertus 3. dux Boiorum 805.814.
Albertus Bathauus moritur 805.
Albertus à Stauff Epiſcopus Ratiſpon. 808.
Albertus Boius ad regnum Boiemiæ uocatur 826.
Albertus 3. dux Boiorum cognomento pius moritur 834.
Albertus dux Auſtriæ ſapiens dictus 719.
Albertus Cæſar eligitur 734.
Albertus Cæſar interficitur 740.
Albertus comes Tyrolliĳ 720.
Albertus ab Habſpurg 672.
Albertus dux Boiorum Annam ducit 826.
Albertus comes à Dillingen 497.
Albertus comes de Bamberg decollatur 478.
Albertus Cæſar moritur 826.
Albertus Bathauus obĳt 801.
Albertus comes ab Haigerloch 731.732.
Albertus comes à Sarpruck Epiſcopus Mogont. 617.
Albertus comes ab Hals 705.717.736.
Albertus Auſtriacus Imperium ambit 718. moritur 795.
Albertus ab Hochburg 710.
Albertus comes à Bogen 657. ultimus à Bogen 691.
Albertus comes à Kalb 620.
Albertus filius Berengarĳ 2. Italia pellitur 501.
Albertus præfectus Eporediæ 474.
Albertus Epiſcopus Bremenſis 554.
Albertus 4. dux Boiorum 834.
Albertus Schonſtainer 746.
Albertus de Schmidmül 753.
Albertus Rindmaul 757.
Albertus Magnus 700. moritur 701.
Albertus Beham Bathauenſis decanus 671. capitur 676. excoriatur 687.
Aldenburger 757.
Aldodanus legatus 326.
Aldus Manutius 832.
Alemannus Hercules 30. parens Boiorum 44.255.
Alemannus flu. 27.337.
Alemanni hoſtia 255.
Alemanni qui 26.34. & 315.
Alemanni, quaſi dicas omnes uiri, all man 182.
Almannus comes ab Abenſperg 680.
Allerſpach fundatur 552.630.
Alexander 2. Pont. Max. 545.
Alexander 25. Ro. Imp. 167.
Alexander qui & paris 49.

Alexander Magnus 57.62. interitus eius 170. (807.
Alexander 5. Pont. M. 808.
Alexandria urbs 645.
Alexius Imp. Conſtantinopolitanus 588.
Allienſis pugna ſub Brenno 60.
Alirunæ quæ 48.
Almhaimer 745.
Alphen uicus 820.
Almannus ab Helingerſperg 662.
Altmanſtain 30.
Almus rex 613.
Alphonſus fit Cæſar 698.
Alphonſus Neapolim obſidet 824.
Alraun 48.
Alſatia portio Heluetiæ fuit 731.
Altaich Monaſt. 291.
Alte capel zu Regenſpurg 507.
Altfranckiſch unde dictum 314.
Altenmünſter Monaſt. 604.
Altmül flu. 337
Altmülmünſter 654.
Altenmünſter 291.
Altze oppidum 732.
Amacozus 359.
Amadocus mons 45.
s. Amalbertus 330.
Amandus dux 187.
Amalaricus 253.
Amalouinus Franco 327.
Amalouinda filia Theoderici 262.
Amaromurmulus rex Perſarum 346.
Amaſius flu. 34.
Amantius Eunuchus Anaſtaſij Imp. 259.
Amazones 48 49.52.
Ambergthal 551.
Amblicum uicus 349.
Ambricus Epiſcopus 466.
Ambro flu. 28.
Ambroſius præfectus Vidonis 470.
Amilius Euilomerodachus rex. 55.
Am. Marcellinus hiſtoricus 198.
Ammerſehe 28.
Amodeus fit Pont. M. 826.
Ampfing uicus 755.759.
Amulius 85.
Amurates Turca 804.
Anatici 93.
Anaſſus flu. 332.
Anaſtaſius Ro. Imp. 255.258.259.
Anaſſoburgium 481.
Ancouinus 362.
Andes ſiue Andeganenſes 225.
Andelau Monaſt. 460.
ab Andex comitum origo 261.
Annales Germanorum qui 38.261.
Andreas de Lauden 761.
Andreas rex Neapolitanus 783.
Andreas rex Apuliæ necatur 784.
Andreas rex Vngariæ 532.
Andreas Monachus hiſtoricus 806.821.814.
Andreas Sacrilegus 801.
Angelbertus Epiſcopus Friſingenſis 507.
Angelbertus qui ab alijs Lambertus dicitur (472.
Angeluuold quis 356.
Anger Monaſt. Monachij 725.790 806.
Angia uicus 828.
Angiloſtadium 27.257.
Angelbertus Epiſcopus occiditur 664.
Angiſus 279.282.
Anglij unde 34.
s. Anianus 260.
Animæ humanæ officia diuerſa 264.
Anna duciſſa Braunſuicenſis 826.
Anna ab Haigerloch uxor Rudolphi Imp. 708. moritur 713.
Anna Borbonia Ludouici Barbati uxor 805.
Anna filia regis Boiemiæ 775.
Anni rationem habuit Auguſtus 123.
Anno Epiſcopus Friſingenſis 412.
Anno Archiepiſcopus Colonienſis 547.
Anſer pro ſpiritu ſancto 589.
Anſgarda 447.
Anſgerion 471.
Anshelmus de Iuſtingen 662.
Anshelmus 325.
Anſpurg 481.
Antarius Longobardorum rex 274.
Anthelmus qui & Anshelmus Epiſcopꝰ 579.
Anthemius 56.236.
Antigonus rex 65.
Antiochiæ primum Chriſtianum nomen ortum 107.
Antipodes 297.
Antoninus pius 155.
Antonius Conadenſis Epiſcopus 739.
Antropormophitæ 751.
Anus infantem Iudæis uendit 717.
Auylo 367.
Anzologus 276.
Apanda qui & Aſtiages 56.

Aphricæ 2.partes 101.
Aphrica Græcis Lybia eſt 105.
Aphricæ 6.prouinciæ 105.
Apis, qui & Oſyris 42.44.
Apollonius abbas 1.ad D. Haimeranum Ratiſponæ 280.
Apollonius accuſatus quod Chriſtianus eſſet. (163.
Apollinis templum apud Delphos 63 64.
Appa filia Rhomhyldæ 275.
Apſus flu. 828.
Aqua luſtrica ueterum quæ 257.
Aquæ Sextiæ 72.
Aquæ feruidæ conſecratio 418.
Aquileia 45.70.130.
Aquilius 74.
Aquiſgranum caput,& Regia regni Francorum 375.
Aquitania & eius populi 318.
Ara Alexandri 62.
Arabo flu. 81.
Araris, qui & Saona flu. 75.
Araricus Gotòrum rex 268.
Arabarzanes 57.
Arator Pöeta 270.
Arar flu. 354.
Arbaces 53.
Arcadius Imp.quando mortuus 224.
Arbetio magiſter Equitum 199.
Arding oppidum 29.
Ares facit Erchtag 578.
Argentuaria 420.
Argunthes rex 176.
Aribo Epiſcopus Mogontinus 515.
Aribo Dynaſta Boiorum 455.508.
Aribo comes à Burckhauſen 545.
Ariminenſis 624.
Aribertus Boiorum Dynaſta 473.
Ariniſti reſponſum ad legatos Cæſaris 76.
Ariobertus Epiſcopus Friſingñ. 291.
Ariodulphus rex Angliæ 356.
Ariodruda ſoror D.Rudperti 263.
Ariouiſtus rex Germaniæ 51.
Ariodunum opp. 29.
Arioniſtus ubi regnarit 79.fuga eius 76.
Armalarius Epiſcopus 364.
Armenia prouincia Ro. facta 74. deſcriptio (74.
Arminius 91.
Arnobaudes à Marcellino Bainobaudes dictus 201.
Arnoldus à Selenhofen 636.
Arno Pontifex 340.341.356.
s.Arno 436.
Arno Archiepiſcopus obijt 382.
s.Arnulphus Epiſcopus 279.
Arnulphus rex Boiorum 483.
Arnulphus Ro.Imp. 466.
Arnulphus contra Hainricum 1.Boium arma ſumit 497.
Arnulphus Paralyſi tactus 473.
Arnulphus Ro.Imp moritur 474.
Arnulphus comes de Dieſſen 552.577.
Arnulphus Sabonenſis Epiſcopus 746.
Arnulphus dux Boiorum malus cognomento in Boiariam redijt 485.
Arnulphus 488.
Arrius 193.
Arnto Epiſcopus 436.
Arnſeus lacus 383.
Artaxerxes,qui & Cambiſes 57.
Arſemius Epiſcopus 423.
Artaxias 74.
Artaxerxes Ochos 57.
Artaxata 74.
Artenberg 744.
Artenbergenſes comites nobiliſsimi 694.
Arthemion 151.
Artobriga 255.
Artobriga alias Cænum,uulgo Artzberg 111.
Artzberg latinæ Artobriga 111.
Aruns 53.
Aſcanius 85.
Aſchiburgium 47.
Aſcham uicus 302.
Aſia 101.106.
Aſia maior Europa,& Aphrica 106.
Aſſaradon 54.
Aſſur qui & Ninus 53.
Aſſuerus qui & Hiſtaſpis 56.
Aſſyriorum reges 53.
Aſtiages, qui & Apanda 56.
Aſuini abies 691.
Aſuinus comes à Bogen 552.&577.
Athalia 124.
Athanaſius repulſam paſſus 206.
Athanarici obitus 213.
Athenæ urbs olim clariſsima,cuius ne nomen quidem nunc auditur 105.
Atheſinus flu. 28.
Atheſis 93.

Attila rex 251.253.
Attidius Cornelianus 158
Attilia 255.
Athina rex Saracenorum 287.
Atholdus nepos Gerboldi regis Boiorum (278.
Atto 306.356.
Atto Epiſcopus Friſing. 349.
Attrebates 449.
Atys 85.
Au Monaſt. 552.
Auares 329.332.
Auares cæduntur 335.
Auarini qui 43
Auaria 25.262.
Auarorum ſedes 351.
Auenticum 45.420.
Auentinus 85. Lutheciæ ſtuduit adoleſcens. (103.
Auer de Brenberg 744.794.
Auff dem Kager 774.
Augia diues 360.
Augſt 420.
Auguſta Rauracum 34.
Auguſta Nemetum 34.
Auguſta ab auium geſtu uel guſtu dicta 87.
Auguſta Rhetiæ à Tacio, à Ptolomæo Druſomagum uocatur 93.
Auguſta Vindelicorũ falſo cognominaẽ 93.
Auguſta Acilia, iam Atzelburg. 114.
Auguſta Vindelicorum euerſa 260.
Auguſta Tiberij obſidetur à Boijs 255.797. ab Vngaris 498
Auguſta capitur 511.497.787.
Auguſta Sueſſonum 300.
Auguſta Rhetiæ Boiorum caput olim 392.
Auguſta Rauricorum 420.
Auguſtus Octauianus qui 167.
Auguſtus Aegyptũ Ro. Imperio ſubijcit 58.
Auguſtus Germaniam in Ro. prouinciam redigere inſtituit 89.
Auguſti Imp. laudes eximiæ 122.
Auguſti dicta 123.
Auguſti mors 123.
Auguſtus inter deos relatus 191.
A. Auguſtini obitus 226.
Auguſtinus Kölner 29.
Auguſtiniani Monachi Monachij 790.
Auguſtodunum 396.
Auitus 53. Imp. 234.
Aula principum quid 723.
Aurariæ repertæ in Norico 70.
Aureatum uulgo Naſſenfels 255.109.
Aurei uelleris autor 817.
Aurelius Val. probus Imp. 185.
Aurel. Val. probus Almum montem uitibus conſeuit 104.
Aureoli mors 359.
Aurifium 260.
Auſcitana prouincia 318.
Auſſaër 756.
Auſtria unde dicta 334.342 521.
Auſtria pars Boiariæ 669.
Auſtria Boiaria inferior dicitur 674.
Auſtriaci Boijs canditatis Imperium nunquã ambiunt 768.
Auſtria uel Auſtraſia 313.
Autricum 414.
Auxilia quæ Romanis fuerunt 98.
Azalus Tuiſconis comes 37.
Azanarius Epiſcopus 230.
Azo qui & Ecius 386.552.

B.

Baãl qui 38.
Babaria 25.
Babenberch mons pauonis dicitur 317.
Babyloniorum reges 53.
Babo à Scheurn 514.
Babo ab Abenſperg 514.
Babo Schirorum princeps 506.
Baderomanus qui dicatur 386.
Badobrunna alias padeburna 327.
Baier 26.
Bainburg Monaſt. 694.
Baibrun 815.
Bairge 261.
Bairiſch gretz 25.80.276.
Bairiſch pfenning 690.
Baleares inſulæ, uel Maioricæ 103.
Baldericus 258.
Baldingus Epiſcopus Ratiſp. 538.
Baldouinus Epiſcopus Saliſburgenſ. 518.
Baldram Epiſcopus 478.
Baldrichus 380.
Balduinus Flandrenſis comes 510.
Baltherus Epiſcopus 447.
Bamberga 27.
Bambergenſes Epiſcopum urbe pellunt 824.
Bambergẽſis Epiſcopatꝰ libertate donaẽ 510.

Banbrieff 571.
Barbara uxor Sigiſmundi Imp. 816.
Barbergium 46.
Barchino quomodo alias dicatur 339.
Barcilonia 339.
Barcinona 339.
Barcozabas 153.
Barius flu. 28.
Barones à Truheding 741.
Barum caſtellum 517.
Bartling duo ſacrilegi 752.
Bartholomæus de Scala 811.
Barzanes 38.
Baſilea unde dicta 419.
Baſilea à Maximiliano deficit 367.
Baſilienſe concilium 814.822.
Baſilea terremotu corruit 794.
Baſiliſcus 340.
Baſilius Græcorum Imp. 436.
Baſternæ 41.
Bathauia alias Baiodurum 46.114.170.
Bathauiæ inſignia 686.
Bathaua regio ad Ludóuici 4. Imp. uxorem ex hæreditate uenit 784.
Bathauenſes cũ ſuo Epiſcopo diſcordant 734.
Bathias rex 277.
Batho dux Pannoniæ 92.
Bathon rex 91.
Bathuricus Epiſcopus Ratiſp. 507.
Bauarus nomen Barbarum 25.
Bazaites Turca 804.
Beatrix comitiſſa à Dachau 614.
Beatrix Marchioniſſa 540.
Beatrix Ludouici 4. Imp. uxor 748. morĩt 759.
Beckler krieg 743.
Beiharting Monaſt. 622.
Bel qui 38.
Bela Vngariæ rex 545. moritur 550.
Belaunorum urbs uulgo VVeilhaim 107.
Belauni 28.107.
Belgius dux Germanorum 63.
Belgæ unde orti 51.41.77.
Belkirch 756.
Belizarius cos. 267.
Belouesus 50.
Belochus 53.
Bellum Luideuuiticum 383.
Bellum Geticum 270.
Belus qui & Bela 672.
Belus Iuppiter 37.
Benacus lacus 52.623.
Benedictus 5. Pont. M. 501.
Benedictus 8. Pont. M. 510.
Benedictus 10. Pont. Max. 544.
Benedictus 11. Pont. M. 738.
Benedictus 12. Pont. M. 783.
Benedictbeurn 531.
Benmerodachus 54.
Berchtoldus dux aulæ Francorum præfectus 277.
Berchtoldus Boiorum dux. 493.
Berchtoldus dux à Zäringen 561.
Berchtoldus comes à Mosburg 577.
Berchtoldus Rudolphi regis filius 588.
Berchtoldus comes à Lechsgmund 614.
Berchtoldus Chamaborum & Vogburgij Dynaſta 661.
Berchtoldus ab Andex Patriarcha 668.
Berchtoldus comes de Graiſpach 760.
Berchtoldus de Neyffen 760.
Berchtoldus Franciſcanus 688.
Berchtoldus Schuuartz Bombardæ inuentor 799.
Berengarius rex Italiæ 461.493.
Berengarius primus occiditur 487.
Berengarius ſecundus 492.
Berengarius 2. capitur 501.
Berengarius 2. Italiam deuaſtat 500.
Berengarius in Boiariam fugit 483.
Berengarius 2. Bambergæ moritur 501.
Berengarius dux Fori Iulij 459.
Berengarius comes à Sultzpach 551.
Berengarius penitentiarius P.M. 752.
die Berger 756.
Berg opp. 349.819.
Bericus rex 47.
Bernried Monaſt. 590.
Berner clauſen 633.
s. Bernharts berg 413.
Bernardus obcæcatus Monaſterio includitur 380.
Bernardus Preuſchel 705.
Bernau 121.
Bernſtain arx 816.
Bero 381.
Beronice 145.
Bertha comitiſſa à caſtell 551.
Bertha mater Caroli M. 294.327.
Bertha Sueua 464.
Bertha uxor Hainrici 4. Ro. Imp. 587.
Bertharius 258.
Bertharicus 281.

Berth-

Berthmarus 438
Berthrichus 385.
Berthorites 91.
Berthrandus dominicanus 760.
Bernulphus Boius 524.
Bepharius dux Aquitaniæ 302.304.
Beſtophali 89
Berunum quod & Virunum opp. 120.
Bethmes uicus Boiariæ 783.
Betica prouincia Hiſpaniæ 103.
Beurn Monaſt. 292.
Bezelinus Epiſcopus 548.
Bezelinus Ratiſponenſis 614.
Bibera quæ 180.
Biburg 828.
Bilichingen opp. 558.
Biſent 744.
Biſchelburg 114.
Bizo 331.338.
Blanca filia regis Gallorum 734.
Bles caſtrum 396.
Bocacius 799.
Bocco Halberſtatenſis Epiſcopus 546.
Bochi qui 43.
Boibentz 756.
Bockſperger 744.
Boerobiſta dacus 79.
Boëthi qui 27.
Boëthius 262.
Boiarij Norici etiam dicti 25.
Boiariæ diuiſio 26.
Boiaria quomodo in ſuperiorem & inferiorem ſeparata 93.
Boiaria Roſengart dicta eſt 809.
Boiariæ diuiſio in Parochias 291.
Boiaria ſuperior 28.
Boiaria inferior 29. eius diuiſio quando 774.
Boiarij regni magnitudo 342.
Boiariæ regnum quale, & quàm diues olim 486.
Boiaria in duas partes diuiditur 696.
Boiariæ diuiſio inter Hainricos decimum & undecimum fol. 634.
Boiariæ diuiſio in tres partes 803.
Boiæ gentis conditor qui 30.
Boiæ alpes quæ 27.
Boiemi qui 80.
Boiemiæ etymon 45.46.
Boiemiæ ſitus 407.518.
Boiemi milites 366.
Boiemi fiunt Chriſtiani 406.
Boiemi Boiariam inuadunt 424.
à Bogen comites ubi habitarint 690.
Boier 26.
Boij ſub Tarq. priſco florere inceperunt 49.
Boij qui 348.
Boij Mediolanum condunt 52.
Boij ad Getas migrant 80.
Boij quas urbes in Italia reſtaurarint 52.
Boij ꝙ diu in Italia 69.
Boij ſimplex populus 29.
Boij à Marcomannis ſuis ſedibus pulſi 52.
Boij Hetruſcos expugnant 52.
Boij ex Italia ad Noricos ueniunt 69.
Boij ad Heluetios migrant 74.
Boij fœderati dicti 75.
Boij in Gallia Togata 52.
Boij ad Nariſcos remigrant 251.
Boij Venedos uicerunt 262.
Boij quatuor Marchiones habuerunt 262.
Boij auxilia ſua uendunt 267.
Boij Auſtriaci 477.
Boiobinum opp. 46.
Boiarij qui & Boioarij 25.
Boiorum origo 30.
Boiobononia quæ 52.
Boiocabus 134.
Boiodurum 46.114.
Boiorum cis Apenninum ſedes 52.
Boiorum tribus 52.
Boiorum ſedes apud Heduos 75.
Boiorum in Germaniam magnam migratio. 79.
Boiorum ſedes ad Danubium 262.
Boiorum ſedes prima, ubi nunc Auſtriæ pars 69.
Boiorum populi uarij 251.
Boiorum duces quàm diu in Italia regnarint 282.
Boiorum cum Hunnis fœdus 270.
Boiorum interitus, & eorum numerus 102.
Boiorum nobilitatis uaria genera 744 745.
Boiorum poſſeſsiones triplices 742.
Boiorum fides in dominos 802.
Boiorum regni magnitudo 377.
Boioritus 46.
Bolentium 130.
Bolus rex 71.
Bolitzlaus Boiemorum dux 499.
Bombardarum inuentio 799.
Bona gratia Bergomenſis 761.
s. Bonifacius Archiepiſcopus Mog. fit 295.

Bonifacius Corſicæ præfectus 387.
Bonifacius Italiæ princeps occiditur 537.
Bonifacius 9. Pont. M. 806.
Bononia quæ & Felſina 766.
Bonoſus Hiſpanienſis, & de eius moribus & morte 184.
Boius filius Alemanni 45.
Boius Boier 26.
Borisboius Boiemiæ regulus 595.
Borna 360.
Boriſthenes, qui & Danuber flu. 41.
Borutho dux Venedus 479.
Boſo rex Galliæ creatur 441.
Boſphorus Cimmerius 48.
Boſenburg 529.
Botenburg 529.
Botho comes à Burckhauſen 545.
Botzen Colonia Boiorum 261.412.
Brabantini 34.
Brandenburgenſes 34.
Branda legatus Apoſtolicus 816.
Braunau 27.121.660.
Bregatio quæ & Grana 512.
Brenberg arx 48.
Brenni qui 107.
Brenni à Ptolo: Breuni dicuntur 108.
Brenno 142.
Brennus 48.50.108.
Brennus Sueuorum dux 59.
Brennus q̃diu cum Rom: belligerarit 52.
Brennus ſemet interficit 64.
Brien 121.
Brigantium & Bricantium idem 27.93.
Brigitta Vates 301.
Brigo comes Tuiſconis 37.
Britomarus 50.
Britomarus dux Boiorum 68.
Briſgoia uulgo Priſcia dicitur 199.
Brixina 261.
Brotomagum urbem Ptol: appellat Borbetomagum 200.
Brunhyldis regina 273.275.
Brunhyldæ ſupplicium 278.
Bruno Epiſcopus 281.
Bruno regulus 323.449.
Bruno Epiſcopus Aug. filius Heinrici 2. ducis Boiorum 500.508.
Bruno Pont. Max. creatur 508.
Brunorius de Scala 811.
Bruno commentator Pſalterij 530.
Bruno Epiſcopus Tullenſis 534.
Brunsberg caſtellum 323.
Brunſuicenſes duces unde 647.
Bryn in Merhern 397.739.
Bryno quomodo aliâs dicatur 387.
Brynno occiditur 421.
Bulſenum oppidum 46.88.
Bucheck comites 762.
Bucho Roſenbergenſis 697.
Buda 170.
Buda quæ & Sycambria atq; Ofa 738.
Buduueis 672.
Bueſſer 791.
Bulco Polonus 730.
Bulgares qui & Vulgares 378.384.
Bulla contra Lud: 4. 760.
Bultzko rex Vgrorum 498.
d. Burckhardus Epiſcopus 289.298.
Burckhardus comes ab Helffenſtain 497.
Burckhardus Sueuorum dux ab Vngaris occiſus 499.
Burckhardus dux Auſtriæ. 500.
Burckhardus Epiſcopus Halberſtatenſis 545.
Burckhardus comes à Moſpurg 577.
Burckhardus qui & Buggo Epiſcopus 587.
Burckhardus à Zigenhagen Epiſcopus Salis. 686.
Burckhardus de Rorbach 830.
Burckhaim 816.
Burckhauſen urbs Boiariæ 27.121.642.
Burgerberg zu Regenſpurg 800.
Burgundia uicta à Rudolpho 713.
Burgundiæ regnum q̃ diu durauit 464.
Burgundionum origo 43.318.
Buri qui 251.
Buridanus 624.
Buſſerin zu S. Maria Magdalena 725.
Bylachus flu. 332.
Byzantium Germani occupant 65.
Byzantium expugnatur 659.

C.

Cabellaun 817.
Cabillo urbs Burgundiæ 181.278.
Cacanus rex 270.326.
Cadainum opp. 731.
Cadalochus 380.
Cadmus literarum inuentor 39.
Cadolach qui 378.
Cadolus fit Pont. Max. 545.
C. Appius 67.68.

INDEX.

G. Cæſar Caligula 130.
C. Iul. Cæſar in Galliam miſſus 75.
C. Luctatius 67.
C. Marius 79.
C. Sem. Saturninus 90.
Calaminæ urbs 628.
Calaphates quis 360.
Calatinum 255.
Cales 818.
Caliſtus 3. Pont. Max. 644.
Callecia, ſiue Callecos quinta prouincia Hup. (103.339.
Caloch VVintzerer 746.
Caloioannes 615.
Caloianus 615.
Cambiſes, qui & Artaxerxes 57.
Cambodunum 93.
Cambolinus 277.
Cambus flu. 334.
Camenburgum 334.
Camerauer præſes in Boiaria 767.
Camillus Sennones cædit 61.
Camonti uicus 417.
Campania quæ 283.
Campanus Aprutinus 832.
Canabaudes Gotorum dux 183.
Canetus uicus 67.
Caninefates 34.
Canis Rex Vgrorum fabuloſè 488.
Canizaurus 362.
Canonici S. Andreæ fundati Friſingæ 551.
Canonici Friſingenſes doctiſs. 617.
Capanus rex poſt Baptiſmum Theodorus dictus eſt 348.
Capella Vetus Ratiſponæ 265.
Capellaria regio, aliàs Palas 204.205.
Capelliani crudelitas 173.
Capetus 85.
Capitolium à Sennonibus obſidetur 61.
Capys 85.
Caracalla 22. Imp. 165.
Caraſtus 279.
Carauſius, alijs Crauſius 187.
Carlsburg am VVurmſehe 294.318.
Carmas opp. 61.
Carmelitæ Strubingam ueniunt 797.
Carnuntum 80.
Carnoburgium arx 694.
Carnutum 415.807.
Caroli Magni proſapia unde ducatur 258.
Carolia quæ 285.
Carolij populi 285.
Caroli Magni natiuitas 318.
Caroli laus 320.
Caroli Martelli filij tres 292.
Caroli diuiſio Imperij inter filios qualis 352.
Caroli temperantia 370.
Caroli Canoniſatio 375.
Caroli publica ædificia 369.
Caroli Regiæ diuæ 369.
Caroli habitus corporis 371.
Caroli Magni obitus 375.
Carolomannus Martelli filius 292.
Carolomannus fit Monachus 298.
Carolomannus moritur 304.
Carolomannus filius Lud. Pij 414.
Carolomannus luminibus priuatur 438.
Carolomannus apoplexia tactus 446.
Carolomannus rex Boiorum moritur 450.
Carolus Imp. Maximiliani nepos 102.
Carolus Imp. Maximiliani nepos Hiſpania tota potitur, præter Luſitaniam 102.
Carolus V. Rom. Imp. 151.
Carolus filius Albedæ ex Pipino 284.
Carolus cur Martellus dictus 288.
Carolus Magnus ubi natus ſit 294.
Carolus Lyrpirgam uxorem ducit 304.
Carolus cognomento Magnus 304.
Carolus Mag. contra Deſideriū pugnat 305.
Carolꝰ Mag. cū exercitu in Boiariā uenit 307.
Carolus Magnus Boiaria potitur 309.
Carolus Martellus 313.
Carolus fit Rom. Patricius 322.
Carolus filius Magni 327.
Carolus dux Geldriæ 327.
Carolus Max. 5. Rom. Imp. 345.
Carolus filius Magni moritur 362.
Carolus diſciplinæ militaris ſtudioſiſs. 365.
Carolus quatuor uxores habuit 369.
Carolus Hoſpitalis 370.
Carolus Ludouici Pij filius 398.
Carolus Monachus fieri cogitur 410.
Carolus 8. Galliæ Rex 429.
Carolus Caluus Imp. moritur 445.
Carolus Poſthumus Ludouici Balbi filius (447.
Carolus Caluus moritur 461.
Carolus dux de Engerſs 703.
Carolus pulcher rex Franciæ 751.
Carolus pulcher rex Galliæ 759.
Carolus 6. rex Galliæ moritur 707.
Carolus pulcher rex Galliæ moritur. 778.

Carolus Aureliæ dux 810.
Carolus Morauus Cæſar eligitur 785.
Carolus 4 Rom.Imp. 794.
Carolus 4.Rom.Imp moritur 798.
Carpatus mons 43.
Carthaginenſis prouincia ſecunda Hiſp. 103.
Carthuſianæ ſectæ origo 581.
Caſparus à Fraunhofen 806.
Caſparus Torringer 812.814.816.
Caſparus à Preiſing 814.
Catharina altera uxor Ludouici Barbati 805.
Caſſander 63.
Caſsius occiditur 160.
Caſtellum Monaſterium 551.
Caſtellenſes comites uicti 704.
Caſtitatis exemplum inſigne 275.
Caſtor & Pollux 73.
Catharina filia Rudolphi Imp.710.morit 716.
Cattemberg arx 728.
Catti cum Turogis ob inſignia litigant 680.
Cathomarus Poloniæ regulus 536.
Catoualda 128.
Cæſar Rhenum tranſit 77.
Cæſar 23 uulneribus Cæſus 87.
Cæſarea uulgò Keſching 110.
Cæſarea è quibus condita 108.
Cæſarea 255.
Cæſaris nomen 86.
Cæſenates 761.
Cæſtius Florus 134.
Ceadragus 383 384.386.379.
Cecilius Metellus 70.
Cecius mons,uulgo der Kalenberg 332.
Ceiſnmaur 332.
Celeadragus 383.
Celeia 130.
Celeiæ comes primus 782.
Celeſtinus 5. Pont.Max. 726.
Celeus rex 73.
Celſus,die Kelz 110.
Celtiberi 71.
Ceralis dux. 143.
Cereuiſia quid 50.
Celtes Germaniæ imperitauit 51.
Celtæ ſuam linguam perdidere 51.
Celtiberia unde dicta 25.
Celtoſcythæ 50.
Celtæ domus 51.
Celtæ quomodo appellandi 50.315.
Cento nuptialis Valentiniani 210.
Cento nuptialis Auſonij 210.
Centumcellæ 369.
Cemicas 341.
Cenum 111.255.
Chaia rex 339.
Chaldæi qui 53.
Cham 27.
Chaos 625.
Charinthiæ deſcriptio 639.
Carphaim 635.
Charus Imp. 187.
Charus flu. 504.
Chauci 133.
Chencres rex Aegypti 44.
Chiemenſis lacus 27.
Chiembſe Monaſt.27.622. fundatur 278.
Childericus rex Francorum 251.
Childericus rex Burgundiæ 251.
s.Chilianus 631.
Chilianus abbas in inferiori Altaich 316.
Chiemerger uir bellicoſus 728.
Chiniua rex Gothorum 179.
Chitomarus Venedus 279.
Chottiæ alpes 321.
Chorzlburg 399.
Chrembſmünſter 303.
Chremiſſa 332.
Chremſa 334.
Chremnitzius mons 43.
Chriſtus unde dicatur 127.
Chriſti Genealogia 125.126.
Chriſtus quando paſſus 129.
Chriſti claues & lancea 344.
Chriſtus deorum omnium pauperrimus 263.
Chriſti ſanguis inuentus 351.
Chriſtianum nomen ubi ortum 107.
Chriſtianorum arma quæ 583.
Chriſtianus Epiſcopus Bathauenſis 506.
Chriſtophorus Ambergenſis dux Boiorum rex Daniæ factus 826.
Chriſtophorus dux Boiorum Nicolaum de Abenſperg uicit 830.
Chriſtophorus dux Boiorum ubi ſepultꝰ 107.
Chrocus rex 181.
Chrotylda regina Francorum 251.
Chunigunda uxor Hainrici 2.Imp.Ro. 507.
s.Chunigunda moritur 517.
Chunigunda canoniſatur 659.
Chunigunda filia Philippi 660.
Chunigunda uxor Ottocari 712.
Chuniſa quæ & Elſetruda 515.
Chuniſa moritur 517.

Churn-

Churnſtain caſtellum 825.
Cimber quid ſignificet 48.
Cimbri qui 34.36.unde 42.
Cimbrus & Cimbreus 42.
Cimbrorum partes 35.
Cimbri à Boijs pulſi 47.
Cimbrorum cum Mario pugna 73.
Cimbrorum uxores ibidem.
Cimbri in Aſiam profecti 52.
Cimbrica Cherſoneſus 42.
Ciconius rex Germaniæ 52.
Cimmerij 47.
Cineſius mons 321.
Cingetorix 77.
Ciſſa 396.
s.Clara Ratiſponæ 725.
Claſſes Romanorum 99.
Claudiopolis 74.
CL.Ciuilis Bathauus 142.
Claudius 132.
CL.pulcher 74.
CL.Tib.Nero 88.128.
Clemens Albinus 373.
Clemens 2.Pont.Max. 532.
Clemens 3.Pont.Max. 590
Clementia filia Rudolphi Imp. 710.
Clementia Hainrico filio Hainrici Leonis nubit 656.
Cleſenburg 339.
Clientulatia bona 742.
Clodius Albinus 164.
Clodoueus rex Francorum 251. uotum facit Chriſto 252.
Cloſner 744.
Cluniacum opp. 610.
Cluſium obſidetur 59
Cluſium Carmas dictum 61.
Cneus Carbo 45.
Cneus Pap. Carbo 70.
Cn.Cor.Cethegus 68.
Cn.Do. Enobarbus 69.
Cn.Manlius Volſco 70.
Cn.Seruilius 67.
Concile quid 619.
Cochelaricus rex Danorum 258.
Cochelſee Monaſt. 292.
Codanus ſinus 35.331.
Codomanus 57.
Colapius flu. 381.
Collegium Vilshofiæ fundatur 798.
Colmaria 420.
s.Colmannus 513.
Colmannus rex Vngariæ 589. 613.
Coloniæ Boiorum in Auſtria 25.
Coloniæ unde dictæ 98.99.
Colonia Agrippinenſis 77.301.
s.Columbanus 273.277.
Columneſer in Italia 721.
Comageni montes Comberg 332.387.
Cometæ uiſi 398.452.555.776.800.
Commentaria Cæſaris 45.
Comites ab Antorff & de Loyſa 286.
Comites à Barg & Tegernſee 286.
Comites à Zent 530
Comites à VVolffratzhauſen deficiunt 692.
Comites de Arcu 691.
Comites à Raining & Rotenburg 622.
Comites ab Artenberg contra Comites à Bogen pugnant 657.
Comites à VVaſſerburg 693.
Comites ab Andex 692.
Comites à Liebnauu 694.
Comites à Dieſſen Hiſtriæ dominantur 632.
Comitatus à Bogen 690.
Comitum à Valai genealogia 693.
Comes Hennenbergenſis fit princeps 758.
Comites à Schaumberg 799.
Comites à Caſtell 704.
Comites de Eberſperg 530.
Comitia Boiariæ celebria 30.767.
Commodus 162.
Concio legionum ubi 619.
Concilium Baſilienſ. 814.
Concilium Conſtantienſe 811.813.
Conradus Celtes 25.50.
Conradus Beutinger 49.
Conradus ultimus Sueuiæ dux 101. 102. 656.695.
Conradinus rex 704.
Conradinus ſecuri percutitur 706.
Conradus Cæſar 483.
Conradus idem Reginoburgium capit 485.
moritur 485.
Conradus Haſſus 483.
Conradus Ro.Imp. Saliquus dictus 515.
Conradus dux ab Ottone rege proſcribitur 538 498.
Conradus dux Charionum moritur 512.515.
Conradus Boiorum dux exul moritur 541.
Conradus Epiſcopus Spirenſis 545.
Conradus Boiemorum regulus 581.
Conradus comes de Rod 581.738.

Conradus à Medling comes 588.
Conradus filius Imp. Hainrici patri rebellat. (590.
Conradus de Abenſperg 593.829.
Conradus Archiepiſcopus Salisburgenſis. (615.
Conradus comes à Valai rebellat 627.
Conradus Ro.Imp.moritur 633.
Conradus comes à Dachauu dux Dalmatiæ. (637.
Conradus de VVittelſpach Epiſcopus 646.
Conradus Toltzner Epiſcopus Friſingen. (669.
Conradus dux Moſellanus 478.
Conrado Cæſari inſidiæ parantur Ratiſponę. (689.
Conradus ab Hohenfels 689.
Conradus filius Conradi Cæſaris 689.
Conradus Stich 706.
Conradus Nantuuein 718.
Conradus Epiſcopus Aichſtñ. 718.
Conradus de Fanſtorff Epiſcopus Salisburg. (718.734.
Conradus de Luppurg Epiſcopus Ratiſp. (730.736.
Conradus à Peffenhauſen Epiſcopus 731.
Conradus Hyldebrant Architectus Ratiſp. (725.
Conradus Epiſcopus Pragenſis 812.
Conradus ab Hornſtain ain Berdling 728.
Conradus Oe̊tlinger 736.
Conradus comes de Otingen 740.
Conrad uon Baybrun 757.
Conradus de Auenſtain 752.
Conradus de Deck ultimus ſuæ ſtirpis 794.
Conradus de Maidenburg 785.
Conradus Geslar 814.
Conſcij iudices qui 350.
s.Conſtantius 276.
Conſtantius Imp. 44.196.
Conſtantinus Imp. filiam Caroli Magni ducit 305.345.
Conſtantinus Imp. 321.329.335.
Conſtantinopolis 104 276.
Conſtantia filia regis Siciliæ 656,
Conſuanetæ qui & Conſuanetes 107.
Copronymus Cæſar 300.321.
Corbeiæ Monaſt. 382.
d.Corbinianus Epiſcopus Friſingenſis 283. (286.
Cornelia Salonina Galieni uxor 180,
Cornelius Fuſcus 148.
Cor.Scip.Affricanus 68.
Corſicam Mauri inuadunt 353.
Coſroës rex Perſarum 276.
Cotiſo rex 87.88.
Crato comes ab Hohenlohe 718.
Creſcens 130.
Creutzmair 304.
Critoſirus rex 93.
Crocus 251.
s.Crucis Monaſt. 669.
Cucullæ Ro.Colonia uetuſtiſsima 265.
Cuno qui & Conradus dux Boiorum 534.
Curenſes 93.
Curoplates quis 360.
Curtius 472.
Curuancæ alpes 646.
Cuſala Vgrorum rex 476.
Cynito qui & Canuto rex Cymbrorum 515.
Cyprianus 31.160.180.
Cyrus rex 56.57.

D.

Dabda Græcus ſacerdos 297.
Dachenauu 756.
Dachauu ubi ſitum 654.
Dacia quæ & Sibenburg hodie dicitur 150.
Daci qui & Getæ & Gothi. 35.87.88.150.
Dacorum ſedes 47.
Dachulfus Marchio Miſniæ 408.
Dachulfus dux Sorabum 440.
Dacus comes Tuiſconis 36.
Dagobertus rex 279.284.
Dalmata comes Tuiſconis 37.
Dalmatæ unde dicti, ibidem
Damaſiæ comites 692;
Damaſus Pont. Max. 533.
Damiata urbs 664.
Danaſter flu. 41.
Danemarus 489.
Dani 331.
Dani Friſiam inuadunt 406.
Danus qui & Dacus 36.
Daniel rex Francorum 283.284.
Danomarchia 42.363.
Danorum regio qualis 450.
Dantes Alligerius 761.
Danubius uetus 784.
Danuber qui & Boryſthenes 41,

Dapſ.

Dapſhaim 816.
Dardanus 46.49.
Dardania 46.
Darius Epiſcopus Mediolanenſis 262.
Darius rex Perſarum 56.58.
Darius Nothus 57.
Dauid Scotus 611.
Dauid 124.
Decebalus rex Dacorum 150.
Decius Rom. 61.
Decius Cæſar 178.
Decuriones qui 755.
Dedi 558.
Degenberg 744.
Delphinus Galliæ 739.
Dem Herrn das beſt haupt uich 742.
Dem Schergen ain Rock 742.
Demones 31.
Denmarck 363.
Deſerta Boiorum ubi 80.413.526
Deſiderius Longo.rex 301.
Deſiderius rex capitur 305.323.
Detruſa urbs 359.
Deuffels thurn 529.
Deus ſummum bonum 30.
Deus titulus maximus 377.
Deus uult, uide mirabilia 598.
Dictas canes Tuiſconis 37.
Dieſſen 318.
Diethfurt an der Altmül 27.255.
Diethuuein 626.
Diethboldus Marchio de Cham. 614.
Diethboldus Epiſcopus Veronenſium 541.
Diethboldus comes à Vogburg 594.
Diethenhofen 321.382 386.
Diethmair qui & Theodomarus 251.
Dietmarus Epiſcopus Salisburg. 518.
Diethmarus comes de Leonſperg 515.
Diethmarus 448.
Diethmarus Epiſcopus Boiorum 439.504.
Diethmoning 740.
Dietrich uon Bern 252.
Dingolfing 29.obſidetur 824.
Diploma contra Fridericum 2.Ro.Imp. 673.
Diluuium in Achaia 42.
Diluuium Deucalionis 44.
Diethramſzel Monaſt. 552.
Dioclecianus Imp. 41.187.
s. Dioniſius in Boiariam transfertur 462.
Dioniſius Siciliæ rex 59.
Diſciplina militaris 92.85.
Diuico Germanorum princeps 71.
Diuiſio Boiariæ in Parochias 291.
Diuitiacus Heduus 75.
Diuitiarum fructus 78.
Dominicani 663.
Dominicanorum templum Aichſtadij fundatur 699.
Domitianus 143.147.
Dorſtad 397.
Dorulacus dux Boiorum 68.
Dotis ratio apud Veteres Germanos 48.
Douina caſtrum 422.
Dragouitus rex 331.
Dranus flu. 456.
Drago 384.
Drago Caroli Magni ex pellice filius 394.
Drogus filius Pipini 283.
Dromichetes rex 63.
Droſthlach templum 726.
Drudtenſues 128.
Druides pulſi ex Gallijs 51.
Druidæ 128.
Druſianæ foſſæ 89.
Druſij bellum Ouidius canit ad Liuiam Druſillam Auguſti uxorem 95.
Druſi bellum Vindelicum Horatius deſcribit lib.4. Ode 4. 54.
Druſi mors 89.
Druſus Germanicus 126.
Durgia pagus 353.

E.

Ebbo Epiſcopus Neuburgenſis 529.
Ebbo 384.
Ebbo Epiſcopus Auguſt. 533.
Eberhardus Dynaſta Saxonum 450.
Eberhardus Boiariæ præficitur 485.
Eberhardus comes uon der Sempta 499.
Eberhardus Epiſcopus Bamb. 510.
Eberhardus ab Eureſperg 552.
Eberhardus comes de Hilpoltſtain 631.
Eberhardus comes de Eberſperg 683.
Eberhardus comes de VVirtenberg 740.822.
Eberhardus de Neuhauſen Epiſcopus Salis. (804.
Eberhardus à Roſenberg 815.
Eberſperg Monaſt. 477.
Eberuinus 282.
Ebran 744.

Ebricus comes à Leyningen 550.
Ebrodunum 420.
Eburones qui 77.
Eckbertus Abbas Fuldenſis 534.
Eckbertus præfectus prætorio Saxoniæ 562.
Eckbertus Imp. Hain. 4. fugat 587.
Eckbertus Epiſcopus Bamberg. moritur 675.
Eckhardus 325.
Eckhardus à Scheurn mit dem Bundſchuch (553.598.
Eckher nobiles 744.
Eckher uon Mäſsing 745.
Edeſſa urbs 628.
Ediſſa, quæ & Heſter 57.
Egenprecht 396.
Egidius Frantzolus 240.
Egidoca flu. 387.
Egimarus 91.
Egra urbs ad reges Boiemiæ deuenit 699.
Egra flu. 46.
Egeſippus 47.
Ego de Freyberg 713.
Egobardus 394.
Ehrenbrandus 359.
Ehrenbrechtus quis 359.
Ehrenfels arx 812.
Eidgnoſſen 366.
Einhardus Epiſcopus Spirenſis 556.
Eyſackh flu. 117.
Eyſengrein Dynaſta Boiorum 480.
Eyſenſtadium opp. 617.
Eyſenfeld 358.
Einſidlen in Schuuelitz 421.
Electores principes 509.
Ellenhardus Epiſcopus Friſing. 551.
Elluuies aquarum ingens 382.
Elleſtra flu. 580.
Ellandus 286.
s. Eliſabetha canoniſatur 668.
Eliſabetha Conradi Cæſaris uidua 701.
Eliſabetha uxor Alberti Cæſaris 734.
Eliſabetha filia Stephani ducis Boiorum 741. 804. 811. Galliæ regi nubit 802.
Eliſabetha Boia duciſſa Auſtriæ 751. moritur (775.
Elſetruda quæ ab aliȷs Chunila 515.
Emericus quis 515.
Emeritis neceſſaria omnia olim dabantur 99.
Emicho de Leyningen 589.
Emicho Epiſcopus Friſing. 737.
Emicho de Alſee 754.
Ems flu. 34.
Engadini 28.93.
Engelbertus 335.338.
Engeldorff 257.
Engelſtat uilla 316.
Enos urbs 32.
Enſdorff 622.653.
Ensburg opp. 477.
Ens opp. 477.
Euæ configuratio 32.
Eutharicus 262.
Epheſus conditur 48.
Epinaburgium, pro Pinoburgium 110.
Epirus comes Tuiſconis 37.
Epiſcopi officium 295.
Epiſtola Pont. Max ad Epiſcopos Germaniæ (502.
Epiſtola Friderici 2. Rom. Imp. ad Ottonem ducem Boiorum 677.
Epona colonia Ro. 737.
Epona 110.255.
Eporedia urbs 612.
Equi duo ex Gypſo in Maurkirch 495.
Eraſmus Roterodamus 374.817.
Eraſmus à Preyſing 806.
Eraſmus Geskircher 812.
Erchinfridus Epiſcopus 276.
Erchinualda qui & Ehrnbold 349.
Erchtag unde. 578.
s. Erhardus canoniſatur 538.
Ercklienualdus Epiſcopus 511.
Erendberg 25.
Eresburg 324.
Erdfurdenſe ſtudium 799.
Ergelpeck 745.
Ergle mons 30.
Erichtonius rex Troiæ 49.
Ericus 406.
Erlaphus flu. 332.
Eringus Epiſcopus VVürtzburgenſis 704.
Erlongus comes à Calou 595.
Erneſtus dux Boiorum 351.
Erneſtus Marchio Norici limitis 408.
Erneſtus dux limitis Boiariæ 412.
Erneſtus dux Sueuiæ 515.
Erneſtus Marchio Auſtriæ ſtrenuus dictus (542.566.
Erneſtus dux Boiorum 803.805.826.
Erneſtus Auſtriacus 806.
Ernfels 744.

Eſaias Propheta 54.
Eſelprun 261.
Eſdras 57.
Eslinga obſidetur 750.
Eſſesfeld caſtellum 379.
Eſsing 828.
Eticho 282.
Eticho comes ab Altorff 448.
Etho Epiſcopus Argent. 286.
Etho quis 360.
Eucherius 180.
Eugenius Pont.Max. 384.386.826.
Euinus dux Tridentinus 274.
Eunomia 84.
Eunuchos quis primum fecerit 271.
Euricus pater Alarici 253.
Euridanus dux Germanorum 63.
Europæ ſex partes 101.
Euſebius 126.
s.Euſtaſius 26.278.
Euinus dux Tridentinus 274.
Eutychius proculus 158.
Exitus Iſraël de Aegypto 44.
Ezechias rex 54.

F.

Fabianus Vindelici rector 129.
Fabianus Pont. Max. 178.
Falckenſtain arx & comites eius 619.719.
(724.745.
Fanenlehen 365.695.
Fardulphus alias Rhaudulphus 336.
Faſtrada 307.327.337.369.
Fauces 27.
Fauienſis Epiſcopus 27.
Fauium hodie Vienna 385.630.
Feichtelberg 46.
Felix præſes 133.
Fædus Ludouici Barbati cum nobilibus 814.
Feliba regina Francorum 275.
Felix Orgellorum Epiſcopus 335.
Felſiua quæ & Bononia 766.
Fæminarum authoritas apud Germanos
(256.
Ferri conſecratio 418.
Finantzen quid 169.
Flachſperger 756.
Flandri 34.
Fla.Claudius Imp. 182.
Fla.Claud.Conſtantius 191.
Fla.Ioſephus Hiſtoricus 135.
Fla.Quintilius Imp 183.
Fla.Veſpaſianus 134.
Flugelſperg 831.
Focas Ro.Imp. 273.
Folco Archiepiſcopus 468.
Folerada 464.
Fontanedus uicus Galliæ 404.
Fortunatus Patriarcha 382.385.
Fortunatus Epiſcopus 270.
Fradislaus dux Boiemiæ 578.
Francia Romana quæ. 315.
Francia antiqua quæ 313.
Francia Occidentalis 315.
Francia libera quæ 313.
Francia triplex 313.
Franci nobiles dicuntur prouerbio 314.182.
Franci bellatores 314.
Franci Gallias uaſtarunt 184.
Franci olim ignoti 314.
Franci & Germani idem 314.
Francones antiquiſsimi Germaniæ Magnæ populi 314.
Francorum Pontifex dux eſt 313.
Francorum à Danis petitio 358.
Francorum reges 316.317.miſera eorum conditio 293.
Francorum author Franco rex Germaniæ
(314.49.
Francorum urbes 317.
Francorum mentio ex D. Hieronymo & Cicerone 314.
Francorum regum maieſtas labi incepit 279.
Franckhen uulgo dicuntur Freyfranckhen
(314.
Francolandia 313.
Franconreich id eſt Francorum Imperium
(239.
Francofordia 313.
Francofordiæ quare comitia Imperatoria habeantur 315.
Franciſcus rex Galliæ 487.
Franciſcus Cararia 802.
Franciſcani 663.
Franciſcani Ingolſtadium uenere 725.
Franciſcus Petrarcha 799.
Franciſcus Barſilius 820.
Franzoſe qui 315.
Fraſs 745.
Fraunberger 744.

Fraunhofer 744.
Fredegunda regina 273.
Freidenburg 829.
Fregiledus alias Fragiledus 203.
Frey 756.
Freydorffer 745.
Freygund 314.
Freykait 314.
Freitag 580.
Fridericus Epiſcopus Salisburg. eligitur 495.
Fridericus Archiepiſcopus Mogont. 496.
Fridericus dux Moſellanus 531.
Fridericus dux Lotharingiæ 540.
Fridericus comes à Bogen 552.577.
Fridericus de Stauff 578.
Fridericus dux Sueuiæ poſtea Imp. huius nominis primus 629. moritur 656.
Fridericus, comes à Spanhaim 640.
Fridericus 2. Ro. Imp. naſcitur 658. Cæſar declaratur 658. Coronatur 662. Hieroſolyma recuperat 665. moritur 689.
Fridericus Auſtriacus Cæſar declaratur 749. magna eius confidentia 755. contra Ludo. pugnat ibidem. capitur 758. liberatur 768.
Fridericus de Leybnitz Epiſcopus Salis. 754.
Fridericus 3. Ro. Imp. 833.
Fridericus Epiſcopus Ratiſpon. 834.
Fridericus Maurkircher Epiſcopus 816.
Fridericus Burggrauius Norinbergenſis 710. (757.
Fridericus dux Boiorum 803.
Fridericus de Seuneck comes Celeiæ creatur (782.
Fridericus à Fraunhofen 674.
Fridericus à Stauff 674.
Fridericus à Parſperck 676.
Fridericus Auer. 794.
Fridericus à Leyningen 711.
Fridericus Cancellarius Boĳ ducis 767.
Fridberg opp. 28 704. obſidetur 729.
Frignandus de Scala 811.
Friſingenſia templa 378.
Friteslar 478.
Froſa 340.
Fron. Agrippa 142.
Fruxinum expugnatur 504.
Fueſſen 27.
Fuluius 72.
Fürſtenberg arx 721.
Fürſtenfeld Monaſt. fundatur 697.
Fürſtenzel Monaſt. 725.

G.

die Gaisler 702.
Gaikofen Monaſt. 726.
Gaiſperg 265.
Galba 141.
Galatæ qui 50. unde dicti & eorum ſermo lingua 51.
Gallacia Magna ubi 50.
Galla filia Symachi 262.
Galeacius 769.
Galerĳ Maximini ſeuicia 193.
Gallia Germanis paruit regibus 51. diuiſio eius ibidem.
Gallia prouincia facta 78.
Gallia Togata unde dicta 69.
Galliarum prouinciæ 16.103.
Galliæ urbes 317.
Gallia Lugdunenſis quæ & Celtica 285.
Galliæ atq; Germaniæ regni diuiſio 487.
Galli unde dicti 50.51.
Galli pulſi à Ro. 74.
Gallica lingua Teutonum dicitur 50.
Gallorum legatio ad Cæſarem 76.
Gallorum leuitas notatur 632.
Gallicia uulgo. Callecia proprie dicta 103.
Gallienus Imp. 34.180.
Gallogrecia quæ 51.
s. Gallus 277.
Gallus qui & Galatas 51.
Gallus Imp. 179
Gambriuius 42.
Gamershaim 815.
Ganther richter zu Vuolffartzhauſen 718.
Gamaſco 133.
Ganſa uxor Deſiderĳ 305.
Gantzelinus 395.
Gardæ lacus 52.
Gariopyrga quæ 396.
Garioualda alias Gerboldus dux Boiorum (120.
Garlita abbatiſſa 508.
Garſandus qui 380.
Gars Monaſt. 552.
Garumna flu. 319.
Gaſteig Monachĳ 806.
Gaudentius Boiorum Archiepiſcopus (509.
Gaugſperger 756.
Gebanum 414.

Gebel prætor 831.
Gebhardus Epiſcopus Ratiſpon. 507.535.
Gebhardus comes ab Hirſperg 541.
Gebhardus Epiſcopus Saliſb. 584.
Gebhardus Epiſcopus Aichſtat. 772.
Gebhardus de Roteneck 829.
Gebinger 756.
Gebolibus qui & Gerbilio 294.
Gedeon prætor Iudæorum 47.
Geier 756.
Geiluuind Abbatiſſa 292.
Geiſenfeld 96.257.
Geiſelhering 96.257.
Geiſo qui & Geizo rex Vgrorum 500.546.
Gela Filia Rhomliyldæ 257.
Geldman 757.
Gelonus dux 379.
Geloni qui 107.
Gelonus flu. 28.448.
Geloni cornu Glaneck 107.
Gemonicarum ſcalarum pæna 136.
Geneua opp. 75.321.
Gensberg infra Ingolſtadium 752.815.
Genſericus rex 315. eius laudes 233.
Georgius Ahamer 806.
Georgius à Fraunberg 811.
Georgius Fraunberger de Hohenburg 812.
Georgius à VValdeck 812.
Gorgius Gundelfinger 813.
Georgius Hartenberger 824.
Georgius dux Boiorum 833.
Georgius rex Boiemiæ 834.
Geoualda Epiſcopus Ratiſpon. 281.
Gepidæ prædecenti dicuntur 385.
Gerbilio qui & Gebolibus 294.
Gerboldus dux Boiorum 120. rex 273. (274.
Gergouia opp. 75.
s.Gerhardus 532.
Gerhardus comes à Plaien 552.
Gerhardus qui & Gerlacus Epiſcopus Mogont. 721.
Gerhardus Epiſcopus Mogont. 730.
Gerhardus Epiſcopus Bathauenſis 498.
Gerion 497.
Gerlacus comes de Naſſauu. 785.
Gerlacus Epiſcopus Mogont. 721.
Germaniæ deſcriptio 33.
Germania dicta Gallia olim 66.
Germania Francia dicta 182.
Germaniæ Magnæ populi 70.79.
Germaniæ uetus diuiſio 41.
Germania ſecunda quæ 405.
Germania Magna Ptolomæo quæ 50.
Germanorum genera quatuor 34.
Germaniæ gentes Celtæ dictæ quæ 50.
Germani fratres Gallorum 51.
Germani Galatæ dicti 50.
Germani Aſiam tributariam faciunt 50.66.
Germanorum mores 67.324.
Germani Barbari dicti 345.
Germani Scythæ dicti 36.
Germani Italiam inuadunt 52.72.
Germani Galli dicti 50.
Germani caſtra Marij oppugnant. 72.
Germani quinq; exercitus Rom. abſtulerunt. (71.
Germanica fides 376.
Germanica lingua quando incepta ſcribi 25.
Germanicus filius Druſi 92.
Gerardus Laureacenſis Epiſcopus 266.
Gerochus Richenbergenſis 637.
Geroldus 330.377.
Gerpirg 396.
Gerpirga ſoror Hainrici 2.Imp. 507.
Geiſuinda 369.
Gertrudis Hainrici 10. ducis Boiorum uxor (628.
Getæ qui 35.
Geta comes Tuiſconis 36.
Getarum ſedes 47.
Geuta uxor Stephani ducis Boiorum 741.
Gilomarus Vandalorum rex 267.
Giſala 369.
Giſala Auguſta moritur 523.
Giſala uxor Stephani regis Vngariæ 500. (511.
Giſala uxor Hainrici 2.ducis Boiorum 500.
Giſala filia Caroli 325.
Giſalbertus Gallus 463.
Giſalo dux Venedorum 255.257.
Giſo Hunnorum dux 255.
Giſaleria uicus 96.
Giſouelda 96.
Gyli Franzol prouerbium 240.
Glan flu. 28.107.
Glaneck 107.
Gladiatorum bellum 74.
Gliſonotha uxor Grimoldi Boij 283.
Glogunenſis ducatus in Sileſia 740.
Gloria unde 345.
Gloſſa ordinaria 408.

Gluomus dux 379.
Gmſind opp. 646.
Gnad und Ablas zu München 802.
Godeboldus 411.
Godelebus 357.
Godopertus 281.
Gordei montes 33.
Gordianus Cæſar 173.174.175.
Goricia urbs 45.
Gotegiſelus regulus Burgundiæ 252.
Goteramus 341.
Gotfridus Hunnorum dux 283.341.
Gotfridus rex Daniæ 512.350.360.
Gotfridus Cimbrus 409.454.
Gotfridus Lotharingius rex Hieroſolymorum (512.566.589.
Gotfridus comes à Kalb 620.
Gotfridus Epiſcopus Friſingeñ. moritur 747.
s. Gothardus 507.
Gothelinus 396.
Gothelo occiditur 512.
Goti unde Originem habeant 36.
Gothia quæ 480.
Gotolinus Abbas 447.
Gotolania unde dicta 25.
Gotoramus 270.
Gotſchalck Epiſcopus Friſingenſis 507.
Gotſchalcus hęreticus 408.
Gotsbaldus 411.
Gozomuzilo 406.
Gotzzel 726.
Grafrath 495.
Graiſpach comites deficiunt 789.
Gramanus 472.
Grana urbs 512.
Graneæ Aquæ 317.
Granicus dux 74.
Grans 744.
Graopundi 93.
Gratianus Imp. 211.
Gratus miles Germanus dictus der Gratt 132.
Græcia Venedorum 276.
Grecia Boiorum 25.276.
Græco Germanicæ uoces 39.
Græcis uocabulis neceſsitate & cum uenia uſi ſunt Imperatores 96.
Gredlmül 797.
s. Gregorius 272.
Gregorius 3. Pont. Max. 295.
Gregorius 5. Pont. Max. 509.
Gregorius 7. Pont. Max. 563.
Gregorius 8. Pont. Max. 617.
Gregorius 9. Pont. Max. 665.
Gregorius 9. Pont. Max. decretales publicat (669.
Gregorius à monte longo 671
Gregorius 10. Pont. Max. 709.
Gregorius 14 Pont. Max. 806.
Grimoldus filius Pipini 279.283.
Grimoldus filius Theſſaloni 2. dux Boiorum (280.283.284.
Grimoldus dux Boiorum frater Theodonis ſeptimi (285.
Grimoldus dux Beneuentanus 348.377.
Grein opp. 529.
Gries bey Potzen 693.
Grilo magiſter Equitum 326.
Grimoltzhauſen 283.
Gruningen 620.
Gryphó dux Gotorum 267.
Grypho Martelli filius 292.
Grypho Boiariam occupat 298.
zu der Gugel 265.
Guido qui & Vido 470.
Guiſon urbs Poloniæ 509.
Gütlinger 745.
Gummarit dux Longobardorum 222.
Gumpenberg 750.
Gundagrius dux copiarum 422.
Gundacker baro de Labar 615.
Gundebaldus 252.
Gundpyrga filia Diethlindæ 278.
Guntherus filius Theſſalonis ab apro occiſus (303.
Guntherus Epiſcopus Colon. 426.
Guntherus à Schuuartzenburg fit Cæſar (793.813.
Guntholdus 274.275.
Guntzo qui & Gundecardus 544.
Gutramus 273.
Gygantes qui 32.

H.

Hachinga 315.
Hadmar de Labar 794.814.
Hadmuth 530.
Hadomarus Francus 353.
Hadrianus 152.
Hadriani dictum ibidem.
Hadriani templa 153.
Hadriani Pont. Max. mors 338.

Hadrianus ſecundus Pont. Max. 429.
Haga 333.
Hager 693.745.
Hägel 816.
Hago Epiſcopus Brix. 617.
Hailig bluet bey Kelhaim 791.
Hailthumb zum hailigen berg 802.
d. Haimerāmus 280.281.
Hainricus 1. huius nominis dux Boiorū 495. exigitur 497. Italiam ingreditur 496. Boiariam recipit 497.
Hainricus 2. dux Boiorum rixoſus dictus 500. relegatur 503. Bathauiam capit 504. Boiaria rurſus potitur 505. moritur 506.
Hainricus 3. dux Boiorum qui ſanctus dicitur (500 507.
Hainricus comes à Scheurn Hainrico 2. Imp. rebellat 510.
Hainricus filius Hainrici 3. Ro. Imp. dux Boiorum 540.
Hainricus 4. dux Boiorum Hetzel dictus 510. Boiaria extruditur 511. Boiariam recuperat. (512.
Hainricus 5. dux Boiorum 514.
Hainricus filius Conradi Imp. dux Boiorum (515.
Hainricus 6. dux Boiorum 533.
Hainricus 7. dux Boiorum 627.
Hainricus 8. dux Boiorum moritur 618.
Hainricus 9. dictus ſuperbus dux Boiorum (618.626.627.
Hainricus Leo quem quidam 10. quidem 11. faciunt, dux Boiorum 645.646.647 656.
Hainricus filius Leonis palatinus Rheni 658.
Hainricus 12. quem alij 13. dicunt 697. 718. (767 781.
Hainricus 14. dux Boiorum 741.767.774.
Hainricus 15. dictus de Naternberg dux Boiorum (746.890.
Hainricus dux Boiorum Landſhutenſis 806.
Hainricus dux Ludouicum Barbatum uulnerauit 813.
Hainricus Landſhutenſis fœdus facit 815. (824.
Hainricus dux Boiorum diues dictus 832.
Hainricus Craſſus 584.
Hainricus 1. Ro. Im. auceps dictus 488.
Hainricus 2. Ro. Imp. 509 514.
Hainricus 3. Ro. Imp. 542.
Hainricus 4. Ro. Imp. 542.547.568. (580.600.
Hainricus 5. Ro. Imp. 594.612.613.618.
Hainricus 6. Ro. Imp. 656.658.
Hainricus 7. Ro. Imp. 740.741.746.
Hainricus filius Friderici 2. Ro. Imp. 667. (668.
Hainricus Auſtriæ dux 502.
Hainricus dux Charionum 500.506.
Hainricus palatinus Lotharingiorum Monachus fit 543.
Hainricus comes à Rietenburg 589.
Hainricus Hiſtriæ regulus comes à Dieſſen (637.
Hainricus Scala 643.
Hainricus à Calatin 661.658.
Hainricus Truchſes à VValiburg 661.
Hainricus à Neiffen 662.
Hainricus Poloniæ dux 672.
Hainricus de Hag 674.
Hainricus Cattus Cæſar eligitur 686.
Hainricus Rucho 697.
Hainricus Marchio de Burgauu 719.
Hainricus dux Carinthiæ & comes Tyrollis (739.775.
Hainricus Brabantinus 707.
Hainricus comes de Kirchberg 744.
Hainricus à Spanhaim 711.
Hainricus Cattorum princeps 710.
Hainricus comes à Caſtel 704.
Hainricus Epiſcopus Tridentinus 720.
Hainricus comes à Roteneck 716.724 750.
Hainricus comes Epiſcopus Mogont. 777.
Hainricus à Schoneck Epiſcopus Aug. 787.
Hainricus de Virnberg Epiſcopus Colon. (748.
Hainricus præpoſitus in Otingen 710.
Hainricus VVintzerer Abbas 753.
Hainricus Seman 725.
Hainricus Pilam 797.
Hainricus Tuſchel 798.
Hainricus infans Monachij necatur 784.
Hainricus Nothafft 805.824.
Hainricus Flockelius doctor 819.
Hainricus Vend 834.
Hainricus Ratgeb comburitur 812.
Halij qui 251.
Hall oppidum 28.
Hall im Inthal 693.
Hallerthau 828.
Hals 744.
Hamilus 396.

Handueſt Kőnig Otten 742.743.768.744.
Hannibal Carthaginenſis 67.
Hanto quis 378.
Hantorff 397.
Happing 116.
Haquina uates 153.
Hardericus Archiepiſcopus 493.
Hardtpertus Curiæ Epiſcopus 497.
Harduicus Epiſcopus Bamb. 534.
Harduicus Herueldenſis Abbas 586.
Harlem oppidum 820.
Harpeck 745.
Hartlieb uon Puechbėrg 739.
Hartlieb Bockſperger 746.
Hartmannus filius Rudolphi in Rheno pe-
rijt 713.
Hartmudus Abbas S. Galli 454.
Haruicus Abbas in Tegernſee 507.
Haſtingus dux Nordmannorum 425.
Haſsi 322.
Hathulphus rex Longob. 300.
Hathulphi regis Longob. mors 301.
Hatta comitiſſa ex Hohenuuart 449.608.
Hatto Epiſcopus Mogont. 252.
Hatto Epiſcopus Tridentinus 542.
Hatto Archiepiſcopus 475.
Hatto Abbas Augiæ diuitis 468.
Hatuuein 376.
Harzigſtain caſtellum 787.
Haunenburg 535.
Haunenuuang 257.
Haunfrid rex Angliæ 818.
Hauſen Piſces 506.
Haunſperger 757.
Haunſtatt 257.
Hauto quis 378.
Hebio 362.
Heboriſus 340.
Hecca, Hecken 333.
Hector 49.
Hedo quis 360.
Hedui 75.
Hegino de alijs Egen dictus 557.
Hegiola, Hegling 349.
Heldenbuech 52.
Helena 49.
Helengerio Abbas in Beurn 531.
Heleneckher 756.
Helenrada 464.
Helica amita Hainrici 2. Imp. 507.
Helico Heluetius 53.
Helica uirgo 697.
Heli qui & Ioachim 55.
Helingſtat 707.
Heliogabalus Imp. 166.
Heliopyrga 595.
Heliſacharus præſul 390.
Helitanius dux Germanorum 52.
Hellacus filius Attilæ interemptus 240.
Helmuuein 377.
Heluetium urbs 45.420.
Heluetius 45.
Heluetij unde dicti 45.
Heluetij & Boij cõiuncti Italiã inuadunt 75.
Heluetij Gallias occupant 71.
Hemma regina 316.507.
Hemingi mors 363.
Heminus rex Daniæ 360.
Hennenbergenſes comites principes facti (758.
Hengsburgium urbs 540.
Heraclius Rom. Imp. 276.
Heraldus Baptiſatur 406.
Heraldus Epiſcopus excæcatur 499.
Heraldus Danorum rex 503.
Herrandus comes à Rietenburg 589.
Hercinoburgium euertitur 566.
Hercinia ſylua 45.
Hercules Pyratarum dux 45.
Herculaneum 146.
Hereburgium 323.
Heregiſus 324.329.
Hereſtallum 339.
Heribannus 366.
Heribertus Epiſcopus Col. 513.
Heribertus rex Longobardorum 279.
Heribertus 270.
Heribertus Epiſcopus Mogont. 485.
Heriholtus qui dicatur 386.
Herluca Monialis 591.
Herisbous 425.
Heriſchulda 366.
Hermagoras 498.
Hermannus dux Sueuorum 517.
Hermannus Lotharingius rex Allij dictꝰ 580.
Hermannus Marchio a Baden 686.
Hermannus Ortenburg Epiſcopus 654.
Hermannus contra Hainricum primum Boi-
um arma ſumit 497.
Hermannus Auſtriæ & Stiriæ dux 688.
Hermannus comes ab Hennenberg 704.
Hermannus æditúus Franciſcanus 707.

Hermenſal 42.
Herennianus 181.
Hermenericus rex Sueuorum 227.
Hermion 41.
Herminon 41.
Hermingildus 271.
Hermiones 41.42.
Herminius 47.
Hermanfridus 258.
Hermunduri 41.
Heropogius rex Brittanorum 425.
Herodes 124.181.
Heroldus Longobardorum rex 278.
Heroldus Epiſcopus Salisburgenſis 498.
Heroldus rex Daniæ Baptiſatur 386.
Heroldus quomodo aliâs 363.384.
Heroldus Lycaptiorum præfectus 262.
Hern uon der Laiter 811.
Herpinus 277.
Herolerum ſedes 268.
Heſilo qui 397.
Heſſouinus dux 323.
Heſter quæ & Ediſſa. 57.
Het ich den zol am Rein prouerbium 735.
Hetzl dux Boiorum frater Chunegundę 510.
Heuilach 46.
Hezilo 387.
Hiccar 48.49.
Hichtar 49.
Hieronymus de Praga 808.combuſtus 812.
Hieroſolyma 53.54.153.
Hietting 815.
Hildegardis 369.
Hildolphus Epiſcopus Colon. 568.
Hildruda filia Caroli Martelli 290.
Hildrudis 369.
Hilgerſperg arx 795.
Hilleniones 34.
Hilpericus 270.
Hilpold uom Stain 795.
Hillinus Archiepiſcopus 293.
Hiltebrandus Gotorum rex 268.
Himeltraut 551.
Hincimarus Epiſcopus 208.422.
Hirandus Anaſsi Tetrarcha 262.
Hircus Greculus 321.
Hirri qui 251.
Hiſpaniarum prouinciæ ſeptem,& quæ 102.
Hiſdaſpis qui & Aſuerus 56.
Hiſter filius Ebri 37.93.
Hiſtoria quid 651.
Hiſtoriæ lex 669.
Hiſtria unde dicta 37.
Hitto Epiſcopus Friſingenſis 385.
Hydauer 745.
Hidaſpes 684.
Hieropolis 112.
Hyldericus 314.
Hyldebrandus Pont.Max. 562.570.581.
Hyldebrandus dux 325.282.329.
Hyldebertus rex Francorum 283.
Hyldericus rex Francorũ Monachus fit 300.
Hyldegardis reginæ obitus 326.
Hyldericus rex 194.
Hyldruda uxor Vtilonis 294.
Hylduuein aliâs Vualo 388.
Hyldegarda regina 326.
Hyldegarda abbatiſſa 460.
Hyldegarda uates 301.
Hochburgund 413.
Hochoricus 386.
Hochoſei 817.
Hofer 757.
Hoflach bey Alling 816.
Hohenrieder 745.
Hohenburg 359.621.
Hohenuuart id eſt alta ſpecula Monaſt. 114.
(552.692.
Hohenuuarter 745.
Hohenſee 817.
Hohenſtain 756.
Hollandia ad Ludouici 4.Rom.Imp.uxorem ex hæreditate peruenit 784.
Holandi 34.
Holofernes 57.
Holſtuch 713.
Homeras caſtellum 620.
Homerus literas emendauit 39.364.
Honorius 219.
Honorius Pont.Max. 714.
Honum opp. 536.
Horenberger 745.
Hormiſda Pont.Max. 429.
Hortarius 201.
Hoſomundus legatus 326.
Hoſtia ſub ſacrificio miſſæ in carnem uerſa (669.
Huba quid 735.
Hucbertus dux 429.
Hugbertus dux Boiorum 283.286.290.
Hugo dux 360.
Hugo Arelatenſis. 487.

Hugo Capetus 492.
Hugo comes Pariſiorum 503.
Hugo comes de VVirtenberg 710.
Hugo nepos ex ſorore Ottonis 1.Rom.Imp. (505.
Hugo Alſatius 572.
Hugo Cardinalis 569.
Hugo Epiſcopus Brixienſis 617.
Hugo Abbas in Allerſpach 735.
Huldreich 194.
Humeius Britanniæ dux 398.
Hunfridus 384.
Hungarius, Epiſcopus Traiect. 426.
Hunnia quæ 25. eadem & Auaria 262.
Hunnorum ſedes 45.262.
Hunni qui 45.329.332.
Hunni in Franciam antiquam irruunt 470.
Hunnicum bellum octo annis completum (342.
s.Hunnipertus Epiſcopus 279.
Hunnoburgium 525.
Hunoldus Aquitaniæ dux 292.
Hunoldus filius Bepharij 318.
Hunſruck regio 260.
Huntho rex Nordmannorum 468.
Huſsitæ qui 814.

I.

Iacoba filia VVilhelmi ducis Hollandiæ (807.816.
s.Iacobus 129.
Iacobus Triplus dux Venetiarum 671.
Iacobus Faber 638.
Iacobus Dachauer 802.
Iadera Colonia 37.
Iader comes Tuiſconis 37.
Iagellus Lituanus 801.
Iain quid 38.
Ianus qui & Noë 38.
Iaurinum opp. 526.
Iaziges qui 469.
Ibba dux 253.
Ichtland 413.
Ich vvill dich bſchuehen prouerb. 589.
Icomarus Boiemus 516.
Idololatriæ initium 37.
Iehoiakim 55.
I E S V S quale nomen 127.
Ieſus Pontifex Iudæorum 57.
s.Ignacius 150.
Ilmünſter 291.
Ilmus 28.
Illyrius Germaniæ imperitauit 51.
Illyricum 37.
Illyrici prouinciæ decem 104.
Ilſenpach 645.
Iliſſus flu. 27.
Iliſij ibidem.
Imbripolis Regenſpurg 112.
Imperator unde dictus 86.
Imperij inſignia 762.
Imperare quam difficile 188.
Imperatorum prima dos quæ 189.
Impreſſoriæ artis inuentio 832.
Indulgentiæ Monachij 802.
Ingeramus 47.
Ingeuon 41.
Ingelhaim 318.
s.Ingeuinus Epiſcopus Brixienſis 266.
Innocentis uindicta mirabilis 789.
Innocentius 4.Pont.M. 686.
Innocentius 7.Pont.M. 806.
Inſpruck igne flagrat 720.
Inſula Sudberti 547.
Interrex Imperij qui 719.
Interregnum Papatus 750.
Inutrium Mittenuuald 114.261.
Iobab 46.
Ioachas 55.
Ioachim qui & Heli 55.
Ioachim Hiſtoriam Iudith ſcripſit 57.
Ioannes Euangeliſta 151.
Io.Pont.M.deponitur 501.
Io.13.Po.M. 501.
Io.2.Pont.M. 750.779.
Io.23.Pont.M. 809.
Ioannes Pontifex occiditur 262.
Io.Epiſcopus Salisburg. 291.
Io.Leodienſium Epiſcopus 805.807.817.
Io.Epiſcopus de Agran 822.
Ioannes Tulbeck Epiſcopus Friſingeñ. (833.
Ioannes Grunuualder Epiſcopus Friſingeñ. (811.831.
Ioannes rex Boiemiæ eligitur 740.751.
Ioannes Boiemus Maultaſcham ducit 751. (757.782.
Io.filius Hainrici 14. ducis Boiorum 775. (803.805.
Ioannes dux Boiorum 782.834.

Io.dux

Io.dux Lutzelburgeñ. 800.
Io.dux Burgundiæ 804.816.
Io.à Leuchtenberg 797.
Io.filius Stephani ducis Boiorũ naturalis 800.
Ioannes dux Hollandiæ 819.
Ioannes Brabantinus moritur 820.
Ioannes dux de Lauſnitz 817.
Io.Ambergenſis 815.
Io.Galeacius 802.806.
Io.Burgundus capitur 805.809.
Ioanna uxor Andreæ regis Neapolitani 785.
Ioanna uirgo pugnatrix 831.
Io.Camerarius à Dalburg 40.
Io.Stabius 50.383.
Io de monte regio 86.
Io. Vangio 150.
Io.Reuchlin 406.
Io.Scotus 554.
Io.Portueñſis 571.
Io.Caietanus 617.
Io.Schiltperger 805.
Io·Gaudanus 761.
Io.Buridanus 799.
Io.Zenger 801.
Io.Cloſner 806.
Io.Huſs 808.812.
Io.Cattus 808.
Io.Küchler 811.
Io.à Stauff oppugnatur 812.
Io.à Treſenau Ziſko dictus 812.
Io. VVeſſenacker 816.
Ioannes uon Fliet 819.
Ioannes Frobenius 832.
Ioannes Fauſt inuentor Calcographiæ 832.
Io.Guetenberger ibidem.
Io.Hunnianiſch 834.
Ioas rex 124.
Iodocus Clichtoueus 638.
Iordani locus reſtituitur 41.
Iordanus Oſnaburgenſis 404.
Iordanus Truchſaſs 645.
s.Iorgen berg 663.
Ioſeph in Aegypto 42.
Ioſephus Heli,qui & Ioachim 124.
Ioſue ſuccedit Moiſi 46.
Iouſus Illyrici præfectus 274.
Irena 335.347.
Iringus 338.
Irinus dux Francorum 255.
Irmenricus 424.
Irmenſul quid 319.
Irmindruda Boſonis uxor 468.
Irmindruda 511.
Irmingerion quis 363.
Irmogarda filia Deſiderij regis 319.369.
Irnſing 257.
Iſaac naſcitur 41.
Iſacus flu.Eiſack 117.261.
Iſacus Iudæus 346.
Iſeniſcus flu. 29.116.
Iſenobardus quis 355.
Iſera flu. 28.
Iſis regina 42.
Iſis mater Libij Herculis 43.
Iſis Ceres & Iuno dicta 43.
Iſm flu. 29.116.
Iſm Cathedralis eccleſia 291.
Iſteuones 41.
Itali Noricum relinquunt 261.
Italia uiolati orbis pœnas adhuc luit 100.
Italiæ regio prima 101.
Italiæ regio ſecunda eodem.
Italiæ regio tertia 102.
Italiæ regio quarta eodem.
Italiæ regio quinta eodem.
Italiæ longitudo,& latitudo 101.
Italus ex Cheruſcis oriundus, qui & Italicus (133.
Itha ſoror Chunigundæ. 508.
Iubileus annus ad quinquageſimum inſtitutus 793.
Iudæi trucidantur 735.
Iudæi aduerſus Chriſtianos conſpirant 776.
Iudæorum regni diuiſio 54.
Iudices Iſraël 46.
Iudichilo 425.
Iudith hiſtoria 57.
Iuditha Auguſta coniunx Ludouici Pij 398.
Iuditha Auguſta à Ludouico ſeparata 393.
Iuditha uxor Stephani ducis Boiorum 741.
Iuditha uxor Hainrici primi ducis Boiorum (495.
s.Iudoci templũ Landshutæ conflagrat 806.
Iudocus eligitur in Cæſarem 808.
Iudocus electus Cæſar moritur 808.
Iudocus ab Abenſperg 814.
Induciomarus 77.
Iugo dux 304.
Ingeuones 41.
Iugurro 338.
Iugurtha rex Numidiæ 71.
Iulia Octauij filia deſponſata 87.

Iulianus

Iulianus Imp. 45.207.
Iulianus Imp. Porphyrius 126.139.163.
Iulianus quomodo conuitijs affectus 292.
Iuliani mors 208.
Iulij dictum 77.
Iulij mons. 434.
Iulij Cæſaris edictum pro ducibus Auſtriæ (797.
Iuliopolis 74.
Iulium Carnicum 61.639.
Iulius 86.
Iulius Vindex 135.
Iulius Sabinus 142.
Iulius Syllanus 173.
Iulus 85.
Iuriſdictio Boiorum ducis Ratiſponæ 822.
Iuſtinianus Cæſar declaratur 262.
Iuſtinianns Affricam domuit 267.
Iuſtinianus Imp. Rom. moritur 271.
Iuſtinus Rom. Imp. 156.259.
Iuuauus flu. Saltza 118.
Iuuauia nunc Salisburgium eſt 118.
Iuuauia Rom. Colonia 266.
Iuuianus 208.

K.

Kaiſeruuiſen ubi 788.
Kaishaim 108.
Kalmuntzenſes Landgrafij 655.
Kaltenberg 730.
Karlſperger 756.
Katzmair 536.
Kauffering am Lechrain 617.
Kelhaim oppidum 27.
Kelhaim unde dictum 51.
Keltz 110.757.
Keltzge unde dictum 51.
Keſching 110.255.
Ketuuein 551.
Kintzen im Viſchtal 698.
Kintzen 114.
Klöſteur quid 742.
Knoblauch Künig 580.
Kobelſtorff 479.
Kochelſehe 28.
Koluueck 745.
Köpfelman 755.
Kopffſtain 28.
Kötinguuerd arx 795.
Kotzel qui & Heſilo 397.
Kuepach Monaſt. 508.
Kumerſee 282.
Kungſteur quid 365.695.
Künth rex 516.
Kuntzge 114.

L.

Labar Barones 530.
Labar flu. 29.
Labaſſarodochus 56.
Ladislaus rex Boiemiæ 635.
Ladislaus rex Campaniæ 806.
Ladislaus rex trucidatur 834.
Laërtes 47.
uon Laim 757.
Lamberger præfectus in Neuburg 740.
s. Lambertus Epiſcopus 282.
Lambertus filius Vidonis 472.
Lamp 745.
Lampoltinger 755.
Landpertus præfectus 390.
Landobertus filius Theodonis 5. ducis Boiorum 280. exul obijt 281.
Land ob der Ens 634.
Landfridus dux 274.
Landgericht Hirſperg 789.
Landinus rex Getarum 59.
Landauu opp. 29.
Langodockhen 298.
Landgrafij à Stephaning 655.
Landgrafij à Lengenfeld 655.
Lanij Pariſienſes 809.
Landshuta 29. Aedificari cæpta 654.
Landshutenſes ciues quidam proſcribuntur (807.
Landkron arx 701.
Landhylda 252.
Langkuuald 530.
Landprand 282.
Lanckhaim Monaſt. 391.693.
Landoknechti 366.
Landſperg 28.
Langauer 757.
Landuuera 333.
Laodamia alias Ludmilla 660.666.
Laomedon 49.
Larius lacus, der Kumer ſehe 52.282.
Latinus Syluius 85.

Lauarus

Lauarus flu. 29.
Lauffen 122.644.
Lauinium unde dictum 75.
Lauinia Aeneæ deſponſata ibidem.
Laureacum 130.
Laureacum Ro. Colonia 477.
Laureacenſis Epiſcopus 130. Epiſcopatus ille Bathauiam transfertur 290.
s. Laurentius 178.
Laurentius Bogner 830.
Laurishaim 303.
Laus Pompeia urbs 555.
Lauthers Monaſt. 623.
Lazarus Epiſcopus Conſtant. 473.
Leander Epiſcopus 271.
Lebſer krieg 743.
Leblfinger 744.
Lechfeld 27.
Lechſgmund 108.
Lechsperg 730.
Leel dux Vgrorum 498.
Legatus 99.
Legij 43.
Legio fulminatrix 160.
Legiones unde dictæ 98.
Lenabim 43
Leibaigen leudt 742.
Leibſteur 742.
Leibzins ibidem.
Leichtenbeck 744.
Leidis opp. 818.
Leitgeb ciuis Landshutenſis 807.
Leituuind 450.
Lenberg 757.
Leneus Grammaticus libertus Pompei 73.
Lengers 396.
Lengfelder 745.
s. Leobrigus 829.
Leo 3. Pont. Max. 338.
Leo 8. Pont. Max. 501.
Leo 9. Pont. Max. 539.
Leo 10. Pont. Max. 374.378.
s. Leodegarius 277.282.
Leon Imp. 320.
Leon Imp. Conſtantinopolitanus 473.
Leones cur inſignia ducum Boiariæ 44.
Leonides pater Origenis 165.
Leonora Imperatrix 833.
Leonardus ab Eck Boius 51.337.719 828.
Leonardus de Laiming Boius 819.
Leopramus Epiſcopus Boiorum 397.
Leopoldus Epiſcopus Bambergeñ. 315.
Leopoldus Auſtriacus 755.
Leopoldus ab Egloffſtain Epiſcopus Bambergeñ. 786.
Lentulus 89.
Leuigildus rex 271.
Leuni apud Horatium Gelones dicti 107.
Leunſius Epiſcopus Mogontinus 278.
Leuonij 43.
Lex Salica facta 279.
Libodunum 694.
Liburnia quæ & Illyricum 37.
Libuſa flu. 28.
Liebnau arx 594.
Libes ſacerdos Cattorum 91.
s. Libertinus Abbas 269.
Licatij uulgo Lechrainer. 107.108.
Liechtenberg 815.
Lindebertus 422.
Lindouuitus 380.
Lingonum urbs 396.
Lita flu. 80.
Litana ſylua 67.
Litauu 759.
Litomuſalus 383.
Litoprandus rex Longobardorum 286.
Literæ Galatæ quæ 39.
Litouinda 450.
Lybius Hercules 43.
Lybuſſa flu. 552.
Lycoſtoma arx 108.255.
Lycus 27.
Lyſibona 103.
Lyſimachus rex 63.
Lyſimachia urbs 65.
Lobnick 756.
Locuſtarum multitudo 439.776.
s. Loibrig 829.
Longobardorum prima peregrinatio 263.
Longobardi in Italiam migrant 272.
Longobardorum cum Boijs fœdus 272.
Longobardorum rex 321.
Longobardorum regnum 328.
Lomnorius dux Germanorum 63.
Longa Alba 85.
Lorico Vngarus 525.
Lotharius 50.
Lotharius rex Boiorum 377.
Lotharius Cæſar 382.411. mors eius 412 429.
Lotharius Saxo Cæſar coronatur 618.622.
Lotha Galliæ rector Ottoni 2. rebellat 504.

Loyſa flu. 28.552.
Lucaria feſta Ro. 60.
Lucius 86.
Lu.Caſsius 71.
L.Cor.Scipio 58.
L.Cor. Merula 69.
L.Fur.Purpurio 68.
Lucius Hermagoras 498.
L.Piſo 71.
L.Quietus 151.
L.Quintius 69.
L.Val.Flaccus 70.
L.Val.Tappo 70.
L.Sylla 79.
L.Cyrenenſis 129.
Ludibertus Epiſcopus 422.
Ludmilla fundatrix Sälingthal 666.
Lugduni conditor 87.
Lugenfeld 392.
der Luog 265.
Ludouicus filius Caroli Magni 325.
Ludouicus Pius Ro.Imp. eligitur 375. cur pius dictus 376. Coronatio eius 378. captiuus circumducitur 394 obijt 400.
Ludouicus filius Pij rex Boiorum 385. moritur 452.
Ludouicus Balbus 445.447.
Ludouicus filius Arnulphi Cæſar creatur 475.
Ludouicus rex Francorum 251.279.451. (429.709.
Ludouicus 2. dux Boiorum 695. uxorem ſecuri percutit VVerdeæ 697.
Ludouicus Boiariæ dux Palatinatum acquirit 662. Chelhaimij occiditur 666.
Ludouicus dux Boiorum Haſtiludio occiditur 718.
Ludouicus 4.Ro.Imp.dux Boiorum 748. Italiam petit 769. Romæ coronatur 769. eius publicum edictum 762. Fridericum uincit 758. cum Friderico concordatur 768. eius mors 788.
Ludouicus Romanus fit Marchio Brandenburgenſis 790 794 moritur 795.
Ludouicus Marchio Brandenburgenſis (752.777.
Ludouicus Hainrici 13. ducis Boiorũ filius 718.
Ludouicus 10.dux Boiorum 832.
Ludouicus Barbatus qui & Angiloſtadienſis bellum mouet contra Ioannem ducem Boiariæ 804. Fruxinum oppugnat 804. Morauiæ dux creatur 805. Theſaurum in Boiariã portat 810. Cur Barbatus dictus 813. Conſtantiæ uulneratur 813. Prochotrophiũ Ingolſtadij fundauit 827 capit 830. moritur 831.
Ludouicus Gibboſus filius Barbati 805.814. (825.827.
Ludouicus dux de Briga 793.
Ludouicus comes Tyrollij 795.
Ludouicus comes ab Otingen 615.
Ludouicus Boſonis filius 461.
Ludouicus à Pentzenauu 812.
Lud. Siſenna Romanus 669.
Luitpoldus dux Auſtriæ 502.
Luitpoldus Auſtriacus fulmen belli 524.
Luitpoldus dux Boiorum moritur 627.
Luitpoldus Auſtriacus Romæ moritur 666.
Luitpoldus contra Suitones pugnat 749.
Luitpoldus de Bebenberg 761.
Luitpoldus de Hals ultimus ſuæ gentis 797.
s.Luitpoldus 595.
Luitpertus Epiſcopus 423.
Luitgarda filia Hainrici Boij 497.
Luitgardis 369.
Luitgard quæ & Hiltgard 471.
Luitholphus 588.
Luithmair Bulgarorum rex 469.
Luna oppidum 471.
Luneburgenſes 44.
Luphi 122.
Luppia flu. 324.
Lupus princeps Vaſconum 318.
Lupus Epiſcopus Ratiſpon. 256.
Luſitania quæ & Portugalia 103.
Luthecia 406. ſedes regia 253.
Lutharius rex Francorum 270.278.279.
Lutharius dux 63.

M.

Machelmus 396.
Machofridus 389.
Machometus 276.663.
Machtunus Boius 524.
Machtylda Imp.Lud.4.uxor 706.
Machtylda filia Gotfridi 569.
Marinus Ro.Imp. 120 164.
Madoldus ſacerdos 304.
Magdalena Mediolanenſis duciſſa Boiorum (803.806.
Magdeburg quomodo appellatur 317.
Magiſtratus inſignia 576.
Magiſtratus authoritas unde 346.
d.Magnus 27.

d.Magni Monaſterium 654.
Magnus comes de Ror 655.
Mainburg 825.
Maiores domus in Francia qui 279.
Maioricæ inſulæ 340.
Maiorianus 236.315.
Mais an der Otſch 285.
Mallerſtorff Monaſt. 614.
Malorix 134.
Manahes rex 54.
Manaſſes rex 54.
Manna Hebræorum 44.
Mannus filius Tuiſconis 41.
Mannus Epiſcopus 302.
Manfridus uincitur 704.
Mangoldus comes à Veringen 575.
Mangualda flu. 28.
Mangolting 825.
Manlius Torquatus 61.
Mānſee Monaſt. 291.
Mansfeld comites 617.
Manſperger 756.
Manuel Conſtantinopolitanus 629.
Manumittendi cęremoniæ 742.
Marca octo uncias continet 657.
Marcellinus 178.
Marchfeld 43.
Marchio Boiorum Piſonij conſtitutus 261.
Marchiones quatuor in Boiaria 262.
die March 522.
Marci mors 161.
Martianus ſacerdos 265.
Marcktau 828.
Marcomannorum ſedes 43.
Marcomanni 90.
M.Attilius Glabrio 69.
M.Valerius Coruinus 61.
M.Attilius Sarranus 70.
M.Antoninus 158.
M.Antoninus Imp.Aug. 108.
M.Craſſus 628.
M.Fla.Val.Conſtantinus Imp. 192.
M.Iulius Syllanus 71.
M.Lollius Cæſus 89.
M.Marcellus 69.
M.Vinitius 88.
Mareſcalci officium 576.
Mareſcalci de Reichenau 719.
Margaretha comitiſſa Tyrollenſis 751.
Margaretha altera uxor Ludouici quarti 759.
Margaretha Maultaſchin 782.
Margaretha duciſſa Boiorum 709.824.
Mariæ aſſumptionis feſtum inſtituitur 379.
Maria duciſſa Boiorum 514.
Maria uxor Ludouici ſecundi 696.
Maria filia Stephani regis Vngariæ 703.
Maria filia regis Boiemiæ 751.
d.Marianus 578.
d.Marianus Scotus 553.
Mariazell Monaſt. 790.
Maricus 75.
Marinus 260.454.
Marij cum Cimbris pugna 73.
Marius Diuus 130.
Marobudum opp. 46.88.
Marobodus rex 88.
Marobodus proditor dictus 128.
Marſus rex Germanorum 42.
Marſi populi 42.
Marſigni ibidem.
Marſilius Patauinus 761.
Martianus 315.
Martinus Boiemus hiſtoricus 706.
Martinus 4.Pont.Max. 714.
Martinus 5.Pont.Max. 813.
Martinus de VValdenfels 830.
Martinus Marius doctor 834.
Marus flu. 522.
Matricenſis comes 383.
Māſſenberger 757.
Māſſenhauſer 744.
Māſſenhauſingia ſtirps deficit 789.
Matheas rex Germaniæ 61.
Maternus 162.
Matheus Dominicanus 671.
Matheus quando Euangelium ſcripſerit 132.
Matheus Mareſcalcus à Biberbach doctor (789.
Mathias Schurerius 832.
Mathias comes á Bucheck 762.
Mathſee 303.
Matichofen 811.
Maticho flu. 482.
Maurkirch 372.495.
Maultaſchæ cum Ioanne diuortium 782.
Mauririus Ro.Imp. 273.
d. Mauritij templi apud Auguſtam fundatio (508.
Mauritania quæ & Tingitana prouincia 103.
Mauritaniæ prouinciæ 105.
Mauróntus 287.
Màutern urbs 474.

Mautner 744.
Max.Ro.Imp.dictum 78.
Maximus quando Imperium arripuit 315.
Maximinus Imp. 171. 174 eius crudelitas 192.
Maximilianus Ro.Imp. 327.
Mechaloburgij 34.
Mechelburgenſes populi 44.
Mechtylda Auguſta moritur 738.
Meckhelburg 331.
Medarſes perſa 276.
Medericus 201.
Mediolanum à Boijs conditur 52.
Mediolanum à Gotis obſeſſum 268.
Medon dux Germanorum 52.
Megari qui 35.465.
Meginhardus Epiſcopus Herbipolenſis 516.
Meginhardus Epiſcopus Friſing. 578.
Meginuuard Dynaſta Boiorum 480.
Megingothus Epiſcopus Treuerenſis 511.
Meinhofen 828.
s.Meinhardus 421.
Melck 513.
Melck Monaſt. 481.
Melegaſus quis 383.
Melicium 513.
Melo dux VVeſtphalorum 89.
Melpum opp. à Boijs euerſum 59.
Moëmarus dux 385.
Menapij 34.77.
Menardus Tyrollius 796.
Menelaus 49.
Meneon maritus Heſter 57.
Menes lacus 291
Menoſenum Mānſehe 316.
Menſium nomina quæ & unde 373.
Menus flu. 46.
Merching dirutum caſtellum 800.
Merding 633.
Mergethaim arx 728.
Merodachus 54.
Meroueus 314.
Merſpurg opp. 42.
Meſa comes Tuiſconis 36.
Meſsias 127.
Metellus Tigurinus Poëta 484.
Meten Monaſt. 330.
Metena Meren 316.
Metena riuus 330.
Methodius Iuliomontanus 385.
Methodius literas Venedas inuenit 434.
Micca Gothus 171.
Michaël Imp. Conſtant. fit Monachus 362.
Michelinus Boius 384. (588.
Michael Epiſcopus Reginoburgeñ. 499.
Militares copiæ Ro.duplices 98.
Militaris diſciplina apud Ro. 98.
Militaris diſciplina apud Germanos inſtituta (42.
Militia qualis noſtro ſeculo 366.
Militum Germanorum tria genera 366.
Milo Epiſcopus 285.493.
Minoricæ inſulæ 340.
Minutius Fundanus 153.
Miſnenſes qui & Miſni 43.
Miſnia 353.
Mithridates rex 73.
Mittenuuald 261.
Mituuochen unde dicatur 567.
Mitzko Polonus 515.
Mizrais quæ & Iſis 42.
Mocenia Motzing Pagus 114.
Modeſtus Epiſcopus 304.
Moguntiacum 317. obſidetur 496.
Mompelgart 413.
Monacenſium uectigal quod Friſingenſibus ſoluitur quotannis 659.
Monachium 29. edificatur 646. fere totum conflagrauit 773.814. obſidetur 806.
Monacenſes ciues quidam decollati 814.
Monarchia prima quæ 53. ſecunda 56. Tertia 57. Quarta Romanorum 86.
Monaſterium S.Haimerami Ratiſpon. edificatur, 280.
Monaſterium d.Radegundæ 389.
Monaſteria plurima in Boiaria euerſa 482.
Monaſterium Neoburgi 507.
Monaſteria Boiariæ deuota uno anno &c 674.
Monhaim opp. 815.
Morania 407.430.
Mortaniæ dux Ludouicus Barbatus 805.
Mordfeld 260.
Morgengelta quid 314.
Mormannus 380.
Moroltinger 745.
Moſa flu. 28.
Moſaburg in Charinthia 423.
Mosburgium urbs 29.257.725. collegiū ibid.
Mosburgenſes comites 713.
von Mos. 755.
Moſes quando natus 44. moritur 46.
Moſolaus 437.
Motzing Pagus 114.

Maximus

Maximus Ro. Imp. 233.
Muckentaler 815.
Muendorff 756.
Müldorff 29.
Mulier Leonem peperit 718.
Mumpelgard 528.
Münchmüſter 381.
Munacius Plancus orator 87.
Mundus dux cedĭtur 267.
Municipes qui 99.
Mura flu. 80.
Mures agreſtes in magna copia agros popu‑lantur (669.
Muringer Vueſer præfect⁹ in Schärding 667.
Muromannus 397.
Murſa urbs 197.
Murzacher 745.
Mutilum caſtrum 67.

N.

Nabocodroſorus 55.582.
Nabuchodonoſor 55.582.
Nabus flu. 27.46.
Nähofen arx. 815.
Nannetum urbs 410.
Narbonenſis Gallia 51.
Narca 26.
Nardge 26.
Nariſci 26.
Nariſcorum ſedes 80.
Narſes Eunuchus 268.
Naſſenfels 109.
Naternberg arx 794.
Naus qui ab alijs Nauas flu. 417.
Neapolis à Baliſario obſeſſa 267. Gallo datur (808.
Nechao rex Aegypti 55.
Necarus flu. 607.
Næmus ab alijs Nainus 325.
Neidingen 461.
Neithard Fuchs Franco 751.
Neyffen 760.
Neydeck 756.
Nemetes unde dicti 34.
Neoburgium 29.256. eius Dioceſis 302.
Neoburgium ad Oenum 740.
Neoſtadium 29.804.806.815.
Neper flu. 41.
Neri rex qui 55.
Nero 134.136.
Nertha mater Tuiſconis
Nerua 40.
Neruij 149.
Neuburgium Vindeliciæ 34.71.
Neuberger 656.
Neunkirchen 745.
Neuſtifft Monachij 668.
Neuſtria corrupte pro Franconia 717.
Meuters 313.
Nicea 397.
d. Nicecius 369.
Nicephorus Conſtantinopolitanus 210.
Nicodemus Epiſcopus Friſing. 588.
Nicodemus de Scala 811.
Nicolaus perotus 811.831.
Nicolaus rex Cimbrorum 101.
Nicolaus Cuſa 622.
Nicolaus 3. Pont. M. 670.825.
Nicolaus Hoſtienſis Epiſcopus 714.
Nicolaus 5. Pont. M. 746.
Nicolaus Epiſcopus Ratiſpon. 772.773.
Nicolaus Baro de Abenſperg naſcitur 753.
ultimus ſuæ gentis trucidatur 827. 830.
Nicolaitæ 564.
Nicomedes Bithiniæ rex 66.
Nicopolis 74 804.
Nidernaltaich Monaſt. 257.
Niderburg Monaſt. 291.
Nidinga 461.
Nigrus flu. 607.
Nymbrothi regnum primùm in orbe 36.
Niniue opp. 53.
Ninus urbs 53.
Ninus rex 37.38.
Ninus qui & Aſſur 53.
Nitgerus Epiſcopus Friſingn̄. 524.537.
Nitrauia Neuters 367.
Nitunum 673.
Nix inſolita 727.
Nobilitatis in Boiaria diuerſæ familiæ 744. (745.
Nodomarus rex 201.
Nōe arcam facit 33.
Nōe qui & Ianus 38.
Nōe quando mortuus 41.
Nolæ Epiſcopus 233.
Nomades qui 34.
Nomenoius rex 416.
Nominales qui 624.
Noppinger 756.
Nordbertus 376.

Nordge 26.
Nordmanni 35.369.
Nordouici 35.
Norduuegi 363.
Noreia urbs 45.
Noreioberga 251.
Nareta ſylua 508.
Norici urbes quæ in Boaria 25.
Norici populi ibidem & 116.
Noricus 45.filius Alemanni 93.
Noricum 93.
Noricum Ripenſe 334.
Norinberga à quo condita 27.45.
Nortprecht 552.
Nouaria urbs oppugnatur 612.
Numerianus 187.
Numitor 85.
Noueſium,alias Nuſsium 215.
Nuſperger 745.
Nuſdorffer 757.
Nuſsium caſtellum 215.

O.

Obalus comes Tuiſconis 37.
Oberaltaich 257.
Oberdorffer 755.
Oberndorff am In 658.
Oberpfaltz 773.
Oberthal caſtellum 728.
Occam 624.761.787.
Occaſus Ro.Imp.quando cæperit 212.
Ocho Darius Tartarorum Imperator 681.
Ochozias 124.
Octauius qui & Octauianus Cæſar 87.
Odagrius Epiſcopus Spirenſis. 501.
Odagrius Stiriæ dux 577.648.
Odenatus 181.
Odenburgium 80.
Odera flu. 43.
Odgerus Epiſcopus 412.
Odo qui & Otto 468.
Odo quis 359.
Oẽdenberg 526.
Oenobriga opp. 28.
Oenus 28 93.
Oetolingona arx,õtling 110.
Ofa quæ & Sycambria,& Buda 738.
Offenſteter 757.
Olmũntz,id eſt Iulij mons 434.
Opha 150.
Oppidorum genera quinq; 99.
Oppius 148.
Orbis terrarum partes tres 110.
Organum primum in Germania 300.
Oricus 406.
Ormontz opp. 466.
Ormortag 384.
Orthulphus ab Hohenuuart 553.
Orthulphus de VVald 687.
Orthona urbs Italiæ 348.
Oſca urbs 339.
Os porci 406.
Oſterhofen 29.291.510.622.797.
Oſterreicha quæ dicta 342.
Oſterreich unde dicta 628.
Oſterland ibidem
Oſterſee 36.
Oſtrogoti qui 212.
Oſualdus paſtor Venedorum 397.
Oſyris qui & Apis & Serapis 42.
Otiliæ pater 282.
Otling 110.
Otinga opp.257 nomen eius unde 263.collegiata Eccleſia ibidem 660.eius urbis inſigne uetus 260.
Otmaring 745.
Ottenburg caſtellum ædificatur 659.
Ottocarus rex Boiemiæ Boiariã inuadit 697. Imperatori rebellat 712. occiditur 712.
Ottofelden 257.
Ottogerion quis 341.
Ottogerius 402.
Otto 1. Ro. Imp. 499. Italiam petit 500.moritur 502.
Otto 2. Ro. Imp. coronatur 501. Hainricum rixoſum capit 504. moritur 505.
Otto 3.Ro.Imp.505.obijt 509.
Otto 4.Ro.Imp. 664.
Otto filius Hainrici Leonis ducis Boiariæ Cæſar eligitur 658.
Otto dux Boiorum Baptiſatur 265.
Otto filius Luitolfi fit dux Sueuorum 502.
Otto dux Sueuiæ Boiariam occupat 503.
Otto 2.dux Boiorum 506.
Otto dux Sueuiæ 529.533.
Otto regulus Boiariæ 554.
Otto dux Boiorum rebellat Hainrico 4. Ro. Imp. 558.
Otto 4.à Friderico 2.Ro.Imp.fugatur 662.
Otto dux Boiorum Bathauiam capit 687.

Otto

Otto Palatinus,& dux Boiorũ moritur 690.
Otto filius Hainrici 13. ducis Boiorum 716. (718.
Otto de VVittelſpach ſit dux Boiorum 647.
Otto dux Boiorum emit Dachauu 654.
Otto comes à VVittelſpach dux moriť 655.
Otto filius Lud. Palatinus, & dux Boiorum (667.
Otto Palatinus ſignifer Imp. Friderici primi (635.
Otto Palatinus à VVittelſpach 614.
Otto à VVittelſpach Philippum Cæſarem interficit 661.
Otto à VVittelſpach occiditur 661.
Otto filius Stephani ducis Boiorum 541.
Otto 6. dux Boiorum 767.
Otto dux Boiorum moritur 774.
Otto filius Lud. 4. 791.
Otto rex Vngariæ 740.
Otto Vngariæ rex,& dux Boiariæ Steuram imponit Boijs 742. moritur. 746.
Otto Columnenſis fit papa 813.
Otto de Lenſdorff Epiſcopus Bathauienſis (703.
Otto à Scheſirn 589.
Otto Bellonacorum Epiſcopus 432.
Otto Hoſtienſis Epiſcopus 581.
Otto dux Meraniæ moritur 686.
Otto dux Lotharingiæ 505.
Otto dux Auſtriæ moritur 781.
Otto Ruperti ducis Francorum filius 317.
Otto primus Palatinus Burgundiæ 693.
Otto antiſtes D. Lamberti 762.
Otto à Phalay comes 532.654.627.
Otto comes ab Andex. 614.
Otto comes ab VVolffhartshauſen 552.
Otto comes Tyrollij 720.
Otto, qui & Odo 468.
Otto ſeditioſus homo occiditur 543.
Otto de Greiffenburg 789.
Otto vom Thor præſes Otingæ ſuo gladio confoditur 717.
Otto de Schuueinfurt 534.
Otto Campaniæ præſes 516.
Otto Crondorffer 728.
Otto à Moſpach 822.
Otto à Spanhaim 711.
cxcl 757.

P.

Padoburna quæ 327.
Padobrunna 324.
Palatinatus in Boiariam transfertur 660.
Palatinatus Rheni quam diu apud Boios (663.
Palatini comitis officium 491.
Palatini à VVittelſpach unde dicti 653.
Panno 93.
Panno Tuiſconis comes 37.
Pannonij 88.
Pannonia unde dicta 37.
Pannoniæ deſcriptio 455.
Panthir 756.
Papa mulier fabuloſè 474.
Papinus moritur 360.
Parapherna quid 314.
Parckſtain caſtellum diripitur 538
Paris qui & Alexander 49.
Parrochiæ militum prædia ſtipendiaria 96. (98.
Parrochiæ Landshutæ diuiduntur 797.
Paſchalis 2. Pont.Max. 593.
Paſchalis Pont.Max. moritur 384.
Päſing bey München 731.
Paſſauu 46.
Patiſcanus 425.
Paulinus 75.340.
Paulus Farnefridus Diaconus 27.374.
Paulus Emilius 58.
Paulus Miltenburgenſis 86.
Paulus Diuus 129.
Paulus Aquileienſis Patriarcha 272.
Paulus Piſanus Caroli præceptor 318.
Paulus de Scala 811.
Peiſolacus 80.
Peitelſpach 661.
Peleg naſcitur 33.
Penninæ alpes 27.93.261.
Perger 745.
Perlacharhaid 260.
Pertinax 163.
Petauium 130.
Petauio 130.
Petra mala 760.
Petrus Diuus 129.
Petrus Vngariæ rex 517.
Petrus rex Vngariæ obcæcatur 532.
Petrus Damianus 559.
Petrus Epiſcopus Portuenſis 585.
Petrus Eremita 598.
Petrus Longobardus 638.

Petrus bonus legatus Apoſtolicus 655.
Petrus Bancobonus 663.
Petrus Arragoniæ rex. 714.
Petrus Moroneus 727.
Petrus Abbas in Nidernaltach 793.
Petrus Eckher 794.
Petrus Eſar 809.
Petrus Friſius 830.
Petrus Schöffer 832.
Pettendorffer 757.
Petto 315.
Peucini 41.
Pfaffenhofen 28.
Pfaffenmünſter Monaſt. 291.
Pfäffinger 745.756.
Pfal, hoc eſt, uallum 109.114.
Pfarher uom Kalnberg 751.
Pfering 307.
Pfeter 113.
Phaëtontis incendium 44.
Phalai arx ubi 654.
à Phalay comites 693.
Pharoldus 472.
Pharos inſula 362.
Phering infra Ingolſtadium 110 737.
Philadelphus quis 362.
Philippus pater Alex. Mag. 58.
Philippus 176.127.
Philippus rex pater Caroli quinti 398.
Philippus dux Ethruriæ atque Spoleti 656.
Philippus Cæſar eligitur 658.
Philippus Cæſar occiditur 661.
Philippus dux Charinthiæ 686.
Philippus ſextus Galliæ rex 750.
Philippus comes de Valois 760.
Philippus dux Burgundiæ 804.816.
Pholing 726.
Phrygus qui & Brigo 37.
Phulobelechus 53.
Picti 34.
Pignoraticia bona quæ 742.
Pila fortunæ 402.
Piligrinus Epiſcopus Batha. 476.501.
Piligrinus Vngaros Baptiſat 502.
Piligrinus de Puechhaim 796.
Pinoburgium iam Pönburg dicitur 110.
Pipinus præfectus prætorio 279.
Pipinus moritur 279.
Pipinus pater Caroli Martelli fit 282.
Pipinus Martelli filius 292.
Pipinus Caroli Magni pater Vtilonem uincit 294.
Pipinus pater Caroli Magni moritur 304.
Pipinus 313.
Pipinopagus quid 315.
Pipinus filius Caroli 325.
Pipinus Monachum agere cogitur 336.
Pipinus filius Caroli gibboſus 336.
Pipinus ad Prumiam transfertur 337.
Pipinus Aquitaniæ rex moritur 399.
Pipinus in Monaſterium detruditur 410.
Pipinus qui & Rupertus Palatinus 804.
Pipinus Ambergæ moritur 805.
Pipping uicus 294.
Pippiſpach 294.
Pippiſried 294.
Pipishauſen 294.
d. Pirminius 284.
Piſonium 114.261.387.
Piſtor quidam impoſtor 792.
Pius 2 Pont. Max. 25.
Placentia à Boijs capta 68.
Plaien comites 552.
Planckſteten Monaſt. 789.
Plaſſenburg 693.
Pleinting urbs olim nunc uicus 694.
Pluthruda filia Grimoldi Boij 283.
Poeonia quæ 313.
Poetæ Prophetæ dicti 31.
Polling Monaſt. 292.
Pölten 292.
Pomerij 34.
Pompeius 73.
Pontes Scaphonij id eſt Schöffilern 115.
Pontius Pilatus 129. moritur 132.
Ponti 11. Prouinciæ 106.
Pont. Max. uafrum reſponſum 750.
Pontificium ius quid contineat 624.
Poppo Altaichij Abbas 662.
Popo dux Friſiorum 287.
Poppo dux Sorabici limitis 450.
Poppo Epiſcopus Treuer. 533.
Portius Septimius 137.142.
Portoria conſtituta à Boijs 479.
Pöſenboig 529.
Poſonium 342.
Poſthumius occiditur 67.
Praga oppidum 46.
Pragenſe ſtudium 799.
Praiteneckher 744.
Preconius presbyter 276.
Præcouia Inſula 683.

der Prenner 261.
Preſbyteriſſæ 564.
Priamus rex Troiæ 49.
Primislaus 341.
Principis Boni officium 538.
Priſcia uulgo rectius Briſgoia 199.
Priuina quomodo alias 387.
Probus Franciſcanus 715.
Proca 85.
Prodigia uaria 591.615.659.669.
Propria Bona duplicia 742.
Prothadius præfectus aulæ Francorum 277.
Prouinciarum duo genera 100.
Prouinciæ Pacatæ 100.
Prouinciæ Validiores 100.
Prudentius Poëta 216.
Pruel Monaſterium 508.
Pruninger 755.
Prumia Monaſt. conflagrat 452.
Pſeudo Fridericus 713.
Pſeudo Fridericus igne concrematur 714.
Ptolomæus Auletes 78.
Ptolomæus Ceraunos 63.
Ptolomeus quomodo cognominatus 362.
Ptolomais urbs 656. capitur 718.
P. Annius Tacitus 185.
P. Aelius 67.
P. Velleius Paterculus 90.
P. Vorenus 74.
die Puchſer 756.
Puech uicus prope Fürſtenfeld 787.
Pueri Paleſtinam petunt 664.
Puelocha 315.
Putrich thurn zu München 794.
Pyrrhus rex 66.
Pyrænei montes 43.

Q.

Quadi populi 43.
Quadorum regio, nunc das Marchfeld 159.
Quadratus Pontifex 152.
Quartanorum urbs unde dicta 112.
Quercus conſecratæ 256.
Quæ gentes, uetera nomina & ſedes obtineant 35.
Quintus Catulus 72.
Q. Curtius 807.
d. Quirinus 80.177.180.
Quinq; Eccleſiæ 197.
Quintanorum urbs 255.
Quintanorum Colonia 694.
Quintilius Varus 91.
Q. Tullius 77.

R.

Raba flu. 526.334.
Rabanus Abbas Fuldenſis 405.
Rabanus moritur 412.
Rabaniſſa flu. 526.
Radecker 756.
d. Radegunda 258.
Radeuicus Fruxinenſis hiſtoricus 636.
Raginulphus 425.
Raimundus Lullius 25.
Raimundus Marlianus 25.
Rain oppidum 815.
Rainer 745.
Raiſgelt 366.
Raittenpuech Monaſt. 552.
Ramſauu Monaſt. 811.
Randeck 828.
Raning caſtellum an der Labar 654.
de Raning comites 654.
Ranulphus 425.
Rapoto graff von Dieſſen vnd Hohenuuart 508.
Rapotho præfectus prætorio Boiariæ 667.
Rasla 397.
Raſchla rex 412.
Ratfrid 385.
Ratharius Epiſcopus Ratiſponenſis 266.
d. Ratho 495.
Rathobodus 387.
Rathoboldus 395.
Ratislaus 430.
Ratislaus Sclauorum regulus 407.
Ratiſpona expugnatur 256.
Ratiſpona libera fit ciuitas 648.654.
Ratoburgium 28.
Ratomarus 399.
Rauenger Patriarcha 556.
Reales qui 624.
Rebdorff fundatur 645.
Rednitz flu. 27.
Reduuitz nobilis familia 316.
Reformatio cleri per Bonifacium 289.
Regaſſar 56.
Reges exacti 85.

Regia

Regia Strubingæ ædificatur 795.
Regenſpurger pfenning 742.
Regina pro Reginoburgium 112.
Reginero Hannoniæ comes 502.
Reginharius 379.
Reginopyrga uxor Theodonis primi 112.
Reginopyrga unde dicta 370.
Reginopyrga 256.
Reginoburgium unde dictum alias Ratiſpo-
na 256.29.112.
Reginoburgium caput Boiorum 93.
Reginoburgium ſedes ducum Boiorum 500.
Reginoburgium obſidetur 497.
Reginodruda duciſſa Boiorum 263.
Reginofridus quando rex creatur 363. occi-
ditur 377.
Regneſus flu. 337.
Regnus 27.
Regomarus 444.
Reichenhall 27.646.
Reichenpach am Reng 614.
Reichenburger 757.
Reichenau Fuchauia Monaſt. 341.
Reichershofen 730.
Reinbold 757.
Reinoldus Geldriæ dux creatur primus 781.
Reinprecht uon Reütt 552.
Reliquiæ in Andex repertę 802.
d. Remedius 261.
Remedius Rö. 257.
Remſperger 744.
Remundus Dominicanus 669.
Reſponſorium in diebus feſtis Apoſtolorum (322.
Retzenhofen 828.
Reymertzhauſen 816.
Rex Allij 580.
Rex Bathon 91.
Rex unde dicatur Künig 299.
Rhain oppidum 28.
Rheba urbs 631.
Rhedoneſſus 27.
Redoneſſus flu. Rednitz 337.
Rheiniſch bund 800.
Rhenenſes qui 41.
Rheni præfectura 34.
Rhetus dux Ethruſcorum 53.93.
Rhetiæ deſcripto 93.
Rhodanus flu. 29.
Rhombylda 275.
Rhomus 45.
Rhoſana urbs 505.
Richardus rex 271.
Richardus Anglus Cæſar creatur 698.
Richardus Angliæ rex capitur 657.
Richardus comes Nordmannorum 510.
Richarda Ottonis 6. ducis Boiorũ uxor 782.
Richilda concubina Caroli regis 431.
Richerus præſul Caſsinenſis 541.
Richauia Monaſterium uulgo Reichenauu (341.
Richouinus 376.
Ricimanus qui & Hermanus 553.
Ricimannus Epiſcopus exauthoratur 565.
Riettenburgenſes comites deficiunt 655.
Rindmaul 757.
Rindflaiſch Agricola contra Iudæos tumul-
tum excitat 735.
Ringus Auarorum caput 338.
Rinuchnach Monaſt. 508.
Riparia 27.
Ritter quid 755.
Rod flu. 29.
Rõd Cœnobium 115.756.
Rodolphus coronatur 576.
Rodolphus amiſſa dextra uincitur 580.
Rodpyrga 472.
Rogginga 114.
Rollo dux Nordmannorum 459.
Rollo fit Chriſtianus 460.
Romæ Natalis 85.
Roma caput mundi 97.
Roma ſacroſancta eſt 259.
Roma quando capta 224.
Roma à Totila capitur 269.
Roma uno anno ter capta 269.
Roma capitur 806.
Roma à Vitigilo obſeſſa 267.
Romæ aliquando fuerunt 153. Epiſcopi 322.
Romanus mons 109.
Romanum Imperium latiſsimum 98.
Romani Imp. ad Germanos tranſlatio 345.
Romanorum duo genera 256.
Romanorum parſimonia 85.
Romana lingua uſitatius latina dicitur 96.
Romani Galliam ingreſsi 51.
Romaricus Clericus 277.
Romulus Romæ conditor 85.
Romulus Syluius 85.
Roracus qui & Roricus 409.
Rorbeckij contra VVildenrotenſes 729.
Rorbeckh confoditur 729.

Rotichus Nordmannus 438
Roricus 409.
Ror Monaſt. 734 737.
Roſenberg nobiles ex Boiemia 787.
Roſdorff 479.
Roſenhaim 29.
Roſenthal Monaſt. 734.
Rothaidis 369.
Rotharius 278.
Roitteneckh 828.
Rotmundus 384.
Rotrudis quæ aliàs Rothruda 325.
Rotrudis filia Caroli 360.
Rotvvila 316.
Roxolanus regulus Ruſſorum 562.
Roxolani 142.
Rubico flu. 52.
Rucelinus 625.
Rudiger à Radeck Epiſcopus Batha. 669.
Rudogaudes 323.
Rudolphus Ro. Imp. moritur 718.
Rudolphus dux Saxoniæ 566.
Rudolphus filius Ludouici 2. Palatini & ducis Boiorum 708.
Rudolphus ab Haſpurg Cæſar fit 708.
Rudolphus ab Haſpurg 622.
Rudolphus Morauiam occupat 712.
Rudolphus comes de Reinfelden 576.
Rudolphus à Sapffenburg 708.
Rudolfshauſen 828.
Rudruda aliàs Rotrudis 325.
Ruffach oppid. 597.
Rugilandia 334 480.
Rugij 43 240.
Rudandus dux 325.
Rulandus ſacerdos Parmenſis 570.
Rumaſſeld 726.
Rumoldus 328.
Runcifal 43.
Runtinger 745.
d. Rupertus ad ducem Boiorum uenit 263.
Rupertus Cæſar fit 805.
Rupertus Cæſar moritur 808.
Rupertus rex Veſtriacorum 510.
Rupertus rex Campaniæ 759.
Rupertus dux Francorum 317.
Rupertus Palatinus 800.
Rupertus filius Adolphi capitur 833.
Rupertus Epiſcopus Bamb. 565.
Rupertus Epiſcopus VVürtz. 595.
Rupertus in Italiam exercitum ducit 804.
Rupertus qui & Pipinus 804.
Rupertus uir Bellicoſus 416.
Ruſticiana uxor Symachi 262.
Ruſticus Cos. 260.
Ruthardus Epiſcopus Mogont. 590.
Ruthruda filia Caroli Magni 305.

S.

Sabaria 80.335.
Sabatius Iupiter 38.
Sabinus 148.
Sabona arx 117.461.
Sacarbantia 80.
Sacerdotum arma quæ 583.
uon Sachſen 757.
Sacrilegium à deo punitur 801.
Sagalbina urbs à Noe condita 33.
Sagalbina 74.
Sala urbs Pannoniæ 37.
Sala fluuius 46.313.
Salacho 399.
Salardus dux Vgrorum 487.
Salbuech 313.
Salica lex 313.
Salij 251.
Salinæ inuentæ in Norico 266.
Salingi qui 251.
Salingſtat hodiè Neúſtat 256.29.707.
Salisburgius unde dicitur 266.
Salisburgius 118.
Saliza ſiue Saltza 332.
Saluſtius 308.
Salmanaſſer 54.
Salon comes Tuiſconis 37.
Salouelta Saltelden 337.
Saluatoris templum 726.
Samo rex Venedorum 279.
Samuel 46.
Sandau Monaſt. 292.
Sandlshauſen arx 828.
Saraceni qui 276.
Sardanapalus 53.
Sarmata dux Tuiſconis 36.
Sarmatia quæ 36.
Satlarn templum Diuæ Virgini ſacrum 759.
Satrapa Antorffenſis quis 313.
Sattelboger 744.
Satzenhofer conſul 792.

Saul

Saul 46.
Sauus flu. eſt terminus inter Chriſtianos & Turcas 104.
Sauus comes Tuiſconis 37.
Saxonum origo & ſedes 495.
Saxoniæ partes tres 493.
Saxonum natura 320.
Saxonum cibus 321.
Saxoniæ ciuitates 317.
Saxonicum bellum 320.
Saxones rebelles 347.
Saxones Turingiam cum exercitu ingrediun-tur 567.
de Scala domini 643.
Scaldis Fluuius 362.
Scandilauia 47.
Scaurinum oppidum 526.
Schab dux Vgrorum 498.
Schambach 828.
Schanitz vvald 28.
Schaphalarenſe Cænobium 315.
Scharaphus Gararæ præfectus 665.
Scharding oppid. 656.27.
Schebus dux Vgrorum 517.
Scheftlarn fundatur 303.115.
Schencken 744.
Scheürn fundatur 614.
Schidigen oppid. 558.
Schiferthor Monachij 806.
Schiltperg arx 737.
Schiltunum uulgo Schiltach 179.
Schiltauu 804.
Schinderling 833.
Schira gens nobilis inter Boios 653.
Schiratij qui 251.
Schiratius ſaltus 28.
Schirius qui & Scorius 87.
Schiuerbach 530.
Schlagomarus 435.
Schlauitza 412.
Schlechdorff 292.
Schleſperger 756.
Schleſuuicum 357.
Schletſtatt 323.
Schlierſce 281.303.
Schliers 630.
Schluder præſes occiditur 738.
Schöffer Chalcographus 832.
Schofflach Monaſt. 790.
Schönefeld Cœnobium 108.
Schönenfeldij Moniales quando eo uene-runt 681.
Schonga 27.
Schönperger 756.
Schönſtainer 744.
Schrattenberg 756.
Schrobenhauſen 28.
die Schüt 36.750.
Schuuabmenching 497.
Schuuartz flu. 412.
Schuuatz oppid. 28.
Schuueinhyld uxor Caroli Martelli 286.
Schuueinckenryſt 750.
Schuueitzer milites 366.
Schuueitger de Gundlfing 794.
Schuuepperman 757.
Sclaui qui 351.
Sclauorum antiquæ ſedes 331
Sclauonia quæ 35.
Sclaomir 379.383.
Sclaui in Illyricum irruunt 274.
Scleſuuick 351.
Scorio dux 87.
Scoti qui & quando Ratiſponam uenerint 554.
Scotorum figmenta 330.
Scurræ cuiuſdam dictum 182.
Scyallo opp. Burgundiæ 396.
Scytha frater Tuiſconis 36.
Scythæ 34.
Sebin 261.
Sebonenſis Epiſcopatus 27.
Secta noua pænitentiæ 702.
Seculares ludi cur ſic dicti 177.
Secundianus 178.
Sedechias 55.
Segibertus regulus 252.270.273.
Segibothus 280.
Segiburgium 323.
Segifridus 363.
Segimundus Segeſti filius 91.
Selandſ qui 41.
Semenshauſen 725.
Semiramis 41.
Semiramis prima uſa Eunuchis 271.
Sunitz mons 43.
Sempronium 80.
Sempta flu. 29.477.
Seneca 132.
Senò flu. 29.477.
Senones Romam capiunt 60.
Senones qui 415.530.

Senones

Senones Sueuorum natio 416.
Senones Vindelici ſunt 107.
Septimus Seuerus Imp.ubi mortuus. 111.
Serapio 201.
Serapis qui & Oſyris 42.
Serenus Granius legatus 372
Sergius Papa 406.
Sergius Galba 135.131.
Sergius Abbas 581.
Seruatus Romanus 257.
Seruia quæ 204.
Seruus unde dicatur 743.
Seſtrada uxor Caroli 327.
Seuaſtus 137.
S.Seuerinus 265.
Seuerinus Ro. 257.
Seuerinus præſes Ro.interſicitur 261.
Seuerus Imp. 55.236.
Seuerus 164.
Seum Monaſterium Soin 120.
Sextilius fælix 143.
Seyboltzdorffer 745.
Seyfridus à Peffenhauſen 752.
Seyfridus Schuuepperman 757
Sibenburg 469.
Sibenburger 183.
Siburg 323.
Sicilia prouinciarum prima ultima tantum Ro.Imp præcepta 102.
Sicilia olim ſub ditione S.Pont. 709.
Siculæ ueſperæ prouerb. 714.
Sidonius 236.
Seifridus Baro de Eppenſtain 544.
Sigbotho comes à Neuburg 681.
Sigbotho comes à Gundlfing 682.
Sigebertus rex Francorum 279.
Sigefridus rex Danorum 326.
Sigenburg 828.
Sigfridus Archiepiſcopus Mogontinus 569.
Sigfridus Epiſcopus Auguſt.capitur 608.
Sigfridsdorffer 745.
Sighardus comes de Zent uel Sempta 530.
Sigiſmundus rex Vngariæ à Turcis uictus 804. eligitur in Ro.Imp. 808.811.moritur (826.
Sigiſmundus Epiſcopus Salisburgñ. 833.
Sigiſmundus à Fraunberg 812.
Sigiſmundus Affenthaler 806.
Sigkling uicus prope Mogonciam 170.
Sigo dux Beneuentanus 380.
Sigoueſus 50.
Siguuolds dorffer 745.
Silberberger 756.
Sileſtadium opp. 323.
Silueſter 2.Pont.Max. 509.
Siroës perſa 276.
Siſcia 130.
Siſinnus 340.
Siuerſtat Monaſt. 292.
Soin Monaſt. 120.508.
Solomon rex Britonum 425.
Solomon rex Vngariæ 568.
Solomon Epiſcopus capitur 284.
Sonna flu. 457.
Sophia VVentzeslai Ro.Imp.uxor 801.814.
Sophronius 628.
Sorabes gens Venedorum 326.
Soſigenes 86.
Soſithacus 91.
Soſthenes Macedo 63.
Speshart 478.
Spiraza amnis die Sprãtza 388.
Spitogneus dux Boiemiæ 541.
Spiza 332.
Spõr 756.
Spotimarus 437.
Staingaden Monaſt. fundatur 630.
Stain opp.miraculo clarum 669.
Stams Monaſt. 727.
Stapffelſehe 28 292.
Statt am Hofzu Regenſpurg 27.730 801.
Starauer 756.
Statius Priſcus 158.
Staudacher 744.
Stauff emit Carolus quartus Ro.Imp. 794. expugnatur 801.
Stauratius filius Nicephori 360.
vom Steg 757.
Stellatura finantz 169.
d.Stephanus 129.
Stephanus 4.Pont.Max. 378.
Stephanus Epiſcopus Salisburgenſis 717.
Stephanus à Gumpenberg 750.
Stephanus dux Boiorum 718.741.
Stephanus Angiloſtatenſis 803.810.
Stephanus Vngariæ rex 511.
Stephaning Landgrafios habuit 655.
de Steyr 756.
Stiriæ deſcriptio breuis 648. præſidialis prouincia, ibidem.
Stiria pars Boiariæ 669.
Stiracij qui & Stirij 251.

Stiraciorum urbs 261.
Stockerauu 513.
Stomarus Boiorum præfectus 341.
Störtzing 261.
Strabo Monachus 408.
Strälenfelſer 757.
Straubinga 29.759. flagrat 803.
Strigonium 512.
Strudel in der Thonauu 529.
Sturia flu. 358.
Suabeck 736.
Suanhild Auſtriaca 513.
Suatebogus 430. Morauiæ regulus 455. Arnulpho rebellat 466.
Sudini 27.
Sueuus rex 43.
Sueuus amnis qui nunc Odera 43.
Sueui populi 41. unde dicti 43.
Sueuorum antiquæ ſedes 34.88.364.
Sueuorum migratio uerſus occidentem 251.
Sueui in Darij exercitu 62.
Sueuia triplex 420.607.
Suitgerus 5. Pontifex fit 532.
Suidgerus Vorſter 705.
Suiones qui 35.34.331.
Suitenſes 74.
Suitholland 818.
Suitones qui 366.367. & 707.
Sultzpachenſes comites deficiunt 655.
Sultzperger 745.757.
Sunderge 26.28.
Sunderholdus Epiſcopus 465.
Sunni 218.
Suomarus 201.
Sur dux Vgrorum 498.
Suſagus dux 150.
Sycambria 170
Sycambria quæ & Oſa, & Buda 738.
Syluanus dux 198.
Syluius 85.
Symmachus 262.
Symon Pontifex 150.
Symon Magus 135.
Symoniaci 564.
Synobertus Epiſcopus 305.
Synodus Viennę celebratur 705. Item Coloniæ 433.
Syria terrarum Maxima 10. Rom. prouincias complexa 107.

T.

Taboria 436.
Tachinger 744.
Tachulfus dux Sorabum 440.
Tageno Hiſtoricus 556.
Tamerlanus 805.
Tannenberg mons ubi 27.
Tanto Monachus D. Galli 369.
Tarantaſia 352.
Tarquinius Priſcus 52.
Tarraco Hiſpaniarum caput 181.
Tarraconenſis prouincia 103.
Tartariæ initium 48.
Tauriſci 80.
Tauriſcus & Tauriſci 93.
Taurus mons 93.
Tectoſaces 50.
Tegborij 756.
Tegerſee Monaſt. reſtauratur 507.338.292.
Teglatophulaſſer 34.
Templarij delentur 739.
Templum D. Pauli Ratiſponæ quis ędificat (500
Templum in Ponte Iudæorũ Ratiſponæ 725.
Templum Mariæ Ingolſtadij 827.
Tertiani qui 755.
Teres Monaſt. 478.
Termini inter Boios & Venedos qui 276.
Terminus inter Boios & Italos ubi 261.
Terręmotus maximus 791.
Tertullianus præceptor D. Cypriani 165.
Tetberga à Lothario repudiatur 426.
Tetgandus Epiſcopus Treuer. 426.
Teti qui & Dedi 558.
Tetricus 181.
Teurdanck 52.
Teurina 120.
Teutobochus rex. 72.
Teutoburgenſis ſaltus 91.
Teuterhauſen 816.
Teuto rex 43.
Teutones unde dicti 34.44.
Teutonarij 44.
Thadea filia Bernabouis 797.
Thanhauſer 745.
Thaurica peninſula. 683.
Theia rex occiſus 269.
Theobaldus comes à Dilling ab Vngaris cæſus 499.
Theorricianus 259.
Theoctiſcus 339.
Theoda Vales 407.
Theodatus Oſtrogothorum rex 267.
Theodericus rex Francorum 263.

Theodericus rex Veſſogetarum quando perijt 314.
Theodericus Oſtrogotorum rex contra francos 258.
Theodericus rex Italiæ 252. moritur 262.
Theodericus rex Francorum 275.
Theodericus ſummus ſacerdos 341.
Theodericus de Pylichendorff 755.
Theodericus Räckel 807.
Theodericus Sicamber 91.
Theodonis uilla quæ 382.386.
Theodouia 321.
Theodonis uadum 255.
Theodo 1. Boiorum dux 252. bellum aduerſus Ro. inſtituit 255. Danubium præſidijs firmat 256. Ratiſponam obſidet 256. moritur (258.
Theodo 2. dux Boiorum eligitur 258. Romanos aggreditur 260. cum exercitu in uallē Atheſinam peruenit 261. eius ſedes Reginoburgij 262. leges dedit Boijs 263. moritur 263.
Theodonis 2. Magni cognomento filij Boiariam diuidunt 263.
Theodo 3. dux Boiorum 263. Baptiſatur 265. captus eſt 270. moritur 271.
Theodo 4. dux Boiorum 276.
Theodo 5. dux Boiorum 280.
Theodo ſextus dux Boiorum 283.
Theodo 7. dux Boiorum 283. moritur 285.
Theodo 8. filius Theſſaloni 3. ducis Boiorum ſacris iniciatur 309.
Theodo qui & Dedi 558.
Theodo Abbas Fuldenſis 419.
Theodolinda duciſſa Boiorum 274.
Thedomarus qui & Diethmar 251.
Thedopertus rex Francorum 263. morit̃ 269.
Theodopertus filius Theſſaloni 2. 280.
Theodopertus filius Theodonis 3. 268.
Theodopertus filius Theodonis 4. 276.
Theodopertus dux Boiorum moritur 273.
Theophania uxor Ottonis 2. 501.
Theodorus Siciliæ præfectus 329.
Theodorus Auarorum dux 351. moritur 351.
Theodoſius Magnus Imp. 213.
Theodoſij magni tempore præclariſsima fuerunt Ingenia 219.
Theodoſius quando mortuus 228.
Theoualda Boiorum dux 271. rex Italiæ dictus ibidem. & 263. Baptiſatur 265. mors eius 270.271.
Theologiſtarum Barbaries 313.
Theotarius 384.
Theſſalonus 50.
Theſſalonus dux Germaniæ 63.
Theſſalonus primus dux Boiorum 271.
Theſſalonus Vuelrenburg condidit 273.
Theſſalonus in Boiariam reſtitutus 274.
Theſſalonus Venedos ſuperat 275. moritur (275.
Theſſalonus filius Theodonis quarti, 276. moritur 280.
Theſſalonus 3. filius Vtilonis 301. dux Boiorū creatur 312. Lytpirgam uxorem ducit 304. ducatu priuatur 308.325.329. Tondet̃ 308.
Thietberg 686.
Thierhaupten 508.378.
Thietbertus 383.
Thomas Diuus 130. ubi ſepultus 628.
Thomas Anshelm⁹ Calcographus 406.832.
Thomas Longaſtrius 799.
Thomyris regina Scytharum 56.
vom Thor 757.
Thraciæ prouinciæ ſex 104.
Thraſiconis mors 379.
Thudunus 338.362.
Thumbshirn 755.
vom Thurn 756.
Thuſci alpes occuparunt 53.
Thyni qui 37.
Thyno comes Tuiſconis 37.
Tiberius Triumphum agit. 92.
Tiberij obitus 129.
Tiberius Claudius Druſus 152.
Tiberinus 85.
Tibelinus 93.
Tibris flu. à Tiberino dictus 85.
Tibiſcus comes Tuiſconis 36.
Ticinum 321.
Tigranes rex 74.
Tigranocerta 74.
Tigurini 73.
Tile Kolhup 713.
Timolaus 181.
Tina quid 658.
Tingitana ſexta eſt prouincia Hiſpaniæ 103.
Tiratz 745.
Tiſdrum oppid. 172.
Titus 130.144.
T. Sempronius 68.
de Tockhenburg Barones quatuor occiduntur 749.

Tonage aliâs Tunea 107.
Tenoſconcoleros qui 53.
Torneamenta 99.
Torneamentum Straubingæ 824.
Torquati qui 755.
Torring caſtellum deuaſtatur 815.
Torringer 744.
Totila Gotorum rex 268.
Totila occiditur 269.
Touuin caſtrum 422.
Toxus dux Vgrorum 495.498.
Træſim 387.
Traianus 149.
Traiani mors 151.
Trani 251.828.
Traſache 340.
Troſtperg arx 728.
Traiſma 332.
Traſicho 357.358.
Trauner 756.
Traunſtain 27.
Trauſnitz arx 759.
Tremor terræ quomodo fiat 413.
Trenbeckh 756.
Træſoma flu. 621.
Treuir 41.
Treuirenſis elector 41.
Treuiri urbs 41.
Treuiri rebellant 77.
Tria genera hominum in Boiaria 29.
Tria hominum genera uera dicunt 492.
Tribochi 34.
Tridentini 93.
Tridentum quibus attribuatur 121.
Tridentum confiniũ Boiariæ, & Italiæ 435.
der Trienterberg 261.
Trigetius 235.
Tritter quid 755.
Trocini 50.
Troia unde dicta 49.
Troianum bellum quando 49.
Troiam Germani occupant 66.
Trolli qui 35.
Tros rex Troiæ 49.
Troſtperg arx 668.
Truchſaſſen 756.
Truhending Barones 741.
Tubbiacum oppidum 252.
Tuiſco ubi natus 33.
Tuiſco pater Germanorum, & Sarmatarũ 36.
Tuiſco in Europam uenit 36.
Tuiſconis leges 38.
Tuiſco quæ docuerit 38.
Tuiſco quando moritur 40.
Tuitſch uicus 36.422.
Tulina flu. 456.
Tullana 332.
Tullius Valentinus 142.
Tullum urbs 517.
Tumultus ciuilis Landshutæ oritur 806.
Tunca aliâs Tunicates 107.
Tunglo 386.
Tunicates uulgô Tunca 107.
Turcorum expeditio prima 804.
Turingiæ prodigium 383.
Turogi 43.
Turogi & Catti ob inſignia litigant 680.
Tuſchel 744.798.
Tuto Epiſcopus Reginoburgenſis 466.486.
Totundus rex 385.
Typhon occiditur 43.
Tyros flu. 41.
Tyrlinger 745.
Tyrocinia vvlgo Torneamenta 99.734.
Tyrollis comitum origo 261.
Tyroll ad Auſtriacos uenit 796.

V.

Vacales quid 458.
Vadomarus quis 205.
Vala 458.
à Valai comites 693.
Valachi 47.
Valdorius quomodo aliâs dictus 340.
Valdingus Venedorum dux 304.
Valentinianus 209.
Valentinianus Imp. 226.315.
Valentinus quando Papa factus 386.
d. Valentinus 286. Bathauiam transfert 303.
Valerianus Imp. 179.
Valerius Aurelianus 183.
Vallatum 530.
Vallis Oêni 28.
Vallo 363.
Valomarus rex Gotorum 251.
Valo, qui & Vualo 375.452.
Vandalus rex 43.
Vandolorum antiquæ ſedes 41.
Vandorff 756.
Vannolehen 356.
Variomannus præsbyter 304.

Vadomundus comes à Vuaſſerburg 694.
Varnpach Monaſt, fundatur 281. 425. expugnatur. 668.
Vaſconia unde nominata 318.
Vaticinium de Roma 272.
Vechuuiſen 255.
Velber 257.
s. Veit an der Rot 515.
Velipho 251.
Velleda 142.
Venedorum origo 43.
Venedi qui 34. 39.
Venedi ubi habitarint 262.
Venedi inualeſcere incipiunt 251.
Venedus ſinus 331.
Venedicus ſinus 41.
Venedi in Boios arma conuertunt 275.
Venedi fugantur à Boijs 276. ad fidem Chriſti conuertuntur 279.
Venedorum Marchia 269.
Venetiæ 232.
Veneti Imperij urbes oppugnant 811.
Venno 93.
Ventorum nomina qualia 373.
Venus calua 61.
Venuſtica uallis 263.
Venuſticum, id eſt Venſter mons 63.
Verdun 405.
d. Vergilius in Germaniam uenit 267.
Vergilius maro Poëtarum plato 168.
Verianus 178.
Veringen uicus infra Monacum 646.
Veromarus Cattus 91.
Verres flu. 28.
Verritus 134.
Verruca mons 261.
Verona capitur 323.
Veſogoti qui 212.
Veſontio 430.
Veſontium opp. 76.
Veſpaſianus 143.
Veſtitus ueterum 372.
Veſtnempti quid 527.
Veſtria 313.
Veſtrooualdus ſiue Veſtralpus 201.
Veſtrooualdus alias Verſalpus dictus 205.
Veſuuius mons 145.
Veſſebrunna Vueſſeſprun Monaſt. 317.
Vetranio quis. 197.
Vetera caſtra, uulgo pfetter 113.
Veturius Thurinus 169.
Vgri inter Germanos numerantur 34. Megari dicti 35. apud Thierhaupten cæduntur 499. Ratiſponæ ſuſpenſi aliquot 499.
Viana oppidum 515.
Vibius 88.
Vichbertus Epiſcopus 280.
Vichpach 726.
Victima ſacroſancta in carnem uerſa 669.
Victor primus Rom. Pont. 163.
Victor Pont. Max. 582.
Victorina Zenobia 161.
Victorina uel Victoria 181.
Vido Archiepiſcopus Viennenſis 617.
Vido filius Berengarij ſecundi occiditur 501.
Vido Cecilianus Cardinalis 793.
Vido Mutinæ Epiſcopus 493.
Vido Tuſciæ dux 454.
Vido qui & Guido 470.
Vido dux 342.
Vienna à Rudolpho obſeſſa 711.
d. Vigilius Epiſcopus Tridentinus 261.
Vigilius Rom. Pont. 267.
Vilizorum reges 383.
Villærius Epiſcopus 319.
Villærus dux 358.
Villica 349.
Vilſhofen 29.
Vilſus flu. 29.
s. Vincentij corpus 448.
Vinciarus uicus 284.
Vindelici qui fuerint uariæ opiniones 93.
Vindeliciæ deſcriptio 27.
Vindeliciæ tractus 260. 261.
Vindeliciæ longitudo 28.
Vindelicia quàm diu Romanis paruerit 96.
Vindi pagi 94.
Vindoniſſa 420.
Vinofridus qui & Bonifacius 286.
Vinogiſus præfectus 348.
Vinogiſus legatus Caroli 329.
Vinum ad Germanos ferre prohibitum 42.
Vinum primum in Germaniam portatum quando 53.
Virdo uulgò Vuertach 94.
Virdunum urbs 505.
d. Virgilius moritur 303.
Viridomarus 50.
Viridomarus à Ro. cæſus 66.
Virundus 340.
Virunum oppidum, uerius Berunum dicitur (120.

Viſbium urbs 506.
Viſler 756.
Viſomarus rex 194.
Viſchpachau Monaſt. 653.
Viſundus Abbas Vueltenburgenſis 273.
Vitalianus 260.
Vitalis Epiſcopus 276.
Vitechundus 317.319.
Vitellius 75.142.
Vites exciſæ apud Germ. 79.
Vitigiſus rex Gotorum 267.
Vitigiſus Romam obſidet 267.
Vitoldus rex Lituanorum 822.
Vitrich in Kernten 754.
Vitrodorus 203.
Viuilus 128.
Viuilus Archiepiſcopus Laureacenſis 287.
d. Vlricus 497.502.
Vlricus ab Ebran 807.
Vlricus comes ab Helffenſtain 800.
Vlricus de Pfanberg 746.
Vlricus Grünuualder comburitur 812.
Vlricus Han 832.
Vlricus Hangenor 761.
Vlricus Hangenor moritur 787.
Vlricus von der Prunleiten Architectus Ratiſpon. 725.
Vlricus Stain 680.
Vlricus de Vualdſche 740.746.
Vlyſſes 47.
Vmdenlec indidit nomen Vindelicis 94.
Vndecim millia Virginum 214.
Vngari à ſe cęſos ſuos ſeruos in futuro ſeculo crediderunt 482.
Vngari in Boiariam irruunt 498.
Vngelt vom Vuein 803.
Vnſer frauu im Sal 304.
Vnſtrut flu. 567.
Vntzelo dux Sueuorum 277.
Voccio rex 93 78.
Vogburg 661.
Vogt guetter 742.
Voit vnd Vogt idem 691.
Volckmanſtorff 747.
Volckmarus Abbas in Fürſtenfeld hiſtoricus (748.
Volckmarus Abbas in Nideraltach 716.
Volckuinus ſignifer Theodonis Magni 261.
Volgeſus rex 142.158.
Volones 159.
Volturent 93.
Voluntarij 159.
Voluſianus Cæſar 179.
Vomus dux Cimbrorum 451.
Vorſter 745.
Vr Chaldæorum qui 40.
Vras qui 40.
Vratislaus dux Boiemiæ 578.
Vrbanus 2. Pont. Max. 584.
Vrbanus 6. Pont. Max. 800.
Vrbar quid 742.
Vrbes fœderatę 99. liberæ 99. ſtipendiarię 99.
Vrchoas qui 40.
Vrofandus 425.
Vrolphus Archiepiſcopus 332.387.
Vrius 201.
Vrſicinus dux 198.201.
Vrſiner in Italia 721.
Vta filia Theodonis 280.
Vta vxor Arionulphi Impera. 442.470.
Vtharius Longobardorũ rex 274. moriť ibid.
Vtilo filius Theodonis primi 258.
Vtilo dux Boiorum 290. Saxonas uincit 292. cum Pipino in gratiam redit 294. ſe regem nominat 294. moritur 301.
Vtilo dux Boiorum 313.
Vtilo Marchio Antuerpiæ factus 258.
Vtilo Marchio Antorſenſis 313.
Vtinum 257.
Vto qui & Odo filius Theodonis 263.
Vto dux Boiorum Baptiſatur 265. moriť 268.
Vto dux Aquitaniæ 285.
Vto 330.
Vto Epiſcopus Treuer. 555.
Vuo quis 521.
Vuademarus piſtor impoſtor 792.
Vualderſpach Monaſt. 622.814.
Vualdgrafen 661.
Vualdrada pellex 426.
Vualdreich 371.386.
Vualdſaxen Monaſt. 662.814.
Vualfart unde dicatur 38.
Vualfridus 471.
Vualfridus Strabo 408.
Vuallengen 261.
Vuallerſeh 28.261.
Vuallo qui & Valo 377.452.
Vuarter 744.
Vuaſſerburgium 29.693.
à Vuaſſerburg comites deficiunt 694.
Vuederauu 478.
Vueiarn Monaſt. 552.

Velch

Vueich S. Peter zu Regenſpurg 554.
Vueichvvaſſer der alten Teutſchen 257.
Vueichſar 745.
Vueiden diripitur 538.
Vuearn Monaſt. 724.
Vueihenſtefan 507.378.
Vueilhaim 28.107.
Vueilhard 668.
Vueiſſenburgium 27.527.
Vuelpho 1. dux Boiorum 107.608.
Vuelpho von der Amper. 508.
Vuelpho 2. dux 511.609.617.
Vuelpho 3. 515.
Vuelpho moritur 542.
Vuelpho 4. 552.
Vuelpho dux 907. in Cypro moritur 609.
Vuelpho ſuas ditiones uendit 644.
Vuelphones contra Imp. 752.
Vuelpho dux Ethruriæ 656.
Vuelphouen 608.
Vuelkircher 756.
Vuelſs 130.
Vueltenburg Monaſt. 265.
Vuens 756.
Vuentzeslaus Monachus 541.
Vuentzeslaus rex Boiemiæ Auſtriam inuadit 668.
Vuentzeslaus rex Boiemiæ moritur 739.
Vuentzeslaus Ro. Imp. 799. deponitur 805.
Vuerd vnder Stauff 823.
Vuerdea urbs Imperatoria 823.815.
Vuernherus 341.
Vuernherus Merſpergenſis Epiſcopus 584.
Vuernherus Iuriſconſultus 609.
Vuernherus de Labar Baro 615.
Vuernherus Charionum dux 657.
Vuernherus à Vualdeck 812.
Vuertach 94.
Vuer vvaiſt vver noch die praut haim fuert
Vueſſenſprun 292. (236.
Vueſtphali. 34.319.323.
Vueſtphalenſe ius 350.
Vueſterſee 36.
Vueſtphaliſch gericht 816.
Vuetzilo Epiſcopus 581.
Vuigoleus Epiſcopus Bathauen. 290.
Vuigoldus 580.
Vuildengrafen 661.
Vuilden Lappi ubi 35.
Vuildenrod nobiles contra Rorbeckios 729.
Vuildruda Vxor Grinoldi 266.
Vuilhelmi Cæſaris mors 697.
Vuilhelmus dux Boiorum 803.
Vuilhelmus dux Boiorum. 805.
Vuilhelmus Boius dux Bathauiæ & Hollandiæ 810.816.
Vuilhelmus poſthumus infans obijt 824.
Vuilhelmus dux Bathauus moritur 784.
Vuilhelmus dux Thurogorum 545.
Vuilhelmus dux Hollandiæ 798. moritur 816.
Vuilhelmus Pictauienſis princeps 522.
Vuilhelmus Torringer 812.
Vuilhelmus Camerberger 812.
Vuilhelm von Sefeld 801.
Vuilhelmus Nordmannus 556
Vuilhelmus à Maxtrain 812.
Vuilhelmus Monachus Hirſauenſis 579.
Vuilhylda uxor Rapotonis 667.
d. Vuilibald⁹ 289. fit Epiſcop⁹ Aichſtadij 298.
Vuilling 349.
Vuilligiſus Epiſcopus Mogont. 509.
Vuilpeck Sueuus 689.
Vuilſorum reges 383.
Vuinckland emporium 397.
Vuinclodius 433.
Vuindenberg 622.
Vuindiſch Marck 37.269.
Vuindiſch Gretz 276.
Vuinmānus prætor Friſing. ꝓditor urbis 804.
Vuinogiſus qui 378.
Vuintzerer 745.
Vuippiſpach 294.
Vuiſmar 331.
Vuiſpecken 755.
Vuiſſa grada Monaſt. 552.
Viſſender qui 350.816.
Vuitechundus 324. fit exul 328.
d. Vuolfgangus Epiſcop⁹ Ratiſp. 500. Vngaros baptiſat 502. moritᷣ 506. canoniſatᷣ 518.
Vuolfgang⁹ Marius Abbas in Allerſpach 47.
Vuolthardus Epiſcopus Auguſt. 728.
Vuolfherus Epiſcopus 456.
Vuolfhyldis uxor ducis Boiorum 653.
Vuolflaich Epiſcopus Ratiſp. 276.
Vuolpholdus 379.
Vuolfram von Dornſperg 790.
Vuolfſtain arx 813.797.
Vuolradus ſacerdos 299.
Vuorckhem 817.
Vuolfinger 607.
Vuulgares alias Bulgares 348.
d. Vuuibaldus 289.

Vuurm flu. 28.
Vuurmſee ibidem.
Vuürtzburgium ab aliquibus Pæonia dicitur 313.
Vuürzburgij D. Chiliani ſepulchrum 337.

X.

Xenodochium Monachij fundatur 660.
Xenodochium Ingolſtadij fundatur 790.
Xenodochium Ratiſponæ am Hof 660.
Xyſtus Pont. Rom. 180.
Xyſtus Reiſius 832.

Y.

Yrnerius iuriſconſultus 609.

Z.

Zacharias Pont. Max. 315.
Zacharias ſacerdos 344.
Zaringiæ ducum origo 513.
Zatunus 339.
Zaunico bonus Chriſtianus 532.
Zebiſcus Boiemus 713.
Zecho rex 251.351.
Zechi qui 35.46.
Zell 552.
Zenobia 161.181.
zu ſanct Zen 615.
Zentislaus 437.
Ziegeiner 827.
Zindl der Ziegeiner Künig 827.
Zingiſa Tarrarorum Imp. 681.
Ziſcus uel Ziſca qui 812.
Ziſtber dux 417.
Zitum quid 42.50.
Zobel 465.
Zopffnunnen 709.
Zopyrian 62.
Zorobabel qui & Barachia 56.
Zotan 338.
Zudnicho 525.
Zuendebaldus 464.
Zun..loch 464.
Zullingen 828.

FINIS INDICIS.

Errata ſic corrige.

Folio 28. in margine lege VVallerſee pro VValdenſee. fol 54. linea 35. lege Borbetomagus. fol. 37. li. 10. lege Dachauu. fol. 63. li. 3. lege uiginti. fol. 88. li. 10. lege Auguſti. fol. 252. li. 20. lege fœdus. fol. 255. li. 4 lege pecunias. fol. 259. li. 18. lege conſueuerunt. fol. 260. li. 41. lege Marinus. fol. 291. li. penult. lege Ilmi. fol. 292. li. 24 lege Carolomannum. fol. 300. li. 24. lege Aurgiam. fol. 314. li. 37. lege die freien. fol. 323. li. 6. lege, ibiq;. fol. 425. in margine lege patiſcanus. fol. 429. in margine lege 1512. fol. 462. li. 36. lege fultus. fol. 493. in margine dele moritur. fol. 497. in margine lege Iler flu. fol. 507. li. 34. lege Fruxinenſi. fol. 515. in margine lege Saliquus. fol. 541. in margine lege VVentzeslaus fol. 657. in margine lege ab Andechs. fol. 672. in margine lege diploma primum contra Fridericum. fol. 675. in margine lege Ernſtain & Stonos ſemper. fol. 696. linea 20. lege Ambergeuu. fol. 702. in margine lege die Gaisler. fol. 768. li. 14. lege populares. fol. 816. in margine lege Branda. fol. 822. in margine lege Hofmaut.

ANNALIVM BOIO-
rum Ioanne Auentino Auto-
re Liber Primus.

HAEC IN LIBRO PRIMO ANNALI-
um Boiorum continentur, Io. Auentino Autore.

PRæfatio ad Duces Boiorum.
Nomenclatura quorundam Germanicorum uocabulorum.
Bauari quomodo á Græcis, & Latinis uocentur.
Boioariæ deſcriptio, ſitus, telluris qualitas, & gentis mores.
Boioariorum origo: ibidem de Germanorum conditoribus.
Regnum Aſſyriorum, Perſarum, Græcorum.
Tranſmigratio prima ex Boioemia, & primis ſedibus in Italiam.
Tranſmigratio ſecunda ex Italia ad Tauriſcos, Noricos, & Danubium.
Pugna cum Iulio Cæſare.
Tranſmigratio tertia, & exilium apud Getas, & Dacos in Germania, & Sarmatia: imbi ubi deſerta Boiorum.

AVTORES EX QVIBVS ISTHÆC SVMPTA SVNT.

DOMESTICI.

Fretulphus, & Schritouinus antiquiſsimi Boiorum Hiſtoriographi.
Bernardus Noricus, Monachus in Chrembſmunſter de rebus Boiorum.
Vitus Arnpeckh ſacerdos Landshuta oriundus, qui latina, & uernacula lingua diligentiſsimè omnium, de rebus Boiorum, Parentum memoria perſcripſit, ſub Duce Georgio.

EXTERNI GRÆCI.

Beroſus Chaldæus in libris antiquitatum. Cui Athenienſes publico in Gymnaſio ſtatuam inaurata lingua ſtatuere.
Diodorus Siculus in ſex libris, quos de rebus geſtis ante bellum Troianum ſcripſit: ſub Iulio Cæſare triginta annis Aſiam, Europam peragrauit.
Strabo Cretenſis in Geographia, Romæ diu uerſatus, linguam Latinam calluit, ſub Tiberio Imp. ſcripſit.

A Claudius

Claudius Ptolomæus in Coſmographia, uixit ſub Imp. M. Antonino Philoſopho.

Euſebius Epiſcopus Cæſarienſis in Chronicis, Imp. Conſtantini Maximi tempore uixit.

ROMANI, ET LATINI.

Marcus Portius Cato in originibus poſt bellum Punicum ſecundum claruit. Summus Imperator: Iuris peritiſſimus, atq; eloquentiſſimus, urbanas res, pariter ac ruſticas calluit.

Caius Iulius Cæſar in Commentarijs belli Gallici, & Ciuilis.

Trogus Pompeius, & Iuſtinus in peregrina hiſtoria. Illius patruus Mithridatico bello turmas Equitum ſub Pomp. Magno duxit; Pater ſub Iulio Cæſare militauit, epularumq́;, legationum, & anuli curam habuit: Hic ad T. Aeium † Arrianum Antoninum pium Cæſarem Auguſtum ſcripſit.

† Adrianum forté legendum.

Titus Liuius, & Lucius Florus in Romana hiſtoria: Hic tempore Traiani, ille Auguſti uixit.

P. Velleius Paterculus, homo militaris, ex celeberrimis Campanorum principibus prognatus: In Germania ſub Tiberio præfectus Equitum fuit: Tribunus ante Caſtrorum: item Quæſtor, & Legatus in bello Pannonico: Scripſit ſexto Imperij Tiberiani anno: Item maiores eius, ataui, abaui, aui, patruus, pater Magnus Celer, frater, diſciplina bellica, rebus Ciuilibus clariſſimi extitére Duces, Prætores, Iudices, Senatores, Præfecti fabrum, Tribuni Caſtrorum, Legati Imperatoribus Romanis fuerunt.

Pomponius Mela de ſitu Orbis, ſub Claudio Imp. ſcripſit.

Caius Plinius Veronenſis in naturali Hiſtoria ad Titum Veſpaſianum ſcripſit. Militauit in Germania, á conſilijs Veſpaſiani Imperatoribus fuit.

Cornelius Tacitus de ſitu, gentibus, & moribus Germaniæ ſub Traiano ſcripſit: eius poſteritas potita eſt Ro. Imperio.

Diuus Hieronymus Noricus genere: princeps Theologorum latinorum, & omnium haud dubie profeſſorum,

Ioannes Annius Viterbienſis, ſacrarum literarum interpres, & Diui Dominici ſacris initiatus, commentaria in Beroſum edidit &c.

Illuſtriſſimis

Illuſtriſſimis Principibus Vuilhelmo, LVDOVICO, ET ERNESTO, FRATRIbus Germanis, præfectis prætorio Rheni, ſuperioris, Inferiorisq; Boiariæ Ducibus D. N. N. N. ſuis clementiſſ. atq; indulgentiſſ. IOANNES AVENTINVS S. D.

TERTIVS IAM AGITVR ANNVS (PRINCIPES ILLVſtriſſ.) dum mandatis ueſtris pareo: dumq; tam religioſo, tam memorabili ueſtræ pietatis deſiderio, atq; propoſito, ſatiſfacere, & reſpondere, ſumma ope ſtudeo, atq; nitor. Cum enim ego potiſſimum delectus, & ob hoc liberali, perpetuoq; ſtipendio condonatus fuerim, ut Boiorum clariſſima quæq; facinora literarum æternitati commendarem, ſeu potius conſecrarem: Non committendum putaui, quo aut expectationem mei fallerem: aut ſumptus, impenſeq; perderentur. Religio inſuper mihi fuit, rem tam immenſam, & maiorem priuatis opibus, non ſua cura, ac induſtria, ſed illotis (ut aiunt.) manibus aggredi, atq; tractare. Pro uirili itaq; parte laboraui: multa tuli, feci, ſudaui, & alſi: totam Boioariam perluſtraui, omnia contubernia ſacerdotum penetraui: ſcrinia, publicas Bibliothecas omnes curioſius perſcrutatus ſum: libellos, codicillos, donaria, commentarios, faſtos, Annales omnium gentium, diplomata, inſtrumenta publica, & priuata euolui: ſigna, ſacra, lapides, Trophæa, Epigrammata ſepulchrorum, picturas, inſcriptiões, titulos, templa, omnia deniq; antiquitatis monumenta exploraui, atq; perſpexi: nihil intactum, nihil intentatum reliqui. Omne genus ſcriptorum excuſſi, omneis penè angulos perreptaui: ubi certa dëerant monumenta, famæ rerum ſtetimus. Omiſſis tamen, quæ poëticis fabulis magis decora, quàm incorruptæ rerum geſtarum ueritati, accomoda fuerant. Datur hæc uenia antiquitati, ut fabuloſa ueris miſcendo primordia ſua auguſtiora faciat: alioqui etiam (quemadmodum de fabulis, & obſcura opinione collecta, & deprauata) ueritas à uulgo ſolet uarijs ſermonibus diſſipata corrumpi: nullo non addente aliquid ad id, quod audiuit. Veterum, dirutarumq; Vrbium, & arcium ueſtigia (quarum nomina apud Ptolomæum, ceteroſq; illuſtreis autores commemorantur) inueni ex diligentiſsima paſsuum, ſegmentorum, partium comparatione, & obſeruatione indagaui: ſine quibus, id negocij ſibi ſumere, hominis eſt imprudentis, & intemperanter abutentis ocio, atq; clementia principum. Fateor nec inficias eo, duram admodum cepi prouinciam: Sed haud inuita (ut mea quidem fert opinio) Minerua, repugnãteue natura. Nempe bonam partem ætatis, patrimonij, ualetudinis perluſtrando Germaniam, Gallias, Italiam, Sarmatiam, Pannoniam exhauſi: longo quoq; tempore Mathematicis operam dedi. Inde à ſtudio ad Aulam latus ſum: ubi licet docendi officio occupatus fuerim, ſucciſiuis tamen iſta horis curaui. Quando uero huiuſcemodi munere docendi defunctus, rudeq; donatus ſum, non fuit conſilium, ſocordia, atq; deſidia bonum

Auentinus multas regiones uidit.

ocium cõterere, ſed iuſſu ueſtro, atq; mandato (principum Maximi) ſtatui Annales Boiorum perſcribere. Res præclara, magnifica, & generoſis animis digna, mortuis uitam dare, obſoletis nitorem, obſcuris lucem, dubijs fidem, mortali-
Hiſtoriarum utilitas. bus immortalitatem. Quis porrò tam iniquus rerum æſtimator erit, qui neget rerum geſtarum memoriam (præter id quod omnibus ætatibus dulcis & iocũda eſt) Reipub. eſſe utiliſsimam? cum eam ob rem ſenes prudentiores ſint adoleſcentulis: & nihil eorum, quæ ante te acta ſunt ſcire, id ſit ſemper puerum eſſe. Mihi enimuero diuinarum literarum theſaurum perſcrutanti, compertum eſt, Deum Opt. Max. ut donum peculiare, ſacrumq; ſolis ſacroſanctis uatibus ſcribendæ hiſtoriæ officium conceſsiſſe. Vbi tanq; in ſpeculo uitas omnium unuſquiſq; noſtrũ inſpicit, atq; ex alijs ſumit exemplum ſibi, & quid facto opus ſit, admonetur. Videt quiſq; apertè, quàm caduca, ꝙ fluxa, quàm fragilis ſit diuitiarum, & potentiæ gloria: ꝙ breui dilabatur. Pietatem uero atq; uirtutem eſſe claram, atq; æternam, per quam pro mortalibus immortales, Deoſq; fieri liceat, uel imperit⁹ animaduertit, atq; plane ſentit. Proinde (principes Illuſtriſſ.) opto, uti quæ uobis placuerint, Chriſtus dominus, Deuſq; noſter adprobet, beneq; euenire ſinat, & ceptis tanti operis, quod ueſtris auſpicijs cudimus, quod uobis dedicamus, aſpiret.

Verum antequàm initium narrandi faciam, operæprecium (ut opinor) facturus ſum, ſi propria nomina, quibus maiores noſtros uſos fuiſſe reperio, ſe-
Nomenclaturæ utilitas. cundum ordinem literarum commemorem, atq; interpretatus fuero. Plurimũ lucis ea res diligentius inquiſita adfert hiſtoriæ: neglecta tenebras offundit, infi-
Strabo: Nomina propria. nitos parit errores. Non uno loco admonet Strabo autor grauis imprimis, nomina propria pro uarietate ſermonum uariè efferri. Nulla in re frequentius, turpiuſq; peccatur: nec alibi facile, alioquin eruditos, ſepius nugari deprehendes. E-
Vergilius. tenim arduum eſt Barbaris dare gratiam. Vergilius poëtarum doctiſsimus offenſus aſperitate nominum Illyricorum, res geſtas Auguſti deſcribere omiſit.
Plinius. Nam (ut ait Plinius) in illo non nullus labor eſt, ut Barbara, & fera nomina latinitati non reſultent, arte, curaq; mitiganda ſunt: ad leuitatem extendenda, cõtrahenda, inflectenda. Et huiuſmodi audentia non delicata, ſed neceſſaria eſt.
Auſonius. Quemadmodum Auſonius quoq; docet, propria nomina locorum, & hominum, quæ Barbara ſunt, peritè, & concinnè modulatè, & dulciter, ita iuxta naturam Romanorum accentuum enuncianda ſunt, ut tamen ueris, ac primigenijs uocibus ſua ueſtigia non pereant. Vt in ſacris literis, & in Hebreis nominibus quoq; ſeptuaginta interpretes feciſſe reperio. At mira eſt Græciſantium felicitas: in medijs te Athenis diuerſari credas, nuſq; græcula non recantat Echo, adeò gentilicia cognomina euertunt, Græca, & peregrina ſibi aſciſcunt. Quaſi uero idem inluſtres autores factitarint: aut non dignitas nominum, decorum rerum ueritaſq; inuertatur: ſi in alterum detorta, deprauataq; huiuſcemodi nomina fuerint ſermonem, niſi id docendi, non ludendi gratia fiat. Habet una quæq; profeſsio ſuos peculiares locos, quibus potiſsimum dubia comprobat. Iureperiti, iuriq; dicundo præfecti inſtitutis maiorum, edictis, reſcriptiſq; principum,
Cicero. ſapientum reſponſis, legum poteſtati ſeruiunt: atq; his locis, quos Philoſophi,
Grammatici. & Cicero artis expertes uocare ſolent. Grammatici autoritati, exemplis quoq;
Philoſophi. poëtarum, & oratorum addicti ſunt. Innituntur Philoſophi ſuis præceptis.

Theologi

Theologi ut ſacramento rogati, religioneꝗ adacti maieſtatem diuinarum literarum præferunt. Nomenclatura, notatioꝗ apud rerum ſcriptores multum pollet, plurimum momenti obtinet.

Theologi.

Veteres haud temerè, fortuitòue abſꝗ delectu, ſed auſpicato, & die luſtrico nomina ſibi dixere, quæ eſſent aut ingenij, aut fortunę indiciū. Diuinationis fuiſſe genus neminem latere poteſt, qui Philoſophos, Platonem, Poëtas, Vates, Möyſen, Theologos, Origenem, ſacrarum literarum utràꝗ inſtrumenta accuratius lectitauerit. Auſonius eleganter id explicat his uerſibus.

Nominum impoſitio apud ueteres.

Nam diuinare eſt (inquit) nomen componere, quod ſit fortunæ, & morum uel necis indicium.

Auſonius.

Idem ad Probum præfectum prætorio.

Age, uera proles Romuli,
Effare cauſam nominis,
Vtrum ne mores hoc tui
Nomen dedêre: an nomen hoc
Secuta morum regula?
An ille uenturi ſciens,
Mundi ſupremus arbiter
Qualem creauit moribus,
Iuſsit uocari nomine?

Idcirco eleganter Diuus Hieronymus ita docet: Votiua (inquit) & quaſi ob uirtutis auſpicium imponuntur uocabula hominibus, & Appellatiua uertuntur in propria, ſicut apud Latinos Victor, Probus, Caſtus, cæteraꝗ his ſimilia ex uirtutum uocabulo liberis à parentibus imponuntur.

D. Hieronymus.

Compertum ego habeo, Germanos in hac re paulo ſuperſtitioſiores fuiſſe, ut qui pertinacißime, tanꝗ infauſto omine abſtinuerint à peregrinis, & ſibi incognitis nominibus: Suis ſemper uſi ſunt, inſignibus tamen, & (ut ita loquar) ominoſis. Vt uel hinc apertißimè illorum figmenta ſemet prodant, qui neſcio quos nobis Dædalos, Troianos pingunt, magis quam Græci audaces: quibus nihil eſt negatum.

Nobis non licet eſſe tam diſertis
Qui Muſas colimus ſeueriores.

Homines nimirum ſuaues, in rebus incompertis ad equum Troianum, tanquàm ad aram confugiunt: quemadmodum imperiti naturæ ad numen diuinum. Sed liberius, altiuſꝗ proceſsi, dum me arrogantię, & odioſæ oſtentationis Ardelionum piget, tædetꝗ. Nunc nomenclaturam agamus.

Petrus, Georgius, Paulus, Ioannes, Anna, Margaretha, Barbara, Catharina, & huiuſmodi nominum ſylua nobis recens eſt: & demum poſt mortem Imp. Friderici ſecundi Cæſaris Auguſti apud Germanos nata, labefactata tum ſacroſancta Imperij Romani Maieſtate. Illud in primis notetur, noſtrā linguā Gręcę confinem eſſe, rectiuſꝗ noſtra ſcribi Græcis literis, latinis non itidē: Et Germanos, Teutonas, Venedoſꝗ complures conſonantes, abſꝗ uocalibus ſolere cōiungere, unaꝗ ſyllaba proferre, quibus Romani ſonantes interponunt. Atꝗ hinc rem auſpicabimur.

Fridericus 2. Ro. Imp.

Lingua Germanica Græcæ confinis.

NOMENCLATVRA

Quorundam propriorum Germanorum nominum.

A.

A Magnam communitatem cum O habet apud Germaniæ gentes. Vt man, ſiue mon: id eſt Vir. Boiorum uero ruſtici o proferunt, ubi urbanis eſt a: quemadmodum in toge, & tage, hoc eſt dies: Boier, Baier, Boius.

Abenſperg, ſiue Auentperg in ueteribus tabulis, patria mea eſt, oppidū Vindelicorum in ripa Apſi flūminis ſitum. Antoninus Abuſinam uocat: uti, ex cōputatione paſſuum uiæ publicæ à Bathauia, Strubioq; Auguſtam Rheticæ uer- Paſſau. Straubing. ſus palam eſt.

Abenſt, ſiue Abinſt, fluuius, Boioariæ ſuperioris terminus: oritur in initio pagi (Hallerthauu incola nuncupat) qua Aquilonem, Fauoniumq; ſpectat.

Albereich. Reich diues eſt, albe ſemper. Albericus eſt.

Adel, Adal. (Nam a, ipſi e admodum apud nos adfine eſt) ſignificat nobilitatem. Vnde multa nomina uirorum, ac mulierum apud nos componuntur.

Adalprecht, Adalbrecht, Adelbrecht. Diminutiue Albrecht, & Elbel: eſt domitor (ſeu ut ita loquar) fractor nobilitatis. In aliquibus monumentis Adelbercht lego: quod à dignitate denominatur. Bercht enim dignum declarat. Vnde ob commoditatem enunciandi, quam facile ſit brecht, difficilius, aſperiusq; apud nos eſt Alberchţ, Latine eſt Albertus. Plura in brecht.

Adalfrid, nobilitatis pax Adalofredus. Adalburg, Adelburg nobilitatis regia ac ciuitas, Adalopyrga.

Adalger, Adelger: nobilitatis auidus: Eſt latiné Adalogerion, Rex Boiorum, cuius Filius Theodo primus Boios in hanc Regionem, quam adhuc poſſident deduxit.

Adelhait, Adalhait: quæ colit, ac fouet nobilitatem. Adaledā Latini uocant. Vxor fuit Ottonis Magni Imperatoris Romani: Superum albo adſcripta eſt.

Adelgund, Adalgund: quæ fauet nobilitati. Romanis eſt Adelogunda.

Adalgötz: nobilitatis Deus. Adalogotus.

Adalhoch: nobilitas ſuprema. Adalochus.

Adelhold, Adelhuld, diminutiue Adold: qui nobilitatem amat: hold ſiue huld, amor eſt. Latini Adeloldum, Adeloaldum, Adoldumq; inuertunt. Fuit Rex Italiæ, filius Theodelindæ Reginæ Boiorum.

Adolholf Athaulphus, qui fuit Rex Oſtrogothorum, Adolph, hilf eſt auxilium, helfen auxiliari: nobilitatis auxiliū. Adolphus ſiue Athulphus eſt Latinis.

Adelhard, Adalhard, Alhard, hard eſt theſaurus, uocabulum poëticum, ac amatorium: Nobilitatis fons, & theſaurus, Adelardus.

Adelram, Adalram, Alram: nobilitatis gloria, Adaloramus.

Adalrich, Alreich, nobilitas regni, ſiue nobilitatis diues. Reich & regnum & opes declarat. Adalaricum, & Alaricum, Latini faciunt.

Claudianus. Claudianus.

Gildonis furias, Alaricum barbara peuce.

Adalmund

Adalmund: Nobilitatis os. Adalomundus.

Adalsbint: uentus, ſiue ſpirans nobilitatem: ſiue nobilitatis teſtis, ac uinculū.

Adalouinda. Adalmer, Almer, Almar: nobilitatem augmentans. Adalomarus. *Adalouinda inueniens nobilitatem.*

Adalbeich, cedens nobilitati, uia nobilitatis. Adalouicus.

Adalper, Alper. Alberonem Romani faciunt: nobilitatis gemma, ac bacca. A & E communitatem habent, ut Adel, Adal: Bair, Beir, Boius.

Al Diphtongon, Germani ita quidem efferunt, ut utriuſqꝫ uocalis ſonus audiatur: alij per æ diphthongon more latino, ut air, aer, ouum: Mair, mær uillicus: Bair, Bær, Boius. Kaiſer, Kæſer, Cæſar.

Aich, quercus eſt: urbium inde nomina Aichſtadium, & Aicha.

Albeflede, ſemper lauta, & munda. Alboſleda eſt ſoror Ludouici Magni Regis francorum.

Alman, ſiue Almon: crebrum apud maiores nomen (uti in faſtis eſt) al totus eſt, ſiue omnino, man, ac mon, Vir: Rex fuit Germaniæ cognomine Hercules, conditor Boiorum: à quo adhuc fluuius, oppidum, arx, pagus in Boioria Germaniæ Magnæ nomina retinent. Vulgus iure ſuo, ob leuitatem, in Altmūl corrumpit, illud aſperius offendit aures uulgi. Nam uti Cicero docet, aurium iudicium ſuperbiſsimum eſt, ut quæ ſæpe probant, quod ueritas reprehendit, uoluptatis aurium gratia: peccare conſuetudinem, uſumqꝫ, eruditiſsimi animaduerterunt oratores: Quàmobrem ab ipſis, & Grammaticis tantopere Euphonia, uocalitaſue prædicatur. In uetuſtis diplomatibus Conradi primi, & Ludouici tertij Cæſarum noſtrorum, quæ mihi oſtendit Gabriel ab Eyb, clariſsimis natalibus oriundus, Pontifex Aichſtadienſis, Alimonium, & Alimoniam uocari inueni. Cæterum Beroſus, & Claudianus, Romaniqꝫ Alemanum. Stephanus Bizantius Alamanum, nuncupant. *Alman. Hercules. Aurium iudicium ſuperbiſs. Conſuetudo Vſus. Gabriel ab Eyb. Alimonium. Alimonia. Alamanus.*

Altman, Altmon: ſi aliud nomen à ſuperiore eſt, antiquum declarat uirum. Verum in inſtrumentis publicis, & priuatis reperio idem nomen, Tqꝫ additum eſſe ob commoditatem dicendi: quē enim uulgus Altmūl uocitare ſolet, inſtrumenta recentiora Altman appellant: antiquiora, ut certiora, emendatioraqꝫ, Alman.

Amelein, factus nutrire, educareqꝫ, propriè auiū, Amel, nutrix eſt. Complura inde fœminarū nomina. Inde et Amaleia. Hoc nomine fuit uxor ducis Ludouici.

Amelprecht, qui puero nutricem parat. Amalopertus.

Amalsbint, nutricem ſignificat. Regina fuit Italiæ. Amalouinda, filia Theodorici Regis Gothorum.

Amelperg, nutritionis mons. Amaloberga, Regina Turogorum, neptis huius Theodorici.

Amelfred, nutritionis pax. Amalofreda.

Angel & Engel: aculeum, & cardinem, limitemqꝫ nobis ualet. Vnde multa propria uirorum, & fæminarum deducta ſunt. Inde Angili Ptolomæo, & Anglij Tacito populi Germaniæ dicti.

Engelmair, augmentans limitem, ac cardinem: Angilomarus.

Angiloſtadium, Ingolſtat: urbs Boioariæ in ripa Germaniæ Danubiana: publicum Boiorum Gymnaſium. *Ingolſtat.*

Angiloburgium, Engelburg.

Angis, q inſtituit: Angiſus eſt. Hic Chronicarijs genuit Anchiſem Troianũ.

Leo inſigne principum. Argle, Aergle, Arcle, Aercle: ferus eſt Leo. Latini inde Herculem fecere, cognomen Alemani Regis, parentis Boiorum, cuius inſigne Leo fuit. Quo etiam *Hercules deus belli.* nunc Germaniæ principes uariato colore ferè utuntur. Deus belli ob fortitudinem maioribus noſtris fuit, quem inituri prælia inuocabant, ſicuti nunc Diuum Georgium.

Aribo Hiſtoricus. Aribo, Erb: hæredem ſignificat. Epiſcopus fuit Fruxinenſis: qui ſub Theſſalone tertio, duce Boiorum uitas Diuorum Ruperti, Corbiniani, Emerami carmine Heroico conſcripſit.

Erding. Ariodunum, opidum Boiariæ inferioris primum: medio itinere inter Vrbem Monachium, atq; Landshutam, abeſt ab utraq; xx. millia paſſuum. Erding.

Arioniſtus ab Erneueſtus unde Erneſtus. Arioniſtus, Ernſt: ſignificat ſeuerum. In antiquis exemplaribus Arnultum lego. Erneſtum uulgo appelant. Cæſar Arioniſtum.

Ariouiſtus, Eteneuſt: pertinax decoris, ac honeſtatis conſtans.

Cæſar in Comment. Arionardus, Erhard: honeſtatis theſaurus.

Arionulphus, Arnolph. decus honeſtatis, adiuuans.

Ernbold. Arionoldus, Arnold: qui decus honeſtatis amat. Pro eodem tamen nomine uſurpari animaduerto, quem urbani Arnolff, agricolæ Arnold uocant.

Ariſtouicus, Erſtbeg, Erſtbic. Rex Gallorum, ſiue Germanorum in Italia, ſignificat primariam uiam.

Vitus Arenpeck. Areopagus, honoris riuus, Aerenpeck: fuit hiſtoricus Boiorũ hoc nomine.

As, cadauer eſt nobis. Inde Aſmar, militare nomen, qui cadauera augmentat. Aſomarus itidem.

Aſprecht, qui cadauera facit. Aſopertus dux limitis Antoripenſium, à quo Carolus Magnus genus ducit. Alij ab Haunſprecht corruptum ferunt, Hunsnopertumq; quaſi Hunnorum domitorem à patre Vtilone dictum uolunt.

Alt, & Ald uetus, antiquumq; declarat, à quibus complura ſunt cognomina.

Altbein, Altuuein: antiquum uinum. Latini Albinum uocant. Fuit hoc nomine Rex Longobardorum, & Philoſphus Caroli Magni Preceptor.

Au, ſiue ou, mutuo ſibi cedunt hæ diphthongi (ſupra admonuimus a cum o habere apud nos affinitatem) ſignificat & pratum, & inſulam: Plinius & Romani ſcriptores ferè auiam inde faciunt in compoſitione præſertim, ut Bathau Bathauia, Oſterau Auſtrauia, Schonau Scandiauia, iam Schœndenmarck: alij in Augiam, ubi ſolum eſt, commutant. Integrum enim Auge Sueuis eſt.

Auſtrauia, Oſterhofen: ciuitas inferioris Boiariæ.

Auſtria Oriens eſt lingua Germanorum. In o plura offendes, inde Oſtereich: id Orientis regnum.

B.

B, Inferiores Germani, & Saxones, more Græcorum, perinde ac f, ſiue u, conſonantem efferunt: ſuperiores Germani more Latinorum, ut lob, lof, laus: lib lif, amor: Boeth, Voeth, aduocatus: quamobrem Romani in noſtris uocabulis ferè in u conſonantem mutant, uti benden, Venedi: Bandlar, Vandali: Libhart, Liuardus, frater D. Leonardi. Habet etiam b non paruam adfinitatem cum p: ubi in noſtra lingua eſt ſonus p, Latini ferè b accipiunt: ut

pard,

pard, bardus: Langpard, Langobardus, hoc eſt longa barba. Bad, balneum: badſcheid eſt piceæ lignum, à quo Padus Italiæ fluuius maximus nomẽ habet.

Bandem, Bandeln, peregrinari eſt, ac commutare, inde Bandler hoc eſt Vandali dicti.

Bendein, commutare: Benden, Venedi. Bald, ſylua eſt. Vbi maiores noſtri ſacrificarunt: unde ballem, ballengen, eſt uotis ſuſceptis ad templa peregrè proficiſci. Bald in Valda Latini commutant.

Balgein, belgein, uolui eſt, ac uolutare: ab his duobus uerbis multa apud nos nomina deducta ſunt. Vt, Belgius dux Gallorum, & Germanorum. Itidem Belgius. Bellouesus (Baluueis) peregrinationum ductor, Rex fuit, cuius meminit Titus Liuius. Bellouesus.

Bar, uerum eſt: inde barmond, uerax ore Variomundus eſt, quem Celtici Pharamundum uocant: adhuc nobilitati in uſu eſt.

Beiſein ducere, Beiſer Dux, & ductor: in ueſum Romani uertunt: ut Bellouesus, Sigoueſus, uictoriæ Dux.

Bein, uinum eſt: unde multa nomina, Beinmair, Beinmer, uinum augmentans: Vinomarus, & Beinfrid, pacificus uinum bibens, Vinofridus eſt, qui & Bonifacius primus Moguntinus Archiepiſcopus.

Bertha, digna: mater Caroli Magni. Beit, longe, late: Vitechundus longe, lateq́ notus.

Beg, bec, bic, id eſt uia: in uicum uertunt Latini, ut in Ludouicus, Ariſtouicus.

Bellen eſt uelle: billen uoluntas, bold, bald, qui uult. Inde plura cognomina: Romani in ualdam inuertunt, ut Segibold, Seibold, Segioualda: Gerbold Garioualda, Cornelium Tacitum ſequor.

Billehelm, Bilhalm, qui uult galeam, helm galea eſt. Vilelmium Pomponius Lætus, uir linguæ Latinæ peritus, & antiquitatis admirator, uocat. Quidam admodum duriter in Gulielmum ſubuertunt.

Billebald, Bilbold à ſylua cognominatur, Valiualda eſt primus Aichſtadienſis pontifex.

Belph, catulus & Canicula, unde Belphardus, qui & Belpho: Veliphonem ego facio: hoc nomine duces fuere Boiorum complures, Chronicarij Guelphones nominant.

Ber, aper eſt, & Vrſus, Græcis & Germanis, inde Beron Verona: & Berenau Berunum, Virunumue urbs Noricorum: cuius Plinius, & Ptolomæus Virunum. mentionem faciunt. Extant ueſtigia propter lacum Chiminum.

Beringer, apro congredi audens. Berengarium Latini uocant.

Beren eſt durare: boeren uero arcere.

Bernhard, durationis (ſi ita liceret loqui) theſaurus: durus, & durans fortiter ut aper. Veronardus eſt Rex Italiæ, filius Pipini Regis Italiæ, nepos Caroli Magni. Eo adhuc utimur.

Bernher, arcens exercitum: analogia poſtulat Veroneronem, crebrum nobis.

Berg, mons eſt: birg alpes.

Berger

Berger montanus. Plinius in bergos mutat, in briga Ptolomeus, tranſpoſitione literarum. Metatheſis familiaris eſt Germanis, maxime ſuperioribus, ut born brun fons: pirnein prinnein ardere.

Boij. Bergom eſt montanum: inde Bergomum urbs Italiæ condita à Boijs, & Gallis, quorum lingua ciuitatem montanam ſignificat (ita tradunt ſcriptores) ideo Gallos ferè Germanos intelligo, à Græcis ab albedine ita dictos.

Berith, bericht, Germanum, Hebræumq; uocabulum, fædus, pactum, compoſitionem ſignificat: inde Berthold pacis amator. Beritholdus dux Boiorum.

Berth, ſiue bercht dignus eſt. Latini in Berthus, & pertus tranſmutant, inde Bertha, ſiue Berichtha, hoc eſt digna: mater Caroli magni, crebrum maioribus noſtris nomen.

Brecht, ſiue precht: promiſcue b ac p ſine ullo diſcrimine utuntur ferè Germani: pompam, apparatum ſignificat, ſi à prangen, & prenck uenit, ſi à prechen, hoc eſt frangere, domare, eum qui domat, ac frangit, declarat. Poteſt etiam eſſe deductum à bringen & breugen, quod eſt adferre, adducere, accerſere, parare. Complura inde nomina uirorum deducta ſunt, ut Dietprecht, Hildeprecht, Sigeprecht, Rueprecht: quæ omnia ſuis locis reddemus. Alij idem quod berth, tranſpoſitam eſſe unam (ut fit) literam tradunt: aſperius hoc, lenius illud eſſe ſolet in compoſitione.

Beſt, Beſten, eſt Occidens: beſter Occidentalis. Vnde Veſtria (Beſterreich) occidentale Francorum regnum. Celtæ in Neuſtriam corrupere, inde coniuncti Veſtrogoti, Occidentales Goti: Romani Veſſogótos adpellant, & Veſtrios, ſiue Veſtriacos: lenius, elegantiuſq; hoc eſt.

Veſſo. Beſſo, qui & Veſſo: ab occidente cognominatur, fuit Venator Theſſalonicenſi tertij, à quo Veſſobrunna Cænobium ſuperioris Boioariæ nomen habet.

Berden fieri: inde Birdmer coniunctum, qui maior fiet. Viridomarum Romani ſcriptores nominant.

Boden eſt fundus, latifundia, prædia: unde Marobodus Rex Sueuorum, ab augmentando dictus Merbod. Inde Bodincus, Padus fluuius Italiæ dictus, quod fundo careat.

Bogen arcus eſt: Boigen inflectere. Vnde Boiger, ab inflectendo, & arcu dictus. Boius Latinis eſt, à quo & Boij cognominati ſunt. A Boiger, quod obſcænius eſt, ob uoluptatem aurium factus eſt Baiger. Ita in uetuſtis diplomatibus lego, unde Boiarij, Bagoarijue Latinè dicti ſunt. Vnius tandem literæ g omiſsione (quemadmodum crebro factum in ſermone noſtro, ut in g litera leges) Bair diminute factum eſt. Amat enim uſus (uti Cicero quoq; admonet) eliſiones literarum: uulgo Germanorum uſitatiſsima eſt diminutio, quã Græci Syncopam uocant. Non eſt ferè uocabulum proprium loci præſertim, atq; hominum, & gentium, quin aliter, quàm uulgo efferatur, in Inſtrumentis antiquis ſcriptum reperias. Vſus breuitate gaudens diminuta uſurpat. Inſtrumenta ocioſis lectoribus ſcripta ueris, & integris utuntur rerum uocabulis. Cæterum I, inter duas ſonantes habet uim g & duplicis Conſonantis. Quamobrem placuit Ciceroni ij duplex ibi ſcribi, & efferri. Vti uulgo apud nos ei ius dici ſolet. *Germanicæ linguæ magna mutatio.* Verum uſus iam aliter apud nos illud I inter duas ſonantes, ac unum accipit: ut in Troia, Aquileia, Apuleius, meio, & mille huiuſmodi. Maxima prætera in

noſtra

noſtra lingua facta eſt mutatio, adeò ut ea quæ ante trecentos annos ſcripta fuerint, ægre etiam peritus intelligat.

Bolph eſt Lupus: omen auſpicatiſsimum Germanis genti bellicoſæ: uti è diuerſo inauſpicatum Lepus. Inde ego Voliphonem, authoritate, & analogia fretus Romana incude formauerim. Vnde complura nomina deducta ſunt. *Lupus bonū omen, Lepus malum.*

Bolphgang, diminute Bolph & Boelfel: Lupi inceſſus, uiaq;. Fuit hoc nomine Pontifex Reginoburgenſis. Peculiare Boiorum nomen. Vuolfgangus Latinis eſt.

Bolphard, fortis ut Lupus: Voliphardus heros Germaniæ adhuc canitur.

Bolfhyld, Boliphylda, uxor Hainrici octaui Ducis Boiorum.

Bolfram. Luporum Venator: Voliphoramus, purgans terram à Lupis.

Both eſt nuncius, & interpres. Botho Latinè.

Brennen, eſt comburere, ac igne uaſtare: caſtrenſe uerbum, quo bella indicimus, inde Brenner, igne, flammaq; uaſtans: crebrum adhuc cognomen. Latinis eſt Brennus, atq; Brenno Rex Sueuorum, qui Romam cæpit. Trogus Brennum: Liuius Brennonem appellat. Per P. noſtri quoq; ſcribunt: hic ambitioſis genuit Priamum. Nam Saxones Prenner dicunt. *Antiquis Germanis Brenn Galeam ſignificat.*

Brenni quoq;, ſiue Breuni populi Vindelicorum intra Iſaram, & Oenum: quorum meminit Ptolomæus, & Horatius.

Braunau Vrbs Boiariæ. Brundunum eſt. *Braunau.*

Braunhyld, Brunhyld, urens amor. Brunhylda Latinis, Regina Francorum, mater Hyldeberti ſecundi: de qua complura noſtri ſcriptores. Frequens quondam fæminarum apud nos cognomen.

Breit, latum: unde Breitmar qui latè auget. Latini Britomarum nominant.

Burch, burg, burc, ciuitas, caſtrumq; eſt, & locus munitus. Inde burger ciuis. Inde etiam Burgundiones dicti, intra mænia habitantes, ſiue locis munitis. In burgium Tacitus, & Ptolomæus formant, ut Vlſiburgium ciuitas Rheni. Teutoburgium urbs Pannoniæ, ubi Drauus influit Danubium: ubi haud longè Quinquè eccleſias nominant. Eſt etiam ſylua in confinio Beſtfalorum, & Heſſonum, in qua Quintilius Varus cæſus à Germanis. *Teutoburgium.* *Q. Varus.*

Burghard, Burchard, fortis ut caſtrum. Burckhardus eſt Latinis.

Burgiographus, urbis præfectus eſt.

Burchauſen, Burguſium: urbs eſt & arx Boiorum in Norico munitiſsima, quam amnis Iuuauus alluit. *Iuuauum. Saltza.*

In p plura offendes: nam inuicem cedunt b & p Germanis. Diſcernere non eſt in promptu.

C.

C, eandem uim habet quam & K & Q, figura & nomine ſolum differunt, poteſtate nihil penitus: affines ſunt ipſi literæ g. Vbi ſuperiores Germani g ferre proferunt, inferiores & Saxones in c, & k mutant: ut beg, bec, uia: burg, burc caſtrum, regia. Item ubi nobis ch aſpiratum eſt, Saxones c tenuè habent: ut bach pac, riuus; ſchand ſcand dedecus.

Chelhami,

Chelhaim. Altmül. Chelhami, urbs Boiorum in Germania, ubi Alemanus fluuius Danubio miſcetur, Kelhaim.

Carl, uirum fortem Teutonum lingua declarat: facto etiam inde prouerbio, quod adhuc frequens in ore uulgi eſt. Venedorum & Hunnorum lingua Rex eſt. Romani Carolum adpellant, primus Germanorum Imperator.

Carlman, fortis uir: Carolomannus Rex Boiorum, & Italiæ: pronepos Caroli Magni, pater Arionulphi Imp. Romani.

Chynnen, ſcire noſcere: unde Conrad, qui ſcit conſilium dare: diminute Chuno, Chuontz, Chuontzl. Latinus eſt Chunradus.

Chynig, Chyni: Rex eſt. Inde Chynigund, Chunigund, Chunel: regis fauor. Chunigunda eſt Auguſta, uxor Diui Hainrici ſecundi: ambo in diuorum numerum relati. Chuniza quoq; diminute dicitur.

Chynihild, regis amor: Chunildam, & Chunigildam uocant. Vxor Hainrici tertij Imp. Romani.

Kempen, Kemphen, eſt pugnare, & ſingulari certamine congredi.

Kemper, Kempher, pugil, qui ad ſingulare certamen prouocare audet. Inde Cimbri, & Cimmerij antiquiſsimi Germaniæ populi dicti ſunt, quibus Dani & Saxones ſucceſſerunt. Inde & Sycambri qui & Sygambri, itidem populi Germaniæ, ubi nunc Beſtoſali habitant: pro uictoria pugnantes, ita cognominati.

Chilpericus, Chyldebertus, Clotarius, Clodophæus in H leges.

Chatti, nunc Heſsi ſunt: genus tormenti quoq; eſt, quo ſaxa iaculati ſunt maiores, ſeruat adhuc præfectura uetus nomen.

D.

D, communitatem habet cum T, ut hard, hart, theſaurus.

Degen, pugio, & heros eſt: unde Dagprecht, Dagobertus, & Dagopertus eſt Rex Francorum.

Dieth, uocabulum uetus, diuicias & officium, facinora præclara ſignificat.

Theodo. Latina incude Theodo formatur. Complures eo nomine duces Boiorum fuere, poëticum eſt, turbam, famuliciumq; ſignificat.

Dietphord, Theodonis traiectus, ſiue uadum: quod Græcis, & Germanis phoros eſt. Theodophoros.

Diethreich facinorum diues: eſt Theodoricus.

Diethprecht officioſus, Theodopertus.

Diethbold, qui uult officium facere. Varie effertur, Theopaldus, Diopoldus, Diethboldus. Ego authoritatem Cornelij Taciti ſequutus, Theodoualdum uocabo.

Diethmar, Theodomarus, Rex Gottorum, augens officium.

Drau, Drou fides eſt. Drauen, drouen fidem habere. Fœminarum inde complura nomina, ut Gariodruda, Ariodruda.

Druides. Druides Philoſophi Galliæ, pulſi à Tiberio Cæſare in Germaniam. Vulgus adhuc cuiuſdam numinis genus eſſe putat, quod noctu premat fontes: & quo infantes territant: ſaltationis, figuræ Mathematicæ, calcei Philoſophici genus, adhuc nomen ab ipſis retinet. Drudtenfues.

E.

E & I non paruam habent communitatem, ut Ludbig, Ludbeg.

Eber aper eſt: inde Eburones populi, qui nunc Limburgenſes. ſiue Leodienſ.

Eberhard, fortis ut aper. Eberhardus.

Eck, egk, cornu eſt, anguluſq́ʒ: inde dictus Eckhard, ſiue Egkhard: conſtans ut angulus, & ſuſtentans. Egardus, et Eckardus eſt: & quod ſonātius eſt, Eckhardus ſiue Ecardus.

Ei diphthongus eſt germanis: Saxones uti i longū efferunt. Superiores Germani utriuſq́ʒ uocalis uim ſeruant, ut bein, Reich: Latini in i uertunt, ut Eiſen ferrum, Eiſenhard, durus ut ferrum, Iſenardus eſt: Eiſenot, qui in calamitate, aduerſitateq́ʒ perinde ac ſi ferrum eſſet, non cedit, Iſenotus.

Elend, exul, exilium. Eliland, Elandus.

Eliſabetha Hebræis, Iſabella Gallis & Hiſpanis. Eliſſa. Germanis eſt Elſa.

Engel in Angel.

Ennſs flumen eſt Norici Ripenſis, olim Hunnorū, Abarorum terminus, & Boiorum. Nos Anaſſum uócamus. Ptolomæo, & Plinio Ænos eſt per æ diphthongon: nam per œ diphthongon Oenus alius eſt, quem Græcorum more Oin uocamus. Enſs.

Er, eren, honeſtas, decus, honor. Latini in Ario uertere ſolent.

Ernueſt, Spartiano, & Iordano Ariouiſtus eſt: ubi corruptè Ariſtouicus, & Ariouiſcus legitur. Titulus adhuc eſt nobilitatis: honeſtatis pertinax, & cōſtans.

Erneſt, Ernſt, Arneſt, Arnuſt: ita in uetuſtis lego diplomatibus, eleganter latino charactere fit Arioniſtus. Beroaldus uti uir multę lectionis, ita in hac re nō adeo magni iudicij, Arioiuſtus legit, ut ſit ex Græco Marte, & latino iuſto compoſitum, cū Germanum ſit uocabulum: ſeueritatem, remq́ʒ ſeriam ſignificans.

Erber grauis, honeſtus: inde Eberbein, eliſo primo r ob aſperitatem: qui etiam uinum potans ſeruat honeſtatem Eburouinus eſt. Celtæ in Ebroinum corrumpunt.

Erenprecht, Erenberth, hònorè dignus.

Arioberthus, eſt Rex Italiæ origine Boius.

Ernhold, qui amat honeſtatem. Arionoldus ſiue Erchanoldus eſt Latinis.

Erendraud, quæ fidit honeſtati, Ariodruda Vates Boiorum, mulierq́ʒ fatiloqua, quæ cum fratre Ruperto Philoſophiam Chriſtianam interpretata eſt Boijs.

Ergle, Erckt: Hercules: in A.

F.

F Germani, quemadmodum & Græci non habent, pro eo idioma noſtræ linguæ poſtulat aut ph aut b, ſiue u conſonantem, licet ſcribæ multa praué ſcribentes, latinorum more f uſurpent, ubi ph eſſe debeat, ut pherd perd, equus: phaph paph, ubi nos ph aſpiratum legimus, ibi Saxonibus eſt p tenué. Vſus tamen in quibuſdam dictionibus ut per f ſcribantur, obtinuit.

Frei, freige, liber eſt: freium, freigum, freihait libertas. Inde denominatur Francus, & franco: crebertimum in faſtis noſtris nomen. Francus unde dicatur.

Frantzel, Franculus eſt ac Franciſcus diminutiuum. Frantzos id eſt Francigena: ita Celtas uocamus. Celtæ.

B Frid.

Frid & Fred pax eſt: unde plura cognomina.

Fred, pax, gaudium. Fredgund fauor, & pax & gaudium, Fredegunda uxor Hilperici Regis Francorum.

Fridreich, Fritz, Frids, Fridel diminutiua ſunt, pacis diues, ſiue pax regni. Vſus Fridericum nominat. Eugypius Fridurichum: D. Hieronymus, Fretellam.

Forſt & Farſt, ſylua eſt Germanis: forſter eſt prefectus & cuſtos ſyluæ. Inde Foreſtam, & Foreſtarium à nobis Celtæ receperunt. In u plura leges.

Fritegil Regina Germaniæ, quam D. Ambroſius per literas religionem Chriſtianam docuit.

Fruxinum Freiſing: ita in uita Diui Maximiliani Archimyſtæ Laureacenſis nuncupatur.

G.

G ad fine eſt c, ſupra docuimus, duriuſculum eſt, omittitur in multis dictionibus, ut freie, freige, freigum freium liber, libertas. Segibolt Seibold. Ita Segifrid Seifrid. Sigmund Simund, propria uirorum ſunt. Hau Haug, unde Hugo: Chunig, Chuni, Rex Baigerprun Baiprun, Baiprun, regia diruta in ſuperiori Boiaria. Seli ſelig, beatus: hæli hælig ſacer.

Gallus. Gallus proprium nomen crebrum Germanis, Rex fuit, unde Gallos cognominatos credunt: an in Germania imperitauerit, nondum compertum habeo: hoc ſatis conſtat, Germanos etiam Gallos à rerum ſcriptoribus grauiſsimis uocari.

Gantz totus, Gantzreich, totus diues, ſiue integrum regnum. Genſericus eſt Rex Vándalorum.

Gar omnia. geren, auere. Inde Gardrud, & Gerdraud, quæ omnino fidit, Gariodruda eſt.

Garbald, Gerbolt, qui penitus & omnino uult: à Tacito Gariovalda uocatur. Fuit hoc nomine Rex Boiorum.

Gæ, & Gæia Græcis & Germanis terram ſignificat: ut Nordge, & Nardge, *Pagus.* id eſt Aquilonis terra. Pagum tamen Latini uocant, quod nos Ge adpellamus: portio ſcilicet regionis eſt: aut à flumine, ualle, uentoue dicta. Sunt enim pagi partes, in quas diuidi ſolet regio. Plinius, & Cato Tribus quoque adpellant: fit hoc per flumina, uentos, ualles & huiuſmodi. Geren cupere, auere: Inde:

German, qui auet uiro congredi, prouerbium etiam nunc apud nos in audentem, qui non terga uertit, ſed ultro hoſtem petit (gert des mans) unde Ger- *Germanus unde dictus.* manus, Germaniæque uocabulum. Romani tanquam ſuum ob ſimilitudinem accepere, quod fratres ſignificat legitimos. Eſt tamen nobis uernaculum: aliudque nimirum, quod dixi, declarans, pudet à Græcis, atque Italis mutuare rationem Germaniæ.

Gerbirg, Gerpyrg, quæ deſiderat regiam, Gariopyrga.

Giſala. Geiſel eſt obſes: Giſala Latinis. Crebrum apud nos fæminarum nomen fatale: fuit hoc nomine ſoror Hainrici ſecundi Auguſti, uxor Stephani primi Regis Vgrorum: cuius ope gens ipſa legem Chriſtianam recepit.

Gib, eſt da. Gibhuld, da pacem. Gibuldus Rex Sueuorum eſt: Eugipius eius mentionem facit.

Gott, Deus eſt: gut, bonum. Gotfrid, diuina pax: Gutfrid, bona pax. Gotofridus Germaniæ princeps, qui Hieroſolyma cepit. Celtæ corruptè Iafridum, & Goafridum nominant. *Gotofridus Rex, Hiero.*

Gotprecht, Deo dignus. Godopertus rex Italiæ.

Graph, Graphus, Comes eſt. Priſca ætas præfectum nuncupauit. *Præfectus i. comes.*

Greimhyld, Grimylda, Vxor Italię: canitur apud nos, Filia Guntheri Regis Turogorum.

Greimhold, impetum amans. Grimoldus Latinè fit.

Grothyld, magnus amor. Grothylda Regina Francorum. Celtæ tamen deprauant ob ignorantiam linguę Francæ.

Gut, bonum, inde Gutha. Græcis Agatha: Latinis eſt bona.

Gutdraud, Gutdrud, benefidens, nihil mali timens. Gutodruda Regina Longobardorum, Vxor Litoprandi, filia Theodonis ducis Boiorum. *Gutodruda.*

Gutram, bona fama, & gloria. Gutoramus Rex Francorum in numerum deorum relatus.

Gunthold, fauor & amor. Guntholdus filius Garioualdę Regis Boiorum, dux Aſtenſis: eius nepotes potiti ſunt Italia.

H.

H aſpiratio, crebrior maioribus noſtris, præcipuè ſuperioribus Germanis, ſicut & quondam Romanis (uti Catullus notat, & Fabius Quintilianus refert) fuit. Vſi ſunt in principio, medio, fine. L quoque aſpirarunt, & duriuſculè gutture pronunciarunt. Celtæ ch eſſe crediderunt, quemadmodum in Hebræis dictionibus à Græcis factitatum eſſe ſcribit Hieronymus. Vbi ſuperioribus Germanis aſpiratio, eſt inferioribus tenuis litera, ut hilp, hilph, auxilium. Auſtriaci ſolum h efferunt, ubi nos ch proferunt, ut Kirhen Kirchen, templum. *lib. 1. cap. 4.*

Haben, habere eſt: hat, qui habet, & haſt, habes: Inde hadfreid, quæ gaudium habet. Hadofreda eſt filia Ludouici Magni Regis Francorum, Vxor Theodorici Regis Oſtrogotarum.

Haſthylph, habes auxilium. Haſtulphus eſt Rex Longobardorum, ac Italiæ, qui & Hathulphus.

Hauen, haugen, hougen, cęſim ferire. Inde Haug, qui & Hau, qui cęſim ferit. Latini Hugonem nominant.

Hauprecht, Hugopertus dux Boiorum.

Haunold. Hunoldus, dux Aquitaniæ.

Haunen, gentes ſunt, quas Latini & Græci Hunnos, & Chunnos uocant: utrunque enim ſcriptum reperio in antiquis exemplaribus. Habitauerunt in ea regione, quæ nunc Auſtria nominatur, Carolus Magnus eos deleuit: eorum reliquias Turcas eſſe ſuſpicantur. Inde Haunprecht, Hauprecht, & ſine aſpiratione Aſprecht: is eſt Hunopertus diui Arionulphi auus. *Hunni.* *Infra lib. 4.*

Haien, fouere, colere: haid, quæ fouet, nutrit, colit, alit. Multa inde fœminarũ nomina, ut Adelhaid, quære in A.

Caſimiri. Haiduueg, Haiduuic, Hedouica, Vxor ducis Georgij, filia Caſiomari Magni Regis Polonorum.

Hain, haim, eſt domi: reich diues, & regnum, atque Imperium: Inde: Hainreich, Haimreich, Heinrich, Haintz, Haintzel, Hentzel: ubi Sueui n, Ibi Boij, qui craſsius loquuntur, m habent. Veteres Honoricum dixere, quos F. Phil. Franciſcus Philelphus ſequitur, in uſu eſt Henricus, Vgri Hæmericum, & abſque aſpiratione Æmericum uocant, ipſum pro diuo colunt. Fuit filius Stephani primi Regis Vgrorum, & Giſalæ ſororis D. Hainrici ſecundi Imp. Romani, ducis Boiorum tercij. Significatur hoc nomine prudens, & bonus paterfamilias, & qui colit regnum, & Imperium.

Hard, theſaurus, gaza: hart, durus, ſæuus, plura inde denominata nomina.

Harduuic, hartuueg, dura uia. Hartouicus.

Sylua Hercynia. Hartze, eſt reſina, pixque: unde ſylua Hercynia, orcinium que nemus. Varia à locis ſortitur nomina: ubi oritur inter caput Danubij, & Rhenum, ſylua nigra ab incolis uocatur: Ptolomeus, & Cæſar Heluetiorum appellant, magno errore illorum, qui eam Bacenim crediderunt. Iuxta Danubium Boiemiæ ſylua, Noreta à Ptolomeo dicta, nomen retinet. Apud Turogos gentis nomẽ occupat: Apud Cattos, & Sycambros, Beſteruuald, hoc eſt ſylua Occidentalis nuncupatur. Vbi Saxones & Turogos ſeparat nomen uetus ſeruat: à Cæſare Bacenis nominatur, circum quam olim Sueui conſederunt.

Hecken, mordere eſt, & proprie uenenatorum animalium, & beſtiolarum. Vnde hecht, Lupus piſcis, & hechter, Hichtor, propriũ nomen in faſtis noſtris. Vnde factus eſt Hector Troianus Chronicarijs. Metaſthenes tamen Hectorem quoque adpellat, cuius filius ſit Francus, Rex Germaniæ, author Francorum.

Heilig, heilic, id eſt ſancta. Hælica progenitrix noſtrorum principum.

Hetzen, hatz uenari canibus. Inde Haziga, id eſt Venatrix, (Haitzga) condidit Schirenſe cœnobium.

Hele clarum, ſerenum: unde Helenus Troianus progenitus Chronicarijs.

Helfen, Helpen auxiliari. Hilph, hilp auxilium.

Helphreich, hilpreich, adiuuans regnum, Hilpericus. Celtæ in Chilpericum deprauant.

Helt, heros, Helitonius à Liuio uocatur, Rex Germanorum, & Gallorum.

Hyld, huld, amor eſt. Huldreich, Hyldenreich, amor regni, ſiue amoris diues, hoc plenus. Vſus obtinuit Vlricus. Veteres Hyldericũ dixerunt: Celtę, ut ſolent, corruptè Chyldericum nominant.

Hyldeprecht, qui amari dignus Hyldeberthus, celtæ Chyldebertus.

Hyldeprand, amoris titio. Hyldebrandus.

Hyldegart amoris hortus. Hyldegarda Sybilla Germaniæ, & Caroli Magni uxor.

Himel, cœlum. Himeltraud, Himeldrud quæ cœlo fidit, Himelotruda.

Hoer, exercitus, höeren uaſtare exercitum: unde Herman, Vir exercituum. Priſci Hermionem uocant, recentiores Herimanum, Rex Germanię, à quo tertium genus Germanorum Hermiones dicti, qui tractum Danubij accolunt, quorum pars, ait Plinius, Sueui.

Höertzog, qui ducit exercitũ. Nunc duces ſunt, Imperatores Romani, Praeſides uocabant.

Hued,

Hued, huet, eſt cuſtodia, ſiue galea. Hutonem, Hudonem, & abſq; aſpiratione Vtonem, ac Vdonem ueteres appellant: tandem factus Otto ob linguæ Romanæ honeſtatem,

Ingram, infenſus, infeſtus maximè. Ingramus eſt Rex Boiorum, crebro in faſtis reperio. *Ingram.*

Ingeuon, Rex Germaniæ, à quo Ingeuones populi Germaniæ, proximi Oceano Germanico, quos nunc Selandos uocamus, Se, lacus eſt, ſiue Oceanus, atq; mare, land, regio: dicti quòd interiora Germaniæ habitent, quaſi Ingeuoner, inge, interius, uuonen, habitare ualet. *Ingeuon.*

In, fluuius eſt Oenus, Strabo Atheſinũ nominat, in alpibus: ſeparat Noricos (Tirolios) à Rhetis (Engedinis) uti Tacitus ſcribit: licet apud eundem deprauate Rhenus legatur. In planicie ſeparat Noricos à Vindelicis, hoc eſt Auſtriacos, id eſt, Boios orientales, à Boijs Occidentalibus. *Taciti locus reſtitutus.*

Iſteuon Rex Germaniæ, à quo Iſteuones, populi Germaniæ, Rhenani nunc ſunt, quòd extima Germaniæ inſideant, dicti tanq; Euſſereſten, id eſt, extimi, uuoner, habitatores.

Ioannes, à Teutonibus Hans uocatur, & diminute Henſel: à Venedis Ian: à quibuſdam in Ianum mutatur.

Iugund, iuuentus eſt. Iugunda filia Hildeberti Regis Francorum, quam corrupte Ingundam nominant Celtæ.

L.

L, aſpiratum in diplomatibus à maioribus noſtris reperio in proprijs nominibus, ita HL, Celtæ CH opinati ſunt eſſe.

Laim, lacus, limus: inde Lamiſſo Rex Longobardus.

Land, regio, patria: inde Hollandia, Cauatellus, & Seelandia, terra maritima, & Landographus, regionis præfectus, & Landhylda id eſt patriæ amans, filia Hilderici primi Regis Francorum.

Landauu, Landunum, Vrbs inferioris Boiariæ: patriæ pratum.

Landshuet, galea, ac cuſtodia terræ: Landeshuta urbs Boiorum, opus Ottonis primi ducis Boiorum.

Larein Rex & heros Germaniæ: canitur adhuc, Credidit Laërten Tacitus, eius arma nunc oſtendunt Rheti, & Norici, & credi poſtulant.

Le, leb, Leo eſt, Germanis omen fortunatiſsimum: ferè principibus noſtris inſigne, quemadmodum Aquila Romanis.

Lib, Lui, amor. Liuardus, amoris Gaza.

HLuit, Luit, Leit, populus: unde plurima principum nomina cõiuncta ſunt.

HLuitbeg, Luitbec, Luitbic, id eſt populi uia. Vulgo Celtarum Loys, & Clois eſt. Recentiores latine nuncupant Ludouicum, Celtæ Clodoueum, Cæſar Litauicum, quem ſequor. Theodoricus Rex Gottorũ, procurator Italiæ, & occidentis Ludbin nominat.

HLiutel, Liutl, Ludel, diminutiua ſunt ſuperioris nominis, Clodionem faciunt Celtæ. Ipſe eſt Ludouicus primus pater Hylderici, qui Francos ex antiqua Francia, quæ & Franconia, trans Rhenum in Gallias duxit. *Francia. Franconia.*

Luitmer, HLuitmer, qui populum auget Litomarus eſt: Clodomirum Celtæ corruptè uocant.

Luitbold, Luitbald, qui popularis eſt & bene (ut ita loquar) uult populo, cor ruptiſsime, uarieq; latinitate donatur. Leopoldus, & Leopaldus uulgo eſt: his Lupoldus, alijs Luitbaldus. Ego Cornelij Taciti authoritatem, & analogiam æmulatus, non ineleganter, niſi fallor, Litoualdum nuncupabo.

Luitpurg populi regia, arx, caſtrum: Litopyrga, Vxor Theſſaloni tertij ducis Boiorum, filia Deſiderij Regis Italiæ.

Luitprand, populi titio, & amor. Litoprandus Rex Longobardorum.

Liutprecht, populi domitor. Litopertus.

Liuthold, populi amator, Litholdus.

Liuthilff populi adiutor. Litholfus, pro uno tamen nomine uſurpari uideo, quem eruditi Litolphum, uulgus Litoldum uoluptati aurium ſeruiens, uocat.

Louther, clarus, ſyncerus. Liuius Lutharium, Cæſar Lutherium nominat.

Loun, præmium eſt, & merces. Latini in Leon mutant, ut Leonardus, mercedis, præmijq; theſaurus, peculiaris Boiorum diuus, à quo uicus cognomen ſortitus eſt, ubi frequens coit populus, uota'q; reddit. Zu S. Leonhard.

Louner qui mercede conductus eſt, & ſtipendia facit. Liuius Lomnerium, Strabo Leonorium uocat.

M.

Man, mon, eſt uir, & fortis. Inde Manus Rex Germaniæ, tempore Semiramidis Reginæ Babiloniæ, & Abrami authoris Hebræorum. Illius filius Treuir, *Treuir.* Treuiros in Gallia Belgica condidit, qui uſq; ad Rhenum protenſi. Parentes no *MANVS. Manus Rex.* ſtri ſcripſere propria nomina Longobardis literis ita MANI, legerunt imperiti Nini, ut nomen notiſsimum: illud etiam paucissimis eruditis notū: referunt. n. ipſi Galli, Iulio Cæſari Belgas eſſe ortos à Germanis, Rhenum antiquitus traductos, propter loci fertilitatem ibi conſediſſe, Galloſq; qui ea loca incolerent expuliſſe. Scribit Cor. Tacitus, Treuiros circa adfectionem Germanicæ originis, ultro ambitioſos eſſe, tanquam per hanc gloriam ſanguinis à ſimilitudine, & inertia Gallorum ſeparentur. Fama quoq; conſtantiſsima, & uulgatiſsima eſt, Treuiros primos eſſe Germanos, nimirum in Gallia Belgica, conditos *Belgæ.* paulo poſt diluuium, quo to- um genus mortalium perijt. Noſtro æuo Belgæ ferè omnes, non ſolum Treuiri, bona pars Celtarum, inſtitutis, lingua, moribus Germani ſunt, Germanis parent, Germani uocantur. Quatuor poten- *Imp. Ro. ubi coronetur.* tiſsimi Electores Germani principis in Belgica, & Celtica habitant. Imperator Germaniæ inungitur, & coronatur apud Belgas: ſi Galli ſunt, neſciunt: ſi Gallos dixeris, indignantur. Maxima pars Imperij Germanici intra Gallias eſt. Franci, Burgundiones, Nordmanni qui cæteras Galliæ partes obtinent, oriundi ex Germanis ſunt: ex Germania profecti, expulerunt Gallijs Romanos.

Marc, March, limes, inde Marchgraph: id eſt, Marchio. Præfectos, duceſq; limitis priſca uocauit ætas.

Marciner, limitem augmentans, Marcomarus eſt Claudiano.

Marſchalc, quaſi Maroſalicus, qui maior eſt in Sala, hoc eſt, aula: maior domus à recentioribus dictus. Veteres Romani Magiſtrum Equitum uocarunt.

Matteri

Matten, domare. Vnde Matthæas Rex Germaniæ Orientalis, qui cum Philippo patre Alexandri Magni bella geſsit.

Maza, Virago: genus tormenti quoq; bellici, quibus ſaxa, globos ferreos iaculamur. Vxores Cimbrorum uiris ſocietate militandi coniunctæ, Mazones dictæ ſunt. Græci Amazonas uocant.

Meinhard, mea Gaza, meus theſaurus, Menardus.

Meinfrid, meum gaudium, mea pax. Menofredum Latini ſcriptores nominant: filius fuit Friderici ſecundi Ro. Imperatoris. *Alias Manfredus.*

Meren, augmentare. Mer, qui maior eſt Latini ſcriptores in marũ formant, ut Viridomarus, Britomarus: de quibus ſupra in B.

Merbeg, qui uiam augmentat. Meroueus Latinis eſt. Rex Francorum, qui cum Attila pugnauit. Fuit tamen & antiquior Rex Germaniæ, à quo Marouingi populi Ptolomæo proximi Turogis: & Mersburg, urbs, hoc eſt Merouei burgium, quæ nunc Hercynophoros, eſt caput Turogorum. *Mersburg.*

Merbod, qui augmentat terram. Merobodus Rex Sueuorum, à quo Marobudum Vrbs, regia eius, quam nunc Pragam nominamus, caput Boiemorum, ex diligenti ſegmentorum computatione palam eſt.

Mund, os eſt, & hoſtium fluminis, plura inde nomina, Variomundus, Segimundus, hic uictoriæ os, & nuntius: ille os uerax uertitur. Vuarmund.

N.

N ſolet omitti per aphæreſim in principio, Nerth, erth terra: nair, aie ouum.

Neren, alere, nutrire: narum, norum, uictus. Inde Nerein, & Norein proprium Regis, quem Græci & Latini Noricum appellant. Quidam ſcriptores Germaniæ Neronem, atq; Noreium nuncupant, unde &:

Noreinland, id eſt, Noricum. Complectitur nunc partem Boiariæ trans Oënum, Auſtriam, Stiriam, Charionas, Tyrolios.

Names Dux Boiorum. Numeium Cæſar adpellat.

Neos Græcum, & Germanicum uocabulum, nouum ualet.

Neuburg, Neuſtad, Neumarckt: noua Vrbs, nouum forum. Neoburgum, Neoſtadium, Neomartos, Romana incude haud ineleganter formaueris.

Nord, Nard Aquilo eſt, ac ſeptentrio.

Nordman, Aquilonis uir. Nordmannus, & Nordbec Aquilonis uir. Nordouici: Hij ſub Rege Danorum ſunt, qui Cimbri à priſcis dicti: diu depopulati ſunt Gallias, ubi uictores ſedes tandem occuparunt, quas adhuc habent.

Nordge Nardge: Aquilonis terra. Pars eſt Boioariæ, quæ in Germania Magna. Vulgus Norca uocare ſolet: Nariſci ſunt Cornelio Tacito.

Noreta ſylua Germaniæ Ptolomæo, haud procul Danubio, proxima Boiemiæ: ea pars Hercyniæ, qua Boios & Boiemos diſterminat, nomẽ ſeruat, Norduuald, hoc eſt, Septentrionalis ſylua, à uulgo uocatur. Apud Ptolomæum deprauatè Goieta legitur.

O.

Ou diphthongus, Germanis, & Græcis. Saxonibus u longum ualet. Superiores Germani utriuſq; uocalis naturã ſeruant. Boij tanq; ou proferunt, pour, pur, agricola.

Oi quoq; Germanis diphthongus eſt:aliqui(ut Græci)ac ſi i longum eſſet, pronunciant: alij per oe longum more latinorum enunciant. Alijs utriuſq; uocalis ſonus ſeruatur, uti Oin, Oenus fluuius eſt:& Moin, Mœnus. Hanc ſcripturam in uetuſtis diplomatibus offendi, noit, aduerbium negandi.

Oede, incultum,deſertumq;:oedein incultum facere,uaſtare,deſerere, inſolitudinem redigere. Inde Odagker, & Oetagker, uaſtator agrorum:nomen proprium, & militare Regum Germaniæ,Oetagrius Græcis: Odacer,Odagrius,& Odager Latinis.

Oſt, ouſt, Auſt, oriens eſt: Oſter, Ouſter, Orientale: o & au diphthongus ſicuti apud Latinos quoq; inuicem cedunt, plauſtrum ploſtrum: Claudius, Clodius.

Oſterreich, Auſterreich, Ouſterreich,id eſt Orientale imperium,& regnum. Auſtriam ſcriptores Romani nominant.

Outo, Oudo, Vto, Vdo, cum aſpiratione, & ſine aſpiratione ſcriptum uarié reperio,unum nomen eſt, à cuſtodia deducitur,tandem Oto factus eſt.

Outher, cuſtodia exercitus. Vtharius,atq; Autharius inde factus eſt. Rex Italiæ fuit, genuit Antenorem Troianum imperitis, & ambitioſis.

Outilo, Houtilo, à cuſtodia & galeola deducitur. Vtilonem nuncio ducem Boiorum.

Otinga Vrbs Noricorũ. Vtinũ eſt,inſigne ueteri templo Deiparę Virginis.

P.

P adfine eſt b, ſcribimus ferè ſine diſcrimine, unde per, pernhard, pronner, perg,& mille huiuſmodi in b quærenda ſunt.

Ph duriuſcule ſuperiores Germani efferunt,quaſi pf: Inferiores rectius,aut tenue,aut aſpiratum.

Paph, pfaph ſacerdos eſt. Paphi urbs in ripa Ilmi amnis, Pfaffenhofen. *Pfaffenhofen*

Paltz, Pfaltz,palatium, prętoriumq; eſt. Inde Paltzgraff, Pfaltzgraff, Comes Palatinus,quem ueteres præfectum prætorio,Legatum, & Candidatum Cęſaris nominarunt. Nam fiſci curam,& uices Cæſaris abſentis gerit. Quæq; regio ſuum quondam habuit:officium eius paucisſimis cognitum eſt.

Perth equi, perther equorũ exercitus,& dominus. Bertharius Latinis dicitur.

Perthrich, equorum dives. Bertharicus Rex Italiæ, oriundus ex Boiaria.

Phund,pund,pondo,libra:nos craſsius pfund.

Vel phurt, alibi ad huc phar ain urphar. &c. Phoros, traiectus & uadũ eſt, phor,& phord, Germani addita d nominant, ob dicendi commoditatem.

Pyr ignis eſt Græcis: inferiores Germani pyrnein ardere dicunt, quod ſuperiores tranſpoſitione literæ,ut ſolent, prynnein dicunt.

Pyrenei inde montes, quod ab incolis combuſti ſunt, referunt Diodorus,& Beroſus: ſeparant Gallias ab Hiſpanijs. Noſtri Runciuallem uocant. Apud Plinium tamen, Ariſtotelem, & Ottonem noſtrum, montem Noricorũ (quem uulgus prenner,& prynner uocat) Pyreneum quoq; nuncupari reperio. Caſsiodorus, Aribo Epiſcopus Fruxinenſis Breonum adpellant, ni fallor,& Fortunatus pontifex, Pictonum.

Pyrg, caſtrum, regiaq; eſt, Græcum & Germanicum eſt uocabulum. Pyrgos

enim turris eſt Græcè. Multa inde fœminarum nomina compoſita, Segipyrga, Seopyrga, Litopyrga, Reginopyrga.

Plut ſanguis eſt, Pluthylda, ſanguinis amor, filia Lutharij primi, Regis Francorum. Celtæ Plyctyldam uocant, quæ uiſu amorem prodentē ſignificat. Pluthruda Vxor Pipini ſuperioris Grimoldi ducis Boiorum filia.

R.

Rain, antes ſunt, & littus. Vnde Rheni Vrbs Lycatiorum, ac Boiariæ in ripa Lyci, Vnde haud procul Lycus fluit in Danubium.

Raid, Criſpum. Rædobochi, Raitenbuch, Criſpafagus, Cœnobium ſuperioris Boiariæ.

Raitenhaslach, criſpum Coryletum. Ræthaſula Cœnobium prope Burguſium, Vbi Mauſolæa principum noſtrorum.

Reich, diues, regnum, imperium. Inde pleraq; nomina.

Reichardus, diuiciarum ſiue regni theſaurus. Pro Diuo colitur. Rex fuit Anglorum.

Reicharda, Auguſta, Vxor Imperatoris Caroli tertij: albo ſuperum inſcripta eſt.

Reichza, id eſt diues. Richiſſa Auguſta, uxor Imperatoris Lutharij ſecundi.

Regen, erigere, rigidum eſſe: inde Regino, quo nomine fuit hiſtoriographus Arionulpho Imperante, qui de rebus Gallicis, & Germanicis diligentiſsime ſcripſit. *Regino.*

Regenburg, Reginopyrga, Vxor Theodonis primi ducis Boiorum, à qua Reginoburgium Vrbs quę nunc à literatioribus Ratisbona uocari ſolet. A Carolo Magno Reginoburgium, quemadmodū uernacula lingua, Regenſpurg, nuncupatur. *Reginoburgium.*

Regendraud, Reginodruda. Vxor Theodonis tertij ducis Boiorum.

Rue, rued, quies, & ocium. Inde

Rudiger, qui petit ocium, & quietem:

Rogerium latini uocare ſolent.

Ruetprecht, qui ocium, quietemq; frangit, Galli Robertum, nos Rupertum nominamus.

Rudolph, quietem, pacem adiuuans, Rudolphus eſt Heſychus, & Heſychius Græcis: Tranquillus Latinis.

S.

Sac, ſagum, ſaccus, Inde ſchecken, ueſtis militaris, qua maiores noſtri pro lorica uſi, Tectoſaces inde dicti populi Germaniæ, ac Galliæ. *Tectoſaces.*

Sal, Sala, aula eſt. Salicus denominatiuum eius, id eſt, aulicus. Lex Salica, terra Salica, Salica prędia, Salici clientes, apud Iureperitos Galliæ, atq; Germaniæ, dicti, quod ad aulam ſpectent. Salij quoq; Franci dicti ſunt, refert Marcellinus à duobus fluminibus, quæ Franciam antiquam, hoc eſt, Franconiam incunabula Francorum, irrigant, ambo Salas nuncupamus. *Lex ſalica.* *Sala.*

Sali, ſalig, beatus. Salingi populi Germaniæ, quorum meminit Ptolomæus, cum Boijs Vindelicum occuparunt. Salingoſtadium oppidum eorum, iam Neoſtadium adpellant, ſitum eſt in ripa Danubij, abeſt ab Abuſina, patria mea, Occidentem uerſus quinq; millia paſſuum. *Salingi.* *Salingſtat.* *Neuſtat.*

Schala,

BIBL. ... VITTORIO EMANUELE

Schala, lingua Germana patera eſt,

Se, lacus, Oceanus, mare eſt. Sclandia, regio paluſtris, uel in ſalo ſita. Eſt duplex, una ad hoſtia Rheni expoſita eſt, Caninefatium inſulam Tacitus uocat: quondam principibus noſtris, nunc Burgundiæ ſubdita. Altera iuxta Albis hoſtia, regi Danorum paret, Scandia à Ptolomęo dicta.

Segi, ſiue Sige uictoria eſt.

Sigmund, Segimund, diminutè Sigel, Segimūdus eſt Tacito: Sigillus Iuſtino.

Segifrid, Seifrid, Segifred, Seitz Victoriæ pax, Segifridus: ſiue uictorię gaudiū Segifredus.

Sigbrecht, uictoriam adferens, & uictoria dignus. Segibertus Rex Francorum.

Sigbeis, uictoriæ ductor. Sigoueſus eſt Liuio.

Sigbot, Seibot, Seibolt uictoriæ interpres, & nuncius: Segibothus eſt.

Sigkember, qui pro uictoria pugnat, inde Sycambri, & Sygambri gentes Germaniæ, Vbi nunc Beſtofali habitant.

Sonn eſt Sol, Sonno inde Claudiano, & Sunnia Hieronymo.

Stat, ciuitas, Vrbs, in ſtadium commutatur, Neoſtadium, Angiloſtadium.

Stain, lapis: complura inde cognomina ædibus nobilitatis coniuncta ſunt. Plinius Stonos: Strabo Steonos nuncupat,

Sued, Súd, Notus, Auſter, Meridies: eius denominatiua, Sueden Suden, Sunder, hoc eſt Auſtrale, Meridionale.

Sunderge, pars Boiariæ cis Danubium, Auſtrum uerſus, & præcipuè ſuperior Boiaria alpibus ſubiecta.

Sudini populi Danubiani Ptolomæo proximi Boiemiæ, nomen pars Boiariæ ſeruat, Suedenge, uulgus corruptè, ut ſolet, Suenege nominat.

Suiones Germaniæ gens Tacito: nunc Suedi ſunt.

Suits, Suid, ſudor: Suitein, Suidſin ſudare.

Suito, ſiue Suido Rex, & gens Germaniæ, proxima Viſtulæ, & Suionibus, quondam continua. Sidones Ptolomæus, Sitones Tacitus adpellat, Sueuiſq; connumerat. Hi Hylderico Rege Francorum, ſeu pulſi à Venedis, ſeu ob famē, & inundationem terrarum, Rege Sidone, qui & Siro, in Gallias profecti ſunt,

Sidon. Burgundiæ loca, & Rheno proxima, ubi quondam Heluetij conſederant, oc-

Suo. cuparunt. Suidſer uernacula lingua nuncupamus nos. Saxones uero Suiter, &

Suidſer. Suider: ſuſpicor apud Tacitum Suitones ſcriptum fuiſſe.

T.

T, adfine eſt d: habet & magnam communitatem cum ſ, ubi ſuperiores Germani t pronunciant, Saxones ſ efferunt. Niſi unam dixeris eſſe literam, th, quę à diuerſis uariè dicatur: quemadmodum apud Gręcos, & Hebręos quoq; in huiuſmodi fieri litera palam eſt ſtudioſis eiuſmodi rerum: Bather, Bathau, aqua, aquoſum.

Tuitſthen, Tytſthen, Tuitzen, Tytzen, eſt interpretari: unde Tuitſtho, Tuizo, hoc eſt Tuiſco, conditor Germanorum, & Sarmatarum. Quem maiores noſtri, uti nuncium, ac interpretem Deorum uenerati ſunt.

Theodericus,

Theodericus, Theodopertus, Theodo, Theodomarius in d, litera.
Tectoſaces in ſ, quære.

Teuto ab innuendo dictus, Rex Germaniæ: quem quidem Mercurium Germaniæ interpretati ſunt. Inde Teutones dicimur. *Teutones.*

Theſſel, dux Boiorum: à quo riuus Theſſelpach in ſuperiore Boiaria. Quidam Thaſsilonem, alij Taxilonem. Sunt qui Theſſolonem uocitent. Ego (ut Iuſtinus) eum Latinè Theſſalonum uocabo. Fuit hoc quoque nomine dux, qui cum Brenno Delphos celeberrimum templum Græciæ oppugnauit.

Trocini à laceſſendo, ita Toliſtobogi, à ferendis arcubus cognominati: ſocij Brenni, & Theſſaloni. In Aſia ſedes poſuerunt, dicti Galatæ, ad quos D. Paulus ſcripſit. *Galatæ.*

Treuir, agitator eſt, & tortor. Conditor Treuirorum in Gallia.

Tunau, ſiue Tonau: Danubius eſt & Hiſter.

Tunage, hoc eſt terra Danubij, pagus Boiariæ proximus Danubio: Vulgus Tunca nominat. A Ptolomæo Tunicates uocantur: Licet ibi corruptè Runicates ſcriptum ſit, populi Vindelicorum.

V.

V, conſonans cum b habet adfinitatem. Nam ubi b eſt quibuſdam, ibi alijs eſt u conſonans: ſupra admonui.

Variſtæ populi Germaniæ in Boiemia cum Marcomanis habitarunt, quorum pars erant dicti, quod ſaltus tenuerint, qui Varſt germana lingua dicuntur. Hij grauiſsimum bellum Imperatori M. Aurelio Antonino Philoſpho mouerunt.

Vindelici in Boiaria ſuperiore, inferioreque habitarunt. Vindelicia enim ea regio eſt, quam nunc ſuperiorem, inferioremque Boiariam nominamus: ita dicta quod ſub Lyco ſita ſit, quam Rhetiam ſecundam etiam uocari compertum habeo. Nec me mouent aliorum inſomnia. In ſecundo libro teſtimonia ampliſsima, quibus refragari inſcitia eſt, citabo. Iniquum eſt negligentiam imperitorũ, inueteratumque errorem diligentiæ ac uirtuti præſcribere. *Rhetia ſecunda.*

Vlſing crebrum nomen maioribus noſtris. Fuit hoc nomine Heros Germaniæ: antiquis adhuc celebratur carminibus. Vlyſſem Cornelius Tacitus uocat.

Vlreich, eius diminutiua Vetz, yl, yel: Vlricus eſt: in Hylderico offendes.

Vocho nomen frequens in faſtis noſtris, uolucris eſt, raro tamen in Hercynia adparens: ſunt qui ſe uidiſſe iactent, pennæ eius noctu, ut ignis, lucent. Meminit Plinius: pictam uidi, Voccionem Cæſar adpellat, fuit tamen Rex Noricorum.

Vocioburgium uicus, & arx Danubio imminens in Boiaria ſuperiore: olim potentiſsimis clara principibus. *Volburg.*

Vöeth Græcum, & Germanicum uocabulum, aduocatus eſt, & patronus. Græci tamen per b ſcribunt Boethus.

Vothei patrocinium: Græci Boetheia. Inde Boethi populi Germaniæ Magnæ. Pars olim Nariſcorum, atque Boiorum: nunc plerique Franciæ adtribuunt. Meminit quoque Ptolomæus Böthorum circa Danubium. Interpres cum ſit proprium, commune eſſe credidit, interpretatuſque eſt auxiliatores.

Vöethlandia,

Võethlandia, hoceſt terra Bõethorum, id eſt, aduocatorum: quemadmodũ Æneas Syluius licenter, ne dicam ineptè uertit. Propria enim nomina non ſunt uertenda, ſed literis aut aucta, aut diminuta, Romana incude formanda ſunt. Ita Plinius docet: ſic Hermolaus Barbarus commonet. Et ego apud illuſtreis rerum ſcriptores diligentius obſeruaui.

Vta, Vxor Imperatoris Arionulphi Cęſaris Augu**ſ**ti, & filia Theodonis quinti ducis Boiorum: à cuſtodia deductum nomen, aſpiratio omiſſa eſt.

Vther cuſtodia exercitus. Veteres crebrius uſi ſunt aſpiratione, nos parcius.

Vtharius eſt Rex Longobardorum, maritus Theodolindæ, filiæ Garioualdæ Regis Boiorum.

Vtil, qui & Houdil, diminutiuum eſt à cuſtodia, & galea. Vtilonem Latini nuncupant: Rex eſt & dux Boiorum.

Vto, qui & Oto. Vtinum oppidum Oeno contiguum, Otinga eſt: maiores hæc omnia aſpirarunt.

Z.

Z, crebrum Sueuis, Boijs, Francis, ualet t & ſ, quamobrem Cimbri & Saxones t, ſolum efferunt, ubi ſuperiores Germani z & ſcribunt, & proferunt, ut bezalen, betalen, ſoluere. Scribæ Germanici, tanquam ſolum ſ, ualeret, quemadmodum & Venedis, t fere pręponunt, ut betzalen.

Zant Dens eſt.

Zeccen laceſſere. Zecco qui laceſſit, Latini Ciconium nominant.

AD LECTOREM.

COMPLVRA CONSVLTO PRAETERII, quæ aliorum induſtriæ commemoranda relinquo. Nam ſcrupuloſior diligentia plerumque offendit magis, in huiuſmodi præcipue rebus, dum ſibi lector præreptam gloriam putat, & ingenio ſuo aut inuidiſſe, aut de eo male ſentire exiſtimat ſcriptorem ambitioſum. Nunc igitur miſſis euiuſmodi quiſquilijs, narrandi initium expediam.

Bauarum.

BAVARVS nomen barbarum, obſcœnum inauſpicatumq;: ſemidocto uulgo protritum, recens eſt, nuper ab imperitis uſurpari cæptum: nec Latinum, nec Germanicum. Nuſquam apud ueteres, nuſquàm in uetuſtis exemplaribus, monumentis, literis, Epiſtolis, legibus, tabulis, Diplomatibus, inuenio: quæ omnia lingua Romana ſcripta ſunt. Demum enim poſt Friderici ſecundi fata, Germania ſuum ſermonem depingere literis Latinis didicit. Semper Boioarios, aliquando & Boiarios ſcriptum lego. Babariæ quidem uocabulum poſt Carolum Magnum, eiuſq; nepotes, à priuatis literatoribus (ut ſunt mores eorum) additū eſt. Etenim cum illi in ea regione (quæ Anaſſo amni Orientem uerſus ſubiecta eſt, & nunc Auſtria uocari ſolet, tum Abaria, atq; Hunnia erat) ad internetionem Hunnos, quos Boij Abares cognominant, deleuiſſent, nomen, & gentem penitus excidiſſent, colonias ibi Boiorum deduxerunt: Boiariæq; regno coniunxerunt, ut una gens, unus Ducatus poſthac foret. Grammaticæ tum tribus ex Boijs, & Abaribus uocabulum compoſuerunt: quod & huiuſcemodi rei monumentum eſſet, & utramq; regionem uno cognomine complecteretur: quemadmodum à Gotis, & Alanis eſt Gotolania: & ex Celtis, & Hiberis Celtiberia. Longo tamen tempore Babaria in ludo Declamatorū delituit. Equites, patresq; ſemper Baioaria, interim, & Boiaria, & ſcripſerunt, & dixerunt: pedetentim uicit pertinacia Grammaticorum, Babaria paulatim irrepſit Baioariam, atq; Boiariam extruſit, ac tandem publicè recepta eſt, ſicuti monumenta publica, priuata oſtendunt. Reginoburgij in templo Diui Haimerani Babariæ uocabulum in ſaxo inciſum exiſtit. Bauarus uero poſt Imperatorem Fridericum ſecundum demum natus eſt, cuius parentes ſi Boios, & Auares dixero, fortaſsis non mentiar: quos enim Boij, & Græci Abares, Romani Auares uocant: id forte ſero a Grammatiſtis animaduerſum eſt. Eo nomine proauos noſtros, tanq; infauſto omine, ignominiæq; nota, quæ & in prouerbium ceſſerit, b nimirum, auaro, additum, emptum à Boijs eſſe, abſtinuiſſe, compertum hàbeo. Quod autem Boiarij apud maiores noſtros Norici etiam cognominentur, non ideo fit, quod Boiarij ſint Norici, ſed quod Noricum pulſis Romanis (ſicuti in tertio narrabimus libro) occuparint, atq; poſſideant. Nam omnes gentes in Norico habitantes Auſtriaci, Styrij (quorum caput Græcium Boiorum cognominatur) Chariones, Tyrolij, Boiarij ſunt, ab ipſis originem ducunt: unus olim principatus, unumq; regnum fuit: pars Norici adhuc Boiaria cognominatur. Burckhauſen, Traunſtain, Reichenhall, Braunau, Schärding, Oetinga urbes, & gentes Norici, noſtris parent principibus. Kopfſtain, Rātenburgium, & Kūtzpūhel Imperator Maximilianus mea memoria abſtulit Boiorum ducibus, Tyrolijſq; addixit.

Bauarus nomen barbarum. — *Germanica lingua quādo ſcribi incepe rit Latinis literis.* — *Babaria.* — *Carolus M.* — *Auſtria.* — *Abaria.* — *Hunnia.* — *Abares.* — *Gotolania.* — *Celtiberia.* — *Bauarus.* — *Fridericus 2. Ro. Imp.* — *Cur Boij Norici dicantur.* — *Boij Romanos ex Norico expulere.* — *Bairiſch Gretz.*

Quàmuis omnia mihi ex publicis inſtrumentis exploratiſsima ſint, tamen & operæ precium, eſt aliorum prius audire de Boiarijs ſententiam. Raimundus Lullius, (quem diuinitus omne ius humanum, diuinumq; hauſiſſe fama proditum eſt) Pius ſecundus Pontifex. Max. Raimundus Marlianus, Conradus Celtis, Præceptor meus, & pleriq; omnes noſtræ tempeſtatis uiri eruditi, harum rerum curioſi perſcrutatores, eos Boios eſſe autumant, quos uulgus literatorum Bauaros uocitat. Vitum quoq; Arenpeckium (ut do-

Raimundus Lullius Maioricus Philoſophus. — *Pius 2. P. M.* — *Raimundus Marlianus.* — *C. Celtis.* — *V. Arēpeck.*

meſtica adferam teſtimonia) horum ſententiæ eſſe uideo: ſeruatur in Bibliotheca Fruxinenſium Pontificum. Item Tigurinorum, uenerandæ uetuſtatis codex literis Romanis ſcriptus, in quo inter cæteros Heroas Chriſtianos, eſt uita Diui Euſtaſij, ſub Luthario Magno Francorum Rege ſcripta, ibi hæc ad uerbum leguntur. Ad Boios, qui nunc Baioarij uocantur, tetendit.

D. Euſtaſius.

Vuigoleus Epiſcopus Batauienſis.

Vuigoleus pontifex Batauienſis uetus mihi exhibuit diploma, ubi Boiaria ſcriptum eſt: exemplar ſubieci: Hainricus Dei gratia dux Boiariæ. Quemadmodum Chunradus pontifex Batauienſis, germanus noſter deprecatus fuerat, ab curatione templi Diui Hyppoliti, Albertum cognatum amoueo, abdicoque in celebri loco Araſi. Cuius rei teſtimonium hoc diploma eſto. In rebus geſtis Imperatoris Hainrici quarti, Ducis uero Boiorum ſeptimi, quæ carmine Heroico perſcriptæ, uenales circumferuntur, hij uerſus ſunt in libro ſecundo.

Agmina Vangionum cum robore Boiariorum.

Item.

Pauci Francorum pars plurima Boiariorum.

In libro tertio.

Signa ducis ſequitur gens inclyta Boiariorum.
Quam toties domitis celebrat uictoria Parthis.
Et nunquam uiolata fides, belliſque probata.
Virtus Boemicis, multiſque ſuperba triumphis.

Germanicum quoque, ac uernaculum nomen, longè magis adfine eſt Boijs, quam Bauaris. Nam ut Romanus, nobis eſt Römer, Brennus Brenner, Venetus, Venedier, Vngarus Vnger, Bergus apud Plinium Berger. Vandalus Vuandler, Steirius Steirer, & mille huiuſmodi iuxta idioma, & proprietatem ſermonis noſtri, us in er inuerſo: ita Boius, Boier fit neceſſe eſt: ex quo quàm facillime, fit Baier una duntaxat literula (uti fit crebro apud nos) uoluptatis aurium gratia, immutata. Quin agricolæ uel hodie Boier dicunt. Supra docuimus Ruſticis noſtris o eſſe ubi Vrbanis a eſt. Quos itaque uulgus literatorum Bauaros, noſtri ſcriptores Boioarios, & Boiarios: priſci Græci, & Latini Boios appellare ſolent. Eorum ſitum paucis quàm uerisſimè explicabo.

Boiariæ diuiſio.

Nariſci.

BOIARIA eſt omnis diuiſa in tresparteis: quarum unam incolunt Nariſci, qui indigenæ ſunt: aliam quondam obtinuerunt Vindelici: Tertiam Norici, quemadmodum in ſecundo libro pluribus explicabo. Nariſcos à cæteris Danubius diuidit: Imperatores & Reges noſtri horum regionem Nordge, & Nardge nuncupare ſolent: quod Aquiloni ſubiecta ſit: nam Nordge Aquilonis terra ualet. Quemadmodum in diplomatibus, & inſtrumentis Boiariæ pars contraria, cis Danubium, Meridiem uerſus Sunderge, hoc eſt Meridionalis terra cognominatur. Illam ſuperiorem Narca uulgus diminute ſuo iure, adpellat: unde a Cornelio Tacito Nariſci dicti ſunt: in mul-

in multas ciuitates diuiſi. Capita populorum nominaſſe ſufficiat. Alema- *Altmulthal.*
nos, Nariſcos proprie dictos, Boëthos, Chamabos, Sudinos, Iliſios: horum *Nordge.*
omnium meminit Ptolomæus in deſcriptione ſeptentrionalis, nominaretis *Voitland.* *Chi, Schuuei*
nent. Flumina memoratu digna in Danubium feruntur. Alemanus apud *nage. Ilſge.*
Kelhaim. Nabus ſupra Reginoburgium, Regnus infra, Iliſſus Bathauiæ: v- *Altmül, Nab,*
nionum, gemmarum, aureorum granorum feraces ſunt. In Mænum influit *Die Reng.* *Die Ilz.*
Bambergæ Rhedoneſſus. Vrbes liberæ & Imperatoriæ Noninberga, & Vueiſ *Radnuz.*
ſenburgum. Pontificiæ, Aichſtadium, Bamberga. Noſtrorum principum *Aichſtadium.*
ſunt Angiloſtadium, ubi cætus ſtudia æmulantium, Diethfurth, Kelham, *Bamberga.*
Suburbium oppidum Reginoburgij, quam Ripariam à uulgo literatorum re- *Dietbfurt.*
perio uocari: Deckendorff, Grauenau, Furdt. Maiorem tamen partem præ- *Kelhaim.* *Stat am*
fectus prætono Rheni, ut Dux Boiorum, poſſidet. Cæterum & Nuren- *hof zů Re-*
bergenſibus, eorumq; præfecto, hoc eſt Burggrauio, Nunc Marchionibus *genſpurg.* *Deckendorf*
Brandenburgeñ. pleraq; oppida parent. Hunc totum tractum à ſcriptoribus *Grauenaw.*
noſtris cognominari uno nomine Boiariam ueterem, & Franciæ, compertum *Fürdt vor* *dem wald.*
habeo. Eorum una pars, quam Noricos obtinuiſſe dictum eſt, initium capit *Boiaria uetus*
à flumine Oeno, uergit ad Orientem, & Auſtrum: attingit illinc Vgros, hinc
Italiam. Hæc in multos diſſecta eſt Regulos. Vrbes in Alpibus Traunſtain, *Traunſtain.*
Reichenhall: ubi ſalis fontes ſunt: iuxta Oenum Braunau, Schärding. In *Reichenhal.* *Braunaw.*
ripa Iuuani Burckhauſen oppidum, & arx Boiariæ munitiſſima. Chimenſis *Burckhau-*
maximus Noricorum lacus, in ambitu millia paſſuum quadraginta comple- *ſen. Schär-* *ding.*
ctens. Sub imperio noſtrorum ſunt principum. Pontifices habet complu- *Chiemſee.*
res, Iuuanenſem Archimyſten opulentiſſimum: Sebonenſem, qui eſt Brixi-
nenſis: Chimenſem: Lauentinum, Secouienſem, Guricenſem: Fauienſem, qui
& Viennenſis dicitur. Gentes ualentiſſimæ, quæ ſuos tetrarchas habent, Au- *Tetrarchia*
ſtriaci, Stirij, Chariones, Tyrollij: Qui omnes lingua, inſtitutis, moribus, ge- *Boiariæ.*
nere Boij ſunt: ſicuti omnia inſtrumenta uetera, priuata, & publica teſtan-
tur. Adferam tamen & externum locupletiſſimumq; teſtem. Paulus Var- *Paulus Var-*
nefridus Ticinenſis, domeſticus ſacerdos Deſiderij Regis Italiæ, & Impera- *nefridus dia-*
toris Caroli Magni, ſcribit in lib. tertio hiſtoriæ Longobardæ: Noricorum *conus.*
prouinciam inhabitare Baioariorum populum, habereq; ab Occidente Sue-
uiam: à Septentrione Danubium: ab Oriente Pannoniam: à Meridie Ita- *Norici ſitus.*
liam. Vnus nimirum quondam princeps Boiorum (quem Græci Monar-
chen uocant) ſicuti uni genti imperitauit. Sed in tertio, & ſequentibus libris
res ipſa magis manifeſta erit.

VINDELICIA, unde mihi origo eſt, tota principibus noſtris pa- *Vindeliciæ*
ret, continetur fluminibus altiſſimis, Lyco, Danubio, Iſara, Oeno: nec non *deſcriptio.*
& Alpibus, quas Ptolomæus Penninas, nos Boias nominamus. Hanc potiſ- *Alpes pen-* *ninæ quæ &*
ſimum deſcribam. *Boiæ.*

Lycus oritur ex Rhetis, Graiiſq; Alpibus, in ſylua Brigantina, & monte *Lycus. Ta-*
Tanoberg, haud procul à uetuſto oppido Brigantio, ubi extra Alpes ſe *nenberg.*
euoluit campum per latiſſimum, millia paſuum nonaginta expaciatur, cam- *Lechfeld.*
po ab eo cognomen inditum eſt: ubi Germania pugnatura copias ferè co- *Clauſen zů* *Ehrenberg.*
git. Diſterminat Rhetos à Vindelicis: alluit oppida Rhetorum, Fauces ſiue *Füſſen*
Abuſiacum, Diui Magni ſepulchro inſigne, Schongiam (quæ tamen Bo- *Schögaw.*

Landsberg. Fridberg. Rain.

iorum eſt) Auguſtam Rhetiæ prouinciæ ſplendidiſsimam (ſicuti ait Tacitus) Coloniam, Vindelicorum uero Landſpergam, Fridbergam, Rhain: à quo nõ longius millibus paſſuum tribus Danubio miſcetur.

Strabo lib. 4. in fine. Oenus. Vennonis mons. Inthal. Oenobriga id eſt Oenipontum. Hall. Schuuatz. Ratenburg. Kopfſtain. Oeni hoſtia.

OENVS (quem Strabo Atheſinum uocat) apud Rhetos Engadinos effuſus, ex inacceſſa, præcipitiq; ualle altiſsimi montis, quem accolæ Vennonis, rerum ſcriptores Penninum cognominant: millibus paſſuum fere ſeptuaginta, magno ſtrepitu aquarum, ſpumans, & minabundus per ſubiecta cadit ſaxa, impatiens omnis nauigij: Riui complures in eum de celſiſsimis montium uerticibus utrinq; præcipitantur: incolæ ſuperiorem uallem Oeni nuncupant. Separat Noricos Tyrollios dictos à Rhetis, quos Engadinos uulgo nuncupamus. Deinde circa urbem Noricorum Oenobrigam nauigabilis, placidiorq;: fertur tamen intra Alpes adhuc millibus paſſuum pene quinquaginta. Conſuetudo uallem Oeni inferiorem appellat. Præterfluit oppida Noricorum, Hall, ubi coquitur Sal, Schuuatz, Ratoburgium: ibi metalla argenti ſunt, Kopfſtain: Inde non longe alpes uelut cornua, in duo iuga diſtenduntur, pars ad Orientem, pars in Occidentem. Auſtrum uerſus ingenti flexu curuatur, atq; ſurgit. Hinc Oenus per plana diffuſus labitur, millibus paſſuum non minus centies tricies, circumiacentes campos rigat, & fœcundat. Vindelicos à Noricis diuidit: Bathauiæ in Danubium erumpit.

Iſaræ deſcriptio. Saltus Schiratius: In der Schãnitz dem Vuald. Iſaræ hoſtia. Superioris Boiariæ deſcriptio. Sunderge. Superioris Boiariæ fertilitas. Stapfelſe. Kochelſe. Vualdenſe. Tegernſe. Schlierſe. Amerſe. Vuirmbſe. Parr. Ilm. Abſt, uel Abenſt. Libuſa die Loyſa. Moſa. Ambro Amper. Die Vuirm. Die Glan. Mangfall. Vueilham.

ISARA amnis rapidiſsimus, inter hos medius incedit, profluit ex ſaltu Schiratio, (qui eſt in gremio Alpium Penninarum) ab alueo Oeni, non amplius millibus paſſuum quindecim. Ratium patiens: complures arces, Vrbes, uicos Vindelicorum alluit: Infra Deckendorff cum Danubio miſcetur: ubi millia paſuum centum, quinquaginta curſu ſuo compleuit: quæ etiam ab hoſtijs Lyci ad hoſtia Oeni Vindeliciæ longitudo eſt: quam noſtra tempeſtate in ſuperiorem inferioremq; diuidimus Boiariam. SVPERIOR ſubdita eſt alpibus, Auſtroq;: quamobrem Sunderge, hoc eſt Meridionalis terra in diplomatibus, edictiſq; Imperatorum noſtrorum dicitur. Impedita crebris paludibus, lacubus ingentibus, fluminibus rapidis, ſyluis aſpectu horridis: præter Vrſos, Apros, cæteraſq; huiuſmodi feras, centenarios Ceruorũ alit greges: quos abſq; conſenſu principis, uenari crimen eſt. Pecuarijs, pecoribuſq; paſcendis magis idonea eſt. Pomiferarum arborum fœcunda: trimeſtris duntaxat frumenti, non tamen omnis, maxime ferax: rarius habitatur. Lacus qui nominantur ſunt, Staphelinus, Cochilius, Valenſis, Tigurinus, Sylurnus, Ambro, & Verres omnium maximi: hic optimis abundat piſcibus, longitudine millia paſſuum quindecim, altitudine quinq; comprehendit: alter in longum mille paſſus decies, in latum ter patet. Amnes partim Oeno, partim Iſaræ, pars Danubio miſcetur. Erumpunt in Danubium Barius, Ilmus, Abſus: cum Iſara confluunt Libuſa per Cochilienſem lacum delatus, Moſa Fruxini. Ambro lacui, per quem fertur, dans nomen, in hunc defluunt, Verres, ex eiuſdem nominis lacu effuſus, & Gelonus. In Oenum fluit Magnoualda ex Tigurino lacu profluens. Vrbes iuxta Lycum ſupra dictæ ſunt. In Ambronis ripa cubat Belaunorum oppidum uetuſtiſsimum, quo tractu fertiliſsima eſt ſuperior Boiaria. Barrius alluit Aicham, Schrobenhauſen. Ilmus Pfaffenhofen: Apſus

uero

uero Abuſinam, patriam meam cuius meminit Imperator Antoninus in itinerario. Vrbes in Danubij ripa ſitæ Neoburgium, Ingolſtadium, & Neoſtadium, olim Salingoſtadium dictum, patria Auguſtini Kölneri à Secretis principum noſtrorum, & eorum Epiſtolarum Magiſtri. ISARA interfluit Monachium ſplendidiſsimam, præclariſsimamq; urbium earũ, quæ uulgo Ducales uocantur, tribuis alueis: deinde Fruxinum adlabitur, id Epiſcopo paret ſuo. Iuxta Oenum Roſenhaim eſt, & Vuaſſerburgium, Müldorff pontificis Iuuanenſis municipium. Vti ſuperiorem Boiariam abſolui, ita inferiorem deſcribam.

Abenſperg. Neuburg. Ingolſtat. Neuſtat. Monachium. Roſenhaim. Vuaſſerburg

BOIARIA inferior, fertilior eſt, crebrius, frequentiuſq; habitatur, propter Danubium, Iſaram, Lauarum amnes uitium. ferax. Flumina in Danubium Lauarus, Vilſus: In Iſaram Seno: In Oenum Iſeniſcus, & Rhodanus defluunt: à quibus pagis, tribubuſq; cognomina accolæ fecerunt. Vrbes prope Danubium Reginoburgium caput Boiorum, Cæſari paret, paſtophorio quoque Epiſcopi inſigne eſt, Straubinga, Oſterhofen, Vilshouia: ubi hoſtia Vilſi, unde nomen urbi. Bathauiæ pontifex imperat. In Senonis ripa eſt Ariodunum. Iſaræ contermina oppida ſunt Mösburgium, Landeshuta, Prætorium principum noſtrorum, Landau, Dingelfing. Terra in uniuerſum ſatis ferax, ſale, frumento, pecore, piſcibus, ſyluis, uolucribus, paſcuis, feris (in ſumma) omnibus quæ ad uictum, cultum, & uſum uitæ ſpectant, ſatis ſuperq; abundat. Diſtrahuntur, diuenduntúrq; in alienas regiones, & deferuntur, ſal, pecudes, frumenta, uina aliunde conuehuntur, ex Italia, Hiſtria, Rhetia, de Rheno, Nicro, Francia, Pannonia prima: nuſq; melius uictitatur, nuſq; melius cubatur: id quod & uulgatiſsimo nobilitatum eſt prouerbio.

Boiariæ inferioris deſcriptio. Labar. Vilſ. Seno die Sempta. Die Iſm. Die Rod. Straubing. Oſterhofen. Vilshofen. Arding. Moſpurg. Landshuot.

Venti Subſolanus, & Fauonius crebrius ſpirant, ædificando ut noxij obſeruantur. Ille Boiariæ ſerenus, & tranquillus nubes, & pluuias compeſcit: hic frigidus, humidus, & nubilus hyemat. Dies longiſsimus ſeptemdecim ferè horarum, breuiſsimus octo. Populi religioſi, ſimplices: agri, pecoris magis quàm belli cultores: Baccho, & liberis operam dant. Inhumaniores paulo, proteruiores, atque pertinaciores ſunt, propterea quod domi conſident, ac conſeneſcunt, raro natale ſolum relinquunt. Mercaturæ non multum dediti, minimeq; ad eos ſæpe mercatores commeant. In omni autem Boiaria, eorum hominum, qui aliquo ſunt numero, atq; honore, genera tria ſunt. Nam plebs in agris degit, agriculturæ, pecuariæque uacat: quæ per ſe nihil audet, & nulli adhibetur conſilio: haud tamen ſeruorum habetur numero. Nec enim in hanc eadem omnia iura, quæ Dominis in ſeruos: partem reddituum, fructuumuè, ac ſeruitutem ruſticam Patronis debet: alioquin ſui iuris, ſuæ ſpontis: totos dies, precipue feſtos, noctesq; continuare potando, ſaltationibus laſciuire, arma, enſem, uenabulum ferre: effuſiſsime indulgere dapibus, in dedicationibus templorum, & epulo nuptiali, nulli fraudi, nulli probrum eſt. Sed de his tribus generibus unum eſt Sacerdotum, ſiue myſtarum, qui in collegia cooptantur. Alterum Equitum. Tertium Ciuitatium. Sacerdotes locupletiſsima, magnificaq; poſsi-

Boij, ſimplex populus & religioſus. Tria genera hominum in Boiaria. Sacerdotes.

dent templa, ſuperiores opibus cenſentur: interdiu, noctuq; per ſtatas horas rebus diuinis, propiciandæ ſupremæ Maieſtatis gratia, à principibus inſtituta, interſunt; laudesq; Superum perſtrepunt. *Equites.* Equites uenatibus, aucupibus ætatem tranſigunt: in agris, ruri extra urbeis habitant. *Ciues.* Ciues Rempublicam ipſi, oppidaq; curant, aut artifices, aut caupones, agricolæue ſunt: pleriq; ad uſum uitæ neceſſaria uenditant: tenuiores operas ſuas locant. Pauciſsimi ſuis uectigalibus contenti, in Patriciorum ſunt numero. Principes de omnibus rebus reliquis conſultant, omnia apud principes pertractantur. Niſi quando aut bellum ineundum, uectigal nouum pendendum, cenſusuè agendus ſit: aut deniq; diſcordes principes fuerint. Quod ſi huiuſmodi res, ſiue aliud inconſuetum inciderit, omnes hij iuſsi, & uocati, die locoq; præſcripto coeunt, atq; conueniunt: *Comitia prouincialia Boiariæ.* Equitum ſinguli, ex quaq; ciuitate, unus uel bini. Collegia ſacerdotum eum, qui præeſt, mittunt. In iiſdem concilijs ex ordinibus, ut numerus placuit, eliguntur, penes quos eſt arbitrium decernendi. De Boiaria Vindeliciæ, & eius Vrbibus, ac incolis ad neceſsitatem rei ſatis dictum eſt, nunc uti res poſtulat, originem gentis, quam pauciſsimis aperiam.

BOIORVM gentem (ſicuti ego in annalibus, & Bibliothecis Boiariæ publicis reperio) *Alemanus Hercules Boiorum conditor.* condidit Alemanus Hercules, undecimus Rex Germaniæ Magnæ: quem maiores noſtri cæleſti nomenclaturæ adſcripſerunt, belloq; præfecerunt: & primum omnium uirorum fortium ituri in prælia cecinerunt. *Alemani ſignum æreum. Richenau.* Eius æreum ſignum in Richauia Cœnobio Sueuorum hactenus ſeruatum, *Io. Stabius.* Ioannes Stabius Hiſtoriographus iuſſu Imperatoris Maximiliani Cæſaris Auguſti, noſtra ætate tranſtulit *Tyroll.* Tyrollios: Regia eſt Noricorum in ripa Atheſis. *Almonſtain.* Manent adhuc in Boiaria uicus, & arx Almonſtain pagus, & flumen Alemanus: cuius accolæ ſe uetuſtiſsimos Boiorum prædicant: quemadmodum & uetuſta diplomata oſtendunt, quæ mihi legenda exhibuit *Gabriel Epiſcopus Aichſtaten.* Gabriel pontifex Aichſtatenſis, Epiſcoporum Germaniæ doctiſsimus. *Mons Ergle.* Eſt etiam proximè Reginoburgium Boiorum caput, mons, ſylua Danubio imminens cognomine Hercules. Res ipſa hortari uidetur (quoniam de Germania tempus admonuit) ſupra repetere, ac paucis ſitum exponere, nationes attingere, rem omnem à prima origine differere, quo ad cognoſcendum omnia illuſtria magis magiſq; in aperto ſint.

IAM primum omnium ſatis conſtat, inter omneſq; conuenit (etenim communis eſt animi ſententia, & conſenſus gentium) *Deus ſummũ bonum.* illud quicquid eſt, ſummum, quod Deum uocamus, omnia poſſe, eſſe unum, optimum, maximum, immenſum, æternum, infinitum. Nulli deniq; alij quàm ſibi ſatis notum: cuius uim, & maieſtatem, neq; mente concipere, nec uerbis enarrare quiſquam poſsit. *Quis deum noſtat.* Quia neq; tantæ intelligentiæ lucem pectus humanum, neq; explanationem tantæ magnitudinis capit lingua mortalis. Proinde is certiſsime Deum noſcit (quemadmodum à ſapientibus pro confeſſo, & indubitato habitum eſt) qui certiſsima comprobarit ratione fieri non poſſe, ut Deus intelligentia comprehendatur. Quem mundum hunc, & totam molem iſtam de nihilo in ornamentum maieſtatis ſuæ feciſſe, & propter hominem machinatum eſſe, & ipſum propter ſe, tanq; diuini templi antiſtitem, ſpectatorem operumq;

rerumq;

rerumq́ꝫ cæleſtium : atq́ꝫ uniuerſa ſua poteſtate, & prouidentia, & guberna-
re,& adminiſtrare (exploſa iam pridem falſa Philoſophorum de perpetuitate
mundi opinione) receptum eſt ; ſacræ literæ docent : poëtæ fatentur : id quoq́ꝫ
in arcanis ſanctæ religionis ſcripturis proditum eſt, Deum Opt. Maximum *Demones. Angeli. Lares.*
ſibi innumerabiles procreaſſe miniſtros, quos Græci Dæmonas,& Angelos:
Romani, Genios,lares,nuncios uocare ſolent. Horum pars ſuapte arrogan-
tia, ſuopté liuore, tanq́ꝫ ueneno infecta, ex bono ad malum tranſcendit : ſua
ſponte corrupta, corruptior gens Dæmonum euaſit, condemnata à Deo
cum generis authoribus, & eorum principe. Huius generis, mali princeps, *Sathan.*
qui ex bono malus per ſe effectus eſt, ab Hebræis Sathanas, à Græcis Anti-
theos cognominatur, tanq́ꝫ hoſtis publicus, & Dei & hominum. Nuncupa-
tur & Græce Diabolus, Latinè criminator. De his in hymnis ita ſcripſimus.

Cæli perfidus eſt transfuga Iuppiter,
Deſertrix ſuperum eſt praua Deum cohors :
Nocturni Lemures ſunt.
Pulſum & uulgus iners polo.
De cælo pepulit uana proteruitas:
Prædonum Furias,atq́ꝫ ſuperbia.
Authores ſcelerumq́ꝫ,
Nunc mortalibus imminent.
Humanum capiunt mille modis genus.
Tendunt mille plagas, mille nocent modis,
Vanis pectora ineſcant.
Falſa capta cupidine.

Sunt nempe hij fallaciſsimi, nequiſsimiq́ꝫ ſpiritus, ſupremæ,& uenerandæ
illius Maieſtatis carnifices, per quos & impij mulctantur, & mali puniuntur
homines, (quibus cælum, unde ipſi pulſi inuident) per horum ſæuitiam
quoq́ꝫ innocentes aſsidua uexatione ad uirtutem exercentur : ut inuicta pa-
tientia puræ, ac uictrices animæ ad Deum, id eſt, originem ſuam reuertantur:
& de illis ut hoſtibus, defunctæ hac terreſtri militia, perpetuo triumphent.
Nam & uictoria conſtare ſine certamine non poteſt : ſic nec uirtus quidem
ipſa ſine hoſte. Torpens enim ocio,& ſecuritate perdit naturam ſuam : nul-
la uirtus ſit neceſſe eſt, ſi aduerſarius deſit. Verum de horum præſtigijs præ- *D. Cyprian.*
clare ſcripſit Diuus Cyprianus Magus ex Antiochia oriundus, non ille Char-
taginenſis Epiſcopus uir eloquentiſsimus. Conſumato (ad ordinem ſuſce-
ptæ materiæ redimus) mundo, rebuſq́ꝫ omnibus mirabili diſpoſitione com- *Creatio hominis.*
poſitis, ut uſui hominibus (quorum cauſa facta ſunt omnia) eſſe poſſent : ſupre-
mus ille opifex rerum, ex limo terræ poſtremó figurauit hominem : quem im- *Prometheus.*
mortalitate donaret. Poëtæ hoc in fabulam Promethei transferunt. Ne-
mo mihi uitio det, quod Poëtarum utar teſtimonijs : cum Diuus Paulus elo- *Poëta.*
quentiæ Chriſtianæ princeps, Poëtas, Prophetas uocet, eorum teſtimonia,&

contra prophanos, & inſtituendis Epiſcopis uſurpet. Homo itaq; recens factus, inductus eſt in hunc mundum, quaſi in domum paratam, & inſtructam. Cumq; ſupremum numen, marem primum finxiſſet, tum etiam fœminam configurauit, ut duo inter ſe permixti ſexus, propagare ſobolem poſſent, & omnem terram multitudine opplere. Poſthac Deus hominem, qua dixi ratione genitum, poſuit in Paradiſo, id eſt, in horto fœcundiſſimo, & amœniſſimo: quem in partibus Orientis omni genere ligni, arborumq; conſeuit, ut ex earum uarijs fructibus aleretur: experſq; omnium laborum Deo patri ſumma deuotione ſeruiret. Tum dedit ei certa mandata, quæ ſi obſeruaſſet, immortalis maneret: ſi tranſcendiſſet, morte adficeretur. Id autem præceptum quidem fuit, ut ex arbore una, quæ fuerat in medio Paradiſi, non guſtaret. Tum criminator ille inuidens operibus Dei, omnes fallacias, & calliditates ad decipiendum hominem intendit: ut ei adimeret immortalitatem. Et primo mulierem dolo illexit, ut uetitum cibum ſumeret: & per eam ipſi quoq; uiro perſuaſit, ut tranſcenderet Dei legem. Quod poſteaq; auſus eſt, illico pœnas dedit. Nam quia Deo patri non paruit, ne ipſe quidem ſibi imperare potuit, ſenſit enim illico turbam affectuum pugnare cum ratione. Quamobrem pudere eum nuditatis ſuæ cepit, abſcondititq; ſe à facie Dei, quod antea non ſolebat. Tum Deus eiecit hominem de Paradiſo, ſententia in peccatores lata, ut uictum ſibi labore conquirerent. Ipſumq; Paradiſum igni circumuallauit, ne homo poſſet accedere: qui perdita immortalitate morti obnoxius eſſe cepit, & uarijs tempeſtatum procellis iactari.

Evæ configuratio.

Paradiſus.

Hor. lib. 1. od. 3.

Macies, & noua febrium.
Terris incubuit cohors.
Semotiq; prius tarda neceſſitas.
Leti corripuit gradum.

Poſtea autem cum hominum numerus cepiſſet increſcere, & orbis terræ oppletus eſſet hominibus, inualuere ſimul & ſcelera, ſimul cum hominum numero creuere uitia.

Enos Vrbs.

Erat tum in Syria Damaſcena circa montem Libanum, Vrbs maxima nomine Enos, quã Gygantes tenebant, qui uniuerſo imperitabant Orbi, immani corporum magnitudine, contemptu religionis, ſuperumq; inſignes. Nihil penſi habebant, omnia uoluptate, & crudelitate metiebantur. Violentius omne in uiribus, atq; armis erat: freti robore, & corporis uaſtitate. Alios opprimebant, ac ſpoliabant: priuatim ac publicè aliena inuadebant, rapiebant, conſumebant: cædis atq; ſanguinis auidiſſimis, gratiſſimus cibus, homines erant. Abortus medicaminibus procurabant, à quibus ne dentibus quidem abſtinebant. Luxu perditi, pecudes, hominesq; citra ullam ſanguinis, aut ſexus rationem, quo libido ferebat, inibant. Tum plerìq; omnes, quibus æquum, & bonum cordi erat, crimina huiuſmodi deteſtabantur, flagitia arguebant, ſcelera palàm carpebant, imminens toti orbi exitium prçcinebant, latercu lis coctilibus imprimebant. Sed ſurdis canebatur, crabroneſq; irritabantur. Imo indies magis, atq; magis malicia gliſcebat. Ipſi enim huiuſmodi minas,

tanq;

ſancꝗ aniles nænias, inania inſanorum uatum terriculamenta, commentaq́ irridebant: magis in uitia, ueritumq́ præcipites ibant, & ruebant. Nec à ui temperaſſent, ſi non ſuprema illa Maieſtas ſuos Vates præſenti ope ſeruaſſet. Cum ergo Deus pater indulgentiſsimus, cuncta fruſtra tentaſſet, uulnuſq́ immedecabile eſſe uideret, ne latius ulcus, ac lues huiuſmodi ſerperet: neue impij ſcelus ſceleri addentes peius ſibi conſulerent, ſtatuit morbum ad uiuum reſecare, genuſq́ humanum aquis perdere. Sed tamen ad multitudinem reparandam delegit unum, quod corruptis omnibus ſingulare iuſticiæ ſupererat in Syria exemplum.

Noe iuſticiæ exemplum.

Quicenteſimo uigeſimo ante diluuium anno, iuſſu Dei nauim in modum arcæ fabricare cepit. Materiæ cedendæ, conuehendæq́ quadraginta duos impendit annos. Reliquos uero ſeptuaginta octo, opus, irridentibus atq́ illudentibus cunctis, confecit: in quod ipſe (ſicut ei præceperat Deus) cum coniuge, ac tribus filijs, & cum totidem nuribus intrauit, occluſitq́ hoſtium, anno ab orbe condito milleſimo, ſexcenteſimo, quinquageſimo ſexto.

Noe ingreditur Arcam.

Porrò impios ſolita licentia furentes, nec quicquàm tale ſuſpicantes, nihilq́ minus timentes, æquor, & amnes Cæleſti ira aucti corripuerunt. Illuuies aquarum obrutas terras tenuit, omnes terræ merſæ profundo, unda uniuerſos altiſsimos montes operuit. Quicquid extra nauim erat, extinctum eſt. Ita expiatus, luſtratuſq́ eſt orbis terrarum. Hanc rem poëtæ myſterio Deucalionis uelarunt. Subſidentibus deinde aquis paulatim, nauis ipſa recubuit in uertice Gordei montis maioris Armeniæ. Siccatoq́ orbe egreſſus Noas (ita enim ille uocabatur) Deo ſacrificauit, & litauit: Vrbem inde Sagalbinam (cuius Ptolomæus quoque meminit) iuxta Araxim amnem maioris Armeniæ condit.

Noe egreditur Arca.
Sagalbina urb.
Araxis.

Vbi cum filijs habitare cepit. Incredibile memoratu eſt, quàm breui numerus hominum increuerit, ut eam multitudinem una regio ferre non poſſet: fauore quippe ſingulari numinis ſupremi: benignitate quoq́ recentis, necdum effætæ, languescentiſq́ naturæ. Gemini ſemper, frater, & ſoror coniuges, uno partu edebantur: & nemo omnium interim morte abſumebatur. Accedebat longinquitas, aut ſpatium uitæ longiſsimum mundo dum adoleſcente. Nam ante diluuium uniuerſum orbem terrarum, omneſq́ eius partes hominibus oppletas, habitatas, cognominaq́ ſortitas eſſe, quæ Nõa ſeruauit, in tanto æui ſpacio, & adoleſcente adhuc mundo, certum eſt: cum poſt diluuium, ſeneſcente iam rerum natura in centum annis tantulo annorum ſpatio, refertus fuerit colonijs. Cum itaq́ Armenia oppleta eſſet hominibus, anno centeſimo primo (id quod & Moſes tradit, ſi diligentius conſulueris, hoc anno Peleg natus eſt Hebro) poſteaq́ genus humanum in Armenia reparatum fuit, diuiſit ipſe Noas terram, ſeruatis antiquis nominibus (uti ante illuuiem fuerat aquarum) in partes tres Aſiam, Europam, Aphricam: & has filijs, uectus naui circum litora, oſtendit, in regna diſpartitur: principes & colonos deſignat, atq́ conſcribit.

Moſes.
Peleg naſcitur.
Noas diuiſit orbem.

Decimo deinde anno reuerſus in Armeniam, Tuiſconis (quem in Armenia genuerat) poſteros adoptat, omen haud dubie Italiæ, orbiſq́ potiundi. Ipſum inde ex Armenia in Europam mittere conſtituit, & parat. Quicquid intra Rhenũ, & Tanaim amnes continetur, eidem adſignat: authores rerum Germaniã uocant, cuius ſitum ac gentes, ut nunc ſunt, & ut pollicitus ſum, pro neceſsitate expediã.

Tuiſcon.
Rhenus.
Tanais.

GERMANIA.

Germania terrarum Europæ maxima, & pluribus diſtincta nominibus.

Nam

Scythia. Getæ. Sarmatia. Galatia. Celtica. Alemania. Teutonia. Alpes D. Quintini. Vogeſus. Iura. Turcæ. Moſchi.

Nam & Scythia, Getarumq; regio, qua contingit Pontum, uocabatur: ultra Viſtulam Orientem uerſus, Sarmatia: citra uero, & Galatia, & Gallia, & Celtica: eadem etiam nunc Alemania, Francia, & Teutonia. Separatur à Gallia Narbonenſi, Celtiſq;, ſiue Gallia Lugdunenſi (quam Francoreich, hoc eſt, Francorum Imperium Germani appellant) alpibus Diui Quintini, Rhemorum agro, & Campania: montibus Vogeſo, & Iura: fontibus Matronæ, Araris, Rhodani fluminum: Diſterminatur ab Italia Verbano, Lario, Benaco lacubus maximis: agro Veronenſi, & Aquileienſi. A Turcis Sao, & Danubio fluminibus altiſsimis: ab Moſchis, Aſiaq;, Tanai amne ſubmouetur. Cætera Oceanus ambit, latus ſinus, inſularum, peninſularumq; immenſa ſpacia incompertæ magnitudinis complectens.

Pli.4.ca.14. Pto.lib.2. Amaſius uulgo Ems.

Amnes in alias gentium exeuntium regiones (ait Mela) Danubius & Rhodanus: in Oceanum defluunt (refert Plinius) Amiſius, Ptolomæus Amaſum, Tacitus Amiſiam uocat, Viſurgis, Albis, Viſtula: clariſsimi, Rhenus, Moſa, Gutallus qui & Sueuus, & Odera.

Germanorũ genera quatuor. Luthareos iã Lutharingos dicimus.

Germanorum genera ſunt quatuor, Teutones, Venedi, Cimbri, Vgri. Hij omnes lingua, inſtitutis, religione, moribus differunt. Pictos, Hannonios, Luthareos, Burgundiones, Allobroges, Sabaudienſes inter Germanos ne numerauerim, ambigo: medij ſunt inter Celtarum, Germanorumq; Imperia. Germanis parent Imperatoribus, primi ſemper in diſcordia, cuius utrinq; cura.

Teutones.

Neruij. Flandri. Aduatici. Holandi. Caninefates. Brabantini. Menapij. Geldrenſes. Bathaui. Selandi. Friſij. Saxones. Picti. Anglij. Pomerij. Machalburgij. Boruſci. Gotones. Leuonij. PRAEFECTVRA RHENI. Suitones, die Aidgnoſſen. Gepidæ. Sileſij. Sueuorũ antiquæ ſedes. Sclaui & Venedi.

Teutones à Celtis Alemani: à Venedis Nomades, ac Nemetes à iaculando nominantur: ab Vgris Scythulæ, ſiue Scythæ, hoc eſt Caſci, ac lactis uoraces: quos Græci Tyrophagos, & Galactophagos nuncupant. Alij in ſuperiores, inferioreſq; diuidunt: cum reliquis omnibus mixtim habitant, ut ambiguum ſit, quibusnam adſcribas: maximam partem Germaniæ, Galliarum non paruam, Rhetias, Vindelicum, non ſolum tenent, ſed etiam implent. Eorum partes ſunt Neruij, Flandri, Aduatici, Holandi, Caninefates, Brabantini, Menapij, Geldrenſes, Bathaui, Selandi, Friſij, Saxones, à quibus originem ducunt: Picti, Anglij, qui Britanniã incolunt. Pomerij, Mechaloburgij, Brandeburgẽſes, Teutones olim proprie dicti. Boruſci, Gotones, & Gutones, Leuonij ſiue Hilleuiones ſacratis Teutonum parent Equitibus. Ducatuum hæc nomina ſunt, Tungri, Agrippinenſes, Eubrones, Ducatus Limburgenſis, Iuliacenſis, Cliuenſis, Sicambri, Beſtouali. Præfectura prætoriana Rheni in complures diſſecta principes: Treuiri, Veſtria, Mediomatrices, Mogontini, Vangiões, Borſbetomagus. Nemetum Auguſta Spira: Auguſta, Romandorum, Luciloburgium, Baſilea, Auguſta Rauracûm, Tribochi, Eliſatij, Argentoratum, Straſſoburgium, Argentuaria, Colmaria: Suitones, quos Oedognotes, id eſt, confœderatos uocamus. Sibenburgenſes Gæpidæ in ueteri Dacia: Sileſij, Luſacij, hij tamen ut plærīq; alij, Venedis adſcribi poſſunt: bilingues enim ſunt. Luſatiorum terram quondam Sueui Senones tenuerunt. Auſtriaci, Norici, Stirij, Chariones, Carni, utramq; Venedam, & Teutonam linguam norunt. Tyrolſij, Vindelici, Boij, Rheti, Sueui, Engadini, Curij, Franci, Catti, Heſsi, Bochi, Turogi, Moeſi, Venedi noſtro ſermone, ſuo ſunt Sclaui: bilingues fere ſunt, in multarum gentium capita diuiſi. Nam & Dalmatiam, Liburniam, Illyricum,

Illyricum, Pannoniæ, Noricíq; partem, Iuſtiniano primo Imperante, tran- *Iuſtinianus I. Ro. imp.*
ſito Danubio occuparunt, ſicut ibi adhuc Sclauonia nominatur. Valentiſ-
ſimas nationes nominaſſe ſatis erit. Zechos ſua, id eſt Boemos noſtra lin- *Boiemi. Bolij. Maſſobij, Moraui. Roxani. Litaui.*
gua, Bolios, Maſſobios, Morauos, Bodolios, Roxalanos, Litauos.

Cimbrorum partes ſunt Dani, Scandia, Selandia, Scandiauia: ubi Nor- *Cimbrorũ nationes quæ.*
douici, & Nordmani, Suiones, qui & Sueſij, & Suedi, Fenni, Goti, ab his
ſinus Codanus nomen habet. Græci Getas, Latini Dacos uocare ſolent, Lar- *Suedi. Fenni. Lacus Codanus. Daci qui et Getæ, Trolli.*
uarum ibi ergaſtula, exiliumq;, ipſi Trollos uocant. Lingua eorum cum Sa-
xonibus communitaten habet. Nam ego ante tres annos, quam hæc prode-
rem, legi Epiſtolam miſſam à Chriſtierno Rege Cimbrorum, ad Vuilhel-
mum principem noſtrum, Saxonum ferè ſono perſcriptam. Cimbros à ter- *Chriſtiernus Rex Cimbrorum.*
go claudunt homines ſylueſtres, quos Vuildenlappos, hoc eſt ueros fatuos
adpellamus, nobiliſsimarum pellium commercio notiſsimos: conſpectus ad- *Vuildenlappi.*
uenarum uitant, fluminis ulteriore ripa merces poſitas, iuxta uenalia, tollunt,
ſi placeat permutatio: Horum & Tacitus mentionem facit. Vgri, qui ipſo- *Vgri.*
rum lingua Mægari uocantur, una gens eſt, non in plures nationes diuiſa, ut
cæteri Germani: latiſsimum poſsident regnum, Venedis Teutonibus impe-
ritant, aduenæ ſunt, origo eorum in quarto narrabitur uolumine, incolunt
Pannoniam, & eam partem Germaniæ, quam Iaziges, Goti, Getæ, Gepi- *Iaziges. Goti. Getæ. Gepidæ.*
dæ olim tenuerunt. Nec enim Hunni ſunt. Nam Hunnis ſucceſſere Vene-
di, & Boij. Hos pepulere Vgri, quemadmodum in quarto referemus libro,
in uita Imperatoris Arionulphi Cæſaris Auguſti. Pro neceſsitate ſuſcepti o- *Hunni.*
peris ſatis diximus de Germania, quam diligentiſsimè Cornelius Tacitus, &
alij complures illuſtrarunt ſcriptis, ut hodie quædam in ſuo quiſq; tractu ex
eorum commentarijs, qui nunq; eò acceſſere, uerius noſcat, quam indigena-
rum ſcientia.

Verum accuratius, quàm fieri ſolet, illi legi debent ob toties mutatam *Nota.*
regionum fortunam, quæ rebus humanis illudens ex libidine, & uocabula, *Fortunæ uis.*
& cultores uariat. Maximarum urbium, populorum potentiſsimorum nul-
læ reliquiæ, nulla ueſtigia ſuperſunt: laborat annalium, diplomatumque
fides, ut illos fuiſſe credamus. Nulla in Germania gens eſt, præter Friſios, *Friſij. Nariſci. Franci.*
Nariſcos, Francos, quæ uel uetera cognomina, uel ueteres ſuas ſedes obtineat,
quod à perquam paucis animaduerti, non uehementer mirari non poſſum.
Eluuies quaſdam gentium eſſe, doctiſsimi tradunt Philoſophorum, quo
fiat manifeſta lex naturæ: Nationibus etiam, & regnis tempore, & fine di-
cto, ſiue id fataliter, ſiue iuxta religionis noſtræ, hoc eſt placita ueritatis ſu-
premæ, uenerandæque Maieſtatis arbitrio, ob ſcelera hominum, contin-
gat & fiat. Vrbes enim deleri, oppida ſubuerti, gentes excindi, regna to-
ta, quemadmodum mortales, quorum ne memoria quidem, aut ullum
ueſtigium extet, interire, Veterum exemplis probare minime opus eſt,
quando Turcæ in foribus ſunt, ceruicibuſq; noſtris imminent, & tandem,
niſi reſipiſcimus, uel ingratis iugum ſeruitutis (quemadmodum Macedo-
niæ, Thraciæ, Scythiæ, Dalmatiæ, Græciæ literarum parenti, Ægypto, A-
ſiæ, Illyrico, Liburnis, Mœſis finitimis nobis) imponent grauiſsimum.

Ab orbe

Nymbroth. Regnum Babyloniæ. Tuiſco. Scytha. Germani Scythæ dicti. Auff der Schüt.

Ab orbe reſtituto anno centeſimo triceſimo primo, Nymbrothus regnum Babyloniorum, quod & Aſſyriorum, condidit. Cuius primordio Tuiſco Gygas pater Germanorum, & Sarmatarum cum uiginti Ducibus, Sami fratris ſui nepotibus, ex Armenia uenit in Europam: amnem Tanaimq; tranſgreſſus ibidem Orientem uerſus, eiuſdem frater Scytha priſcus tenuit. Ab hoc Germani Scythæ adpellati ſunt. Quemadmodum Plinius quoque in libro quarto naturalis hiſtoriæ prodidit. Pars Germaniæ in confinio Auſtriæ, & Vngariæ Scythiæ nomen etiam nunc retinet. Porrò Tuiſco luſtrato longe, lateq; eo toto tractu, qui eſt inter Rhenum, & Pontum Euxinum, & Tanaim, omnem ambitum in regna, Toparchias, & Tetrarchias diuiſit, Regulis diſtribuit, Colonias ubiq; deduxit, regiones habitatoribus oppleuit, anno regni uiceſimo quinto. Et ad retinendam memoriam rerum ſuarum montibus, fluminibus, regionibus nomina principum indidit: quæ forent certiſsima monumenta poſteris. Id apud ueteres perquàm uſitatum fuit: uti etiam in penetralibus ſanctæ hiſtoriæ traditur. Ab illo Tuiſcones etiam nunc adpellamur, Itala, & noſtra nimirum Saxonum lingua, qua & inferiores Germani utuntur. Extat in ripa Rheni è regione Agrippinenſis Coloniæ ciuitas quondam, nunc uicus, & Cœnobium, eodem cognomine, accolæ ſicut incunabula gentis noſtræ uenerantur. Haud abs re fuerit Regulos huiuſmodi Tuiſconis, qui & in penetralibus ſacræ ueritatis à Moyſe referuntur, ordine commemorare.

Tuiſcones. Tuitſch uicus. Tuiſconis comites in Europam.

Sarmata. 1. Germani Sarmatæ dicti. Sarmatia. Bolij. Bodolij. Multauij. Boruſci. Leuonij. Litaui. Maſſobij. Roxolani. Moſchi. Maſſegetæ, Dacus 2. Rex Dacorũ. Cimbri. Geta 3. Gotolandia. Hunnus. Tibuſcus 4. Danubius Tibiſcus. Vngaria Septem caſtrēſes, Valachia Regnum Gotorum. Iordanus. Mœſa 5.

Primus dux fuit Sarmata, uir armorum ſtudioſus, & peritus rei benegerendæ, amoriſq; popularium conciliandi. Ab eo apud priſcos Sarmatæ quoq; nuncupamur. Claudius Ptolomæus Coſmographorum haud dubiè princeps, eam regionem, quæ ultra Viſtulam Eurum ſpectat, Sarmatiam uocat, quam noſtro æuo incolunt Venedorum nationes ualentiſsimæ, Bolij, Bodolij, Multauij, Boruſci, Leuonij, Litaui, Maſſobij, Roxolani, Moſchi, ſiue Maſſagetæ. Princeps ſecundus Dacus, qui & Danus, condidit Danos, quorum Rex nominatiſsimus eſt in Germania, & Latine uocatur Rex Dacorum, qui nobis eſt Danorum. Veteres Græci & Latini Cimbros, Cimerioſq; adpellarunt, ita Strabo, Diodorus Siculus, Stephanus Bizantius docent. Geta dux tertius, noſtro ſermone Getus eſt, à quo Gotolandia inſula nomen retinet in ſinu Venedico, è conſpectu Viſtulæ amnis, cuius hoſtia ad Auſtrum ſpectant. Ab illo prognati ſunt Getæ, & Goti: qui poſt aliquot annos (Hunno filio Herculis Alemani Imperãte Germanis) egreſsi, regibus Berico, & Philomaro profecti ſunt ad amnes Danubium, Tibiſcumq;, cui quartus Tetrarches nomen dedit: ibi nunc ſunt Vngaria Magna, Septem caſtrenſes, Valachia, Regnum Gotorum, pluſq; bis mille annos manſiſſe, author eſt Iordanus Epiſcopus, genere Gotus. Ab Dano, & Goto ſinus Codanus nomen ſortitus eſt: ita Plinius, & Mela nominant. Quicquid inter hoſtia Albis, & Viſtulam iacet nos Oſterſe, id eſt Orientale mare, nunc appellare ſolemus. Sinus eſt ingens Oceani Germanici, quem accolæ Vueſterſe, id eſt, occidentalem lacum nuncupant. Mœſa quintus Regulus, inter Danubium, & Sauum, pontumq; Euxinum cum filijs

Brigo,

Brigo, qui & Phrygus, Thynio, ſiue Bithyno, Moëſos condidit: à quibus ex Europa tranſierunt in Aſiam Phryges, ſiue Bryges, Myſi, Thyni, dicti Bithyni, Strabo docet, Plinius recitat, & Claudianus, eius carmina ſubſcripſi.

Gens una fuere,

Tot quondam populi, priſcum cognomen & unum,
Appellata phryges.
Thyni Thraces erant, quæ nunc Bithynia fertur.

Moëſias tenent Boſnenſes, Serui, Bulgares, Turcis omnes ſeruiunt. Dalmata Dalmatas genuit, nomen manet, Quondam ſubiecti Boiorum præfectis ex Dachā, & Andechs oriundis, ita uetera teſtantur diplomata. Huic proximi Iader, & Albanus, Liburniam quæ & Illyricum proprie, tenuerunt. Ibi fuit Iadera Colonia, cuius mentionem Plinius, & Ptolomæus faciunt. Ibi quoque Albanenſes populos enumerat Plinius: Germani Venedicam Marchiam nominant, parent Auſtriacis Ducibus. Sauus undecimus Tuiſconis Comes clariſsimo amni nomen fecit, qui Pannonias à Mæſijs ſeparat, oritur in alpibus Carnicis, ſupra Labacum, Carnorum caput eſt. Pannonem Pannoniam incoluiſſe cum fratribus Salone, et Azalo, nemo omnium inficias ibit, qui Beroſum, Ptolomæumque legerit, Sunt Ptolomæo in Pannonijs Sala urbs, & Azalorum populus. Hiſter filius Ebri author condendæ turris Babyloniæ, cum Nymbroto, amnium Europæ maximo, Hiſtriæque (quam quondam Boij principes ex Damaſia oriundi poſſedere) celebre apud poſteros nomen indidit, conſedit inter flumina Drauū, & Oenū. Superiora Fauonium uerſus tenuit Adulas, cuius nomē adhuc mons altiſsimus inter Oenum, & Rhenum refert. Eius meminit Ptolomæus in deſcriptione Rhetiæ. Diclas, Obalus, Epirus ubi nam gentium conſederint, ut incompertum mihi quidem prętereo. Anno regni Tuiſconis centeſimo, duodeuiceſimo, Belus Iuppiter filius Nembrothi Rex Babyloniorum ſecundus, naturæ ſatoque conceſsit. Ninus filius patri in regno ſuccedens, ſeu ut diuina ſtirpe natus uideretur, ſeu pietate motus, ut memoriam defuncti genitoris coleret, ſeu, quod magis credam, inſtinctu mali Genij parentem conſecrat, pro Deo ab omnibus coli pręcipit: eidem diuinos defert honores, ab omnibus deferri edicto publicè iubet. Templum inſuper addit (cuius Plinius meminit) in media Babylonia ſtatuam ponit, atque dedicat, quæ ab omnibus adoraretur. Ibi tum deſertores lares, ſpiritus fallaciſsimi, diuinitatis adfectatores, ut huiuſmodi errorē humano generi immitterēt: atque ea peſtis latè, longeque inualeſceret, auocaretque à ueri Dei notione, per quam ſolam poteſt mors æterna uitari, illapſi huiuſmodi potentiſsimorum regum ſimulachris, adſciuerunt eorū nomina. Mentitis itaque, atque adſumptis eorum nominibus, ut fallerent, reſponſa dederunt, & ſub horum titulis, honores ſibi Deorum uendicarunt: ſub nominibus mortuorum deliteſcentes uiuentibus plagas extenderunt. Humanas etiam hoſtias, ipſi hoſtes humani generis, excogitarunt, ut per quam multas deuorarent animas. Ita deijciendi hominis cauſſa ſe Deos mentiti ſunt, & uarios ſibi cultus peruerſa religione condiderunt: cum enim ſint perditores hominū, cuſtodes tamen ſe uocarunt: ut ipſi colerentur, Deus non coleretur. Quoniam cum ſint ſpiritus tenues, & incomprehenſibiles, inſinuabant ſe corporibus hominum, occultè ualetudinem uitiabant, morbos citabant, ſomnijs animos terrebant, mentes furoribus quatiebant, ut

Brigo uel Phrygus 6. Thynus. 7. Moëſi. Thyni. Bithyni. Claudianus.

Mæſia. Dalmata 8. Præfecti uel Comites ex Dachau & Andechs. Iader. 9. Albanus. 10. Liburnia. Iadera. Vuindiſch marckt. Sauus 11. Labach. Panno 12. Salon. 13. Aazalus 14. Sala. Hiſter 15. Hiſtria. Adulas 16. Diclas. 17. Obalus. 18. Epirus. 19. Belus Iupiter Ninus.

Idolatriæ initium.

hominès his malis cogerentur ad eorum auxilia decurrere: prodeſſe putabantur, cum nocere deſinebant, qui nihil aliud poſſunt, quàm nocere: pluuias quas iam ſentiebant, repromittebant, fallaciæ eorum fuit aqua cribro geſtata, cos nouacula diſciſſa, nauis cingulo promota, ut numina lapides crederentur, & Deus uerus non quæreretur. In arcanis diuinarum literarum huiuſmodi ſimulati, ac commenticij dij uno nomine Bel, Bäal, pro idiomate ſermonis adpellantur.

Bel. Bäal.

Cumq; hactenus fines Imperij tueri magis quàm proferri mos fuiſſet, infra ſuam cuiq; patriam regna finiebantur, primus hic omnium Ninus ueterem, & auitum gentium morem, noua Imperij auiditate commutauit, primus intulit bella finitimis, & rudes adhuc ad reſiſtendum populos, terminos uſq; Libyæ perdomuit, & totius Orientis gentes ſubegit.

Ninus primus finitimis bellũ intulit.

Cuius arma fugiens Sabatius Saga patruus eius Magnus, Rex, & Pontifex Maximus Armeniorum, relicto ibi filio Barzane, quem etiam poſtea Ninus ſuperauit, ad Tuiſconem elapſus eſt. Vnde in Italiam ad Ianum, qui & Noas, poſt aliquot annos proficiſcitur.

Sabatius Iupiter. Barzanes. Ianus qui & Noas.

Nã anno regni Tuiſconis centeſimo, triceſimo ſeptimo Noas perluſtrata Aſia, Aphrica, in Europam tranſitum facit, in Italiaq; in agro Viterbienſi conſedit, Ethruſcos Italiæ indigenas condidit, dictus Ianus, id eſt Vini repertor: Iain Hebræi uinum uocare ſolent.

Noe cur Ianus dictus.

Intelligens deniq;, atq; conſiderans ipſe pater Germanorum, Sarmatarumq; Tuiſco ſine iuſticia, & abſq; religionis metu, neq; Rempub. coaleſcere, neq; licentiam hominum contineri poſſe, iura dedit, leges tulit, carminibuſq; complexus eſt, quæ publicè, & priuatim cantarentur: ne aut obliuio obliteraret, aut ignorantia excuſaret.

Tuiſconis leges.

Impune pleriq; peccant, prætextu ignorantiæ, quæ tamen onerat, ac reuincit, licet excuſare uideatur. Nos huiuſmodi Carmina adhuc leges uocare ſolemus, quemadmodum, & Græci (uti eſt apud Ariſtotelem Stagiritam) nomos: etiam nunc leges, quas Moſes à Deo immortali recepit, in templis patrio ſermone canimus.

Ariſtoteles.

Sacerdotibus quidem duntaxat animaduertere, uincire, uerberare permiſit: non quaſi in pœnam, aut Ducis iuſſu, ſed uelut Deo imperante. Virorum fortium facta, quæ exemplum poſteris eſſent, carminibus celebrare inſtituit, quod adhuc apud nos unum annalium genus exiſtit.

Annales Germanorum.

Cæterum Lucos, & nemora, in quibus res diuina rite perpetraretur, conſecrauit. Arbitrabatur cœleſte numen pro magnitudine ſua ne parietibus cohiberi, nec in ullam humani oris, uultuſue, fluxæq; rei ſpeciem adſimulari debere. Cum ſecretum illud ab omni contagione fecis terrenæ ſola reuerentia uideatur: cuius effigiẽ, formamq; quærere imbecillitatis eſt humanæ. Manent adhuc nobis à Luco, quem Vuald dicimus, Vualfart, Vuallen, Vuallengen, denominata, deductaq; uocabula: illud celebrem ob religionem conuentum, hæc ad ſacras ædes ſalutatum ſuperos proficiſci ſignificant.

Auſpicia & ſortes.

Auſpiciorum, ſortiumq; diſciplinam edocuit, ex quorum obſeruatione ſacerdos publicè prius Deum precatus, cœlum ſuſpiciens futuros euentus interpretabatur, Iuſsit & ædificia magis neceſſaria pro Cœli iniuria uitanda, quam ambitioſa extruere, Oppida condere parua, attamen munitis natura locis. Qui inter ſuos ius dicerent, Principes regionum, atq; pagorum conſtituit: controuerſiaſq; minuere præcepit, nulli certum modum agri, aut fines proprios habere permiſit. Sed Magiſtratus, ac principes in annos ſingulos gentibus cognationibuſq; hominum, qui una coierunt,

quantum

quantũ eis,& quo loco uiſum erat,attribuebant agri,atq; anno poſt,aliò tranſire cogebant,ne latos fines parare ſtuderent,potentioreſq; humiliores poſſeſsionibus expellerent:neue accuratius ad frigora,atq; æſtus uitandos ædificarent,ne qua oriretur pecuniæ cupiditas, qua ex re factiones,diſſenſiones naſcerentur, ut animi equitate plebem continerent, cum ſuas quiſq; opes cum potentiſsimis æquari uideret. Victum, & amictum parabilem comparari iuſsit, ut quæ in lacte, caſeo, carne, pellibus, & paruis rhenonum tegumentis conſiſterent.

Sub Tuiſcone comunis rerũ uſus.
Victus.

Adulteria præſenti pœna cohibuit, nulla publicatæ pudicitiæ uenia: ab paruulis duriciæ, ac labori ſtudere ſobolem præcepit, ut qui diutiſsime impuberes permanerent, maximam inter ſuos ferrent laudem: hoc ali ſtaturam, ali hoc uires, neruoſq; confirmari putabat. Intra annum uiceſimum fœminæ noticiam habuiſſe, in turpiſsimis haberi iuſsit rebus, quo ſera iuuenum ætas, eoq; inexhauſta pubertas foret: nec Virgines feſtinarentur, ſed eadem iuuentus, ſimilis proceritas, pares, ualidiq; miſcerentur: ac robora parentum liberi referrent.

Adulterij pœna.
Matrimonij uſus.

Tradunt quidam ipſum quoq; literas inueniſſe. Roxalani adhuc proprijs utuntur literis, non omnino diſsimilibus Græcis. Venedi quoq; qui Dalmatiam, Liburniamq; incolunt: Quæ gentes omnes genere Germani ſunt, & ex Germania uelut officina gentium prodierunt. Seruatur Reginoburgij in templo Diui Haimerani uetuſtiſsimum diploma à Carolo Magno datum, latino quidem ſermone, alijs tamen literarum figuris ſcriptum, Longobardas quidam, alij Geticas arbitrantur: perquam ſimiles Græcis ſunt. Monumenta, & tumulos quoſdam literis Græcis inſcriptos in confinio Germaniæ, Rhetiæq; extare lego apud Tacitum. Iulius Cæſar refert in caſtris Heluetiorum, Boiorumq;, qui procul dubio, teſte Pomponio Mela, Germani ſunt, tabulas (in quibus ratio nominatim confecta erat qui numero domo exiſſent, eorum qui arma ferre poſſent, & item ſeparatim pueri, ſenes, mulieresq;) repertas eſſe literis Græcis confectas, quas priſci Galatas uocant, & Græciæ intuliſſe referunt Cadmum circiter ſexaginta ante captam Troiam annos. Eas Homerus Pöeta, patria Meon, conſenſu totius Græciæ à Troia capta anno quingenteſimo emendauit.

Tuiſco literas inuenit.
Venedi.
Carolus Magnus.
Iul. Cæſar lib. 1. belli Gallici.
Germanorũ ſcriptura, literæ Galatæ, Cadmus. Homerus Græcas literas emendauit.

Noſter profecto ſermo præcipue Saxonum, literarum natura, & poteſtate, diphthongorum ui, & numero, ſyllabarum pronunciatione, declamatu, articulis, accentu (quos & noſtra lingua tonos uocamus) ratione loquendi, cæteriſq; huiuſmodi dictionum proprietatibus, maximã habet communitatem: plurimum retinet commercij cum Græcorum lingua, rectiuſq; literis Græcis ſcribitur. Infinita ſunt uocabula, quæ nobis, & Græcis idem ualent. Nonnulla enumerare ad faciendam fidem perplacet. α priuatiua particula. Thyra, hoſtium: Hyperthyron, ſuperius limen. Kyſſein oſculari. Phorcion onus. Cemos frenum. Porneia, libido, laſciuia. Apo, ab Hyper ſuper. Meta, cum præpoſitio. Amar uas uaſis. Rhacos ueſtis. Hammata himation ueſtis. Thymos impetus. Thraſites cõfidentia. Euphræneim gaudere. Knaptos fullo. Knaptein laniare. Atmizein ſpirare. Atma ſpiritus. Politeia Reſpublica. Bele (b pro conſonante u pronunciando, ut ipſi Græci faciunt) ſagittæ. Pneuma græce proferendo ſpiritus, anhelitus. Ge, Geia terra, rus. Böetos aduocatus, patronus. Böethia patrocinium (b more Græcorum efferendum, ac ſi u conſonans eſſet) Lychnon, Lucerna. Gæin gloriari. Thronos, ſedes. Argos piger, tardus, malus Phaulos ma-

Græcogermanicæ uoces.
θύρα.
ὑπέρθυρον.
κυσεῖν.
ἀμάξ.
ῥάκος.
θύμος.
ἄτμος.
βέλος.
γῆ aut γέα.
βοηθός.
θρόνος.
ἀργός.
φαῦλος.

 lus,

ἔχθρος. αἴθαξ. ἴκτις. λοίδορος. λακκός. ζευγλή. ζάκοτος. μύλη uel μυλον. ἑταῖρος. ῥήσσειν. αἴθριος. βλύζειν. βόος. ἔχθειν. βόμβος. γράφειν.

lus, piger, non bonus. Rhabdos uirga. Echtros hoſtis publicus, Sizein ſtridere. Lyſein ſoluere. Æthax lacerta. Ictis genus muſtelæ. Cacos malus. Deſpotes, dominus orientalib⁹ Germanis: ita doma, domus. Vthar, Vber. Lœſtos, Vltimus. Cercos, cauda. Laccos, ſtagnum, palus. Zeugle uincula iumentorū. Zacotos litigioſus. Helos, ignauus. Mania, manos furioſus. Mogein pati. Mochtein facere. Mylō, Myle, mola. Heteros amicus: h, in u mutata, ut heſperus, ueſper⁹. Schetlios infeſtus. Rheſſo rumpo. Reiſſein rumpere. Typhlos cęcus. Ephialtes incubus. Pithos doliū. Brotos cibus, panis. Aſtatos inſtabilis. Antios contrarius. Æthrios ſerenus. Blyſſein fluere (b apud Græcos u cōſonantē ualet) Botos edax. Echtein odio ꝓſequi. Bremein fremere. Bōbos ſonus. Graphein ſcribere ſculpere. Aglęzein ſplendere. Vnde gleſſum, id eſt, uitrū deducim⁹. Neos, Neō nouū. Demos populos, turba. Pyrgos turris, locus munit⁹. Tribos ſemita. Docos trabes. Pyr, Pyrnein ignis, ardere. Pege riuus, fons. No tis humor. Telos tributū. Telones publicanus. Eleos miſeria, *ἐλεημοσύνη.* Elcemoſyna. Crypta locus ſubterrane⁹. Axine ſecuris. Mene Luna. Men menos menſis. Dokein uidere. Qui diligentior fuerit, & doctior plura conquiſiuerit. *Ioa. Cam. à Dalburg.* Vir doctiſsimus Ioannes Camerarius à Dalburgio, Vangionū pontifex, aliquot millia dictionū collegit, quę utraq; lingua Græca, & Teutonica idem ſignificant. Hęc obiter adnotaſſe feſtinanti ad res geſtas Boiorū ſufficit.

Ab orbe luſtrato anno ducenteſimo, nonageſimo ſecundo natus eſt Abra- *Abram quando natus.* mus conditor Iudęorum in Syria, quæ quondā terrarū maxima, & pluribus di- *Syria et Aſſyria dicta.* ſtincta nominibus. Eadem & Aſſyria dicta, atq; Meſopotamia: cuius pars Babylonia eſt, patria, nataleq; ſolū Abrami: in arcanis ſacræ ueritatis Vr Chaldæorū *Vr Chaldeorum. Vrchoa. Vra.* uocatur, Ptolomæus, Vrchoā, Plinius Vrā adpellat. Fuit is annus centeſimus, uiceſimus primus regni Tuiſconis. Qui cū bene, ſapienterq; cū omnium amore & reuerentia maxima poteſtatis annos centum, ſeptuaginta ſex expleſſet, nam uitæ pluſquàm ducentos (ut tum erant mores, & tempora) compleuit, ex hac uita migrauit, anno orbis ab aquis liberato ſupra † trecenteſimum ſeptimo. Et quoniam ob merita ſuarum uirtutum, & munerum charus fuit, his quibus imperita- *† Alij ſic habent, ſupra 947.* uerat, magnū deſiderium ſui mortuus reliquit. Quàmobrem priſci ipſum cōmuni omniū ſuffragio ob miraculū ſapientiæ, & bonitatis, ſicut indigetem, & Dei interpretem, ac nunciū (id enim noſtra lingua Tuiſco ualet) conſecrarunt: eundemq; pro Deo habere ceperunt. Matrem quoq; eius Nertham, hoc eſt terrā, ex qua editum crediderunt, numinibus aſſcripſerunt, eā interuenire rebus hominū, inuehi populis arbitrati ſunt. Fuit is mos apud uetuſtatē uſitatiſsimus referendi bene merentibus principibus gratiā: quo per amorē meriti memoria coleretur, gratiaq; referri bene meritis uideretur, & ſucceſſores eorum ad bene imperandū allicerentur. *Conſecratio ex quo nata.* Nempe conſecratio ex hominū nata eſt meritis: ſuſcepit quippe uita hominum, conſuetudoq; cōmunis, ut beneficijs excellentes uiros in cœlū fama, & uoluntate tolleret: acuendęq; uirtutis gratia, aut quo libentius Reipub. cauſa periculum adiret optimus quiſq;, Virorū fortium memoria, honore Deorū immortalium conſecrata. Quemadmodum placuit etiā ueteribus ex utilitate publica, ſub titulo gratiarum agendarum effuſius efferre principes præſentes, ut futuri, nō quaſi à Magiſtro, ſed tamē ſub exemplo pręmonerentur, qua potiſsimū *Principes quomodo laudandi.* uia poſſent ad eandē gloriā niti: atq; boni quę facerent, recognoſcerent, mali quę facere deberent. Nam præcipere qualis eſſe debeat princeps, pulchrum quidem,

ſed

ſed oneroſum, ac prope ſuperbum eſt. Laudare uero optimum principem, ac per hoc poſteris uelut è ſpecula lumẽ, quod ſequantur oſtendere, idem utilitatis habet, arrogantiæ nihil.

TVISCONI ſucceſsit filius Mãnus: is potitus eſt rerum ſexaginta ſex annos. Cuius regni anno quadrageſimo tertio Noas, qui & Ianus, in Italia mortem obijt, ab illuuie aquarum anno ſupra trecenteſimum quinquageſimo. Imperauit ea tempeſtate Babylonijs Semiramis uxor Nini. Sub idem tempus Treuir condidit Treuiros urbem, ac gentem in Gallia Belgica, & ripa Moſellę. Quidam filium Nini, alij uero Mãni huius fuiſſe tradunt: hos ut ſequar, inclinat animus. Siquidem Cornelius Tacitus, qui quam diligentiſsimè de germaniæ gentibus ſcripſit, Treuiros ultrò ambitioſos eſſe in adfectatione Germanicæ originis, literis mandauit. Ipſi quoq; Galli Iulio Cæſari referunt, Belgas à Germanis ortos eſſe. Quin fama conſtantiſsima hucuſq; manauit, Treuiros primos Germanos eſſe trans Rhenũ, qui etiam nunc lingua, moribus, Imperio Germani ſunt. Eorum pontifex deligendi Imperatoris Romani non extrema tenet. Eſtq; & uocatur Germani Principis ſcribarum præfectus, Archicancellariuſq; in Gallijs. Complura ſupra recitauimus. Manum ob fortitudinem animi in numerum Deorum ataui noſtri retulerunt. Hic filio alteri Ingeuoni cognomine, regnum per manus tradidit, ab eo Ingeuones, alterum genus Germanorum cognominatum exiſtit, proximi Oceano, ſunt dicti, quòd interiora Germaniæ incolunt. Maiores namq; noſtri, uti eſt apud Plinium, Cor. Tacitum, Pomponium Melam, Germaniam in quinq; diuiſere Toparchias, quas Oceano, Hercyniæ, amnibus maximis Rheno, Danubio, Viſtula, Tyra, Hypani, Boryſthene deſcripſerunt, & determinarunt. Primam Viſtula, & ſinu Venedico (mare Suetiæ uocat Cuſa) incluſam, incoluere Vandali. Quorũ pars iuxta Plinium & Ptolomæũ, & Tacitum Burgundiones Varrinæ, Charmi, Guthones, Venedi, qui & Schlauini. Alteram proximo Oceano Ingeuones tenuerunt: hos nunc Selandos dicimus, eorum pars ſunt Friſij, Cauci, Bremenſes, Luneburgenſes, Litorei Saxones, Cimbri, Dani, Teutones, Hamoburgenſes, Lubicenſes, Mechaloburgenſes, Pomerani, Boruſci.

Manus. Noas quando mortuus. Semiramis Treuir. Belgę à Germanis orti. Elector Treuirenſis. Ingeuon. Germaniæ uetus diuiſio. Vandalorum ubi ſedes. Ingeuonum ſedes.

Proximi Rheno Iſteuones ſunt, Rhenenſes dicimus. Hermiones medij ſunt, contingunt Hercyniam ſyluam, ſpectant Danubium: Vltimi Germanorum Melæ, pars eorum Sueui, Boij, Hermunduri, Nariſci, Chatti, Cheruſci, Cimbri, Mediterranei Plinio. Quinta pars Peucini, & Baſternę contermini Dacis, ad Tyram, & Boryſthenem, conſederunt. Tyras Venedica lingua Danaſter, Teutonum Neſter uocatur. Boryſthenes uero Danuber eſt, & Neper. In Iordani codice perperam Danubium excuſum leges, tu repone Danubrum per r conſonantem. Hæc uera, & antiqua ſunt nomina Germaniæ. Tempore Ingeuonis Abramus in Palęſtina habitauit, Iſacus quoq; natus eſt. Ipſe Ingeuon poſteàq; quinq; & quadraginta annos regnauit, uita defunctus eſt, relicto auiti regni hęrede filio Iſteuone, qui tertium genus Iſteuones, extrema Germaniæ, unde nomen, incolentes, condidit. Hij proximi Rheno ſunt, à quo nunc Rhenenſes nominantur. Iſteuone tribus, & quinquaginta annis Germaniam adminiſtrante, natus eſt Iacobus Iſaco, nepos Abrami. Præfuit deinde Germanis annos tres, & ſexaginta Herminon, qui & Hermion, Vir ferox armis, ait Beroſus.

Iſteuones. Hermiones. Sueui. Tyras flu. Iordani locus reſtituitur. Iſacus naſcitur. Iacob patriarcha naſci. Hermion.

Hermion. Plin. lib. 4. cap. 14. Tacitus de Germania. Sueui Chatti, Heſsi, Franci, Hermunduri. Brunonis uicus. Diſciplina militaris.

Vnde & ipſi nomen, eſt.n. uir exercituum: ab ipſo inditum nomen Hermionibus, qui quartum genus Germanorum à Plinio, & cæteris rerum ſcriptoribus cenſentur. Eorum pars fuere Sueui, qui tum latiſsime imperitabant, Chatti, Heſsi, Franci, Hermunduri, qui Danubium accolunt: Sueui & Boij, Cheruſci, Magdenburgenſes, Braunſchuigum. Diſciplinam militarem Hermion apud Germanos inſtituit, remq́ militarem ita colere docuit. Quotannis aliquot millia armatorum bellandi cauſa ſuis ex finibus educebantur. Reliqui qui domi remanſerant, ſeatq́ illos alebant. Hij rurſus inuicem año póſt in armis erant: illi domi remanebant. Sic neq́ agricultura, neq́ uſus belli intermittebatur. Mercatoribus erat ad eos aditus magis eo, ut quę bello cæperant, quibus uenderent, haberent, quàm quo ullam rem ad ſe importari deſiderarent. Vinum ad ſe omnino importari non ſinebant: quod ea re ad laborem ferendum remolleſcere homines, atq́ effœminari arbitrabantur. Sed quid non longa dies mutat? Nunc apud cæteras nationes male audimus, ut qui omnes potando ſuperemus, ebrietatemq́ uel quotidie inter ſeria exerceamus. De qua re in nos, neſcio cuius, non omnino inelegans circumfertur diſtichon.

Vinũ ad Germanos ferre prohibitum olim.

Germani cunctos poſſunt tolerare labores,
O utinam poſſent tam bene ferre ſitim.

Petrus Bolandus Laudenburgenſis preſbyter eſt author.

Hermanſal. Oſyris qui et Apis & Serapis. Iſis. Mizraim. Marſus. Merßburg in Meiſſen. Oſyris ad Marſum uenit. Oſyris agriculturam docuit. Zitum. Oſyris in Italiam uenit. Diluuium alterum. Ioſephus. Gambriuius. Kempfer. Cimbri. Cimbrica Cherſoneſus.

Sed ad Hermionem redeo: qui ob uirtutem in cœlum ſublatus à ſuis, cultusq́ pro Deo. Eius templum ac ſignum dictum Hermanſal, hoc eſt, Hermionis ſala, id eſt, aula. Carolus Magnus ſolo æquauit, & demolitus eſt, ſicuti in quarto narraturi ſumus libro. Dum Germania potitur Hermion, Oſyris, qui & Apis, & Serapis, cum ſorore, eadem & Vxore Iſide in Ægypto regnauit, agriculturam docuit: Moſes Mizraim uocat. Paruit deinde Germania annos ſex & quadraginta Marſo, ab augmentando ita cognominato, eius opus Marſoburgium oppidum Miſniæ, progenies Marſi, & Marſigni Tacito, & Straboni, terga Marcomannorum Boiemiam incolentium clauſerunt: quidam maris accolas interpretatus, non longè ab Albis hoſtijs. Ad Marſum Oſyris rex Ægypti profectus eſt, aratrum inuenit, & ferramenta, quibus terra coleretur: manibus prius hominum uerſa, ipſi primus iumenta iunxit, arbores, uites putare docuit, prata tondere, transferre ſtirpes, & plantare: pecuariam inſtituit, paſtionesq́ uillaticas. Zitum ex hordeo conficere Germani ab ipſo didicere. Deinde in Italiam Oſyris iter fecit, eam à Tyrannis liberauit. Fuit tum diluuium duos menſes in Achaia, quo tempore etiam Ioſephus in Ægypto dominabatur, ad quem profectus eſt Iacobus parens eius, ſicut & Diuus Aurelius Auguſtinus tradit. Marſum excipit Gambriuius, idem, ſicuti ego exiſtimo, Cimbrus, & Cimbreus eſt, ob literarum adfinitatem, & uarietatem linguæ. A pugnando, exercitandoq́ dictus: eum, qui ad ſingulare certamen prouocat, proprie ſignificat. Beroſus uirum ferocem interpretatur, & fuiſſe, literarum memoriæ commendauit. Ab ipſo Cimbri conditi ſunt: qui nomen peninſulæ dederunt, Cimbrica Cherſoneſus eſt, nunc Danomarchiam uocamus. Quanquam Gambriuios Tacitus, & Strabo ſeparatim ponant, quos à Plinio Cimbros, Mediterraneos dici ſuſpicari libet. Fuere Cimbri fortiſsimi, ferociſsimiq́ Germaniæ

populi.

popŭli, de quibus Homerus, Diod. Siculus, Strabo, Cor. Tacitus compluſcra narrant, quæ memoratu digna ſunt. Sub idem tempus Oſyris reuerſus in Ægyptum, à fratre Typhone interemptus eſt. Typhonem Lybius cognomine Hercules (qui in arcanis cœleſtium literarum eſt Lehabim) auxilio matris Iſidis, genitoris ſui necem uindicans, Typhonem cum conſcijs parricidij occidit. Totum inde peragrauit cum exercitu terrarum orbem, Tyrannos iniuſte dominantes ubiq; ſuſtulit, acceſsit & ad Gambriuiũ in Germaniam. Montes qui Hiſpanias, et Gallias ſeparant, conflagrarunt, unde Pyrenei cognomẽ acceperunt: pyrnein ardere Teutonibus ſignificat, Runciuallem iam uulgo nominant, negligentia id paſtorum acciderat, qui temere ignem fruticibus ſubiecerant. Poſt Gambriuium, qui quatuor & quadraginta annos regnauit, Germanis imperitaſſe Sueuum inuenio annis duo de quinquaginta. Condidit hic Sueuorum gentem, quæ quondam interiora Germaniæ, & maiorem partem obtinuit, proprijs nationibus, & nominibus diſcreti, in communi Sueui dicti fuerunt, quorum Angili, ſecundum Ptolomæi deſcriptionem ea loca incoluerunt, quæ nunc Boſchi, & Turogi, Miſniq; poſsident: ab Hercynia ſylua uſq; ad medium Albis protenſi. Inde ab Albi Sueui Senones (ubi nunc Luſacij ſunt, & Sileſij) uſq; ad Sueuum amnem tenuerunt, quem accolę nunc Oderam uocant.

Oſyris à fratre interimitur. Lybius Hercules. Pyrenei mõtes. Sueuus. Sueuorum origo. Angili. Bochi. Turogi. Miſni. Sueuus. Odera.

Marcomani pulſis Boijs, Boiemiam, & eum tractum ad Danubium habitarunt. Quadi, Marchouelcę, Rugi, Suiones, Leuonij nomina ſeruant. Legij, Sitones Poloniam cis Viſtulam tenuerunt, contermini ab Orientis ora Getis, & Dacis: contigerunt Sueuum montem, quem Ptolomæus Carpatum, nos Chremnitzium, & Semnitzium nuncupamus. Hæc capita Sueuorum. Ipſi poſt mortem Attilæ, pars Theodoſij Magni antea, auitis exceſſere ſedibus, partim ſoli melioris gratia, partim pulſi à Venedis, qui ea nunc loca mixti Saxonibus obtinent. Marcomani, Quadi, Hiſpanias occuparunt Cæteri Rhetias, Galliam, Franciam: ſed hęc in ſequenti uolumine referentur. Lybius Hercules (Sueuo regnante) in Hiſpania. Iſis mater eius regina Ægypti, poſt cædem mariti, interitumq; filij, in Germaniam ad Sueuum uenit, frumenta temere incognita mortalibus inter cæteras herbas naſcentia reperit, ſerere, molere, & terere, & inde panes conficere docuit: Lanificij, & olei, & uini uſum monſtrauit, ob id Dea credita, Sueuiq; eam conſecrarunt, atq; pro Dea coluerunt. Signum eius in modum Liburnæ figurarunt, quæ doceret aduectam religionem, peregrinumq; ſacrum. Diſceſsit inde Iſis in Italiam, Ceres ibi, & Iuno cognominata. Hebræi tum mortuo Ioſepho in Ægypto lateres coquere coguntur annis centum & quadraginta quatuor. Potitur inde Germaniæ regno annos unum & quadraginta Vandalus, author Vandalorum, & Venedorum, quos primum genus Germanorum Plinius eſſe docet. Partes eorum Burgundiones, Varinæ, Charini, Gutones: Ptolomæo Phrugundiones, haud ſcio an corruptè. Auarini, Chariones, Gythones dicti, trans Viſtulã omnes habitarunt, in ora ſinus Venedici: ubi nunc conſident trans Viſtulam Bolij, Boruſci, Maſſobij, & huiuſmodi Venedorum gentes, quas & Tacitus, Ptolomæus, & Iordanus refert. Cæterum Vandali poſt mortem Theodoſij Magni deuaſtatis Gallijs, Hiſpanijs, Romanis Prouincijs, Aphricam, Carthaginemq; occuparunt: Burgundiones partem Galliarũ, quæ adhuc retinet nomen. Decimus apud nos regnauit Teuto,

Marchfeld. Legij. Sitones. Sueuus mons. Carpatus. Marcomani Quadi. Iſidis ſignum. Iſis quæ Ceres & Iuno. Vandalus Rex Ger. Vandalorum genera. Vandalorum antiquæ ſedes. Vandalorum irruptiones in Ro. Imp. Teuto Rex.

Teutonũ antiquæ ſedes. Teuto Mercurius Ger. Moſes quando natus.

Imperij eius anni ſunt ſeptem & uiginti. Poſteri uero Teutones, & Teutoni, Ptolomęus Teutonarios uocat, proprium, ac peculiare olim nationis, nunc autem commune gentis uocabulum. Conſederunt in litore ſinus Codani intra Albis, & Viſtulæ hoſtia, quæ loca noſtro æuo tenenr Lüneburgenſes, Mechelburgenſes, Pomerani, & Boruſci cis Viſtulam, paulo pòſt plura de hac natione narrabo. Quidam Teutonem eſſe Mercurium Germanorum inrerpretati ſunt: Cuius Cornelius Tacitus mentionem fecerit. Ego ut incompertum mihi in medio relinquo. Eius rempore natus eſt in Ægypto Moſes ille Dux Iudęorũ, & legifer nobiliſsimus, colloquio familiari Dei im mortalis.

Alemanus Hercules Boiorum primus conditor. Alemani qui.

Poſtremus regum Germanię, quos Beroſus enumerat, eſt Alemanus cognomento Hercules, conditor primus Boiorum. Inſigne eius Leo fuit, cauſa cognominis: proinde alere Leones gentilitium eſt principibus noſtris. Diuus Hieronymus, & Euſebius primum fuiſſe Herculem autumant. De eo plura in ſuperioribus explanauimus, quæ hic repetere fruſtra eſt. Alemanos proprie dictos, quæ pars eſt, atq; pagus, & flumen Boiorum, nomen etiam nunc retinens, procreauit. Celræin commune omnes Germanos, Alemanos uocare ſolent.

Deucalionis diluuium. Phäetontis incendium.

Sub idem tempus fuiſſe perhibetur diluuium illud Deucalionis trimeſtre, pöetis decantatiſsimũ, proinde pueris uel in ſcholis notiſsimum. Amnes non ſolum crebris, ac continuis imbribus aucti, uerum etiam obſtructis hoſtijs, meatibuſq; planiciem, campoſq; operuerunt, ſeu quodam iniquo fato, ſeu ſpiritu incluſo, ac fumida caligine luctante, & ad libertatem exire nitente, intumefacta tellus eſt. Nã poſteaq; uenti peruicere, eruperuntq;, terra intremuit, apertis meatibus, flumina in priſtinos alueos redierunt. Vnda quidẽ recubuit, ſed grauius ignis ſęuijt: nam exuſtione, conflagrarioneq; terris inſecuta, graui peſtilentia quoq; conflictatum eſt mortale genus. Pöetæ incendium Phäetontis uocant.

Exitus Iſrael de AEgypto. Chencres Rex. Tranſitus maris. Manna. Apis.

Ea etiam tempeſtate in Ægypto Hebræi intolerabili iugo ſeruitutis premuntur (eorum maiores ſterilitate, atq; inopia laborantes tranſierant in Ægyptum rei frumentariæ gratia) tum eorum miſertus Deus, eduxit eos, ac liberauit eos de manu Chencris regis Ægyptiorum, poſt annos ducentos quindecim duce Moſe: in qua eductione oſtendit uirtutem ſuæ Maieſtatis Deus. Traiecit enim populum medio mari rubro, diuino iuſſu, uento noctu ſcindente aquam, ut populus per ſiccum gradi poſſet. Qua re audita Chencres Tyrannus Ægyptiorum cum magna ſuorũ manu inſecutus eſt: & mare adhuc patens temere ingreſſus, coeuntibus aquis, cum exercitu deletus eſt, Hebræi uero egreſsi, in ſolitudine multa mirabilia uiderunt. Nam cum ſitim paterentur, ictu uirgæ rupe percuſſa, proſilijt fons aquę, populumq; recreauit. Quo ruiſus eſuriente, cœleſtis alimenti pluuia deſcendit: quin etiam coturnices in caſtra eorum uentus induxit, ut non modo pane cœleſti, ſed etiam inſtructionbus epulis ſaturarentur. Pro his tam diuinis beneficijs honorem Deo non reddiderunt, ſed depulſa iam ſeruitute, iam ſiti, fameq; depoſita, in luxuriam prolapſi, ad profanos Ægyptiorum ritus animos tranſtulerunt. Cum enim Moſes dux eorum aſcendiſſet montem, atq; ibi quadraginta diebus moraretur, aureum caput Bouis, quem uocant ipſi Apin, quod eos ſigno præcederet, figurarunt. Quo peccato ac ſcelere offenſus Deus impium, & ingratum populum pro meriro pœnis grauibus adfecit: placatus tandem, ſupplicis ſolennibuſq; precationibus, legem per Moſen dedit. Sed ad Herculem, unde

unde diuerti, redeo. Eidem complures adſignantur liberi. Noricus primo genitus, Hunnus, Heluetius, Boius minimus natu. Poſteaquam mortuus eſt, fratres uti fit, de regno contendunt. Rhomus qui tum trans Rhenum in Gallia imperitabat, propter diſſenſionem fratrũ regnum diuidit, terminos Imperij ſingulis diſtribuit. Noricus intra amnes Danubium, Oenum, Draum, Italiamq;: Noricos, antea Tauriſcos dictos, à Tauriſco rege quem Hercules interemit, progenuit, à ſe dato nomine. Omnes eiuſdem cardinis populos Herculeam eſſe prolem, Plinius literis mandauit. Quando autem plures fuiſſe Hercules pro uero cõſtet, cuius nã filius Noricus fuerit, ambigitur. Schritouinus, et Freithulphus tribuunt cũ Lybio Herculi Ægyptio, qui in Hiſpania interijt. Vitus Arenpeck Græcorum Herculi, ultimo Pyratarum duci uendicat, Me haud pœnitet eorum eſſe ſententiæ, qui ipſum ex Hercule noſtro prognatum adfirmant. Opus Norici eſt Noreia urbs Tauriſcorũ. De qua ita Strabo narrat. Aquileia extra fines Venetię eſt, flumine ab Alpibus deſcendente diſterminatur, per quod ſurſum nauigatur ſtadia mille ducenta uſq; Noreiã, ubi Cn. Carbo collatis aduerſus C.mbros ſignis, re infecta diſceſsit: eandẽ à Boijs oppugnatam Cæſar: interijſſe Tauriſcis Plinius refert. Quidam Goriciam eſſe autumant: quod neq; adfirmare, neq; refellere in animo eſt. Nerobergam quoq;, quæ diplomatibus, & Cæſaribus Noreiobergа eſt, ab ipſo conditam eſſe tradunt annales noſtri: quã ſi interpreteris, Norici montem ualet: quo nomine ab Ottone pontifice Fruxinenſi nominari ſolet. Hunnus Sarmatiam, Orientalemq; Germaniam tenuit, Hunnos procreauit. Quorum ſedes prima fuit (quemadmodum Ptolomæus deſcribit) intra montes Amadocum, & Alanum, amnem Boryſthenem, Mæotim paludem, interq; Baſternas, atq; Roxolanos. Ibi Tartariæ nunc confinium, caputq;. Heluetius Iſteuones poſſedit, à quo Heluetij dicti: qui inter Hercyniam ſyluam (quã Ptolomæus Heluetiorum, accolæ nunc Nigram uocant) inter Rhenumq;, & Mænũ amnes (Tacitum ſequor) tenuere ſedes. Deinde tranſgreſsi Rhenum in Gallia Belgica Colonias deduxerunt (Pomponium Melam diligentius legito) Heluetium, & Auenticum Vrbes condiderunt, quæ in Antonini itinerario ex computatione paſſuum Sileſtadium, & Verona ſunt. Ad Rhodanum flumen fines promouerunt, qui in longitudine millia paſſuum ducenta quadraginta (ſicuti Cæſar dimetitur) patebant: ſub quibus ſecundum Strabonis etiam opinionem Tribochi, Vangiones, Nemetes continentur, qui haud dubie, inquit Cornelius Tacitus Germanię populi. Hercynia quoq;, ut Cæſar deſcribit, oritur in finibus Heluetiorũ, quã partẽ eius nunc, ut dixi, Nigram Syluã appellare ſolemus. Geſſereq; cõtinua bella non cũ Germanis, quẽadmodum Cęſar alijs temere credidit, ſed cũ Rhetis, uti Strabo longè diligentius Cæſare narrat. Nã uti eſt apud Suetonium, Pollio Aſinius commentarios Cęſaris parum diligenter, parumq; integra ueritate cõpoſitos putat. Cũ Cæſar plæraq;, & quę per alios geſta erant, temere crediderit. Et quæ per ſe, uel conſultò, uel etiam memoria lapſus perperã ediderit, exiſtimat reſcripturũ, et correcturũ fuiſſe. Vlteriora Boi⁹ poſſedit: hic Alemanos à patre conditos, Hermionum nõ paruã partem, à ſe Boios nuncupauit. Manet adhuc, inquit Tacitus, Boiemi nomen ſignatq; loci ueterem memoriã, quàmuis mutatis cultoribus. Prima itàq; Boiorum ſedes fuit intra Hercyniam ſyluam, & extra, qua occidentem, Danubiũq; ſpectat, Hercynia ſylua eos pro natiuo muro

in

Noricus. Hunnus. Heluetius. Boius. Rhomus.
Noricus ubi regnauerit.
Norici populi.
Lybius Hercules.
Grecorum Hercules.
Noreia.
Strabo lib. 5.
Cn. Carbo.
Goricia.
Norinberga.
Hunnus in Sarmatia regnat.
Amadocus mons. Alanus mons. Baſternę Roxolani.
Tartaria.
Heluetius à quo Heluetij.
Nigra ſylua.
Heluetium.
Auenticum.
Schletſtat.
Verona.
Tribochi.
Nemetes.
Vangiones.
Hercynia ſylua.
Cõmentaria Cęſaris qualia.
Boius.
Boiemi.
Boiorum prima ſedes.

in modum cordis, Cytharæue muniuit. Quam regionem ab ipſis adhuc Boiemiam cognominamus, quaſi tu dicas, Boiorum patriam, & domum: id enim noſtro ſermone Boiemia declarat. Condidit ibi Bubienum, ſiue Boiobinum Vrbem, quæ & Marobudum poſtea fuit, nunc Praga eſt. Boioemia eiecerunt Boios Sueui, Marcomani proprie dicti, hos Zechi: natio eſt Venedorum, hoc eſt Sclauorum, adhuc Boiemiam poſsidens. Inferius plura enarrabimus in tertio uolumine. Extra Hercyniam intra amnes Danubium, Alemanum, Rhedoneſum contiguas ſedes habuerunt Boij: ubi adhuc nunc conſident, ſeqꝫ incunabula Boiorū incolere, & tenere gloriantur. Quemadmodum à nobis ſupra quoqꝫ commemoratum eſt: ibi Boioritus, & Boiobergomum: hoc Boium montem, illud Boiorum nouale ſignificat. Ibi Vichto mons, à pinaſtris ita dictus. Inſigni partu quatuor fluminum, quos ad quatuor cœli cardines profundit. Sala Septentrionem petit, Mænus occidentem Solem, Ægra ad orientis oram fluit. Nabus meridiem uerſus. In confinio etiam Boioemiæ Vindelicorum, & Noricorum inter confluentes maximorum amnium Danubij, Œni, Ilıſi, Boiodurum, ab Boio conditum exiſtit: Boijs id turrim ualet, Romani Bathauiam nominarunt. Vtrunqꝫ retinet nomen, corrupto tamen licentia uſus, & uetuſtatis ſono. Vitus Arenpeckh, & quidam alij, Boium, ac Heluetium poſt inundationem terrarum profectos eſſe ex Armenia, ſcriptis prodiderunt, quos Moſes pro idiomate Hæbræi ſermonis Heuilach, & Iobab uocet: quemadmodum Lybium Lehabim, Oſyrim Mizraim, Sarmatam Hazarmoth, Hiſtrum Iactan, Saum Saba, Adulam Hadoram appellet: quiſqꝫ pro ingenio ſuo demat, uel addat fidem. Nam quis rem tam ueterem pro certo adfirmet? In huiuſmodi rebus niti coniecturis ſatis eſt: id quod interpretibus ſacrarum literarum in pleriſqꝫ licere uideo. Hoc enim compertum habeo, imperitis facile imponere ambiguitatem, quod complura uno nomine nuncupentur, quæ diſcernere, niſi peritiſsimis, in promptu non eſt. Multa proinde in unum confundunt ſæpius imprudentes: quemadmodum cum accepiſſent à maioribus Boium fuiſſe tempore Diluuij Deucalionis, & imperitaſſe Hermionibus, ſimilitudine nominum decepti, credidere diluuium primum, & Armeniam, ut notiora ipſis, fuiſſe. Itidem hallucinati ſunt de Norico, & Hercule. Cuius filij dum Germania potiuntur, Moſes fatiloquus, & ueridicus Dei interpres, uir conſultiſsimus omnis diuini, humaniqꝫ iuris, cum centum & uiginti annos uixiſſet, ex hac uita migrat. Quem & Ethnicis ſcriptoribus Beroſo, Diodoro Siculo, Trogo Pompeio, Iuſtino, Plinio, Straboni, Iuuenali, & pleriſqꝫ alijs notū eſſe reperio. Moſi ſuccedit Ieſus, qui & Ioſues (Hebræis Ioſchuah eſt) præfuit Iudæis xvij. annos. Hic Iudæos ui & armis iuſſu diuino in Paleſtinam duxit, Reges unum & triginta occidit, Vrbes ſolo æquauit, gentes excidit, regna ſubuertit, in homines pecudeſqꝫ, & ſupellectilem citra omnem ſexus, & ætatis rationem iure belli ſæuitum eſt: mulieres cum infantibus deletæ. Huic genti, dati à ſuprema illa Maieſtate quatuordecim prætores ad Samuelē, & Saulum (ut eſt in arcanis ſacræ hiſtoriæ) per annos trecentos nouem, & triginta. Eadem tempeſtate Coritus rex Italiæ, nepos Libyi Herculis, mortem obijt: inter filios eius Iaſium in regno, & Dardanum maiorem natu, ante regnum natum, ut infida eſt ſocietas regni, parricidiale oritur bellum. Dardanus interfecto fratre Iaſio profugus in Aſiam maiorem euaſit, Vbi Dardaniā condidit,

Boiemia. Bubienū. Boiobinum. Marobudum. Praga. Zechi. Sueui eiecerunt ex Boiemia Boios. Boiorū ſedes hodiernæ. Bairreut. Barberg Feichtelberg Sala. Mænus. AEgra. Nabus. Boiodurum. Paſſaw. Heuilach. Iobab. Veterum errores multi. Moſes moritur. Dio. Sic. lib. 3. cap. 5. Ioſue. Iudices Iſraelis. Samuel. Saul. Coritus rex Italiæ. Iaſius. Dardanus. Dardania.

condidit, quam nos regnum Troianum uocare ſolemus, ab reſtituto orbe anno octingenteſimo duo de triceſimo, à primordio regni Germanici anno ſexcenteſimo nonageſimo ſeptimo: Tum etiam ex Gotolandia ſinus Venedici Inſula (quæ è regione Viſtulæ amnis ſita, ab Aquilone Scandinauiam peninſulam ſpectat) Goti, qui Dani, Daci, & Getæ ſunt, rege Berico egreſsi ad Danubiũ, migrarunt in eas regiones, quas noſtro æuo Vgri, Tranſdanubiani, Tranſſyluani, Septemcaſtrenſes, Valachi tenent. Regnatũ ibi à Getis, et Dacis, uſq; ad Valentis Auguſti annum quartum decimum. Hunni tum eos ſedibus auitis eiecerunt. Getæ à Romanis in Thracia collocati ſunt: ubi auaricia Maximi præſidis, fame coacti rebellarunt & Romanos deinde uarijs cladibus adtriuerunt. Poſt filios Herculis apud nos regnaſſe reperio Ingeramum, cognomento Herminium, filium Boij, eiuſq; nepotem Adalogerionem. Ingeramus condidiſſe fertur Hermeniã oppidum inter confluentes Nabi, Danubij, & Rhegi: quæ poſtea translata in aliam ripam, ſit Reginoburgium. Adalogeropagum præfecturam Boiorum in tabulis, & inſtrumentis ſæpius reperio. Cœnobium eodem nomine etiã nunc eſt in Boiaria (hodie Allerſpach) cuius præſul Vuolffgangus Marius Philoſophus & Poeta, cui hos dedicauimus uerſiculos,

Regnum Troianum.
Goti. Dani. Daci. Getæ.
Septemcaſtrenſes.
Getæ in Thracia.
Ingeramus.
Adalogerio.
Nabus.
Danubius.
Regus.
Reginoburgium. Adalogeropagum.
Allerſpach.

Tu bonis cantas auibus, Deumq;
Concinis Vates meliore plectro:
Tu crucem noſtri Domini, Deiq;.
Rite ſalutas.
Poſsides templum per amœna prata,
Qua rigat Vilſius ſpecioſa uallis
Arua, nec longe tenuis ſub undas,
Perditur Iſtri.

Vilſſius.

Ingerami, & Adalogerionis nomina frequentiſsimè in faſtis referuntur, ipſos more maiorum antiquis proaui celebrarunt carminibus, quæ in Bibliothecis extant. Subſequuntur quos patrio ſermone adhuc canimus, & Cornelius Tacitus enumerat, Laërtes, & Vlyſſes: Hic Vlſiburgiũ, uulgo Aſchiburgium, in ripa Rheni à ſuo nomine adpellauit: in confinio Rhetiæ, & Noricorum oſtenduntur arma, Laërtis fuiſſe incolę credi poſtulant. His imperantibus, Gedeon prętor Iudęis ius dixit. Et Venedi, Cimbriq;, qui etiam Cimmerij ſunt (teſtibus Strabone, Plinio, Diodoro Siculo, Stephano Byzantino) ſeu ob inundationem Oceani, ſeu ad exonerandam turbam, prægrauantem regnum domi, ſiue ut alij ſcriptis mandarunt, latrocinandi more, & cupidine prędæ, rege Medo patriæ relinquunt penates, nouarum ſedium auidi, ab ultimis terrarum oris proficiſcuntur, (Egeſippus diſcipulus Apoſtolorum narrat Germanos olim Imperium orbis agitaſſe) pars in Hercyniã ſyluam Boiemiæ fertiliſsimæ, Vbi tum Boij (ſicuti ex Eratoſthene, Poſsidonio, Cor. Tacito prędixim⁹) habitabant, trãſitũ faciunt. At Boij correptis armis, aginineq; facto illos adoriuntur, atq; finibus ſuis exturbãt. Cimbri à Boijs pulſi Danubiũ tranſmittũt, in Illyrico, Norico, Pãnonijs, Gallogręcos Venetos in Italia cõdunt. Alia uero manus Cimbrorũ Sarmatis dõitis ad

Cor. Tac. in lib. de. Ger. moribus.
Vlyſſes. Aſchiburgium.
Arma Laertis.
Gedeon.
Venedi.
Cimbri.
Medus rex.
Egeſippus de Germanis.
Boij Germanos Cimbros ex Boiemia profligant.
Cimbri quos populos condiderint.

oram

Cimbri quos populos condiderunt. oram Meotis lacus, Pontiсꝗ porrexit: peninſulam Tauricam occupat, oppidum Cimmerium, quod & Cimbricum, autore Plinio, extruitur: ab ipſis & Cimme-

Cimbri ad Pontũ proficiſcuntur. rius Boſphorus nomen retinet: ibi nunc Tartariæ initium. Cimbrorum quoꝗ uxores ſocietate militandi uiris coniunctæ, Maiore Europæ parte ſubiecta, Aſiæ

Cimmerium oppidum. quoꝗ nonnullas Vrbes occupauere, Ibi Epheſum, multaſꝗ alias Vrbes condiderunt. Aſiam deinde armis perdomitam uectigalem fecerunt. Erant inter illas

Tartariæ initium. ſacerdotes diuinationis peritę, quas patrio ſermone Alirunas nuncupant. Hę in-

Cimbrorum Vxores mulites. cinctæ Zonis nudæ pedibus, canis capillis, linteaꝗ tunica, & alba ueſte, quæ ſubtus fibulis annexa erat, amictæ: captiuis per caſtra ſtrictis occurrebant enſibus, quos ad humũ ſternentes, ad æreum pertrahebant craterẽ, deinde eos in ſublime

Epheſus conditur. tollendo iugulũ ferro aperiebant, & ꝓfluente tũ ſanguine in craterẽ, euentũ belli uaticinabantur. Aliæ diſſecto uentre ex inteſtinis uictoriã interpretabantur. Inter

Aliruna. Alirunarum Vaticinia. præliandum uero pelles ad carrucarũ uelamina extenſas, crebris pultabant ictibus, ingens ſtrepitus cum horrore edebatur. Mazonas nos, id eſt Virag.nes:

Amazones. Marones. Cor. Tac. Græci Amazonas uocant. Referre operæpretium eſt, quæ Cor. Tacitus, quo nemo plura (qui quidem exter) de nobis ſcripſit, in libro de ſitu, et moribus Germaniæ, recitat, Germani (inquit) aliquid ſanctum, & prouidum ineſſe mulie-

Feminæ Germanorum. ribus putant, ad matres, ad coniuges uulnera ferunt, nec illæ numerare, aut exigere plagas pauent, ciboſꝗ, & hortamina bellantibus geſtant. Memoriæ proditur, quaſdam acies inclinatas iam & labantes à fęminis reſtitutas, Dotem quin-

Dotis ratio apud ueteres Germanos. etiam non Vxor marito, ſed maritus Vxori offert. Munera non ad delicias muliebres quæſita, nec quibus noua nupta comatur, ſed boues & frenatum equum, & ſcutum cum framea, gladioꝗ. In hæc munera Vxor accipitur: atꝗ inuicem ipſa armorum aliquid Viro adfert, ne ſe mulier extra bellorum caſus putet: Ipſis incipientibus matrimonium auſpicijs admonetur, uenire ſe laborum, periculorumꝗ ſociam: Idem in pace, idem in prælio paſſuram, auſuramꝗ. Narrat etiam

Aug. Imp. Lucius Florus in eo bello, quod Imp. Cęſar Auguſtus cum Germanis, eorumꝗ finitimis geſsit, fęminas noſtras deficientibus telis, infantes ipſos humo afflictos, in ora militum aduerſa miſiſſe. Noſtro etiam æuo mulieres caſtra ſequuntur, militum numerũ aliquando æquantes: damnoſæ magis, quam uiri. De Cimbris, & eorum Vxoribus fabuloſa multa confinxere Græci, Pöeticis magis decora fabulis, quàm incorruptis rerum geſtarum monumentis. Notiſsimi enim ſunt,

Amazonum Homerus meminit. celebratiſsimiꝗ Græcorum annalibus Cimbri, & eorum Vxores Amazones: quorum & Homerus omnium ſcriptorum Græciæ uetuſtiſsimus meminit, Cimbriſꝗ Amazonas coniungit: quas & Euſebius, & Hieronymus, & Plinius,

Cimbri uarijs nominibus dicti. Pomponiuſꝗ Mela, Cimbris, Germaniſꝗ addicunt. Et Flauius Vopiſcus in bello germanico ab Aureliano captas Amazonas, & triumphatas narrat, qui Ger-

Cimbri collectitia manus. manas fuiſſe aperte dicit. Cimbros alij Getas, Danoſꝗ alij Scythas, & Galatas, quiſꝗ notiore ſibi uocabulo nuncupant. Id ſatis conſtat, collectitiam manum

Cimber qui dicatur. fuiſſe ex uarijs Germaniæ Magnæ nationibus. Cimber, noſtra lingua pugnacem, & latronem quoꝗ ualet. *her ī Kĭpher.*

Brẽnus Rex. Poſt hæc apud nos Brennus regnauit: de quo carmina uernaculo ſermone

Brenberg ain Schlos uör dem uuald. facta legi in Bibliothecis. Bathauiæ ſepultum eſſe fama tenet: ſupra quam haud longè Brennobergomum caſtellum, atꝗ gens perdurat, quaſi tu dicas Brennonis montem, Hic filium aſsignant, qui uulgo ſit Hiccar (frequens etiam nunc cognomen)

cognomen) in faſtis Hichtar, ſcriptoribus annalium Hector, cuius filius Franco, Franconas progenuit. Ipſi à Cicerone cum Sueuis numerantur, poſtea & Gallijs, & Roma potiti ſunt. Eorum uirtus Romanum Imp. in Germaniam tranſtulit. Varias eſſe propriorum nominum tranſmutationes, experientia rerum magiſtra, docet: & antea ex Strabone admonui. Tempore huius Franconis, quarto ante Samſonis præturam anno, decem annos continenter ad Troiam belligeratum eſt, quo bello nihil notius uulgo etiam ignobili apud Germanos exiſtit. Idcirco Reges Troianos paucißimis enumerare non pigebit: ſimul ut animaduertatur, nil humanorum certum eſſe: ſceleraq; nunq̃ impune abire: ſceleſto ſemper licet pede claudo comes eſt pœna. Primus apud Troiam regnauit Dardanus annos unum, & triginta: cui filius Erichthonius quinq; & ſexaginta annos ſucceſsit. Ipſum ſubſequitur Tros. à quo Troia nuncupata, qui poſteaq; poteſtatis ſexaginta expleuit annos, regnum auitum per manus tradidit Ilo, conditori Ilij urbis, quam Troiam uulgus nuncupat. Hic poſt quinq; & quinquaginta annos Lãomedonta habuit ſucceſſorem, patrem Priami: ille ſex & triginta, hic quadraginta regnauit annis. Priami filius Alexander, qui & Paris uiolato iure hoſpitij, Helenam uxorem Menelai Regis Græci, hoſpitis ſui, rapuit. Græci principes decem annis oppugnatam Troiam tandem dolo capiunt, igne uaſtant, atq; delent. Alij duntaxat captam, & direptam, non euerſam tradunt. Ob unius tum mulierculæ ſtuprum Aſia, & Europa infeſtis concurrerunt armis: terra, mariq; uaria præliorum fortuna inuicem ſe trucidarunt: tot inuicem data, acceptaq; damna, tot millia hominum perierunt: tantum ſanguinis humani effuſum eſt. Regnatum eſt apud Troiam à ſex Regibus annos ſupra ducentos, ſeptem & nonaginta. Scythas, Mocſos, Amazonas, Germanos bello Troiano interfuiſſe, præter uulgatißimam famam, & leges Imperatoris Caroli quarti Cæſaris Auguſti, à quo prouocandi ius non eſt, authores habeo, quos ſequar. Et ut cõquirere fabuloſa, ac fictis oblectare legentium animos, procul grauitate cæpti operis crediderim, ita uulgatis, traditisq; demere fidem non auſim. Vera enim (uti eſt apud D. Hieronymum) lex eſt hiſtoriæ, uulgi opinionem exprimere. Mihi enimuero ad hoc opus conficiendum omnia experto, non adeò Barbari maiores noſtri fuiſſe uidentur, quin immortalitati, famæ, memoriæq; rerum, ſuo more, ſuiſq; monumentis conſuluerint: quæ ſi ueſtigijs, & uia, qua debent, accuratius inquirantur, ne hac quidem parte, aut Græcis, aut Romanis cedemus. Ita eſt profecto, quemadmodum ſcripſi ad Conradum Beuthingerum Iureconſultum, licet Reipublicæ procellis obrutum, iſta tamen ſedulo curantem.

Fæcunda uatum Roma fidem ſibi
Feciſſe fertur, ſi tua Beuthini
Virtus celebraſſet parentes
Non taciti premerentur Orco.

Quinam Reges poſt ſuperiores Germaniæ, Boiariæue imperitauerint, quærere diſtuli. Nec enim fas eſt ſcire omnia. Apud authores, quos ego quidem euoluerim, nihil certi de Boijs, uſq; ad Tarquinium Priſcum Regem Roma-

Hiccar. Hector. Franco. Francones. — *Propriorum nominũ uariæ mutationes.* — *Samſon.* — *Bellum Troianum.* — *Scelera nulla impunita.* — *Dardanus.* — *Erichthonius* — *Tros.* — *Ilus.* — *Lãomedon.* — *Alexander qui & paris.* — *Helena uxor Menelai.* — *Troia capitur.* — *Qui populi in bello Troiano fuerint.* — *Carolus 4. Ro. Imp.* — *Hiſtoriæ lex.* — *Germani ueteres non omnino barbari.* — *Conradus Beuthinger.* — *Boij ſub Tarquinio priſco noti.*

riorum ſcriptum rèperio. Si quid prędari geſtum eſt, id in commune tum Gal-
li, nunc Germani ſibi uendicanr. De quibus pro rei dignitate perſcribere ma-
ius eſt, quàm uires meæ ferre poſsint. Er huiuſcemodi ſine exactiſsima Germa-
Germanorum ueterum res geſtas Græci & Romani de ſcripſere. niæ, partiumq; eius perluſtratione tentare inſania eſt. Quæ Græci, Latiniq;,
licet hoſtes noſtri rerum ſcriptores, de noſtris maioribus literarum memoriæ
commendanrr, quam paucisſimis porero magis indicabo, q̃ narrabo. Quòd
ſi quis ea duntaxat, quemadmodum referuntur, in librum transferre uelit, ma-
ius profecto opus conficiet, memoratu digniora, certiora, uerioraq; afferet,
quàm quidam noſtrarium, ut ita dicam, Chronicariorum, qui ex profeſſo hanc
operam condicunt. At quoniam in Gallos incidimus, de ipſis, quid grauiſsi-
mi ſentiant authores, non fuerit alienum abſoluere, in eoq; paululum commo-
Ephorus. Strabo. rari. Priſci annalium ſcriptores (ſicut Ephoros, & Strabo, graues in primis
authores in libro primo de ſitu orbis tradunt) omneis populos ſubiectos A-
Scythæ. Galli. quiloni Scythas: occiduo uero ſoli, tum Gallos, Galataſue, tum Celtas, aut Cel-
toſcythas in communi cognominauerunt. Quamobrem in Annalibus fe-
rè apud eos præcipuè ſcriptores, qui ante Romanos Imperatores uixerunt, Ger-
Celtæ qui. mani haud aliter quàm Celtæ & Galli, Galatæue appellantur. Ariſtoteles Sta-
Ariſtoteles. girita ueritatis diligentiſsimus interpres, in libro ſecundo Meteorologicon Cel
Diod. Siculus. ris Hiſtrum, qui Germanorum eſt, attribuit. Diodorus Siculus in lib. ſexto re-
gionem inter Rhenum, Danubium, Scythiæ conterminam, ubi & Hercynium
Galatia Magna quæ. iugum eſt, Galatiam magnam, uti Ptolomæus Magnam Germaniam, nun-
cupat. Teutonas, Cimbros, Boios, haud dubie Germaniæ gentes Saluſtius,
T. Liuius, Cor. Tacitus, Feſtus, Gallos: Appianus Alexandrinus Celtas no-
minat. Sextus quoq; Ruffus, uir Conſularis, qui ad Valentinianum Imperato-
rem ſcripſit, non aliter quàm Gallos, Germanos uocare ſolet. Gallos quoq;,
qui Romam incenderunt, Delphicum templum ſpoliarunr, in Aſiam profecti
ſunt, Teutonas, Germanoſq; fuiſſe, authores habeo, Diodorum Siculum, Ap-
pianum Alexandrinum, Diuum Hieronymum, Gotofridum Viterbienſem,
quemadmodum & uernaculis apud nos annalibus proditur, & carminibus an-
Gallica lingua Teutonum eſt. tiquis celebramus. Compertum ego habeo Gallicam linguam eam uocari,
quæ modo eſt Teutonum. Cato, Plinius, Sextus Ruffus, Feſtus Pompeius,
Diodorus Siculus Padum, Podincum, Bulgam, Bergomum, Cimbrum, Em-
poredum, Rhedã, Pyrenen, Ceruiſiam, docent Gallica eſſe uocabula, & uale-
re piceam, fundum, montanam Vrbem, ſaccos, Scortes, latronem, equorum
domitorem, currum ſiue rotas, combuſtum, potum ex hordeo, qui ſit in Aegy-
pto Zitum, in Hiſpania Celia, in Gallia Ceruiſia. His omnibus uocabulis Teu-
tones adhuc utuntur, ipſiſq; ualent, quemadmodum ab illis refertur ſcriptori-
bus. Adde quod omnia nomina propria populorum, Regum, Ducum (quos
authores rerum Gallos uocanr) Germanica, Teutonicaq; ſunt, & adhuc uſur-
Propria nomina Gallorũ Germanica. pantur. Sicuti Sigoueſus, Belloueſus, Lutharius, Viridomarus, Briomarus,
Brennus, Theſſalonus, Tectoſaces, Trocini, de quibus abunde ſupra in initio
explanauimus. Libet docere, quod perquam paucis cognitum eſſe animad-
Io. Stabius. Con. Celtis. uerto, Ioannem Stabium, Conradum Celtem, Vates abſq; odio oſtentatio-
nis undecunq; doctiſsimos, quos ob eruditionem Imperator Maximilia-
nus Cæſar Auguſtus in aulam ultro acciuit, in ea eſſe opinione, audiui, quam
referam.

referam. Quemadmodum Belgæ, pars Celtarum adhuc Germanicé loquuntur, ita cæteros Gallos non alia lingua, quam Teutonum, & Alemanorum (uti uocant) eſſe uſos. Huius rei hæc maxima habent documenta, quod Strabo Germanos, quaſi legitimos fratres, cognatoſq; Gallorum, legibus, moribus, lingua interpretetur. Quod etiam Iulius Cæſar narret, ſe per interpretem colloqui Gallis ſolitum: Arioviſtum uero regem Germaniæ uſum abſq; interprete eſſe Gallica lingua. Noſtrates inſuper Hiſtorici in treis diuidunt partes Galliam, Romanam, Teutonum, & Gallogræcam. Narbonenſis uerius Italia eſt (ait Plinius) incolæ ſe Italos etiam nunc eſſe contendunt. Celtæ Aquitani ob longinquam ſeruitutem, qua à Romanis oppreſsi fuerunt, in Romanos ritus transformati, amplius propriæ linguæ memoriam non ſeruant, Romanè corruptiſsimo tamen ſono loquuntur. Teutones, Belgæ & Germani ſunt Ciſrhenani. Gallogræcia Illyricum, Pannonas, Noricos complectitur, quòd proxima fuerit Græciæ. Nec me fugit quoſdam aliter ſentire de Gallogræcis, ſed ego domeſtica ſequor teſtimonia. Deniq; Philoſophi Gallorum Bardi, Druideſq; pulſi à Tiberio & Claudio Imperatoribus Romanis: ex Gallijs in Germaniam Magnam trans rhenum, tanq; cognatam, & eiuſdem ſermonis gentem tranſmigrarunt. Cæterum Gallos, atq; Galatas à candore corporis dictos eſſe, quidam literis mandarunt. Inter quos eſt & D. Hieronymus in commentarijs in Epiſtolam D. Pauli ad Galatas: Suæ ſententię autores citat Lactantium, Sybillam, Marcum Varronem cunctarum antiquitatum diligentiſsimum perſcrutatorem. Vnde poëta, Tum lactea colla, Auro innectuntur &c. potuiſſet (inquit D. Hieronymus) dicere candida. Idem patrium Galatarum ſermonem eum eſſe adfirmat, qui ſit Treuirum, quos eſſe Germanos palam, & manifeſtum eſt. Appianus uero Alexandrinus narrat Germaniæ & finitimis regionibus imperitaſſe quondam tres fratres Celtem, Gallum, ſiue Galatam, Illyrium, qui Celtas, Gallos, Illyricos condiderunt. Adhuc nobis Galli nomen crebrum, ſacroſanctumq; eſt, ut qui eo nomine Diuum colamus, cui & Vrbem Cœnobio inſignem maiores noſtri conſecrarunt. Eſt & pagus & tribus in inferiori Boiaria, ad utramq; Danubij ripam in diplomatibus Cæſarum Keltege, hoc eſt, Celtis terra nuncupatur. Nomen urbi etiam facit, & regiæ ſitæ ad hoſtia Alemani, uulgo Kelham, id eſt Celtæ domus uocatur: patria Leonardi ab Eckh, Boiorum doctiſsimi Iurcconſulti, & inter nobiles eloquentiſsimi, & inter eloquentes nobiliſsimi. Illud præterire non debeo, Gallos pleroſq; ortos eſſe à Germanis, ita ipſi Galli apud Cæſarē referunt, & Marcellinus ait, Gallos ex tractibus tranſrhenanis oriundos eſſe, indigenas quidem partem inhabitaſſe. Hoc ſatis quoq; conſtat, quemadmodum poſt natum Chriſtum longo tempore Germaniæ coniuncta Gallia fuit, ex Germaniáq; ortis Regibus paruit. Ita ante Chriſtum natum Germanis obediſſe principibus, unumq; regnum, unum Imperium cum Germania fuiſſe, authores ſunt. Nam & Romani (uti ſcribit Tacitus, & Cæſar) Galliam intrarunt uocati à Gallis contra Germanos. Pars Celtarum Belgæ uero omnes, Burgundiones, Nordomanni, Franci ex Germania migrarunt, in Gallia ſedes collocarunt, quas adhuc tenent, Germaniciſq; cognominantur uocabulis. Sed ad rerum geſtarum ordinem redeo.

Belgæ.
Galli qua lingua olim loquuti.
Germani Gallorū fratres.
Gallia in tres diuiſa partes.
Galli cur nūc aliter quam olim loquantur.
Gallogræcia.
Bardi. Druides.
Galli unde dicti.
Galatarum ſermo qui.
Celtes. Gallus. Illyrius.
S. Gallus.
S. Gallē urbs.
Keltege ſiue Kelzge.
Kelham.
Leonardus ab Eckh.
Galli à Germanis orti.
Gallia Germanis paruit regibus.
Romani Galliam ingreſsi.
Belgæ.
Nordmanni.
Burgundiones. Franci.

Amazones in Aſiam irruũt. Saul.

Euſebius, & Diuus Hieronymus in Chronicis annotarunt Cimbros, & Amazonas coniunctis copijs arma Aſiæ intuliſſe poſt captam Troiam, tempore Sauli primi Regis Iudæorum, quemadmodum ante captam Troiam partem magnam Europæ, non paruam Aſiæ tributariam, uectigalemq; fecerunt: ubi coniunctim eos enumerant rerum autores, id quod paulo ante narrauimus, in Aſia Cimbros, & Amazonas condiderunt. Huiuſmodi plæraq; bella, poëtico more uelata myſterijs fabularum apud nos, patrio ſermone, & numeris ſcripta leguntur. Populares noſtri heroum Codicem, quod Heroum Germaniæ geſta contineat, cognominant. Verſus ſunt Ouidij.

Heldenbuch.

Exit in immenſum fœcunda licentia uatum:
Alligat hiſtorica nec ſua uerba fide.

Mea quoq; memoria Imperator Maximilianus Cæſar Auguſtus more maiorum fabulis res geſtas ſuas uelauit, & omnem uitæ ſeriem carminibus, & patrijs, & latinis nominibus confictis celebrandam curauit, Teurodancum uocant. Rurſus ceptæ rei ſeriem proſequar.

Teurdanck.

Germaniæ populi Italiam inuadunt.

Tarquinio priſco Romæ regnante Ligures, Inſubres, Sueui, Senones, Sy-
3340. cambri, Cimbri, Chamani, alieq; Galliæ, & Germaniæ Magnæ gentes, ductoribus Belloueſo, Sigoueſo, Medone, Helitonio alpes hactenus inſuperabiles tranſgreſsi, Italiæ ſeſe ſuperfundunt. Deinde Boij (quorum maxima pars erat) pulſi Boiemia, Hercyniaq; à Marcomanis Sueuiæ populis ueſtigia priorum, rege Ciconio, ſubſequuntur. Cum iam inter amnem Padum, alpeſq; omnia tenerentur, Pado traiecto ratibus, non Ethruſcos modo, ſed etiam Vmbros ueteres colonos agris pellunt: Anconam uſq; omnia occupant. Cis Apeninum ſe tamen tenuere. Condiderunt Mediolanum, Ticinum, Comum, Brixiam, Veronam, Bergomum, Tridentum, Vincentiam, Mutinam, Parmam, Bononiam, Laudem Pompeiam, & alia plæraq; oppida inſtaurarunt. Boiorum tribus fuiſſe centum, & duodecim autor eſt Cato, Plinius recitat, Fluuius eorum Rubico finis, Ptolomæo teſte, eſt: tum Italiæ Lacus Benacus, & Larius, qui Gardæ, & Comenſis, & Rauenna ſunt. Bononia caput fuit, ipſis Boiobonia dicta, ſicut quidam literis ſcriptum reliquerunt. In Sueuorum uernaculis annalibus canitur, Brennum ducẽ ſuum centum, ac decem annos cum Romanis belligeratum: ſex urbes in Italia ab eo cõditas eſſe Hochoſenam, Teutonicam, Senam, Veronam, Brixiam, Ticinum, Mediolanum, eo tempore, quo Romæ Capitolium conditum ſit: alioqui in uetuſto Sexti, Feſti Pompei exemplari in membranis manu ſcripto lego, Mediolanenſem agrum Boijs attribui. Idcirco has gentes promiſcuè habitaſſe in Italia Ciſappenina ueriſimile eſt. Nam & Plinius Laudem Pompeiam à Boijs trans alpes profectis conditam refert. Habitaruntq; Boij Galliam Togatam, quæ eſt ſub Apenino, Padoq; amne, à Placentia uſque Rauennam, atq; Rubiconem flumen, ultra hoc Sueui Senones, quorum caput Senagallica. Cauſa in Italiam ueniendi, ſedeſq; nouas quærendi, inteſtina diſcordia, & aſsiduæ domi diſſenſiones fuerunt, quarum tædio in Italiam migrarunt. Traditur tamen quoq; fama hanc gentem dulcedine frugum, maximè uini, noua tum uoluptate captam, Alpes tranſiſſe: & inuexiſſe in Galliam,

Boij a Marcomanis ſuis ſedibus pulſi, in Italiam irruunt. Boiorum ſedes primæ in Italia. Mediolanũ. Ticinum. Comum. Brixia. Verona. Vide Ptolomæum de Sueuorum & Boiorũ urbibus in Italia. Rubico flu. Lacus Benacus & Larius. Bononia caput Boiorũ. Brennus cum Ro. 110. annis pugnauit. Hohenſena. Capitolium. Boij in Gallia Togata. Cauſa cur Boij Italiam ingreßi ſint.

(der Bojenbeen, ſunt apud Plinium Fryſiabones der Frieſenbeen. apud Beatum Rhenanum Brigobanes.)

in Galliam & Germaniam uinum illiciendæ gentis cauſa Aruntem Cluſinum, ira corruptæ uxoris, ab Lucumone (cui tutor is fuerat) ipſo præpotente iuuene, & à quo expeti pœnæ (niſi externa uis quæſita eſſet) nequirent. Hic Aruns tranſeundi Alpes gentibus his dux, & author fuit. Produnt alij hanc primam habuiſſe cauſam oppugnandæ Italiæ, quòd Helico ex Heluetijs ciuis eorum fabrilem ob artem in Italia commoratus ficum ſiccam, & uuam, oleum, ac uinum remeans ſecum tuliſſet. Porrò Thuſci duce Rheto auitis ſedibus amiſſis Alpes occupauere, & nomine Ducis Rhetiorum gentem condiderunt, quos loca ipſa efferarunt, ne quid ex antiquo præter ſonum linguæ, nec eum incorruptum retinerent. De Rhetis plura in ſubſequenti uolumine narrabuntur.| Dum autem hæc in Europa geruntur, in Aſia, Hieroſolyma Paleſtinæ urbs peculiariter Deo immortali conſecrata, ob ſcelera, & impietatem gentis à Rege Babylonio euerſa ſunt, Reges trucidati, oculis priuati, captiuiq; cum populo abducti ſunt Babylonem. Regnatum eſt in Paleſtina poſt prætores annos quatuordecim ſupra quingentos.

Vinum in Germaniam fertur primum.
Aruns Cluſinus.
Helico.
Rhetus dux à quo Rheti.
Hieroſolyma à Babylonijs euerſa.
Captiuitas Babylonica.

Quoniam ad mentionem Babyloniorum uentum eſt, quos etiam Aſsyrios Reges cognominari reperio, altius horum primordia repetam, in gratiam eorum, qui rectè in diuinis literis Philoſophari percupiunt. Quatuor eſſe regna fatalia, ſummaq; mundi Imperia (quas Græco uocabulo Monarchias uocant) Aſsyriorum, ſiue Babyloniorum, Perſarum, Græcorũ, & Romanorum, in ſanctæ religionis annalibus traditur: quæ quatuor metallis auro, argento, æri, ferro comparantur. Rectores horum capere urbes, nationes ſubigere, libidinem dominandi, cauſam belli habere, maximam gloriam in maximo Imperio putare. Cæteri Reges ſine cupiditate uitam agitabant, ſua cuiq; placebant. De quatuor ordine dicam.

Monarchiæ quatuor.

Regum Aſsyriæ duo genera fuerunt. Primi illi proles Semiramidis ſunt, & Nini, qui alio nomine Aſſur dictus eſt, & nepos fuit Nembrothi, filius uero Beli, Aſsyrios, & Vrbem ibi Ninum condidit, hæc à ſacris uatibus Niniue uocari ſolet. Vbi regnatum eſt annos mille trecentos, quinquaginta duos. Poſtremus Nini regnauit Tonoſconcoleros, qui & Græcis Sardanapalus, uir muliere corruptior, cibo potuiq; immodicè deditus: inter ſcortorum greges effœminabatur, raro in publicum prodibat. Contra hunc Phulobelechus Babyloniorum Dux (quem Diodorus Beleſum nominat) communicato conſilio cũ Arbacto, ſiue Arbace, quem Rex Medis præfecerat, clanculum coniurat. Erat ille inter ſacerdotes (quos Babylonij Chaldæos uocarunt) inclytus iuſticia, religioneq;, conſcius futurorum, perituſq; aſtrorum. Is tum exitium fatale Sardanapalo, urbiq; imminere aperit, ſocios ad arma cohortatur, gentes ad defectionem ſolicitat. Vbi ſatis uirium comparatũ, Nini iuxta Euphratem Sardanapalus obſidetur: Deſperataq; ſalute in regia pyra extructa, recluſiſq; in medio pyræ uxoribus, & Eunuchis, ſe & diuitias ultro in incendium mittit, atq; cum tota regia, & omni ſupellectile conflagrat. Poſt hæc Belochus cum Arbacto regnũ, quod uirtute ſua partum erat, diuidit. Arbactum Perſis præficit, ipſe Aſſyrios occupat, regniq; ſedem Babyloniæ conſtituit. Poſteri horum, alterum Regum Aſſyriæ genus uſq; ad Cyrum, Dariumq; reges Perſarum, annos quatuor ſupra trecentos potiti ſunt rerum. Ipſe Phulobelochus Paleſtinam, quæ Samariæ, hoc

Aſsyriorum regnum.
Ninus qui & Aſſur.
Ninus Vrbs quæ & Niniue.
Sardanapalus.
Phulobelechus.
Lib. 3. cap. 7.
Arbaces.
Chaldæi.
Sardanapali mors.
Perſarum regnum.
Paleſtina fit tributaria.

 eſt Iſraëlis

eſt Iſraëlis Regibus parebat, graui admodum tributo attriuit. Ab ipſo regnum mercatus eſt Manahes mille talentis argenti.

Manahes rex Iſraëlis.

Lege, ſi libet, ſacræ hiſtoriæ libros, quos Regum inſcribere ſolent, unde hæc excepimus. Belocho, qui regnauit annos octo, & quadraginta ſuccedit filius Teglatophulaſſar annos quinque & uiginti, euocatus in auxilium ab Achaz Rege Iudęorum, regem Syriæ interfecit, Galilæam, partemque regum Samariæ in Aſſyrios tranſtulit.

Teglatophulaſſar.

Achaz.

Salmanaſſar.

Poſt hunc Salmanaſſar gubernacula tenet annos ſeptemdecim, Samariam ſubiecit, decem Iudęorum tribus ab ipſo captiuæ in Medos, & Aſſyrios abductæ ſunt. Regnatum eſt in Samaria ducentis, uno & quinquaginta annis. Poſt fata Solomonis Regis Hebręorum (ut pro neceſsitate ſacræ hiſtoriæ Reges Iudeæ explicem) Hebræi in duas diuiſi factiones, ex uno Imperio duo fecere regna. Proles Iudæ, Beniaminque filium Solomonis ſecuta eſt. Cæteri uero (ut quibus deprecantibus ſeruitutis iugum à patre impoſitum grauiora conſilio adoleſcentum minatus fuerat) ab eo deficiunt, ſui corporis Regem creant.

Diuiſio regni Iudeorum.

Illud regnum Iudæ, hos Samariæ, ſiue Iſraëlis poſthac dictum eſt. Caput illius Hieroſolyma, huius Samaria fuit. Nec temere offendes, ubi tanta rerum, fortunæque uiciſsitudo: tam crebro reges mutati, cum ſtirpeque ob impietatem ſuam radicitus exciſi ſunt. Sæpius fame, ſæpius peſtilentia laboratum eſt, ſæpius hoſtis obtriuit. Clauſa etiam cæli beneficia ingrato populo, priuates, & ſacerdotes (qui mandato Dei immortalis, patris indulgentiſsimi ad iuſtitiam, uerum que cultum hortabantur) non ſolum non auditi, uerum crudeliter interempti ſunt.

Cauſa malorum praui ſacerdotes.

Cauſa horum malorum non minima praui ſacerdotes fuerunt, qui ſub prętextu religionis populum fallebant, legem interpretando (quemadmodum & noſtro æuo fieri ſolet) ſuis moribus aptam faciebant: Ad ultimum, plebes quæ ferè regenti ſimilis eſt) capta in Medos Aſsyrios tranſmigrare iuſſa, pænas contemptæ religionis dedit.

Sennacherib.

Sennacheribus poſtea filius Salmanaſſaris regnum accipit, cuius Herodotus quoque mentionem facit. Is odio proſequebatur Hebræos, contra Ezechiam Regem Iudæ, principem pientiſsimum arma mouet, Hieroſolyma expugnaturus.

Ezechias rex Iude.

Sennacherib occiditur.

At nocte una in exercitu eius centum octoginta quinque millia hominum diuinitus extincta ſunt. Ipſe turpi fuga domum elapſus ſeptimo regni anno in templo à proprijs filijs trucidatur.

Aſſaradon.

Regnat deinceps Aſſaradon, qui & Aſſenaphar decem annos, in Samariam Medos, Babylonios miſit, qui terram colerent, ne deſerta, habitationique hominum minus ideonea redderetur, fieretque latibula ferarum.

Merodachus.

Excipit Aſſaradonem Merodachus cognomento Baladan, tenuit regnum annos duos, & quinquaginta: ad Ezechiam ſuperiorem cum muneribus legatos mittit exploratum, quid nam portentum ſibi uellet, quod tum acciderat. Ezechias lætaliter ęgrotabat, cui deſperanti ſalutem, complorantique fatum ſuum Maieſtas æterna quindecim annos adiecit. Et diem præter naturæ legem, haud ſcio quot horis, producit.

Miraculum Dei.

Sed iuſſu autoris naturæ retrorſum Orientem uerſus tendens curſus iterat relictos, longiſsimum diem mortalibus miniſtrat. Id fama diuulgatum eſt, animaduerſumue à Chaldæis.

Benmerodachus Rex.

Manaſſes.

Eſaias ſerra necatur.

Annos deinde unum, & uiginti præfuit Babyloniæ Benmerodachus. Is Manaſſen Regem Iudeæ omnibus flagicijs, ſceleribuſque inquinatiſsimum (ut qui Eſaiam Prophetam ſerra lignea conſectum crudeliſsimè necauerit) uinctum Babylonem duxit:

ubi

ubi eidem poſt tot aduerſitates reſipiſcenti, & adfirmanti, profitentiq; ſe non amplius peccaturum, ſupremus Deus pater indulgentiſsimus (qui purgari homines à peccatis maxime cupit) non ſolum ueniam omnium criminum donauit, uerum rurſus quoq; ad Imperij culmen ipſum euexit: quo foret illuſtre diuine dementiæ monumentum. Benmerodacho ſuccedit in Aſſyria annos quinq; & triginta Nabocodroſorus (ita enim Strabo eum adpellat, qui ſacris literis eſt Nabuchodonoſar) contra quem Nechao Rex Aegypti uſque Euphratem arma mouet: & Ioſiam religioſiſsimum Iudæ regem Babylonijs fœderatum, occurentem hoſtiliter prælio occidit. Deinde Ioachaz filium Ioſiæ, quem populus regem iuſſerat, uinctum cathenis in Aegyptum deportat. Centum talentis Aegypti, & talento auri terram mulctat: quod tributum uiritim exactum eſt, regnumq; uendidit fratri huius Iehoiakim, ſiue Heliakim, quem enim Hebræi Heliakym, Syri Heli, Aegypti Iehoiakim, uulgus Ioakim uocare ſolet. Verum rex Babylonius collectis copijs iuxta Euphratem Aegyptium cædit, fundit, regi Aegyptio maximam partem regni auffert: Paleſtinam deinde tributariam facit, uictorq; Babyloniam redijt, regnum per manus filio tradidit, qui Nabocodroſorus Magnus adpellatur, Herculiq; à Chaldæis præfertur: potitus eſt rerum annos quinq;, & quadraginta. Ei Rex Iudeæ cum obedire detrectaret, Ipſe Paleſtinam inuadit, Hieroſolyma expugnat, Ioakim uinctum cathenis Babylonem miſſurus, mutato conſilio, ante mænia urbis trucidat. Templi inſtrumenta, Gazam omnem domum defert, in fano ſuo Babylone locauit. Interim Iehoiakim filius ſuperioris Iehoiakim annos natus octodecim regnum inuadit Paleſtinæ, tenetq; menſes tres, dies decem. Babylonius enim rex octauo regni anno copias rurſus aduerſus Paleſtinam mittit, ceptaq; eſt urbs Hieroſolyma obſideri, ſubſecutus eſt & Rex cum nouo milite, ſed Iehoiakim conſilium ſecutus Hieremiæ uatis diuini, cum matre, & purpuratis Ezechiele Propheta, cum famulitio ultro ſeſe uictori permittit, qui omnes relegati ſunt, cum Gaza regia Babylonem, in carcereq; ſeruati. Cæterum Nabocodroſorus Paleſtinæ regem dedit, Sedechiam filium Ioſiæ patruum huius Iehoiachim, quem uulgus Ioachim uocat. Verum Sedechias domum redeuntibus Aſſyrijs, immemor beneficij, Hieremiæq; legati Dei monita ſpernens, Babylonio regi ſeruire recuſat, ab eoq; deficit. Nabocodroſorus ubi hoc accepit, continuo cum exercitu, hoſtiliq; animo in Iudæam proficiſcitur, Hieroſolyma biennio circumſidet, tandem expugnat, Sedechiam Regem luminibus priuat, Vrbem cum templo ſuccendit, mænia dirui, ſolo æquari iubet, populus (præter paucos admodum uinitores, & agricolas, & quos fuga ſeruauit) captus abductus Babylonem in exilium impietatis pœnas graui ſeruitio pependit. Factum eſt id undeuiceſimo regni anno Nabocodroſori Magni. In Daniele Propheta, & Hieremia plura de hoc rege ſcripta offendes: me indicare huiuſmodi ſatis, ſuperq; eſt. Amilinus Euilomerodachus Nabocodroſoro parenti ſuccedit. Primo regni anno Ioachimum è carcere eripit, in precioq; habet, regiæ menſæ conuiuā adhibet: uitā proximā regiæ Maieſtati degere permittit, eidē annonam, & ueſtimenta tribuit: Neri tum ei cognomen populus indidit,

Naobchodonoſar.
Strabo li. 15.
Nechao Rex Aegypti.
Ioſias.
Ioachaz.
Iehoiakim.
Heliakim. Heli. Ioakim. Ioachim.
Nabocodroſorus Magnus.
Nabuchodonoſor templū Dei ſpoliat.
Iehoiakim. iunior.
Hieroſolyma obſidetur.
Hieremias.
Sedechias rex
Sedechias oculis priuatur.
Amilinus Euilomerodabachus.

quod lucerna Dauidici generis, quæ uidebatur extinguenda, in ipſo reaccenſa
Pſal. 88. ſit. Quamobrem Hymnorum ſacrorum carmen octauum, & octogeſimum
factum eſt, gratiæ immortali Deo actę, boniſq; ominibus, & uotis, precationi-
bus etiam ſolennibus, celerior Meſsiæ aduentus efflagitatus eſt. Diſceſsit Ami-
linus regni anno triceſimo, tribus relictis filijs, qui Imperium tenuerunt annos
Regaſſar. Labaſſarodochus. Balthaſar. Cyrus, Darius. Aßuerus Hiſtaſpis. Apandas qui & Aſtyages. non amplius quatuordecim. Primus Regaſſar nomine tres regnauit annos:
alter Labaſſarodochus ſex: Balthaſar tertius quinq;. Tum Cyrus & Darius
annos natus ſexaginta duos fratres, filij Aſueri Hiſtaſpis Medi, deuicto Apan-
da (Græcis eſt Aſtiages) rege Medorum, & Balthaſare hoc interempto Im-
perium ad Perſas transferunt: regnum Medorum, & Babyloniorum ſoluunt,
Qua tempeſtate Romæ exacti reges ſunt ob ſtuprum illatum Lucretiæ. Per-
ſarum Reges pro neceſsitate ſacrarum literarum paucis commemorabo. Me-
Reges Romæ exacti. Lucretia. taſthenem Perſam ſequor, qui ueriſsime de his, tempore Alexandri Magni
prodidit. Cyrus & Darius autores regni Perſarum ex æquo regnarunt in Per-
ſide annos duodecim, Babyloniæ duos, mortuo tum Dario Cyrus ſolus an-
Metaſthenes. Perſarum regni autores. nos duos & uiginti. Ipſi primo anno, quo Babyloniam cęperunt, Hebræos,
qui iam ſeptuaginta annos exularant, publico edicto reſtituunt ſolo natali, tem-
Iudæi captiuitate ſoluti. plumq; cęleſti numini reſtaurari mandant: ſumptus publicè à Regibus ex fi-
ſco prębiti. Iudæi igitur duce Barachia quem Zorobabel uocant, ſoluta captiu-
Barachia qui & Zorobabel. uitate in Paleſtinam læti migrant. Nec mora è ueſtigio aram, ubi ſacrificarent
æternæ Maieſtati conſtruunt. Cumq; iam anno altero fundamenta templi
Iudæi templū ædificant. iecißent, opuſq; ſurgeret Darius Rex decedit. Finitimi ob gentile aduerſus Iu-
dęos odium, eos ab incepto ui prohibuere. Longius aberat Cyrus, quàm ut
adiri poſſet, ſubacta enim Aſia, & uniuerſo Oriente in poteſtatem redacto,
Cyrus bellum Scythis infert. Thomyris. Araxis flu. Scytis bellum intulerat. Erat autem eo tempore Scytharum Regina Thomy-
ris, quæ non muliebriter aduentu hoſtium territa, cum prohibere eos finibus
poſſet, uadum Araxis fluminis tranſire permiſit. Itaq; Cyrus traiectis copijs,
cum aliquantiſper in Scythiam proceſsiſſet, caſtrametatus eſt. Deinde poſte-
ra die cum ſimulato metu, & refugiens, caſtra deſeruiſſet, uinum affatim, & ea
quæ erant epulis neceſſaria reliquit. Quod cum nunciatum Reginæ eſſet, adoleſ-
ſcentulum filium ad inſequendum eum cum tertia parte copiarum mittit. Cum
uentum ad caſtra Cyri eſſet, ignarus rei militaris adoleſcens, ueluti ad epulas,
non ad prælium ueniſſet, omiſsis hoſtibus, inſuetos Scythas uino ſe onerare pa-
titur: priuſq; Scythæ ebrietate quam bello uincuntur. Nam cognitis his, Cy-
rus reuerſus per noctem ſaucios opprimit, omneſq; Scythas, cum Reginæ filio
Thomyris filius occiditur. interficit. Amiſſo tanto exercitu, & quod grauius dolendum, unico filio
Thomyris orbitatis dolore non lachrymas effundit, ſed in ultionis ſolatia in-
tendit, hoſteſq; recenti uictoria exultantes pari inſidiarum fraude circumde-
Cyrus uincitur & occiditur. dit. Quippe ſimulata diffidentia, propter uulnus acceptum, refugiens Cy-
rum aduſq; anguſtias perduxit. Ibi compoſitis in montibus inſidijs ducen-
ta millia Perſarum, cum ipſo rege trucidauit: in qua uictoria etiam illud me-
morabile fuit, quod ne nuncius quidem tantæ cladis ſuperfuit. Caput Cy-
ri amputatum, in utrem humano ſanguine repletum conijci iubet, cum
hac exprobatione crudelitatis, ſatia te ſanguine, inquit, quem ſitiſti. Cy-
rus regnauit annos ſex, & triginta, non initio tantum regni, ſed continuo
totius

totius temporis ſucceſſu mirabilis: ut de quo ueridici Dei immortalis interpretes longo ante tempore, adiecto etiam proprio nomine, uaticinati ſunt.

Cyrum excepit nepos ex fratre Dario Aſuerus Artaxerxes primus (in hiſtoria Iudithæ Nabuchodonoſor cognominatur, græcis eſt Cambiſes) eius regni anno primo præſides Syriæ (ob antiquam cum Iudęis ſimultatem) grauiter Iudęos Epiſtola accuſant perfidiæ, cædis, defectionis eoſdem arguunt, quamobrem Ieſus Pontifex (demandata filio Heliakim, qui & Iehoiakim interim prouincia pontificis) legatus crimina obiecta confutaturus Babylonem proficiſcitur, ibi tum ſe Rex continebat: ulturuſq; cędem patrui meditabatur expeditionem aduerſus Arpaxat, cuius fraude, atq; ope Cyrus perierat. Ipſe quoq; Medos, Perſas, & Aſsirias occuparat. Cum itaq; bellicis tumultibus Aſuerus intentus eſſet, Ieſus auditus non eſt. Victor tandem Aſuerus, cum Holofernem ducem ſuum ab Hebræis trucidatum accepiſſet, uetuit publice reſcripto mænia urbis, & templum extrui. Tum Ioakim pontifex abſente patente res geſtas Iudithæ memoriæ commendauit. Tenuit gubernacula Artaxerxes annos uiginti, Ipſi ſuccedit filius Darius annos ſeptem & triginta, cum fratre Cyro Artabane ob regnum contendit: deinde ad arma uentum eſt, ibi uictor Darius, non ſolum acta parentis reſcidit: Sed uotis nuncupatis quoq; ædificari templum publice edicto præcepit. Anno regni eius primo Ieſus pontifex rediit. Altero deinde anno adhortantibus Aggeo, & Zacharia nunciis Dei Opt. Max. Hebræi templum conſtruunt, quarto demum anno perficiunt. Darius tertius cognomine Nothus poſtea Perſis imperat annos undeuiginti. Græci haud ſcio quem ſibi pro hoc Dario Xerxem fingant. Hic à patre acceptum regnum filio per manus dedit. Is eſt Aſuerus Artaxerxes Magnus Darius Meneon maritus Ediſſæ, quæ & Heſter neptis Mardochei, qui uitæ annos centum nonaginta octo expleuit. A quo per Epiſtolam admonitus, rogatuſq; Ioakim pontifex rem geſtam literis mandauit: Anniuerſariumq; ſacrificium inſtituit. Septimo huius regni anno Eſdras ſacerdos armarium diuinæ legis in Paleſtinam migrauit: Viceſimo deinde anno pocillator Regis Nēemias ſubſequitur, mænibus Hieroſolyma cingit. Regnauit Artaxerxes annos quinq;, & quinquaginta. Poſtea Artaxerxes Ochus filius Ediſſæ tenet regnum annos ſex & uiginti: eius filius Arſes quatuor. Poſtremus apud Perſas regnauit annos ſex Darius quartus Arſami filius Codomanus ante dictus, pręfectus Armeniorū, bellum cum Alexandro Magno diu uariante fortuna, magna uirtute geſsit. Poſtremo uictus ab Alexandro, à cognatis occiſus inſidiis: uitam pariter cum regno Perſarum finiuit, quod annos duntaxat (ut ſunt omnia humana caduca) tres ſupra trecentos manſit: quemadmodum Arabarzanes quoq; apud Q. Curtium, Alexandro literis aperuit. Sed longius ab incepto ſtudium & neceſsitas ſacræ hiſtoriæ nos traxit. Nunc ad Europam, Germanoſque reuertar, ſi prius admodum pauca de Imperio Macedonum, quod & Græcorum uocari ſolet, attigero./

Artaxerxes qui & Cambiſes.
Ieſus pontifex.
Iehoiakim.
Arpaxat.
Iudithæ hiſtoriæ autor.
Darius.
Cyrus Artabanes.
Aggeus. Zacharias.
Darius Nothus.
Aſuerus Artaxerxes.
Darius Meneon. Ediſſa que et Heſter.
Heſter hiſtoriæ author.
Eſdras.
Neemias.
Artaxerxes. Ochus.
Arſes Rex.
Darius quartus Codomanus.
Alex. Mag.
Darius uincitur.
Arabarzanes.
Authoritas Beroſi.

Alexander ille Magnus Imperii Gręcorum author, puer acerrimi ingenii, literarum ſtudiis eruditus fuit; exacta pueritia per quinquennium ſub Ariſtotele doctore inclyto omnium Philoſophorum creuit. Accepto deinde Imperio Regem ſe terrarum omnium, & mundi appellari iuſsit. Annos natus uiginti, cum

Monarchia tertia.
Ariſtoteles.

triginta

triginta duobus peditum millibus, Equitum quatuor Aſiam, Perſarumq; regnum inuadit: Hac tam parua manu, uniuerſum terrarum orbem, utrum ſit admirabilius, uicerit, an agreſſus fuerit, incertum eſt. Cum ad tam periculoſum bellum, exercitum legeret, non iuuenes robuſtos, nec primo flore ætatis, ſed ueteranos, plęroſq; etiam emeritæ militiæ, qui cum patre, patruiſq; militauerant, elegit, non tam milites, quam magiſtros militiæ electos putares. Ordines quoq; nemo niſi ſexagenarius duxit: ut ſi principia caſtrorum cerneres Senatum te alicuius priſcæ Reipub. uidere diceres. Illius amici eius uirtutis erant, ac uenerationis, ut ſingulos Reges putares. Quippe ea pulchritudo, & proceritas corporis & uirtutum, & ſapientiæ magnitudo in omnibus fuit, ut qui eos ignoraret, non ex una gente, ſed ex toto terrarum orbe electos iudicares: nec ulla gens unquam tam clarorum uirorum prouentu floruit, quos primum Philippus pater, mox Alexander tanta cura legerat: ut non tam ad ſocietatem belli, quam in ſucceſsionem regni electi uiderentur. Quis igitur miretur talibus miniſtris, Orbem terrarum uictum? Sed ut breui hos imperium cõaluit, ita breui collapſum eſt. Cum Alexandro maieſtas eius orta, cum eo pariter occidit. Ipſe enim ſublato hoſte (ut ſunt animi hominum nimia fęlicitate merſi, impotentes ſui) ſucceſſu rerum elatus, impatienſq; tantæ fortunæ, ut Deus adorari uoluit. Nec iracundiæ, nec uoluptatibus temperare potuit: inter epulas ebrius ſuorum ſe ſanguine aſperſit: quorum ope potiſsimum uicerat, trucidauit crudeliſsimè. Duodecimo tandem regni anno, inſidijs petitus à ſuis, qui eius crudelitatem latius ſerpere metuebant, ueneno in ipſo flore ætatis Babylone extinctus. Duces Alexandri declarato fratre eius Philippo Rege, primo ſpecie alieni Imperij procurandi ingentia inuadunt regna (ſed aduerſus immodicas cupiditates nullus ſtat terminus, & difficile eſt eo contentum eſſe, quod offert occaſio, ſordent prima cum, maiora ſperantur) interfectis Alexandri uxoribus, liberis, matre, omnibus deniq;, quicunq; Alexandrum etiam longinqua cognatione contigerant: reges ſe à populo appellari iubent, ita ex uno Imperio, quatuor confecere regna, Aſiæ, Syriæ, Macedoniæ, Aegypti. Quodq; Imperium ſub uno ſtare potuiſſet, dum à pluribus ſuſtinetur, corruit. Ipſi denuo in ſemetipſos arma uertunt, & cum ciuilibus bellis uires ſuas, ſeq; confeciſſent, facilem prębuere uictoriam Romanis. Qui Regibus captis, trucidatis, pulſis, eorum regna in formam prouinciarum redegerunt. Paulus Aemilius Macedoniam, uno die duabus, & ſeptuaginta urbibus direptis, ac uenditis. L. Cornelius Scipio Aſiaticus Aſiam: Cn. Pom. Magnus Syriam: Imperator Cæſar Auguſtus Aegyptum Romano ſubiecit Imperio. Hæ nunc regiones omnes Turcarum ſeruiunt Imperatori, non ſine maxima Chriſtianorum principum infamia, iacturaq; Reipub. Chriſtianæ: pudet, pigetq; dicere, quam degeneres ſimus. Nos peſsima, atq; diuerſa inter ſe uitia, luxuria, atq; auaricia peſſundant. Maiores noſtri (apud quos pluris ferrum, quam aurum erat) lacte, & caſeo, auenæ pulte, parco, ac parabili uictu contenti, pellibus ferarum, & rhenonibus (quæ uenatio ſubminiſtrabat) ueſtiti, Darium opulentiſsimum Perſarum Regem (qui Græciam debellauit, Macedoniam domuit, Iolas nauali prælio ſuperauit) turpi ex Germania ſubmouere fuga: ipſe enim Germanorum Orientalium (quos Scythas &

Diſciplinæ militaris exemplum.

Philippus Alex. pater.

Alex. Mag. mores.

Philippus frater Alex. Rex eligitur.

P. Aemilius.

L. Cor. Scypio.

Imp. Cæſ. Auguſt.

Darius Rex perſarum.

Getas uocare ſolent) regi Landino nomine bellum intulit. Huius filiam Darius in matrimonium petierat. Landinus Perſæ adfinitatem, amicitiamꝗ ſpreuit. Darius ita ſe contemni non æquo ferens animo, ponte Danubium committit, armatis ſeptingentis millibus hominum Daciam, qui nunc Septem caſtrenſes ſunt, ingreſſus eſt. Non facientibus hoſtibus pugnæ poteſtatem, ſero animaduertit interrupto ponte Hiſtri, reditum ſibi intercludi poſſe. Inſidias igitur metuens, amiſsis nonaginta millibus hominum, trepidè refugit, quæ iactura abundante multitudine inter damna numerata non eſt.

Germani Orientales qui. Landinus Rex. Darius aduerſus Germanos expeditionē parat. Darij fuga ex Germania.

Regnante deinde apud Perſas Artaxerxe Magno, marito Ediſſæ, quæ & Heſter, Germani ſeu ex ueteri, & antiquo gentis inſtituto, ſeu abundante domi multitudine, cum eos non caperent terræ, quæ genuerant, trecenta millia hominum ad ſedes nouas quęrendas uelut peregrinatum miſerunt. Alij ſcribunt latrocinandi ſtudio, alienaꝗ rapiendi, more priſco, cæteris contemptis, patrios deſeruiſſe penates. Sunt qui tradant ab ultimis terrarum oris, cum omnia cingerentur Oceano, ingenti agmine profectos, cum iam media uaſtaſſent. Ex ijs portio, duce Brenno filio Regis Angilorum (Sueuorum natio eſt) in Italia fauentibus (qui ante Alpes tranſgreisi erant) Germanis conſedit: quæ & Vrbem Romam captam incendit: quemadmodum mox enarrabimus. Et portio Illyricos ſinus per ſtrages Barbarorum penetrauit, & in Pannonia conſedit: ibi domitis Pannonijs per multos annos cum finitimis bella geſsit. At in Italia M. Cæditius de plebe, nunciauit Tribunis, ſe noctis ſilentio audiſſe uocem clariorem humana, quæ Magiſtratibus dici iuberet, Gallos (hoc eſt albos) & Teutonas, atꝗ Germanos aduentare: Id (ut fit) propter autoris humilitatem ſpretum eſt, & quod longinqua tum, eoꝗ ignotior gens erat. Brennus Sueuorum Regulus, legatos ad Dionyſium Siciliæ Regem (qui tum aduerſus Græcos eam partem Italiæ incolentes, quæ tum Magna Græcia dicebatur, ubi eſt Tarentum oppidum, bellum gerebat) mittit, ſocietatem, ac amicitiam petitum: gentem ſuam inter hoſtes eius poſitam eſſe, magno uſui ei futuram, uel in acie bellanti, uel de tergo intentis in prælium hoſtibus, aperuit. Grata legatio Dionyſio fuit. Ita pacta ſocietate, & Teutonum auxilio auctus, bellum uelut ex integro reſtaurat. Germani quoque eius ſocietate freti, Ethruſcorum oppida, quæ nondum expugnarant, ſibi depoſcunt, belloque laceſſunt. Boij, qui ante ducentos annos in Italiam tranſcenderant, cum Senonibus (quos fuiſſe Sueuos inter illuſtres conſtat autores: & etiam nunc apud nos carminibus antiquis canitur) Melpum Vrbem opulentia præcipuam, euertunt, atꝗ delent, author eſt Cor. Nepos. Brennus deinde Cluſium obſidet, auxilio fuiſſe Boios Sueuis ex Plinio exiſtimare licet. Romani tum Imperij radices Tiberino agro, Latioꝗ antiquo millibus paſſuum quinquaginta finiebantur. Vicinæ Vrbes, uelut æmulæ, ultro etiam bello laceſſebant. Cluſini nouo, & incognito hoſte exterriti legatos Romam, qui auxilium à Senatu peterent, miſerũt. De auxilio nihil impetratum, legati tres miſsi, qui Senatus, & populi nomine agerent cum Germanis, ne ſocios populi Romani, atꝗ amicos, à quibus nullam iniuriã accepiſſent, oppugnarent, Romanis eos bello quoꝗ, ſi res cogat, tuendos eſſe. Legatis in concilio Germanorũ reſpondetur, Quinã gentium ſint Romani, neſcimus: nec

Germanorum tranſmigratio. Brennus. Germani in Pannonia cõſideat. M. Cæditius. Brennus Sueuorum dux. Dionyſius Rex. Boij. Melpum delent Boij. Cluſium. Romani Imperij radices.

quicꝗ

quicquam nobis cum ipſis rei eſt, Cluſini partem agri, quem latius poſsident, quam colant, concedant, aliter pax impetrari non poteſt. Suſcipientibus deinceps Romanis, atque quærentibus, quid nam Germanis in Italia omnino rei, & quod nam ius id eſſet, agro poſſeſſores ſpoliare. Accenſis inde utrinque animis, primo ad iurgium uentum eſt, mox prælium conſeritur. Legati quoque contra ius gentium arma capiunt, & fortiter ante ſigna Cluſinorum pugnant. Quod ubi Germani agnouere, ſigno dato, per totam aciem receptui canunt. Omiſſa inde ira aduerſus Cluſinos, in Romanos belli ſtudium conuertunt. Erant qui extemplo Romam eundum cenſerent. Vicit ſeniorum ſententia. Legati prius mittuntur queſtum iniurias, poſtulatumque, ut pro iure gentium uiolato, legati dederentur. Vbi mandata popularium Germani expoſuerunt, Senatus cognitionem de poſtulatis ad populum reijcit. Vbi plus gratia, ac opes ualuerunt, ultro honos habitus uiolatoribus iuris humani, Magiſtratus delati, nedum mulcta indiceretur. Ipſi Tribuni militum conſulari poteſtate creati ſunt, tantum abfuit, ut dederentur, aut de eorum pœna ageretur. Infenſi Germani bellum propalam minitantes, ad ſuos redeunt, confeſtim citato agmine Romam uerſus tendunt.

Galli Senones Romam petunt.

Vrbes alias raptim prætereuntes omnia tumultu complent. Romam ſe ire magno clamore ſignificant. Fit fuga agreſtium. Romani fama, nuncijſque Cluſinorum, aliorumque populorum exciti, ad undecimum lapidem ab urbe iuxta Alliam

Allienſis conflictus.

flumen hoſtibus occurrunt. Brennus Regulus Sueuorum, omiſſa multitudine, quæ in æquo campi conſederat, in ſubſidiarios, qui editum locum occuparant, impetũ dat. Parumper illos tutatus eſt locus. Vbi loco pulſi, continuo omnes

Romanorum fuga.

terga uertunt, fit fuga paſsim, pauci Romam, pars maxima Veios perfugit. In turba impedientium fugam, qui ad ripam Tiberis abiectis armis defugerant, magna ſtrages facta: multos imperitos nandi, aut inualidos, hauſere gurgites. Erat inter uiam Salariam & Tiberim lucus permagnus, plærique uicti ac fugientes è prælio ſe occultauerunt ibidem: ubi & quotannis feſta in hoc luco poſt-

Lucaria feſta.

hac celebrant, lucariaque uocabant. Germani tam repentina uictoria præter ſpem potiti, haud multo ante Solis occaſum ad Vrbem Romam perueniunt. Vbi cum Equites progreſsi, non portas clauſas, non ſtationem pro portis excubare, non armatos eſſe in muris retuliſſent, noctem, inſidiaſque, & ignotæ ſitum urbis ueriti, extra Vrbem conſederunt. Romæ ubi hoſtes adeſſe nunciatum eſt, qui tum ibi erant totam Vrbem lamentis implent, rati reliquos omneis cæſos eſſe. Iuuentus armata in arcem fugit. Cæteri qui inutiles bello, ex urbe cum liberis, uxoribus effuſi, per agros dilabuntur, urbeſque petunt finitimas: ſacra in doliolis condita, Flamines, ac Veſtales uirgines ſacello defodiunt, cum cæteris quæ ferre poterant, ex urbe excedunt. Turba ſeniorum, qui ampliſsimis uſi erant honoribus, domos regreſſa, inſignibus magiſtratuum, cultuque fortunæ priſcæ ampliſſimo, in medio ædium, ſellis eburneis ſedens, hoſtium aduentum expectabat. Senones poſtero die apertam Vrbem inuadunt, primoque trepidabant, ne qui

Senones Romam ingreßi.

ſubeſſet dolus. Mox ubi ſolitudinem uident, Vrbem patente porta ingrediuntur, in forumque perueniũt acie inſtructa. Solitudine abſterriti, ſuſpectis locis præſidia collocant, ne quis in diſsipatos impetus fieret. Cæteri dilapſi ad prædã patẽtes paſsim domos adeũt, ubi ſedentes in ſellis ſenes Auguſto ornatu, habituque ueluti ſimulachra Deorũ uenerabundi intuent. Vnus ex ſenibus in caput Sueui

barbam

barbam ſuam (ut tum omnibus promiſſa erat) permulcentis ſcipionē eburneū impegit: ab eo initium cædis ortum, omnes cæteri quoque in ſuis ſedibus trucidantur. Tecta deinde diripiunt Germani, exhauſtis faces admouent, totam Vrbem igne, ferro uaſtant: ſex menſes circa arcem hęrent, obſeſsi in Capitolio Romani ex mulierum capillis tormenta faciunt, inde ædem Veneri Caluæ conſecrarunt. Panis iactatus in Germanorum caſtra, ut deſperarent inopia ſubigi poſſe Romanos. Peſtilentia enim, fameſque obſeſſos pariter & obſidentes urgebat: induciæ factæ, obſidio ſoluta eſt. Mille pondo auri Romani redimunt pacem: inter accipiendum aurum Camillus collectis profugis ex prælio Romanis, Germanos imparatos, inopinatoſque, & nihil mali ſuſpicantes facile cecidit. Fugientibus, ne deſperantibus rediret in præcordia uirtus, non ſolum uia data, ſed & nauigia permiſſa, quibus Tiberim tranſirent, & commeatus, ita cenſente Senatu, præbiti ſunt. Capta Roma eſt quarto decimo Calendas Auguſti, ab V. C. anno ſupra trecenteſimum quarto & ſexageſimo. Hunc diem Roma faſtis man dauit, atereque decreto pontificum iudicatus eſt. Cum reliquis & alijs Italiam incolentibus ſubinde pugnatum eſt. Manlium Torquatum, M. Valerium Coruinum, alioſque Romanos duces cum his bellaſſe in annalibus inuenio. Compluera prælia tumultuaria latrocinantium more fuerunt. Ipſi.n. ingenti ſæpius precio mercedeque conducti ab Ethruſcis, Vmbris, alijſque Italiæ populis infeſtis Romæ uelut in ceruicibus poſitæ, Romanum peruaſerunt agrum. Cum ſæpe alias, tum eo anno, quo Q. Fabius Maximus, quintum, P. Decius, quartum Coss. fuerunt, Teutonici tumultus pręcipuus terror ciuitatem tenuit: Imperatoreſque bello ambo delecti, Senones Sueui multitudine ingenti, rurſus ad Cluſium (quod Carmas olim appellabant) uenerunt, legionem Romanam, caſtraque oppugnatum. Scipio qui caſtris pręerat, loco adiuuandam paucitatem ſuorum militum ratus, in collem, qui intra Vrbem, & caſtra erat, aciem erexit, ſed ut in re ſolita, parum explorato itinere ad iugum perrexit, quod hoſtes ceperant, parte alia aggreſsi: ita cæſa à tergo legio, atque in medio, cum hoſtis undique urgeret, circumuenta: deletam legionem, ita ut nuncius non ſupereſſet, quidam authores ſunt. Nec ante ad Conſules, qui iam haud procul à Cluſio aberant, eius cladis fama perlata eſt, quam in conſpectu fuere Teutonici equites: pectoribus equorum (qui mos adhuc eſt Orientalium Germanorum) ſuſpenſa geſtantes capita, & lanceis infixa. Congreſsi cum duobus Coſſ. cum equitatum Romanum in fugam uertiſſent, Decium deuotum Dijs Manibus occidunt: ſuperſtitione magis deinde, quam uirtute uicti ſunt. Iidem paruo poſt tempore, cum ipſis populus Romanus bellum ob uiolatos legatos indixiſſet, L. Cœlium prætorem cum legionibus profligarunt. Hæc ad Occidentem, & Meridiem tum geſta, in Oriente, & Aquilonis in ora, non minor tumultus fuit, Philippus Macedonum Rex pater Alexandri Magni, poſteaque multis urbibus direptis, Græciam domuerat, finitimos in poteſtatem redegerat, in eam Magnæ Germaniæ partem, quæ Hiſtro, Pontoque contermina eſt, Danubio traiecto, prædandi cauſa proficiſcitur, more negociantium impenſas belli alio bello refecturus. Mathæas qui eo tempore erat Rex harum regionum, cum copijs occurrit. Cumque ſui uirtute, ac animo preſtarent, aſtutia Philippi uincuntur. Capta pecoris magna uis, & uiginti millia puerorum ac fœminarum, auri, argentique nihil. Sed reuertentem Philippum

Capitolium obſidetur. *Venus Calua.* *Camillus Senones cedit, & Romam liberat.* *Flumini de Viris illuſt. cap. 23.* *Roma capta quando.* *Man. Torquatus. M. Val. Coruinus.* *Galli Senones aduerſus Ro. mercede conducti.* *Cluſium Carmas dictum.* *Scipio.* *Legio Ro. à Gallis cæſa.* *Decius.* *L. Celius prætor cæſus.* *Philippus Macedoniæ Rex.* *Mathæas Germaniæ Rex.*

Philippus Vulneratur. lippum accolæ Hiſtri armis excipiunt. Philippus ita in femore uulneratus eſt, ut per corpus eius equus interficeretur, cum omnes occiſum putarent, præda amiſſa eſt.

Alex. Mag. Zopyrion. Nec impune nos Philippi filius Alexander magnus laceſsiuit. Nam Zopyrion præfectus Ponti ab ipſo relictus, ocioſum ſe ratus, ſi nihil ipſe geſsiſſet, adunato triginta millium exercitu, maioribus noſtris bellum intulit. Cæſus cum omnibus copijs, pœnas temere illati belli genti innoxiæ luit.

Germani in Aſia militāt. Ea quoq; tempeſtate Germanos in Aſia militaſſe, præter famam uulgatiſsimam, antiqua carmina, domeſtica uidelicet teſtimonia, autorem habeo Q. Curtium, qui inter auxilia Darij Regis Perſarum (quem uariæ gentes, ne ſocijs ſatis quidem notæ ſequebantur) Sueuos connumerat.

Sueui in Darij exercitu. Canitur apud nos Alexandrum Aſia perdomita in Europam arma conuertere decreuiſſe, miſiſſeq; ad Germanos, finitimoſq; quendam ex amicis, qui denunciaret ne Tanaim, atq; Hiſtrum amnes iniuſſu Regis tranſirent: à latrocinijs ſe continerent.

Alex. Mag. legatio ad Germanos. Germani facti magni. Arrianus de rebus geſtis Alex. Maiores noſtri militiæ factis magni, ad uerborum, linguæq; certamina rudes, gladium Alexandro miſere per legatos, quos conuiuio adhibitos cum Alexander, quid nam maxime timerent, ratus ſe dicturos, interrogaret: Nihil aliud Rex præſtantiſsime (inquiunt) quam ne cœlum in nos corruat.

Germanorū ad Alexandri rogatū, reſpō ſio. Germanorū inſolentia in reſpondendo & interrogando. Adfuerunt & Germanorum Orientalium (quos Sarmatas, & Scythas ſcriptores rerum, nos Venedos, ipſi ſe Sclauos uocant) oratores, hos ita locutos accepimus. Si Deus auiditati tuæ par corpus dediſſet, orbis terrarum te non caperet, altera manu Orientem, altera Occidentem contingeres. Et hoc aſſecutus ſcire uelles, ubi ſolis fulgor abſconderetur. Sic quoq; concupiſcis quæ non capis, ab Europa petis Aſiam, ex Aſia tranſis in Europam. Deinde ſi humanum genus omne ſuperaueris, cum ſyluis, & niuibus, & fluminibus, feriſq; beſtijs bellum geſturus es, Arbores magnæ, quæ diu quidem creſcunt, una hora extirpantur: Leo quoq; minimarum auium pabulum eſt, & ferrum rubigo conſumit. Nihil tam firmum eſt, cui periculum non ſit etiam ab inualido. Quid nobis tecum eſt? nunquam terram tuam attigimus, qui ſis, unde uenias, licet ne ignorare in uaſtis ſyluis, paludibuſq; uiuentibus? Nec ſeruire ulli poſſumus, nec imperare deſideramus. Gloriaris te ad latrones perſequendos uenite, omnium gentium quas adiſti, latro es. Iam etiam ad pecora noſtra auaras, & inſtabiles manus porrigis. Impone fœlicitati tuæ frenos, facilius eam reges, ſi Deus es, tribuere mortalibus beneficia debes, non ſua eripere: ſi autem homo es, id quod es, ſemper eſſe te, cogita. Nos Aſiæ, & Europæ cuſtodes habes: utriq; imperio tuo finitimos, hoſtes an amicos uelis eſſe conſidera. Contra Rex fortuna ſua, & conſilijs ſuorum ſe uſurum eſſe reſpondit: nam & fortunam cui confidat, & conſilium ſuadentium ne quid temere, aut audacter faciat, ſe ſecuturum.

Ara Alexandri. Ita dimiſsis oratoribus Tanim traijcit, ibi more ueterum ducum aram, atq; columnam in terminis poſuit, meminit Ptolomeus.

Alexandria. Inde Alexandria in ripa Tanais condita, in Aſiam reuertitur: ſatis & ad gloriam, & utilitatem perfectum ratus, Germanos ulteriores laceſſere declinauit. Alexander popularibus noſtris etiam imperitis notior eſt, quam ſui reges, & Imperatores: quorum ne nomina quidam norunt.

Saxones. Sueui. Saxones, & Sueui tum ſe ſtipendia feciſſe prædicant. Noricos, Boioſq; eidem bellum indixiſſe antiquis canitur carminibus. Poſt mortem eius magna hominum uis, ſeu inopia agri, ſeu ſpe prædę

Germania,

Germania, Pannoniaq; migrarunt. Hortante deinde ſucceſſu, diuiſis agminibus alij Macedoniam patriam Alexandri Magni duce Belgio: Alij Græciam ducibus Brennone, Eurdano, & Theſſalono: Pars Thraciam uiginta millia hominum, cum Lomnorio, & Luthario Regulis, ferro omnia proterens, petiuit. Circa Hemum caſtra locant, contra Caſſandrum, & Lyſimachum Reges Macedonum, cum ualli gratia ſyluas cecidiſſent, fontes nati ſunt decíſa ſylua, quos arborum alimenta conſumebant. Dromichetes quoq; Getarum Rex Lyſimachum regem uiuum capit inferentem ſibi bellum: oſtendens ei inopiam ſuorum, liberum dimiſit: admonens opulenti populi ducem ſtolidè aduerſus inopes occupaſſe bellum: quòd magis domi illi timendum ſit: quod belli certamen anceps, præmia uictoriæ nulla, damna manifeſta: Cum diuite in hoſte plura concupiſcenda, ultro magis prodituros obuiam: proinde inquit ne talibus bellum inferas, ſed potius amicis utere. Tantus deinde Germanici nominis terror erat, ut etiam reges non laceſsiti, ultro pacem ingenti pecunia mercarentur. Solus Rex Macedoniæ Ptolomæus Ceraunos, frater Ptolomæi Philadelphi Regis AEgypti, aduentum horum intrepidus audiuit, ijſq; cum paucis occurrit. Belgius igitur ad tentandos Macedonum animos, legatos ad Ptolomæum mittit, offerens pacem, ſi emereuelit. Sed Ptolomæus inter ſuos belli metu pacem Germanos petere gloriatus: nec minus ferociter ſe legatis, quàm inter amicos iactauit. Aliter ſe pacem daturum negando, niſi principes ſuos obſides dederint. Non enim fidem, niſi inermibus habiturum: milites ſe habere, filios eorum, qui ſub Alexandro rege ſtipendia toto orbe terrarum uictores fecerint. Renunciata legatione riſere Germani, undiq; acclamantes breui ſenſurum, ſibi, an illi conſulentes pacem obtulerint. Interiectis diebus prælium conſeritur, uicti Macedones cęduntur, Ptolomæus multis uulneribus ſaucius capitur, caput eius amputatur, & lancea fixum tota acie ad terrorem hoſtium circumfertur: paucos ex Macedonibus fuga ſeruauit: Cæteri aut capti, aut occiſi. Hæc cum nunciata per omnem Macedoniam eſſent, portæ Vrbium clauduntur, luctu omnia replentur. Deſperantibus omnibus, Soſthenes unus de Macedonum principibus, contracta iuuentute, & Germanos exultantes uictoria compeſcuit, & Macedoniam ab hoſtili depopulatione defendit. Interea Brennus, quo duce portio Germanorum in Græciam ſe effuderat, audita uictoria ſuorum, qui Belgio duce Macedonas uicerant, indignatus parta uictoria, opimam prędam, & Orientis ſpolijs onuſtam, tam facile relictam eſſe, centum quinquaginta millibus peditum, & quindecim millibus equitum in Macedoniam irrupit. Cum agros, uillaſq; depopularentur, occurrit ei cum inſtructo exercitu Macedonum Soſthenes. Sed uincuntur Macedones, intra muroſq; ſe condunt. Victor Brenno, qui & Brennus, nemine prohibente, totius Macedoniæ agros deprędatur. Inde animum ad delubra auro, argentoq; ornata conuertit, dictans aurum eſſe offenſam religionis, locupleteſq; Deos nullis opibus egere: ut qui eas largiri hominibus ſoleant. Statim igitur Delphos uertit iter. Vbi templum cum Apollinis erat poſitum in monte, rupe undiq; impendente, orbi terrarum celebratiſsimum, locupletiſsimumq;. Vbi & oracula edebantur, reſponſa ab inſanis Vatibus dabantur cõſulentibus. Ciuitatem ibi fecerat hominũ frequentia, qui undiq; cõcurrebant. Multa ibi et opulenta regum, populorumq;

Belgus Brenno. Eurdanus. Theſſalonus.
Lomnorius Lutharius qui & Lotharius.
Germani aduerſus Lyſimachum & Caſſandrum.
Dromichetes.
Lyſimachus capitur.
Belli certamẽ anceps.
Reges multi à Germanis pacem emerunt.
Ptolomæus Ceraunos.
Belgius.
Macedones uicti.
Ptol. Ceraunos captus occiditur.
Soſthenes defendit. Macedoniam.
Brennus in Macedoniam irrupit.
Macedones à Brenno uicti.
Templum Apollinis apud Delphos.

munera. Igitur Brennus cum in conſpectu haberet templum, diu deliberauit, an confeſtim rem adgrederetur, an uero feſsis de uia militibus, noctis ſpacium ad reſumendas uires daret. Euridanus, & Theſſalonus duces, qui ſe ad prędæ ſocietatem iunxerant, amputari moras iubent, dum imparati hoſtes, & recens ſuus aduentus terrori eſſet.

Euridanus. Teſſalonus.

Interiecta nocte, & animos hoſtibus, forſitan & auxilia acceſſura, & uias quæ nunc pateant, obſtructum iri. Sed uulgus inconditum, ex longa inopia attenuatum, ubi primum uino, cæteriſq; commeatibus referta rura inuenit, non minus abundantia, quàm uictoria lætum per agros ſe ſparſerat, deſertiſq; ſignis ad occupanda omnia, pro uictoribus uagabantur. Prius itaq; ſuam Vrbem Delphi uiribus ſociorum permuniuere, quam hoſtes uino uelut prædæ incubantes ad ſigna reuocarentur. Habebat Brennus lecta ex omni exercitu peditum quinq;, & ſexaginta millia: Delphorum & ſociorum non niſi quatuor erant millia. Quorum contemptu Brennus ad acuendos ſuorum animos prædæ ubertatem omnibus oſtendebat: ſtatuaſq; cum quadrigis, quorum ingens copia procul uidebatur, ſolido auro fuſas eſſe, pluſq; in pondere, quam in ſpecie habere prædæ, adfirmabat. Hac aſſeueratione incitati Germani, ſimul & heſterno mero ſaucij, ſine reſpectu periculorum in bellum ruebant. Contra Delphi plus in Apolline Deo ſuo, quàm in uiribus ſpem ponentes, cum contemptu hoſtium reſiſtebant: ſcandenteſq; Germanos è ſummo montis uertice, partim ſaxis, partim armis obruebant. In hoc partium certamine, repente uniuerſorum templorum antiſtites, ſimul & ipſi Vates cum inſignibus, & infulis, pauidi uecordiæ ſuæ in primam pugnantium aciem procurrunt. Aduenisse Deum clamant: eumq; ſe uidiſſe deſilientem in templū per culminis aperta faſtigia.

Apollo Delphis auxilio uenit.

Dum omnes opem Dei ſuppliciter implorant, iuuenem ſupra humanum modum inſignis pulchritudinis, comiteſq; ei duas armatas Virgines, ex propinquis duabus Dianæ, Mineruæq; ædibus occurriſſe. Nec oculis tantum hæc ſe perſpexiſſe, audiſſe etiam ſtridorem arcus, ac ſtrepitum armorum. Proinde ne cunctarentur Dijs anteſignanis hoſtem cędere, & uictoriæ Deorum ſocios ſe adiungere, ſummis obſecrationibus monebant. Quibus uocibus incenſi omnes certatim in prælium proſiliunt. Terræ motu mox (ſeu natura, ſeu pręſtigijs malorum geniorum id factum) portio montis abrupta, Germanorum ſtrauit exercitum, & confertiſsimi cuncti hoſtium, non ſine uulneribus diſsipati ruebant. Inſequuta deinde tempeſtas eſt, quæ grandine, & fulgure ſaucios ex uulneribus abſumpſit.

Brennus ſemet interficit.

Dux ipſe Brennus, cum dolorem uulnerum ferre non poſſet, pugione uitam finiuit. Hæc Græci ſcriptores de Brenno. An uero hæc ſint commenta ſacerdotum, inſanorumq; Vatum, & fallaciſsimorum ſpirituum pręſtigiæ, inaniaq; terriculamenta, haud facile dixerim. Maiores noſtri inter cæteros heroas Germaniæ Brennum antiquis celebrant carminibus: Sueuum fuiſſe, uictoria & præda potitum traditur.

Euridanus ad Sauum uenit & ſedes occupat. Socordiſci qui. Theſſalonus ubi conſederit.

Comilitones quidem eius (quod ſane conſtat) onuſti auro, & argento, per eadem ueſtigia, qua uenerant, domum repetiuere. Pars Euridano duce ad confluentem Saui amnis ſedes ceperunt, Scordiſci poſthac appellati ſunt. Theſſalonus uero non cum mediocri populo prædę dulcedine Illyricum repetiuit: ſpoliatiſq; Hiſtris, in Pannonię atq; Norici confinio conſedit. De bello ſuperiore Brenni ita Propertius ſcribit.

Torrida

Torrida ſacrilegum teſtantur lumina Brennum,
Dum petit intonſi Pythia templa Dei.
At mons laurigero concuſſus uertice, duras
Gallica Parnaſſi ſparſit in arma niues.

Peditum uero quindecim millia, equitum tria, qui (cum Brennus proficiſceretur in Græciam) ad terminos gentis tenendos relicti fuerant, ne ſoli deſides uiderentur, fugatis Getarum, Triballorumq; copijs, Macedoniæ imminentes ad Regem Antigonum (qui Ptolomęo, Soſthenicq; ſucceſſerat) legatos mittunt, qui pacem uenalem offerrent, ſimul & regis caſtra ſpecularentur. Quos Antigonus pro regali munificentia, ingenti apparatu ad cœnam inuitauit. Sed Germani expoſitum grande auri, argentiq; pondus admirantes: atq; prędæ ubertate ſollicitati, infeſtiores quam uenerant, reuertuntur. Quibus Elephantes, uelut inuſitatas ipſis formas Rex oſtendi iuſſerat, naues onuſtas copijs demonſtrari: ignarus, quòd quibus oſtentatione uirium metum ſe inijcere exiſtimabat, eorum animos, ut ad opimam prædam ſollicitabat. Itaq; Legati ad ſuos reuerſi, omnia in maius extollentes, opes pariter, & negligentiam regis oſtendunt: refertaauro, & argento caſtra eſſe: Et ne ꝓ uallo, foſſaue munita, & quaſi ſatis munimenti in diuitijs haberent, ita eos omnia offic a militaria intermiſiſſe: prorſus quaſi ferri auxilio non indigerent: quoniam abundarent auro. Hac relatione animi ſatis ad prædam incitabantur. Accedebat tum exemplum Belgij, qui non magno antè tempore Macedonum exercitum cum rege trucidauerat. Itaq; conſentientibus omnibus, noctè caſtra Regis aggrediuntur, qui præſentiens tantã tempeſtatem, ſignum pridie dederat ſuis, ut omnibus rebus ablatis, in proximã ſyluam taciti ſe occultarent. Necq; aliter ſeruata caſtra, quam deſerta ſunt. Siquidem Germani, ubi omnia uacantia, nec ſine defenſoribus modo, uerum etiam ſine cuſtodibus uident, non fugam hoſtium, ſed dolum arbitrantes, diu intrare portas timuerunt. Ad poſtremum integris, & intactis munimentis ſcrutantes potius, quam diripientes caſtra occupauerunt. Tunc ablatis quæ inuenerant, ad littus conuertuntur: ibi dũ naues incautius diripiunt, á remigibus, & ab exercitus parte, quę eò cũ liberis, et coniugibus confugerat, nihil tale metuentes trucidanť.

Antigonus Rex.
Germanorum legatio ad Antigonũ.
Belgius.

At Lomnorius, quem Strabo Leonorium nominat, & Lutharius tertij agminis reguli (quos ſupra commemoraui) in Thraciam iter auertunt. Ibi cum reſiſtentibus pugnando, pacem petentibus ſtipendium inponendo, Byzantium (quæ nunc Conſtantinopolis eſt) perueniunt: eam omnem oram uectigalem faciunt: Vrbes regionis eius obtinent, & aliquandiu poſſederunt. Cupido deinde eos in Aſiam tranſeundi capit, cum audiſſent ex propinquo, quanta ubertas terræ eius eſſet. Lyſimacha urbe capta, Cherroneſo omni armis poſſeſſa, ad Helleſpontum deſcenderunt: ibi cum exiguo freto, diuiſam cernerent Aſiam, multo magis animis incenduntur. Nuncios itaq; ad Antipatrum præfectum de tranſitu mittunt. Quæ res cum lentius ſpe ipſorum protraheretur, inter Regulos ſeditio orta eſt. Lomnorius retro, unde uenerat, cum maiore parte hominum repetit Byzantium. Luthariu Macedonibus (quos Antipater per ſpeciem legationis ad ſpeculandum miſerat) duas tectas naues, & tres lembos adimit, his alios, atq; alios, dies noctesq; tranſ-

Lenart.
Strabo lib.
Lomnorius.
Lutharius.
Byzantium Germani occupant.
Lyſimacha Vrbs.
Germani ad Antipatrum nuntios mittunt.
Seditio inter Germanorũ regulos.

Nicomedes Rex Bithiniæ. *Troiam Germani occupant.* *Zybœa.*

uehendo, intra paucos dies omnes copias traiecit. Haud ita multò poſt Lomnorius quoq; Nicomede Rege Bithiniç adiuuante, à Byzantio tranſmiſit. Ex Europa itaq; tranſgreſsi coeunt in unum rurſus Reguli copiaſq; iungunt. Primo Ilium (quam Troiam uulgo dicunt) occupant, ibi ſe munire decreuerant. Verum cũ ſine mœnibus eſſet, relinquunt. Deinde Nicomedi, qui aduerſus Zybœam partẽ tenentẽ Bithyniæ bellũ gerebat, auxilia ferunt. Eorum opera deuictus Zybœa eſt, Bithyniaq; omnis in ditionẽ Nicomedis deceſsit: cũ quo Germani diuiſere regnũ. Profecti ſubinde ex Bithynia in Aſiam proceſſerunt, non plus ex uiginti millibus hominum, q̃ decẽ armata manu erant: tamen tantũ terrorẽ omnibus gentibus iniecerunt, ut quas adiſſent, quas non adiſſent, imperio parerent, tributa penderent. Proinde ſtipendia ipſi ex tota Aſia cis Taurum montem exigebant. Deniq; neq; Reges Orientis ſine mercenario eorum exercitu, ulla bella geſſerunt: neq; pulſi regno ad alios quam ipſos confugerunt. Tantus terror Germanici nominis, ſiue armorum inuicta felicitas fuit, ut aliter neq; maieſtatem ſuam tutam, neq; amiſſam recuperare ſe poſſe ſine Teutonica uirtute arbitrarentur.

Germani Aſiam tributariã fecerunt.

Teutonumq; ea tempeſtate tantę fœcunditatis iuuentus fuit, ut Aſiam omnem uelut examine aliquo implerent. Itaq; (ut iam dixi) à rege Bithyniç in auxiliũ inuocati, regnum cũ eo parta uictoria diuiſerunt, ad Halim amnem conſederunt, eam regionẽ Galatiã, Gallogręciamq; authores rerum nominant, quos Germanos fuiſſe, ſupra ex D. Hieronymo docui. Nam & corpora procera, promiſſæ, & rutilatæ comæ (quales Cn. Manlius Cos. apud T. Liuium refert) non aliam regionem, quàm Germaniã indicant, quæ tum quoq; Gallia dicta fuit. Video & à tempeſtatis noſtrę ſcriptoribus Carolos, Lotharios, Ludouicos, Carolomanos, Ar nonulphos, Godofridos, Baldouinos, Flandros, Brabantinos, reliquos Belgas, cũ Germani ſint, appellari tamen Gallos. De Galatis ſuperioribus Claudianus Poeta, qui plurima de nobis ſcripſit, ita canit,

Strabo. li. 12. *Galatia. Gallogræcia.* *Germania dicta Gallia olim.* *Galli qui dicantur.*

Nuper ab Oceano Gallorum exercitus ingens,
Illis, ante uagus, tandem regionibus hæſit,
Pro Rheno poturus Halim &c.

Hæc omnia ex lib. 12. *Piſinus, alij Peſinus.* *Tauium.* *Tarentum.* *Pyrrhus Rex* *Romani quãdo trans Apẽninum arma tulerint.* *Romani contra Boios.* *M. Claudius. Cos.* *Viridomarus à Romanis cæſus.*

Ad hos D. Paulus ſcribit. Peculiaria gentis nomina Tholiſtobogi, quorum caput Piſinus, Voturi, Ambiati, Tectoſages, Ancyra ciuitas, Teutobodiaci, Trogini, ſiue Trocini, quorum eſt Tauium. Sed ad Europam, Italiamq; rurſus redeo. Poſt Tarentũ, Pyrrhũ Regem, Carthaginenſeſq; primo bello deuictos, ſubacta iam Italia, trans Apenninũ primum promota ſunt arma Romana. Pluꝛrima deinde bella Romano populo cũ Boijs, ſocijſq; eorum fuere: plures de ipſis Triumphi, quã de toto orbe terrarum acti ſunt, donec Boij, qui ampliſsimi erant, eiecti ſunt, ſocij eorum deleti. Ante bellum igitur Punicum ſecundum M. Claudius Cos. primus Romanorum cum exercitu Apenninum montem, Padumq; amnem tranſcendit: cum Boijs & ſocijs eorum manus conſeruit, eos aliquot prælijs egregiè fudit, ad pacis demum conditiones cœgit. Nã Viridomarum Regem illorum, ſua manu occidit, tertia poſt Romulũ opima ſpolia, quæ dux duci detraxit, retulit: de hac uictoria Propertius hæc fecit carmina.

Claudius á Rheno traiectos arcuit hoſtes,
Belgica cum uaſti parma relata ducis.
Virdomari genus hic Rheno iactabat ab ipſo Nobilis &c.

In

In ägro illorum Coloniæ deductæ ſunt Placentia, & Cremona, uelut clauſtra Placentia.
ad eorũ tumultus oppoſita, Romano Colono oppletæ ſunt. Miſſus quotannis Cremona.
ab urbe prætor cũ exercitu, qui illos in officio, fideq́ cõtineret, ceruicibuſq́ ipſo-
rum immineret. Hiſtriam quoq́ tum & Illyricos ſubiecere Romani. Nõ longo Hiſtria.
poſt deinde tẽpore Hannibal dux Carthaginenſiũ, grauiter Italiã armis premit: Illirici.
ad Traſimenum Lacum Germanis acerrimè pro Romanis pugnantibus, dedu- Hannibal.
ctis ordinibus facit abeundi poteſtatẽ, abeuntes ſine ſuorũ ſanguine ſternit. De- Traſimenus Lacus.
inde Romanũ militẽ graui prælio ad uicum Cannas fudit. Eodẽ anno noua clade Cannæ.
adfecta eſt Roma, alia ſuper aliã cumulante in eum annũ fortuna. L. Poſthumi⁹ L. Poſthumius.
prętor conſul abſens tertium, cum Tito Sempronio Gracho creatus, cũ exercitu
à Boijs deletus eſt. Sylua erat circa Mutinam uaſta (Litanam uocabant) qua ex- T. Semp.
ercitum traducturus erat, eius ſyluæ dextra, læuaq́ circa uiam Boij arbores ita in- Grachus.
ciderunt, ut immotæ ſtarent, momento leui impulſæ occiderent. Legiones duas Mutina.
habebat Poſthumius, ſociumq́ à ſupero mari cõſcripſerat tantum, ut quinq́ & Litana ſylua an der Leiten.
uiginti millia armatorum in agros hoſtium induxiſſet. Boij oras extremæ ſyluæ
cum circumſediſſent: ubi intrauit agmen ſaltum, extremas arborum ſucciſarum Liuius lib. 3. dec. 3.
impellunt, alia in aliam inſtabilem per ſe, ac male herentem incidentes, ancipiti Boij.
ſtrage arma, uiros, equoſ obruerunt, ut uix decem homines effugerent. Nam cũ
exanimati plæriq́ eſſent arborum truncis, fragmentiſq́ armorum, cæterã quoq́
multitudinẽ inopinato malo trepidã. Boij ſaltum omnẽ circumſedentes inter-
fecerunt: paucis è tanto numero captis, qui fluminis pontem petentes, obſeſſo
ante ab hoſtibus ponte, intercluſi ſunt. Ibi Poſthumius omni ui ne caperetur re- Poſthumius occiditur.
luctans, occubuit, ſpolia corporis, caputq́ ducis præciſum Boij Ouantes, templo,
quod ſanctiſsimũ apud eos erat, intulerunt. Purgato inde capite (ut mos tũ erat
Germaniæ, quemadmodum & Plinius, & Paulus Ticinenſis produnt) caluam Germanorũ mos uetus.
auro cælauerunt. Idq́ ſacrũ erat, quo ſolennibus libarent: poculumq́ idem ſacer-
dotis eſſe, ac templi Antiſtitis. Vidi ego noſtrates ex oſsibus capitũ humanorũ
bibere, diuorumq́ capitibus pro pateris uti. Præda haud minor, q̃ uictoria Bo-
ijs fuit. Hac clade nuntiata Romæ, in maximo pauore per multos dies Vrbs fuit:
bellum id eo anno omiſſum, q̃quàm ira ſtimularet, de hoſte Hannibale conſul
tatum eſt. Quo ſuperato, legati Placentinorum, Cremonenſiumq́ Romæ con-
queruntur, ab accolis Boijs agrum ſuum incurſari, & uaſtari, mangnã partẽ Co-
lonorum dilapſam eſſe, & frequentes ſe Vrbes, agrũ uaſtatum, ac deſertum ha- Cn. Seruilius
bere. Cn. Seruilius Cos. contra Boios mittitur, ſed nulla re memorabili geſta, pa
tre Cn. Seruilio Triumuiro agrario, & C. Luctatio patruo ex ſeruitute poſt ſex- C. Luctatius.
tumdecimũ annum, receptis, qui ad uicum Canetum circa Mutinam capti fue- Canetus uicus.
rant. Hinc patre, illinc patruo latere circumdatus, priuato magis, q̃ publico de-
core Romã rediJt. Facta deinde pace cum Carthaginenſibus, P. Ælius Cos. cum P. AElius.
audiſſet à Boijs incurſationes in agros ſociorum factas, duabus legionibus tu-
multus eius cauſa ſcriptis, additiſq́ ad eas quatuor cohortibus de exercitu ſuo,
C. Appium præfectum ſociorum, tumultuaria hac manu, agrum Boiorũ inua- C. Appius.
dere iuſsit. Ipſe eodem aperto itinere per montes duxit. Appius ingreſſus hoſti-
um fines, primo populationes ſatis proſpere, ac tuto fecit: delecto inde ad caſtrũ
Mutilũ ſatis idoneo loco, ad demetenda frumenta (iam enim maturæ erant ſe- Mutilum caſtrum.
getes) profectus, neq́ explorato circa loco, nec ſtationibus ſatis firmis (quæ inter

7000 millia hominum cæſa. *C. Appius occiditur.*

mes, ac operi intentos tuerentur) poſitis, improuiſo impetu Boiorum cum frumentatoribus eſt circumuentus. Inde pauor, fuga etiam armatos cepit: ad ſeptem millia hominum palantia per ſegetes ſunt cæſa, inter quos ipſe C. Appius præfectus, cæteri in caſtra metu propulſi, inde ſine certo duce, conſenſu militari, proxima nocte, relicta magna parte rerum ſuarum, ad Conſulem per ſaltus prope inuios peruenere, qui (niſi quod populatus eſt Boiorum fines, & cum Liguribus fœdus icit) nihil quod eſſet memorabile aliud in prouincia cum geſsiſſet, Romam rediit. Continuo deinde Boii cum ſociis Pla-

Placentia à Boiis capta.

centiam, ceruicibus ſuis impoſitam, de improuiſo inuadunt, capiunt, diripiunt, ac magna ex parte incenſa, uix duobus millibus hominum inter incendia ruinasq; relictis, traiecto Pado, ad Cremonam diripiendam pergunt. Vicinę Vrbis audita clades ſpatium Colonis dedit ad claudendas portas, præſidiaq; per muros diſponenda, ut obſiderentur tamen prius, quam expugnarentur, nun-

L. Furius Purpurio.

ciosq; ad populum Romanum mitterent. L. Furius Purpurio, qui tum prouinciæ præerat circa Ariminum, conſulari exercitu, & ſociali auxilio cum Boiis obſidentibus Cremonam, pugnam conſeruit. Ancipiti prælio exceptus ædem Ioui uouit, ſi eo die hoſtes fudiſſet, Tandem cum utrinq; diu fortiter pugnatũ eſſet, iam huc, iam illuc inclinante fortuna, cæſi ſunt tres Imperatores nobiles Boiorum. Ipſi Boii in fugam uerſi, caſtris exuti ſunt. Læta uictoria Romæ fuit literis

Furius de Boiis triumphat. *Cn. Cor. Cethegus.* *Q. Minutius Ruffus.* *L. Valerius.*

allata, ſupplicatio in triduum decreta, Furius de Boiis triumphauit. Deinde Cn. Cornelius Cethegus, & Q. Minutius Ruffus Coſſ. in agrũ Boiorũ legiones ducunt, Iunoni in foro olitorio ędẽ uouent, ſi potiantur uictoria: effuſis populationibus peragrant fines hoſtium. Boii ob ſociorũ defectionem fracti animis, pugnam detrectant, relictis caſtris dilapſi, diſsipati per uicos ſunt, ut ſua quiſq; defenderet. In ſequenti anno L. Valerius Cos. circa Litanam ſyluam Boios fundit. Idem ſubſequenti anno proconſul circa Mediolanum cum Boiis, & ſociis eo-

Dorulacus.

rum, Dorulaco ipſorum Imperatore, ſignis collatis, pugnat: aliquot millia hoſtium cæſa ſunt. Eodem anno (deuicto iam Philippo Rege Macedoniæ) florentiſsimis tum rebus Imperii, & augeſcentibus annis fortuna, uictis potentiſsimis

T. Sempronius. *Britomarus.* *Arioviſtus.* *Cor. Scipio Aphricanus.*

regibus, & Imperatoribus T. Sempronius Cos. in Boiorum agrum legiones ducit, Boiorum res tum Dorulacus Regulus eorum, cum duobus fratribus Britomaro, & Arioviſto gerebat, tota gente concitata ad rebellandum, caſtra locis apertis poſuit, dimicaturus cum Conſule. Qui ubi, quantæ copiæ, quanta fiducia eſſet hoſti ſenſit, ad Cornelium Scipionem Aphricanum (qui Hannibalem uicerat) collegam nuncium mittit, uti maturaret uenire, ſe tergiuerſando in aduentum eius rem extracturum. Contra Boii ubi conſilium Romani Conſulis intellexerunt, maturandum rati priusq; coniungerentur conſulum copiæ. Per biduum ſteterunt parati ad pugnam, ſi hoſtis contra egrederetur. Tertia die ui uallum, caſtra ab omni parte aggreſsi ſunt. Conſul iubet efferre Romanos ſigna, ſed in ipſo exitu ita conferti ſtetere Boii, ut clauderent uiam. Diu in anguſtiis pugnatum eſt, obnitebantur Romani, ut ſigna foras efferrent: urgebant corporibus, ſcutis Boii, ut aut ipſi caſtra penetrarent, aut exire Romanos prohiberent. Quorum duo inde primipili centuriones, ſigna adempta ſigniferis in hoſtes iecerunt. Dum milites repetunt enixè ſignum, erupere ſecundana porta comilitones. Iamq; hii extra uallum pugnabant: alia ex parte Boii in portam Quæſto-

riam

riam irruperant, L. Poſthumium Quæſtorem, duos præfectos, & ducentos fermè milites, reſiſtentes pertinacius, occiderant, captaq; ab ea parte caſtra erant. Sed ab alijs Romanis Boij, qui intra uallum erant partim occiſi, partim eiecti ſunt. Tandem & Romani alij erupere caſtris: ita ſimul tria prælia circa caſtra locis diſtantibus erant: uſq; ad meridiem æquis uiribus pugnatum. Labor, & æſtus emollida, & fluida corpora Boiorum, & minime patientia ſitis, decedere pugna cœgit. In paucos reſtantes impetum faciunt Romani; fuſosq; compellunt in caſtra. Signum receptui à conſule datum: ad quod maior pars receperunt ſe. Pars certaminis ſtudio, & ſpe potiundi caſtris hoſtium perſtitit ad uallum. Boij erumpunt ex caſtris, fuſi deinde Romani, qui imperio Conſulis parere noluerant. Ita uaria hinc, atq; illinc, nunc uictoria, nunc fuga fuit. Boij ſeſe receperunt in intima finium. Conſul Placentiam legiones duxit. Scipio alio exercitu iuncto cum collega per Boiorum agros populantes eunt, quoad ſyluæ, paludesq; paſſæ ſunt. Poſt hæc L. Cornelius Merula Cos. M. Marcellus, & T. Sempronius uiri Conſulares in Boiorum fines arma mouent, pugnatum diu utrinq; uaria fortuna, donec ſol ingenti ardore torrebat minime patientia æſtus corpora Boiorum. Boij inde licet diu obſtabant, demum terga dederunt, in fuga multi perierunt. Deinde L. Quintius Cn. Domicius AEnobarbus Coss. Boiorum agros duobus agminibus rurſus uaſtant. Equites pauci cum præfectis, deinde uniuerſus ſenatus, poſtremo, quibus aut fortuna aliqua, aut dignitas erat, ad mille, ad Coss. transfugerunt. Ad ultimum dum M. Attilius Glabrio cum Antiocho Magno Rege Syriæ, & Aſiæ (qui Dacos, & Getas Germaniæ Magnæ populos auxiliares habuit) bellum gerit. P. Cornelius Naſica, uir optimus à Senatu iudicatus, Cos. in agrum Boiorum legiones induxit, cum Boiorum exercitu ſignis collatis proſpere pugnauit: Boios acie uicit, caſtris exuit. Cum tot millibus Boiorum, nemo Imperatorum ante Scipionem hunc conflixit. Ingens bellum, magna uictoria fuit, caſtra capta ſunt. Boij poſt eam pugnam extemplo, nempe biduo dediderunt ſe: obſides dati à Boijs futuræ pacis ſignum. In deditionem itaq; accepti, agri parte ferè dimidia mulctati ſunt, quo ſi uellet populus Romanus Colonias deduceret. Supplicatio eius uictoriæ cauſa decreta à ſenatu, uictimæq; maiores cæſæ: Scipio de Boijs ingenti apparatu triumphauit. Nec ſic quidem pax diuturna, legati Placentinorum, & Cremonenſium Romam ueniunt, in Senatu queruntur inopiam colonorum, tędio accolarum Boiorum ipſas reliquiſſe Colonias, placuit omnino finibus, Italiaq; depellere Boios. Boij aleam belli tentare amplius detrectantes, cedendum fortunæ uictoris gentium populi rati, ad Tauriſcos, Noricosq;, & uſq; ad Hiſtrum amnem, qui & Danubius, demigrant: inter amnes Danubium, & Draum occidentem uerſus ſedes capiunt, & omnem agrum, qui ad Illyricum pertinet, paſcendis iumentis, pecoribusq; idoneum occuparunt, ubi nunc pars Auſtriæ, Vngariæq; eſt. Bellum aſſiduè contra Dacos, qui alteram ripam Danubij tum incolebant, geſſerunt. Ita apud Strabonem, & in domeſticis libris inuenio. Tenuere Italiam annos quadringentos. Poſt eiectos Boios in eorum regionem Coloniæ à Romanis deducuntur, Gallia Togata poſthac dicta eſt, quæ

L. Cor. Merula. M. Marcellus T. Sempronius.

L. Quintius. Cn. Dom. AEnobarbus.

M. Attilius Glabrio. Antiochus.

P. Cor. Naſica.

Boij ex Italia ad Noricos et Tauriſcos migrant.

Boiorum ſedes prima ubi nunc Auſtriæ pars.

Boij quamdiu in Italia.

Gallia Togata.

Ptolomæo

Protomaro ſubiacet montibus Apennini, uſq; ad Rauennam, & Rubiconem producta.

L. Valerius Flaccus. M. Attilius Sarranus. L. Valerius Tappo.
Mutina.
Parma.

Tertio itaq; Calendas Ianuarias Bononiam, Latinam Coloniam ex Senatus Conſulto L. Valerius Flaccus, M. Attilius Sarranus, L. Valerius Tappo Triumuiri deduxerunt, tria millia hominum ſunt deducta, Equitibus ſeptuagena iugera, cæteris Colonis quinquagena ſunt data. Ager captus de Boijs, quorum Bononia fuerat, Boij Tuſcos expulerant. Mutina quoq; ac Parma Coloniæ Romanorum ciuium deductæ ſunt. Bina millia hominum in agrum, qui proximè Boiorum, ante Tuſcorum fuerat: octena iugera Parmæ, quina Mutinæ acceperunt. Diuiſerunt agros tres uiri M. AEmilius Lepidus,

Aquileia.

T. Ebutius Carus, L. Quintius Criſpinus. Aquileia quoq; Latina Colonia deducta eſt in agro Boiorum: tria millia peditum, quibus data quinquagena iugera, centurionibus centena. Centena quadragena Equites receperunt. De-

Rauenna.
Ariminum.

ductæ ſunt & aliæ complures, ſicuti Rauenna, Ariminum, Piſaurum: quæ ſi quis cognoſcere uelit, rerum ſcriptores euoluat. Nos breuitati ſuſcepti operis ſatisfecimus. Refert Strabo in Tauriſcis, & Noricis ea tempeſtate Aurarias

Auraria repertæ.

haud procul Aquileia repertas, altitudine à ſolo duos duntaxat pedes: Aurumq; foſſile inuentum in modum fabæ, partim purum, partim decoquendum octaua parte. Itali adiuuabant Noricos, ſed ubi in Italia triente carius uendi aurum Norici acceperunt, eiectis Italis ſoli uendiderunt. Eodem tem-

Cn. Manlius Volſco.

pore poſt Antiochum Magnum deuictum Cn. Manlius Volſco cum Germanis Aſiam incolentibus (quos Galatas, Gallogræcoſq; uocant) quod inter auxilia Antiochi fuerant, bellum geſsit, duobus prælijs, fuſos, fugatoſq; ad pacis conditiones pepulit: denunciatum eſt, ut agrorum ſuorum terminis ſe continerent: morem uagandi cum armis finirent: pacem ſeruarent cum finitimis, cæterum liberi ſuis legibus uiuerent. Negatus tamen eſt uictori Triumphus, quia cauſam belli non adprobauit Senatus. Hic Manlius primus omni genere licentiæ corrupit milites, luxuriæ peregrinæ origo ab exercitu Aſiatico in urbem inuecta eſt. Hactenus populus Romanus parſimoniæ, pau-

Reſpub. Romana fœlix.
Reipub. Ro. mutatio.

pertatis amator, Reſpublica magna, ſancta, bonis exemplis diues, nullus opibus, nullus pecuniæ honos fuit, Labente deinde paulatim diſciplina, creſcentibuſq; uitijs cum magnitudine Imperij auaricia, luxuria, ſtudium pecuniæ, lætalis ambitus cum inteſtinis ſeditionibus immigrarunt. Iuſticia, fides cum ſocijs omnia uenalia cepta haberi: Reſpublica bellis ſocialibus, ſeruilibus, gladiatorijs conflictata eſt. Cum Germanis breuis ſanè, & quaſi ad recipien-

Cecilius Metellus. Cn. Papirius Carbo.

dum ſpiritum, requies ſecuta eſt. Anno ab V. C. ſexcenteſimo, quadrageſimo Cecilio Metello, & Cn. Papirio Carbone Coſſ. armorum crepitus, & tubæ ſonitus auditus è cœlo futuras portendit calamitates. Ab eo enim tempore horribili Marte ulularunt Cimbri, Teutones, Ambrones cum Regibus ſuis Celeo, Teutobocho, Bolo: tranſcendentes Rhenum multis mox cladibus Romano-

Germaniæ Magnæ populi.

rum, ſuiſq; nobiles. Germaniæ Magnæ hij populi qui ab Oceano Germanico ex his regionibus (quas nunc Saxones, Daniq; incolunt) in Illyricum prouinciam Romanam, ſeu ſpe prædæ, ſeu inopia, egeſtateq; agri cum copijs profecti fue-

C. Papirius Carbo Cos.

rant, irrupturi in Italiam. Miteſcentia hic alpium iuga, facilem in Italiam aditum præbent. Cn. Papirius Carbo Cos. ne quid Reſpublica detrimenti pateretur,

cum

cum armis, hoſtes aditu Italię prohibiturus, circa Noreiam Vrbem ſupra Aquileiam Coloniam Romanam, occurrit, ſignis collatis re infecta diſcedit. Germani uocato Illyrico, Conſulem iterum aleam belli, haud auſpicato tentare cogunt. Ipſum cum exercitu fundunt, trucidant, delent. Deinde haud ſcio, quam ob cauſam ad Heluetios, plurimo quidem auro locupletes, uerum in pace uitam agentes, iter fecerunt. Heluetij cum uiderent Cimbrorum opes præda partas, longe ſuis maiores eſſe, Cimbris, Teutoniſq; maximè Tigurini ſollicitati ab ipſis, ſeſe coniungunt. Coniunctis itaq; uiribus totam Galliam occupant, atq; depopulantur. Tranſgreſsi Pyreneos montes Hiſpaniam inuadunt, magna illata calamitate, pulſi inde à Celtiberis in Gallias remigrant. Circa flumen Rhenum impedimenta, quæ ſecum agere, ac portare non poterant, deponunt: aliquot millia hominum ex ſuis cuſtodiæ, ac præſidio relinquunt. Hij poſt illorum abitum à finitimis agitati, cum aliàs bellum inferrent, alias illatum defenderent, conſenſu eorum omnium pace facta, intra Moſam, Oceanumq; ſibi locum domicilio delegerunt: condidereq; Aduaticos, & Neruios. Vltro in affectatione Germanicæ originis (ut ait Cor. Tacitus) ambitioſos, nunc Brabantinos, Flandroſq; nominamus. Cæterum Cimbri, Teutones, Ambrones, & Tigurini Diuicone principe, cum omnem Galliam occupaſſent, in Prouinciam exire, atq; inde in Italiam contendere parabant. In prouinciam igitur Romanorum rectà tendunt: iter inde in Italiam facturi. Quacunq; ibant latè, longèq; omnia deuaſtabant. Lucium Caſsium Cos. in finibus Allobrogum, Sabaudienſes ſunt, cum exercitu cædunt. L. Piſonem legatum, auum L. Piſonis, ſoceri Iulij Cæſaris, eodem prælio interficiunt. Milites qui ex clade ſupererant obſidibus datis, & dimidia rerum omnium parte ut incolumes dimitterentur pacti, ſub iugum miſsi ſunt. Mox Germani ad M. Iunium Syllanum alterum Conſulem in caſtra legatos mittunt, Inde ad Senatum, petentes ut populus Romanus aliquid ſibi agrorum terræue daret, quaſi ſtipendium: cæterum, ut uellet manibus atq; armis ſuis uteretur. Senatus negauit. Repulſi igitur quod nequiuerant precibus, armis petere conſtituunt. Syllanum aggreſsi in fugam uertunt, caſtris exuunt, cum exercitu cędunt. Inde Aurelius Scaurus Legatus Cos. haud ſecundiore fortuna confligit fuſo eius exercitu ipſe captus eſt: & cum in conſilium ab hoſtibus euocatus, deterreret eos, ne alpes tranſirent Italiam petituri, eo quod diceret Romanos minime uinci poſſe, à Bolo rege feroci iuuene occiſus eſt. Eodem fato à M. Manlio, Q. Seruilio Cepione proconſulibus male pugnatum eſt: uicti prælio, fugati, binis caſtris exuti ſunt: octoginta millia Romanorum cæſa ſunt, calonum & Lixarum quadraginta. Germani itaq; (ſicuti eſt apud Tacitum) ea tempeſtate, Carbone, & Caſsio, & Scauro Aurelio, & Seruilio Cæpione, M. quoq; Manlio fugatis, & captis, quinq; ſimul conſulares exercitus, populo Rom. abſtulerunt. Quo metu omnis Italia contremuit. Vouit Victor gentium populus ludos Ioui Opt. Max. ſi Rempublicam in meliorem ſtatum uertiſſet. Actum erat de Imperio, niſi C. Marius illi ſęculo contigiſſet. Is tum bellum proſpere gerebat in Aphrica aduerſus Iugurtham regem Numidarum.

Heluetij Gallias occupant. *Celtiberi.* *Aduatici.* *Neruij.* *Diuico Germanorũ princeps.* *L. Caſsius.* *L. Piſo.* *M. Iunius Syllanus.* *Aur. Scaurus capitur.* *Bolus rex Scaurum occidit.* *M. Manlius Q. Ser. Cepi.* *Germ. quinq; exercitus Conſulares Ro. abſtulerunt.* *C. Marius.* *Iugurtha rex Numidiæ.*

Abſens contra legem, maiorumq; inſtituta Conſul factus: eiq; decretum bellum Germanicum. Ea tempeſtate ſpes, atq; opes Vrbis in illo ſitæ. Ipſe ergo Marius

Q. Catulus.

go Marius cum Q. Catulo Cos. non auſus congredi ſtatim, militem tenuit in caſtris, donec inuictus ille ardor, & impetus conſeneſceret. Ad explorandam quoque Gallorum, & Ligurum fidem, literas eis mittit binas Conſul, quarum primæ prohiberent, ne interiores, quæ ſignatæ erant, ante certum tempus aperirent. Eas ante diem præfinitum repetit, reſeratas reperit, hoſtilia agi intellexit. Germani cunctationem Marij metum interpretantes, tripartito agmine fiducia urbis potiundæ per alpes, id eſt, clauſtra Italiæ feruntur. Habebant Romani pro portento alpes ab ipſis exuperatas, quemadmodum antea ab Hannibale. Teutones, & Ambrones alpes emenſi, ſumma ui caſtra Marij oppugnant: ſumma ui à Mario defenduntur. Lucius Marius Romanus Teutono prouocanti ad ſingulare certamẽ, reſpondit, ſi cupidus mortis eſſet, laqueo eum poſſe uitam finire. Cumque demonſtraret gladiatorem contemptæ ſtaturæ, & prope exactæ ætatis, dixit, ſi eum ſuperaſſet, continuo cum uictore congreſſurum. Marius deinde ne hoſtium copiæ coniungerentur, occupatis compendijs, uelocitate præuenit: priores Teutonas ſub ipſis alpium radicibus aſſequutus in loco Saluiorum, quem Aquas Sextias uocant, ubi pugnaturus poſtero die, Marcellum cum parua manu Equitum, peditumque noctu poſt terga hoſtium miſit. Et ad implendam iuſti equitatus ſpeciem agaſones, lixas armatos ſimul ire iuſsit, & iumentorum magnam partem inſtratorum centunculis. Qui, cum mane prælium iniretur, in terga hoſtium irruerunt. Ita Marius duobus prælijs uictos oppreſsit, in fugam uertit. Metatores Marij per imprudentiam ita caſtris locum ceperant, ut Germani uallem tenerent, Romanis nulla aquarum copia eſſet. Flagitante aquam exercitu, Viri (inquit Marius) eſtis, en illic habetis, itaque tanto ardore pugnatum eſt, eaque cædes fuit, ut flumẽ cruore flueret. Reliquias Teutonũ, quia nox circumuenerat, circumſedens Marius, ſublatis ſubinde clamoribus per paucos ſuorum territauit, inſomnem hoſtem detinuit. Ex eo conſequutus, ut poſtera die irrequietum facilius debellaret.

Germani per alpes tranſeunt in Italiã. *Germani caſtra Marij oppugnant.* *L. Marius.* *Aquæ Sextiæ* *Marij uictoria contra Germanos.*

Teutobochus Rex.

Teutobochus Rex, quaternos, ſenoſque equos tranſilire ſolitus, proximo in ſaltu comprehenſus inſigne ſpectaculum fuit. Quippe uir proceritatis eximiæ, ſuper trophæa ipſa eminebat. Sublatis Teutonis, & Ambronibus, in Cimbros conuertitur. Hij repulſo, fugatoque ab Alpibus Q. Luctatio Catulo proconſule, qui fauces alpium inſederat, & ad flumen Atheſim caſtellum editum reliquerat. Ipſe à Cimbris pulſus cum unam ſpem ſalutis haberet, ſi flumen tranſiſſet, cuius ripam hoſtes tenebant. In proximo monte copias oſtendit, tamquàm caſtra poſiturus, præcepitque ſuis, ne ſarcinas ſoluerent, aut onera deponerent: ne quis ab ordinibus, aut ſignis diſcederet. Et quo magis perſuaſionem hoſtium confirmaret, pauca tabernacula in conſpectu erigi iuſsit, ignes fieri, uallum quoſdam ſtruere: quoſdam lignatum ire, ut conſpicerentur. Cimbri iſta uerè exiſtimantes agi, ipſi etiam caſtris delegerunt locum: diſperſi in proximos agros ad comparanda neceſſaria manſuris, dederunt Catulo occaſionem traijciendi fluminis. Fugientem igitur proconſulem, exercitumque per hyemem Tridentinis iugis in Italiam proſecuti, traijciunt. Si ſtatim infeſto agmine Vrbem petijſſent, grande diſcrimen fuiſſet. C. Marius, & Q. Catulus coniunctis exercitibus cum ſoli, cœlique clementia robur hoſtium elanguiſſet, eos uini dulcedine mitigatos, dolo in tempore aggrediuntur. Fuluius collatis cum hoſte caſtris, Equites ſuos iuſsit

Q. L. Catulus *Fuluius.*

ſuccedere ad munitiones eorum. Laceſsitis hoſtibus, ſimulata fuga, receſsit, aliquot dies id facit. Auidè inſequentibus Cimbris, animaduertit caſtra eorum nudari, per partem exercitus, conſuetudine cuſtodita, poſt caſtra hoſtium conſedit, atq; cæpit deſerta caſtra. Diem deinde pugnæ à Mario petunt Cimbri: ille proximũ dat, additq; uirtuti dolum. Primum namq; diem nebuloſum nactus, hoſti inopinatus occurrit: tum uentoſum quoq;, puluis in oculos & ora hoſtium ferebatur. Tum acie conuerſa in Orientem, ex ſplendore galearum, ac repercuſſo quaſi, ardere cælum uiſum eſt. Scribunt alij Marium conſtituta die pugnaturum, firmatum cibo militem ante caſtra collocaſſe, ut per aliquantulum ſpacij, quo hoſtes aberant, exercitus potius hoſtium labore de uia profligaretur: fatigationi deinde eorum aliud incommodum addidiſſe, ordinata acie ſuorum ut aduerſo Sole, uento, puluere hoſtium occuparetur exercitus. Cimbri itaq;, & Teutones fuſi, deletiq; ſunt. Nec minor cum Vxoribus eorum pugna quam cum ipſis fuit, cum obiectis undiq; plauſtris, atq; carpentis, altè deſuper, quaſi de turribus, lanceis, contiſq; pugnarent. Deſperata tandem ſalute, ſuffocatis, eliſiſq; paſsim infantibus, ſuis, aut mutuis concidere uulneribus, aut uinculo è crinibus ſuis facto, ab arboribus, iugiſq; plauſtrorum pependerunt. Canes quoq; Cimbros defenderunt, cæſis dominis eorum plauſtris impoſiti. Celeus Rex in acie dimicans impigre, nec inultus occubuit.

Marij cum Cimbris pugna.

Cimbri uicti.

Vxores Cimbrorum fortiter pugnant.

Celeus Rex.

Tertia Tigurinorum manus, quæ quaſi in ſubſidio Noricos inſederat alpium tumulos, in diuerſa lapſi fuga ignobili, & latrocinijs euanuit eodem momento. Hunc tam lætum, tamq; felicem libertatis Italiæ, adſertiq; Imperij nuncium (autores ſunt Plinius, & L. Florus) per Deos Caſtorem, & Pollucem, datis prætori literis populus Romanus accepit. Factum hoc quoq; bellis illis populi Romani Quiritibus oſtentum. Nuceriæ in luco Iunonis Vlmus, poſteaquàm ei cacumen amputatum erat, quoniam in aram ipſam procumbebat, reſtituta eſt ſponte, ita ut protinus floreret. A quo deinde tempore Maieſtas populi Romani reſurrexit, quæ ante uaſtata cladibus fuerat. Illiq; & deinde uſq; ad noſtram memoriam (inquit Saluſtius) Romani ſic habuere, alia omnia uirtuti ſuæ prona eſſe, cum Germanis pro ſalute, non pro gloria certare. Marius totius conſenſu ciuitatis, ſummo honore receptus eſt: pro duobus Triumphis, qui offerebantur, uno contentus fuit. Nobilitas quoq;, quæ nouo homini (ut fit) inuidebat, ueritate coacta eſt fateri, conſeruatam ab eo Rempublicam. Vix horum bellorum cruoribus expiatis, uncta arma erant. Mithridates Magnus Rex Ponti intonuit, duarum & uiginti gentium Rex, totidem linguis iura dixit, pro concione ſingulos, ſine interprete affatus eſt. Maximus ſuá ætate Regum, in reliqua ingenij magnitudine, Medicinæ peculiariter curioſus: ab hominibus ſubiectis, qui fuere pars magna terrarum, ſingula exquirens, quid quæq; radix polleret, ad quos uſus herbarum folia pertinerent: Scrinium commentarionum harum, & exemplaria, & effectus in arcanis ſuis reliquit. Pompeius Regia præda potitus, transferre ea ſermone Romano, Libertum ſuum Leneum Grammaticæ artis doctiſsmum iuſsit. Hic igitur de quo dixi Mithridates, uelut turbo, Septentrionem Orientemq; inuoluit armis aduerſus Romanos. Ad Sarmatas, Germanoſq; legatos mittit, uarijs beneficiorum muneribus illicit. Arſacem Regem Parthorum ad belli ſocietatem inuitat, ad auxilium ferendum cohor-

Caſtor & Pollux.

Oſtentum de Victoria Ro. contra Cimbros.

Mithridates.

Mithridates medicinæ ſtudioſus.

Leneum Grãmaticus libertus Pompei.

Arſaces Rex Parthorum.

ſecerunt. Belgæ deinde (qui à Germanis orti ſunt, ſicut apud Cæſarem Rhemi referunt, Rhenumq; antiquitus traducti, propter loci fertilitatem ibi conſederunt, Gallos qui ea loca incoluerant, expulerunt) communi omnium ſuffragio arma corripiunt, Germanis tranſrhenanis ſe coniungunt. Cæſar Belgas aliquot prælijs uictos in deditionem, poteſtatemq; populi Romani redigit: Germanos tranſrhenanos Gallia expulit, inde in Illyricum proficiſcitur. Galli rurſus rebellant, in Germaniam pro auxilio mittunt. Redit Cæſar, Belgas ſuperat, Aquitaniam ſubijcit, à Menapijs, qui Gelderenſes ſunt, & nunquam legatos ad Cæſarem miſerant, ſyluis, paludibus, & tempeſtatibus prohibitus eſt. Germani tranſrhenani rurſus Rhenum uocati à Gallis tranſeunt: non longe à mari, quo Rhenus influit. Inde latè, longèq; populantur, obuiam uenit cum exercitu Cæſar, in fugam eos uertit, cædit, trans Rhenumq; pellit. Mittit & nuncios in Germaniam magnam, interminatur, ne poſthac in Gallias ueniant. Sed ingentes eius minæ in ludibrium uerſæ, Cæſar ut Germanos terreret, haud procul infra eum locum, ubi nunc Agrippinenſis Colonia eſt ſita, pontem faciundũ, licet ſumma difficultate, curat: opere omni effecto, exercitum traducit, relicto ad utramq; partem præſidio, Germani ſe in ſyluas abdiderant, ibiq; conueniebant frequentes. Cæſar duodeuiginti diebus trans rhenum conſumptis, ſatis & ad laudem, & utilitatem perfectum arbitratus, in Galliam ſe recepit, pontemq; reſcidit. Menapij rurſus fruſtra tentati à Cæſare: Treuiri quoq; neq; ad concilia Cæſaris uocati ueniebant, neq; imperio parebant. Tranſrhenanos Germanos crebris legationibus ſollicitabant, pecuniam pollicebantur. Duo de principatu Treuirorum inter ſe contendebant Induciomarus, inimico in Romanos erat animo: Cingetorix gener Induciomari Romanas ſequebatur partes. Eburones Germani ciſrhenani inter Moſam, & Rhenum, ubi nunc Iuliacenſis ducatus eſt, Q. Titurium Sabinum, & L. Arunculeium Cottam legatos Cæſaris, unam legionem, cum quinq; cohortibus in finibus, ut ait Suetonius, Germanorum inſidijs interficiunt. Hac clade audita, Cæſar adeò indoluit, ut barbam, capillumq; ſubmiſerit. Tum quoq; Belgæ omnes, quos Cæſar ciſrhenanos Germanos uocat, ad arma concurrunt. Omnes ſuſpecti præter Heduos, & Rhemos erant. Induciomari igitur Treuirorumq; nuncijs impulſi Belgæ, lignatoribus oppreſsis, Romana oppugnant caſtra. Magnam manum Germanorum conductam Rhenum tranſiſſe paſsim Galli prædicant, quorum terrore Romanos uincunt. Treuiri apertè rebellant, aliosq; concitant. Menapij, qui uni ex Gallia, de pace ad Cæſarem nunq; miſerant, arma capiunt. Germani tranſrhenani flumen traijciunt, hyberna oppugnant, quæ ſumma ui, & difficultate, maximoq; periculo Q. Tullius frater Ciceronis defendit. Belgæque non expectato auxilio Germanorum Romanos adgrediuntur, ſed fuſi, terga uertunt: Germani fuga Belgarum intellecta, domos reuertuntur. Romani interfecto Induciomario Treuiros recipiunt. Senatores Treuirorum in Germaniam trans Rhenum profugiunt. Quietior poſthac Gallia fuit. Cæſar ægrè ferens Germanos toties Rhenum traijcere, rurſus ponte facto, ubi nunc Agrippinenſis Colonia eſt, Rhenum cum copijs tranſit. Germani in ſyluis delectus agunt. Cæſar parte pontis, qua Germaniam attingebat reciſa, in Galliam reuertitur. Noſtrates ui pulſum eſſe, dixiſſeq; referunt, ſatis

Belgæ à Germanis orti ſunt.

Cæſar lib. 2. de bello Gallico.

Menapij hodie Geldrenſes.

Colonia Agrippinenſis.

Induciomarus.

Cingetorix.

Eburones qui.

Q. Tit. Sabinus. L. Arunculeius.

Belgæ ad arma concurrunt.

Treuiri rebellant.

Q. Tullius.

Induciomarus interficitur.

Cæſar Rhenũ tranſit.

Cæſaris dictum.

 eſt,

Sueuorum antiquæ ſedes.

qui eam Bacenim crediderunt, quum hæc Sueuos, ac Cheruſcos pro natiuo muro diuidat, ambæꝙ gentes accolæ Albis fluminis fuerint: autores Claudianum, Lucanumꝙ in tanta teſtium copia citaſſe ſufficiat, quorum prior ita refert:

Ingenteſq; Albim liquere Cheruſci,

Alterius uerſus hĳ ſunt:

Fundit ab extremo flauos Aquilone Sueuos
Albis.

Heluetiorum & Boiorum in Italiam irruptio. — *Geneua.* — *Diuitiacus.* — *C. Iul. Cæſar in Galliam miſſus.* — *Araris qui Saona. Hedui.*

Sed ceptam rem proſequar. Heluetĳ, & Boĳ coniunctis copĳs, occupare Gallias, in prouinciam Romanam exire, atꝙ inde in Italiã contendere (quemadmodum antea Teutonas, Cimbroſꝙ feciſſe nouerant) compoſitis neceſſarĳs ad huiuſmodi expeditionem, meditabantur. Ad flumen igitur Rodanum, Geneuam oppidum extremum Allobrogum, armati conſident. Ex eo oppido pons ad Heluetios pertinebat. Diuitiacus Heduus Galliarum princeps profugus Romam ad Senatum, auxilium poſtulatum, uenerat. Mittitur in Galliam a Romanis cum legionibus aliquot C. Iulius Cæſar, Vir Conſularis, ſocer Cn. Pompei Magni. Is iter prohibiturus, pontem, qui erat ad Geneuam, reſcindere iubet. Boĳ cum Heluetĳs retro pedem referunt ad Ararim flumen (Saonam uocant) in fines Heduorum (Burgundiones ſunt) perueniunt: agros populantur, ratibus lintribus iunctis flumen tranſeunt. Tres partes tranſierant, quarta ferè pars circa flumen Ararim reliqua erat. Ad eam Cæſar in auxilium uocatus ab Heduis peruenit. Eos impeditos, inopinanteſꝙ adgreſſus, cædit, in fugam uertit: ponte deinde ſubito in Arari facto, exercitum traducit. Boĳ cum ſocĳs repentino aduentu Romanorum commoti, Legatos ad Cæſarem mittunt, cum de pacis conditionibus inter eos non conueniret, ancipiti prælio diu, ac acriter pugnatum eſt, ab hora ſeptima ad ueſperam: inde ad multam noctem Boĳ cum ſocĳs uicti, caſtriſꝙ exuti, ſupplices à Cæſare, internuncĳs ultro citroꝙ miſsis, pacem impetrarunt. Heluetĳ domum unde uenerant redire iuſsi ſunt. Boios (petentibus Heduis) quod egregia uirtute erant cogniti, ut in finibus ſuis collocarent, Cæſar conceſsit. Quibus illi Gergouiam oppidum, & agros dederunt: eoſꝙ poſtea in parem iuris, libertatiſꝙ conditionem, atꝙ ipſi erant, receperunt. Cum Romanis æquo iure fædus ictum eſt, quamobrem & à Plinio in deſcriptione Galliæ Lugdunenſis Boĳ fæderati appellantur. De his Cor. Tacitus ita: Maricus quidam è plebe Boiorum, inſerere ſeſe fortunæ, & prouocare Romana arma, ſimulatione numinis auſus eſt: iamꝙ adſertor Galliarum, & Deus (nomen id ſibi indiderat) concitis acto milibus hominum, proximos Heduorum pagos trahebat: tum grauiſsima ciuitas electa iuuentute, adiectis à Vitellio Cæſare cohortibus, fanaticam multitudinem diſiecit. Captus in eo prælio Maricus, ac mox ferĳs obiectus: quia non laniabatur, ſtolidum uulgus inuiolabilem credidit, donec Vitellio inſpectante interfectus eſt. Paulinus etiam ad Auſonium Poëtam illorum mentionem facit, Theodoſio rerum potiente: Verſus eius hĳ ſunt:

Cæſar Heluetios cum Boĳs uincit. — *Boiorum ſedes apud Heduos.* — *Gergouia.* — *Boĳ fæderati dicti.* — *Maricus Cor. Tac. lib. 18. annalium.* — *Vitellius.* — *Paulinus.*

ambitu comprehendens mille paſſus plus centies, effundit Arrabonem fluuium. Iuliam quidam eſſe arbitrantur urbem Stiriæ, quæ nomen retinet. Alij Iulium Carnicum, Charionum oppidum nobile: & id nomen corrupto nonnihil ſono (ut fit licentia uetuſtatis, & uulgi conſuetudine) ſeruat. Ego, ut mihi incomperta, in medio relinquo, nec adfirmare, nec refellere anim⁹ eſt. Deſerta Boiorum, nunc Vgrorum ſunt. Cum autem poſthac ad Romanos Imperatores uenturi ſumus, & Romani Imperij nomen ſacroſanctum Germaniæ populis, ſicut tempus poſtulat, à prima origine radices eius, quam paucisſimis in ſubſequenti uolumine repetam: per quos cœperit, per quos adoleuerit, ut deinde paulatim, labente diſciplina, conſenuerit, Donec ad hanc extremam, & decrepitam ætatem peruenit, qua apud Germanos animam agit.

Arraboſluuius. Iulia urbs. Iulium Carnicum.

Per nefas cæci ruimus: ruunt res
Imperi, florent minus, & minus iam,
Nilq; nunc reſtat niſi uana magni
Nominis umbra.

FINIS PRIMI LIBRI ANNALIVM BOIORVM.

conſentire corpus Imperij potuiſſet, niſi unius præſidis nutu, quaſi anima, &
mente regeretur. Quod cum fieri non poſſet citra ſanguinem, & abſq; bello
Ciuili, cuius uictoria ferè cruentiſsima eſſe ſolet: acerrima quippe ſunt proximo-
rum odia. Inclinare cepit tandem fortuna ad C. Iulium Cæſarem. Cuius pro- *C. Iul. Cæſar*
prium, ac peculiare fuit clementiæ inſigne, qua uſq; ad pænitentiam omnes ſu- *princeps clemens.*
perauit. Eius dictum refertur. Nihil ſibi ſolennius eſſe, quàm ſupplicibus ig-
noſcere. At factio nobilitatis, cuius commune malum eſt ſuperbia, Cæſari inui-
debant: eius uictorias calumniabantur, fortunæ, ac felicitati oblatrabant. Ip- *C. Marius.*
ſum ut adfinem Marij procerum inimiciſsimum, & quem Sylla Dictator op- *L. Sylla.*
timarium partibus cauendum, exitioq; futurum prædixerat, criminabantur:
ſpoliare eum exercitibus, inde in ordinem redigere, atq; opprimere conaban-
tur. Nam & amici Cæſaris omnes urbe pulſi ſunt. Cæſar uim ui pulſurus, ac-
citis Germanis, & Gallis, cum legionibus, quibus Galliam ſubegerat, in Italiam
tranſit, armata manu uerſus Romam contendit. Vbi omnis nobilitas metu per
culſa, duce Cn. Pompeio urbe, Italiaq; profugit. Cæſar Romam uacuam aduer-
ſarijs intrat, Conſulem ſeipſum facit. Republica Romæ ordinata, aduerſarios
latè per orbem terrarum palantes inſequitur, feliciterq;, celerius opinione om-
nium, deuincit. Inde Romam reuerſus cuncta in ſuam unius poteſtatem, ar-
bitriumq; trahit. Ita finis Reipub. datus: mos uni parendi repetitus eſt. Sub *Arioniſtus*
idem tempus poſt Arioniſtum in Germania, maxime Orientali, imperitaſſe re- *ubi regnauit.*
perio Boërobiſtam, genere Dacum, qui populares ſuos Dacos, & Getas cre- *Boërobiſta Dacus.*
bris hactenus & bellis, & cladibus adtritos, uictus ſobrietate, & obedientia re-
creandos curauit: & quotidiana armorum meditatione, laborumq; pacientia
inſtructos, eo promouit, ut facile cæteris Germaniæ tum populis uirtute an-
teirent. Vſus eſt auito more gentis, ſacro conſultore, uateq; fatidico Diceneo *Diceneus Magus.*
quodam Mago, qui diu Ægypti oras peragrarat, ſacerdoteſq; audierat. Hu-
ius perſuaſione uites exciſæ ſunt, uitamq; abſtemiam ſine uino agere decretum
eſt. Deniq; Boërobiſtas his bonis ſuorum artibus fretus, latiſsimum intra *Vites exciſæ*
paucos annos peperit Imperium: finitimis omnibus ſubiectis, audacter Da- *apud Germanos.*
nubium traijcit. Ipſum Iulium Cæſarem mundi domitorem, uictoremq;
gentium populum, armis laceſſere auſus eſt. Thraciam, Macedoniam, Illy-
ricum prouincias Romanas ferro, flamma deuaſtauit. Vrbes diripuit, uicos
incendit præda ingenti potitus, impune ultro, citroq; commeauit. Apuli-
am, inde Romam inuadere parauit, maximum terrorem, & Iulio Cæſari, & *Boiorum in*
populo Romano incuſsit. Boios qui ad amnes Danubium, Arabonem, & *Germaniam*
Draum ſedes centum quinquaginta annos tenuerant, poſteaquam Italia pulſi, *Magnam migratio.*
uti paulo ante narrauimus, eo tranſierant, in Germaniam Magnam tranſdu- *Roxolani. Bo*
xit. Intra flumina Tyram, & Boryſthenem, & Viſtulam, finitimaſq; regiones *ij uel Poloni.*
uicatim diſtribuit, ubi nunc Roxolani, Bolij, Bodolij, Vngari, Moldauij, Va- *Bodolij. Vn-*
lachi nominantur, habitarunt ibidem Boij commixti Baſternis, Alanis, Gepi- *gari. Moldauij. Valachi.*
dis, Vandalis, Quadis, Sarmatis, & dicto audientes fuerunt Regibus Dacorum, *Baſternæ. Ala*
quos & Getas, & Scythas uocant. Nos Danos, & Gotos adpellamus. Ipſi ne *ni. Gepidæ.*
Boij poſthac duces, Regeſue habuerint, nemo tradit, nec ego facile dixerim. A- *Vādali. Qua*
pud ſcriptores, quos ego quidem hactenus euoluerim, ne nomen quidē Boiorū *di. Sarmatæ.*
poſthac inuenio. Quicquid geſtum actumue eſt, ut notioribus, Gotis adtribui *Getæ. Scythæ. Dani. Goti.*

Diuus Hieronymus genere Noricus.

Suetonius Tranquillus, Magiſter Epiſtolarum Imperatoris Hadriani in uitis Cæſarum.

Cornelius Tacitus Eques Rom. in hiſtoria Auguſtali, ab exitu Auguſti, ad Imp. Traianum triginta libros ſcripſit.

Aelius Spartianus: Aelius Lampridius: Iulius Capitolinus: Trebellius Pollio: Flauius Vopiſcus: Vulcatius Gallicanus, in uitis Cæſarum, ad Imperatores Diocletianum, & Conſtantinum Maximum, atq; ad Iunium Tiberianum, uirum illuſtrem, præfectum Vrbis.

Ammianus Marcellinus in uitis Cæſarum, ſub Imp. Conſtantio, Iuliano, Iouiano, & Valentiniano equo meruit.

Eutropius uir Conſularis ad Valentem Auguſtum ſcribit, fratrem Valentiniani, præfectus Equitum, ſtipendia fecit ſub Conſtantio, & Iuliano.

Sextus Ruffus Feſtus, uir Conſularis ad Valentinianum Auguſtum ſcribit.

Sextus Aurelius Victor in uitis Cæſarum, uſq; ad Theodoſium Magnum, uir Conſularis, præfectus fuit á Iuliano Imp. Pannoniæ ſecundæ.

Eugypius Noricus ſub Attila uixit, ſcripſit uitam Diui Seuerini Norici, Importuno Cons. Romano.

Aurelius Caſsiodorus Vir Conſularis, in libro de Cons. ad Theodericum Regem Gotorum, Occidentis procuratorem, præfectus prætorio, & Magiſter Epiſtolarum, eius particula ſine capite, ſine calce adnexa eſt Chronicis D. Hieronymi, falſoq; Proſpero adſcribitur.

Proſper Aquitanus Burdegalenſis, in Chronicis, tempore Attilæ ſcriba Leonis primi Pont. Maximi.

GRÆCI.

Dion Bithynus in uitis Cæſarum.
Herodianus de temporibus ſuis.
Euſebius Pontifex Cæſarienſis in Chronicis, & Eccleſiaſtica hiſtoria.

HACTE

HACTENVS quæ à nobis ante Cæſarum tempora geſta ſunt, ſicut apud illuſtres rerũ autores inueni, breuiter perſtrinximus: nunc perquàm paucis indicabo, quemadmodum Romanos, rerum dominos, maiores noſtri armis ultrò etiam laceſſere auſi fuerint. Duos quippe perpetuos hoſtes Parthos atq; Germanos (Romani Barbaros uocare ſolent) hinc Occidens, illinc Oriens Romanæ Maieſtati uelut obíces, fataliter obdiderũt. Quod Vergilius rerum Diuinarum, humanarumq; (etſi diſsimulet magis, quàm oſtẽtet) doctiſsimus uates obiter, elegantiſsime tamẽ, ut oĩa, hiſce carminib9 attigit:

Hinc mouet Euphrates, illinc Germania bellum. &
Ante pererratis amborum finibus exul.
Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tigrim.

Nec hoc Horatius acutiſsimi uir ingenij præteriuit.

Quis Parthum (inquit) paueat? quis Gelidum Scythen
Quis, Germania quos horrida parturit
Fœtus, incolumi Cæſare

Ipſa quidem Germania ſæpius triumphata, nunq; tamen uicta eſt. Multa inuicem damna data, acceptaq;. Non Samnis (uerbis utor Taciti) non Pœni, non Hiſpani, Galliue, ne Parthi quidem ſæpius admonuere, quippe regno Arſacis acrior eſt Germanorum libertas. Nec impune C. Marius in Italia, D. Iulius in Gallia, Druſus, ac Nero, & Germanicus, in ſuis eos ſedibus perculerunt. Nã uti ſcribit ad Conſtantinum Maximũ Nazarius inſignis Rhetor (cuius filia Eunomia Chriſto uirginitatem deuouit, & patrem eloquentia æquauit) Germanorũ natio per ſe potens, & poſt Romanã magnitudinẽ ſecunda in terris, nunq; non operam, & fœdera licitata eſt Romanis principibus. Quemadmodum quoq; docet Claudianus Alexandrinus, Vates doctiſsimus, de Germania ita cantans:

Eunomia.

Illi terribiles, quibus ocia uendere ſemper
Mos erat, & fœda requiem mercede paciſci.

Et ſicuti noſtro æuo Rex Celtarum Suitonibus, & Germanis alijs rei bellicæ peritis, dona muneraq; quotannis diſtribuit, ſtipendia perpetua largitur: ab ipſis pacẽ, & fœdus mercatur. Ita empta auxilia ſunt Germanorũ contra Germanos: etiã hoſtẽ hoſte oppugnauit Roman9, q; idẽ Vates docet hiſce carminib9.

Vtitur auxilijs damni ſecurus, & aſtu
Debilitat ſæuum cognatis uiribus Hiſtrum
Et duplici lucro committens prælia, uertit
In ſe barbariem nobis utrinq; cadentem.

Ferarum gentium uelut examina Danubius, ac Rhenus in Romanum effudere ſolũ: Vrbs capta eſt, quæ totũ cœpit orbem. Vandali Aphricã, Franci, Burgundiones Gallias occuparunt: Saxones Britanniã, Longobardi Italiã tenent: Sueui Rhetias: Boij Vindeliciã, atq; Noricorũ regna poſsident: Pannoniã Hunnus, Mœſias Vulgares. Dalmatiã Illyricũ Venedus inuaſit. Quod tamẽ mirere, Roma gentiũ dña, haud alijs, q; Germanis, hoſtibus ſuis, Imperatorũ ſuorũ (ſicuti nũc Pontificũ) ſalutẽ, ac uitã credere auſa eſt. Conſtat eñ conſenſu ſcriptorũ, Germanorũ cohortes à Cæſarib9 ad cuſtodias corporis inſtitutas, multis experimentis fideliſsimas fuiſſe. Poſtremo omniũ demũ, ad Germanos gentẽ fidei cõmiſſę (ſicuti ait Tacitus) patientiorẽ, terrarũ Dea, gentiũq; Roma, cui par eſt nihil, & nihil ſecundũ, cũ faſcibus, & Aquilis cõmigrauit. Ei9 primordia, ut negociũ poſtulare uidet, iã iã aperiam.

ANNA-

ANNALIVM BOIORVM
LIBER SECVNDVS.

CAPTA TROIA, in cæteros ſæuitum eſt Troianos, Æ-
nea uetuſti iure hoſpitij, & quia pacis, reddendæꝗ Helenæ
ſemper author fuerat, omne eius belli Græci abſtinuerunt. Æ- *Aeneas.*
neas deinde uarijs caſibus terra, mariꝗ iactatus, in eam partem
Italiæ uenit, quam tum Rex Latinus tenebat, qui filiam ſuam *Latinus Rex.*
Lauiniam nomine, in matrimonium Æneæ dedit. Æneas u- *Lauinia.*
tramꝗ gentem Latinos nominat, oppidum condit, ab uxoris nomine Lauini- *Lauinium oppidum.*
um appellat. Regnatum eſt ibi triginta fere annis. Aſcanius filius Æneæ (qui *Verg. 1. Aen.*
patri ſucceſſerat, & quem Iulum, Iulia gens autorem nominis ſui nuncupat) *Aſcanius qui & Iulus.*
Lauinium opulentam urbem (ut tum res erant) matri, ſeu nouercæ relinquit,
nouam ipſe aliam ſub Albano monte condidit: quæ ab ſitu porrectæ in dor-
ſum urbis Longa Alba appellata. Syluius deinde regnat Aſcanij filius, caſu quo- *Longa Alba.*
dam in ſyluis natus: Is Æneam Syluium creat: is deinde Latinum Syluium. *Syluius.* *Aeneas Syl-*
Manſit poſtea Syluius omnibus cognomen, qui Albæ regnarunt: Latino Al- *uius. Latinus*
ba ortus, Alba Atys, Aty Capys, Capy Capetus, Capeto Tiberinus, qui in tra- *Syluius.*
ctu Albulæ amnis ſubmerſus, celebre ad poſteros nomen flumini dedit. Agrip- *Alba. Atys.*
pa inde Tiberini filius. Poſt Agrippam Romulus Syluius à patre accepto im- *Capys. Cape*
perio regnat, Auentino, fulmine ictus ipſe, regnum per manus tradidit. Is ſepul- *tus. Tiberi-* *nus.*
tus in eo colle (qui nunc pars eſt Romanæ Vrbis) cognomen colli fecit. Pro- *Tibris fluuius*
ca deinde regnat, is Numitorem, atꝗ Amulium procreat. Numitoris ex filia ne- *à Tiberino* *dictus.*
pos Romulus, urbem Romam, Romanumꝗ condidit imperium: undecimoꝗ *Agrippa.*
Kalendas Maij Vrbis Romæ natalis eſt. Vates æternam fore prædixerunt. Res *Romulus Syl*
Albana ſecundum Titum Liuium, Iuſtinum, Virgiliumꝗ Maronem tercen- *uius.*
tum ſtetit annos. Sub ſeptem deinceps regibus regnatum Romæ: ab condita ur- *Auentinus.*
be ad liberatam annos ſupra ducentos quatuor, & quadraginta. Nec amplius, *Proca.* *Numitor.*
quàm ad ſextum decimum lapidem Romanum radices imperium egerat. Regi- *Amulius.*
um Imperium, nomenꝗ (quod initio conſeruandæ, atꝗ augendæ Reipub. fue- *Romulus Ro*
rat) in ſuperbiam, dominationemꝗ ſe conuerterat: Reges exacti ſunt, Regium *me conditor.*
nomen antiquatum, ut exoſum, inuiſumꝗ: Romani iureiurando adacti, nemi- *Romæ natalis* *Reges exacti.*
nem paſſuros Romæ regnaturum. Immutato more, annua imperia, binoſꝗ Im-
peratores ſibi fecerunt, quos Conſules, à conſulendo dixerunt: eo modo mi-
nime putabant licentia inſoleſcere animum humanum. Conſulum ductu, &
auſpicio, incredibile memoratu, quantum Reſpub. creuerit. Domi, militiæꝗ bo-
ni mores colebantur, concordia maxima, minimaꝗ auaricia erat. Domi parci,
in amicos fideles erant: paupertati, ac parſimoniæ honos maximus erat: quan- *Romanorum*
to rerum minus, tanto minus cupiditatis erat. Ius, bonumꝗ non magis le- *parſimonia.*
gibus, quam natura ualebat. Diſciplina militaris diligentiſsimè colebatur: quæ *Diſciplina*
iam inde ab initijs urbis tradita per manus, in artis perpetuis præceptis ordinatæ *militaris.*
modum uenerat, & à maioribus, quaſi hæreditario iure relinquebatur poſteris.
Reges proinde magni bello domiti: nationes feræ, & populi ingentes ui ſuba-
cti, orbis terrarum uictus eſt. Tota Europa, præter Germaniam, Pannonias,

 Mæſias

Mæſias, Noricum, Rhetias, Vindelicos in ditionem redacta. Aphrica acceſsit, poſteaquàm Carthago, æmula Imp. Romani à ſtirpe interijt. Aſia, Armenia, Syria, Cilicia, Paleſtina, Meſopotamia armis Romanis parere côactæ: cum Regibus Parthorum, Ægyptiq; fœdus ictum eſt. A regibus exactis ad Iulium Cæſarem numerantur à Cor. Tacito anni quadringenti, ſex & quinquaginta: ab V. C. uero ſeptingenti.

IVLIVS.

IMPERATOR C. IVLIVS CÆSAR dictator perpetuus, deuictis optimatum partibus, popularem Reipub. ſtatum (ipſi libertatem uocant) ſuſtulit, ad unius poteſtatem, principatumq; Romanum côegit Imperium. Qui mos poſthac per annos mille, quingentos, ſexaginta quinq; continenter obſeruatus, adhuc manet. Imperatoris commune eius cognomen, qui iuſſu populi exercitus ductabat (dictus, ut docet Varro ab imperio populi, qui eos, qui id attentaſſent, oppreſsit hoſtis) temporarium antea, prenomen perpetuum (quod regium libero populo inuiſum eſſet) factum, ad principes Romanos tranſit. Et Cæſar, quod ante cognomen familiæ fuerat, iam dignitas eſt, atq; ſuprema poteſtas, ſacroſancta Germanis. De tam celeberrimi nominis natura, & origine Plinius ita tradit. Auſpicatius (inquit) enecta parente quidam gignuntur, ſicut Scipio Aphricanus prior natus eſt: qua de cauſa & Cæſones adpellati, ſimili modo natus & Manlius, qui Carthaginem cum exercitu intrauit. Nec me fugit Sextum Feſtum Pompeium, Ælium Spartianum aliter ſentire, quibus non præferre Plinium piaculum eſt.

Imperator unde dictus.

Cæſaris nomi.

Cæterum C. Iulio gentilicium eſt, nec enim ipſe ita natus eſt. Cum Pontificatum Maximum petijt, prædixiſſe matri Aureliæ fertur, domum niſi ſe Pontificem nô reuerſurum. Eam in Gallia bellum gerens, demû amiſit. Pater quoq; eius (Lucius ni fallor) Cæſar dictus eſt. Ipſe ſanè C. Iulius Cæſar eloquentia, & eruditione (teſte etiam Cicerone) nulli ſecundus fuit. Reliquit de analogia, quos ad Ciceronem ſcripſit, duos libros: & rerum ſuarum commentarios Gallici, Ciuiliſq; belli, qui eruditorum conſenſu multum probari ſolent. Faſtos quoq; correxit, iam pridem ignauia Pontificum, per intercalandi licentiam adeò turbatos, ut neq; meſsium feriæ æſtati, neq; Vindemiarum autumno competerent. Ad curſum Solis annos ſingulos redegit, Soſigene perito eius ſcientiæ adhibito, ad trecentos ſexaginta quinq; ipſorum annorum dies, adiecit etiamnum intercalarios diei, noctiſq; quadrantes, ut quarto quoq; anno, ſexto Kalendas Martij unus intercalaretur dies: quemadmodum hactenus uel à nobis obſeruatum eſt. Verum quoniam Solis motus, ſcrupulorumq; propè inexplicabilis ratio eſt, idem error obrepſit faſtis noſtris, ad quos emendandos Ioannes de Monte Regio, patrum memoria, Paulus Miltenburgenſis noſtra ætate, homines Germani, à maximis Pontificibus Romam adciti ſunt. De qua re libri editi uenales circumferuntur. Deſtinarat inſuper Cæſar, ſi per cædem licuiſſet, Ius Ciuile ad certum modû redigere: atq; ex immenſa, diffuſaq; legum copia optima quæq;, & neceſſaria in paucisſimos conferre libros. Bibliothecas Græcas, & Latinas, quas maximas poſſet, publicare, data Marco Varroni cura côparandarum

Lucius Cæſar, pr Iulij Cæſaris.

Soſigenes.

Io. de monte regio. Paulus Myltenburgenſis.

parandarum, digerendarumq́ꝫ. Idem, ut clemens erat, nihil aliud efficere uolebat (ſcribit Lactantius) etiam in ipſo belli Ciuilis ardore, quàm ut bene de Repub. mereri uideretur, duobus optimis ciuibus Cicerone, & Catone ſeruatis. Rerum geſtarum magnitudine omnes ſuperauit. Signis collatis quinquagies bis dimicauit. Nam præter ciuiles uictorias, undecies centum & nonaginta duo millia hominum occiſa prælijs ab eo: quod ita eſſe confeſſus eſt ipſe, bellorum ciuilium ſtragem non prodendo. Daci ſub eo, cæteræq́ꝫ Germaniæ Orientalis gentes, Rege Schirio (quem & Scorium uocare reperio, Boerobiſtæ ſucceſſerat) in Thraciam Pontum ſe effuderant, Romanas prouincias latè uaſtabant: & ut ait Horatius, penè occupatam ſeditionibus deleuit urbem Dacus. Contra quos dū expeditionem, inde in Parthos bellum meditatur, ob ſuſpicionem adfectati Regij nominis, in curia ſedens, à Senatu patricijſq́ꝫ inuaſus tribus, & uiginti uulneribus in terram datus, cæſuſq́ꝫ eſt, ætatis anno ſexto, & quinquageſimo: initæ dictaturæ quarto. Sic ille qui terrarum orbem humano ſanguine impleuerat, tandem ipſe ſuo ſanguine curiam impleuit.

OCTAVIVS.

IMPERATOR C. Octauius (ita enim à Flacco, & Auſonio nuncupatur, quàmuis apud hunc Octauianus quoq́ꝫ, metri neceſsitate forſan legatur) Cæſar Auguſtus, Accia nepte Iulij Cæſaris genitus, adoptatus ab auunculo, ſucceſsit. Germanorum manus inter armigeros circa ſe habuit, partim in urbis, partim in ſui cuſtodiam. Dum necem auunculi, parentiſq́ꝫ uindicare, acta eius tueri ſumma ui conatur, rurſus armis ciuilibus orbem Romanum concuti neceſſe fuit. Quibus dum duodecim ferè annos conflictatur, diſtringiturq́ꝫ circa mala ſua imperium, Daci, Getæ, cæteri Germaniæ Magnæ populi, Romanos diſsidentes armis adoriri, inuadere parabant. Vnus ducum, Scorio nomine, duos canes in conſpectu popularium commiſit, hiſq́ꝫ acerrimè inter ſe pugnantibus, Lupum oſtendit: quem protinus canes omiſſa inter ſe rixa adgreſsi ſunt. Ita ille non tam uerbis, quam rebus hoc ſpectaculo admonuit, Romam mature ruituram, ſuiſq́ꝫ uiribus perituram, ſi hoſte careat externo. Quo tempore & Octauianus Coſoni Getarum regi (ut facilius Germani noua adfinitate continerentur) Iuliam filiam deſpondit: ſibi quoq́ꝫ inuicem filiam Regis in matrimonium petijt. Finitis bellis ciuilibus, Republica in meliore ſtatu confirmata, tractatum in Senatu eſt, an quia condidiſſet Imperium Romulus uocaretur. Cenſentibus quibuſdam ita eum appellari oportere, quaſi & ipſum conditorem Vrbis, Munatij Planci oratoris, diſcipuli Ciceronis (qui rector Galliæ Comatæ Lugdunum extruxit) ſententia præualuit, ut Auguſtus potius uocaretur, non tantum nouo, ſed etiam ampliore, ſanctiore, reuerentioreq́ꝫ cognomine: quod loca religioſa, & in quibus augurato quid conſecretur, Auguſta dicantur ab auium geſtu, guſtuuè, id eſt, quia ab auibus ſignificata ſunt, & aues paſtæ id ratum fecere: ſicut Ennius docet ſcribens.

Scorio. Coſo. Munatius plancus. Lugduni conditor.

Auguſto augurio poſtquàm inclyta condita Roma eſt.
Ouidius quoq́ꝫ in faſtis,

Sacra uocant Auguſta patres, Auguſta uocantur
Templa ſacerdotum rite dicata manu.
Huius & augurium dependet origine uerbi
Et quodcunq; ſua Iuppiter auget ope.

Conuerſus inde Auguſtus ad gentes, exteraq; bella, inter alia totum Danubij tractum (Rheni oram, qua Galliam contingit, Iulius domuerat) pacare, in Romanam ditionem redigere, neruos intendit, ferociſsime ad Septentrionem conuerſa plaga emicabat. In Galliam igitur Comatam, Germanorum incurſionibus, & diſcordia principum inquietam, necdum frenis ſeruitutis adſuetam, cum exercitu CL. Tiberius Nero priuignus Auguſtui profectus eſt, (gloriatur ipſe apud Tacitum, ſe nouies in Germaniam miſſum eſſe ab Auguſto, pluraq; conſilio, quàm ui perfeciſſe) muneribus animos Germanorum, & ingenti pollicitatione præmiorum ſibi conciliauit. Sycambros, Chattos, Sueuos, in ditionem accepit. Quadraginta eorum millia, qui ſe dediderant, in Galliam traduxit, & traiecit. Iuxtaq; Rheni ripam in proximis Rheno agris, ſedibus adſignatis collocauit.

CL. Tib. Nero.

MAROBODVS quoq; Rex Sueuorum magnitudine beneficiorum in fædus illectus eſt. Habitabant tum Suеui in Boiemia, Luſatia, & finitimis regionibus trans Albim: quemadmodum & Lucanus hiſce docet uerſibus.

Marobodus Rex.
Sueuorum antique ſedes.

Fundit ab extremo flauos Aquilone Sueuos
Albis &c.

Is Marobodus à puero uerſatus Romę erat, fuerat ab Auguſto magnas opes conſecutus, cum domum rediјt, maximum, latiſsimumq; adeptus eſt regnum. Ipſe Bubienum caput Boiemiæ Marobodum à ſe cognominauit, quam nunc Pragam dicimus: id mihi ex Strabone, Cor. Tacito, & Ptolomæo exdiligentiſsima ſegmentorum, & partium obſeruatione compertum eſt. Cimbri quoq; Lebetem, plurima ſacrorum cęremonia conſecratum Auguſto dono miſere, & amicitiam poſtularunt, deprecantes ueteres iniurias, quibus adfecerant eorum parentes populum Romanum. Compotes uoti facti domum remearunt. Deinde M. Lollio demandata cuſtodia Rheni, arma ad Danubij tractum conuertuntur. Tiberius, Druſuſq; Nerones fratres Germani, priuigni Auguſti, Rhetos, Vindelicos, Noricos in ditionem redigunt Romanam. Sed de his paulo poſt plura dicam. Pannonios qui tribus fluminibus Sao, Drao, Danubio uallantur, Vibius, atq; M. Vinicius domuit. Marcomani, Quadi, Variſtæ, Sueui incolæ Boiemiæ, de locis intra Draum, & Danubium pulſi: Moeſi ab Oriente, & Sao flumine Pannonios excipiunt, inde cum Danubio ad Pontum Euxinum, & confinia Aſiæ procurrunt. Hi per Marcum Craſſum uicti ſunt. Vnus ducum ante aciem poſtulato ſilentio: Qui uos inquit eſtis? reſponſum inuicem, Romani rerum domini: & illi, ita (inquiunt) fiet, ſi nos uiceritis: & ſtatim ante aciem immolato equo, concepere uota, ut cæſorum ducum extis & litarent, & ueſcerentur. Daci, qui & Getæ, & Goti, tranſdanubianus populus ſub Cotiſone rege agebant, quoties concretus gelu Danubius iunxerat ripas, decurrere ſolebant, & uicina populari. Nacti quoq; aliàs occaſionem crebro in-

Bubienum.
Marobodum dicitur, quæ hodie Praga eſt.
Pannonij.
Vibius.
M. Vinicius.
Florus lib. 4. cap. 12.
Daci qui & Getæ, et Goti.

curſiones

curſiones in Romanas prouincias faciebant. Contra hos Auguſtus Lentulum *Lentulus.*
cum quinquaginta millibus hominum miſit, qui tribus eorum ducibus, cum magna copia cæſis, impetus repreſsit, ultra ulteriorem ripam pepulit, citra præſidia conſtituit. A ducentis millibus militum ad quadraginta millia eorum tum potentia contracta eſt: tot millia hominum eo bello trucidata ſunt. Nec parum aberat, quin Romano omnino ſubdiri fuiſſent Imperio, ſi non opibus cæterorum Germanorum freti ſe erexiſſent. Sic Dacia non uicta, ſed ſubmota, atq; dilata eſt. Limes per Rhetias, Vindelicum, Noricum, Pannoniam, Moeſias, inter Barbaros, & Romanos Danubius ab Auguſto conſtitutus eſt, & ripa Romana præſidio militum firmata. Inter hæc Sicambri, ubi nunc Beſtofali habitant, du- *Beſtofali Melodux.*
ce Melone correptis armis, ſubito, & de improuiſo Romanos ui adoriuntur, M. Lollium cum copijs profligant, Aquila quintæ legionis potiuntur, incremantq;. In ignominiam populi Ro. uiginti Centuriones crucibus adfigunt. Exinde alij quoq; pacem ſoluunt, in armaq; ruunt. Cęſar igitur Auguſtus ſentiens ſe Gallias, & conterminas prouincias tuto, & quietè non poſſe tenere, quod crebro Germani in Romanas prouincias, facilem nacti occaſionem, incurrerent, omnia inquietarent, igne, ferro, flamma cuncta uaſtando: ſimul & in honorem patris ſui Cæſaris, quem bis tranſuectum ponte Rhenum, bellum quæſiſſe ſciebat, Germaniam facere prouinciam concupiuit: Curam atq; onus Germanici belli CL. Druſo Neroni delegat: ab urbe igitur ad ripam Rheni pergit. Ipſe Germanicis bellis, quæ per legatos adminiſtrauit, aut interueniebat, aut non longè aberat: Rauennam, uel Mediolanum, uel Aquileiam uſq; ab Vrbe progrediens. Druſus Bonnæ, Noueſijq; Rhenum pontibus iunxit, claſsibuſq; firmauit. Chattos, Sycambros, Sueuos, Angilos, Cheruſcos, id eſt, Heſſos, Beſtofalos, Thurogos, Saxones cis Albim pariter adgreſſus. Sueui trãs Albim, & in Boiemia, quorum Rex Marobodus, fœderati erant. Cæſar etiam Auguſtus Albim tranſgredi uetuit, ratus ſe facilius domiturum hos, ſi tranſalbiani quieti eſſent, nec eos laceſsiſſet. Species quoq; mulieris Germanæ habitu Druſum amplius tendere, ſermone latino prohibuit. Ipſe Druſus in tutelam prouincię, trans Rhenũ præſidia, ſtationes militares diſpoſuit, foſſas noui, & immenſi operis effecit, Druſianas uocant. Per Amiſiam flumen, per Albim, per Viſurgim, per Rheni *Druſianæ*
quoq; ripam, quinquaginta amplius caſtella extruxit. Primus Romanorum du- *foſſæ.*
cum Septentrionalem nauigauit Oceanum. Ipſe tandem inter Rhenum, & Salam flumina, cum belligeraret, equo ſuper crus eius collapſo, triceſimo quàm id acciderat die oppetijt, in Germaniaq; (ut ait Plinius) perijt in æſtiuis caſtris. *Druſi mors.*
Tiberius Nero nocte, ac die longiſsimum iter uehiculis tribus emenſus feſtinauit ad Druſum fratrem ægrotantem in Germania, in ea fuerunt ducenta millia paſſuum. De Druſo uerſus Ouidij ad Liuiam Druſillam uxorem Auguſti ſubtexam.

Occidit exemplum iuuenis uenerabile morum:
Maximus ille armis, Maximus ille toga.
Ille genus Sueuos acre, indomitoſq; Sicambros
Contudit, inq; fugam barbara terga dedit.

Ignotumq́ꝫ tibi meruit Romane triumphum,
Protulit in terras imperiumq́ꝫ nouas.
Funera ducuntur Romana per oppida Druſi,
Heu facinus, per quæ uictor iturus erat:
Per quæ deletis Rhetorum uenerat armis,
Heu mihi quám diſpar huic fuit illud iter?
Nec tibi deletos poterit narrare Sicambros,
Enſibus & Sueuos terga dediſſe ſuis.
Fluminaq́ꝫ, & montes, & nomina magna locorũ,
Et ſi quid miri uidit in orbe nouo.
Facta ducis uiuent, operoſaq́ꝫ gloria rerum
Hæc manet, hæc auidos effugit una rogos
Stabis & in roſtris tituli ſpecioſus honore,
Cauſaq́ꝫ dicemur nos tibi Druſe necis.
At tibi uis ueniæ ſupereſt Germania nullum,
Poſtmodo tu pœnas Barbare morte dabis.
Spiritus ille minax, & Druſi morte ſuperbus,
Carnifici in mœſto carcere dandus erit.
Aſpiciam regum liuentia colla cathenis
Duraq́ꝫ per ſæuas uincula nexa manus.

Idem in faſtis.

Et mortem, & nomen Druſo Germania fecit.

Druſi monumentum adhuc Mogontiaci monſtratur, cuius & Diuus Hie⸗
ronymus mentionẽ facit. Exercitus enim ei honorarium tumulũ excitauit, circa
quẽ deinceps, ſtato die, quotannis miles decurreret, Galliarumq́ꝫ ciuitates pub⸗
lice ſupplicarent. Defuncto Druſo fratre, Tiberius ab Auguſto adoptatus, con⸗
ſorſq́ꝫ tribuniciæ poteſtatis conſtitutus, in Germaniã mittitur. Nam intra Rhe⸗
C. Sent. Sa⸗ num, Albimq́ꝫ Saxoniæ gentes peragrauit cum exercitu, inde in urbẽ redit. C.
turninus. Sentium Saturninum uirum Conſularem caſtris præficit. Inde Noricum petit,
Marcomani. Boiemiã, ubi tum Marcomani, Sueui genere, cum Marobodo rege habitabant,
inuadere tentat, à tergo illis Sentium Saturninũ imminere iubet. Fuitq́ꝫ tum ſub
Tiberio in Germania præfectus Equitum P. Velleius Paterculus ſcriptor hi⸗
P. Vel. pater⸗ ſtoriarum: tum Pannonia, Dalmatia rebellat. Idcirco Tiberius Marcomanis
culus. omiſsis Pannonias aggreditur. Paterculus Annalium ſcriptor quęſtor par⸗
tem exercitus à Roma traditi ab Auguſto ad Tiberium perduxit, legatus de⸗
inde eius fuit. Orientis ab ora ferociter Danubius, Sauſq́ꝫ ſæuiunt, indigna⸗
bantur, oppreſsis indigenis, ripas ſuas milite Romano cuſtodiri. Totum Illy⸗
ricum, quod inter Italiam, regnumq́ꝫ Noricum, & Thraciam, & Macedoni⸗

am in⸗

am, interq; Danubium flumen, & ſinum maris Hadriatici patet, ab impoſito
Romanæ ſeruitutis reſiluit iugo. Gentes ferociſsimæ Moeſi, Pannonij, rege
Bathone rebellarunt. Nemine dubitante, quin Germani iuncturi ſe Pannonijs *Bathon rex.*
fuerint, niſi prius Illyricum debellatum eſſet. Occupata armis Macedonia, pars
in Italiam properare decreuerat. Omnia in omnibus locis igni, ferro uaſtata,
oppreſsi ciues Romani, trucidati negociatores, magnus uexillariorum nume-
rus ad internecionem cæſus. Audita in Senatu uox, Auguſti decimo die, ni ca-
ueretur, poſſe hoſtem in Vrbis Romanæ uenire conſpectum. Senatorum,
Equitumq; Romanorum exactæ ad id bellum operæ. Habiti delectus, reuo-
cati undiq; omnes ueterani: uiri, fæminæq; ex cenſu libertinum coacti dare mi-
litem. Ad tutelam ripæ Rheni fluminis: item ad præſidium Coloniarum, Illy-
ricum, Danubiumq; contingentium, ſerui Romanorum, manu mittuntur, mi-
litiæq; libertini ſub proprio uexillo adſcribuntur. Datur rurſus Tiberio Nero-
ni tribunicia poteſtas in quinquennium, delegatur & Germaniæ pacandæ ſta-
tus. Sed nunciata Illyrici defectione, tranſit ad curam noui belli: quod grauiſ-
ſimum omnium externorum bellorum poſt Punica, per quindecim legiones,
parem auxiliorum numerum triennio geſsit, in magnis rerum omnium diſ-
ficultatibus, ſumma frugum inopia, ſæpius reuocatus perſeuerauit, tamen me-
tuens, ne uicinus, & præualens hoſtis inſtaret ultrò cedentibus. Cum Pan-
nonij in aciem, oriente Sole, ſtatim proceſsiſſent, continuit ſuos, paſſuſq; eſt
& hoſtem nebula, & imbribus, qui forte eo die crebri erant, uerberari, ac demũ,
ut feſſum ſtando, & pluuia, non ſolũ an mo, ſed laſsitudine quoq; deficere ani-
maduertit, dato ſigno adortus, ſuperauit, perdomuit, ac in ditionem redegit.
Sub idem tempus, dum hæc in Illyrico geruntur, Germaniæ Magnæ magis
uictæ, quàm domitæ, Quintilius Varus ab Auguſto præficitur. Cuius a-
uariciam, libidinem, atq; ſuperbiam, cum Germani, læta bello gens, ferre non
poſſent, proceres hij Libes ſacerdos Chattorum, Segimundus filius Segeſti, *Libes. Segimundus. Veromarus. Egimarus. Seſithacus. Berthorites. Theodericus. Arminius.*
ſacerdos Cheruſcorum, Veromarus Chattus, Egimarus, & filius Seſithacus
Cheruſci, Berthorites frater ſuperioris Melonis, cum filio Theoderico Sicam-
bri, clanculum coniurant, autore Arminio filio Segimari ex Cheruſcis ori-
undo: qui inter Viſurgim, & Albim habitant, & communi nunc uocabulo
Saxones uocantur. Segeſtes ſocer Arminij, huiuſq; frater Flauius cum Ro-
manis ſentiebant: Varum detecta coniuratione fruſtra commonent, ipſi ad
Romanam transfugiunt ripam. Varus fretus uiribus, & multitudine mili-
tum, rem huiuſmodi contemnit, ſuſpectos coniurationis ad tribunal cita-
ri iubet. Germani duce Arminio arma corripiunt, improuiſo undiq; in-
uadunt, opprimunt, trucidant reſiſtentes, capita occiſorum præfixa haſtis,
ad uallum Arminius admoueri iubet. Caſtra inde expugnantur, diripiun-
tur: tres legiones, totidem alæ, ſex cohortes cum duce, legatiſquè, & au-
xilijs omnibus, in ſaltu Teutoburgenſi (ubi adhuc ciuitas, & ſaltus no- *Saltus Teuteburgenſis.*
men ſeruat, in ducatu Cleuenſi, ubi quondam emporium, quod nunc *Franckfurt.*
Francophori, fuiſſe fertur) deletæ ſunt, ante diem quartum Nonas Sexti-
les, quem decreto Pontificum inter atros referri placuit. Varia, miſeranda
cædes per ſyluas, per paludes fuit: patronis cauſarum crudelius inſultatum,
alijs oculi eruti, alijs manus amputatæ. Vnius caput reſciſſa prius lingua in

manu tenens Germanus, inquit, Vipera, ſibilare deſiſte. Signa, & Aquilæ in manus hoſtium uenere. Hacq; clade factum eſt, ut imperium, quod diu litore Oceani non ſteterat, in ripa Rheni fluminis ſtaret. Atrociſsima calamitas, qua nulla, poſt Craſsi in Parthis damnum, in externis gentibus grauior Romanis fuit. Exercitus omnium fortiſsimus, diſciplina, manu, experientiaq; bellorum, inter Romanos milites princeps, ad internecionem, more pecudum contrucidatus. Arminius itaq; (ſicut Tacitus narrat) liberator haud dubie Germaniæ: & qui non primordia populi Romani, ſicut alij Reges, ducesq;, ſed florentiſsimum Imperium laceſsierit, prælijs ambiguus, bello non uictus, ſeptem

Verba ſunt Cor. Taciti lib. 2. Annalium in fine.

& triginta annos uitæ, duodecim potentiæ expleuit. Canitur adhuc apud Barbaras gentes, Græcorum annalibus ignotus, qui ſua tantum admirantur, Romanis haud perinde celebris, dum uetera extollimus, recentium incurioſi. Hac ſtrage Romæ nunciata Auguſtus excubias per Vrbem indixit, ne quis tumultus exiſteret, & præſidibus prouinciarum propagauit imperium, contra leges, inſtitutaq; maiorum, ut à ſuetis, & peritis ſocij continerentur. Vouit & ludos magnos Ioui Opt. Max. ſi Rempublicam in meliorem ſtatum uertiſſet. Adeò namq; conſternatus fuit, ut per continuos menſes barba, capillo ſubmiſſo, caput interdum foribus illideret, uociferans, Quintili Vare, legiones redde. Diemq; cladis quotannis mæſtum habuit, ac lugubrem. Sub idem tempus, cum hoc ad Occidentem, inter Rhenum, Albimq; geruntur, Tiberius tum uictor Romam redijt, prætextatus, & laurea coronatus Vrbem intrauit, triumphum tamen ipſe diſtulit, mæſta ciuitate clade Variana. Proximo deinde anno repetita Germania, uacillantium cis Rhenum ſitarum gentium animos, & Gallias confirmat. Quum animaduerteret Varianam cladem temeritate, & negligentia ducis accidiſſe, nihil non de concilij ſententia egit (ſemper alias ſui arbitrij, contentusq; ſe ſolo) cum pluribus de ratione belli communicauit, curamq; ſolito exactiorem præſtitit. Traiecturus Rhenum, commeatum omnem ad certam formulam reſtrictum, non ante tranſmiſit, quàm conſiſtens apud ripam exploraſſet uehiculorum onera, ne qua deportarentur, niſi conceſſa, aut neceſſaria. Trans Rhenum eum uitæ ordinem tenuit, ut ſedens in ceſpite nudo, cibum caperet: Sæpe ſine tentorio pernoctaret. Præcepta diei ſequentis omnia, & ſi quid ſubiti iniungendum eſſet, per libellos daret: addita monitione, ut de quo quiſq; dubitaret, ſe nec alio interprete, quacunq; uel noctis hora, uteretur.

Diſciplina militaris.

Diſciplinam acerrimè exegit, animaduerſionum, & ignominiarum generibus ex antiquitate repetitis: atq; etiam legato legionis, quòd paucos milites cum liberto ſuo trans ripam uenatum miſiſſet, ignominia notato. Vindicare, abolereq; illatam ignominiam, non ſuperare Germaniam, propoſitum erat: quam licet tanti putaſſet uincere Auguſtus, ipſa magis tamen turpiter amiſſa eſt, quàm glorioſè acquiſita.

Tiberius. Triumphum egit.

Tiberius re proſpere geſta, non multum abfuit, quin occideretur. Ex Germania in urbem poſt biennium reuerſus Triumphum, quem diſtulerat, egit:

Batho dux Pannoniæ.

Bathonem Pannoniorum ducem, ingentibus donatum præmijs Rauennam tranſtulit, gratiam referens, quod ſe quondam cum exercitu iniquitate loci circumcluſum paſſus eſt euadere.

Germanicus filius Druſi.

Tum Germanicus Tiberius Cæſar, filius Druſi, ſub obitum fere Auguſti in Germaniam, non ſubijciendæ gentis, ſed uindicandæ cladis ac-

ceptæ

ceptæ cauſa, cum exercitu perrexit: iacere enim adhuc inſepultæ reliquiæ Varianæ cladis ferebantur. Nunc (ut pollicitus ſum) ad Rhetos, Vindelicos, Noricosq́ redeo.

Occidentale Rhetiæ latus (uti eſt apud CL. Ptolomæum Coſmographorum haud dubiè diligentiſsimum) Rheno: indeq́ ducta linea ad fontes Danubij, includitur. Septentrionale Danubius, Orientale finit Oenus in Alpibus. Lycus extra Alpes, Graias Ptolomæus nominat, quæ ab Auſtro Rhetiam ab Italia ſubmouent. Eam nunc Sueui cis Danubium incolunt, Curenſes, Engadini, Graopundi, Voltureni ſuper Comum: Ananici, Tridentini ſupra Veronam poſsident. Rhetorum partem Vindoligos eſſe docet Strabo, ubi imperiti, ſimilitudine nominum decepti, Vindelicos legunt. Illorum oppida Brigantium, ſiue quod idem eſt Bricantium, & Cabodunum nomina ſeruant. Auguſtam (quam ſplendidiſsimam Rhetiæ Coloniam Tacitus adpellat) nonnulli Druſomagum à Ptolomæo uocari opinantur. Quidam falſo Vindelicorum cognominant. Primus Rhetiam coluiſſe fertur Tuiſconis Tetrarches nomine Adulas: à quo mons adhuc nomen retinet. Deinde longo pòſt tempore Rhetus dux Ethruſcorum, Italia pulſus, eam occupauit, Rhetiamq́ à ſuo nomine adpellauit, Tarquinio Priſco tum Romæ regnante. Demum Alemani Sueui, ea tempeſtate, qua Hyldericus primus, & Ludouicus apud Francos imperitauit, pulſis Romanis, ſedes ibi collocarunt.

Rhetiæ deſcriptio. Curenſes. Engadini. Graopundi. Voltureni. Ananici. Tridentini. Strabo lib. 7. Bricantium & Brigantiū. Cambodunū. Auguſta Rhetiæ. Adulas. Rhetus dux Ethruſcorum.

Noricos tres amnes altiſsimi, Oenus, Danubius, Drauus (qui in alpibus Noricis, ut ait Plinius, oritur) uallant. Nunc Boij, Auſtriaci, Stirij, Charini, Tyrolij Noricum tenent. Tuiſco Germanorum, & Sarmatarum conditor, Hiſtrum filium Ebri in hanc regionem cum colonis miſit, qui Danubio, & Hiſtriæ celebre ad poſteros nomen dedit. Poſt hos imperitaſſe reperio Tibilenum, peculiarem Noricorum Deum, & Taurum, à quo mons Taurus adhuc nominatur. Subſequitur hunc Panno, à quo Pannonia, pars Norici dicta, nomen uetus retinet, paret Pontifici Iuuauenſi, ſuccedit Penno, unde Penninæ Alpes, & mons Penninus uocatus, ubi oriuntur Atheſis, & Oenus, Venuſticum (hoc eſt Venſter mons) uulgo nominant, à Vennone ſucceſſore Pennonis, & authore Vennonum, hij accolæ ſunt fontium Atheſis, uocabulum uetus manet. Tauriſcum Tyrannum, à quo Tauriſci conditi, uicit Hercules. Potitus eſt dehinc rerum Noricus filius Alemani Herculis, regis Germaniæ Magnæ, unde Noricum cognomen recepit. Tempore Iulij Cæſaris paulo ante natum Chriſtum ſeruatorem noſtrum, regem Noricorum fuiſſe reperio Voccionem, qui Cæſari contra Pompeium in bello ciuili trecentos Equites in auxilium miſit: Cuius etiam ſororem duxit Arioniſtus rex Germaniæ Magnæ. Poſt hunc ultimus Rex Noricorum Critoſirus. Poſtea Noricum in Romanam prouinciam redactum eſt. Horũ omnium Regum nomina crebro in faſtis reperio antiquis. Medij inter hos Vindelici, à Rhetis Lyco, à Noricis Oeno, à Germania Magna Danubio ſeparantẽ: noſtro æuo ſuperiorẽ, inferioremq́ Boiariam nominamus, uti ſupra in libro primo explanauimus. Ita quoq́ & inſcriptio, & uet⁹ monumentũ comprobat Reginoburgij, quod caput Boiorũ eſt, lapidis hui⁹ inſcriptionẽ paulo inferius offendes. Quinã Vindelici fuerint, incertũ diuerſi faciũt authores. Porphirio Thracas fuiſſe, eiectos ab Amazoni-

Noricum. Tuiſco. Hiſter. Tibilenus. Taurus. Panno. Penno. Penninæ Alpes. Atheſis. Oenus. Venuſticum. Venno. Tauriſcus. Tauriſci. Noricus filius Alemani Herculis. Voccio Rex. Critoſirus. Vindeliciaque. Vindelici qui fuerint uariæ ſunt opiniones.

busin

bus in exilium ſe contuliſſe, hiſcꝗ regionibus inſediſſe commemorat. Verum Seruius Amazonum, Cimbrorumcꝗ ſobolem teſtimonio Horatij, eſſe cenſet. Sunt qui à Vandalo Rege Germaniæ conditos, & dictos uelint. Alij à Vindis, & Lyco dictos eſſe opinantur. Sunt autem Vindi pagi Boiariæ intra Iſaram, & Lycum. Nam fluuium Rhetiæ, qui ſupra Auguſtam Lyco miſcetur, quem

Vuertach. Virdo. uulgus Bertham, Latini, & Fortunatus Virdonem uocant, quis unquàm Vindam dixerit? niſi qui ſibi ſomnia fingunt, & grauiſsimos authores ad ſuæ ignauiæ patrocinium, malunt erroris ridiculi accuſare, quam operam dare, ut illos recte intelligant. Ego cum Rhetiam ſecundã hanc regionem & incolas à T. Liuio ſemigermanos uocari reperiam, facile in eam ducor coniecturam, ut Vin-

Vindelici etymon. Vndeinlec & Vndenlec. delicorum nomen, ab Vndeinlec, Germanico uocabulo, quod infra Lycum declarat, eliſis, cõmutatis, additiſcꝗ litteris (ſicut conſuetudo ſcriptorum eſt) detortum eſſe exiſtimem: quemadmodũ & in quibuſdam antiquis lego exemplaribus, & etiam nunc Auſtria ſupra flumen Anaſſum, infracꝗ uſurpari ſolet. Fuere Vindelici, Norici, Rheti, gentes ferociſsimæ, Italorum infeſtiſsimi hoſtes, crebro in Italiam incurſationes factitabant, igne, ferro, flamma omnia uaſtabant, urbes diripiebant. Cum uicum, aut oppidum cęperant, non modo puberes, uerum etiam infantes trucidabant. Nec hiſce contenti, fœminas etiam uterum ferentes necarunt, quaſcuncꝗ marem concepiſſe Vates, & ſacrificuli ſui diuinabant. Ad retundendam harum omnium gentium crudelitatem, anno (ante natum Chriſtum, uiuentium regem, & dominum mundi) quintodecimo, Claudij Tiberius, & Druſus Nerones, fratres Germani, priuigni Auguſti à uitrico, cum legionibus, & copijs miſsi ſunt. Et, ut uerbis Paterculi utar, diuiſis partibus, Rhetos, Vindelicoſcꝗ adgreſsi, multis urbium & Caſtellorum oppugnationibus, nec non deiecta quocꝗ acie, feliciter functi, gentes locis tutiſsimas, aditu difficilimas, numero frequentes, feritate truces, maiore cùm periculo, quàm damno Romani exercitus, plurimo cum earum ſanguine, æſtate una, omnes huius cardinis populos perdomuerunt. Bis aperto Marte pugnatum eſt, multum ſanguinis effuſum eſt. Riui cruore humano colorem mutarunt. Mulieres deficientibus telis, infantes ipſos adflictos humo, in ora militum aduerſa miſerunt. Horatius flaccus Poëta Lyricus, quartum librum carminum longo interuallo poſteris iuſſu Auguſti ad celebrandum hoc bellum conſcripſit. Eius carmina hæc ſunt: ocioſis, & curioſis placuit ſubtexere.

Hor. lib. 4. ode. 4.

Videre Rheti bella ſub alpibus
Druſum gerentem, & Vindelici, quibus
Mos unde deductus per omne
Tempus Amazonia ſecuri
Dextras obarmet, quærere diſtuli,
Nec ſcire fas eſt omnia, ſed diu
Lateꝗ; uictrices cateruæ
Conſilijs iuuenis reuictæ &c.

Idem ad Auguſtum.

O qua ſol habitabilis Lib. 4. Ode. 14.
Illuſtrat oras, maxime principum
Quem legis expertes Latinæ
Vindelici didicere nuper
Quid Marte poſſes, milite nam tuo
Druſus Gelonos, implacidum genus,
Brennoſq; uelocels, & arceis
Alpibus impoſitas tremendis
Deiecit acer plus uice ſimplici.
Maior Neronum mox graue prælium
Commiſit, immaneiſq; Rhetos
Auſpicijs pepulit ſecundis.
Spectandus in certamine Martio
Deuota morti pectora liberæ
Quantis fatigaret ruinis,
Vt Barbarorum Claudius agmina
Ferrata uaſto diruit impetu:
Primoſq;, & extremos metendo
Strauit humi ſine clade uictor.
Te copias, te conſilium, & tuos
Præbente diuos, nam tibi, quo die
Portus Alexandria ſupplex
Et uacuam patefecit aulam.
Fortuna luſtro proſpera tertio
Belli ſecundos reddidit exitus,
Laudemq;, & optatum peractis
Imperij decus arrogauit.

Item Ouidius ingenioſiſsimus Poëta de Druſo, ad Liuiam Druſillam Augusti uxorem.

Fortuna arbitrijs tempus diſpendit ubiq;,
Illa rapit iuuenes, ſuſtulit illa ſenes.
Quæ tamen hoc uno triſtis tibi tempore uenit,
Sæpe eadem rebus fauit amica tuis.
Quod ſpes implerunt, maternaq; uota Nerones.
Quod pulſus totiens hoſtis utroq; duce.
Rhenus, & alpinæ ualles, & ſanguine nigro
Decolor, infecta teſtis Itargius aqua.
Danubiuſq; capax, & Dacius orbe remoto
Appulus huic hoſti per breue pontus iter.

Armeniuſq;

Armeniuſq; fugax, & tandem Dalmata ſupplex,
Summaq; diſperſi per iuga Pannonij.
Conſul, & ignoti uictor Germanicus orbis,
Qui fuit, heu mortis, publica cauſa legor.

Sed ordinem cœptum proſequar. Romani uictores ſuperiores regiones in formam prouinciæ redegerunt, Colonias deduxerunt, Romanis, Italicis Colonis oppleuerunt. Arces, & munimenta locis editioribus, & natura munitis, condiderunt. Per omnem Danubij ripam nauigia excubitoria præſidia, ſtationeſq; militares, quæ Germanos uado arcerent, diſpoſitæ, atq; conſtitutæ: exercituſq; prouinciatim diſtributi, qui ſubiectos in fide continerent, & ab incurſationibus Germanorum defenderent. Prædia ſtipendiaria (Parrochias uocabant) militibus, quemadmodum noſtro æuo ſacerdotibus, aſsignata ſunt. Cuſtodiere Vindeliciam, præter auxilia tres legiones, Martia, Quarta, Quinta Bathaua, quę per ripam Danubij, per ſuas ſtationes, & cohortes collocatæ ſunt. Caſtra quoq; ſub dio, uallo, foſſaq; munierunt: æſtiua, & hyberna conſtituerunt: ubi militares copiæ legiones, & auxilia excubarent, ſeq; tutarentur, ſi hoſtis inualuiſſet. *Giſaleria.* Æſtiua fuere in inferiore Boiaria, ubi eſt uicus Giſaleria. Hybernorum ueſtigia *Geyſelhering. Geiſenfeld.* monſtrantur in ſuperiore Boiaria, ſupra Giſoueltas uicum, & Cœnobium ſacratarum fœminarum, uulgus uallum, foſſaſq;, & caſtra Romana nominant. Aurariæ, & ferrariæ Noricorum, quas & Strabo, & Plinius, Horatiuſq; memorant, & Reipub. fiſcoq; addictæ ſunt. Nobilitas, principes, ſacerdotes (ne relinqueretur materia bellandi) aut occiſi, aut captiui Romam cum uxoribus, liberis abducti, cathenis collo, manibuſq; colligati, triumphati ſunt. Deinde partim Leonibus, Apris, & huiuſmodi beſtijs in circo, harenaue obiecti, Ro. populo crudeliſsimum ſpectaculum, ſanguinariamq; præbuere uoluptatem: pars in carcere necati, ſublatiq; ſunt: quemadmodum noſtro æuo Turcas factitare fama eſt. Plebes ademptis omnibus armis, agriculturæ operam dare (uineas tamen, ac uites colere prohibita) tributa annua pendere iuſſa, amiſsis legibus patrijs, linguaq;, paulatim in mores, ſermonemq; tranſit Romanum. Non ſolum manu Roma gentium regina (ut ait Plinius) ſed etiam lingua ſuperauit gentes. Nec enim apud uictorem, & Magiſtratus alia lingua, quàm Romana (quæ uſitatius latina dicitur) loqui, uel agere quicquàm licebat: nedum reſcripta, reſponſaq; alio ederentur ſermone. Legimus Imperatores ipſos in Senatu nominaturos etiam neceſsitate græco uocabulo rem, ueniam poſtulaſſe, quod ſibi uerbo græco utendum eſſet: atq; etiam in decretis patrum, Græcam commutandam uocem conſueuerunt, & pro peregrina latinam requirendam: aut ſi non reperiretur, uel pluribus per ambitum uerborū rem enunciandam. Militem quoq; Græcè teſtimonium interrogatum, niſi latinè reſpondere, uetitum fuit. Data ſiquidem opera eſt (ita Diuus Aurel. Auguſtinus etiam ſcribit) ut imperioſa ciuitas non ſolum iugum, uerum etiam linguam ſuam, domitis gentibus, per pacem ſocietatis imponeret, per quam non deeſſet, imò & abundaret etiam interpretum copia. Superiores regiones, quas dixi, precipuè Vindelicia *Vindelicia quamdiu Ro. paruerit.* (ubi nati, & cuius ſitum, genteſq; deſcribere polliciti ſumus) Romanis paruerunt quingentos triginta quinq; annos. Miſſus & datus eſt à Romano Imperatore re

ratore rector (quem & præſidem, procuratorem, ducem, Comitem, legatum uocabant) qui maius imperium in ea prouincia habebat ſecundum principem: & ne ille fines prouinciæ, niſi ſoluendi uoti cauſa, dum tamen non abnoctaret, excederet, lege cautum fuit. In ſuæ prouinciæ homines imperium tantum habebat, interdum & aduerſus externos, ſi quid commiſiſſent mali. Primus præſes fuit poſt Claudios Tiberium, & Druſum Nerones L. Piſo Vir Conſularis. Præterea Quęſtores, atque procuratores, cum ſcriba, qui prædia Cæſaris, & fiſci bona curarent: item qui ius dicerent, ſingulis prouincijs dati ſunt: aſſidereque duntaxat in prouincia nati, permiſſi ſunt. Nec enim cuipiam, niſi in ſua prouincia, aſſeſſori eſſe licuit, ita lege ſancitum erat. Non ingratum fore exiſtimo lectori, ſi breuiter & in tranſcurſu dicatur, quemadmodum princeps urbium, caputque mundi Roma, numine cæleſti electa, ſparſa congregarit imperia, ritus mollierit, tot populorum diſcordes, feraſque linguas ſermonis commercio traxerit ad colloquia, humanitatem homini dederit, breuiter, una cunctarum gentium in toto orbe patria facta fuerit, prius Claudiani de tanta urbe carmina ſubnectere libet. Roma caput mundi.

Proxime Dijs Conſul, quæ tantæ proſpicis Vrbi, In laudem Stiliconis panegyrico 3.
Qua nihil in terris complectitur altius æther,
Cuius nec ſpatium uiſus, nec corda decorem,
Nec laudem uox ulla capit, quæ luce metalli
Aemula uicinis faſtigia conſerit aſtris:
Quæ ſeptem ſcopulis zonas imitatur olympi,
Armorum, legumque parens: quæ fundit in omnes
Imperium, primique dedit cunabula iuris.
Hæc eſt, exiguis quæ finibus orta, tetendit
In geminos axes, paruaque á ſede profecta
Diſperſit cum ſole manus: hæc obuia fatis,
Innumeras uno gereret cum tempore pugnas:
Hiſpanas caperet, Siculas ſubmitteret urbes,
Et Gallum terris proſterneret, æquore Poênum,
Nunquám ſuccubuit damnis, & territa nullo
Vulnere, poſt Cannas maior, Trebianique fremebat.
Et cum iam premerent flãmæ, murumque feriret
Hoſtis, in extremos aciem mittebat Iberos:
Nec ſtetit Oceano, remiſque ingreſſa profundum,
Vincendos alio quæſiuit in orbe Britannos.
Hæc eſt in gremium uictos quæ ſola recepit,
Humanumque genus communi nomine fouit
Matris, non dominæ ritu: ciueſque uocauit
Quos domuit, nexuque pio longinqua reuinxit.
Huius pacificis debemus moribus omnes,
Quod ueluti patrijs regionibus utitur hoſpes,

I Quod ſe-

Quod ſedem mutare licet, quod cernere Thulen,
Rurſus, & horrendos quondam penetrare receſſus.
Quod bibimus paſsim Rhodanum, potamus Orontem,
Quod cuncti gens una ſumus, nec terminus unquam
Romanæ ditionis erit: nam cætera regna
Luxuries uitijs, odijſq; ſuperbia uertit.

Sed rem ceptam proſequar.

Militaris diſciplina apud Ro. Romani diligentiſsimè omnium diſciplinam militarem, reſq; bellicas coluerunt, atq; milites curarunt. Ita ſupergreſsi omnium penitus nationum regna, maximum, latiſsimumq; condidere imperium. Id quod etiam in cæleſtis Philo- (Ro. Imp. latiſsimum.) ſophiæ penetralibus continetur. Vbicunq; Romanus uicit (uerba ſunt Senecæ) habitauit, Colonos in omnes prouincias miſit. (Seneca.) Ad hanc commutationem locorum libens nomina dabat: & relictis aris ſuis, trans maria ſequebatur Colonus ſenex. Poſteaquàm enim (narrat Seuerinus Boethius) Romanus hoſtilem terram obtinuit, deletis hoſtium ciuitatibus, denuo nouas urbes conſtituit, dato Coloniæ nomine, ciues iterum ampliauit, milites Colonos fecit: urbes prouinciarum exercitui adſignari iuſsit: propter ſubitas bellorum acies, non ſolum eas ciuitates demum cingere muris, uerum etiam loca aſpera, & confragoſa ſatis allegati præcepit. Nam huiuſmodi agros (ſicuti refert Tacitus) uligines paludum, inculta montium emeriti accipiebant, ut illis maximè propugnaculo eſſet iſta loci natura: ſed etiam docet Ouidius iſthoc carmine.

Coloniæ. *Feſſus in acceptos miles deducitur agros.*

Ab hac agrorum noua dedicatione culturę, Coloniæ appellatæ, quæ his ui-

Diſciplina militaris Ro. ctoribus, qui Reipublicæ cauſa arma ceperunt, adſignatæ ſunt.

Legiones. Militares copias in duo diuiſerunt genera, Legiones, & Auxilia. Legiones ab eligendo dictæ, ex proprijs militibus, tanquàm ordinarijs, & legitimis conſtitutæ fuerunt: ſatius enim eſſe arbitrabantur, ſuos erudire armis, quàm alios mercede conducere. Nec cuiq; militare licuit, niſi is ſacramento rogatus, ſolenni ritu in uerba Imperatoris, prǽeunte legato, iuraſſet. Hoc authoramẽto ſoluti, exauthorati uocantur. Paſcebantur publica annona milites: & partem donatiui dimidiā apud ſigna deponere cogebantur, ne per luxum, & laſciuiam peculium caſtrenſe abſumerent, aut temere ab ſignis, & fortius pro ſuo dimicarẽt. (Auxilia.) Auxilia ſerius recepta ab exteris, etiā ab hoſtibus contra hoſtes accerſita, emptaq; mercede ſunt: & tanq; leuis armaturę in acie legionibus adiungebantur, ut in his prœliandi magis adiumentum, quàm principale ſubſidium foret. Vtriq; ordines, prouinciatim diſtributi ſunt. (Parrochiæ.) Præterea ærarium militare, prouinciæ, oppida, prædia ſtipendiaria (Parrochias uocabant, quemadmodū apud nos Eccleſiaſtica Myſtis, & ſacerdotibus) militibus conſtituta ſunt, ut perpetuo ſine difficultate ſuppeterent ſumptus ad tuendos, proſequendoſq; milites. Quicquid ubiq; militū fuit, ad certam ſtipendiorum, præmiorumq; formulā adſtrictum eſt, definitis pro gradu cuiuſq;, & temporibus militiæ, & commodis miſsionū, ne aut ætate, aut inopia poſt miſsionem, ad res nouas ſollicitari poſſent. Agri capti de hoſtibꝰ donati militibus fuerunt, addita iumenta, & ſerui, ut poſſent colere quod acceperant, ita ut ad hæredes quoq;, ſi militarent, nec unq; ad paganos, tranſirent: quo

diligentius pro Repub. bellicis muneribus operam nauarent, ſi ſua rura defende-
rent. Emeritis, maximè Tribunis, Ducibus, Præfectis, agri, uillæ, oppida, quæ
neceſſaria quoad uiuerent, ſuppeditarent, dabantur: illis quoqꝫ liberos, ſi utiles
imperio forent, ſuccedere aliquando permiſſum eſt. Præter hæc ab Imperatore
accipiebant præſides prouinciarū argenti pondo uicena, phialas ſenas, mulos bi-
nos, equos binos, ueſtes forenſes binas, domeſticas ſingulas, aureos centenos,
cocos ſingulos. Et ſi uxores non haberent, ſingulas concubinas, quod ſine his eſ-
ſe non poſſent. Reddituri depoſita adminiſtratione mulos, mulas, equos, mu-
liones, & cocos: cætera ſibi habituri, ſi bene egiſſent, in quadruplum reddituri, ſi
male. Ante Legatum quoqꝫ decē milites ſoliti ſunt ſemper ambulare. In demor- *Legatus.*
tuorū uero militum, ſiue miſſorū, ſiue aliam quandā ob cauſam abeuntiū, locū,
ſingulis penè menſibus Tyrones ſuffecti ſunt, quos armis, ad ſcutū ad palū, pun-
ctim, cæſim, feriendo: natando, gradiendo, ſaltando, equitando, ſagittis, miſsili-
bus, iactu lapidum, & huiuſmodi præexercitamentis, accuratiſsimè Tribuni ex-
ercuerunt. Vnde Tyrocinia dicta ſunt, quæ uulgus literatorum Torneamenta *Tyrocinia.*
uocare ſolet. Penes quemqꝫ Imperatorum breuiariū totius Imperij fuit, quantū *Tornamēta.*
militū ubiqꝫ ſub ſignis eſſent: quantum pecuniæ in ærario, & fiſcis, & uectigaliū
reſiduis, adiectis eorū nominibꝰ, à quibus ratio exigi poſſet. Milites quoqꝫ ſuos,
ut ſcirent, ubiqꝫ Imperatores in cubiculo habuere breues, in quibus nomina, dig-
nitates, tempora, & ſtipendia conſcripta, cum ſoli erant, hæc recenſebāt, de pro-
mouendiſqꝫ cogitabant, & annotabant. Claſsis etiā Rauennæ, & altera Miſeni, *Claſſes Ro-*
ad tutelam Superi, Inferiqꝫ maris collocata fuit. Nunc mare Venetum, Longo- *manorū ubi.*
bardorumqꝫ uulgo appellatur. Vnde commode ad Aſiam, Aphricam, Græciā,
ad omnes partes, membraqꝫ Imperij, ſi quid noui accideret, nauigari poſſet.

ORBEM autem terrarum, qui Romanis paruit, Reges, Pontifices, Te-
trarchæ tenuerunt: quā uero ipſi habuerunt, prouinciā uocarunt. Præfectos, &
Quæſtores in eā miſere: fuerunt etiam nonnullę ciuitates liberæ conditionis. A-
liæ ab initio per amicitiam, aliæ ab ipſis honoris cauſa libertate donatæ: hæ ſecū-
dum patrias leges uiuebant, ſociæ, fœderatęqꝫ nuncupabantur. Quinqꝫ oppido- *Oppidorum*
rum genera fuiſſe apud Pliniū lego, Colonias, Municipia, urbes fœderatas, libe- *genera quinqꝫ*
ras, Stipendiarias: Hæ ſtipendia militibus contribuebant. Ærario quoqꝫ militari
uectigales erant. Fœderatæ certis quibuſdam pactis, quæ fœdere expreſſa fuerant,
conſtringebantur. Liberas, nemini obnoxias, nemini quicqꝫ pręſtitiſſe, ſui iuris,
ſuæ ſponte fuiſſe uocabulum indicat. Municipijs conceſſum erat (ſicut Gellius
docet) ut ciuitatis Romanæ honorē quidem caperent, ſed negocijs tamen, atqꝫ
oneribus uacarent. Et Municipes fuerunt ciues Romani, ſuo iure, & ſuis legibus *Municipes.*
utentes, muneris tantum cum populo Romano participes, à quo munere ca-
peſſendo adpellati uidentur: nullis alijs neceſsitatibus, neqꝫ ulla lege Po. Ro. ad-
ſtricti. Coloniæ ſuis radicibus non utunť, ſed ex ciuitate, quaſi propagatæ ſunt, *Coloniæ.*
& iura inſtitutaqꝫ omnia populi Romani, non ſui arbitrij habent: quę tamen cō-
ditio, cum ſit magis obnoxia, & minus libera, potior tamen, & pręſtabilior exi-
ſtimabatur, propter amplitudinem maieſtatemqꝫ populi Romani, cuius iſtæ
Colonię, quaſi effigies paruæ, ſimulacraqꝫ eſſe quædam uidebantur. Nam, ut D.
Aurelius Auguſtinus ait, ciuitates à maioribus ciuitatibus, uelut populorum
examinibus conditæ, Coloniæ nuncupantur.

Prouinciarũ duo genera. Prouinciarum duo genera erant, Validiores, quæ militum præſidio indigebant: ut gentib⁹ nec dũ ſubactis finitimæ, ſteriles, & cultu difficiles erant: & quas annuis Magiſtratuum imperijs regi nec facile nec tutũ erat, Cæſares ſuſceperũt, adminiſtratoreſq; in eas miſerunt, quos Legatos, Præſides, Rectores, procuratores, Duces uocari apud rerum ſcriptores reperio: Reges quoq;, ac Pontifices, & Tetrarchæ ad ius Cæſarum ſemper ſpectarunt. Cæteras quæ pacatæ fuerunt, & facile ſine armis retinebantur, populo Ro. ipſi Cęſares conceſſerunt, proconſulibus, & prætoribus ſortitò permiſerunt. Gentibus uictis, teſte Plinio, ſemper argentũ, non aurũ in tributo populus Romanus imperauit. Et quo celerius, ac ſub manu adnunciari, cognoſciq; poſſet, quid in prouincia quaq; gereretur, iuuenes primo modicis interuallis per uias militares, dehinc uehicula diſpoſita ſũt: commodius id uiſum eſt, quod idẽ qui in loco proferebat literas, ſi quid res exigat, interrogari poterat. Operæprecuũ feciſſe uideor, ſi perq; paucis magnitudinem Romani Imperij indicauero: prouincias cũ inſignioribus Vrbibus, in breui quaſi tabella depinxero, ſimul ut intelligatur, planè nihil earũ rerũ (quas tantopere mortales admirantur, & pro quibus acerrimè armis diuina, humanaq; miſcendo dimicant) ſaluũ, certumq; fore, cum Romanũ perierit Imperiũ, quod omnium florentiſsimum, potentiſsimum, & ſecundũ Deorum opes (ut ait Liuius) maximũ fuerit. Italia. Italia illa quondã altrix uictoris omniũ gentiũ populi, omnium terrarum alumna, eadem & parens, uiolati orbis pœnas nec dum expiata, adhuc luit, pro qua, tanq; re derelicta, pugnis decertant ſæuiſsimè iampridẽ Pontifex Romanus, Germani, Franci, Galli, Celtæ, Hiſpani. Eandẽ tanquàm dubiæ poſſeſsionis in medio poſitum ſolũ, pro ut quiſq; uiribus inualuit, trahunt, uexant, lacerant, uaſtant. Sed feſtinanti ad res Boiorum, quod pollicitus ſum modo, aperiendum eſt, altiuſq; repetendum.

Romani ex una ciuitate profecti, belli, paciſq; artibus omnium mortalium quondam clariſsimi, primo totã Italiam, deinde proxima quæq; Italiæ, poſtremo Europam, Aphricam, Aſiam armis, & uirtute ſibi parere coëgerunt. Cum Oceano, Gallico, Hiſpanico, mare Mediterraneum omne, quacunq; latiſsime diffunditur, cum Inſulis omnibus in obſequium redegerunt.

Terrarum orbis uniuerſus in tris diuiditur partes, Europam, Aſiã, Aphricam. Origo ab occaſu Solis, & Gaditano freto, qua irrumpens Oceanus Atlantic⁹ in maria interiora diffunditur. Hinc intranti dextera Aphrica eſt, lęua Europa, ante has Aſia eſt. Termini Tanais, & Nil⁹. Europã totã tenuerũt Romani, præter eas partes, quæ intẽ Danubiũ, Rhenũ, & Tanaim amnes, Septentrionalẽ Oceanum continent, ita Strabo docet. Danubi⁹ enĩ, ac Rhenus extremã Ro. Imperij, ſicuti Plinius nominat, marginẽ alluerunt. Id quidem eleganter Claudianus deſcribit, Verſus eius hij ſunt.

Prominet Hercyniæ confinis Rhetia ſyluæ,
Quæ ſe Danubij iactat, Rheniq; parentem:
Vtraq; Romuleo prætendens flumina regno.

Altera ripa Romanorum, alia Germanorum fuit. Danubij ripam, qua Rhethos, Vindelicos, Noricũ, Pannonias, Moeſos præfluit, Legiones uiginti, Rheni uero orã Gallicã duo exercitus, ſuperior, inferior cuſtodierunt. In uno quoq; quatuor

quatuor fuere legiones exercitu, cognomina earũ apud Tacitũ legunt. Atq; hij
amnes cum aucti aquis erant, ab omnibus, qui orã Galliæ, Rhetiarũ, Vindelico=
rũ, Noricorũ, Pannoniæ, Moeſiarum incolebant, dijs honor habitus, gratiæq;
actæ: Quod ſi defeciſſent, aut ſiccitate decreuiſſent, aut deniq; glacies ripas con=
iunxiſſet, omnis tũ ætas, atq; ſexus, uiri, mulierculæ, iuuenes, ſenes, pueri, puellæ
publicè, & priuatim indixere iuſticiũ: ab auguribus, ſacerdotibus, ſacrificulis feriæ
conceptæ, ſupplicationes decretæ, circa omnia puluinaria deorũ ſupplicatũ eſt:
hoſtiæ maiores, minores mactatæ, & peculiaribus cæremonijs, ſacris ſolenn.b9,
uotis, & comprecationibus Ioui Elicio operati ſunt Pontifices minores, & ma=
ximi Flamines, ut impetrarent pluuiam, inundationemq; horum fluminum,
ne Germanis pateret tranſitus. Meminit & Claudianus.

Alta nec incertis mentimur flumina uotis,
Excidio latura moram, non poſcimus amnes
Vndoſam ſeruare fidem, nubeſq; fugaces,
Aut coniuratum querimur ſplendere ſerenum.

Aphrica ora, quæ nobis ex aduerſo eſt, tota Ro. paruit, uſq; Æthiopas. Nã *Aphrica.*
reliqua uel ĩhabitabilis, & ſterilis eſt, ob harenarũ tumulos, uel à paſtorib9 ĩcolit.

Aſia quoq; quæ ad nos uergit, tota Romano ſubiecta fuit imperio, præter *Aſia.*
Scythas, Parthos, Perſas, Indos. A quibus tamen ſemper aliquid quotidie deme=
re ſolebant. Termini Tigris, Caucaſus mons, mare Rubrũ, & Pontus Borealis.

Europam, quatenus paruit Romanis, in ſex diuiſerunt partes, quarum unam= *Europa.*
quamq; prouincijs rurſus determinarunt. Nomina illarum hæc ſunt. Italia, Hi=
ſpania, Gallia, Illyricum, Thracia, Græcia.

Italia patet longitudine, ubi longiſsima eſt, decies centena, & uiginti millia *Italia.*
paſſuum. Latitudo uaria eſt. Vbi latiſsima, quadringenta millia paſſuum explet:
aliquibus locis, centum triginta quinq; non excedens, Italiam Imperator Cæſar
Auguſtus in undecim diuiſit regiones, quibus adiectæ ſunt ſex prouinciæ, Silicia,
Sardinia, Corſica, Rhetia prima, Rhetia ſecunda, Alpes Graiæ, Penninæ.

Prima Italiæ regio incipit à Tyberi, terminatur Vulturno amne, continet *Italiæ regio 1.*
Latium, Campaniam, Picentinos: antiquum Latium à Tyberi Circeios ſeruatũ
millia paſſuum quinquaginta longitudine. Deinde proceſsit ad Lirim amnẽ, ibi
Roma terrarũ caput. Anxur, quæ & Terracinæ Volſcorum, Tibur, Præneſte,
Ardea, Fidenæ, Formiæ, Sinueſſa, extremũ in adiecto Latio. Campania eſt à Si=
nueſſa ad Surrentum promontoriũ, in ea ſunt, Sarnus amnis, Vulturnus amnis,
oppida Capua, Aquinum, Cumæ, Miſenum, ubi Claſsis Romana, Puteoli, Ne
apolis, Nola, Lacus Auernus. Nunc regnum eſt Neapolitanũ, uarios ſortitum
dominos, pro libidine Romanorũ Pontificum. Conradum ultimum Sueuorũ *Conradus ul=*
ducem Celtæ interfecerunt: hos pepulerunt Hiſpani. Picentini à Surrento pro= *timus Sueuiæ*
montorio, ad Silarũ amnem triginta millia paſſuum procedunt. Oppidũ eorũ *dux & Siciliæ*
Salernum. Secunda amplexa eſt Hirpinos, Calabriam, Pediculos, Apuliam, Sa= *Rex.*
lentinos, Hirpinorum fluuius Anfidus, Beneuentum, Cannæ nobiles clade Ro *Nicolaus pe=*
mana. Calabriæ oppida Brunduſium, Hidrus, Hidruntũ: Pediculorum Rhudia, *rotus.*
Egnatia, Barium quod ante Iapyx. Apuliæ urbes ſunt Salapia, Sipus, Sipontũ,
ubi Nicolaus Perotus Pontifex fuit, uir de lingua Latina bene meritus. Eſt & in

Apulia Garganus mons. Salentinorum oppidum Galleopolis.

Tertia Italiæ regio complectitur à Silaro amne Lucaniam, Brutiam, Magnam Græciam. Lucanorum oppida Peſtum, Velia, Brutiorum Regiũ. Magnæ Græciæ Locri, Tarentum, Petilia, Crotõ, Metapontum, quo tertia Italiæ regio finitur. In quarta ſunt Frentani à Tiferno flumine, Anaxini, Carentini, Peligni quorum oppidum Sulmo. Marſi, Fucinus lacus, Veſtini. Equiculorũ Cliterni Carſeoli. Sãnites qui & Sabelli, Sabini ubi amnes Nar, & Anio, & ort⁹ Tyberis.

Quinta regio continet Picentes, Picenoſq; Hadriam Coloniã, & Anconẽ terminum quintæ, ſextęq; initiũ. Hæc complectiť Vmbriã, agrum Gallicũ, circa Ariminũ. Ab Ancone Gallica ora incipit Togata Gallia cognomine. Oppida in ea ſunt Senogallia, Piſaurũ. Septima regio ſub Apennino eſt à Macra fluuio ad Tyberim, continet Hetruriã (eadẽ & Tuſcia eſt) ſunt in ea Luna primũ Hetruriæ oppidũ (ubi portus Veneris nominať) Senenſes, Piſtoriũ, Florentia, Aretiũ, Peruſia, Piſæ. Octaua regio determinať Arimino, Pado, Apeñino, in ea ſunt Gallia Togata Ariminũ, Rubico fluui⁹, ut ait Ptolomæus Boiorũ quondã finis Italiæ. Rauenna, Bononia, Felſina uocata cũ eſſet princeps Hetrurię. Mutina, Parma, Placentia, Forũ Clodij, Popilij, Corneoli, Licinij, Fauẽtia. In hoc tractu interierunt Boij (q̊rũ trib⁹ centũ, & duodecim fuiſſe autor eſt Cato) & Senones,

Interitus Boiorum.

qui cæperant Romã. Nona eſt Liguria, ſub Alpib⁹, inť amnes Varũ, & Macrã, qui Liguriæ finis Apennin⁹, Nicea, Albigaunũ, Vada, Sabacia, Genua, Dertona, Pollentia, Aſta, Alba Pompeia. Decima complectitur Venetiã, Carnos, Hiſtros. Lacus in hac regione inclyti Larius, Verbanus, Benacus, qui ſunt Gardę. Oppida Venetiæ ſunt Tridentũ, Vicentia, Atheſis ex Tridentinis iugis ort⁹. Patauiũ. Cænomanorũ Brixia, Cremona, Mãtua, Verona. Carnorũ Iulienſes, Foroiulienſes, Tauriſani, Aquileia, Tergeſte. Hiſtriæ Parentiũ Pola. Vndecima regio Italiæ, ſecundũ deſcriptionẽ Auguſti Transpadana uocať, in qua ſunt Auguſta Taurinorũ, Salaſsiorũ, Auguſta prætoria, Eporedia, Vercellæ Libitiorũ, Nouaria, Ticinũ, Laus Pompeia, Inſubres, Mediolanũ, Bergomũ, Comũm. Italiæ regionibus hæ ꝓuinciæ coniunctæ fuerunt, Italicæq; cognominatę Sardinia, Corſica, quæ & Cirnos. Sicilia, inſulæ (hæ primũ prætoriæ fuerunt, poſtea ſingulæ à præſidibus rectæ ſunt) Alpini oẽs populi, à ſupero ad inferum mare (Venetum, & Longobardũ nos uocamus) Rhetia prima, Rhetia ſecunda, quæ & Vindelicũ, de qua mox plura. Rhetia & Vindelicia, cum alpium parte, à Boijs & Sueuis, pulſis Italis poſsidenť. Italia præť Romã, Imperio ablata fuit, per Lõgobardos gẽtes Germanas: à quib⁹ Italię adhuc cognomẽ manet. Carol⁹ Magn⁹, qui primus Germanorũ potit⁹ eſt Romanarũ rerũ rurſus Imperio cõiunxit.

Sicilia ut prima omniũ prouinciarũ fuit, ita ultimo prærepta eſt Romanis Imperatorib⁹, non ſine detrimento Reipub. Chriſtianæ, occiſo crudeliſsimè Conrado adoleſcente, ultimo Sueuorum duce. Cuius manibus amplius ducentos annos continenter mutua Celtarum, Hiſpanorum, Germanorũq; cęde parentatur, uelut paria ſacerdotibus Romanis committentibus, quibus opulentiſsimus quiſq; regum, maximè formidoloſus exiſtit. Paret nunc Sicilia Carolo Imperatoris Maximiliani nepoti, regum nominis Chriſtiani potentiſsimo.

Hiſpaniarum prouinciæ.

Hiſpaniarum prouinciæ ſeptẽ erant, Betica, & Luſitana Conſulares fuerunt, Plebi, Senatuiq; Romano attributæ, in alias præſides à Cæſaribus miſsi ſunt. Nunc tota Hiſpania, præter Luſitaniã, potiť Carol⁹ ſuperior Imp. Maximiliani

Cæſaris

Cæſaris Auguſti ex filio nepos &c. Tarraconẽſis prima prouincia Hiſpaniæ, ci-
terior quocꝫ adpellata Hiſpania, ad Pyrenea iuga cubat, quæ Runciuallẽ uoca-
m⁹: Nunc eſt Nauarræ Caſtiliæcꝫ regnũ. Carthaginenſis ſecunda eſt, à Cartha-
gine noua ita nuncupata, Gotoloniã, Catolaniamcꝫ uocant. Betica tertia ꝓuin-
cia, Granatæ eſt regnũ, ulterior dicta quondã Hiſpania, in qua ſunt Gades, Hi-
ſpalis, Cartheia, quæ & Tarteſſos, Corduba, Calpe mons. Quarta Hiſpaniæ ꝓ-
uincia, ueterib⁹ Luſitania, nobis eſt Portugallia. Caput eius, & emporiũ nobiliſ-
ſimũ Vlyſsippo. Calleciã, ſiue Callecos quintã ꝓuinciã, Galliciã nominat uulg⁹, *Lyſibona.*
D. Iacobi ſepulchro inſignẽ, quò frequens ſuſceptis uotis Germaniæ popul⁹ ꝓ-
ficiſcit̃. Sexta eſt Tingitana, Mauritania dicta, trans fretũ in terra Aphricana, ea-
dẽ & Bogudiana, int̃ Calpẽ Hiſpaniæ extimũ montẽ, & Abylam Aphricæ: ius
petere in Betica iuſſa, idcirco & Hiſpaniæ addicta: ibi Atlas mons fabuloſiſsim⁹.
Vltima Hiſpaniarum prouincia, Baleares ſunt Inſulæ, Maioricas adpellant. Hi-
ſpanias pulſis Romanis, poſt mortẽ Theodoſiȷ Magni occuparunt Germaniæ
Magnæ populi Goti, Alani, Sueui, Nauarri: quorũ ꝓgenies huc uſcꝫ regnauit.

In Gallijs fecerunt Romani ſexdecim prouincias, quarũ hæc nomina ſunt. *Galliarũ prouinciæ.*
Germania ſecunda habuit urbes, & copioſas, et ampliſsimas: Agrippinenſẽ Co-
loniã, & Tungros: Amnis Scaldis Plinio terminus fuit. Germania prima, pręter
alia municipia complectit̃ Araris fontes ſecundũ Marcellinũ, Argentoratũ, Ne-
metũ Auguſtã, Vangionũ ciuitatẽ, Borbetomagũ, Moguntiacũ. Belgicæ pri-
mę urbes ſunt Treuerorũ Auguſta, domiciliũ Auguſtorũ, Mediomatrici. Leu-
corũ urbs Tullũ, Verodunũ, hæc tota Imperatoribus noſtris dicto audiens eſt.
Belgicæ ſecundæ oppida Rheni, Sueſiones, ſiue Veſſonũ Auguſta, Veroman-
dui, Attrebates, Ambiani, Cathalauni, Turnacum, Cameracũ urbs Imperato-
ria, Morini, Bononia Flandrorum, pars Germanis paret, pars Francis Occi-
dentalibus. Sequanorũ (quæ quinta eſt prouincia Galliarũ) urbes ſunt Veſon-
tio, Auenticũ, caput Heluetiorum Verona eſt, Baſilienſium ciuitas, Vindoniſſa,
Argentuaria Colmaria eſt, Rauracũ Auguſta, ſubdita Germanis: ſunt quos Frã-
cos Orientales quondã uocarunt. Alpes Cottiæ à rege Cotto dictæ habent Se-
guſionẽ oppidum clarũ ſepulchro Cotti, Centronũ Tarantaſiã. Viennenſis ꝓ-
uincia amplectit̃ Viennã, Geneuã, Valentiã, Arelaten, Maſsiliã, regnũ Arelaten-
ſe olim dictũ, nunc Delphinat⁹ uocari ſolet. Carolus quartus, fili⁹ eius Sigiſmũ-
dus, Imperatores Romani, primogenito Regis Francorũ donodederunt. Tabu-
las legi Luthecię Pariſiorũ in Cænobio Diui Victoris, dũ ibi adoleſcens ſtudiũ
Philoſophiæ ſectabar, pars Cæſaris adhuc clientes ſunt. Narbonẽſis primæ op-
pida Narbo, Marti⁹, Toloſſa, Nemauſum, Agatha: Secũdæ Aquæ ſextiæ, Apta
Iulia, forũ Iulij Antipolis. Lugdunenſis prima, prouinciarũ Galliæ decima con-
tinet Lugdunũ, Heduos, Lingonas, Cabillonẽ, Lugdunẽſis ſecundæ ſunt Ro-
thomagus, Turoni, Conſtantia: Tertiæ uero Senones Carnutũ, Trecaſſes, Au-
reliani, Luthecia caſtellum quondã Pariſiorum, nunc urbium maxima, caputcꝫ
Celtarum. Aquitania prima complectitur Burdegalam, patriã Auſonij Poëtæ,
Santhonas, Pictonas, Petrogorios. In ſecunda Aquitania numerant̃ Auerni, Ru-
theni, Cadurci, nouẽ populorũ ꝓuincia, cuius & Hieronym⁹ meminit, ei⁹ urbes
Auſci, Eluſates, Cõuenną, & Cõſoranni, meminit & Marcellin⁹. Britañia prima,
ſecũdacꝫ, nũc ſunt Anglia, & Scotia. Gallias pręripuere Romano Imperio Frãci,
Burgũdiones, Nordomãi ex Germania ꝓfecti, Britanias Anglij, Scoti, Saxonũ, Scoti Sueuorum ſoboles.

 Sueuorumcꝫ

indiga præconij amplius, tanta claritas ſuperfluebat, ne nomen quidē nunc auditur. Peloponeſus quinta prouincia Græciæ, Pelaſgia antea dicta, nunc Morea uocatͬ, peninſula eſt, anguſtiæ unde procedit Iſthmos adpellata: ibi Corynthꝰ, & Cenchreæ. Achaiæ nomē prouincię ab Iſthmo incipit, in qua ſunt Patrę Colonia, ubi Diuus Andreas pro pietate Chriſtiana ſe deuouit, Meſſenia, Helis, Piſa, Lacones, Sparta, Amyclę, Argolica, Inachus fluuiꝰ, Argos, Mycenæ, Epidaurus. Arcadia mediterranea Peloponeſi tenet: Palantiū ibi oppidum: unde Palatium Romæ nunc cōmune prætorij uocabulū uulgo uſurpatū. Eubœa inſula, nunc Nigroport uulgo uocatur, in ea urbs Calcis, hæc ſexta eſt Gręciæ prouincia. Septima eſt Creta inſula, eadē & Candia. Græciæ (unde claritas non ſolum literarum, ſed religionis noſtræ quoq; effulſit) omnes prouincias poſsidet Turca, occiſis Chriſtianis in ditionem redegit, dum nos inanibus conſultationibus tempus trahimus, & inteſtinis bellis maieſtatem Reipublicæ Chriſtianæ, Imperijq; fędè ſugillamus. Quicquid in Aphrica altera orbis terrarum parte poſſederunt Romani, in duo diuiſerunt membra. Aphricam propriè dictam, & Ægyptum. Deinde utramq; in ſuas prouincias. Aphrica Græcis eſt Lybia. Aphricæ ſex fuerunt prouinciæ. Prima proconſularis, in qua Carthago, Romani olim Imperij pertinax æmulà, & Vtica, morte Catonis clara. Prouincia ſecunda erat Bizantium, Lybiphenicia quoq; dicta: regio eximiæ fertilitatis. Oppida in ea ſunt Leptis primū, Adruntū, Ruſpa quę & Ruſpina. Huic ab Occidente connectunt̄ ꝓuincia Tripolitana præſidialis, in qua Leptis patria Septimij Seueri Imp. Ro. & Numidia Conſularis: hęc has habet urbes. Cirtham, Siccā, Hypponē regiū.

Mauritanię duæ erant, Siticenſis, & Cęſarea, eadem & Bochi, in hac numerantur Cęſarea, caſtra Germanorū. Has prouincias interceperant Vandali, gens Germanica, poſt mortem Imperatoris Theodoſij Magni. Reſtituit Iuſtinianus primus. Saraceni Imperatori Heraclio, eiuſq; nepotibus, & religioni Chriſtianę abſtulerunt, & adhuc poſsident.

Ægyptus, Cereris horreum Romani populi fuit: ex qua maxima habuere tributa Romani Cæſares. Cuſtodierunt eam legiones tres, undecim cohortes, pręter auxilia. Diſtributa fuit in ſex prouincias. Prima erat Alexandria, in qua Alexandria urbs nomen retinet. Canopos, huic cōnexa eſt Auguſtana, in qua fuerunt Peluſiū, Bubaſtè. Tanis, ubi Moſes miracula fecit. Memphis, cui propinquū erat caſtellū Babylon nomine, nunc Alchairam uocant, prætoriū regis Ægypti, uulgus Sultanū uocat. Thebais tertia Ægypti prouincia, contermina Æthiopiæ, complectitur Dioſpolim Magnam, quæ & Thebæ, centū portarū fama nobilis. Quarta prouincia Ægypti, Romanis Lybia ſicca, Gręcis eſt Marmarica: in ea ſunt Paretoniū Mareotis, Catabathmos oppidū, & uallis repente cōuexa. Cyrenaica eadē & Pentapolitana, regio quinta fuit, continet Pſyllos gentē, inſignis maximè quinq; urbibus Beronice, Arſinoe, Ptolemaide, Apollonia, Cyrenæ. Inde extima Romanorum prouincia in Ægypto Ammoniaca dicta: in ea fuerunt Alexandri ſtatio, Ammon, Syene caſtrū, finis ut ait Pliniꝰ Ro. Imperij.

Ægyptum, uicto Imperatore Heraclio, deletis Romanis, pietate Chriſti exſibilata, occuparunt Saraceni: quā ad noſtrā uſq; ætatē tenuerunt. Ab hinc triēnium Selimus Turcarum Rex Saracenis prælio uictis, uictor Memphim intrauit. Greges olim Monachorum, & Heremitarum examina aluit Ægyptus.

Aſiæ prouinciæ. ASIAM tertiam orbis terrarum partē (quæ maior Europa, & Aphrica eſt) ab occidente totā poſſederunt Romani. Termini ab Oriente Tigris, à Septentrione Pontus, & Caucaſus mons, Caucaſiæq; portæ: à Meridie mare Rubrū fuit: ubi inſtituta claſsis à Romanis Imperatoribus erat, uti per eā Indię fines *Aſiæ diuiſio.* uaſtarentur. Diuiſere Romani Aſiā in quatuor membra, Aſiā propriè dictā, quę & minor, Pontū, Syriam, Inſulas. Vnaquæq; pars ſuas habuit prouincias. Aſiæ minoris prouinciæ fuerunt duodecim. Myſia minor, quæ Eolis ante dicta, adiacet Helleſponto, continet Lampſacum, Abydū, Parium. Hanc ſequitur Phrygia minor, quæ & Trōas, in ea ſunt urbes Troas, eadē Alexandria, Colonia Romanorum, Aſſum, Ilium, quam Troiam uulgo nuncupant. Myſia maior, tertia minoris Aſiæ prouincia, continet oppida Adramytum, & Pergamum. Quarta prouincia eſt Lydia, quæ & Mæonia olim, & Phrygia, in ea ſunt Hierapolis, ubi Diuus Philippus cum filiabus honorificè ſepult⁹, Thiatira, Sardi, Philadelphia. Huic ſubiecta eſt quinta Ionia, cuius ſunt Smyrna, Colophon, Epheſus. Sexta huic cohęret cognomine Caria, & Doris, ubi Miletus, Halicarnaſſus, Guidus, Laodicia. Lyciæ ſeptimæ Aſiæ minoris prouinciæ ſunt Patera, & Myrrha, Galatiæ octauæ Pepinus, Ancyra, Claudiopolis. In Piſidiæ nouæ prouinciæ uerticibus quondā Solymi fuerunt: quorū Colonia Cæſarea, eadē & Antiochia. Piſidiæ connectit̃ Iſauria, quā Calicadnus amnis ſecat mediā, oppida Seleucia, Claudiopolis Colonia. Decima Aſiæ minoris prouincia Pamphilia nominat̃, Meſopia ante dicta, in qua ſunt Attilia, & Perge. Lycaoniæ undecimæ ſunt Iconiū, ciuitatū quatuordecim, urbs celeberrima, Liſtra, Derbe. Duodecima Aſiæ minoris prouincia eſt Cilicia, urbes in ea Tharſus, patria Diui Pauli, Pompeiopolis, Philadelphia, Epiphania Auguſta. Ponti fuerunt undecim prouinciæ. Prima Boſphorana eſt, continet Chalcedona, Nicomediā. Deinde eſt Bithynia, cuius urbes ſunt Nicea, Pruſa, Iuliopolis, Bithynis, quæ & Claudiopolis. Paphlagonia tertia eſt: oppida in ea ſunt Pompeiopolis, Hieropolis, Germanopolis. Inde Pontus eſt Amaſiæ, qui & Galaticus, urbes eius ſunt Amaſia, & Sebaſtopolis. Sequit̃ Pontus Polemoniacus, cuius ſunt Cæraſus, & Trapezus, Neocæſarea. Cappadocia ſexta prouincia ſubijcit̃ Pōto Polemoniaco, ante Leucoſyri dicti, quorū ſunt Thyana, Mazaca, eadē & Cæſarea, Thermodōon flumen, hanc ab Oriente excipiunt Armeniæ duæ. In minori ſunt Satala, Iuliopolis, Claudia, Melitina, Nicopolis. In Armenia maiori numerant̃ Albanopolis, ubi D. Bartholomeus obijt, Artaxata, Tigranocerta, Sagalbina, quā Noas poſt inundationem terrarū condidit, amnis Araxes, Gordęi montes, ubi Noas nauim, qua ſeruatus eſt, reliquit. Colchica regio, Iberia, Albania tres prouinciæ ſubduntur Ponto, & Caucaſo monti, qui eas à Sarmatia Aſię diſterminat. Colchi inſignes ſunt Phaſi amne, & urbe Dioſcoriade, quondā adeò clara, ut in eam trecentas nationes, quę diſsimilibus linguis loquerentur, deſcendiſſe proditū ſit: poſtea à Romanis centum, & triginta interpretibus negocia ibi geſta ſunt. In Hyberia ſunt portæ Caucaſiæ, quæ in Sarmatiam tendunt: ingens opus naturæ, montibus interruptis fores obditæ, ferratis trabibus ſubter medias amne fluente: cæcè illi errant, qui eas Caſpias uocare ſolent, longiſsimè inde diſtantes, uix ullo propter adpoſitos montes aditu ad Caſpium mare, Caſpiæ portæ in Media ſunt, tendunt ad Parthos. Albaniæ oppida ſunt Cabalacha, & Albania.

Syria

Syria terrarum maxima, pluribus diſtincta nominibus, decem Romanorum prouincias complexa erat. Prima Paleſtina communi uocabulo adpellata, comprehendit Idumæam, Paleſtinam propriè dictam, Iudeam, Galileam, Samanam, Arabiam, cuius oppida Boſtia, Geraſa, Philadelphia, Saracenos, Mare Rubrum, in quo claſsis Romana. Vrbes Paleſtinę Azotus, Aſcalo, Cæſarea ante turris Stratonis, Lydda, Aſſaron, Ioppe, antiquior inundatione terrarũ. Hieroſolyma quondam fuere clariſsima urbium Orientis. Inde ſecunda prouincia erat Syria Damaſcena, quæ & Decapolitana, continet Damaſcum, Scitopolim, Philadelphiam: Tetrarchias regnorum inſtar ſingulas. Phænicia tertia prouinciarũ inclyta Tyro, & Sydone, Berito, Sareptaq; oppidis, & monte Carmelo. Antiochia quarta pars eſt, Ciliciam contingit, clara eſt Antiochia, quę ante Epidaphne cognominata, Oronte amne diuiditur. Vbi primum Chriſtianum nomen ortum eſt. Comagena, quæ & Auguſtofratenſis, Syria citra montẽ Taurum eſt, ubi Samoſata, ſedes quondam Comageni regni clariſsima. In hanc uergit Sophena, Taurumq; montem tranſit. Adiabenen ſeptimam prouinciã Tigris, & montes cingunt, eius caput eſt Antiochia, quæ, & Niſibis uocatur, Aſſyriorum ibi initium, quorum urbs eſt Chteſiphon. Coëleſyriæ connumerantur Edeſſa, Epiphania, Salamis, Conſtantia: Antiochia ſeparatur à Cilicia Amano monte, Iturea, Traconitis, Palmyra, Paradyſus, Seleucia. Meſopotamia inter Euphraten, & Tigrim eſt, Vrbes ſunt Charræ, Ediſſa: huic coniungitur Babylonia, Syriæ ultima prouincia. Inſularum nominatiſsimæ Cyclades, Rhodos, & Cypros. In Rhodo humatus eſt Chriſtoferus dux Boiorum, patruus noſtrorum principum. In Cypro obijt mortem Vuelpho primus, dux Boiorum.

Chriſtoferus dux Boiorũ.
Vuelpho dux Boiorum.

Vniuerſas Aſiæ prouincias legati Chriſti, & potiſsimũ Diuus Paulus dux, & anteſignanus religionis noſtræ peragrauit, & Imperatori, ſeruatoriq; noſtro ſubdidit. Vnde uelut ex fonte ad nos ueritas defluxit. Verum paulatim Romano Imperio armis, uiq; ablatæ, exploſa Philoſophia Chriſtiana, Turcis ſeruiũt. Nos crebris parricidijs (nã dicere bellis, mihi religio eſt) pro opibus, gloria, potentia, rebus fluxis, & fragilibus, ſub religionis obtentu ſæuius graſſamur, & æterna bona profligamus. Bona uerba quęſo: olim dictũ eſt: omnis homo mendax: & uitia erunt, donec homines erunt. Qui uitia odit, homines odit. Ego ad Vindelicos rurſus redeo, unde Imperij Romani contemplatio me abduxerat.

Vindelicorum gentes Tunicates, Conſuanetæ, Belauni, Senones, Brenni, Geloni, Lycatij, à Ptolomęo, Plinio, L. Floro, Flacco Horatio commemorantur: eas ordine paucis abſoluam. Tunicates Septentrionalem orã iuxta Danubiũ tenuerunt, uulgo Tunca uocari ſolet. Imperatoribus, & regibus noſtris eſt Tonage, hoc eſt, Danubij terra, ſiue pagus. Apud Ptolomæũ corruptè legit̃ Runicates. Habitarũt inde Leuni, quos Horati9 Gelonos adpellat. In ſuperiore Boiaria int̃ amnes Iſarã, & Ilmũ adhuc nominant̃ flumẽ, & Pag9 Glan, & Glaneck, hoc eſt Geloni cornu. Sub his fuerunt Conſuanetę, ſiue Cõſuanetes, quos à Floro Senones uocati inuenio: int̃ Iſarã, Oenumq; tribubus, & flumini nomẽ fecerunt (Sſuindau & Senta) conſuetudo ob commoditatẽ dicendi, uti fit, t, literam addit. Belaunorũ urbs antiquiſsima, ita incolę referunt in ripa Ambronis, nõ lõgè ab eiuſdẽ noĩs lacu, adhuc extat. Ibi ſuperior Boiaria fertiliſsima eſt. Inde haud procul in ſylua diſiecta uiſitur pyramis, ingenti mole ſaxorũ conſtructa cum hac inſcriptione. M AN.

Tunicates.
Conſuanetæ.
Belauni.
Tunca.
Tonage.
Leuni.
Glan.
Conſuanetæ.
Vuelbam.
Ambrõ.

Brennus. der Brenner. *Licatij. Lechrainer.*

Brennos Horatius, & Florus adpellant, quos Ptolomæus, Breunos, quarta litera u uocalis eſt, quod inſcitia librariorum factum eſſe apparet. Inter Oenum, & Iſaram ad radices alpium, adhuc oſtenditur arcis dirutæ ueſtigium, & ſylua, quibus Brennus nomen manet: quàmuis eodem nomine mons ſit Noricorũ nominatiſsimus, quem à Caſsiodoro Breonum, ab Ariſtotele, Plinio, Ottone noſtro Pyreneum uocari compertum eſt. Ambo uocabula idem ualent, à comburendoq; deducta ſunt. Lycatij ab Occidente claudunt Vindeliciam, accolæ Lyci ſunt, uernacula lingua à nobis, Lechrainer, quòd ripã Lyci inſedeant, dicti. Pergamus nunc ad urbes, & arces, aliaq; munimenta à Romanis in Vindelico extructa, quæ celebrati authores prodidere: & ego miſſus à principibus noſtris ad hæc cõmentanda, indagaui, quorum omnium ueſtigia, & uocabula, ſono tamen nonnihil, licentia, conſuetudine & uetuſtatis iure corrupto, manent, & demonſtrãt. Vbi numiſmata, aurea, argentea, ęrea, uaria ſupellex, inſtrumenta domus, ſaxa, effodiuntur paſsim quotidie Romanis literis inſcripta. Quamuis lapidum, atq; huiuſmodi monumentorum maxima pars partim confracta, & in calcem ſoluta, coctaq; ſit, partim obſtructa, infoſſa, tectorioq; oblita, & literis inuerſis, intrinſecus ad humum, parietemue, legi non poſsit: in quibuſdam iniuria cœli imbriumq; eliſæ ſunt literæ. Quæ extant & legi poſſunt referam, atq; primum ab hoſtijs Lyci, ad hoſtia Oeni Danubium ſequar.

Schõnofeld. *Kaisham.* *Lechsgmund.*

Lycoſtoma, arx, nunc ſemidiruta, olim celebratiſsima, principes ſuos habuit, qui Cœnobia Schõnofeld, & Cæſaream condidere, ibi hoſtia ſunt Lyci, qui ibi in Danubium erumpit. Vnde nomen loco, & patrio ſermone, quemadmodum Græco Lecheſmond, hoc eſt Lyci os, uocari integrè ſolet: corruptè, uulgi (ut fit) uſus effert Lechsgmund. Lapis hic repertus ſubſcribitur.

D I M
IVL IVSTV
S V A XXVI
AMABILI
S MATER
F C.

Inde ad octauum lapidem, occidentem uerſus, ſupra Neoburgum urbem, oſtenduntur, & uiſuntur duarum arcium ueſtigia, Calatinum, ſiue Galeodunũ, & Atilia: illam Calatin, atq; Cæſarisburgium, hanc Altoburgium accola nunc adpellat. Vetuſti lapides, qui ibi fuere Neoburgium tranſlati ſunt.

D. M.

TIB CASSIO CONSTANTINO IVNIORI MISERRIMO QVI VIXIT ANNOS III M IIII D XXII FECIT TIB CL CONSTANTINVS PATER FILIO DVLCISSIMO A QVO SIBI FACIENDVM OPTAVERAT: ET CASSIÆ VERÆ MATRI EIVS ET CLAVDIO

DIO IANVARIO, VICTORI ET MARCELLINO LIBERTIS FIDELISSIMIS VIVIS FECIT FIDELI QVONDAM ET CAIO ET MODESTO SVIS RARISSIMIS

PERPETVÆ SECVRITATI.

Aliud ibi monumentum.

P ÆL T SATVRNINVS ATILIENSIS COLONIÆ VETERANORVM CIVIS VET VIXIT A LXXV SATVRNINVS C R F S C ET S IIII KLENDS IAN.

Sunt adhuc ibi complures huiuſmodi lapides, ſed legēre nemo poteſt: partim fracti, partim obſtructi ſunt literis introrſum uerſis. Intra Neoburgium, deinde quinq; circa millia paſſuum, in ripa Germaniæ cubat Aureatum, nunc uicus, & regia Epiſcopi Aichſtatenſis, qui & ſe Aureatenſem cognominare ſolet Pontificem, Naſſofeliſſum, quod ibi paluſtris locus ſit, uulgi ſermone adpellatur. Ibi pręter numiſmata, calcaria, fictilia Samia, & huiuſmodi inſtrumenta, quæ mihi Gabriel Pontifex Aichſtatenſis oſtendit, tria monumēta reperta ſunt, Aichſtadiūq; tranſuecta, ita mihi idem retulit Pontifex. Inſcriptiones illorum ſubnotabo. *Aureatum* *Naſſenfelß.*

DEO MERCVRIO
CL ROMANVS
DVPL ALÆ AVR
V S L L M.

IN HO
D D
MARTI
VICTORI LILI F
V S L M

I O M
DIS DEA
BVSQ PVB
CONSTITV
TIANVS

A Lyci hoſtijs, unde cępimus, ripa Danubij clementioribus quidem collibus, crebris tamen, & ſyluoſis adtollitur. Aureati paulatim ſubſidere, extēdiq; incipit. Labitur inde Danubius maximè per plana, ad triceſimum ferme lapidem, & qua Germaniam contingit planicies, agriq; iacēt fertiliſſimi, feraces Zeæ, quinq; millia paſſuum in latitudine patent. Ad arcendos Germanos duxere à tergo Romani uallum, aggeremq; ſuperioris longitudinis; alta præterea foſſa munierunt, in quam immiſere paludem, cuius ſupra mētionem iam fecimus: ueſtigia adhuc uidemus. Quidam falſo ueterem Danubij alueum eſſe arbitrantur: accolæ ſuo more corrupto ſono, Pfal, hoc eſt uallum adpellant, Romanorum eſſe aiunt. Extat etiam nunc ibi mons, cognomine Romanus. A tergo huius munimenti ſyluę aſpectu horridæ, Hercynei ſaltus particulæ apparent, uerſus Septentrionem, Alemanumq; fluuium uergunt. Supra Neoſtadium finitur huiuſmodi uallum, ubi rurſus ora Germaniæ, uaſtis iugis, informis ſaltibus, abruptis ripis, triſtis aſpectu, & cultu: uſq; ad hoſtia Oeni inſurgit, adeò ut nobis etiam qui in altera ripa Vindelicum incolimus, horrorem incutiat.

Proximè Ingolſtadium in ripa Schutari, ueſtigia munimenti uiſuntur, ibi hic lapis oſtenditur.

K MER-

MERCVRIO
TEMPLVM
EX VOTO SVS
CEPTO CL AV
GVSTANVS
L L M. Inde

Cæſarea. Keſching.

Cæſarea uicus, & regia contingit uallũ ſuperius, tamq̃ porta, abeſt ab Aureato quindecim, ab Angiloſtadio quinq; milliũ paſſuũ interuallo. Vulgus breuitati ſimul, & commoditati dicendi, ut ſoler, ſtudẽs Keſching nuncupat. In diploma te Diui Hainrici Imperatoris, quod mihi Reginoburgij in inferiori ſacratarum fœminarum Cœnobio demonſtratum eſt, integre Keſchring, hoc eſt Cæſarea uocatur. Iſtæc ibi exiſtunt monumenta.

PII CÆS DIVI HADRIANI FIL DIVI TRAIANI
NEPOTI DIVI NERVÆ PRONEPOTI T AVREL
HADRIANO ANTONIN AVG PIO PP PONTIF
M TRIB POT IIII COS III ÆL FL C.

Poſitum hoc monumentũ eſt circa annum Chriſti centeſimũ, ac ſexageſimũ.

Aliud.

D M
M VARIVS
MONTANI
NVS V A XXII
VA GEMI
NA MATR
P. C.

Subſequens in ara eſt, eliſis quibuſdam literis.

D M
IVL GENAN SENI
LIS C MI IVL
VETA L VIX
AN LXI L L VA
H.

Epona. Phoron, Phering. Otling. Celſus die Keltz. Pönburg.

Diſtat ab hac ad decimum lapidẽ Epona, & ipſa tamq̃ porta contingens uallũ extrema. In campis, aruoq; propè Phering uicum Danubianum, & Octolingonas arcem, ubi Celſus oritur ueſtigia extant, Pinoburgiũ accolæ uocant, in inſtrumentis eſt Epinaburgium ſcriptum: ibi reperi lapides Romanis literis inſcriptos.

1
D. M.
LOCEANEOLO
MAXIMILLIO
MIRIOCIVICA
NÆ AN XX
MRENIA CC.

3
D. M.
PEMPTENA
DALMATA VIX
AN XXV.

2

VAL VALESIAE
VAL FLORVS CON
IVGI FITEM SIBI
V. F.

4

CAMPES ET
EPONÆ ALAI
S NG HPCR QVI ET
AT BASSIANVS
PRÆF V S L E M.

In prætorio Otolingonum.

IN HONOR DD
E MEA VETVSTATE
CoNLABSM COR
NEL ROGATVR
AT CoH I MLSQVER
CONI ME EREST.

Artobriga minor, quæ & Cenũ: maior quæ & Valēria, duobus millibus paſſuũ diſtant, nomina ſeruãt, Artzberg uernacula lingua in inſtrumentis Pontificũ, & Principũ uocantur. Abſunt ab Epona, itidē patria mea Abuſina, quinq;, ſupra Reginoburgiũ uiginti milliũ paſſuũ interuallo: utraq; utranq; Danubij ripã contingit. Illa iuxta pagum Enning, hæc iuxta Cœnobiũ VVeltenburgium. Extant foſſã, pars mæniũ, agger, loco edito, & natura munitiſsimo: extenduntur in Peninſulã, quam Alemanus, & Danubius efficiunt, latitudine duo ferè millia paſſuũ patent, in longitudine quatuor, uſq; ad ripã Alemani, qui non longè in Danubiũ euoluitur. Præruptæ ibi rupes, utrinq; Alemanũ, & Danubium cohibēt: accolæ Romanam Salam nuncupant. Lapidem reperi ibidem, in quo ſculpta eſt Minerua, & altera parte ara, ubi ritu ſolenni Taurus Mineruæ immolatur, cui ſubiectæ ſunt hæ literæ in eodem monumento inciſæ. Cenum Enning. Artzberg.

NVNC RET MINER SAC CENO COH III BRIT
ARAM T F L F E L X PRAEF EX VOTO POSVIT
L M DEDICAVIT KAL DEC GENTIANO ET
BASSO CONS.

His Coſſ. uti Caſsiodorus prodit Imperator Septimius Seuerus mortuus eſt in Británnia, fuit is annus Chriſtianæ ſalutis ducenteſimus, atq; tertius decimus.

Proximè patriam meam.

D M
IVL DVBTAVS C RV VI AN LXX INGENVA
IN GEN VI AN LXX IVLIANA VI AN III FILI
F C.

Abudiacũ Danubij (Abach eſt) uicus, & arx ſupra Reginoburgiũ ad decimũ lapidē: incunabula Diui Hainrici Imperatoris Romani, ipſe põtifici Bãbergenſi, ubi humatus eſt, dono dedit. Diuus Oto eiuſdē urbis Epiſcopus Cœnobio quod extra Reginoburgiũ cõdidit, in ripa Danubij donauit: deſtructaq; arx eſt, ne ab Auaris occuparetur principibus. Ludouicus primus, dux Boiorũ, præfectus q; pretorio Rheni, uicum occupauit, arcē inſtaurauit, alia largitus Cœnobio prędia, ſatisfecit Monachis. Haud procul treis offendi lapides cum hac inſcriptione.

K η I O M

I O M STATORI
FI VET VIB AVVS
LEG III ITA NREVER
SVSABEX PEDIEBVRICA
EX VOTO
POSVIT.

DEO MERCVRIO FORTVNÆ
D SACRVM VIR MARCELLVS
DECIALI FILSA SING
COS PP K III. D S I
L ND LXKIVNLV.

D S M
CL MATERNIN MATRI
VIX AN LX HILARINE
SAMMOT CONIVG VIVÆ.

Inde Quartanorum Vrbs, à quarta legione ita dicta, habitatur, eadē & Augusta ab Imperatore Tiberio cognominata, nunc Reginoburgium, uernacula lingua adpellamus: ſicut Leo iij Pontifex Max. narrat. Atq; haud ſcio, quàmobrem uulgus literatorum Ratisbonam uocet. Ego in diplomatibus Imperatorum noſtrorū Reginoburgiū, aliquando & Reginā uocari reperio. Ita eam Diuus VVilibaldus quoq;, primus Aichſtadienſis Pontifex, ſua tempeſtate eloquentiſsimus nuncupat: ut quemadmodum Auguſta Augſpurg, Iulia Iulenburg, Noreia Noremburg, Velentia VVeltenburg eſt, ſic & Regina Regenſpurg. Grāmatiſtæ oſcioſi ingeniorum oſtentatores, quod Reng Germanis imbrem, Burg ciuitatē ualeat, nunc Græco uocabulo Hyetopolim: nunc ſemilatino, ſemigræcoq; Imbripolim fecerunt. Sunt qui nugari non deſinant Germana fornace, & Græca, Reginopolim conflarūt. Sicuti & noſtro æuo Angiloſtadium, hic Auripolim, alius Chriſipolim: ille Angelipolim licenter ambitioſeq; ne dicā inepté, atq; inerudité faciunt. Hyetos Græcis eſt pluuia, polis ciuitas, Chryſos aurū. Sequor ego Carolum Magnum Imperatorem Romanum, qui ex Rengſpurg barbaro uocabulo, Reginoburgiū, Romana incude haud infeliciter format. Quod nomen Reginopyrga. accepit à Reginopyrga uxore Theodonis primi, qui pulſis Romanis & occiſis (ſicuti in tertio narrabimus libro) Boios ibi collocauit. Saxa quæ integra ſunt adhuc, & leguntur, illæc ſunt.

DE PERPETVÆ SECVRITAT IVL MVRSÆ
CONI PIENT VIX AN XLII. ROAFRIT FEMINÆ
REVERENTISSIMÆ ET FILI FILIÆ OBITIS
ET IVL NONNÆ MATRI PIENT VIX AN LXXX
ET IVL VICTORINÆ SOCR VIX AN LX ITEM
VIVIS AVRELIÆ AVR MILITARI FIL ET AMICIS
QVORVM I M CINESIA E RIBISCA ET AES
SVNT ET POST H OBITVM EOROSSA RE CON
DI NE SEPVLCHR PERMISIT M AVR MILIT
OMHM EX E O L IIII TALI VIVVS V FECIT.

Aliud

Aliud ibidem.

D M
Æ MEMORIE
MISERRIMOR M
VINDELI CIS
PR MOCENI AN
Œ VICTORI
Œ VRE FIL
VINDEL SVRINVS
INFELX PATER FC.

IOM ET PERPETVÆ SECVRITATI ET
MEMORIAE DVLCISSI
MAE AVRERELIAE M
AVRELIAE P ÆL IVVIANVS
CONIVGI INCOMPARABILI.

D M
TOGIO Œ IVNGATO
Œ SEVERINO FILIS
EIVS TVLLIA MARI
TO Œ FILIS PIENTI
S SIMIS MEMOR FEC.
IANV F
Œ CONI
RARISSIM
Æ VANL XX
PRC CL D IV
STVS CNN VX.
SIG PRO SA
SVLLM
ALBINO ET ÆMILL
COSS.

D M
ET PERPETVAE SEC
VR DEO TITANO V
IXIT AN XV FEC IVL PO
TITI TVS FILIO IMIGR
I Œ Ł ET FL IANVARIA MATER
ET IVL VENVLANTA VIVI FE.

Ab Reginoburgio ad exorientem ſolem quintodecimo lapide, Vetera caſtra in uillas abierunt. Haud procul inde æſtiua ſunt Romana: effoſſa ibi ſunt oſſa Gygantis, Strubingamq; translata, ad Albertum, parentem principum noſtrorum. Ex illorum oſsium menſura, ſecundum membrorum naturalem inter ſe rationem, magnitudo picta Gygantis Strubingæ oſtenditur.

Bötzing. A quo quinq; millia paſſuum Occidentem uerſus abeſt Mocenia, pagus eſt, nomē manet. Hoſtia ibi Lauari amnis. Auguſta Acilia: Azalburg, uetuſq; urbs eſt (ita uocare ſolent) extra Strubingam, nouum celebre inferioris Boiariæ oppidum, Regia quondam ac prætorium principum Boiariæ, Selandiæ, Holandiæ, Phryſiæ, Hannoniæ, quorum ibi oſtenditur Mauſoleum. Inde decem millibus paſſuum extat Piſonium: agger, portæ, mœnia integra ſunt, intus uillæ cubant, incolæ Biſchelburg adpellant: referunt ponte marmoreo ibi Danubij ripas coniunctas fuiſſe, fornicumq; baſes adhuc conſpici, cum aqua plus ſolito breuior eſt. Quintanorum urbs ſupra Vilſi hoſtia, ad octauum lapidem, in uillas abijt, nomē pago fecit, Kyntzen, & Kuntzge ſuo ſermone incola uocat: inſignis eſt ſepulchro Diui Syluani, qui tempore Attilæ uixit. Diuus quoq; Seuerinus Noricus poſt mortem Attilæ uerſatus eſt ibi. Viſuntur ueſtigia putei Salinarij. Eugippius, & Antoninus mentionem faciunt. Baiodurū, Bathauia eſt: utrunq; nomen manet. Tria ibi flumina, unde cognomen Bathauiæ inditum, confluunt: ab Occidente Danubius, à Meridie Oenus, à Septentrione Ilſſus. Baiodurum, & Artobrigam Ptolomęus quoq; ponit ſub Danubio urbes. Baiodūri lapis uetus exiſtit, in quo inſculptæ ſunt Romanæ literæ, quas hic notabo.

FAVSTINI
ANO VECTI
ILLYR VIL
IN GENVS
FIL ET FELIX
7 S C EX VIIZ
EIVS B M PP.

Hæc ſunt monumenta, urbes, arces, quæ iuxta Danubium poſſedere Romani. In uia, qua à Strubinga Auguſtam Rhetiæ pecora agi, butyri oleum, & huiuſmodi deuehi ſolent, Regium, pagum alluit Lauarus amnis, quindecim millia paſſuum à Reginoburgio Auſtrum uerſus, Rōckingam uſus, Imperator Hainricus ſecundus Rogingam nuncupat. Quidam falſo Reginoburgium eſſe arbitrati ſunt. Inde Abuſina, patria mea, Regia, & oppidum ad Apſum amnem ſita, extat turris quadro, ſectoq; lapide extructa, ut incolæ ferunt, à Romanis. Viſuntur in agro Abuſino ueſtigia Caſtrorum, Italica uulgus adpellat. Hęc quondam ſuis inclyta fuit præfectis, quos Comites uocant, me puero defecerūt. Hinc ad uigeſimum lapidem Vallatum, pagus eſt, & ſylua, ibi Hyberna fuiſſe Romanorum fama proditum eſt: foſſam Romanam, & Pfal, hoc eſt uallum conſuetudo nuncupat. Ab eo millia paſſuum quindecim Sumuntorium, Hochouartum, hoc eſt, alta ſpecula uocatur: uicus & cœnobium fœminarum eſt. Olim arx munitiſsima, unde ꝗ̄latiſsimē quoquo uerſum patuit proſpectus: ipſa nobilitata quoq; ſuis principibus fuit. Hinc oriunda eſt mater Diui Conradi Conſtanſienſis Pontificis: ſupplicandi gratia adhuc frequens coit populus. Multa hic Diuorum oſſa condita ſunt. Iuxta Iſaram hæc fuere oppida. Inutrium, nunc Mittēwald nominant, uicus eſt non longe à fontibus Iſaræ: Lapidem inſcriptum Romanis literis Imperator Maximilianus Cæſar Auguſtus Oenobrigam inde deuehi

uchi iuſsit. Cambodunum, iuxta lacum Tigurinum fuit, compluribus pagis hoc *Strabo lib.4.*
nomen manet. Ita Fruxinum, & Tolluſium uetera retinent uocabula. Inter hęc
fuit Auguſta Vindelicorum, iuxta traditionem Ptolomęi exactiſsimi Coſmo- *Ptol.lib.2.*
graphorum, ad quindecimum fere lapidem ſupra Monachium, proxime VVol *ca.12.*
tratzhuſium uicum, & arcem, claram olim potentiſsimis principibus, qui Dal-
matia, Hiſtria, Norico, Vindelicia, Francia, Burgundia potiti ſunt. Condita fuit
Auguſta, ut reliqua ſubnectam, ad Pontes Scaphonios, ubi duo rapidiſsimi am- *Schöffilarn.*
nes Luſa, & Iſara ex alpibus confluunt. Contigit uiam, quæ ſtrata à Romanis ab
Oeno ad Lycum adhuc monſtratur, Boius Hochoſtraſſam adpellat. Proximus
eſt Verres lacus Vindelicorum maximus: & campus Perlacha, in quo Theodo
Magnus legiones Romanas ſecundo prælio fudit. Pagi haud procul abſunt, qui-
bus nomen uetus manet, ubi et monumentum extare dicitur. Nunc Oeni oram
proſequar. Medullum prope Myldorff fuit, extant ueſtigia artium nomina reti-
nentium. Habuere ſuos præſides, qui inſtituere Myſtis D. Aurelij Auguſtini
duo collegia Garzum, & Augiam. Carnodunum ſupra VVaſſerburgium extis-
tit: ubi nunc Aital Cænobium, & Hochunum quondam urbs fuit: quæ olim &
ſuis nobilitata erat principibus, VVaſſerburgium translata eſt. Cubat adhuc in
ripa Oeni uicus & arx Carnoburgium appellamus, quondam prędectis limitum
inclyta, quos Marchionas uocant: duos ibi inueni lapides, qui has continent li-
teras.

D M
CLOD. MARIANO
FRVMENTARIO
LEG VII GEM
LVCANIVS
LAVRENTIVS
FACEVNDVM
CVR.

Non integrum eſt.

ET CASS PO
TENTINVS
IIVIR
CILONE II ET
LIBONE COS
XV KAL NO.

His Conſulibus fuit Imperator Septimius Seuerus, & uti Caſsiodorum, Hie-
ronymumq; legenti palam eſt, fuit is annus ab orbe ſeruato ducenteſimus. Inde
ab Carnoduno abeſt ad quintum lapidem Auriſium, nobis Röd Cænobium, *Röd cenobiũ.*
diuo Benedicto dedicatum: olim prętorium, inſigne etiam peculiaribus pręfe-
ctis, atq; Comitibus. Ingentis molis hic columnæ, pilæq; è ſaxo integro exciſæ,
quæ templi cameram ſuſtinent.

Hoc Auriſſ monumentum repei.

D M
ET PERPETVÆ S
CORNELIO COH
V, LEG XX MILITI
PRETORIONEN
LIII VIXIT AN
CERVNT COR
NICEFORVS E
PRÆPES LIBERT
PATRONO BE
NE MERENTI
POSVERVNT.

Abudiacum proximè Roſenhaim, & hoſtia Magnoualdæ fluminis in uillas abijt, Happing agricolæ uocant, lapis hic ibi demonſtratur.

D M
SEPTIMIÆ
TYCHE QVÆ
VIXIT ANNIS
XXXVI SEPTI
MIVS IVLIA
NVS CONIV
GI ET LIBERT
KARISSIMAE.

Eſt & alius ibi lapis, ſed detritis literis legi, prǽter hæc, non poteſt.

IVL ET SEPTIM
AMANDVS EQR
ET BASSVS POSVIT.

Iſm. Connumeratur in Itinerario Antonini Iſeniſcus, flumen, & uicus eſt, ubi collegium ſacerdotum, Pontifici paret Fruxinenſi. Vti & Parthanum in alpibus Penninis. Ambro flumen, & pagus in ſuperiore Boiaria, nomen uetus ſeruat. Hæc eſt Vindelicia cum urbibus, oppidis, uicis, arcibus, & Regijs, ſecundum deſcriptionem Romanorum. Vindelicis extra alpes, intra uero Rhetis iunguntur

Norici. Norici, quorum oppida iuxta Danubium ſunt Aredata, Laureacum, ibi Archimyſtes quondam, Bathauiam nunc tranſlatus eſt Infra Lincium uici ſunt noſtro æuo Ardacar, & Larc uocamus. Claudonium, Plinius Claudiam nuncupat: dimetienti circulos, & ſegmenta, Peclara Pontificis Reginoburgenſis municipium eſſe uidetur. Cecij, Patria Diui Floriani, ad radices montis eiuſdem cognominis, in uillas abijt, Ceiſamuram incola uocat. Fauium ab Eugipio Norico, Eugenio ſecundo Pont. Max. nuncupatur. In codicibus Plinianis Flauium legitur, nunc Vienna eſt Auſtriæ: Noricorum urbs maxima, clariſſimaq;. Longe à Danubio abſunt Celeia, Patria Diui Maximiliani Archimyſtæ Laureacenſis, & Petauio, quemadmodum apud Plinium, Ptolomæum,

Diuum Ambroſium,& Marcellinum leguntur,nomina retinēt. Iuxta Oenum fuere pontes Oeni, Vtinum eſt,Regia,& Mauſoleum Regum Boiariæ, celebre uetuſto Deiparæ Virginis templo. Vbi confluunt tria flumina Oenus, Iſeniſcus Vindelicus,& Merena Noricus.

Gallus, Hiſpanus, Tiberiſq; potor,
Hiſter, & Rhenus cocunt frequentes
Votaq; reddunt.

In anguſtijs alpium ſunt Sabona, arx eſt, nomen ſeruat, imminet Cluſio oppido, Pontifice inſignis erat, qui nunc Brixiam incolit. Ibi uia manu facta, interruptis anguſto tranſitu iugis, ita ut uix ſingula meent plauſtra, longitudine decem ferme millia paſſuum: dextra, lęuaq; impendent ſcopuli, patet uallis altiſſima, inacceſſaq;. In qua Iſacus amnis pręceps, ſpumāſq; cum magno ſtrepitu per ſaxa fertur ſubiecta. Monumenta quæ ibi inueni, hęc ſunt. Columna marmorea iuſſu Imperatoris Maximiliani ſeruata, hanc habet inſcriptionem. *Eiſack.*

IMP CÆS AVG MAXIMIANO
P. F INVICTO.

Quatuor quoq; ibi ſaxa oſtenduntur.

ISIDI
MYRIONYMAE
SACRVM
FESTINVS T IVLI
SATVRNINI G PP
SERARI POSVIT
FORTVNATVS
EIVSDEM SER 1 S
FACIVNDVM
CVRAVIT.

D I M
ET SOLI SOCI
O SAC VALEN
TINVS S E
CVNDO N S
OB MEMOR
PATRIS SVI
EX COLLEG
V S L M.

ISIDI AVG
FESTINVS
T IVLI SATVR
NINI G P P SER
RARI EX VOTO.

MATRI AVG
CONSERVATORI
CORPORIS SVI

MERCVRIALIS AVG
N VII EX IVSSV NVMI
NIS IPSIVS SIGILLVM
MARMOREVM POSVIT.

Iulium Carnicum ſunt qui Villacum eſſe arbitrentur. Iuuauia nunc Salisburgium eſt, Poëdicum Ptolomeo, ita uetera diplomata oſtendunt, pagus ibidem nomen ſeruat: Archiflamini, & Legato Romano perpetuo paret, Iuuauus flumē præterfluit, Saltzam nominamus. Monumenta ſubſcribo.

In Lambach Monaſterio ſuper flumen Ens.

P AEL FLAVI DEC ET II VIR ET FLA
MINIS AEL CECIENSIVM ITEM DEC
ET II VIR ET PONTIFICIS COLONIA AV
RELIA ANTONINIANA OVIL TRIB LEG
III AVG ET AELIAE P FILIAE FLAVIANAE
FILIAE EIVSDEM ET AEL MAVSVET
PATRIS EIVS E ORGETIAE SISAE MA
TRIS EX PRECEPTO EIVS ORGAE
TIÆ VRSA PROPINQVA INPENDIO
HEREDIS FIERI INSTITVIT.

L COTINIVS
L F MARTIALIS
DEC IVVAVE II. I. D
SIB ET PECCIAE LAT
INAE VXORI V F.

SERENVS CLA
PRAESENTINAE
CONIV OPTIMAE.

FRONTO COS
SONIS FIL AN
NORVM LXXX
Banona.
BANONA AGISI FIL
OBIT AN LXXXV.

IVLIAE PROCILIAE ⊖ AN
XLVIII L COCCEIVS CVPITVS
MARITVS ET IVLIVNIANA
ET COCCEI PROCVLVS FLO
RENTINA CVPITVS FILII
FECERVNT.

MER-

MERCVRIO AEDEM
FECIT ET
SIGNVM
POSVIT
T TOGIONIVS
CVPITVS
C TOGI SVMMVS
FIL REFECIT.
IVL HILARAE
CON⊖A XL.
T CORNELIVS
MARCELLINVS
T PATERNIA
FLORINA CON
VIV SIB FEC.
RENNIVS FIRMVS
SAMIANTA VIVENI
VRSO FILIO OBIT
ANNORVM XXX.
VIVI FECERVNT.
HERCVL
AVG N
PVDENTIVS
MAXIMINVS
VET EX DEC
ALAE TAMI
V S L L M.
IMP CÆS N L
SEPTIMI SEVERI
PII PERTINACIS
AVG ARAB
ADIAB PARTHICI
MAX. ET IMP CÆS
M AVREL ANTONINI
AVG
IVVAVIA DD.
SEPTIMIVS SEVERVS
PIVS PERTINAX
ARAB PARTHICVS
MAX ET M
AVREL ANTONINVS
AVGG LE
GIONE N
SVMPT MIL
CAESARI G AVGG
PR. PR.

CI ARABICAE
STA
B POLLIENO
AEMILIANO.

Gerboldus dux Boiorum. Seum Monaſterium Soin.

Aguntum, ſiue Agontum, Plinius, Ptolomeus, Antoninus, Paulus Longobardus, Fortunatus cõmemorant. Ibi Garioualda dux Boiorum cum Venedis & Sclauis pugnauit: ueſtigia extare circa Iuuauim aiunt: ego nec adfirmo, nec refello. Quatuor quidem illic reperti ſunt lapides, ad Seumq́; Monaſterium tranſlati. Inſcriptiones hic libuit notare.

1

CN TREBONIO FIRMO ET VAL IANTVMARÆ
C TREBONIVS FAVSTVS II VIRVM ET PRÆF
ID CIVITATIS AGVONT PARENT OPTM E SIBI
E TREBONÆ MAXMÆ EXORATÆ
CONIVGI FECIT.

2

I O M D D
C RESTITVTVS
RESTITVTIANVS
GIEGEI IVLIA
HONORATA
CONIVX EIVS
V S L L M.

3

FVSCIA PRO
CV LI FILIA SE
CVNDA OBIT
ANN XXX H S E
HEREDES PVDENTI MATRI
FECERVNT.

4

B E D A I O AVG
ET ALOVNIS
SACR
C C ATIVS
S E CVN DIA
N VS IIVIR
IMP ANTONIN
II ET SACERDOTE COS.

Macrinus Ro. Imp. Teurina. Berunum.

His conſulibus occiſus eſt Macrinus, qui Imperium occuparat, ſicut eſt apud Caſſiodorũ, fuit annus à nato Chriſto Domino, & Deo noſtro ducenteſimus, & uiceſimus. Ita Euſebius, & D. Hieronymus adnotarunt in Chronicis. Iuxta radices Caruancæ montis, ad Chiminum lacum Noricorum maximum, Teurina, & Berunum, ſiue quod idem eſſe quidam opinantur, Virunum, quondam celebres fuere urbes: quarum & Plinius, & Ptolomęus mentionẽ faciunt, nunc ſunt

pagi,

pagi, uillæq́ȝ, morientium reliquiæ, quibus nomina manent. Sub dio uiſuntur, pauimenta conſtrata ex teſſellis marmoreis, uarij coloris, uarias rerum facies ſimulantia. Multiplex ibi effoditur ſupellex, præter Romana numiſmata. Hoc monumentum ibi extat. Bernauu. Brien.

L TERENTIO VERO IIVIRO TEVRN PRÆF
IVRID OBIT AN LX ET SEPPIÆ C F PRESENTIÆ
L TEREN VERINVS ET C TERENTIVS PRESEN-
TINVS PARENTIBVS OPTYMIS FECERVNT.

Tridentum à Strabone Rhetis, à Ptolomæo Venetiæ attribuitur, nunc Noricorum eſt, auctæ Germaniæ terminus. Theodericus Rex Gotorum mœnibus cinxit contra Boios. In tertium librũ plura conſulto differo. Oppida Noricorũ Vianam, Æmoniam, Soluenſe, quæ Plinius: & Gamanodurum, Gebodunum, Badacum, Vacorium, Pedicum, Idunum, Sianticum, quæ Ptolomæus recenſet, prætereo: ad alios, qui diligentius indagent, relego. Animus eſt ea duntaxat ſtudioſius perſequi, quæ ad Vindeliciam, genitale ſolum ſpectent. Romana monumenta quæ in Boiaria Noricorum Brunduni, Burckhuſij, Styracij, ſubſcribam. Braunauu Burckhau...

Burckhuſij.

L BELLICIO L F QVARTIONI DECVRIONI
IVVAVENSIVM IIVIRO IVRISDICVNDI VIXIT
AN LVIII SAPLIAE BELATVMARÆ CONIVGI
AN LXII BELLICIVS SECCIO ET BELLICIVS
ACHILLES CVM CONIVGIBVS EX TESTAMEN-
TO FACIVNDVM CVRAVERVNT.

Aliud in agro Burckhuſiano.

LOL. POCCA VF SIBI ET
VIATORI
CONIVGI
OBIT AN L.
ET ANNONI FIL
OBIT AN XXX
POSTERIS O SVIS
V. F

Brunduni in ripa Oeni.

VICTORIAE AVG. RESTTVT
PERPETVS ET ATTINIANA MRONA
PRO SE Ɛ RESTITVTS RESTITVTO Ɛ
FLoRINO FILIS V S L L M.

Styracij in alpibus Noricis.

L POSTHV-

POSTHVMIA
VICTORIA
SIBI ET
TI CLAVDIO RAB
TICIANO GENE
RO PIISSIMO.

Apud Lauphos Lauffen

In ripa Iuuaui prope Lauffen Noricorum.

SEX IVL APTVS
VETERAN EX PR
OB AN L
MAXIMILLA MARITO
OPTIMO ET SIBI
V. F.

In ripa Iuuaui lapis II.

MARCIVS ATT
IVS MARCELLIN
VS VET CON PS O
AN † XXX MAR
CIVS MAESV T
F MAERMCVB

† Quidā legunt L.

III.

CL SENECA
OB AN LXV
SENECIO TER
HONORATÆ SER
MATRI ET FRATRI
ET SIBI ET SVIS
V. F.

Satis euagati ſumus, ad narrationem redeo. Auguſtus (inde enim diuerti) annos LVII. M. VI. poteſtatis expleuit, cum M. Antonio duodecim annis, ſolus quatuor & quadraginta Rempublicam adminiſtrauit. Princeps belli, paciſq; artibus iuxta clariſsimus, uerſu, proſa, Græcè, latinè ualuit. Ingenia ſeculi ſui omnibus modis fouit, recitantes benigne, patienterq; audiuit. Plurimum dilexit Horatium, Vergiliumq; Poëtas. Genus loquendi ſecutus eſt elegans, & temperatum: uitatis ſententiarum ineptijs: atq; concinnitate, & reconditorum uerborum (ut ipſe dicebat) fœtoribus, præcipuam curam duxit, ſenſum animi quàm apertiſsime exprimere, quod quo facilius efficeret, aut necubi lectorem, uel auditorem obturbaret, ac moraretur: neq; præpoſitiones uerbis addere, neq; coniunctiones ſæpius iterare dubitauit: quæ detractæ adferunt aliquid obſcuritatis, etſi gratiam augent. Cacozelos (id eſt nimis anxiè ſuperſticioſeq; loquentes, ſtylumq; moroſitate quadam obſcurantes) item antiquarios, ut diuerſo genere uicioſos, pari faſtidio ſpreuit. Orthographiã, hoc eſt formulã, rationemq; ſcribendi à grammaticis inſtitutam, non adeò cuſtodiuit: ſecutus potius eorum

opinionem

opinionem, qui perinde ſcribendum, ac loquamur exiſtimāt. Ad epiſtolas om-
nes, horarum quoq; momenta, nec diei, ſed & noctis, quibus darę ſignificarē-
tur, addebat. In euoluendis utriuſq; linguæ authoribus, nihil ęquè ſectabatur, q̃
exempla & præcepta publicè, uel priuatim ſalubria: eaq; ad uerbum excepta, aut
ad domeſticos, aut ad exercitum, prouinciarum q; rectores, aut ad Vrbis Magi-
ſtratus, plærumq; mittebat, pro ut quiq; monitione indigerent. Etiā libros to-
tos & Senatui recitauit, & populo notos per edictum fecit ſæpe: quo magis per-
ſuaderet rem non à ſe primo animaduerſam, ſed antiquis iam tum curæ fuiſſe.
Annum a Iulio ordinatum, ſed poſtea negligentia Pontificum conturbatū, ad *Anni ratio-*
priſtinam rationem redegit. Faſtos correxit, & motu Lunæ, tum ſua opera in- *nem habuit.*
uento, adnotauit. Orbem terrarum diligentiſsimè deſcripſit, Vrbi ſpectandum
propoſuit, porticum, quæ huiuſmodi rem complecteretur, perfecit. Dyoniſium
orbis terrarum ſitus authorem, tum recentiſsimum ad commentanda omnia in
orientem, unde oriundus erat, præmiſit, ituro in armeniam ad Parthicas, Ara-
bicaſq; res maiore filio. Eius dicta memoratu digna ſunt iſthæc. Satis celere fieri, *Auguſti dicta*
quicquid fiat bene. Aureoq; hamo eum piſcari, qui bella temere ſuſciperet, ubi
maior damni, quàm emolumenti ſpes eſſet. Domini appellationem, ut maledi-
ctum, & opprobrium ſemper exhorruit, Cuius modeſtiam utinam Deus faxit,
ut Chriſtiani ſequamur, edicto dominumq; ſe poſthac appellari uetuit, ne à li-
beris quidem, aut nepotibus ſuis, uel ſerio, uel ioco paſſus eſt: atq; huiuſmodi
blandicias etiam inter ipſos prohibuit. Non temere urbe, oppidoue ullo egreſ-
ſus, aut quopiam ingreſſus, niſi ueſpere, aut noctu, ne quem officij cauſa inquie-
taret. Marmoream (ut ipſe dicebat) Romā reliquit, quam latericiam acceperat.
Eius fælicitas cæteris poſtea optata eſt Imperatoribus. Ipſis enim acclamari ſoli-
tum, Felicior Auguſto, melior Traiano. Omnes ſibi illatas graues ignominias,
cladeſq; duas omnino, nec alibi, quàm in Germania accepit, Lollianam, & Va-
rianam: ſed Lollianam maioris infamię, quàm detrimenti: Varianam penè exi-
tiabilem, quæ fœda maieſtatis eius (ait Plinius) ſugillatio fuit. Mortuus eſt quar-
to decimo Kal. Septēb. hora diei nona, ſeptuageſimo, & ſexto ætatis anno, die- *Auguſti*
bus quinq; & triginta minus, duobꝰ Sextis, Pompeio, & Apuleio Coſs. Impe- *mors.*
rante Auguſto crebro, & paſsim plus ſolito, plæraq; oſtenta, prodigiaq; in cæ-
lo, & in terra uiſa ſunt. Conſulti Aſtrologi, Vates, ſacrificuli, ipſa etiam deorū o-
racula reſponderunt, principem, Dominumq; terrarum naturā parturire. Ro-
mani id ad Auguſtum referebant, prudentiores de Chriſto uiuentium Rege, &
Domino mundi interpretabant̃: qui altero, & quadrageſimo Imperij Auguſti
anno natus eſt octauo Kalendas Ianuarias: quo die tum (uti Plinius ait) bruma
erat, literatores hyemale ſolſticium uocant. Ea potiſsimum tempeſtate poſthac
omnia oracula conticuiſſe, atq; defeciſſe, cultores etiā Deorū teſtes ſunt, Strabo,
Plutarchus, & alij pleriq; omnes. Chriſti ſeruatoris gentis humanæ auos, pro-
auoſq;, & totius generis ſeriem, pro neceſsitate ſacrarū literarum, uti tempus po-
ſtulat, ſubnectā. Huius mundi ætates, in Cæleſtis ſcripturæ ſacrario, ſenario nu-
mero (ut Mathematici docent) pleno, eſſe definitos comperio: quas tamen nō
annorū multitudine, ſed prole, nepotūq; numero dimetimur, & ſtirpis ſucceſ-
ſione. Duo decima ſobole, tres reliquæ quartadecima determinant̃. Vterq; nu-
merus, alius aliā ob cauſam Philoſophis, Vatibꝰ, & Theologis ſacroſanctus eſt. *AEtas prima*
Prima ætas eſt ab orbe condito, ad eundē aquis obrutū annis mille ſexcentis, *1656.*

ſex & quinquaginta. Ab orbe ab aquis reſtituto ad Abrami conditoris Iudęorū
Secunda. 292. natalē numerant anni ducenti, nonaginta duo, qui ſunt ſecunda ętas. Inde ad re-
Tertia. gnū Dauidis tertiū eſt ſeculū, continet annos noningētos, unū & quadraginta.
941. Quarta ętas à Dauide ad exiliū, dū à cultoribus ſumi Dei Babylonē migratū eſt,
Quarta. 473. cōplectit annos tres & ſeptuaginta ſupra quadringentos. Ab exilio Babylonico
Qinta. ad natū Chrm anni ſunt ſexcenti, quatuor min⁹, quę eſt ætas quinta: Chriſti ſex-
596. ta, & ultia eſt: cui⁹ dies, & annos ſcit nemo. Eandē Philoſophi quidā, Sybillæ, &
Poëtæ prædixerunt futuram, qua de cælo rediret, depulſa olim terris Iuſticia. De
hac & Virgilius Maro (authorem habeo Diuum Aurelium Auguſtinū) Poë-
tarum nobiliſsimus ex ſententia Sybillæ ita cecinit.

Vltima Cumæi uenit iam carminis ætas.
Iam noua progenies cælo demittitur alto.
Iam redit & Virgo, redeunt Saturnia regna.

Herodes primus. Anni itaq; ab orbe condito ad ſecundū, & triceſimū annū regni Herodis pri-
mi, q̄ nat⁹ eſt Chriſt⁹, ſecundū Philonē ſunt ter mille, noningenti, quinquagin-
1958. ta octo. Et quantū eſt à primordio mundi ad Abramū, tantundē pene ab eo ad
Chriſtū, adēptis duob⁹ & ſexaginta annis: quib⁹ popul⁹ Dei, quaſi uita defunct⁹,
capite diminuto ſeruiuit Regi Babylonio. Propago generis ante Dauida clara,
manifeſtaq; eſt, poſthunc nōnihil ſcrupulorum, atq; nodi habere uidet, ſed illu-
Iulianus Im. ſtrib⁹ fret⁹ ſcriptoribus oīa eximā, diſſoluāq;. Imperator Iulianus Cæſar Augu-
Porphyrius. ſtus, & Porphyri⁹ Phoenix Philoſoph⁹, tabidi aduerſus Chriſtū canes, calum-
niant Euangeliſtas noſtros, quaſi duos genitores uni tribuāt filio: cū tñ Mathe⁹
ꝓauos cōtexat ipſius Ioſeph partim legales à Salomone ad Iorā, cui⁹ filius Ozias
non quidē gradu ſanguinis, ſed lege & ſucceſsione fuerit: inde naturales ſubtexat.
Ioſephus Heli qui & Ioachim. Lucas uero deſcribit gen⁹ Deiparæ Virginis, cui⁹ marit⁹ Ioſephus, ipſius Heli (q
& Ioakym uulgo eſt pat Mariæ) fili⁹ erat, nō quidē natura, ſed, ut ait D. Hieron.
Nota. lege matrimonij. Lege ſancitū erat apud Hebræos, quæ iubebat defuncto fratri
abſq; liberis, poſteros inſtauraret uiuentē: & ita nat⁹ duos habebat parentes, unū
natura, alterū lege, & ſucceſsiōe, in cui⁹ (nimirū mortui) homē & familiā adop-
tat⁹, hęreditatē ipſi⁹ defūcti quoq; adibat. Ita in regia familia quoq; cōſtitutū eſt.
Dauida enī cōplures habuiſſe filios, int eoſq; de regno certamē eſſe ortū, ipſo ad-
Dauid. huc uiuente, cōſtat: donec Dauid lege cauit, & edicto declarauit Salomonē, mi-
nimū natu, fore regē, atq; ei⁹ nepotes: tū ꝓximū illi ętate fratrē Germanū, Nathā
noīe, eiuſq; poſteritatē regię dom⁹ præfectos ꝑpetuo eſſe iuſsit. Ex quib⁹ & regia
ꝓgenies, ſi Salomōis deficeret, inſtauraret. Quāobrē Ahiaſarim, & Mathathim,
Hebręo ſermone hij dicti ſunt fratres principis, & donati ſucceſsiōe regia. Ipſi enī
tanq; regiæ ſobolis reſtitutores cū filijs regū educabant, erātq; pręfecti prętorio,
palatijq; & Aulæ rectores: tribū poſsidebant Beniamin: quēadmodū ꝓles Salo-
Ochozias. monis tribū Iudæ. Intercidit aūt gen⁹ Salomonis in Ochozia Rege. Qui cū unū
Athalia. regnaſſet annū occiſus eſt, nec liberos reliquit. Mat ei⁹ Athalia, uidēs filiū ſuū in-
terfectū eſſe abſq; liberis, conata eſt delere omnē ꝓlē Regiā. Interfecti itaq; ſunt
oēs poſteri Nathā, q̄rū ius erat recuperare, & reſtituere regiā ſtirpē, quę in Salo-
monis ſobole defecerat. Attamē diuinæ Maie. nutu, & opa ſororis Ochoziæ u-
xoris Pont, un⁹ infans à Nathā octaua ſoboles, ſeruat⁹, ſubtractuſq; periculo in
Ioas Rex. tēplo clanculū educat⁹ eſt. Is ſeptīo deinde āno, interfecta Athalia, Rex à populo
creat, appellaturq; Ioas Symeō, Prim⁹ Rex de ꝓgenie Nathā, cū iā Salomonis ge-
nus intercidiſſet. Fuere poſthac oēs Reges binoīes, aliq & trinomines. Vt aūt oīa
facili⁹ itelligant, rudiuſcule, pinguiq; Minerua rē ſubijciā oculis, ſtēmaq; ꝓponā

Paralippomenon lib. 1. cap. 3.

REGES — Dauid. BERSABE. — PRÆFECTI DOMVS REGIÆ.

REGES	PRÆFECTI DOMVS REGIÆ		
Salomon. annos 40. regnat.	Nathan.		Lib. Reg. 3. cap. 4.
Roboam 17.	Mathathan.		
Abia 3.	Menna.		
Aſa 41.	Heliachim.		
Ioſaphat 25.	Iona.		
Ioram 8.	Iudas.	Rex primus de ſobole Nathan, unde prognata deipara Virgo: regnat an̄os 40. interfecta Athalia.	
Ioachas.	Ioas.		
Ochozias.	Symeon.		
Azarias.	Amaſas.		
In hoc defecit progenies Salomonis poſita rerũ annos 95. Mater huius Athalia ſuccedit, ſeptem regnat annos. Interfecit prolem regiam.	Leui 29. Ozias. Mathat. 52. Ioatham. Iorem 16. Achas. Heliezer 16. Ezechias. Ieſus 29. Manaſſes. Her 55. Amon.		Lib. 1. Paral. cap. 3.
	Helmadan 2. Ioſias.		
Regnauit tres menſes, dies decem, migrauit Babylonem, ultro ſe Chaldeis tradidit.	Ohoſan 31. Iechonias. Neri. Ioachim.		
Duces inde pro Regibus fuerunt.	Iehoiachim. Meſezabel.		
Regnat 11. annos occiſus à Chaldeis.	Schealthiel. Iechonias. Melchi. Heliachim. Ioakym.		
	Iehoiakym. Ioachas. Addi.	Tres mẽſes regnat, captiuus abductus in Ægyptum.	

Babylone natus eſt, uulgo Salathiel dicitur, genuit & ipſe Babyloniæ Barachiam, cognomento Zorobabel.

Neemiæ 3.

DVCES Iudæorum progenies Chriſti. | BARACHIAS Zorobabel Dux. | A Babylone reuerſus Hieroſolyma, fuit dux annos 58.

Menia ędifi-cat Neemie 3.

Remſa.
Moſolla.
Moſcholla 66.
Iohannaben.
Reſa 53.
Iudas primus 14.
Ioſephus primus 7.
Semei.
Abner 11.
Mathathias.
Elyh 12.
Maath.
Aſar 9.
Hagge.
Artaxat 10.
Hesli.
Agai 8.
Naum.
Maslot 7.
Amos.
Syrach 14.
Mathathias.
Siloa 10.
Ioſephus iunior.
Arſes 60.
Ianne ſecundus.
Hircanus.
Melchi.
Leui.
Mathat.
Heli.
Maria.

Hircanus cognomine tempore Alexandri Magni.

Abiud.
Ananias.
Eliakym.
Azor.
Sadoch.
Achim.
Eliud.
Eleaſar.
Mathan.
Iacob.
Ioſeph.

Progenies Ioſephi Paral. lib. 1. ca. 3.

Filius Heli nō natura, ſed lege matrimonij.

Euſebius & Philo.

Familiaris fuit Ptolomæo Euergetæ tertio, Regi Ægyptio.

Ab Ptolomęo quinto Epiphane honore magno exceptus eſt, ei Iudas Machabęus Pontifex præripuit ducatum, quod magnarum calamitatum Iudæis cauſa extitit.

Hic Hebręis eſt Heliakym, Ægyptijs Ieshoiakym, uulgo Ioakym, pater Deiparæ Virginis, auus Chriſti ſecundum carnem.

CHRISTVS

CHRISTVS (ut nominis rationem propter ignorantium errorem exponam) non proprium nomen eſt, ſed nuncupatio poteſtatis, & regni: ſic enim Iudęi Reges ſuos adpellant. Erat Iudæis ante præceptum, ut ſacrum conficerent unguentū, quo perungi poſſent hij, qui uocabantur ad ſacerdotium, uel ad regnum. Et ſicut olim Romanis indumentum purpuræ erat inſigne (ut nunc Aquila eſt) Regiæ dignitatis, ſic illis unctio ſacri unguenti nomen ac poteſtatē regiam conferebat. Maſchah Hebræis, unxit eſt, & inde Meſsias. Græci etiam *Meſsias.* ueteres χρίεσθαι, Chrieſte, ungi dicebant. Ob hanc rationem nos eum Chriſtum nuncupamus, id eſt unctum, qui Hebraicè Meſsias dicitur: utroq; nomine Rex ſignificatur. Non quod ille regnum terrenum fuerit adeptus, fragile nimirum, & caducum, atq; fluxum: ſed quod cæleſte, ac ſempiternum eſt. Proprium eius nomen eſt IESVS, Hebræis IEHOSCHVAH, quod ſeruatorem ualet. Nos eum communi nomine regis, tanquàm natura immortalem, unum, ſolum, uerum Regem, regiæq; poteſtatis mancipē adpellare ſolemus. Cæteri Reges umbratici ſunt, uoluntate & arbitrio uulgi & creantur, & abdicantur, naſcuntur, & intereunt, ut cæteri mortalium. Perplacet inſcriptiones numiſmatum, quæ Imperatorum Romanorum nota ſignata ſunt, quòd hæc res iucunda lectoribus, & ſtudioſis utilis eſſe ſoleat, ſubſcribere: eorum duntaxat, quæ in prouincijs, quas Boij nunc poſsident, inueni, & comparaui. Nam paſsim in agris uti ſupra commemini, effodiunt agricolæ.

DIVVS AVG.
S C

Altera ex parte nota eſt.
Aquila uolans ex ſuggeſto.
CÆSARI AVGVSTO
S. P. Q. R.
Altera parte ſubſcriptam currui triumphali.
AVG P M COS IIII
AVGVR TRIPOT

Aliud.
NERO CLAVD CÆSAR
AVG GER P M TR P IMP P P
DECVRSIO
S C.

Aliud.
NERO CLAVD CÆSAR
AVG GER P M TR P IMP P P
GENIO AVGVSTI
S C.

TIBERIVS. III.

CLAVDIVS TIBERIVS Nero, triſtiſsimus (ut ait Plinius) hominum, cæpit anno Chriſti quintodecimo imperare, cum filijs Germanico adoptiuo, & Druſo naturali. Sub initiũ Imperij eius, robora Germanorum (inquit Tacitus) qui tum cuſtodes Imperatori aderant, mittuntur cum Druſo filio in Illyricum, ad Pannonicas legiones ſedandas, quæ exitiabili tumultu fremebant. Friſij quoq; Tranſrhenani ſub idem tempus pacem exuunt, milites Romanos cruci adfigunt: clarum inde inter Germanos Friſium nomen. Germanicus ſub Auguſti pene mortem miſſus in Germaniam ad uindicandam cladem Varianam, recipiendaq; ſigna cum Varo amiſſa, aliquot prælijs Chattos, & Cheruſcos fudit. Varia belli fortuna cum Arminio, authore ſtragis Varianæ, pugnauit. Vxor Arminij Thoſuelda nomine capta eſt cum Thumelico filio trimulo. Seſithacus etiam, & Rhamis uxor eius, filia Harpi Chatthorum principis capti ſunt. Inter auxilia Romana Chauci Germana gens erat. Marſorum quoq; dux Malouendus fidus Romanis, & Flauius Arminij frater Romanus erat miles. Segeſtes præterea, cuius filiam Arminius rapuerat, initio à genero diſſentiens, ad Romanos transfugerat. Sueui inſuper cum Rege Marobodo, Romanis fœderati erant. Arminius tamen bello non uictus, prælijs ambiguus, bellum continuauit, donec Imperator Tiberius Cæſar Auguſtus, præſidia, exercitus, copias Romanas omnes, citra Rhenum in Galliam Belgicam deduci iuſsit: ne hoſtes conciret, neue cæteri Germani, qui hactenus quieti fuerant, & fœdus ſeruarant, irritarentur: & iunctis uiribus Romanum inuaderent Imperium. Germanicus poſt ſextum cladis annum, anno ſeruatoris noſtri undeuigeſimo, Imperij uero Tiberij quarto, ſeptimo Kalendas Iunias triumphauit, Aquilas tamen duas, aliquaq; ſigna (ſicut narrat Florus) ſua adhuc ætate Germani detinebant: id fuit ſub Traiano. Segeſtes cum cognati ſui triumpharentur, adfuit, honorificè habitus, incedebat in pompa.

Germanicus Druſus.

Harpi …

Reddita libertate Germaniæ, pulſiſq; Romanis, Arminij fauor apud omnes gliſcit: paſsim ut adſertor Germaniæ, more gentis canitur. Marobodi Regis nomen inuiſum, ipſe proditor, & deſertor patriæ nuncupatur, ut qui fugax in latebris Hercyniæ latitauerit. Non ſolũ Cheruſci, & ſocij eorum, uetus Arminij miles, bellũ ſumunt, ſed è regno Marobodi quoq;, Senones, ac Longobardi Sueui genere deficiunt. Pulſus Marobodus ſecedit, inuocatq; Romanos: tranſgreſſus Danubium, qua Noricã prouinciam præterfluit, Rauennæ duodeuiginti annos conſenuit. Catoualda quoq;, qui Marobodo pulſo, ciꝰ regnũ occuparat, uiribus Hermundorũ, à Viuilo Germania deturbat. Ipſe ad Romana itidẽ confugit arma. Ductus eſt Forũ Iulij, Narbonenſis prouinciæ, utrumq; cõitati in cõfinio Morauię Auſtriacorũ, Vgrorũq;, intra Marũ, & Cuſum fluia collocant, dato Rege Vannio gentis Quadorũ: Huiꝰ regni Vanniani meminit & Plinius. Druidas quoq; Gallorũ Philoſophos, & uates Imperator Tiberiꝰ exegit omni Gallia, ſuccisa eorũ ſylua, ipſi in Germaniã trans Rhenũ demigrarũt. In ſyluis, & ſub quercubus de natura rerũ, & Deorũ Philoſophati ſunt. Terriculamenti nocturni genꝰ, calciamentũ Philoſophicũ, figura Mathematica, apud nos adhuc ab his noĩa ſeruãt. Defunctis ambobꝰ filijs, iã ſenẽ, orbũq; Imperatorẽ Tiberiũ, Germani floccifaciunt, ruptis limitibꝰ Imperij, Rheno atq; Danubio, Gallias, Pãnonias, Moeſias ferro, flãma, prẹda deuaſtãt. Vicos diripiũt, ĩcendũt, pecora, captiuos abi-

Marobodus proditor dictus.

Catoualda. Viuilus.

Druidæ.

Drudenfueß

nos abigunt, impunè ultro citroq; commeant: magno dedecore (teſte Sueto-
nio) Imperij, nec minori diſcrimine. Obijt Tiberius octauo & ſeptuageſimo *Tiberij obitus.*
ætatis anno: tertio & uiceſimo Imperij, ſeptimo decimo Kalendas Aprilis
Cneo Acerronio Proculo, Caio Portio Nigro Coſs. Rector Vindelicorũ tem-
porę Tiberij & Caij Cæſaris fuit Fabianus, ita Annales patrij produnt. Ferunt *Fabianus Vindelici rector.*
Tiberio excogitatum uitri temperamentum, ut flexibile eſſet, & totam officinã
artificis eius abolitam, ne æris, argenti, auri metallis precia detraherentur: eaq;
fama diu crebrior, quàm certior fuit. Ipſe Tiberius ſtudioſiſsimè artis liberales u-
triuſq; generis coluit, ſed affectatione, & moroſitate nimia ſtylum obſcurabat:
ut aliquanto ex tempore, quam cura, haberetur præſtantior. Carmen Lyricum
compoſuit: fecit, & Græca Poëmata. De Cometis pręclaro carmine perſcripſit.
Aduerſus conuitia, malos rumores, famoſa de ſe carmina (quæ uel hodie in
Pontifices Romæ eduntur) ſubinde iactabat: in ciuitate libera, linguam, men-
temq; liberas eſſe debere. Præſidibus onerandas tributis prouincias ſuadenti-
bus, reſcripſit, boni paſtoris eſſe tondere pecus, non deglubere. Eius Imperij an-
no duo de uiceſimo, Dominus mundi, Deuſq; noſter Cruci adfixus eſt à Iu- *Quãdo Christus paſſus.*
dæis, duobus Geminis Coſs. octauo Kalendas Aprilis: quo tum die Vernum *Pontius Pilatus.*
erat æquinoctium. Eadem tempeſtate, Pontius Pilatus, & ipſe iam pro con-
ſcientia ſua (inquit Florens) Chriſtianus, legatus Iudeæ, atq; Hieroſolymo-
rum, omnem uitam, miraculaq; Chriſti, Tiberio Cæſari per literas aperit: uio-
lentia ſuffragiorum à Iudæis ſibi extortum, ut in Crucem eundem dederit, ea-
dem annunciat epiſtola. Cæſar rem ad Senatum, cum prærogatiua ſuffragij
ſui, ut Chriſtus pro Deo reciperetur. Senatus reſpuit, quòd ad ſe Pilatus non
ſcripſerat. Legum enim uetus erat decretum, ne quis Deus ab Imperatore con-
ſecraretur, niſi à Senatu probaretur. Senatus itaq; Conſulto urbe eliminantur
Chriſtiani. Cæſar in ſententia permanſit, comminatus mortem edicto accu-
ſatoribus Chriſtianorum. Cum autem Chriſti Comites, Legatiq; iuſſu præ-
ceptoris, & Magiſtri ſui, poſt reditum eius in cælum, ueritatem (quæ mordax
eſt, & odium parere ſolet) Iudæis Hieroſolymis primum adnunciarent, ira ſi-
mul & inuidia flagrantes Iudæi non ſolum Cæleſtem Philoſophiam: ipſis ta-
men longo ante tempore per ſacros Vates ab immortali Deo promiſſam, non
receperunt, ſed & Doctores uarijs calamitatibus adfectos neci dediderunt. Ia- *D. Iacobus.*
cobum fratrem Ioannis ſecuri percutiunt. Stephanum lapidibus obrutum in- *D. Stephanus.*
terimunt. Vulgus Chriſtum profeſſum prædijs, agro, peculio, pecunia ſpo-
liant: bonis eorum publicatis. Diuus Petrus in uincula coniectus, diuinitus li- *D. Petrus.*
beratus euaſit crudelitatem Iudęorum. Cæteri auditores Chriſti per prouin-
cias diſperſi, fundamenta Eccleſiæ ubiq; poſuerunt, multa per orbem terrarum,
uariaq; à Iudæorum genere perpeſsi ſunt: quemadmodum in ſacra contine-
tur hiſtoria. Diuus Paulus Tharſenſis, ſæuiſsim⁹ antea hoſtis de cælò tactus de- *D. Paulus.*
uictus eſt, & ab Imperatore noſtro militiæ noſtræ armamentarius cæleſti ora-
culo deſignatus, conſtitutus eſt. Qui ut ipſe fatetur, ab Hieroſolymorum
urbe exorſus, per circumiectas quoquo uerſum regiones longè, latèq; uſq;
ad Illyricum, & Danubium amnem, cultoribus deorum primus arma mi-
litiæ Chriſtianæ intulit. Et labefactatis deorum uiribus, ducis noſtri im- *Lucius Cyrenenſis.*
mortale ſignum ubiq; fixit. Eius commilito, & cognatus Lucius Cyrenen-

ſis in

ſis in Vindelicia, & Rhetijs, prouincijſq; Hiſtro conterminis, Chriſtianæ pietatis ſementem fecit, quæ paulatim radices egit, ac ſuccreuit occulto uelut arbor.

Creſcens. Titus. D.Thomas.

ęuo. Creſcens in Galathiam, hoc eſt Gallias, Germaniaſq;: Titus in Dalmatiam, ita D. Paulus narrat, profectus eſt. Thomam Germanis, & Scythis prædicaſſe teſtis eſt Sophronius. Oppidatim tum communi omniũ ſuffragio delecti ſunt ſacerdotes, qui populum quiſq; ſuum, docerent. Verum poſtea ob diſcordiam, & impoſtorũ fraudem, qui ſub obtentu ceremoniarum, religionem nundinabantur, complacitum eſt, caput, & unũ, qui cæteris præeſſet, conſtituere. Maiorum itaq; ciuitatiũ Pontifices Aquileiæ Patriarches, Laureaci Archimyſtes creatus eſt.

Aquileia Laureacum. D.Marcus.

In actis Diuorum, & Pontificum Laureacenſium ſcriptum lego, Diuum Marcum, quem D. Paulus collegam ſuum uocat, eiuſq; mentionem & in Epiſtola ad Timotheum, & Philemonem ſcripta facit, in Norico Laureaci Philoſophiæ noſtræ myſteria interpretatum fuiſſe. Archimyſtæ Laureacenſi (qui ab

Archiepiſcopus Laureacenſis.

Vtilone Duce Boiorum Bathauiam, inde à Carolo Magno Salisburgiũ translatus eſt) duo & uiginti Pontifices minores, dicto audientes fuiſſe fama, & literis proditur. Pannoniam ſuperiorem, & inferiorẽ: Noricum, & Vindeliciam, eidẽ olim addictas fuiſſe, uetera Romanorum Pontificũ diplomata, quæ extant, teſtant, Vrbiũ hæc fuere nomina, quæ etiã apud celebratos authores reperiuntur, complurium nomina manent, quarundam ueſtigia mihi quidem incerta ſunt.

Siſcia. Bolentium.

In Pannonia, nunc Vngaria, interiore Siſcia, Bolentium, Vetuaria, niſi Veſoprinum ſit, inſtauratum ab Giſala Regina, ex Boiaria oriunda, Teutoburgium, iã quinq; Eccleſias uocant. Nitraua nomen retinet uetus: ita & Iulij mons, quod & Auguturium, in Germaniæ ripa, & Morauia. Arrabo, ſiue Gaurinum adhuc nominatur in Pannonia.

Petanio. Celeia. Petauio

In Noricorum regno, in Stiria Petanio atq; Petauio, & Celeia extant: Pictauienſis, & Aſturis reliquię oſtenduntur: apud Charionas Tiburniæ, Solij, & Liburniæ ueſtigiaupereſſe, periti regionis adfirmant. Iuuauia, nunc Salisburgium, Sabona, Brixina, atq; Cluſium eſt in alpibus Noricis.

Vuelß.

Auſtriæ ſunt Fauonium, nunc Vienna, & Valentia, uocabulum retinens uetuſtum, corrupto, ut fit, non nihil ſono. Vindelicorũ & Boiarię fuiſſe reperio Bathauiam, Aureatum in uicum abijt, Auguſta Vindelicorũ interijt, reliquiæ tamen monſtrantur. Plures ab alijs adduntur, ego alijs inueſtigandas relinquo.

NERO CLAVD CÆSAR DRVSVS
GERM EX S C SACERD COOP
CÆSARES AVGVSTI F
COS DESIG.

NERO CLAVDIVS CÆSAR
AVG GER P M TRP IMP
S C
ROMA.

CALIGVLA. IIII.

CAIVS CÆSAR CALIGVLA, cognomen à caſtrenſi loco traxit, quia manipulario habitu inter milites educabatur. De hoc ita Auſonius.

Poſt

Poſt hunc Caſtrenſis Caligæ cognomine Cæſar
Succeßit ſæuo ſæuior ingenio.

Fax fuit generis humani. De eo dictum eſt, nec ſeruum meliorem ullum, nec deteriorem dominum fuiſſe. Contra Germanos, qui ſub Tiberio, ut diximus, Mæſias, Gallias, Pannonias cæteraſꝗ prouincias Romanas depopulati fuerant, ingenti conatu, & minaciſsimus bellum inſtruxit. Quos ut alicuius immenſi operis fama territaret, ſinum medium Baiarum, & Puteolanas moles trium millium, & ſexcentorum ferè paſſuum interuallo, ponte iunxit: contractis undiꝗ onerarijs nauibus, & ordine duplici ad anchoras locatis, ſuperiecto aggere terreno, ac directo in Appiæ uiæ formam, æmulatione Xerxis, qui non ſine admiratione Helleſpontum aliquanto anguſtiorem contabulauerit. Inde impetum Germanicæ expeditionis cæpit, legionibus, auxilijs, quantum antea nunꝗ, undiꝗ accitis: delectus ubiꝗ acerbiſsimè egit. Innumeras ex omnibus prouincijs contráxit copias, & omnis generis commeatum. Eo apparatu ad Rhenum profectus, nihil penitus geſsit: ingentes eius minæ in ludibrium uerſæ, fruſtra omnis conatus fuit. Germani Gallias uſꝗ proruperant, Galliæ quoꝗ defeciſſent, niſi Sergius Galba, qui poſt imperauit, cōercuiſſet. Quamobrem ipſe ornamenta triumphalia accepit, & ſacerdotium triplex, inter Quindecim uiros, ſodales Titios, item Auguſtales coöptatus. Germani Caligulæ imperitiam, inſaniamꝗ hominis ridentes, metu ſimulato in tutis locis in inſidijs deliteſcebāt, ut hoſtem in intima, & ignota, perinde iniqua pertraherent loca. Cum autem ipſe Caligula trās Rhenum inter anguſtias, denſumꝗ agmē iter faceret, dicente quodam, nō mediocrem conſternationem, ſicunde hoſtis appareret. Equum illico conſcendit, ac propere uerſus ad Pontes, ut eos calonib⁹, & impedimentis ſtipatos repperit, impatiens moræ, per manus, ac ſuper capita hominum translatus eſt, turpiꝗ fuga Romam redijt. Conuerſus inde ad curam Triumphi, Gallorum proceriſſimum quemꝗ legit, ac ſepoſuit ad pompam: cogitꝗ non tantum rutilare, & ſubmittere comam, ſed & ſermonem Germanicum addiſcere: & nomina Germanica ferre. Germani interea Romanas inuadunt legiones, fundunt, pellunt. Ipſe malæ pugnæ nuncio perterritus, fugam, & ſubſidiá fugæ, claſsis adparauit. Vni ſolatio acquieſcens, tranſmarinas ſibi ſuperfuturas prouincias, ſi uictores alpium iuga, ut Cimbri, uel etiam urbem, ut Senones, occuparent. Verum pecunia pacem emit à Germanis. Vixit annos duodetriginta: imperauit triennio, & decem menſibus, diebuſꝗ octo, occiſus eſt à ſuis triginta uulneribus, Anno Chriſti altero & quadrageſimo. Ad primum tumultū in auxilium adcurrerunt Germani cuſtodes corporis: diſcurrunt gladijs ſtrictis defenſuri Cæſarem: Ac nonnullos ex percuſſoribus, quoſdā etiā ſenatores, inter quos Aſprenas, Norbanus, & Atteius, innoxios interemerunt. In Theatrum inde procurrūt, populum Romanū ſeſe ad internecionem deleturos, occiſuroſꝗ comminantur. Verū ſuppliciter rogati, certioreſꝗ facti, Caiū mortuū eſſe, pro mortuo, qui eorum pericula remunerari nō poſſet, amplius pugnare detrectant. Itaꝗ deſiſtunt infeſtare Romanos. Eloquentiæ Caligula plurimū attēdit, quantumuis facundus, & prompt⁹, peroranti uerba, & ſententiæ ſuppeditabant. Lenius & comptius

Sergius Galba.

genus

Seneca. genus dicendi contempſit. Senecam tum maximè placentem, commiſsiones meras componere, & arenam eſſe ſine calce dixit. Sub eo Matheus primus, octa- *Matheus quando Euangelium ſcripſerit.* uo poſtquàm Chriſtus in cælum redierat anno, Euangelium in Iudæa ſcripſit. Ioannes in Grçcam linguam tranſtulit: & Pontius Pilatus multis calamitatibus *Pontij Pilati mors.* obnoxius ſibi mortem conſciuit. Occiſo Caligula, Senatus in aſſerenda liberta- te conſenſit, cenſuitqꝫ nomen, & memoriam Cæſarum abolendam: diruen- daqꝫ templa odio crudelitatis. Conſules cum Senatu & cohortibus Vrbanis, forum, Capitoliũqꝫ occuparũt, aſſerturi cõmunem libertatẽ: biduo de mutãdo *Claudius.* Reipublicæ ſtatu hæſitatum eſt. Claudiꝰ, patruꝰ Caligulæ quinquagenarius, ru- more cædis nepotis ſui exterritus, prorepſit ad ſolarium proximum, interqꝫ prę- tenta foribus uela ſe abdidit: Latentẽqꝫ diſcurrens forte Germanus miles, nomi- *Gratus miles Germanus, der Gratt dictus.* ne Gratus, animaduerſis pedibus è ſtudio ſciſcitandi, quis nam eſſet, agnouit: ex- tractumqꝫ, & ad genua ſibi accidentẽ adprehendens, ſequentibus ait, iſte eſt Ger- manus, eum Imperatorẽ ſalutemꝰ. Hinc ad cõmilitones alios, adhuc frementes, perduxit. Ab his (quia ſui defugerant) uiciſsim ſuccollantibus, in caſtra delatꝰ eſt triſtis, & trepidus: miſerante obuia turba, quaſi ad pœnã raperetũ inſons. Receptꝰ intra uallum, inter excubias militũ pernoctauit, minore ſpe, quàm fiducia. Vbi Gratus ſuperior eũ his uerbis conſolatꝰ eſt, & hortatꝰ: Noli de ſalute tua meticu loſus eſſe, fortis, magno, altoqꝫ ſis animo, ut Imperatorẽ decet, ac potius Impe- rium cogitato. Accitus deinde ipſe per Tribunũ plebis in curiã, ad perſuadenda, quæ uiderentur, ui ſe, & neceſsitate teneri reſpondit. Verũ poſtero die, & ſenatu ſegniore in exequendis conatibus, per tædium diuerſa cenſentium, & multitu- dine, quæ circumſtabat unum rectorem, & nominatim expoſcente, armatos pro concione iurare in nomen ſuum paſſus eſt: promiſitqꝫ ſingulis ingentem pecuniam. Primus Cæſarum fidem militis etiam præmio pignoratus.

CLAVDIVS V.

TIBERIVS CLAVDIVS Druſus cœpit anno Chriſti altero, & qua- drageſimo imperare. Imperauit annos tredecim, menſes nouem, dies octo, & uiginti: occiſus eſt boleto uenenato ab uxore Agrippina, matre Neronis pri- uigni ſui, tertio Idus Octobris, Aſinio Marcello, & Acilio Auſola Coſs. quarto & ſexageſimo ætatis anno, Imperij quartodcimo. Omnibus liberalibꝰ ſtudijs pertinaciter deditus, nec infacundus, nec indoctus fuit. Hiſtoriam ſcripſit hortã- te Tito Liuio. Itẽ Ciceronis defenſionẽ aduerſus Aſinij Galli libros, ſatis eruditã. Maxima cura Græca ſtudia ſequutus eſt. Nouas commentus eſt literas tres nu- mero, quaſi maximè neceſſarias, X antiſigma pro pſ, Digãma Æolicum Ⅎ pro u conſonante, non inutiliter, ut ait Quintilianus. Extat talis ſcriptura, quam in titulis lapidum legi, ita, Ⅎale, Ⅎita. Sed poſt imperium eius euanuere, nemine au- dente ueterem ſcripturam mutare. Querente eo de fiſci exiguitate, non abſurde dictum, abundaturum ſi à duobus libertis in ſocietatem reciperetur. Drui- darum religionem apud Gallias aboleuit, exciſa ſylua, in qua docere Drui- des conſueuerant: ipſos in Germaniam aufugiſſe ſupra admonuimus. Ger- manos coluit, & muneribus proſecutus eſt. Legatis eorum in Orcheſtra (lo- cus eſt in Theatro, ubi Senatus ſpectabat ludos, à ſaltando dictꝰ) ſedere permiſit: ſimplicitate,

x.
a.

ſimplicitate, & fiducia eorum motus, quod in popularia deducti (cum animad‑uertiſſent Parthos, & Armenios ſedentes in Senatu) ad eadem loca ſponte tran‑ſierant: nihilo deteriorem uirtutem, aut conditionem ſuam prædicantes. Brita‑nias, Orchadaſq; inſulas per Veſpaſianum, qui poſtea potitus eſt rerum, auxilio Germanorum Romano adiecit Imperio. Cheruſcorum etiam gens regem Ro‑mæ petiuit, amiſsis nobilibus per interna bella: & uno reliquo ſtirpis regiæ, qui apud Vrbem habebatur, nomine Italus: paternum huic genus è Flauio fratre Arminij, maternum è Cathomaro principe Chattorum. Cæſar Claudius auctũ pecunia, additis ſtipatoribus, miſit. Pelli cæptus paulo poſt à nobilibus. Longo‑bardorum opibus refectus, ulcit. Pater eius Flauius, patruus Arminius, auus Ca‑thomarus fuit, clariſsimi tum Germaniæ principes. Chauci eadem tempeſtate Germaniam inferiorem, quæ eſt in Gallia Belgica, incurſant, dux gentis Gan‑naſco, qui leuibus nauigijs prædabundus Gallorum maximè oram uaſtabat: nõ ignarus dites, & imbelles eſſe, dolo, inſidijſq; interceptus à Romanis interficitur. Nece eius motæ Chaucorum mentes inuadere Romanum imperium, ſummis uiribus deſtinabant: ſed deſiderabatur dux tanto conatui non impar. Claudius ne hoſtem conſciret, aduerſaq; in Rempub. caſura mala, nouam uim in Germa‑nias prohibuit, & referri cis Rhenum, in Galliæ ripam, præſidia, copiaſq; Roma‑nas iuſsit. In ſuperiore quoq; Germania trepidatum eſt iiſdem temporibus, ad‑uentu Chattorum latrocinia agitantium. Sed per luxum uino & ſomno uſi, oppreſsi ſunt à Romanis. Quidam è clade Variana, quadrageſimum poſt annũ ſeruitute exempti ſunt. Vannius etiam à Romanis, & Druſo Cæſare filio Tibe‑rij Imperatoribus Sueuis impoſitus, authoribus Viuilo rege Hermundorum, Vandone, & Sidone, ſorore Vannij genitis, pellitur regno. Claudius ſæpe ora‑tus non arma interpoſuit certantibus Germanis, tutũ Vannio perfugium pro‑mittens, ſi pelleretur: ſcripſitq; P. Attilio Hiſtro, qui Pannoniæ præſidebat, le‑gionem, ipſaq; è Pannonia lecta auxilia pro ripa, ſubſidio uictis, ac terrori aduer‑ſus uictores, ne fortuna elati, Romanam quoq; pacem turbarent. Nam uis in‑numera Legij, aliæq; gentes aduentabant, fama ditis regni, quod Vannius per triginta annos prædationibus, & uectigalibus auxerat: ipſi manus propria, pe‑dites, Eques ex Sarmatis, Iazigibuſq; erat: impar multitudini hoſtium. Legius, Eumondurus (Sueuorum genera ſunt) ingruerat, prælio funditur Vannius, ad claſſem in Danubio operientem perfugit, ſecuti mox clientes, acceptis agris in Pannonia, deſertiſq; Boiorum locati, Vando, & Sido inter ſe partiti ſunt reg‑num.

Italus ex Cheruſcis oriundus, qui et Italicus. *Chauci.* *Gannaſco.* *Chauci.* *Vannius.* *Viuilus Rex.* *Vando.* *Sido.* *P. Attilius.* *Legij.*

Agrippina coniunx Claudij, mater Neronis, in Vbiorum oppidum, in quo genita erat, Veteranos, Coloniamq; deduci imperat, cui nomen Agrippi‑nenſis Coloniæ inditum eſt ex uocabulo ipſius. Auus M. Agrippa gener Au‑guſti, eam gentem in ſuam fidem acceperat Rhenum tranſgreſſam. Claudio principe legatus Vindelicorum fuit M. Antonius.

Colonia. *Vbiorum.* *M. Agrippa.* *M. Antonius.*

Philippus auditor Chriſti Hierapoli (ciuitas eſt Aſiæ) lapidibus obrutus, cruciq; affixus eſt. Felix quoq; tum præſes Iudeæ fuit, apud quem D. Paulus uin‑ctus perorat cauſam ſuam. Sub idem tempus Imperij Claudiani anno ſecundo, quidã Petrum Romam ueniſſe credunt. Quod mihi non fit ueriſimile: maxime cum Diuus Paulus narret Galatis, ſe duodeuigeſimo poſt ſuam conuerſionem

D. Philippus. *Felix præſes.*

anno Hieroſolymis Petrum adiſſe: qui fuit annus Imperij Claudiani decimus, Chriſti uero alter, & quinquageſimus. Ibidem refert poſt hæc Petrum Antiochiam adiſſe. Hoc ſatis quoq; conſtat, tertio Neronis anno, Paulum & Lucam Romam deductos, biennio ibi commoratos fuiſſe. Vnde D. Paulus nomine ſuo, & Timothei, ad plæroſq; ſcripſit, quos obſcuriſsimorum quoq; Romæ degentium uerbis ſolicitè, & anxiè ſalutat. Atq; neq; Paulus, neq; Lucas ullam mentionem Petri faciunt, profecto non prętermiſſuri, ſi tum ipſe Romæ fuiſſet. Deniq; cum Paulus in Epiſtola data Corinthi ad Romanos, ultimo Imperij Claudij anno (quod curioſius inquirenti ſacram hiſtoriam perpalam fiet) ex uia properans Hieruſalem, iubeat ignobiles Romæ ſalutari: tantum ducem, legatum Chriſti, nunquã ſilentio pręteriret. Pręterea in ſecunda ad Timotheum Epiſtola, dum ſecundo tribunali ſiſteretur, & gladius Neronis capiti eius immineret, conqueritur ſe ab omnibus derelictum, ſolum Lucam ſecum eſſe. Cum itaq; non incelebrati authores ſint, eodem quidem die, uerum non eodem anno, Petrum & Paulum à Nerone Romæ occiſos fuiſſe, ſuſpicantur alij Petrum, Nerone principe, et poſt cædem Pauli, demum Romam commigraſſe. Quamuis non deſint, qui ipſum Romæ uiuum quidem fuiſſe omnino pernegent: quod Paulo (quemadmodum eſt in arcanis ſacrarum literarum) prouincia docendi cultores Deorum, quorum caput Roma, demandata fuerit à Chriſto, Petro Hebræos duntaxat inſtituendi copia facta: quamobrem ipſe & Babyloniæ (ubi tum multi Iudæi, ut Ioſephus ſcribit, erant: adeò ut potentiſsimum Regem Perſarum bello laceſsiuerint) & ad Iudęos Chriſti ſectatores ſcripſerit. Has ego pugnas ad contentioſos in palęſtram relego, coniecturas humanas: certi nihil adferre poſſem. Nam Babyloniam ab Petro, ſicut à Ioanne Romam adpellari, authores ſunt: alij Babyloniam Ægypti intelligunt, quæ nunc eſt Alchairum, antiquis Memphis. &c.

NERO VI.

DOmitius Nero Ænobarbus in Germanos perquã munificus fuit: ipſiſq; (ut ait Tacitus) plurimum confidit. Qui in Armenia, Britani⁊, quæ defecerant, recuperandis, tutandaq; Syria, ſedulo ei operam nauarunt. Milite quoq; Germano in Ægypto, Hiberia, Albania, in expeditione, quam ad Caucaſias portas parauit, uſus eſt. Friſij gens Germaniæ Magnę agris uacuis ripæ proximis, militum uſui ſepoſitis, tum inſedere, authore Vernito, & Malorige. Hij profecti *Verritus.* Romam, ad Neronem dixere, nullos mortales armis, aut fide ante Germanos *Malorix.* eſſe. Aderat ijs Boiocalus, uinctum ſe Cheruſca rebellione, iuſſu Arminij referens, *Boiocalus.* mox Tiberio, & Germanico ducibus, ſtipendia quinquaginta annorũ obſequio meruiſſe. Nero utrũq; ciuitate donauit. Percrebuerat oriente toto uetus & conſtans opinio, eſſe in fatis, ut eo tempore in Iudęã profecti, rerũ potirentur. Plæriq; de Romano Imperatore (ut exitus probauit) interpretati ſunt: prudentiores ad Chriſtũ referunt. Iudęi (quorum caput Hieroſolyma, nam cæteri ſub Agrippa, & Regibus amicis in obſequio quieti permanſerunt) ad ſe hoc uaticinium trahentes, *Ceſtius Florꝰ* cum & Cæſtij Flori præſidis auariciam ferre non poſſent, cæſo præpoſito, rebellant. Legatum inſuper Syriæ conſularem, ſuppetias ferentē, rapta Aquila, in fugam uertunt. *11. Veſpaſ.* Contra rebelles Flauius Veſpaſianus præfectus mi-

litiæ,

litiæ,ut induſtriæ expertæ, nec metuendus ullo modo,ob humilitatem generis, ac nominis, cum maiore filio legato, mittitur à Nerone cum copijs.Et huic expeditioni miles Germanus interfuit. Aliquot urbes Iudeæ captæ ſunt. Flauius Ioſephus ſcriptor hiſtoriarum, dux belli Iudęorum, uictus, captusq; in uincula coniectus à Veſpaſiano, ut interficeretur, conſtantiſsime adſeuerauit fore, ut ab eodem breui ſolueretur, uerum iam Imperatore. Mortem quoq; Neronis prædixit. Ob hoc uiuere permiſſus, à Veſpaſiano imperatore deinde libertate donatur: in nomen,& familiam adoptatur. Bellum,& antiquitatem Iudaicam,& alia plæraq; ſcripſit. Veſpaſianus duobus prelijs Iudęos ſuperatos, intra mœnia Hierosolymorum compulit. Dum hæc in Paleſtina geruntur, Galliæ tumultuantur, & Iulio Vindice duce, qui eas pro prætore obtinebat, rebellant. *Fl. Ioſephus hiſtoricus.* *Iulius Vindex.*

Acciti à Nerone Germani, uiginti ferè millibus Gallorum occiſis, Vindicem ad mortem compellunt, Gallias Neroni reſtituunt. Sed Hiſpaniæ quoq; à Vindice antea ſollicitatæ, deſciſcunt, Sergium Galbam Tarraconenſis Hiſpanię rectorem, Imperatorem ſalutant. Vbi hoc diuulgatum, cęteri exercitus,& prouinciæ rebellant ob hominis ſcelera, factum ſequuntur Hiſpanorum, in uerba Galbæ iurant. Quinquennio quidem nemo melius Nerone imperauit, Remq; publicam adminiſtrauit: teſte etiam Traiano, principe omnium optimo, qui dicere ſolitus fuit: Omnes principes longę abeſſe à quinquennio Neronis. Poſtea in omne facinus, flagitiumq; erupit, magicę uanitati, artium fraudulentiſsimę, deditus, cuius ſpecies plures eſſent: namq; & ex aqua, à Sphęris,& ex aëre,& ſtellis,& lucernis, ac peluibus, ſecuribus quoq;, ac multis alijs modis, diuina promittit. Prętera umbrarum, inferorumq; colloquia: quę omnia Nero, uana, falſaq; comperit. Primum imperare dijs concupiuit: nec quicquam generoſius uoluit. Nemo unquam illi arti ualidius fauit: omnia ſuppetebant, quę huic ſolennia eſſe finguntur prauę ſuperſtitioni. Immenſum,& indubitatum exemplū eſt falſę artis, quam dereliquit Nero. Proinde autem (ait Plinius) perſuaſum ſit, inteſtabilem, irritam, inanem eſſe, habentem tamen quaſdam ueritatis umbras, ſed in ijs ueneficas artes pollere, non magicas. Attamen Senatus ille Romanus, ordo ampliſsimus, Symonem Magum ſtatua, & inſcriptione ſancti Dei inaugurauit: credo ut ob perſecutionem in noſtros motam, blandiretur Mago Neroni, cui homines immolare gratiſsimum. Ipſe enim Vitricum Claudium, à quo adoptatus fuerat, Britannicum fratrem ueneno ſuſtulit: uxorem Octauiam, matrem Agrippinam ferro occidit. Lucanum Pöetam, eius patruum Senecam, pręceptorem ſuum, mori cōegit. Optimum quemq; trucidauit: uirtutes ipſas penitus excindere connitebatur. Nulli delegauit officium, ubi non adijceret, ſcis quid mihi opus ſit: & hoc agamus, ne quis quicq; habeat. Vrbem Romanam incendit,& luſitabundus è turri proſpectauit. Peſsimum omnium,& hoſtem generis humani fuiſſe, uulgus etiam imperitum apud nos prædicat, adeò ut nomen eius ad Tyrannos adhuc tranſeat. Talem principem paulo minus quatuordecim annos perpeſſus terrarum orbis, tandem deſtituit. Statio militum diſceſsit, cuſtodes cubiculi direptis ſtragulis diffugerunt. Nunciata defectione exercituum, prouinciarumq;, literas prandenti redditas, conſcerpſit, menſam ſubuertit, Chryſtallinos ſcyphos duos gratiſsimi uſus, ſolo inliſit. Deſertus itaq; ab omnibus, urbis,& orbis conſenſu, per libertorum fidiſsimos *Symon Magus.* *Ser. Galba.*

 mos

mos tentauit Tribunos, Centurioneſq; de ſocietate fugæ: ſed partim tergiuerſabantur, partim apertè detrectabant. Vnus uero etiam proclamabat, uſq; adeo ne mori miſerum? Varia deinde agitauit, cogitauitq;, Galbam ne ſupplex peteret, an atratus prodiret in publicum, proq; roſtris quanta poſſet maxima miſeratione, ueniam præteritorum precaretur, ac in animos flexiſſet: uel Ægypti præfecturam concedi ſibi oraret. Sed deterritus eſt, ne priuſquam in forum perueniret, diſcerperetur. Sic cogitationem hanc in poſterum diſtulit diem. Ad mediam ferè noctem excitatus, proſiluit è lecto, miſit circum amicos: & quia nihil à quopiam renunciabatur, ipſe cum paucis hoſpitia ſingulorum adijt. Verum omnium fores clauſæ erant, nullus penitus reſpondebat. Ita rurſus domum in cubiculum redijt, percuſſorem, cuius manu periret, requiſiuit: & nemine reperto, Ergo ego (inquit) nec amicum, nec inimicum habeo: procurritq; quaſi præcipitaturus ſe in Tiberim, ſed reuocato rurſus impetu, ut nudo pede erat, atq; tunicatus, penulam obſoleti coloris ſuperinduit, adopertoq; capite, & ante faciem obtenſo ſudario, equum conſcendit, ad ſuburbanum Liberti ſui circa quartum miliarium ab Vrbe fugam capeſsit. Statim tremore terræ, & fulgure aduerſo pauefactus, audijt è proximis caſtris clamorem militum, & ſibi aduerſa, & Galbæ proſpera ominantium. Etiam ex obuijs uiatoribus quendam dicentem, hi Neronem perſequuntur. Alium ſciſcitantem, ecquid in Vrbe noui de Nerone. Equo autem odore abiecti in uia cadaueris conſternato, detecta facie agnitus eſt à quodam, & ſalutatus. Dimiſsis deinde equis, inter fruticeta, ac uepres, per arundineti ſemitam egrè, nec niſi ſtrata ſub pedibus ueſte, ad auerſum uillæ parietem euaſit: ibi hortante liberto ſuo, ut interim in ſpecum egeſtæ arenæ concederet. Negauit ſe uiuum ſub terram iturum. At parumper commoratus, dum clandeſtinus ad uillam introitus pararetur, aquam ex ſubiecta lacuna poturus, manu hauſit. Poſtea diuiſa ſentibus penula, traiectos ſurculos raſit, atq; ita quadrupedes, per anguſtias effoſſæ cauernæ receptus in proximam cellam, decubuit ſuper lectum, modica culcitra, uetere pallio ſtrato, inſtructum: fameq;, & iterum ſiti interpellante, panem quidem ſordidum oblatum aſpernatus eſt, aquæ autem tepidæ aliquantum bibit. Tum ut quamprimum ſe imp pendentibus contumelijs eriperet, ſcrobem coram fecit, dimenſus ad corporis ſui modulum: aquam, ligna, alia quoq; conferri iubet, curando mox cadaueri neceſſaria. Flebat ad ſingula, atq; dictitabat, Qualis artifex pereo? Inter moras certior factus, ſe hoſtem à Senatu iudicatũ, & ad Gemonias ſcalas condemnatũ, & quæri, ut puniatur more maiorum, interrogauit, quale eſſet id genus pœnæ. Et cum comperiſſet, nudi hominis ceruicem inſeri furcæ, corpus uirgis ad necem cædi, cadauer per Vrbem trahi, atq; in cloacam abijci, conterritus duos pugiones, quos ſecum tulerat, arripuit, tentataq; utriuſq; acie, rurſus condidit: cauſatus nondum adeſſe fatalem horam. Ac rurſus ſegniciem ſuam his uerbis increpat, Viuo deformiter, turpiter pereo. Iam equites adpropinquabant, quibus præceptum erat, ut uiuum eum adtraherent. Quod ut ſenſit, ferrum iugulo adegit, iuuante Epaphrodito à libellis. Ita ſimilem moribus ſuis exitum uitæ inuenit triceſimo, & ſecundo ætatis anno, die quo quandam uxorem ſuam Octauiam interemerat. Anno reſtitutæ ſalutis ſeptuageſimo. Non defuerunt tamen poſtea, qui eum uiuere adhuc adſerebant, & breui magno inimicorum malo reuerſurum

Gemoniarum ſcalarum pœna.

Neronis interitus.

uerſurum. Deniq; poſt uiginti annos extitit conditionis incertæ, qui ſe Neronem eſſe iactabat: tamq; fauorabile nomen eius apud Parthos fuit, ut uehementer adiutus, & uix redditus ſit. Quamobrem & quibuſdam religionis noſtræ ſectatoribus perſuaſum fuiſſe exiſtimarim, ipſum adhuc uiuum alicubi clanculum detineri, foreq; Antichriſtum, adeò, quod & id ſentire Diuum Paulum interpretati ſint. Ipſe uero inter cætera flagitia, Chriſtianos ſupplicijs adflixit, quibus tamen primordio Imperij fauit: ut quem D. Paulus in uincula coniectus adpellauerit: ad ipſumq; ductus Romam fuerit: ubi biennio libere, & nemine prohibente, Philoſophiæ Chriſtianæ ueritatē docuit: & quoſdā ex familia Cæſaris recipere perſuaſit. Plebs Romana audita morte Neronis, pileata concurrit, tanq̃ ſeruitute crudeliſsimi domini liberata, atq; manumiſſa. Hiſce temporibus apud Rhetias, Vindeliciamq; legatū fuiſſe Portiū Septimiū, & Seuaſtum reperio. &c. *Por. Septimius. Seuaſtus.*

Quemadmodum Lactantius narrat, Petrus & Paulus cum futura, quæ ipſis Chriſtus aperuit, & alia multa mira Romæ prædicarent, tum etiam hoc futurum eſſe dixerunt, ut poſt breue tempus immitteret Deus Regem, qui expugnaret Iudæos, & ciuitates eorum ſolo adęquaret: ipſos autem fame, ſitiq; confectos obſideret, tum fore, ut corporibus ſuorum ueſcerentur, & conſumerent ſe inuicem. Poſtremo ut capti uenirent in manus hoſtiū: & in conſpectu ſuo, acerbiſsimè coniuges ſuas uexari cernerent, Violari, atq; proſtitui uirgines, diripi pueros, paruulos allidi, omnia deniq; igni, ferro, uaſtari: captiuos in perpetuum terris exterminari, eò quod exultauerunt ſuper amantiſsimum, & probatiſsimum Dei filium. Itaq; poſt illorum obitum, cum eos Nero interemiſſet, Iudęorum gentem, & nomen Veſpaſianus extinxit, fecitq; omnia, quæ illi futura prædixerant.

Quandoquidem autem de Chriſtianorum excruciatione, & ſanguinis eorum ſeminatione mentio incidit, non abs re fuerit, paucis religionis noſtræ primordia texere, ut intelligamus plane, quantum à uita, moribus, & inſtitutis maiorū deſciuerimus. Veriſsimum eſt profecto, aut illud Plinianum, Multum referre in quæ tēpora cuiuſq; uirtus inciderit: aut hoc D. Hieronymi dictū, auctos temporalibus, ſpiritualibus diminutos eſſe. Admonet Diuus Paul⁹ eos, qui piè uelint uiuere, multa aduerſa perpeſſuros. Admonet & Chriſtus ſeruator hominum, Doctor, & Magiſter noſter, ſe gladium, & ignem, non pacem miſſurum. Tantum abeſt, ut nobis pollicitus fuerit opes, gloriam, ſecundaſq; res huius ſęculi: pauperes, nudi, ægre ueritatis grauitatem ferunt, nedum diuitijs, honoribus, imperijs onerati, ferre poſsint: Quæ plerumq; malos efficiunt, ſceleſtos reddunt, bonos nunquam faciunt. Et ſpinæ, ſenteſq;, nolis, uelis appellari ſolent à Chriſto. Qui poſteaquam immortali triumpho ad cœlos euectus, & cœleſtis ſpiritus, adoptiuorum filiorum mentibus illapſus eſt, eius comites, diſcipuliq; (ſicut in ſanctæ hiſtoriæ ſacrario continetur) dumtaxat Iudæos in Paleſtina, & ubiq; gentium paſsim habitantes, tamq̃ diuinæ ſtirpis radicē, Chriſtianę pietatis fonte imbuerunt. Ibi ſacerdotes, & pontifices ira ſimul, & inuidia cōmoti, quòd à multitudine deſererentur, & ſua uitia patefierent, cognatos, & gentiles ſuos, Chriſto deuotos, ſupplicijs affligunt, eos, uelut impios, & patriæ religionis deſertores, Deiq; immortalis (cuius legem datam Moſi ſoluerent) hoſtes, et proditores occidunt, trucidant: urbibus eliminant. Primus Diuus Paulus omiſſa peruicatia, & obſtinatione inflexibili, Iudæorum, quorum oculi ueritati occluſi erant, cultoribus Deorum ianuam ſalutis aperuit. Eiuſq; exemplū

Plinius. D. Hieronymus. *NOTA.*

cæteri diſcipuli ſecuti ſunt. Ibi tum mali genij, laruæq;, cum cernererit ſe diuinitate, quam hactenus iniuſte uſurparant, ſpoliari, ſuaſq; præſtigias, & commenta in uulgus edi, & prodi: non ſolum externos hoſtes, uerumetiam proprios, domeſticoſq; templo Dei concitarunt inimicos. Quidam .n. ſectæ noſtræ philoſophi (quemadmodum rerum Chriſtianarum ſcriptores explicant) ſub obtentu nominis, uitia celando, male audiebant, uulgoq; caſtigabãtur, quod aliter uiuerent, quã ſapientibus conueniret. Et extiterunt, quod mirere, Petro, & Paulo tam uigilantiſsimis paſtoribus, oues paſcentibus, & procurantibus inter gregem latitantes, qui ueræ pietatis expertes, titulo cæremoniarum, cæleſtem Philoſophiam (ut illi uocant) cauponabantur: & per auariciam facticijs ſermonibus de uili plebecula negociabantur, O mores, o tempora, Quid nunc fieri cenſes, ubi fides, iuſticiaq;, etiam uulgari, tritoq; prouerbio depulſa terris, in cœlum redijt? Vbi paſtores nõ tantũ non uigilant, ſed & ipſi tecti pelle ouina, oues deuorant, peſsimis moribus perdunt: exemplis nimium periculoſis, ſauciant, interimunt, ſcelera hominum, & cõmedunt? Grauiſsimus eſt morbus qui à capite diffunditur. Illorũ mores, locũ fecerunt mendacio prophanorum, qui inſontiſsimos Chriſtianos infanticidij, inceſtus crimine prædamnabant: quibus flagicijs noſtro æuo Iudæi, inuiſi, & infames ſunt uulgo. Rumor erat, diſciplinæ noſtræ profeſſores, ut genus hominum nouæ ſuperſtitionis, ac maleficæ, non ſolum Magos, omnium mortalium ſceleratiſsimos, omniũ ſcelerum reos eſſe, ſed in abditis quoq; conuiuari, ubi infans recens natus immolaretur, ſanguis inde pane exciperetur, quo ſectæ candidatus ueſceretur. Vbi poſt conuiuium (pabulũ Iudæ nuncupabant) canes adhoc adſuefacti lumina euerterent. Initiatus deinde aut ſororem, aut matrem inceſto pollueret. Hæc initia, hos ritus ſolennes factionis eſſe, fama ementiebatur. Et ut odium letale intelligas, inquiri in nos (ſicuti in ſceleratos factitabatur) neglectum eſt: nec uolebant illud, nec iubebant hoſtes, ut nomen inuiſum præſumptis, & non probatis criminibus, ſolum ſui confeſsione damnaretur: & ne fama huiuſmodi falſa eſſe conuinceretur, & probarentur, non eſſe quæ credere malebant. Tolerabiliora hæc, quòd hominem Chriſtianum, Deorum immortalium, Imperatorum, legum, morum, humani generis hoſtẽ, naturæ totius inimicum: omnis cladis publicæ, omnis popularis incõmodi cauſas exiſtimabant. Vnde uulgo protritum prouerbium fuit, Defecit pluuia cauſa Chriſtiani nominis. Illud præterea, quod ſuperſtitioſos, inutiles Reipub. penituſq; infructuoſos, ſtultiſsimos, crimini læſæ religionis Romanæ obnoxios, nos eſſe prædicabant. Alio quoq; iniuriarũ titulo poſtulati ſumus (ſed leuiuſculum hoc & odij ſignũ) quod ſcilicet noſtrates ſe fratres inuicem adpellarent, & eſſent: quod Romano Imperio, quod æternum fore credebant, male ominarentur, interiturumq; adfirmarent. In iuſq; uocati ſumus, quòd Aſinum, ac Solem adoraremus. Cum odio ſui acerba cepit ueritas; lux ſemper inuiſa fuit tenebris. Totus orbis terrarum, conſenſu gentium, in nomen Chriſtianum conſpirauit. Philoſophi oblatrarunt, aduerſus religionem noſtram complures euomuerunt libros: impiam, anilemq; ſuperſtitionem eſſe uociferabantur. Contra pios quoq;, impia iura condita, conſtitutiones ſacrilegæ, & diſputationes Iureperitorum iniuſtæ aduerſus nos factæ leguntur, reſcripta collecta, ut docerent iniqua Iureconſulti: quibus pœnis adfici deberent, qui ſe Dei cultores confiterentur. Iudices, & prætores plus auſi

ſunt,

ſunt, quam iubebantur: non ſolum authores faciundæ perſecutionis fuerunt, ſed & mordacius in nos, & Chriſtum, eiuſque comites debacchati ſunt. Quos & Magiæ, & latrocinij accuſarunt, ut proſcriptorum, damnatorumque bonis potirentur. Quidam etiam ad nos ſcripſere, ut humanè benignèq; conſulere putarentur. Vulgus cæcum iure ſuo, Chriſtianos in publico apparentes, luto, lapidibuſque inceſſebat: dijs ſuis, ſanguinem noſtrum inſanis clamoribus depoſcebat, & deuouebat. Non tam Iudæi, tempeſtate noſtra inuiſi, quam nos illo tempore fuimus. Pontifices minores. Maximi, flamines, aruſpices, Augures, item reges ſacrificuli, ſæpe cauſa fuerunt iuſticiam perſequendi. Cum enim quidam noſtratium ſacrificantibus dominis adſiſterent, impoſito frontibus ſigno immortali, cęleſtiq; nota, deos eorum fugauerunt: ne poſſent in uiſceribus hoſtiarum futura depingere. Quod cum intelligerent, conquerebantur, profanos homines ſacris intereſſe: ſacrilegos, quos oderint dij, adeſſe. Ita adegerunt principes ſuos in furorem. Vbiq; luctus, ubiq; pauor, ubiq; plurima mortis imago: iuſtos, & bonos ubiq; tanquam malos, & impios perſequebantur, excruciabant, damnabant, occidebant. Varia genera crudelitatis, exquiſitiſsimæ mortium ſpecies excogitatæ ſunt. Inſontes Chriſtiani non ſolum rebus ſpoliati, proſcripti, in exilium acti, hoſtes Reipublice iudicati, ad beſtias, ad metella, ad latomias condemnati. Vniuerſus etiam populus cum ipſo conuenticulo concrematus eſt: alij crucibus adfixi, pars lapidibus obruti, pars in flumina præcipitati ſunt: hic diſſectus eſt, huic uiuo cutis detracta, ille igne excoctus: uiuis lux, mortuis terra denegata eſt. Nullus uoluminum numerus capiet (Lactantius proximus his rebus inquit) tam infinita, tam uaria genera crudelitatis. *Lactantius.* Sęuiores illi carnifices, grauioreſq; fuerunt, qui neminem ſtatuerunt occidere, nihilq; aliud cogitarunt, quam ut uincerent: hij exquiſitos dolores corporibus immittebant, & nihil aliud euitabant, quam ut ne torti morerentur. Iubebant tortis curam diligenter adhiberi, ut ad alios cruciatus membra renouarentur, & repararetur nouus ſanguis ad pœnā. Hanc carnificinam quoſdam biennio pertuliſſe literis proditum eſt. Iulianus quoq; Imperator talia tentans, unius conſtantiſsimi adoleſcentis, Theodori nomine, fortitudine (ut D. Aurelius Auguſtinus refert) à furore nos perſequendi deterritus eſt: ne itidem ab alijs uictus, & uoti minime compos, pudore, ruboreq; adficeretur: & religionem, quam extirpare deſtinarat, corroboraret, & ſtabiliret. *Iulianus Ro. imp.* Exquiſitior quippe crudelitas, illecebra erat magis ſectæ, plures efficiebantur, quoties metebantur: ſemen erat ſanguis Chriſtianorum. Excruciati uero gratias agebant Chriſto, Deoq; canebant: nec patiendo deſecti, carnificum uires delaſſabant. Omnis ætas, omnis ſexus, omnis ordo, ex ciuitatibus, uicis, agris, mulierculæ, pueri, puellæ (de uiris taceo) certatim ad cruciamenta ruebant, dilacerari ſe toto corpore perpetiebantur: illis gemitum nec ignis extorqueri potuit: Accuſatio uotum, pœna felicitas erat. Neq; aliunde, quam de hoſtibus imperator immortalis copias ſuas ſuccenturiauit, quod pręter adflatum diuinum, hoc modo fiebat. Plurimi odio crudelitatis à deorum cultu fugabantur. Placebat quibuſdam uirtus, ac fides ipſa: nonnulli ſuſpicabantur, deorum cultum non ſine cauſa malum putari à tam multis

hominibus, ut emori malint, quam id facere, quod alij faciunt, ut uiuant. Aliqui cupiebant ſcire, quid nam eſſet illud bonum, quod ad mortem uſque defenderetur: quod omnibus, quæ in hac uita chara ſunt, præferretur: à quo nec bonorum, nec lucis amiſsio, nec dolor corporis, nec uiſcerum cruciamenta deterrerent. Valebant hæc plurimum, ſed & illæ maximæ cauſæ noſtrorum numerum ſemper auxerunt: audiebat circumſtans populus inter ipſa tormenta dicentes, nolle ſacrificare lapidibus humana manu factis, ſed Deo uiuo, qui ſit in cœlis. Multi hoc uerũ eſſe intelligebant, & in pectus demittebant. Deinde (ut fieri ſolet de rebus incertis) dum inuicẽ inter ſe quærebant, quæ eſſet huius perſeuerantiæ cauſa: multa quæ ad religionẽ pertinebant, diuulgata, ac per rumorem uiciſsim aucupata diſcebant: quæ quia bona erant, complacere neceſſe fuit. Præterea ultio cõſecuta, ſicut ſemper accidit, ad credendum uehementer impellebat. Nec hæc quidẽ leuis cauſa erat, qd' im mundi dæmonũ ſpiritus, accepta licentia, multorũ ſe corporibus immergebant, quibus poſtea reiectis, omnes qui ſanati erant, adhærebant religioni: cuius uim ac potentiam ſenſerant. Ipſorum quoque deorum teſtimonia Chriſtianos facere conſueuerunt: adiurati enim à Chriſtianis, Dæmonas ſe malos, & unũ eſſe Deum, cui Chriſtiani manciparentur, confeſsi ſunt. Coactique per nomen duntaxat Chriſti, profitebantur unum Deum, ut diſciplina Chriſtiana doceret, colendum eſſe: Chriſtumque omnes ab æuo animas, reſtituto corpore, iudicaturum. Hæ tot cauſæ in unum collatæ, magnam Deo multitudinem mirabiliter adquirebant. Non defuere tamen (tanta eſt pertinacia impietatis, & ea erat contumacia Philoſophorum) qui cum uiderent, tot & tantis perſecutionibus religionem noſtram non ſolum non diminui, ſed è diuerſo mirabiliter inualeſcere, commenti ſunt haud ſcio quos uerſiculos, tanquam oraculum conſulenti diuinitus editos, in quibus Chriſtum omnino quidem crimine ſoluebant, Petrum uero maleficio, magicoque ſuſurro, occiſo anniculo infante, dilaniatoque, & ritu nefario ſepulto, extorſiſſe Deo trecentos ſexaginta quinque annos, adfirmabant, quibus Chriſti nomen coleretur.

Expleto hoc annorum interuallo, deinde continuo Chriſti nomen penitus in obliuionem peruenturum ementiti ſunt. Confinxere hanc fabulam eruditi, nimirum doctores Philoſophiæ, quæ ſemper maioribus noſtris ſuſpecta fuit: ut cuius profeſſores, adulatores, & tempori ſeruientes, per inane nomen ſapientiæ (ſicut D. Paulus commonefacit) ſimplices ſeducebant. Ipſi enim (refert Tertulianus) inimicè adfectarunt ueritatem, adfectandoque corruperunt: & quibuſdam ſuis opinionibus ſacras literas, ad Philoſophicas ſententias adulterauerunt. Adeò ut ſcitiſsimè à noſtratium quopiam dictum eſſe, referat ſacer Hieronymus, Philoſophos eſſe patriarchas Hæreticorum (ut adpellant) hoc eſt impiarum ſectarum, mendaciorum, diſsidijque authores. Nam Philoſophus, ut idem ait, eſt gloriæ animal, & popularis auræ, atque rumorum uenale, & uile mancipiũ. Immortalis etiam Ambroſius, ut Chriſtiani de eo male opinarentur, Philoſophiam profiteri cæpit. Verum noſtro æuo diuinæ penetralia ueritatis, philoſophiæ ignaris præcluſa eſſe opinantur, clauesque cœleſtis Theſauri Ariſtoteli Stagiritæ, Dialecticiſque acceptas referunt. At quàm pie, quam uere, uiderint doctiores. Ego ad reliqua pergo.

Nero

NERO CÆSAR AVGVSTVS
VESTA
IMP. NERO CÆS AVG P MAXIMVS
VICTORIA AVG.
S C.

GALBA VII.

SERGIVS GALBA nobiliſsimus, ueteri & honorabili proſapia oriundus: dum uigebat, militari laude apud Germanos floruit: & ſortitus proconſul Tarraconenſem Hiſpaniã, diu prudentiſsimè adminiſtrauit prouinciam. Tandem Neronem timens, in deſidiam, & ſegniciem, quod nemo rationem ocij ſui reddere cogeretur, conuerſus eſt. Carthagine deinde Noua, conuentum agens, tumultuari Gallias comperit. Legato Aquitaniæ auxilia implorante, ſuperuenerunt Vindicis literæ hortantis, ut humano generi adſertorem, ducemq; ſe accommodaret: nec diu cunctatus, conditionem partim metu, partim ſpe recepit. Nam & mandata Neronis de nece ſua ad procuratores clam miſſa deprehenderat. Morte Vindicis conſternatus non parum, perſeuerauit tamen, adſumptoq; Cæſaris nomine, ad urbem properauit. Nero ab omnibus deſertus ſeipſum interemit. Vulgatumq; eſt arcanum Imperij, alibi, quam Romæ poſſe fieri Imperatorem. Galba ubi Romam uenit, Germanorum cohortem à Cæſaribus olim ad cuſtodiam corporis inſtitutam, multiſq; experimentis fidiſsimam, diſſoluit, ac ſine ullo commodo remiſit in patriam. Quàmobrem facile à M. Saluio Otone, res nouas moliente, immiſsis equitibus in medio foro urbis Romæ, à ſuis deſertus, contrucidatus eſt: tertio, ac ſeptuageſimo ætatis anno, Imperij menſe ſeptimo. Nemò imperatori opem ferre conatus, excepta Germanorum uexillatione, hij ob recens meritum, quod ſe ægros, atq; inualidos magnopere fouiſſet, in auxilium aduolarunt: ſed ſerius, itinere deuio, per ignorantiam locorum, retardati, &c.

OTO VIII.

M. SALVIVS OTO, Neronis quondam intimus, & omnium conſiliorum particeps, occiſo eius fraude Galba, dominationem occupat, Imperiumq; arripit. Germanici tum exercitus fremebant, fraudari ſe pręmijs, nauatæ aduerſus Gallos, & Vindicem operæ. Primi ergo obſequiũ rumpere auſi apud Agrippinenſem Coloniam in uerba Auli Vitellij iurant, qui pronus ad res nouas, à Galba in inferiorem Germaniam miſſus erat. Salutatur itaq; Vitellius Imperator, conſenſu exercituum utriuſq; Germanię ſtatim Germanicus dictus eſt. Sperans inde auxilia aliorum Germanorum, ſecutura, in Italiam, Vrbem q; expeditionem parat. Præmiſsis uexillis Germanorũ, ad Placentiam uentum eſt. Dalmatiæ, Pannoniæ, Möeſiæ, Norici, Illyrici legiones, & totus Oriens, & Africa Otoniani erant. Placentia obſeſſa à Vitellianis, cohortes Germanorum, cantu truci, more patrio, nudis corporibus, ſuper humeros ſcuta quatientes hoſtes territant, naues mergunt Otonianorum. Victus itaq; aliquot pręlijs Oto Imperator mori decreuit, pugioneq; & uno ictu ſe traiecit, infra leuem pupillam: & ita exanimatus eſt quinquageſimo, & octauo ætatis anno, & nonageſimo, & quinto Imperij die. &c.

Vitellius

VITELLIVS IX.

AVLVS VITELLIVS poſt Otonem defunctum, Roma deinde potitur, ſed octauo Imperij menſe, deſciuerunt ab eo exercitus Mæſiarum, atq; Pannoniæ, & tranſmarini, Iudaicus, & Syriacus, ac pars in abſentis, pars in præſentis Veſpaſiani (qui proſpere cum filio in Iudæa bellum gerebat) uerba iurant. Recuſauit primo Veſpaſianus Imperium recipere, ob Germanicorum exercituum famam, & robur. Quibus ut par occurreret, trahit & ipſe in partes Germaniæ gentes, Danubij accolas, principes Sarmatarum, & Iazigum. Sido

Volgeſus rex

& Italicus Reges Sueuorum in commilitium acciti ſunt à Veſpaſiano. Cui Volgeſus quoq; Rex Parthorum auxiliares copias pollicitus eſt, poſita in latus auxilia. Sido, & Italicus Sueui cum delectis popularium in prima acie uerſabantur.

Por. Septimius.

Infeſta Rhetia, cui Portius Septimius incorruptæ erga Vitellium fidei, procurator erat. Sextilius Felix cum ala Auriana (urbs fuit in ripa Atheſis ſupra Tyrolios) & octo cohortibus, ac Noricorum iuuentute ad occupandam ripam Oeni fluminis (quod Rhetos Noricoſq; interfluit) miſſus eſt. Nec his aut illis prælium tentantibus, fortuna partium alibi tranſacta eſt. Flauius Sabinus frater Veſpaſiani, & reliqui Flauiani Romæ in Capitolium compulſi, & à Germanis militibus ſuccenſo templo Iouis, oppreſsi ſunt. Domitianus filius Veſpaſiani apud æditum clam pernoctauit, & mane Iſiaci celatus habitu, interq; ſacrificulos uanæ ſuperſtitionis, quum ſe trans Tyberim ad condiſcipuli ſui matrem, comite uno contuliſſet, ita latuit, ut ſcrutantibus, qui ueſtigia ſecuti fuerant, deprehendi non potuerit. Cæteri uero Germani, qui domi remanſerant, ubi Italiã bello flagrare, cuncta inuicem hoſtilia, ciuilibus ꝑ armis Romanos diſcordes eſſe acceperunt, arma & ipſi rapiunt: ſpeq; prædandi Romanas

Roxolani.

inuadunt prouincias. Roxolani Sarmaticæ gentes tranſito Hiſtro, cæſis duabus

Fron. Agrippa.

cohortibus, Magna ſpe ad Mœſiam irrumpunt. Fronteium Agrippam Conſularem, præſidemq; occidunt. Dacorumq; gentes expugnatis cohortium, alarumq; hybernis, utraq; Danubij ripa potiti ſunt: inde caſtra legionum excindere parabant. Per Rhetias quoq; & Vindeliciam ingens uis Germanorum timebatur. Hæc ad Danubij oram geſta.] Rhenus ferocius inſurrexit,

Cl. Ciuilis.

Galliaſq; adfectauit. Author belli Claudius Ciuilis Bathauus, ſocij armorum

Brenno.

accedunt Brenno Caninefas, id eſt Selandus, Iulius Sabinus Lingon. Tul-

Iul. Sabinus.

lius Valentinus Treuir regio genere procreatus, è maioribus hoſtis populo

Tul. Valentinus.

Romano. Incitabat etiam non parum Velleda nationis Bructeræ Virgo fatidi-

Velleda.

ca: alta turri habitabat. Prætoriam Triremem Romanis in Rheno ademptam, flumine Luppia, domũ traxere Velledæ Germani. Vbij genus Germanicę originis (eiurata patria Romanorum nomine Agrippinenſes uocabantur) recepti ſunt legati miſsi à Germanis transrhenanis, ad concilium Agrippinenſium, qui primo gratati, quod rediſſent in numerum, & corpus Germaniæ, deinde mœnia deſtrui, uectigalia abrumpi, Romanos trucidari poſtularunt. Moguntiacum quoq; obſeſſum eſt, & cæſę legiones Romanæ ſunt: quarũ cæde patrata, Ciuilis Bathauus (ut dixi) dux belli propexum, rutilatumq; crinem depoſuit. Idem molem à Druſo factam diſiecit, Bathauiam Inſulã, excluſo ſinu maris reddidit quodammodo Germaniæ: plęráq; huiuſmodi tum copioſiſsimè tum elegantiſsimè

narrat

narrat Cornelius Tacitus in hiſtoria Auguſtali. Ego breuitati ſtudens, ad Boios feſtino: hæc magis, ut pollicitus ſum, oſtendo, quam differo. Dum hæc in Germania geruntur, agminis Veſpaſiani anteceſſores Romam iam irruperant. Tum Vitellius omnibus abs ſe dilabentibus, zona ſe aureorum plena circumdedit, confugitq; in cellam ianitoris: religato pro foribus cane, lecto, & culcitra obiectis. Vnde extractus, & agnitus, religatis poſt terga manibus, iniecto ceruicibus laqueo, ueſte diſciſſa, ſeminudus in forum tractus eſt. Inter magna rerum, uerborum, ludibria, reducta coma capite, mento mucrone gladij ſubiecto, ut uidendam præberet faciem, neue ſubmitteret. Quidam cæno, ſtercoreq; inceſſebant: alij uitia corporis, & animi exprobrabant. Tandem apud Gemonias (ubi fratrē Veſpaſiani necari permiſerat) minutiſsimis ictibus excarnificatus, atq; confectus eſt. Et inde unco tractus in Tiberim, anno uitę ſeptimo, & quinquageſimo. &c.

VESPASIANVS X.

FLauius Veſpaſianus, matre Veſpaſia Polla genitus (filia Veſpaſiani Pollionis ter tribuni militum, præfecti caſtrorum) relicto filio maiore Tito in Iudæa: cui & belli conficiendi curam demandauit, ipſe Romam omnium uotis deſideratus aduenit. Incertum diu, & quaſi uagum Imperium, quod ignauia Cæſarum ab exceſſu Auguſti per annos ſex, & quinquaginta penè decoxerat, firmauit. Nihil antiquius duxit, quam prope adflictam, nutantemq; Rempub. ſtabilire. Cepit imperare ſeruati orbis anno altero, & ſeptuageſimo. Domitianus filius [Domitianus.] eius, dum pater abeſt, expeditionem in Galliam, & Germanias diſſuadentibus paternis amicis inchoauit: tantum Lugdunum uſq; progreſſus, pater Veſpaſianus, Germanos muneribus & præmijs ſibi conciliauit. Dum enim adhuc priuatus eſſet, eius amicus erat Ciuilis Bathauus dux Germanorum, qui, à Cereale [Cerealis dux.] duce Romano, à Veſpaſiano cum filio eius Domitiano ad Germanos pacandos miſſo, ad colloquium inuitatus, arma, & bellum depoſuit: Fœdus cum Veſpaſiano init, quod ad Domitianum uſq; obſeruatum eſt. Germanorum agmina, ait Ioſephus, ſedarunt bella Ciuilia. Itaq; Veſpaſianus, ut ait idem, pacauit Heſperiā tumultu Germanorū concuſſam. Vindelicorum pręſes fuit ſub Veſpaſianis Imperatoribus Sextilius Felix. Cæterum Titus filius Veſpaſiani, inter [Sextilius Felix.] hæc Hieroſolyma graui obſidione cincta, expugnat, atq; capit. Templum ſuccendit, ſolo omnia æquat. Ipſi Iudæi obſeſsi, ſiti, fame confecti, corporibus ſuis paſti ſunt: ſe inuicem bello inteſtino conſumpſerunt. Poſtremo capti in manus hoſtium uenerunt: in conſpectu ſuo acerbiſsimè coniuges ſuas uexari uiderunt, uiolari, & proſtitui uirgines, diripi pueros, allidi paruulos, omnia deniq; igni, ferroq; uaſtari: captiuos in perpetuum terris ſuis exterminari. Vndecies centena millia hominum fame, & gladio perierunt: alia centum millia capta, publicè uenundata ſunt. Coierat frequentior Iudæorum multitudo Hieroſolyma, ex toto orbe terrarum Paſchalibus. Iam enim adfore ſuum Meſsiam ſibi perſuaſerant, ſed ita pœnas ob Chriſtum in crucem actum homicidæ dederunt. Capta itaq; urbe, templo ſubuerſo, deinde ciuitatis uſque ad Hadrianum, per quinquaginta annos manſere reliquiæ. Prædicarunt hæc Romæ, omnia fore poſt breue tempus Iudæis, Petrus & Paulus: & ea prædicatio

in

in memoriam ſcripta permanſit. Veſpaſianus pace, terra, mariq; parta, cum Tito filio triumphauit, turbatam Rempublicam tot malis, in meliorem ſtatum redigere, ſummam operam nauauit. Ingenia & artes maximè fouit. Primus è fiſco Latinis, Græciſq; Rhetoribus annua centena conſtituit. Prçſtantes artifices, nec non pöetas coemit. Ærarium tabularum tria millia, quę ſimul cum capitolio conflagrauerant, reſtituenda ſuſcepit. Vndiq; inueſtigatis exemplaribus. Inſtrumentum Imperij pulcherrimum, ac uetuſtiſsimum, quo continebantur penè ab exordio Vrbis ſenatuſconſulta, plebiſcita, de ſocietate, ac fœdere, ac priuilegio cuicunq; conceſsis. Templum pacis quoq; ædificauit, quod indocti concionatores mentiuntur corruiſſe antequàm extructum ſit. Com:ſimus, dicaciſsimuſq; fuit: quendam è charis miniſtris diſpenſationem cuidam quaſi fratri petentem, quum d.ſtuliſſet, ipſum candidatum ad ſe uocauit, exactaq; pecunia, quantam is cum ſuffragatore ſuo pepigerat, ſiue mora ordinauit. In:erpellanti mox miniſtro, alium tibi, ait, quęre fratrem, hic, quem tuum putas, meus eſt. Quidam auarum natura fuiſſe tradunt: idq; ei exprobratum à ſene bubulco, qui negata ſibi gratuita libertate, quam adeptum Imperium orabat, proclamauerit, Vulpem pilum mutare, non morem. Sunt tamen qui contra opinentur, ad cupiditatem neceſsitate compulſum, ſumma ærarij, fiſciq; inopia, quod & uerſimilius uidetur, quando male partis optime uſus eſt: Amicorum libertatem, cauſidicorum figuras, ac Philoſophorum contumaciam leniſsime tulit. Imperauit annos nouem, menſes undecim, dies duo, & uiginti: mortuus eſt Octauo Calendas Iulij, annum gerens ætatis ſexageſimum, ac nonum, ſuperq; menſem, ac diem ſeptimum. Ne extremo quidem periculo mortis iocis abſtinuit. Prima morbi acceſsione, ut puto (inquit) deus fio. Et aluo repente ad defectionem ſoluta, Imperatorem, ait, ſtantem mori oportere. Dumq; conſurgit, ac nititur, inter manus ſubleuantium extinctus eſt, &c.

VESP AVG P M COS IIII IMP CÆ
SALVS AVG.

IMP CÆSAR VESPASIANVS
AVG TR P
TRIVMP. AVG.

IMP CÆS VESPASIANVS
VICTORIA AVG.
S. C.

IMP T CÆS VESP
AVG P M TRI P COS VII
AETERNIT AVG.
S C.

TITVS XI.

FLauius Titus Veſpaſianus adhuc priuatus, atq; etiam ſub patre principe, incivilius, uiolentiuſq; egit: præter ſæuiciam. Luxuria etiam in eo ſuſpecta fuit, nec

minus

minus libido: ſuſpecta & rapacitas, quòd in contionibus patris nundinari ſolitum conſtabat: ne odio quidem, nedum uituperatione publica caruit. Propalam alium Neronem, & opinabantur, & prædicabant. Nec temere quis, tam aduerſo rumore, magiſq; inuitis omnibus, tranſit ad principatum. At illi ea fama pro bono ceſsit, conuerſaq; eſt in maximas laudes: neq; ullo uitio reperto, & contra uirtutibus ſummis, materiam omnem uitiorum amouit. Beronicen Reginam, cuius amore infamis fuerat, inuitus inuitam ab Vrbe dimiſit. Tantumq; illi ad promerendam omnium uoluntatem, uel ingenij, uel artis, uel fortunæ ſuperfuit. Et quod difficilimum eſt in Imperio, ut amor, & delitiæ, generis humani cognominatus ſit. Merum miraculum eſt, quòd in uno homine fuere ante principatum tot uitia, in principatu tot uirtutes. Cum frequentius magiſtratus corrumpat antea integros, adeo ut non inſcitè Lucanus dicat, Exeat aula, qui uult eſſe pius: Virtus & ſumma poteſtas non coëunt: id quod etiam uulgo dici ſolet, Diu in aula, diu apud inferos. Fuit Titus armorum, equitandi peritiſsimus, Latina, Græcaq; lingua diſertiſsimus. Oratione & poëmatibus promptus, & facilis ad extemporalitatem uſq;: notis quæq; uelociſsimè excipiebat, chirographa quæcunq; uidiſſet, imitabatur. Idem omnium officiorum curam ad ſe recepit patris nomine, & epiſtolas dictauit: edicta conſcripſit, orationes in Senatu recitauit. Natura beneuolentiſsimus fuit: obſtinatiſsimè tenuit, ne quem ſine ſpe dimitteret. Non oportere, aiebat, quemquam à ſermone principis triſtē diſcedere. Laudatur etiam à noſtræ religionis profeſſoribus. Illa uox eius memorabilis, recordatus quondam ſuper cœnam, quod nihil cuiq; eo die præſtitiſſet, Amici (inquit) diem perdidi. Sub eo triſtia, & fortuita acciderunt. Conflagratio Veſuuij montis in Campania. Incendium Romæ per triduum, totidemq; noctes. Item peſtilentia, quanta non temere alias. Sed libet rem curioſius enarrare. Mons eſt in Campania, iuxta Neapolim nomine Veſuuius, ad mare uergit. Ex quo tum magnus ignis ſubito, nono Calendas Septembris, hora dici ferè ſeptima exarſit: quod hoc modo factum eſt. Viri multi, atq; magni, humanam omnem naturam excedentes, quales Gygantes deſcribuntur, partim in finitima regione per urbes, interdiu atq; noctu per terram oberrantes, & in aëre procurrentes uiſi ſunt. Poſt hæc uehemens ſiccitas, & uehementes terræmotus facti ſunt. Montes ſubſiliebant, ſonitus è cauernis ſubterraneis, tonitruis perſimiles edebantur, terra mugire audiebatur. Mare fremebat, cœlum reſonabat, fragor deinde immenſus ſubito, ceu conſidentium montium auditus. Exiliebant primo lapides ingentes, inde tantus erupit ignis, ac fumus, ut aëra totum obumbraret, totum ſolem occultaret: mox ex die nox, & tenebræ ex luce factæ ſunt. Exiſtimabantur Gygantes reuixiſſe: apparebant enim illorum effigies in fumo. Præterea turbarum ſonitus audiebatur. Apparebat quoq; nubes, inuſitata ſpecie, & magnitudine, procul intuentibus, incertum ex quo oriebatur. Erat forma, et ſimilitudine arboris pini, longiſsimo uelut trunco, elata in altum, quibuſdam ramis diffundebatur. Deinde in latitudine euaneſcebat, candida interdum, interdum ſordida, & maculoſa: Arſuri timuere gentes fulgura mundi.

Beronice. Vesuuius mons.

Tempus adeſſe putabant
Quo mare, quo tellus, correptaq; regia mundi
Ardeat, & mundi moles operoſa laboret.

Pars ex domibus fugiebat, ſub dioq; extrema operiebatur: alij ex terra in mare, & rurſus ex mari in terram profugiebant. Quidam trepidi & amentes præſenti periculo oppreſſi ſunt. Eructabatur immenſus cinis, occupabat terram, mare, aëra: incedebat calidior, & denſior, quo propius accedebatur. Iam pumices nigri, & ambuſti, & fracti igne lapides. Pluribus locis latiſſimæ flammę atq; incendia elucebant, quorũ fulgor & claritas tenebris noctis excitabatur. Lędebantur homines, pecudeſq;, piſces, & aues abſumebantur. Iam dies alibi, illic nox omnibus noctibus nigrior, denſiorq;, quam tamen faces multæ; uariaq; lumina ſoluebant. Deinde flammæ flammarumq; pręnuncius odor ſulphuris: præceſſerat per multos dies tremor terræ, minus formidoloſus, quia Campaniæ ſolitus. Illa uero nocte ita inualuit, ut non moueri omnia, ſed euerti crederentur: crebris, uaſtiſq; tremoribus tecta nutabant, & quaſi cuncta ſedibus ſuis, nunc huc, nunc illuc abire, aut referri uidebantur. Areæ ex quibus tecta adibantur, cinere, miſſiſq; pumicibus oppletæ inſurgebant, ut ſi longior ſub tecto mora eſſet, exitus negaretur. Sub dio, leuium, exeſorumq; pumicum caſus timebatur: quidam ceruicalia capitibus impoſita linteis conſtringunt, id munimentum aduerſus decidentia fuit. Iam hora diei prima, & adhuc dubius, & quaſi languidus dies: rurſus iã quaſſatio tectis certæ ruinę metus, exceſſum oppidis. Vehicula quãq; in planiſſimo campo in contrarias partes agebantur: ac ne lapidibus quidem fulta, in eodem quieſcebant. Præterea mare in ſe reſorberi, & tremore quaſi repelli uidebatur: certe proceſſerat littus, multaq; animalia mare in ſiccis arenis deſtituebat. Ab altero latere nubes atra, & horrenda, ignei ſpiritus, certis, fibratiſq; diſcurſibus rupta, in longas flammarum figuras dehiſcebat: fulguribus illæ ſimiles, & maiores erant. Nec multo poſt illa nubes deſcendere in terras, operire maria cepit. Quæcunq; oppida, uicos cinxerat. Iam cinis his adhuc tamen rectus irruebat, fugientium tergis denſa caligo imminebat, quæ torrentis modo infuſa terræ, ſequebatur in aperto fugientem. Mox nox, qualis in clauſis locis lumine extincto. Audires ululatus fœminarum, infantium quiritatus, clamores uirorum, alij parentes, alij liberos, alij coniuges uocibus inquirebant. Vocibus noſcitabant, hij ſuũ caſum, illi ſuorum miſerabantur. Multi ad Deos manus tollere, plures nuſquam iam deos ullos, æternamq; illam, & nouiſſimam noctem mundo interpretabantur. Nec defuerunt qui uictis, mentitiſq; terroribus, uera pericula augerent. Paululum reluxit, ſed nõ dies: ſed aduentantis ignis indicium uidebatur. Et ignis quidẽ ſubſtitit, tenebræ rurſus, rurſus cinis multus & grauis. Hunc identidẽ adſurgentes excutiebant, operti alioquin atq; eliſi pondere. Tandem illa caligo tenuata, quaſi in fumum nebulamue diſceſsit. Mox dies uere, ſol etiam refulſit, luridus tamen, qualis eſſe, cum deficit, ſolet. Occurrebant trepidantibus adhuc oculis mutata omnia, altoq; cinere tanq; niue obducta: metus præualebat. Nã & tremor terræ perſeuerabat, & plærique lymphati, terrificis uaticinationibus, & ſua, & aliena mala ludificabantur. Duæ ciuitates conflagrarunt Herculaneum, & Pompeij ſedente in theatro populo. Tantus puluis fuit, ut ab eo loco in Africam,

Herculaneũ
Pompeij.

ricam, Syriam, Ægyptum, Romamq́ penetrauerit. Totus aër imminens puluere oppletus fuit: ſol obſcuratus, obtenebratusq́ eſt. Permultos dies metus erat maximus: neſciebant homines, quid nam rei eſſet, quod factum erat: nec coniecturari poterant. Exiſtimabant omnia euerti, infima imis miſceri, ſolem in terrã ferri. Sequenti anno, ignis à terra progrediens urbem Romam populatus eſt: ſubſequuta peſtis grauiſsima. Iudæi iræ, & diuinæ uindictæ tribuebant, pœnas uiolati templi, ac ciuitatis à Deo electæ, & euerſæ, Cæſarem Titum, atq; Romanos dare interpretabantur. In his tot aduerſis, ac talibus, Imperator Titus non modo principis ſollicitudinem, ſed & parentis adfectum unicum præſtitit. Nunc conſolando per edicta, nunc opitulando, quatenus ſuppeteret facultas, medendæ ualetudini, leniendiſq; morbis: nullam diuinam, humanamq́ opem non adhibuit, inquiſito omnium ſacrificiorum, remediorumq́ genere. Curatores reſtituendæ Campaniæ è conſularium numero ſorte duxit. Bona oppreſſorum in Veſuuio, quorum hæredes non reſtabant, reſtitutioni adflictarum urbiũ adtribuit. Vrbis incendio abſumptis operibus, ac templis, ornamenta ſuorũ prætoriorum deſtinauit. Præpoſuit complures ex equeſtri ordine, quo quæq; maturius peragerentur. Actum fuiſſet de genere humano, ſi talibus & tot malis ſæuus contigiſſet, ac truculentus Imperator. Inter hæc morte præuentus, maiore (uti ſcribunt) hominum damno, quam ſuo exceſsit, Idibus Septembris, poſt biennium, & menſes duos, dieſq; uiginti, quàm ſucceſſerat patri, altero & quadrageſimo ætatis anno. Quod ut palam factum eſt, non ſecus ac in domeſtico luctu, mærentibus publicè cunctis, ubiq; fletus ubiq; lachrimæ fuerunt. C. Plinius Secundus Veronenſis, uir omnium rerum ſtudioſiſsimus, qui præclara monumenta ingenij reliquit, licet occupatiſsimus eſſet officijs maximis, & amicitia principum, perijt, dum ſuperius montis miraculum propius, ut eruditiſsimus noſcere concupiuit, ætatis anno ſexto, & quinquageſimo. Scripſit idem bellorum Germaniæ uiginti libros: quibus omnia, quæ cum Romanis bella unquã geſsimus, collegit: inchoauit cum in Germania militaret, ſed hi libri non extant, perierunt incuria temporũ. Nec eſt quod, ſi per fata liceret, legere malim.

IMP TITVS CÆS VESPASIA
NVS AVG P M TR P VIIII
XV COS VII P P.

IMP T CÆS VESP AVG P M TR P COS VII
AETERNIT AVG
S C

DOMITIANVS XII.

FLAVIVS Domitianus, fratri Tito, & parenti diſsimilimus, ſuper ingenij naturam, inopia rapax, metu ſæuus. Primus dominum, & Deum ſe adpellari iuſsit. Extat de hoc Epigrãmma Martialis, qui, ſicut & Quintilianus plurimum Domitianum laudant: ab eoq; amati ſunt. Tentauit in Chriſtianos arma, ſed facile cœptum repreſsit, reſtitutis, quos relegauerat. Mathemati-

cos, & Philoſophos urbe pepulit. Bellum Ciuile motum à L. Antonio, ſuperioris Germaniæ præſide, abſens per Normanium Lappium confecit, mira felicitate, quum ipſa dimicationis hora, reſolutus repente Rhenus, tranſituras ad Antonium Germanorum copias, prohibuiſſet. Germani deinde transrhenani, tranſdanubianiq; fœdus cum ſuperioribus principibus obſeruatum, ſoluunt, auaricia Domitiani, quod ſolitis ſtipendijs defraudabantur, commoti. Tranſitis Rheno & Danubio, utraq; ripa potiuntur, Galliam, Mæſiam, Pannoniam, Vindeliciam, Rhetias, Noricum, prouincias Romanas, igne, ferro, prę da deuaſtant, uicos incendunt, urbes diripiunt. Agrippa Pompeius legatus Illyrici: Oppius Sabinus Conſularis, Cornelius Fuſcus legatus, cui ſummam belli Domitianus commiſerat, cum legionibus cæſi ſunt: caput Sabini abſciſſum, per populares circumlatum. Domitianus Rhenum, Danubiumq; nauibus in modum pontis contabulauerat: uiribus Ro. Imperij Germanos inuaſerat, uerum à Germanis (ut ait Tacitus) tot exercitus oppreſsi, ac deleti, tot militares uiri cum cohortibus expugnati, ac capti ſunt, ut iam non de limite Imperij, & ripa, ſed de hybernis legionum, & poſſeſsione prouinciarum dubitatum ſit: damna damnis continuabantur, omnis annus funeribus, & cladibus inſigniebatur. Nec iam de libertate Germani (addit Plinius) ſed de ſeruitute Romanorum certabant: ac ne inducias quidem, niſi æquis conditionibus inibant, legeſq; ut acciperent, dabant: ingentibus damnis, immenſis muneribus (uerba ſunt Cæcilij Plinij) paciſcebamur. Empta tandē pax eſt à Germanis, annua tributa conſtituta, uti ſe trans Rhenū, Danubiumq; continerent. Nec ſiquidem ſecurus omnino, Domitianus iners ipſe, alieniſq; uirtutibus tunc inuidus, Traianum (qui poſt imperauit) uirum & belli, & pacis artibus, ut quiſquam illa ætate eſſe poterat, clariſsimum, ut ualidiſsimū præſidium exciuit ex Hiſpanijs, Germanijs, quæ in Gallijs ſunt, præfecit, ut Germani transrhenani uirtute quoq; Traiani, & admiratione, iuſticiaq; in fœdere detinerentur. Quibus licet Domitianus coactus fuerit pendere, nihilominus Germanicus dictus eſt. Falſum ex Germania duxit Triumphum: emptis per commercia, quorum habitus & crines in captiuorum ſpeciem formarentur. Domitianus ob crudelitatem, conſcia uxore ſua Domitia Longina, in cubiculo uulneribus ſeptem contrucidatus eſt quartodecimo Calendas octobris, anno ætatis quinto & quadrageſimo. Imperij quinto decimo ſuper menſem quintum. Clypei & imagines eius paſsim, ubiq; per Romam in terram deiectę, & à populo per ignominiam publicè conculcatæ. Regionibus, & prouincijs, quas nunc Boij poſsident, præſedit Soſius Senecio, uir Conſularis. Dion Chryſoſtomus aurea præditus lingua, Rhetor & Philoſophus, cum Philoſophi Romæ paſsim à Domitiano proſcriberentur, ad Gotos, Germanoſq; ſe trans Danubium contulit, exulauitq; apud Germanos: orationem comæ compoſuit &c.

Agrip. Pompeius. Oppius. Sabinus. Cor. Fuſcus.

IMP CAESAR DOMI
TIANVS AVG TR P COS
VII.

NERVA

NERVA XIII.

COCCEIVS Nerua, occiſo Domitiano cœpit imperare anno Chriſti, terrarum Domini, Deiq́ rerum undecenteſimo, imperauit annum unum, menſes quatuor. Adoptauit Traianum (qui tum Germaniæ, quæ eſt in Gallia Belgica præſidebat, annum ætatis ſecundum & quadrageſimum gerebat) ipſum Cæſarem deſignauit: Imperij inſignia eidem in Coloniam Agrippinenſem miſſa ſunt. Domitiani omnia acta reſciſſa, reſtituti quos relegarat. Porrò Nerua perijt in hortis Saluſtianis, ætatis anno altero & ſeptuageſimo.

IMP NERVA CÆS AVG P M TR
P COS II P P
SALVS PVBLICA.

IMP NERVA CÆS AVG P M TR P
COS II P P.

CONCORDIA EXERCITVVM
DIVVS AVGVSTVS
IMP NERVA CÆS AVG
S C.

TRAIANVS XIIII.

M. VLPIVS Traianus, apud Agrippinenſem Coloniam, Rheno conterminam, & inferioris Germaniæ (quæ eſt in Gallia Belgica) caput, Imperator ſalutatus eſt. Germanos magno labore ad pacem illexit, ipſis munera & ſtipendia ex Imperij maieſtate largitus eſt. In utroq́ flnmine Rheno, & Danubio nauigauit: de quo Claudianus ita cecinit.

Ante tubam nobis audax Germania ſeruit.
Cedant Druſe tui, cedant Traiane labores.
Veſtra manus quicquid dubio diſcrimine geſſit.
Tranſcurrens egit Stilico, totidemq́ diebus
Edomuit Rhenum, quod uos potuiſtis in annis,
Quem ferro, alloquijs, quem uos cum milite, ſolus.

Cæterum in Dacos (qui ſint ſæpius dictum) expeditionem parauit Traianus, indignè ferebat, annua his dependi tributa. Lapideum pontem, ingens, & uix credibile opus, infra Sauum amnem in Hiſtro faciundum curauit: uiginti pilæ ex quadrato, & ſecto lapide conſtructę, fornicibusq́ coniunctæ, totum opus ſuſtinebant, quarum altitudo, præter fundamenta, erat centum & quinquaginta pedum, latitudo pedes ſexaginta patebat: diſtabant inter ſe centum, & ſeptuaginta pedes: eratq́ longitudo pontis pedum tria millia, & pedes quadringenti.

Decebalus. Rex Dacorum Decebalus, dux autem Suſagus in Mæſia Callidromum ſerui
Sugaſus. Laberij Maximi ceperant, munerique Parthorum Regi Pacoro miſerant. Primū
ad fœdus à Traiano cum cæteris Germanis Daci illecti fuerant. Verum deinde
uiribus Parthorum freti, pacem exuunt, fœdus rumpunt. Traianus cum copijs
Danubium tranſit. Vbi dum incautus agit, penè confoſſus eſt ab ſicarijs à Dece-
balo immiſsis. Buri gentes Boiorum, fungum Romanis literis inſcriptum miſe-
re Traiano, hortatique ſunt, & monuere, ut domum ipſe reuerteretur. Traianus
intrepidus bellum continuauit, cum Dacis conflixit, hoſtem fudit. Totam Da-
ciam trans Danubium in Barbarico ſolo (quæ in circuitu habuit decies centena
millia paſſuum) ſubegit, atque in prouinciæ formam redegit, Colonias deduxit.
Segethuſa regia (quæ nunc Corona nuncupatur) ui capta eſt. Decebalus Rex ſibi
Dacia quæ Sitenburg hodie dicitur. mortē conſciuit. Ea nunc regio Teutonas habet, Sibenburgenſes nominamus.
Ibi apud Albam Iuliam hic nummus inuentus eſt hoc anno, mihique donatus à
Io. Vangio. Ioanne Vangione Franco, uiro admodum erudito, & medico earum gentium,
cum ad me Abuſinam, natale ſolum petens, diuerteret.

IMP M IVL PHILIPPVS PROVINCIA DACIA.

Porrò Traianus Romam reuerſus de Dacis triumphauit. Inde arma ad O-
rientem trans Euphratem uertit. In Armenia cepit Satalam, Elegiamque urbes.
Deinde Babyloniam, Niſibim, Ecbatana, Seleuciam, Arbelam occupat: Vbi A-
lexander Magnus cum Dareio Rege Perſarum pugnam conſeruit. Inde in mari
Rubro Traianus nauigauit, usque ad Indiæ fines ditionem Romanam propaga-
uit. Inter hæc Senatus ille Romanus, cuius authoritas plurimum ſub Traiano
ualuit, leges, quas ante aduerſus nos, ut contumelia deorum inſignes, tulerat, ex-
erceri Senatusconſulto iuſsit. Chriſtiani idcirco uulgi, & iudicum impietate ca-
ptati, quaſi deorum immortalium, Reipublicæ hoſtes, læſæ religionis Romanæ
crimine condemnati ſunt: complures occiſi, omnis ordo, ętas, ſexus, per uicos, a-
Symon Pontifex. gros, uario ſuppliciorum genere adflicti. Inter quos Simeon Pontifex Hieroſo-
lymorum, filius Cleopę (qui frater fuerat Ioſephi mariti Deiparæ Virginis) na-
B. Ignatius. tus annos centum, & uiginti cruci adfixus eſt. Itidem Ignatius Antiochiæ Epi-
ſcopus Romam miſſus, ad beſtias cōdemnatur. Cęcilius Plinius Nouocomen-
ſis, qui tum proconſul Bithyniæ erat, commotus multitudine pereuntiū, ultro
certatimque ad mortem procurrentium, ſollicitus myſteria religionis noſtræ, ad-
moris etiam quæſtionibus, inquiſiuit, deinde Traianum conſuluit, eidem ape-
rit, nihil aliud ſe de Chriſtianis inueniſſe, quàm ſolitos, ſtato die, ante lucem cō-
uenire, carmen Chriſto, ſicuti Deo, dicere inuicem: ipſoſque ſacramento non in
ſcelus aliquod obſtringi, ſed ne furta, ne latrocinia, ne adulteria committant: aut
ne fidem fallant, neue depoſitum adpellati denegent. Quibus peractis, morem
diſcedēdi eſſe, rurſuſque coeundi ad capiendum cibum, promiſcuum tamen, atque
innoxium. Reſcripſit Traianus, conquirendos non eſſe Chriſtianos; ita quadā
ex parte fruſtratus eſt leges ſuperiores contra nos latas. Sub idem tempus terra
tremuit, multæ urbes euerſæ ſunt. Antiochia penè deleta eſt hoc malo. Iudæi
tum quoque (gens olim Dei domeſtica, nunc opinione ſua calamitoſior) arma
corripiunt

corripiunt per orbem Romanum (obierat enim Agrippa ultimus Rex eorum) Romanis rebellant, Meſsiam ſuum (quem adhuc populus infeliciſsimus expectat) adfore credebant. Nonnihil & ſpei in Chriſtianis collocabant, qui ut cultores unius Dei tum à Romanis uarijs adficiebantur pœnis. In Lybia circa Cyrenem ducibus Andrea, & Luca, cultores deorum Romanos, Græcoſq; ſine diſcrimine ſubito inuadunt, ſtatim trucidant, nec cæde contenti, humanis carnibus ueſci cœperunt, horum inteſtinis, ſtillante adhuc ſanguine tincti, pellibuſq; uelati, multos per medium uſq; ad uerticem diſſecant: plures beſtijs dilaniandos obijciunt, alios inter ſe digladiari cogunt. Ducenta & amplius ibi hominum millia eo furore, armis Iudæorum perempta ſunt. Ingens item ab eis cædes in Ægypto patrata: in Alexandria ipſi cultores numinum Iudæos ſuperarunt. Nec minore clade Cyprij adflicti ſunt: cultoribus enim deorum occiſis, Salaminam urbem Iudæi ſolo æquarunt, duce Arthemione conſpirarant. Circiter ducenta, & quadraginta millia hominum ibi à Iudæis trucidata ſunt. Quamobrem lex lata eſt, qua inſulam uel ui tempeſtatis, uel errore contingere poſthac Iudæo capitale foret. Sed non inulta tanta ſtrages manſit: Traianus Lucium Quietum cum exercitu, alijſq; ducibus contra Iudæos mittit, ipſos Meſopotamia exturbauit Quietus: Deinde per uniuerſum orbem terrarum, eos, qui conſcij cædis fuerant, profligauit: infinita tum Iudæorum millia occiſa, deletaq; eſſe referunt & Euſebius, & Hieronymus: ijdem ſcribunt Diuum Ioannem Euangeliſtam ſub Traiano deceſsiſſe. Vt Dorotheus tamen Martyr, & Pontifex Tyri narrat, Diuus Ioannes ſub Traiano exulauit in Pathmo inſula: ibiq; Euangelium ſcripſit: & Epheſi edidit per Gaium hoſpitem, & miniſtrum ſuum: cuius & Diuus Paulus meminit in Epiſtola quam ad Romanos ſcripſit. Poſt mortem Traiani Diuus Ioannes ex Pathmo inſula redijt Epheſum: ibiq; ſe iuſſu Dei ſepeliuit. Vixit annos centum, & uiginti. Sunt tamen qui dicunt ipſum non ſub Traiano, ſed Domitiano exulaſſe in Pathmo. Quod adoleſcens, & imberbis pingitur, pictorum ſunt ſolita mendacia, quibus licet, quicquid uelint: cum non minor Chriſto ætate fuerit. Tertulianus refert, quòd Ioannes miſſus à Nerone in feruentis olei dolium, purior, & uegetior exiuerit. Traianus apud Selinuntem Ciliciæ urbem, quæ deinde Traianapolis dicta eſt, obijt mortem, cum imperaſſet annos undeuiginti, Menſes ſex, dies quindecim, Vixit annos. L X I I. M. IX. D. IIII. Quæcunq; ab egregijs expectantur principibus, ſanctitas domi, in armis fortitudo, in Traiano fuere. Optimi cognomē ob uirtutes ei inditū fuit: eiuſq; bonitas deinde cæteris Imperatoribus, ſolennibus adclamationibus optata eſt. Senatus, populuſq; Romanus ita deſignato Cæſari Romæ adprecabantur: Sis felicior Auguſto, melior Traiano. Primus externorum Romanorum rerum potitus eſt: nec enim ex Italia, ſed ex Hiſpania oriundus fuit. Cuius etiam regem Carolum, nepotem Imperatoris Maximiliani Cæſarem, Germania hiſce diebus deſignauit: quem Chriſtus terrarum dominus, Deuſq; rerum amet, & meliorem Traiano reddat: ut labantem Rempublicam Chriſtianam tandem fulciat. Traiani tempore procurauit prouincias, quas tenemus C L. Reſtitutus, Reſtitutorum monumentum adhuc apud nos extat, ſupra in Auguſto ſi libet leges.

Agrippa Rex.

Arthemion.

Lucius Quietus.

Ioannes Euangeliſta.

Traiani mors.

Carolus 5. Ro. Imp.

Inſcriptiones numiſmatum, quas in Boiaria inueni.

IMP CÆS NERVA TRAIAN AVG
GERM PONT M TR P COS II.

IMP TRAIANO AVG GER DAC P M TR P COS V
P P S P Q R OPTIMO PRINCIPI.

IMP CÆS NERVÆ TRAIANO AVG GER DAC
P M TR P COS VI P P S P Q R OPTIMO PRINCIPI
S C.

IMP CÆS NERVA TRAIAN AVG GERM P M
TR POT S C.

IMP CÆS TRAIANVS
P M TR P COS IIII.

HADRIANVS XV.

AELIVS HADRIANVS adoptatus à Traiano, uerſu, oratione proſa, utraq; lingua doctiſsimus. Græcorum ſtudijs nimis deditus, adeò ut Græculus cognominatus ſit: ac à Plinio dictum de eo extet. Hominem ne Romanum tam Græcè loqui? In omnibus artibus peritiſsimus, nihil eorum ignorauit, quę & in pace, & in bello ſiue ad principem, ſiue ad priuatum ſpectent. Incredibilis memoriæ, nominatim quoſq; ſalutauit, adeò ut nomendatores corrigeret. Officia militaria, munia aulica, & Palatina munera, poſt Auguſtum ad certam formam redegit, quæ ad Conſtantinum Theodoſium Imperatores, & declinationem Ro. Imperij pauciſsimis mutatis obſeruata eſt. Liberaliſsimus in omnes fuit: non paſſus eſt quicq; à ſe peti, pro neceſsitate cuiuſq; ultro omnia fecit. Æquo animo ferebat etiam ab humilimo quoq; ſe admoneri, & corrigi. Nota. Talis ſit Imperator (dicere ſolebat) erga quemq;, qualem, ſi ipſe priuatus eſſet, erga ſe Imperatorem eſſe uellet. Tranſeuntem mulier quædam orabat, ut ſe audiret. Et cum ille reſpondiſſet, ocium mihi non eſt, illa deinde clamans, ait, Noli ergo imperare. Tum conuerſus eam audiuit. Sæpe iactauit ſe ita Rempub. geſturum, ut ſciret rem populi, non ſuam propriam eſſe. Vulgus imperitum, abuſi ſimplicitate, & clementia noui principis (abſq; præcepto, teſte etiam D. Hieronymo, & Euſebio, Imperatoris) ſanguinarijs adclamationibus noſtros ad pœnam depoſcere ſemper conſueuerunt, ut ſcilicet à pietate princeps auſpicaretur Imperium: propicioſq; Deos haberet, qui placati Chriſtianorum, hoſtium ſuorum, ſanguine ſucceſſus proſperos Cæſari darent: & aduerſa à Respub. in caput impiorum auerterent. Plurimi tum qui Chriſtianos oderant, in nos ſæuire cœperunt. Quadratus Pontifex. Quadratus Pontifex Athenienſium, legatorum Chriſti auditor, & Ariſtides Athenienſis Philoſophus eloquentiſsimus libros, in quibus tutati ſunt religionem noſtram, præſenti Hadriano legendos exhibuerunt: & tantæ admirationi omnibus fuerunt, ut perſecutionem grauiſsimã illorum excellentia ſedarent ingenia. Serenus quoq; Granius legatus Galliæ Belgicæ,

Belgicæ, uir adprimè nobilis, ad Hadrianum literas mittit, iniquiſsimum eſſe dictitans, clamoribus inſanis uilis plebeculæ, hominum innocentium ſanguinem concedi: & ſine ullo crimine, nominis tantum, & ſectæ reos fieri. His omnibus commotus Hadrianus, Minutio Fundano proconſuli Aſiæ reſcripſit, ſine obiectu criminum Chriſtianos condemnandos non eſſe. Cogitauit, & Chriſtum inter Deos recipere, & templa ſine ſimulachris, in omnibus ciuitatibus, quæ Chriſto dicarentur, extrui iuſsit: quæ idcirco, quod numina non habebant, Hadriani, longo tempore, uſq; Conſtantinum dicta ſunt. Sed Hadrianus à propoſito deterritus eſt, per ſacrificulos & Philoſophos, qui in fatis eſſe dicebant, ſi hoc faceret, deorum religionem, cum Romani Imperij maieſtate interituram, & omnes Chriſtianos futuros, cætera templa deſerenda. Hieroſolyma pridem euerſa, rurſus habitari iuſsit, atq; urbem Æliam Capitolinam, ſiue uti apud Ptolomæum lego, Capitoliam, adpellauit. Ioui item ex aduerſo templi ædem excitauit. In aditu quondam templi ſtatuam ſuam equeſtrem dedicauit. In loco reſurrectionis Chriſti, ſeruatoris noſtri, ſimulachrum Iouis: in Crucis uiuificæ rupe, ſtatua Veneris marmorea à cultoribus Deorum poſita: & ubi Chriſtus terrarum Deus natus eſt, cultus Adonidis amaſij ueneris inſtitutus eſt. Arbitrabantur authores perſecutionis, ita tolli poſſe fidem reſurrectionis, & immortalitatis, ſi loca ſacroſancta Chriſtianis numinum cultu polluiſſent. Hoc ita manſit per annos circiter centum, & octoginta, uſq; ad Imperium Conſtantini. Porrò bellum huic graue, & diuturnum natum eſt. Magno enim dolore adficiebantur Iudæi, atq; indignabantur peregrinos ſecum habitare in ciuitate, & illud quoq; grauius ferebant, externa ſacra fieri. Quieuere tamen ab armis & cædibus, Hadrianum ueriti: qui per ea tempora in uicinis locis conſtiterat. Nihilo tamen ſecius clanculum conuentus agebant, commeatus, arma præparabant: quibus uti poſſent, quoties belli neceſsitas poſceret. Poſteaquam uero longius aberat Hadrianus, in arma uertuntur: quanq; aperta acie cum Romanis congredi auſi non fuerint: tamen de cauernis, & cuniculis, mœnibuſq;, quaſi latrocinia agitabant, quoties uiolabantur, per occultos meatus ſubterraneos, quos ante ad hunc caſum fecerant, elabebantur. Impetus eorum primo Romani contempſerunt. Defuerat hactenus Iudæis dux. Deinde quidam nomine Barcozabas, id eſt, filius mendacij, Meſsiam ſe diuinitus miſſum mentitur: ſtipulam ſuccenſam in ore anhelitu uentilabat, ut flammas euomere putaretur. Huic Haquiua, Hebræorum uates adhæſit, eumq; immutato nomine nuncupauit Barcocaban, hoc eſt, filium ſtellæ, de qua Bileam, apud Moſen Balaco Regi prædixit. Darah, inquit, cocabmi Iaacob, id ualet, orietur ſtella ex Iacob. Vniuerſa tum prouincia tumultuari cæpit: & qui ubiq; gentium erant, conſpirauere Iudæi. Vniuerſus orbis terrarum ex motu Iudæorum concuſſus eſt. Multa mala partim clam, partim apertè in Romanos edebant Iudæi. Animos quoque Chriſtianorum Cocabas ille tentauit, hortatuſq; eſt ad ſocietatem belli, ut conſilio, armiſq; communibus, pariq; ſtudio, cognatam religionem, & unius ueri, ſummiq; Dei cultum, aduerſus Romanos, falſorum numinum cultores adſererent. Quod cum Chriſtiani recuſarent, uarijs ipſos cruciatibus enecant. Hadrianus ubi intellexit, quam graue, & periculoſum

Minutius Fundanus.

Templa Hadriani.

Hieroſolyma reſtituitur.

Barcozabas.

Haquiua uates.

bellum

bellum exortum foret, præcipuos Romanorum duces aduerſum Iudæos miſit. Attinium Ruffum, Martium Turbonem, & alios quorum primus Iulius Seuerus, in Iudæam ex Britannia uocatus. Hic minime auſus eſt prælium cõmittere: multitudine impar erat, & hij de ſalute deſperauerant. Diuiſis igitur copijs, carptimq; adortus eſt, ut quoſq; poterat comprehendens pro multitudine militum, atq; tribunorum, cum ab alimentis, & commeatu interclуſos, tardius quidem, ſed minore cum periculo, penitus oppreſsit. Decem enim annos cum ipſis bellatum eſt: pauci admodum euaſere, atq; à cæde ſuperſtites fuerunt. Arces eorum quinquaginta celeberrimæ dirutæ ſunt. Vici ad nongentos, & octoginta quinq; (qui ſane frequentes, & nominatiſsimi erant) direpti. & mox igne conſumpti ſunt. Viri in prælijs bellicoſiſsimi ad quinquaginta millia, & tercenta cæſi ſunt, fame, igni, morbis ingens multitudo abſumpta: ferè omnis Iudæa deſolata eſt. Barcocabas ab Hadriano occiſus eſt. Vltima hæc Iudæorum ſtrages, atq; ruina. Huc uſq;, ſicuti eſt apud Philonem, reges habuerant, poſt excidium Hieroſolymorum Agrippam, atq; Agrippinum. Omnis tum dignitas penitus ablata, per orbem terrarum reliquiæ diuenditæ ſunt. Lege cautum eſt, ne poſthac perpetuo, uel aduenarum iure, terram patriam (ne ueſtigio quidem) ſalutare Iudæo liceret, ne dum Æliam intrandi ius eſſet: Quanta deliquerunt fiducia legis mortuæ, & patrum inflati? probat exitus hodiernus ipſorum, diſperſi, palabundi, & celi, & ſoli ſui extorres, uagantur per orbem, ſine lare, ſine homine, ſine Deo Rege. Reginoburgium, caput Boiorum, ſe ante natum Chriſtum habitaſſe credi poſtulant: tamen hoc anno expulſi, exactiq;. Ædes eorum dirutæ, ſoloq; æquatæ ſunt: ibi Deiparæ uirgini uictrici templum conſtruitur, frequenſq; coit ſturnatim populus. Fuit Hadrianus omnium curioſitatum explorator: quæcunq; legit, aut audiuit, experiri conatus eſt. Omnes prouincias adiuit, per omnes urbes Imperij peregrinatus eſt: amator pacis, nullum mouit bellum. Omnes neruos intendit ad pacem per orbem terrarum retinendam. In Germaniam tranſijt, pacis magis, quam belli cupidus. In Danubio, Rhenoq; nauigauit. Adeò tamẽ militiæ diligens fuit, adeò milites exciuit, ut equites eius armati Danubiũ tranſnatauerint, & hoſtes obſtupefecerint. Quærẽtibus Germanis de imminutis ſtipendijs, cognita cauſa, fœdus compoſuit, ab ipſiſq; pacem redemit: munera haud mediocria ipſis diſtribuit. Germani receptis pecunijs nihil nouarum rerum moliti ſunt. Vindelicorum tum Duces fuerunt Ælius Verus, L. Aurelius Annius, Tiberius, & Italicus uir conſularis. Vixit Hadrianus annos LXXII. M. V. D. XVII. Imperauit annos XXI. M. XI.

HEL HADRIANVS
S C.

HADRIANVS AVG COS III P P
SALVS AVG.

HADRIANVS AVG COS III P P
RESTITVTORI GALLIAE.

HADRIA-

HADRIANVS AVG COS III P P
ROMA FELIX

HADRIANVS AVG COS III P P
MONETA AVG.

HADRIANVS P F AVG
COS III PROVIDENTIA AVG S C.

IMP TRAIANVS HADRIANVS AVG P M
TR P COS ÆTERNITATI AVGVSTI S C.

DIVA SABINA AVGVSTA
HADRIANI AVGVSTI CONIVX.

ANTONINVS PIVS XVI. 140.

TITVS Ælius Arrianus Antoninus Pius, quem Hadrianus adoptauit, natura omniũ principum clementiſsimus fuit, & placidiſsimi ingenij. Vnde merito cognomen Pij, à uirtutibus ſortitus eſt, pacis amator, nec gloriæ cupidus. Dicere ſolebat, malle ſe unum ciuem ſeruare, quam mille hoſtes occidere. Eloquentiæ ſingularis, Rhetoribus, Philoſophis, per omnes prouincias ſalaria, & honores decreuit: formaq; conſpicuus fuit: largus ſui, alieni abſtinens. Nullam prouinciam adijt, quod grauis eſſet principis, etiam parci comitatus prouincialibus: in urbe reſedit, ut medius undiq; nuncios citius acciperet. Nulli eorum, quos Hadrianus prouexit, ſucceſſorẽ dedit. Nihil ſordidius, imò crudelius eſſe dictitabat, quàm ſi hij Rempub. arroderent, qui nihil in eam ſuo labore conferrent. Quanta in eo æquitas fuerit, nationes exteræ declarant: quæ (ut etiam noſtrates referunt) poſitis armis, ipſum ut patrem, ut numen aliquod terris de cælo demiſſum uenerati ſunt: cauſaſq; ſuas, & controuerſias eius arbitrio permiſerunt. Numæ Pompilio in omnibus comparatus fuit. Tantæ authoritatis apud omnes gentes, ut per tres & uiginti annos prorſus ſine ſanguine ciuili, & hoſtili (quod nemini principum contigit) imperauerit. Dacos & cæteros Germanos in initio poſt Hadriani mortem inuadere Romanos fines meditantes, facile uirtutibus ad pacem, & fœdus illexit. Erat hiſce temporibus Auidius Caſsius legatus prouinciarum, quas nos iam tenemus. Tria millia Tranſdanubianorum Danubij ripis hoſtili animo conſederant, quos negligentius agentes, auxiliaria manus authoribus Centurionibus, circumuenit, atq; trucidauit: & ingenti præda ad Caſsium redijt. Sperabant Centuriones præmium, quod perparua manu tantum hoſtium, ſegnius agentibus, & ignorantibus ducibus ſuis deleuiſſent. Caſsius rapi illos, ac in crucem iuſsit tolli, ſeruiliq; ſupplicio adfici: cauſans euenire potuiſſe, ut inſidiæ eſſent, & ita ireuerentia, Maieſtaſque Imperij periſſet. Cum ingens in exercitu ſeditio orta eſſet, proſiluit nudus, ſolo campeſtri tectus, & ait, percutite me, ſi audetis: & corruptæ diſciplinæ facinus addite. Tunc conquieſcentibus

ſeditioſis, meruit metui, quia non timuit. Terroreq; huius facti perculſi Transrhenani, centum annorum fœdus ab Antonino abſente petierunt. Iuſtinus Philoſophus, Chriſtianæ pietatis myſtes Antonino, filijs eius, Senatuiq; Romano librum ſcriptum contra deos pro religione noſtra obtulit Romæ, atq; inſidijs Creſcentis Cynici Philoſophi accuſatus, pro Chriſto ſanguinem ſuum fudit. Cæterum Antoninus, ubi Antoninum generum ſuum adoptauit, febre deceſsit, ætatis anno altero, & ſeptuageſimo. In numerum deorum, ut omnes Imperatores, qui bene gubernarunt, relatus eſt à Senatu Romano. Roma enim, alios deos recepit, Cæſares dedit. Fuit eidem ara, in prouincia, quam habitamus, dicata, extat inſcriptio, quã ſupra in Auguſto offendes. Ritum huiuſmodi conſecrandi Imperatores, explicare neceſſe, eſt. Vita defuncto Imperatore, erat tota urbe Romana quaſi luctus quidam feſtæ celebritati promiſcuus. Corpus quidem ſumptuoſo funere, more cæterorum hominum ſepeliebatur. Ceream deinde imaginem, mortuo quam ſimillimam, fingendã curabant: eamq; in Regiæ ueſtibulo proponebant, ſupra eburneum lectum, maximum, atq; ſublimem, ueſtibus inſtratum aureis. Et imago illa ad ægroti ſpeciem pallida recumbebat. Circum lectum utrinq; magnam partem diei ſedebant, à leua quidem Senatus omnis atratus, à dextra uero matronæ, quas uirorum, aut parentum dignitas honeſtabat. Quę ſine omni mundo muliebri, lugentium ſpeciem præſeferebant: nulla aurum geſtabat: nulla monilibus ornata conſpiciebatur. Omnes ueſtibus albis exilibus indutæ erant. Hæc ita per ſeptem dies continuo fiebant. Medici quotidie ad lectum accedebant, inſpectumq; uelut ægrum deterius ſe habere, ſubinde pronunciabant. Deinde ubi iam uiſus obijſſe mortem, lectum humeris attolebant. Equeſtris, Senatorijq; ordinis nobiliſsimi, ac lectiſsimi iuuenes: perq; uiam ſacram in uetus forum deferebant. Vbi magiſtratus Romanorum deponere Imperium ſolebant, utrinq; autem gradus quidam erant, ad ſcalarum ſimilitudinem extructi, in quibus altera ex parte puerorum chorus erat è nobiliſsimis, atq; patricijs: altera fœminarum illuſtrium hymnos in defunctum carminaq; canentum, numeris lamentabilibus. Quibus peractis, tollebant iterum lectum, atq; extra urbem in campum Martium deferebant. Vbi qua latiſsime campus patet, ſuggeſtus quidam ex ingentibus lignis, ſpecie quadrata extructus erat, in formam tabernaculi: Quod interius totum aridis fomentis oppletum, extra intextis auro ſtragulis, atq; eboreis ſignis, uarijſq; picturis exornatum erat. Infra uero alterum minus poſitum, forma & ornatu per ſimile erat. Tertium item, & quartum ſemper ſuperiore contractius, ac deinceps alia, donec ad extremum, quod eſt omnium breuiſsimum perueniatur. Lecto igitur in ſecundum tabernaculum ſublato, aromata, atq; ſuffimenta, omnis generis, fructus, herbas, ſuccos omnes odoratos conquirebant: atq; omnes aceruatim effundebant, certatim quiſq; hoc munere perfungebatur. Vbi ingens aceruus aromatum adgeſtus erat, ac locus omnis expletus, tum circa ædificium illud equitabant uniuerſi equeſtris ordinis, certa quadam lege recurſu, & motu in orbem decurrentibus. Currus item circum agebantur, inſeſsi purpuratis rectoribus, qui perſonas ferrent ducum omnium Romanorum, principumq; illuſtrium. Quæ ubi celebrata erant, facem capiebat Imperij ſucceſſor, eamq; tabernaculo admouebat. Tum cæteri omnes undiq; ignem ſubijciebant: cunctaq;

Iuſtinus.

Alius eſt in antiquis numis expreſſus ordo eiuſmodi tabernaculi. Sed quia Auentinus ita ſenſit concedamus.

ctaq; illico fomitibus illis aridis, odoramentiſq; referta igni ualido corripiebantur. Mox ab extremo, minimoq; tabernaculo, tanq̃ e faſtigio quodam, ſimul cum ſubiecto igni, Aquila dimittebatur, quæ in cœlum credebatur ipſam principis animam deferre. Ac iam ex illo, una cum cæteris numinibus, Imperator colebatur. Patres ne conſultos tam dementes fuiſſe, ut diuinitatem, quam mortales ſtultiſsimi non poſsidebant, ſeſe tribuere alij poſſe opinarentur: & tam ſtolidos extitiſſe, qui iſtis ineptiſsimis ludibrijs cœlum aperire crederent, ſatis mirari non uacat. Nummi apud nos paſsim ab agricolis, ubi ueſtigia antiquorum oppidorum uiſuntur, effodi ſolent: in quibus huiuſmodi ædificium, & inde Aquila uolans conſpicitur, cum hac inſcriptione.

DIVVS AVG
DIVVS M ANTONINVS PIVS
CONSECRATIO.

ANTONINVS AVG PIVS P P TR P II
MVNIFICENTIA AVG COS IIII.
S C.

IMP ANTONINVS PIVS AVG
FIDES MILITVM

ANTONINVS PIVS FEL AVG
CONCORDIA MILITVM

ANTONINVS AVG P P
TRIBVNICIVS H

ANTONINVS AVG PIVS F TR P
COS S C.

IMP ANTONINVS PIVS AVG
TR POT XVI.

ANTONINVS PIVS TR P P M
COS XIX S C.

ANTONINVS AVG PIVS TR P COS III
AVRELIVS CÆSAR TR P COS S C

AVRELIVS CÆSAR ANTONINI AVG
PII FIL TR POT COS II S C.

O M.ANTO-

M. ANTONINVS XVII.

MAVRELIVS Antoninus pius, ante Annius Verus dictus: ſapientiſſimus, grauiſſimusq́ principum, omni uirtutum genere ſe exercuit, literarum ſtudio, nemini Graecorum, Romanorumq́ ſecundus. Quamobrem philoſophus & cognominatus eſt, & fuit. Præceptor eius in grammaticis Eutychius Proculus Siccenſis, extat in Bibliothecis Boiariæ nō longe à patria mea. Admodum clemens, atq́ ciuilis erga omnes fuit. Adeuntium cuiuis dextram placide dabat. Tranquillitati ſummæ ſucceſſerat (quo manifeſta fiunt rerum humanarum uolumina) ſæuiſſima tempeſtas, cui diuinitus Marci prudentia, conſtantiaq́ obiecta eſt. Niſi hiſce uirtutibus præditus rector contigiſſet, de Romano Imperio actum fuiſſet. Adeo terræmotus, inundationes aquarum, lues grauiſſima, genus humanū, orbem terrarum adflixerunt. Locuſtæ infeſtæ agris, depaſtæ ſunt prata, & arua. Fame inde laboratum eſt. Crebra quoq́ bella, feroci ſſimi hoſtes emicuere. Vologeſus Rex Parthorum, fugato Attidio Corneliano, qui Syriā tum adminiſtrabat, Romanas inuaſit puincias: interfecto Legato, cæſis legionibus, Syris defectionem meditantibus, orientem uaſtauit. Imperator L. Aurelius Antoninus Verus (ante L. Cōmodus dictus) frater & filius adoptiuus Marci, contra Parthos arma mouit. Ipſe Antiochiæ uoluptati deditus erat. Duces eius Statius Priſcus, Auidius Caſſius, Martius Verus confecerunt bellū Parthicum: prouincijs Romanis non ſolum Parthos expulerunt, ſed & Babylonē, in Mediamq́ penetrarunt. In Babylonia de templo Apollinis, ex arcula aurea, quam miles forte inciderat, ſpiritus peſtilens euaſit. Inde peſtilentia ſubſecuta, totum orbem adflixit: nec minus fames, inundatioq́ ſæuit. Tum quidam ex his calamitatibus, & ſolitudine hominum, diripiendæ Romæ occaſionem quærens, cum quibuſdā conſcijs, concionabundus de Caprifico arbore in campo Martio, aſſeuerauit, ignem de cœlo lapſurum, finemq́ mundi adfore, ſi ipſe lapſus in ciconiam uerteretur. Decidens deinde ex ſinu ciconiam emiſit. Sed proditus Marco eſt, ad ipſumq́ deductus. Imperator cōfeſſo ueniā dedit. Chatti quoq́, & Chauci tranſrhenani Germaniæ Magnæ populi, Gallias irrumpunt, uaſtant. Item Rhetos, Vindelicos, Noricū, pari ſæuitia peruagantur. Britanni quoq́ rebellant. Contra hos Calphurnius Agricola miſſus eſt. In Gallias, & Germaniā ciſrhenanā proficiſcitur Didius Iulianus, qui poſt imperauit. Noricorū, Vindelicorumq́ duces Aufidius Victorinus, & P. Ælius Pertinax, poſt Cōmodum rerum potitus, patrio etiā carmine apud nos celebratus, ab hoſtili Germanorū incurſatione Rhetias, Vindeliciam, Noricumq́ uindicarunt. Marcomani quoq́ (Sueuorū natio eſt, quæ tū in Bōemia ſedebat, uſq́ ad Danubiū protenſa) Romanis imminebāt, Pannonias, Mœſias, Illiricū uaſtabant, dum geritur Parthicum bellū. Tantuſq́ timor belli Marcomanici fuit, ut undiq́ ſacerdotes acciti fuerint, peregrini ritus impleti. Roma omni genere religionum luſtrata, celebrata: Romano ritu, lectiſternia per ſeptem dies, Scriptum ducibus, ut quauis arte bellum traherent, ac ſuſpenderent, donec orientale finiretur: ambos Imperatores neceſſario eſſe bello Germanico. Reuerſo igitur L. Antonino, ambo Imperatores M. & L. (ea enim tempeſtate primū Reſpub. à duobus Auguſtis æquo iure adminiſtrata eſt) paludati urbe profecti ſunt. Marcomani omnia conturbarant, aliæ quoq́ gentes pulſæ

Margin notes: Eutychius Proculus. — Vologeſus Rex. — Attidius Cornelianus. — St. Priſcus. — NOTA.

pulſæ à Marcomanis, bellum Romanis minabantur, niſi reciperentur, in Roma noc ſolo ſedes concederentur. Amiſſus eſt Furius Victorinus præfectus prætorio: eiuſc exercitus interemptus. Imperatores iam Aquileiam uenerant, quo Germani (qui iam ab armis Pannonia relicta diſceſſerant domum) legatos mittunt, pacem poſtulant, authores tumultus interemptos eſſe referunt: ueniamq̨ præteritorũ orant, ſe poſthac neminẽ Regum, qui nõ ſit à Romanis principibus datus, paſſuros pollicentur. Lucius cũ nihil periculi amplius eſſet, Romã redeundũ cenſebat. Marcus uero exiſtimabat Germanos fugã ſimulare, & cętera, quæ pacẽ oſtenderent: ideo ne tanti conatus adparatusq̨ fruſtra forent, inſtandũ eſſe dicebat. Vrgente tamen Lucio, compoſitis prius omnibus, quæ ad munimen Italię, atq̨ Illirici pertinebant, Romã reuertunt. Lucius ſubito morbo, quẽ Apoplexiã Medici noſtri uocant, interijt. Inter hæc omnes gentes ab Illyrici limite, uſq̨ in Galliã cõſpirant, Marcomani, Vanſtæ, Eumunduri, Boiemiæ tũ incolæ: quibus coniuncti ab orientis ora Quadi, Danubij ripã in Germania inſidentes. Atq̨ hij omnes Sueui fuerunt. Quibus auxiliares fuerunt Boiorũ nationes, & Venedorum, atq̨ Sclauorũ trans Viſtulam, & citra eo tempore habitantium. Quorum hæc nomina Buri, Hirri, Halij, Salij, Iaziges, Guthones, Vandali, Sarmatæ, Roxolani, Baſternæ, Alani, Peucini, Sicobotes, Saboci, Cyſtoboci, ſiue Caſtoboci. Horũ Ptolomęus ferè, qui ſub idẽ tempus q̃ clariſsimè Mathematica cõmentatus eſt, mentionẽ facit. Hoc bellum grauiſsimũ fuiſſe, quantum nulla unq̃ memoria extiterit, tradunt Romani ſcriptores, Marcomanicũ uocari ſolet. Grauis peſtilentia multa millia paganorum, & militũ abſumpſerat: penè ad internecionem Romanus deletus eſt exercitus. Marcus omni cura hanc expeditionẽ parauit. Seruos (quemadmodũ bello Punico factum erat) in militiam aſciuit, quos Voluntarios, exemplo Volonum, adpellauit. Armauit etiã gladiatores, hos obſequentes latrones nuncupauit. Dardaniæ quoq̨, ac Dalmatiæ milites legit: emit & auxilia Germanorũ contra Germanos. Quoſdam in deditionem accepit: infinitos in Romano ſolo collocauit, plurimos in Italiã tranſduxit. Cum autem hoc bello ærarium exhauſiſſet, ſtipendiaq̨ (quę militibus largiretur) deficerent, neq̨ in animum induceret, ut prouincialibus, Senatuiq̨ moleſtus eſſet, extra ordinem aliquid tributorum imperando, auctionem, ſectionemq̨ fecit, inſtrumenta Imperatoriæ ſupellectilis, Cæſareiq̨ cultus, ornamenta, & res aulicas in foro Traiano diſtraxit: aurea Chryſtallina, Myrrhina, argentea uaſa, et pocula: gemas, mundum muliebrem, uxoris Fauſtinæ, ueſtem ſuam, & coniugis, auratã, ſericam uendidit: ſigna quoq̨ cum tabulis magnorum artificum. Per duos continuos menſes iſthęc uenditio celebrata eſt: tantumq̨ auri redactum, ut reliquias Marcomanici belli ex animi ſententia perſequeretur. Nam & Pannonias, Germanis pulſis, ſeruitio liberauit. Marcomanos in tranſitu Danubij deleuit, prędã excuſsit, prouincialibus reddidit. Multi tamen nobiles Romani, plurimarumq̨ gentium proceres bello hoc Germanico, atq̨ Sueuico interierunt, quibus omnibus ſtatuas in foro Vlpiano poſuit. Suadebant ſępius amici, ut à bello diſcederet, Romamq̨ ueniret: monitus ipſorũ contempſit, in propoſito perſtitit: Danubioq̨ traiecto, Quadorum regionem, Danubio cõtinuam (quam Marcofeltas nominamus) occupat. Ibi fugam ſimulantibus Germanis, ad inſidias, locaq̨ iniqua cum omni exercitu tractus, à ſubito erumpentibus Germanis circumuentus eſt. Romanus

Voluntarij. Volones.

Quadorũ regio nunc Das Marchfeld dicitur.

miles non ſolum de labore, uia, defatigatus, uerum æſtu, & ſiti quoque laborabat. Nec ſpes ulla erat ſalutis, quin uti pecudes, & oues deprenſi in cauea, multi à multitudine hoſtium trucidarentur, atque mactarentur. Legio tum Chriſtiana comprecationibus, pluuiam exercitui Romano, quo ſitim ſedaret, & aduerſum Germanos, fulmina diuinitus impetrauit. Manus Germanorum de cœlo tacta ad internecionē deletur, abſque ope humana. Extant Imperatoris literæ, quæ teſtātur, Chriſtianorum militum precibus ſe, & Romanas uires ſeruatas eſſe. Legio inde Chriſtianorum Fulminatrix cognominata eſt. Et Auguſtus noſtrates, nō tantum crimine, & legibus aduerſus nos latis, ſoluit, ſed & pœnam accuſatoribus Chriſtianorum edicto publico comminatus eſt, & ſtatuit. Dedicarant & ipſi Marco religionis noſtræ apologiam, legendamque exhibuerant, Iuſtinus Philoſophus, Melito Aſianus Sardenſis Epiſcopus, Apollinarius Aſiæ Hieropolitanus pontifex, & Bardeſānes ex Meſopotamia oriundus. Ingratiſsimi hominum Romani, ex inueterato in nomen Chriſtianum odio, magicis artibus, moribuſue Marci, cæleſte beneficium, diuinamque opem tribuunt, quod & Claudianus docet, ita ſcribens.

NOTA.

Legio fulminatrix.

Nec tantis patriæ ſtudijs ad templa uocatus
Clemens Marce redis, quin gentibus undique cinctam
Exuit Heſperiam, paribus fortuna pericls.
Laus ibi nulla ducum, nam flammeus imber in hoſtem
Decidit: hunc dorſo trepidum flammante ferebat
Ambuſtus ſonipes, hic tabeſcente ſolutus
Subſedit galea, liquefactaque fulgure cuſpis
Canduit, & ſubitis fluxere uaporibus enſes.
Tum contenta polo, mortalis neſcia teli,
Pugna fuit, Chaldæa Mago ſeu carmina ritu
Armauere Deos: ſeu quod reor, omne Tonantis
Obſequium, Marci mores potuere mereri.

Voluit deinde Marcomaniam, hoc eſt Boëmiam adgredi armis, eamque in formam prouinciæ redigere. Verum in oriente Auidius Caſsius rebellauit, coactus Marcus Orientem petijt. Caſsius occiſus eſt, caput eius abſciſſum, ad Marcumque delatum. Qui reuerſus Romam, ornamenta Imperialia, quæ ante uendiderat, redemit ab emptoribus. Nulli quidem, qui ea ſeruare uoluit, ac reuendere noluit, moleſtus fuit. Deinde rurſus ad conficiendum bellum Marcomanicum cōuerſus, triennio cum Quadis, Marcomanis, Sarmatis bellauit. Connitebatur Marcomaniam, & Sarmatiam, hoc eſt, Boëmiæ & Poloniæ regnum prouincias facere. In adminiſtratione huius belli apud Carnuntum morbo ſubito corripitur, Vbi ſalutem deſperauit, aduocauit amicos & filium, & hortatus eſt, ne reliquias belli contemneret, atque ita maieſtatem Ro. Imperij proderet. Terrebant Marcum Germani gens uicina, quam nondum plane ſubiecerat, ſed partim in ſocietatem munificentia adſciuerat, alios bello, armis domuerat. Nō nulli effugerant, qui metu Marci in præſens ſe continebant, Timebat Marcus ne deſpecta

Caſsius occiditur.

ſpectaſilij ætate, læta bello gens arma reſumeret. Hæc ſecū uoluens defecit Ben= Bendobona.
dobonæ, ætatis anno ſexageſimo primo, Imperij undeuiceſimo ſuper menſem. Marci mors.
Imperauit cum fratre nouem, ſolus decem. Deceſsit filio Commodo hęrede,
cum maximo Reipub. incommodo. Per hoſce octoginta annos (tot enim ab
exitu Domitiani ad Commodum numerantur) diuino fauore, contigere Ro=
manę aulæ procerum mitiſsimi: qui egregiè, perſanctè, nec minus fortiter domi,
foriſꝗ Rempublicam adminiſtrarunt. Non neceſsitate, adulatione ꝗ (uti fit)
uerum uerißimè, & meritißimè cognominati ſunt, patres patriæ, ſanctiſsimi,
ſapientiſsimi, principes optimi, prudentiſsimi, clementiſsimi Imperatores. Cen=
tum deinceps anni ſubſequuntur peſtilentes, calamitoſi, infames, pernicioſi
Reipublicę, bonis maliſꝗ omnibus. Quidam noſtratium, ultima fata impende=
re orbi terrarum, rebuſꝗ, & Chriſtum Regem Cœli, in maieſtate aduenturum
eo ſeculo opinati ſunt, ſcriptiſꝗ prodiderunt. Fuit tempeſtas ſinè concitatiſsi=
ma crebris bellorum tumultibus, turbulentiſsima ciuilium armorum procellis,
continua principum mutatione inſignis, quorum maxima pars ſæui, truculenti,
auari, cædis, ſanguiniſꝗ auidiſsimi: ſtupris, ganeis dediti: flagicijs ſupra captum
humanū (quæ mihi apertè nominare religio eſt) polluti. Virtutum literarumꝗ
hoſtes, optimi cuiuſꝗ capitales inimici. Quos etſi ſuprema illa Maieſtas, ſaluta=
ribus patronis, ſed admodum paucis, interpolarit, ne omnino periret Romanū
Imperium, parum tamen hij proficere potuerunt, breui rerum potiti, peremp=
ti, trucidatiꝗ ſunt: poſthabita tum Senatus, populiꝗ Romani authoritate. Tur=
ba militaris ſubitò principes dedit: ſubito eodem ſcelere ſuſtulit. Imperium
enim cauponari ſolebant: ita omnes Cæſares, ui, fraudeꝗ perierunt: ſine diſcri=
mine iuxta boni, maliꝗ. Prætereo latronum bella, Triginta Tyrannos, qui
per diuerſas orbis partes Rempublicam rapuerunt, dilacerarunt, uexarunt. Illu=
ſtriſsimus quiſꝗ atꝗ ditiſsimus ciuium interemptus eſt in Italia, & prouincijs.
Quæ pręter ſæuiſsimorum dominorum compilationes, à Germanis in Occi=
dente, à Parthis, Perſiſꝗ in Oriente, crebris excurſationibus uaſtatæ, direptæ,
exhauſtæꝗ ſunt, peſtilentia, fame, crebro laboratum. Roma incendio uaſtata,
ibiꝗ templum pacis incenſum. Nequaquam loqui, quæ ſentiebas: at ſentire, quę
loquebare, licebat. Ea infelicitas temporum erat: tot calamitatibus duraſſe Rem=
pub. aut omnino Romanum nomen, mirari ſoleo. Quid miſeris tum illis, qui
hæc omnia perpeſsi ſunt, animi fuiſſe credis? cum legenti duntaxat, ac obiter re=
uoluenti memoria, horrorem, & dolorem incutiant. O miſeranda, o lugenda
Reſpub. Romana, quam iure pilam fortunæ dixeris. Huccine uenere imbecilli=
tatis Romani rerum Domini, ut per mulierculas Victorinam in Occiduo ſole,
Zenobiā uero ad Eurum, ſeruati, armiſꝗ defenſi ſunt? Sub Diocletiano caput Zenobia
ſuſtulit Romana Maieſtas, quem parentem, conditoremꝗ aurei ſęculi rerum Victorina.
authores uocare ſolent. Iam inſcriptiones nomiſmatum, quæ in Boiaria reperi,
& inueni, Commodum ꝗ paucis ſubtexam. &c.

L. AVREL VERVS AVG ARMENIA
CVS TR POT P M COS II
S C.

MARC ANTONINVS AVREL VERVS
AVG IMP II COS TR P IIII.
S C.

IMP M AVREL ANTONINVS AVG
CONCORD AVG TR P XVI
COS III.

FAVSTINA DIVA AVG
FÆCVNDITAS.

FAVSTINA AVG
CONCORDIÆ.

DIVA FAVSTINA
ÆTERNITAS.

PIA FAVSTINA AVGVSTA
DIA VENVS VICTRIX.

COMMODVS XVIII.

M. AVRELIVS Commodus Antoninus imperauit annos tredecim: ſæuior Domitiano, impurior Nerone fuit. Ab aulico famulitio (quos mures, & tineas Imperator Licinius uocare ſolebat) corruptus eſt. Hij cũ uoluptates Vrbis crebro adoleſcenti commemorarent, perpulere eundem, ut cõtra monita parentis, contra conſilia amicorũ paternorũ, bellum à patre contra Germanos cæptum, & penè confectum, deſereret. Nam Germanos magnis pręmijs in amicitiam ſibi adiunxit, qui (ut ait Herodianus) periculorũ deſpicientes, aut populationibus, incurſibuſq́ꝫ uictum parant, aut propoſita mercede, pacem uenalẽ habent. Commodus igitur, ut pecunia, qua maxime abundabat, ſecuritatem redimeret, nihil Germanis, uidelicet petentibus, denegauit, Regibus Germanorũ addictus arma depoſuit, Romamq́ꝫ profectus eſt. Vbi omni flagitiorum ſcelere ſe contaminauit: crudeliſsimus in omnes, etiam ſuos fuit. Britannia (cuius duces Clodius Albinus & Iunius Seuerus) Dacia, Germaniæ in Gallia, eius imperiũ detrectarunt: omnia ſedata per duces ſunt. Maternus quidam cõquiſita ingenti latronum manu, grauiter Hiſpanias, Gallias, Italiam adtriuit: Romam quoq́ꝫ tentauit. Vbi proditus à ſuis occubuit. Romã incendium, fames, peſtilentia adflixit. Templum pacis combuſtum eſt. Tandem electus cubicularius Q. Ælius Lętus, Pręfectus pretorio, Martia concubina, aduerſus Cõmodum conſpirant: ueneno primo hominem adgrediuntur. Quod cum parum proficeret, per Narciſſum Athletam, cum quo exerceri ſolebat Commodus, ſtrangulatus eſt: Anno ætatis triceſimo ſecundo. Sic fecit, ſic paſſus eſt. Nomen eius ex omnibus monumentis eraſum. Legatus in prouincia Vindelicorum, quã Boij tenent, fuit Septimius

Maternus.

Seuerus,

Seuerus, poſteà Roma potitus: canitur adhuc apud nos: Apollonius Senator Romanus, accuſatus à ſeruo, quod Chriſtianus eſſet, iuſſus religionis rationem reddere, inſigne uolumē primus latinorum Romana lingua de religione noſtra ſcripſit: & in Senatu recitauit, ſecuriq; percuſſus eſt ſententia Senatus, ob pietatem in Chriſtum. Vetus enim lex erat, Chriſtianum delatum, niſi negaret Chriſtum, non dimittendum, ſed capite plectendum eſſe. Apollonius.

COMMODVS ANTON AVG TR P IMP S C COS IIII.

M.COMMODVS ANTONINVS AVG PIVS BRIT. P M TR P X IMP VII COS II P P.

PERTINAX XIX.

PVBLIVS Ælius Pertinax obſcuris crepundijs apud Ligures natus, eruditiſsimum Grammaticum Sulpitium Apollinarem audiuit. Poſt quem Grammaticen profeſſus, ludum aperuit literarium. Vbi cum minus lucri eſſe uideret, ad militiam ſe contulit, egregiè operam rebus bellicis nauauit, à Marco amatus, in Senatumq; electus. A Commodo, legatus in Britanniam miſſus eſt: eam, & exercitus in ea alium Imperatorem flagitantes pacauit. Deinde à Commodo præfectus Vrbis creatus eſt. Interfecto Commodo, percuſſores Commodi ei Imperium obtulerunt. Quod Senatuſconſulto accepit. Spes erat omnibus, per eius uirtutes reſtitui poſſe omnia. Verum Vrbanæ cohortes, prætorianiq; milites, Imperatorum cuſtodiæ adhibiti, rapinæ, ſtupris, ganeæ ſub Commodo adſueti, ſanctitatem Pertinacis ferre non potuerunt: impetuq; in Palatinas ædes de improuiſo facto, quinto Calendas Apriles Imperatorem trucidarunt. Vixit annos LX. M VII. D. XXVI. Imperauit menſes duos, dies quinq; & uiginti. Sub idem tempus Victor primus Pontifex Romanus, de religione noſtra latine commentatus eſt: ſecundus poſt Apollonium Theologus factus. Victor. R. P.

IVLIANVS XX.

DIDIVS IVLIANVS Seuerus Mediolanenſis, Iureperitus, ingenti pecunia emit à militibus prętorianis Imperium. Nam cum hij Pertinacem occidiſſent, uenale Ro. Imperiū proſcripſere. Flauius Sulpicianus Conſul, præfectus Vrbis, ſocer Pertinacis, et Iulianus licitati ſunt. Cumq; ille ſuſpectus ob adfinitatē occiſi Imperatoris, militibus eſſet, & hic plura promitteret, admiſſus in caſtra, Imperator ſalutatur. Hinc primum corrupti militum mores, auaricia latius ſerpente, uſq; ad contemptum, & ſanguinem Imperatorum, initium cauſaq; militibus fuit in poſterum, ut quam turpiſsimi, contumaciſsimiq; euaderent. Iulianus ſtipatus militari turba in Senatum ueſpera uenit, factoq; ſenatus conſulto Imperator adpellatus eſt. Verum exercitus cæteri, qui limites Imperij cuſtodiebant, Iuliani ſcelus deteſtabantur, in eius uerba iurare detrectabant:

quod Imperium emiſſet, & eius fraude Imperator Pertinax Cæſar Auguſtus (cuius uirtutibus maieſtatem Romanam inſtauratum iri ſperarant) perijſſet. A Germanis exercitibus apud Rhenum in Gallia Clodius Albinus Legatus Britanniæ, iuxta Danubium in Norico Septimius Seuerus, Cæſares declarantur. Seuerus Romam infeſto agmine petit, Rauennatem claſſem occupat. Inde recto itinere ad Vrbem armatus cum Germanorum auxilijs tendit. Quod ubi Iulianus accepit, rogauit Senatum, ut Virgines Veſtales, cęteri ſacerdotes, cũ Senatu obuiã exercitui Seueri prodeant, prętentis infulis, ſacriſq; pro Iuliano orent: uitamq; impetrent precariã. Fauſtus Quintillus Conſularis, Augur contradixit, aſſerens, non debere imperare eum, qui aduerſario non poſſet reſiſtere. Sententiã huius Senatus ſecutus eſt. Iam Seuerus Romæ adpropinquabat: & præmiſerat literas, quibus Imperatoris Pertinacis percuſſores ſeruari iubebat: Senatuſq; authoritate Iuliano Imperium abdicatum. Statim Seuerus Imperator adpellatus eſt. Miſsiq; à Senatu, quorum cura, per gregarium militem in palatio occiſus eſt Iulianus, ab omnibus deſertus: ætatis anno ſexto, & quinquageſimo, ſuper menſes quatuor. Imperauit menſes duos, dies quinq;. Corpus à Seuero redditum eſt Manliæ Scantiliæ uxori eius, &c.

Clod. Albinus

SEVERVS XXI.

SEPTIMIVS Seuerus Pertinax, à Legionibus Germanicis apud Carnuntũ Pannoniæ oppidum, ſiue, ut alij ſcribunt, Sabariæ, Imperator ſalutatus eſt, Idibus Auguſti, anno orbis ſeruati, Centeſimo ſuper quartũ, & nonageſimum: ſtatimq; Pertinax cognominatus, quaſi ultor Pertinacis Auguſti: ab omnibus receptus eſt. Germanos muneribus, & donis pacauit, ac ſibi coniunxit. Extant de eo carmina uernacula lingua ſcripta in Bibliothecis. Prætorianas cohortes exauthorauit armis, ueſtibus, militaribus ornamentis exuit: intra centeſimum ab Vrbe lapidẽ apparere uetuit. Imperatorem Pertinacẽ contra uoluntatẽ militum in numerum Deorũ retulit. Arma contra Nigrũ (qui in Oriente ſe Imperatorem uocarat) moturus, ne duplici bello implicaretur, Clodium Albinum Britanniæ Legatum, Cæſarem à militibus iam adpellatũ, ipſe quoq; Cęſarem deſignat, atq; declarat. Victo Nigro (quippe inuida eſt ſocietas regni) omnem Martis impetũ in Albinum (quem ante conſortem Imperij fecerat) conuertit: ipſum apud Lugdunum deuicit Galliæ oppidum. Ambobus capita abſciſſa, piloq; circumlata: amborum liberi occiſi, uxores necatæ, amici interempti, bona fiſco addicta ſunt. Rebus bellicis omnium principum clariſsimus fuit Seuerus, Perſas, Parthos, Arabas, Britannos ſuperauit. In Britannia, uallum, murumq; per tranſuerſam inſulam utrinq; ad Oceanum duxit: ab hoſtium incurſatione Romanos muniuit fines. Græcis literis, latiniſq; eruditiſsimus: uitam ſuam priuatam, & publicam ad fidem ſcripſit, ſolum crudelitatis uitium excuſans. Ingentia animi bona perfidia, fraude Punica, (nam ſolus Africanorum humili loco natus imperauit) auaricia, & crudelitate contaminauit. Plus quam quadraginta Vrbis Romæ ſummos uiros, Conſulares, & Prætorios indicta cauſa occidit. Hiſpanorum, & Gallorum proceres innumeri perempti: multæ etiam mulieres illuſtres interfectæ, omnium patrimonia publicata ſunt. Itidem de Chriſtianis ſanxit,

quàmobrem

quàmobrem in nos ſæuitum eſt. Leonides pater Origenis, deuotus Chriſto maluit occidi, quam fidem datam Deo authori uitæ frangere. Sub idem tempus Q. Septimius Florens Tertulianus Africanus, & Carthaginenſis ſacerdos, præceptor Diui Cypriani, primus poſt Victorem, & Apollonium latinis literis ueritatem philoſophiæ Chriſtianæ illuſtrauit. Omni genere literarum peritus, acumine ingenij, & rerum eruditione facile cæteris pręſtat. Cauſam religionis noſtræ adſerendę plenè perorauit in eo libro, cui apologetico nomen eſt. Primus latinorum qui quidē extet Theologus. Vixit Seuerus annos undenonaginta, imperauit duodeuiginti: morbo grauatus, orationē Saluſtij, qua Micipſa filios ad concordiā hortatur, Antonino maiori filio miſit. Vltima eius fuere uerba: Turbatam Rempub. accepi, pacatam etiam Britanis domitis, relinquo, ſenex & ęger pedibus firmum Imperium Antoninis meis relinquo, ſi boni fuerint: imbecillū, ſi mali. Obijt in Britania. De eo ita Senatus iudicauit: aut naſci non debuiſſe, aut mori: quod & nimis crudelis, & nimis utilis Reipub. uideretur. Tertulianus.

IVLIA MESA AVG
SECVLI FELICITAS.

HEL SEP SEV PER AVG COS II
BONÆ SPEI.

SEVERVS AVG PAR MAX
RESTITVTOR VRBIS.

SEP SEV PER AVG COS II
INVICTO IMP.

SEP SEV PERT AVG
COS II P P P M TR P III

CARACALLA XXII.

M. AVRELIVS Antoninus Baſsianus Caracalla, ita à ueſtimēto demiſſo uſq; ad talos, quod populo dederat, cognominatus, filius Seueri Imperatoris. Fratrē ſuum Getam Antoninū interemit, ut ſolus rerum potiretur: eundem in numerum deorum retulit, Sit diuus (inquit) dum non ſit uiuus. Inter cœnandum interfecit Serenum Sammonicū, uirum ea tempeſtate doctiſsimū, cuius medicinalia uerſibus conſcripta extant. Æmilium Paulū Papinianū, pręfectū prætorio, aſylum Iuris, & doctrinę legalis theſaurum, ſecuri percuti in conſpectu iuſsit, q̄d parricidiū diluere oratione recuſaret, adfirmans, nō tam facile parricidiū excuſari poſſe, q̄ fieri. Iuliam nouercam uxorem duxit, quæ pulcherrima fuit. Ea cum per negligentiam forte fortuna maxima corporis parte ſe nudaſſet, conſpecta eſt à priuigno: qui libidinis impatiens dixit ad eam, Si liceret, uellem: ipſa reſpondit, Si libet, licet: Imperator es, leges dare ſoles, Non accipere. Ita parricidio inceſtum iunxit, & uxorem duxit, cuius filium interemerat. Germani

tum

tum Danubio ſuperato, Rhetias Vindelicias, prouincias quas incolimus, uaſtant, diripiunt. Caracalla ad Danubium proficiſcitur, Germanos omnes ſibi adiungit, atq; in amicitiam conciliat, ampliſsimis proſequitur largitionibus. Ex illis bellorum ſocios, & cuſtodes corporis ualidiſsimum quemq;, & pulcherrimum adſciſsit. Sæpe etiam Romano cultu depoſito, Germanicam ueſtem induit: flauã Cęſariem (ſicut Germanorũ capilli ſunt) capiti imponens. Germani eum mirifice dilexerunt. Pergens inde à Danubiano limite, per Thraciam, & Macedoniam in Orientem tendit, & Ægyptum. Vnde ad Euphratem contra Parthos mouit, quos fraude uicit. Inde Meſopotamia, medio itinere inter Edeſſam, & Charras, dũ

Caracallæ mors. leuandæ ueſicæ gratia, ex equo deſcendiſſet, à Martiale ſtratore ſuo, cuius fratrẽ indicta cauſſa occiderat, per latus cõfoſſus interijt. Conſcius cædis, & author fuit Macrinus præfectus prætorio, qui poſt imperauit. Germani, quibus delectabať Caracalla, & cuſtodibus corporis utebatur, propiores cæteris, primiq; facinus conſpicati fugientem Martialem conſecuti, miſsilibus confodiunt. Occiſus eſt Caracalla octauo Idus Aprilis, natali ſuo, Imperij anno ſexto, uitæ tertio & quadrageſimo. &c.

SEPT GETA CÆS PONT M
PRINC IVVENTVTIS.

SEPT GETA CÆS.

Columna lapidea Oenobrigæ (urbs eſt Noricorum) cuius is titulus.

IMP CÆSAR M AVRELIVS ANTONINVS.

MACRINUS XXIII

OPILIVS MACRINVS, homo nouus, obſcuriſsimè natus, occiſo Imperatore Antonino Caracalla (cuius præfectus prætorio fuerat) cum filio Diadumeno, quem Antoninum nuncuparunt, rebus Romanis imponitur. Aliquot prœlijs Parthos fudit: deinde cũ Artabane Rege eorum pacem fecit. Antiochię ſubſtitit, Romam cum ſuo periculo uenire tardauit. Imperauit annum unum menſes duos: à militibus, cum luxuriam eorum, atq; auiditatem comprimere conaretur, cũ filio occiditur, in ſuburbano Chalcedonis urbis Bithyniæ. Iam milites cędibus, & ſanguine Cæſarum imbuti, ſimul luxuria perditi, auaricia & pecuniæ ſtudio deprauati, omnia uenalia habere cęperunt. Vbi nummorum maior, auriq; fulgor adfulſit, continuo conſiliũ inire principis mutandi: in eumq; ſummam rerum transferendi, qui plura largiturus ſperabatur. Veriſsime de Romano milite Lucanus ſcribit.

Nulla fides, pietaſq; uiris, qui caſtra ſequuntur:
Venaleſq; manus, ibi fas, ubi maxima merces.

HELIOGABALUS XXIIII.

M. AVRelius Antonin⁹ Baſsianus Varius Heliogabal⁹, monſtrũ potius, quàm homo

homo, Romanam maieſtatem biennio, & menſibus octo polluit, cui Nero comparatus, bonus eſt. Quomodo uenerit ad Imperiũ, aperire neceſſe eſt:ut uideamus, quibusnã dominis Italica uirtus, Romaq; caput mundi ſeruierit. Mœſa Varia ab Emeſa ciuitate Phęniciæ, ſoror fuit Iuliæ Auguſtæ uxoris Septimij Seueri Auguſti. Quamobrem apud ſororem in aula, ſub duobus Cęſaribus uerſata eſt. Habuit duas filias Semiamiram, & Mammęam: hæc ex Vario marito peperit Alexianum Arcenæ, quæ urbs eſt Syriæ: illa cõſtuprata in palatinis ædibus à Caracalla genuit Heliogabalum, Varium cognomine, quod uulgo conceptus credebatur. Macrinus imperio potitus, mulierem aula exegit, domumq; relegauit. Milites pecunia, quam ſolam ſpectabant à Mœſa, quæ ditiſsima erat, inescati, eius nepotem Heliogabalum, ut filium Antonini Caracallę Auguſti, annum agentem quartumdecimum, Imperatorem, & Auguſtum ſalutant, M. Aureliũ Antoninum nuncupant: declarato conſobrino huius Alexiano Cæſare: quem Alexandrum nominarunt. Interfectoq; Imperatore Macrino cum filio Romã contenderunt. Vbi quæ ſcelera, quæ flagicia Heliogabalus commiſerit, fas non eſt, & pudet dicere. Ne nomina quidem Germanis cognita ſunt: ſed ſimilem exitum uitę inuenit, ut uixit, ita interijt. Milites ſui, facto impetu, in latrina, ad quam confugerat, eum occiderunt: cum ipſo matrem, auiam, ſeruos pariter, & miniſtros ſcelerum trucidant. Corpus eius per publicum, per uias, per ſpacia Circi tractum, & in cloacam abiectum. Nouiſsimè cum anguſtior eſſet cloaca, quam ut cadauer reciperet, inde ad Tiberim pertractum, in flumen pręcipitatur, annexo pondere, ne fluitaret, aut emèrgeret, neue unquam ſepeliri poſſet. Vnde nec poſt mortem contumelia caruit, uulgo Tracticius, Tiberinuſq; cognominatus. Nomen eius ex monumentis Senatuſconſulto eraſum eſt: uixit annos ſedecim. Neſcio quo fato Germani ſub eo quieuerunt: forſan nemo literarum memoriæ commendauit: aut ſiquidem ſcriptum fuerit, perijt incuria, ut plęraq; temporum. Nam bellum Heliogabalum optaſſe authores habeo. Nam cum Marcomanis bellũ inferre cuperet, dictum eſt à quibuſdam: carminibus, & cõſecratione, iuſſu Marci Antonini, Marcomanos populoRomano deuotos eſſe, nec unq; fore hoſtes. Quæ cum inquireret, ſuppreſſa ſunt. Conſtabat enim ob hoc conſecrationem quęrere, ut eam recantaret, ſpe belli concitandi, & idcirco maximè, quod audierat reſponſum fuiſſe, ab Antonino bellum Marcomanicum finiendum eſſe. Prætterire non debeo, nempe res admonuit, alium Cæſarem, alium Auguſtum, fuiſſe apud ueteres. Auguſtus princeps erat, quem Sena- *Auguſtus qui.*
tus comprobarat, & rerum habenas moderabatur: quem nunc à Romano Pontifice inunctum uoce latina Imperatorem, patrio ſermone Cæſarem, nuncupa- *Cæſar qui.*
mus. Cæſares dicti ſunt, quaſi quidem principum, & Auguſtorum filij, & deſignati Auguſtæ Maieſtati hæredes, atq; ſucceſſores: nunc Reges Romanorum uocare ſolemus: maiores Francorum nominabant, quaſi Franci Occidentales Delphinos nuncupant.

ALEXANDER XXV.

M. AVRELIVS Septimus Alexander Seuer⁹, ante Cęſar deſignat⁹, Imperium

rium cum Auguſti nomine à Senatu accepit: peſti generis humani, adoleſcens ſane optimus, domi foriſq; iuxta clariſsimus ſucceſsit. Qualem poſt Auguſtum Reſpub. non facile habuit. Viuum uirtutum exemplar, quibus enarrandis, libet immorari. Primum adulatores, paraſitos, exoletos, acroamata, eunuchos, & huiuſmodi peſtes principũ, aula amouit, uendiditq;. Dominum ſe appellari uetuit. Amauit literatos omnes uehementer, eos formidans, ne de ſe aſperius quid in literas mitterent. Literas græcas, & latinas impenſe coluit: Græca tamen facundia plus ualuit. Verſu non inuenuſtus: Vitas bonorum principum carmine cõplexus eſt. Ex Græcis legit Platonem, ex Latinis Ciceronem, ſæpius in libris officialibus, & maximè de Republica. Legit item Horacium, & Vergilium, quem Platonem poëtarum uocare ſolebat. Doctis ſalaria inſtituit, Grammaticis, Rhetoribus auditoria quoq; decreuit: quibus pauperum filios, ingenuos modo, cũ annonis dari iuſsit: quemadmodum & apud nos, in pleriſq; Academiĳs, noſtro æuo Imperator Maximilianus factitauit. Conſtituit & annonas oratoribus in prouinciĳs, quos uenales linguæ non eſſe, ſed gratis agere conſtitit. In conuiuio priuato legebatur ei ad menſam. Conuiuiĳs ſemper adhibuit doctos, ut haberet confabulationes literatas: quibus ſe recreari, ac paſci dicebat. Ad Atheneum Romæ frequens itauit, ut audiret poëtas, oratores, Græcè, Latine recitantes. Feſſo rebus publicis, & ſolicitudine ſumma illa oblectatio fuit, catulorum cum porcellis luſio: aut perdicum: auicularum ſurſum deorſum uolitatio. Bene meritos de Repub. ſcripros habuit: & cui, & quæcunq; largitus eſt adnotauit: adiecto nomine eius, in quem munificus fuerat. Et ſi quem ſciuit, qui aut nihil petierat, aut non multum acceperat, eundem ultro uocauit, hiſceq; uerbis compellauit. Quid eſt, cur nihil petis? an me uis tibi fore debitorem? pete ne priuatus de me queraris. Aňæmaton eius Imperium fuit, hoc eſt citra ſanguinem imperauit. Amicos optimos habuit, quorum conſilio, & opera, in bello, in ocio, in negocio uſus eſt. Domitianus, Vlpianus, Tyrius, Magiſter epiſtolarum, & ſcrinĳ fuit: iureperitiſsimus. Itidem Iulius Paulus legum conſultiſsimus: & ceteri Papiniani diſcipuli, iuris profeſſores, arcta familiaritate, & conſuetudine Alexandro coniuncti fuerunt, quorum nomina hæc ſunt: Pomponius, Martianus, Calliſtratus, Hermógenes, Alphenus, Africanus, Florentinus, Venuleius, Tryphonius, Metianus, Celſus, Proculus, Modeſtinus. Hiĳ adhuc nominantur. Nemini malo ad ſalutandum principem aditus in aulam patuit: per preconem in ueſtibulo prætoriĳ dicebatur: Nemo ingrediatur, qui ſe non innocentem nouit. Ne ſalutet, qui ſcit ſe eſſe furem. In animo habuit ómnibus officiĳs, & Magiſtratibus propriam ueſtem dare, ut ex ueſtitu dignoſcerentur. Inuitos, nõ ambientes Reipub. admouit. Sapientibus, quos cõſulere ſolitus fuit, ſpacium dedit ad cogitandum, ne non meditati dicere de Reipub. ingentibus rebus cogerentur. Quando de iure, & negocio Ciuili ambigebatur, ſolos iuriſprudentes, & diſertos adhibuit: ſi uero de re militari agebatur, milites ueteres, ſenes, benemeritos, locorum, bellorum, & caſtrorum peritos, & maxime eos, qui hiſtorias norant, rogauit. Inquirens ab his, quid nam in huiuſmodi re, de qua diſceptabatur, ueteres Imperatores uel Romani, uel exterarum gentium feciſſent. Vnumquemq; agere, quod noſſet, iuſsit: habere militares ſuas adminiſtrationes, habere literatos dicebat. Diligentiſsimus fuit, cui nemo poſſet imponere; & ſi quis urbanè tentabat, intel-

lectus

lectus mox dedit pœnas. Daturus Rectores, præpoſitos, procuratores, nomina eorum proponebat publicè, hortabaturq́ populum, ut ſi quid criminis quiſpiã eorum, quorum nomina edita erant, haberet, manifeſtis probaret accuſator reſbus: quod ſi non argueret, capite lueret pœnam. Graue enim eſſe dictitabat, id non fieri in prouinciarum rectoribus, quibus & fortunæ, & hominum ſalus committerentur. Quod Chriſtiani factitarent in prædicandis ſacerdotibus, quum hi initiandi forent. Alexander porrò in templo ne guttulam quidem, aut bracteolam auri poſuit: ſuſurrans illud Perſianum, in ſanctis quid faciat auſrum? Idem Chriſtum ut Deum coluit, eiq́ templum ædificare, ac eundem inſter deos publicè recipi uoluit. Verum legum uetus erat decretum, ne quis Deus ab Imperatore conſecraretur, niſi a Senatu probaretur. Chriſtianos fieri paſſus eſt. Qui cum publicum locum occupaſſent, quem popinarij ſibi deberi diceſbant, reſcripſit, melius eſſe illic quoquo modo Deum coli, quàm popinarijs deſdi. Clamabat ſæpius, uis ab alio pati, quod alteri facis? Audierat enim à Chriſtianis, & memoria retinebat, idq́ per præconem, cum aliquem emendabat, dici iuſbebat, Quod tibi non uis fieri, alteri non feceris. Quam ſententiam adeò proſbauit, ut & in palatio, & in publicis operibus præſcribendam curaret. Hæc niſmirum lex Dei eſt, quæ omnes iuſtitiæ numeros complectitur, cui, ut diuinæ, omni deuotione parendum eſt, ſiquidem Dei diſcipuli, templaq́, & immortaſlitatis candidati ſumus. Nos ipſos in altero cogitemus. Nam in hoc religionis, & ſacræ Philoſophiæ ſumma conſiſtit, ut non facias alteri, quicquid ipſe ab altero pati nolis. Qui hanc legem ſequitur, ſupra omnes leges eſt: quæ nihil ſine moriſbus (ut ait Flaccus) uanæ proficiunt. Et tam multæ, tam obſcuræ ſunt, ut neq́ legi, neq́ intelligi queant niſi à paucisſimis: qui cum æquisſimas habent leges, iniquisſimis tamen uiuunt moribus. Id quod & in protritum prouerbium, uel uulgo imperito ceſſerit. Tabellarium Alexander, ut ad rem redeam, qui falſum cauſæ breuem retulerat, inciſis digitorum neruis, ne unquam eam ſcriberet, deſportauit. Veturium Thurinum familiarem (quod ſolitus hic erat ſuffragatioſnem uendere, dictitans in ſua poteſtate eſſe Imperatorem, quum nihil ad ipſum referret) ad ſtipitem in foro ligatum, fumo necari iuſſit, cum hoc elogio: fumo pereat, qui fumum uendit. Militarem quoq́ diſciplinam diligentisſimè tenuit: quaſdam legiones, quod laſciuirent licentius, integras exauthorauit. Item cum quandam aniculam adfectam iniurijs à milite audiſſet, exauthoratum eum miſlitia, ſeruum anui dedit, ut ipſam paſceret, quod carpentarius eſſet. Et cum doleſret hoc commilitonibus, terruit eos, perſuaſitq́ omnibus, ut modeſtè ferrent. Cæterum milites, & eorum annonam diligenter curauit: Tribunos, qui per ſtellaturas milites defraudaſſent, capitali ſupplicio affecit. Inualuit & apud nos ſtellaturæ crimen in aulis principum. Milites ditauit, quòd egeſtas ad omne facinus armatum impelleret. Artaxerxem potentisſimum Perſarum Regem (qui interfecto Artabano, cum omni familia, regum maximo, regnum à Parſthis ad Perſas tranſtulit) deuicit, centum & uiginti millia Perſarum occidit: de Perſis ſpectabili pompa triumphauit. Trecenti Elephanti turriti, cum ſagittaſrijs, & ſagittarum onere capti, ducenti interfecti: falcati currus mille ablati Perſſis, inter amnes Tigrim, & Euphratem: prouinciæ receptæ, quas Artaxerxes deuaſtarat. Dum hæc in oriente geruntur, Germani Rhenum Danubiumq́

Veturius Thurinus.

Stellatura ſinantiæ.

P transgre-

transgrediuntur, in fines Romanos hoſtiliter intrant, oppugnántq; exercitus ripis inſidentes, atq; cædunt. Deinde per uicos, & urbes diſcurrunt; Gallias uaſtationibus diripiunt, Italiæ ceruicibus imminent. Hæc ubi Alexandro Antiochiæ tum agenti literis nunciata ſunt, continuo profectionem edicit: & compoſitis rebus in Oriente, præſidio firmatis limitibus Imperij, & ripis Euphratis atq; Tigris, Ipſe cum reliqua omni multitudine, apparatu quam maximo, aduerſus Germanos properat: Barbaraſq; Orientis nationes, quæ ſagittis plurimum ualent, Armenios, Oſdroenos, Parthos: item Mauros iaculatores optimos ſecum ducit. Confecto celeriter itinere, Romæ cum maximo omnium gaudio excipitur: Triumphoq; pulcherrimo acto, ſeptimo Calendas Octobris apud Senatum de rebus geſtis uerba fecit. Poſt hoc cum ingenti gloria comitante Senatu, Equeſtri ordine, omni deniq; populo, circumfuſis undiq; mulieribus, & infantibus, pedes Palatinas ædes conſcendit. Retro currus Triumphalis à quatuor Elephantis trahebatur: portabaturq; manibus hominũ Alexander, uixq; illi per quatuor horas ambulare permiſſum. Vndiq; omnibus adclamantibus; ſalua eſt Roma, quia saluus eſt Alexander. Poſt hæc ad ripam Rheni arma mouet, deducentibus eum cunctis per centum, & quinquaginta millia paſſuum. Erat autem grauiſsimum bellum Reipub. Alexander Moguntiacum iam uenerat, ibi res ad bellum huiuſmodi neceſſarias comparat. Pontem ibi primo iunctis inter ſe nauibus in Rheno fecit: ut per eum exercitus tranſgrederetur in Germaniam Magnam, quo iam Germani deprędatis Gallijs conceſſerant. Huic bello intentum, milites fraude Maximini, Tyronum præfecti, qui eos grandibus

Alexandri interitus.

pollicitationibus ineſcarat, Alexandrum cum paucis agentem in uico Sicilia in agro Mogontino, interficiunt. Mammeamq; matrem eius contrucidant. Matrem auaritiæ, filiũ, quod ut pupillus mulieri nimis imperioſe obſequeretur, accuſabant. Imperauit Alexander tredecim annos, dies nouem, uixit annos undetriginta, menſes tres, dies ſeptem. Hiſce temporibus Origenes ille maximus omnium, ſecundum legatos Chriſti (teſte Hieronymo & Auguſtino) ueritatis diuinæ aſſertor, magna fama, maiori gloria, cæleſtes literas interpretatus eſt: & Philoſophiam Chriſtianam, magna auditorum frequentia publice docuit. Cultoribus quoq; deorum uenerabilis: ad Imperatores Romanos, Cæſares Auguſtos, matreſq; eorum in aulam uocatus, acceſsit. Ad eoſdem literas dedit. Omnibus eius uita, mores, ſtudium, doctrina admirationi fuerunt. Vindelicis tũ præſediſſe M. Iulium Philippum, Noricũ Arrabonæ natũ, qui poſtea imperauit,

Vicus propè Mogontiam, Germanice Sighling, hunc Auentinus Siciliam uocat.

Bathauia.

in annalibus Boiorum reperio. Boiodurũ Vindelicorum Bathauiam cognominauit: ſiue à confluentibus trium maximorũ fluminum, qui ibi miſcentur: ſiue à ſtatione militari, q̃ ibi Bathaui populi Germanię habuerunt, empti à Romanis contra Germanos. Itidẽ Sycambros in Pannonia collocatos eſſe, à quib⁹ Sycambria dicta ſit, quæ nunc Buda, & Opha eſt, caput Vgrorũ, habeo quos ſequar.

Sycambria.

Buda. Opha.

IMP SEV ALEXAND AVG
VICTORIA AVG.

IMP ALEXANDER PIVS AVG
MARS VLTOR.

IMP C M AVR SEV ALEXAND
AVG TR P VI COS II P P.

IMP M AVR SEV ALEXANDER
S C.

IMP SEV ALEXAND AVG
COS III P P M TR P VIII.

IMP ALEXANDER AVG
MARS VLTOR.

MAXIMINVS XXVI.

IVLIVS MAXIMINVS in Thracia natus eſt, patre Gotho nomine Micca, matre uero Ababa, Alana genere. Primo paſtor, opilioq; fuit. Cum eſſet immani corpore, & robuſto ſupra quam credi poteſt (adeo ut Caligæ Maximini in prouerbium, in homines prodigioſæ magnitudinis, & ſtaturæ ceſſerit) in militiam adſcitus, iuſſus eſt ob uaſtitatem & fortitudinem corporis, inter ſtipatores à Seuero Imperatore in aula ſemper conſiſtere. Sub Seueri filio Caracalla, Tribunus militum fuit. Alexander cum quartæ legioni Tyronum, & deinde in perniciem ſuam toti exercitui præfecit. Fuit Maximinus ſæuus, truculentus, ad artes pacis, ciuileſq; res penitus rudis, ac barbarus: facie ruſticana planè, & deformi, & quæ (ſicut in numiſmatis adparet) præ ſe ferret ſæuitiam, & barbariem hominis. Bello tamen pręclarus. Militibus nemo principum plura largitus eſt: quorum fidem ut ſibi muneribus oppigneraret, deuotamq; redderet, nihil penſi habuit. Auarus, rapax, alieni adpetens: locupletiſsimoq; cuiq; per delatores inſidias tetendit. Conſcius humilitatis ſuæ ab omnibus ſe contemni ſuſpicabatur: Ita degeneres animos timor in præceps agitat. Perſuaſum habuit, non poſſe imperium, niſi crudelitate retineri. Omnem nobilitatem amouit, neminem clarum circa ſe paſſus eſt. Patrio inſtituto cædis auidiſsimus, pluſquam quatuor millia hominum immiſsis delatoribus, indicta cauſa, occidit. Sæuos, rapaces, & ſui quam ſimillimos prouincijs procuratores fiſci dedit. Qui per fas, nefaſq; pecunias extorquebant: opulentiſsimos quoſq; ad ſummam redigebant egeſtatem. Nec mitiores in templa deorum; & publicam pauperis uulgi annonam fuerunt. Priores principes, continuo poſteaq; Imperatores ſalutati erant, ad Senatum Romanum rem deferebant, petebantq; ut patres Conſulti authores fierent. Senatuſconſulto tum electus Imperator declarabatur. Primus Maximinus contentus conſenſu militari, citra authoritatē Senatus imperauit: ab exercitu electus: Vbi eius fraude, & crimine Alexander interemptus eſt. Iam enim milites inſueuerant, tumultuario iudicio Imperatores creare: eadem temeritate tollere Romanum Imperium; uelut ludibrium, pilaq; fortunæ, obſcuriſsimo, & humilimo cuiq;, præcipue per officia militaria, quaſi per gradus, aſcendenti, in propatulo expoſitum, direptui patuit.

Nemini non ad tantum faſtigium aſpirare licuit Opiliones, bubulci, Suarij, fabri ferrarij ad hoc culmen rerum euecti ſunt. Ne mulierculis quidem interclusa uia fuit, quo minus arriperent, & longius opinione omnium mordicus tenerent. Tantæ prædæ (ut ſunt animi mortalium auidi, & omnes ſibi eſſe melius malunt, quam alteri) plerıcꝫ omnes inhiabant. Inde pertinax genituræ ſtudium, ſomnia qualiacunqꝫ etiam nemo neglexit. Nullus omina, ſupra modum friuola contempſit: inſtigabant inſaniam hominum haruſpices, augures, Vates, Aſtrologi, conſulti. Pro ut Aquila temere conſpecta addixit, ueſtis donata, ſalutatio, pecus recens natum, ſedes locata, & huiuſmodi nugamenta arriſere: dictum, factumue ullum, & uentulus leuiſsime adflauit, ſpem ſibi orbis potiundi ſtultiſsimi mortalium fecere. Quæ res pluribus ſupremi periculi cauſa extitit. Pauci admodum nec citra periculum tamen, uoti compotes facti. Inter quos & Maximinus rerum potitus, cum Germanis uaria pugna dimicauit. Nonnunquam acie res gerebatur, ex qua Germani perſæpe haud impares Romanis abibant. Pulſi tamen numero militum Gallijs exceſſerunt. Liberatis Gallijs Maximinus collecto exercitu omni, bellum Germaniæ Magnæ tranſrhenanæ intulit, pontem tranſit, ſecuta ingens uis mortalium, præter Romanas uires, Mauri, Oſrhoëni, Parthi, Armenij, Arabes. Germani omnia in ſyluas, paludesqꝫ tranſtulerant: ibi in inſidijs deliteſcebant, erupturi ubi res poſtularet, atqꝫ hoſtes circumuenturi. Ad paludem quandam atrox prælium fuit. Maximinus temere ingreſſus ſtagnum, à Germanis circumuentus, & niſi eum equo inhærentem ſui liberaſſent, occidiſſet. Quadringenta millia paſſuum (ut ipſe apud Senatum gloriatur) longè lateqꝫ incendit uicos Germanorum. Et ſe altitudine paludum, ulterius tendere prohibitum iactitat. Dum hæc ad Rhenum geruntur, Germani Danubium accolentes, cum Sarmatis, Illyricum, Pannonias, Moëſias, traiecto Hiſtro, depopulantur, incendunt, diripiunt, legionesqꝫ oppugnant. Certior factus Maximinus, ad Iſteuones Rheni accolas oratores de pace mittit: qui pollicerentur, Romanum illis principem ex Germania quoqꝫ oriundum, quorum opus foret præbiturum, pecuniamqꝫ daturum magna copia. Germani conſueti auro pacem Romanis cauponari, facile conſenſerunt. Maximinus pacem, & fœdus ab illis emercatus, pacataqꝫ Germania, qua Rheno alluitur, in Pannoniam pergit cum omnibus copijs, accito etiam, & empto auxilio Germanorum contra Germanos (uti noſtro æuo Rex Celtarum factitare conſueuit) Sirmium maximam in ijſdem regionibus, in ripa Saui, urbem peruenit. Vbi quod hyems inſtabat, expeditionem uernam, in Germanos, Sarmataſqꝫ, meditabatur. Itidem minitans, exciſurum ſe ac ſubacturum Oceanótenus omnes Sarmatiæ, Germaniæqꝫ gentes. Religionis quoqꝫ noſtræ ſacerdotes, Myſtas, & doctores, uario cruciamentorum genere adflixit, neciqꝫ dedidit. Inter hæc exercitus in Africa defecit, fiſci procurator, qui ſtudio Maximini omnes ſpoliarat, à plebe ruſtica, & militibus occiſus eſt. Authores cædis, conſcij crudelitatis Maximini, quem laceſſerant, extrema tentare cæperunt. Gordianum proconſulem Africæ, ſenem, prudentem, & nobiliſsimum, octogenarium, inuitum, imperium ſumere ui cogunt: ipſeqꝫ adpellatur ab omnibus Afris, cum filio itidem
Tiſdrum. Gordiano nomine, apud oppidum Tiſdrum Auguſtus. Inde Carthaginem

Gordiani,

Gordiani, pater & filius proficiſcuntur. Vnde legatos Romam cum literis ad Senatum, populumq; Romanum mittunt, rem omnem, ut acta eſt, aperiunt: ſe adhuc incertos, fluctuanteſq;. Senatus iudicium expectare declarant. Legati ubiq; benigne auditi ſunt. Literæ in Senatu per Iulium Syllanum Conſulem recitatæ. Adpellati à Senatu Gordianus ſenex, & iuuenis Auguſti in odium Maximini. Interfecti deinde omnes delatores, omnes calumniatores, omnes amici Maximini occiſi ſunt. Cæſus eſt à populo Sabinus præfectus urbis, & Vitalianus dux militum prætorianorum: omnis ſex Maximinianæ crudelitatis deleta, capti, occiſi, tracti, in cloacamq; abiecti, tantum odium apud omnes Tyranni erat. *Iulius Syllanus.*

IMP MAXIMINVS PIVS AVG
PAX AVGVSTI.

GORDIANI XXVII.

AELII ANTONII Gordiani, Auguſti imperarunt annum unum, menſes ſex. Senatus ubi eos Auguſtos adpellauit, hoſtem Maximinum libere, aperteq; iudicauit. Viginti elegit duces, uiros Conſulares, qui regiones Italicas contra Maximinum, quiſq; ſibi ſorte adtributam, pro Gordianis tutarentur. Literæ deinde miſſæ ad omnes prouincias, ut communi ſaluti, libertatiq; conſulerent. Quæ auditæ ſunt ab omnibus: ubiq; amici, adminiſtratores, duces, Tribuni, milites partiũ Maximini interfecti ſunt: ſtatuæ Maximini deiectæ, nomen eraſum eſt. Ciuitates perpaucæ hoſti publico fidem ſeruarunt: proditiſq; ijs, qui miſſi fuerant, ad Maximinum per indices detulerunt. Literarum Senatus exemplum hoc fuit. S P Q R per Gordianos principes, ab illa triſtiſsima bellua liberari cæptus, proconſulibus, præſidibus, legatis, ducibus, Tribunis, Magiſtratibus, ac ſingulis ciuitatibus, & municipijs, & uicis & caſtellis ſalutem (quam nunc primum recipere cæpit) dicit. Dijs fauentibus, Gordianum proconſulem, uirum ſanctiſsimum, & grauiſsimum Senatorem, principem meruimus. Non ſolum illum Auguſtum adpellauimus, ſed etiam in ſubſidium Reipub. obtinendæ, & ad ſcelera defendenda, & ad illam belluam, atq; illius amicos, ubicunque fuerint, perſequendos. A nobis etiam Maximinus cum filio ſuo hoſtis eſt iudicatus. Vbi hæc nunciata ſunt Maximino, diuiſo ingenti ſtipendio militibus, accitis Germanis in ſocietatem, quorum haud contemnendus numerus erat, & quos ſemper ante primam aciem collocare ſolebat, ad Italiam Romam uerſus, infeſto, hoſtiliq; animo contendit. Dum in itinere eſt, Capellianus partium Maximini Mauros regens, quod Gordianus ſucceſſorem ei dederat, comparato exercitu, cum Gordianis congreſſus eſt. Victi Gordiani, filius in bello perijt, pater laqueo uitam finiuit. Tunc Capellianus uictor, ut præſeferebat pro Maximino, omnes aduerſæ partis interemit, proſcripſit, urbes ſubuertit, fana diripuit, donaria militibus diuiſit: animoſq; mi-

litum ſibi conciliauit, clanculum adfectans Imperium. Interemptis igitur in
Africa Gordianis patre & filio Auguſtis cum Maximinus furens ad urbē pro-
peraret, Senatus trepidus ſeptimo Calendas Iunias coit, conſulturus Reipub.
Ibi ex Vectij Sabini concione duo principes delecti ſunt, Maximus Pupienus,
& Clodius Balbinus: quorum unus res domeſticas curaret, in urbeq́ reſide-
ret: alter obuiam cum exercitu Maximino pergeret. Communi deinde Se-
natus, populiq́ Romani conſenſu, illi duo Auguſti adpellantur. Gordianus
adoleſcentulus, quartumdecimum agens annum, filius Gordiani iunioris, oc-
ciſi à Capelliano, Cæſar deſignatur, declaraturq́. Ita tres principes contra Ma-
ximinum electos ad Palatinas ædes, ſtipatos armis, deduxerunt. Deinde Gor-
diani ambo in Diuos relati ſunt.

GORDIANVS CAESAR
XXVIII.

MAXIMVS PVpienus, Clodius Balbinus Auguſti, Gordianus a-
doleſcens Cæſar, imperarunt ſimul anno uno. Continuo ubi electi ſunt,
omnibus uiribus ad reſiſtendum Maximino, neruos intenderunt. Nihil
prætermiſſum, quod ad profligandum hoſtem publicum, ad tutandam Ita-
liam pertinere uidebatur. Tracta ſunt & Germanorum (quibus maxime
fidebant Romani) robora in partes, Imperatorum, & urbis cuſtodiendæ cau-
ſa. Balbinus cum Gordiano Romæ ſubſtitit. Maximus uir bellicis rebus præ-
clarus, & qui Germanias, quæ ſunt in Gallia, rexerat, cum exercitu, & copijs
militaribus Germanorum, profectus eſt Rauennam. Ibi quæ ad bellum ſpe-
ctabant, comparauit, ut paratus Maximino occurreret: qui iam fines Italiæ
adtigerat, & Hæmonam Coloniam Pannoniæ extremam, Italiæ primam, ua-
cuam cultoribus, patentibus portis intrarat, ubi ædificijs incenſis, Aquileiam,
quæ inde ſex, & ſeptuaginta millibus paſſuum aberat, quadrato agmine pro-
Maximini interitus. greditur. Aduenienti Aquileienſes portas clauſere. Capta eſt urbs obſideri,
cum iam orbis terrarum in odium Maximini conſpiraſſet. Milites eius quieſcen-
tem meridie, tertio poteſtatis anno in papilione, cum filio obtruncant. Cada-
uera in profluentem proiecta, capita contis præfixa Aquileiam, deinde Romam
miſſa: inſultante populo in campo Martio exuſta ſunt. Ita rebus proſpere ge-
ſtis, pacatiſq́ omnibus, Romam cum exercitu Maximini, Maximus uenit. Gra-
tiæ Dijs actæ, omnium rerum obliuio decreta, militibus ſtipendia data, ab om-
nibus in uerba trium principum iuratum. Vbi cum adclamatum eſſet (ut mos
eſt gentis) ſapienter electi principes, ſic agunt per imperitos electi, ſic pereunt:
Milites ſe denotari, iniquo tulere animo, alioquin iam ipſis diſplicere Impera-
tores à Senatu ceruicibus impoſiti cœperunt: indolebant, & caſum eius, quem
ipſi delegerant. Hæc interim muſſitabant, expectabantq́ occaſionem. Non
animus tollendi inuiſos principes, ſed locus deerat, quem fortuna tandem ſub-
miniſtrauit. Nam Germanos, qui ſtipabant latera principum, metuebant.
Fama erat Parthos orientem uaſtare, Germanos Danubij accolas, & Sarma-
tas, &

tas, & Scythas (quos proprio uocabulo Latini Dacos, Græci Getas uoca cant, Germana lingua Gothi ſunt) Moeſias, Hiſtrum, Illyricum excindere. Iamq; decretum erat, ut Maximus Perſas, Balbinus Germanos peteret, Gordianus Romæ remaneret. Cum igitur ludis Scenicis aulici omnes intenti eſſent, & ſoli Imperatores in Regia manſiſſent, ambos ſenes corripiunt, ueſte imperatoria exuunt, in caſtra raptare nituntur. Sed ubi Germanos, recognita, correptis armis in auxilium Imperatorum concurrere acceperunt, occiſos relinquunt. Gordianum Cæſarem manibus ſublatum in caſtra deducunt: Auguſtum conſalutatum. Germani ubi oppreſſos audierunt, quorum cauſa properabant, cum nollent irritum bellum pro uiris uita defunctum ſubire, extra mœnia urbis ad ſuos reuertuntur. Gordianus deinde princeps ab uniuerſis declaratus, ſolus Romanum ſuſcepit Imperium.

MAXIMVS CÆS GERM
PRINCIPI IVVENTVTIS
S C.

IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG
ÆTERNITATI AVG.

IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG
CONCORDIA MILIT.

IMP GORDIANVS PIVS FEL
AVG P M TR P III COS P P.

IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG
LÆTICIA AVG N S S.

GORDIANVS XXIX.

AELIVS ANTONIVS Gordianus, filius Gordiani Auguſti, qui in Africa in bello perijt, imperauit annos ſex, militum, Senatus, populi, omnium deniq; maximo fauore. Deliciæ generis humani cognominatus eſt, tanta indoles in adoleſcente erat. Duxit filiam Miſithei, uiri cum doctiſsimi, ac ſanctiſsimi: cuius prudentia (præfectus enim prætorio fuit) Romana Reſpublica bene, ſapienterq; adminiſtrabatur. Scribit ad hunc Gordianus Auguſtus, Miſerum eſſe Imperatorem, apud quem uera reticentur, qui cum ipſe

publicè ambulare non poſſit, neceſſe eſt, ut audiat: & uel audita, uel à plurimis roborata, confirmet. Dum Romani cum Maximino decertant, Daci (qui & Getæ ſunt: quos Germano ſermone Gothos, communi uocabulo Scythas adpellare ſolent) à Traiano perdomiti, fractiq́ꝫ, hactenus quietem agitarant, hac tempeſtate uires recuperant, Regem Argunthem (quem noſtri Auſtrogotham uocant) creant, deinde coniunctis ſibi finitimis, Vandalis, Gepidis, Sueuis, Marcomanis, Quadis, Peucinis, Baſternis, Carpis, Boijs tranſito Danubio, Mæſias, Thracias depopulantur. Marcianopolim caput Mæſiarum obſident, obſeſſi pacem auro emunt. Gothi ingenti præda potiti, cum ſuis incolumes domum redeunt. Miſitheus præfectus prætorio, & ſocer Gordiani Auguſti, ſolita ſtipendia, quæ ſibi deminuta conquerebantur, pollicitus, cum eis pacem, fœduſq́ꝫ icit: eius nutu quieuit Germania. Tum initium fuit belli Scythici, ſiue Gothici, quod continenter per multos annos geſtum eſt, cum omnibus fermè Romanis Imperatoribus, donec Italia, Roma, poſtremo Hiſpanijs potiti ſunt Gothi. Romani Imperatores (quemadmodum noſtro æuo Reges Celtarum, quibuſdam Germaniæ principibus, & nationibus, maximè Suitonibus) quotannis, maioribus noſtris donatiua, ſtipendiaq́ꝫ elargiri ſolebant, præcipuè oram Rheni, Danubijq́ꝫ adcolentibus. A popularibus noſtris præmijs, muneribuſq́ꝫ ingentibus pacem mercabantur: fœdus & fidem Germanorum auro pignorabantur: uti ſe intra Rhenum, Danubiumq́ꝫ continerent: atq́ꝫ ipſorum opera armis, & manibus, ubi uſus foret, Reſpublica Romana uteretur. Cum uero toties Romani principes mutarentur, Rempublicam tot Tyranni per diuerſas orbis partes raperent, dilaniarent, quibus ut fidem, & animos militum Romanorum ſibi conciliarent, plurima elargiri neceſſe erat. Fiſcus attenuabatur, ærarium exhauriebatur, quo minus Germanis promiſſa, conſtitutaq́ꝫ, & integra congiaria ſolui poſſent. Germani tum læta bello gens, alioqui, & prædæ auiditate facile illicibiles, ob diminuta ſtipendia, & quod apud Romanos omnia diſcordia, ciuilibuſq́ꝫ armis conflagrarent, pacem, fœduſq́ꝫ rumpebant: Romanas prouincias ſuperatis Rheno, & Hiſtro inuadebant. Milites Romani ab ipſis oppugnabantur, caſtra diripiebantur: Omnia ferro, præda, flamma, cæde uaſtabantur. Auſi ſunt etiam in Romano ſolo collocare ſedes. Eſt hoc modo per trecentos annos continenter tumultuatum: reſpirandi ab armis duntaxat aliquando ſpacium dabatur. Interim Danubius, & Rhenus ſimul eodem tempore ſe Romanis prouincijs ſuperfundebant. Interim per uices, hoc ſæuiente, alter quieſcebat. Ita paulatim, carptimq́ꝫ adtritis Romanis uiribus, tandem Germani inualeſcunt: in occidente Romanum Imperium ſoluunt, Pannonias, Mæſias, Illyricum, Noricum, Rhetias, Vindeliciam, Gallias, Hiſpanias, Britannias, Italiam, ipſamq́ꝫ Romam intercipiunt: Romaniſq́ꝫ præcipiunt Imperatoribus: & ingentia regna condunt, quæ adhuc manent. Nec aliter Perſæ in Oriente ad Tigrim, & Euphratem inſurrexere. Aduerſus quos Gordianus arma mouit, fecitq́ꝫ iter per Mæſias: atq́ꝫ in ipſa expeditione, quicquid hoſtium in Thracia fuit, deleuit, fugauit, expulit, ſubmouit: Saporem regem Perſarum filium Araxerxis ſuperauit. Moritur tum Miſitheus ſocer Gordiani, præficitur prætorio Philippus. Dumq́ꝫ Gordianus uictor Romam reuertitur, fraude Phi-

Argunthes Rex. 240.

Philippus.

lippi

lippi, quem prætorio præfecerat, per milites quos in ſeditionem Philippus concitarat, interimitur, ætatis anno altero, & uiceſimo: ſepelitur apud Zaitam (qui locus oleam arborem ſignificat) iuxta Euphratem. Sub idem tempus præſes, & dux regionum, quas Boij tenent, fuit Cornelius Licinius Valerianus, qui poſt imperauit. Ignari linguæ Romanæ ipſum Boium fuiſſe autumant, quod dux fuiſſe prouinciæ, quam Boij nunc tenent, literis proditum ſit, cum dux eo tempore aliud ſignificarit atq; noſtro æuo uſurpetur.

PHILIPPVS XXX.

M. IVLIVS Philippus, obſcuriſsimis natus crepundijs, patre latronum nobiliſsimo ductore: quidam Arabem, noſtri Pannonium faciunt. Occiſo eius fraude Gordiano, literas ad Senatum Romanum dat, quibus aperit, Gordianum morbo periſſe, ſeq; Imperatorem ab exercitu delectum, orat, ut patres authores fiant. Senatus ignarus rerum omnium, Philippum Auguſtum adpellat, Gordianum in numerum deorum refert. Philippus ubi Romam uenit, filium ſuum C. Iulium Philippum participem Imperij facit, anno Imperij eius ſecundo, Chriſtianæ uero ſalutis ſuper octauum, & quadrageſimũ, ducenteſimo. Milleſimus annus ab urbe condita agebatur, quamobrem undecimo Calendas Aprilis natali Romæ ludi omnis generis celeberrimi, magno ſumptu, & adparatu, per continuos tres dies, & noctes acti Apollini, Dianæ, hoc eſt Soli, & Lunæ ſacri, quæ ſidera res humanas regere uidentur, Seculares uocant, quod ſingulis ſeculis, hoc eſt centum annis ſemel fiant. Nos annum Iubileum uocamus. Seculares ludi.

Interea Daci, Getæ, & cæteri adcolæ, cum quibus Gordianus fædus fecerat, ob deminuta ſtipendia, & prædæ dulcedine, Danubium traijciunt. Pannonias, Mæſias inuadunt, oppida, uicos, urbes diripiunt: ædificia incendunt, pecora, homines captiuos abigũt, reſiſtentes obtrũcant. Philippus Imperator contra hoſtes Decium cum ſupplemento copiarum mittit, ad tutandum limitem Romani Imperij. Decius ubi ad exercitus Danubianam ripam, & Illyricum cuſtodientes, uenit, concordi omnium ſuffragio, renitens, repugnanſq; Auguſtus adpellatur. Philippus cum hoc accepit, arma corripit, milites, exercitumq; comparat, armata manu contra Decium proficiſcitur, filium uero Romæ relinquit. Dumq; iam Veronam ueniſſet, ibi ab exercitu interficitur, medio capite ſupra ordines dentium præciſo: Romæ quoq; filius eius duodenarius à prætorianis ferro necatur. Ferro adeptus Imperium, ferro uitam pariter cum Imperio finiuit. Imperauit annos quinq;. Plures ei adſignantur liberi: nam & Diuum Quirinum, & Gallum Iulium Saturninum filios eius fuiſſe authores ſunt. S. Quirinus.
Quidam Chriſtianum fuiſſe, quidam cultum Chriſtianum ſimulaſſe: alij matrem eius ab origine audiſſe myſteria religionis noſtræ tradunt, quod uerisimilius facit hominis perfidia, maxime quando Lactantius, & Ambroſius teſtentur Conſtantinum primum Imperatorem Romanorum fuiſſe, qui maieſtatem unius ueri Dei agnouerit, & coluerit. Eadem tempeſtate Eucherius Lauracenſis Archimyſtes Italos, Romanos Chriſtianos, & prouinciales in Norico Vindelico, cæleſti pabulo pauiſſe refertur.

IMP

IMP IVL PHILIPPVS AVG
SALVS AVG.

M IVL PHILIPPVS CÆS
PRINCIPI IVVENTVTIS.

IMP C PHILIPPVS AVG
ADVENTVS AVG.

MARCIA OTACILLA SEVERA AVG
SÆCVLARES AVGG.
S C.

IMP PHILIPPVS AVG
VIRTVS AVG.

IMP M IVL PHILIPPVS
PROVINCIA DACIA.

IMP M IVL PHILIPPVS AVG
FELICITAS TEMP.
S C.

SEVERINA AVG.
VENVS FELIX.

DECIVS XXXI.

M. Q. TRAIANVS Decius, Bibali inferioris Pannoniæ urbe, cuius & Ptolomæus meminit, natus eſt, claris admodū parentibus. Vir domi foriſq; prçclarus, Romanis amatus, à Senatu Auguſtus adpellatur. Ipſe filium Decium Cæſarem declarat. Oppugnauit templum Dei: ad pernegandam ueritatē, Chriſtianos uariјs excruciamentis adflixit, perſeuerantes neci dedidit. Inter quos fuere Fabianus Pontifex Romanus, & D. Laurentius igne excoctus. Romæ tum Secundianus Togatus, Verianus Pictor, & Marcellianus orator eloquentiſſimus, cōmoti conſtantia Chriſtianorum, cum adhuc cultores numinū eſſent, de religiōe noſtra, ut fit, diſſerere, & confabulari cęperūt. Forte fortuna in manus, atq; mentem uenere, uerſus illi Vergiliani ex ſententia Sibyllæ deſcripti.

Fabianus P. M. D. Laurētius. Secundianus. Verianus. Marcellianus.

Vltima Cumæi uenit iam carminis ætas:
Magnus ab integro ſæclorum naſcitur ordo,
Iam redit & uirgo, redeunt Saturnia regna,
Iam noua progenies cælo demittitur alto.

Accuratius

Accuratius huiuſmodi uerſibus lectis, adflati diuino ſpiritu, religionem Chriſti profeſsi ſunt: iuſſu deinde Decij ſecuri percutiuntur. Cępit hæc perſecutio ſæuiente uulgo ante Imperatoris decretum. Nec nocte, nec die noſtri auſi in publicum prodire: ut quiſquam apparuit, ſtatim inſani uulgi clamore correptus, in ignem coniectus eſt. Sub idem tempus Chiniua Rex Gothorum, cum cæteris Danubium adcolentibus Germanis Mæſiam irrumpit, Neoſtadium, hoc eſt, nouam ciuitatem Mæſiæ (quam apud Eugipium lego fuiſſe ſedem Theoderici Regis Gothorum, qui à Zenone Auguſto in Italiam miſſus fuit) fruſtra obſidet. Acriter enim à Gallo Treboniano duce Sarmatici limitis defendebatur. Inde Gothus Nicopolim petit, & inuadit (noſtri Schiltunum nominant, ubi Sigiſmundus Imperator, proauorum memoria, à Turcis uictus, caſtris exutus eſt, nobilitas noſtra trucidata, principes capti ſunt) Decius cum filio Nicopoli auxilium laturus, arma in Gothos mouet: eos obſidionem ſoluere cogit. Inde Philippopolim hoſtes petunt, diripiunt. Decius hoſtium ueſtigia inſequitur, liberaturus urbem: uerum à Gothis fuſus, in Mæſiam ad Gallum Trebonianum fuga elabitur: ibi reparatis uiribus, coniunctiſqꝫ omnibus copijs, cum Germanis rurſus pugnam conſerit, apud Abrittum urbem. Atrox ibi prælium fuit, ambo Decij pater, & filius, ambo Imperatores, cum exercitu cæſi ſunt. Inde locus ara Deciorũ nominata. Imperarunt annum unum, menſes tres.

Chiniua Rex. *Schiltunum. Schiltach.*

GALLVS ET VOLVSIANVS XXXII.

C. VIBIVS Trebonianus Gallus, urgente hoſte inſtanteqꝫ, à legione quæ integra ſtragi ſupererat, Imperator ſalutatur. Ad eum reliquiæ cæſarum legionum, uelut conſeruatorem confugiunt: Senatus Imperium eius confirmat, Auguſtumqꝫ adpellat. Ipſe cum popularibus noſtris init fædus, tributa quotannis pependit ducenta millia Drachmarum auri. Icto fædere Romam uenit, C. Vibium Voluſianum filium participem Imperij facit. Et hij hoſtes Chriſtiani dogmatis extiterunt: Cornelius, Lucius, Stephanus Pontifices Romani, interempti, pietatem Chriſtianam ſanguine conſecrarunt. Peſtilentia tum pernitioſa orbem Romanum adflixit, pleraqꝫ oppida uacua cultoribus relicta ſunt. Æmilianus dux Sarmatici limitis in Mæſia res nouas molitur, ab exercitu Imperator creatur. Contra eum C. Vibius Gallus, & Voluſianus Roma armati mouent, ſed à militibus deſerti cæduntur, poſteaquam rerum potiti ſunt annos duos, menſes quatuor. Exercitus Rhetici, & Vindelici limitis Bathauiæ in confinio Rhetiarum, Vindeliciæ, & Noricorum P. Cornelium Valerianum, uirum Cenſorium cum nobiliſsimum, tum optimum, rebus Romanis imponunt. Æmilianus à militibus ſuis interfectus eſt tertio poteſtatis menſe. Valerianus ob claritudinem generis, & laudatos mores totius orbis conſenſu ab omnibus recipitur.

Aemilianus interficitur.

VALERIANVS XXXIII.

P. COR=

P. CORNELIVS Licinius Valerianus omnibus melior, amicus bonis, hoſtis criminum, hoſtis uitiorum: primus genere, nobilis ſanguine, doctrina clarus, exemplum antiquitatis, Senatuſconſulto declaratus eſt ſub Decijs Imperatoribus. Quamobrem facile orbis conſenſu rerum habenas conſecutus eſt. Verum (ut ſunt ſtultiſsimi, uaniſsimiq; mortalium animi, ueritati diuinæ non ſubnixi) in pietatem Chriſtianam (cui primum fauit) ceu impietatem deprauatus à malis conſultoribus, ſæuit: tarda ad mortem ſuplicia conquirebantur. Volentibus mori non permittebatur occidi, torti quidem, melle peruncti ſub ardentiſsimo ſole, ligatis manibus muſcarum aculeis expoſiti ſunt. Succiplenus adoleſcens in amœniſsimis hortulis inter lilia candentia, rubentesq; roſas, cum leni iuxta murmure ſerperet riuus, & molli ſibilo arborum folia uentus perſtringeret, ſuper lectum extructum plumis, reſupinatus eſt: & ne ſe inde excuteret, blandis ſerico nexibus irretitus, relinquitur. Amotis omnibus arbitris, ſpecioſum ſcortum iuſſu prætoris aduenit, delicatis ſtringit colla complexibus, & quod dictu ſcelus eſt, mulier impudica manibus in libidinem concitat iuuenem Chriſti. Miles Dei præciſam morſu linguam, in oſculantis ſe faciem expuit: ac ſic uictor extitit. *Xyſtus.* *Cyprianus.* Occiduntur Xyſtus Pontifex Romanus, & Diuus Cyprianus Carthaginenſis Epiſcopus. Hic (ſicuti refert Lactantius) unus Chriſtianorum apud Latinos præcipuus, & clarus extitit: qui magnam ſibi gloriam ex artis oratoriæ profeſsione quæſierat: & admodum multa conſcripſit in ſuo genere admiranda. Erat enim ingenio facili, copioſo, ſuaui, & quæ ſermonis maxima eſt uirtus, aperto, ut diſcernere nequeas, utrum ne ornatior in loquendo, an facilior in explicando, an potentior in perſuadendo, quiſpiam fuerit. Nunquam diem abſq; lectione Tertuliani præceptoris ſui præteriuit: crebro ſic dicere ſolitus, Da Magiſtrum, Tertulianum nimirum ſignificans. De quo plura in Seuero narraui. *Eucherius.* *D. Quirinus.* Iſtoc etiam tempore Eucherium Archiflaminem Laureacenſem terras reliquiſſe, Diuum Quirinum ſucceſsiſſe reperio. Duces Vindelicorum fuerunt (quam prouinciam poſsidemus) Fuluius Boius, & Aurelianus, qui poſt imperauit, ſi patrijs credimus annalibus. Imperator Valerianus profectus contra Perſas, imperitia cuiuſdam ducis ſui, cui ſummam belli commiſerat, & fraude hoſtium ad iniqua loca deductus, circumuentus, captus eſt ab hoſtibus. Sapor Rex Perſarum eo, ut uiliſsimo mancipio, & abiectiſsimo uſus eſt: Regi Perſarum equum aſcendenti, Imperator Romanus Cæſar Auguſtus quadrupes pro ſuppedaneo fuit, ſenex infeliciſsimus, imperauit cum filio Gallieno ſex annos. Eius dictum fertur cum cenſuram ſub Decijs recuſaret, Tempora ſic repugnant, ut cenſuram hominum natura non ferat. Rhenus quoq; ac Danubius efferatiſsimas gentes in Romanum effudere ſolum, quemadmodum mox narrabimus.

GALLIENVS XXXIIII.

P. LICINIVS Gallienus cum filijs Cornelio Valeriano, & Salonino Gallieno, poſt patrem imperauit annos nouem. Capto patre noſtratibus publico edicto pacem reddidit, ſanxitq;, ut unuſquiſq; ſuo more id, quod diuinum eſt, colat, atq; adoret. Vxor eius Cornelia Salonina, Bibera Germano

nomine

nomine dicta, quod muliebre decus ſignificat, filia Regis Marcomanorum (hoc
eſt Sueuorum qui tum Boiemiam, uſq; ad Danubium incolebant) deperit eam
Gallienus, quamobrem ut eam à patre impetraret, dono dedit ſocero partem
ſuperioris Pannoniæ, Noricíq;: ipſe Romæ, amori, libidini, delicijs, rebus inep=
tiſsimis uacauit, Rempub. neglexit, Idcirco conſpiratione totius mundi, Roma=
nus orbis concuſſus eſt. Perſæ Imperatore capto Orientem uaſtarunt, Meſopo=
tamiam inuaſerunt: in Syriam incurſarunt, Germani, qui tum ſe Alemanos cog=
nominarunt, quatuor agminibus in Romanum erupere ſolum, pars Gallias
omnes, Rege Chroco, ferro, flamma, peruagati, Mogontiaci pontem tranſie= *Chrocus Rex.*
rant, ædes, templa, diripiunt, incendunt. Cabillo Vrbs expugnata: Priuatus Epi *Cabillo.*
ſcopus igne combuſtus: Arelas Treuerorum Auguſta, Mediomatricum Vrbs
uaſtatæ ſunt. Hiſpanias deinde obtinuerunt. Tarraconem caput Hiſpaniarum
expugnarunt. Alia manus Germanorum Rhetias, Vindeliciam, Italiam depo=
pulati ſunt: Rauennam uſq; omnia protriuerunt. Goti Aſiam, Pontum, Cap=
padociam peruadunt: templum Dianæ Epheſi ditiſsimum diripiunt, incendunt
Bythiniæ urbes Aſtacum, quæ & Nicomedia, Chalcedona, ſimili clade prote=
runt: hæc à Cornelio Auito reparata eſt. Heracleam uſq; arma Gotorum into=
nuere. Ilium, quæ & Troia, à Gotis euerſum eſt. Ingenti itaq; præda potiti,
domum redire Getæ parant, nauibuſq; comparatis, per Pontum Euxinum
Danubium intrant: Mæſias, inde Thraciam, Græciam, Achaiam, Macedo=
niam, Epyrum, Illyricum, non minore maleficio adficiunt. Athenas cum
cepiſſent, ingentem librorum aceruum in foro cumulant, quem cum combu=
rere uellent, quidam prohibuit, Dimittamus (inquit) illos Græcis, quibus dum
incumbunt, imbelles fiunt. Sueuorum gentes Pannonias, Noricum, à quibus
cum Danubio ſeparabantur, occupant. Ingens ubiq; luctus, ubiq;
mæror. Indignabantur exercitus, quod Imperator Romanus, pater principis,
ſeruiliter apud Perſas captiuus teneretur: & filius Romæ captiuitate patris gau=
deret, laſciuijs difflueret. In diuerſis igitur Romani Imperij prouincijs, ſeu Cæ=
ſares, ſeu Tyranni, hoſtibus ita cogentibus, triginta numero, faſces imperato=
rios arripuerunt, (ut corruentem Romanam Rempub. humeris ſuſtinerent)
qui ſe inuicem tamen mutuis quoq; uulneribus, armiſq; ciuilibus confecerunt,
Inter quos duæ mulieres, audacius, & felicius ſeſe hoſtibus oppoſuerunt, diu= *Zenobia.*
tiuſq; cum ſuis, uſq; ad Aurelianum Imperatorem rerum potitæ ſunt. Zeno= *Odenatus.*
bia cum marito Odenato, filijs Herode, Timolao, Herenniano, Orientem ad= *Herodes.*
ſeruit: pulſiſq; Perſis, trucidatis, captis, Oriente ab ſole Romanam Maieſtatē ar= *Timolaus.*
mis fœmina reſtituit. In Occidente apud Rhenū Victorina mater caſtrorum cog *Herennianus* *Victorina uel*
nominata, Agrippinæ Auguſtalem induit purpuram, cum filijs, & adfine Te= *Victoria.*
trico Gallias, & Hiſpanias, à Germanorum direptionibus liberauit, poſseditq;. *Tetricus.*
Sepulchra Victoriæ, & filiorum in Colonia Agrippinenſi extare tradit Tre=
uellius Pollio. Nec Ægyptus, ac Africa quieuere: ſuos habuere hoſtes, atq; Ty=
rannos: aut ſi mauis dicere, Auguſtos. Fuit etiam in Gallijs faber ferrarius Vectu
rinus nomine Imperator à militibus ſalutatus. Ita omnia ſurſum, deorſumq;
ferebantur: ima ſummis miſcebantur. Tandem Gallienus, dum contra Aureo=
lum Tyrannum arma mouet, Mediolanumq; obſidet, fraude Martiani præſi=
dis Mæſiæ, & Cecropij Dalmatarum legati, cum filio interficitur: morienſq;

Claudium, qui tum Ticini agebat, ſucceſſorem declarat, ipſi ueſtem, inſignia Imperatoria per Gallonium Baſilium mittit. Hac tempeſtate uetera cognomina (uti fit dum rebus bellicis noui homines emergunt) Germania mutauit. Fecerant & Romani duas in Gallia Belgica, & Celtica Germanias. Maiores noſtri tranſrhenani, ne Romanis & ipſi ſicut ciſrhenani ob cõmune, idemq; cognomẽ ſubeſſe uiderentur, uetus Germaniæ uocabulum exhibilarunt, noua ſibi fecerunt cognomina. Chauci, Cheruſci, Saxones, Cimbri, Dani, Daci, & Getę antea: Gothi poſthac dicti ſunt. Franci antiquiſsima gens Germaniæ Magnæ, nõ tam
Die edlen Francken. lata, quam ualda, (teſtes ſunt Cicero, Diuus Hieronymus, & uulgo protritum apud nos prouerbium) obſcuriores hactenus, ſub nomine partim Chattorum, & Heluetiorum, partim Turogorum, atq; Boiorum delituerant, (quemadmodum apud Diuum Gregorium Turonenſem, Theodericus primus Rex Francorũ in Turogos perorat) iam inde clariores fieri, pedetentim increſcere cœperunt:
Germania Frãcia dicta. eò magnitudinis tandem deuenere, ut & Gallias omnes, & Romanum Imperium in Germaniam tranſtulerint. A quibus & Germania Francia dicta eſt. Et apud Celtas adhuc Francorum Rex nominatur. Aliæ Germaniæ nationes
Alemani. Alemanos, quaſi tu dicas, omnes uiri ſumus, ſe cognominarunt. Vnde Alemania adhuc Germania uocatur.

GALLIENVS AVG
PIETAS CONSERVAT.

IMP C. P. LIC GALLIENVS AVG
CONCORDIA AVG.

CLAVDIVS XXXV.

272 FL. CLAVDIVS principum omnium decus, author generis Conſtantiorum, maxima omnium gratulatione Romanas ſuſcepit habenas. Aureolus Tyrannus continuo Mediolani occiditur à militibus. Dum deinde conſultatur Germanine & Goti, an Tyranni forent oppugnandi: Primum Claudius ſibi illos depoſcit, quod Reipub. hoſtes eſſent: hij uero dumtaxat principum. Inde arma in Gotos, ſociaſq; gentes mouet: quæ longè latè q; in Romanis prouincijs uagabantur. Trecenta uiginti millia barbarorum (ut ipſe ad Senatum ſcribit) in Romanum ſolum armati uenerant. Cum quibus nauali, terreſtri prælio pugnauit feliciſsimè uarijs locis. Apud lacum Benacum Germanos fudit. Victi ſunt Goti in Mæſia, Martianopoli, & Nicopoli in Thracia: Bizantij, & Theſſalonicæ in Macedonia. In Cypro quoq; inſula, & ubiq; gentium adtritus eſt Geta. Tecta ſunt flumina ſcutis, ſpatis, lanceolis: omnia litora operta, campi oſsibus cõtecti: Græciæ, Mæſiæ, Thracia, Illyricũ liberatæ. Ægyptus recepta eſt, quamobrem clypeus aureus, & ſtatua aurea in Capitolio ponenda, decreta eſt Claudio. Qui cum uictor Pannoniam reuertitur, Sirmij mortuus eſt: poſteaq; imperauit annum unum, menſes nouem. Claudij tempeſtate ſcurra quidam dixit, in uno annulo bonos principes poſſe ſcalpi.

CLAVDIVS CÆSAR AVG
P M TR P IMP S C.

IMP C CLAVDIVS AVG
ANNONA AVG.

QVINTILIVS XXXVI.

FL. QVINTILIVS frater Claudij, Italici præſidij dux (ubi nuncius in urbem de Claudij morte uenit) Auguſtus à Senatu adpellatus eſt. Exercitus interim Aurelianum Imperatorem legit. Quintilius ſeptima decima imperij die, Aquileiæ à militibus occiditur.

AVRELIANVS XXXVII.

VALERIVS Aurelianus princeps magis neceſſarius, ꝙ̃ bonus (quod clementia præcipua Imperatorum dote caruerit, teſte etiam Diocletiano Imperatore) potitus eſt rerum annos quinq;, menſes ſex. Goti, Alani, Roxolani, Vandali, Sarmatæ, Danubij Orientalis adcolæ Illyricum uaſtant, diripiunt. Marcomani, Sueui, Vindelicum occupant, in ſeruitutem redigunt, & Rhetias depopulantur. Inde in Italiam iter faciunt, circum Mediolanum omnia terrore complent. Cuius belli metu ingens ſeditio Romæ orta eſt: pauentibus cunctis, ne eadem, quæ ſub Galieno, euenirent. Iuſſu Imperatoris libri Sibyllini conſulti, & inſpecti, proditi uerſus, luſtrata urbs, cantata carmina, amburbium celebratum, ambarualia uota ſunt. Dij falſi propiciati, uerus Deus neglectus eſt. Aurelianus contra Gotos crebris prælijs dimicauit, uictorq; prouincias liberauit. Canabaudes dux Gotorum perijt: captæ ſunt & decem mulieres, uirili habitu inter Gotos pugnantes: aliæ quoq; multæ prælio fortiter reſiſtentes ceciderunt, quas Triumphatas de Amazonum eſſe genere titulus prædicabat. Cum autem Aurelianus Illyricum uaſtatum, ac Mæſiam exhauſtam cultoribus eſſe uideret, prouinciam tranſdanubianam, quam Daciam ueterem nominabant, à Traiano cõſtitutam (Sibenburgenſes Germani, literatores Septem caſtrenſes uocant) ſublato exercitu, & prouincialibus translatis, reliquit: deſperabat eam poſſe retineri: abductos ex ea populos in Mæſia collocauit: adpellauitq; ſuam Daciam, quæ Mæſias diuiſit. Reſtituto Illyrico, pacatoq; Danubij limite, inde Italiam liberaturus, omnibus copijs petit. Placentiæ clade exitioſa exceptus eſt à Marcomanis. Germani enim quod aperto Marte congredi non poſſent, in ſyluas ſe denſiſsimas contulerunt: atq; in Romanos ueſpere incumbente, irrumpunt: exercitus conſtipatos multitudine turbant, ingentiq; ſtrage adficiunt. Et niſi (ut ſcribunt Romani authores) diuina ope, poſt inſpectionem Sibyllinorum codicum, ſacrificiorum ceremonias ſolennes, monſtris quibuſdam ac uiſis & ſpeciebus diuinis impliciti fuiſſent Germani, Romanum ſolutum fuiſſet imperium. Deuicto ita

Canabaudes dux.

cæleſtibus armis Marcomano, Vindelici quoque ſeruitute liberati ſunt. Oriens poſt hac, deuicta Zenobia, quæ ibi hactenus imperarat, receptus eſt. Gallias adhuc Tetricus (qui poſt uictoriam ibi Imperator ſalutatus) tenebat, ipſe, quod inuitus regnaret, apud Catalaunos exercitum ſuum deſeruit, ac prodidit, ad Aurelianum confugit. Miſera tum erat conditio Ducum, eorum præcipuè, qui bellica gloria præter cæteros eminebant. Imperium offerentibus militibus, atque mortem recuſanti intentantibus, reſiſtere non licebat. Agenda erat perſona, quam miles imponebat. Recepto ita Imperio, princeps iam lupum auribus tenebat, quem nec dimittere, nec retinere tutum erat. Franci quoque tranſito Rheno ſub idem tempus Gallias uaſtant, in Mogontino agro tamen oppreſſi ſunt: in Germaniamque tranſrhenanam compulſi. Idcirco hoc carmen paſſim uulgo decantari cœptum:

Mille Francos, mille Sarmatas, ſemel occidimus:
Mille mille, mille mille, mille Perſas quærimus.

Contra hos, dum poſt indictum bellum Aurelianus expeditionem parat, & contra nos ut hoſtes deorum ſuorum, & Reipub., morem Senatui, populoque Romano gerens, peſſimiſque conſultoribus & auaris obſequens, ſæuit: Fulmen iuxta eum, eiuſque comites de cælo ruit. Ipſe inter Heracleam, & Conſtantinopolim occiſus eſt, errore militum, apud quos commenta plurimum ualent, dum irati, plerumque temulenti audiunt, & credunt quælibet, cõſiliorum prope ſemper expertes. Eadem tempeſtate, prouinciarum, quas maiores noſtri pulſis Romanis occuparunt, dux fuit, & legatus Bonoſus Hiſpanienſis, origine Britãnus, bibit quantum hominum nemo. De hoc Aurelianus Imperator ſæpe dixit, Non ut uiuat natus eſt, ſed ut bibat. Eum in honore habuit Aurelianus cauſſa militiæ. Nam ſi quando legati Germanorum ueniſſent, ipſis propinabat, ut hoſce inebriaret, atque ab his per uinum cuncta ſecreta cognoſceret. Ipſe quantumlibet bibiſſet, ſemper ſecurus, & ſobrius, & adhuc in uino prudentior. Quantum biberat, tantum minxit: nec unquam pectore, aut ueſica, aut uentre grauatus eſt. Cum Romani Romanas luxurias incendiſſent, timore ne pœnas daret ſumpſit Imperium: diutiuſque tenuit, quàm rebatur. Longo namque, grauique certamine à Probo ſuperatus, laqueo uitam finiuit. Tunc quidem iocus extitit, amphoram pendere, non hominem. Vxor eius Goticæ gentis nobiliſsima, regio genere orta, Chunila nomine, quam ei nuptum tradiderat Imperator Aurelianus, ut per eam à Gotis cuncta cognoſceret.

Bonoſus.

IMP AVRELIANVS AVG
FORTVNA VELOX.

IMP C AVRELIANVS AVG
ORIENS AVG.

IMP

IMP C AVRELIANVS AVG
IOVI CONSERVATORI

IMP C AVRELIANVS AVG
CONCORDIA MILITVM.

TACITVS XXXVIII.

P. ANNIVS Tacitus, à Senatu lectus eſt: occiſo Aureliano, exercitus ad Senatum ſcripſit, ex Senatorioq; ordine principem petijt. Rurſus rem Senatus ad exercitum retulit: idq; ſæpius factum. Ita per ſex totos menſes orbis Romanus ſine imperatore fuit. Tacitus ſexto menſe Imperij Tharſi à militibus occiſus eſt. Cornelium Tacitum Auguſtæ hiſtoriæ ſcriptorem, quod authorem generis ſui diceret, in omnibus Bibliothecis collocari iuſſit: ſingulisq; annis deſcribi aliquoties, ne incuria deperiret. Verum nihil hæc diligentia profuit ſcriptori præſtantiſsimo, ſemilacer eſt ſine capite, ſine pede. Quinq; primi libri, & hij non integri, ſuperioribus annis in Germania inuenti, à Leone Pont. Max. editi leguntur. M. Annius Florianus frater Taciti Imperium citra authoritatem Senatus, quaſi hæreditarium arripuit: ſexageſimo Imperij die Tharſi interimitur à militibus, qui iam Probum imperare audierant, quem omnis delegerat exercitus: Senatus optauit, populus Romanus acclamationibus petiuit. Dum ita Imperatores ſcelere militari pereunt, Germani rupto Rhenano limite, occiſo Poſthumo legato, Gallias nemine reſiſtente, ſecuri inuadunt, diripiunt, omnes Gallias occupant, ſeptuaginta nobiliſsimas urbes capiunt. Danubij quoq; adcola in Rhetias, Vindelicumq; irrumpit, Illyrici prouincias depopulatur.

Caſparus VVintzerer Vir nobilis natione Boius, æques auratus, & in diſciplina militari exercitatiſsimus, ex Strubijs attulit.

IMP C CL TACITVS AVG
PROVID DEOR.

IMP C M CL TACITVS AVG
PROVIDENTIA AVG.

PROBVS XXXIX.

AVRELIVS Valerius Probus omnium bonorum iudicio Imperator factus, Sirmio oriundus fuit. Germanos Gallijs exturbauit, captas urbes recepit. In Germaniam trans Rhenum ad Nigrum flumen: trans Danubium

Alemanus qui & Albis.

uero ad Albim, quem intercidiſſe quidam dicunt, & nos Alemanum nuncupamus, deuenit, ibiq; caſtra locauit. Alius eſt Albis, fluminum Germaniæ maximus, Germaniam Magnam in duas ſecat partes: per Boiemos, & Saxonas fertur: apud ceruicem Cimbricæ peninſulæ ſinui Codano miſcetur. Probus Germanos Rhenum contingentes ad pacem coëgit, & amicitiam: ſexdecim millia Tyronum ab illis oblata limitaneis diſtribuit. Inde pacauit Rhetias, Vindeliciamq; & Illyricum: factoq; fœdere cum Germanis Danubium adcolentibus, centum millia Baſtarnorum in Romano ſolo collocauit. Item & alias nationes Gepidas, Guthungos, Vandalos per Romanas diuiſit prouincias. Hij (occupato Probo bellis ciuilibus aduerſus Tyrannos) per totum orbem Romanum uagati, multum cladis Maieſtati Romanæ intulerant. Bonoſus quoq;, ac deinde Proculus apud Agrippinam Imperium arripiunt, Gallias, Hiſpanias, Britannias occupant. Germani tranſrhenani, Franci, ad ſocietatem belli inuitati ſunt: ſed Probus peculiari cœleſtis numinis fauore, uictor ubiq;, quietã, pacatamq; Rempublicam reddidit, oppreſsis ubiq; gentium hoſtibus: adeò ut dicere ſolitus ſit, amplius non opus fore militibus. Qui hoc dicto exulcerati, Sirmij in natali ſolo, principem, non ſolum nomine, uerum etiam re probum, fugientem in turrim ferratam (quam ſpeculę cauſſa altiſsimam, & latiſsimam ædificarat) interimunt. Imperauit annos ſex, menſes quatuor. Gallis, Hiſpanis, Pannonijs, Prouincialibus per Europam, uites colere, contra maiorum inſtituta, permiſit, & uinum conficere. Seuit uitibus militari manu montes, Almum prope Sirmium, & Aureum in ſuperiore Mœſia. Idem Caſparus VVintzerer nobis dedit, harum rerum cultor, & antiquitatis admirator.

IMP C PROBVS P F AVG
CONCORDIA MILIT.
XXIII

IMP C M AVR PROBVS P F AVG
SOLI INVICTO

IMP PROBVS P F AVG
PAX AVGVSTI
XXI

IMP C PROBVS P F AVG
CONCORDIA MILIT
XXI S.

M. AVRELIVS interfecto Probo, Imperator declaratur: ſtatimq; libe-
ros ſuos Cæſares deſignat. Charinum ad Gallias contra Germanos tu-
tandas cum lectiſsimis uiris dimittit: ſecum Numerianum adoleſcentem tum
lectiſsimum, tum diſertiſsimum oratorem, & poëtam ſui temporis potentiſsi-
mum retinuit. Danubij accolæ audita morte Probi, ferociter Danubium tran-
ſeunt, Pannonias inuadunt, minantur ſe non ſolum Illyricum, ſed etiam Thra-
ciam, Italiamq; peruaſuros. Charus fortiter occurrit, in Germaniam pellit, pro-
uincias Romanas liberat. Inde contra Perſas arma uertuntur. Vbi Imperator
uictor totius gentis, caſtra ſuper Tigride habens, fulmine ictus de cælo perijt.
Numerianus æger oculis uehebatur lectica, ipſum Arrius Aper præfectus præ-
torio, ſocer eius, Imperium ambiens, dolo interfecit: cadauer aliquot dies occul-
tatum fætor prodidit. Diocletianus domeſticos regens, Vir inſignis & callidus
amanſq; Reipub. Aprum ſua manu confodit. Imperarunt annos duos. Eiulaſius
hoc tempore præſedit Vindelicis, & Noricis.

IMP M AVR NVMERIANVS
AVG. MARS VICTOR
S C.

DIOCLETIANVS
XLI.

C. AVRELIVS Valerius Diocletianus Iouius, Dalmata, Imperator ab ex-
ercitu Perſico creatur, à Senatu comprobatur. Poſt M. Antoninum phi-
loſophum principum optimus: adeò, ut ne adulatio quidem meliorem confin-
gere queat. Adoptauit M. Aurelium Valerium Maximinianum Herculeum
Pannonem, Imperijq; participem fecit, quo conſcio iampridem Diocletianus
Imperium animo inuaſerat. Charino inde Cæſare filio Chari Imperatoris in-
terempto, factionem ruſticorum (quæ ſibi Bagaudarum nomen indiderat, &
ducibus Æliando, & Amando per Gallias graſſabatur) deleuere Imperatores. *Aelianus.*
Carauſius tanti tumultus concitator, & caput eius mali, in Britanniam aufugit, *Amandus.*
eamq; intercepit: exercitumq; ad inferiorem Germaniam per Rhenum mittit.
Præfecti erant ſuperiores Amandus, & Æliandus. Contra hos profecti princi-
pes ſunt, accitis etiam longinquis auxilijs. Et dum hæc geruntur, ecce tibi, om-
nes Germaniæ gentes bellorum auidę, Burgundiones, Alemani, Heruli uiribus
primi, locis ultimi, & plærıq; alij, excidium Galliæ, prouincijſq; cæteris Romano
rū comminati, in Gallias, Rhetias, Vindelicū, Noricū irrumpūt, irruunt. In Mæ-
ſijs quoq;, & Pannonijs aduētu hoſtiū trepidatū. Nec Perſæ quieuere. Intonuere
etiā ciuilium armorum fulmina. Achillæus totam Ægyptū occupauit. Carauſius *Achilleus.*
Britannias tenebat. Quingentiani (tot erant milites tumultus authores) Afri- *Caraiſius, a-*
cam inuaſere. Omnia ubiq; ferro, flamma uaſtabantur. Prouinciæ ad ſolitudines *lijs Crauſius.*
redigebantur.

redigebantur. Vndiq; ita ſæuis bellorum turbinibus Maieſtatem Romanam
conquaſſantibus, quo facilius, citiuſq; tranquillitas redderetur orbi terrarum,
duo Cæſares ab Auguſtis declarantur, Fla. Conſtantius Chlorus præſes tum
Dalmatiæ, quem Charus quoq; Imperator Cæſarem deſignare (quod nemo
tunc melior uir uidebatur) decreuerat, ex Mæſia, & Hiſtro oriundus fuit. Alter
Cæſar Galerius Maximianus, Armentarius (quod armentorum paſtor fuerat)
cognominatus, Daciæ Ripenſis ciuis fuit. Et ut hij adfinitate coniungerentur,
Galerius Valeriam Diocletiani filiam duxit uxorem: Conſtantius repudiata u-
xore ſua Helena, matre Conſtantini (quam Diuus Ambroſius ſtabulariam Tre
ueris fuiſſe, abs Conſtantio ob eximiam pulchritudinem adamatam tradit) in
matrimonium accepit Theodoram, priuignam Maximiani Herculei, ex qua ſex
liberos, fratres Conſtantini ſuſtulit. Conſtantius Gallijs, Hiſpanijs, Britannijs
præficitur, ipſe Germanis bellum indicit. Germani fortiter eum circa Lingo-
num urbem armis excipiunt, fundunt, in fugam uertunt. Conſtantius uix fuga
elapſus ad proximam urbem aufugit, cuius portæ metu hoſtili clauſæ erant, ac
niſi fune demiſſo per mænia ſublatus fuiſſet, in Germanorum manus uiuus
deueniſſet. Reparatis deinde uiribus cum Germanis congreſſus, uictor Gallias
liberauit, Romanis legibus reddidit: cum Germanis fœdus icit. Britannias per
Aſclepiodotum præfectum prætorio recepit. Maximianus Herculeus in Afri-
cam tranſit. Diocletianus Ægyptum ſibi depoſcit. Galerius Maximianus Rhe-
tias, Vindelicum, limitem Danubianum, & Hiſtro contiguas prouincias ſibi tu-
tandas deſumit. Pacatis Hiſtri adcolis, ſtipendio & militię adſcitis, ac quibuſdam
in Romanum ſolum translatis, Burgundionum parte, intra Rhenum, & Ni-
grum fluminibus diſtributa, Perſas adgreditur. Primo uictus a Perſis ad Dio-
cletianum fuga elapſus uenit: ante carpentum indignabundi Diocletiani, non
admiſſus purpuratus pedes cucurrit aliquot millibus. Reparatis tamen ex Ger-
manis, & limitaneis Hiſtri exercitibus, copijs rurſus Perſas adoritur. Ipſe in Ar-
menia maiore cum duobus equitibus explorauit hoſtes, & cum uiginti milli-
bus militum ſuperuenit caſtris hoſtium, ſubito innumera Perſarum agmina
adgreſſus Narſeum Regem turpi fuga ſalutem quęrere cogit: uxore eius ac filia-
bus potitur: ſumma eas pudiciciæ cuſtodia reſeruat. Quamobrem Perſa ad pa-
cem illectus cum Romanis fędus icit. Meſopotamiam cum quinq; populis trans
Tigrim Romano Imperio reddit. Hæc pacis conditio uſq; ad Diui Conſtantini
mortem durauit. Ita terra mariq; parta uictoria, reſtitutaq; fęlicitate Reipub. &
orbi Romano pace, Auguſti triumpharunt. Quatuor tum principes mundi, for-
tes, ſapientes, benigni, & admodum liberales: idem in Repub. ſentientes, graues
religioſi, amatores Senatus, populiq; Romani, quales optari ſolent, Romanum
Imperium, orbemq; terrarum adminiſtrarunt. Diocletianus tanꝙ communis,
& ſupremus parens arcem tenebat. Cæteri ut apparitores ultro citroq; diſcurre-
bant, Diocletiano obtemperabant. Erat Diocletianus callidus, amans Reipub.
ad omnia paratus: alti conſilij, & prudẽs, & qui operã nauaret, ut uita, & clemen-
tia ꝙ ſimilimus M. Antonino eſſet. Veterũ Imperatorũ res geſtas ſtudioſiſsime
inquiſiuit, literis quoq; mandari iuſsit. Eius uerba hęc, quæ ſubſcribã, fuiſſe ſcribit
Nota. Vopiſcus: Nihil difficili⁹ eſt ꝙ bene imperare, colligũt ſe quatuor uel quinq;, atq;
unum

unum conſiliū ad decipiendū Imperatorem capiunt. Dicunt ex compoſito quicquid libet. Imperator qui domi clauſus intra cubiculum eſt, uera non nouit, facit iudices, quos fieri non oportet: amouet à Repub. quos debebat obtinere: bonus, cautus, optimus uenditur Imperator. Eidem diſplicebat Maximiani ſui aſperitas, quam cum deprehendiſſet, dixiſſe fertur: Primā dotem Imperatorum clementiam eſſe: quamobrem Aurelianum ob nimiam ſæuitiam magis ducem eſſe debuiſſe, ꝗ Imperatorem. Omen Imperij Diocletiano in Germania inferiore apud Tungros contigit. In caupona quadam cum rationem quotidiani conuictus faceret, anicula quædam ipſum increpans dixit: Nimium auarus, nimium, parcus es Diocletiane: qui ioco reſpondit: largus ero, cum Imperator fuero: ſubiunxiſſe anus fertur, Imperator eris cum aprum occideris. Tum ubi fuit occaſio ſemper apros in uenatu manu occidit Diocletianus. Et cū Aurelianus, Probus, Tacitus, Charus Imperatores ſalutarentur, dixit, ego ſemper apros occido, ſed alius ueſcitur ſemper pulpamento. Idcirco Arrium Aprum, præfectum prętorio ſua manu occidit, ac gloriare Aper (inquit) magni Æneę dextra cadis. Et cum interfeciſſet, ait, Aprum fatalem occidi: ut impleret aniculæ dictum, & ſuum firmaret Imperium. Alioquin haud tali crudelitate princeps clementiſsimus auſpicaturus Imperium. Quando autem (quemadmodum explicauimus) leui admodum momento milites impulſi, ab Imperatoribus manum, & ferrum non abſtinebant, ut poſthac Imperatoria Maieſtas ſacroſancta foret, adorari ſe Diocletianus ab adeuntibus non aliter, ꝗ ut Deum, more Regum Perſarum, iuſsit, edictoq; ſanxit, uti omnes adituri principem, eius pedibus accīderent, ipſoſq; oſcularentur: Antea Imperator in modum Iudicum ſalutabatur, & chlamyde purpurea duntaxat à priuato habitu diſcernebatur, Diocletianus gemmas ueſtibus, & calceamentis inſeruit, id quod & C. Caligulam feciſſe memorant. Salua eſt Reſpublica Chriſtiana, quæ attrita eſt ſub Diocletiano. Nam anno Imperij Diocletiani quarto decimo, à Chriſto nato ſeruatore noſtro, ducenteſimo ſuper primum, Titus Veturius Magiſter militię, Chriſtianos milites, quaſi hoſtes deorum, & principum, quos adorare nollent, exauthorauit, neci dedidit, eorum bona uſurpauit. Paulatim deinde eadem crudelitas gliſcens, authore Galerio Maximiano, cæteros noſtræ religionis conſecraneos adtigit, & inuoluit. Atq; huncignem excitarunt ſuperbia, & uitia Epiſcoporum noſtrorum, qui Tyranni potius (ait Euſebius) quàm ſacerdotes modeſtia Chriſtiana reiecta, ſpiritus Tyrannorum ſibi ſumpſerant. Quanto igni nunc opus eſt, ut excoquantur crimina noſtra: Cælum ipſum petimus ſtulticia: Neq; per noſtrum patimur ſcelus, iracunda Deum ponere fulmina. Anno priore ꝗ Diocletianus ſe imperio abdicaret, Eccleſiæ Chriſtianorum ipſis paſchalibus ſubuerſæ ſunt: multitudo in nauicula impoſita in mare præcipitata eſt. Ciuitas in Phrygia cum populo, quod ciues omnes Chriſtiani eſſent, à militibus combuſta, bona noſtra à prætoribus occupata, populus Dei trucidatus, literæ ſacræ exuſtæ ſunt. Atq; is furor ſæuiſsimè per continuos quatuordecim annos, ſub decem principibus in nos debacchatus eſt. Altero huiuſce impietatis anno, Diocletianus poſteaꝗ uiginti imperauit annos, Imperium Nicomediæ exuit: in priuatum ordinem ſe redegit. Non longè à Salonis urbe Dalmatiæ (Spalatum uulgus nominat) in uillæ

Prima dos Imp.

in uillæ ſuæ palatio conſenuit, agriculturæ, maximè hortorum uoluptati operam dedit. Vixit ibi annos decem: mortuus eſt anno uitæ duodeoctogeſimo, & ſolus omnium priuatus inter deos refertur. Maximianus Herculius idem facere à Diocletiano coactus, purpuram principum inſigne, inuitus Mediolani depoſuit. Poſtea Imperium arripere tentans iuſſu Conſtantini generi ſui, cui inſidiatus fuerat Maſsiliæ ſtrangulatus eſt: homo ſæuus, truculentus, ſanguinis, cædiſq; auidus: fortis, & rei bellicæ peritus genuit ex Eutropia Syra muliere Maxentium, & Fauſtam coniugem Conſtantini, cuius patri Conſtantio Theodoram priuignam nuptum collocarat. Carus Aquilinus Vir Conſularis, hiſce temporibus Vindelici limitis dux fuit Romanus. Sub idem tempus anni domini CC LXXXIX Diuus Maximilianus Vindelicorum, atq; Noricorum Archimyſtes Lauracenſis, Celeiæ pro Repub. Chriſtiana ſe deuouit, Succedit Eleutherius, à Xyſto pont. Max. datus: huic D. Quirinus filius Philippi præſidis pannoniæ.

IMP DIOCLETIANVS
AVGV

GENIO POPVLI ROMANI
S F

PRIMI DECENNALES
COS III
S C.

M VAL MAXIMIANVS AVG
NOB C.
VOT
X X
Z.

IMP C MAXIMIANVS
P F AVG

SACRA MONETA AVGG
ET CAESS NOSTR.

MAXIMIANVS NOS CAES
GENIO POPVLI ROMANI

R T
T R

Columnam marmoream, ſupra in Auguſto reperies, quæ hiſce Imperatoribus poſita eſt.

CON-

CONSTANTIVS XLII.

FL. CLAVDIVS Conſtantius Chlorus,& Galerius Maximianus Armētarius Auguſti à Senatu adpellantur:ubi Diocletianus,& Aurelius Maximianus,repudiatis rerum gubernaculis, priuatam degere uitam decreuerunt. Conſtantius natus patre Eutropio, Dardanæ gentis nobiliſsimo uiro,& matre Claudia,filia Claudij Cęſaris Auguſti, Africæ, & Italiæ adminiſtrationem recuſauit, Gallias,Hiſpanias,Britannias retinuit, & quiete poſſedit: cætera collegæ permiſit.Fuit natura clementiſsimus,diuitiarum contemptor. In conuiuijs aurea pocula ab amicis commodato accipiebat, ut abacum exornaret: pauciſsimis contentus,à fictilibus non abhorrebat. Eius liberalitate deuincti Germani ab armis ceſſarunt. Galerius Maximianus,cum Conſtantius Africam,& Italiam reliquiſſet, duos Cæſares creauit, Seuerum, & Galerium Maximinum,ſororis ſuæ filium: hunc Orienti & Ægypto: illum Italiæ, & Africæ pręfecit,ipſe in Illyrico medius uerſabatur. Hic cum Conſtantinum obſidem à patre datum, Romæ teneret, eiuſq; ſaluti inſidias tenderet, Conſtantinus ſibi fuga conſuluit: quaqua iter fecit publica iumenta,ad fruſtrandos ueſtigia inſequentes, occidit. Ad patrem Conſtantium incolumis in Britanniam peruenit, quem morbo læthali adfectum offendit. Conſtantinus Germanos ſibi ſtipendijs conciliat, Regem Germaniæ Chrocum nomine,auxilij gratia cum copijs ad ſe trahit. Eius ope Imperij habenas mortuo patre, occupat. Imperauit Conſtantius ut Auguſtus,annos duos, inter deos relatus eſt.

IMP CAES GALERIVS MAXIMIANVS INVICTVS AVG P M GERM ÆGYP THEBAICVS SAR QVINQVIES PERSICVS BIS CARPICVS SEXIES ARMENICVS MEDORVM ET ADIABENORVM VICT. TRIBVNICIAE POT VICIES IMP DECEMNOVIES CONSVL OCTIES
P P PROC.

IMP CAES FL VAL CONSTANTIVS PIVS FELIX INVICTVS AVG P M TR POT IMP V COS IIII
P P PROC.

IMP CAES GALERIVS MAXIMINVS GERM SARM P F INVICTVS AVG.

FL IVL CONSTANTIVS
PROVIDENTIÆ
CAESSEANO

DN CONSTANTIVS P F AVG
FEL TEM PREPARATIO
A Q S.

CONSTAN-

CONSTANTIVS NOB C
GENIO POPVLI ROMANI.

CONSTANTIVS AVG
DALMATIA DEVICTA.

CONSTANTINVS XLIII.

M. FL. VALERIVS Conſtantinus, Maximus, pius, fœlix ſemper Augu-
ſtus Conſtantij Pij filius, anno ab reſtituta ſalute trecenteſimo ſuper de-
310. cimum, perſecutionis uero anno quarto, à patre gubernacula per manus acce-
pit: tenuitq; cum Galerio Maximiano Armentario Auguſto annos quatuor,
cum M. Valerio Licinio Liciniano participe Imperij ſexdecim, cui accito Me-
diolanum ſororem ſuam Conſtantiam in matrimonium dedit: ipſum Galerius
Maximianus Carnunti Auguſtum adpellarat. Eadem tempeſtate poſteaquam
Conſtantius naturæ conceſsit, Maxentius filius Maximiani Herculij Romæ à
Senatu, & prætorianis Auguſtus nuncupatur. Apud Africam Alexander Im-
perium arripit. Orientem tum, atq; Ægyptum gubernabat Galerius Maximi-
nus. Seuerus Italiam tenebat, cui attribuebantur Rhetiæ, & Vindelicia, quam
Boij nunc tenent. Galerius Maximianus Illyricum, cuius pars eſt Noricũ, poſsi-
debat. Valens quidam, haud ſcio ubi, res nouas eo quoq; tempore molitus eſt.
Romanus tum orbis tot principibus regebatur, ſub quibus perſecutio, quæ ſub
Diocletiani ultimis annis cœpit, ſub Cõſtantio ꝓgreſſa, per diuerſas orbis Roma-
ni partes, omniũ grauiſsima, in nos crudeliſsimè graſſata eſt. Nã Galerius Maxi-
mianus author fuit huius crudelitatis, Maximiani ab Hieronymo uocatur. Sena-
tus cõſulto Eccleſiæ Chriſtianorũ deſtructæ ſunt, diuini libri ignibus traditi, om-
nes inſulæ, metalla, carceres, cõfeſſorum, & Martyrũ gregibus catenatis impleti,
Chriſtianũ nomen conati ſunt principes quaſi ex Senatus conſulto extinguere:
Chriſtiani urbib⁹ edicto perpetuo in æs inciſo eliminati ſunt. Nulla acceptabilior
hoſtia dijs immortalibus, q̃ꝫ inuiſum genus Chriſtianũ, credita. De crudelitate in
fœminas perpetrata pudet referre. Mortium, & pœnarũ genera enarrare maius
eſt uiribus noſtris: cruciamenta ingenium ſuperant meum. Citra rationem æta-
tis, ordinis, ſexus, in omneis ſæuitum, tum templum Dei euerſum, iuſtus popu-
lus laceratus, ueritas abiecta iacere uidebatur: Senatus, Philoſophi, milites, iudi-
ces, principes nos lacerarunt, uexarunt. Infinita hominum millia per prouincias
cunctas, & urbes pro Chriſto quotidie occiſa ſunt: alij in flumen præcipitati, alij
ſecti, alij exuſti ſunt. Tum apud nos, & in prouincijs, quas Boij incolunt, inte-
rempti ſunt, Diuus Maximilianus Archimyſtes Laureacenſis, Florianus Tribu-
nus cum quadraginta militibus, Quirinus, Victorinus Petauionenſis Epiſco-
pus, quorum Diuus Hieronymus meminit. Mauricius cum legione, & Afra, &
plerią; alij. Iudices inhiantes poſſeſsiunculis noſtris, plus audebant, quam iube-
bantur. Ex quorum numero quidam in Bithynia, author in primis faciundæ
perſecutionis fuerat, quo ſcelere non contentus, etiam ſcriptis quos adflixit, per-
ſecutus eſt. Extiterunt quoq; qui ſe antiſtites philoſophiæ profitebantur, ſub

pallio,

pallio, & barba, ac capillis uitia ſua tegendo, authoritate falſi nominis ad amicitias iudicum miro modo penetrabant. Ipſi tempori ſeruientes, contra noſtram religionem, nomenq; Chriſtianum libros euomuerunt, in quibus profeſsi ſunt, ante omnia officium eſſe Philoſophi, erroribus hominum ſubuenire, atq; illos ad ueram uiam reuocare, id eſt immortalium cultus deorum: quorum numine, & Maieſtate (ut illi dicebant) mundus gubernaretur, nec pati homines imperitos quorundam fraudibus inlici, ne ſimplicitas eorum prædæ, ac pabulo ſit hominibus aſtutis. Itaq; ſe ſuſcepiſſe hoc munus Philoſophia dignum, ut præferrent lumen ſapientiæ non uidentibus: non tantum, ut ſuſceptis deorum immortalium cultibus reſaneſcant, ſed etiam ut pertinaci obſtinatione depoſita, corporis cruciamenta deuitent, nec ſæuas membrorum lacerationes fruſtra perpeti uelint. Deinde effuſi in principum laudes, quorum pietas, & prouidentia in defendendis religionibus claruiſſet. Conſultum eſſe tandem (aiebant illi Philoſophi) rebus humanis, ut cohibita, noua, impia, & anili ſuperſtitione, uniuerſi homines legitimis, & auitis ſacris uacarent, & propicios deos ſibi experirentur. Verum noſtri freti diuinis muneribus, cæleſtibuſq; beneficijs irridere huiuſmodi nebulones, ut de quorum mentibus aduerſum nos maligni genij depugnarent. Et qui profiterentur ſe illuminaturos alios, cum cæci eſſent, reducturos ab errore, cum ipſi ignorarent, ubi pedes ſuos ponerent: erudituros ad ueritatem, cuius illi ne ſcintillam unam quidem uidiſſent aliquando: quippe cum ſapientiæ profeſſores, profligare ſapientiam niterentur. Quamuis tot malis peteretur ueritas, emicuit tamen, ac uicit, clariſsimumq; de hoſtibus egit triumphum, adeò ut claritas eius etiam Imperatoribus apparuerit manifeſte. Galerius Maximianus ſæuitia in Chriſtianis inſignis, uſq; ad infamiam fruſtra pœnituit, quod innocente Chriſtianorum ſanguine ſe maculaſſet: pro eius ſalute, & uita fruſtra Chriſto preces decretæ. Simili fato & ſera pænitentia defunctus Galerius Maximinus, ſæuiſsimnus omnium, non mitior in nos in Oriente, & Ægypto fuit, Tharſi uitam, amiſsis luminibus, inedia ſimul, & laqueo finiuit: uiolatæ pietatis pænas dedit. Maxentius Seuerum occidit: ignem perſecutionis in nos Romæ edicto extinxit. Conſtantinus uocatus à Senatoribus Maxentium, & Alexandrum interemit. Licinius Valentem. Conſtantinus tandem decimo Imperij ſui anno, pacem noſtris reddidit. Licinium, quod Chriſtianos è palatio exegiſſet, in noſq; ſæuiret, armis ſuperauit, purpura exuit, priuatum Theſſalonicæ occidit, ſexageſimum tum agentem annum. Literarum hic hoſtis fuit, quas Reipub. perniciem uocabat. Aulica famulicia mures, & tineas uerisſimè adpellabat. Rebus bellicis clarus extitit, oriundus ex Dacia Ripenſi. Romani rerum domini dum cultum Dei Opt. Max. expugnare, ac radicitus excindere conantur, deos ſuos prodidere, ſuperſtitionem ſuam funditus euerterunt, religionem noſtram ſtabilierunt. Ex ſanguine Chriſtianorum guttatim ſoboles noua renata eſt, edicto publicè, iuſſu Conſtantini aræ deorum euerſæ, templa deorum clauſa ſunt. Totius orbis conſenſu, ueritas inuicta tot aduerſitatibus, recepta eſt: Chriſtuſq; depulſis diuinitate dijs falſis, triumphauit. Dij in ædes paucorum diuitum compulſi, in culminibus, uelut bubones delituerunt. Dæmones perdita diuinitate, domeſticos templo Dei excitarunt inimicos. Vix cultores deorum uiceramus, Arrius ſacerdos Conſtantiæ uiduæ

Licinij, ſorori principis inſinuatus (Diuum Hieronymum ſequor) uirus in Philoſophiam Chriſtianam effudit. Conuentus Chriſtianorum Pontificum Nicæam Bithyniæ urbem a Conſtantino indictus: peſtiferi hominis errorem impientiſsimum redarguit & exploſit. Conſtantinus laudis auidus fuit, bellis fortunatus, eloquentiæ, & literarum amator: Romanorum principum hiſtorias memoriæ literarum commendandas curauit: per Tatium Cyrillum è græcis in latinam linguam uerti iuſsit. Habitum Imperatorum gemmis, & diademate perpetuo auxit. Cum Germanis Rhenum contingentibus, quorum auxilio imperium nactus fuerat, pacem habuit: eos muneribus placauit. Goti, & Orientales Germani Thracias uaſtarunt, cum præda domum reuerſi ſunt. Conſtantinus Danubium ponte iunxit, in Germaniam tranſit, hoſtes contudit.

Hyldericus Rex Huldreich.

Gebericum Regem filium Hylderici in fœdus donis traxit: cum Gotis pacem firmauit. Germanis notiſsimus fuit, quorum opera in bellis uſus eſt. Præfecit limiti Danubiano Fl. Iul. Criſpum filium ſuum, Cæſarem eum adpellauit, is Sueuos deuicit, tranſtulit trans Hiſtrum in Pannonias. Vandalos, & partem horum Burgundionas, ad Rheni, Danubijq; ripas deinde diſtribuit.

Viſomarus Rex.

Germanæ hæ nationes ſunt, Rex earum Viſomarus erat: paulo ante Conſtantini Imperium à Viſtula, & ſinu Venedico, Codanoq; per integrum annum profecti, ad ripas Hiſtri, Mariſiæq; conſederant. Vbi ab oriente Getas contingebant, à Meridie Danubium, ab Occidente uero Quadis, Marcomannis, hoc eſt Sueuis, à Septentrione Hermondulis contermini erant. Burgundiones partem Sueuiæ, iuxta Danubium occuparant: Franci etiam uaſtatis Gallijs, Hiſpanias inuaſerant. Conſtantinopolim ipſe Conſtantinus nuditate omnium urbium (ait Diuus Hieronymus) dedicauit. De eo uulgo iactatum eſt, decem annis præſtantiſsimus, duodecim latro, decem pupillus ob immodicas largitiones. Criſpum filium (quem ex Mineruina concubina ſuſtulerat) Fauſta nouerca de ſtupro interpellat, renuentem adoleſcentem ad patrem defert: uim eundem ſibi inferre uoluiſſe mentitur. Conſtantinus credulus uerbis uxoris, filium Polæ in Hiſtria interfecit. Erudierat hunc literis Lactantius, uir omni ſuo tempore eloquentiſsimus: ſed adeò pauper in hac uita, ut plerunq; neceſſarijs indiguerit: ne dum delicijs diffluxerit. Occiſus eſt & Licinius iunior, filius Licinij Auguſti, & Conſtantiæ ſororis Conſtantini, fraude Fauſtę, ne filijs eius officere poſſet. Tandem et ipſa Fauſta à Conſtantino marito in ardentes balneas proiecta, extincta eſt. Helena filium ob nepotem interemptum increparat, & Fauſta Conſtantinum ſæpius ad ſacrificandum dijs impulerat. Conſul Ablauius diſticho clam Palatinis foribus adfixo, domum Conſtantini notauit. Saturni aurea ſecula quis requirat? Sunt hæc gemmea, ſed Neroniana. Quia ſcilicet prædictus Auguſtus (recitat Sydonius Aruernorum Epiſcopus) iiſdem temporibus coniugem Fauſtam calore balnei, filium Criſpum frigore ueneni extinxerat. Qui dum ſenex expeditionem in Perſas meditatur, morbo correptus, in extrema ætate lauacro cæleſti more Chriſtiano tinctus eſt ab Euſebio Nicomediæ pontifice, in uilla eiuſdem urbis: ita Diuus Hieronimus, Diuus Ambroſius, & alij celebrati authores adſeuerant. Decreuerat in Iordane aquis luſtrari Conſtantinus, uerum ultimo fato urgente mortuus eſt in Bithynia, anno Imperij triceſimo ſecundo, minus duobus menſibus:

ſibus: ætatis ſexto & ſexageſimo. Reliquit ex Fauſta tres filios Conſtantinum, Conſtantem, Conſtantium: filias Helenam, Eutropiam, Conſtantiam, Conſtantinam Vxorem Galli Cæſaris. Quæ de Syluestro, & donatione Conſtantini prædicantur, ficta, falſa, inepta, pugnantiaq́ ſunt: miror extare tam ſtolidos, qui credant: & tam imprudentes, qui defendere audeant: Præcipuè, cum etiam Pius ſecundus Pont. Max. uir harum rerum peritus, nugas huiuſmodi, ut commenta anilia, fabulamq́ inanem rideat.

CONSTANTINVS IVN NOB C
GLORIA EXERCITVS
VOT
X.

CONSTANTINVS IVN NOB C
CÆSARVM NOSTRORVM
VOTA
X X
S.T. R.

MAXENTIVS P F AVG
DN VAL LICIN LICINIA
NVS NOB C
IOVI CONSERVATORI

CONSTANTINVS AVG
PROVIDENTIÆ AVG.

IMP CÆS FL VALERIVS CONSTANTINVS
P F AVG P M TR POT IMP V
CONSVL P P PROCONSVL.

CONSTANTINVS AVG N C
DEA TERRA.

CONSTANTINVS P F AVG
SOLI INVICTO COMITI
A Q T.

CONSTANTINVS AVG
VIRTVS AVG CONST.

IMP MAXENTIVS
P F AVG

In patria Eining.

CONSTANTINVS
ITA NOB C
CÆSARVM NOSTRORVM
VOT
PL SC: S C.

IMP CONSTANTINVS AVG
SOLI INVICTO COMITI
T F

IMP CONSTANTINVS P F AVG
SOLI INVICTO COMITI
T F.

CONSTANTIVS
XLIIII.

CONSTANS, Conſtantius, Conſtantinus fratres Germani Augu-ſti: & Dalmatius, Hanniballiani fratris Conſtantini Maximi filius Cæ-ſar, orbem Romanum ſortitò ex teſtamento diuiſerunt. Conſtans Illyricum, Noricum, Pannonias, Mæſos, Liburnos, Dalmatas, Thraciam, Græcos, Macedoniam, Achaiam, Africam, Italiam ſortitus eſt. Conſtantius totum Orientem à freto Propontidis, ubi Conſtantinopolis ſita eſt. Dalmatius Cæſar Armenias, & conterminas regiones accepit, qui factione Conſtantij patruelis à militibus interfectus eſt. Eius portionem occupauit Conſtantius: contra Saporem Regem Perſarum crudeliſsimum (qui in Chriſtianam pietatem quoque ferrum ſtrinxit) continuo bellum gerens. Conſtantino cuncta trans alpes data ſunt, Britanniæ, Galliæ, Hiſpaniæ. Verum, ut eſt infida ſocietas regni, & auiditas animi inſatiabilis, diſcordia inter fratres de adminiſtratione Italiæ, Africæque oritur. Conſtantinus non contentus ſorte ſua, nouam poſtulat diuiſionem: quam cum non impetraret, accitis Francis, & alijs Germaniæ populis, Rhetias, Vindeliciam, Noricum latrocinantium more peruagatur, atque occupat: Italiam inuaſurus, non longè ab Aquileia à militibus Conſtantis fratris ſui (qui tum ad Danubium in Mæſia aduerſus Gotos uerſabatur) prælio excipitur.

cipitur. Vbi dum incautius, temulentuſꝗ manus conſerit, non agnitus obtruncatur: caput amputatum in Alſam amnem abijcitur: Imperij anno tertio, uitæ quinto & uiceſimo. Conſtans, ubi de cæde fratris accepit, regiones eius tecipit, in Gallijs obtinendis maximus illi labor fuit. Franci inter ciuilia bella, Rege Theodomaro filio Richomari Gallias deuaſtarant, & inuaſerant; ſedeſꝗ ibidem iam cæperant. Vario euentu belli utrinꝗ pugnatum eſt integro biennio. Theodomarus filius Richomari, Rex cum matte Haſtila Saxona gladio perijt. Pax inde conuenit, empta ab Auguſto, fœduſꝗ ictum eſt cum Francis, Galliæ liberatæ ſunt. Conſtans Gallijs receptis, ſtudio uenandi per ſaltus, & ſyluas errabat. Magnentius dux Rhetici, & Vindelici limitis, pecunia ſibi animos militum conciliat, authoribus Cteſtio, & Marcellino tribunis, Auguſtus adpellatur. Conſtans, ubi certior factus eſt de hac conſpiratione, Hiſpaniam uerſus fugere cæpit. Miſsi ſunt, qui eum inſequerentur, & occiderent. Ab his haud procul Hiſpania comprehenſus interficitur. Nemo morienti Imperatori aſtitit, præter Lauium Gaiſonem Tribunum, genere Francum. Imperauit Conſtans annos treſdecim: uixit annos ſeptem, & uiginti. Tum Romæ quoꝗ Nepotianus, filius Eutropiæ ſororis Auguſtorum, rerum habenas arripit. Verum à Magnentianis duodetriceſimo Imperij die opprimitur. Iam enim & Italia cum Roma Magnentio ceſſerat. In Illyrico etiam nouus emerſit Tyrannus apud Murſam Pannoniæ urbem, quæ aberat ſexdecim millia paſſuum occidentem uerſus, à Teutoburgio, ubi Drauus amnis Danubio miſcerut. Quinꝗ Eccleſias nunc uulgus adpellat. Vetranio Magiſter militum Imperator ab exercitu creatur, totumꝗ Illyricum occupat. Conſtantius, ubi accepit de nece fratris, & Europam à Tyrannis inuaſam audiuit, pacem cum Perſis & inducias fecit. Gallum patruelem ſuum Cæſarem declarauit. Ipſe ad Europam liberandam arma conuertit. Inter hæc Iudæi interfectis per noctem militibus, arma corripiunt, Romaniſꝗ aperte rebellant. Gallus, qui in Oriente Antiochiæ relictus erat, contra Iudæos cum copijs hoſtili animo pergit. Citra omnem ſexus, ætatis rationem, Iudæos ſternit, fundit, trucidat. Ciuitates eorum Diocæſatea, Tiberias, Dioſpolis, & alia complura oppida, ab irato milite, diripiuntur, euertuntur, ac incenduntur. Conſtantio uero iam Thraciam tenenti Vetranio clam ſe ab exercitu ſubducens, depoſita purpura, obuiam fit: pedibus Conſtantij accidit, ueniam precatur, & impetrat. Imperator ſenem ducem amplexus, patrem uocat, cœnæ adhibet: Pruſiada (urbs eſt & caput Bithyniæ) abire iubet: oppida tribuere uictum mandato Imperatoris. Conſenuit ibi Vetranio ocio & ſumma tranquillitate. At Magnentius declarato in Gallijs, & trans alpes Cæſare fratre ſuo Decentio, Illyricum, Murſamque intercipit: ibi, Conſtantium prohibiturus, milites legit, copias inſtaurat. Interim Germaniæ nationes Alemanni, Franci, Chamani, uiuere rapto aſſueti, Nodomaro Rege Gallias inuadunt. Decentium Cæſarem aperto Marte profligant. Primo latrocinando Gallias deuaſtabant: inde funeſtis cladibus prouincias adfecerunt: ditatiꝗ rapinis Romanorum ſunt. Iam Conſtantius ſuperiorem Murſam, Drauumꝗ flumen adtigerat. Oritur parricidiale bellum. Magna ui utrinꝗ decertatur: fit

Murſa urbs.

Vetranio.

prælium atrox: intercidere eo certamine uires Romanæ. Cæſa ſunt tria & quinquaginta millia hominum: optimus quiſq; militum interijt. Hactenus Romano ſolo duntaxat oriundi, prouincijs, Magiſtratibus, & rebus bellicis præficiebantur, poſthac Barbari etiam, hoc eſt Germani, & alienigenæ in Romano ſolo non orti, magiſtratibus, prouincijs, rei bellicæ cæpere præfici: non ſine Romani Imperij exitio: ſicut rerum authores produnt. Victor Conſtantius Illyricum, Noricum, Rhetias, Vindelicum, Italiam recuperat. Magnentius in Gallias, unde oriundus fuit, Lugdunum aufugit: ibi reparare uires contendit. At Conſtantianis urgentibus, ſibi mortem ferro conſciſcit.

Syluanus.

Decentius frater eius laqueo uitam finiuit. Syluanus dux Germaniæ inferioris in Gallia Belgica, qui pro Conſtantio contra Magnentianos, Alemannosq; acerrimè Gallias tutatus fuerat, apud Auguſtum (cuius aures patulæ erant ſuſurronibus) grauiter ab inuidis aulicis, falſo tamen, quod res nouas moliretur, accuſatur: quamobrem ei ab Auguſto inſidiæ tenduntur. Quod ubi comperit Syluanus, conqueritur apud exercitum in Colonia Agrippinenſi. Nec mora, à frem ente milite Imperator creatur. Mittitur ad ipſum Agrippinam à Conſtantio, Vrſicinus dux, rei militaris peritiſsimus, cum eo Ammianus Marcellinus, ſcriptor hiſtoriarum.

Vrſicinus.
Am. Marcellinus.

Tribuni Syluani pecunia corrupti, impetum in regiam de improuiſo faciunt, fugientem Syluanum in Eccleſia Chriſtianorum trucidant, undetriceſimo Imperij die. Gallum deinde Conſtantius Cæſarem, quod crudeliſsime ſæuiret in quoſq;, omnibuſque probris ſe contaminaret, blandicijs, & fraude ad ſe uocatum, mortua ſorore Conſtantina, apud Petanionem urbem Noricorum, detecto dolo, capi iubet. Inde ductus Polam Hiſtriæ urbem, crudeliter necatur, capite abſciſſo, poteſtatis anno quarto, uitæ undetriceſimo. Natus fuit apud Tuſcos in arce Therbenſi, patre Conſtantio, fratre Conſtantini Maximi, matre Galla, ſorore Ruffini, & Cerealis: qui Coſs: duces, & prouinciarum rectores fuerant. Dum itàq; ciuilibus bellis Romani ſeſe inuicem atterunt, Germani adſueti diteſcere prædis Romanorum, in Gallijs florentiſsimas urbes, & antiquiſsimas capiunt, diripiunt, excindunt caſtra, hyberna, æſtiua expugnant, legiones cum auxilijs delent. Nobilitas omnis Gallorum aut ferro in acie cecidit, aut capta Germanis ſeruiuit. Vndecim millia nobilium capta eſſe tradunt Romani ſcriptores. Iuxta Rheni fluenta, caſtra Herculis, Vlſiburgium, Vndeuiceſimanorum æſtiua, Noueſium, Agrippina, Bonna, Antoniacum, Bingium, Moguntiacum, Vangiones, Nemetes, Vuormatia, Borbetomagus, Argentoratum, exciſæ, direptæq; ſunt. Agros illorum contra conſuetudinem occuparunt Germani, ibique ſedes, quaſi perpetuo manſuri, fixere. Franci cum Camanis ad Toxandros iuxta Scaldim flumen, in confinio Hannoniæ, Brabantiæ, Flandriæ, in Romano tum ſolo, cum liberis, & coniugibus conſedere: intima Galliarum uſq; Hiſpanias ſoliti depopulari. Nam & Tarbellos in Aquitania, Sebuſianos in Gallia Lugdunenſi, uaſtarunt & occuparunt. Alia manus Germanorum in Rhetias, Vindelicum erumpit: Italiæq; imminet. Vadomarus Rex, & Gondoundus frater eius, qui inter Danubij caput, Nigram Syluam, & Rhenum oppoſiti Rauracis, & Baſileæ regnabant

gnabans

gnabant (quæ regio nunc Priſcia uulgo literionum nominatur) tranſgreſſi Rhenum crebro, & limites Romanos, confines prouincias uexabant. Ingentes opes ex ſpolijs Romanis compararant. Contra hos Conſtantius Arelate egreſſus, Valentiam petit uerno tempore. Ibi commeatus, qui ex Aquitania deuehebantur, operitur. Crebris imbribus aucti torrentes prohiberent rem maturari. Apud Cabillonem urbem, nunc Burgundiæ, delectus agebantur: huc profectus Imperator exercitum luſtrat. Inde ad Rauracos, Rhenumque caſtra mouet, in Germaniam ibi traiecturus aduerſus ſuperiores fratres. Alemanni pontem nauibus compactum ſoluunt, tranſitum amnis Romanis intercludunt. Imperatori quid nam agat anxio, adeſt quidam gnarus locorum, uadum mercede accepta monſtraturus: noctuque Germanis aliorſum intentis, copias Romanas traducturus. Verum ex magno Germanorum numero, quibus militiæ cura apud Conſtantium Auguſtum commiſſa erat, & qui multum apud eum pollebant, nonnullos Germanicis rebus fauere natura cogebat, ijque populares ſuos certiores faciunt. Alemanni igitur, qua tranſituri erant Romani, omnibus copijs ingruunt, Imperatoremque uado arcent. Actum eſt deinde de pace, legatis ultro citroque miſsis, conſenſu totius exercitus fœdus ſolenni ritu ictum eſt. Auxilia Germanorum Romanis neceſſaria eſſe Conſtantius Auguſtus dictitabat. Imperator inde ad hyberna Mediolanum diſcedit. Poſthæc Alemannis Rhetias uaſtantibus bellum indicit. Progreſſus Mediolano in Rhetiam uſque ad Caninos campos Atheſi contiguos deuenit. Ibi conſultatum eſt de belli ratione. Placuit ad oram Brigantini lacus (quem Bodmicum, & Conſtantienſem, adcola tum Rhetius Murgantium uocabat) caſtra, Romanaſque uires ad cuſtodiendas Rhetias collocare: in confinio Rhetiæ, & Germaniæ, quod ibi triginta dumtaxat millia intereſſent, inter fontes Danubij, & alueum Rheni, qui Rhetias ſeparabant: hic à Gallis, ille à Germanis, nullius amnis obiectu ibidem Rhetia munitur. Idcirco facile Alemannis ex Germania patebat tranſitus. Arbetio igitur Magiſter Equitum cum ualidiſsimo mittitur exercitu, illuc cum Germanis congreſſurus pergit: ſed non expectatis exploratoribus in inſidias delatus eſt. Alemanni ex latebris de improuiſo undique proſiliunt, de improuiſo Romanos iniquitate locorũ circumuentos inuadunt, fundunt, ſternunt. Romanis nulla ſpes ſalutis niſi in fuga erat, placuit retro pedem referre, atque cedere. Terga inde uertũt incompoſito agmine huc atque illuc palantes, pleri que per anguſtas ſemitas ſparſi, tenebroſæ noctis beneficio ſeruati ſunt: qui reddita luce quiſque ſuo agmini ſe coniunxere. Multi tamen Romanorũ periere: decẽ Tribuni deſiderati ſunt. Ob quæ Germani elati animis quotidie prope Romana caſtra, munimentaque, Romanos laceſſentes ſtrictis gladijs diſcurrebant, adimente nebuloſo die lucem. Scutarij de improuiſo erumpunt, ab Alemannis obiectu corporum repelluntur in uallum. Ibi ſuos ad pugnam cient: ſed plerique territi recentis cladis periculo hæſere caſtris. Tres tandem Tribuni ſimul erumpunt, & Eutropius præfectus Equitum, & auxiliares copiæ miſſæ ab Imperatore Conſtantio in prælium ruunt. Omnibus deinde fit portis eruptio. Germani

Priſcia. Briſgoia.

mani multitudini hoſtium impares in fugam uertuntur, prouincia exturbantur, in Germaniaſq; extruduntur Rhetijs. Ita Rhetiæ liberatæ ſunt, quas non iuſto prælio, ſed prædatorijs excurſationibus infeſtarant Alemanni. Imperator ouans in hyberna Mediolanum reuertit. Germani, qui trans Rhenum in Gallijs ſedes fixerant, uias ingentibus truncis arborum claudunt, ne tranſitus hoſti pateat: inſulas quoq; Rheni muniunt: unde ex inſidijs latentes, contra Romanos ſi ingruerent, pugnare poſſent. Galliæ incuria neglectæ nullo omnino renitente, nemine penitus adiuuante, cædes acerbas, rapinas incendia perferebant: metu hoſtili clauſæ ciuitatum portæ: nemini tuto iter facere licebat. Ita Germani longè lateq; licenter, crudeliterq; rupſis limitibus graſſabantur. Opulentiſsimæ urbes exciſæ, Galli ad internecionem uaſtati ſunt. Nihil ſupererat hominibus præter lachrymas, & terrorem. Germani per Romanas prouincias diffuſi Italiæ iam imminebant. Quocirca Imperator Conſtantius periclitanti Galliæ conſulturus, Iulianum patruelem ſuum ſuperioris Galli fratrem (qui tum Athenis literis operam dabat) Mediolanum accerſit, ibiq; octauo Idus Nouembris Cæſarem declarat, Arbitione, &
360. Lolliano Coſs: Anno ſalutis Chriſtianæ trecenteſimo & ſexageſimo, Imperij Conſtantij uiceſimo. Helenam inde ſororem ſuam Auguſtus Iuliano connubio iungit: qui quatuor annos continenter cum Germanis decertauit. Calendis Decembribus Iulianus ab Auguſto Ticinum uſq; deductus, per Taurinos Gallias petijt. Viennam ingreſſo anus prędicit deorum templa eundem reparaturum. Dum Viennæ hyemem exigit, audit Auguſtodunum Burgundionum nunc urbem, repentino impetu à Germanis inuaſam eſſe, obſideriq;. Vrbi auxilio uenit, Germani repulſi ſunt. Dehinc Trecaſſes adit Cæſar, portas hij metu Germanorum incurſantium clauſerant. Apud Veſontionem Romani copias cogunt, delectus agunt: placuit per decem pagos Alemanos adgredi. Primam omnium urbem Brotomagum Cæſar occupat, atque munit: ita eam Marcellinus, & Antoninus uocant, quam Ptolomæus Borbetomagum adpellat. Alemanni Iuliano aduentanti obuiam armati uenerant, ſed fuſi fugatiq; ab eodem ſunt. Cæſar poſtea Rigodolum ad confluentem Moſellæ, & Rheni ſitum proficiſcitur: hinc Agrippinam recuperat. Huc Francorum reguli oratores mittunt, pacem & fœdus impetrant. Inde Iulianus per Treueros Senonas petit. Vix oppidum ingreſſus fuerat, Alemanni adſunt, oppidum arctiſsima obſidione cingunt: periclitanti Cæſari nullus ducum, qui in ſtationibus proximis agitabant, opem tulit. Summa ui urbs oppugnata eſt, ſumma ui defenſa. Germani triceſimo obſidionis die ratiauxilia Iuliano aduentura, diſcedunt. Auguſtus eadem tempeſtate Romam adit cum Hormiſda filio Regis Perſarum perfugo: is interrogatus, quid nam de Roma ſentiret, perplacet (inquit) quod hic quoq; homines moriuntur. Sub idem tempus Sueui ſuperato Danubio, Rhetias, Vindeliciam, Noricum, uſq; Valeriam, ferro, flamma, præda depopulantur. Sarmatæ ſiue Goti ſuperiorem Mæſiam, & ſecundam Pannoniam incurſant. Imperator, ubi hoc accepit, quarto Calendas Iulias per Tridentum in Illyricum, prouincijs auxilia laturus feſtinat, ne latius malum ſerperet, Germaniue uagarentur. At Iulianus hyeme apud

Senonas

Senonas exacta, Germanis undiq; circumfrementibus, cum Marcello Seuero
duce copiarum, Rhemos proficiſcitur. Barbatio dux alia parte, iuſſu Auguſti
cum quinq; & uiginti millibus (ut hoſtes quaſi forcipe in anguſtijs inter-
utrumq; exercitum incluſi ad internecionem cæderentur) Rauracos, Baſile-
amq; peruenit. Germani inter utriuſq; exercitus caſtra clauſi, ea prętergrediun-
tur. Lugdunum urbem incautam inuadunt, diripiunt, ac deuaſtant. Quic-
quid extra mœnia fuit, flamma uorax conſumpſit. Cæſar inſecutus Aleman-
nos, palantes quoſdam occidit. Arnobaudes, & Valentinianus, qui poſt
imperauit, præfecti Equitum miſſi, redeuntes Germanos non ſunt auſi ad-
gredi. Iulianus Tres tabernas (ab Argentorato uiginti millia paſſuum mu-
nimentum, uallumq; ita uocatum, quo arcerentur Germani ab interiore Gal-
lia) recuperat, atq; munit. Barbationis interea caſtra Germani oppugnant,
magno impetu exercitum in fugam uertunt, fugientes Rauracos uſq; per-
ſequuntur impedimenta diripiunt. Barbatio cum reliquijs ad Conſtan-
tium Imperatorem in Illyricum ex Gallijs diſcedit. Nodomarus Rex Ger-
maniæ, Agenarichus, Serapio nepos ex fratre Mederico: Regulique Ale-
mannorum, Veſtroualdus, Vrius, Vrſicinus, Suomarus, & Hortarius ad
Argentoratum copias cogunt coniunguntq;. Hi inter Mœnum, Rhe-
numq; amnes, & Hercyniæ particulam, quam nigram ſyluam nunc adcolæ
nuncupant, Heluetij quondam dicti, habitabant, ad Iulianum Cæſarem le-
gatos mittunt, iubentq; eundem Gallijs excedere ſuis, quas uirtute, & ferro
iure belli uiciſſent: in ſuam poteſtatem, & ditionem redegiſſent. Quod ſi
mandatis non pareret Cæſar, congrederetur, ſenſurus haud dubiè quid Ale-
manni exercitatiſsimi in armis, uirtute poſſent. Iulianus audita legatione No-
domari Regis Alemannorum, è ueſtigio cum omnibus Reipub. Romanæ
copijs ad hoſtes arma mouet. Vbi adpropinquat, Nodomarus Rex dimiſ-
ſo equo, inter pedites certamen concitauit fortiter: utrinq; acriter pugnatum
eſt. Equites Romani uulnerato rectore in fugam uerſi ſunt. Iam omnium
animi ad cedendum Alemannorum impetui inclinati erant. Cæſar ceden-
tibus obiecit ſe, raptumq; ſignum in medios hoſtes proiecit. Deinde milites
hortatus ad pugnam, aciem reſtituit. Redintegrato itaq; prælio, fortuna Ro-
manos adiuuit. Alemannorum ſex millia eo certamine in campo ſtrata nu-
merata ſunt: complures natando Rhenum ſuperarunt, alij nauiculis trana-
runt: pars pondere merſi fluctibus Rheni perierunt. Nodomarus Rex ad na-
ues in Rheno ad huiuſmodi caſum paratas fugiens, agnituſq; interceptus eſt
& captiuus Romam miſſus, morbo ibi perijt. Iulianus uictor poſt Argento-
ratenſe prælium, Moguntiacum proficiſcitur: Rhenum ponte iungit. Huc
legati Germanorum ueniunt, pars pacem poſtulat, pars bellum minatur. Cæ-
ſar aliquot milites clanculum in Germaniam tranſportat nauibus (Aleman-
ni pontem obſeruabant, ut prohiberent Romanos) illi ad decimum uſq;
lapidem ferro, flamma, præda, longè lateq; omnia uaſtant. Monumentum,
quod Traianus erexerat in ſolo Alemannorum ab ipſis deſtructum, reficiunt.
Germani oratores mittunt, pacem petunt, fœdus impetrant: huic bello in-
terfuiſſe Diuum Martinum reperio. Eodem tempore Seuerus Magiſter
Equitum ex Agrippinenſi Colonia per Iuliacum Rhemos petiturus, offendit
Francos,

Bainobaudes ab Am. Marcellino lib. 16. dicitur.

Chonodomarius à Marcellino dictus lib. 16. Agenarichus. Serapio. Medericus. Veſtroualdus ſiue Veſtralpus. Vrius. Vrſicinus. Suomarus. Hortarius.

Francos,loca uacua præſidijs uaſtare,duoꝗ munimenta occupaſſe, ubi ſe tuta-
rentur. Huc Cæſar properat, Caſtellum oppidum, quod Moſa ambit,obſi-
dione clauſit,quatuor & quinquaginta dies menſe Decembri, & Ianuario. Qui
obſidebantur Franci, fame coacti ſe dedunt, multitudo cætera, quæ auxilio
uenerat clauſis, ad ſua caſtra repulſi ſunt. Cæſar ad Pariſios ibi hyematurus
reuertit. Inter hæc Alemannorum alia manus Rhetias, Vindeliciam uaſtat:
Italiæꝗ imminet, oppidorum præter ſolitum obſidiones tentat. Barbatio
peditum præfectus ualido cum exercitu prouincias ingreſſus, Germanos in
Germaniam trans Danubium pellit. Inſtabant & Perſæ orienti, ſed Perſicum
bellum arte & aſtu dilatum eſt, donec Germania pacaretur. Prouinciæ enim
Romanæ Rheno, Danubioꝗ conterminæ, crebris tributis, uectigalibus ad-
tritæ, excurſationibus continuis Germanorum, uaſtatis poſſeſsionibus ad
egeſtatem redactæ erant. Cæſare apud Pariſios hyemante, Franci, qui ad-
huc Belgicam inferiorem, & ſecundam poſsidebant, cæteros Germaniæ po-
pulos ad irruptiones ſolitas in Gallias concitant. Iulianus, ut horum conatus
prẹueniret,antequam in unum cogerentur, tranſuecta annona ex Aquitania,
petit primum Francos, Salios cognominatos, & Chamanos, auſos in Ro-
mano ſolo, apud Toxandros trans Scaldim amnem, in confinio Hannoniæ,
Brabantiæ, Flandriæ, Picardiæ, ſedes quondam collocare. Cum Tungros
ueniſſet Cæſar, legatio horum Francorum præſto eſt: pacem ea lege poſtu-
lant, ut ſe tanquam ſuis ſedibus quietos Romani dimitterent, nec laceſſerent.
Cæterum manibus, & armis eorum bello uterentur. Iulianus oratores mu-
neribus donat, reſponſo ambiguo ſuſpenſos dimittit: eorum ueſtigia inſe-
quitur. Subito de improuiſo Francos in Scaldis ripa adgreditur: inopinato
metu perculit. Chamanos idem auſos acriter repugnantes cædit, uiuos ca-
ptos in uincula conijcit: deinde his Francis pacem tribuit ea conditione, ut in-
columes in Germaniam ad ſuos lares redeant: fœdus cum Romanis ſeruent.
Poſthæc Iulianus munimenta, & caſtra iuxta Moſam, quæ Germani exci-
derant, reparat ad tutelam Galliarum. Miles ibi fame laborans in Iulianum
conuicia iactat, Aſianum mollem, Græculum fallacem, ſtudio ſapientiæ ſto-
lidum adpellabant. Ægrè ſeditionem militum Cæſar blandimentis repreſsit.
Cognominabatur ab aulicis Conſtantij Auguſti Iulianus, Capella, loquax,
talpa, purpurata ſimia, literio Græcus, umbratiliſꝗ. Verum hæc diſsimulabat
prudenter Cæſar, qui Francis Gallia depulſis, Rhenum tranſire Seuerum
Magiſtrum Equitum, uirum bellicoſum iubet. Is ueritus inſidias Aleman-
norum, Romanos longius progredi uetuit. Rex Alemannorum Suomarius
pacem ac fœdus cum Romanis init, captiuos omnes reddit. Hortarius alius
Alemannorum Rex, ad Iulianum uenit, captiuos paucos reſtituit, complu-
res retinuit. Comites eius detenti, ipſe domum dimiſſus, omnes captiuos redde-
re coactus eſt. Cæſar deinde ad conſueta hyberna Lutheciam Pariſiorum con-
cedit. Dum hæc apud Rhenum geruntur, & Auguſtus Syrmij hyemat. Sue-
ui, Quadi, Sarmatæ, Scythæ cõmuni uocabulo dicti, qui ſunt proprie Daci, Go-
ti, Getæ, ſimiles moribus, & armis, Pannonias, Mæſias latrocinantium modo,
incurſant. Arma his omnibus erant, haſtæ longiores, lorica ex cornibus raſis, &
leuigatis, plumarum in ſpeciẽ linteis innexis. Equi caſtrati bini, ne aut fœminarũ

uiſa

uiſu exagitarentur: aut in ſubſidijs ferocitantes hinnitu proderent uecto-
res. Peramplißima hij ſpacia diſcurrebant: aut inſtantes, aut cedentes. Permu-
tatio etiam uires equorum recreabat, qui mos adhuc Turcarum eſſe ſolet.
Conſtantius uerno tempore in Danubio pontem nauibus ſternit, cum exer-
citu in eam Germaniæ, Sarmatiæq; partem tranſit, quæ ſpectat Pannoniam
ſecundam, & Valeriam. Incolæ per colles euaſere. Exercitus Romanus ua-
ſtatis cunctis, ad Quadorum confinem regionem arma mouet: quicquid ob-
uiam, ſternit, fundit. Reges & Reguli Quadorum, & Sarmatarum Ziza, Am. Marcel. lib. 17. Ziza, Fragiledus, Rumo, babet.
Fragiledus, Rumarus, Batherus, ad Conſtantium ſupplices ueniunt, captiuos
reddunt, ueniam præteritorum orant, & impetrant, obſideſq; dant. Moti
hac clementia Auguſti Arabarius, & Vſafer Reguli, quorum alter Quadis, qui
aufugerant, alter Sarmatis quibuſdam præerat: locorum confinio, & mo-
rum feritate coniunctißimi, Imperatorem & ipſi adeunt Romanum, in ſo-
cietatemque recipiuntur. Ibi Sarmatæ conqueruntur de ſeruis ſuis, auxili-
um abs Romanis petunt, ne tantum ſcelus inultum ſit. Inualuerant ſerui,
armaque in dominos ſuos Sarmatas, ſiue Gepidas conuerterant, anno Chri-
ſti, Diuo Hieronymo, trecenteſimo triceſimo ſeptimo. Liberi Sarmatæ 337.
cum coniugibus, & liberis ad Victobalos longius diſcretos, confugiunt, ma-
lueruntq; obſequi defenſoribus, quam ſeruis: petebant hij opem à Conſtan-
tio. Promiſſum eſt auxilium, & Rex Ziza eis præfectus. Mota ſunt inde
caſtra Bregetionem oppidum (cuius & Antoninus, & plæriq; alij mentio-
nem faciunt: Bregetium eſt Ptolomæo, Danubianum ſuperioris Panno-
niæ oppidum extremum, ab Arrabone triginta millia paſſuum) ſunt qui
Strigonium eſſe tradant. In animo erat Auguſto reliquias belli Quadorum
perſequi. Vitrodorus Rex filius Viduarij Regis, & Agilimundus Regulus,
pacem rogant, impetrantq;. Et more gentis, eductis mucronibus (quos
pro numine colebant) iurauere ſe in amicitia Romana permanſuros. Dein
aduerſus confines Sarmatas ſeruos Imperator pergit. Nam & ipſi, ac ſi li-
beri eſſent Romanum limitem irruperant: in hoc ſolo concordes cum ho-
ſtibus, & dominis ſuis. Placuit ad longinqua hanc gentem propelli, non
crimen ulciſci, ne ſcilicet Romanis nocere poſſent: ſuſpicati, conſcientia ſce-
lerum ſe peti, ad dolos uerſi ſunt, ferrum, & preces pararunt. Verum Ro-
mani exercitus aſpectu exterriti, uitam precati ſunt: annuum tributum, & de-
lectum ualidæ iuuentutis, & ſeruitium ſpoponderunt: migraturi quocunq;
iuberentur. Tam diu tuti fuerant locorum freti præſidijs, ubi lares poſt ex-
actos dominos elegerant. Parthiſcus amnis, (quem Plinius Pathiſſum no-
minat) obliquo admodum meatu Hiſtro miſcetur, ſpacia longa, lataque
ſenſim præterlabitur, ea cogit in arctum prope hoſtia, adcolas ab impetu
Romanorum Danubio defendit: ab alijs uero tutos ſuo præſtat alueo. Lo-
ca ibi plæraq; humida ſoli natura, & incrementis fluminum redundantia, ſta-
gnoſa, & referta ſalicibus ſunt: ideoq; inuia, niſi perquam gnaris, anguſto
quoque aditu patent. Ea amnis Pathiſcus ambiens, quaſi peniuſulam red-
dit, à terriſq; ſeparat. Conſtantius conuocatos, ad ulteriorem ripam Hiſtri
transferre uoluit, repugnantes, idque metuens clauſit undique exercitu, om-
neſque obtruncari iuſsit. Caſas poſt eorum miles incendit: latitantes
in paluſtri-

in paluſtribus locis. Poſt hos domitos, ad internecionemq́ cæſos, ſupererat adhuc pars Sueuorum, Picenſes à loco dicti. Ad hos domandos, quòd imperitus locorum Romanus miles erat, acciti ſunt in auxilium Sarmatæ liberi, & Thaiphali. Romani loca contigua Mæſiæ inuaſerunt. Thaiphali proxima ſuis ſedibus adgrediuntur. Sarmatæ liberi terras è regione ſibi oppoſitas occupant. Vndiq́ ita hoſtibus ſerui circumdati, pauore perculſi ſunt, diu conſultatum eſt, oppeterent ne: an ſupplices pacem, & ueniam commiſſorum orarent: Vicit tandem ſententia ſeniorum, legatos ad Romana caſtra mittunt, qui deditionem faciant. Accepta publica fide, cum coniugibus, liberis, opibus translati ſunt in Pannoniam, ut ibi tranquille uiuerent. Nominatur adhuc

Seruia. V. Sarmata. ibi Seruia, quam etiam Sextus Ruffus inter partes Pannoniæ enumerat. Marcellinus Seruorum nomen latinum, & commune eſſe credidit. Alios uideo, ut barbarorum, & proprium Gotorum accipere. Ego amplius quęrendum cenſeo. Conſtantius liberato Illyrico, Sarmatis liberis Zizaim regem dedit, loca ſeruorum adtribuit: uictor Sirmium rediit, Sarmaticuſq́ cognominatus eſt. Pars Sarmatarum, qui ſe non dedidere, ad loca longinqua migrare compulſi ſunt, ne poſſent pacem interturbare Romanam. Iulianus inter hæc apud Rhenum ſuſpectos habens animos Alemannorum, Hariobaudem Tribunum peritum linguæ Germanicæ, nullo conſcio, legationis ſpecie ad Hortarium Regē mittit, ut ſpecularetur, quid nam confines Germani molirentur, qui Romanis fœdere iuncti non erant. Ipſe Cæſar interim ciuitates exciſas à Germanis occupat, reparat, & munit. Horrea inſtaurat, ubi conderetur annona à Britannis transferri ſucta. Recuperauit tum ſeptem urbes, ab Alemannis deſtructas. Caſtra Herculis, Vndeuiceſimarum æſtiua, Vlſiburgium, Noueſium, Bonnam, Antoniacum, Bingium, quo Florentius præfectus commeatum poſuit. Hariobaudes reuertitur, hoſtilia agi aperit. Iulianus Mogontiaci copias cogit. Florentius & Lupicinus rei militari præficiuntur, pontem ibi conſtitutum Cęſar nitebatur tranſire. Alemanni Suomarum Regem amicum Romanis monent minaciter, ut tranſitu arceat Romanos: eius pagi ripis ulterioribus Rheni adhęrebant: Reſpondit Suomarus, ſe ſolum non poſſe reſiſtere Romano militi. Coëunt igitur Alemanni prope Mogontiacum prohibituri tranſitu Cæſarem, & ne pons strueretur, obſeruabant. Iulianus ut pugnaciſſimam gentem pacaret, quadraginta nauibus milites impoſitos, in ripam aduerſam à caſtris Germanorum longius noctu & ſummo ſilentio clanculum exponi iubet. Nihilominus crebros ignes ad pontem, ubi Germani excubabant, præcepit incendi. Hortarius Rex Romanis fœderatus Reges finitimos, & Regulos ad conuiuium tum forte conuocarat: epulæ more gentis ad tertiam uigiliam noctis extractæ ſunt. Diſcedentes è conuiuio Germani principes, in Romanos milites, nauibus in Germaniam iuſſu Cæſaris tranſuectos, incidunt. Sed tenebrarum, equorumq́ beneficio euaſere. Lixæ, ſeruiq́, qui pedibus dominos ſecuti fuerant, partim occiſi, partim fuga elapſi ſunt per noctem. Germani, qui ne pons ſtrueretur obſeruabant, ubi in Alemannia militem Romanum conſpexere, fuga dilapſi ſunt. Pons poſtea perfectus Mogontiaci. Iulianus cum omnibus copiis tranſit in Germaniam, intacto regno Hortarii, qui amicus erat, rebellium

Marcell. li. 16 domos, meſſes exurit, reſiſtentes trucidat, Ita ad regionem, cui Capellarii, uel palas

Palas nomen eſt: Vbi terminales lapides Romanorum, & Burgundionum confinia diſtinguebant. Veniens caſtra locat, huc ſupplices uenerunt Macrianus, & Hariobaudus reguli fratres. Subſequitur Vadomarius Rex, cuius regia contra Baſileam erat, deferens ſecum ſcripta Conſtantij Auguſti, quibus & amicus & familiaris Auguſti adpellabatur. Theodomarus quoque à puero apud Romanos educatus, ipſiſque amicus precator pro Vrio, Vrſicino, Veſtroualdo † regulis, præſto fuit. Cum omnibus fœdus ictum eſt amicitiaque firmata, receptique in ſocietatem Romanam, omnes captiuos reddiderunt: quorum undecim millia fuiſſe authores habeo. Sub idem tempus Rex Perſarum urbes aliquas expugnauit in Romano ſolo. Serui quoque, quos in Pannoniam Conſtantius tranſtulerat, rebellare nituntur. Imperator è Sirmio in Valeriam proficiſcitur, undique cinctos exercitu Seruos, è ſuggeſtu concionabundus, ad pacem hortatur. Quidam Sarmatarum calceum impletum ſtercore humano, in faciem concionantis Imperatoris proijcit. Inde populares in Romanum principem impetum faciunt, ſella regia cum aureo puluinari direpta eſt. Verum omnes a milite irato trucidati, ne uno quidem ſuperſtite. Conſtantius inde pacato Illyrico Sirmium, deinde Conſtantinopolim petit, occurſurus Perſarum furoribus. Ad ſeptentrionis plagam Scoti, & Picti, Saxonum populi, Britannias uaſtant. Lupicinus dux cum auxiliaribus copijs Herulos, Bathauos, à Mæſia miſſos, Bononiæ Flandrorum nauibus imponit, in Britanniam nauigat. Iulianus Cæſar ob Alemannorum metum non auſus fuit excedere Gallijs. Recepta itaque omni Gallia, liberataque è direptionibus Germanorum, Lutheciæ Pariſiorum à militibus, & Celtis, fauſtis adclamationibus Iulianus Cæſar, adpellatur Auguſtus. Inde in limitem ſecundæ Germaniæ proficiſcitur, Toxandro oppido adpropinquat (Toxandriam in uita Diui Landoberti Epiſcopi Traiecti Moſæ uocari legi) unde ad Rhenum arma mouet, ſubito inuadit Francos, Anſuarios dictos, licentius intima Galliarum perſcrutari ſolitos. Hos nihil hoſtile metuentes, nimiumque ſecuros occuparat: pace cum ipſis facta, per Rhenum reuerſus, præſidia, limites inſpicit, diligenter munit: ad Rauracos pergit. Omnia recuperauit quæ Germani interceperant, & ut propria poſſederant: reddidit limitem Romanæ poſſeſsionis. Omnibus ita ex ſententia animi compoſitis, per Veſontionem Viennam, ibi hyematurus diſcedit. Vt autem omnium animos ſibi conciliaret, Chriſtianiſmum propalam ſimulauit: à quo tamen iam pridem occulte deſciuerat. Feriarum celebri die, quæ menſe Ianuario celebratur (Epiphania uocamus) in templum Chriſtianorũ progreſſus eſt, ſolenni ritu ſacris perpetratis diſceſsit. Certiorem deinde facit Conſtantium, ſe Auguſtũ à Gallis & militibus adpellatum, orat ut author fiat: ſe non aliter, quam ſi adhuc Cæſar eſſet, obtemperaturum. Poſthæc uere iam adpropinquante, Alemanni à pago Vadomari Regis, à quo poſt fœdus ictum nihil hoſtile timebatur, incurſant confines Rheni tractus, & deuaſtant. Mittitur contra eos Libino præfectus, ipſe à Germanis apud Sanctionem occiditur. Cæteri in fugam uerſi ſunt. Vadomarus poſtea Rex in conuiuium trans Rhenũ à Romanis inuitatus dolo capitur, in Hiſpaniamque à Iuliano relegatur. Qui cum Conſtantium flectere nõ poſſet, timens eundem nunquam in gratiam rediturum, crudelitatemque eius in cognatos animo uerſans, aperte ſe Conſtantio hoſtem oſtendit, maluitque oc-

Vadomarius à Marcellino dictus.

† Verſalpus à Marcel. dictus.

cupare hominem. Firmata igitur pace cum Germaniæ gentibus, accitiſq; his in partes, Vadomaro rege cum copijs ſecum abducto in Illyricum, à Rauracis per Martianas ſyluas ad Hiſtri fluenta contendit: ipſe cum paucis flumen nauigat. Copias per mediterranea Rhetiæ, Vindelicorum, Norici proficiſci iubet. Iam Italiam, Rhetias, Noricum, Pannonias tenebat Iulianus, ſola Aquileia Iuliano militi portas clauſit, obſideriq; cœpta eſt. Ipſe Iulianus iam Sirmium etiam acceperat: unde Conſtantinopolim pari uelocitate contendit. Conſtantius contra Perſas tum bellum gerens, ubi de Iuliani defectione certior factus eſt, inducias cum Perſarum rege init: obuiam Iuliani conatibus ire parat. Verum in itinere in Cilicia Tharſi febri acutiſſima correptus paulo poſt extinguitur, Iuliano ſucceſſore declarato. Imperauit Conſtantius annos quatuor & uiginti, menſes quinq;, dies duodecim. Vixit annos quatuor, & quadraginta. Vbi hæc palam facta, Iulianus ab omnibus totius orbis conſenſu, recipitur. Aquileienſes portis præfractis Iulianos admittunt, authores rebellionis uiuos exurunt. Conſtantius in religione ſemper Arrianus fuit, idcirco Athanaſius Alexandria pulſus apud Treueros receptus à Maximino pontifice, delituit uſq; ad mortem Conſtantij. Hilarius Pictonum Epiſcopus Gallia pulſus, Conſtantio Conſtantinopoli librum pro ſe obtulit, domumq; redire permiſſus eſt. Eo quoq; tempore obijt Diuus Antonius ætatis anno centeſimo ſupra quintum. Ælius Donatus præceptor Diui Hieronymi inſignis Grammaticus tum Romæ docuit. Victorinus Rhetor & martyr ſtatuam in foro Traiani meruit. Narratur Conſtantius nunquam ſpuiſſe in publico, nec unquam poma guſtaſſe. Fuit cupidus eloquentiæ, patienſq; laboris. Reliquit Fauſtinam uxorem ſecundam, grauidam, unde nata eſt poſthuma, quæ Gratiano Imperatori nupſit. Prior Conſtantij uxor fuit Euſebia fœminarum pulcherrima, ſoror Hipatij, & Euſebij conſulum. Quemadmodum etiam cultores deorum referunt, Conſtantius religionem Chriſtianam ſimplicem, & abſolutam magis polluit diſſidijs, & concertationibus uerborum umbraticis, quàm reuerenter compoſuit. Aluit in ea lites, omnia ad ſuum ritum trahere conatus. Fautor, ut dixi, Arrianæ Hæreſeos: ſicut tamen Diuus Hieronymus (qui ſe ſub Conſtantio infantem fuiſſe ait) refert, Conſtantio, & bonis omnibus curæ fuit, ut oriens, atq; occidens pacis uinculo ſibi necteretur. At egregij quidam uidelicet Chriſti ſacerdotes, fruſtrarunt tantos conatus Imperatoris, & bonorum: decepit hos bona de malis exiſtimatio.

CONSTANS P F AVG
VICTORIÆ DD AVG
C Q N A Q T.

DN CONSTANTIVS AVG
IVN NOB C

DN CONSTANTIVS NOB C
CONCORD EXERCITVVM.

FL IVL CRISPVS NOB CÆS
ALEMANNIA DEVICTA SIRMI.

IVLIANVS XLV.

CL. IVLIANVS, natus Conſtantinopoli, patre Conſtantio, fratre
Conſtantini Maximi, matre Baſilina (ut etiam noſtri fatentur) optimæ
indolis fuit. In Chriſtiana religione inſtitutus, educatuſꝗ ab Euſebio Nicome-
denſi Epiſcopo. Nactus Libanium Sophiſtam (cuius epiſtolæ extant, à Bi-
bliopolis, & Chalcographis diuenduntur) magiſtrum improbum, Chriſtum
authorem ſuum deſeruit, clamꝗ ad deos defecit. Acerrimi ingenij fuit: omni-
um diſciplinarum genere eruditiſsimus, uirtutibuſꝗ ciuilibus domi foriſꝗ iux-
ta laudatiſsimus. Accuſatori non re, ſed uerbis urgenti reum negantem, & uo-
ciferanti, quis accuſabitur, ſi negare ſufficiet? Reſpondit: Et quis innocens erit,
ſi accuſare ſufficiet? Scenitis Arabibus (quos Saracenos poſteri uocant) ſala-
ria plus ſolito diminuta, conquerentibus, inquit: Imperatorem ferrum, non au-
rum habere. Inanis gloriæ, laudiſꝗ nimis auidus fuit. Audaciorꝗ quàm
Imperatorem decet: cuius ſalus ad ſecuritatem omnium, cum ſemper, tum ma-
ximè in bello conſeruanda eſt. Curioſior Adriano in perſcrutandis arcanis,
preſagijs futurorum. Haruſpicinæ, Magiæ artium fallaciſsimæ, euocandis ma-
nibus, augurio, & huiuſmodi nugacisſimis deliramentis nimium deditus fuit.
Et in uenerandis numinibus (quod ne amici quidem negant) magis ſuper-
ſtitioſus, quàm iuſtæ religionis cultor extitit. Tot pecudes mactauit, ut boues
defuturos, ſi è Perſide reuerterentur, timerent. Mercurium omnibus prętulit,
& maximè coluit, quaſi mundi ueIociorem ſenſum: motumꝗ mentium ex-
citantem. Primo hæc occultè ob metum patruelis operatus, ſpecie & ha-
bitu Philoſophi, uitæ pericula declinauit. Nam eius cognati omnes à patrue-
le necati ſunt, ob regum infidam ſocietatem. Sublato Conſtantio, cum qua-
tuor annos Cæſar fuiſſet, potitus rerum, neminem iam metuens, apertè edi-
cto templa deorum aperire iuſsit: aras deorum inſtaurari, uictimaſꝗ admo-
ueri. Legèꝗ ſciuit, ne Chriſtiani artes liberales profiterentur, atꝗ diſcerent.
Eos magis munerum, honorumꝗ blandimentis, atꝗ illecebris, quam ui à ue-
ritate deflexit. Multi eius blandìmentis capti ſponte in pręceps abierunt. Chri-
ſtianorum antiſtites diſsidentes, cum plebe diſciſſa in Palatium uocatos ad-
monuit, ut conſopita ciuili diſcordia, quiſꝗ nullo uetante ſuæ religioni ſerui-
ret. Audite, inquit, me, quem Alemanni & Franci audierunt. Expeditionem
meditans Perſicam libros Sibyllinos Romæ inſpici, more maiorum, iuſsit. Ve-
nit deinde Antiochiam, ubi fanum Apollinis cum ſimulachro conflagrauit, ſu-
ſpicatus id fraude Chriſtianorum factum eſſe, ſacram Chriſtianorum ædem
claudi, & quæſtiones ſolito acrius exigi mandauit. Templum Hieroſolymis
reſtaurare orſus eſt: uerum fundamenta de cælo tacta, operarij fulmine adfla-
ti, extincti ſunt. Conflagrarunt & Romæ quartodecimo Calendas Aprilis,
carmina Sibyllæ cum Apollinis templo. Syri, ut genus eſt hominum in con-
uicia promptiſsimum Antiochiæ præcipuè, ipſum Auguſtum ſacricolam ui-

ctimarium, hircinamq́ barbam cognominabant. Quibus ſubiratior Iulianus, contra Perſas arma mouet: ut propicios deos haberet, ipſis (ſi uictoria potiretur) ſanguinem noſtrum deuouit. Contra Chriſtum etiam in ipſo Perſici belli medio ardore ſeptem libros euomuit. Dum exercitum fame, & uia feſſum, incautius multitudini hoſtium exponit, & dum incautius ſuis laborantibus ſubuenit, haſta equeſtri, incertum unde, petitus eſt, ea per brachium in coſtas penetrauit, fibriſq́ iecinoris hæſit. Poſthæc in caſtra Iulianus Iuliani mors. defertur. Ne animam quidem agens, à contumelia terrarum Domini, Deiq́ rerum, abſtinuit. Viciſti, inquit: Galliæe, uiciſti. Ita enim Chriſtum ſeruatorem noſtrum cognominabat, quem primum in Gallia, ſicut ait D. Hieronymus, denegauerat. Imperauit poſt Conſtantium annum unum, menſes ſeptem, periјt ſexto Calendas Iulias. Cadauer eius Tharſum delatum eſt, ibiq́ ſepultum. D. Hieronymus tum (ut ipſe ait) adhuc puer in Grammaticæ ludo exercebatur. Et omnes urbes uictimarum ſanguine polluebantur. Ac cum ſubito in ipſo perſecutionis ardore Iuliani nunciatus eſſet interitus, eleganter quidam de ethnicis: Quomodo (inquit) Chriſtiani dicunt, Deum ſuum eſſe patientem, & ἀνεξίκακον. Nihil iracundius, nihil hoc furore præſentius: ne modico quidem ſpacio indignationem ſuam differre potuit.

DN FL C IVLIANVS P F AVG
SECVRITATI ET SP AVG
T CONSTANTIA.

IUUIANUS XLVI.

IVVIANVS fuit Varromani notiſsimi præfecti filius, qui ueteranus iam & emeritus, muneribuſq́ militaribus defunctus, in Pannonia Singoduni patrios agros exercebat. Die ſequenti mortem Iuliani, qui erat quintus ante Calendas Iulias, hoſtibus undiq́ urgentibus, collecti duces, de Imperatore creando conſultant. Omnium ſuffragio Salluſtius præfectus Galliarum petebatur. Salluſtius. Quo ſenectutem, & morbum excuſante, Iuuianus domeſticorum primus delectus eſt. Vir inſignis corpore, læto ingenio, literarum, & Philoſophiæ Chriſtianæ ſtudioſus, Germanorum ſignifer, qui diu Rhenanos rexerat limites, cum nouo principe diſsidens, cum quo etiam priuato diſſenſerat, ad Saporem Regem Perſarum diſceſsit: aperuitq́ Perſis Iulianum obјſſe, electumq́ eſſe inertem, & imbellem. Quo audito, Perſa continuo cum Romanis dimicare properat, terga Romanorum inuadit. Acies ad quartum lapidem porrigebatur: fortiter ſe tutati ſunt Romani. Verum cum poſtea inedia, & fame laborarent, pax cum Perſarum rege conuenit. Fædus annorum triginta factum eſt, iureq́ iurando firmatum, obſides inſuper dati. Traditæ quoq́ ſunt Perſis quinq́ Transtigritanæ prouinciæ, quindecimq́ caſtella: præterea Suſa, & Niſibis, cum finibus ſuis, Singara, caſtra maurorum munimentum optimum, dedita ſunt: incolæ & ciues in Romanum ſolum translati. Niſibi ſepultus erat Iacobus uir ſanctiſsimus, Conſtantino quoq́ Maximo admodum

dum acceptus, cuius precibus ſæpius (ut ait Hieronymus) urbs ſeruata eſt ab impetu Perſarum. Fama conſtans erat, eam non poſſe ſuperari, dum ibi Iacobus ſeruaretur. Quamobrem cum Conſtantinus ibidem humari iuſſit, Iulianus pietati Conſtantinorum inuidens, corpus ex urbe auffert. Niſibis deinde ſub Perſarum imperium coacta manſit. Ita diminutus eſt limes Romani ſoli, quod antea ab urbe condita nunquam factum eſt. Arſaci quoque regi Armeniæ amico, & ſemper fido Romanis, uetitus eſt Imperator auxilium ferre, non ſine maxima Romanæ maieſtatis ignominia. Iouianus infantem filium Varronianum ſecum Conſulem deſignat, dum ad Europam properat, Dadaſtanæ exanimatus in cubiculo, incertum quo fato, inuenitur: octauo Imperij menſe, ætatis tertio, & triceſimo. Diuus Hieronymus refert fætore prunarum ſuffocatum eſſe. Huc uſque ſub Conſtantijs, & Conſtantinis, proximiſque Imperatoribus, limitis Danubiani, quem Boij pulſis Romanis poſſident, hos duces, præſides, & legatos fuiſſe inuenio, Auum, uirum bellicoſum: Magnentium qui Imperium arripuit, Neuitam uirum Conſularem.

VALENTINIANVS XLVII.

FL. VALERIVS Valentinianus Cibali (urbs eſt Pannoniæ, à Sirmio occidentem uerſus quinquaginta millia paſſuum diſtans) patre Gratiano natus eſt. Sub Iuliano (uti Diuus Ambroſius, & Auguſtinus referunt) militares honores amore religionis noſtræ deſeruit. Mortuo Iouiano ab exercitu communi omnium ſuffragio Niceæ (caput eſt Bithyniæ) abſens Imperator delectus eſt. Dum accitur Anchialo, urbe Thraciæ (ubi tum erat) decem dies ſine capite fuit Romanum Imperium, quod quinto Calendas Martij recepit. Deinde Conſtantinopoli Calendis Aprilibus, Valentem fratrem ſuum participem Imperij facit: eoque in Oriente relicto, ipſe Mediolanum proficiſcitur. Germani ex ueteri more, inſtitutoque legatos ad nouum principem mittunt: pacemque uenalem offerunt. Qui cum minora quam ſperarant munera accepiſſent, abiectis donis, in Germanias reuertuntur. Vbi grauiter in auariciam, perfidiamque Romanorum perorantes, ſæuiſsimas concitarunt nationes. Omnis Germania tranſrhenana in armis fuit: limites proximos ſibi, quæque gens perſultat. Gallias ſimul, & Rhetias, Vindeliciamque Alemanni depopulantur. Sueui, Quadi, Noricum, Pannonias: Sarmatæ Mæſias uexant: Goti Thracias deprædantur: Scoti, Picti Saxonum nationes Britannias, oramque Gallicam ærumnis adterunt continuis, abſcindunt, & pro delicijs ſummis comedunt. In oriente quoque Conſtantinopoli Procopius purpuram induit. Valentinianum obuiam Tyranni conatibus iturum, frequentes Galliarum, Prouinciarum, & urbium legationes adeunt, obſecrant, ſupplices orant, amicos ambiunt Imperatoris, ne deſerantur, & crudeliſsimis Germanorum uaſtationibus relinquantur. Flexus legatorum lachrymis, precibuſque amicorum Valentinianus, manſit dicens, Procopium hoſtem eſſe ſuum, Germanos Reipub. Gallias primo adſeruit, deinde Britannias; Saxonas per Theo-

ſium ducem, patrem Theodoſij Imperatoris contudit, & Mauros: Quam rem & Claudianus hiſce carminibus docet, ſcribens ad Honorium Imperatorem de auo ipſius Theodoſio.

Hinc proceſſit auus
Ille leues Mauros, nec falſo nomine Pictos
Edomuit, Scotumq; uago mucrone ſecutus
Fregit Hyperboreas remis audacibus undas.
Quid rigor æternus, cæli quid frigora proſunt?
Ignotumq; fretum, maduerunt Saxone fuſo
Orcades, incaluit Pictorum ſanguine Thule:
Scotorum tumulos fleuit glacialis Hyberne.

Alemannos auxilio Francorum, quorum auxilia contra populares emerat cecidit Valentinianus, uictorq; ad Oceanum peruenit uſq;. Deinde ad Danubij contiguas prouincias conuerſus Rhetias, Vindelicos, Noricum pulſis Sueuis: Pannonias, Mæſias depulſis hoſtibus recepit. Thracijs Gotos exegit. Athalaricum Guthungorum Regem (natio eſt bellicoſa) in fugam uertit, ei poſtea pacem dedit, Dum Bregetioni (cuius ſupra ſitum deſcripſimus, quidam Strigonium, alij Piſonium eſſe autumant.) Quadorum & Sueuorum legationi, latrocinia excuſantium, reſpondet, & propter Illyrici deuaſtationem totius gentis excidium minatur, ſubito corruit, extinctuſq; eſt, quintodecimo Calendas Decembris, anno ætatis quinto, & quinquageſimo, Imperij duodecimo, minus diebus centum. Gratianum filium iam ante octo annos Auguſtum adpellarat. In oriente à Valente auxilio Vadomari Regis Germaniæ Procopius uictus, & interemptus eſt. Vadomarus ob hoc Phœniciæ ducatu donatur. Sub idem tempus Diuus Nicetius genere Gotus apud Gotos, & confines nationes in Germania Hiſtro conterminas, religionis noſtræ myſteria aperit. Verum Hartanaricus Rex Gotorum in Chriſtianos ſæuit, eos Germania in Romanum ſolum exturbat. Diuus Nicetius captus à Gotis iuxta Danubium cum nollet deos adorare, uiuus igni exuſtus eſt. Fuit Valentinianus ſolerti admodum ingenio, eloquens & facundus, rei militaris, ciuiliumq; morum perquam prudens, ſeuerus, grauis: omnibus uitijs maximè auariciæ infeſtus: Si fidelioribus ei per fata licuiſſet uti amicis, ne hiſtoriæ quidem meliorem haberent principem. Auſonius Poëta iuſſu eius centonem nuptialem concinnauit ex Marone: ita ipſe Valentinianus ante luſerat. Eadem quoq; tempeſtate Treueris (quæ domicilium tum Auguſtorum erat) & in Germania ciſrhenana, aliquandiu literarum ſtudijs operam dedit, cum Ruffino, & Florentio, & Bonoſo condiſcipulis, & conphiloſophis ſuis, Diuus Hieronymus: ibiq; cœpit primum uelle deum colere liberius: patriamq;, ſororem, diuitias, uillas, cenſum, & patrimonium deſerere.

DN VALENTINIANVS PIVS
PERPETVVS IMP SEMPER AVG

DN

DN VALENS P F AVG

DN VALENS GOTICVS MAXIMVS PERPETVVS AVG.

GRATIANVS XLVIII.

GRATIANVS natus eſt Sirmij anno ab orbe ſeruato trecenteſimo, ſexageſimo tertio. Mortuo parente, continuo fratrem ſuum Valentinianum adhuc impuberem Auguſtum nuncupat. Alemannorum gentem, quæ Gallias more ſolito inuaſerat, iuxta Argentuariam (nunc Colomaria Elſatij oppidum) magna clade adtriuit. Gens tum Hunnorum (cuius originem, ſitum, ſupra in primo libro explanauimus) Rege Volomaro in Gotos erumpit, eoſq; auitis ſedibus eliminat. Legatos Goti ad Valentem Imperatorem mittunt, ſupplicesq; orant, ut in Romano collocentur ſolo, in limite Danubiano: Et quaſi murus opponantur ferociſsimis Scythiæ, & Germaniæ gentibus: ſe fore cuſtodes termini Romani, & Philoſophiam Chriſtianorum recepturos pollicentur. Grata legatio Valenti fuit, ſuſcepti Goti à Romanis, ſine armorum depoſitione. Diſtribuuntur per oram Norici, Pannoniæ, Mœſiæ, Daciæ, Ripenſis, Valeriæ, Illyrici, Danubiotenus: Sacerdotesq; Arriani, qui illos inſtituant in religione, à Valente mittuntur: qui & ipſe egregias ſuas uirtutes impietate, ne dicam crudelitate Arriana polluit, & contaminauit. Goti deinde myſtæ ſuæ linguæ nationibus Burgundis, Vandalis, & huiuſmodi gentibus, Chriſtum prædicant: Eos errore Arriano imbuunt. Porro Goti per auaritiam Maximi, & Lupicini ducum Romanorum fame ad rebellandum coacti, per totam Thraciam, Illyricum, occiſis Maximo, & Lupicino diffunduntur: legiones Romanas ad internecionem cædunt, alios occidunt, alios in exilium trudunt. Omnia ferro, præda, flamma demetuut. Meminit Claudianus in Theodoſij laudibus.

Nam quum Barbaries penitus commota gementem
Irrueret Rhodopen, & mixto turbine gentes.
Iam deſerta ſuas in nos transfunderet arctos,
Danubij totæ uomerent quum prælia ripæ,
Quum Geticis ingens premeretur Mæſia plauſtris,
Flauaq; Biſtonios operirent agmina campos.
Omnibus adflictis & uel labentibus ictu,
Vel prope caſuris, unus tot funera contra
Reſtitit, extinxitq; faces, agriſq; colonos
Reddidit, & leti rapuit de faucibus urbes.

Valens ex Antiochia in Europam ueloci curſu contendit, à Gotis atrociſſima pugna excipitur, & in fugam ſaucius ſagitta uertitur. Cum ob dolorem nimium uulneris ſæpius equo laberetur, in caſulam uiliſsimam ſeptem millia paſſuum ab Hadrianopoli delatus eſt. Goti ueſtigijs inhærentes, uillæ ignem ſubijciunt, Imperatorem comburunt. Anno tertio poſt mortem fratris, Chriſti trecenteſimo, octogeſimo primo. A quo anno occaſum Romani Imperij enumerant & Ruffinus, & Diuus Hieronymus. Nam poſthac in medijs Romani Imperij regionibus Barbari confidentes exterminari non potuere. Nihilq́ imbecillius fuit Romanis uiribus, quando & in bellis ciuilibus, & aduerſus diuerſas nationes, aliarum gentium Barbararum indiguere auxilio. In medijs Imperij deinceps prouincijs continenter pugnatum eſt: præter paucos ſenes (ait Hieronymus) omnes in captiuitate, & obſidione generati ſunt, Romaq́ in gremio ſuo non pro gloria, ſed pro ſalute pugnabat, Immò ne pugnabat quidem, ſed auro, & argento, & cuncta ſuppellectile, uitam redimebat. Ne gemitus quidem liberi erant: nemo audebat flere, quæ patiebatur: periculoſa tam hæc dicentibus, quam audientibus erant. Sed ad Valentem redeo. Goti extincto Imperatore, Græciam totam deuaſtant, urbes diripiunt, incendunt, uictricibus ſignis Conſtantinopolim obſident. Dominica Auguſta, uxor Valentis ingenti pecunia data, obſidionem ſoluere perſuaſit. Gratianus ubi de nece patrui certior factus eſt, cum omnibus Reipub. legionibus, & robore auxiliorum Gotos ad internecionem deleturus (etiam Diuo Ambroſio hortante, qui fatum eis ultimum impendere ex uatibus diuinis interpretabatur) Sirmium caſtra mouet. Cum autem uideret Daciam, Thracias, Pannonias, genitales terras, à Gotis, Triballis, Hunnis, Alanis teneri, extremumq́ periculum Romano orbi imminere, Theodoſium ex Hiſpania Betica (unde oriundus erat) accitum, cunctis fauentibus Sirmij Auguſtum, Auſonio, & Olibrio Coſs. adpellat, ipſumq́ Orienti præfecit. De hoc Claudianus ad Honorium Imperatorem.

Occaſus Ro. Imp. quando cæperit.

Nulla relicta foret Romani nominis umbra,
Ni pater ille tuus, iam iam ruitura ſubiſſet
Pondera, turbatamq́ ratem, certaq́ leuaſſet
Naufragium commune manu.

Theodoſius igitur Auguſtus declaratus Gotos ſibi depoſcit. Gratianus in Gallias contra Germanorum incurſationes reuertit. Interea dum Theodoſius Gotos adgreſſus fuiſſet, magnumq́ terrorē ipſis incuſsiſſet, letali corripitur morbo, deſperataq́ eius ſalute, adeſt Gratianus cum Gotis pacem firmat, fœduſq́ icit, in ſocietatem eos Romanam recipit: & militiæ adſignatis ſtipendijs adſciſcit. Theodoſius inter hæc conualeſcit. Vbi comperit pacem cum Gotis conueniſſe, fit & ipſe author. Goti prouinciatim ſeparantur: pars in Thracia, & Illyrico collocantur, hij dicti ſunt Veſogoti: alij in Phrygiam Aſiæ minoris particulā transferuntur, quos uulgus Oſtrogotos, Claudianus Poëta proxim' harū rerū ſcriptor Oſtrogetas uocat: quaſi tu dicas Occidētales, & Oriētales Go-

Veſogoti qui.
Oſtrogoti qui

tos. Id

nos. Id enim Germana lingua ea nomina ualent. Libet ſubſcribere carmina Claudiani, qui deprauatiſsimè excuſus eſt.

Non tibi Ryphæis hoſtis quærendus ab oris,
Non per Caucaſias accito turbine ualles
Eſt opus. Oſtrogetis colitur, mixtiſq; Guthungis
Phryx ager, hos paruæ poterunt impellere cauſæ.

Item de Halarico Veſſogeta.

Vaſtatur Achiuæ
Gentis, & Epirum nuper populatus inultam
Præſidet Illyrico: iam quos obſedit amicus
Ingreditur muros. Illis reſponſa daturus
Quorum coniugibus potitur, natoſq; peremit.

Athanaricus Rex Gotorum Conſtantinopolim cum Imperatore profectus eſt. Vbi cum maieſtatem urbis, & magnificentiam Auguſti contemplatus fuiſſet, dixiſſe fertur: Deus profectò terrenus eſt Imperator: & qui Imperatori repugnat, parricida eſt. Perijt Conſtantinopoli Athanaricus. Alarico Gotarum nobiliſsimo iuueni ducatus limitis Danubiani, tutelaq; commiſſa eſt. Vectigalia prouinciarum Illyricarum ipſi attributa ſunt. Porro Gratianus conciliauit ſibi magna ſumma auri Alanos, Hunnos, Francos, Saxones & cæteros Germanos, adeò ut eorum more aliquando ueſtitus prodiret. Ægrè id tulit Romanus miles. Quamobrem Maximus Tyrannus in Britannia Imperium arripit, inde Gallias petit. Gratianus deſertus, & proditus a Romano exercitu, ab obuijs urbibus non receptus, dùm in Italiam fugere tendit, apud Lugdunum fraude occiditur, anno poſt patris mortem nono, ætatis quarto & uiceſimo. Fuit Gratianus literis haud mediocriter eruditus, carmine, & oratione inſignis, ſagittarum, iaculandi peritus: alijſq; uirtutibus præditus. Eius præceptor fuit Auſonius Poëta, quem & Conſulem cum Olibrio creauit. Multum eundem Diuus Ambroſius commendat: ad eum contra Arrianos de Catholica fide ſcripſit. Eius ope Arrianorum ſecta deminuta eſt. Idem uictor libidinis, & uoluptatum. Præter uxorem ſuam cum nulla alia mulierum rem habuit. Ita de eo refert Ambroſius. Aram Victoriæ, quam adhuc Romanus Senatus in curia colebat, euerti iuſsit, maximo patrum conſcriptorum dolore. Vti poſthæc indicabo. Sub Gratiano & patre eius Vindeliciæ præſes Maiorianus auus Maioriani Imperatoris.

THEODOSIVS MAGNVS XLIX.

THEODOSIVS patre Theodoſio, qui genus ſuum ad Traianum referebat, matre Thermantia natus eſt. Dedit hunc Hiſpania (ſicut ait Claudianus) principibus fœcunda pijs. Gotos Hunnos contudit, qui ſub Valente

graſſabantur

graſſabantur, cum ipſis fœdus fecit. Cum Gratiano, à quo ad Imperium euectus eſt, ſex imperauit annos. Maximus occiſo Gratiano, fraude Andragatij, Romanum militem, totam Galliam occupat. Guthungi interim populantur Rhetias ob fertilitatem loci, & impulſore Maximo, qui domicilium Auguſtorum, Treuerorum Auguſtam conſtituit: quæ ſecundum Romam caput mundi, maxima urbs in Europa fuit, ante conditam Neoromam à Conſtantino. Extendebatur ea tempeſtate ad utramq; Moſellæ ripam. Autores ſunt Tacitus, & Marcellinus. Inter clariſsimas, maximaſq;, & celebratiſsimas totius mundi urbes, ſecundum Romam, & Conſtantinopolim in Europa: in Africa Carthaginem: in Ægypto Alexandriam: in Aſia Antiochiam, ſexta ab Auſonio poëta recenſetur. Ad quam miſſus eſt legatus Diuus Ambroſius à Valentiniano (qui tum Mediolani cum matre degebat) ut repeteret corpus Gratiani, fratris Valentiniani. Poſcebat Maximus ſibi hunc ut puerum tradi, eius ſe fore tutorem pollicebatur. Ambroſius id fieri poſſe negabat, ob hyemis aſperitatem, & tenellam Valentiniani ætatem, quæ adhuc materna egeret educatione. Iterum ob eandem cauſam Ambroſius ad Moguntiacum orator Valentiniani proficiſcitur. Verum excluſus à Tyranno, re infecta Mediolanum reuertitur: Valentinianum admonet, ut ſaluti conſulat. Valentinianus ad Theodoſium Conſtantinopolim fuga elabitur, à quo haud aliter, quam Auguſtus (licet exul, & omnium rerum egenus) honorifice exceptus eſt. Ambo deinde Imperatores expeditionem in Tyrannum parant, ad ulciſcendam mortem Imperatoris Gratiani. Maximus Victorem filium ſuum impuberem Cæſarem deſignat ac nuncupat, Treueriſq; relinquit: eundem cum Gallijs Nanneno, & Quintino, Magiſtris Equitum commendat. Ipſe edicta Romam mittit: Rhetias, Vindeliciam, Noricum inuadit: Aquileiam occupat. Germaniæ nationes ultrò partium Valentiniani, & Theodoſij (ut etiam D. Ambroſius commemorat) erant, adeò, ut plerique cum Tyranno ſentientes, illarum manus euaſerint, cum ſe Valentinianos ſimularent. Iuſſerat Maximus aliquot millia uirginum, quæ in Gallijs diſtribueret, Treueros ex Britannia tranſuehi. Hunni, & Saxones, atq; Picti, Ducibus Vannio, & Melga eas, uento in oram Germaniæ abreptas adorti, cum omnibus, qui eaſdem deducebant, trucidant, circum Coloniam Agrippinenſem, undecim millia ab uulgo creduntur, ab alijs ſeptuaginta unum millia fuiſſe narrantur. Franci quoq; Geuoualda Sonnone, Marcomaro ducibus, Rhenum circa Moguntiacum tranſgrediuntur. Haud inde procul in uico Sicilia nomine, copias Maximi profligant: in totam Germaniam ciſrhenanam, quæ eſt in Gallia Belgica, erumpunt, limite rupto, pluribus mortalibus cæſis, fertilibus maxime oris deuaſtatis, Agrippinenſi Coloniæ metum iniſciunt. Quod ubi Treuiros nunciatum eſt, Nannenus, & Quintinus collecto exercitu, apud Agrippinam conueniunt. Sed iam Franci optima quæq; depopulati, onuſti præda, Rhenum in Germaniam tranſierant. Aliquot tamen reliquerant in Romano ſolo ad iterandam deprædationem, quos Romani adgreſsi apud Carbuariam ſyluã fundunt, cædunt, pauci fuga elabuntur. Conſultant poſthæc duces ipſius Maximi in Franciam ne trans Rhenũ infeſto exercitu iniurias ultum caſtra moueãt. Nannenus ire recuſat, cauſatus Francos haud imparatos, & domi procul dubio fortiores fore. Quod cum Quintino, reliquiſq; formid-

Vndecim millia uirginum.

formidinem, ac ignauiam interpretantibus diſpliceret, Nannenus Moguntiacum reuertitur. Quintinus armis infeſtis circa Nuſsium caſtellum, quod eſt Noueſium, Rhenum tranſgreditur. Secundis à Rheno caſtris, caſas, ingenteſq; uicos uacuos habitatoribus offendit. Franci enim ſimulato metu, ſeſe in ſaltus ſecretiores abdiderant, truncis arborum maximis per extrema ſyluarum paſsim collocatis. Romanus miles exuſtis domibus, noctem inſomnem in armis ducit. Primo mane, Quintino duce, ſaltus ignotos, nec ante exploratos, temere ingreditur: ad meridiem uſq; aberrat, ambagibus uiarum peragratis, omnia clauſa, ſeptaq; offendit. Et cum tandem in campos paluſtres, qui ſyluis iungebantur, erumpere conatur, Francorum pauci adparent, in codices arborum paſsim compoſitos conſiſtunt, & uelut è faſtigijs turrium, ſagittas ueneno illitas ſpargunt: uti ſolo contactu ſummæ cutis, ſi ferrum in corpus altius non deſcendiſſet, mortem inferret telum. Deinde maiore Francorum numero circumuentus Romanus exercitus, in apertos campos, quos Franci reliquerant, auidius effunditur. Vbi primum equites uoraginibus merſi, mixtis hominum, equorumq; ruinis opprimuntur. Pedites uero, qui onere equorum compreſsi non erant, humo hęrent, ægrè greſſum explicant. Rurſus ſe ſyluis, unde paulo ante emerſerant, trepidi condunt. Turbata igitur acie Romana, cæſoq; Heraclio legionis Tribuno, ac pene omnibus qui militibus præerant, extinctis, paucis effugium tutum nox, & latibula ſyluarum præſtiterunt. Saxonum quoq; auxiliares copiæ, ad Illyrici tutelam ab Auguſtis accitæ, uires Maximi fundunt, cædunt, circa Siſciam ſuperioris Pannoniæ urbem, & circa Petanionem, quam Marcellinus, Ambroſius, & Antoninus Petauionem uocant: & Hieronymus Sophronius Petabionem nuncupat: quemadmodum & in uetuſtis membranis, in actis pontificum Iuuauenſium ſcriptum reperi, Noricorum id oppidum nomen ſeruat, à quo Siſcia centum millia paſſuum, ſicut ab Aquileia ducenta abfuit. Nam apud Siſciam Theodoſiani Sauum tranant: Maximi miles terga uertit, ad muros properat urbis, foſsis abſorbetur, in flumen præcipitatur: Signifer ibi abſorptus. Portæ metu illis occluſæ. Deinde Marcellinus frater Maximi delectas copias trahebat, aperto Marte pugnat, fuſus, in fugam uerſus: nox prohibuit fugientes occidi. Tertia manus ſubmiſsis precabunda uexillis, petit ueniam, oſculis terram premens: calcanda corpora & arma Theodoſij pedibus præbuit. Gratia facta, iunguntur ſocio agmini. Maximus itaq; ubiq; gentium uictus Aquileiam intruditur: ibiq; ab Imperatoribus obſidione clauditur. Proditus à militibus ſuis Theodoſio, & Valentiniano traditur, ad tertium ab Aquileia lapidem ſecuri percutitur. Andragatius dux in mare Hadriaticũ, ubi claſsi præerat, ſe pręcipitẽ dedit, atq; ſubmerſus eſt. Arbogaſt' Germanus, ex Francia oriundus, Germanæ cohortis præfectus (uerum genitali ſolo pulſus, à Sonnone & Marcomaro fratribus Regulis Francorum) in Gallijs Victorẽ filium Maximi interemit. Victores Auguſti domos redeunt, Theodoſius Byzantium, Valentinianus Mediolanũ. Celebris ibi tũ legatio Senatus Romani adeſt: cuius princeps Symmachus uir Illuſtris, & Conſularis, atq; eloquentiſſimus. Petebant patres cõſulti, & ordo ille ampliſsimus, aram Victoriæ, ueteres & auitas cęremonias reſtitui, quibus colendis Roma creuiſſet, & ad id faſtigij, nempe totius orbis Imperium, conſcendiſſet. Veritatẽ non una adiri uia: ob hasce negle-

Nuſiũ quod eſt Noueſiũ.

ce neglectas, Rempublicam tot calamitatibus undiq; opprimi, atq; tandem perituram eſſe. Extat huiuſmodi oratio ſatis luculenta. Sed acriter Diuus Ambroſius iuſſu Valentiniani reſpondit. Deinde & Prudentius Poëta carmine. Rem hancce neſandam poſtulandi animos dabant, uires eloquentiæ, præſtigiæq; humanæ ſapientiæ, quod Valentinianus puer imperitus rerum erat. Et quod quidam Chriſtiani, qui in aula uerſabantur, Imperatori ſuadebant, tot ſanctiſſimis, & prudentiſsimis Romanæ curiæ patribus indulgendum eſſe: ipſos ſuo periculo errare. Neminem inuitum ſeruandum eſſe. Illud quoq; adoleſcenti inculcabant Imperatori, Valentinianum genitorem ipſius, licet nouæ religioni addictum, ueterem non prohibuiſſe: ſeruatum idcirco ipſi, & proli ſuæ orbem terrarum eſſe. Fratrem uero Gratianum uetuiſſe, & ob id ira periſſe eundem, intelligi uolebant. Valentinianus ſatis aſtutè, & admodum prudenti reſponſo has peſtes abs ſe abegit. Et ego ſicut pater (inquit) non prohibeo: at ne ingratus, & planè impius eſſe uidear, acta pientiſsimi fratris (cuius pietas me ad Imperij culmen euexit) reſcindere non poſſum: utriuſq; acta tueri fas eſt, æquitas poſtulat. Valentinianus deinde in Gallias proficiſcitur, Arbogaſtum rei militaris Magiſtrum legit. Iam enim uirtus Romana, Italicaq; degenerarat, adeo, ut Germanorum fortitudini, & fidei, res bellica, rerumq; ſumma committenda foret. Nam & Stilico itidem ex Germania oriundus, Vandalus genere, in oriente ſecundum Theodoſium, plurimum pollebat. Eidem Theodoſius neptem ſuam ex fratre Honorio Serenam, fœminam doctiſsimam matrimonio iunxit: ex qua Mariam, & Thermantiam Vxores Honorij Imperatoris, & Eucherium progenuit Stilico. Pater eius Stilico ſub Valente Imperatore, Germanorum cohortis præfectus fuit, rei militaris ſcientiſsimus. Theodoſius cum Perſis ultro petentibus fœdus fecit. Ob hanc rem Stilico miſſus eſt Babyloniam. At Arbogaſtus in Gallijs Valentinianum adhortari non deſinit, ut in Francos arma moueat, qui de Germania, quæ eſt in Gallia Belgica, prædas egerant. Cariettus, & Syrus Nanneno & Quintino in Germania ciſrhenana, ac Romana ſufficiuntur, Germanis tranſrhenanis cum exercitu opponuntur. Arbogaſtus gentili odio proſequebatur Sonnonem, & Marcomarum Regulos Francorum. Vindictæ auidus Imperatorem aduerſus ipſos incitabat Francos: poſtulabatq; uniuerſa, quæ ſuperiore anno ceſis legionibus diripuerant, reſtitui: & authores belli, Sonnonem & Marcomarum nimirum petens, dedi. In quos, ut perfidos, pacis uiolatæ crimine reos, more maiorum, animaduerteretur. Poſt paucos deinde dies Valentinianus Imperator ad Rhenum proficiſcitur inuitatos ad colloquium Sonnonem, & Marcomarum, impetratis ex more obſidibus, in Germaniam dimittit. Ipſe Treueros ad hyberna concedit: id diſplicuit Arbogaſto. Ideo non ita longo poſt tempore, conſcio Eugenio ſcriba, & à ſecretis Auguſti, Arbogaſtus in Valentinianum conſpirat. Principem ipſum Viennæ intra prætorium, ædeſq; palatinas includit, in ordinem, ad priuati modum redigit, militaris rei curam Francis ſatellitibus ſuis committit: ciuilium quoq; munerum præfectos in ſuas trahit partes. Nemo omnium, ne miles quidem, licet ſacramento adactus, familiari principis colloquio uti, aut iuſsis obſequi audebat. Imperator his neceſsitatibus adactus cum nulla ſalutis ſpes eſſet, Diuum Ambroſium Mediolano clanculum acciuit, ab eo lauacro

cæleſti initiari luſtrariq; poſtulabat. Verum q; Ambroſius aduentaret, ante à cõiuratoribus ſtrangulatur, necaturq; anno octauo poſt fratris necem. Cadauer exanime (ait Diuus Hieronymus) ſuſpendio, (quaſi ſibi ipſe mortem conſciuerit) laqueoq; infamatum. Dum hæc aguntur, interea Arbogaſtus ob ueterem ſimultatem in Sonnonem, & Marcomarum Franciæ Regulos, hyeme maximè ingente, Agrippinenſem Coloniam cum omnibus copiis petit: ratus omnes Franconiæ receſſus tuto penetrari ubiq; poſſe, cum decuſsis folijs nudæ atq; aridæ ſyluæ, inſidiantes occultare non poſſent: & paludes congelatæ peruiæ militi Romano forent. Collecto ergo exercitu, tranſgreditur Rhenum, Bructeros ripæ proximos, Chamanorumq; pagum depopulatur, nullo unq; hoſtium occurrente, adparenteq;: Prçter admodum paucos ex Anſuarijs, & Chattis, qui Marcomaro duce in ulterioribus collium iugis ſe oſtendebant. Itaq; Arbogaſtus non auſus ſe credere ſyluis, territus periculo Quintini, nulla re memorabili geſta, trans Rhenum Agrippinam reuertitur: Eugeniumq; (qui antecq; in aulam delatus fuit ludi literarij magiſter fuerat) Imperatorem Gallis creat. Eugenius continuo ad Rheni limitem caſtra mouet, & cum Regibus Alemannorum, & Francorum, ex ueteri nouorum principum inſtituto, fœdus init: munera & donatiua ſtipendiaq; diſtribuit, ut immenſum ferarum gentium exercitum Theodoſio, necem Valentiniani ulciſci paranti, oſtentaret, & obijceret. Alani, Getæ Germani, Danubij adcolæ Theodoſio, Rhenani Eugenio fuere auxilio. Eugenius Flauiano præfecto urbis, petente aram Victoriæ, ſumptus cęremoniarum ſenatui Romano reſtituit, quod Valentinianus negarat. Theodoſius cælo ſuperiſq; fauentibus, Tyrannos in alpibus ſuperauit: decem millia hominum deleuit. Apud Theodoſianos uentorum turbo, & procella exorta in hoſtes ſæuijt, eoſdem ſternit, tela hoſtium manibus excuſſa in dominos retorquet. Eugenius captus pœnas capite luit. Arbogaſtus ſibi gladio mortem conſciuit. Claudianus eleganter de hoc bello ad Honorium Imperatorem ita ſcribit.

Barbarus Heſperias exul poſſederat urbes,
Sceptraq; deiecto dederat Romana clienti.
Te propter gelidis Aquilo de monte procellis
Obruit aduerſas acies, reuolutaq; tela
Vertit in authores, & turbine reppulit haſtas:
O nimium dilecte deo, cui fundit ab antris
AEolus armatas hyemes: cui militat æther,
Et coniurati ueniunt ad claſſica uenti.
Alpinæ rubuere niues, & frigidus amnis
Mutatis fumauit aquis, turbaq; cadentum
Staret, ni rapidus iuuiſſet flumina ſanguis.

Victor Theodoſius Iouis aurea ſimulachra cum fulminibus triſulcis itidem aureis minitantibus diripi à ſuis permiſit, non ſine ioco: à Ioue, inquiebant, fulminari uolumus. Illa aduerſus Theodoſium, neſcio quibus ritibus conſecrata, in

T alpibus

alpibus poſita erant. Inde ubiq; gentium edicto ſigna deorum ſuſtulit Theo-
doſius, euertiq; iuſsit. Germani quoq;, qui Gallias inuaſerant, pacati ſunt. Di-
uus Ambroſius per Epiſtolam Fritegilem uxorem Roſcmundi Regis Marco-
manorum (Sueuorum natio eſt, Boiemiam tum Danubium uſq; tenebant)
in relig: Chriſtiana inſtituit, eius ope uir cum Romanis pacis fœdera (hortante
Sunnia. Ambroſio mulierem) ſeruauit. Diuus quoq; Hieronymus ad Sunniam, &
Fretellam, Germaniæ myſtas Nitrauenſem, & Auguturenſem, per Firmum
presbyterum ſcribit: Dauidis diuinos hymnos ad Græcorum fidem, & He-
braicam ueritatem emendat. Docet Germanos, quemadmodum literis petie-
rant, quo pacto deprauata in pſalmis reſtitui debeant, iuxta Hæbræorum fon-
tem, & ſeptuaginta editionem: ab ipſo Hieronymo ſub Aſteriſcis, & obelis
prius traditam. Operæprecium eſt, uerba Hieronymi ſubnectere, ut planè li-
queat, maiores noſtros non adeò barbaros fuiſſe atq; ignobiles, quales imp-
eriti quidam, & qui ſua duntaxat admirantur, faciunt. Vere in uobis (inquit)
Apoſtolicus & Propheticus ſermo completus eſt: In omnem terram exiuit
ſonus eorum, & in fines orbis terræ uerba eorum. Quis hoc crederet, ut
Barbarus Getarum lingua Hebraicam quæreret ueritatem? & dormitantibus,
immo contendentibus Græcis, ipſa Germania ſpiritus ſancti eloquia ſcrutare-
tur? In ueritate cognoui, quoniam non eſt perſonarum acceptor Deus. Sed
in omni gente, qui timet Deum, & operatur iuſticiam, acceptus eſt illi. Dum
calleſcentes tenendo capulum manus, & digiti tractandis ſagittis aptiores,
ad ſtylum calamumq; molleſcunt, & bellicoſa pectora reuertuntur in man-
ſuetudinem Chriſtianam. Nunc & Eſaiæ uaticinium cernimus opere com-
pletum. Concident gladios ſuos in aratra, & lanceas ſuas in falces: & non ad-
ſumet gens contra gentem gladium: & non diſcent ultra pugnare. Rurſumq;
in eodem paſcetur lupus cum agno, & pardus requieſcet cum hædo: & uitu-
lus & leo, & taurus paſcentur ſimul, & puer paruulus ducet eos: & bos, & ur-
ſus in commune paſcentur. Paruuli eorum erunt pariter, & leo & bos co-
medent paleas: non ut ſimplicitas tranſeat in feritatem, ſed feritas diſcat ſim-
plicitatem. Theodoſius Deo & hominibus acceptus, extinctis Tyrannis, par-
ta terra mariq; pace, uictricia ſigna Mediolanum intulit: Imperiumq; filiis ſuis
Arcadio, & Honorio diuiſit. Hunc accitum Mediolanum Occidenti, Romæ,
Europæ (præter Thracias, & Græcias) & Africæ præfecit: illum Orienti, &
Conſtantinopoli, & Græcis rectorem dat. Eos ex Flaccilla filia Anthemij, pa-
tris Maiorani Auguſti genuit: Placidiam ex Galla filia Valentiniani primi, ſo-
rore Valentiniani ſecundi, ſuſcepit. Ex qua, & Conſtantio, natus eſt Valenti-
nianus tertius, qui poſt Honorium auunculum ſuum Roma potitus eſt. Ex-
preſsit Theodoſius animo, & filo corporis Traianum principem. Simplicia in-
genia amauit, erudita admiratus eſt, adeò ut ad quoſdam doctos contra mo-
rem principum, familiares & autographos (ita ipſe adpellat) ſermones tranſ-
miſerit: poſtulans ſcripta eorum, faſſuſq; ſit, ſe amplius, quàm Octauianus ſolitus
ſit, diligere literatos quoſq;. Singularis clementia in hoc Imperatore fuit: ſola
purpura ſe à cæteris mortalibus differre dictitabat. Nullos auidius traxit (ait Sym
machus) quàm nil deſiderantes: morum egit delectum, & in ſuos cenſuram. Bene-
ficus in omnes homines, bonos effuſius diuitijs tollebat. Victor libidinis, inanis
gloriæ,

gloriæ, uoluptatum & gulæ lege prohibuit miniſteria, Pſaltrias commeſſationibus adhiberi uetuit. Conſobrinorum nuptias, ut inceſtum deteſtatus eſt. Bella non mouit, ſed inuenit. Mediocriter literarum peritus, ſi perfectos nimium contempleris. Sagax, diligenſq; ad noſcendas res geſtas, hiſq; legendis plurimum operæ impendit. Ex quibus non deſinebat execrari ueterum principum crudelitatem, ſuperbiamq;. Iraſcebatur ſane facile rebus indignis, ſed cito flectebatur. In ſumma, ut omnia complectar uno uerbo, Viuum Chriſtiani principis exemplar fuit. Qui plura de tanto Imperatore cognoſcere uelit, præter annalium ſcriptores, Diuum Ambroſium, & Auguſtinum, Claudianumq; Poëtam legat. Vixit annos ſexaginta, obijt poſt Valentiniani necem anno tertio, ſextodecimo Calendas Februarij, Chriſtianæ ſalutis trecenteſimo, & ſeptimo ſuper nonageſimum: Imperij ſeptimodecimo. Imperauit cum Gratiano, & Valentiniano, fratribus uxoris ſuæ Gallæ annos quatuordecim. Contigere huic ſeculo preclariſsima ingenia Gregorius Nazianzenus, Gregorius Nyſenus, & frater eius Baſilius Magnus. Ioannes Chryſoſtomus, ob dicendi facultatem ita cognominatus. Hieronymus, Ambroſius, Auguſtinus, Claudianus Poëta, Prudentius poëta, Auſonius Poëta: Pontius Paulinus, Symmachus uir Conſularis & illuſtris, Pontifex Max. acerrimus cultus deorum defenſor. Et plerique alij, quos recenſere, ab incepti operis propoſito longius abeſt. Poſt hos bonæ literæ, ſimul cum ſacroſancta hactenus Imperij maieſtate, graui admodum caſu interiere, pluſq; per mille annos ſepultæ. Noſtro demum ſeculo reuiuiſcunt, inuitis hoſtibus ſuis. 397.

D N THEODOSIVS P F AVG
CONCORDIA AVG C G
A Q P S.

HONORIVS
L.

HONORIVS, & Arcadius fratres germani, filij Theodoſij Magni, optimo parenti impuberes ſuccedunt. Eorum ætas nondum matura imperio, tutoribus prædæ expoſita fuit, direptuiq; patuit. Reſpublica orba, & in medio poſita, dilacerata eſt: indies magis atq; magis ſenſim decreſcere cœpit. Sibi quiſq; ducere, rapere, trahere: ita omnia in plures partes diſtracta ſunt. Simplicia iuuenum ingenia, omnes moribus ſuis metientium, diuendita ſunt à proceribus, qui & diſcordias inter fratres ſerere cœperunt: pecuniæ, opum, dominandi libido furioſa inualuit. Rabioſa & furens auaricia, omnia ſibi uendicans, omnes hoſtium numero ducens, corripuit gradum: omnes prouinciæ uenales fuerunt. Priuatis creuerunt æraria damnis: prouincialium diuitijs inſidiati ſunt Rectores. Dona plus æquo ualuerunt. Præſides legum, premijs, muneribuſq; corrupti, uel in remunerationem malorum, uel perniciem iuſtorum, ſententias uen-

ditabant. Sibi quiſq; conſulere, ius in uiribus computare, nocere inuicem, fraudare, dolis circumſcribere. Augeri patrimonia locupletum per damna miſerorum cœperunt. Prouinciæ plus à magiſtratibus, quàm hoſtibus uaſtatæ ſunt: nouis uectigalibus adtriti populi. Diuiſæ prouinciæ ſunt, portio tantundem pendere iuſſa eſt, quantum tota ſolebat tribuere. Ducum numerus pereuntibus terris auctus eſt. Milites neglecti, militaris diſciplina ſpreta eſt: peditibus arma grauia eſſe cœperunt. Milites Romanos deſidia, & negligentia inuaſit. Primo cataphractas, deinde caſsides abiecere, ſic nudati, detectis pectoribus, ac capitibus congreſsi cum Gotis, Hunnis, Alanis, Germanis, multitudine ſagittariorum ſæpe deleti ſunt. Caſtrorum quoq; muniendorum ſcientia intercidit. Nemo iam deductis foſsis, præfixis ſudibus caſtra conſtituebat. Sic noctu, dieq; ſuperueniente equitatu hoſtium, Romani exercitus frequenter adfligebantur. Cedentes munimentum caſtrorum, quo ſe reciperent, non habebant: more animalium inulti cędebantur: nec prius moriendi finis, quàm hoſtibus uoluntas fuit perſequendi. Exercitus luxu Aſiatico perditi, à ſignis aberant: potabant, ſcortabantur, olebant unguenta: fortiter computabatur, qui plus biberat. Accuſationis occaſio erat adiuratum per Cæſarem, frequentius non bibiſſe. Vomebant ut biberent; bibebant ut uomerent. Tribuni militem ſuum ſtipendijs defraudabant. Inter hæc ducibus ita inſtituentibus, quo ex ſua libidine omnia gubernarent, Imperatores neglecta Roma, locis obſcurioribus uoluptati operam dabant: ocio torpeſcebant, negocia in alios relegabant. Rectores externi, quibus rerum ſumma commiſſa erat, plus auxilijs, quàm legionibus Romanis tribuere conſueuerunt. Romanorum militum numerum in demortuorum locum non ſufficere: cum hoſtibus paciſci, quibus tamen promiſſa præmia negabant, ut Romanas prouincias illi incurſarent: & hac uia duces Imperium adfectabant. Quiſq; primus omnium eſſe contendebat, alios criminabatur, flocci faciebat: neminem emergere, aut ad honores peruenire, niſi ſuarum partium patiebatur: ita ima ſummis miſcebantur. Ad pugnas inde cum pernicie Reipublicæ deueniebatur. Ciuilis quoq; diſcordia, & Tyrannorum rabies pluſquàm hoſtium arma debilitarunt uires Romanas. Domeſtica bella barbarorum pugnam ſuperarunt. Romani Senatus inſuper ſuperbia, atq; impietas, non minima cauſſa fuere omnium calamitatum, ſi Diuo Hieronymo, & Auguſtino credimus, qui ea tempeſtate iſtæc pericula ſenſerunt, & pars huiuſmodi incommodorum fuerunt. Germania ob negata ſolita donatiua ab omni parte, ruptis limitibus, ſæuire cœpit, in Romanumq; ſolum irrupit. Theodoſius moriens, tribus ducibus Imperij gubernacula, diuiſis terminis, commendarat. Ruffinus Oriundus ex Eliſa oppido Britanniæ, Aſiam, Ægyptum, Orientem procurabat. Stilico Occidentem, & Vrbem Romam in poteſtate habebat. Gildo Africam nomine Honorij tenebat. Primus Ruffinus inſatiabile auariciæ Barathrum, ius diuinum, humanumq; uiolauit. Continuo, poſteaquàm Theodoſium deceſsiſſe audiuit, dum adhuc abeſt Romanus miles Orientalis, in Italia munera Germaniæ, Sarmatiæ gentibus hactenus tributa intercepit, fœdera fregit, extorquereq; hac perfidia Imperium Arcadio pupillo conabatur, Maſſagetæ, & Hunno-

rum

rum examina Aſiam inuadunt: inſperató ubiq; pernicibus equis adſunt: huc illucq; uolantes uincunt, non ætati, non religioni, non ſexui, non uagienti infantiæ parcunt. Muri neglecti, pacis incuria farciuntur. Antiochia obſeſſa eſt, urbes reliquæ, quas Orontes, Halis, Euphrates, Cidnus præterfluunt, uaſtatæ ſunt. Tracti greges captiuorum. Arabia, Phœnix, Paleſtina timore captiuæ matronæ, & uirgines dei ſtupratæ ſunt: monaſteria capta, ingenui & nobiles ludibrio fuerunt. Capti pontifices, ſacerdotes interfecti, ſubuerſa templa, ad aras ſtabulati equi. Chriſtianorum, qui pro fide occiſi erant, oſſa effoſſa ſunt. Vbiq; luctus, ubiq; gemitus, ubiq; plurima mortis imago. Rumor erat eos Hieroſolyma ob cupiditatem auri petere. Diuus Hieronymus compulſus eſt parare nauis, eſſe in littore, hoſtium aduentum præcauere: uirginum caſtitati conſulere. Alani, Baſternæ, Moſchi, Geloni, Getæ tranſito Danubio, occiſo Promoto duce, Græcias, Theſſaloniam, Macedoniam, Pannonias, Mæſias, Scythiam, Dardaniam, Thraciam, Illyricum, Noricos, ſocijs Getis, cæde, præda, flamma uaſtant, coloni agris captiui abducti ſunt. Mœnia urbium, metu hoſtium, clauſa fuerunt: Conſtantinopolis obſeſſa eſt. Hanc cladem eleganter, & copioſè deſcribit Claudianus in libro ſecundo contra Ruffinum: ſtatim in principio eiuſdem uoluminis: quem ſi libet, lege, nos breuitati ſtudemus. Dum hæc in Oriente geruntur, Stilico (quemadmodum Theodoſius mandarat) ad Rhenum profectus eſt, cum Germanis ueteri ex more amicitiam iungit: fidem eorum Honorio nouo Imperatori muneribus oppignerat: authores ſeditionum, & latrociniorum ſuperat. Marcomarum Regulum Franconum cæpit, in Tuſciam relegauit. Fratrem huius Sonnonem prælio occidit. Claudiani, qui cum ſub Stilicone militauit, de hac re iſtæc ſunt carmina.

Regia Romanus diſquirit crimina carcer,
Marcomarus, Sonnoq; docent, quorum alter Ethruſcum
Pertulit exilium: quum ſe promitteret alter
Exulis ultorem, iacuit mucrone ſuorum.
Res auidi conſcire nouas, odioq; furentes
Pacis, & ingenio ſcelerumq; cupidine fratres.

Compoſitis rebus in Occidente, Stilico cum exercitu Orientali ob tutelam Romani Imperij Conſtantinopolim uerſus tendit. Illyricum Danubij oram, Græcamq;, domitis partim ui, partim donis hoſtibus, pacat. Ruffinus timens Stiliconem ab Arcadio literas ad Honorium impetrat, in quibus ab Honorio poſtulabatur, ut Stiliconem reuocaret: cui Occidens, non Oriens commiſſus eſſet. Stilico Epiſtola Honorij admonitus, contra uoluntatem exercitus Orientalis, ad Italiam redit. Milites Orientales in necem Ruffini coniurant: qui res nouas moliri dicebatur: eius conſilio Maſſagetæ, & Hunni, Getæ fœdera rupiſſe ferebantur. Dum cum cadauere Theodoſij extra mœnia Byzantinæ urbis exercitus ab Arcadio excipitur, quintodecimo Calendas Decembris, Ruffinum lateri principis hærentem trucidat. Ruffini caput pilo Conſtantinopoli circumlatam, & abſciſſa dextra, ad dedecus inſatiabilis auariciæ hoſtiatim ſtipes emendicauit. Hoc Claudianus ita deſcribit.

Nec minus aſsiduis flagrant elidere ſaxis
Prodigiale caput: quod iam de cuſpide ſumma
Nutabat, digna rediens ad mœnia pompa.
Dextera quinetiam ludo conceſſa uagatur
AEra petens, fraudes animi perſoluit auari,
Terribili lucro, uiuoſqꝫ imitata retentus
Cogitur adductis digitos inflectere neruis.

Gildo quoqꝫ Africæ legatus ab Honorio ad Arcadium deficit: hoc perfidiæ prætextu ſibi Africam uendicare cæpit. Ægyptus, & Africa Cereris horreum fuere Romanis. Vbi Neoroma condita eſt, huic Ægyptus addicta eſt, Africa ueteri Romæ manſit. Gildo uictus eſt, pænaſqꝫ capite luit. Eutropius inde Eunuchus ab Arcadio uxoris precibus uicto, Conſul Romanus, cum Malleo Theodoro declaratur. Eunuchus ueſtigia Ruffini ſecutus, Oſtrogetis, & Guthungis debita præmia præripit. Ipſi Tarbigilo duce fædera ſoluunt. Aſiæ minoris uberrima quæqꝫ depopulantur: Oſium, cocum quondam, & Leonem Lanarium, obuiam cum exercitu miſſos, cædunt, fundunt. Eunuchus ab faſcibus deturbatur, in Cyprumqꝫ deportatur: annuſqꝫ uelut infauſto omine, Conſule Eunucho pollutus, luſtratur. Stilico Conſul deſignatur, qui occultiore uia Imperium filio ſuo Eucherio parans, duas filias ſuas Honorio Imperatori deſpondet (extat Epithalamion Claudiani) utraqꝫ morte ſine prole ſublata eſt. Stilico Germanis promiſſa denegat, eos in Romanos concitat, ſuſpicabatur hoſtibus undiqꝫ urgẽtib᷒, ſibi, filioqꝫ ſuo, ut Rei bellicæ peritiſsimis Romana gubernacula committenda: præſertim cum Honorius gener ipſius, iuuenis & imperitus huic tempeſtati, & procellæ impar foret. Veſſogetæ primi fædus exuunt, relicta Thracia, triplici agmine rectà in Italiam tendunt, ſpe potiundæ Romæ: Rhadagæſus cultores deorum ducebat: qui Chriſtiani erant, ſub Alarico militabant. Honorius tum Rauennæ uerſabatur, fugamqꝫ ornabat in Gallias. Alaricus in ſubſidijs intra Padum, & Atheſim amnes ſeſe continuit. Tertiam manum Hunnorum, & Getarum, Vldinus & Sarus ducebant. Rhadagæſus in Tuſciam penetrauit.

Iam Danubij quoq; fœdera gentes:
Exuerant Latij audita clade feroces,
Vindelicos ſaltus, & Norica rura tenebant.

Stilico inter quem, & generum medij Veſſogetæ erant, per alpium iuga in Rhetias ad Danubium pergit, improuiſo adeſt. Germanos ingentibus pollicitationibus, & muneribus in ſuas partes trahit. Auxilia contra Getas emit, contra Rhadagæſum arma mouet. Omnes legiones, quæ Rhetias ad Rhenum cuſtodiebant abductæ in Italiam. Goarus Rex Alanorum partes Romanas ſecutus eſt: itidem Vldinus, & Sarus ingenti mercede redempti. Rhadagæſus haud procul Roma, certus potiundæ urbis, caſtra locarat: quotidianis ſacrificijs dijs, ut eos propicios haberet, ſacrificabat. Tum cultores deorum prouolant, coeunt, in religionem Chriſti conuicia iactant, eam omnium calamitatum, omnis ſtragis, & cladis cauſſam eſſe uociferãtur. Iratis dijs Italiam opprimi: orbem Romanum ruere ob ue-

Radegastus. i. idest en geraedgast. ost Radirhgast. hoc est celer uel moderatus aut docilis.

tere

teres ceremonias neglectas: Contra, Veſſogetas, id eſt, amicos deorum immortalium, auitæꝙ religionis conſecraneos, ſecundis ubiꝙ frui ſucceſsibus, nec ſuperari poſſe. Extremum Imperio haud dubiè fatum imminere, niſi ſuperos placarent. Vetera, & auita ſacra, quibus Roma creuiſſet, reciperent. Philoſophi prophani à ſacramento Chriſti tum religionem noſtram interituram prędixerunt. Eo anno, quo id fore ementiti ſunt, iuſſu Imperatorum religioſiſsimorum per Gaudentium & Iouium præfectos, & Comites, quartodecimo Calendas Apriles, tēpla deorum exciſa, ſolo æquata ſunt: Simulachra in cineres cōminuta. Stilico autem collectis uiribus Romanis, & accitis undiꝙ auxilijs in Rhadagęſum bellum conuertit: & citra periculum ferè ſuorum, omnes Rhadagæſi copias ad internecionem delet. Cumꝙ Imperium filio ſuo Eucherio denegaretur, Alarico pacem dedit: alias clam Germaniæ gentes in Romanos concitauit: quarum ſæuitiam miſera Gallia ſenſit. Saxones, Britannias depopulantur: Alani, Gepidæ, quorum Rex Roſopendial: Vandali rege Modegiſilo, cuius filij Gundericus, & Genſericus: Marcomannorum, Quadorum, Salingorum (Sueui ſunt) Rex Hermanericus Burgundionum Gandericus: Franci quoꝙ, pridie Calendas Ianuarias, hyeme rigente Rhenum tranſeunt, in Gallias irrumpunt, uniuerſas Gallias occupant: quicquid inter alpes, pyreneumꝙ, quod Oceano, & Rheno includitur. Moguntiacum (ut ſcribit Diuus Hieronymus) nobilis quondam ciuitas, capta atꝙ ſubuerſa eſt: & in æde ſacra multa hominum millia trucidata, cum Diuo Albano Pontifice. Vangiones longa obſidione deleti. Remorum urbs præpotens capta, direpta. Nicaſius Pontifex cum ſorore Eutropia interemptus. Ambiani, Attrebates, extremiꝙ hominum Morini, Tornacum, Argentoratum, Nemetes, Auguſta Treuerorum, & plæræꝙ Galliarum urbes tranſlatæ in Germaniam. Lingonum urbs capta. Ciues Chriſto canentes occiſi. Deſiderius pontifex Vincentio à ſacris in templo perijt. Antidius Veſontiorum Epiſcopus cum ſuis trucidatur. Item Florentius, & Hilarius Sedunenſes, Aquitaniæ, Nouemꝙ populorum, Lugdunenſis, & Narbonenſis prouinciæ, præter paucas urbes, deuaſtata ſunt cuncta, quas & ipſas foris gladius, intus fames depopulabatur. Tholoſſam precibus Diuus Exuperius Epiſcopus ſeruauit, qui aurū templi pauperibus diſtribuit: auariciam de ſacrario eiecit. Quod reliquum fuit Galliarum, Tyranni Conſtantinus, & Conſtans: Iouius, & Sebaſtianus Tyranni adterunt. Burgundiones continuo loca proxima Rheno, ubi quondam Heluetij habitarunt, (nam horum regionem minorem Burgundiam olim dictam fuiſſe inuenio) ad Ararim quoꝙ & Rhodanum flumina, confines regiones occupant, ſedeſꝙ locant, ſicut adhuc ibi Burgundia nominatur. Oritur inde inter Vandalos, & Franconas certamen ob prædam: Inualueruntꝙ Francorum uires, Vandaloſꝙ fundebant, cædebant, ſternebant. Venit in tempore auxilio Vandalis Roſopendial Rex Alanorum. Franci feſsi ſuperati facile ab integris, amiſſa præda, in Franciam antiquam pelluntur. Alani, Sueui, & Vandali poſtea, deuaſtatis Gallijs præda, ferro, flamma, in Hiſpanias irrumpunt, eaſꝙ inter ſe diuidunt. Alani Luſitaniam, & Carthaginenſem Prouinciam ſortiuntur. Sueui & Vandali Bethicam, Callcces, Callaicos, ſiue Galliciam, Cantabros, & Aſtures, quos modo Vaſconas, Nauarros, Caſtilioſꝙ uocamus, occupant. Tarraconenſis Prouinciæ populi à Romanis non defecere, ſeꝙ fortiter tutati ſunt.

Nicaſius.

Franci quoq; creato Rege Variomundo, partem Galliarum Rheno propinquam, rurſus amne tranſito, occupant. Porrò in Italia Stilico Alarico pacem dat: ei Rhetias, & Galliam adtribuit. Quo dum pergit Alaricus, Stilico pacem uiolat, fidem frangit, Getas inopinatos paſchalibus, nec quicq; mali metuentes, nec repugnantes adgreditur, cædit, fundit. Tandem Getæ arma corripiunt, aciem inſtruunt, hoſti fortiter reſiſtunt, copiaſq; à Stilicone miſſas, delent: deinde rectá Romam tendunt. Interim exercitus Romanus perfidiam Stiliconis reſciuit, pernicioſum igitur tutorem, cum filio Eucherio opprimit. Morte horum Reipublicæ conſulit: plerią; etiam conſcij fraudis cecidere. Nam hæc (ut ait D. Hieronymus) non uitio principum, qui uel religioſiſsimi ſunt, accidere, ſed ſcelere ſemibarbari proditoris, qui noſtris contra nos opibus armauit inimicos: nimirum Stiliconem hiſce notat uerbis Hieronymus. Sed ad Veſſogetas, & Alaricum, & hiſtoriam redeundum eſt. Moritur inter hæc Arcadius Imperator Orientis, frater Honorij, relicto ſucceſſore filio Theodoſio, hærede Imperij Orientalis, decedit ab orbe ſeruato, anno CCCC. XI. Baſſo & Philippo Coſſ. Alaricus arcta Romam obſidione claudit, fameq; ad deditionem cogit: qua grauiſsima in urbe laboratum eſt. Quidam auro redimentes uitam, ſpoliati, rurſus Romam truduntur. Ad nefandos cibos erupit eſurientium rabies, & ſua inuicem membra laniarunt. Mater non lactanti infantiæ pepercit, recepit utero, quem paulo ante effuderat. Vix pauci, qui caperentur, inuenti ſunt. Feſsis omnibus inedia, cum nullum ab Imperatoribus ſperaretur auxilium, noctu Vrbs caput mundi capta eſt. Capitur Vrbs, quæ totum cæpit orbem. Antecą; tamen Alaricus Romam cum exercitu introiret, edicto (quod nunquàm factum aliàs leges) ædes ſacras Chriſtianorum inuiolatas fore ſciuit: eoq; confugientibus impunitatem, & ſalutem condonauit. Multi tum falſorum numinum cultores ſe Chriſtianos (quos ante acriter conuicijs oppugnarant, uerbis, & inſanis uociferationibus) eſſe ſimulantes, euaſere manus hoſtium. Quis cladem illius noctis (inquit Hieronymus) quis funera fando.

Explicet? aut poſsit lachrymis æquare dolorem?
Vrbs antiqua ruit multos dominata per annos,
Plurima, perq; uias ſparguntur inertia paſsim
Corpora, perq; domos, & plurima mortis imago.

Tota Orientis, Ægypti, Africæ litora, olim dominatricis Vrbis ſeruorum, & ancillarum numero completa ſunt: & nobiles quondam utriuſq; ſexus, atq; omnibus diuitijs adfluentes, ſuſceperunt mendicantes. Ab iniuria ædificiorum temperatum eſt: aurum, defoſſæ opes, Vrbs direpta eſt. Capta eſt Roma anno à nato Chriſto præſide, & domino mundi Quadringenteſimo, ſuper duodecimum, Calendis Aprilibus. Ex hoc tempore prouinciæ paulatim defecerunt, gentes deletæ, regna exciſa ſunt: retro omnia fluere, miſceri. Germani inualeſcere cęperũt. Et cum orbis terrarum (teſte diuo Hieronymo) rueret, in hominibus peccata nõ ruebant. Vbiq; oſſa regũ, principũ, ſacerdotũ, populorũ eiecta fuere de ſepulchris: & uniuerſa cõpleta ſunt oſsibus mortuorũ, ita ut lachrymæ aruerint. Subdit alio loco uir doctiſsimus, uaſtatis urbibus, hominibuſq;

interſectis,

interfectis, ſolitudinem, & raritatem beſtiarum quoque fieri, & uolatilium, piſciumque. Teſtis Illyricus eſt, teſtis Thracia, teſtis, in quo ortus ſum, ſolum: ubi præter cœlum, & terram, & creſcentes uepres, & condenſa ſyluarum cuncta perierũt. Iram quippe Dei Opt. Max. etiam bruta ſentiunt animalia. Quid multis opus uerbis? Romanus corruit orbis: Occidens in Germaniam translatus eſt. Victor Alaricus ſexto die egreſſus Romam, abducit captiuam Placidiam filiam Theodoſij Magni, ſororem Imperatorum: eam in Foro Cornelij Hatulpho cognato ſuo connubio iungit. Lucaniam, Campaniam, ſimili clade peruagatur. In Siciliam, inde in Africam nauigare conatur, naufragio prohibetur: dum Conſentiæ hyemat, ſubito perit. Getæ ludibria effoſsi cadaueris metuentes, Buſſentum amnem, qui urbem Conſentiam prǽterlabitur, alio deriuant: cadauer in alueo cum ingentibus opibus condunt: rurſus flumen ueteri meatui reddunt. Hinc Hatulphum Regem creant: quo duce rurſus Romam inuadunt. Quicquid reliquum, quicquid ſupererat ſuperiori cladi, attritum eſt. Italia deuaſtata, Hatulphus in Gallias tranſit. Vxoris moribus mitior effectus, fœdus init cum Romanis, quamobrem à ſuis interficitur. Sigericus huic non ita longo tempore ſucceſsit. Deinde Vallia, uir admodum prudens, ſeuerusque à Veſſogetis regia poteſtate euehitur. Is Vandalos, eorum conſanguineos Alanos ſtrauit ad Calpen Arganthonini. Honorius Occidentis Imperator, Conſtantium rei bellicæ, diſciplinæque militaris exercitatiſsimum, ingentiſque animi ducem ad Gallias uindicandas mittit. Nam & Tyranni fruſtra freti auxilio Germanorum, Britannias, Gallias, Hiſpanias (præterquam id, quod à Germanis tenebatur) rapuerant. Conſtantius pacem cum Veſſogetis componit, danturque ipſis quædam urbes Aquitaniæ Secundæ: aliaque oppida confinium regionum. Pars Galliarum eſt proxima Hiſpaniæ. Redditur Honorio Placidia ſoror: eam ducit Conſtantius. Proinde Cæſar ab Honorio Auguſto adpellatur. Conſtantinus deinde Tyrannus Arelati obſidetur, ac capitur quarto obſidionis menſe, miſſuſque in Italiam Honorio, ad Mincium flumen Tyrannidis pœnas capite pendit. Conſtans filius eius à Gerontio præfecto Viennæ ſimili fato perimitur. Eadem ſtrages Iouium, Saluſtium, & Sebaſtianum Imperij occupatores, à Gotis deſertos, inuoluit. A ducibus Honorianis crudeliter interempti ſunt Valentiæ: urbs eſt Galliarum nobiliſsima. Maximus Hiſpaniæ Tyrannus captus Rauennam ductus, Honorio tricennalibus (quæ pro liberando Imperio uouerat) ſpectaculo fuit. Alani à Gotis, & Vallia Rege domiti ſunt, adeò ut omiſſo regio nomine, Getis ſe permitterent. Vnde ab ipſis Tarraconenſis Hiſpaniæ pars, & Carthaginenſis Gotolania nomen retinet. Britanniæ quoque à Scotorum, Pictorum, Saxonum incurſatione liberatæ ſunt. Fato poſt hæc Conſtantius Cæſar, relicto filio Valentiniano trimulo, concedit. Honorius ſororem paulo poſt ſibi inſidias tendentem, in Orientem cum filio ad Theodoſium nepotem pellit. Ipſe imperauit annos duos cum patre: cum fratre Arcadio tredecim: cum Theodoſio fratris filio quindecim, obijt febricula, Imperij anno triceſimo, ætatis quadrageſimo. Hiſce temporibus Marcum Aurelium Vindelicis præſediſſe, & Conſtantium Archiflaminem Laureacenſem in Prouincijs quas Boij tenent, oues Chriſti annis quadraginta amplius pauiſſe reperio.

D N AR-

D N ARCADIVS AVG
VICTORIA AVGG G
M D
COM O B.

VALENTINIANVS TERTIVS LI.

POST mortem Honorij, Ioannes ſcribarũ Magiſter, factione Caſtini Scythæ ducis copiarum, Imperium Romæ arripit: legatoſq; ad Theodoſium Auguſtum Neorhomam, ut author fieret, fruſtra mittit. Quin cum mandatis atrocioribus oratores nuſq; benignè auditi, redeunt. Tyrannus Ætium tum præfectum prætorio, ad Hunnos, auxiliares copias petitum, proficiſci iubet. Erant Hunni amici Ætio: apud eos enim obſes fuerat. Hunni ineſcati muneribus, cum Ætio ad Italiam pergunt. At Theodoſius Auguſtus, ubi de morte patrui certior factus eſt, Valentinianum octo dumtaxat annos natum, amitinum ſuum, Cæſarem declarat: & matrem eius Placidiam Auguſtam cũ exercitu, & filio in Italiam & Romam, ad accipiendum Occidentis Imperium dimittit. Ioannes ab Orientali exercitu uictus, interemptus eſt: Rauenna ab irato milite diripitur, Caſtinus dux in exilium agitur. Ætius, qui iam cum Hunnis Italiam adtigerat, ueniam impetrat. Nam eius ope Hunni domum abſq; maleficio reuertuntur. Spes erat ſub illo Imperatore diſciplinam militarem, cæteraq; reſtitutum iri. Fuerunt ea tempeſtate in Occidentali aula tres duces celebratiſsimi, Caſtinus Scytha, & Bonifacius Thrax, Legatus Africæ, familiaris Diuo Aurelio Auguſtino: hos antcibat Ætius, patre Gaudentio, Magiſtro militum, occiſo à militibus in Gallijs, & matre Itala progenitus, Doroſtori: urbs eſt primaria Mæſiæ inferioris, quam & Scythiam minorem à rerum ſcriptoribus uocari reperio. Illi (ut ſunt mores procerum) inuicem inuidere, mordere clanculum ſolebant: quiſq; primus eſſe contendebat, nec ferre parem uolebat. Ætius apud Placidiam Auguſtam nactus occaſionem, Bonifacium criminari non deſinit. Caſtinus tandem ab exilio reuocatur, ſucceſſor Bonifacio datur. Vandali tum morte Gunderici Regis, filij Modegiſili, turbati à Sueuis ſocijs ſuis ob dulcedinem prædæ premebantur. Vtq; paucorum clade bellum finiretur, placuit partibus, ſingulari duorum certamini fortunam aleamq; comitti: ut gens, cuius miles ſuperatus foret, Hiſpania ultrò cederet, eam uictori, popularibuſq; eius quiete relinqueret. Vicit Sueuus. Hermanericus igitur rex Sueuorum poſtulabat, ut Vandali ex pacto Hiſpanijs abirent. Vandali Genſericum fratrem Gunderici Regem faciunt, ſeq; expeditioni accingunt. Adeſt in tempore Bonifacius, Vandalos inuitat in Africam, atq; traijcere permittit. Caſtinus à Vandalis fuſus eſt. Vandalus uictor longè latèq; Africam depopulatur. Vrbes obſidet, expugnat, diripit. Aurelius inter hæc Auguſtinus mortẽ obijt, decimo poſt D. Hieronymum anno: anno Chriſtianæ ſalutis quadringenteſimo altero, & triceſimo. Bonifacij deinde innocentiam ubi Placidia Auguſta comperit, eundẽ ad ſe Romam uocat. Bonifacius omnium fauore, & gaudio Italiam petit, Ætiũ ſibi reſi-

A. Auguſtini obitus.
432.

ſibi reſiſtentem ex aula proturbat. Ætius ſe in Romano ſolo tutum fore deſperans, ad Rugilam Hunnorum regem, cuius obſes fuerat, afugit. Bonifacius interim uita defungitur. Ætius amiſſum honorem recuperat, in aulam redit, rei militari præficitur: & Magiſter Equitum adpellatur. Rex Sueuorum Hermenericus, ubi Vandali Hiſpanijs exceſſere, terram eorum, quam reliquere, inuadit: Magnam partem Hiſpaniæ Romanis pulſis, armis ſibi parere cogit: & poſt multa præclara facinora deceſsit, filio Richila declarato rege, qui regnum per manus itidem filio ſuo Richario tradit: hic Luſitaniam quoque regno ſuo adiecit. Nauarri, & Heruli Aſtures inuaſerunt. Maldra inde tenet gubernacula: Richomundus ipſi ſuccedit. Poſt hunc Sueuorum in Gallicia regem fuiſſe Mironem reperio. Ad quem Diuus Martinus Galliciæ Epiſcopus Pannonia oriundus, uir eruditus, de quatuor uirtutibus (ut adpellant) Cardinalibus ſcripſit. Qui libellus falſo Senecæ adtribuitur. Miro defunctus Eurico filio Galliciæ, Sueuorumque regnum per manus tradit. Poſtea Sueui coniuncti ſunt Veſſogetis: Paulatim ex tota Hiſpania eiecere Romanos faſces. Horum progenies adhuc Hiſpanijs dominatur. Quæ in Carolo nepote Diui Maximiliani denuo noſtro æuo uelut noua ſtirpe, de integro inſtauratur. Ætius (ut redeam unde digreſſus ſum) Gallijs adſerendis animum intendit. Primo cum Maioriano, qui poſt imperauit, in Francos, qui Galliam proximam Rheno occupare auſi fuerant, expeditionem parat. Rex tum Francorum Variomundus deceſſerat. Quamobrem Francones haud difficulter (ut qui præſidio rectoris orbati erant) trans Rhenum in Germaniam Magnam à Romanis pulſi ſunt. Eadem quoque tempeſtate in Gallia ulteriore ruſtici, ſeruitiaque, Battone duce conſpirant: à Romanis deſciſcunt: grauiſsimum excitant motum, Bagaudarum ſibi nomen indunt. Factionis plebeiæ id genus eſt, aduerſus nobilitatis ſuperbiam, & luxum ſacerdotum ſæuientis. Nos à calceamento Ruſtico Bundoſchucham uocitamus. Ætius capto Battone, cæteris ueniam dedit, in authores ſeditionis animaduerſum eſt: ipſi partim necati, partim in uincula coniecti ſunt. Eudoxius Medicus, callidi ingenij uir, Bagaudæ author primarius, aufugit ad Hunnos. Ita Galliæ, Lugdunenſis, Belgicaque pacatæ ſunt, Romanoque iuri redditæ. Ætius inde Aquitaniam à Veſſogetis: Hiſpanias ab Alanis, Sueuis liberaturus, iuſſu Valentiniani, ne à tergo premeretur, & ſimul pluribus bellis impeditus, impar multitudini hoſtium foret, cum Burgundionibus, & Vandalis pacem firmat, fœduſque init: illis Allobrogum regio, quam Sabaudiam dicimus, his portio Africæ addicitur. Hos uel uti minus ualidos facile, ubi uelit, pelli poſſe confidebat, ſi ualentiſsimas nationes Veſſogetas, Sueuos, Alanos ſuperaſſet. Indicitur igitur bellum Veſſogetis, Hunnus in auxilium accitur. Nam Vallia Rex, cum quo fœdus conuenerat, iam mortem obierat, ſucceſſeratque Theodericus Magnus. Is ubi ſe peti ſenſit, filiam ſuam in matrimonium dat Richardo Sueuorum Regi. Vandalos, & alias Germaniæ gentes ad ſocietatem belli, communeque periculum propulſandum hortatur: Et contra Romanos, ueteres hoſtes, concitat: Qui nunquam maioribus fidem ſeruauerint, ſemper fraudi aliquam ſpeciem iuris impoſuerint. Et qui quieſcere non ualeant, ſi caput ſuſtulerint, niſi omnes Germanos deleuerint. Lætis bello populis facile perſuadet Theodericus, arma reſumere,

Hermenericus.

reſumere, pręcipue aduerſus Romanum Imperium, cui ex profeſſo Germani hoſtes perpetui erant. Genſericus cum Vandalis Carthaginem inuadit, capitq́. Fraſci traiecto (Clodone duce) Rheno, Belgicam ſecundam uaſtant, patentes Atrebatum terras quoq; peruadunt. Tornacum & Cameracum urbes diripiunt, Saxones Britannias incurſant. Bleda, & Attila Reges Hunnorum, filij Mundozuchi, nepotes Valomari, qui patruis Hectori, & Rugilæ ſucceſſerant, Thracias, Illyricum, Pannonias, Mæſias uaſtant. Arnegiſtus Magiſter militum à Martianopoli Mæſiæ egreſſus, fortiter cum Hunnis dimicans, equo amiſſo, occiſus eſt. Hunni inde Græciæ imminent. Theodoſius Auguſtus ſeptem millibus librarū auri pacem mercatur: mille libras annuatim promittit. Theodericus Rex Veſſogetarum Septimaniam ſuam faſtidit, Aruernorum municipio potiri, producere fines in Rhodanum contendit. Litorium ducem Romanum cum copijs aduerſum ſe miſſum, capit. Veterum finium limitibus effractis, omni uirtute, atq; mole poſſeſsionis metas in Rhodanum, Ligerimq; ab Oceano proterminat. Aruernos (qui ab Iliaco ſanguine creti, ſoli reſtitere Gotis) fratres Romanorum obſidet. Sed ab Auito præfecto Galliarum, qui poſt imperauit, mitigatur: fœdus cū Romanis renouat. Auitus ille precibus Sidonij Poëtæ, & Epiſcopi generi ſui, medius inter Gotos, & Rempublicam interceſsit. Nam ob uirtutes ciuiles, & bellicas, & nobilitatem generis, Gotis amiciſsimus erat. Leo à conſilijs regis rogat Sidonium, ut ſcribat hiſtoriam, itidem Sidonius Leonem. Ætius quoq; Ligeris liberator affatu, prandio remouet ferociſsimum Regem Gothiæ ab Arelato, quē non potuit prælio. De Lithorio Sidonius ita ſcribit.

Lithorius Scythicos equites, tum forte ſubacto
Celſus Aremorico Geticum rapiebat in agmen:
Per terras Aruerne tuas, qui proxima quæq;
Diſcurſu, flammis, ferro, feritate, rapinis
Delebant, pacis fallentes nomen inane.

Bella hæc apud nos Poëtice celebrata leguntur, & canuntur à popularibus noſtris. Moritur paulo poſt Theodoſius Neorhomæ Imperator, ætatis anno quin-
443. quageſimo, ab orbe reſtituto, quadringenteſimo quinquageſimo tertio. Vxor eius Eudocia Leontis Athenienſis Philoſophi filia Homerocentonas de Chriſto cōpoſuit: Soror Theodoſij Pulcheria Auguſta, princeps eligendi Auguſti, Fl. Valerium Martianum diademate Cæſareo donat. Hic dicere ſolitus fuit, Quoad in pace eſſe licet, non ſumamus arma. Imperauit in Oriente annos ſex, menſes totidem, quietiſsimum habuit Orientem ab armis: Niſi quod ſuperbia, atq; ambitio Epiſcoporum, Impietas Monachorum Orientem uexauit. Anatholius Epiſcopus Conſtantinopolitanus uſurpabat primas: alios ſibi ſubeſſe Epiſcopos uolebat. Subſcripſere Anatholio Illyriciani Epiſcopi. Leo primus Pont. Max. ſcribit Martiano Auguſto, uere Chriſtiano, uere religioſo principi: itidem Pulcheriæ Auguſtæ, ambitionem Anatholij damnat. Ille uero, inquit, erit magnus, qui fuerit totius ambitionis alienus, XI Calendas Iun. Herculano Cos. Is eſt annus Chriſti 455. Item Anatholium admonet, ut reſipiſcat, princi-

pes laudat

pes laudat Valentinianum, atq; Martianum, & ait, clementiſsimorum princi-
pum tam ſancta eſt fides, tam religioſa deuotio, ut in eis non ſolum Chriſtia-
num, ſed etiam ſacerdotalem experiamur affectum. V. Idus Iulij, Adolphio
Cos. eſt Chriſti annus 4 5 4. Ad Eudociam quoq; Auguſtam, quæ poſt
mortem mariti in Paleſtina habitauit, Pulcheriamq; Auguſtam extant epiſto-
læ Leonis primi Pont. Max. Contra Dioſcori Eutichetis patris Monacho-
rum hereſiarchę, atq; Neſtorij factionem: Pulcheriam Auguſtam orat, ut con-
cilium conuocetur ab Imperatore: Eudociam, ne faueat illis erroribus. Neſto-
rius Chriſtum de matre uirgine hominem ſolum adſerit natum, eamq; homi-
nis tantum fuiſſe genitricem, qui poſtmodum ſit à uerbi deitate ſuſceptus dua-
bus ſcilicet diſtinctis perſonis. Eutiches de eadem uirgine natum, non no-
ſtræ credidit eſſe naturæ. Dioſcorus eius ſocius, attamem in unitatem perſo-
nę, Deitas, atq; humanitas, & conceptu uirginis conuenit, & partu. Tum quoq;
ob ferias Paſchales contentio, diſcordiaq; inter Orientem, ac Occidentem oritur
anno à Chriſti natiuitate 4 5 9. In faſtis, quos Theophilus Epiſcopus Ale-
xandrinus (cuius & Hieronymus meminit) ad Theodoſium Magnum ſcrip-
ſit, in octauum diem ante Calendas Maias ſignata erant Paſchalia. Annales ue-
ro Pontificij Romanorum transferebant ea in duodecimum diem ante Calen-
das Maias. Martianus Auguſtus conſulit Ægyptios, quod ea regio antiquitus
ſyderum ſtudioſa fuerit, ut Occidentales cum Orientalibus concordes forent.
Sententia Theophili recepta eſt, octauoq; Calendas Maij eius anni celebratæ
ſunt uernæ feriæ. Cumq; Martianus Auguſtus numerum Diuorum auxiſſet
Conſtantino, & Ruffo Coſs. anno Chriſti 4 6 0. Eutichianiſtæ excitant tu-
multum: ſæuiunt in aduerſarios. Proterium Alexandriæ Epiſcopum interfici-
unt. Leo Pont. Max. Romanus Leoni Auguſto ſcribit, petit, obſecrat, ut Euti-
chianorum furorem comprimat. Gratulatur primum quidem, quod omnium
electione ad imperium cooptatus fuerit, in cuius uirtutibus & Romana Reſ-
pub. & religio Chriſtiana gaudet, Leone & Maioriano A A Coſs. anno Chri
ſti 4 6 1. Contra in Occidentem ſęuiſsimæ armorum procellæ ingruerunt, pro- 461.
uincię uaſtabantur. Nam Attila Rex Germaniæ, Scythiæ, Sarmatiæ potentiſsi-
mus, orbis imperium animo agitans, cum Genſerico Rege Vandalorum Africã
tenente fœdus icit. Grymyldam Guntheri Regis Turogorum filiam uxorem
ducit. Omnes principes Germaniæ Magnæ receptos ad ſe in aulam, in commi-
litium acciuit, ſocioſq; ſibi aſciſcit. Vt autem Veſſogetarum, Burgundionum,
Francorum uires ſibi coniungeret, in Galliam ad Rhenum expeditionem edi-
cit. Aliud tamen (uti erat conſilio, quam manu promptior) apud Imperato-
rem Valentinianum ſimulat. Et Veſſogetas hoſtes Reipub. Romanæ ſibi de-
poſcit, quos Gallia depulſurus ſit. Theodericus Veronenſis, Triarij filius, & Ma
crinus Anthemius conſul, gener Valentiniani Imperatoris, præſes Danubij &
Vindeliciæ, qui poſt imperauit, Danubiani limitis duces, prouinciarumq; quas
poſsidemus legati, annuente Auguſto cum Attila pacem his conditionibus in-
eunt. Opidis quidem clauſis, itineris faciundi facultatem exercitui, copijſq; At-
tilæ concedunt, rati eum Reipublicæ Romanæ ergò hanc ſubijſſe expeditio-
nem. Fuit ſanè Attila ſupra quàm cuiq; credibile eſt ſupplicibus mitis, & perq;
benignus erga eos, quos ſemel in fidem accepit. Complura extant apud nos de

eius uirtutibus carmina, patrio ſermone, more maiorum perſcripta. Nam & adhuc uulgo cantatur, & eſt popularibus noſtris etiam literarum rudibus, notiſsimus. Auguſto fuiſſe corpore fertur, at lato & ingenti pectore, & qui animi magnitudinem inceſſu præ ſe ferret. Reperi Reginoburgij in Bibliotheca Diui Haimerani, de rebus ab Attila geſtis, opus heroico uerſu, & latina lingua non ineleganter factum. Vnde iſtæc de Hunnis, & Attila carmina excepi.

Fædera ſupplicibus donat, ſternitq; rebelles,
Vltra millenos fertur dominarier annos.

Porrò Valentinianus interim aſtutia Attilæ intellecta, Ætium præfectum militiæ in Gallias mittit: qui per Auitum poſtea Imperatorem Veſſogetas, Burgundionas, & Francos fœdere Romanis coniungit: & aduerſus Attilam, humanæ gentis & orbis latronem concitat. Conueniunt copiæ ducum in Gallijs. Attila ubi hoc accepit, nihilominus quod conſtituerat, facere conatur. Vbi iam ſe ad eam rem paratum eſſe arbitratus eſt, Danubium, cum Hunnis, Turcogis, Boijs, Sueuis, Alemannis, quorum Rex Gibuldus erat, traijcit. Vna cum Attila proficiſcuntur Hardaricus, Rex Gepidarum, & Oſtrogetarum reges, tres fratres, Theodomarus, Vidomarus, & Valomarus. Attila cum omnibus copijs per Noricum, Vindeliciam, per Rhetiarũ fines, ad lacum Brigantinum, & Rauracorum Baſileæq; fines peruenit. Ibi Gundaricus, & Segimundus reges Burgundionum armati occurrunt, Attilam tranſitu Rheni amnis prohibituri: ſed facile ab exercitu Attilæ cæduntur, funduntur, ad internecionem cum copijs cæduntur. Inde Galliam Belgicam inuadit Attila. Vrbium portæ clauduntur. Agricolæ relictis caſis, in ſyluas, montes, tutaq; loca ſe recipiunt. Ciues qui oppida non ita munita incolebant, ad firmiora mœnium præſidia confugiunt: atq; cum uxoribus, & liberis commigrant. Octauia Tungrorum urbs tum maxima inferioris Germaniæ, quæ eſt in Gallia, expugnatur, diripitur, incenditur. Azanarius urbis Epiſcopus, uir perquam ſanctus, precibus eam ſecq; ſeruare non potuit. Ipſe Traiecti Moſæ perijt: diu prædixit cladem hanc, nemo credidit. Ruina oſtendit, quid fuerit illa. Mediomatricum poſtea ciuitas ſimili clade pridie Paſchalibus deuaſtatur: urbis Epiſcopus Auctor captus: in ædificia flamma ſæuit. Ciues paſsim, ſacerdotes ante aras trucidantur. Clementiorem Attilam ſenſere Trecaſſes ob Pontificis Lupi facetiam, qui ante mœnia urbis Attilam excipiens, Saluum adueniſſe (inquit) gaudeo flabrum, & iram Domini, Deiq; mei. Pro cognomine, & elogio poſthac Attilam uſum eſſe, fama eſt. Pariſij Lutheciam ſuam cum coniugibus, & pignoribus relinquere, ad eas urbes confugere, quas intactas hoc bello fore ſperabant, decreuerant. Verum remanſere, monente, & prædicente Diua Genouepha, ſancta uirgine, omnes urbes ad quas migrare conſtituerant, iam iam interituras. Lutheciã quidem nunc ſecuram, tutamq; ab omni periculo eſſe: paucos poſt annos tamẽ obſidentibus Francis fame expugnandam. Sicuti poſtea narrabimus. Depopulatis item reliquis Galliæ urbibus, Aureliam Attila obſidet. Anianus Epiſcopus uir maximus ſeruauit urbem cælitus: ciues bono animo eſſe iubet, ad Ætium legatus proficiſcitur Arielatem. Vbi legiones, & auxilia coibant, delectuſq; agitabant: rem in diem conſultationibus contrahebant. Nam Getæ auxilio Roma-

nis

nis grauabantur uenire, domi Hunnos expectaturi. De hac re ita Sidonius ad Auitum Imperatorem ſocerum ſuum ſcribit.

Mox ſubito cum rupta tumultu
Barbaries, totas in te transfunderet arctos
Gallia: pugnacem Rugum comitante Gelono
Geppida trux ſequitur, Scotum Burgundio cogit
Chunnus, Bellonothus, Neurus, Baſterna, Toringus
Bructerus uluoſa quem Volucer abluit unda.
Prorumpit Francus, cecidit cito ſecta bipenni
Hercinia in lintres, & Rhenum texuit aluo:
Et iam terrificis diffuderat Attila turmis,
In campos ſe Belga tuos, uix liquerat alpes.
Aetius attenue, & rarum ſine milite ducens
Robur, in auxilijs Geticum male credulus agmen,
In caſſum proprijs præſumens adfore caſtris.

Ætius ſupplex Auitum rogat, ad Getas mittit, per Deũ hos exorat. Deinde cum legionibus Romanis, & Theodoricus Magnus Rex Veſſogetarũ cum filio Thuriſomundo. Franci cũ Regibus Merouco, ac Hilderico, urbi auxiliũ laturi, manuſq; cũ Attila conſerturi. Aureliam armati caſtra mouent, Attilã obſidionem ſoluere cogunt. Ipſe ab obſidione repulſus, campum Mauriacum (quẽ Catalaunicum etiam uocant) petit. Ibi cũ copijs ſuis conſidet: Romani quoq; uires ſuas explicant. Erat in medio caſtrorum collis, quem utraq; pars armis occupare conabatur. Dum certatim quiſq; ſuperare contendit, & alter alterum laceſsit, à tumultuaria pugna in apertum, legitimumq; Martem res exarſit: totis pugnatur undiq; uiribus. Fit prælium atrox, & diu anceps: utrinq; maxima ui decertatur: nemine cedente, aut pedem referenre. Riuulus ibi humano cruore auctus in modum rapidiſsimi torrentis inundauit. Theodoricus Magnus ab Andagiſo Oſtrogeta telo confoſſus, equoq; delapſus oppetijt. Gundaricus Burgundionũ, Meroueus Rex Francorum quoq; interiere. Cæſa utrinq; fuiſſe referuntur centum octoginta millia hominum. Nox prælium diremit. Attila receptui canit, et in caſtra quæ more Germanorum Carris, & Rhedis uallauerat, cum ſuperſtitibus ſe recepit. Vbi illuxit, in caſtris ſuos tota die continuit: tubarum tamen clangore, & ſtrepitu armorũ, uociferationeq; militum eruptionem minatur. Apud Romana caſtra de reliquijs belli huiuſmodi profligandis conſultatur. Franci & Veſſogetæ caſtra hoſtium obſidenda, inſtandum eſſe cenſent: tam inconditũ uulg°, & ex tam uarijs nationibus confuſum, commeatu prohibendũ, facilime citra ſanguinem, & periculum, fame edomari poſſe. Præcipuè Thuriſomundus, & Theodoricus iunior, ubi de interitu parentis accepere, ferocius caſtris inſultant: & haud dubiè ſanguine Attilæ manibus genitoris parentaſſent. Ferunt namq; Attilam deſperata ſalute, pyram ex impedimentis conſtruxiſſe, in quam

ſubiecta flamma, ſi hoſtis ingruiſſet, ſe conijceret, ne in poteſtatem hoſtium
perueniret. At Ætius non minus Getas & Francos, ſi ſublatis, & exciſis Hun-
nis inualuiſſent, pernicioſos Reipub. Romanæ arbitratus, ſuadet Thuriſo-
mundo, uti ipſe domum redeat, ne audita morte patris, fratres, quos domi
reliquerat, regnum præripiant. Erant Thuriſomundo quinq; fratres, Fri-
dericus, Euricus, Rotomarus, Himericus, & Theodoricus. Thuriſomun-
dus hæc ex animo, & ſyncere ſibi dicta credens, Tholoſſam contendit. Ibi
Rex à Veſſogetis adpellatur, regnat tres annos. Succedit frater Theodori-
cus iunior, annos tredecim: fidus Imperatori Auito. Hunc excipit frater Eu-
ricus, pater Alarici occiſi à Francis, quorum regem Ætius ſimili commento,
& uaframento (ſicut Diuus Gregorius Turonenſis narrat) fugat, domumq;
properare compellit. Franci noſtri hinc libertatis ſuæ initium auſpicantur, &
in publicis, celebribuſq; conuentibus procerum iactant. Depugnata eſt hæc
pugna (ſecundum Caſsiodori Chronicon) anno inſtauratæ ſalutis qua-
444. dringenteſimo, quinquageſimo quarto, Martiano Auguſto, & Adelphio
Coſs. Attila ubi Veſſogetas, & Francos diſceſsiſſe, & ſe metu, periculoq; li-
beratum eſſe uidet, omnem impetum belli in Italiam conuertit. Primo om-
nium Aquileiam, caput Venetiæ (quæ decima eſt regio Italiæ) inuadit, quam
cum uacuam offendiſſet, ſolo æquauit, mœnia dirui iuſsit, ædificia incendit.
Inde oppida Hiſtriæ, Venetiæ, Galliæ Togatæ, Inſubrium, hoc eſt Longo-
bardiæ, Vicentiam, Veronam, Ticinum, Mediolanum, & alia plæràq; oppi-
da ſimili clade, ſtrageq; adterit. Plærig; in inſulas Hadriatici ſinus aufugi-
unt, ibi ciuitatem in medijs fluctibus condunt, quam communi regionis, unde
migrarant, uocabulo Venetias adpellant. Ea nunc eſt omnium urbium po-
Venetiæ. tentiſsima in Europa, Aſia, Africa, in toto terrarum orbe celebratiſsima. At-
tila poſthæc deinde ad Mincium amnem caſtrametatur, deliberatq; Romam-
ne infeſtis ſignis petat. Verum territus exemplo Alarici, qui poſt captam ur-
bem ſubito perijt, ſubſtitit. Et dum uarijs huc atq; illuc curis animus anxius
impellitur, adſunt ſupplices à Valentiniano Imperatore miſsi oratores. Leo
primus Ponti. Max. Aurelius Candidus ſcriba Imperatoris, pater Caſsiodori,
amiciſsimus Ætio, & Carpilio Gaudentius filius Ætij, pacem & fœdus à re-
ge potentiſsimo deprecationibus, & muneribus impetrant. Attila cum omni-
bus copijs ultra Danubium in Daciam, quæ nunc eſt Vngaria transdanubia-
na, reuertitur. Dum cum noua nupta Hyldegunda, filia Herrici Reguli Fran-
corum ſeſe oblectat, ſubito inuitam exhalauit animam. Cantatur apud nos
Syrambria. antiquis carminibus: Sycambriæ, quam nos Ophen, Vgri Budam uocare ſo-
lent, Attilam habitaſſe, & oppetijſſe. Sidonius Appollinaris, qui eo tempo-
re has calamitates ſenſit, res Attilæ ſcribere cœpit, ſed uictus magnitudine ob-
ticuit. Sub idem tempus crimine Maximi patricij Ætius Magiſter Equitum ab
Auguſto occiditur. Boëthius præfectus prætorio amicus Ætij à ſtipatoribus
principis gladijs confoditur. Subſequenti anno Valentinianus eiuſdem Maxi-
mi fraude, Romæ in campo Martio concionabundus à militibus Ætij interfe-
ctus eſt: Poteſtatis anno altero, & triceſimo, ætatis undequadrageſimo. Imperauit
cum Theodoſio Amitino, & ſocero ſuo annos ſeptem, & uiginti: cum Fl. Vale-
rio Martiano quinq;. Hij enim in Oriente, & Neorhomæ rerum potiebantur.

MAXIMVS

MAXIMVS LII.

MAXIMVS Parricida poſt necem Valentiniani, Imperium Romæ arripit: nec diu ſcelere lętatus eſt. Franci & Saxones Gallias inuadunt. Alemanni Suitones Rhenum, iuxta caput. Maximus Auitum, qui poſtea imperauit, peditum, Equitumq́ Magiſtrum legit: is liberat Gallias. Alemanni miſsis legatis ueniam petunt. 447

Saxonis incurſus ceſſat, Cattuſq́ palluſtri, Alligat Albis aqua naues.

Auitus legatus ad Veſſogetas uadit in Aquitaniam, & ad Garumnam flumen Theodoricum iuniorem regem Veſſogetarum, cum fratre Eurico in fide continet: Tholoſſæ fœdus icitur. Vbi Veſſorum proceres, hoc eſt Veſſogotorum conuenere, qui & Veſtrogoti. Inter hæc Eudoxia, uxor Valentiniani in ultionem mariti Genſericum Regem Vandalorum ex Africa accerſit. Ipſe nauibus ad Italiam adpulit, Romam inuadit, capit, diripit, ſpoliat. Senatus, patres conſulti ad Tyrrhenum mare aufugiunt. Maximus tertio tyrannidis menſe, à militibus interemptus, à populo membratim diſcerptus, in Tiberim abijcitur. Genſericus quarto decimo die urbe egreditur, abducit ſecum Auguſtam Eudoxiam, cum duabus filijs: quarum altera Thraſomundo, Genſerici filio nupſit: ea Hyldericum peperit, qui matri morem gerens, uerus Chriſti cultor extitit. Miles Genſerici auidus prædæ, in Campaniam incurſat: Capuam euertit, Neapolim expugnat, Nolam obſidet, urbes reliquas diripit, Brutios, & Siciliam tutatus eſt Caſsiodorus auus Caſsiodori, qui poſtea ſcriba Theodorici Regis Oſtrogetarum fuit, & ſacrarum literarum interpres cenſetur. Vandali onuſti præda cum ingenti captiuorum numero Africam repetunt. Roma mundi & orbis terrarum caput intra ſex & quadraginta annos ter à Germanis omnibus opibus ſpoliata eſt. Nolæ Epiſcopus Diuus Paulinus uir eloquentiſsimus, Senatorius, cum multi ex Campania in Africam captiui transferrentur à Vandalis, ipſe ſeſe pro filio uiduæ ultró obtulit genero regis Vandalorum, filium unicum uiduæ redemit, ſeſe in ſeruitutem dicauit: coluit hortos domino diligenter: eidem induſtriam ſuam admiranti, ad colloquiumq́ ſæpius admittenti, prædixit mortem Regis. Gener ſocerum certiorem facit. Turbatus Rex accerſit Paulinum, in ſomnis ſibi uiſum refert: rogat qui nam fiet. Epiſcopum ſe fatetur Paulinus: libertate donatur, & facultas petendi, quicquid uelit. Omnes ſuæ ciuitatis captiuos impetrauit: lateris dolore in terræ motu exanimatus perijt. Poſſedere Vandali Africam ſub ſex regibus, annos quatuor, & nonaginta. Genſericus primus regnauit annos ſeptem, & triginta: Rei bellicæ peritiſsimus, medio corporis habitu, & caſu equi claudus: ingentis animi, callidus, & aſtutus ad ſerendas diſcordias, genteſq́ turbandas, uoluptatum contemptor. Hic tris habuit filios. Quorum maximo natu lege gubernacula addixit. Is fuit Honoricus, expleuit poteſtatis annos octo. Succedit frater alter Gundamundus annos duodecim. Poſt hunc regnat tertius fratrũ Thraſomundus. Cum ſex & uiginti annos regnaſſet, ſucceſſorem reliquit filium Hyldericum Chriſtianum, quem octauo regni anno Gelomarus interemit. Qui tres annos ſcelere lætatus, a Iuſtiniano Imperatore uictus, & captus, Bizantium deductus. Limitis deinde Perſici dux ad hoſtes arcendos conſtitutus eſt. Crudeliſsi-

me hij reges omnes, præter Hyldericum, in nomen Chriſtianum ſæuierunt in Africa: Vnde peculiare cognomen carnificina illa accepit: de qua etiam libros editos legi. Cum Valentiniano Auguſto fortitudo Italica, felicitaſq; ſepulta eſt. Degenerauit Romana uirtus ſenectute defeſſa. Neorhoma, & Græculi, iam ueteri Romæ Cæſares mittere, & dare ſolebant. Acceſsit ad hoc malum, quod hij dum inteſtinis bellis, & armis pluſquam ciuilibus ſeipſos concidunt, rem Romanam alioquin in caſum pronam, peſſundederunt: & Germanis eam inuadendi anſam præbuerunt, atq; feneſtram aperuerunt.

AVITVS LIII.

AVITVS Magiſter militiæ, ciuilium morum, reiq; bellicæ peritiſsimus, cum Martiano fœdus inijt, fretus auxilio Theodorici regis Veſſogetarum. In Gallijs apud Treueros purpuram induit: à Gallis, Senatu, populoq; Romano Auguſtus adpellatur: cum patribus conſcriptis, & Gallis deducentibus Romam proficiſcitur. Pannonias amiſſas reſtituit poſt multa ſecula Romano Imperio, ipſi eius gener Sidonius Apollinaris Poëta, & Aruernorum Epiſcopus, Romæ Panegyricum dixit, uitam deſcribens. Fuitq; Imperator Auitus ex clariſsimis natalibus prognatus, et de Romano Imperio bene meritus. Amicus Ætio, præclarus rebus geſtis. Ætius nihil ſine eo, ipſe complura ſine Ætio geſsit. Præfectus Galliæ prætorio, Magiſter militiæ, peditum, equitumq; fuit: amiciſsimus Veſſogetis, ideò adiuuarunt partes eius. Vnde Sidonius de rege eorum Theodorico iuniore.

Hinc te Martius ille rector, atq;
Magno patre prior, decus Getarum.
Romanæ columen, ſaluſq; gentis
Theôdoricus amat, ſibiq; fidum
Aduerſos probat ante per tumultus.

Theodoricus magnum inde ſibi nomen apud Germanos, Romanos, Perſas peperit, ſeruator ab omnibus cognominatur, omnes eius amicitiam ambiunt, ſicut Sidonius eleganter deſcribit.

Iſtic Saxona cærulum uidemus
Adſuetum ante ſalo ſolum timere.
Cuius uerticis extimas per oras
Non contenta ſuos tenere morſus
Aptat lamina marginem comarum,
Et ſic crinibus ad cutem reciſis
Decreſcat caput, additurq; uultus,
Sic tonſo occipiti ſenex Sycamber.
Poſtquam uictus es elicis retrorſum
Ceruicem ad ueterem nouos capillos.
Hic glaucis Herulus genis uagatur
Imos Oceani colens receſſus.

Algoſo prope concolor profundo.
Hic Burgundio ſeptipes frequenter
Flexo poplite ſupplicat quietem:
Iſtis Oſtrogotus uiget patronis,
Vicinoſq; premens ſubinde Chunnos.
Hijs quod ſubditur, hinc ſuperbit illis
Hinc Romane tibi petis ſalutem,
Et contra Scythicæ plagæ cateruas
Si quos Parrhaſis urſa fert tumultus
Theodorice tuæ manus rogantur,
Vt Martem ualidus per inquilinum
Defenſet tenuem Garumna Tibrim.
Ipſe hic Parthicus Arſaces precatur,
Aulæ Suſidis ut tenere culmen
Poßit Fœdere ſub ſtipendiali.
Nam quod partibus arma Boſphoranis
Grandi hinc ſurgere ſentit adparatu,
Mæſtam Perſida iam ſonum ad duelli,
Ripa Euphratide uix putat tuendam.
Qui cognata licet ſibi aſtra fingens.
Phœbæa tumeat propinquitate,
Mortalem hic tamen implet obſecrando.

Sidonij affines, & maiores functi præfecturis Vrbanis, prætorianis, militaribus: ipſe conuiua, & colluſor regis Theodorici Veſſogetæ, Galliæ Belgicæ tum præficitur. Ægydius Romanus Magiſter Equitum cum Siagrio Cos. filio legato. Galliam Lugdunenſem regere iubentur Paulus, & Seruandus præfecti. Narbonenſi pręſedit Decius, filius Auiti Imperatoris, qui habenas iuſſu Senatus tenebat. Domitius Seuerus præfectus prætorio, atq; aulæ legitur: Conſentius in aulam expetitur, ſolis moribus inter arma tutus. Trigetius tractui Danubiano contra incurſantes Maſſagetas præficitur. Verum Martianus Auguſtus inter hæc anno ab orbe ſeruato CCCC LX. moritur. Leon Magnus Tribunus militum, omnium ſuffragijs eligitur (uti ſcribit Leo primus Pont. Max in cuius uirtutibus, & Romana Reſpublica, & religio Chriſtiana gaudebat) Maiorianus tum quoq; Cæſar declaratur, is copias legit, cum Auito manus conſerit, Auitum uincit: eundem de faſtigio Imperij Placentiæ abdicauit, in priuatamq; redegit uitam. Sidonium Poëtam, poſtea Epiſcopum Aruernorum, qui cum ſocero bello interfuerat, & ex clariſsimis progenitoribus, bellicis rebus peritis, genus ducebat, ob eruditionem uita & patria Aruernorum urbe donat, conuiuam adhibuit. Ipſe Poëta Panegyricum Imperatori dixit Romæ, Petro ſacri ſcrinij Magiſtro dicauit hiſce uerſiculis:

Et tibi Flacce acies Bruti, Caßiq; ſecute
Carminis eſt author qui fuit & ueniæ.

Sic mihi diuerſo nuper ſub Marte cadenti
Iuſſiſti placido uictor ut eſſem animo
Seruiat ergo tibi ſeruati lingua Poëtæ
Atq; meæ uitæ laus tua, ſit precium.

MAIORIANVS LIIII.

458. IVLIVS Valerius Maiorianus, Maioriano auo tractus Hiſtri præſide, patre Anthemio, ſocero Theodoſij Magni natus eſt. Suitones tum partem Rhetiæ, ac Galliæ iuxta caput Rheni occupant. Maiorianus Burdonem Rhetiæ præficit, is pecunia ſibi conciliat animos Germanorum, Danubium adcolentium: Petroq; ſacrorum ſcriniorum Magiſtro interprete, cum Suitonibus pacem componit. De his ita Sidonius ad Auitum:

Conſcenderat Alpes,
Rhetorumq; iugo per longa ſilentia ductus
Romano exierat populato trux Alemannus
In prædam centum nouies demiſerat hoſtes.
Obſequium gens una negat, quæ nuper ab Hiſtro
Rettulit indomitum ſolito truculentior agmen
Quod dominis per bella caret, populoq; ſuperbo
Turgida plectendas in prælia ſuggerit iras

Porrò Maiorianum, cum imperaſſet annos quatuor, menſes ſex, Richomarus patre Sueuus, matre Geta, nepos Valliæ regis Gotorum ex filia, patricius, fretus auxilio Sueuorum, Dertonæ interficit.

SEVERVS LV.

461. SEVERVS Lucanus à Richomaro Rauennæ Cæſar deſignatur. Hoc quoq; poteſtatis anno quarto Romæ in palatinis ædibus ueneno ſublato, Roma abſq; Cæſare biennium ferè fuit. Tandem Anthemius à Leonte Auguſto Cæſar Neorhomæ declaratur: Romamq; ad Italiam mittitur. Marcelliana coniuratione pro Diademate, turbata Repub. in Sicilia opprimitur.

ANTHEMIVS LVI.

464. ANTHEMIVS Perhennus Conſul, gener Valentiniani Auguſti: Euphemia uxor, filia Valentiniani, filius Procopij Magiſtri Equitum, eius auus Anthemius. Ipſe Richomaro ſuperiori filiam nuptum collocat. Mortuo autem Seuero, Oſtrogetæ in Norico, Franci in Gallia, Italiæ imminebant. Et huic Sidonius uocatus Romam interfuit nuptijs Ricineris patricij. Legatus Aruernorum Sidonius, Romę conſulatum Imperatoris Anthemij celebrauit, Romæ præfectus annonæ factus. Poſt nuptias patricij Ricineris, id eſt, utriuſq; imperij opes uentilatas accuſatus, quod Satyram ſcriberet, conuiua Cæſaris fuit. Eius hæc carmina & uerba ſunt.

Facta

Facta priorum
Exuperas Auguſte Leo, nam regna ſuper ſtat.
Qui regnare iubet
Auxerat Auguſtus naturæ lege Seuerus
Duorum numerum.
Noricus Oſtrogotum qui continet, ille timetur.
Gallia quæ Rheni Martem ligat, illa pauori eſt.
Anthemium concede mihi, ſit partibus iſtis
Auguſtus, longumq; Leo mea iura gubernet,
Quem petij, patrio ueſtri murice natam
Gaudeat Euphemiam ſydus diuale parentis.
Sit ſocer Auguſtus genero Ricinere beatus:
Inuictus Riciner quem ſemper publica fata
Reſpiciunt.

Tum Aruandus præfectus Galliæ accuſatur Romæ à legatis Galliarum. Li-
teræ eius interceptæ ad regem Gotorum, quibus diſſuadebat pacem, & fœdus
cum Imperatore Græco. Britannos ſuper Ligeri oppugandos: cum Bur-
gundionibus Gallias gentium diuidundas eſſe cenſebat: Imperium adfectat,
in exilium relegatur. Heditius Serenatus præfectus Gallis, Romanenſes op-
primit, præcipuè Aruernos exultans Gotis, inſultans Romanis. Leges Theo-
doſianas calcat, Theodoriſianas proponit. Si nulla à Republica opes, nulla
præſidia, ſi nullæ, quantum rumor eſt, Anthemij principis opes, ſtatuit Sy-
donius, atq; nobilitas, ſeu patriam dimittere, ſeu capillos. Licinianus Quæ-
ſtor Rauenna uenit, codicillos portat, Heditio honor patricius defertur. Hic
ærarium publicum priuatis manubijs locupletauit. Poſt quintum ipſe An-
themius annum fraude Richomari generi ſui occiditur, graui ciuitatis clade.
Quadrageſimo pòſt die Richomarus moritur. Imperij habenas Olymbrius
arripit Romæ, ſeptemq; menſibus potitur. Poſtea Glicerius Rauennæ, Iulius
Nepos Romę, armis pariter, ac moribus ſummus Auguſtus, qui deceſſoris An-
themij fidem obligatam abſoluit, Cæſares adpellantur. Vtrumq; extrudit Au-
guſtulus filius Oreſtis patricij, ſub quo Imperium Romanum in Occidente 474.
intercidit, à Germaniſq; ſolutum eſt, ſicut iam explicabimus. Dum enim Ita-
lia crebra principum ſucceſsione, cum malis ſuis conflictatur, Scoti Saxonum Scoti Saxonū pars.
pars Britannias, Romanam adhuc prouinciam incurſant, uaſtant, lacerant.
Britanni cum à Romanis principibus nullum auxilium ſperarent, Anglios
itidem Saxonum (aut ſi Tacito credimus) Sueuorum nationem, ex Germa-
nia contra Scotos accerſunt Viridogero Rege. Verum Anglij ſibi deminu-
ta eſſe ſtipendia cauſantes, & munera promiſſa ex fide non eſſe ſoluta uoci-
ferantes, cum Scotis pacem firmant. Atque hæ gentes arma in Britan-
nos uertunt ipſos, & Romanos ueteres colonos partim occidunt, partim
inſula exigunt. Inter ſe æquo iure inſulam partiuntur: ibiq; duo regna con-
dunt: quæ regna Angliæ, & Scotiæ adpellare ſolemus. Alia item Saxo-
num manus, Picti cognominati, Odagrio ductore, in oram Galliæ Belgicæ, Picti Saxonū manus alia.

Lugdu-

Apirtos puhers.

Lugdunenſiſq; irrumpit: uaria fortuna cum Romanis decertat. Pars Galliarum adhuc ab ipſis nomē retinet. Britanni in Galliam nauigant, ſedes ibi collocant in Romano ſolo, pecora abigere & ipſi, deprædariq; Gallias cæperunt. Verum de Saxonibus ita Sidonius Nammatio duci Romano contra Saxonas miſſo, refert: Archipyratæ Saxones ſimul omnes imperant, parentq;, docent, diſcunt latrocinari: hoſtis eſt omni hoſte truculentior, improuiſus adgreditur, prouiſus elabitur: ſpernit obiectos, ſternit incautos, ſi ſequatur, intercipit, ſi fugiat, euadit. Ad hæc exercent illum naufragia, non terrent. Eſt eis quædam cum diſcriminibus pelagi non ſolum notitia, ſed & familiaritas: ſi qua tempeſtas eſt, ſecuros efficit, incautoſq; eos qui petuntur, atq; Saxonas hoſtes nihilominus irruentes proſpici uetat: in medio fluctuum, ſcopulorum confragoſorum, ſpe imminentis leti, periclitantur. Præterea priuſquam de continenti uela laxant, hoſtico uado anchoras uellunt. In patriam redituris, atq; remeaturis mos eſt, decimum quemq; captiuorum ſorte legere, ſuperſtitioſo ritu necare, in crucemq; agere. Talibus uotis atq; uictimis ſoluunt: hocq; ſacrilego ſacrificio, de captiuo magis exigunt tormenta, quam precia. Franci quoq; homines bellandi cupidi (in quos Græcum extat prouerbium crebrum olim Romanis.

τον φϱάνκον φίλον ἔχισ
γίτονα ὄυκ ἔχισ. Hoc eſt, Francum amicum habeas, uicinum ne habueris) ſæpius Gallias, uberioris ſoli gratia, & prædæ dulcedine adfectarant, ſæpius inde à Romanis pulſi amiſerant. Hij tum pro multitudine hominum, & pro gloria belli, atq; fortitudine anguſtos fines ſe habere arbitrabantur. Et iam tempus ueniſſe ſibi perſuaſere, quo facile Galliæ totius Imperio potiantur: quod hactenus toties per multos annos maiores, nequicquam conati fuiſſent. Cognatos ſuos ex Germania profectos, Burgundiones Narbonenſem Galliam, Veſſogetas Aquitaniam poſsidere: Vandalos Africam: Sueuos, Alanos Hiſpanias protritis Romanis tenere: Saxones Britannias occupaſſe, & Gallias infeſtare. His rebus adducti, & authoritate Lucij Treuerenſis patricij permoti (huius uxorem præſes Romanus ſtuprauerat, ipſe ad Franconas in Germaniam Magnam profugerat, eos in Romanos concitabat) conſtituunt ea, quæ ad proficiſcendum pertinent. Quòd unum tantæ rei imparem fore opinarentur, duodecim proceres deligunt, ſummæq; rerum præficiunt, & Reges adpellant: quorum tamen primus ſit Hyldericus Rex, filius Merouei Regis. Eo modo putabant ſe magis formidoloſos, & firmiores futuros, ut hoſtes tot regibus ſe poſſe reſiſtere deſperarent, & pro dignitate rerum maiores copias ſuſpicarentur. Omnibus itaq; comparatis, Rhenum traijciunt, Romanos funduntur, cædunt, ſuperiorem Germaniam in Gallia occupant, templa diripiunt, Vrbes Moguntiacum, Vangionum, Borbetomagum, Nemetū Auguſtam recipiunt: huicq; tractui, ne quis à tergo metus immineat, quinq; Reges præficiunt, Arbogaſtum, Drogū, Gebericum cum filio Gunthario, Garouicum, Haganonem. Inde caſtra in Germaniam ſecundam aduerſus Agrippinenſem Coloniam mouentur: quam Ægydius Romanus legatus Galliæ Belgicæ firmo præſidio firmarat fruſtra. Vrbe Franci potiuntur, regeſq; ciuibus, & finitimis dant, Segibertum cum filijs Litauico, & Herrico. Poſtea Belgicam inferio-

rem

rem in obſequium redigunt, Monini, Rhemi, Cameracum, plæræꝗ omnes ciuitates de pace legatos ad Francos mittunt, declaranturꝗ his reges tres fratres Litomarus, Renomarus, & Richarius. Ægidius dux Romanus cum filio Æſtagrio intra mænia Auguſtæ Sueſſonum (Ptolomæus Veſſonum uocat) impellitur. Horum agro uaſtato, Franci ad Galliam Belgicam primam pergunt. Lucius ſuperior eis Treueros tradit, quibus Heribertus præficitur. Dedunt ſe & Mediomatrices : Leucorumꝗ urbs Tullum : quibus Melo & Godogiſalus, Patauriduſꝗ nepos ex ſorore ſuperioris Haganonis imponuntur. De hinc Hyldericus inito fœdere, & iunctis copijs cum Odagrio Saxone Galliam Lugdunenſem adgreditur, cui dux Romanus nomine Paulus præſidebat. Lutheciam Pariſiorum fame ad deditionem cogit: Aureliam inde capit. Circa Andegarios congreſſus cum Romanis Paulum præſidem prælio interficit. Reliquæ tum ciuitates Galliæ oratores ad Francos ire gratulatum iubent. Iam enim pertæſæ ignauiam, ac auariciam Romanorum, uictori ſine certamine ſubijciuntur. Odium Romanorum Gallis incuſſerat præſidium, rapacitas, atꝗ libido: exactio publicanorum, & calumniæ litium. Quod tam facile Romanæ prouinciæ Cæſaribus, licet ambo Chriſtiani eſſent, eripiebantur à Germanis, etſi alienis à religione noſtra obtinebantur, tris potiſsimum refert cauſas Caius Sollius Sidonius Apollinaris Poëta, & Aruernorum Epiſcopus, gener Auguſtorum : qui ſenſit has calamitates, quippe eo tempore uixit: Ignauiam Cæſarum, magnitudinem tributorum, auaritiam, ac ſuperbiam præſidum, & Epiſcoporum. Imperatores auaris, & fœneratoribus Magiſtratus, & Rempublicam non tam committebant, quam uenditabant. Nulla uirtutis præmia erant, nulla præſidia uiro forti, nulla emolumenta fido Reipublicæ à principe contingebant. Præſides auari, Quęſtores rapaces, populum, & prouinciales nouis uectigalibus, & mulctis atterebant: ſeruitute urbes, ciues, agricolas, ad egeſtatem redigebant, ærarium publicum priuatis manubrijs collocupletabant. Sed Sidonij uerba referam. Romana Reſpublica in extrema hæc miſeriarum defluxit, quod ſtudioſos ſui nunquam remuneretur. Natio, ac tribus fœneratorum non ſolum inciuiliter Romanas uires adminiſtrant, uerum etiam funditus à fundamento eruunt. Nobilium uirorum militariumꝗ præter ſpem, atꝗ opinionem aduerſæ partes, bellicoſo non tam facta, quam præmia deſunt. Parum quoꝗ in commune conſulunt Epiſcopi, quibus tractanda à principe committuntur. Cum in conſilium conueniunt, non tam curæ publicæ mederi, quam priuatis ſtudent fortunis. Præſides, præfecti prouinciarum Romanos opprimunt, fidis Reipublicæ inſultant, cum hoſtibus paciſcuntur. Illis tamen Codicilli à quęſtoribus, ab Imperatoribus patricius honor defertur. Nullæ Reipub. opes, nulla præſidia, nullæ opes Romani principis. Ego atꝗ cætera nobilitas cogimur aut patriam dimittere, aut capillos. Sed ad hiſtoriam redeo. Franci & Saxones oppidatim inde diſtributi ſunt. Gallia Lugdunenſis, & Belgica prærepta ſunt Romano Imperio, in Germaniam translatæ: haſꝗ noſtrates Franconrich, hoc eſt Francorum Imperium: regionem uero Germaniæ, unde Franci profecti ſunt Franconland, hoc eſt Francorum patriam uocare ſolent: quod hic nati ſint, illic imperent Franci. Ægydius dux Romanus, dum ſe cum filio mænibus Sueſ-

bus Sueſ-

bus Sueſſonum ignauus defendit, mortem obijt. In prouerbij ludicrum uenit. Nam in uſu adhuc apud nos eſt, ab ipſo narum, crebrum in meticuloſos, ignauoſq; dictum, uel uulgo indocto protritum, Gyli Franzol, hoc eſt Ægydius Franzolus: Ægydium namq; Germani Gylonem adpellant. Filius Hylderici Litauicus Magnus, ferre parem non ualens, fraude omnes ſuperiores reges Francorum ſuſtulit, opes eorum occupauit. Sueſſonum quoq; urbem cepit: Eſtagrium ducem Romanum in Aquitaniam pulſum, & redditum occidit: Romanos omnino Gallijs exturbauit. Lutheciam Pariſiorum regiam conſtituit, quæ conuentu celebri Gallorum, & Germanorum (ſicut ſcribit Hildouinus præſul Diui Dionyſij ad Imperatorem Ludouicum primum) clariſsima erat. Inter hæc ad Rhenum, & in Gallijs geſta, in Germania etiam interiore, intra Albim, & Danubium amnes, interq; ſinum Codanum, poſt mortem Attilæ tumultuatum eſt. Mutatis cultoribus, nomina quoq; regionum, & urbium commutata ſunt. Filij Attilæ, quos plurimos ex diuerſis uxoribus habuit, dum de diuidundo Imperio à patre parto, diſcordia contendunt, uitam ſimul cum regno amiſere. Ab ipſis enim uniuerſę gentes deficiunt, Hunnorumq; ſoluunt Imperium: ipſos quin auitis ſedibus eliminant. Primus Hardaricus Rex Gepidarum correptis armis inuadit filium Attilæ maximum natu, Hellacum nomine, pugna ſuperatum interemit: Hunnorum triginta millia occidit. Cæteri fratres Hellaci, quos bellum non abſumpſit, fugam capeſſunt. Extorres ſine certis ſedibus, quo tempeſtas detulit, palantes per Germaniam, per Sarmatiam diſperſi uagantur. Gepidæ eorum loca occupant, quam Daciam antiquam rerum ſcriptores, uulgus literatorum, partim Vngariam, partim ſeptem Caſtrenſes, tranſyluaniamq; nunc uocare ſolent. Cum Imperatore Romano Martiano fœdus ictum eſt. Oſtrogetæ trucidatis Hunnis, Sirmium, Pannoniamq; ab Imperatore impetrarunt: ſicuti Theodoricus Rex Getarum ad Pannonios ſcribit. Reges Oſtrogetarum Theodomarus, Valomarus, & Vidomarus, duces limitis Danubiani ab Auguſto adpellantur, & conſtituuntur: daturq; obſes Leonti primo Auguſto Theodomari filius Theodoricus, octo duntaxat annos natus. Ea item tempeſtate Venedi (ipſi ſe Sclauos uocant antiquiſsima Germaniæ natio, qui authore Tacito, quicquid inter Peucinos, Fennoſq; ſyluarum, & montium erigitur, latrocinijs hactenus pererrarant) Ob ſcelera (inquit Iordanus ſcriba, & Pontifex) noſtra ſæuire, increſcere, conualeſcere cæperunt, adeò ut quicquid inter Albim & Tanaim amnes, inter Codanum, & Hadriaticum ſinum longè latèq; porrigitur, paulatim inundauerint, atq; impleuerint. Ab his ſinus Venedicus Ptolomæo nomen habet. Plura de ipſis in primo libro retulimus. Hij igitur primo Viſtulam transgreſsi, uſq; ad Albim, adcolas ſinus Codani inuaſerunt. Tenebant eo tempore ea loca Sueuorum gentes fortiſsimæ, & ualentiſsimæ Longobardi, Rugij, Suitones. Longobardi ab Occidente Albim contigere, ceruicemq; peninſulæ Cimbricæ, ad Septentrionem ſpectarunt, Scandiam inſulam, quam nos Selandiam Danorum dicimus. Suitones ab Orientis ora Viſtulæ, à Septentrione Suionibus continebantur. Rugij medij inter hos fuere, qui adhuc ibi nominantur, in ſinu Codano, ad hoſtia Chaluſi fluminis, qui nunc Spreus

eſt, ex

eſt, exaduerſo Sudæ, principum Pomariorum oppidi. Eos uterq; & regu lus Brandeburgenſis, & rector Pomeranorum ſibi uendicat, atq; Rugiam ad religionem Chriſti conuertiſſe reperio Hainricum Leonem regulum Gotorum, atq; Saxonum potentiſsimum. Hi omnes Venedis ceſſere, Danubiumq; uerſus perrexerunt. Longobardi per Maruingos, Vſipetes, Vſipios (Sueuorum nationes ſunt) ad Gothinos, Gothónaſq; ſeceſſerunt: & hi Sueuiæ populi ferrum effodere ſolebant. Pauca campeſtrium, cæterum ſaltus, & uertices montium iugum inſidebant: quo continuo tum Sueuia, nunc Boëmia, Sileſia, Morauia ſcinditur, atq; dirimitur. Suitones rege Sidone ad Rheni amnis caput, fontesq; penetrarunt: utramq; ripam pulſis Romanis, Burgundionibusq; occuparunt, à quibus adhuc ea loca nomina ſeruant. De his omnibus, ita Sidonius Epiſcopus, qui eo tempore uixit, ad Auitum Imperatorem ſocerum ſuum ſcribit. Aëtio mactato, Imperatore Valentiniano cæſo, uix diadema Maximo impoſitum erat, illico:

Francus Germanum primum, Belgamq; ſecundum
Sternebat, Rhenumq; ferox Alamanne tenebas
Quin & Armoricus piratam Saxona tractus
Ludus, & adſuto glaucum mare findere lembo.
Terrarum ſpacia princeps iam Maximus, unum

Sic perdita cernens.

Romanis ripis, & utroq; ſuperbus in agro
Sperabat, cui pelle ſalum ſulcare Britannum.

Te tibi Auite legit.

Quod fuit in rebus, peditumq; equitumq; Magiſtrum,

Cum Rugijs Rex Flaccitheus Danubianam ripam inſedit, qua Noricum, hoc eſt Auſtriam Hiſter præterfluit. Confœderata, tributariaq; fuit Rugijs Fauianorum urbs, quam Viennam nunc nominant. Author eſt Eugypius, diſcipulus, & comes Diui Seuerini. Hic enim Africa oriundus, ſub idem tempus in Norico, Vindeliciaq; celebri fama uixit. Ipſe pietate inclytus, uitæ integritate uenerabilis, uenerabilior cæleſtium arcanorum miraculo etiam Germaniæ feris nationibus. Poſt mortem Attilæ, haud ſcio an crudelitatem Vandalorum deuitans, ad has Romanorum prouincias cum fratre Victorino conceſſit. Frequens & Bathauiæ, & Quintianæ (Quintanorum colonia eſt) in Vindelicia, atq; Viennæ in Norico habitauit. Bathauiæ in ripa eidem extat dedicatum templum, eſtq; uti adpellatur parochia. A Vienna uero ad tertium lapidē Pagus eſt Seuerinus: cognomen adhuc retinet. Vtroq; habitaſſe diuum Seuerinum fama, & literis proditur. Diuinitus hunc talem uirum, ab illa ſumma & prouidentiſsima maieſtate Domino, & parente indulgentiſsimo tum miſſum fuiſſe crediderim: qui Romanos has regiones adhuc incolentes, deſtitutos

à principibus ſuis, & Germanis circumfrementibus expoſitos, ſua deuotione, uirtute, iuſtitia, ſeruaret: pietateq; uoto & ſupplicijs, non iaculo, nec arcu tueretur. Quippe oppida Noricorum, Vindelicorum certatim eum accerſebant: quocunq; aduentaret, aduentus eius ſaluti eſſe pro certo habebatur. Romanos nempe, qui adhuc haſce prouincias poſsidebant, non aliter, quam parens re ipſa conſolando erexit. Ipſi eius freti pietate tuti fuerunt. Ad reges Germanorum, aduerſam Danubij partem tenentium, Gibuldum, qui Sueuos Boiemiæ incolas, & finitima loca regebat. Flaccitheum, Filitheum, Fridericum Rugiorum principes legatus non ſemel profectus eſt: illos ſua authoritate ab incurſationibus repreſsit: ſocietate, & fœderibus Romanis coniunxit. Captiuos Romanos partim precibus, partim pecunia redemit, & impetrauit. Lucillus, & Diuus Valentinus, D. Syluinus Vindelicorum myſtæ, Conſtantius, Paulinus, Maximus Noricorum Epiſcopi, ſine Seuerini conſilio nihil egerunt: ſæpius ad ipſum acceſſerunt: ſæpius nuncios miſerunt. Mamertinus, & Pierius harum regionum præſides conſilia, & monitus Seuerini ſecuti, Germanorum maximam multitudinem, latrocinia agitantium ceperunt, prouincias tutas ab huiuſmodi procella reddiderunt. Diuus Seuerinus in uniuerſum omnes ad meliorem frugem ducere conabatur. Omnes in commune, in genuinam, germanamq; Chriſtianam æquitatẽ, & æqualitatem hortabatur. Exemplis docebat deo immortali confidere, & ſpem omnem in Chriſto Domino, præſideq; mundi ſitam eſſe: qui ſæpe maiores noſtros in maximis periculis ſeruauerit. Germanos hoſtes Reipub. & religionis non armis, nec ſagittis, ſed innocentia, & liberalitate in pauperes uinci poſſe. Sacerdotibus nihil tum ſalacius, opulentis nihil parcius, ac tenacius erat: pauperum in omnibus oppidis maxima colluuies uerſabatur (uti neceſſe eſt) ubi metu belli, & finitimorum hoſtium agricolæ, uulgusq; promiſcuum, & inconditum relicto rure in oppida confugiunt, ibiq; uictum duriter queritare compelluntur. Diuites frumenta coëmere, atq; condere ſolebant, futuræq; fami reſeruabant, quam in huiuſmodi rerum alea crebro accidere certum erat. Illa Seuerinus liberaliter, & benigne pauperibus elargiri iubet: alioquin Barbaris mox diripienda. Sacerdotum quoq; luxum carpens, decimas pauperibus diſtribuere iuſsit, & ne fabulas, neue quæſtum ſuum, ſed Chriſtum prædicarent, eundem ſectarentur, ſedulo admonuit. Romanas prouincias, Noricum atq; Vindeliciam, haud ita longo tempore poſt mortem ſuam, perituras: in his Romanum omnino nomen extinguendum prædixit. Nec templa immunia fore. Omnia humano ſanguine luſtrari, expiariq; oportere. Oppida (inquit) Vindelicorum, Noricorumq; excindentur, templa euertentur, ædificia cuncta ſolo æquabuntur, gentes, & populi, ciues delebuntur, ſacerdotes trucidabuntur: in uaſtiſsimam redigentur cuncta ſolitudinem, adeò ut hoſtes conditoria cadauerum, ſuſpicati ibi latere aurum, diruent. Proinde contempta fragilium rerum ſorde, ſpreto caducorum ſtercore, quæ cælo nos adſerant, immortalitatis canditati, cogitate. Nec ullum (quo ad ipſe uixit) oppidum, neq; Noricorum, nec Vindelicorum, quod quidem eius mandatis paruit, aliquid maleficij, aut incommodi accepit. Solum quatuor ciuitates, quæ dicto eſſe obedientes dedignabantur, ac ipſum ut inſanum uatem irridebant, à Germanis exciſæ ſunt. Duæ Vindeliciæ, & totidem Noricorum. Tres ab hoſtibus,

ſtibus, quarta à ciuibus aliò migrantibus, deditâ opera exuſta. Aſturum oppidum, in confinio Norici Ripenſis, & Pannoniæ perijt. Aperuerat Seuerinus ciuibus calamitatem, in templo horam quoq; indicans, uti reſipiſcerent, obſecrabat. Verum ſurdis cantat. Aſtures ipſum irrident, eò magis uoluptati operam dant, ne, ut iam iam morituri, genium ſuum defraudarent. Effugit inde Seuerinus. Germani irruunt, capiunt, uaſtant, delent, omnes trucidant: ſenex unus, qui nuncius cladis foret, euaſit ad Seuerinum Comagenas, Oppidum id Noricum erat triginta millia paſſuum à Cecijs, itidem urbe Noricorum. Bathauiam deinde Seuerinus uocatus à ciuibus, ob crebras incurſationes Alemannorũ, migrat, habitauit in ripa Oeñi, ubi iam templum eius colitur. Dum ibidem uitam agitat, Gibuldus Rex Alemannorum, uiſurus, ut ſimulabat, Seuerinum, Bathauiam cũ exercitu properat. Ne urbs aduentu tanti Regis adtereretur, Seuerinus it obuiam Gibuldo: ipſum tanta conſtantia allocutus eſt, ut Rex eius authoritate permotus, iter inceptum reliquerit: abiensq; optionem poſtulandi Seuerino, quicquid uelit, ultrò obtulerit. Seuerinus nihil aliud ab opulentiſsimo rege petijt, quàm uti gẽtem ſuam abs Romanorum infeſtatione cohibeat, pacem cum Romanis ſeruet, captiuos ipſi condonet. Promiſit Rex ſe omnia facturum, domumq; redijt. Vidomarus, ſub idem tempus, Patruus Theodorici Regis Oſtrogetarum, cum Gotis, Herulis, Turogis, Alemannis, Nariſcis, & aliæ Germanorum nationes, Noricorum incurſant prouincias. Hoc facturos prædixit ante Seuerinus, Paulino pontifici Tiburniæ: hæc tum erat caput Norici, quod Charini, Chariones, & Carni nunc poſsident. Paulinus per ſuam prouinciam, Diœceſim, & parochiam triduano ieiunio Deum placat: cuncta foris in agris uaſtantur. Nullum caſtellum, quod monitis paruit, captum eſt. Iuuauenſibus quoq; per Moderatum Pſalten Bathauienſem nunciat, mandat, ut ſaluti ſuæ conſulant. Omnes ſine mora, ſi ſalui eſſe uelint, oppido excedant: inexorabile exitium, fatumq; impendere urbi renunciat, illi parere recuſant. Rurſum Quintaſium quendam mittit, qui aperiat ſubſequenti nocte interituros, ni e veſtigio aufugiant. Sed Iuuauenſes, Maximum quoq; Pontificem fruſtra admonet Seuerinus, ipſi, uelut hoc fieri non poſſet, confiſi uiribus, & quod hoſtes longius abeſſent, pro uano imperiti terriculamento ducebant. Quintaſius, ubi obſtinata mente in fata præcipites agitari uidet, ipſe urbem deuotam relinquit, fugam ad Seuerinum Bathauiam capeſsit. Eadem nocte, inopinato adſunt Germani, urbem inuadunt, capiunt, diripiunt, incendunt, populum captiuum abducunt. Maximum in crucem agunt, amplius quinquaginta quinq; cum ipſo Symmyſtas contrucidant, è rupiumq; cauernis, quo fugerant, ſicut adhuc monſtratur, pręcipites agunt. Humati eſſe referuntur in æde Diui Amandi, quæ nunc eſt Diuæ Margaritæ. Id factum eſſe ab orbe liberato, anno quadringenteſimo, ſeptuageſimo ſexto reperio. Quo etiam anno Imperator FL. Valerius Leon primus deceſsit Neoromæ, FL. Val. Leonte ſecundo, ſuo nepote ex filia Ariadna, Auguſto deſignato. Qui paucos poſt dies eodem fato auum comitatus: capiti Zenonis patris ſui diadema Cæſareum prius impoſuit: ipſumq; ſucceſſorem reliquit. Imperarunt ambo Leontes annos ſexdecim, menſes ſex. Poſteaq; Imperatores Romani Conſtantinopoli conſidere, ocio, & ignauia, corporiſq; gaudijs uitam tranſigere cœperunt, luxu Aſiatico perditi, Grecisq; mundicijs eneruati torpuerunt, Occidentales pro-

uincias neglexerunt; paucorum arbitrio belli, domiq; Reſpublica agitata eſt, qui abuſi ocio principum, ærarium expilarunt: penes eoſdem magiſtratus, prouinciæ, honores, munera, pecuniæ erant. Milites Riparij, & limitum cuſtodes, ad inopiam urgebantur, ſtipendijs defraudabantur. Nec in demortuorum locum alij ſufficiebantur: ita paulatim deminuto limitaneorum, Ripariolorumq; militum numero, Germani crebro flumina indiligenter cuſtodita tranſibant: igne, ferro, præda omnia deuaſtabant. Romanos captiuos quaſi pecora in Germaniam trans Danubium abducebant: id quod hac tempeſtate Turcas factitare ſentimus. Quintanorum urbis incolæ, huiuſcemodi calamitatibus commoti, ex urbe ſua communi ſuffragio, cum uxoribus, liberis, & omni ſupellectile Bathauiam commigrant: rati duarum ciuitatum populos, coniunctis uiribus, facilius Barbaris irruentibus poſſe reſiſtere. Quintani abeuntes, tectis ſuis ipſi ignem immittunt, mœnia diruunt, ædificia ſolo æquant. Villæ ibi adhuc nomen ſeruant: extatq; ibi templum, ubi Diuus Syluinus Myſta Vindelicorum familiaris Seuerino humatus colitur. Alemanni, Germaniq;, poſteaquàm accepere unis mœnibus duarum urbium oppidanos claudi, magis illecti, infeſto exercitu, Boiodurum inuadunt: ſperabant ſe duorum oppidorum præda facile uno impetu potituros. Bathauenſes animati uerbis Seuerini, eius ſupplicationibus freti, & diuina ope confiſi, Alemannos fortiter excipiunt, in Germaniamq; repellunt. Parta uictoria, hoſtibuſq; exturbatis, honor Chriſto Deo immortali habitus, gratiæq; actæ ſunt. Bathauenſibus deinceps negociandi commeatum à Filotheo Rugiorum Rege ſibi impetrari flagitantibus, Seuerinus denunciat, non commercia hoc tempus poſcere, bona, opes uitam, dignitatem, animam deniq; omnium, liberos paruos, coniuges in periculo uerſari: Extremum exitium ſupra caput eſſe: Fatum ineuitabile Boioduro imminere: Ne ſacras quidem ædes, templaq; intacta fore. Proinde ſuadet, ſaluti ſuæ conſulant, ſecum Laureacum demigrent. Quod cum perſuadere non poſſet, & abiturum ſe minaretur, Myſta Bathauenſium, abi ſane quo uis gentium, (reſpondet) nam ſi diutius hic manſeris, inedia omnibus nobis, quemadmodum minitaris, pereundum eſt. Seuerinus execratam ciuitatem relinquit, cum ſuis, qui ipſum audiuere, Laureacum conceſsit. Cum res Imperij Romani ualidiores eſſent, milites, qui limites cuſtodia munirent, publicis alebantur ſtipendijs. Vbi Imperatores ocio ſe manciparunt, negociaq; in paucorum potentiam à ſe relegarunt, rebus præfecti, pecuniæ, gratiæq; ſeruire cœperunt. Peculatus ærarij factus eſt: publicè egeſtas, priuatim opulentia creuit: militibus ſtipendia, & prædia ſtipendiaria intercepta, militares copiæ deminutæ, ſimul cum limitibus ruptæ ſunt, Bathauino utcunq; numero durante. Hij tum quoſdam, commilitonibus ſtipendium allaturos, Romam ire iubent. Verum intercepti à Germanis obtruncantur, cadauera in Danubium proijciuntur. Erat iam meſsis, & Bathauenſes plærîq;, quo alimenta futuræ hyemis conueherent, per agros feraces (qui procul ab urbe diſtant) demetendo frumento intendebant. Nam Boiodurum undiq; rupibus præruptis, & ſterilibus cinctum eſt. Quadrageni cuſtodes ad portas urbis excubabant. Hunimundus Rex Alemannorum ciuitati inſidias ponit, quæ de improuiſo erumpunt, portas occupant, cuſtodes cædunt, urbe potiuntur. Adeſt Hunimundus cum exercitu, Bathauiam

thauiam intrat, fit miſeranda cędes, Pontifex in templo ſupra labrum luſtricum,
ad quod confugerat, interficitur: oppidum diripitur, ac igni uaſtatur: in ſolitudi-
nem redigitur. Reliquiæ captiuæ in Germaniam trans Danubium abducuntur.
Fuit is annus Chriſti regis, & Domini noſtri quadringẽteſimus, ſeptuageſimus 477.
ſeptimus. Qui fuga elapſi ſunt, & oppidula in ripa Danubij ſita, minuſq́ firma,
metu hoſtium uacua reliquerant, frequentes Laureacum migrant. Quos Seue-
rinus conſolatur, docetq́, nuſq́ niſi in clementia Dei ſpem habere: magis ſpirita-
libus armis, q́ carnalibus fidendum eſſe, ſi inſtantium hoſtium uires, & robur
ſuperare, inſidias declinare cupiant. Admonetq́ uti rem omnem, pecora, fru-
menta, fænum, intra mænia ex agris abigant, deuehant. Conſtantium Laurea-
cenſem Archiepiſcopum, proceresq́ per Valentem comitem ſuum cohortari nõ
deſinit, ut Deo Opt. Max. confiſi noctem peruigilio celebrent, excubias per mu-
rum agitent. Adoriuntur nocte ſilenti, Alemanni, Sueui, Nariſci, Turogi ur-
bem: ſcalas mænibus admouent. Sed animaduerſi muro deturbantur. Et cum
nil in agris foris offenderent, penuria annonæ, & fame coacti, abactis pecoribus
eorum, qui conſilium Seuerini contempſerant, traiecto Hiſtro, domos redeūt.

Poſt hæc continuo Filitheus Rugiorum Rex (quem Fauam, Fauianumq́ uo-
cant annales) cum exercitu Laureacum petit: ut capta urbe, incolas abducat, ac in
oppidis ſibi tributarijs, finitimiſq́ diſtribuat: quorum unum Fauium erat, quod
Danubio amne à Rugijs duntaxat ſeparabatur. Seuerinus uiceſimo ab urbe la-
pide Regi occurrit, pacem æquis conditionibus impetrat: prodeunt ciues Lau-
reaco, cum Rugijs æquo iure fœdus faciunt. Inde Seuerinus Fauium diſcedit, ex-
tra Vianæ mænia, Deo & religioni uacat. Odagrius Regulus ad ipſum uenera-
bundus uenit: nominatur ibi adhuc ab illo Odagria pagus. Seuerini uaticinio cõ-
firmatus Odagrius, cum uarijs Germaniæ gentibus, cum parte Rugiorum, qui-
bus præerat, Italiam inuadit, Anno Chriſtianæ ſalutis, ſecundum Caſsiodorum,
& Iordanum, quadringenteſimo, ſeptuageſimo octauo: Baſiliſco iterum, & Ar- 478.
mato Coſſ. Oreſtes, & Paulus fratres militię præfecti, capti, atq́ interempti ſunt.
Auguſtulus ueteris Romæ Imperator, in Campaniam in exilium relegatus eſt.
Odacer tertiam partem agrorum, ſuis diſtribuit: Italiam cum Roma quatuorde-
cim annos tenuit: decem quietè, & ſolus: quatuor cum Theodorico Rege Oſtro
getarum. Odacer accepta Italia, ſe regem adpellari iuſsit: cum tamen nec diadema-
te, nec regijs inſignijs uſus ſit. Eodem tempore Flacitheus Rugiorum Rex, qui
plurimum Seuerino tribuere ſolebat (nam Seuerini ope à Gotis, antea ſibi infe-
ſtis, ſocietatem impetrarat) obijt mortem: reliquit duos filios, Filitheum, & Fri-
dericum: ille in regno patri ſuccedit, hic à fratre Fauianorum urbem ex paucis op
pidis, quæ in ripa Hiſtri extabant, accepit. Erat Filitheo coniunx Giſa, mulier a-
uara, crudelis, & imperioſa, Romanos captiuos abduci non ſolum iubebat, ſed
grauiſsima ſeruitute quoq́ uelut uiliſsima mancipia premebat. Captos etiam au-
rifices, & Phrygiones Romanos, arctiſsima cuſtodia clauſerat, ad ergaſtula con-
demnarat. Obiurganti mulierem Seuerino reſpondet: Quid tu homũtio, aliena
quę nihil ad te attinent, curas: quin in cõclaui preculas immurmuras. Cum ſeruis
noſtris quidnam iure noſtro agimus, ne cogitare quidem tibi fas eſt. Mox Fride
ricus filius Giſæ, & Filithei morbo corripitur. Giſa omnes Romanos carcere
ſoluit, liberos poſtliminio redire dimittit: ueniam à Seuerino petit. Seuerinus

X iij gratiam

gratiam facit, precibus filium ſanitati reſtituit. Poſt paucos annos cum ſibi finem uitæ adeſſe intelligeret, Filitheum, Giſam, Fridericum Rugiorum principes ad ſe uocat: ipſis Romanos, qui ea loca adhuc incolebant, commendat: ut fœdus cum eis obſeruent, Rugios obteſtatur: clementiam Regis ſectari hortatur. Rugij omnia pollicentur. Vicinos deinde Seuerinus Romanos, morte eius turbatos, conſolatur: bonoq; animo eſſe iubet. Quamq; hæc (inquit) loca nunc frequentata hominibus, in ſolitudinem redigentur uaſtiſsimam: tamen uos bene ſperare licet, breui omnes incolumes in Italiam profecturi eſtis: atq; tum uobiſcum oſſa mea auferte. Deceſsit ſexto idus Ianuarij anno à reſtituta ſalute quadringenteſimo, octogeſimo primo. Poſtea Fridericus Viennæ princeps, à Friderico fratris filio interficitur. Filitheus pater huius Friderici opes occiſi occupat. Odacer Rex Italiæ uindicaturus parricidium, uariarum gentium quibus præerat collecto milite, in Noricum arma mouet. Filitheum Regem pugna uictum, cũ uxore Giſa capitiuinctos in Italiam deportat, ibi exules extincti ſunt. Viennam & totum Noricum recipit: Rugios reliquos in obſequium, deditionemq; redigit: Fridericus fuga elapſus eſt. Aſt Odacer cum ingenti captiuorum numero in Italiam reuertitur. Fridericus rurſus Viennam, Noricumq; occupat. Odacer cum ualida manu, Anulphum fratrem contra Fridericum proficiſci iubet. Fridericus denuo pellitur, ad Theodoricumq; regem, qui ad Sauum Neoſtadij habitabat, aufugit. Anulphus fratris mandato, omnes Romanos ea loca incolentes migrare in Italiam imperat: & quæ huiuſmodi itineri neceſſaria forent, comparare iubet, reliquias Rugiorum ſecum transfert. Poſt hæc Pierius præſes, diuus Lucilius Epiſcopus, omnes Romanos finitimos Fauio in Italiam abire cogunt: ipſi ſecum oſſa D. Seuerini auferunt. Prouinciales igitur oppidis Danubio, & Viennæ continuis, relictis, ſimul pergunt: per diuerſas Italiæ regiones ſedes ſortiti ſunt. Eugypius etiam harum rerum ſcriptor, tum Norico genitali ſolo relicto, in Italiam migrauit: oſſa D. Seuerini in agro Neapolitano recondidit. Longobardi per Sueuorum ſedes, qui tum Boiemiam, & Morauiam adhuc tenebant, eam partem Germaniæ Hiſtro conterminam, occupant, quam Rugij poſſedere: & nunc communi uocabulo Auſtria uocatur, proprio uero Marcouelta. Inter hæc FL. Val. Zenon Imperator Theodoricum regem Oſtrogetarum (arcta ſibi familiaritate coniunctum, iam inde ab eo tempore, dum Theodoricus obſes Bizantij fuit, apud Imperatorem Leontem primum, ſocerum Zenonis) Conſulem Romanum, cum Venantio deſignat, Magiſtrum militum, ducem militiæ Romanæ declarat: Imperij procuratorem (quem noſtri Vicarium, priſci Legatum Imperatoris uocarunt) nuncupat. Eidem Senatum, populumq; Romanum, Italiam, Occidentale Imperium, Prouincias ſupra Sauum, Fauonium uerſus, Pannonias, Noricum, Vindeliciam, Rhetias committit: quemadmodum etiam apud nos cani ſolet. Theodoricus igitur iuſſu Imperatoris cum Oſtrogetis, & Arthemidoro affine Auguſti, quo maior authoritas foret, caſtra ex Pannonia mouet, interito exercitu in Italiam intendit. Haud procul Aquileia uires Odacris reſiſtentes ſuperat, fundit. Inde in agro Veronenſi Odacer iterum à Getis ſuperatur. Tertium prælium ad Adduam flumen fuit, ibi quoq; Odacer non meliore fortuna aleam belli tentauit. Victus Ro-

mam

mam aufugit. Roma uenienti portas claudit. Odacer Rauennam retro prope-
rat, eamq́ munit: ibi triennio obſidetur: noctu ſæpius erumpit, Gotos affligit.
Conuenit tandem pax inter Reges, ita ut ambo pari iure ex æquo regnent: ſed
diſſociale regnum eſt. Odacer cæſus eſt: Theodoricus nemine pugnante, Italia,
Vrbeq́ Roma potitur. Dalmatiam, Pannonias, Noricum, Vindeliciam: item
Siciliam, Prouincias Romanas recipit. Dalmatiæ Olouinum, Pannonijs Coloſ-
ſcum, Norico Seuerinum, Vindelicis Seruatum præficit, præſideſq́ cum exer-
citibus mittit: leges regendi præſcribit. Quibus iubet milites cum Romanis ciui-
liter uiuere; Prouincias ab incurſatione hoſtili defendere. Ducibus imperat, ut
armis creditos populos tueantur: abſtinentiam, iuſticiamq́ ſectentur, æmulen-
turq́ ueterum Romanorum prudentiam, uti prouinciales planè intelligant,
atq́ ſentiant, eos à principe Romano datos eſſe rectores. Et quamq́ omnia ad
ueterem Romanæ Reipublicæ ſtatum, & morem reuocare, & occidentis Impe-
rium (ut uideri uoluit) inſtaurare præſeferret, & ſumopere operam nauaret, at-
tamen fortunæ inconſtantiam ueritus, memor rerum humanarum, ne facile pel-
li poſſet, omnes Germanos Reges, qui uel in Germania imperitabant, uel in pro-
uincijs Romanorum regnabant, inuicem fœdere ſibi & adfinitate iunxit. Heru-
lorum reliquias ad ſe in Italiam ex Germania acciuit. Ipſe Hadofredam filiam *Ludouicus an*
Litauici Magni Regis Francorum, uxorem duxit. Filias ſuas Theodogutam A- *te Clodoueus.*
larico Veſſogetarum: Alteram Oſtrogutam Segimundo Burgundionum,
Regibus nuptum dedit. Tertiam filiam Amalouindam Eutharico Cillicæ, Ge-
tæ, & Conſuli Romano connubio iungit: inde natus eſt Adalaricus, qui cum
matre Theodorico ſucceſsit. Germanam itidem ſuam Amalofredam Thraſa-
mundo Vandalorum, Amalopyrgam Amalofredæ filiam, neptem ſuam, lite-
ris inſtitutam, Herminofredo Turogorum regi connubio copulauit. Multa
præclara magnificè in Italia extruxit: ſtudioſiſsimus literarum, morum, paciſq́
fuit: liberalitate omnes ſuperauit, Munerum editione ueteres æquauit Roma-
nos. Nec quiſq́ Theodorico acceptior fuit. Crebras legationes ex Germania,
cum donis gratulatum miſſas, etiam ab intimis ſinus Codani, Venedicisq́ ad-
colis, accepit, legi, cani adhuc à noſtratibus ſolet. Nec temere alius quiſq́ uete-
rum Regum in ore uulgi imperiti frequentior eſt. Hac tempeſtate Theodo-
rus Laureacenſis Archimyſtes Chriſtianos Romanos in Pannonijs, Norico,
Vindelicia cæleſti doctrina pauit. Extat ad eum epiſtola Symmachi pontificis
Romani, qui Regis Theodorici iuſſu contra Laurentium Romanus Epiſcopus
nuncupatus eſt. Vrbium Regina Roma, dominaq́ terrarum, intra annos ſep-
tem, & ſeptuaginta, quinquies Germanorum robori ceſsit. Quinquies à Ger-
manis ſub iugum miſſa eſt. Sub idem tempus, dum hæc in occidente fiunt, Con-
ſtantinopoli Zenon Imperator moritur, Anno Chriſti, ſecundum Caſsio-
dorū quadringenteſimo, nonageſimo primo, Olybrio iterum Conſule. Succe- 491.
dit Fl. Val. Anaſtaſius Dicoros, opera, & ſtudio Ariadnæ uxoris Zenonis. Obijt
mortē ſubito, ſeu ut alij tradūt, de cœlo fulmine tactus, uitæ anno octauo & octo-
geſimo, Imperij & poteſtatis ſeptimo atq́ uiceſimo, Chriſtianæ æræ (ſi Aurelio
Caſsiodoro ſcribæ Theodorici Regis credimus) quingēteſimo, duodeuiceſimo, 518.
Magno unico Cōſule. Per idē tēpus Italiā, Vrbē Romanā, Occidētis prouincias

Romani Imperatores (quemadmodum & hoc ſeculo) titulotenus duntaxat poſſedere. Idcirco ego nunc, omiſsis Romanis rebus, & aliarum nationum hiſtorijs, iam deinceps, perpetuo ab exitu Attilæ, ad meam uſq; memoriam, fauſtis auibus, boniſq; ominibus, duces, & reges, regulos, & principes, Tetrarchas, Dynaſtas, Cæſares, Imperatores Boiorum proſequar. Quorum auſpicio id operis à me inceptum eſt. Atq; hinc tertium librum exordiar.

Finis ſecundi libri Annalium Boiorum

Subſequitur tertius authore Auentino.

ANNALIVM BOIORVM

Ioanne Auentino authore

Liber tertius.

TERTIO LIBRO ANNALIVM
Boiorum iſthæc inſunt.

ADalogerio Rex Boiorum.
Migratio ad Nariſcos.
Pugna, & fœdus cum Francis.
Theodo primus dux Boiorum.
Irruptio in Vindeliciam.
Theodo Magnus, & ſecundus: eius pugnæ & bellum cum Romanis.
Irruptio in Noricum.
Theodo tertius, Vto, Theodoualda fratres: Diuus Rupertus hos in religione Chriſti inſtituit. Dietholdus ab alijs.
Theſſalonus primus, & Theodopertus patrueles.
Diuus Columbanus in Boiaria Venedis prædicaturus.
Garioualda Rex Boiorum, ab Hyldeberto Rege Francorum pellitur: Theſſalonus, cui Garioualda Boiariam præripuerat, reſtituitur. Gerboldus ab alijs.
Garioualda dux filius Theſſaloni
Theodo quartus cum filijs Theodoperto, & Theſſalono ſecundis: Diuus Euſtaſius in Boiariam uenit ad boſce.
Theodo quintus, Grimoldus, Theodopertus tertius fratres.
Diuus Haimeranus occiditur.
Theodo ſextus cū filijs Theodone ſeptimo, Grimoldo ſecūdo, et Hugoberto.
Diuus Corbinianus Boios paſcit.
Vtilo. Diuus Bonifacius ſacerdotes in Boiaria in ordinem redigit.
Theſſalonus tertius, cū filio Theodone octauo á Carolo dignitate abdicatur.
Item Reges Francorum á Ludouico Magno ad Carolum Magnum.
Item Guntholdus filius Garioualdæ Regis Boiorum cum poſteritate, quæ Italia, & regno Longobardorum potita eſt.

Domeſticis poſthac dūtaxat utar teſtimonijs, præter ſuperiores rerū noſtrarū, & Annaliū ſcriptores. Volcomarus, & Hermanus Monachorū Antiſtites nō infeliciter huic rei operam nauarunt: quorū induſtria multū (fateor) adiutus ſum. Hic Altaichio inferiori, ille Cœnobio Furſtenfeldenſi præfuit. Volckmarus Hermanus.

Volcomarus Ludouico, Imperatoris Ludouici quarti parenti: at huius auo, & patruo Ottoni, & Henrico Hermanus á conſilijs fuit.

Cum

ANNALIVM BOIORVM

Liber tertius, autore Ioanne Auentino.

PROLOGVS.

CÆCI ſunt, & excordes hominum animi, furioſa eſt mortaliū libido, qui iure humano, diuinoq; uiolato, mare & cælum, ima ſummis miſcent, ſudore & ſanguine innocentiū, inopúq;, opes, imperia, triumphos ſibi comparare conſueuerūt. Quicquid delirāt reges plectūtur Achiui. Vt unus auro rutilet, unus Oſtro, purpuràue niteat, tot ad egeſtatē redigendi: tot clētes ſpoliādi, tot loculi expilandi ſunt. Vnus eſt tamen interitus pauperis, & diuitis. Opulentus, & mendicus iuxtà occidunt, ſed grauiore caſu: illi ab alto decidunt, qui æternis animæ immortalis bonis contemptis, ueluti pecora corpori caduco, & fragili ſeruiunt: & nullum finem, diuitias, honores, gloriam, potentiam (fluxa nimirum, ac temporaria quæ leuiſsimo momento huc, illucq; transferuntur) ambiendi, & conſectandi ſibi faciunt. Conquirunt anxiè illa, at neſciunt cui. Eiſdem ſæpius hoſtis, aut capitalis inimicus potitur. Romani rerum domini patriam meam, nataleq; ſolum Aboriginibus captis, contrucidatis, inuaſerunt. Quingentos triginta quinq; annos tenuerunt. Boij tum ulti indigenas, Romanas profligare cœperunt uires. Tanto temporis ſpacio, ego quidem hactenus, ne nomen quidem Boiorum apud aliquem ſcriptorum offendi. Ne opus hiulcum foret, Romanos principes, uſq; ad Anaſtaſium (qui Vindelicis, Noricisq; potiti ſunt) & res geſtas Germanorum oſtendi duntaxat: ut præclara noſtratium ingenia, ad iſthæc luce hiſtoriæ illuſtranda, excitarem. Quæ ſi, uti pro magnitudine par eſt, diſſerere tentarem, tempus me deſereret. Sub Anaſtaſio Imperatore maiores noſtri in Vindeliciam, & Noricum irruperunt: Romanos fuderunt, ceciderunt, exegerunt, atauis ſanguinem Romanorum inferias retulerunt. Poſsidemus mille ſuper undecim años haſce regiones. Quod ſi Turcæ limites ditionis ſuæ aduerſum nos uſq;, quantum mea memoria, promouerint: & nos, ſicuti ſoliti ſumus, ſuperbi erecta ceruice, huiuſmodi rem deſpexerimus, profectò nobis trans Danubium in Germaniam magnam, ad rupes, & in ſyluas rurſus redeundum eſt.

Valet ima ſummis
Mutare, & inſignem attenuat Deus,
Obſcura promens, hinc apicem rapax
Fortuna cum ſtridore acuto
Suſtulit, hic poſuiſſe gaudet

Finis prologi.

Narratio ſubſequitur.

CVM CHRISTI Regis uiuentium, & domini dominorũ anno (Caſsiodorum ſequor) quadringenteſimo, quinquageſimo ſexto Attila, metus orbis terrarum, Germaniæ, & Sarmatiæ Rex potentiſsimus, uita defunctus eſſet, uariarum gentium nationes, quas Attila in commilitium acciuerat, pacem exuere, ſæuire, & regna conturbare cœperunt. Vt quiſq; plurimum uiribus pollebat, ita maximè imbecilliores opprimere conabatur: ſicuti fieri ſolet, ubi Imperia capite, ac præſide orba, tanq; corpus ſine anima, diſſoluuntur, & tabeſcunt. Res humanæ fluxæ, & mobiles ex fortuna pendent, ſæpius in aduerſa mutantur: atqui omnes rerum mutationes, etiam in ſecunda aduerſis cædem, fugam, aliaq; hoſtilia portendunt: præſertim ubi temere multorum arbitrio diſtrahuntur. Huiuſcemodi proindè cauſis commoti Boiorum populi Schiraci, Hirri, Schiri, Trani, Salij, Salingi, Stiri, Stiraci, Halij, Buri plurimis & ualentiſsimis cincti nationibus, Sueuis, Vulgaribus, Hunnis, Rugijs, Gepidis, Oſtrogetis, Alanis, Sarmatis, quo firmiores, tutioreſq; forent, coëunt, Adalogerionẽ Hunni Veliphonis filium, uirum fortem, & prudentem, qui paternam originẽ Alemannum Herculem referret, Regem creant, atq; ſalutant. Et quo utilitas uocat, nunc Getis, ac Sueuis, nunc Hunnis & Rugijs coniuncti, tranſito Danubio prædatitia ex Romanis prouincijs annona uictitarunt. Oritur poſt hæc certamẽ inter Sueuos, Oſtrogetaſq; propter abacta pecora. Boij concitati à Sueuis aduerſus Gotos, Valomarum regem pugna interficiunt. Nec Goti inultum regium ſanguinem reliquerunt. Theodomarus pater Theoderici, frater Valomari Rex Oſtrogotorum, hyeme rigente, cum iam Danubius (ſicut in his regionibus fieri ſolet) gelu conſtitiſſet, ſuperato amne Sueuos, Boios (quos comuni uocabulo Alemannos uocabant) non parua clade (ita & in uernaculis annalibus ſcriptum lego) adfecit: eorum opes attriuit. A tergo quoq; Venedi in Germania inferiore conualeſcere cœperunt. Inde in finitimos ſæuire, Sueuos, Boios laceſſere, infeſtare, opprimere non ceſſarunt. Rex Alaricus Sueuorum cum popularibus ſuis Boiemiam, Sileſiam, Luſatiam, & finitimas regiones Boream ac Eurum uerſus deſerit, diſcedit ad occidentem. Agrum propinquum Danubio, Rheno, Nigro, Alemano fluminibus, capit, traiecto deinde Rheno, atq; Danubio partem Galliarum, & Rhetiam ſupra Lycum Occidentem uerſus, Italiam uſq;, paulatim occupauit. Boij quoq; Sueuorum ueſtigia inſecuti, ab Orientis ora per Hiſtri ripã, ad Nariſcos auitos agros, incunabulaq; gentis, cuius Noreioberga caput tum erat, conceſſerunt. Venedorum Reges Zecho, & Crocus loca à Sueuis, & Boijs deſerta inuaſerunt, & adhuc poſsident. Conſedere quieti maiores noſtri apud Nariſcos. Nonnihil rei cum uicinis Francorum Regibus Childerico, & Ludouico fuit. Hi pares ferre non poterant, & ſoli regio nomine imperitare in Gallia, & Germania contendebant. Indignabantur etiam Boios, & Sueuos uicinos ſibi, ſuis legibus uiuere, immuneſq; Imperij Francorum agitare. Ludouicus itaq; Magnus, Rex Francorum, iuuenis natura ferox, uictis tum Turogis, & uiribus Romanis cum Æſtagrio legato penitus in Gallijs deletis, ferocior Alemannis bellum indicit: omnibus neruis expeditionem in hos meditatur. Colebat ipſe Deos. Vxor uero eius Crothyldis filia Childerici Regis Burgundiæ Chriſtiana erat, crebro, fruſtra tamen, uirum ad ueritatem amplectendam cohortabatur.

476. Attila Rex. Boiorum populi. Adalogerion Adelger. Valomarus. Theodomarus Diethmair. Venedi. Alaricus. Sueuorum migratio. Boij quo migrarunt primum. Zecho. Crocus. Childericus Ludouicus, qui antea Clodoueus dictus eſt. Crothyldis.

Sueui

Sueui & Boij ubi animum Ludouici acceperunt, rati potius eſſe extra fines ſuos hoſti occurrere, quàm domi hoſtium aduentum expectare: tranſito Rheno cũ Regibus ſuis Alanco, & Adalogerione, haud procul a Tulbiaco oppido, ab Agrippinenſi colonia ad ſecundum, & triceſimum lapidem, Francum haud imparati alacriter excipiunt. Segibertum Regulum Agrippinenſem ducem copiarum in genu ſauciant, ex quo uulnere claudus ſemper fuit, & inde cognomen ſortitus. Franci deinde terga uertunt, in fugam paſsim effunduntur. Boij, & Sueui fugientibus inſtant, fugitantium tergo hærent, ipſos cędunt, fundunt. Ludouicus Rex ubi nullam ſpem ſalutis, nec in armis, nec in fuga eſſe uidet, ad uota, & cælum conuerſus ait: Chriſte potens rerum, quem uxor mea colit, ueneratur, prędicat, ſiſte fædam fugam, deme Francis metum: tu mihi ſolus poſt hac iam eris Deus,

Ludouici Regis Francorũ uotum.

Ego tua ſacra cum Francis meis recipiam, & tibi templa dicabo. Quod erit perpetuum poſteris monumentum, tua præſenti ope ſeruatos eſſe Francos. Vix hęc fatus erat, Franci reſiſtũnt, redintegratur prælium. Vterq; Rex hoſtium cecidit, Franci ſuperiores fiunt. Sueui ad Theodericum Regem in Italiam confugiunt,

Boiorum fædus cum Francis.

eo deprecatore erga Francos utuntur. Extat huiuſmodi epiſtola. Boij cum Francis fædus, ſocietatemq; perpetuo faciunt hiſce conditionibus: Boij de corpore ſuo ubi opus fuerit, principem legant, at ducem, non Regem adpellent: Reges Francorum autores fiant. In bellis auxilio Francis ſint Boij, eoſdem pro amicis, & hoſtibus habeant: cęterum ſuis inſtitutis, ac moribus liberi uiuant. Hoc fædus perſanctè à Boijs obſeruatum eſt: & amicitia Boiorum bona, atq; honeſta Francis permanſit: Adeò ut poſt hac Francorum Reges nihil penitus quicq; præclari, ſine ope Boiorum, neq; in rebus bellicis, ac domeſticis, neq; in diuinis, atq; humanis unq; geſſerint. Quemadmodum res ipſa indicabit, & Hatto Archiflamen Moguntinus ad Ioannem nonum Pontificem Max. ſcribit, quæ Epiſtola adhuc extat in Bibliothecis noſtris, & actis pontificum Boiariæ. Hoc prælium factum eſſe reperio, Anno Chriſtianæ ſalutis quadringenteſimo nonageſimo tertio. Ludouicus Rex Francus, parta uictoria, ubi prius ſuos de Dijs abijciendis cõſuluit, Philoſophiam Chriſtianam recepit, cũ filio Theoderico, ſororibus ſuis,

Albefleda. Landhylda.

Albefleda, & Landhylda, ſimul cum tribus millibus hominum de exercitu, & amplius, lauacro ſpiritali tinctus eſt. At Boij Theodonem filium Adalogerionis ſuperioris, rectorem faciũt, atq; iubent, in eiuſq; uerba iurant. Paucis poſt an-

Gotegiſelus. Gundebaldus. D. Sigiſmundus filius Gundebaldi uel ut alij uolunt Gundicarij.

nis Ludouicus Rex Francorum in Gotegiſelum, & Gundebaldum parentem Diui Sigiſmundi, fratres, Reges Burgundionum, parricidiali bello ob gubernacula decertantes, arma mouet: Burgundiones tributa quotannis pendere ui coegit. Inde rupto fædere, ſeu libidine dominandi, ſeu, ut prę ſe tulit, ob pollutam toties religionem, Veſſogetis, & Alaricho Regi ipſorum, quod Arriani eſſent, bellum indicit. Vires, tela, arma, iacula, annõnam, tormenta comparat, ſocios, auxilia accerſit. Trahit etiam in partes Boios, Theodonemq; ipſorum Regulum in commilitium ex pacto acciuit. Rex Theodericus ubi hoc in Italia accepit, nihil intentatum reliquit, ſedulo operam nauauit, ſi qua æquitate hominum res ad ocium deduci poſſet: & Veſſogetas, Francoſq; in pace, & ſocietate, quam ſacramẽto, ſolennibus cęremonijs inierant, ipſe contineret. Ad utrumq; Regem legatos cum mandatis, & literis proficiſci iubet, utrumq; monet, obteſtatur, & pro iure adfinitatis, quo ambobus deuinctus erat, poſtulat, uti ab armis diſcedant: ſan-

guine

guine cognato, belloq; ipſis, ſuisq; pernicioſiſsimo manus abſtineant. Si ſe mutuis uulneribus conficere perrexerint, rem gratiſsimam facturos, iucũdiſsimumq; ſpectaculum edituros Romanis hoſtibus ſuis: qui haud dubiè exangues, & defatigatos ipſi recentes, & integri inuadent: ſuaq; ui, & armis repetent. Si quid peccatum ſit, ſe arbitrum fore pollicetur: Vtriq; parti iuxtà fauere, ſe alterius ſocerũ, alterius generum eſſe. Nec hiſce contentus Theodericus, ad Burgundionum, Herulorum, Varinorum, Turogorum Reges oratores cum epiſtolis legat, quarum ſententia (quemadmodum in Bibliothecis legi noſtris) hæc fuit. Princeps abſq; iuſticia nil aliud profecto eſt, quam gentium latro publicus. Quippe ubi leges regi, non regere ſolent, pro iure libido, & licentia inuadit, malicioſus, fallax, uerſutus, ſapiens nominatur: Calliditas, & aſtutia prudentia appellantur: pro æquitate ſuperbia, pro abſtinentia auaricia, peſsima uitia, ſub ſpecie uirtutum dominantur. Ambæ peſtes inuident, rapiunt, opprimunt, aliorum opibus inhiant; omnes pro hoſte ducunt. Cuncta ſibi ſeruire adpetunt. Hac uia nuper Attila graſſatus, & ſi Veſſogetarum robore fractus, furoris tamen ſui hęredem, & ſucceſſorem reliquit Ludouicum Regem Francorum, qui iam pridem (ut eſt natura mortalium auida imperij, & pręceps ad explendam animi cupidinem) animo Imperium orbis inuaſit, & tantos ſibi ſpiritus, tantam ſibi arrogantiam ſumpſit, ut neminem ſecum dignitate exęquari uelit. Alarico Veſſogetarum Regi, citra affinitatis affectum, uinculo ſocietatis, fidei ſacramento uiolato, nefandum & impium indixit bellum. Nemini dubium eſſe poteſt, quin ſuperatis Gotis, ſigna uictricia in uos conuertat. Euricus genitor Alarici non ſolum opibus, pecunia, ſti- *Euricus.*
pendijs uos adiuuit, uerum etiam ab hoſtium impetu, & oppugnatione defendit: uires Romanas à ceruicibus ueſtris auertit. Obſecro itaq;, atq; obteſtor per ea beneficia, uti cum amicis meis, ueſtri quoq; ad Francos, Ludouicumq; legentur; qui uerbis omnium noſtrum, utpote maximorum, & opulentiſsimorum Regum, nuncient, uelle, & cenſere eos ab armis diſcedere, ita ſeq;, illiſq; dignum eſſe. Sed fruſtra omnes conatus, fruſtra omnes minæ fuerunt. Francus decimo ab Vrbe Pictonum lapide, Alaricum pugna uictum interimit, Gotos in fugam uertit, Toloſſam capit, totam Aquitaniam (Galliarum partem proximam Pyrenę- *Toloſſa.*
is montibus, & Hiſpaniæ) ſubigit. Amalaricus filius Alarici, nepos ex filia Theo- *Amalaricus.*
derici, in Hiſpaniam elapſus, regnum ibi Veſſogetarum, atq; parentis recepit: ſub tutela aui Theoderici Regis Oſtrogetarum quietè poſſedit. Dum hæc in Gallijs, & Aquitania geruntur, Theodericus cognatus ſuis Veſſogetis, & genero, quàm ſocero amicior, Ibbam ducem cum exercitu in Galliam Narbonenſem *Ibba dux.*
mittit, triginta Francorum millibus occiſis, Auinionem, Arelatem, Maſsiliam recepit. Et ut ipſe ad prouinciales Galliàrum gloriatur, eam portionem Galliæ à Barbarorum, id eſt, Francorum iugo eripuit: Romanæ libertati, & iuri Italiæ reſtituit. Dat inde præſides, & legatos, uiros legum Romanarum, & morum peritos, æquitatiſq; amatores, Gemellum Arelatenſibus, Marobodum Maſsilienſi- *Gemellus.*
bus, Auinioni Vandilum præfecit. Mænia inſuper urbium, ſuo ſumptu inſtau- *Marobodus.* *Vandilus.*
rari iubet, commeatum, & ſtipendia exercitui (qui pro cuſtodia Galliæ contra Francos excubaret) ex Italia miſit, ne Galli tributo grauarentur. Ludouicus Rex Francorum exactis Veſſogetis ex Gallia in Hiſpaniam, ſubacta omni Aquitania, parta uictoria, Lutheciam Parriſiorum contendit, ibi regiam ſedem conſtituit: *Luthecia ſedes regia.*

ubi ad ſe amotis omnibus arbitris, Theodonē uocat, & huiuſmodi uerbis (quo par pari referret, & ſtragem illatam Theoderico compenſaret) Regulum Boiorum alloquitur: Egregia tua uirtus atque fides ſpectata, & grata mihi, faciunt, ut ingratus eſſe uidear, niſi te magnum & clarum, maiorem, & clariorem omnibus principibus Germaniæ, mihique ferè parem opibus & gloria, meo conſilio, mea denique opera reddidero. Vides Sueuos Hiſpanias, Gotos Italiā, Burgundiones, & nos Gallias, relicta inculta Germania, ſolum Romanū feraciſsimum, & amænisſimum tenere, & ex pauperrimis opulentiſsimos factos eſſe. Quid tu inglorius cum tot uiris fortibus in lapidoſis ſyluis obſoleſcis? Quin tu quoque ueſtigia cognatorum tuorum æmularis, relictis horridis ſaltibus, & rupibus aſperis, prouincias Romanas (à quibus Danubio duntaxat ſummoueris) fertiles, & uberes agris occupas? Ego arma, uires, pecuniam præbebo. Quicquid animo libet tuo, ſume, utere. Nec eſt quòd Romanos timeas, apud quos pluris aurum eſt, quàm ferrum. Iampridem conſenuere orbi Romano, fatum excidij aduenit, iam ſalui eſſe non poſſunt, niſi crudeliſsimorum hoſtium opibus fulciantur. Theoderici, & Oſtrogetarum robora, perfidia hoſtium, inter quos uerſantur, & quos grauiſsima ſeruitute opprimunt, domi continebunt. Neque Theodericus ſe ſuorum præſidio nudabit, & iugulum feriendum inimicis pręebebit. Quòd ſi bene noui animum Theoderici, nemo omnium Romanas uires radicitus intercidere plus optat, quo ipſe, & ſua poſteritas perpetuo Italia potiatur: Falleris, ſi eum à Romanis amari credis. Qui deorum proditor, ſacra quoque Chriſtiana polluit, utriuſque religionis deſertor, & leuiſsimus transfuga, neque in hac, neque in illa parte fidem habet. Facto, non conſilio, & tantummodo incepto opus eſt. Cætera res expediet. Senties, crede mihi, bellum eſſe leuiſsimum, in quo nihil penitus periculi, gloriæ multum, pręmij plurimum erit. Theodo, ubi Rex finem dicendi fecit, gratias agit, quod curæ haberetur, ſibi neque maius quicquàm, nec charius authoritate Regis, Francorumque eſſe reſpondit: ſeque quoad uires, & uita ſuppetat, eniſurum, uti uolūtati, & uoto Regis ſatisfaciat. Poſt hęc impetrata abeundi facultate, domū reuertit. Aduocata cōcione, mādata Regis patefacit, & huiuſcemodi uerba habuit.

Ludouici Regis uerba ad Theodonem.

Sæpe maiores noſtri (ſicuti ego à ſenioribus accepi) melioris ſoli gratia, bellandique ſtudio ſedes commutarunt, priſcis ſeculis ex his locis, & Boiemia, quæ adhuc à nobis cognomen retinet, in Italiam commigrarunt: cum Sueuis Vrbem Romam incenderunt. Inde pulſi à Romanis, ad Tauriſcos, & finitima Hiſtro loca conceſſerunt, quibus tędio uicinorum Romanorum deſertis, in Germaniam Magnam trans Danubium, uelut peregrinatum, profecti ſunt. Noſtro poſtremo ſeculo, quas regiones, quæ loca, in orientali Germania, cum cognatis noſtris, Rugijs, Sueuis, Gotis, Hunnis, Gepidis, Alanis, Vandalis, Herulis, Vulgaribus, Marcomanis, Quadis conflictati, peruagati, & peragrati ſumus, in memoria recenti habetis, & ſinguli ſenſiſtis, donec peruentum eſt ad hæc noſtra incunabula, & ſeminaria nobilitatis noſtræ, anguſtiora, & infæcundiora, quam quæ tantam multitudinem ferre, ac alere diutius poſsint. Vicinus eſt ager Romanorum fertiliſsimus, ampliſsimus, & latiſsimus: Danubio duntaxat à nobis ſeparatus, hunc ui, & armis facile occupabimus. Hoſtes imbecilli, imbelles, opportuni iniuriæ, metuentes magis, quàm metuendi: fęminis timidiores, fugaciores ceruis ſunt. Illorum Imperatores dediti corporis gaudijs, per luxum, atque ignauiam

tiam ætatem agunt, græculorum mundicijs eneruantur. Alij populi Germaniæ cognati, & adfines noſtri Italiam, Vrbem Romam, domicilium Imperij, Gallias, Hiſpanias, Britannias, pulſis, trucidatis Romanis, eorum prouincias, opulentiſſima regna, poſſident. Nobis ſuppeditant exercitus, pecunia, ſociorum auxilia. Quo nos fortuna, Dij immortales, Alemannus Hercules inuictus parens, & autor generis noſtri uocat, ibimus ô ſocij, comiteſq;: Atauis noſtris ſanguine Romanorum parentabimus. Habetis enim ducem, qui & conſulere, & defendere, & per ſe ipſum, quoad uiuet, cuncta præſtare poſſit. Qui prouidebit, ut in perpetua pace uitam omnium ueſtrum, bona, fortunas, coniuges, liberos componat: Et tandem laborum requiem, finem ærumnarum, curſus noſtri tranquillũ, atq; optatum, omnibus ſaluis, uobiſcum contingat. Theodo, ubi hæc dixit, & omnium animos arrectos, & alacres ad bellum eſſe uidet, dimiſſo conuentu, arma, tela, rhedas, naues, copias, cõmeatum, ſtipendia, auxilia, pecuniam, & alia huiuſmodi, tantæ expeditioni utilia comparare ſtudet. Quo facilius exercitus trajcerent, Alemannum amnem pluribus ꝙ uno loco, pontibus lapideis coniungit: Prope extimos, uilla & oppidum etiam nunc Theodophoros (hoc eſt Theo- *Diethſurt an* donis uadum, & tranſitus) nũcupatur. Vbi iã Regulus Boiorũ ſe ad eam rẽ para- *der Altmul.* tũ arbitratus eſt, re frumẽtaria prouiſa, profectionẽ indicit in annũ, qui fuit Chri- *Anno Chriſti* ſtianæ ſalutis Quingẽteſimus, ſuper octauũ: Imperij Anaſtaſij ſeptimus decim9: *508.* *Anaſtaſius* Seuerino Boëthio ea tẽpeſtate uiro doctiſſimo Cos. Romano) Trahit in ſocieta- *Ro. Imp.* tẽ belli rector Boius, Hunnorũ reliquias, Abares, & Auaros, Angilos, Venedo- *Boëthius.* rũ nationẽ, Charinos, adhuc incertis ſedib9 uagantes. Auxilia quoq; à Frãcis accivit. Coëunt poſtea duces, de belli ineundi modo cõſultant: placuit copias partiri, & diuerſis locis ſimul Romanos, ne alius alij auxilio eſſe poſſit, adoriri. Et primo caſtella minora oppugnãda cenſuerũt. Vltimo omnib9 uiribus Auguſtã Tiberij, caput harũ regionum, Vrbẽ munitiſſimam aggere, foſſa, uallo, & mœnibus *Auguſta Tiberij hodie Ratiſpona.* in quadrũ, ex ingentis molis ſaxis quadratis, quorũ ueſtigia adhuc uidentur, conſtructis, cinctam arcta obſidione claudere, eoq; omnẽ belli fortunã trãsferre, periti rei militaris ſtatuerunt: quo tanꝙ in caueam hoſtes, relictis agris, & alijs locis compellerentur, & ibi tanꝙ feræ indagine cingerentur, unoq; impetu caperentur, & inulti ferarum ritu uelut in fouea deprehenſi, cæderentur. Ea ciuitas ab Aquilone Danubio, uti nũc etiã, acceſſu hoſtes arcebat: cęteris partib9 æquo pede *Giſalo.* adibatur. Venedi igitur cũ Giſalone duce in inferiore Boiaria, ubi pagus, montes, *Piſonium.* præfectura Venedorũ nominãtur, ſupra oſtia Iſaræ, Hiſtrũ ſuperant, Piſonium, *Auguſta.* Auguſtã; Aciliam, Mocæniã, Vetera caſtra, & Æſtiua expugnant: fit fuga Augu- *Acilia.* *Mocænia.* ſtam Tiberij. Intra Oenũ, & Iſaram Bathauia, & Quintanorum Vrbs ante de- *Vetera caſtra* *Bathauia.* letæ fuerãt. Giſo Hunnorum, Abarorũ, Angilorũ rector, Aureato, Cæſarea, & *Quintanorũ* ibi traiecto Danubio, hybernis potitur, eaq; diſiecit, Lycoſthoma, Calatinũ, Atti- *Vrbs.* lia uacua cultoribus inuẽta: Remedius præfectus ad ſuperiorẽ Vindeliciã, & Nori- *Giſo.* cũ euaſit. Irinus cũ Francis Eponã, & Cænũ adgreditur, & occupat, tranſitq; Da- *Aureatum.* *Ceſarea.* nubiũ. Theodo cum maiore parte copiarũ Artobrigã maximã huius regionis ur- *Lycoſthoma.* bẽ, quæ ad Alemãni fluenta uſq; portẽdebatur, ſibi depoſcit, expugnauitq;. Plę- *Calatinum.* *Attilia.* riq; fuga euaſere, nauibus delati ſunt Tiberij Auguſtã. Theodo apud Chelhaim, *Irinus.* ubi Alemãni oſtia ſunt, cũ cęteris armatis Hiſtrum traiecit. Paruula, leuiaq; ubiq; *Epona.* fuere prælia, quorum loca ab incolis adhuc, iuxta Danubium maximè, paſſim *Cænum.* monſtrantur. *Artobriga.* *Chelhaim.*

monſtrantur.Romani magis de fuga,q̃ pugna cogitauere: ipſos plus pedes, q̃
arma tutati ſunt.Pleraq; oppida,& caſtella initio belli deſerta ſunt. Oppidani cũ
uxoribus,& liberis,& quæcunq; auferre ſecũ potuerunt, Auguſtã Tiberij aufu=
gere.Riparij quoq; milites cuſtodiæ Danubianæ deſtinati,omnes Auguſtã Ti=
berij cõceſſere.Abudiaci quoq; proximæ urbis ciues illuc migrarũt.Proximè pa
triam meã eſt ſylua,in qua uiſuntur ueſtigia caſtrorũ more Romano,uſus Italica
nũcupat.Haud inde procul certamẽ fuiſſe incolæ ferũt, Sigenburgiũq; trophęũ
eſſe:uicus eſt,in ripa Apſi amnis cubat, & uictoriæ caſtellũ ſignificat, peculiares
quondã principes habuit. Poſteaq; uero Theodo, ſuperato cũ omnibus copijs
Danubio,hoſtes in una męnia cõcluſos eſſe animaduertit,adunatis omnib' uiri
bus ad obſidendã Auguſtã Tiberij,infeſto, intẽtoq; exercitu ꝓcedit. Milites Ro
mani ꝓ porta cũ accedentibus manus cõſerunt, ſed impetũ Boiorũ ferre nõ po=
tuerũt,ſtrenuiſsimus quiſq;,& maximè manu prõptus interemptus eſt. Cecides
re ibi aliquot millia Romanorũ.Inde Romani intra mænia cõpulſi ſunt, urbſq;
cepta eſt obſideri. Ditiores Romani clam noctu nauiculis ad hũc caſum paratis,
fuga ſibi conſulunt.Laureacũ, & ad Noricum, quod adhuc Romani tenebant,
ueniunt.Interea intra Vrbem Auguſtã Tiberij metus & formido graſſabantur,
foris omnes uiæ,omnia itinera hoſtibus clauſa,latronibus obſeſſa erãt. Manere
periculoſum,fugere pernitioſius erat. Vulgus inconditũ,& promiſcuum magis
res ſuas,atq; paruos liberos deflebat,q̃ defendebat. Timore exanimatis ciuibus,
& incolis,ſegniuſq; agẽtibus,noſtri quoniã copijs,& numero abũdabant,reſcin
dunt ferramẽtis aggerem,uallum,foſſamq; complent, circumiecta multitudine
ſagittariorũ,funditorumq; totis mænibus,in murũ lapides,miſsilia,tela,ſagittæ,
ſpargi cępta ſunt.Murus defenſoribus nudatus, quod tum facile fiebat,nã Hun=
ni,& Venedi arcu,ſpiculiſq; exercitatiſsimi erant:tantaq; eorum multitudo ſpicu
la,ac tela conijciebant,ut in muro alioqui metu langueſcentibus incolis,conſiſtẽ
di poteſtas non eſſet.Pars ſcalis mænia aſcendunt,pars teſtudine facta,portis ſuc
Ratiſponæ expugnatio. cedunt.Boij undiq; ab omni parte urbem oppugnãt,& portis effractis, magno
impetu irrumpunt: citra omnem rationem ætatis, ſexus, & dignitatis fit cædes
miſeranda,cui finem ſacietas uictoris fecit. Præda omnis militibus conceſſa,& do
nata eſt. Templa direpta,euerſa,incenſa,omnia ferro,flamma uaſtata. Sacerdo=
Lupus Epiſcopus Ratiſponenſis. tes ante aras ſacrificantes combuſti. Lupus tum urbis pontifex, perierit ne,an au
fugerit incertum eſt.Romani prouinciales (nam duo genera Romanorum fuere
Duo genera Romanorũ. prouinciales,& Italici) captiui in ſeruitutem redacti, uelut uiliſsima mancipia ue=
nundati,ad operas agrorum,& ergaſtula condemnati ſunt. Inde arces, Vrbes,&
oppida ſolo æquantur:ædificia diruuntur: ſepulchra quoq; mortuorum, uictor
ſuſpicatus ibi latere aurum, effodit, & ſcrutatus eſt. Adiecit poſthæc animum
Bathauia. Theodo ad parta tutanda,Danubij oram præſidijs firmat. Bathauia ad conflu=
Reginoburgium. entes Oeni,Danubij,Iliſsi:Auguſta quoq; Tiberij inſtauratur. Hanc mutato ue
Reginobirga teri cognomine Reginoburgium, à nomine Reginobirgæ (quod nomen cele=
Fœminarũ authoritas apud ueteres. bre in faſtis eſt) uxoris ſuæ rector Boiorum appellat. Veteres fęminarum nomi=
na auſpicatiora credidere. Ataui noſtri præcipuè, qui fæminis ineſſe ſanctum ali=
quid,& prouidum putarunt,nec aut conſilia earum aſpernati ſunt, aũt reſponſa
Neoburgiũ. Salingoſtadiũ neglexerũt. Condita quoq; ſunt in ripa Danubij Neoburgiũ, & Salingoſtadiũ:
Neoſtadium. quod nunc alio ad tertium lapidẽ fermè translatum Neoſtadium uocari ſolet.

Haunſtat,

Haunſtat, Engeldorff, Aberndorff regiæ & pagi, oppidũ Angiloſtadiũ: ab Hun- *Haunſtat.*
nis, Angilis, Abarib⁹ cognomina ſeruãt. Irinoſigę, id eſt Irini uictoriæ, Irinus prę- *Engeldorff.*
fectus nomẽ fecit. Giſoueltas, Giſo: Giſalariã, Giſalo, ita à ſuis uocabulis nũcupa- *Aberndorff.*
runt: uici ſunt, hũc Lauarus, alterum Ilmus prętęrfluit: ille haud procul Hibernis, *Angiloſtadiũ.* *Irnſing.*
Giſonis caſtra, alter propter æſtiua Romanorũ, Giſalonis exercitũ declarat. Parẽ- *Geiſenfelt.*
tũ memoria utriusꝗ oſſa inuenta, effoſſaꝗ eſſe audiui. Et quoniã Romani (qui *Geiſelbering.*
Chriſtiani erãt) à Boiis alienis à ueritatis agnitione adflicti, & contriti ſunt, reli- *Giſo.*
gio noſtra ab his regionibus tũ exploſa eſt, templa diruta, ſacerdotes cõtrucidati *Giſalo.*
ſunt: quarundã urbiũ nomina mutata, quarundam ad poſterũ memoriã ſeruata
ſunt. Theodo lucum & montẽ, proximè Reginoburgiũ, Danubio imminentẽ,
more maiorũ Alemano Herculi uictori, & bellorũ præſidi dedicauit, eiusꝗ no-
mine adpellari iuſsit: ibi ſacris, ritu patrio, Diuis operari præcepit. Ea ſylua poſtea
monachis D. Haimerani, more maiorũ dicata eſt. Extabant in ripa Danubii, &
ora Germaniæ duæ uetuſtiſsimæ Quercus, prodigioſæ magnitudinis, millibus *Quercus duæ*
paſſuũ uiginti diſtabãt: altera ſuperior, altera inferior cognominabaẽ. Has quoꝗ *conſecratæ.*
gentili cęremonia Boius cõſecrauit: eò frequẽs populus coiit, uictimasꝗ immola-
uit. Boii ubi religionẽ Chriſtianã receperunt, in tẽpla, & inde Coenobia cõmu-
tarunt: utrũꝗ nomen uetus ſeruat, Altaichiũꝗ uocari ſolet, quod lingua Boia, *Oberaltaich.*
ueterem quercũ ſignificat. Nam nihil ſacratius quercu maiores noſtri habuere: *Nideraltaich.*
nulla ſacra ſine huius arboris fronde cõfecere: ſacrificiisꝗ, epulisꝗ rite ſub hac ar-
bore perpetratis, Deos adprecati ſunt. Viſcũ eius è cælo miſſum putarũt, ſignũꝗ *Aichẽ Miſtel.*
eſſe à Deo electæ arboris: omnia ſanantẽ, ſuo uocabulo adpellãtes: fæcunditatem *Hail all*
eo potu dari cuicũꝗ animaliũ ſterili arbitrati ſunt. Cõtra uenena omnia eſſe re- *VVelt.* *Viſcus.*
medio. Eo perinde ac nos Aqua luſtrica, in expiationibus ſolennibus uſi ſunt. Ma- *Aqua luſtrica*
nauit hæc fama hucusꝗ, etiã nunc noſtratibus admirationi eſt, & religioſè obſer- *ueterum quæ.*
uatur, & curioſius inquiritur, preciũ auri apud quosdã habere, & magis adhuc eſ-
ſe in uſu, audiui. Romani præſides & præfecti Seuerinus, Remedius, & Seruatus, *Seuerinus.*
ubi Vindeliciæ eã portionẽ, quã nos inferiorẽ Boiariam adpellare ſolemus, amiſ- *Remedius.*
ſam, & à Boiis occupatã eſſe uident, Noricũ, & partẽ Vindelicorũ Alpibus ſub- *Seruatus.*
ditam, quam incolæ Superiorẽ Boiariam nuncupant, retinere, & tutari enitũtur:
quod hæc ſaltibus horrẽdis, crebris paludibus cõmunita, & fluminibus impedita
ſit. Nec deerat his animus perdita recuperandi. Delectus itaꝗ agunt, oppida mu-
nitiora cõfirmant, milites cogũt. Theodericus ex Italia uice Imperatoris Anaſta- *Anaſtaſius.*
ſii Cæſaris Auguſti exercitũ, ſtipendia, annonam ſupplet, ac ſubminiſtrat. Reci- *Ro. imp.*
ſis reliquis pontibus, Vrbẽ Norici (quam à re ipſa Pontes Oeni uocabant, nos *Pontes Oeni.*
Vtinũ, uulgus Otingam nominat) præſidio firmant, caſtra aggere, foſſa, uallo *Vtinum.*
muniunt. At Boii, ne copias Norici, ac Vindelici coniungere, neue alter alteri o- *Otinga.*
pem ferre poſſet, uires omnes in duos exercitus diuidunt. Auxiliares Hunnorum
cohortes in confinio ſuperioris, inferiorisꝗ Boiariæ, non longe à Mosburgio ſu- *Mosburg.*
pra Landshutã, ubi oſtia Iſaræ, & Senonis ſunt, Iſaram tranſeunt, locũ caſtris ca- *Landshut.*
piunt, ſeꝗ carris, & rhedis, more Germanorum circumſepiunt. Villæ ibi adhuc *Iſar et Sẽpta.*
Hunnouangiones, hoc eſt, Hunnorũ currus nuncupantur. Theodo in Inferio- *Haunenuuãg*
re Boiaria Iſaram ſuperat, propter Rhodanum amnem, ubi iam Ottonis Veltæ, *Rod.*
uicus admodum ædificiis cultus ſitus eſt, conſedit. Vnde Theodophoro utriꝗ *Ottenfelden.*
pago nomẽ eſt. In medio utriusꝗ exercitus Pontes Oeni erãt. Vindelici, & No- *Dietbfurt.*

 rici, ſi

rici, ſi utrinq; cõmeare, & uires coniungere tentabãt, inter duos noſtratiũ exerci-
tus intercipiebãtur. Theodo dũ expeditionẽ in Noricũ meditatur, & caſtra Ro-
Theodonis I. mors. mana inuadere in animo habet, naturę cõcedit, quarto anno poſteaq; Vindeliciã
inuaſit: is fuit annus orbis ſeruati Quingẽteſimus undecimus: clarus potentiſsi-
511. morũ Germaniæ principũ funere Theodonis primi, Reguli Boiorũ, & Ludoui-
Ludouici Regis Francorũ mors. ci Magni Regis Frãcorũ, autor eſt D. Gregorius Turonẽſis. Boius duos reliquit
filios, Theodonẽ, cui cognomẽ Magni à rebus geſtis poſtea inditũ eſt, & Vtilo-
Theodericus. nẽ. Francus uero quatuor filijs ſucceſſoribus deceſsit Theoderico, Hyldeberto,
Hyldebertus. Litomaro, & Luthario: atq; hij Imperiũ Francorũ, in quatuor diſſecuere regna,
Litomarus. Lutharius. quibus prętoria Regũ nomina fecerunt. Aurelianẽſe Litomarus: Parhiſiorũ Hyl
debertus: Sueſſonũ Lutharius: Theodericus maximus natu Mediomatricũ, ſub
quo Aquitania, Turones, Rhemi, Belgica prima, & Germaniæ cõtinentur, poſ-
ſedit. Hic gener Diui Sigiſmũdi Regis Burgũdiæ fuit. Porrò Theodericus Oſtro
gotorũ Rex Imperatoris Romani Legatus, ubi de ſuperiorũ principũ morte cer-
Veſſogetæ. tior factus eſt, Veſſogetas cõſanguineos ſuos in Frãcos excitauit. Captæ ſunt nõ
Dani. nullæ urbes in Aquitania à Gotis. Danorũ primũ eadẽ tẽpeſtate audita ſunt ar-
ma, incertũ an autore Theoderico: extãt certe eius Epiſtolæ ad Sinus Codani in-
Cochelaricus colas. Cochelaricus Rex Danorũ, inferioris Germaniæ orã Gallicã grauiter adfli
Rex Danorũ xit, Theodopertus filius Theoderici Regis Frãcorũ, & Vtilo Boius, filius Theo
donis, armato milite aduerſus Danos properãt, terra, mariq; hoſtes inuadũt, fun
dũt, cędũt, interfecto Rege Cochelarico prædã omnem, ac captiuos recuperant.
Vtilo Marchio Antuerpiæ factus. Vtilo quod egregia uirtute cognitus erat, & eo bello fortiter fecerat, limiti Anto
ripẽſi prefectus eſt, finitimæq; oræ rector datus, nos Marckgrafionẽ uocamus,
Caroli Magni prima proſapia. ſororẽ Theoderici Frãci uxorẽ duxit. Ab hoc Vtilone proſapiã Caroli magni de
ducũt, qui ſtemma principũ noſtrorũ propoſuerũt: utiq; rẽ ſe habere ijdẽ putant:
quàm paucisſimis in quarto dicã uolumine. Cæterũ fides eius rei penes authores
Turogorum regni finis. erit. Turogorũ inde regnũ euerſum, exciſumq; eſt à Francis. Tres fratres Germa-
Bertharius. ni, Bertharius pater Diuæ Radegũdæ, Baldericus, Herminofridus gener Theode
Baldericus. rici Getæ, tũ Turogis dominabãtur, atq; inter ſe nefario tumultuabantur bello,
Herminofridus. quo Bertharius extinctus eſt. Reliquos duos fratres dũ mutuis uulneribus ſæui-
unt, Frãci Reges inuitati, ſuſtulerũt. Diua Radegũda capta, abducta in Galliã Bel-
Diua Radegunda. gicã ſecundã, Luthario Regi Francorũ nupſit. Sed ad Boios redeo, qui Theodo-
nẽ filiũ, defuncto patre, rebus imponũt. Anaſtaſius Imperator, & Theodericus
Imperij procurator, rati Boios principibus deſtitutos obnoxios eſſe fraudi, atq;
iniuriæ, quod Theodo adoleſcẽs rudis, & imperitus rerũ eſſet, legatos ad Boios
Anaſtaſij legatorum ad Boios oratio. mittũt. Hi data copia fandi, huiuſmodi orationẽ habuerũt. Et ſi Imperatores Ro
mani, rerũ prędides, rectoresq; mũdi, iniurię, cõtumeliæq; haud temere obliuiſcã-
tur, & his dũtaxat qui promeruerint, amicitiã dare cõſueuerũt, ſanctiſsimus tamen,
atq; fęliciſsimus Imperator Anaſtaſius Cæſar Auguſtus, memor rerũ humana-
rũ, nec ignarus ludi fortunæ, & quod illi, qui aliena iniuſtè inuaſerunt Deo Opt.
Max. pęnas reddiderũt, gratiã facit, pacẽ, & ſocietatẽ ultro, uobis, ò Boij proceres
offert: prouinciã, quã occupaſtis, licet armis, & ferro recuperare facile eſſet, ut hu-
mano parcatur ſanguini, cõdonat. Vos in clientulos accipit, Reipublicæ Romanę
ſocios aſciſcit, quos omnibus uiribus defendet, ac tutabitur: atq; ab iniurijs Bar-
barorũ adſeret. Pro his beneficijs, ſicuti certæ pignus amicitiæ, ſanè exiguũ eſt, ꝙd
poſtulat,

poſtulat, annuū nimirū munuſculū. Quid ſtolidius eſt, ꝙ quæ citra periculū cōparare poſsis, malle ſanguine tuorū tētare, & incerta, ꝓ certis amplecti? Cōſueuit Deus ſum̄us & im̄ortalis, quo grauius ex cōmutatiōe rerū homines doleāt, his ſecūdiores interdū res cōcedere. Nemo igitᷣ cōpos mētis uictoria inſolenter gloriari ſolet. Quàm fragiles, ꝙ incertę ſint res humanæ, quotidie uidemus: ipſæ ſæpius in aduerſa cōmutantur, & tū maximè, ubi quæ ultro offertᷣ ſecunda fortuna, fordeſcit. Proinde ne quid temere cōmittatᷣ, Dux ueſter Theodo cū paucis ad Theodericū in Italiā proficiſcatur, ibi de cōmunibus negocijs conſultabitur. Nihil eſſe æquius, ac utilius nemo ueſtrū eſt, qui inficias ibit, aut ambiget. Haud credo uos tā ſuperbos eſſe, qui hanc benignitatē, atq; clementiā, ultro oblatā floccifaciatis, quæ omnibꝰ modis, ſi negaretur, ambiēda foret. Diuturniorē impunitatē haud unꝙ ſuprema, & æterna illa cæli Maieſtas hoſtibus Romani Imperij cōceſsit: Sacroſancta eſt Roma, & curia ſuperum, princeps Romanus Deus & dominus eſt orbis terrarū. Alaricus, & Attila, qui lędere Romanā Maieſtatē auſi fuerūt, ſubito interierūt: ſubito raptati ad inferos ęternis ſupplicijs mactātur. Ad hæc Theodo paucis reſpōdit. Cuiuſmodi eſt (inquit) Romanorū pax, & ſocietas, maiores noſtri experti ſunt, & nos à ſenibus audiuimus. Iumēta cū locum, ubi ſemel lapſa ſunt, ſemper cauere ſolēt. Germani alijs tributa imperare, nō pendere inſueuerūt. Quisnā ſit Anaſtaſius ignorare nobis licet. Gręculos literiones, & Aſiæ molles fęminas fabulis territet. Italiā nunꝙ niſi uictor, & cū exercitu uidebo. Theodericus, populares eius Getæ, Italiā, Romani penetralia Imperij, Hiſpanias ui, & armis cęperunt, ui & armis tenēt. Noſtra deterior nō eſt cōditio. Quæ ferro parta ſunt, ferro, ut fortes decet uiros, tutabimur. Hęc pugnis cępimus, pugnis retinebimus, ſic ſtat ſentētia. Hic hic, me quicūq; uult quærat, neceſſe eſt: Hic hic Theodonē Anaſtaſius, & Theodericus, ſi lubet, inueniēt. Ita re infecta, irritatis animis legati diſceſſerūt, quos pars ꝓ obſidibus retinēdis cēſuerat. Vicit tamē prudētiorū ſentētia, & ius gentiū plus ꝙ libido ualuit. Poſt hęc utrinq; duces bello intenti, locis æquis ſe cōtinere, inſidias cauere ſtuduerūt. Neq; pugnā faciebāt, neq; ociū patiebantᷣ, hoſtē tantummodo ab incepto retinebant. Neutri ſuos temere periculis obiectare, aut loci iniquitate circumueniri conſilium. Vterq; occaſionem, tēpus magis oportunum expectabat: & niſi æquo loco, aut oportunitate data, dimicandū non exiſtimabat. Et nec his, nec illis præliū tentantibus, fortuna belli nō ita cito tranſacta, aliquandiu dilata, & protracta eſt. Inter hæc Anaſtaſius fulmine adflatus Conſtantinopoli perijt. Iuſtinus Thrax genere, deinde obtinuit Imperium. Hic à teneris annis ſues egit, pauitq;. Vbi adoleuit, años natus ſexdecim, relictis porcis, militare cępit. Vbi modeſtiſsimè parēdo, & manu promptus, breui enituit, atq; emerſit. Nā pollēs uiribus, hoſtes primus, aut in primis ferire: ubi maximū periculū, ibi potiſsimū uerſari cōſueuit. Et in tantā claritudinē breui peruenit, ut hoſtibꝰ maximo terrori, Imperatoribus uehemēter charus eſſet. Ab his primo Tribunus factus, deinde rei militari præfectus eſt. Ad ipſum Amātius Imperatoris Anaſtaſij Eunuchus, Cęſaream Gazam, & ingentem pecuniam detulit, orauitq;, ut Iuſtinus donatiuum lōgè maius, ꝙ priores principes militibꝰ promitteret, ſi Theocritianū quendā à cubiculo Imperatorē legiſſent. Iuſtinus potitus pecunia, eā quidē uiritim Tribunis, & militibꝰ diſtribuit, ſed beneficiū in ſe trāſtulit. Atq; hoc donatiuo animos ſibi militum cōciliauit, ſuffragia caute emit. Quo circa, cū exercitus de creādo Imperatore cōſultat, ne uno quidē diſcrepāte,

Roma ſacroſancta.

Theodonis reſponſum.

Anaſtaſius fulmine tactus perijt.

Iuſtinus Imp.

Amantius. Iuſtinus deligit̃:Amantius & Theocritianus è medio ſublati ſunt. Vitaliano, qui
Theocritianus. Anaſtaſio rebellarat,& cõiunctis ſibi Scythis grauiter Orientẽ uaſtarat,gratia fa=
Vitalianus. cta eſt:ipſe cũ Ruſtico Cõſul declarat̃.Dum hęc Neoromæ gerũtur, Theodo im
Ruſticus. patiẽs moræ,& finiẽdi belli cupidus, nactus tẽpus oportunũ, ſuperiorẽ exercitũ
ad Pontes Oeni aciẽ mouere, Romanos laceſſere, amnis traiectũ ſimulare iuſsit.
Braunauu. Ipſe interim cũ copijs ſuis paululũ infra eũ locũ (ubi nunc Brundunũ conditũ,&
Matichadie Matich. hoſtia Matichæ ſunt, qui ibi Oeno miſcet̃) Oenũ ſuperat, unde Theodophoro
Diethfurt. cãpo ibidẽ nomen eſt.Cũ peritis poſtea locorũ ductoribus, cũ electiſsimo equi=
tatu,cęteris iuſsis ſe ſubſequi, emẽſis ſyluis,& fluminib⁹, de improuiſo ex ꝓxima
ſylua, Romanos inopinatos à tergo, nil mali ſuſpicãtes, magno impetu, ante lu=
cis ortũ, inuadit: fit tumultus clamorq́ꝫ Noſtri qui in altera ripa erãt,& ipſi acrius
inſtare, pro põte decertare cęperũt, pulſo præſidio, tergo fugientiũ hærentes, põ=
te potiunt̃.Pars Oenũ traijcere tentat, Interim & alia manus, quæ Theodonẽ ſe=
cuta fuerat, apparet. Romani undiq́ꝫ circũuenti, cæſi ad internecionẽ: pauci ex no=
Mordfild. ſtris deſiderati ſunt. Locus ibi adhuc Mortaueld, hoc eſt, cędis campus adpellari
ſolet. Effodiunt̃ etiã nunc quotidie arma, oſſa, calcaria, & huiuſmodi pugnæ do=
Inſigne Vtini cumẽta. Vetus Vtini inſigne eſt Lupus ſub fruticeto in inſidijs delitesceẽs, huiuſ=
modi triũphi nõ uulgare more gẽtis trophęũ, atq́ꝫ monumentũ. Incidit ea clades
Romanis (ſicuti in Annalib⁹,& Faſtis adnotatũ reperio) in annũ Chriſtianæ ſa
520. lutis Quingẽteſimũ, atq́ꝫ uiceſimũ, Imperij Iuſtini tertiũ, Valerio,& Iuſtiniano,
Valerius. qui poſt imperauit, Cõſulibus. Profligatis Romanis, Theodo reliquias belli perſe
Iuſtinianus. quẽdas, hoſtibus metu perculſis, fama uictoriæ recẽtis exanimatis, inſtandũ eſſe,
optimũ factu duxit. Iã enim ſibi perſuaſerat, nullã requiẽ, aut pacẽ laboribus fore,
niſi omnia ad Italiã uſq́ꝫ, ui & armis in obſequiũ,& ditionẽ redigeret. Ne igitur à
Laureacum. tergo periculũ immineret, quod Pañonias, Alpes, Noricas, Laureacũ, alias Vrbes
Die Traun. munitas,& amplas adhuc Romani tenerẽt, præſidiũ Hunnorũ inter Tranum,
Haunſruck. Haunſperg. Oenũq́ꝫ amnes collocat. Regio adhuc ibi Huñorucco (quod Hunnorũ ſubſidiũ
ualet) appellari ſolet. Regulus Boiorũ, cũ reliquis copijs orã Oeni uſq́ꝫ ad angu=
Carnodunum ſtias Alpiũ, quas intrare expauit, ſubigit. Tumultuariũ præliũ inter Carnodunũ,
Abudiacum. & Abudiacũ, propter Auriſiũ (ubi nunc Röd, contuberniũ Monachorum eſt)
Auriſium. *Röd Mona c rium.* fuiſſe proditur eo loco, qui ab accolis Strittangero uocat̃, hoc eſt certaminis præ=
tũ. Inde Theodo Auguſtã Vindelicorũ uerſus (quã ſupra in ſecundo libro in Au
Der Streitanger. guſta deſcripſi) infeſto tẽdit exercitu, ad Magnoualdã fluuiũ caſtra locat: & huic
Auguſta Vindelicorum. loco Theodophoro nomẽ eſt. Romanæ legiones obuiã ueniũt, belli aleã denuo
tẽtare decreuerũt. Procedũt & Boij acie intẽta, inter amnes Iſarã, & Magnoual=
Manguald. dã, ubi pagus,& planicies ſpacioſa ſub radicib⁹ montiũ, cognomine Perlacha, ꝓ
Perlach & Perlacherhaid ad unum lapidem a Monaco. cũbit, armis cõcurritur. Victoria penes Boios fuit, legiones Romanæ perierunt:
Auguſta Vindelicorũ euerſa eſt,& ſolo æquata. Similis clades alia caſtella,& op=
pida inuoluit. Perẽpti ſunt inter cæteros ſacerdotes Diuus Anianus,& D. Mari=
nus Epiſcopus: hic ante arã ſacrificans trucidatur, templũ ignis cõſumpſit: Diuus
D. Anianus. *D. Marinus.* Maximus ut expirauit abs quercu pepẽdit, ubi adhuc religioſe colit̃. Oſſa ambo=
rũ longo poſt tẽpore Rhodã ſuperiorẽ translata ſunt, ibi adhuc cõdita ſeruãtur.
Romani, quibus fuga ſibi conſulere licuit, campis relictis, alpes occupant, fauces
& aditus præcludunt, pręſidijſq́ꝫ firmãt. Nam Vindelicia, quã nunc Boiariã uo
camus, claudit̃ ab Auſtro perpetuis mõtiũ iugis,& hoc dorſum à Lyco ad Oenũ
pertinet.

pertinet. Quod amplius, ſi anfractus ſequeris, centũ, & uiginti millia paſſuũ percurrit. Quod ſi hiſce quincuncẽ dẽpſeris, reliquũ eſt recti itineris interuallũ. Alpes à Ptolomęo Penninæ nũcupantur, ſicut celſiſsimę undiq; pręruptæ, & abſciſſæ rupes. Cacumina perpetua niue albicãt, lõgè, latè ad quadrageſimũ, & amplius lapidẽ à peritis diſcernũtur. Rector Boiorũ Alpiũ tenus, cũcta terrarũ ſibi ſubiecit, quamobrẽ ſubdita mõtibus Bairge: at montiũ iugũ VValhenſe, & VValhenge cognominarãt Boij: hęc Italorũ lacus, ac terra, illud Boiorũ regio ualet. Atq; utrãq; hęc nomina pagis adhuc manẽt. Theodo tota potitus Vindelicia, captiuos quos cęperat, peritos locorũ cõuocare iubet, qui docebãt, per ualles, qua Oenus, & Iſara, & Libuſa amnes erũperent, uiã plauſtris patere, cætera eſſe calles ſylueſtres uix ſingulis peruios: illis itaq; ductoribus ad Inutriũ (Mittoualda eſt) uelut clauſtrũ tũ munitiſsimũ obiectum hoſtibus, Boij pulſis præſidijs, penetrarunt. Leue ibi pręliũ fuit, Romanus iã fugere magis, quàm pugnare conſuetus terga uertit, deſertis caſtellis, oppidis, pręſidijs, ad quintũ, & ſexageſimũ lapidẽ, Italiã uerſus fugã capeſsit. Fugientiũ ueſtigijs hęrẽt Boij, emẽſis ſyluis, anfractib⁹, Pyreni mõtis iugo, uelut uno agmine, utriq; in planiciẽ, ubi Stiraniorũ Vrbs cõdita extat, deuenerũt. Ibi Romanus reſtitit, manus cõſerit, ſed repulſus: Inde uiceſimo lapide inter Brixinã, & Sabonã cõſiſtit, rurſus pręliũ redintegrat. Boij ſuperiores facti Romanos ſternũt, fundũt. Reliqui omnes his locis, & finitimis omnib⁹ excedũt. Propter Piſoniũ, ubi Iſacus Atheſi miſcetur, Romanorũ legiões, & auxilia cõueniũt, caſtraq; locãt, ꝓ ſalute ultimã belli aleã tentaturi, inter Tridentũ, & Piſoniũ ultimũ certamẽ Boijs, & Romanis fuit. Theodericus Rex Getarũ, qui pro legato, & procuratorę Cæſaris hactenus Italiã adminiſtrarat, & occidenti pręſederat, Tridentũ mœnibus cingit, Verrucã montẽ Atheſi contiguũ munit, cõtra ferociſsimas, ut ipſe ait, gẽtes. Theodo quoq; cũ copijs ſuis omnibus, & auxilijs, ſuperatis montibus, gnaris locorũ ducẽtibus, in uallẽ Atheſis euaſit. Hoc extremũ pręliũ, & finẽ laborum ratus, incenſis animis ſuorũ, Romanas acies auidius, q̃ maximo poteſt impetu, adgreſſus eſt. Volckouinus ſignifer eius, Seuerinũ præſidẽ interfecit. Ipſe Theodo Seruatũ uiuũ captũ in crucẽ egit. Cęteri profligati deinde abſq; labore ſunt. Eiectis itaq; hiſce prouincijs Romanis, uictor Theodo Eſilopriũnã (fontẽ Aſinorũ declarat, & locus eſt prope Piſoniũ in ora Atheſis) terminũ inter Boios, Italoſq; deſignauit. Piſonio, & limiti Atheſino ducẽ pręfecit, qui eã Noricorũ partẽ tutaretur, nobis Marchographio patrio ſermone adpellat: qui lõgo poſt tẽpore ab Andechs, ac deinde Tyrolij cognomẽ ſortitus eſt. Illa tempeſtate Diuũ Vigilium Pontificẽ Tridentinũ, cum quibuſdã ſym myſtis interfectum eſſe à Boijs: Diuum Remedium Noricum præfectum cum ſocijs pulſum, habeo quos ſequar. Illud quoq; literis proditur, Theodorum Archiflaminẽ Laureacenſem tum interijſſe, & Laureacum euerſum, atq; à Boijs de integro inſtauratũ eſſe. Romani cũ toties cũ Theodone, & Boijs male pugnaſſent, deſperatione debilitati, & ſucceſsibus Theodonis fracti, Moeſias, Pannonias, Noricũ reliquũ diffidẽtes rebus ſuis, deſerũt, in Italiã aufugiunt. Vernaculis quoq; hęc carminibus celebrata ſunt, quæ in Bibliothecis ſeruantur: id enim unũ Annaliũ genus uulgo, & rudibus literarũ. Theodericus Geta iã Imperatoribus formidoloſus, & Romanis inuiſus eſſe cęperat, ob Romanorũ, & quorundã Senatorum necem, quos ob ſuſpicionẽ adfectatę libertatis, immiſsis dolatoribus, in carcere ferro ne-

Alpes Penninæ.
Baierge.
VValienſe. à Gallia Ciſalpina
VValhenge.
Inutrium.
Mittenuuald.
Der Prenner.
Stortzing.
Brixina.
Sabona Sebin
Botzen.
Iſacus die Eyſack.
Theodericus.
Rex Getarũ.
Verruca mõs der Trienter bodie dicitur.
Volckouinus.
Volchuuein.
Seuerinus.
Seruatus.
Eſelprun.
Terminus inter Boios & Romanos.
Comites ab Andechs & Tyrol unde originem ſumpſerint.
D. Vigilius.
D. Remedius.
Theodorus.
Archiepiſcopus.
Laureacum.

carat, inter eos fuit Boëthius uir Cōſularis, perquàm eruditus, & initiō Theoderico admodū gratus, ut literæ Theoderici indicant. Sepulchrū Boëthij oſtenditur Ticini: Ioannem quoq; Pontificem Romanū adfligēdo occidit: Symmachū Patricium ferro trucidat. Ioannes Pont. Max. legatus ad Imperatorē Iuſtinianū ſeniorē profectus: Paulo poſt & Agapetus Gotorū cauſſa. Darius Mediolanēſis Epiſcopus aufugit ad Iuſtinianū. Galla tum filia Symmachi conſulis, ac patricij nobiliſsimi barbā enatam ſibi ob conſperſionē corporis igneam, Medicorū cōſilio, atq; arte uellere noluit: maluit ita Deo placere, quàm barba uacua ad ſecūdas nuptias tranſire: Ruſticiana Vxor Symmachi fuit. Canitur apud nos Theodericū ſubito nuſq; cōparuiſſe. Adalaricus eius nepos ex filia, cū matre Amalouinda Italiā, Siciliā, Dalmatiā ſub tutela, & auſpicijs Imperatoris Romani gubernauit. Eutharicus Cillica genere Gotus, gener Theodorici, quē Iuſtinus Imperator ſecū Conſulē nuncuparat, ante ſocerū ex hac uita migrauit. Iuſtinus quoq; paucis poſt āñis declarato Iuſtiniano ſororis ſuę filio Cæſare, deceſsit, Mauortio Coſ. Porrò neq; Goti, neq; Romani poſthęc, uires, ac perditas ꝓuincias recuperare niſi ſunt. Theodo Marte parta, inter ſocios Boios diuiſit. Venedi Charones propriè dicti, eā Norici portionē, quæ infra Taurū montē Orientē ſpectat, inter fontes Muræ, Draui, Saui includitur, uſq; Aquileienſem agrū occuparunt, & adhuc poſsident. Abares, & Hunni infra amnē Anaſſum, Noricū Ripenſe Danubio conterminū inuaſere. Ea regio in Diplomatibus Imperatorū, & Pontificū Romanorū in uetuſtis literarū monumētis Abaria, ſiue Auaria, eadē & Hunnia uocari ſolet: Pars montiū adhuc nomē retinet. Plura per quàm paucis cognita in uita Caroli Magni docebo. Cętera Italiā, & Hiſtrū uſq; Boij tenuere, inter ſeq; diuiſere. Noricum Halij, Stiri, Stiracij, Trani, Carpi cęperūt. Superiorē Vindeliciā Schiri, & Schiracij: Inferiorē Hirri, Salij, Salingi poſſedere. Venedi, & Hunni proprijs inſtitutis liberi uixerunt, donec Venedos iuſſu Hyldeberti, & Dagoberti Regū Frāciæ, Boij in obſequiū, & ditionē redegere. Hunnos radicitus mādato Caroli Magni exciderūt: utroq; poſtea Colonię Boiorū deductæ ſunt. Nā Regulus Boius (quē Boiorū maximū, & ſummū Ducē, atq; Monarchen noſtri autores, uti nūc Auſtriacū, & Orientalē principē Archiducē uocamus, appellare cōſueuerūt) Quatuor Tetrarchas, & limitū prefectos dicto audiētes habuit: nō perpetuo quidē primū, ſed ut libuit, amouit, prefecit q;. Ab Oriēte cōtra Huños, & Venedos Anaſsi, & Stirię cognominatus, & demū Auſtriacus, id eſt Oriētalis limitis prefectus dict⁹ eſt. Ab Auſtro aduerſus Italos, Romanoſq; Atheſinus, qui & Piſonij quondā, nūc Torolij Rector nominat, inſtitutus eſt. Lycatiorū Occidētis ab ora præſidē uariè cognominatū reperio: nā & Damaſiū, ab Andechs, Ambrogeū, et ab VVolfratshauſen, ut appellāt, comitē, huic limiti pręfuiſſe reperio. Chamaborū, & Nariſcorū maxima Tetrarchia fuit, aduerſum Boiemiæ Venedos, & Sorabes inſtituta: iſq; Tetrarches Boëthorū, uelut patronus aliorū terminorū cognominat⁹ eſt: quod is apud ueteres, & maiores inſtaurator generis principalis habitus ſemper eſt, ubi Regulorū ſoboles interciderat, Boëthi limitis pręfectus Ducatui toti⁹ Boiariæ ſufficiebat. Verū hij terminorū pręfecti, tandē per ſe principes, & Reguli eſſe cęperūt, & ſoli Imperatori obtēperare conſueuerūt. Theodo tū Atheſino limini Adalogerionē cognatū ſuum, Lycatijs Heroldū præfecit: Anaſsi Tetrarchiæ Hirandum, Rudolphum cum filio Boëthis, & Nariſcis, Chamabiſq; cuſtodes, & Rectores dedit, Ipſe Reginoburgij uelut in medio conſedit.

Boëthius. Boëthij ſepulchrum. Ioannes P. M. Agapetus. Darius. Galla filia Symachi barbata. Ruſticiana. Theoderici mors. Adalaricus. Amalouinda. Eutharicus. Cillica. Venedi, qui & Chariones. Abares. Hunni. Halij. Stiri. Stiracij. Trani. Carpi. Schiri. Schiracij. Hirri. Salij. Salingi. Hyldebertus. Dagobertus. Marchiones Boiariæ quatuor. Auſtriacus præfectus. Atheſinus præfectus. Lycatiorum præfectus. Comites a Dieſſen. Andechs. Amberge. VVolfratshauſen. Camaborum & Nariſcorū præfectus. Voulandie præfectus. Adalogerion. Hiraldus. Hirandus. Rudolphus. Reginoburgium ſedes principū Boiorū.

Longobardi

Longobardi ſub idē tempus ſucceſſu Boiorum inuitati, in Pannoniam, à qua Danubio diſcreti erant, proceſſerūt. Porro Regulus Boiorum, diuiſis prouincijs ad pacis artes animū intendit: iuſticiaq; populum formare, & regnū confirmare cōſtituit. Vt aūt feroces animos gentis mitigaret, leges dedit, quibus, quo ſanctiores forent, Theodericus Rex Francus author factus eſt: & eas ſuo auſpicio promulgauit. Extant in Bibliothecis. In his, quia Boij Chriſtiani non erant, pleraq; aduerſa ueritati diuinæ permittebantur: quæ Hyldebertus, & Lutharius Reges Francorum poſtea abrogarunt. Sunt qui tradant hunc Theodonem non abhorruiſſe à pietate Chriſtiana, ad eumq; ueniſſe Diuum Rupertum, regio Francorū genere procreatum, quem ut nuncium, & interpretem ſanctiſsimę Philoſophię, à Chriſto ſeruatore noſtro ad maiores noſtros diuinitus legatū ueneramur. Verūm Boiorum proceres uociferabantur, ſe non poſſe deſerere auitas cęremonias, quę ipſis tot triumphos præſtitiſſent. Hanc nouā religionem aduerſam eſſe uiris fortibus, & rei bellicæ ſtudioſis: religionē Chriſtianam, ut uera ſit, tamen inutilē eſſe Reipub. principem, ſiquidē ſuo officio fungi uelit, nō poſſe eſſe Chriſtianū: Romani quod à ueteri cultu numinum deſciuerint, hoſtibus ſuis inferiores eſſe. Chriſtum omniū Deorum eſſe pauperrimū, qui ſuis cultoribus nihil aliud, præterꝙ contumelias, & egeſtatem polliceatur, & tribuat. Inuidere deniq; ipſum cæteris dijs, deabuſq;, conſenſu ab æuo totius orbis receptis, diuinitatem. Rupertus cum fruſtra inuitos ſeruandi operam ſibi ſumpſiſſet, domū reuertit paucis poſt annis. Vbi Theodo pacem genti ſuæ peperit, & longinquæ peregrinationi finē fecit, Boijs hactenus ſine Lare, ſine focis palantibus, & uagis, ſedes fixas, ſtataſq; adſignauit. Vbi Noricū, & Vindeliciam ſub Imperium ſuum coēgit, hæq; prouinciæ in nomen Boiorū conceſſere, cum poteſtatis ſex & uiginti annos impleuiſſet, mortē obijt, anno à nato Chriſto quingētesimo, ſuper ſeptimū, & triceſimū. Theodo tertius, Vto, qui & Oto, Theodoualda fratres Germani, poſteaꝙ parētis funeri ritu patrio iuſta fecerūt, Boiariā in treis parteis diuiſerunt. Theodo qui maximus natu erat, Nariſcos, Reginoburgiū, ea loca, quæ Inferiorē Boiariā uocamus, inter Oenū, & Danubiū poſſedit. Theodoualda Piſoniū, Atheſinos, mōtes Oeno cōtinuos, finitima Italiæ accepit. Vto Laureacum, Noricū Ripenſe, quicquid inter Taurum & Alpes, inter Anaſſum, Danubium, & Oenū amnes clauditur, et Vindeliciam ſubditam Alpibus, ſortitus eſt. Pontes Oeni reſtaurauit, à ſuo uocabulo Vtinū adpellauit, Otingam uulgo uocant. Ibi regiam cōſtituit Vto, atq; habitauit. Vbi tria flumina cōfluunt Oenus, Iſeniſcus, Merena. Ea tempeſtate Frācis imperitabat Theodopertus Rex pientiſsimus, filius Theoderici ſuperioris, qui treis annos ante Theodonem Magnum Regulum Boiorum terras, & uitam cum regno reliquerat, Theodopertus is filiā ſuam Reginodrudā Theodoni tertio Boiorum Duci deſpōdet, & in matrimoniū dat. Iubet deinde ad Boios proficiſci D. Rupertū (de quo iā ſupra diximus) cū duodecim Myſtis, diuinæ ſapientiæ conſultiſsimis: quorum hæc nomina fuiſſe reperio: Giſolarius, Domingus, Maternus, Dignulus, Chunaldus, Iſenardus, Gerardus, Ariofridus, Vitalis, Ratharius, Erchanofridus: Soror quoq; Ruperti Ariodruda uirgo ſancta & cordata ad Boios perrexit. Rupertus cum ſocijs à Theodone Reginoburgij benigne receptus eſt: priuatim, & publicè in concionibus hortari, monere ad ſapientiam cæleſtem non deſtitit populum Boiorum. Omniq; modo intentus, aditum uitæ, & ueritatis reſerauit, & in concionibus huiuſmodi uerbis diſſeruit.

Longobardi. — *Theodoricus Rex Francorum.* — *Hyldebertus Lutharius.* — *D. Rupertus.* — *Theodo ſecūdus moritur. 537.* — *Theodo 3. Oto.* — *Theodoualda qui & Diethboldus.* — *Boiariæ diuiſio.* — *Vtinum unde dictum.* — *Theodopertus.* — *Reginodruda* — *D. Rupertus & eius Comites.* — *Ariodruda ſoror D. Ruperti, alias Erendraut.*

Omnes homines, natura duce, felices atq; beati eſſe deſiderant. Nemo quoad licet, uult falli, aut decipi, aut miſer eſſe. Omnes bene uiuere expetimus. Quocunq; nomine illud ſummum bonũ (quod natura omnes expetimus, & quod adepti, nihil eſt equidem quod amplius ab homine deſiderari queat) ſiue bona uita, ſiue felicitas, atq; beatitudo nuncupetur, in ſummo ſit, neceſſe eſt. Veriſsimum eſt illud Poëtæ, tametſi à religione noſtra alieni, teſtimonium, qui in præclaro opere, ita ait:

Ouid lib. 1, Met.

Pronaq; cum ſpectent animalia cætera terram,
Ille opifex rerum, mundi melioris origo,
Os homini ſublime dedit, cælumq; uidere
Iuſsit, & erectos ad ſidera tollere uultus.

Animas non interire uel maiores noſtri, atq; Druides docuerunt. Cæleſtis nobis eſt origo: eò ſpectandum, nitendum eſt, ſi infelices, & miſeri, mortaleſq; eſſe nolumus. Eò deniq; per uirtutis, & iuſticiæ callem redeundum eſt, ne adpetitus natura nobis inſitus fruſtra ſit. Quamobrem cęremonias deorum uanas plane, fictas, ac falſas eſſe nemo, niſi indoctus, & incultus negauerit; quæ tam multiplices, tam uariæ, tam multæ, ac pugnantes, tam oneroſæ ſunt. Quæ non ſolum ſtatis diebus, & concionibus ad rectè, beateq; uiuendum cultores ſuos non erudiunt, uerum etiam ad ſceleroſa, impiaq; facta, nefando ritu, feneſtram impudentiſsimè aperiunt. Dij illi, nocturni lemures ſunt: non à uitijs cohibent, ſed ad ſcelera illiciunt. Cælum, unde ſuperbia depulſi ſunt, mortalibus inuident, ſub nominibus potentiſsimorum, clariſsimorumq; regum ſacra ſibi commenta ſunt prophana, diuinos honores peruerſa religione falſò ſibi uſurparũt: hominumq; mentibus, ſimulata & mentita diuinitate, tenebras offuderũt: tum maxime, cum benefacere uidentur, nocent. Multis dominis ſeruire miſeria, & pernicioſa eſt multitudo imperatorum. Vna anima infinita corporis membra regit, incubat: infinita, & diuerſa hominis munera defungitur, uidet, ſentit, audit, olfacit, ambulat, intelligit, loquitur, ueſcitur, potat, lauat, uigilat: ac ne ſomno quidem quieſcit. Et unus Sol totum mundum lumine colluſtrat, uices temporum ex uſu naturæ meatu ſuo temperat, cuncta calore fouet, atq; animat. Haud aliter unus cæli imperator totam molem adminiſtrat, aſtra, cælum, res hominum, atq; deorum, mare, & terras, uarijſq; mundum temperat horis. Ipſe præſens rebus incumbit, incubat, tenebras hominum generi aufert, lucem, & uitam largitur. Vera igitur ea ſolum religio eſt, quæ una & ſimplex apud omnes gentes in uniuerſo terrarum orbe exiſtit. Vnum rerum numen optimum maximum adorat, & hominibus aditum ad cælum reſerat. Viam qua ad aſtra itur, patefacit. Hæc omnium facilima, & commodiſsima eſt. Nil præcipit, nil oneris imponit, quàm ut nos in altero cogitemus, ita cum alio agas, quemadmodum agi tecum uelis. Et ne alij feceris, quod ab alio pati nolis. Hæc ſumma eſt iuſticiæ, hoc caput eſt legis diuinæ. Satis piè, ſatis religioſè ditauit, qui innocentiam Deo authori ſuo offert. Qui, ut eſt erga pios indulgentiſsimus pater, ita aduerſus impios rectiſsimus iudex. Ipſe præmium, ipſe merces iuſtorum eſt. Quibuſdam ſanè cultoribus ſuis

Dij gentiliũ.

Animæ humanæ officia diuerſa.

Antique dictũ defungitur munera.

opes,

opes, potentiam, regna largitur, ne ea mala, neue beneficia laruarum eſſe putarentur, plæriſq; uero pernegat: quæ ſi omnibus condonaret, facile, ut ſunt omnes homines procliues natura ad uitia, aut nihil aliud à Deo peterent, & expectarent, aut etiam omnino Deus immortalis in obliuionem illis in rebus ueniret. Quippe diuitiæ, imperia, honores, & alia huiuſmodi omnia, quæ caduca, & fluxa ſunt, breui dilabuntur, & poſtremo, ut corpus, intereunt: plærumq; ſceleſtos, nunquàm bonos faciunt. Sepius fallaci ſpecie amatores decipiunt, ipſiſq; ſpinæ ſunt. Secundæ res animos ſapientum quoq; fatigant: nedum illi inculti, imperiti, quorum maxima pars eſt, licentiæ, & libidini temperarent. Aduerſæ res patientiam præſtant, quæ prima uirtutum cælo nos æquat: & militem, fidem ſeruare Imperatori ſuo probat. Supremus ille, & ſingularis largitor Deus, omnium bonorum, Francos cognatos ueſtros, poſteàquam ſacra Chriſtiana receperunt, nulli opibus ſecundos eſſe uoluit. At Romani proceres omnium ſuperſtitionum (ut quidam ait) ſentina, quod ueluti canes rabioſi diuinæ iuſticiæ ſemper oblatrarunt, crimen leſæ ſummæ maieſtatis luunt. Nec eſt enim quicquàm felicius, ac ditius homine Chriſtiano, qui omnia bona ſua ſecum portat, nihil perdere poteſt, omnia poſsidet: Chriſtiano nil mali accidere poteſt, utpote cui diuinitas præmium, & merces eſt, hæreditas cælum, diuitię, uirtutes. Proinde atros genios, & furias inferis relinquite, ueritatem agnoſcite, eam religionem capeſsite, ubi homines pro mortalibus æterni fiunt. Vbi omnes reges, omnes principes, omnes pontifices, omnes ſacerdotes, & cæleſtis aulæ ciues erimus. Hæc atq; alia huiuſcemodi ſæpe dicendo Diuus Rupertus Boiorum populo perſuadet, ut deſerta auita ſuperſtitione, exploſo atq; exibilato gentili numinum cultu, ſapientiam Chriſtianam reciperent, & unius Dei cultum amplecterentur. Primum Theodo cum filio Theodoperto Reginoburgij aqua cæleſti luſtratus eſt. Deinde Rupertus in Danubio nauibus delatus, ubiq; confluentibus certatim Boijs myſteria Philoſophiæ noſtræ edidit. Atq; ita Lauretacum deuenit: inde per Noricum Vtinum perrexit, ibi Vtonem Ducem ſacro lauacro, Theoualdam Piſonij abluit. Vtini tum, atq; Reginoburgij Chriſto Deo, eius genitrici prope prætoria principum, templa extruuntur, à Ruperto conſecrantur, utrunq; adhuc ſacellum, ædiculaq; uetus uocari ſolet. Poſt hæc per omnes Boiorum regiones ſacræ ædes paſsim ædificantur, & à Ruperto, & ſocijs eius dedicantur: Vt Velteburgij, haud longè à patria mea, & extra mœnia Reginoburgenſium Diuo Georgio, tutelari Chriſtianorum militum numini, tum templa inaugurata ſunt. Quædam Diuo Martino, Maximilianoq; dicata, ea adhuc monſtrantur. Pontificiam ædem Ruperto monſtratore propter lacum Valerium apud Noricos, ubi Phiſcam amnem effundit, Reguli Boiorum extruxere: iuxta Cucullas, uetuſtiſsimam Romanorum Coloniam, cuius etiam Eugipius mentionem facit, octoginta amplius ibidem uectigalia penſitare Ruperto imperant. Fuere autem Cucullæ Norici ſuperioris oppidum iuxta Alpes Gauzonem, atq; Luduzonem in pago Atergea, & propter Phiſcam amnem: ubi poſt fata Attilæ Martianus ſacerdos, & Seuerinus locuſtas carminibus, ſupplicijſq; Deorum fugarunt. Maiores noſtri religioſiſsimi mortales, uiua Dei ſimulachra, & templa nos eſſe exiſtimarunt, & pro uero habuerunt: mentes noſtras penetralia, pectora ſacraria: corda aras eſſe ſpiritus

Theodo baptiſatur.

S. Rupertus Lauretacum uenit.

Capella Vetus Ratiſponæ & Otingæ.

Vuelteburg.

Vuablerſee.

Die Fiſcha.

Zu der Gugel.

Cuculle oppidum.

Gaiſberg.

Der luog.

Atergę.

D. Martianus

S. Seuerinus.

cæleſtis: illa non auro, pictura, aut pecunia, rebus nimirum prophanis, ac quibus uera ſacra pollui ſolent, ſed iuſticia, modeſtia, benignitate, & liberalitate in pauperes, pietateq; excoluerunt. Certiq;, in hac uita nequaquam ſe habitare, ſed peregrinari duntaxat: non ſumptuoſas, aut magnificas ædes, nec ſibi, nec ſuperis conſtruxerunt: perangustis delubris, ac domibus, quæ iniuriam cæli arcerent, contentos fuiſſe, compertum habeo. Nihil pompæ datum eſt, pietatem magnificè coluerunt. Nihil uoluptati oculorum indulſere, paupertatis amatores, non luxus, aut diuitiarum admiratores. Cuncta neceſsitate metiti ſunt. Nulla tum auaritia, aut ambitio, concordia maxima erat, uictus & amictus in diuitijs computabantur. Sacerdotes pij, caſti, diuinæ ſapientiæ uacabant. Populus ſacerdotibus decimas diſtribuebat. Sacerdotes cum pauperibus, & egenis, quorum nomina ſcripta habebant, æquo partiebantur. Quenquam enim egere, atq; mendicare pati, ſummum eo tempore flagitium habebatur. Quod ſi noſtro ſeculo Chriſtianorum animi uirtus, uti decet, ualeret, æquabilius, ac conſtantius res humanæ ſeſe haberent: neq; aliud aliò ferri (ut ait nobilis Hiſtoricus) neq; mutari ac miſceri omnia cerneres. Et profectò, ſi nobis bonarum rerum tanta cura eſſet, quanto ſtudio aliena, ac nihil profutura, multum etiam periculoſi petimus, ſapientia Chriſtiana floreret, neq; regeremur magis caſibus, quàm regeremus caſus. Res iam pridem, & pietatem perdidimus, utinam umbram rerum teneremus. Virtuti nullus eſt honos. Inuicem inuidere, floccifacere, mordere clanculum, fraudare, fallere, longinqua conſuetudo eſt: nihil penſi, nihil ſancti habere, aliena intercipere, uultum bonum ſimulare magis, quam præſtare, ſumma prudentia adpellatur. Iam ipſa pietas, ſtultitia eſt. Sed ad id, unde diuerti, regredior. Principes Boiorum, ubi Philoſophiam Chriſtianam receperunt, Romanos omnes, quos adhuc captiuos, & ſeruos inter ergaſtula, & in agris, ueluti mancipia, & pecora exercebant, Diuo Ruperto deprecatore ſoluunt, liberoſq; in Italiam abire permittunt. Inuenere ſub idem tempus Salinas in Norico. Iuuauiam Romanorum olim Coloniam denuo ædificari iubent, à ſalis prouentu, Salcburgium uocant. Vbi templa duo uiris, & ſacratis fœminis dedicarunt. Virginum maxima Diua Ariodruda fuit, ſoror D. Ruperti. Pontificiam ſedem eò transferunt, & Rupertum migrare præcipiunt. Accolæ circumcirca ad decem millia paſſuum paſcere illum, cum tribu ſua, iuſsi. Ratharius Reginoburgenſibus Pontifex datur. Laureacenſi templo Gerardus præficitur, Boiorum maximus Pontifex, & Archiepiſcopus nuncupatur. Diuum tum Ingenuinum Sabonenſem, qui nunc Brixinenſis eſt, antiſtitem fuiſſe reperio. Dum hæc in Boiaria geruntur, in Italia Amalouinda (ut ſupra diximus) mortuo patre Theodorico, Regnum ſuſcepit Oſtrogotorum, cum filio Adalarico, decē duntaxat annos nato. Qui ut bonis artibus, moribuſq; inſtitueretur, eruditis, ſenibuſq; grauiſsimis à matre cōmiſſus eſt. Id ægre tulerunt Gotorum proceres, ad Reginā uociferantes ueniunt: Nō placere Gotis Regem in umbra ſcholæ ſub magiſtrorum, & ſenum ferula obſoleſcere: Decere magnum Regē arma, æquos tractare, muneribus bellicis excitari, non ſub ſomniculoſis ſenibus, & ignauis literatoribus libris, & calamo impalleſcere, metuq;, ſegnicie, & ſocordia frangi, atq; torpeſcere: Hiſce animum, & corpus eneruari, illis robur, & peritiam ali. Nec ob id factum Regem, ut ludimagiſter populum lite-

Salinæ inuentæ.
Iuuauia.
Salcburgiū.
D. Ariodruda
Ratharius Epiſcopus Ratiſponenſis.
Gerardus Archiepiſcopus Laureacenſis.
Ingenuinus.
Amalouinda.
Adalaricus.

lum literas doceat, ſed ut bello, armis tuetur, atq; defendat. Regina quamuis ingentis animi eſſet, non auſa tamen refragari, filio liberius uiuendi poteſtatem fecit. Ipſe igitur cum æqualibus noctes, dieſq; ganeis, ſtupro, corporis gaudijs deditus, laſciuire, potare, ſcortari inſueuit, ut ſunt ingenia adoleſcentum procliuia ad luxum: maxime ubi opes, ætas, aſſentatores perniciosiſsimum principibus genus, ad huiuſmodi uoluptatum illecebras impellunt. Ita Adalaricus nimio luxu ægritudinem contraxit letalem, perijtq; anno ætatis duodeuiceſimo.

Adalarici mors. 532.

Mater eius orbata marito, & filio, ne orbitas contemptui eſſet, Theodatum amitinum ſuum, filium Amalofredæ, conſortem matrimonij, & regni adſciſcit. Sed homo omnium ingratiſsimus, ignauiſsimuſq; Theodatus, immemor tanti beneficij, ubi ipſe gubernacula rerum adeptus eſt, uxorem in balneo extinxit. Gotorum plærique inde infenſi regi, iniquiſsimo tale facinus perpetiebantur animo. Iuſtinianus Imperator ubi hæc accepit, ratus oportunum tempus liberandæ Italiæ aduenîſſe, expeditionem Italicam meditatur. Incitabat Auguſtum felicitas Imperij. Nam Perſas, Parthos uictricibus ſignis trans Euphratem ſubmouerat. Africam & Carthaginem domitis Vandalis, capto Gilomaro horum Rege (cuius in ſecundo libro mentionem feci) Romano reſtituerat Imperio. Diuerſis idcirco locis Gotos inuadi iubet, Beliſarium Conſulem in Italiam: Mundum ducem in Dalmatiam, aduerſus Oſtrogotos cum copijs mittit. Beliſarius Siciliam primo inuaſit, eandem uictis, pulſis Gotis recuperauit. In Dalmatia res aduerſæ fuere Romanis. Mundus cum Mauritio filio cæſus eſt à Gotis. Sunt autores, fatidica Sibyllæ carmina pronunciata eſſe, quorum ſententia, periturũ cum prole ſua Mundum, ubi Africa denuo armis Romanis recepta foret. Hoc Sibyllæ uaticinium plæroſq; mortalis conterruerat, qui anxij, tabefactiq; metu, excidium orbi terrarum imminens expectabant. Verum exitus, & nex Mundi ducis, filijq; ſui docuit, probauitq; huiuſcemodi uaticinia, tam obſcura, ambiguaq; eſſe, quam fallaces ſunt eorum artifices atri genij. Conſtantinus deinde bello Dalmatico præficitur. Gryppo dux Gotorum inde pulſus mari Rauennam delatus eſt. Beliſarius iuſſu Iuſtiniani in Italiam ſoluit ex Sicilia. Omnis fa ora ad Imperatorem deficit à Gotis: ſola Neapolis Beliſario portas clauſit: ſed à Beliſario obſeſſa, & expugnata eſt. Goti perfidiam, & ſocordiam Theodati exoſi Vitigiſum Regem creant. Theodatus dum Rauennam aufugit, occiſus eſt. Vitigiſus Romanum populum Agapetum Pontificem Maximum iureiurando ſibi deuincit, Inde Roma Ticinũ ad contrahenda undiq; auxilia proficiſcitur. Fædus cum Theodoperto Rege Germaniæ, & Ducibus Boiorum facit, Maſſiliam, & Galliã Narbonenſem Germaniæ Regibus concedit, quos Imperator Iuſtianianus miſſa pecunia, in Gotos concitarat. Nam Boios ex uſu ſuo auxilia, nunc Gotis, nunc Imperatori uendidiſſe reperio. Beliſarius interea Romam infeſto, intentoq; exercitu procedit. Romani fracta fide, à Gotis deficiunt: Beliſarium cum copijs in Vrbem recipiunt. Vitigiſus Romam contendit, eam arctiſsima claudit obſidione menſes quatuordecim. Sylucrius Romanus Pontiſex, quod cum Gotis ſentire uidebatur, in exilium actus eſt. Itidem Maximus, (pronepos Maximi, qui Imperium poſt Valentiniani tertij mortẽ arripuerat) Vigilius à Beliſario Romanis Pontifex datur. Sub idẽ tẽpus Ariminũ, Ancona, Comũ, Bergomum, Mediolanum, & aliæ complures urbes à Gotis ad Imperatorem

Theodatus. Amalofredæ.
Iuſtinianus Ro. Imp.
Iuſtinianus Africam domuit.
Gilomarus Vandalorum Rex.
Beliſarius.
Mundus.
Mauricius filius Mundi.
Sibyllæ carmen.
Conſtantinus.
Gryppo dux Gotorum.
Neapolis à Beliſario expugnatur.
Vitigiſus Rex Gotorũ.
Agapetus S. P.
Boij Auxilia ſua uendidere.
Beliſarius Romam capit.
Vitigiſus Romam obſidet.
Alij Liberius
Vigilius S. P.
Ariminũ. Ancona. Comũ. Bergomũ Mediolanum.

torem deſciuerunt. Vitigiſus à Theodoperto Rege Germaniæ, & Ducibus
Narſes Eunuchus. Boiorum auxiliares copias ex pacto accerſit. Narſes quoq; Eunuchus Quæ-
Heruli. ſtor, & intimus Iuſtiniani, auxilia Germanorum emit, cum Herulis, & alijs
Germaniæ populis, qui Hiſtrum accolunt, in Italiam uenit. Sed continuo in-
ter duces Beliſarium, & Eunuchum diſcordia oritur: quiſq; in ſe ſummam re-
rum trahebat. Decem tum millia Germanorum à Theodoperto Rege in I-
Mediolanum a Gotis obſeſſum. taliam ex fœdere miſſa ſunt Gotis. Hij coniunctis copijs obſedere Mediola-
num. Iuſtiniani miles non auſus fuit tranſire Padum: nam & Duces diſſentie-
Mediolanum capitur. bant: caſtriſq; diſiunctis bellum gerebant. Mediolanum à Germanis capi-
tur, ſolo æquatur: qui arma ferre potuerunt, omnes trucidati ſunt. Mulie-
res, pueri, ſenes dati Theodoperti Regis Germaniæ copijs auxiliaribus. Ci-
uium triginta millia cæſa ſunt. Beliſarius rem omnem literis ordine Iuſtinia-
no aperit. Narſes ab Italia in Græciam reuocatur. Theodopertus rurſus, &
cum eo duces Boiorum cum octoginta millibus in Italiam pergunt: Tici-
num, Padumq; tranant, caſtra Beliſarij expugnant. Gotis quoq; illorum ad-
uentus formidoloſus fuit. Verum ea regio crebris cladibus adtrita grauiter e-
rat. Theodopertus penuria commeatus ſimul, & peſtilentia ſæuiente coa-
Vitigiſus Rauennæ obſidetur. ctus, pluribus amiſsis, cum reliquijs domum reuertit. Vitigiſus ſoluta obſidio-
ne Romæ, Rauennam intrauit, ibiq; à Beliſario obſeſſus eſt. Theodopertus
factis inducijs, legatos Rauennam mittit, qui quinquaginta millia militum Go-
tis pollicerentur, ſi Theodopertum ſocium dominationis in Italia Goti admiſe-
rint. Beliſarius quoq; dolo aggreſſus Vitigiſum, ei perſuaſit, ut ſe Imperatori tra-
Vitigiſus Byzantium abijt. deret: ductuſq; eſt à Beliſario Byſantium. Interim Goti Hyldebrandum du-
cem Veronenſem Regem eligunt: ipſe omnes urbes trans Padum, & Vene-
tiæ recuperauit. Nam auaricia Prætorum Imperatoris, Italorum animos ab
Araricus. Iuſtiniano abalienauit. Hyldebrando Regi extincto Araricus ſuccedit: hic
quinto menſe Regnum cum uita finiuit, intra biennium duobus Regibus Go-
Totila. torum ſublatis. Totila omnium conſenſu, & fauore, Taurisij antea rector, ne-
pos ex fratre Hyldebrandi, Rex ſalutatur. Veronam pulſis copijs Imperatoris,
eodem die recipit: duces Iuſtiniani ubiq; uicit, pleraq; Hetruriæ oppida cæpit:
mœnia Beneuenti diruit, Neapolim obſedit, recepitq; cum Apulia, Lucania,
D. Benedictus Richo. Volon. Ruderi-cus. Calabria: terra mariq; copias, & claſſem Imperatoris ſuperauit. Ad Diuum
Benedictum Richonem ab armis, cultu regio præmittit: cum Volone, Rude-
rico, Blidino purpuratis, aulicoq; famulitio ſubſequitur, de regno, & rebus ſuis
conſultaturus. Se Roma potiturum, nouem annos regnaturum, decimo mo-
Peruſia. Floridus. Corbonius. riturum audit. Peruſia ſeptem annis ab Totila obſeſſa, fame expugnata. Flori-
dus Epiſcopus urbis capite truncatus. Corbonius Populonij Epiſcopus urſo
obiectus. Aquina urbs uacua relicta ob arma hoſtium, & peſtilentiam. Goti ob
iuſticiam Totilæ inualeſcebant: Iuſtiniani duces ob auariciam inuiſi etiam ſuis
Vto dux Boiorum moritur. erant. Milites defraudati ſtipendijs urbes relinquere, ac pugnare recuſabant.
Sub hoc tempore Vto Tetrarches, & Regulus Boiorum, anno octauo poſt
Theodo dux Boiorum. Theodobertus. mortem Theodonis parentis ſui deceſsit. Theodo frater eius regnum recipit cũ
filio Theodoberto. Fuit is annus à Chriſto ſeruatore noſtro nato quingen-
teſimus, ſuper quintum, & quadrageſimum. Subſequenti anno Beliſarius
545. in Italiam redijt, Polam primo, deinde Rauennam appulit. Conſiderato Italiæ
ſtatu,

ſtatu, Iuſtiniano ſcribit, niſi auxilia Hunnorũ, & aliorum Germanorum adſciſcat, Gotos inſuperabiles eſſe. Inter hæc Totilas Romam obſidet, capitq; ſextodecimo Calendas Ianuarij, Anno Chriſtianæ ſalutis Quingenteſimo, duodequinquageſimo. Totila bona omnia militibus condonat: cæterum corpora eſſe libera edicto ſanxit. Inde legatos cum mandatis Neoromam ad Iuſtinianum ire iubet, poſtulabat ab Imperarore Italiam, fœduſq;, quemadmodum ſub Imperatore Anaſtaſio, & Theoderico Rege fuiſſet. Quod ſi non impetraret, minabatur Totila ſe Vrbem, quam retinere non poſſet, nomenq; Romanum exciſurum. Iuſtinianus reſpondit: Beliſarium in Italia eſſe, cui res Italicas commiſiſſet. Totila igitur ubi poſtulatis Imperator nõ annuit, Vrbem Romã euertere decreuit. Mœnium partem maximam, pluribus locis ſolo æquat, capitolium incendit. Omnes ciues cum coniugibus, & liberis urbe excedere iubet. Plebs per oppida Campaniæ diſperſa eſt: Senatores, patricioſq; Totila ſecum pro obſidibus retinuit. Inde ædificijs ignis immiſſus eſt: incenſam omni parte Romam Gotꝰ uacuam reliquit. Tredecim dies incendium emicuit: fuit Vrbs Roma amplius quadraginta diebus in ea ſolitudine, ut nec mulier quidem, nec uir quiſquã in ea fuerit. Eo tempore obijt Theodopertus Rex Francorum, ſiue Germaniæ: qui tres duces Bucelinum, Amingum, Lutherium in Italiam aduerſus Romanum Imperatorem cum copijs abire iuſsit. Bucelinuſq; cum Francis in Campania Fundenſe contubernium ab Honorato in Samnia extructum (cuius præſul ſecundus erat Diuus Libertinus) quod ditiſsimum ingentes pecunias poſsidere ferebatur, diripere conatur. Ipſi Franci ſub hoc tumultu rerum per Italiam armis uagati ſunt, prædamq; ingentem Theodoperto in Germaniam miſerunt. Succedit Theodoualda filius annos ſeptem. Euerſa Vrbe, Totilas in Lucanos, Calabroſq; caſtra mouet. Beliſarius uacuam Vrbem occupat, celerius omnium opinione foſſa, uallo, aggere, turribus ligneis, partem urbis munit: Nam tota inſtaurari nõ potuit hactenus. Totilas adeſt: ſed repulſus Tibur diſcedit. Beliſarius in Græciam ab Imperatore reuocatur. Totila Romam obſidet, capit: ita uno anno Roma caput mundi, gentiumq; domina, ter capta eſt. Totilas mutata mente, reuocatis undiq; ciuibus, Romam inſtaurare decreuit, atq; firmare: deinde ad Siciliam pergit. Germanus patruelis Iuſtiniani ducta Amalouinda nepte Theoderici, quo animos ſibi Gotorum conciliaret, Dux belli Italici a Iuſtiniano declaratur. Cum in Illyrico neceſſaria tantę expeditioni comparat, Venedorum portio, qui & Sclaui, tranſmiſſo Danubio, prouincias Romanas Liburniam, Dalmatiam inuadunt, adhuc poſsident, ab ipſis Sclauonia, & Venedorũ Marchia uocatur. Territus Iuſtinianus Germanum retro Byzantium tendere iubet. Narſes deinde Eunuchus Italiæ præficitur. Hic diſtributa ingenti pecunia Germanis accolis Danubij: Longobardos, Herulos, Boios, Hunnos, Gepidas ſecum in auxilia traxit, Totilam prælio occidit, decimo poteſtatis anno regnum cum uita finire cogit. Simili fato Theiam Regem ſucceſſorem Totilæ extinxit: Bucelinum, Amingumq; duces Theodoualdæ Regis Germaniæ fudit, interfecit. Lutherius tertius Dux, dum præda onuſtus in Germaniam redire parat, inter Veronam, Tridentumq; propter lacum Benacum naturæ conceſsit. Tota Italia cum Vrbe Roma à Narſete recipitur, & poſt annũ ſeptimum, atq; ſeptuageſimum Romano adijcitur Imperio. Adminiſtrauit Italiam, Vrbemq; Ro-

Totilas Romam capit, 548.

Romæ excidium.

Theodopertus Rex moritur.

Bucelinus.

Amingus. Lutherius.

Fundenſe Cænobium.

D. Libertinus

Theodoualda

Roma uno anno ter capta.

Germanus.

Amalouinda.

Venedi Sclaui.

Venedorum Marchia.

Totilas occiditur.

Theia Rex.

Bucelinus & Amingus occiſi ſunt.

Lutherius moritur.

Bellum Geticum. *558.* *Theodoualde ſiue Dietlboldi mors.* *Lutharius primus.* *Lutharius moritur.* *Anno. 564.* *Goioramus.* *Heriobertus qui & Aribertus.* *Hylpericus.* *Segibertus.* *Auſtria. Veſtria.*

mam Narſes annis ſexdecim. Finitum hoc bellum Geticum anno duodeuiceſimo, qui fuit liberati orbis annus Quingenteſimus, quinquageſimus quintus.

In Germania tum Theodoualda pronepos Ludouici Magni Regis Francorum, defunctus eſt. Lutharius primus ſuperſtes fratribus, & nepotibus ſuis tota potitur Francia. Germaniæ, & Galliæ rurſus ad unius poteſtatem redactæ ſunt. Lutharius cum ducibus Boiorum per Turogos profectus aduerſus Saxonas, ad Viſurgim uſq; amnem penetrauit. Ipſe paucis poſt annis naturæ conceſsit, cum unum, & quinquaginta annos regnaſſet. Imperium Francorum quatuor eius filij diuiſere in Tetrarchias: quarum ſingulæ inſtar regnorum fuerunt. Goioramus Aureliam, Burgundiam: Heriobertus Lutheciam Parrhiſiorum poſſedit: Sueſſonum Auguſta, Gallia Belgica ſecunda a Scaldi flumine ad Sequanam Hylperico: Regnum Rhemenſe, quod & Mediomatricum eſt, Segiberto traditur. Portio huius regni Aquitania, Turones, Germaniæ, Gallia Belgica prima fuerunt. Auſtriam quoq; uocari reperio, ſicut ſuperiora Veſtriam: hoc Occidentale Imperium, illud Orientale ualet lingua Germanica: etiam nunc in uſu ſunt ea regionum cognomina, à ſitu, & cæli cardine indita. Verum Celtici ſcriptores ignari linguæ Francæ, Neuſtriam, atq; Auſtraſiam corruptè, uti fit, nuncupant. Porrò Hunnorum gens, quæ ad utramq; Danubij ripam, infra Anaſſum amnem, in ea regione, quam nunc Auſtriam nominamus, medij inter Boios, & Longobardos, conſederant, audita morte Lutharij, in Franciam antiquam, & Turogos arma mouent, ferro, flamma, præda, omnia deuaſtant. Segibertus Rex Francorum, Theodoualda, & Theodo Duces Boiorum copias cogunt, illos finibus ſuis pellunt. Interim Hylpericus frater Segiberti Regis, Rhemos Vrbem occupat. Segibertus domitis Hunnis in fratrem arma mouet, ablata recipit. Hunni reintegratis uiribus, rurſus in ſuperiores regiones irrumpunt. Segibertus Rex Francus, Reguli Boiorum, hoſtibus armati obuiam procedunt: ſed impetum Hunnorum, nec Franci, nec Boij ferre potuerunt. Rex Segibertus terga uertit. Theodo & Theodoualda Boiorum præſides in hoſtium poteſtatem uiui uenerunt: captiq; à Cacano (ita enim Regem ſuum Hunni Abareſq; appellabant) cuidam præpotenti Hunno traditi ſunt. Hic ingentibus pollicitationibus, & præmijs Boiorum corruptus, duces clanculum liberos dimiſit. Atq; ipſi coactis denuo copijs, in Hunnos de improuiſo irrunt, Cacanum capiunt. Deinde æquo iure perpetuum fœdus Segibertus, & Boij cum Hunis, & Abaribus fecerunt. Celebres tum fuere Priſcianus Cæſarienſis Grammaticus inſignis Conſtantinopoli. Arator Poëta Romæ res geſtas Legatorum Chriſti uerſu Heroico celebrauit, dedicauitq; Vigilio Pont. Romano. Venantius Honorius Clementianus Fortunatus Tauriſio oriundus Epiſcopus Pictonum, ad Diuum Gregorium Magnum Pont. Max. undecim libros carminum ſcripſit: libri ſecundi oda tertia eſt Hymnus, cuius initium eſt.

Neuſtria. *Auſtraſia.* *Hunnorum antiquæ ſedes.* *Segibertus Rex Franc.* *Theodoualda. Theodo.* *Hylpericus.* *Segiberti fuga.* *Duces Boiorũ capiuntur.* *Cacanus.* *Cacanus capitur.* *Francorum & Boiorum cum Hunnis fœdus.* *Priſcianus Cæſarienſis.* *Arator Poëta* *Vigilius Põt* *Fortunatus Epiſcopus.*

Crux fidelis inter omnes
Arbor una nobilis.

At eiuſdem libri, oda ſexta ad Felicem de paſchate illud Elegiacum.

Salue

Salue feſta dies, toto uenerabilis æuo,
Qua deus infernum uicit, & aſtra tenet.

Eadem enim tempeſtate, ut ipſe Fortunatus refert, tranauit Drauum, Murã, Oẽnum amnes: profectus per Aguntum, Breones, Boiariam, Lycum, Rhenũ, Germaniam. Sub idem quoq; tempus grauiſsima lues in Italia, uſq; ad limites Boiariæ ſæuit: turmæ bellantium uiſæ, & tubæ auditæ ſunt in cælo. Inter hæc Theodo Dux Boiorum anno ab humano genere ſeruato quingenteſimo ſexageſimo quinto deceſsit: ipſum cũ uxore Saleburgij aiunt eſſe humatum. Theodoualda minimus natu cæteris fratribus ſuperſtes, tota potitur Boiaria. Eodem tempore Imperator Iuſtinianus morbo adfectus, non compos mentis, Byzantij obijt: declarato prius Iuſtino nepote ex filia Cæſare. Herminigyldus Veſſogotorum Rex, filius Leuigildꝰ, Richaredus alter filius ab Leandro, ab Archiana impietate conuertuntur ad Pietatem ueram. Apud nouum principem (uti fit in aula) Narſes Eunuchus authoritate, qua ualuit apud Iuſtinianum, caruit, non ſolum amotus eſt adminiſtratione, & ſucceſſor ei Longinus datus: uerum à Sophia Auguſta quoq; contumelia inſigni adfectus eſt. Reuocauit Auguſta Narſetem ad muliebria munera in Gynecion, ut colo purpurã neret, penſa inter uirgines partiretur. Nam Narſes Eunuchus erat, quod nomen, à ſeruandis cubilibus, & mulieribus cuſtodiendis deductum eſſe uolunt: id etiam Claudianus docet, ſcribens:

Theodo dux Boiorum moritur. 565.
Theodoualda dux Boiariæ.
Iuſtiniani mors.
Iuſtinus Cæſar.
Herminigyldus Rex.
Leuigildus.
Richaredus.
Leander Epiſcopus.
Longinus.
Sophia Imp. Ro. coniunx.
Eunuchus quid.

Quumq; omnibus unica uirtus
Eſſet in Eunuchis, thalamos ſeruare pudicos.

Nam his ſolæ Reginæ uſæ ſunt. Prima Semyramis Regina Aſsyriorum hos feciſſe fertur. De quibus idem Claudianus ita refert.

Semyramis prima uſa Eunuchis.

Hos fecêre manus, ſeu prima Semyramis aſtu
Aſsyrijs mentita uirum, neu uocis acutæ
Mollicies, leueſq; genæ ſe prodere poſſent:
Hos ſibi coniunxit ſimiles, ſeu percita ferro:
Luxuries uetuit naſci lanuginis umbram
Seruatoq; diu puerili flore coëgit
Arte retardatam Veneri ſeruire iuuentam.

Narſes nimis impatienter tantam ignominiam ferens, dixiſſe fertur: Ego quidem talem telam Auguſtæ ordiar, quam admodum difficilem textu fore ipſa ſentiet. Inde Eunuchus Theodoualdam Ducem Boiorum conterminum Italiæ contra Romanos haud difficulter concitat. Theodoualda Vrbes Italiæ cis Padum ſibi proximas inuadit, ac in obſequium redigit: idcirco à plæriſq; Regẽ Italiæ uocari inuenio. Poſt paucos tamen dies rebus humanis exceſsit, anno Chriſtianæ ſalutis quingenteſimo, ſexageſimo ſeptimo, regnauit annos unum & triginta. Eius filius Theſſalonus, & Theodopertus filius Theodonis tertij, patrueles Boiariam æquis legibus partiuntur. Ea pars Boiariæ, quæ ab Oẽno ad Lycum, inde ad Francos ueteres, Boiemiamq; porrigitur, Theſſaloni: reliquum trans Oẽni fluenta, inde uſq; ad Hunnos, Venedos, Italos, Theodoperto eue-

Theodoualda in Italiam irruptio.
Theſſalonus.
Theodopertus.

nit. Atq; hij Reguli (à quibus poſt mortem Theodoualdæ Itali defecerant) cum Longobardis ſocietatem, amicitiamq; ineunt. Boijs fauentibus, anno

Longobardi in Italiam migrant.

ſubſequenti mortem Theodoualdæ, Longobardi inuitati à Narſete, in Italiam cum Vxoribus, & liberis commigrant. Pannoniam, quam reliquere, Hunnis, et Abaribus ab Occidentis ora conterminis, ea lege concedunt, uti Hunni hiſce locis rurſus cedant, ſi Longobardi remigrare cogantur. Vix à Bellorum procellis reſpirarat miſera Italia, uehementiore continuo turbine inuoluitur. Truculentior oritur tempeſtas: acies igneæ uiſæ in cælo ſtragem portendebant.

D. Gregorius.

Diuus Gregorius orbi finem imminere, & diem illum maximũ Chriſti inſtare opinabatur; fames quoq; adflixit: peſtilentia in inguine, ut adhuc ſolet, percutiebatur tenella illa pars.

Paulus Aquileienſis.

Longobardi nemine obſtante, Italiã inuadunt. Paulus Aquileienſis patriarcha aufugit. Templa Chriſti euerſa ſunt. Sacerdotes occiſi, ac Monachi pedibus in crucem acti. Hoſtes templa Monachorum uiirrumpunt, diripiunt, Monachos gladio obtruncant, arboribus ſuſpendunt, Diaconi capite truncati.

Longobardorum ſæuitia. 472.

Vulgus, & agricolæ, quod caput Capræ conſecratum adorare, immolare Dijs, & de carnibus immolatis Dijs ueſci nollent, interempti ſunt. Præter Rauennam, & Romam Italia ſub Imperium Longobardorum redacta eſt:

Vide D. Gregorium.

adhuc ab ipſis Lombardia uocari uulgo ſolet.

Gummarit dux Longobardorum.

Gummarit crudeliſsimus dux Longobardorum, eo tempore, dum intrant Italiam, cuncta uaſtauit. Eccleſia ſancti Laurentij ab illis incenſa, Diaconi capti, ſacerdotes occiſi, quamuis ſanctiſsimi (teſte Gregorio) fuere. Longobardi enim nimium crudeles ad ſpectacula mortis concurrebant. Sed audi, ſi libet, uerba D. Gregorij de hac calamitate.

Verba Diui Gregorij.

Quid eſt iam, rogo, quod libeat in hoc mundo? Vndiq; luctus aſpicimus, undiq; gemitus audimus: deſtructæ urbes, euerſa caſtra, depopulati ſunt agri, in ſolitudinem terra redacta eſt. Nullus in agris incola, pene nullus in urbibus habitator remanſit: & ipſæ paruæ humani generis reliquiæ adhuc quotidie, ſine ceſſatione feriuntur, & finẽ non habent flagella cæleſtis iuſticiæ, quia nec inter flagella directæ ſunt actiões culpæ. Alios in captiuitatem duci: alios obtruncari, alios interfici uidemus. Quid eſt ergo quod in hac uita libeat fratres mei? Si & talem adhuc mundum diligimus, non iam gaudia, ſed uulnera amamus. Ipſa autẽ quæ aliquando mundi domina eſſe uidebatur, qualis remanſerit Roma conſpicitis: immenſis doloribus multipliciter attrita, deſolatione ciuiũ, impreſsione hoſtium, frequentia ruinarũ. Vbi iam Senatus? ubi populus? Omnis ſecularium dignitatum ordo extinctus eſt in ea, & uacua ardet Roma. Hæc perpeſſa eſt à Longobardis Eccleſia, Italia, atq; Roma. Idem Gregorius Dialogorum libro ſecundo, de Roma.

Vaticinium de Roma.

Vaticinium uetus eſt: Roma à gentibus non exterminabitur, ſed tempeſtatibus, coruſcationibus, & turbinibus, à terræmotu fatigata marceſcet in ſemetipſa. Et profecto (ſubdit Gregorius) in hac Vrbe diſſoluta mænia, euerſas domos, deſtructas Eccleſias turbine cernimus: eiuſque ædificia longo ſenio laſſata, quia ruinis crebreſcentibus proſternuntur, uidemus. Idem Diuus Gregorius etiam nocturno Martyrum reſponſo, aſſeruit, finem mundo, uniuerſæque carni inſtare. Inuulgauit ſcriptis, & prædicauit regnare Antichriſtum. Præſtat uerbis talis uiri uti. Mox terribilia in cælo ſigna, haſtæ, acies, ignes ab Aquilonis parte uidebantur. Mox Longobardi gens effera in noſtras ceruices graſſata eſt.

Humanum

Humanum genus, quod in hac terra præ multitudine nimia, quaſi ſpiſſæ ſegetes, exierat, ſuccisum: arua, urbes depopulatæ, euerſa caſtra, concrematæ Eccleſiæ, deſtructa ſunt Monaſteria uirorum, atque fœminarum: deſolata ab hominibus prædia, atque omni cultura deſtituta: in ſolitudine uacat terra, nullus hanc poſſeſſor inhabitat: occupauerunt beſtiæ loca, quæ prius multitudo hominum tenebat. Et quid in alijs mundi partibus agatur, ignoro: in hac terra, in qua nos quidem uiuimus, finem ſuum mundus non iam nunciat, ſed oſtendit. Sub idem tempus Diuus Columbanus ad Boios, Venedos petiturus, perrexit. Decreuerat aperire Venedis religionis Chriſtianæ myſteria. Theſſalonus anno à nato Chriſto Quingenteſimo ſeptuageſimo quinto in ripa Danubij (ubi olim Artobriga Colonia Romana harum regionum maxima fuerat) contubernium Monachis condidit, Vueltenburgium adpellamus. Ab Aquilone Danubius, ab Auſtro, & Orientis ora undique præruptæ rupes cingunt, ab Occiduo cardine unus aditus patet: ſed quem uix ſingula plauſtra permeent. Extant ibi ueſtigia Artobrigæ, quæ ſatis ſupra in ſecundo libro explicauimus. Vueltenburgij primus Antiſtes fuit Viſundus. Obſcura fama manat, ibidem Theſſaloni filium ab apro in uenatione perculſum, interijſſe. Monumentum huiuſce rei eſſe aiunt, Regulum cum apro depictum in ſpecularibus adyti. Nihil peruicacius eſt libidine dominandi, nihil perfidius ſocietate regni. Hylpericus Rex Francorum regnum fratris ſui Segiberti inuadit, urbes in Aquitania uaſtat, euertit: templa incendit, ſacerdotes interficit, cœnobia diripit, uirgines ſtuprat, cum fratre Gutoramo conſpirat. Segibertus accitis Germanis tranſrhenanis, Theſſalone Duce Boiorum, uim ui pulſurus, aduerſus fratrem Hylpericum arma mouet. Theodopertum filium Hylperici prælio occidit, Sueſſonum Auguſtam, Parrhiſiorum Lutheciã, aliaſque Hylperici urbes occupat. Hylpericus cum filijs, & uxore Fredegunda Tornacũ fuga elabitur, ibique ſe munit. Segibertus ad ſe Lutheciam Brunyldem uxorem cum filio Hyldeberto adduci iubet. Deinde præmiſsis copijs, ad obſidendum Tornaci Hylpericum fratrem contendit. Huc omnes, qui prius Hylperico parebant, ad Segibertũ conueniunt, in eiuſque uerba iurant. Sed fraude Fredegundæ Vxoris Hylperici à duobus perfugis Segibertus nihil minus metuens, quippe ab eiſdem fratris conſilia explorans, confoditur. Exercitus ſine duce, quo quemque timor tulit, fuga dilapſus eſt. Brunylda capta, Hyldebertus impubis imminenti periculo ereptus, à Gundoualda duce in Germaniam abducitur: in Mediomatricum urbe Rex ſalutatur, octauo Calendas Ianuarij. Dum hęc in Gallijs geruntur, Theodopertus Regulus Boiorum ex hac uita migrat. Quo tempore & Imperator Iuſtinus, cum Tiberium Conſtantinũ Thracem adoptaſſet, obijt. Hic cum ſeptem imperaſſet annos, Mauritium generum ſuum ſucceſſorem habuit, anno Chriſti. D LXXXIIII. teſte Diuo Gregorio. Quem, cum uiginti imperaſſet annos, Focas occidit, & is octauo Imperij anno ab Eraclio interimitur. Porrò Theodoperti filius Garioualda Segiberti mortem diuulgat, Theſſalonum ſimul perijſſe dictitans. Deinde ducatum Boiariæ intercipit, Boios in ſua uerba iurare cogit, & quo Auguſtior foret (contẽpta Hyldeberti pueritia, Hylperici, & Gutorami Regũ Frãciæ ignauia, quod ſtupris, luxuque perditi, mutuis inſuper ſeipſos uulneribus conficerent) Regẽ ſe adpellat.

D. Columbanus. | Theſſalonus Vueltenburg condidit. 575. | Artobriga. | Viſundus Abbas Veltehburgenſis. | Libido dominandi. | Gutoramus. | Theodopertus occiditur. | Fredegunda. | Brunyldis. | Segibertus occiditur. | Brunylda capitur. | Hyldebertus Rex ſalutatur. | Theodopertus dux Boiorum moritur. | Iuſtini Rom. Imp. mors. | Tib. Conſtantinus. | Mauritius 584. Ro. Imp. | Focas Ro. Im. | Eraclius. | Garioualda Rex Boiariæ.

Deinde

Deinde ut opes firmaret ſuas, Longobardorum proceres affinitate ſibi iungit:
Euinus dux. dat in matrimonium Euino duci Tridentino filiam, alteram Theodolindam
nomine (mulie bris ſexus unicum decus, ad quam Diui Gregorij Magni ex-
Autharius rex Longobardorum qui & Autarius. tant Epiſtolæ) Vthario Regi Longobardorum deſpondet. Qui fama ſpon-
ſæ motus in aulam ſoceri cum paucis incognitus uenit: uiſa ſponſa, nemini a-
gnitus, rurſus abiuit. Theſſalonus domo apud Hyldebertum exulauit. Qui ubi
adoleuit, Argentorati (Straſſoburgium eſt) copias cogit, cum exercitu in Sue-
Landfrid. Vncelen. uiã uenit, ubi Landofredum rebus deturbat, Vncilenumq; Sueuis imponit. In-
de in Boianã proficiſcitur, Garioualdam ſuperat, Theſſalonum reſtituit, Boia-
riæq; præficit, qui ſe ducem non regem nuncuparet. Theodelinda filia Gario-
Guntholdus. ualdæ Regis Boiorum, cum fratre Guntholdo in Italiam fuga elabitur, in agro
Veronenſi honorificè, non uulgari gaudio ab Vthario excipiuntur. Vtharius
continuo Theodelindam uxorem ducit, & legatos cum mandatis ad Goto-
ramnum, & Hyldebertum Reges Francorum mittit, pacem & fœdus poſtulabãt
perpetuo. Nihil enim utilius concordia, & ſocietate, & Longobardis & etiam
Francis, quo tuti forent, eſſe aſſeuerabant: utramq; gentem ex Germania ori-
Vtharij mors undam inter hoſtes ſuos habitare. Interim Vtharius Rex Ticini moritur. Hi-
ſce temporibus nempe anno Chriſti D X C I. Diuus Gregorius Pontifex,
non Romanorum (ut ipſe inquit Ioanni patricio conſuli) factus eſt, ſed Lon-
gobardorum. Et tum Sclauorum gens, quæ & Venedorum ex Germania
Magna oriunda, tranſgreſſa Danubium, irruit in Illyricum, quemadmodum
Iouius Illyrica præfectus. ſcribit Diuus Gregorius ad Iouium Illyrici præfectum, Maurítij Auguſti anno
ſeptimo, quemadmodum & Epiſcopis Illyrici ſcribit Diuus Gregorius, præ-
cipit, ut edicto Auguſtali obediant, Epiſcopos ab hoſtibus pulſos paſcant. De
calamitatibus horum temporum, quas Illyrici à Venedis, Itali à Longobardis
Germaniæ nationibus perpeſſi ſunt, uerba D. Gregorij huc transferre placuit.
Mulieres cum uiris ad inſulas confugere, Longobardorum ſæuitiem decli-
nantes. Ipſe Gregorius Epiſcopatus alio transfert ob Longobardos. Lon-
gobardi deſtituti Rege, ad tutelam muliebrem confugiunt. Ad Reginam (tan-
ta indoles in Theodelinda erat) frequentes conueniunt. Quod felix, fauſtum,
proſperumq; ſit (inquiunt) Longobardis, & tibi Theodelinda, ſalutem, for-
tunam, coniuges, liberos omnium noſtrum tuæ fidei tradimus, atq; commi-
timus. Tu pro tua ſumma ſapientia, principem cõopta, qui tuus coniunx, no-
Agilulphus. ſter uero Rex ſit. Theodelinda ex omnibus Agilulphum ducem Taurino-
rum cognatum Vtharij abſentem delegit: ipſumq; nihil tale ſperantem acceꝛ-
ſit. Venerabundum ſibi apparentem, thalami ſimul, & regni conſortem nun-
Euinus dux. cupat: inde nuptiæ regio apparatu Mediolani fiunt. Euinus dux Tridentinus,
cuius uxor ſoror Theodelindæ erat, in Germaniam, & Gallias ad Gutoranum,
& Hyldebertum Reges legatus iuit: fœdus perpetuum cum Francis ictum eſt.
Fuit ſane Theodelinda egregia, & perliberali facie, ſingulariſq; prudentiæ, &
raræ pietatis in Chriſtum, ultra captum muliebrem, fœmina: ſicuti in Epiſto-
lis, quas ad eam dedit Diuus Gregorius Magnus, Pont. Max. lego. Ipſa gentis
ferociſſimæ animos, bonis artibus inflexit, atq; armorum diſſuetudinem miti-
gauit. Et ut religionem noſtram reciperent, cũm Romanis Imperatoribus fœdus
facerent, pacem depoſitis armis ſeruarent, ſua prudentia, atq; uirtutibus per-
ſuaſit.

ſuaſit. Omnium gentium annalibus eam notiſsimam eſſe uideo. Guntholdus frater Theodelindæ, filius Garioualdæ Regis Boiorum, ducatu Aſtenſi à ſororis marito donatur. Haud ita longo poſt tempore eius filij, nepotes, pronepotes, quemadmodum paucis referam, potiti ſunt Italia, & regno Longobardorum. At Theſſalonus Boiorum Regulus, iuſſu & mandato Hyldeberti Regis Francorum, & Germaniæ contra Venedos ab Orientis ora Boijs conterminos, arma mouet: Venedos ſuperat, perdomitat: cum ingenti captiuorum numero, præda maxima, uictor reuertitur. Sed Venedis rurſus, ubi Theſſalonus domum redijt, Boiorum, ac Francorum iugum detrectantibus, duo milla Boiorum in regionem Venedorum armati proficiſcuntur. Interuenit Cacanus Rex Venedorum, Boij circumuenti, omnes trucidati ſunt, ne nuncio quidem cladis ſuperſtite. Hoc quoq; tempore, ſicuti S. Gregorius Epiſcopis Hiſtriæ ſcribit, inuaſere Hiſtriam Venedi. Paucis poſt diebus Theſſalonus moritur, anno ab orbe reſtituto Quingenteſimo, nonageſimo octauo. Qua deniq; tempeſtate Hyldebertus Rex Francorum cum uxore Fæliba perijt. Brunylda mater Hyldeberti cum nepotibus Theodoperto, & Theoderico auito, paternoq; regno Francorum potitur. Theodericus Aurelianos, Burgundionas, Eliſatium poſſedit: cætera Theodoperto euenere. Diuerſa ingenia his fratribus fuere: hic clemens, religionis, pietatis & bonorum cultor: alter ſæuus, truculentus, ſtupris, ganeiſq; deditus. Ad hoſce D. Gregorius Magnus, Reges, literas commendaticias dedit Auguſtino, Ioanni, Laurentio, Iuſto, Honorio, Mellito Epiſcopis, quos ad Anglios in Britanniam legauit, ut interpretarentur Philoſophiam Chriſtianam. Abares, Hunni, Venedi gentes uicinæ, latrocinijs uictum quæritantes. Vbi audiuere de morte principum ſuperiorum, uicinos ſibi, Boios, Turogos, Francos, Longobardos incurſare cæperunt. Hunni Turogos & Francos: Abares, qui & Auares forum Iulij Longobardorum Ducatum: Venedi Boios ſibi armis depoſcunt. Cum Hunnis in confinio antiquæ Franciæ, & Turogorum, uaria fortuna depugnant Theodopertus, & Theodericus Reges Francorum. Horum auia Brunylda (illata acceptaq; utrinq; clade) pacem ab Hunnis emit. Abares Venetiarum fines inuadunt: Sigulphum ducem cum copijs cædunt, Forum Iulij obſident. Rhomylda uxor Sigulphi, capta amore Cacani, pacta eſt nuptias, Forum Iulij Abaribus prodit. Hoſtes urbem incendunt, infantes, impuberes, & mulieres captiuos in Pannoniam ſuperiorem abducunt, uiros trucidant. Rhomylda quoq; cum liberis abacta eſt. Non amplius una nocte Regis Auarum potita eſt. In campo eam Cacanus palo confixit, quæ patriam, liberos, coniugem prodidit: haud alio (inquit) digna eſt marito. Eius duæ filiæ Appa, & Gæla, longè matri diſsimiles, pudicitiæ conſuluere, crudæ carnis fœtore, quæ faſcia pectorali mamillas cohibente, à uirginibus ob caſtitatem ſeruandam poſitâ, calore computruerant. Barbari natura fœtere ita Longobardorum mulieres opinati, intactas reliquere. Ipſæ uenditæ Boijs, & Sueuis poſtea ſunt. Appa Sueuorum, Gæla Boiorum Regulo nupſit. Venedi fines Boiorum incurſant, Garioualdam filium Theſſaloni in Agunto ſuperant, terga uertere cogunt. Inde Noricum præda, ferro, flamma depopulantur. Garioualda collectis rurſus uiribus, Venedos prœda onuſtos, abire contendentes, adgreditur. Prœdam omnem

Guntholdus dux Aſtenſis fit.

Theſſalonus.

Venedi uicti à Boijs.

Cacanus.

Theſſalonus moritur. 598.

Hyldebertus Rex Franc.

Fæliba regina Franc.

Brunylda.

Theodoricus Rex.

Theodopertus.

Brunylda ab Auaris pacem emit.

Sigulphus.

Rhomylda.

Rhomyldæ ſupplicium.

Appa. Gæla.

Caſtitatis exemplum inſigne.

Garioualda ſuperatur.

recuperat,

recuperat, Venedos Norico exterminat, Ipſi Hiſtriam, occiſis Romanis militibus, occupant. De Agunto plura ſuperius in ſecundo uolumine adduxi. Vrbs eſt Norici, ſecundum Antonini itinerarium: abeſt ab Aquileia nonaginta millia paſſuum: à Iulio Carnico ſexaginta. Quidam in confinio Stiriorum, Charinorumq́ꝫ fuiſſe, haud procul à Mura, Drauoq́ꝫ autumant. Ego amplius quærendum cenſeo. Hoc pro uero conſtat, Muram, & Drauum apud ueteres diſterminaſſe Boios, & Venedos, præter uetera inſtrumenta teſtes ſunt duæ Vrbes, Græcia Boiorum, & Græcia Venedorum: hæc in Drauiripa cubat, Venedorum terminum declarat: illa caput Stiriæ eſt, Boiorum limitem ualet, Mura eam alluit. Græcia diminutè, at integrè Grænicia, Boio ſermone limitem, terminum, & confinium ſignificat. Ganoualda Gælam ſuperiorem connubio ſibi iunxit, Boiariæ regnum per manus tradidit filio Theodoni quarto. Theodone procreati ſunt, ſecundi Theodopertus, & Theſſalonus: hic Noricos, ille Vindeliciam, & Nariſcos poſſedit. Sub his Boiorum præſidibus, Maximi Boiorum Pontifices, & Archimyſtæ (quos Archiepiſcopos Laureacenſes nominant) fuere Erchinofridus, & Odacer. Minores Epiſcopi uero Iuuauenſium Vitalis uir eruditus, admodum populo acceptus, & Anzologus, qui & Monachorum gregem aluerunt Saleburgij. Reginoburgenſium oues pauere Veliſpholægus, & D. Haimeranus. Sabonæ populus Diuus Conſtantius, & Præconius docuerunt. Heraclius tum, occiſo Foca Conſtantinopoli Romanum ſuſceperat Imperium: Perſas, qui Syriam, Paleſtinam, Hieroſolyma cæperant, & diripuerant, uarijs prælijs uicit, fudit, deleuit: ducibus omnibus Perſarum cum militibus cæſis. Nouiſsimo prælio Coſroës Rex ſuperatus, infinita multitudo Perſarum interempta, pugnæ dies adhuc nobis celebris eſt. Fugientem Coſroën Heraclius Auguſtus perſecutus, Euphratem, Tigrim, in intima Perſidis uictor penetrauit: in urbes, templa, homines iuxta, à Romano ſæuitum eſt exercitu. Coſroës deſperatis rebus, ad Creſiphontem aufugit, ubi à Siroë filio interfectus eſt, quod pater Medarſem minorem natu ſucceſſorem declarauerat. Siroës patrato parricidio, primus de morte patris, & fratris ad principem Romanum ſcribit. Poſtulanti Perſæ pax data, limes Romani Imperij flumen Tigris conſtitutus eſt. Sed aliud ex alio malo, Machomethus tum homo uerſipellis, & magicæ fallaciæ non imperitus, in Arabia ortus eſt. Arabes Scenitæ (quos Saracenos dicimus) ob auaritiam Quæſtorum, defraudati ſtipendijs, cum ſuperiore bello contra Perſas egregiè operam nauaſſent, correptis armis à Romano deficiunt Imperio. Machomethus oportunum ſuæ ueſaniæ tempus nactus, rebelli populo ſe ducem præbet, & quo maior foret authoritas, ſe nuncium, & interpretem Dei, cælitus demiſſum ſimulat, legis diuinæ latorem mentitur. Nouam ſuperſtitionem ipſe commentus eſt. Syriam, Damaſcum, Paleſtinam, Ægyptum inuaſit: Aſiam, Africam, & bonam partem Europæ, iſta lues, ignauia principum noſtrorum, labefactauit. Tum paulatim in Oriente, ſicut ante aliquot annos in Occidente, cæperunt deficere prouinciæ, donec patrum
1452. memoria, Romanum in Oriente deletum eſt imperium: expugnata Conſtantinopoli à Turcis, quorum longe, lateq́ꝫ poteſtas omnia adfligit. Iam etiam ad noſtras regiones proteruas, & rapaces manus porrigit. Sub idem tempus Vulgares Germaniæ Magnæ & Sarmatiæ, quæ eſt in Europa, ferociſsimi populi,

tranſito

Marginal notes: Venedi fugantur. Aguntũ urbs Norici. Aquileia. Iulium Carnicum. Terminus inter Boios & Venedos. Bayriſch Grätz. Vuindiſch Grätz. Geruuold qui & Garioualda Gælam uxorem ducit. Theodo. 4. Erchinofridus. Odacer. Vitalis. Anzologus. Vuolfſlaich. D. Conſtantius, Præconius. Heraclius. Rom. Imp. Coſroës Rex Perſarum. Creſiphon. Siroës. Medarſes. Tigris Rom. Imp. limes. Machometh. Arabes Scenitæ. Saraceni. Vulgares ſiue Bulgares.

tranſito Hiſtro, Bathia Rege, Pannoniam inferiorem uſq;, ac Hiſtrum flumen, Moeſiaſq; inuadunt, ac ſubigunt: à quibus nomen illæ regiones adhuc retinent, licet Turcis ſeruiant. Quid non inſana regni libido cogit? In Francia, Gallia, & Germania haud leuius armorum procellæ intonuerunt. Theodericus, & Theodopertus Reges Francorum contra Lutharium, filium Hylperici, itidem Regem Francorum, quod illos armis laceſsierat, cum exercitu procedūt. Luthario atroci prælio deuicto, copijs eius trucidatis, & depulſis, regnum Lutharij inuadunt: in deditionem redigunt, Lutheciam Parrhiſiorum occupāt fugato Luthario: & ad modum parua portione Regni, circa Oceanum Gallicum eidem relicta, pacis leges, quæ uictoribus libuere, dicūt. Inde Aquitanos, Vaſconaſq; uaſtant. Brunylda mulier aſtuta auia Theodoperti, & Theodorici, ob ſcelera, ſtupraq; ex regno Theodoperti pellitur, ipſa ad Theodoricum aufugit. Lutharius fide fracta regnū Theoderici inuadit, Aureliam obſidet. Theodericus obſeſsis auxilio uenit, Lutharium in fugam uertit. Beritholdus dux, præfectus aulæ Theoderici (quem Maroſalicum, hoc eſt, Maiorem domus nuncupant) dum audacius hoſti congreditur, occubuit. Prothadius quidam ope Brunhyldæ Reginæ (cum qua ſtupri conſuetudinem habere conſueuit) Beritholdo ſufficitur, prætorioq; præfectus eſt. Fraude horum non diu Regum concordia manſit. Theodopertus, & Lutharius cum infeſtis ſignis conueniſſent, armis abiectis, exoſi ciuile bellum, pacem, & fœdus ineunt. Theodericus deinde in Theodopertum fratrem ſuaſu auię Brunhyldæ, & Prothadij caſtra mouet. Nec ſegnius Theodopertus ſua defenſurus, arma induit. Cumq; pugnaturi fratres haud procul diſtarent, utriuſq; exercitus militibus, ducibus huiuſmodi parricidiale bellum abominantibus, de concordia nuncijs ultro citroq; miſsis, actum eſt. Soli Prothadio pugnare ac manus conſerere placebat. Quo circa facto à militibus impetu, authore Vnzelino duce Sueuorum, ſub papilione Regis Theoderici trucidatur. Deinde nemine refragāte, fratres reconciliati domos abeunt. Diuus tum Columbanus flagicia Brunhyldæ, & Theoderici redarguit, ac ipſos grauiter increpat: & ut reſipiſcant admonet, obſecrat. Sed quem Deus neglexit, nemo ad ſanitatem reducet. Columbanus à Brunhylda regno Theoderici exigitur. Ipſe ad Lutharium, inde Theodopertum Regem fuga euaſit. Reliquit Luxouij (cœnobium eſt à Segiberto rege conditum) Diuum Euſtaſium. Theodopertus honorificè Columbanū cum ſocijs Romarico, Gallo, & Leodegario excepit: ipſis in regno ſuo, quamcunq; optant ſedem, offert. Columbanus Brigantini lacus oram delegit, Vrbs nunc Diui Galli. Pax fratrum rurſus interturbatur. Brūhylda mulier flagicioſa, ſe haud aliter pro libidine dominari poſſe arbitrabatur, niſi nepotes diſcordes eſſent. Auiæ ſuaſu Theodericus fratri bellum indicit. Vncilenum Ducem Sueuum ob mortē Prothadij capit, ducatu, amputato pede, mouet. Theodopertus Sequanos, Turonos, Campaniam, Eliſatium occupat. Sueui iuſſu eius, ducibus Cambolino, & Herpino Auenticum expugnant. Vltra Iuram montem Burgundiæ omnia ferro, flamma deuaſtant. Victores cum magna præda domos reuertuntur. Columbanus & focij Moguntiacum concedunt, expectaturi euentū Martis: ibi pro Theodoperto deprecari Chriſtum Optimum Maximū non ceſſant. Theodericus inde cum exercitu, hoſtili animo, fines Theodoperti ingreditur. Auia, quam prohibere deceret, claſsicum canente, in agro Tullenſi fratres con-

Bathia Rex. Theodericus. Theodopertus. Lutharius. Beritholdus. Prothadius. Prothadius occiditur. D. Columbanus. Romaricus. Gallus. Leodegarius. Brigantinus lacus. San-gallen. Vncilan dux catu priuatur Cambolinus. Herpinus. Auenticum.

fligunt. Cæſis utrinque multis, Theodopertus uictus, Agrippinenſem Coloni-
Leuniſius Epiſcopus. am aufugit. Theodoricus cohortante Leuniſio Epiſcopo Mogontino inſequi-
tur fratrem. Theodopertus reſtauratis copijs, Tulbiaci Theodorico occurrit.
Sed iterum uictus Agrippinam contendit. Veſtigijs hæret uictor: Coloniam
Agrippinenſem capit: theſauros Theodoperti occupat: filium fratris infantem
trucidat. Theodopertus à fratre Theodorico in uincula coniectus, ad Auiam
miſſus eſt. Cabillone (urbs eſt Burgundiæ) ab auia, ſicuti Monachus tondetur,
Theodoberti mors. paucis poſt diebus ab eadem crudeliter necatur. Columbanus ad Theodelin-
D. Gallus. dam Reginam in Italiam abit: relicto in Sueuia Diuo Gallo, febri tum laboran-
te. Theodoricus dum Mediomatricum Vrbem ingreditur, de cælo fulmine
Theodoricus fulmine tactus perijt. tactus interijt. Brunhylda Segibertum filium Theodorici ex concubina prone-
potem ſuum Regem ſalutat. Diuus Euſtaſius Antiſtes Luxonij, & niſi fallor
Segibertus Rex. Pontifex Mediomatricum, legatus à Luthario Rege ad Boiorum Regulos pro-
ficiſcitur, quibus imperium mulieris ſceleratæ diſplicebat. Euſtaſius à ducibus
Chemſee. perhumaniter exceptus eſt. Eius monitu Theſſalonus in lacu Chimino Nori-
corum maximo, duo templa ſacratis uiris, & fœminis condidit: quinque millibus
paſſuum diſtant. Hanc ob rem (ſicut in diplomate Imperatoris Arionulphi Cæ-
ſaris Auguſti legi) huius collegij myſtæ Mediomatricum, Luxouijque Antiſtiti,
dicto audientes fuerunt. Ipſe Arionulphus Theodomaro primo Iuuauenſium
Pontifici, demum addixit, & Luxouium Mediomatricum Epiſcopo, quo ipſi
ſatisfaceret, reddidit. Primo eius contubernij monachi, Diui Benedicti cæremo-
nias ſectabantur. Poſt quingentos annos Aurelij Auguſtini inſtituta presbyte-
Lutharius. ri cœperunt. Lutharius qui ſolus de Germano Regum Franciæ ſanguine ſuper-
ſtes erat (inuitantibus principibus Auſtriæ Pipino, Arionulpho, & Boiorum
Regulis, quibus Brunhylda ob crimina inuiſa erat) contractis copijs, in Germa-
niam proficiſcitur. Brunhylda & Segibertus dum repugnare conantur, VVor-
maciæque ſe munire contendunt, ab omnibus deſerti, uiui in Lutharij poteſta-
Segibertus occiditur. tem deuenere. Segibertus una cum quinque fratribus interemptus eſt. Brunhyl-
Brunhyldæ interitus. da indomitorum equorum caudis alligata, interijt. Germania, & Gallia, quod
Imperium Francorum nominabant, poſt quinquaginta ſex amplius annos rur-
Lutharius leges Boiorum emendauit. ſus ad unum redijt. Lutharius ueteres Boiorum leges emendauit: nouas Sue-
uis tulit, quas in Bibliothecis legi noſtris. Agreſtinus diſcipulus ſuperioris Eu-
Agreſtinus. ſtaſij Boios adit, ſacras literas in Boiaria docuit. Conuentus ſacerdotum coacti
ſunt, àduerſus Columbani, & Galli nouas cæremonias, quibus populum, Chri-
ſti ſanguine redemptum, liberatumque, in ſeruitutem redigere, atque onerare, con-
Atholdus. tra maiorum inſtituta conarentur. Eadem tempeſtate Atholdus nepos Gario-
ualdæ Regis Boiorum, filius Theodolindæ, & Agilulphi decimo regni anno à
ſuis Italia pulſus, ad Regulos Boiorum migrauit: à quibus perbenignè receptus,
honorificè per Boiariam deductus eſt. Alij referunt, eundem Græci legati ue-
neficio deſipuiſſe, nonnulloſque principum interemiſſe, à quibus ueneno ſubla-
Heroldus. tum eſſe tradunt. Heroldus maritus ſororis eius in regno Longobardorum ſuc-
Gundopyrga cedit annos ſeptem. Vxor huius ſoror Atholdi Gundopyrga, filia Theodolin-
dæ, neptis Gariouldæ Regis Boiorum fuit, cui etiam, quemadmodum matri,
Rotharius. marito mortuo, poteſtas facta eſt à Longobardis coniugis, & regis cóoptandi.
Ratholdus. Ipſa delegit Rotharium, qui filium Ratholdum hæredem Italiæ reliquit. Hic ob-

ſtuprum

ſtuprum interfectus, ſucceſſorem habuit in regno Longobardorum, & Italiæ Heriobertum ex Boiaria oriundum, filium Guntholdi Ducis Boiorum. In Francia quoqꝫ Lutharius rex eodē tempore mortuus eſt, año Chriſti D C XXXI. Duos reliquit filios. Dagobertus relicta Aquitania ſola fratri ſuo Heriberto, alia omnia poſſedit. Illam quoqꝫ (cum tertio regni anno frater obijſſet) recepit. Initio imperij Dagobertus familiariter uſus Diuo Arionulpho Epiſcopo Mediomatricum, & Diuo Huniperto Agrippinenſi Archymiſta. Pipinus uir prudentiſsimus, filius Carolomanni, Dux Brabantiæ, præfectus erat prætorio. Atqꝫ dū hiſce Dagobertus obtemperat, optimum ſanè egit principem. Poſtea (uti mobiles ſunt, & ſibi ſæpe aduerſæ Regum uoluntates) ſpreto illorum conſilio, quo libido impulit, præceps abiuit: ſtupris, & adulterijs, inceſtuqꝫ infamis extitit. Ipſe leges Boiorum correxit, legem Salicam perfecit. Samo Rex Venedorum (qui ad Draui, Sauiqꝫ fontes adhuc habitant, ruri adhuc Veneda lingua in uſu eſt, Boius ſermo in urbibus, & Caſtellis inualuit) negociatores Dagoberti Regis Neorhoma uenientes ſpoliat, interficit. Reguli Boiorum iuſſu Regis, tribus exercitibus Venedorum regionem inuadunt: in obſequium, & ditionem redigūt. Venedos quoqꝫ ſub iugum religionis Chriſtianæ mittunt. Venedis tum ab Aquilone, Boijs uero ab Orientis ora confines erant Hunni. Atqꝫ hij paucis poſt diebus in Venedos grauiter incurſantes agitant. Borutho dux Venedus, ad Boiorum rectores legatos auxilium poſtulatum ire iubet. Nec mora, Boij Venedis auxilio ueniunt, armati in Hunnos ruunt, eos uincunt, pellunt: hocqꝫ beneficio Venedos, & confines eorum Regibus Francorum deuotiſsimos reddunt, obſides ipſis imperant, inter quos filius Boruthonis Caraſtus, & Chitomarus nepos eius in Boiariam ducti: ibiqꝫ cæleſtem Philoſophiam more Chriſtiano diſcunt. Dagobertus poſt hæc Rex Francorum moritur. Filij eius Ludouicus, & Segibertus Francorum Imperium partiuntur. Segibertus Galliam Beligicam utramqꝫ, & Germanias: Cætera Occidentem uerſus Ludouicus cum matre Mathylda poſſedit. Pipinus tum ſenior filius Carolomanni deceſsit. Grimoldus Pipini filius magiſtratum, & authoritatem patris apud Segibertum obtinet: hic in paucis diebus moritur: relicto filio Dagoberto: Quem cum Grimoldus aulæ præfectus regnū adfectans, more ſacerdotum tonderi, ac ſacris initiari iuſsiſſet, ad Scotoſqꝫ relegaſſet, Franci arma corripiunt, Grimoldum in uincula conijciunt, Lutheciam Parhiſiorum Ludouico ſecundo deportant: ubi in carcere perijt. Ludouicus Auſtriam, Germaniamqꝫ recipit. Angiſus filius Diui Arionulphi, præfectus limitis Antoripenſis, Beggam ſororem Grimoldi ſuperioris, filiam Pipini, ſororem itidem Diuæ Ganodrudæ, uxorem ducit, aulæqꝫ Orientali præficitur, & ducatu Brabantino à rege donatur. Vna cum Dagoberto Maieſtas Imperij Francorum collapſa corruit. Præfecti prætorio (quos Germani Maroſalicos, id eſt Maiores domus & aulæ, & duces Francorum nuncupant) Rempublicam trahere, rapere, lacerare, atqꝫ omnem potentiam in ſe transferre: omnia munia Imperij obire cæperunt. Reges ocio torpeſcere, inane nomen Regis ferre: ſe abdere à conſpectu uulgi, ſalutantiumqꝫ, tanqꝫ ſacra: uoluptati operam dare, omnem ætatem ſilentio, & uenationibus tranſigere: Neminem admittere; neminem audi e; nihil cognoſcere conſueuerunt. Omne negocium

Heriobertus. Guntholdus dux Boiorum. 631.
Luthary mors.
Dagobertus. Heribertus.
D. Arionulphus.
D. Hunipertus.
Pipinus.
Lex Salica.
Samo Rex.
Venedi ad fidem Chriſti conuerſi.
Borutho dux.
Caraſtus.
Chitomarus.
Ludouicus. Segibertus.
Pipini mors.
Grimoldus Pipini filius.
Dagobertus filius Segiberti Regis.
Grimoldus in carcere moritur.
Angiſus.
Maieſtas Imp. Francorum quādo labi cæperit.
Marſchalci.
Maiores domus.
Regis Franc. inane nomen quando.

domi, foriſq; in aulæ præfectos relegare, fas, regiumq; ducebatur. Polluí Regem conſpectu ſupplicis, perſuaſum erat. Pertulere centum fermè annos huiuſmodi ignauiam, ſocordiamq; principum Galliæ, Germaniæq; populi.

Teſſalonus 2. moritur 650. Theodo, 5. Grimoldus. Theodopertus 3.

Inter hæc Theſſalonus ſecundus fato concedit, anno Chriſti ſexcenteſimo quinquageſimo. Tres eius filij Theodo quintus, Grimoldus, & Theodopertus tertius Boiariam in treis partes diuidunt. Theodo Reginoburgium, Nariſcos, Vindeliciam ſortitus eſt. Grimoldus Bathauiam, Laureacum, Iuuauiam, Vtinum, Noricum Ripenſe, & contigua loca accepit. Ea pars Norici, quæ inter Oenum, & Atheſim amnes in montibus cubat, Theodoperto euenit. Theodo Reginoburgij frequens uerſabatur.

Vta filia Theodonis uitiata à Segiboto. D. Haimeranus.

Erat ei filia Vta nomine. Hæc à Segiboto quodam decurione equeſtri compreſſa eſt. Aluo intumeſcente, proditur flagitium. Vta Diuum Haimeranum Pontificem Reginoburgenſem (qui tum ſorte fortuna, pietatis ergò, Romam uerſus, ante treis duntaxat dies, Reginoburgio profectus erat) ceu authorem culpæ honeſtiorem, parentem nuncupat.

Landobertus. Helffindorff.

Landobertus frater puellæ, ubi hoc accepit, ſororis ignominia, & ſceleris indignitate commotus, Pontificem apud Helffendorff (pagus eſt in ſuperiore Boiaria, inter Oenum, & Iſaram amnes) conſequitur: iraq; percitus, eundem necquicquàm tantum ſcelus abnuentem, comprehendit, ſocij diffugiunt.

D. Haimerani Martyrium.

Nec mora Landobertus Haimeranum ſupra ſcalas duriter colligat, membratim diſſecat, ſeminecemq; relinquit. Innocentia Pontificis cæleſtibus miraculis patefit.

Proximè. Veringen.

Artus diſſecti à populis undiq; coeuntibus ad Iſaram deuehuntur (quinq; millia paſſuum infra Monachium extat ædicula, huiuſce rei monumentum) ibi nauiculæ impoſiti in Danubium: inde Danubio aduerſo quinquaginta millia paſſuum, Reginoburgium deferuntur. Obuiam certatim effunduntur, Dux Theodo, proceres, & ciues, opulenti, egeni, ſacerdotes, prophani, feminæ, pueri, puellæ, reuerenter ritu ſolenni Pontificis corpus excipiunt: in templo Diui Georgij extra mænia urbis condunt.

Cœnobium D. Haimerani Ratiſponeæ. diſ.catur.

Regulus Theodo, ut inſontis Epiſcopi cædes manifeſta, aliquo piaculo lueretur, ibi ædem perquam amplam ædificat. Diui Benedicti cæremonijs, & monachis dicat. Ingens eò numerus conſecraneorum eiuſdem ritus breui conuolauit, qui bonas arteis, ſacraſq; literas profiteri, interpretariq; cœperunt. Cœtus hic ſtudia æmulantium poſthæc celebres fuere, ad proauorum uſq; memoriam.

S. Erhardus. S. Hyldolphus.

Illic tum literis inſtituti ſunt Diuus Arionardus, & D. Hyldolphus frater eius, genere Norici: ille Reginoburgenſis, hic Treuerenſis Archymiſtes poſtea fuit. Diuus Haimeranus ſuo templo celebre apud poſteros nomen fecit.

Apollonius primus Abbas ad D. Haimeranum. Mauſolea ueterа ducũ Boiariæ. Vhicterbus Epiſcopus.

Primus Antiſtes Apollonius fuit. Mauſolea ibidem Principum, Regum, & Imperatorum Boiariæ adhuc oſtenduntur. Boios enim duces cum uxoribus in eo Cænobio fere uſq; ad Fridericum primum condi ſolitos reperio. Seruatur ibi libellus, in quo Epiſcopus hortatur amicum ad pietatem: adeò uetuſtis literarum notis ſcriptus eſt in membranis, ut mihi de integro in literarium piſtrinum redeundum, & elementorum figuræ condiſcendæ fuerint. Ad umbilicum hæc uerba adſcripta ſunt. Scripſi ego ipſe Vhicterbus, quamquàm peccator, Epiſcopus iam ſenex, puto nonagenarius,

narius, aut ſupra, dolentibus membris, & caliginantibus oculis: hoc non quaſi potens, ſed pro ſtudio charitatis, quam circa te habeo. Quia uolebam dum ſeculi dignitatem regis, uitam æternam nunq; perdas. Pax tibi, & uita à domino augeatur, Amen, & fiat, fiat. Tertio anno regnante Pipino filio Carli, rege Francorum, in menſe Iunio, in diebus decem ſcripſi hunc libellum, hoc eſt anno DCC LIIII à natiuitate Chriſti, ſeptima indictione. 744. Hunc ego Vhicterbum, in carminibus, quæ ſub Ludouico pio Auguſto, filio Caroli, de Epiſcopis Boiariæ ſcripta extant in eodem Monaſterio, Pontificem Reginoburgenſem fuiſſe reperio: cui à D. Bonifacio, & Vtilone Boiorum Regulo ſuffectus ſit Gæoualda. Theodo Vtam filiam in Italiam relegat. Landobertus profugus apud Abares in Hunnia, atq; Pannonia obijt. Soboles omnis à ducatu, & faſtigio Boiariæ deturbata eſt, in ordinemq; equeſtrem redacta. Diuus Haimeranus Pictauia Noricorum urbe, cuius Hieronymus meminit, oriundus fuit, quæ Colonia quondam Romanorum inſignis, tum municipium Boiariæ erat: nunc in uillas abijt. Eius principes, Boiorum quondam clariſsimi, Variopagum Vindeliciæ inferioris Monaſterium, proximè arcem ſuam Neoburgium in ripa Oeni amnis, condidere: ubi ſepulti ſunt. Archimyſtes Laureacenſis ſub his rectoribus Boiorum fuit Bruno. Reginoburgenſes Epiſcopi Erhardus, & Albertus. Salisburgenſes cęleſti doctrina pauerunt Sauolus, & Ezius. Sabonenſes Vrſus, & Pigentius. In Italia Ratholdo Rege, Pronepote Garioualdæ Regis Boiorum, mortuo, Heribertus filius Guntholdi ducis Boiorum, & Aſtæ, nepos Garioualdæ Regis Boiorum, Rex ſtatuitur, cum impleſſet poteſtatis annos nouem, deceſsit. Duo filios regni hæredes reliquit Bertharicū, & Godopertum: Berthari cus Mediolani, Godopertus Ticini habitauit. Continuo aulici mures cæpere diſcordias ſerere inter fratres. Godopertus Grimoldo duci Beneuentano ſororem connubio iungit: & uirum rei bellicæ perquàm peritum, nec minus domi callidum, in auxilium contra fratrem acceriit. Grimoldus ubi cum copijs Ticinum receptus eſt, arma in Godopertum uertit, ipſum cædit. Filius Godoperti adhuc infans Reginopertus clam periculo ſublatus, clam educatus eſt. Berthaticus ubi de nece fratris accepit, cum annum unum, menſes treis regnaſſet, fuga ſalutem quæſiuit: apud Hunnos, & Abares, deinde Francos exulauit. Tota Italia ad Grimoldum defecit. Soli Aſtenſes ob beneficia aui Guntholdi Berthatico fidem ſeruarunt: nec Grimoldum receperunt. Qui ubi nouem regnauit annos, medicis male uenam ſecantibus, interijt. Berthaticus de morte eius certior factus, in Italiam redit, magno ubiq; gaudio recipitur: Italiaq; tota, interfecto Garioualda filio Grimoldi, Berthatico ſponte ſubditur. Verum Alagiſus dux Tridentinus, cum præfectum Boiorum (Graphionem nominamus) qui Piſonium, & cætera caſtella Atheſinæ uallis pro prætore adminiſtrabat, tumultuoſo pręlio ſuperaſſet, regi ſuo rebellat. Cumq; ſacerdotem regijs armis indutum, quem Regem eſſe putarat, pugna occidiſſet, & ſpoliatum galea, caluicies ſacerdotem fuiſſe proderet, uotum concepit, atq; nuncupauit: ſi uictoria potiretur, ſalacibus myſtis fibulam ſe impoſiturum: genitalibuſq; ſacerdotum puteum oppleturum. Sed uoti non compos, pænas dedit. Berthatico genitus Hunnibertus, infantem Litopertum auiti regni ſucceſſorem habuit: cui

Geoualda Epiſcopus.

Varenpach Benedictinæ Regulæ Monaſterium.

Neoburgium

Bruno Epiſcopus. Laureacenſis.

Erhardus.

Albertus.

Sauolus.

Ezilus.

Vrſus.

Pigentius.

Duo pro Duꝯ antiquè dixit.

Ratholdus.

Rex moritur

Heribertus filius. Guntholdi.

Bertharicus.

Godobertus.

Grimoldus dux Beneuentanus.

Godopertus occiditur.

Reginopertus.

Grimoldus moritur.

Garioualda filius.

Grimoldi occiditur.

Alagiſus dux Tridentinus.

Hunibertus.

Litopertus.

uirum prudentem Landoprandum tutorem teſtamento dedit. Sed regni cupiditas diuina, humanaq; iura iuxta contemnit. Reginopertus filius Godoperti ſuperioris, in patruelem arma ſumit: Landoprandum pugna uictum Italia pellit: Litopertum uiuum capit, eodemq; anno mox inuitam exhalat animam. Henbertus filius Reginoperti, Litopertum puerum patruelem ſuum in balneo extinguit, regnum occupat. Landoprandus cum filio Litoperto per Curiam Vrbem Rhetiarum, ad Theodopertum Regulum Boiorum in Boiariam ſuga elabitur: ibiq; nouem annos extorris lare, patria fuit. Decimo anno Theodopertus rector Boiorum, Landoprandum cum filio, ui & armis in Italiam reducit. Henbertus, dum fuga ſibi conſulere conatur, in lacu Lario ſubmerſus eſt. Landoprandus Rex à Longobardis creatur, hæredem regni reliquit Litoprandum filium, qui Guthrudam filiam Theodoperti ducis Boiorum uxorem ducit. Huc uſq; Boiaria oriundi, annos aliquot, nimirum ſexaginta potiti ſunt Italia, regnoq; Longobardorum: quod ſimul cum uita, dum inuicem id inuident, amiſerunt. In Francia cum Ludouicus ſecundus, Rex Germaniæ, & Galliarum obijſſet, treis reliquit filios, Lutharium, Hyldericum, & Theodericum impuberem. Hyldericus Germanias, Gallias cis Sequanam, Orientem uerſus, Auſtria eſt: cætera quæ Occidentem ſpectant Solem (unde Veſtria dicta) Lutharius poſſedit. Veliphaldus dux Hylderici aulam moderatus eſt. Diuus Landobertus Traiecto Moſæ oriundus, à Theothardo Traiectenſium Pontifice educatus, cum amiciſſimus Hylderico, & in aula magnæ authoritatis eſſet, mortuo Theothardo, Traiectenſibus datus eſt Pontifex. Eticho, qui & Hyldericus filius Litherici, Diuæ Otiliæ pater, ab Hylderico rege, ab eodem cognomen ſortitus, Eliſatio præficitur: uxor eius fuit Berethouinda affinis, & cognata Diui Leodegarij, quem Lutharius Auguſtoduno Epiſcopum dedit. Eburouinum tamen quendam hominem ſceleratiſsimum, flagicioſiſsimum aulæ, & prætorio præfecit: qui multa mala libidine dominandi deſignauit. Obijt Lutharius tertio regni anno. Eburouinus Theodericum fratrem Lutharij, quo licentius ſub puero graſſaretur, Gallis, & Occidentali regno imponit. Celtæ exoſi ſcelera hominis, Eburouinum capiunt, templo captorum includunt, Theodericum à rebus amouent: ad contubernium Monachorum relegant. Hyldericum ex Germania, & Auſtria cum Voliphaldo duce reuocant, in uerba Hylderici iurant. Sed dum Hyldericus uenationi, & rebus leuiuſculis, neglecta Repub. deditus, plæraq; temerè, ac inconſultè agit: & cum tot gentibus, lingua, moribus, inſtitutis inter ſe differentibus imperaret, nulli ſuam legem ſeruat, Magiſtratus pro libidine promiſcuè regionibus præficit, inter uenandum cum liberis, & uxore grauida trucidatur. Theodericus frater eius antea repulſam paſſus, regno reſtituitur. Eburouinus ubi hoc accepit, relictis Monachis, in aulam prorumpit, dignitatem, quam amiſerat, recipit, optimum quemq; grauiter adfligit, & opprimit. Diuum Leodegarium occidit: Leodeſium filium Arnoldi, qui præfectus palatinis ædibus fuerat, fide data interimit. Voliphaldus in Germaniam aufugit. Angiſus tum pater Pipini iunioris occiſus eſt in bello à Venedis. Landopertus Traiecto pulſus Leodium aufugit. Variomundus quidam eius ſacerdotium occupat. Germani, regibus abſentibus, Pipino filio Angiſi curam & regni poteſtatem, ne quid Reſpublica

detrimenti

Landprand.
Reginopertus filius Godoperti.
Litopertus capitur.
Reginoperti mors.
Litopertus occiditur.
Theodopertus dux Boiorum.
Kumerſee.
Litoprandus Rex Longobardorum.
Guthruda.
Duces Boiorũ q̃ diu Reges Longobardorum fuerint.
Hyldericus Rex Auſtriæ Oſtfrãckreich
Lutharius Rex Veſtriæ, VVeſterfrãckreich.
D. Lampertus Epiſcopus in Maſtrich.
Thiethardus Epiſcopus.
Eticho.
D. Otilia.
Berechſuind.
Eberuuein.
Lutharij mors.
Eberuuein capitur.
Hyldericus qui & Vdalricus dicitur fit Rex.
Vdalricus occiditur.
Leodegarij interitus.
Leodeſius interficitur.
Angiſus occiditur.

detrimenti capiat, permittunt. Erat uxor Pipini Pluthruda filia Grimoldi Reguli Boiorum. Pipinus cum principibus Germaniæ, & Auſtriacis proceribus, arma, caſtraq; in Celtas contra Eburouinum, Barochum, Gilomarum, Bertharium, inuicem quoq; ob aulæ præfecturam decertantes, & contra Theodericum Regem mouet. Victoria penes Auſtriacos fuit. Eburouinus occiſus. Cæteri ſimili fato ſublati ſunt. Theodericus Rex captus eſt à Pipino. Pipinus accepta gaza regia, regi Theoderico pacem dedit: Nodobertum quendam de ſuis aulæ impoſuit. Ipſe in Germaniam reuertitur, Diuum Landopertum Traiecto reſtituit: Radobodum Friſiorum Regem, falſorum numinum cultorem, Gotofridum ducem Sueuorum, qui cum Theoderico ſenſerant, cæſos Otouino, & Arionoldo ducibus copiarum in obſequium redigit. Mortuoq; Theoderico Rege, qui treis filios Ludouicum, Hyldebertum, & Lutharium reliquit, Ludouicum Regem ſtatuit. Bieñio poſt Grimoldus Regulus Boiorum, ſocer Pipini ex hac uita migrat, anno ab orbe ſeruato ſexcenteſimo, nonageſimo quinto. Theodo ſextus filius eius pietatis fama, prudentia domi militiæq; longè lateq; inſignis, regnum Boiariæ obtinet. Vxor ipſius Gliſonotha: filij Theodo ſeptimus, Grimoldus ſecundus, & Hugobertus fuerunt. Atq; hij quatuor Boiariam in quatuor diuiſere partes. Theodo pater Reginoburgium, Boiariam inferiorẽ, Nariſcos ſibi retinuit. Bathauiæ, Iuuauiæ, Vtino, & finitimis locis Hugobertum præfecit: ſuperiori Boiariæ alpibus ſubditæ Grimoldum impoſuit: hic in Fruxinenſi arce habitauit, ubi uillæ, & ueſtigium regiæ, quam Grimolthuſium, id eſt, Grimoldi domum, etiam nunc uocant. Theodo filius Atheſinam uallem ſupra Tridentum, quam Venuſticam nominant, & conterminos fines, partem Theodoperti patrui, qui iam obierat, adminiſtrauit. Hij principes (ut tum erant mores) Diuo Corbiniano familiariter uſi: ab eo legẽ diuinam audire ſoliti ſunt. Præfectus eſt Corbinianus Fruxinenſi templo, quod in arce ducis Grimoldi dedicatum erat. Primus inde Pontifex Fruxinenſium adpellari ſolet. Archimyſtentum Boiorum fuiſſe reperio Theodorum: Laureacenſis eſt Archiepiſcopus. Minores Pontifices, Reginoburgenſium Victoterpus, Saleburgij Flobargiſus, Sabonenſis Maſtulo fuit. In Francia Ludouico Rege quarto poteſtatis anno defuncto, Pipinus fratrem eius Hyldebertũ rebus imponit. Omnis poteſtas penes Pipinum fuit: ille inane nomen Regis titulótenus geſsit. Suſtulit Pipinus ex Pluchruda fœmina nobiliſsima duos filios Drogum & Grimoldum. Drogus eam partem primæ Galliæ Belgicæ, quæ Matrona flumine (ſicut Cæſar ſcribit) à Celtis diuiditur: ubi Catalauni ſunt, & uulgo Campania dicitur, poſſedit. Grimoldus defuncto uita Nordoberto, à patre prætorio præficitur, uir iuſtus, & modeſtus. Vxor eius Theodouinda, filia Radobodi regis Friſiorum peperit Theodoualdam. Drogus tum filius Pipini decedit. Hyldebertus quoq; regnum cum uita finit. Dagobertus filius eius à Pipino Rex creatur: frater huius Daniel ſacris initiatur. Sub idem tempus eodem penitus anno, nẽpe Chriſti ſeptingẽteſimo ſuper octauum, Theodo pater Regulus Boiorum ex hac uita migrauit. Grimoldus eius partẽ occupauit. Anno deinde Chriſti ſeptingenteſimo quartodecimo, dum Grimoldus præfectus palatij ex Gallijs ad ægrotantem patrem Pipinum uiſendum in Germaniam profectus eſt, à Rænario Friſio, cultore Deorum

Pluthruda.
Pipinus.
Eberuuein occiditur.
Radboth.
Gotofridus.
Ludouicus rex eligitur.
Grimoldus dux Boiorum moritur.
695.
Gleiſno:h.
Boiariæ in quatuor partes diuiſio.
Grimoltshauſen.
Venuſtica uallis.
D. Corbinianus Epiſcopus. Friſingenſis.
Theodorus Archiepiſcopus.
Victoterpus Epiſcopus.
Flobargiſus Epiſcopus.
Regum Francorum declinatio.
Drogus.
Grimoldus.
Campania.
Nordobertus
Theodouinda.
Drogi mors.
Dagobertus Rex.
Daniel ſacris initiatur.
Theodo pater moritur.

Grimoldus interficitur. Leodij in templo Diui Landoberti perimitur. Pipinus Grimoldi filium
nepotem ſuum Theodoualdam parenti ſuff.c.t, ac præfectum aulæ in Gal-
lias mittit menſe Aprili. Ipſe eodem anno Decembri uita defungitur: admi-
Pipini mors. niſtrauit Imperium Francorum annos ſeptem, & uiginti. Paucis poſt diebus
nimirum ſubſequenti anno, & Dagobertus Rex obijt. Mortuo itaq; Pipino,
Dagoberti mors. & Dagoberto Rege, Galli Lugdunenſes, qui & Celtæ, & Francigenæ, Theo-
doualdam nepotem Pipini aula exigunt: præficiunt Palatinis ædibus Regino-
Reginofridus Palatinus Franciæ. fridum quendam, Regem declarant Danielem ſacerdotem, mutato q; nomine
Hylpericum nuncupant. Duxerat Pipinus uiuente Pluthruda, & ſecundam
Daniel Rex eligitur. uxorem Albædam. Illa Carolum filium Albædæ nouercali odio proſequeba-
tur, ipſumq; in uincula conieceꝛat. Carolus (quem fortem, & authorem generis
ſui Principes noſtri nuncupant) auxilio Auini carcere liberatur. Ad ipſum pro-
ceres Germaniæ, & Auſtriæ frequentes cōeunt, ad regnum ultro inuitant. Ipſe
principatum, Ducatumq; Francorum, & præfecturam aulæ, & prætorij accipit;
regium nomen recuſat. Hylpericus Rex, Reginofridus palatinæ domus rector,
& Galli, infeſto exercitu ad Moſam amnem procedunt, caſtraq; locant. Ra-
tobodus Rex Friſiorum, & multorum deorum cultor, quem Galli ſibi pecu-
Ratobodus idololatra. nia coniunxerant, altera ex parte Agrippinæ, trans Rhēnum nihil illæſum, in-
tactumq; reliquit menſe Iulio, omnia templa Chriſtianorum diripuit. Lando-
fridus, & Theodoualda Duces Sueuorum, & ipſi Hylperici partium, Carolo
Landofridus. aduerſi fuerunt. Theodoualda Diuum Pirminium Antiſtitem Sueuia extur-
Theodoualda bat, (fauere dicebatur Carolo) Pirminius patrem Monachis Etonem deſignat:
D. Pirminius Eto. & hunc Theodoualda dux ob odium in Carolum, in Vraniam relegat. Pirmi-
nius in Eliſatium, inde ad Boios conceſsit. Carolus, undiq; inſurgentibus bello-
rum procellis, ingentis animi princeps, primo hoſtibus religionis noſtræ Friſijs
occurrit. Sed ſuperatus à Rathobodo, amiſsis multis, in fugam uertitur. Venit
Caroli fuga. tum Diuus Vinofridus, qui & Bonifacius, ex Anglia Traiectum magnum, qui
Vinofridus qui & Bonifacius. Friſiorum regem Rathobodum, ex prelio uictorem reuertentem, alloquitur,
obteſtaturq;, uti clementiam maximam Regum dotem æmuletur: ab innoxio-
rum pauperum uaſtatione, qui nil commeruere, abſtineat: ad amplectendam
ueritatem diuinam quoq; Regem potentiſsimum, atq; ferociſsimum cohor-
tatur. Et inflexerat nonnihil barbari Regis animum, ſed ipſe paucis poſt die-
Rathobodi mors. bus ſubito interijt. Hylpericus, & Reginofridus ubi audiuere Carolum male
pugnaſſe, Arduennam ſyluam tranſgrediuntur: omnia ferro, flamma, præda,
Moguntiacum, Agrippinenſem agrum, regiones Rheno continuas, depopu-
lantur. A Pluthruda uidua Pipini muneribus, ac donis placati Ablauum redeūt.
Interim Carolus collectis reliquijs exercitus ſui, de improuiſo caſtra inuadit, in-
opinatoſq; haud mediocri clade adfecit. Partes inde aperto Marte de ſumma re-
rum confligere ſtatuunt. Nihil utrinq; prætermiſſum, quod ad uictoriam fa-
cere uidebatur. Vinciaci (in agro Cameracenſi uicus eſt) tertiodecimo Calendas
Vinciacum uicus. Aprilis (quæ tum dies ſolis ante Paſchalia erat, & ab auſpicijs Palmarum cogno
minari uulgo ſolet) infeſtis concurritur armis. Victoria penes Carolum
Carolus uictor. fuit. Hylpericus Rex, & Reginofridus fuga ſibi conſuluerunt. Carolus ui-
ctor cum Auſtriacis, & Germanis Agrippinenſem Coloniam intrat, Gazam

parentis

parentis Pipini à nouerca Pluthruda recipit: Lutharium<ꝗ> patruum Hylpericí regium nomen ferre iubet. Hylpericus, & Reginofridus copias redintegrant, Vtonem ducem Aquitaniæ ſocium ad ſe adſciſcunt, coniunctis uiribus, rurſus in agro Cameracenſi caſtrametantur. Carolus cum Auſtriacis, Belgis, Germanis, haud impigre infeſto, intento<ꝗ> exercitu, aduerſus eos procedit, hoſtes inuadit, ſternit, fundit. Hylpericus Rex, Vto dux Aquitaniæ, per Parhiſios, ablata ſecum regia ſupellectili, in Aquitaniam fuga elabuntur. Reginofridus Andegauos petit, ibiq<ꝗ> ſe munit. Carolus, & Germani, & Belgæ hoſtium ueſtigia ſequuntur, omnia ſibi ſubigunt. Andegauos cum Reginofrido ad deditionem cogunt, totam Galliam Lugdunenſem, quam & Celticam uocant (quæ à Sequana fluuio, ad Ligerim Ptolomęo, Plinio uero, & Cæſari ad Garumnam flumen protenditur) recipiunt: hancq<ꝗ> à ſuo uocabulo uictor Carolus, Caroliam, incolas Carolios nuncupari iuſsit: quod diu apud Germanos, Belgaſq<ꝗ> obſeruatum eſt. Milonem Rhemorum Pontificatui præficit, abdicato Rigoberto, qui ſibi aduerſus Reginofridum properanti portas urbis clauſerat. Ob eandem cauſam Eucherium Aurelianenſem Epiſcopum in Hiſpaniam relegat. Deinde legati in Aquitaniam ad Vtonem ducem mittuntur, qui repetant Hylpericum Regem, & regiam Gazam, & gratiam Vtoni, ſi reſipiſcat, faciant. Vto Regem cum Theſauris, legatis reddit: inde ad Carolum Hylpericus deducitur. Inter hæc, anno Chriſti D CC XIX Lutharius Rex obijt: in paucis diebus anno ſequenti, patrui fatum & Hylpericus ſubſequitur. Franci, & Carolus Theodericum quartum filium Dagoberti ſecundi Regem ſalutant.

Vto dux Aquitaniæ. — Gallia Lugdunenſis quæ & Celtica. — Carolia. Caroliȷ. — Milo Epiſcopus. — Eucherius Epiſcopus. — Vto, ab Sigeberto Eudo dictus. — Luthariȷ mors. — Hylperici mors. — Theodericus rex ſalutatur.

Dum hæc in Gallijs geruntur, Boiariæ dux Theodo ſeptimus, Romam reus uoti proficiſcitur: condemnatuſq<ꝗ> à Gregorio ſecundo Pont. Max. domum in Boiariam reuertitur, ex hac uita migrat. Frater eius Grimoldus partem eius ſimul cum uxore Viludruda uſurpat. Diuus Corbinianus tum quoq<ꝗ>, Romam ſupplicandi gratia conceſſerat. Grimoldus ne talem uirum amitteret ab ſe, Maienſibus (colonia Boiorum fuit in ripa Atheſis, ubi nunc Tyrolium & Merania cubant, in uillas abijt quæ nomen retinent) demandat, uti Corbinianum, ſi eò uenerit, (inde enim ipſe oriundus erat) captiuum ad ſe Fruxinum deducant. Redijt Corbinianus Maias, quæ ſibi patria erat, à Magiſtratibus ſtatim Grimoldi detinetur, fideq<ꝗ> data, ad Grimoldum perrexit: qui ipſum paſtorem Fruxinenſem declarauit, ſacramento<ꝗ> adegit, ne inde poſthac, relicto grege, diſcederet. Pontificem regiæ menſæ conuiuam ferè adhibet. Corbinianus nactus tempus oportunum, Grimoldum increpare cæpit, quod uxorem fratris duxiſſet, id eſſe repugnans legi diuinæ. Mulier, ubi iſthæc audiuit, inſidias uitæ Corbiniani tendit. Admonitus Diuus, noctu fuga ſibi conſuluit, in Italiam<ꝗ> ad Litoprandum Regem elapſus eſt. Oritur deinde tumultus in Boiaria, in parteſq<ꝗ> uulgus ignobile ſcinditur. Nepotes Grimoldi, filij Theodoperti, qui ducatu ob impuberem ætatem excluſi erant, iam ex ephœbis exceſſerant. Portionem regni poſtulabant. Pluthruda quo<ꝗ> uidua Pipini in Boiariam, unde oriunda erat, aufugerat, Boioſq<ꝗ> contra Carolum priuignum ſuum in arma concitabat. Grimoldus eo tumultu occiſus eſt: ubi nam, nondum, licet curioſius perſcrutatus fuerim, inueni. Quidam Myſtæ

Theodo 7. dux Boiariæ moritur. — Grimoldus. — D. Corbinianus. — Maiß an der Oſch. — Tyrolium. — Meran. — Corbiniani fuga. — Grimoldi interitus.

Myſtæ & Monachi, non de omnibus loquor, cum ipſi nihil ſapiant, inſtrumenta, ex quibus res geſtæ diſci ſolent, in capſas, ciſtaſq́, non una claue includunt, nec eruditos, neſcio quid (ut ſunt religioſuli) metuentes, uidere, nedum legere ſinunt. Ita horum ſanctulorum ſtoliditate, & ignauia uirtutum monumenta, & hiſtoriæ intercidunt: cum tineis, & blaptis depugnant: ſuis prędijs homines auari, & quaſi malæ fidei poſſeſſores nimis timent. Cauent mortalium ingratiſsimi, atq; ſuperbiſsimi ſummopere, ne in uulgus edatur quorum beneficio ditati fuerint. Grimoldi uxor (reuertor unde euagatus ſum)

Viledruda.

Viledruda cum filijs ad Carolum ducem aufugit, orbitatem ſuam, & indignam uiri cædem deplorat. Conſcij ſceleris cum ſocijs authoritatem Caroli floccifaciunt.

Litoprandus rex Longobardorum.

Litoprandus Rex Longobardorum, cuius uxor ex Boiaria oriunda erat, dum Boij ſe diſcordia debilitant, & ciuilibus armis diſſentiunt, Maias, & cætera Boiariæ caſtella, quæ Atheſis præterfluit, inuadit, atq; in ditionem cogit.

D. Valētinus.

Diuum Valentinum, qui Maijs humatus fuerat, Tridentum transfert. Carolus cum exercitu in Sueuiam proficiſcitur, Theodoualdam ducem Sueuiæ ducatu depellit, Landofridum armis ſibi parere cogit. Pirminium reſtituit, Mediomatricum inſuper templo præfecit.

Eto Epiſcopus Argentoratenſis.

Etonem Argentorati Pontificem conſtituit. Inde perdomitis Sueuis, Boiariam petit.

Hyldolphus frater Erbardi.

Hyldolphum, fratrem Arionardi (qui ex nobiliſsima Boiorum familia orti, literis operam Reginoburgij dederant, ibiq; educati fuerant) Treuerenſi donat templo. Nouercaq; recepta,

Hugobertus dux Boiariæ totius.

Hugobertum Boiariæ toti præfecit. Eius neptem Sueinhyldam uxorem ducit. Extat haud procul Fruxino pagus ab ipſa etiam nunc cognomen ſeruans.

Laute. hofen. Ingolſtat.

Lutherouium uicum, & regiam, Angloſtadium oppidum Nariſcorum, Regibus Francorum addicit Martellus, quo pateat in Boiariam libere, & nemine prohibente tranſitus.

Carolus Martellus.

Ita Carolus Magnus in capitibus meminit, quæ ad legem Salicam addidit.

Albertus. Otger. Vto.

Alberto, Otogerioni, & Vtoni, quos quidam filios Grimoldi fuiſſe ſuſpicantur, Bargiones, & Tigurini, inter Iſaram, & Oenum ſubditi Alpibus traduntur.

Comites à Barge & Tegernſebe dicti.

Landofridus Ehlandus & Valdomarus Comites ab Antorff & Loyſa dicti.

Landofridus, Ehlandus, Valdoramus, fratres, filij Theodoperti, Anthoryphos, loca finitima Iſaræ, & Lyco fluminibus, acceperunt. Hugobertus Regulus Boiorum declaratus (quem etiam Fruxini habitaſſe aiunt) continuo Diuum Corbinianum, diuinæ ſapientiæ profeſſorem ex Italia miſsis legatis acciuit, Fruxiniq; in arce ſua collocauit: ab ipſo aqua ſacra expiatus eſt.

D. Corbiniani mors, & ubi ſepultus ſit.

Obijt diem Fruxini Corbinianus. Et ut teſtamento ſtatuit, Maias patriam iuſſu Hugoberti delatus, ibi humatur: quod oppidum Boiorum adhuc Longobardi tenebant. Ob ignauiam regum, & crebra bella, licentia (uti fit) populum Chriſtianum in Francia inuaſerat. Nihil ſalacius, nihil ſuperbius ſacerdotibus erat: canes & ſcorta alebant, luxu, atq; auaricia perditi. Decimas, & huiuſmodi donaria intercipiebant contra inſtituta maiorum: nil egenis elargiebantur, Eccleſiaſticas opes, bona pauperum ſoli abliguriebant. In concionibus non rem Dei Opt. Max. ſed negocium ſuum agere ſolebant. Quotidie liberis operam dabant, nihilo ſecius ſacrificabant. Sacroſanctam uictimam impuris manibus, pollutiſsima conſcientia contaminabant. Ipſi temperantię, omnibus uirtutibus, maxime caſtitati bellum indixerant. Nec facile, nec tutum erat,

D. Bonifacius

huiuſmodi ulcus tangere, atq; iſthanc lacunam mouere. Diuus Vinofridus uir cum eruditus, tum bonus, ubi huiuſcemodi ſacerdotum cupiditatem, ne-

quiciamq;

quiciamq; inualuiſſe uidet, Romam pergit, rem omnem ad Gregorium ſecundum Pont. Max. defert. Qui Vinofridum, ſanctæ Philoſophiæ magiſtrum, Germaniæ gentibus deſignat, fidemq; hoc diplomate facit. Gregorius ſeruus ſeruorum Dei, Vinofrido religioſo ſacerdoti. Ob pietatem, & ſtudiũ literarum, quæ ab ineunte ætate in te ſita eſſe comperio, docendi Francos, & à malis, falſiſq; ſacerdotibus purgandi prouinciam, noſtro iure, tibi demando. Tu uero non fabulas hominum, nec queſtum tuum, ſed Chriſtum, & ſacras utriuſq; inſtrumenti literas prædicato. Si qua grauiora quàm ut à te ritè, beneq; perfici queant, inciderint, ad me deferto. Datũ Idus Maij, Imperante Domino Pijſsimo Auguſto Leone, à Deo coronato, ãno tertio Imperij eius, indictione ſecũda. Fuit is annus Chriſti authoris noſtri ſeptingenteſimus, undeuiceſimus. Luſtra diducenti patefiet. Tum & Viuilus Archimyſtes Boiorũ templo Laureacẽſi præfectus eſt. Diuus Vinofridus Roma in Franciã tendit, hoſpitio perquàm humaniter Ticini à Litoprando Rege Italiæ excipitur. Per Boiorũ fines incognitus ad Turogos tendit. Inde ad Friſios proficiſcitur, iam enim Rathobodus Rex obierat. Helſones deinde petit, in confinio Saxonum. Vbiq; ſcelera ſacerdotum arguit: delegato ſibi officio gnauiter, & ſtrenuè defungitur. At Vdo dux Aquitaniæ fidẽ frangit, noua molitur, Carolo rebellat. Carolus collecto ingenti Auſtriacorum exercitu, Aquitaniam hoſtili animo petit, ſuperato Ligeri amne, Vdonem terga uertere cogit. Abdiramus Rex Scenitarum (Saracenos nos dicimus, qui paulo ante ex Affrica tranſeuntes, Hiſpanias inuaſerant, Veſſogetarum, & Sueuorum regnum attriuerant) in auxilium ab Vdone accitus cum liberis & coniugibus, quaſi perpetuo in Aquitania habitaturus, cum ualida manu aduenit. Fit fuga Garumnam uſq; flumen, templa direpta incenduntur. Burdegala, alia pleraq; oppida, Pictones expugnati ſunt, Turones obſeſsi. Carolus dux inuictus, fretuſq; Deo immortali, fortiter tantam hoſtium turbam adgreditur, fundit, delet. Cæſa ſunt Saracenorum trecenta octoginta quinq; millia cum Rege. In exercitu noſtro mille duntaxat, ac quingenti deſiderati ſunt. Teſtis eſt Vdo dux in epiſtola, quam ad Gregorium ſecundum Epiſcopum Romanum ſcripſit. Nam Vdo recuperata gratia Caroli, eos quos ſocios ad ſe acciuerat, grauiſsima quoq; ſtrage profligauit. Interim Burgundia rebellat. Carolus continuo cum copijs aduolat, Lugdunum expugnat, Burgundia potitur, eamq; firmis præſidijs munit. Mox Vdonis mors Carolo nunciatur. Carolus Aquitaniam abſq; Marte recipit. Inde claſſe ingenti comparata, contra Friſios multorum numinum cultores arma promouet, fana, lucos hoſtium ſubuertit, extirpat, incendit, interfectis quàm plurimis, cæſo Popone duce Friſiorum, uictorq; redijt. Saraceni rurſus euocati à filijs Vdonis Bæphario, & Hunoldo, & à Mauronto duce prouinciæ in Galliam rege Athima nauibus adpellunt, Auinionem capiunt. Nec mora, Carolus adeſt, Auinionem obſidione claudit, erat intus Rex Athima. Arabes qui adhuc in Hiſpania erant, rege Amoreo obſeſsis auxilio ueniunt, Arelatem capiunt. Carolus euocatis à Litoprando Rege Longobardorum auxiliarijs copijs hoſtes inuadit, quatuor prælijs ſternit, fundit, cum regibus delet. Pauci qui ad naues confugerant, ſæuiente in eos diuinitus ira cæleſti, fractis nauibus in mari ſubmerſi ſunt. Mauruntus dux finibus exactus eſt. Hugobertus quoq; dux Boiorum cum filio Vtilone huic bello interfuit, Caroloq; opẽ tulit.

Receptis

Gregorius 2. Pont. M.

Viuilus Archiepiſcopus Laureacẽſis.

Vdo dux Aquitaniæ Carolo rebellat, a Sigeberto Eudo dicitur.

Saraceni cæduntur. Hæc pleraq; ex Sigeberto.

Popo dux Friſiorum.

Bepharius. Hunoldus. Vuaifrus & Huhaldus: Sigeberto dicti.

Athima rex Saracenorũ.

anno domini. 736.

Maurontus.

Hugobertus dux Boiorũ.

Vtila.

Receptis itaq;, atq; ſubactis Gallijs, Aquitania, Belgis, Celtis, Prouincia Narboneнſi, Sueuis, Boijs perdomitis, Carolus contra Saxonas, alienos à religione noſtra, ad Viſurgim uſq; amnem proceſsit. Vtrinq; magno ardore, nec minore clade depugnatum eſt. Superati tandem Saxones, uectigales facti, tribuere quotannis trecentos equos.

Saxones uicti

Carolus itaq; Dux inuictiſsimus, Imperium Francorum, quod inquietiſsimum acceperat, extinctis ubiq; hoſtibus, tandem pacauit: redijtq; diu optata tranquillitas, & Maieſtas Francorum tot cladibus uaſtata reſurrexit. Vnde Martello ipſi Carolo cognomen inditum eſt, quod lingua Franca, atq; Germana, ſignum eſt blandientis, & à cęde hoſtium deductum.

Carolus cur Martellus dictus.

Ob tam bellorum uehementes, & crebros turbines, ęrarium omnino exhauſtum erat, fiſcus adtenuatus, deficiebant militibus ſtipendia. Carolus opes templorum, ſacramq; pecuniam uſurpauit: ex hac commilitonibus mercedem laborum diſtribuit: (quamobrem ipſum ſacrilegij pęnas apud inferos dependere, Myſtæ ſibi credi poſtulant, quaſi uero non legerimus in uita Diui Egidij (qui tum uixit) illi ſcelera, quæ uel nequaq; ulli mortalium confiteri uoluerit, à Deo condonata eſſe, id, quotannis ſtato die cantant, prædicant, publice, priuatim domi, & in templo ſacrificuli. Eucherius Pontifex Aurelianenſis dignitate motus à Carolo, optimo principi hanc infamiæ notam inurere auſus eſt.) Sed ego ad D. Vinofridum redeo.

Eucherius.

Qui ſtrenuè mandatis defunctus, Romam ad Gregorium Pontificem reuertitur: ab eo pridie Calendarum Decembrium Epiſcopus conſecratur, immutato ueteri nomine, Bonifacius, ueluti bene ominato, & auſpicatiore, adpellatur, & conceptis uerbis authoramento exſignato, ac in corpore Diui Petri impoſito, ita fidem ſuam adſtringit.

D. Bonifacius

In nomine Domini, Deiq;, & ſeruatoris noſtri Ieſu Chriſti, imperante domino Leone à Deo coronato, magno Imperatore, anno ſeptimo poſt Conſulatum eius, ſed & Conſtantini Magni Imperatoris eius filij anno quarto, indictione ſexta, Bonifacius diuino munere Epiſcopus, tibi beate Petre, qui comitum Chriſti extitiſti primarius, Gregorio uices tuas modo gerenti, omnibus ſucceſſoribus tuis promitto, per patrem, & filium, & ſpiritum ſanctum: qui tres, unus natura ſimpliciſsimus Deus eſt, per hoc ſacroſanctum corpus tuum ſpondeo, Germanam Chriſtianæ pietatis ueritatem, quoad uita, & uires ſuppetant, ſectabor, concordiam ſeruabo, ſacrificijs interdictos deuitabo: mēdaciorum ſectas, errores peſtiferos, contra maiorum ſcita Romano Pont. renunciabo.

Atq; his cęremonijs ritè perpetratis, Gregorius Bonifacio cōmendaticiam dat Epiſtolam, ad Carolum ducem Francorum, cuius exemplum ſubtexere æquum, & neceſſarium fore duxi: ut planè intelligatur, qua cura ueri paſtores creditum ſibi gregem pauerint.

Domino glorioſo, filio, Carolo duci, Gregorius Pontifex Romanus: Bonifacium uirum bonum, & eruditum, quem æquitatis, & ſapientiæ Chriſtianæ amantiſsimum eſſe compertum habeo, Epiſcopum deſignaui, ipſumq; ad docendum uarias, & diuerſas Germaniæ nationes, quæ Orientalem Rheni ripam adcolunt, miſimus. Obteſtamur per Chriſtum terrarum principem, Regemq; regum, cuius regni tu Dux, & anteſignanus es, uti pro potentia tua in hoc ſanctiſsimo propoſito Bonifacium non deſeras: fac opem tuam præſentem (quæ tua pietàs, ac ſapientia eſt) ſentiat. Pontificibus quoq; maioribus, minoribus, flaminibus, ſacerdotibus, myſtis, ducibus, præfectis, præſidibus, proceribus, omnibus principibus, populo, plebi Germanię, cunctis deniq; Chri-

ſtianis

ſtianis in hanc ſententiam ſcripſit. Bonifacium omnis diuini, huma-
niq; iuris conſultiſsimum, Pontificem, & paſtorem gentibus Germaniæ, quas
Rhenus ab Orientis ora præterfluit, conſecrauimus: flagito, atq; iure noſtro
poſtulo, ut ipſum tanq; legatum, & nunciū Chriſti Dei, & Imperatoris noſtri
benigne excipiatis, & ſedulo audiatis, ipſi ſicuti parenti ueſtro (quo ſibi ratio
de animis ueſtris ante ſupremum, ac iuſtiſsimum prætorem conſtare poſsit)
obtemperate. Ignauus & literarum rudis, uitioſus, aris arceatur. Decimæ, tri-
buta, donaria, & huiuſcemodi templorum uectigalia in quatuor diſpartite par-
tes, unam Bonifacius, alteram ſacerdotes ſedulo paſcentes, ac docentes popu-
lum accipiant. Tertia egenis, & pauperibus diſtribuatur: quarta ad inſtauran-
das, reficiendaſq; ſacras ædes reſeruetur. Nemo citra mortis neceſsitatem, niſi
paſchalibus, & quinquagenalibus cæleſti lauacro tingatur. Si quis aduerſus hæc
quicquam auſus fuerit, diris deuotus eſto, iram, & pænam cæleſtem ſentito. At
uos, Deus Optimus Max. ſeruet, filij chariſsimi. Data Calendis Decembribus,
Imperante domino piiſsimo Auguſto Leone, à Deo coronato, magno Impe-
ratore, Imperij eius anno ſeptimo, ſed & Conſtantini Magni Imperatoris eius
filij, anno quarto, indictione ſexta. Fuit is annus æræ Chriſtianæ, ſi luſtra rectè
diduxeris, ſeptingenteſimus alter, et uiceſimus. Bonifacius his acceptis mandatis,
in Germaniam proficiſcitur, mandatum Romani Pontificis patefacit: falſos ſa-
cerdotes, auaros, impudicos, ſuperbos, ſordidi quæſtus, libidinis, popularis glo-
riolæ mancipia, fabularumq; præcones, & huiuſce factionis capita, Dortoui- *Dortouinus.*
num, Bertherum, Anoberthum, Hunoredum exaugurat, dignitate mouet, de- *Bertherus.*
uitandoſq; populo, uelut contagiones late ſerpentes, cenſet, atq; renunciat: ſo- *Anoberthus.*
cios ſibi ex Anglia natali ſolo accerſit: non ſolum uiros, Burckhardum, Lullum, *Hunoredus.* *Burckhardus.*
Vuileualdam, fratrem eius Vuunebaldam, Bittam, Gregorium: ſed & fęminas, *Lullus. Vui-*
materteram Lulli Chunitrudam, Teclam, Liobam, & Valdopyrgam ſororem *libaldus. Vuu*
Vuileualdæ, & Vuunebaldæ. Chunylda, & filia eius Beragytha admodum bo- *nibaldus.*
nis literis eruditæ ad Turogos legantur: Chunitruda, & Valdopyrga (cuius è *Chunitruda.* *Tecla. Lioba.*
corpore adhuc oleum ſudat, & religioſe Aichſtadij colitur) in Boiariam per- *Vualtpurga.*
gunt. Tecla, & Lioba in Francia ueteri conſiſtunt. Dumq; hij operi diuino ſe- *Vuilibaldus.*
dulo inſtant, falſoſq; ſacrificulos etiam mulierculæ abigunt, Gregorius ſecun- *Beragytha.* *Chunylda.*
dus Romæ moritur, Gregorius tertius ſuccedit. Hic ubi Bonifacij egregia faci- *Gregorij 2.*
nora accepit, gratulatorias eidem mittit literas: operam & uirtutes eius collau- *Pont. Max.*
dat, Archimyſtē Germaniæ eundem declarat, palliumq; inſigne Philoſophi, & *mors.*
Paſtoris Chriſtiani ipſi dono dat: eundem minores Pontifices initiare iubet. *Gregorius 3.*
Germanos ueſci Caballo ſylueſtri, ac domeſtico uetat. Bonifacius inde ad Hu-
gobertum Ducem Boiorum diuertit: ueritatem illi, ac Chriſtum accurate præ-
dicat. Ariouoliphonem, qui ſummam habebat authoritatem, & dignitate ex- *Arnuuelph.*
cellebat, eiuſq; farinæ ſacerdotulis, pecuniarum, & gloriolæ aucupibus, ſeruis
uoluptatum, ſub ſpecie, & obtentu religionis in gregem Dei graſſantibus, ſa-
crificijs interdicit, admonetq; populum, proceres Regulum Boiorum, ut illi ne- REFOR
bulones numero ſceleratorum, impiorum habeantur: ab illis omnes diſcedant: MA
aditum, eorumq; ſermonem defugiant, ne quid ex contagione incommodi ac- TIO
cipiant, atq; polluantur. Vetat inſuper illis ius petentibus reddi, honoremue ul-
lum communicare. Neq; ſacris adeſſe, neq; concilium inire illis fas eſſe: ſacerdo-

b tes deinde

CLE tes deinde adlegit, ſuffragijs coöptat, qui oues Chriſti, non ſuas, cæleſti pabulo,
RI non fabulis hominum paſcant, non lanient. Qui imperent cupiditatibus, refre-
nent libidines, ſpernant uoluptates, iracundiam teneant, coërceant auaritiam,
PER cæteras animi labes repellant. Vtriuſq; inſtrumenti exemplaria nocturna uer-
BONI ſent manu, uerſent diurna. Poſthæc Bonifacius comitantibus plurimis Boijs,
Romam ad Gregorium tertium proficiſcitur. Moritur interea Hugobertus Re-
FA gulus Boiorũ, anno Chriſtianæ ſalutis ſeptingenteſimo ſuper quintum, & tri-
CI ceſimum. Poſt hunc regnum Boiariæ obtinet Hugoberti filius Vtilo, qui edu-
catus in aula Ducis Francorum Hyldrudam filiam Caroli Martelli, & ſororem
V Carolomani, & Pipini adamauit, rapuit, uxoremq; duxit, progenuit Theſſa-
M. lonum tertium. Sub idem tempus, Hunni, & Abares, audita morte ducis Boio-
rum, quæcunq; Boij infra Anaſſum poſſedere, flamma, ferro uaſtant. Laurea-
Hugoberti mors. 735. cum delent, excindunt. Ob hanc cladem Vtilo Viuilum Archimyſten Laurea-
Vtilo dux Boiorum. cenſem, cum ſymmyſtis, & Monachis, unà cum ſacratis fœminis, qui periculum
euaſerant, Bathauiam commigrare iubet: eaq; urbs poſthac Laureacenſium
Hyldruda. Archiepiſcoporũ domicilium fuit. Ipſi adpellati ſunt Pontifices Bathauenſes, &
Veiuol. Archimyſtæ Laureacenſes. Sicuti legi in diplomatibus Imperatorum Arionul-
Bathauia. phi, et Ottonis: quorum copiam excribendi mihi fecit Vigileus Froſchulus Pō-
Vuigileus Epiſcopus Bathauenſis. tifex Bathauenſis, huius orbis tum Epiſcopus. Viuilo, cæteriſq; Boiariæ ſacer-
dotibus, Gregorius Pontifex Romanus, literas per Martinianum Epiſcopum,
Georgium presbiterum, Dorotheum Diaconum, hoc exemplo miſit. Grego-
rius ſeruus ſeruorum Dei, dilectiſsimis nobis Epiſcopis in regione Bōiariæ. Con-
tinuo ubi noſtram receperitis Epiſtolam, Vtilonem Ducem ueſtrum à uobis
adiri uolo, ut illius edicto conuentus ſacerdotum, Antiſtitum, procerum, gen-
tiſq; indicatur. Ibi ueros ſacerdotes omnium ſuffragijs cōoptate, prauos, & cri-
minibus deſignatos exauthoritate: cōcilia pro ſalute Chriſtiani populi bis quo-
tannis, iuxta Danubium, ubi libuerit, cogite: in hiſce controuerſiæ, cauſæ om-
nium, ſecundum Chriſti ſeruatoris noſtri legem, & placita Euangelij, Pauliq;
legati, Chriſti ſcita cognoſcantur. Omnes concordiam, & pacem Chriſtianam
operibus comprobent, iuxta Euangelij doctrinam, & more Chriſtiano ui-
uant. In omnibus, quemadmodum à Bonifacio edocti eſtis, agite, oues ſedu-
lo paſcite, parochos ſæpius uiſent Epiſcopi, presbyteros rectè uiuere compel-
lant. Dent deniq; operam, ne lupi tecti pelle ouina, ouile irrumpent. Archimy-
ſtes communi omnium ſuffragio deligatur, iſq; continuo Romam eat: ut ſi di-
gnus fuerit, qui populo Chriſti præſit, à Romano Pontifice conſecretur. Ne-
mo prauus, atq; ineptus ſacris admoueatur. Cum Eccleſiaſticis opibus, cæleſti
lauacro, ita fieri par eſt, ſicuti Gregorius prædeceſſor meus ſtatuit. Nemo ſcor-
ta, aut concubinam alat: quiſq; aut caſtè uiuat, aut uxorem ducat, quam re-
pudiare fas non eſto. Nihil immundum in cibis iudicetur, niſi ſimulachris fal-
ſorum Deorum immolatum. Somnia, auguria, incantationes, dies, nullus ob-
ſeruet. Diſsidentium donaria aris, & ſacris ædibus arceantur: nec ea ſacerdo-
tes recipiant, niſi reconciliati fuerint. Nemo ſe perfectum, nemo iuſtulum,
nemo ſanctulum eſſe confidat. Tota uita Chriſtiani pœnitentia eſt, & bellum:
imbecilli, & homines ſumus. Omnes egemus clementia Dei Opt. Max. Hæc
mandata Pontificis Maximi, ubi Boijs patefacta ſunt, Diuus Bonifacius Ro-
ma,

ma, Ticinum ad Litoprandum Regem Longobardorum diuertit. Vtilo regulus Boiorum, miſsis ultro nuncijs, Bonifacium denuo ad ſe inuitat, ob pertinaciſsimam falſorum ſacerdotum obſtinationem, maliciamq; fraudulentam. Ipſi acriter ſuos mores tuebantur, tanquam pro focis, & aris depugnantes, facile plurimi paucis pijs reſiſtebant: ſub obtentu religionis fictis, & fabuloſis plebem oblectando ſibi obligarãt. Aduerſarios pietatis ſpecie territabant, quorũ dolus, cum aliter deuitari non poſſet, fauente Vtilone, Duce Boiorum, Boiaria in Eccleſiaſticas Dioeceſes, & Parochias (ut adpellant) diuiſa eſt: falſi, & praui ſacerdotes tribu moti, in ordinem redacti, & exaugurati ſunt. Bonifacius ueram pietatem Chriſti Boios docet, treis uiros literarum ſcientia, & morum ſanctimonia celebres ac nobiles, Epiſcopos Boijs declarat. Ioannem Salesburgij, Ariobertum fratrem Diui Corbiniani Fruxini habitare iubet. Reginoburgio uero, quod caput Boiorum erat, Geoualdam Pontificem deſignat, nuncupat, ſocium Victerbo, qui ſenio confectus erat, adſciſcit. Viuilus antea a Romano Pontifice conſecratus fuerat, Bathauiamq; Laureaco exciſo, transſierat. Hæc ubi facta ſunt, poſtea ad Romanum Pontificem deferuntur, qui in hunc modum reſcripſit. Reuerendiſsimo, & ſanctiſsimo fratri Bonifacio Coëpiſcopo, Gregorius ſeruus ſeruorum Dei. Quod tua opera, & Caroli principis Francorum, quemadmodum ex literis tuis cognouimus, tot millia Germanorum ad bonam frugem, & Chriſtum ſeruatorem noſtrum reducta ſunt, ſanè pro ut debeo, gaudeo uehementer. In Boiaria (ubi praui ſacerdotes, fabulis hominum ueritatem hactenus corruperant, ſceleribus religionem polluerant, plebem exederant) bene, ſapienterq; egiſti. Ne labor noſter fruſtra ſit, iuxta Danubium conuentus, conciliaq; more Chriſtiano celebrari iubeo. Tu ut militem Imperatoris cæleſtis decet, fortiter decertato. Nemo tibi impedimenta paret. Data quarto Calendas Nouembris, Imperante Domino pijſſimo Auguſto Leone, Imperij eius anno uiceſimo tertio: ſed & Conſtantini Imperatoris filij eius anno uiceſimo, indictione octaua. Is fuit annus Chriſti ſeptingenteſimus, atq; undequadrageſimus. Purgata itaq;, atq; luſtrata Boiaria à prauis ſacerdotibus, certatim ab optimatibus Boiorum opes pauperibus diſtributæ ſunt: Chriſtianam paupertatem placriq; contemptis diuitijs, & uoluptatum illecebris profiteri cœperunt. Sub idem tempus in Boiaria apud Vtilonem fuiſſe & Diuum Pirminium Pontificem Mediomatricum reperio. Vndeuiginti Cænobia, & collegia Monachorum, & ſacerdotum tum extructa, inſtitutaq; ſunt. Regulus Boiorum ſeptem ædes Monachis conſtruxit. Vnum propter Menen lacum Noricorum: ſex inferiore Boiaria, iuxta Danubium conſtruxit. Bathauiæ Nidroburgum uirgines incolunt. Auſtrauiam, Paphomonaſterium, Aldechium ſuperius, inferiusq; dedicauit Diuus Pirminius. Eto Argentoratenſis Epiſcopus conſecraneos Diui Benedicti dedit. Ioſephus Epiſcopus Fruxinenſis ope Vtilonis collegium Myſtarum inſtituit, cui flumen Iſeniſcus, in cuius ripa conditum extat, nomen fecit. At in ſuperiore Boiaria itidem conſenſu Vtilonis, Alto quidam Heremita, Altonis Monaſterium auſpicatus eſt. Oto, frater Alberti, & Otgerionis, quos ſupra commemoraui, Imi Monaſterium, Ilmo flumini contiguum condidit: collegium fuit ſacerdotum, qui mea memoria, cum Dia

Diuiſio Boiariæ in Parochias.

Ioannes Epiſcopus Salisburgenſis.

Ariobertus Epiſcopus Friſingẽſ.

Münſee.

Niderburg.

Oſterhofen.

Pfaffenmunſter.

Altaich.

Eto Epiſcopus.

Iſm.

Altonmunſter.

Ummunſter.

uo Arſatio Monachium tranſlati ſunt. Albertus & Ottogérion in Norico
Sant Pölten. ripenſi, & Hunnia Diuo Hyppolito templum ædificarunt: Vrbi inde cogno-
men adhuc manet. In ſuperiore uero Vindelicia intra Iſaram, & Oënum, in
Tegernſee. faucibus alpium, propter lacum Tigurinum contubernium Monachis dedi-
carunt, quorum præſul cæteros omnes Boiariæ Antiſtites dignitate excellit.
Nam Cœnobium foſſa, mœnibus, tormentis bellicis, & alijs huiuſcemodi
inſtructum, inſtar regiæ, poſsidet, & more regulorum, Equeſtris ordinis Te-
trarchas perpetuos, præfectum aulæ, rectorem palatinarum ædium, Archi-
magirum, & Pincernam habet. In ſaltu Schiratio, ubi Iſaræ fontes ſunt, Regi-
nopertus, Guntianus, & Ato fratres, Monachis domos conſtruxerunt. In-
tra Iſaram, & Lycum, ſub ipſis alpium radicibus (rectore Boiorum haud ab-
Landofridus nuente) Landofridus, Valdoramus, Elilandus fratres, octo ſacratis uiris, &
Valdoramus fœminis ſacras ædificarunt ædes, Beurn, Schlechdorff, Siuerſtat, Sandau,
Elilandus. Veſſobrunnam maribus: Pollingum, Stapfelſee, Cochelſee uirginibus tradi-
Geiluuind. derunt. Quibus præfecerunt Gæluuindam ſororem ſuam. Cochelſee &
Stapfelſee ad lacus eiuſdem cognominis. Siuerſtat uero, & Sandau haud lon-
ge à Lyco, ab Vgris exciſa, deletaqꝫ penitus interierunt. Cætera extant. Vueſ-
ſoprunnam, Pollingum Theſſalonus filius Vtilonis poſtea ampliauit, de-
integro inſtaurauit. Atqꝫ hæc omnia templa Diuus Bonifacius fertur conſe-
craſſe, cæremonijſqꝫ D. Benedicti initiaſſe. Schlechdorff, Pollingumqꝫ ab
Vgris adflicti, excuſſo Monachorum iugo, myſtæ D. Aurelij Auguſtini ſunt,
Caroli Martelli mors. & appellantur. Eadem tempeſtate uita defunctus eſt Carolus dux Franco-
rum, cum ſeptem & uiginti annos imperium Francorum, Gallias, & Ger-
Carolomanus. Pipinus. Grypho. manias adminiſtraſſet, treis reliquit filios Carolomanus, Pipinum, Grypho-
nem: Verum ad Carolomanum quod maximus natu eſſet, omnia negocia
Theoderici Regis mors. referebantur: Omnis poteſtas Francorum penes illum erat. Theodericus
quoqꝫ Rex tum obijt, Hyldericus frater eius à Carolomano, & Pipino ſub-
Saxones rebellant. ſtituitur. Saxonas audita morte Caroli, ab iugo impoſito reſiliunt, tributa, quæ
hactenus pendere ſolebant, pernegant, in libertatemqꝫ ſe uendicant. Theo-
Theodeualda rebellat. deualda quoqꝫ Dux Sueuorum pulſus à Carolo redijt, rebellat, Eliſatium oc-
Hunoldus Aquitaniæ dux. cupat. Hunoldus etiam Aquitaniæ Dux parere regulis Francorum detrectat.
Carolomanus, & Pipinus Aquitanos, deinde Sueuos celerius opinione im-
Vtilo Boiorū dux Saxonas uincit. perata facere cogunt. Vtilo Boiorum regulus Saxonas in obſequium redigit.
Carolomanus domitis hoſtibus, à pietate, uti Chriſtianum decet principem,
regnum auſpicatur, fautorqꝫ religionis labentem Chriſtianiſmi diſciplinam
ad ſtatum priſtinum reducere ſtuduit. Huiſcemodi edictum, quod oppida-
tim pependit, promulgauit. In nomine domini Dei noſtri IESV CHRI-
STI. Carolomanus dux, & princeps Francorum, anno à nato Chriſto ſer-
uatore, & authore noſtro, ſeptingenteſimo, quadrageſimo ſecundo, undeci-
mo Calendas Maij. Suaſu, & conſilio ſacerdotum Dei Opt. Max. & ami-
corum meorum, Pontifices regni mei, maximos, minores, cum presbyteris,
nimirum Bonifacium Archimyſten, Burckhardum, Reginofridum, Vitanum,
Vuileualdam, Dadanum, & Addanum, cum collegis eorum, & ſacrificulis,
ritu Chriſtiano conuocaui, uti mihi conſulant, quo pacto iuſticia, & Chriſtia-
na deuotio inſtauretur, quæ negligentia, & ignauia ſuperiorum principum

labefa-

labefactata, collapſa, terris depulſa corruit. Qua denique induſtria populus
Chriſti, à falſis, & prauis ſacerdotibus hactenus deceptus, & per anfractus
confragoſos, & deuios ſeductus, ad ueritatis ſemitam reducatur. Iuxta igitur
religioſorum ſacerdotum, & procerum meorum conſilium rogauimus, iuſsi-
mus, decreuimus, uoluimus, hæcque placita præſcripſimus. Epiſcopi omnes,
quos per ciuitates deſignauimus, Bonifacio Archiflamini, nuncio Chriſti, &
legato Diui Petri, dicto audientes ſunto. Quotannis concilia celebrentur,
in hiſce pietatem Chriſtianam, candoremque Germanum à malis ſacerdoti-
bus pollutum expiato. Decimas, bona Eccleſiaſtica, occupata à prophanis re-
ſtituimus. Falſi Diaconi, præsbiteri, ſacrificuli adulteri, ſcortatores, ſacris opibus
nequaquam alantur: quos omnes in ordinem redegimus, atque exaugurauimus:
ad pænaſque pro criminibus luendas compulimus. Nemo ſacris initiatus, di-
uinoque miniſterio mancipatus arma omnino ferat, aut in bellum, aut in ho-
ſtem pergat. Vnus, aut ad ſummum duo Epiſcopi, delecti ſuffragio, cum
ſuis ſacerdotulis principem comitentur ad bella, ſacrificandi, comprecandique
cauſa. Cuique tribuno, unus duntaxat à ſacris, pœnitentia, & confeſsionibus e-
ſto. Initiati, canes, accipitres, & huiuſmodi aues ad uenandum nequaquam
alunto. Aris & templo deſtinatus, uenatus ſi fuerit, diris deuotus eſto. Quiſ-
quis ſacerdos Epiſcopo ſuo pareat, in quadrageſima rationem ſuſcepti mu-
neris reddat. Ignoti presbyteri, Epiſcopi (niſi in conuentibus ſolennibus
eruditio eorum, & mores comprobati fuerint) repulſam ferant. Quiſquis
Pontifex det operam, præfectus (quem Franci Graphionem uocant) ſum- *Graphio.*
mo ſtudio adnitatur, ut incantationes, auguria, ſortilegia, & huiuſmodi præ- *Graf.*
ſtigiæ impune non abeant: quæ etiam auſpicio Dei Opt. Max. diuorumque
eius fiunt: quos huiuſcemodi contaminationibus magis ad iracundiam pro-
uocari certum eſt. Sacerdos ſcortator, libidiniſque mancipium in carcere pane, *Nota.*
& aqua paſtus, pœnas luat. Hoc quoque conſenſu Myſtarum, & populi
Chriſtiani ſciuimus, ut propter crebra bella, & ferociſsimarum gentium, qui-
bus undique cingimur, aſsiduas in nos incurſationes, pars Eccleſiaſticæ pecu-
niæ, nempe duodeni denarij, quem ſolidum uocamus, contribuantur mihi,
quo militibus noſtris præmia condigna laboribus ſoluantur. Adulteria, in-
ceſta matrimonia ſeuerius cohibeto. Hæc ſi noſtro æuo fierent, & obſer-
uarentur, magis propicius Chriſtus nobis foret, nec tanta uitia nos ener-
uarent. Si uerum fateri licet, & Diuo Petro, Pauloque credimus, deteriores
Turcis, dum inuicem ita ſæuimus, ſumus: umbram, ſpeciemque pietatis præ
nobis ferimus. Virtutem uero, ac rem factis abnegamus: Licentia, laſciuiaque
& copia rerum nos corrupit. Sed ad ordinem narrationis reuertor. Mori-
tur eodem tempore Theodericus Rex Francorum. Longo iam tempore *Theoderici Regis mors.*
Reges noſtri precario regnare, in angulis deliteſcere, ſilentio, uenationibus,
ocio, omnem ætatem tranſigere inſueuerant. Negocia, muniaque regni, præ-
fectus prætorij obibat. Semel quotannis Rex ille umbratilis, bobus uectus *Miſerrima*
ad conuentum regni ſolennem, menſe Maio aduentabat. Ibi data, acceptaque *regis conditio*
ſalute, mox ſe latebris rurſus abdebat. Paſcebatur cum familia abs duce. Li- *Hillinus Ar-*
bet referre uerba, quæ excepi ex Epiſtola, quam Hadrianus quartus Roma- *chiepiſcopus Tre.*
nus Pontifex, aduerſus Imperatorem Fridericum, ad Hillinum Treuerorum,

caturus parentem, ſuperiores regulos in Saxoniam comitatus, iuxta Viſurgim amnem, Saxonem, qui Geroldum patrem eius interemerat, ad colloquium familiare euocatum trucidat, hoc adiecto elogio.

Accipe iam ferrum, quo patrem uindico charum.

Accuſatus quoqꝫ eſt Gebolibus, quod cum canibus, & auibus uenaticis, contra officium ſacerdotis Dei luſerit. Noſtro æuo uenari munus Epiſcopi honeſtiſsimum, & præcipuum eſſe exiſtimatur: Pontifices noſtri cætera munia á ſe longius in alios relegant. Venatiõi uelut ad hoc coöptati, deſeruiunt. Quin & Monachorũ quidã Præſules, caluine duntaxat, & Bardocucullo pietatem prę ſe ferentes, magis ſuperſtitioſi, quã pij, de huiuſmodi nugis nobilitati, & principibus lites mouent. D. Bonifacius, qui ob huiuſmodi luſum tanqꝫ rem prophanã, iure ſuo Gebolibũ exaugurauit, á Carolomano & Pipino Mogontiaco prę- ficitur. Mortuus eſt ſub idem tempus Gregorius tertius, poſt quem ouili Romano paſtor eligitur Zacharias. Gebolibus ſuperior, Clemens, & Samſon Scoti: Albertus Gallus, & eiuſdem ſectæ ſacerdotes, atqꝫ Epiſcopi, nummarij, auari, libidinoſi, ſacrilegi, peculatores, temulenti, Diuo Bonifacio aduerſari uehementiſsimé cæperunt. Erat illorum Deus uenter: & ea quæ ſub uentre ſunt. Venationibus dediti, & aucupijs, canes, aueſqꝫ alebant: arma deferebant, in militiam proficiſcebantur: bella ſectabantur: humano cruore, cæde, homicidio ſeſe polluebant, nihilo ſecius tamen ſacrificare, Euangelium legere, nec erubeſcebant, nec metuebant. Atqui hij nebulones, quod uulgo gratiſsimi ob ſimilitudinem morum erant, in concionibus populum, qui fabuloſis maximé capitur, aduerſus Bonifacium concitabant. Eum mendaciorum autorem, legis, atqꝫ pacis Chriſtianæ turbatorem, corruptoremqꝫ eſſe uociferabantur. Quamuis quidam in uincula á ducibus Francorum coniecti erant, cæteri tamen plurimum negocij Bonifacio, & eius ſocijs faceſſebant. Proceres ſanctorum, Diuus Bonifacius, rem omnem Zachariæ Pontifici Romano miſsis legatis, aperiunt. Atqꝫ hij ſolenni ritu publicé, frequenti flaminum ſenatu, Romæ auditi ſunt. Cognitaqꝫ cauſa in concilio, huiuſcemodi ſacrificulorum turba reiecta, atqꝫ diris deuota eſt. Gratiæ actæ Carolomano, & Pipino ducibus Francorum, quod Bonifacio in tales errones animaduertendi, impios exaugurandi, pios inaugurandi, data poteſtas. Epiſcopos ibi collocandos Romanus Senatus cenſet, iubet, ubi prædia abundant, quæ alendis pauperibus ſuppetant. Pontificem enim peni, & alimoniæ pauperum promum, condum, procuratorem eſſe. Ipſe legatus Germaniæ deſignatus, & eius ſucceſſores, Archimyſtæ Franciæ perpetuo declarati. Lege ſancitum eſt, Moguntiacum ſemper fore, Francorum, & Germaniæ caput, atque Metropolim: id quod Carolomanus, & Pipinus poſtea perpetuo edicto ſtatuerunt. Zacharias inſuper Pontifex Max. in hanc ſententiam Galliæ, Franciæqꝫ nationibus reſcripſit. Zacharias ſeruus ſeruorum Dei, Epiſcopis, ſacerdotibus, Diaconis, Monachorum maximis, regulis, ducibus, præfectis, præſidibus, omnibus deniqꝫ pijs, Deum immortalem timentibus, qui Gallias, & Francorum regiones incolunt, ſalutem. Deo Opt. Max. (fratres, & filij chariſsimi) gratias ago, cum pro uobis ſemper deprecor, ut quod facere, diuino ſpiritu inſtruente, &

D. Bonifacius Archiepiſcopus Moguntinus fit.

Gregorij 3. mors.

Zacharias 3. Pont.

Alij annales habent Zachariam ante Gregorium 3. Sed ego nihil inter illos inuenio.

Epiſcopi officium quod.

Epiſtola Zacharie S. Põt. ad Gallos.

te,& ſuffragante ueritate, cœpiſtis, perpetuò faciatis. Quemadmodum enim
certiores nos fecit Reuerendiſsimus, atq; ſanctiſsimus frater noſter Bonifacius
Epiſcopus, ſolenni ritu Chriſtiano conuentum celebraſtis, adnitentibus filijs
noſtris Pipino, & Carolomano, falſos, refractarios ſacerdotes, ſcortatores,
homicidas, militantes repudiaſtis, & exegiſtis: obſecro, & per Deum immorta-
lem dominum noſtrum IESVM CHRISTVM obteſtor, uti Bo-
nifacio legato CHRISTI, & nuncio ſupremæ illius Maieſtatis, ſicuti ha-
ctenus conſueuiſtis, bene præcipienti ſedulo obtemperetis: prouincia, & man-
datis noſtris fungitur: ueſtrum agit negocium. Nempe ut uos in uiam re-
ctam reducat, & a criminibus, Chriſto propicio expiet, ac pro mortalibus æ-
ternos efficiat, die, noctuq; operam ſtrenuè nauat. Euenere hactenus uobis
cœleſti ira, ob uitia ueſtra, ſacrificuli errabundi, & cęcutientes, qui & uos, & ſe
fallere conſueuerunt. Ingrati Deo, inuiſi ſuperis. Nullum hactenus diſcrimen
inter ſacris initiatum, & prophanum fuit. Sicut populus, ſic & ſacerdos iuxta
toto errarunt cælo. Cæcus cæcum duxit: perierunt greges cum paſtoribus.
Ouili haud impar pecus fuit, dignumq; patella operculum. Quamobrem
hoſtes ueſtri undiq; inualuere: uos ubiq; uicti eſtis. Nec quicquam preculæ
ſacerdotum inanes profecerunt, quibus pugnare non licet. Quo pacto uicto-
riam ſperare auſis, eo bello, quo ſacerdos ſimul, & humano cruore, ac cæde pol-
luitur: & ſacroſanctã hoſtiam, impuris manibus ſceleratiore mente contrectat?
Sacerdoti, qui paſtor eſt, arma non ferre, nedum quenq; bello occidere licet. Of
ficiũ boni paſtoris eſt, oues ſeruare, paſcere: pecus uero quod palans ab grege
aberrat, ad ouile cogere. Hos qui Chriſtiani ſunt ſeruato: his qui Chriſtiani nõ
ſunt, Chriſtũ prædicato, ueritatemq; adnunciato. Cœleſtis doctor & magiſter
Myſtis ſuis pręcepit: Vos eſtis ſal terrę, quod ſi ſal deſipuerit, quonam condietur?
Nihil ualet ultra, ne in ſterquilinium quidem utile eſt, abijciatur foras in lutũ, &
cõculcetur pedibus. Dũ hęc ita ſunt (nempe ueritas mentiri non poteſt) & tales
ſuffertis ſacerdotes, quales Ethnici non ferrent, hoſtes ſuperiores fieri neceſſe eſt.
Huiuſcemodi ſacerdotuli Deo non litant, ſed ipſum magis irritant: & ſuperos ad
iracundiam prouocant. Quomodo oues à Lupis tutæ erunt, ſi eas paſtor deſti-
tuerit? Proinde ſi Bonifacio dicto audientes eritis, & pios, caſtos ab omni Ve-
nere, ab omni labe mundos, immunes omnis homicidij, ſacerdotes uobis dele-
geritis, quemadmodum iure diuino præſcribitur, & noſtro munere functus Bo
nifacius frater noſter prædicat, omnibus formidoloſi eritis Barbaris. Nulla na-
tio conſpectum ueſtrum ferre poterit, ferociſsimæ gentes, exſortes ueritatis, quę
undiq; armis circumfremunt, Arabes Scenitæ, Saxones, Hunni, Venedi, Aua-
res, Abares, armis ueſtris ſuccumbent. Simul & bene, rectèq; uiuetis, & in cœlũ
poſthanc uitam recepti, cũ Deo Opt. Max. & ſuperis, ſempiterno perfruemini
æuo. At uos chariſsimi fratres, qui eſtis ueri Chriſti ſacerdotes, perinde ac fidi mi
niſtri Chriſti, ac myſteriorum Dei Oeconomi, procuratores, & diſpenſatores,
& adminiſtratores arcanorum eius, de quibus tanq; re aliena rationem reddituri
eſtis, cœleſtis imperatoris negocium, non rem ueſtram agite. Veram ſectamini
diſciplinam, quæ nobis in ſacrario, & ſacrarũ literarum theſauro expreſſa eſt. Mo
res ueſtri etiam apud alienos à religione noſtra inculpati exiſtant. Vita ueſtra ſit
ſpeculũ, & exemplar uiuũ cæteris Chriſtianis: ita & apud homines fama celebres

uos

nos conſequetur. Adeò autem immortalitate donati, perpetuò felices in cælo uiuetis. Quotannis conuentus cogatur, in quibus de concordia, & pace Christiana agatur. Si quid aduerſum fuerit, reſecetur, quo templum Dei firmum, ac immobile perſtare poſsit. Data Calendis Aprilibus, Imperante domino piiſsimo Auguſto Conſtantino, à Deo coronato, Anno uiceſimo quarto Imperij eius, indictione undecima, anno autem reſtituti orbis ſeptingenteſimo, quadrageſimo tertio. Sub idem tempus Diuus Vergilius, diuinarum, humanarúmque rerum perquàm peritus, in Germaniam cum Dabda Græco ſacerdote ad Carolomanum, & Pipinum duces acceſsit. Ob eruditionem, & prudentiam ſingularem breui principibus inſinuatus, in aula acceptiſsimus fuit: biennio ibi in ſumma authoritate uerſatus. Inde in Boiariam ad Vtilonem Regulum dimiſſus, non minore in honore fuit. Ab eo, mortuo Ioanne, Iuuauenſibus paſtor datus eſt. Erat in Boiaria ſacerdos quidam latini ſermonis ignarus, is candidatos religionis luſtrarat hiſce uerbis, Baptizo te in nomine patria, & filia, & ſpiritus ſancti. Diuus Bonifacius illos ceu Prophanos abominabatur, & rurſus aqua luſtrica tingendos cenſebat. Sidonius maximus Boiorum Pontifex (quẽ Archiepiſcopum Laureacenſem, & Epiſcopum Bathauenſem nuncupabant) Diuus quoque Vergilius diſſentiebant, pugnantemque ſententiam ſectabantur, prohibebantque huiuſmodi iterum lauacro ſacro expiari. Nam pro Chriſtianis ritè luſtratis eoſdem habebant. Et cum Bonifacius non cederet, ad Zachariam Pontificem Romanum prouocant. Hic Bonifacio reſcripſit, Sidonij, & Vergilij opinionem adprobat: tales tinctos eſſe declarat. Siquidem ſacrificulus ille ob inſcitiam latinarum duntaxat literarum, abſque omni fraude, ac dolo malo, lapſus ita ſit: nec aliquam fallaciam errori intenderit. Erat Vergilius etiam in diſciplinis, quas Mathematicas uocamus, & in Philoſophia prophana, magis, quàm tum Chriſtiani mores ferebant, eruditus. Ex illiuſmodi literarum ſcitis, contra opinionem uulgi, & D. Aurelij Auguſtini, & aliorum forte docuerat, id quod noſtro ſeculo non argumentis inueſtigandum, ſed experimentis cognitum eſt, circumfundi terræ homines undique, & conuerſis inter ſe pedibus ſtare, unde Antipodas Græca nuncupant uoce. Hoc ita acceptum eſt, quaſi Vergilius alium mundum, alios ſub terra homines, alium denique Solem, atque aliam Lunam eſſe adſereret. Bonifacius hæc uelut impia, & Philoſophiæ diuinæ repugnantia, refutat: Vergilium publicè, priuatim arguit, ad recantandum has nænias prouocat, efflagitatque iure ſuo ut legatus Germaniæ, ne ille huiuſmodi deliramentis ſynceram, & ſimplicem Chriſti ſapientiam polluat, atque contaminet. Diuus Vergilius (ut omnes homines ſumus, & nihil eſt ex omni parte beatum) hac iniuria, ac contumelia laceſsitus, animum Vtilonis Reguli Boiorum, apud quem plurimum ualebat, abalienare à Bonifacio, atque inter eos diſcordiam, & odium ſerere conatur. Iactabat etiam, ſe à Romano Pontifice deſignatum Epiſcopum, qui primus ex his quatuor, quos Bonifacius Boijs conſecrarat, deceſsiſſet. Diuus Bonifacius id Zachariæ Pont. Max. literis conqueritur. Zachariæ quoque Philoſophia Vergilij ſuſpecta eſſe cœpit. Ipſe igitur legatos cum mandatis, & literis ad Vtilonem ire iubet, partes ſuas Bonifacio commendat. Vergilium Philoſophum (ſi ſacerdos ſit, inquit, neſcio) ab templo Dei, & Eccleſia depellito,

D. Vergilius. Dabda.

Chatecumenos Baptiſauerat.

Vide Magiſtrum in ſententijs lib. 4. diſt. 6. cap. 5.

Antipodes.

bant. Nomen Regis penes Hyldericum, ius autem omnis imperij penes Pipinum erat. Vtilo Regulus Boiorum primus inter amicos muſsitare cœpit. Indignum uehementer, & iniquum, maximum denique eſſe dedecus toti Germaniæ, & Galliæ tam ignauum hominem, tam diu ferri: qui melior Monachus, quam Rex eſſet. Principem ideo deligi à populo, ut domi, & belli tanque communis parens omnibus iuxta in commune conſulat. Regem à regendo, lingua Romana: Franco uero ſermone Chinigum, ab audendo, & prudentia gubernandi, peritia conſulendi, dictum eſſe.

Rex unde dicatur.

Chunig.

Hæc ubi in uulgus, alioquin rerum nouarum auidum, emanarunt, cuncti fremere, ſtomachari, Hyldericum floccifacere cœperũt. Nec à contumelijs temperatum eſt, ille umbraticum, ille pupparum, alius puerorum Regem cognominabant. Et ut eſt in utramque partem immodica plebes, Pipinum ad cœlum uſque laudibus ferebant: illum ſolum ſcire, quidnam regium deceat animum: in illo fortunam, uitamque omnium ſitam eſſe prædicabant. Francones tantum à ſuis maioribus degeneraſſe Hyldericum, iniquiore accipiebant animo, quòd ipſi tanti Imperij authores forent, & ante ducentos, & nonaginta annos cum Rege illo Hylderico Magno, cuius hic ignauus nomen ferret, Rhenum ſuperaſſent, Romanis uictis, pulſis, trucidatis, Gallias à ſeruitute dura liberaſſent, in Germaniamque tranſtuliſſent. Fit igitur conuentus Francophori primorum. Perplacuit omnibus, legatos ad Zachariam Pontificem Romanũ percontatum ire, diutius ne, tot uiris fortibus cum Regem tolerare liceret, qui nec corporis, nec animi uiribus populo Chriſtiano conſulere poſſet. Qui umbra, & inani honore duntaxat dignitatis contentus eſſet, cæterum tanto oneri impar, nihil penſi haberet, pateretur que maieſtatem Imperij Francorum tot cladibus ab hoſtibus regni, & religionis deuaſtari: ipſe interim ocio obſoleſcens. Miſsi ſunt Romam Voloradus, uir admodum prudens & eruditus à ſacris Pipini, & Diuus Burchardus Pontifex Franciæ antiquæ: Vuirtzeburgenſem Epiſcopum nos, literiões Herbipolenſem nuncupant. Ipſe adhuc Francorum Dux eſt, & uocatur.

Vuolradus.

Burcardus.

Zacharias Pont. Max. ubi mandata Francorum audiuit, huiuſce modi uerbis reſponſum dedit. In diuinarum literarum ſacra hiſtoria populum, à rege ignauo & ſocordi, laſciuięque, ſpreto prudentiũ conſilio, intento, indulgẽte ſumma, ac æterna illa Maieſtate, defeciſſe: uirumque prudentẽ à ſuo corpore Regem creaſſe, inuenio. Regnũ omne poteſtaſque Dei Opt. Max. eſt, principes miniſtri duntaxat regnorũ ſunt. Duces populo ideo deliguntur, ut ſupremi Imperatoris in omnibus ſectentur uoluntatẽ: non pro libidine ſua agant. Is demũ uerus Rex, qui populũ ſibi à Deo creditũ, iuxta diuinę legis præcepta, placitaque moderatur, quo ſimul fœlices confiant, & uitã adipiſcantur beatã: princeps populo, cuius beneficia poſsidet, obnoxius eſt. Quæcunque enĩ habet, potentiã, gloriam, diuitias, honorẽ, dignitatẽ, à populo accipit: plebi accepta referat neceſſe eſt. Regem plebes conſtituit, eundem & deſtituere poteſt. Proinde fas eſt, & licet ipſis Francis, Germaniſque, repudiato degenere monſtro, eligere eũ, qui belli, domi ſapientia cõiuges, liberos, parentes, omniũ denique uitã, & fortunas tutari, & defendere queat, & ualeat. Hęc ubi Zacharias dixit, Diuo Bonifacio literis aperit, eidẽ partes ſuas in hac re cõmittit. Hui⁹ Epiſtolę finis. Data pridie Nonas Nouẽbris, imperante dño pijſsimo Auguſto Conſtantino Imperatore, imperij ei⁹ anno XXXIIII. indictiõe V. Fuit is ann⁹ Chriſti DCCLII. Legati deinde Germaniã reuertuntur,

reuertuntur, Moguntiaci, ubi proceres Francorum, & Germaniæ frequentes conuenerant, literas reddunt, ſententiam Pontificis Max. patefaciunt. Indicitur

Auguſta Sueſſonum. igitur concilium Auguſtam Sueſſonum (Veſſonum Ptolomæus nominat) Vrbs eſt Belgicæ ſecundæ, in confinio Germaniæ, & Galliarum. Ibi Hylderico regium nomen communi omnium ſuffragio abrogatur, Pipinus Rex ſalutatur. Quem deductum in templum Diuus Bonifacius Pontifex Moguntinus, ritu ſolenni, & more Chriſtiano inungit. Quamobrem Moguntinus Archimyſtes tenet hactenus primas deligendi Imperatoris Germani, quem Regem Romanum uocant.

Hyldericus captus fit Monachus. Hyldericus captus, tonſus, in Monachorum ordinem, capite diminuto, redigitur. Itidem & Giſala Regina. Ambo traditi Vtiloni, & Theſſalono filio Vtilonis, Regulis Boiorum, ipſi eos in Boiariam deduxerunt. Hyldericus in Monaſterium Diui Hemerani Reginoburgij, caput eſt Boiorum, includitur.

Cochelſe Monaſteriũ fuit. Giſala Regina Cochiliam in contubernium ſacratarum fœminarum, in ſuperiore Boiaria, ſub radicibus alpium, ad eiuſdem cognominis lacum, relegatur. Vbi & uita defunctam, atque humatam eſſe & fama, & literis proditur. Etenim id Coẽnobium ab Vgris exuſtum eſt: nomen, pagus, ædes ſacra ſuperant. Cætera ædificia ſolo æquata ſunt, ſicut quinto narrabimus libro. Vtilo filium ſuum Theſſalonum, qui iam adoleuerat, adiectis ei uiris grauibus, aulam Pipini concomitari iuſsit. Erat Pipinus Auunculus Theſſaloni. Ipſe Vtilo iuſſu Pipini Regis, Venedis, qui Noricum infra Taurum montem, & ſuperiorem Pannoniam, in confinio Dalmatiæ, Liburniæ, Illyrici ad fontes Draui, & Saui

Chitomarus dux Venedorum. amnium habitant, Chitomarum, in Boiaria à puero educatum, ducem dedit.

Lupus abbas. *Maioranus.* Lupus pater Monachorum Coẽnobij, quod in Chimino lacu Noricorum maximo ſitum, Angiam, hoc eſt inſulam uocitabat conſuetudo, Chitomaro, quòd eius Catecheſtes, hoc eſt compater, erat, Maioranum nepotem, diuini iuriſconſultum, à ſacris eſſe iubet, qui uulgo Charinorum (ita enim proprie illi

Venedi proprie Charini dicti. Venedi dicuntur) ſapientiam Chriſtianam interpretaretur. Sub idem tempus Hathulphus Rex Longobardorum Romam obſidet, omnia quæ Imperatori parebant, igne, ferro depopulatur.

Hathulphus Romã obſidet. *Conſtantinus Copronymus.* Romani opem Conſtantini Copronymi, filij Leonis Cononis Iſauri, Imperatoris ſui implorant. Iam neglecta ueteri Roma, Cæſares Auguſti Neoromæ, uti noſtro ſæculo in Germania, habitare inſueuerant. Conſtantinus ad Pipinum proficiſci iubet legatos, quorum princeps Stephanus Epiſcopus Romanus. Ipſi maritimo itinere, cum muneribus ad Pipinum deuenere. Munera Imperatoris, quæ à legatis deferebantur, erant inſtru-

Organum in Germania primum. mentum Muſicæ maximum, res adhuc Germanis, & Gallis incognita, Organon adpellant. Cicutis ex albo plumbo compactum eſt, ſimul & follibus inflatur, & manuum, pedumque digitis pulſatur. Pontifex Rom. Legati Imperatoris Pipinum obteſtantur, præmia pollicentur, uti à tergo Hathulphum adgrediatur, ab obſidione urbis Romæ ad ſua tutanda auertat. At frater Pipini Carolomanus, qui iam Monachum profitebatur, & ex Italia ad fratrem profectus fuerat, expeditionem Italicam, fruſtra tamen, fratri diſſuadet. Pipinus cum uxore ſua Bertha, illum Viennæ Galliæ, ubi & paucis poſt diebus morbo correptus, interijt, ſubſiſtere iubet. Ipſe in Italiam arma mouet, in anguſtijs alpiũ occurentem Hathulphum prælio ſuperat, Ticinum repellit, atque ibi obſidione claudit. Vtilo quoque Regulus Boiorum uallem Atheſinam, Venuſticam uallem alij,

uocitant,

tiocitant, Maias, Piſonium Colonias Boiorũ, & reliqua caſtella, quæ Litoprã-
dus Rex Longobardorũ Boijs abſtulerat, ui & armis recuperat. Tridentum in-
ſuper inuadit, ac occupat, quod poſthac ſemper Noricorũ principib9, diuulſum
Italia, paruit. Hathulphus ad pacis conditiones, quas hoſtis dixit, compulſus, iuſ
ſus eſt obſides dare, erepta oppida, atq; caſtella Romanis reddere, & ut reddita
nunq; repeterentur, ſacramento fidẽ facere. Pipinus uictor domũ in Franciam
reuerſus, maiorem partẽ exercitus inter redeundum intemperie cæli amiſit. Ha- *Hathulphi*
thulphus dum pacta omnia reſcindere parat, in uenatione percuſſus interijt. Suc *mors.*
cedit in regno Italiæ, atq; Longobardorum Deſiderius, cuius filia Litopyrga *Deſiderius*
Theſſalono, filio Vtilonis, deſponſa eſt. Eadem tempeſtate Turcarum primo *Rex.*
audita ſunt arma. Plinius, & Pomponi9 Mela Sarmatiæ Aſiaticæ fuiſſe incolas, *Turcæ.*
uicinoſq; Budinis, Thyrſagetis, Gelonis, Thuſſagetis, Tanaim amnem incoluiſ
ſe, uaſtas ſyluas occupaſſe, uſq; ad ſolitudines ſaxoſis conuallibus aſperas, alimẽ-
ta quæſiſſe uenando: Alij Hunnorum ſobolẽ, ac reliquias exiſtimant: atq; hi
nunc Turci uocantur, & per continuos ſeptingentos, ſexaginta quinq; annos,
ad hanc uſq; ætatem, ob ſcelera, & flagitia noſtra, adeò paulatim increuere, ut ab
Euphrate totam Aſiam, pulſis, trucidatis noſtris, nuper & Ægyptum, debella-
tis Saracenis, Europam uſq; ad Sauum amnem inuaſerint, ac teneant, & poſſi-
deant. Iam de poſſeſsione Germaniæ, Pannoniæ, & Italiæ ambigunt, & nobi-
ſcum armis contendere parant: quotannis irruptionem minantur. Sola diſcor-
dia hoſtium nos ſeruat. Rex enim Perſarum Turcis quoq; negocium facit. De-
us omnipotentiſsimus auertat has peſtes ab orbe Chriſtiano. Faxit Chriſtus.
Opt. Max. ut poſitis animis, ſtultitiaq;, mortales nos eſſe cogitem9: eoq; ſtudio
æterna, ueraq; bona proſequamur, quanto ardore pro diuitijs, potentia, gloria,
rebus leuiſsimis, fluxis, & fragilibus, pugnis decertamus. Si uera ſunt carmina, &
uaticinia Diuæ Hyltegardæ, & Brigittæ, Sibyllarum Germaniæ, & Bardorum *Hyldegarda*
fatidicorum, qui ea, quæ noſtro æuo completa uidimus, longo antè tempore *Brigitta.*
nobis cecinerunt, Agrippinenſis Colonia, nolimus, uelimus Turcarum caput
erit. Sed ad Vtilonem Boiorum Regulum redeo. Qui ubi triginta annos po- *Vtilo moria-*
titus eſt Boiaria, obijt mortem, quintodecimo Calendas februarij, anno orbis *tur año 765.*
ſeruati ſeptingenteſimo, ſexageſimo quinto. Sepultus eſt in Auſtrauia, ubi & *Oſterhoſen.*
regiam, prætoriumq; principale fuiſſe reperio: oſtenduntur ibi conditoria
duo albo marmore extructa. Alterum eſſe aiunt (ſicut & antiquiſsima litera-
rum monumenta Veſſobrunnæ oſtendunt) Hyldrudæ uxoris: alterum V- *Vueſſeſprun*
tilonis mariti Hyldrudæ. Horum filius Theſſalonus natus eſt anno reſtitutæ *Monaſteriũ.*
ſalutis, ſeptingenteſimo, quadrageſimo primo. Nactus annum duodecimum, *Theſſalonis*
ab Vtilone parente, cum grauibus uiris, quorum authoritate adoleſcens (ne *natiuitas.*
quid temere per ætatem ageret) regeretur, in aulam Pipini regis auunculi ſui
miſſus eſt. Vbi duodecim annos uerſatus, omnibus bellis in Saxonia, Aquita-
nia, Vaſconia, Longodoca, Italia, Gallijs aduerſus Bepharium ducem, & Ha-
thulphũ Regem Longobardorũ interfuit. In uerba Pipini, & filiorum eius, dex-
tra in reliquis oſsibus Diui Dionyſij, Germani, Martini impoſita, ipſe & proce-
res eius iurarunt. Pipinus eius fidei, & tutelæ Boiariam, Imperij Francorum ua-
lentiſsimam partem commiſit. Verum certior factus de ægritudine parentis
Theſſalonus, non impetrato commeatu, inſalutatoq; auunculo, clam ſe de ex-

ercitu ſubducit, qui tum in Aquitania contra Bepharium bellabat: domum ſe proripit, mortuo genitore, Boiariam accipit. Proceres Boiorũ, Epiſcopi, & Monachorum præſules (ut mos gentis eſt)

Aſcham.

Aſchaẽmis (uicus eſt ſuperioris Boiariæ intra Oẽnum, & Iſaram) conueniunt. Veteri conſuetudine nouo principi adminiſtrandi leges pręſcribunt huiuſmodi: Templa ſacroſancta ſunto. Vti Pontifices res Eccleſiaſticas procurent. Monachi rectè uiuant. Omnes decimas tribuant ſacerdotibus. Princeps iure ſuo operã dato, pupillos, uiduas, inopes ab calumnia potentum defendito: pauperum, & inopũ querimonias ipſe audito, & cognoſcito. Magiſtratibus, præſidibus, præfectis, prætoribus, ne ciues, colonos, pauperes ſeruitute opprimant, demandato. Necꝫ illorũ auaritiæ inopes prædæ eſſe ſinito. Nec ẽm æquũ eſt, ut illi de uiſceribus Reipub. cum antea pauperes, & mendici fuerint, collocupletentur, & fortunis miſerorũ ditenẽ. Creditæ ſunt illis prouinciæ, ut tanqꝫ parentes conſulant pauperibus, non ut diuites fiant, & luxuriẽtur. Leges Boiorũ ubiqꝫ obſeruato, ne qua fraus ipſis fiat, caueto. Inceſta cõiugia, adulteria cohibeto. Culpam ſupplicio recidito: primum ius, legesqꝫ exerceantur, deinde eas clementia lenire fas eſto, & temperare. Quemadmodũ Imperator cœleſtis per Moſen regi præcipit, omnibus cognitionibus, conuiuijs, ſacerdotem legis Chriſtianæ peritum, adhibeto: quo omnis ſententia, omnis ſermo principis diuino ſale conditus fiet. Ne quid temere, Chriſtianæ iuſticiæ aduerſum fiat, aut cõmittatur: quo Deᵒ Opt. Max. ad iracundiã prouocetur. Neue iudices munera accipiant, & noxij (ita mores ſunt) inſontibus præferantur. Deinde celebrior

Dingelfing.

conuentus Boiorũ in inferiore Boiaria Dingulofini fuit, oppidum eſt in ripa Iſaræ. Interfuere ſex Epiſcopi, & Pontifices, tredecim Monaſteriorũ rectores. Atqꝫ hij fuere Epiſcopi,

Mannus. Neoburgenſis dioceſis. Almus. Vergilius. Biſericus. Syncbertus. Aribo. Oportunus Abbas in Mãſee. Albertus. Ato. Vto. Landofridus. Albanus Abbas in Sandan. Rutbardus. Arioniſtus. Reginobertus. Volcardus. Berchtoldus. Segidus.

Mannus Neoburgenſis, ea prouincia, & Dioceſis poſtea Diuo Vdalrico condonata, Auguſtã Rhetiæ translata eſt. Almus Saboñenſis, D. Vergilius Salcburgenſis. Biſericus Laureacenſis Archiflamẽ, Pontifex Bathauenſis. Synebertᵒ Reginoburgẽſis, Aribo Fruxinẽſis. Nomina Antiſtitũ, qui cœnobijs, ac contubernijs pręfuerunt, hæc ſunt. Oportunᵒ Menẽſis, Vuolfprechtus Altaichij inferioris pater. Albertus Tigurinus, Ato Schiratius, qui iã ad Schlechdorff, & in templũ ibi Diuo Dionyſio dedicatũ cõmigrarat, relicto ſaltu Schiratio, Vto, q et Ato Ilmẽſis. Landofridᵒ Burenſis, Albunus Sandunẽſis, Ruthardus Vueſſobrunnę præſul, Arioniſtᵒ ſuperioris Altaichij, Reginobertᵒ Pfaſomonaſterij, Volcardᵒ Auſtrauię, Berichtoldᵒ Chimẽſis, Segido Vueltenburgenſis rector. Vice Reginoburgenſiũ, Bathauenſiũ, & Monachorũ Iuuauenſiũ functi ſunt eorũ Põtifices. In iſthoc cõcilio leges Boiorũ ueteres correctæ, emẽdatæqꝫ ſunt, ſicut in Bibliothecis adhuc extãt. Conſultũ quoqꝫ patrũ huiuſmodi factũ eſt. Sacerdotes ſanctitatẽ, quã habitu, caluicie, & nomine ꝓfitenẽ, moribᵒ exhibeãt. Euangelij, patrumqꝫ ſcita uita exprimãt. Oĩs plebes populuſqꝫ Pontificibᵒ pareat. Monachorũ quiſqꝫ in cõclaui ſuo delitеat, iuxta uocabuli ſui rationẽ: ſuã ſolius curã agat. Parochᵒ contra maiorũ placita nequaqꝫ adminiſtret, fœminas ſacratas nemo ducat. Nobilis tã diu equeſtris ordinis cenſeaẽ, quã diu beneficia & prædia principis, regniqꝫ poſſideat: quam diu fidem principi ſuo ſeruarit, & utilis Reipub. fuerit. Feſto die Solis, ocio diuino intentus, prophanis negocijs abſtineto: qui hoc die uehicularíam, aut huiuſmodi operam fecerit, iumenta eius publica ſunto: ſi contumax perrexerit, Deum ad iracundiam, polluendo feſtum,

ſtũ, irritare, in ſeruitutem redigatur. Alia plæraq; huiuſcemodi (quæ nunc à nobis irrideri ſolent, & corruptis moribus ludibrio eſſe) decreta ſunt, quæ longum eſſet, tædioq; plenum, cõmemorare. Ex pluribus hæc quaſi capita, delegi: ex quibus ſtudium maiorum noſtrorum in pietatem, Rempub. & ſimplicitatẽ Chriſtianam intelligatur. Quorum ſi parſimoniam, integritatẽ, omiſſo luxu & faſtu, æmularemur, melius nobiſcũ ageretur, & minus diſcordię, minus litium, & contentiõis inter nos eſſet. Theſſalonum (illuc, unde abij, redeo) hunc Regulũ Boiorũ fauiſſe rebus diuinis, religioniſq; amantiſsimum, ſtudioſiſsimumq; fuiſſe, inuenio. Templũ maximum Iuuauiæ, itidẽ Reginoburgij, & Bathauiæ à fundamẽto conſtruxit. Diuũ Valentinũ conſilio Aribonis Epiſcopi Fruxinenſis, Tridento Bathauiam tranſtulit: & Diuum Columbanum Maijs, urbs eſt Boiorũ, quam Atheſis alluit, Fruxinum. Matheſeũ, Lauriſæmos, quod D. Floriani collegium adpellatur, & Chremiſſæ Monaſterium, ubi Guntherus filius eius ab apro in uenatiõe percuſſus perijt, diuq; quæſitus à cane proditur. Qui fame cõactus, relicto cadauere, in aulam prorupit latratu præter ſolitum crebro, quaſi queſtubus dominum deplorans, ſimiliſq; hortanti ſua ueſtigia ſubſequi patrẽ, ad interfectum filium deduxit. Qui ad huiuſcerei monumentum eodem in loco contubernium Monachis conſtruxit. Ita quidam prodidere, mihi uero non fit uerisſimile. Nam in oratione, quã Theſſalonus in eiuſdem templi dedicatione habuit, Theodonis quidem filij ſui mentionem facit, de Gunthero, & huiuſmodi fabula ne uerbum quidem offendes: profecto tantam rem ille non taciturus, ſi ita fuiſſet. Deprehendi ego Monachos, ut originem, principiaq; templorũ ſuorum auguſtiora uili plebeculæ faciant, animos uulgi imperiti huiuſcemodi fabellis ad queſtum confictis, allicere, & oblectare ſolere. Intra Ambronem, & Lycum amnes Pollionas, & Vueſſobrunnã auxit, locupletauitq;. Haud longe ab hoſtijs Ilmi, ſupra patriam meam, Occiduum ſolem uerſus decem millia paſſuũ, Monaſterium dedicauit, Monachorũ cognominant. Theſſaloni ope, & fauore Valdoricus ſacerdos, equeſtris ordinis, decem millia paſſuum ſupra Monachiũ in Pipinopago, in ripaq; Iſarę diuo Dionyſio conſtruxit ædem: tradiditq; Symmyſtis, & conſecraneis Diui Benedicti: à Schapha nunc cognomen, mutatis quoq; cęremonijs habent. Nã candidati ſunt, & Diui Nordoperti Myſtæ, Pręmonſtratenſes ſe nominant. Adalundus quoq;, Hyldeualda, Odacer, Garioualda, Antonius fratres, claris orti natalibus, ad Sylurnum lacum ſuperioris Boiariæ, intra Oẽnum, & Magnoualdam flumina, itidem Monachis atris templum ædificarunt, Aribo Epiſcopus Fruxinenſis dedicauit: Berichtoldum iuris diuini conſultum, ipſis patrem dedit. Huius Aribonis, & Diui Vergilij conſilijs Theſſalonus obſequens, optimum pręſtitit principem. Vbi primo Aribo, deinde D. Vergilius inſequenti anno ſuperos petijt, prauis uſus conſultoribus, ambitione præceps datus eſt, Lytopyrgæ uxoris, filiæ Deſiderij Regis Italię, illecebris nimiũ deditus, Carolũ Magnum præſecontemnere cæpit. Suaſu eiuſdem uxoris, & paucorum procerum ſcelere, à Carolo Magno deſciuit. Quod principi alioquin optimo, eiuſq; ſoboli, omniũ calamitatum (immò, ut uerius loquar, felicitatis ſuæ, quippe quem Monachi deum faciant, cæloq; locent) cauſa extitit. Nam & eius uirtus, opeſq; iam Pipino ſuſpectæ, & formidoloſæ eſſe cæperunt. Pipinus Vuormatiam Francorum proceres accerſit, ibi de pace, amicitia, nũcijs ultro ci-

D. Valentinus

D. Columbanus.

Maiß an der Etſch.

Mathſee.

Laurisbaim.

Chrembsmunſter.

Guntherus ab apro occiſus.

Polling. Vueſſesbrun.

Munchſmunſter.

Valdoricus.

Scheffilarn.

D. Nordopertus.

Schlierſee.

Berithboldus.

Aribonis & Vergilij mors.

troq; miſsis, ſumma diligentia actum, nihil prætermiſſum, quo res ad ociũ, & quietem deduceretur. Bapharius Dux Aquitaniæ rurſus rebellat: Pipinus cõtra ipſum pergit armat⁹, eundem interficit, Remiſponum patruũ eius in crucẽ agit, Aquitania potitur. Victor in agrum Parhiſiorum reuertitur: et ſex millia paſſuũ à Luthecia ex hac uita migrat, tertio poſt mortem Vtilonis año. Sepulchrũ ei⁹, & parentis Caroli Martelli conſpexi in Coenobio Diui Dionyſij: ubi fere reges Celtarum, & plærıq; noſtri ſepulti ſunt. Filij Pipini Carolomanus, & Carolus cognomẽto Magnus, ex æquo Francorum partiuntur imperium. Theſſalonus Lytopyrgam Deſiderij regis Italiæ filiam uxorem ducit. Bertha mater regum in Boiariam proficiſcitur: inde ad Deſiderium in Italiam à Theſſalono abit, Irmogardam ſororem Lytopyrgæ ſecum abducit, Caroloq; filio in matrimoniũ dat. Qui tamẽ eam paulo poſt, neſcio quam ob cauſam, repudiauit, & Hyltegardã, Hylteprandi Ducis Sueuorum, & Rugardæ ex Boiaria oriundæ, filiam ſibi connubio iungit. Iuſſu Theſſaloni Modeſtus à Diuo Vergilio Epiſcop⁹ conſecrat̃, cũ Cothario, Latino, Battone, Reginoberto presbyteris, cum Richardo Diacono, alijſq; ſacris initiatis, ad Charionas mittit̃. Ipſi poteſtas tẽpla conſecrandi, ſacerdotes coöptandi iuxta patrum, & maiorum conſulta datur. Tũ ædes ſacræ in Solio & Liburnia ciuitate extructæ, atq; à Modeſto conſecratæ ſunt. Modeſto defuncto, D. Vergilius à Chitomaro Charinorum duce inuitatus, illuc Madoldum, & Variomanum ſacerdotes proficiſci iubet. Ipſe uenire noluit ob ſeditionem & diſcordias Venedorũ. Quorum primores Chitomaro principi rebellabant, quod exploſa auita religione, quam feliciter maiores ſectati fuiſſent, nouũ ritum colendi Deum accepiſſet. Theſſalonus dux in Venedos arma mouet, parere Chitomaro cogit. Quo mortuo, Venedorum proceres iugum religionis Chriſtianæ excuciunt, ſacerdotes in Boiariam exigunt. Theſſalonus Boiorũ Regulus, in Charionum regionem infeſto, intentoq; exercitu procedit. Valdungũ ducem Venedis imponit. Huic Vergilius Hæmonem, Reginoualdam, Maioranum, Gotharium, Erchinobertum, Reginardum, Auguſtinum, & Guntharium ſacerdotes, diuini, humaniq; iuris iuxtà peritos, dedit, ut Venedorũ uulgo myſteria religionis noſtræ aperirent, Philoſophiamq; Chriſtianam, falſorũ deorum ſuperſtitione exploſa, plebem Charinorum recipere perſuaderent: à qua tribus procerum, equeſtris ordo omnino abhorrebat. Ingo Venedorum Regul⁹, qui Baldungo ſucceſsit, iſthoc uaframento, & aſtu nobilitatẽ Chriſto lucrifecit. Conuiuium ſcitè exornat, uilẽ plebeculã, ſimul cum Equeſtris ordinis proceribus inuitauit: atq; pro foribus recumbere nobiles iuſsit, pane duntaxat cibario, & caruncula rancida pauit, uinumq; fictilibus propinauit aſperum. At agricolas intra cænationem menſæ regiæ adhibuit, ipſis in conſpectu ſuo diſcumbentibus, cænam dubiam adpoſuit: uinum optimum, poculis aureis, argenteis, gẽmatis adminiſtrauit. Stomacharitum nobilitas, bile feruefcere, ac fremere cœpit: hæc omnia in ſui contemptũ fieri interpretabat̃. Ingo ubi ſatis luſit, tumidis ira infit: Agricolæ uncti, lauti ſunt cœleſti lauacro: uos numinum ſordibus ſqualentes, hircum impietatis oletis, nauſeamq; mihi, qui delicatiore ſum ſtomacho, facitis. Hocq; ſale aſperſi proceres Venedorum, certatim ad ſacrum fontẽ properarunt. Inter hæc Carolomanus quarto regni anno decedit: Galliæ, Germaniæq; ad unius deuoluuntur poteſtatem. Carolus omni Francorum imperio potitus.

Bapharius interficitur. Pipini mors. Regum Celtarũ ſepultura. Carolomanus. Carolus Magnus. Bertha. Irmogarda. Hyltegarda. Rugarda. Modeſtus. Zu unſer frauẽ im Sal. Chitomarus. Chreitzmair. Madoldus. Variomanus. Valdungus. uel Baldungus. Ingo dux. Baldungus. Carolomani mors.

potitus, Vuormatiã cõcilium procerum indicit, ad ſe omnes Senatorij ordinis, et qui aliquo numero,& honore erant, uenire iubet. Adſunt,& Imperatoris Romani, Hadrianiꝗ Pontificis Max. legati, Formoſus & Damaſus Epiſcopi. Hij Carolum aduerſus Deſiderium Regẽ Longobardorum in Italiam inuitabant. Ipſos Carolus, cum Richulfo à ſacris, & Eberhardo pincernarum præfecto, ad Theſſalonum in Boiariã Reginoburgium legat. Theſſalonus Diuũ Vergiliũ, & Arbonẽ Epiſcopos, & cæteros amicos uocat, deinde legatos accerſit, qui paucis mãdata aperiunt, Amitini tui Regum maximi (princeps Chriſtianiſsime inquiunt) & amici tui, Hadriani Romani Epiſcopi, uiui illius ſupremæ Maieſtatis oraculi, cui refragari ſcelus inexpiabile eſt, oratores ſumus, ijdem poſtulant, ut ſocietatem, quam iam pridem cum Pipino, filijſꝗ eius, cognatis tuis, ſacramento rogatus, uerbis conceptis inijſti, re ipſa (uti te dignum eſt, & Chriſtianũ, & ueri, ſupremiꝗ numinis cultorem decet) comprobes. Pax potior bello eſt. Nemo ſapiens certa incertis mutat. Deus, & Imperator noſter abiturus à nobis, ad ſuperosꝗ rediturus, nil aliud, quam pacẽ ſuam, ſicuti maximum, quod abs Deo immortali mortalibus condonari poſsit, nobis reliquit. Hanc teſſeram, hoc ſignũ militib⁹ ſuis dedit. Proinde tibi regnoꝗ tuo conſule, florẽtes res tuas cũ perditis ne miſceas. Ad ea Theſſalonus conſilio Diui Vergilij, & aliorum Pontificũ, ſatis placide, benigneꝗ uerba fecit. Sibi nihil antiquius eſſe pace, & ſocietate Regum Franciæ, præcipuè Caroli, cui ſanguine proximus eſſet. Boiariæ principes maiores ſuos, ſemper prætuliſſe authoritatem Francorum cæteris finitimis regibus. Se quoꝗ in poteſtate Caroli cognati ſui fore. Proficiſcitur deinde cum his legatis Vuormatiam ad Carolum Magnum: fidem ei ſuam duodecim obſidibus adſtringit. Hos Synobertus Epiſcopus Reginoburgenſis ad Carolũ deduxit. Porro Theſſalonus domum reuerſus, auxiliares copias Carolo cum filio Theodone mittit. Carolus (ſicut refert in legibus, quas Boijs tulit) Angiloſtadium, Lutheraniam Nariſcorum urbem & uicum, quæ tum Francorum Regibus parebant, & auus occuparat, precario Theſſaloni conceſsit. Hunni & Abares ingenti exercitu tum ad Aẽnum amnem, quem Anaſſum uocant, proceſſerant, caſtraꝗ locarant. Verum ſine ullo maleficio domum reuerſi ſunt. Interim Carol⁹ in Italiam arma mouet, Deſiderium regẽ cum uxore Ganſa Ticini obſidet, & capit, Romam it: Vbi Theodo filius Theſſaloni ab Hadriano Epiſcopo Romano lauacro cæleſti luſtratus eſt. Rudogaudus Fori Iulij dux, uiuus captus eſt, iuſſuꝗ Caroli ſecuri percuſſus. Rupertum alium Longobardorum ducem, præfecti Boiorum, & Theſſaloni Gauin⁹, & Idouinus apud Piſonium, in ualle Tridentina, pugna deuictũ, interficiunt. Carolus Magnus ſubacta Italia, in Germaniam proficiſcitur: contra Hiſpanos, Saxonas feliciter ſæpius dimicauit, pluſrima bella ſtrenue geſsit. Paucis póſt añis ad legatos Imperatoris Romani, qui tum Conſtantinopoli habitabat, Romam cum liberis ſuis, maribus, & fœminis tranſitũ facit. Audita legatiõe Cæſaris Auguſti, Conſtantino, filio Imperatoris Leonis, & Irenæ Auguſtæ Ruthrudam filiam deſpondet. Iã D. Vergilius, & Aribo Epiſcopi, iuxta eruditi, ac boni, ſine quibus nihil Theſſalonus agere inſueuerat, terras reliquerant. Lytopyrga mulier imperioſa, & impotens ſui (cuius licentia hactenus authoritate talium uirorũ tanꝗ freno repreſſa erat) ſero ſibi perſuadet, poſſe ulciſci parentes, fratres, & ſorores, opibus mariti. Cũ paucis igitur

Synobertus Epiſcopus. *Ingolſtat.* *Lauterhofen.*

Deſiderius cũ Ganſa uxore capitur. *Theodo Baptiſatur.* *Rudogandus dux.*

Conſtantinus Caroli filiam uxorẽ ducit.

fumi uenditoribus (quibus omnia chariora quàm fides, & iuſticia erant) conſpi-
rat. Neminē niſi ſuæ factionis coniuratum authoritate apud Theſſalonū inua-
leſcere permittunt. Itaq; principis animum, & ſuperbia, & amore ægrotū in de-
teriora impulerunt, à Carolo ſenſim abalienare pergunt. Crebro in utramq; au-
rē (ſicuti patulæ ſunt aſſentatoribus aures principum) obganniunt, Pipinū &
Carolū nouos Reges, non ſolū Germaniæ, ac Galliæ paulatim duces oēs ſuſtu-
liſſe, ſed in ſuos quoq; dominos, nobiliſsimos Francorū Imperatores, à qbus au-
læ præfecti fuerint, conſpiraſſe, captos in carcere necaſſe: nec à fraterna cæde, nec
ſororum ſanguine, libidine dominādi impias manus abſtinuiſſe. Solū ex tot ue-
tuſtiſsimis, clariſsimiſq; ducibus unū ſupereſſe Theſſalonū, qui lenocinio, ſpe-
cioſoq; uocabulo amicitiæ illectus, propediē fraudulēti, & oīa ſibi ſeruire appe-
tentis, dolos, nō ſine malo ſuo ſenſurus ſit. Addunt his iniuriæ in ſoceros, & affi-
nes cōmunes cōmiſſæ. Memorem eſſe debere Theſſalonū auitæ libertatis, quam
per manus a tot maioribus traditā, à patre accepiſſet: ſuppetere Boijs uires, pe-
cuniā, ſocios. Carolū tot hoſtes habere, quot uicerit. Hæc atq; huiuſmodi ſæpe
inſuſurrando nebulones illi, qui oīa utilitate metientes, bellū in quo eniteſcerēt,
ſibi fore utili' pace arbitrabant, Theſſalono amicitiā Caroli ſuſpectā fecerunt. Fit
fœdus aduerſus Carolū cū Hunnis, & Auaribus: & religionis, & Imperij Fran-
corū inimicis, & hoſtibus. Deinde hiſce, qui fidē ſeruandā, pacē bello præferendā
cenſebant (quorū maxīa pars erat) inſidiæ ſtruunt, mortiſq; periculū intendūt.
Ato Epiſcopus. Præcipue Atoni Fruxinenſi Epiſcopo Theſſalon' & Lytopyrga infeſtiores ex-
titerunt: eundē plus fauere & fideliorē eſſe Francis, q̄ Boijs criminabantur. Et ut
tamē oīs culpa in Carolū (qui iā, ut diximus, Romæ apud legatos Imperatoris e-
Arno Epiſcopus. rat) trāsferret, Arnonē Epiſcopū Salisburgenſem, Hainricū Monachorū Menē-
Hainricus abbas in Mān. ſiū patrē, Romam ad Hadrianū Pontificē Max. ꝓficiſci iubet Rector Boius, cō-
queſtum, Regē Francū, ebrium ſucceſſu rerum, parē ferre non poſſe, contra om-
nem ſanguinis, & amicitiæ neceſsitudinē arma minaciſsimū parare, expeditio-
nemq; aduerſus Boios meditari. Boios inuitos ad libertatē, liberos, cōiuges de-
fendendos, in bellū trahi: petere Theſſalonum à Pontifice Romano, ſicuti cō-
muni orbis Chriſtiani parente, ut fautor, atq; conſultor adſit. Hæc ubi Romę à
legatis Hadrianus audiuit, apud Carolū expoſtulauit. Carolus nihil penitus ha-
rū rerum, quibus accuſaretur, ſe ſibi eſſe conſcium adſeuerat, atq; ut omnē huiuſ-
modi ſuſpicionē à ſe procul amoueat, Pontificis arbitrio omnē cauſam permit-
tit. Hadriano data ſibi à Carolo poteſtate functuro, & pacis ꝑpetuæ leges pro-
mulgaturo, Arno, & Hainric' obſtrepere, tergiuerſari, & uociferari cœperunt:
Nequaq; iſtuc ſibi mandatū eſſe, nec idcirco Romā ueniſſe. Rē magnā eſſe, opor-
tere Theſſalonum præſentē adeſſe: nihil ſine eius conſenſu ratū fore: ſe quidē iſt-
hæc domū ad principē ſuū relaturos. Senſit Pontifex dolos, & legatis ait: Ite er-
go, & renunciate Duci ueſtro, ut fidē datā Carolo ſeruet. Quod ſi pacē exoſus,
ſicut fraudulentus eſt, fidē fregerit, & Pientiſsimo Regi neceſsitatē pugnandi im-
poſuerit, uireſq; eius laceſsierit, ſtupra uirginū, mulierū contumelias, excidia ur-
biū, egeſtatē populi, tēplorū direptiones, religionis contemptū, atq; omnes hu-
iuſmodi peſtes, quæ bello, ſacra, prophana polluendo, graſſari ſolent, irā deniq;
Dei Opt. Max. à milite Caroli in ipſum, ſolennib' ſupplicijs iure noſtro auerto:
ipſum diris, & ſine fine deuoueo. Caput Ducis ueſtri execror, Carolū ego & mi-

lites eius

lites eius crimine ſoluo. Ipſe Theſſalonus Dux ueſter cõmiſſa luet: ipſe pro hiſce crudelitatibus Chriſto iuſtiſsimo iudici pœnas dabit. Arno, & Hainricus cũ hiſce mandatis in Boiariã Roma reuertuntur. At Carolus compoſitis Romæ reb⁹, cũ legatis Imperatoris Romani in Franciã Vuormatiã (Rheni urbs eſt nominatiſsima) rediјt: ubi Faſtorada coniunx ei⁹ uerſabat̃. Indicto ibi concilio, cõmuni procerũ conſenſu, huc Theſſalonũ citat. Theſſalonus nõ ſolũ nõ uenit, ſed ne reſpõſo quidẽ Regẽ dignatus eſt. Verũ Theodonẽ filiũ conſortẽ regni declarat, renũciat. Carolus non uerbis amplius, ſed pugnis eſſe op⁹ ratus, tribus exercitib⁹ Boiariã inuadit. Antiqui Franci, Saxones, Turogi, duce Carolo, Caroli filio p Nariſcos, nemine prohibente ad Danubiũ penetrant. In ripa Danubij in uico Phoro, decẽ millia paſſuũ à patria mea, caſtra locant. Pipinus cũ Italis Tridentũ, Piſoniſq; urbes Boiorũ occupat. Ipſe Carolus cũ alia manu Boiariæ fines adgredit̃: extra mœnia Auguſtæ Rhetiæ prope Lycũ amnẽ, qui Sueuos, & Boios, Rhetos, & Vindelicos diſterminat, cu exercitu cõſidet. Theſſalonus undiq; hoſte cinct⁹, cũ uideret Boios magis Carolo, q̃ ſibi fauere, & pugnã detrectare, ab oib⁹ deſert⁹, armis abiectis, ad Carolũ Auguſtã in caſtra ultro, & ſupplex uenit, ſe peccaſſe confitet̃, errorẽ deprecat̃, ueniã petit: Boiariã cũ ſceptro, cui homo inſculptus erat, Carolo tradit: clementiæ Caroli, ſe, coniugẽ, & liberos dedit. Carolus, quod Theſſalonũ delicti pœniteret, et q ipſe ſanguine proxim⁹ eſſet, gratiã facit, ipſum bono aĩo eſſe iubet: eidẽ Boiariã reddit, uerũ tredecim obſides imperat, int̃ quos & Theodo filius Theſſaloni fuit. Carolus acceptis obſidibus, dimiſsis copijs, in Franciã proficiſcitur: Angilemis, decẽ millia paſſuũ infra Moguntiacũ, natalem Christi, & Paſchalia ritu ſolenni celebrat. Theſſalonus Reginoburgiũ in regiam ſuã rediјt, ſolutuſq; metu, & periculo liberat⁹, cõcione aduocata, huiuſmodi orationẽ habuit. Ego à teneris unguiculis uſq; ad hoc ætatis (comites deuotiſsimi) dies noctesq;, manib⁹, ac pedib⁹, ut aiunt, nihil aliud conatus ſum, & id ſolũ dari mihi à Chriſto, & Deo noſtro optaui, ut quæcunq; facerẽ, utilia, ac grata uobis eſſent oĩa. Is eñ mihi demũ bonus rector eſſe uidet̃, qui oĩa plebis utilitate metitur: oĩa ad cõmodũ eorũ, quibus præfectus eſt, refert: omnib⁹ bonis prodeſſe ſtudet, officere nemini. Qui deniq; pacẽ, quietẽ, quod iuuat, quod charũ, quod iucundũ eſt, popularibus comparat, relinquit, atq; concedit. Ipſe ſibi curas, laborẽ, pericula, ſudorẽ, uigilias, puluerẽ, & alia talia uiris epulis iucundiora uindicat, & ſeruat. Etenim haud aliã ob cauſam, à cælorũ ſummo principe, cuius præſides, et legati ſumus, Dij quoq; adpellamur, qui bona, diuitias largiri cultoribus ſuis, ab his nihil præter honorẽ, gloriã, & amorẽ poſtulare ſoliti ſunt. Dũ hæc accuratè ago, atq; curo, & capitis periculũ, dũ proſim uobis, adeo: paucorũ ſcelere prodit⁹. Verbũ uulgo protritũ, frangi neceſsitate ferrũ, uériſsimũ eſſe comperio, ac planè ſentio. Ne uos hoſtiũ crudelitati exponerẽ, id quod neceſſe erat, facere cõpulſi ſumus. Deo diſplicere dicimus ſacramenta, quæ ui extorquentur, legibus ſolui huiuſmodi prudentes reſpondent. An ego eos, qui & ſe, & coniuges, & liberos, atq; fortunam ſuã mihi crediderunt, deſeram? Aut uos fidei, & tutelæ meæ cælitus commiſſos ludibrio hoſtibus eſſe, & in ſeruitutem redigi patiar? Nõ faciam profecto. Nemo mortalium mihi cæleſte beneficium adimet. Simulac Imperator immortalis iuſſerit, nõ ante, iſtud una cũ uita relinquam, aut moriar: & decẽ liberos potius amiſero, aut libertatẽ, gẽmis & quouis auro chariorẽ à maio-

Faſtrada Caroli uxor.

Carolus cum exercitu in Boiariam uenit.

Pfring infra Ingolſtadiũ.

Ingelhaim.

ribus nobis quaſi per manus traditā retinebimus. Sunt opes, ſunt inuictiſſimorũ ſociorũ auxilia, quorũ uultũ, ne dũ arma, diſpereā, ſi hoſtes noſtri ferre poſsint. Vos igitur populares chariſsimi, deum Opt. Max. Diuũ Haimeranum, cuſtodē huius regionis, & noſtrũ, ueneramini, et in tecta ueſtra diſcedite: ego ut in perpetua pace eſſe poſsitis, prouidebo. Imperitis hæc fauorabiliter, & populariť dicta erant: prudentioribus, qui pacem bello præferebāt, & quo iſthæc ſpectarent, callebant, non perinde grata erant. At nec mutire, nec hiſcere contra iſta audebant.

Ingelhaim.

In tempore tamen eorũ opera fit certior Carolus. Nec mora, concilium Angilemos propere cogit, Pontifices maiores, minores, ſacerdotes, prophanos, regulos, duces, tetrarchas, præfectos, ciues, oppidanos, ad ſe uenire iubet: in re maxima eorũ conſilio opus eſſe. Nemo non paret: oēs certatim iuſſa capeſſunt. Nobiles, ignobiles, ſacri, prophani, quicunq; in aliquo numero, aut honore erāt, dicdicto frequentes coëunt, atq; cõueniunt. Illuc quoq; Theſſalonus proficiſcitur. Quē etiā paucis poſt diebus Litopyrga uxor eius ſubſequitur. Pręſto fuit & Boiorũ, ut iuſſa erat, legatio. Poſteàq; conſedere Duces, oratores Boiorũ introducti, in conſeſſu procerum paucis ita locuti ſunt. Non tam impudentes, nec tam obſtinati ſumus (patres conſultiſsimi) ut ea, quæ luce clariora ſunt, omnibuſq; patent, more perditorũ negemus: illud oramus, ne perpaucorum crimen in omnes diffundatur. Maxima pars adhuc ſyncera eſt. Quæ dum iuſticiæ, & æquitati omnes neruos intendit, & fidem regi optimo ſeruare connititur, capitis periculũ adiuit. Aut malos fieri neceſſe eſt, aut extorres patria ſine pignore, ſine lare, ſine tribu errabimus, niſi quid ueſtra prouidentia proſpiciat. Linquenda tell⁹ domus, uxor, liberi. Eſſe fidum nefas eſſe ducitur. Regi à deo Opt. Max. cælitus demiſſo parere crimen eſt. Pax exulat, arma parantur: cũ hoſtibus crudeliſsimis fœdus ictũ eſt: amicis bellum indicitur. Bonorum omniũ uita in extremo uerſatur diſcrimine. Dux et autor horũ malorũ, quo magis pudeat, fœmina eſt: ille, quem prohibere oporteret, uxorius eſt, & noſtra conſilia aſpernatur. Suaſu coniugis ſuæ Hunnos, & Auares noſtræ religionis acerrimos hoſtes, & ſanguinis noſtri auidiſsimos, aduerſus pientiſsimũ principē concitat. Huius amicis inſidiæ ſtruũtur, mors deniq; intentatur: ſępius data fides Regibus optimis, ſæpi⁹ (nullo noſtro merito, nulla culpa, omnibus bonis diſſuadentib⁹) fracta, nunq̃ ſeruata eſt. Meliora forſitan ſperanda ſunt. Illud ultimo, quod in concione oēs audiuimus, pręterire nõ poſſumus, ſatius eſſe decē filios amittere, q̃ obſequiũ Regi pręſtare, in ſeruitutemq; (ita adpellat) redigi. Fallit̃, egregio quiſquis ſub principe credit ſeruitiũ: nunq̃ libertas gratior extat, q̃ ſub rege pio. Hęc ubi dicta ſunt, & Theſſalonus ire inficias non potuit, quippe, quę teſtibus pręſentibus cõprobata erāt,

Lex Salica.
Theſſalonus ducatu priuatur.

ex codice lex recitata eſt, qua fidē regi non ſeruare, cum hoſtibus fœdus aduerſus Regē inire, capitale erat. Secundum legē itàq; Salicam ex ueteri inſtituto, Theſſalonus crimine lęſæ Maieſtatis re⁹ peractus, capitali ſupplicio condēnatur, Boiaria regi adiudicatur. Vbi hæc ſententia ritu ſolenni renunciata eſt, Theſſalonus ad genua Caroli accidit. Carolus eundem tolli iubet, rogatq;, quidnā factur⁹ ſit, ſi uita donetur. Ille ſe in contubernio Monachorũ omnem ætatē acturum, ſcelera ſua, atq; crimina deprecaturũ.

Theſſalonus tondetur, ut Monachus.
Lariſhain.

Carolus igitur ipſum tonderi more Religioſorũ iubet, in Monaſteriũ Diui Nazarij in Bergoſtraſſa, Vuormatienſiũ agro ſitũ, Laureacũ literatores uocant, relegat. Vbi humat⁹, tanq̃ Diuus adhuc colit̃.

Theodo

Theodo ſacris initiatur. *Gramatius. Odacer.* *Carolus Boiaria potitur.*

Theodo filius Theſſaloni ſacris initiatur: ſacerdotũ tribui coöptatur. Vxor Lyſopyrga in ſacratarum fœminarum cœtu degere iuſſa eſt. Pauci Boiorũ, qui cum Theſſalono ſenſerant, in exilium acti ſunt. Caroli deinde præfecti, Gramatius, & Odacer, cum legatis Boiorum, in Boiariam proficiſcuntur. Reginoburgium, totam Boiariam, nomine, & auſpicio Caroli accipiunt. Boij certatim iuſſa capeſſunt. Dum hæc in Francia geruntur, Auares & Hunni, coniurati Theſſaloni, ex pacto fines Francorum duobus agminibus inuadũt, pars Venetiam, Forumq; Iulij ſibi depoſcit: altera manus Boiariam petit, ad Anaſſum amnem, infeſto, & intento procedit exercitu. Boij correptis armis, ducibus Gramatio, & Odacre legatis Caroli, in hoſtes ruunt, Hunnos, & Auares cædunt, fundunt, ſternunt, paucos fuga ſeruauit. Hunni, & Abares qui domi relicti fuerãt, uindicaturi ſtragem ſuorum, exercitũ cogunt, hoſtili animo in Boiariæ terminos tendunt. Boij armati obuiã procedunt, manus conſerunt cum hoſtibus: & hic uictoria penes Boios fuit. Hoſtes in fugam uertunt, pars in Danubium, ubi pereunt, propellũtur à Boijs, reliqui cum ignominia, & maximo detrimẽto domum repulſi ſunt. Carolus ubi hæc accepit, in Boiariam pergit, Reginoburgium ad ſe uenire, & in uerba ſua iurare iubet Boios. Nemo imperata detrectat, omnes parere ſtudent. Carolus Boiariam contra Hunnos, & Auares firmis præſidijs munit: præſidem Boijs dat uirum bonum, bellicoſum, ſapientem, Geroldum nomine, Hyldegardæ uxoris ſuæ fratrem, Hyldebrandi Ducis Sueuorum, & Rugardæ ex Boiaria oriundæ filiũ. Facta ſunt hæc anno Chriſti ſeptingenteſimo, octogeſimo octa- 781.
uo. Superiore anno plæraq; obtigere prodigia, monſtraq;. Sol defecit, ſanguine pluit, ſanguinis ex terra riui manarunt, cruces in ueſtimentis hominũ apparuere. In agrum Funſingenſium aëre ſereno, & tranquillo, diuerſi generis ligna de cœlo ruiſſe, literis proditum eſt. De Theſſalono complura fabuloſa conficta reperio, quæ magis ſomnijs, uiſiſq; mente captorum, quàm rebus geſtis decora ſunt. Neſcio qua ratione uulgus imperitum, & plærique ſapientum etiam, plus fabulis, quam ueritate capiantur. An ſicut domeſtica uilia ſunt, atq; ſordent, & raritas conciliat rebus charitatem, atq; ueniſſe è longinquo, precium eſt: ita quæ uerè geruntur, ceu uetera, uſitata: quæ quotidie fiant, ſurda tranſimus aure. Nemo magnopere obſeruat, aduertitq; animum: at conficta uelut noua, inconſueta, inſolita, & mera miracula admiramur, aures arrigimus, labra mouemus, tenaciuſq; memoriæ huiuſmodi neniæ hærent. De Carolo quoq; multa præter hiſtoriæ fidem, ſed Poëtico more, & patria lingua apud nos ſcripta ſunt. Extat liber in Bibliothecis antiquis uerſibus, ſermone Germanico, de uita Caroli, educatione, rebus geſtis conſcriptus. Ego in ſequenti uolumine ipſum Carolum, poſteros eius, Imperatores, & Reges Boiorum narrabo.

FINIS LIBRI TERTII ANNALIVM BOIORVM.

Subſequitur quartus autore Ioanne Auentino. Continet Carolum Magnum, cum eiuſdem poſteritate, qui potiti ſunt Boiaria, uſq; ad Hainricum primum ducem, fratrem Ottonis Magni Cæſ. Augusti, tum Francis ſucceſſere Saxones.

ANNA.

ANNALIVM BOIORVM
Ioanne Auentino authore
Liber quartus.

IN QVARTO LIBRO ANNALIVM BOIORVM HAEC EXPLICANTVR.

CAroli Magni proſapia
Franciæ deſcriptio: Francorumq́ origo.
Diuus Carolus Magnus, primus Germa. Imp. Cæſ. Aug. Rex Boiorū.
Imperator Ludouicus Pius, filius Magni, Rex Boiorum.
Imperator Lotharius, Rex Boiorum, filius Pij.
Imperator Ludouicus Cæſar Aug. filius Lotharij, nepos Ludouici, pronepos D. Caroli.
Imperator Carolus Caluus, filius Pij, nepos Magni.
Ludouicus illuſtris Rex Boiorum, ac Francorum: filius Ludouici Pij, nepos Caroli Magni.
Carolomannus Rex Boiorum, & Italiæ. Ludouicus eius frater, Rex Francorum, & Boiorum.
Imp. Carolus tertius Cæſ. Aug. Alemannorum Rex, & Boiorum.
Imp. Arnulphus Cæſ. Aug. Boiorum Regulus.
Ludouicus tertius filius Arnulphi Auguſti, & Conradus primus Reges Boiorum.
Lupoldus, Arnulphus, Eberhardus, Berchtoldus, præſides, Dynaſtæ & Rectores Boiorum.
Vgrorum irruptio in regnum Boiariæ.

AVTORES QVOS PRAETER PVBLICA INSTRVMENTA SECVTVS SVM.

Eginhartus Cancellarius Caroli Magni libris quatuor res geſtas Caroli complexus eſt.

Angiſus Abbas Lobienſis, trium Imp. Caroli, Ludouici, Lotharij leges & edicta, in quatuor redegit uolumina.

Regino Abbas Prumienſis ſub Arnulpho Imperatore, & Ludouico filio eius de rebus Germanicis, Galliciſq; perſcripſit.

Litoprandus Ticinenſis Francofordiæ res geſtas, memoria ſua parentumq́ literis cōmendauit, Ottone Magno Imperante, ad quē in Germaniam fugit, pulſus Beringero ultimo rege Italiæ, cuius Magiſter Epiſtolarū, ab eoq; Conſtantinopolim legatus fuit: educatus eſt in aula Hugonis Regis Italiæ. Pater eius ab eodē rege legatione ſuſcepta in Græciam ad Imperatorem Orientalem profectus eſt.

PRAEFATIO IOANNIS AVENTINI IN QVARTUM *Annalium Boiorum librum.*

SCITE ADMODVM AIT APPIVS, FAbrum eſſe quemq; fortunæ. Idcirco dum Romani iuſticiam, uigilantiam, patientiam, arma, rem bellicam, diſciplinam militarem, æquitatem in pace, in bello audaciam, atq; fortitudinem coluerunt: & præter cæteros mortales egregiè eas artes, quibus imperia parantur, domi foriſq; conſectati ſunt: Iiſdem diuinum numen, quod omnium mortalium uitam inuiſere ſolet, florentiſsimum, opulentiſsimum, ac ſecundum deorum opes maximum contulit Imperium. Nam neq; bonum, neq; malum facinus cuiuſq; pro nihilo habetur: ſed ex natura diuerſa præmia bonos, maloſq; ſequuntur. Vbi pro labore deſidia, pro continentia, & æquitate libido, atq; ſuperbia: pro paupertate auaritia, ac ſimul ambitio: pro parſimonia luxuria, atq; uoluptas inuaſere uictorem gentium populum, fortuna ſimul unà cum moribus immutata eſt. Amor ſui, iurgia, diſcordia, ſimultates, domeſticæ ſeditiones, bella pluſquam ciuilia, inualuere. Vera conſilia, gratia, timor, uoluptas corruperunt. Opes imminutæ, ſeruitus impoſita eſt. Reges exacti, Conſules, Tribuni plebis, Magiſtratus alij, ſæpius per diſſenſiones, ſæpius diſceſsiones. Non ſemel leges & inſtituta, haud citra ſanguinem commutata ſunt. Exanguem & tot caſibus agitatam, tot procellis fatigatam Rempublicam ſuſceperunt Cæſares. Deinde cum hij Aſiatico luxu, Græcanico ocio Conſtantinopoli effœminantur, Romam caput mundi faſtidiunt. Vrbs potens, urbs orbis domina, deſerta, orba, effœta, Germanos Caroluméq; Magnum acciuit, adoptauit. Ciuitate & iure Quiritium donauit. Ita unà cum Aquilis, tantoq; Imperio, uti fieri ſolet, omnia quoq; uitia obrepſere: quos arma Romanorum non fregerant, uitia uicerunt. Pecuniæ, quæ maxima pernicies eſt omnium, nullus uſus, nullum decus fuit apud maiores noſtros. Ipſi aurum atq; argentum perinde ac fictilia habuere. Vetuerunt uinum ad ſe inuehi, mercatoreſq; commeare: parco, parabiliq; uictu, & Rhenonibus ſuis, ad implenda naturæ deſideria, contenti fuerunt. Viuebant lacte, caſeo, auenæq; pulte. Veſtitus erat pelles ferarum, luporumq;, quas uenatio ſubminiſtrabat. Atqui nunc luxu cum quauis natione contendimus. Omnia Venus, Bachuſq; corrumpunt. Intempeſtiua conuiuia, & perpotandi peruigilandiq; inſana cupido, adulteria, ludi, greges ſcortorum, inuaſere Germaniam, & gradum corripuere. Omnia in externum lapſa morem ſunt. Exoticas ueſtes, Gallicaſq; ſumpſimus. Non omen quidem ueriti, quod à uictoris populi inſignibus, in deuictæ gentis tranſimus habitum. Apud cæteras nationes malè audimus, quod ſemper ebrij, nunquam ſobrij ſimus. Studium pecuniæ, auri ſacra fames (quæ Diuo Paulo radix eſt omnium malorum, & ſimulachrorum cultus) Germanorum fidem ab hoſtibus etiam collaudatam, labefactare cœpit. Quibuſdam charior pecunia, quã fides eſt. Hijq; famæ & integritati, poſtremo omnibus rebus, commodũ anteferunt. Patriæ deſertores, nil aliud quam priuatã utilitatem ſpectant.

Illud

Illud pro uero conſtat, omnes uictores diuitias contempſiſſe: uictos concupiuiſſe. Quæ per uirtutem, ac inopes parta ſunt, per opulentiam fere amittuntur. Virtus in mediocritate, quam auream Poëta uocat, conſiſtit. Vitium eſt, quodcunqꝫ exuperat, aut excedit. Proinde quemadmodum Ariſtoteli (qui nihil non attigit, atqꝫ doctiſsimè & ſimul ueriſsime explicauit) placere uideo: Diuitiæ multæ, magnæqꝫ opes, nihil penitus ad felicitatem, beatitudinemqꝫ conferunt: immo officiunt magis. Idem cenſet, eos, qui cæteros opibus antecellere connitantur, ad æquitatem in ordinemqꝫ, in bene præclarèqꝫ conſtituta Republica, redigendos eſſe, ne ſcilicet, quando opes parant animos, inſoleſcant: alios opprimant, & ſibi ſeruire poſtulent. Vnde inuidia, lites, odia, egeſtas inde. Magnum pauperies opprobrium, iubet quiduis & facere & pati: uirtutiſqꝫ uiam deſerit arduæ. Hinc ſqualens legum ſylua, iuris callida interpretatio, latius quam Reipub. utile eſt, proſerpit. Apud majores noſtros plus boni mores, quam alibi bonæ leges ualebant. Nil proſunt Senatuſconſulta, aut plebiſcita, niſi moribus, & bonis artibus homines imbuti fuerint. Sic ſentit, & probat Stagirites, ueritatis, & maieſtatis naturæ fidiſsimus interpres, in libris, quos de Republica inſcripſit. Sic Flaccus Poëtarum ſapientiſsimus, non minus uerè quam eleganter in Lyricis docet.

Quid triſtes (inquit) querimoniæ?
Si non ſupplicio culpa reciditur.
Quid leges ſine moribus
Vanæ proficiunt?

Corruptam eſſe Rempublicam ubi plurima decreta ſunt, res uerum eſſe docet, & rerum omniũ magiſter uſus. Vbi plurimi medici ſunt, ibi plurimos morbos eſſe neceſſe eſt: ait diuinus ille Plato, & Strabo ſcriptorũ grauiſsimus refert.

Germania illa quondam nobiliſsimarum, & fortiſsimarum gentium alumna, officinaqꝫ, in ſeptem regna, & totidem regulos: in tot principes, tot Pontifices, tot dynaſtas diſſecta, dilacerataqꝫ: nunquam in unum corpus coiuerit, Niſi Carolus Maximus Cæſar & Rex Hiſpaniarum, Aſiæ, & Affricæ princeps, ex Norico oriundus (cuius aduentũ ex Hiſpanijs Germania fauſtis uotis, ſolennibus ſupplicationib⁹ deſiderat, & expectat) authoritatẽ pecuniç auriſugis, mercatoribuſqꝫ demat: cõcordiæ bona firmet, diſcordiæ mala expellat, luxuriæ, ſumptuũqꝫ licentiã refrenet: rapinarũ & litiũ calũnias reſcindat: pietatẽ & iuſticiã, iã pridẽ terris depulſã, de cælo reuocet. Id demũ fiet, ſi Germanica iuuent⁹ acuratè ꝓbitati, et induſtriç opã nauauerit: ſtudiũ pecuniç, cupido diuitiarũ ſublata, aut ꝗad fieri poteſt, diminuta fuerit. Aliꝰ neqꝫ priuata res, neqꝫ publica regi poteſt.

Vel nos in mare proximum
Gemmas, & lapides, aurum & inutile
Summi materiam mali
Mittamus. Scelerum ſi bene pœnitet.
Eradenda cupidinis
Praue ſunt elementa, & teneræ nimis
Mentes aſperioribus
Firmandæ ſtudijs.

Longius abiui, in uiam redeundum eſt.

Proœmium finit, libri 4. incipit narratio.

ANNALIVM BOIORVM

Liber quartus, Autore Ioanne Auentino.

IMPERATOR D. CAROLVS MAGNVS Cæ-
ſar Auguſtus, ſicut ſupra docui, genus, originemq; paternam
ex uetuſtiſsimis Boiariæ principibus ducit. Nam VTILO fra- *Vtilo dux*
ter Theodonis Magni reguli Boiorum, limiti inferioris Germa- *Boiorum.*
niæ, inter Scaldim, Moſam, Rhenumq; amnes, & Oceanum,
aduerſum impetus Danorum, latrocinia tum agitantium, py-
raticamq; exercentium, à Theoderico primo rege Francorum præfectus, ad pel-
latus eſt Satrapa Antorffenſis. Is Hugobertum, Hugobertus Aſopertum ge- *Vtilo Mar-*
nuit, qui ex Pluthylda filia Lotharij Regis Francorũ Arnulphum tuliſſe fertur. *chio Antorf-*
Is deinde Diuum Arnulphum procreat: relicta republica, in ſacerdotum curiam, *fenſis.*
ac Senatum adlegitur: capiturq; Pontifex Mediomatricũ. Et ubi honeſta morte
defunctus eſt, in ſuperum numerum refertur. Angiſo, & Begga filia Pipini ſupe-
rioris ortus Pipinus inferior. Pipino Carolus Martellus, Carolo Martello Pipi- *Pipinus.*
nus Rex Francorum. Carolus Magnus inde Pipino rege, & Bertha genitus, à *Carolus Mar*
patre accepto imperio Francorum regnat. Equidem in ſtemmate proponendo, *tellus.*
& imaginibus exequendis, cum authores diuerſa prodant, ut nulli duo concinãt,
plura tranſcribo, q̃ credo. Nã nec adfirmare ſuſtineo, de quibus dubito: nec ſub-
ducere, quæ accepi. Huiuſcemodi generis elogia partim uetuſtas obliterauit, par-
tim, ut pleraq; alia illuſtria literarum monumenta, incuria temporum, & Stoi-
corum, Matæologorumq; tyrannide, & ſuperſtitione, non ſolum neglecta, ſed
etiam miſerè accepta, ac dilacerata ſunt. Superioribus enim ſæculis, iſtis Theolo-
giſtis dominantibus, qui cultioribus literis bellum indixerant, nihil (quatenus
ipſis licuit) niſi quod eorum barbariem, nugas, & hæreſim oleret, ſeruatum eſt.
Verum gentis Francorum, ſitum, res geſtas, egregia facinora, genus, antiquita-
tem (uti tempus admonuit) paucis ueriſsime indicabo. Francia (ſicuti ego apud *Francia tri-*
rerum ſcriptores, & in publicis inſtrumentis, actis, tabulis, diplomatibus Impera- *plex.*
torum, & regum noſtrorum comperio) triplex eſt. Anriqua propriè dicta, quæ
& libera, noua, eadem Occidentalis. Orientalis ipſa eſt Germania, atq; Aleman-
nia, & Teutonia. Hanc Auſtriam, Auſtraſiamq;, illam Veſtriam, corruptè Neu- *Au{r:a.*
ſtriam, Germanicis adpellant uocabulis. Vetus eſt Libera Francia, quam uul- *Auſtraj:a.*
gus lieratorum Franconiam: incolas utramq; Mæni ripam adcolentes, Franco- *Veſtria.*
nas nuncupat, patrio ſermone nos illam Francolandiam, id eſt Francorum pa- *Libera Fran-*
triam, incolas Francon, ſiue Franconas adpellamus. Caput gentis Francofordia, *cia.*
urbsq; primaria VVürzeburgium, quam & Pœoniam uocatam reperio. Eius *Franckenlãd.*
Ponrifex Francorum Dux eſt, & nominatur. Ibi quoq; eſt flumen Salas, alius ab *Francken.*
eo, qui in Albim confluit, & Turogos à Sorabis, atq; Miſnenſibus ſeparat. Ab il- *VVurzbur-*
lo Salios Francos cognominatos autumant. Porrò Tuiſconum lingua Sala, au- *gium.*
lam, baſilicamq; ſignificat. Vnde lex Salica, prædia Salica, clientes Salici, quæ ad *Salas.*
aulam ſpectant, dicti. Adhuc nobis in uſu eſt, oreq; frequenti Salbuch, hoc eſt *Lex Salica.*
Salicus codex, ubi prædia regia, principalia, Eccleſiaſtica uectigalia, redditusq; *Salbuch.*
prædiorum deſcribuntur. Extat paſsim in Bibliothecis. Lex Salica lata eſt ab an-

tiquis Francorum regibus aliquot annos ante Iuſtinianum Imperatorẽ, qui Ro-
mana iura, uti nunc in uſu ſunt, publicauit. In hac lege Salica, ubicunq; legislato-
rem nomen latinum, ut tum erant tempora, fugit, ex Franco, hoc eſt Germa-
nico ſermone, uocabulum Romana incude formauit. Leges ibi: Sparuarium.
Habichum, Foreſtam, Foreſtarium, Houauarthum. Veltezunium. Campionẽ.
Meracham. Trinumgeltum. Verageltum. Frilaſſum. Marcham: pro accipitre
minore, maiore, ſaltu, ſaltuario, cane uillarico, ſepe aruorum, ſingulari certamine,
equa, tripli, quadruplicq; condemnatione, libertino, limite. Morgengeba quo-
q; (quod uocabulum in conditionibus pacis, quæ dictæ ſunt inter Gutramum,
Hyldebertumq; reges Francorum D. Gregorius explanat) pro matutina do-
natione uſurpatur: quæ more Germanorum ultra dotem condonari ſolet
ſponſæ uirgini, cum mane, unde nomen, ex thalamo ſurgit. Veteres Iuriſcon-
ſulti Græca dictione paraphernam (niſi fallor) uocant. Plus mille huiuſmodi
offendes ſemibarbara uocabula, quę omnia Teutonica adhuc in uſu ſunt. No-
mina etiam regum, principum, fœminarum, marium, Germanica ſunt: quæ
tamen Celtici ſcriptores ob inſcitiam Francæ linguæ, corrumpunt. Franco-
rum cum Sueuis Cicero quoq; meminit, ubi de rebus geſtis Iulij Cæſaris cum
Germanis agit. Et D. Hieronymus in uita Hilarionis, cuius uerba operæpre-
cium eſt ſubſcribere. Candidatus (inquit) Conſtantij Imp. rutilus coma, & can-
dore corporis indicans prouinciam, inter Saxones quippe, & Alemannos: gens
Nota. eius non tam lata, quam ualida. Apud Hiſtoricos Germania, nunc uero Fran-
cia uocatur. Francorum enim nomen cum poteſtate (ut modo Suitonum)
paulatim latius ſerpſit, & Germanias, Galliaſq; occupauit. Germani à ſe inuen-
to nomine, Franci adpellati ſunt. Francones autem antiquiſsimi ſunt Germa-
niæ Magnæ populi: quod etiam uulgo adhuc protritum prouerbium in uſu
crebrum conteſtatur. Solemus enim paſsim rem priſcam, ac nimis antiquam,
Altfranckiſch Francam uocitare. Ipſi obſcuriores fuere, uſq; ad Galieni Auguſti ætatem. Ab
eo tempore hactenus ſemper præclari rebus bellicis habiti: Græcorum etiam
Franci olim ignoti. annalibus notiſsimi ſunt. Antea partim ſub Cattis, & Turogis: partim ſub
Heluetiorum, & Boiorum magnitudine delituerunt. Quemadmodum eſt
apud Cor. Tacitum, Claud. Ptolomęum, Gregoriumq; Turonenſem Epiſco-
Francus ſiue Franco Rex. pum. Autor & parens gentis eſt Francus, ſiue Franco Rex Germaniæ, ex an-
tiquiſsimis Boiorum Regulis procreatus: ſi uernaculis rerum authoribus cre-
dere fas eſt. Hoc nomen crebrum eſt in faſtis antiquis, deductum à libertate,
Freikait. Freigumb. quæ Teutonum lingua Freighait, Freighum, Freikait, & Freikum dicitur.
Quod cognomen adhuc Franconibus noſtris tribui ſolet. Vocitantur enim
Die Freien Francken. uulgo, Die Freigen Francken, hoc eſt liberi Franci. Itidem nobiles Francones.
Ipſi ſæpius Rhenum tranſiere: ſæpius Gallias adfectarunt. Sæpius inde pulſi à
Merouens. Romanis, quemadmodum in ſecundo libro explicaui. Meroueus & filius eius
Hyldericus. Attila Rex. Hyldericus cum popularibus ſuis auxilio fuere Romanis, cũ Attilaq; pugnauere
Theodericus Rex. anno Chriſtianæ æræ Quadringenteſimo, quinquageſimo quarto. In eo bello
perijt Theodericus Rex Veſſogetarum, & Merouens Rex Francorum. Hylderi-
Aëtius. cus filius eius cõmento, & fraude Ætij ducis Romani, obtentu ſalutis, in Germa-
niam Magnam, trans Rhenum fugatus eſt. Quemadmodũ idem Thuriſomun-
dum filium Theoderici ad Gotos, Romanis prouincijs extruſerat. D. Gregoriũ
Thuronenſem

Thuronenſem Epiſcopum,& domeſtica ſequor teſtimonia. Paucis poſt diebus
an̄o reſtituti orbis Quadringēteſimo quinquageſimo nono, cū Romæ Valēti- *Valentinianus Ro. imp.*
nianus Auguſtus occiſus eſſet, Maximus Romæ arriperet Imperiū,& Gēſericus
Rex Vandalorū ex Affrica traijceret,& Maximo cæſo,Romā diriperet:in Italiaq; *Maximus.*
Maiorianus, in Gallijs Auitus Cæſareā purpurā induerent,inuicēq; contenderēt, *Genſericus rex Vādalorum.*
Hyldericus cum Franconibus, ſexto Martiani Cæſaris anno, Ioanne & Varrone
Coſſ. Gallias inuadit:profligato Romano milite,Gallias in Germaniā tranſtulit. *Maiorianus.*
Eoq; magnitudinis Francones uenere,ut & Galliæ,& Germaniæ in nomē Fran *Martianus Cæſar.*
corū,cum Romanorū Imperio conceſſerint. Vtraq; enim regna inde dicta ſunt
Francorum Imperium. In huiuſce rei memoriam, monumentumq;,etiam nunc
ſolenne eſt,non alibi q̄ Francofordiæ, quæ urbs primaria Francorum eſt,Co-
mitia Cæſarea, Imperatoriaq; haberi. Quoniam de Alemannis res admonuit,de
his compertum mihi paucisſimis narrauero. Alemannos quidam in commune *Alemāni qui.*
omnes Teutonas, alij duntaxat eos,qui Franci,& Saxones non ſunt,nuncupāt.
Imperatores & reges noſtri, Alemanniam ferè Sueuiam:interdum & flumē, pa
gumq; Boiariæ antiquæ,quæ trans Danubium Franconiæ finitima eſt,adpellāt.
Franciam Occidentalem, Nouamq;, Franconicham,id eſt Francorū Imperium: *Francia.*
incolas Franzoſos, quaſi tu dicas Frācigenas, nominare ſolemus. Sunt qui eam *Occidentalis.*
Franciā Romanā dicāt:quod Romana lingua, licet ſono corrupto utatur. Apud *Francia Romana.*
ueteres erat, Galliæ Belgicæ ſecundæ pars,& Gallia Lugdunenſis, Celticaq;. Pius
ſecundus Pōtifex Max. Leopoldus Iureconſultus Epiſcopus Bambergenſis, cen *Pius. P. M.*
ſent, Celtas non tā Francos, quàm Francigenas nuncupādos eſſe. Neq; ipſi unq; *Leopoldus Epiſcopus.*
uſq; quaq; Franci, aut eorū regio, Frācia dicta eſt, niſi quatenus ſub Imperio fue-
re Francorū. Franciam, Frācoſq; ſemper Germanos, Germaniāq; intelligimus:
& Imperium atq; regnū Francorum, quod modo Teutonicū, ac Romanorum
adpellatur. Ita etiā ſentire uideo Ottonē Epiſcopū Fruxinenſem, filiū D. Luipol-
di principis Auſtriaci. D. Gregorius Thuronenſis (qui ſub Hyldeberto rege Frā
corū,& pronepotibus ſuperioris Hylderici hiſtorias condidit, & ſæpius in Ger-
manias legatus iuit) Germanias, Franciā Auſtriam nominare ſolet:cætera regna
Galliarum. Et in urbibus Galliæ, ubiq; Gallos & Francos, in eodem oppido ſe-
parat, ac ut diuerſos recenſet. Sicuti fit in prouincijs, quas armis externa gens occu-
pat, uiq; tenet. Meminit idem & Coloniarum Saxonum in Gallia Lugdunenſi.
Zacharias item Pont. Max. in epiſtola commendaticia, quam D. Bonifacio de- *Zacharias P. Max.*
dit (ſupra eā in libro tertio offendes) itidem Imperatores Carolus,& Ludouicus
in perpetuis edictis, quæ in iure Pontificio referuntur, Gallos à Francis ſeparant,
per Francos Germanos intelligunt. Quamobrem rectius Imperatores noſtri in
titulis ſe reges Francorum adſcriberent, quod eos feciſſe inuenio. Haud alienum
eſſe opinor, ſi publicorum inſtrumentorum Boiariæ authoritatem ſecutus, quo-
rundā caput, exemplar, calcem, et deſcriptionem Franciæ, Galliæ, Saxoniæ, (quæ
in Bibliothecis Boiorum paſsim extat) ad fidem faciendam ſubſignauero. Ex a-
ctis Cænobij Schaphalarenſis, quod & Pipinopagus à ueteribus cognominatur. *Schafſlarn.*

Sacroſancto Monaſterio Sancti Dionyſij, quod eſt conſtructū in regno Frā-
corum, in ducatu Boioariorum, ſuper fluuium, qui dicitur, Iſara: Ego ipſe Petto *Petto.*
Epiſcopus,& Abbas, primum ob Dei amorem, ſeu pro peccatis meis muniēdis,
ſeu pro æterna retributione, dono Hachingam,& Puelocham. Actum in Mo-

 naſterio

naſterio S. Dionyſij, ſub oppido uillæ, quæ nuncupatur SKeffilari publicè. Teſtis Orendil Comes, ſexto Idus Auguſti, anno ſexto Imperij Domini noſtri Caroli Magni Imperatoris. Regni eius in Francia triceſimo octauo. Duarum exem-
Chilianus Abbas. pla tabularum, quas mihi Chilianus inferioris Altaichij Antiſtes exhibuit, hæc ſunt. In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. HLudouicus diuina fauẽte gratia Rex, Gotsbaldo Virzeburgenſi Epiſcopo, & rectori Monaſterij Diui Mauricij eiuſdem Monachis facio eligendi Abbatis Poteſtatem. Dato octauo Idus Martij año Chriſto propicio quintodecimo regni, domini HLudouici glorioſiſsimi regis in Orientali Francia, indictione nona. Signum domini HLudouici ſereniſsimi regis. Regnibertus Diaconus ad uicem Redleici recognouit. Actum Regensburg, Ciuitate regia.

Aliud ibidem.

IN nomine ſanctæ, & indiuiduę Trinitatis. HLudouicus diuina fauẽte gratia, Rex Baioariorum Gotsbaldo Abbati perpetuo dono in uilla Engolſtat, duas Eccleſias, curtim dominicatam, cum ædificijs deſuper poſitis. Signum domini HLudouici ſereniſsimi regis. Ego Dominicus Notarius ad uicem Radleici recognoui, quintodecimo Kalendas Septẽbris Anno Chriſto ꝑpicio, Domini HLudouici Pijſsimi regis ſeptimo in Oriẽtali Francia. Actum Helicbrunno in palatio regio.

VVigoleus Bathauenſis Pontifex, ſubſequentiũ inter alia mihi copiã fecit. In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, HLudouicus diuina fauente gratia Rex Reginario Epiſcopo Bathauenſi in regione Auarorũ dono Chirchpach, terrãq; centũ prędiorum per circuitum uſq; ad Chumẽberg. Signũ HLudouici glorioſiſsimi Regis Adalleodus Diaconus ad uicem Grimoldi recognouit XIII Kalẽdas Martij, año Chriſto propicio, tertio regni HLudouici in Orientali Frãcia, Indictiõe XIII. Actũ Oſtrohoua palatio regio, in Dei nomine feliciter, Amen.

Aliud ibidẽ diploma, quod ad uerbũ exceptũ à me, in hiſtoria Vtinenſiũ publicatũ, uenale circũfertur. Caput hic & calcẽ dũtaxat ſubnotabo. Karolus diuina fauente clemẽtia Imperator Auguſtus, dono dat aliqua prędia Vtinenſi templo. Datũ VIII. KL. Septẽbris, anno incarnationis dñi D. CCC. LXXXV. Indictione III. año Imperij Pijſsimi Imperatoris Caroli in Italia quinto: in Frãcia quarto, in Gallia primo. Actum ad VVeibelingam. In Dei nomine feliciter, Amen.

Extat eiuſdem Imperatoris aliud diploma Reginoburgij, quod mihi exhibuit Catharina à Reduuitz, ſacratarũ fęminarũ Monaſterij ſuperioris Maxima. Eius initium eſt, quod tum ferè in uſu fuit. In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Karolus diuina fauente clementia Imperator Auguſtus, Cęnobium ſuperius libertate, et immunitate donat, quod ibi mater ſua Hemma ſepulta ſit, quę hoc ab Bathurico Epiſcopo Reginoburgij acceperit, anno ſalutis D. CCC. XXXL
Mãſche. eiq; reddiderit Mœno ſeũ Monachorum contuberniũ. Data XIIII. KL. Martij anno dominicæ incarnationis D. CCC. LXXXVI. Indictione IIII. anno uero Pijſsimi Imperatoris Caroli, in Italia VI. in Francia V. in Gallia II. Actum in uilla, quæ Rotuuila uocatur. In Dei nomine feliciter, Amen.

Huius quoq; Imperatoris, & alia tabula ſeruatur in Monaſterio inferioris Bo-
Metten. iariæ, Metenam uocamus, Carolus Magnus condidit, Caput quod in ſuperioribus,

bus,ad umbilicum ita ſubſcriptum erat. Datū IIII. KL. Auguſti anno Chriſto propicio D. CCC. LXXXII. anno Auguſtali in Italia II. in Francia I.

Actum Aſcoba.

VEſſobrunnę in ſuperiore Boiaria, iſtoc mihi monſtratum eſt inſtrumentū. *VVeſſeſprus*
Henricus Epiſcopus Ratiſponenſis, ob patrociniū ſancti Michaëlis, & meri-
tum S. VVolffindis uirginis ſcilicet, & Martyris, trado Eccleſiæ de Risbach deci-
mas omnes. Teſtis Henricus uicarius noſter in pago Norico, āno ab incarnatiōe
Domini M.C.XXXIX. āno regni Domini Conradi ſereniſsimi Regis Franco-
rum ſecundo, Actum Ratiſponę. Antea quàm reges noſtri Romæ cōſecrati fuerunt, *Nota.*
uocati ſunt Reges Francorū, ut nunc Romanorum. Nunc Franciæ, Galliæ, Saxo-
nię deſcriptionē ad uerbū ſubijcio, ex uenerandæ uetuſtatis antiquiſsimo codice,
Romanis literis in membranis exaratam. Vrbes regni Francorum, ubi habitant
Epiſcopi Aquæ Graneæ, ſedes regni Francorum. Moguntiacū, Agrippina, Tre- *Aquæ Graneæ.*
ueri, Mediomatrices. Tullum, Verdunum, Veſontia, Baſilea, Argentoratū, Spi-
ra, VVormatia, Tungri, Leodium, Traiectum, Cameracum, VVurtzburgiū, *Moguntiacū.*
quæ & Herbipolis. Mons pauonis, qui Babenberch dicitur. Curia, Conſtantia,
Salipolis uel Iuuauia, Ratiſpona, Friſinga, Aigiſtadium, uel Eiſtetem, Bathauia.

CIVITATES SAXONIAE.

PRema. Parthenopolis, uel urbs Virginum, quæ & Mædoburgiū. Martipolis ſiue Merſoburgium, Ciſa, Albareſtadium, quæ & Halberſtat, Monaſterium, Fons podoli, quæ Padebrunnæ, Mindina quæ & Miſena, Hiltisheim, Oſinoburgium, Brandeburgium.

CIVITATES GALLIAE.

PAriſij, Rhemi, Laudunum, Lugdunum, Lingones, Cænomani, Viēna, Aureliani, Ambrani, Senones, Andes, qui & Andegaui, Antiſiodorum, Rhotomagus, Arelatæ, Pictones, Turones, Sueſiones, Tornacum, Valentia, Maſsilia, & complures aliæ ſedes Pontificum, quas enumerare nihil ad propoſitū. Ex his plane intelligimus proprium, ac genuinū regnum Francorū eſſe, quod modo Teutonicorum ac Alemannorum dicitur. Quod uero Occidentalis Galliæ Reges Francorū adpellantur, fit propterea, quod non modo reges, uerum etiā omnis nobilitas ex germana Francorū ſtirpe, genus traxerint, & quidē utrunque: noſtræ tēpeſtatis Celtarū rectores ex Francia Orientali, Germaniaue oriundi ſunt,
Nempe Saxonia. Vitechundus namque Saxonum mercede à Carolo Caluo cō- *Vitechundus.*
ductorū dux contra Nordomannos accitus, è Germania in Galliā Lugdunēſem
migrauit: & Andibus, Andegauēſibusue profectus eſt. Vitechundi filius Luper- *Rupertus*
tus primorū fortiſsimus, ob rei militaris peritiā, Francorū dux ab Imperatore Ca- *dux Francorum.*
rolo Caluo cōſtitutus aduerſus impetus Nordomānorum, ab ipſis prælio occi- *Otto.*
ditur. Eius filius Otto ob merita parētis, iuſſu Arnulphi Auguſti regnū Celtarū procurauit. Huius frater Rupertus, Hugonem Magnum Pariſiorum Principē

 procreauit.

procreauit. Is ex ſorore Imperatoris Ottonis Magni Cæſaris Auguſti, Hugonē Regem Francorum tulit. Ad quem noſtrę tempeſtatis Galliarum Reges paternam originem referunt. Celtarum tamen ſcriptores, maximè recentiores, Germaniam Auſtriam, ſiue Auſtraſiam: Celtas uero Francos, non tam uere, quàm ambitioſe nuncupant: cum necà nobis, nec ab ipſis ita uernacula lingua nominentur, ſed utraq; lingua Franzoſi, hoc eſt Francigenæ dicantur. Atqui utcunq; ſe adpellent, cognomen ſortiti ſunt à Francis Germaniæ populis: ſicut omnes Galliæ incolæ Germania oriundi ſunt, Germanica cognomina retinent. Non ſolum Franci, ſed Burgundiones quoq; Nordomanni: Belgæ olim & pars Celtarum ex Germania profecti, adhuc ferè Teutonum utuntur ſermone, & noſtris Imperatoribus parent. Satis ſuperq; pro neceſsitate rei Francis immorati ſumus, ad Carolum reuertor.

Caroli Magni natiuitas. Ingelhaim.

Natus eſt D. CAROLVS anno ab orbe ſeruato ſeptingenteſimo altero & quadrageſimo, quidam Angilæmis, haud procul Mogontiaco genitum exiſtimauerunt, ſecuti leuem coniecturam, quod ibi ueſtigia prętorij, nutrimentorumq; eius adhuc locus oſtendatur: quaſi uero non conſtet inter authores rerum, Carolum iam rerum potientem, illas ædes palatinas condidiſſe. Nec deſunt, qui in Brabantia natum opinentur: decepti affinitate nominum. Quippe Carolomannos ibi regnaſſe, natoſq; fuiſſe conuenit inter ſcriptores Annalium.

Carlsburg am VVurmſehe.

Sed ut apud nos canitur, certioreſq; tradũt, natus eſt in Carlsburg, quæ arx eſt ſuperioris Boiariæ, & inde hoc nomen retinet, religioſeq; adhuc colitur, ac monſtratur. Supra plura in tertio libro retuli. Nam apud nos, de ea re extat liber uerſibus antiquis, more maiorum confectus. Educatum quidem apud Ingelhaim, non longè à Mogontiaco, tenet opinio.

Paulus Piſanus Caroli præceptor.

Literis latinis, & Græcis inſtitutus eſt à Paulo Piſano, uiro eiuſdem tempeſtatis in utraq; lingua doctiſsimo. Quintum ac uiceſimum agens annum, parentem amiſit: ubi funerē patris iuſta fecit, cum Carolomanno fratre, ex æquo Imperium Francorum apud Pariſios partitus eſt. Carolomannus Auſtriam, Belgas, Germanias accepit. Magnus Veſtriam, & Occidentalia regna, Burgundiam, Narbonenſem Galliam, Aquitaniam, Galliam Lugdunenſem: & eius ſecundum Cæſarem, urbes; Mogontiacum, VVormaciam. Inſuper Aquas Graneas, quò ipſe profectus regio diademate decoratur. Frater eius Auguſtæ Sueſſonum Rex ſalutatur, ſeptimo Idus Octobris. Eadem tempeſtate ubi mors Pipini regis euulgata eſt, Aquitani (ſicut fieri ſolet, ubi qui imperia obtinuere, moriuntur) gens inquieta, rerumq; nouarum auida à Carolo defecere.

Hunoldus.

Hunoldus filius Bæpharij patris arrogantiam ſequutus, ingens excitauit incendium. Aquitaniam occupauit, depulſis Francorũ præſidijs.

Lupus princeps Vaſconũ. Aquitania.

Lupus quoq; Vaſconũ Princeps noua molitur. Eſt autẽ Aquitania pars Galliarũ quarta, finitima Hiſpaniæ: continetur Ligeri amnè, montibuſq; Pyreneis. Authores duplicẽ faciunt, Vlteriorẽ, & Citeriorem. Hęc Garũna & Ligeri fluminibus clauditur, proprieq; Aquitania nuncupatur. Vlterior à Garumna amne ad Hiſpanias pertinet: eam proprie Vaſconiã nominant, à Veſſogotis hoc nomen eſſe detortũ autumant Nec me fugit, Vaſconas in Hiſpania enumerari ab antiquioribus. Apud D. Hieronymũ, & eos qui Romanas deſcripſere prouincias, tertiam quoq; Aquitaniam reperio. Ipſi nouem populorũ adpellant: cohęret Pyreneis mõtibus, Narbonenſi, & Toloſatium agro continua, quæ ſunt urbes Galliæ prouinciæ finitimæ. Quidã Auſcitanã prouinciam nunc

eſſe

eſſe tradũt. Vaſconas Lupus, uti diximus, Hunoldus Aquitanos tenebat. Carolꝰ in Hunoldũ expeditionẽ indicit, accerſitꝗ auxiliares copias à fratre, quas is pollicitus erat. Verũ prauis uſus cõſultoribꝰ (qui etiã fratres germanos cõmittere haud uerentur, cũ alioqui raro ſit fida regni ſocietas) auxilia Carolo non miſit: Leodiumꝗ in Franciã rediẏt. Erat huic ferox ingeniũ, quod peſsimos nactum amicos, improboſꝗ magiſtros, plerũꝗ in deteriorẽ partem adplicabatur: ægrè ꝗ cõcordia fratrum manſit. Cæterũ Carolus natura beneuolẽtiſsimus, ſummopere cauit, ne locũ ſimultati faceret: leniſsime tulit cõtumaciã fratris, eiusꝗ domeſticorũ minus ſui reuerentiũ licentiã, aſtutè diſsimulauit. Et nihilominus in Aquitaniã cum exercitu proceſsit: Aquitanos in obſequiũ redegit, Francorũ impoſito præſidio. Hunoldus cũ uxore ad Vaſconũ principem Lupum, impar uiribus Magni, fuga euaſit. Hæret fugiẽtis tergo Carolus, amneꝗ Garũna, qui Vaſconas ab Aquitanis diuidit, cũ copiẏs tranſmiſſo, per legatos Hunoldũ à Lupo repetit: niſi ille reddatur, omnẽ belli impetum ſe in Vaſconas conuerſurũ minatur. Lupus ſeniorũ obſequẽs conſilio, nõ ſolum Hunoldũ cum coniuge reddit, ſed ipſe quoꝗ in uerba Caroli iurat: ab eoꝗ Vaſconiã, ſiue Aquitaniã ulteriorem in fidẽ accipit. Hunoldus in Italiam relegatus, ibi lapidibus obrutus eſt. Subacta itàꝗ tota Aquitania, in Germaniam Carolus redit, VVormatiam conuentũ Francorum indicit. Actum ibi de concordia fratrum. Bertha regum mater ad Carolomannũ minorem natu profecta, filios in pace continuit. Inde per Boiariã Romam ſupplicandi gratia pergit. Inter redeundũ Irmogardam filiam Deſiderẏ regis Italiæ in Germaniam ſecum abducit, Caroloꝗ cõnubio iungit: quam ipſe poſt annum, quod infæcunda uitio corporis, & clinica erat, ſententia Pontificum repudiauit. Moritur inter hæc Carolomannus. Eius uxor cum liberis, & perpaucis, qui diſcordias inter fratres ſerere conati fuerant, in Italiam ad Deſiderium regem aufugit. Cæteri omnes Villærius Epiſcopus Sedunenſis, Volradus & Volocherus à ſacris, Berinus, & Adolardus præfecti prætorio, cum aliẏs aulæ procenbus Magno ſe dant. Quatuor circiter annos imperarunt hẏ fratres. Carolus Concilium VVormatiam conuocat. Populi qui Carolomanno paruerant, in clientulos ſe Carolo commendarunt, atꝗ in fidem dederunt. Apud Saxonas longè nobiliſsimus, ac ditiſsimus fuit Vitechundus. Is perfacile perſuaſit popularibus ſuis, ut Carolo rebellarent. Erant alieni à pietate Chriſtiana, uirtute pręſtabant, & multitudine. Omnes reges Francorum ueteres, & florentiſsimos quoſꝗ centum quinquaginta ferè annis & armis laceſsierant, pręliẏs ambigui, bello nunꝗ domiti. Carolus aduerſum hoſce arma induit: re frumentaria prouiſa, auxiliẏs, copiẏſꝗ comparatis, Rhenum tranſit. Inter Rhenum & Viſurgim amnes, uniuerſam regionem Veſtophalorum, hoc eſt Occidentalium Saxonum, ferro, flamma depopulatur, agros deprędatur. Hæroburgium primo impetu capit. Erat templum Hermionis, Saxonibus uetuſta religione Auguſtiſsimum, quo frequens populus coibat, & uota reddebat. Multa ibi opulenta regum, populorumꝗ uiſebantur munera: ingens auri argentiꝗ ibi copia oſtendebatur: quæ uota reddentium grata uoluntas congeſſerat. Saxones Hermanni Salam uocabant: id eſt aulam, ſiue Baſilicam Hermanni, Hermioniſue. Is fuit quintus Germaniæ Magnæ Imperator, Pronepos regis Manni, filiẏ Tuiſconis, parentis, & authoris noſtri. Ipſum maiores noſtri ob bellica facinora in numerum deorum retulerunt,

Irmogarda filia Deſiderẏ regis.

Villerius Epiſcopus.

Vitechundus Saxo.

VVeſtphali.

Irmẽſuel qui & Irmenſaul idolum Martis in VVeſtphalia, de quo Crãtzius lib. 2. cap. 9. Saxoniæ.

pro numine,& belli præſide hactenus coluerāt. Eius fanum Magnus diripit, militibus aurū,& argentum, opes Hermioni conſecratas diſtribuit. Delubrum militari manu incendit, diruit,& ſolo æquat, ut ne ueſtigium quidem eius appareret. Siti triduana laborante exercitu, ſubito torrens diuinitus, ita rumor diſsipatus, iactabatur, largiſsimè effluxit. Saxones poſt tot accepta damna, deſtituti etiam deo ſuo, primi de pace legatos mittunt ad Carolum: qui imperatis, & acceptis duodecim obſidibus, in Franciam reuertitur. Heriſtalli hyemat. Hoc initium Saxonici belli, quo neq; atrocius, neq; diurnius unq; Francorum regibus fuit. Magna utrinq; animorum contentione, maiore Saxonum, q̄ Francorum damno, cōtinenter per tres & triginta annos belligeratum eſt. Saxones quippe, qui ut cæteri Germaniæ populi ſuapte natura feroces, bellorum q; auidi, ferociores ſuperſtitio falſorum deorum reddebat. Cultui multorum deorum obnoxijs, noſtrarum q; cæremoniarum hoſtibus, fidem frangere, pacem (ut libitum fuit) exuere, diuina, humanaq; polluere, nulla religio fuit. Confinia in plęriſq; locis, non altitudine fluminum, neq; iugis montium, nec ſyluis aſpectu horrendis, ſed camporum planicie iungebantur, mutuoq; metu ſeparabantur. Nec quicq; obſtabat, quin ut quæq; gens inualuerat, alterius agros inuaderet. In huiuſmodi diuerſorum imperiorum limitibus, uti fit, crebro cædes edebantur: crebro prædæ inuicem agebantur: quotidie tumultuarijs decertabatur prælijs. Dolus frauſq; Saxonum hoc bellum protraxit tam diu. Quotannis bello petiti ſunt: quotannis rebellarunt. Haud facile dixerim, quotiens gens bellicoſa, armorum q; cupida, uicta ſit: quoties auida libertatis ab impoſito reſiluerit iugo. Homines bellandi cupidi, ubi uri caſas, excindi ædes, uaſtari agros, pecora abigi, rapi uirgines, coniuges in captiuitatem abduci, pueros diuelli à complexu parentum, fana atq; domos ſpoliari, cædem, incendia fieri. Poſtremo armis, cadaueribus, cruore, atq; luctu omnia compleri uidebant, ſupplices manus dabant, imperata ſe facturos pollicebantur: abſq; omni cunctatione, obſides, qui imperabantur, exhibebant, legatos qui mittebantur, audiebant. At ubi exercitus noſter finibus exceſſerat, iam liberati periculo, gens quietis, & ocij impatiens, deficiebant, armis correptis, in Francorum patentes campos incurſabant. Sępius ita adtriti ſunt, ut ſe cultum numinū exploſuros, & Chriſtianam Philoſophiā recepturos ultro pollicerētur. Nō tam faciles ad iſthæc acceptanda, q̄ leues ad ea rurſus detrectanda: ubi periculo liberati fuerunt, ad negandum, an promittendum proniores eſſent, haud facile diſcerneres. Capax orbis terrarū animus Magni, q̄uis ſimul uarijs locis bellis diſtineretur, & undiq; circūſtreperent arma, non paſſus eſt inultam abire gentis perfidiam. Cōtinuo ubi pacem homines bellicoſi exuerunt, de ipſis aut per præfectos, aut ipſe pœnas exegit, & rurſus male obſequentes in ditionem redegit. Tot armorum procellis undiq; ingruentibus parem fuiſſe Carolum, haud mirabitur, ſi quis magnitudinem animi eius, & cęleſte ingenium penitus conſiderauerit: perpetuæ in aduerſis iuxta, ac proſperis conſtantiæ fuit. Nec ſecundis inſoleſcebat, nec anguſtis, perditiſq; deſperabat: æquo utramq; ſortem animo compos mentis tolerabat. Viuax pectus eius ocium, ac inertiam, ut peſtem, deuitabat. Vt ad bella ſuſcipienda alacer, ac promptus erat animus, ſic reſiſtens ac minime mollis ad calamitates perferendas mens eius erat. Maior profecto Alexandro illo Magno, cuius magis fortunam, quàm uirtutem laudaueris. Nempe huic cum

Saxonicum bellum.

imbellibus

Imbellibus Aſiæ fœminis res fuit: noſtro cum ferociſſimis quibuſcꝙ nationibus, quas ne attingere quidem Alexander auſus fuit. Peſſimum boni principis exemplar, utpote qui perpetuó ſucceſſu rerum ebrius, impotenſcꝙ ſui, amicorum ſanguine inter pocula, quibus tamen uictorias acceptas referebat, ſeſe polluerit. In cęteris animi dotibus neullo quidem pacto cũ noſtro comparandus eſt, excepta fortuna, quæ peculiariter Alexãdro perpetuo fauit. Quid obſecro in eo rege, pręter flagicia, libidinem, ſuperbiam, parricidia & ea ſcelera, quæ nominare mihi religio eſt, inuenies? De noſtro uero quid attinet plura ſcrupuloſe dicere? cui uirtutes & pręclara ſua facinora cęlum aperuerũt. Ipſe in Superum ſenarum adlectus, adhuc religioſe colitur. Alexandrum nemo non, niſi cui fibra eſt, execratur. Diſpeream ſi hircus ille Græculus (ita enim à ſacris uatibus nuncupatur) tum Saxonum immanitatem, qui adhuc cruda carne, nempe ſuilla ueſci ſolent, ferre potuiſſet. Sed ad ſeriem narrationis redeo. Hiſce diebus Neoromæ obijt mortẽ Imperator Conſtantinus Copronymos Cæſar Auguſtus: Romanum Imperium per manus tradidit Leonti quarto filio ſuo. Deſiderius Rex Italiæ, Romanũ infeſtat agrum, caſtella, oppida Romanis eripit, quaſi ſupplicandi gratia Romam admiſſus, quoſdam ſenatorum luminibus priuat. Longobardi totam Italiam in ſuas partes trahere conabantur. Romani, & Pontifex ad Carolum Magnum auxilium poſtulatum, legatum ire iubent Petrum quendam, qui Romæ nauem ingreſſus, mari delatus ad portum Maſſilienſem adpulit. Inde terreſtri itinere ad Magnum Theodouiæ (quæ urbs in ripa Moſellæ, in ducatu Lutzelburgenſi condita extat, medio ferè itinere inter Mediomatrices, & Lutzelburgium) hyemantem proficiſcitur. Vbi defunctus legatione, qua uenerat, redijt Romam. Nam Deſiderius, & Longobardi omnes uias, omnia itinera, aditusꝙ præcluſerant. Erat non leuis ſimultas inter hos reges. Deſiderio ſuſpecta erat potentia Caroli generi quondam ſui: ipſeꝙ ignominiam filiæ repulſæ impatienter ferebat. Carolo dolebat, quod perfugas de ſuo regno Deſiderius reciperet: nepoteſꝙ ex fratre Carolomanno ad ſpem Imperij Francorum ſollicitaret. Diu tractatum, deliberatumꝙ eſt armis ne alienis ſeſe inuoluerent Franci. Tandem communi conſenſu procerum, Romanis opem ferendam eſſe, decretum. Inde expeditio in Italiam paratur: omnes copiæ ex diuerſis regionibus Geneuæ (extremum id oppidum Allobrogum, iam Sabaudiæ, proximum Heluetiorum, Suitonum nunc) coire iubentur. Eò quoꝙ Carolus primo Maio uenit: ibi de belli gerundi ratione conſultatum: ſummam ſpem in celeritate ſitam eſſe, copias in duo agmina partiri placuit. Pars Bernardum Patruum Magni ducem, per Alpes Chottias, quas alij montem Iouis nominant, ſecuta eſt: cum reliquis Carolus per Cibennica iuga (Ciueſium montem nuncupant) pénetrauit. Superato itaꝙ Alpium iugo, celerius opinione omnium, circa fauces, quæ in Taurinum agrum ducunt, ambo exercitus conueniunt. Deſiderius ibi armatus occurrit, clauſtra pręcludit, aditu Italiæ Francos arcet. Carolus locum caſtris capit: Interim clanculum cohortem cum expeditis, delectiſꝙ militibus per montes in Italiam præmiſit, qui à tergo inuaderent Longobardos. Vbi hoc Deſiderius accepit, ne quid ſe abſente animi ſuorum labaſcerent, concitus Ticinum, quod caput gentis erat, properat. Carolus incolumi utroꝙ exercitu per patentes Alpium anguſtias, nemine prohibente, ad plana Italiæ deſcendit.

Conſtãtinus. Copronymos Leon. Deſiderius Rex Longobardorum. Diettenhofen. Geneua. Cineſius mons. Ticinum.

Inde

Inde intento exercitu procedit, Ticiniꝗ Deſiderium arcta obſidiõe claudit. Nec
ſegnior Rex Italiæ in muniendа urbe fuit: diutius protracta eſt obſidio. Carolus
natalem Chriſti in caſtris celebrauit: paſchalibus, dimiſsis copijs in obſidione, pie-
tatis ergò Romam perrexit. Hoc tum carmine eleganti, nunc incondito ex-
Reſponſoriũ in diebus feſtis Apoſtolorũ. ceptus eſt. Ciues Apoſtolorum & domeſtici Dei aduenerunt hodie, portantes
facem, & illuminantes patriam: dare pacem gentibus, & liberare populum do-
mini. Cantari adhuc ſolet in feſtis diebus Legatorum Chriſti. Carolus deinde
Carolus fit Ro. Patricius. ab Imperatore, Pontifice, Senatu, populoꝗ Romano, lege data, Conſul, Tri-
bunus, Dictator perpetuus, Patriciuſꝗ dictus eſt. Seruatur Reginoburgij illæ-
ſum adhuc diploma à Carolo Cænobio D. Haimerani datum, cuius initium
ſubtexo, & finem. CAROLVS Dei gratia Rex Francorum, & Longobar-
dorum, ac Patricius Romanorum donat quædam Monaſterio D. Haimerani,
quod ſitum eſt (ut ait) extra muros ciuitatis noſtræ Reganiſburgenſium. Da-
tum VIII KL. Martij, regnorum noſtrorum anno XXVI & XX in Fran-
cofurd. Adfuere eadem tempeſtate Romæ centum quinquaginta tres Epiſcopi,
quos Hadrianus Pontifex Romanus conuocarat: patrum conſultum perpetu-
um, quod in libris Pontificalibus refertur, factum eſt, in uerbaꝗ Caroli iuratum.
Nullum poſthac fore neꝗ Romanum, neꝗ aliorum templorum Antiſtitẽ, niſi
quem Carolus, ſucceſſoreſꝗ eius ſciuerint, & iuſſerint. Refragantes huiuſcemodi
patrum decreto, diris deuoti ſunt, & niſi reſipuerint, adiecta proſcriptio. Defun-
cto igitur præſule quopiam, ſacerdotes lituum cum anulo ad aulam mittebant,
cui ea princeps ſolẽni ritu tradebat, is eiuſdem fani rector deſignatus erat. Ita ob-
ſeruatum eſſe ſine controuerſia ad Henrici quarti Imperium legimus. Chariſsi-
mi quiꝗ ac ampliſsimi uiri, aduenæ etiam ultro aulam frequentabant, ſpe digni-
tatis augendæ, & adipiſcend. ſacerdotij illecti, abſꝗ ſtipendio in omnibus prin-
cipi dicto audientes erant: quemadmodum noſtro æuo Romæ fieri ſolet. Sub
Nota. Henrico quarto, & Gregorio ſeptimo, cum maximo Reipublicæ Chriſtianæ
detrimento, de hoc aucupio armis, non citra ſanguinem decertari cœptum. Im-
peratores ueterem morem à tot ſanctiſsimis pontificibus traditum, comproba-
tumꝗ mordicus retinere: Max. Pontifices iam pares opibus Cæſareis in ſe tra-
here conabantur: nec amplius ferre parem, nedum ſuperiorem, ditati ab Impe-
ratoribus noſtris, & ad id faſtigij perducti, poterant. Eſt omnino iniquum, (ſi-
cut ait Plinius) ſed nobis quoꝗ uſu iam receptum, quod honeſta conſilia uel
turpia, prout male, aut proſpere cedunt, ita aut probantur, uel reprehendun-
tur. Inde plerumꝗ eadem facta, modo ſuperſtitionis, modo pietatis, modo
Chriſti, modo Antichriſti, modo iuſticiæ, modo Tyrannidis nomina accipi-
unt. Diutius in ſe Chriſtiani principes, ſumma pietatis & religionis iactu-
ra debachati ſunt. Vicit tandem Romanorum flaminum fortuna. Sed hæc om-
nia quàm ueriſsimè in quinto uolumine explicabo. Dum hæc in Italia gerun-
tur, Saxones ob abſentiam regis, deſciſcunt, arma corripiunt: continuos ſi-
Haſsi. bi Francorum fines, quos Haſſos nuncupamus, inuadunt. Buriaburgium inco-
læ aufugiunt. Saxones in caſas uacuas, uillas, & agros ſæuiunt: cuncta ferro, flam-
ma depopulantur. Dum templum à Diuo Bonifacio conſecratum, exu-
rere nituntur, cælitus ſubito terrore perculſi, terga uertunt, domumꝗ pa-
uidi reuertuntur. Carolus patriciatu, Tribuniciaꝗ poteſtate perpetua recepta,

Roma

Roma Ticinum reuertitur: nihil omittit, quod ad expugnationem urbis facere
uidebatur. Erat diſcordia inter ciues, pauci cum Deſiderio ſentiebant: peſtis quo-
q; in ciuitate graſſabatur. Maxima pars pertæſi longinquam obſidionem, aperi-
endas eſſe portas Carolo cenſebant. Hiq; tandem intra mænia Magnum ad-
miſere, Ticinumq; Francis tradiderunt. Captus Deſiderius cum uxore Anſa, *Deſiderius capitur.*
& filia in Germaniam Leodium deportati ſunt, ibiq; exules mortui ſepeliuntur.
Cæteræ urbes Italiæ exemplum Ticinenſium ſequuti, certatim ſe uictori per-
miſere. Verona capta eſt, in qua Antharius Francus cum uxore Carolomanni, *Verona capitur.*
& liberis latitabat. Adalogiſus filius Deſiderij fuga ſibi conſuluit, in Græciam
elapſus, Conſtantinopoli, abiecta ſpe recuperandi perdita, in ſummo ſecundum
Auguſtum honore, quem patriciatum nominant, conſenuit. Magnus com-
poſitis rebus in Italia, erepta reſtituit Romanis: firmo Francorum præſidio Ti-
cini relicto, præfecto Foro Iulij Rudoganſo, in Franciã ad Ingelhaim ſe confert.
Tres legiones aduerſus Saxonas, citius ꝙ ipſi Carolum rediſſe ſuſpicabantur,
mittit. Omnia incendijs, rapina, direptionibus uaſtantur. Cuncti reſiſtentes tru-
cidati, cum ingenti præda, acceptis obſidibus, Francus miles domum redijt.
Subſequenti anno accitis ex tota Germania uiribus, Saxoniam petit Carolus:
aut penitus exciſurus gentem, aut coacturus ipſam, ut Philoſophiam Chriſtia-
nam recipiat. Segiburgium, ubi ualidum Saxonum præſidium erat, oppugnat, *Segiburgium*
& ui capit. Hæreburgium ab hoſte deſtructum, reficit: ad Viſurgim amnem *Siburg habet*
procedit, Brunnonis Bergomi caſtra locat. Ibi manus Saxonum occurrit, à tran *Crantzius li. 2. cap. 10.*
ſitu fluminis noſtros arcere conantur. Franci primo impetu Saxonas ripa detur- *Saxoniæ,*
bant. Rex amne traiecto, quoſdam ad cuſtodiendum flumen relinquit, cũ cæteris *Hereburgiũ.*
ad Ouacrum fluuium contendit ibi omnes Oſtophali, id eſt, Oriẽtales Saxones, *Brunsberg caſtellum eſt.*
cũ duce Heſſouino conueniũt, Carolo ſe dedunt, obſides dant, in uerba Caroli *Heſſouinus*
iurãt. Bruno quoq; Regulus Angriuariorũ, quos inter Amiſiã & Viſurgim Ta- *dux.*
citus locat, exemplũ Orientaliũ Saxonum ſequutus, Magno ſe permittit. Teuto *Bruno regulus.*
nico ſermone, & ornatu magna ex parte miles Caroli, atq; adeò ipſe Carolus ute
batur. Saxones igitur eiuſdẽ cultus, & linguæ, Francorũ, qui ad Viſurgim relicti
cuſtodes fuerant, pabulatoribus hora diei nona in caſtra reuertẽtibus, quaſi cõmi
litonibus ſuis ſeſe cõmiſcent: atq; in caſtra Francorum irrepunt. Dormitantes, ac
ſemiſomnes adoriuntur, plurimos trucidant: ſed uigilantium fortitudine caſtris
repulſi ſunt, in fugamq; uerſi. Quæ ubi Magnus accepit, fugitantium terga inſe-
quitur, eoſdẽ cędit, ſternit, fundit. Occidentaliũ agros, VVeſtophalos nomina-
mus, depopulatur: & hos dare obſides cogit, cũ quibus, & ingenti præda in Fran
ciã ſe recipit. Vbi certior fit Rudogaudem, quẽ Foro Iulij pręfecerat, noua moliri,
& regnũ Italiæ adfectare, iamq; nonnullas urbes ad illum defeciſſe, Carolus feſti
nandum ſibi ratus, Sileſtadij oppido Eliſatij natalem Chriſti celebrat, ſtrenuiſſi- *Schletſtat.*
mum quemq; aſciſcit. Inde ꝙ maximis poteſt itineribus in Venetiam contendit,
& Forum Iulij peruenit, Rudogaudem in poteſtatem redigit, ſecuriq; percutit:
Tauriſium, ac cæteras urbes præſidio Francorum firmat, his pręficit Henricum.
Inter hæc Saxones opportunitatem, ut ipſi rebantur, nacti, quòd longius Fran-
corum Rector abeſſet, pacem exuunt, Hæreburgium obſidione claudunt. Tan
dẽ pulſo pręſidio Francorũ, expugnãt, incendũt. Inde Segiburgium infeſto ten-
dunt exercitu. Nec mora, caſtrum admotis ſcalis adoriuntur. Franci qui intus

erant,

erant, hoſtes incautius oppugnationi intentos, eruptione facta, à tergo inuadũt: plurimis interfectis, reliquos non ſolum ab oppugnatione repellunt, ſed in fugã quoq; uertunt: palantes, diſperſoſq; uſq; Luppiam flumen perſequuntur. Inter quem, & Amiſiam Cor. Tacitus Bructeros collocat: ſicut inter Viſurgim, & Albim Cheruſcos. Nos omnes huiuſcemodi noſtro æuo gentes in communi Saxonas adpellamus. Quæ cum Auguſto, Tiberio, Claudio potentiſsimis Imperatoribus Romanis, bella quoq; geſſere. Nec deterruit eas magnitudo Romani Imperij, quo minus armis uictorem gentium populum, rerumq; dominos laceſſerent, ex Germaniaq; ui deturbarent. Carolo cum id nunciatum eſſet, Saxonas fidem denuo fregiſſe, expugnaſſe Hæreburgium, maturat ex Italia proficiſci, VVormatiamq; properat. Ibi coactis ingentibus copijs, celeritate conatus hoſtium omnes præuenit: fines Saxoniæ abſq; cunctatione penetrat: uelut turbo omnia humi ſternens, caſtella, oppida, impetu uaſto irrupit: cuncta obuia proterit. Saxones hiſce perterriti ad Luppiæ fontes conueniunt, ſupplices ueniam præteritorum orant, ſeſe & omnia regi committunt: pietatis quoq; Chriſtianæ iugum ſe ſubituros pollicentur. Rex Hæreburgium inſtaurat: aliud caſtellum in ripa Luppiæ conſtruit. Ibi Saxones lauacro cæleſti luſtrati ſunt, obſideſq; dederunt. Refectis caſtellis, præſidioq; impoſito, Rex in Franciam Henſtallium reuertit. Vbi cum hyemem exegiſſet, primo uere Neomagum, inde in Saxoniam cũ ualida manu procedit: conuentum Saxonum Padobrunnam Maio Menſe indicit. Omnes Saxones eo conuolarunt. Ibi fidem Carolo, eiuſq; filio dederunt, conceptis uerbis iurarunt, ſe nunq; defecturos à Chriſtianiſmo. Quod ſi atro genio acti, tantum ſcelus commiſerint, deminuto capite in ſeruitutem redigantur, extorres lare, foco, patria, in exilium extrudantur cum liberis, & coniugibus: ius deniq; teſtandi, ſuccedendiq; amittant. VVitechindus Occidentalium Saxonũ primarius cum paucis Saxonibus in Nordomanniam ad Segifridum Danorũ regem aufugit, auxiliumq; contra Carolum petiuit. Ad quem in Saxonia agentem Ibinarabus & Ioſephus cum multis Saracenis ex Hiſpania profecti ſunt, deditionemq; fecerunt. Idcirco compoſitis rebus Saxonicis, diſpoſitis in confinio præſidijs, expeditionem Hiſpanicam Magnus parat: & q; maximo poteſt adparatu innumeras copias undiq; accerſit. Ex Burgundia, Germania, Boiaria, pars etiam Longobardorum in auxilium uenit. Superato itaq; in Vaſconum regione Pyrenæi iugo, Magnus Pompelonem Nauarrorum oppidum in deditionem accipit. Inde ad Iberum flumen caſtra mouet. Tranſmiſſo amne, Cęſar auguſtam maximam in his locis ciuitatem, quàm ueteres Numantiam uocarunt, accedit: ibi acceptis obſidibus à Saracenis, ſubactis Nauarris, atq; Vaſconibus, Pompelonem uictor reuertitur. Mœnia eius ne rebellare poſſet, dirui iubet. In Pyreneis iugis tranſeundis perfidia Vaſconum non mediocre uulnus accepit. Cogebatur ob anguſtias loci exercitus longa acie progredi. Vaſcones in uerticibus montiũ in inſidijs latebant. Sunt enim ibi ſyluæ maximæ, quarum opacis umbris locus eſt oportunus inſidijs. Hoſtes ſubito de editiore loco in extrema impedimenta tutantes impetum faciunt: ac in ſubiectam uallem deturbant. Fit prœlium impari fortuna. Vaſcones ſuperiores loci ſitu, leuitate armorum, noſtros grauiarmatura, & iniquitate loci oppreſſos, ad unum omnes trucidant, impedimenta diripiunt, beneficio noctis, quę imminebat protecti, ſubito in loca tuta, ac nota abſq; periculo

Cor. Tac. de Germanorũ moribus.

Eresburg ut habet Cranʒius li. 2. ca. 10. Saxoniæ.

Caroli expeditio Hiſpanica.

periculo dilabuntur. Cecidere eo prælio Eckhardus regiæ menſæ, Anshelmus prætorio præfectus. Rulandus dux Britannici limitis, Næmus Boiaricarum copiarum ductor, cum compluribus alijs. Nec hæc tam inſignis clades uindicari potuit, quia hoſtis adeò diſperſus erat, ut ne ueſtigium quidem, ubi quæreretur, adpareret. Inter redeundum Hyldegarda Regina geminos peperit, unus duntaxat ſuperſtes fuit, cui Ludouico parentes dixere nomen. Iiſdem diebus Vuitechundus, ubi uidit regem in Hiſpania longius abeſſe, ex Dania regreſſus domum, Saxones populares ſuos aduerſus Carolum concitat: illicq́ correptis armis, ad Rhenum promouent. Quem cum ſuperare non poſſent, à Tuiſconis oppido è regione Agrippinenſis Coloniæ, uſq; ad confluentem Moſellæ cuncta ferro, igne proterunt: ſacra, prophana omnia miſcendo polluunt: nec ætatis, nec ſexus rationem habent. Monachi Fuldenſes Saxonum ueriti crudelitatem, ſumptis ſacris de templo aufugiunt, in latebris Herciniæ ſe condunt. Quod ubi nunciatum eſt, Carolus Heriſtallios cum cæteris copijs ad hyberna contendit: Franconas, & Boios properare, & obuiam ire conatibus hoſtium demandat. Illi quàm maximis poſſunt itineribus trans Rhenum contendunt. At Saxo ubi audiuit aduentare certiſsima ſemper regis auxilia, domum abire parat. Noſtri ueſtigijs hærent, ad Adranam amnem, in Pago Haſſorum, conſequuntur hoſtem, & mox cædunt, fundunt: pauciſsimi Saxonum incolumes euaſere. Cornelius Tacitus in hiſtoria Auguſtali, Adranam flumen Chattis tribuit, ipſe nunc Haſſorum eſt: ſeruat ibi antiquum præfectura, principatusq; nomen. Carolus cum reliquis uiribus Heriſtallios in hyberna conceſsit, natalem ſeruatoris noſtri & Paſchalia ibidem ritu Chriſtiano perpetrauit. Hyldebrandus dux Spoleti, urbs eſt Italiæ, in Germaniam profectus eſt, Carolo deditionem facit. Inde Magnus arma in Saxones mouet: omnesq; Occidentales in ditionem cogit: in ripa Viſurgis caſtra locat, Angriuarios, & Orientalis Saxoniæ nationes ad obſequium redigit: acceptaq; fide, & obſidibus imperatis, Vuormatiæ hyematurus in Franciam reuertitur. Sequenti quoq; anno cum magno exercitu Saxonum fines intrat, ad fontes Luppiæ conſidet: quo conuentum totius regni conuocarat, ut faciliùs Saxones magis uicti, quam domiti in amicitia, & ſocietate continerentur. Dimiſſo concilio, infeſto, intentoq; exercitu ad Albim uſq; procedit. Citeriorem ripam Saxones, ulteriorem tum Venedi, ſiue Sclaui inhabitabant. Plærîq; hoſtium, aqua cæleſti luſtrati ſunt. Compoſitiſq; rebus Saxonicis, atq; Venedis, Romam uoti ſoluendi gratia, cum Hyldegarda uxore & liberis pergit. Natalibus Chriſtianis rem diuinam Ticini fecit, Paſchalibus Romæ. Obierat tum Imperator Leon quartus Cæſar Auguſtus Conſtantinopoli. Vxor eius Irena cum filio Conſtantino quinto, cui Rudruda filia Caroli deſpondetur, rerum Romanarum potitur. Pontifex Romanus Carolomannum filium Magni, lauacro ſacro abluit, Pipinumq; uocat. Ludouicus alter filius Caroli in cunis Romam geſtatus, Rex Aquitaniæ ſalutatur. Inde Carolus Mediolanum proficiſcitur, ubi filia eius Giſala fonte uiuo luſtratur. Carolus menſe Maio, uti Francis tum ſolenne fuit, concilium totius regni Vuormatiam indicit. Interfuit & Theſſalonus tertius dux Boiorum, amitinus Caroli. Iſtoc anno cruces in ueſtibus adparuere, ſanguine pluit, qui & è terra fluxiſſe tra-

Eckhardus.
Anshelmus.
Rulandus.
Næmus ab aliis Naimus.
Adrana fluuius.
Hyldebrandus dux.
Leon 4 Imp. Conſtantinopolitanus.
Rudruda quæ & Rotrudis.
Pipinus filius Caroli.
Ludouicus.
Giſala filia Caroli.
Theſſalonus dux Boiorũ.

ditur. Alia quoq; multa prodigia narrata ſunt. Carolus conuentum regni ad fontes Luppiæ rurſus cogit. Præſto fuere omnes Saxonum proceres, præter Vuitechundum rebellem. Adparuere legati exterarum gentium Aldodanus, & Holomundus Sigefridi Regis Danorum, & Iugurri Cacani Auarorum. De pace & amicitia actum eſt. Francus Rex rebus diſpoſitis, in Franciam reuertitur Vuotmatiam. Interea Venedorum gens Sorabes dicti, qui inter Albim, & Salam conſidebant, ubi nunc Moëſij nominantur, in fines Turogorum, & Saxonum, qui erant contermini, prædandi cauſa ingreſsi, igne, direptionibus quædam loca uaſtant. Vuitechundus quoq; à Nordomannis, ad quos profugerat, in patriam reuerſus, magna ſpe animos Saxonum erigit, ad defectionem concitat. Iam copiæ Caroli ex antiqua Francia delectæ ducibus Adelgiſo, præfecto cubiculi, & Grilone magiſtro Equitum, quem magiſtrum ſtabuli nuncupamus, cum Vuolrado aulæ moderatore, fines Venedorum adtigerant. Vbi audiuere defectionem Saxonum, in hos armati contendunt. Venit his obuiam Theodericus cognatus regis, qui raptim ex Ribuaria, ubi certior factus eſt hoſtem fidem datam fregiſſe, militem collegerat. Atq; hij communicato conſilio exploratores mittunt, ubinam gentium Saxones, & quid rerum agant. Conſederant in Aquilonis ora circum montem quendam continuum Viſurgi amni. Quod ubi per exploratores noſtris renunciatum eſt, eò inſtructa acie tendunt. Theodericus citra cum ſuis caſtra locat: alij Viſurgim traijciunt, ut montem circumeant, & in altera ripa papiliones figant. Et ueriti ne titulus uictoriæ Theoderico adſcriberetur, ſi eundem ſocium certaminis adſciſcerent, aut expectarent, ſine illo Saxones adgredi ſtatuunt: ſine ordine. Incompoſito itaq; agmine, ſolutis ordinibus, inuidia cæcutientes, correptis armis in Saxones ruunt, quaſi ad prædam & non in acerrimum hoſtem, in acie conſiſtentem, ſed terga uertentem properant, quo quemq; impetus equi tulit delatus. Saxones qui pro caſtris in acie ſtabant, fortiter Franconas magis feſtinantes, quàm maturantes excipiunt: & dato loco circumueniunt: plæroſq; interficiunt. Paucißimi qui euaſere ad caſtra Theoderici confugiunt. Legati duo Adelgiſus, & Grilo cecidere: ſuccubuere & quatuor principes, uiginti nobiles, clarißimis orti natalibus, præter cæteros, quos fama obſcura recondit. Celeriter ad Carolum huius cladis fama perlata eſt, qui Saxonibus recenti uictoria elatis, quam maturrimè occurrendum putabat. Quàm celerrimè igitur coactis copijs, cum ualida manu, magnis in Saxoniam contendit itineribus: ad confluentes Alaræ, ac Viſurgis, caſtris locum capit, ibi ſtatiua habet, Saxones ſubigit: proceres omnes accerſit, authores perfidiæ diligentißimè inquirit, atq; tradi ſine cunctatione iubet. Erant numero ad quatuor millia, & quingenti, omnes uno die, eodem in loco, iuſſu Magni ſecuri percußi ſunt. Horum clade facta, Vuitechundus caput horum malorum ab omnibus accuſabatur. At ipſe ubi uentitare Carolum ſenſit, fuga ſibi non præter ſolitum conſuluerat, ad Cimbros, ſiue Danos atq; Nordomannos incolumis euaſerat. His perpetratis, Carolus in Franciam ad Diettenhofen ad hyberna redit. Eodem tempore naturæ concedit Hylegarda regina, pridie Calendas Maij, atq; adeò feſti, quo Chriſtus cælos conſcendit. Carolus ubi inferias uxori dedit, in Sa-

Sigefridus rex Danorū. Hos legatos Crantzius Alidem & Aſmundum uocat, lib. 2. ca. 19. Sax.

Cacanus.

Sorabes.

Adelgiſus. Grilo.

Adelgiſus & Grilo occiſi.

Hylegarda quæ & Hyldegardis, obijt.

in Saxoniam ruſus rebellem, copias ducit: cum hoſte aperto Marte confligit, magnaque ſtrage eundem adficit. Perpaucos hoſtium fuga ſaluauit. Parta uictoria, Francus Padobrunnam reuertitur, caſtra ibi ponit: maiorem exercitum, quem de Francia antiqua acciuerat, operitur. Vbi hæc cognouit, Saxonas delectus agere, omnes qui arma ferre poſſent, unum in locum Haſæ flumini conterminum conueniſſe, hic Francorum aduentum expectare, atque ibi decertare conſtituiſſe. Quod ubi, ut dixi, Carolus comperit, quam celerrime ad hoſtes properat: intrepidus toties rebelles, uictoſque adgreditur, fundit, trucidat. Eadem felicitas regem non deſeruit. Cæſa eſt infinita multitudo hoſtium, magnus captiuorum numerus abductus, ingens præda capta. Victor inde Viſurgim exercitus traducit, ad Albim uſque & Orientales Saxonas procedit. Omnibus uicis, ædificijs incenſis, frumentiſque ſuccenſis, ſe in fines Franciæ recipit. Hiſce diebus moritur Bertha mater Caroli, quarto Idus Iulij. Carolus Vuormatiæ Faſtradam filiam Rudolphi principis Franconiæ uxorem ducit: confectiſque nuptijs, ad reliquias belli Saxonici perſequendas animum intendit. Nam non ſolum Saxones deſciuerant, ſed & Friſorum partem ad ſua ſtudia, armorumque ſocietatem traxerant. Rex igitur Saxoniam Orientalem totam peragrat, nemini parcit, omnia uſque Viſurgim uaſtat. Illuuies aquarum ob iuges pluuias, Orientales, & Septentrionales Saxonas defendebat. Carolus cum parte exercitus filium Carolum contra Vueſtphalos dimittit. Ipſe per Turogorum fines in campeſtria Saxoniæ, quæ Albi, atque Salæ fluminibus circumiecta ſunt, deuenit. Depopulatis Orientalium Saxonum agris, ac uillis, & caſis combuſtis, in Franciam redit. At Occidentales Saxones iuxta Luppiam copias cogunt: cum filio regis manus conſerunt. Victoria penes Francos fuit. Victor Carolus filius Vuormatiam ad genitorem cum triumpho reuertitur. Nulla quies ab armis dabatur optimo principi. Quemadmodum mea memoria Carolus dux Geldriæ, ab Imperatore Maximiliano, eius liberis, & nepotibus Philippo, Margaritha, Carolo, & Ferdinando ſæpius uictus, tamen ſemper à Francigenarum Rege refectus, & concitatus hactenus rebellauit: ſic tum Vuitechundus confiſus opibus regis Danorum, nullo non anno à popularibus receptus, res nouas molitus eſt, negociumque non mediocre Francis exhibuit. Carolus iniquiſsimo ferens animo, gentem toties à ſe ſuperatam non ceſſare ab armis, bruma rigente Saxoniæ fines hoſtili animo intrat: in caſtris ſuper Ambronem flumen natalem ſeruatoris, & authoris noſtri feriatur: ad Oceanum uſque, Viſurgimque amnem cuncta terrarum peragrat, cum milite armato, & ad obſequium redigit. Ab ulteriore Saxonia hyemis aſperitas pluuiæ crebræ prohibuere noſtros. Magnus Heresburgium hybernatum concedit. Eò uxorem cum liberis acceſſit, per ſe, per duces continenter agros hoſtium incurſat, prædas inde agit, pagos uaſtat, caſas exurit, cuncta incendijs, & cædibus implet. Tota Saxonia fœdiſsimè depopulata: commeatus ex Francia adducti ſunt. Subſequenti anno concilium uniuerſæ Franciæ Maio menſe Badobrunnam indicit. Dimiſſo conuentu, omnes Saxoniæ fines perreptat, nullo penitus iam reſiſtente. Miſſi deinde legati ſunt, quorum princeps erat Amalouinus Franco, cuius autho-

Bertha moritur.

Faſtrada quæ & Seſtrada, uxor Caroli.

Carolus filius Magni.

Carolus dux Geldriæ.

Maximilianus Imp.

Padeburna ab alijs dicta.

Amalouinus.

Vuitechundus. Albio.

ritas plurimum in aula pollebat, cum Saxonibus ad Vuitechundum, & Albionem, qui in Saxonia tranſalbiana exulabant, Ipſis gratiam Carolus faciebat: ueniam præteritorum, atque obliuionem, ſi reſipiſcerent, codonabat. Vuitechundus & Albio igitur, acceptis obſidibus, quos petiuerant, fideꝗ publica interpoſita, ad Carolum à legatis deducuntur, Chriſtianamꝗ religionem recipiunt. Ita Saxonia tota ſubacta aliquot annos quieuit, ab armiſque reſpirauit.

Hæc Crantzius lib. 2. ca. 15. Saxoniæ.

Eadem tempeſtate Hartorhadus in Franconia cum ſocijs aduerſus regem conſpirauit, quod Carolus nimium deditus uxori imperioſæ ſæuius cum Francis ageret: crudelitatiꝗ muliebri indulgens à ſui ingenij benignitate, innataꝗ clementia exorbitaret. Sed coniuratio detecta eſt, indicioque regi delata, authores partim cæcati, partim in exilium acti ſunt. Nemo uita mulctatus: tres duntaxat, qui ſe ſtrictis gladijs ne comprehenderentur, defendebant, interfecti ſunt. Dum hæc in Germania geruntur, Britanni (qui ab Anglijs, ac Saxonibus Britannia inſula pulſi ſunt, & traiecto mari in ultimis Galliarum finibus Venedorum, & Curioſolitarum conſederant) hactenus tributarij regibus noſtris uectigal inuiti pendebant, ab impoſito iugo reſilire conabantur, imperata detrectabant.

Adolphus menſæ regiæ præpoſitus.

Ad horum motus comprimendos Adolphus epularum curam habens, à rege cum exercitu miſſus eſt. Qui celerius opinione, audaciam perfidæ gentis compeſcuit: acceptos obſides cum proceribus ad Carolum in Vangionum urbem deduxit. Ibi in uerba Caroli iuratum. Britannos eo tractu, ubi nunc nominantur, in Gallia Belgica Plinius quoque recenſet, adeò ut ſuperior opinio de Britannis ab Anglijs pulſis, & tum demum in Gallia nominatis, dubia eſſe uideatur. Quanquam utrumꝗ uerum eſſe poſsit. Et antea in Gallia quidem conſediſſe Britannos, & poſtea ab Anglijs pulſos, ab inſula ad illos in Galliam conceſsiſſe. Erat tum Italia in duos principatus diuiſa. Quicquid ab Alpibus hinc uſque Rauennam, illinc uſꝗ ad Vulturnum amnem, Neapolimꝗ latè porrigebatur, præter Vrbem Romam,

Longobardorum regnum.

Longobardorum regnum erat. Cætera Romanis, & eorum Imperatori parebant. Pacata itaque Germania, Galliaꝗ, Carolus Beneuentanum ducatum Longobardici regni, ultra Romam, ubi nunc regnum Neapolitanum eſt, adijcere regno Italiæ Longobardorumꝗ decreuit. Turpiſsimum ſibi, ac Reipub. Francorum eſſe arbitrabatur, reliquum regni non adſerere, cuius maximam partem, atque caput teneret. Periculoſum eſſe uidebat, tam propinquum habere ducem, qui dicto audiens non eſſet: neque ſibi hominem ferum, bellandi cupidum, obtemperaturum exiſtimabat, quin cum anſa præbita foret, res nouas moliretur, & pacem Francam interturbaret. Huiuſcemodi rebus Carolus commotus, maturandum ſibi exiſtimauit, ne ſi Beneuentani cum Græcis coniungerentur, minus facile reſiſti poſſet. Itaꝗ copijs Francorum quam celerrimè potuit contractis, magnis itineribus acri hyeme, in Italiam contendit. Florentiæ Tuſciæ ultimo Decembri ferijs Chriſtianis operatus eſt. Inde Romam maturat, ubi maximo honore exceptus eſt à Romanis, eorumque Pontifice: aliquot dies Romæ uerſatus eſt.

Hæregiſus dux.

Rumoldus.

Hæregiſus Dux Beneuentanus metu perculſus, ubi ſe peti tanto rerum apparatu audiuit, Rumoldum filium, legatos item alios, cum ingen-

tibus

tibus donis ire iubet placatum eundem muneribus, pacemque poſtulatum. Promittebat ſe in poteſtate regis, ibique, ubi præſcripſerit is, futurum, & ea facturum, quæ imperauerit. Magnus admonente Pontifice Rom. præcauendum ſibi hominis fraudulenti dolos exiſtimauit, retento itaque ſecum filio ducis, armatus fines ducatus Beneuentani ingreditur: ad Capuam, quam cepit, caſtra locat. Inde omnem uim belli in Beneuentanos conuerſurus. At Hæregiſus Beneuentum deſerit, Salernum aufugit, ibique ſe munit. Nihilominus Grimoldum alterum filium ſuum ad Carolum legat, aurum, obſides offert, pacem ſupplex petit. Vnum illud orat, ut timori ſuo concedatur, ne in conſpectum regis, aut cuiuſquam Franci ueniat. Cæterum in fide Francorum ſe, quoad uita ſuppetat, fore, perſancte iurat. Carolus conuocato concilio ſuorum, ſententias rogat. Pontifex Romanus bellum perſequendum cenſet, ſed ſacerdotes cæteri & amici Regis, ne pauperes, & agri uaſtarentur, ſacri, prophani ad egeſtatem redigerentur, poſtulationem Hæregiſi ab iuſto naſci timore, ueniam petenti dandam, obſides accipiendos eſſe, & munera, iudicant. Adſentitur his Carolus, Hæregiſum in amicitiam, & ſocietatem accipit: duodecim obſides imperat, tertium decimum Grimoldum filium eſſe iubet. Quotannis quinque & uiginti millia nummum aureorum tributum imponit. Beneuentani omnes in uerba Caroli iurant: qui acceptis obſidibus, paſchalibus Romam reuertitur. Adſunt legati Imperatoris Romani, de concordia principum, & connubio liberorum actum eſt. Mortuo hiſce diebus Hæregiſo duce, Beneuentanis à Rege filius illius Grimoldus præficitur. Eadem tempeſtate Romæ fuiſſe Theſſaloni tertij, ducis Boiorum, legatos, & quid actum ſit, ſupra in tertio libro narraui, nec opus eſt hic repetere. Carolus Ticino in Germaniam redit. Longobardorum nobiliſſimum quemque ſecum ducit, in Franciamque relegat, Vuormatiam conuentum regni indicit. Inde Boios triplici exercitu petit: pace firmata cum Boijs, ad Ingelhaim in hyberna concedit. Eò in Maium menſem concilium indicit. Vbi Theſſalonus regulus Boiorum cum uxore, & filio dignitate mouetur: in ordinemque Monachorum, deminuto capite, redigitur. Boiaria Regi, ſententia procerum, Pontificumque adiudicatur: quæ omnia ſupra enarrauimus. At Hunni, & Auares, uti Theſſalono promiſere, duplici agmine inuadunt fines Boiorum intra Oenum amnem, utroque male pugnant, & amiſsis multis, domum cum dedecore, atque maximo detrimento repulſi ſunt. Quam iacturam uelut uindicaturi, iterum Boios maioribus longe copijs impetunt. Sed in campo Iboræ primo impetu à Boijs ad Danubium propelluntur: innumera cæſa eſt multitudo: multi ſibi fuga conſulere, & tranare Danubium conati, ſubmerſi ſunt. Dum iſthæc in Boiaria fiunt, Conſtantinus Imperator Romanus ſuſpectam habens potentiam Caroli, Theodorum Siciliæ præfectum fines Beneuentanorum uaſtare iubet. Hyldebrandus dux Spoletanus, Grimoldus qui patri Hæregiſo in ducatu Beneuentano ſucceſſerat, Vinogiſus legatus Caroli, cum Francis, & Longobardis in Calabria copias Imperatoris uincunt, Longobardorumque regno eijciunt: cum ingenti præ-

Heregiſus moritur.

Theſſalonus dux Boiorum priuatur ducatu.

Hunni Auares.

Conſtantinus Imp.

Theodorus Siciliæ præfectus.

Hyldebrandus dux.

Vinogiſus.

da, captiuorumq; numero ad caſtra reuertuntur. Porrò Carolus Reginoburgium, quod caput Boiorum eſt, proficiſcitur. Grauiſsimum cum Theſſalono Regulo Boiorum bellum fore metuebatur, citra tamen ſanguinem (ait Eginhartus Magiſter Epiſtolarum Caroli) confectum eſt, Boiariaq; abſq; armis in poteſtatem regis Francorum deuenit. Erant duo ſacerdotes

D. Amalbertus. Vto. Meten. Monaſterium.

Diuus Amalbertus, & Vto in Boiaria inferiore, cæteris pietate, & eruditione anteſtabant. His Magnus, & eorum ſymmyſtis templum magnificè conſtruxit ſupra hoſtia Iſaræ, ubi riuus Metena, qui nomen Monaſterio facit, in Hiſtrum fertur. Illi adhuc ibidem religioſè coluntur. Rector Francorum

Geroldus præſes.

compoſitis rebus in Boiaria, limitum præſidijs collocatis, præſide Geroldo dato, ad Aquas Graneas in hyberna concedit. Atque Carolum Magnum, cùm Reginoburgenſibus, tum alienis à religione noſtra, conflixiſſe, ſuperos atq; genios pugnæ interfuiſſe, cælitus gladium Carolo demiſſum eſſe,

Scotorum figmenta.

ipſum Boios oppugnaſſe, ſub iugum religionis Chriſtianæ miſiſſe, urbem ui cepiſſe, locum caſtrorum in templum, quod à Diuo Petro conſecratum ſit, cernentibus noctu in tenebris neſcio quibus Scotis, uertiſſe, falſum eſſe confidenter exiſtimare debemus: fabulæ ſunt impoſtorum ad quæſtum conſictæ, qui prædam, ut ait Hieronymus, putant religionem. Nos ueritatem in tertio libro ſupra ueriſsime ſimul & copioſe enarrauimus. Commenta atque imperitorum deliramenta prætereo: acta, faſtos, diplomata ego ſequor. Huiuſcemodi ineptias atque nenias noctuis relinquo: quarum oculi lucem ſolis ferre nequeunt. Huiuſcemodi nebulones, figmentis, mentiſq; miraculis rudes uilis plebeculæ animos oblectare, & in admirationem ſui rapere ſolent: Eget enim (teſte Diuo Hieronymo) falſitas multa operoſitate perſuadendi, ut uera uideatur. Quamobrem uultures illi, cadauerum appetentiſsimi, uulgi indocti ſimplicitati nugis ſuis, & ſuperſtitionibus imponunt, pecuniæq; plagas tendunt. Reginoburgij quidem, ſacra quotidie fieri, atque hiſce à cæleſti auxilio, triumphoq; cognomina indita eſſe, uulgo iactari non negauerim. Ad populum phaleras: ego te intus, & in cute noui: fateor & hoc, & uideo. Imperitiſsimorum nebulonum fabulæ depictæ, ſuſpenſæ, trophęis erectis, ſaxo literis inciſæ, contra publicam inſtrumentorum, urbis, patriæ, & regum authoritatem impudentiſsimè confictæ leguntur, & ſpectantur: ſed quas ipſimet, qui commenti ſunt, eradunt, & quotidie emendare conantur. Adeo inuicta eſt ueritas, licet tot inſidijs circumuenta, tamen elucet. Nullum tam impudens mendacium eſt, quod teſte careat: ingenioſiſsima eſt auaritia ad fraudes: ima ſummis confundit. Cælum ipſum, fabulaſq; inanes ſibi ſeruire cogit. Deos infimos, medioximos, ſupremos, ſtipendiarios facit. Iſtæ uulpeculæ fretæ ruditate uulgi imperiti, prætexunt mendacio ſuo religionem: dulci melle uenena oblita propinant. Ducentos ante annos, quàm Carolus naſceretur, Chriſtiani fuimus. Rupertos ingenuinos, Columbanos, Euſtaſios, Haimeranos, Erhardos, Hyldulphos, Altonas, Corbinianos, Bonifacios, Vuillebaldos, Vergilios, Sympertos, Ertrudas, Regintrudas, Vualpurgas, Theſſalonos, tot ſanctiſsimos Martyres, Pontifices, doctores, principes: tot ſanctarum

uirginum,

uirginum, ſacratorum uirorum examina, populariumq; greges in cælum
præmiſimus, & nondum Carolus Boiaria potiebatur, ne dicam natus erat.
Iſti fallaciarum fabri, mendaciorum loquaciſsimi, male de ciuitate, quæ non
modo Boiariæ, ſed Germaniæ Magnæ quoque clariſsima eſt, peius de Boijs
merentur: quorum tot ciues egregios, tot maiores, affines, cognatos, a-
micos, principeſque optimos, Monachos, ſacerdotes, nota impietatis, per-
fidiæq; inurunt: & de cælo ad inferos deturbant. Peſsime de Chriſto, ſer-
uatore noſtro, ſentiunt: cuius uires laceſſere non erubeſcunt, cum ei infi-
nita millia dediditiorum ſubtrahunt, in parteſque hoſtium trahunt. Sed ad
hiſtoriam reuertar. Cum eſſet Carolus in hybernis ad Aquas Graneas cre-
bri rumores ad eum adferebantur, literiſque item certior fiebat, omnes Scla-
uos, antiquiſsimos, ualentiſsimos Germaniæ Magnæ populos, quos Ve-
nedos Romani, & Teutones nuncupant, contra ſe, atque Francos coniu- *Sclauorum*
raſſe, Abroditarum fines incurſare. Hij amici erant, & Saxonibus conti- *antiquæ ſedes*
nuabantur trans Albim, in ora ſinus Codani ſedebant. Eorum urbs Vuiſ- *Vuiſmar. Meckelburg.*
mariam, ac Mechelburgium fuiſſe, ſunt qui tradant. Sinus quidem in-
compertæ magnitudinis, ab Septentrionali Oceanno, qua Germaniam Ma-
gnam alluit: à Fauonio Eurum uerſus, ab Albi flumine ad Viſtulam, &
ultra protenditur, citra, rerum authores Sinum Codanum, ultra, Vene- *Sinus Codanus.*
dum nuncupant. Hunc ferociſsimæ nationes circumſident. Dani ſiquidem,
& Suiones, quos in commune Nordmannos Franca, ac Teutonum lin- *Sinus Venedus.*
gua, hoc eſt, Septentrionales uiros uocamus, Aquilonis litus, & omnes
in eo inſulas complent. At Auſtralem oram tenebat Æſtiorum gens, ſuc- *Dani. Suiones.*
cinum, ac gleſum legens. Deinde aliæ Venedorum nationes ferociſsimæ
(capita enumeraſſe ſufficiat) Sorabes, Boiemi, Abroditæ fœderati: his con-
tinuabantur Veletabi, & Vilizi: atq; hij authoritate & hominum numero
ualebant: maximèq; feri inter illos habebantur. Plæriſq; huiuſcemodi Ve-
nedis ſucceſſere Saxones, qui ſub Saxonum Imperatoribus ad ea loca tranſ-
lati ſunt. Carolus in Agrippinenſi Colonia ingentes copias ex Saxonibus,
Francis, Friſijs comparat, Ludouicum quoque filium regem Aquitaniæ
in auxilium acceſit. Rhenum inde exercitus tranſit, per Saxonum fines
ad Albim procedit. Ibi caſtris poſitis, Magnus flumen duobus pontibus
coniungit, quos utrinque, qua ripam contingebant, uallo, turribus ligneis
limo oblitis, firmo relicto præſidio, communit. Inde ductore Bizone A- *Bizo.*
broditarum principe, qui amici, & ſocij erant, in Vilizorum fines deue-
nit. Agros uaſtat, uicos, ædificia incendit, cum Vilizis, Boiemis fer-
ro decernit. Hiſque deuictis, cæteri Venedorum ſine pugna ſe tradide-
runt. Dragouitus hiſce coactus malis Rex Sclauorum ultro ſe, obſi- *Dragouitus*
des, & fidem dedit. Magnus ſubactis ferociſsmis nationibus, uſque *Rex.*
ad Viſtulam amnem in Saxoniam redijt. Abſolutis rebus Saxonicis, ſe
in hyberna Vuormatiam recipit, ibi natalibus, & paſchalibus, omiſſa ar-
morum tempeſtate, poſthabita rerum Prophanarum bellicarumque ſol-
licitudine, & cura, ſicut religioſiſsimi mos erat principis, cælo duntaxat in-
tentus, uotis, & ſupplicijs ſolennibus, auxilium ſupremi numinis ſibi

 parabat.

parabat. Bellicoſo regi iſtoc anno ab armis quies data eſt. Ipſe in toga abſq;
Marte Vuormatiæ uerſatus, rebus ciuilibus operam nauauit. Et ne ocio
Saliza ſiue Saltza. torpeſceret, Mœno nauigat ad Salizam, prætorium id celeberrimum regum
Franciæ in Germania Magna, iuxta Salam flumen extructum. Inde qua ue-
nerat in Mœno Vuormatiam Vangionum urbem reuertitur. Vbi palatinæ
ædes nocturno incendio conflagrarunt. Huc eodem anno uenere legati Hun-
norum, de confinijs, conſtitutione limitum duorum regnorum Boiariæ, &
Hunni. Auares. Auariæ actum eſt. Nam Hunni (quos etiam Auaros, & Auares à rege quo-
dam ita cognominatos Annalium ſcriptores, noſtri uero Abares, Aba-
roſq; adpellant) Boijs contermini erant. Certus, notuſq; limes duarum
Anaſſus. gentium flumen Anaſſus fuit. Supra ad Fauonium uergens Boiaria erat:
infra Hunnia, eadem & Auaria: ſicut docet Eugenius ſecundus Pont.
Max. ſcribens ad Pontifices regni Boiariorum, nimirum ad Rathefredum
Fauienſem, qui nunc Viennenſis. Methodium Auguturenſem, ſiue Iulio-
montanum, Olomontiumq;. Alchouinum Nitrauenſem. Annonem Ve-
tuarienſem, & ad Tutundum, & Moĕmarum regulos Morauorum, ut ob-
Vrolphus Archiepiſcopus Laureaci & Pathauiæ fuit anno Dñi 805. temperent Vrolpho Archiflamini Laureacenſi, Epiſcopo Bathauenſi, paſto-
ri & parenti eorum Eccleſiaſtico. Ego uero in diplomatibus quibuſdam Im-
peratorum noſtrorum, maximè Caroli Magni, & eius filij Ludouici Pij,
quæ data templis Boiariæ extant, Supra Cecium montem, qui Caluus eſt,
Cecius mons, Kalnberg. reperio Hunniam propriè nominari, infra Auariam. Nam ab illis in Hun-
Ceiſenmaur. nia Ceiſenmurus, Traiſma, Tullana, Vuachouue, Spiza, Chremiſſa: in A-
Traiſma. Tullana. Spiza. uaria Litha, Circopagus, Comagenus mons, Comobergi enumerantur. Ca-
rolus tamen Magnus in alio diplomate, quod Vrolpho præſuli Altaichij
Chremiſſa. inferioris dedit, Bylachum fluuium, qui Infra Melicum Danubio iungitur,
Comagenus mons. Auariæ tribuit. Eius inſtrumenti initium hoc eſt. In nomine patris, & filij,
Bylachus. & ſpiritus ſancti. Karolus ſereniſsimus Auguſtus à Deo coronatus, Magnus,
pacificus Imperator, Romanum gubernans Imperium, qui & per miſericordi-
am Dei, Rex Francorum, & Longobardorum. In calce ſubſcriptum eſt. Da-
tum VI. Kal. Dec. Anno Chriſto propicio Imperij XII. Regni in Francia
XLIIII. In Italia XXXVII. Actum Aquiſgrani palatio regio. At filius
Magni Imperator Ludouicus Pius in tabulis, quas Reginærio Bathauenſi E-
Erlaphus fluuius. piſcopo conſignauit, flumen Erlaphum, qui ſupra Melicum in Danubium
profluit, Hunniæ adſcribit. Caput eius inſtrumenti. In nomine Dei & ſalua-
toris noſtri IESV CHRISTI HLudouicus diuina ordinante gratia
Imperator Auguſtus &c. Æra uero. Data Anno dominicæ incarnationis
DCCCXXIII. indictione prima IIII. Kal. Iulij, regnante domino HLu-
douico annos decem feliciter, Amen. Actum Francofurd in Dei nomine. E-
raſmus Mintzius Diui Haimerani præſul, oſtendit mihi Reginoburgij diplo-
ma, cuius initium. In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Otto diuina fa-
uente clementia Imp. AVG. refert, Volfgangum Reginoburgenſis ædis,
quæ Diuo Petro, & Diuo Haimerano dedicata eſt, Epiſcopum in Auaria,
inter Erlaphum maiorem, & minorem Ibiſſum amnes, qui locus longo tem-
pore deſertus fuerit, Colonias Boiorum deduxiſſe: dat his Caſtelli conſtruen-
di, mu-

di, muniendiq; aduerſus Vgros poteſtatem. Datum pridie Idus Octobris Anno Chriſti DCCCC. LXXIX. Anno regni Ottonis ſecundi XV. Imperij VIIII. Actum Reginæ. Proinde promiſcuè, ac ſine diſcrimine hæc uocabula in commune rerum authores uſurpant, tanquam pro una gente, & pro eo tractu Norici, qui infra Anaſſum amnem Orientem ſpectat, ad utramq; Danubij ripam. Poſſedere quidem plæraq; etiam Boij infra eum fluuium, quæ mutuo metu ab Auaribus, & Hunnis ſeparabantur. Cum itaq; de limitibus Boijs, & Auaris non conueniret: & Auari gens efferatiſſima, infeſtiſsimaque Boijs, templa, oppida, uicos, agros Boiorum in confinijs crudeliter depopularetur, Carolus illis bellum indicit, anno ab orbe ſeruato Septingenteſimo ſuper nonageſimum. Ipſos Hunnos, ſiue Auares, Boijs, cum hi adhuc multos deos colerent, ſocietate militandi coniunctos fuiſſe, & pulſis Romanis, Noricum inter ſe diuiſiſſe, ſupra narrauimus. Porrò Auari portionem ſuam, nouem ſegmentis, & circulis, quos Rhingos, & Landuueras nuncupamus, tutandi cauſa cinxerant. Diſtabant inter ſe huiuſmodi tutelæ circiter millia paſſuum quadraginta, unaquæq; circuitu millia paſſuum quinquaginta amplectebatur: & ſepta erat aggere militari ſine foſſa, qui murus à Varrare, à Teutonibus Haga, Heccaq; uocari ſolet. Cuius ratio ita inſtituta fuit. Crebri ſtipites, truncíq; abiegni, querni, faginiin orbem in terra defixi erant. His item contrarij iungebantur e regione, uicenum pedum interuallo: id ubi aut ſalicibus conſtratum, limoue complctum erat, ceſpitibus integris contegebatur. Latitudo itaq; huiuſcemodi ſepimenti extendebatur uiginti pedibus, totidem altitudo eminebat. Obſeri ſolebat utrinq; intus & extra hoc genus ualli ſalicibus maioribus, ulmis, albis populis, atq; arboribus, quæ putatæ, propagine ſarciunt locum ſeneſcentium. Hæ enim ubi pullularunt, uel maximè fructuoſæ ſunt, ſuſtinent ſepem, frondem iucundiſsimam pecori, atq; bubus miniſtrant. Virgas præbent ſepibus, ligna foco, ac furno. Tam inexuperabile munimentum per angusta, uelut à latrocinantibus adibatur porta. Intra hoſce aggeres, uici, & uillæ, quantum uox humana hauritur, diſtabant; extra uero illa ſepta, prædia, & ædificia ita quoquò uerſum diſpoſita, ſitaque erant, ut in unoquoque quoduis ſignum tuba datum, in altero audiretur. Proximi inuicem quiritari poterant: ne procul repetendum eſſet mutuum auxilium. In hæc tutiſsima ſiue caſtra ſiue latibula adpellari libeat: per trecentos fermè annos omnium gentium latrones, opes orbis congeſſerant. Ipſi interim intacti omnino ab exteris populis. Grauiſsimum hoc bellum ſecundum Saxonicum, quod unquam geſſere reges Francorum, apparuit. Ideo iſtud Carolus maiore apparatu, fortitudine, & audacia geſsit. Vnam expeditionem per ſe, alias per legatos, præfectos, duces, & filium Pipinum fecit. Octo annis magnitudine ſua tractum eſt: incruentum pene militi noſtro fuit. Duo duntaxat Francorum proceres deſiderati ſunt, Geroldus dux limitis Boiorum, & Henricus præfectus Foro Iulij. Non extiterat in memoria hominum bellum, ubi tantum auri, argenti, & diuitiarum Franci comparaſſent. Antea pauperes fuerant, bellum Hunnicum ditiſsimum militem Francum reddidit. At è diuerſo, hoſtium omnis nobilitas pe

Landuuehr.

Ein hag und Hecken.

tas perijt, plurima edita ſunt prælia, multum ſanguinis effuſum eſt. Omnis gloria, qua longo tempore Hunni clariſsimi extiterant, extincta, Gaza, theſauris, præda omni, noſtri potiti ſunt. Terra ita ferro, cædibus, flamma adtrita, ut ne ueſtigium quidem regiæ adpareret: nomen Auarorum, Hunnorum ſimul cum gente excíſum euanuit. Hiſce igitur cum Carolus, ut dixi, bellum indixiſſet, Vuormatia, ubi hyemauerat, ſoluit, Reginoburgium, caput Boiorum eſt, cum uxore Faſtrada cum liberis, & filijs Pipino atq; Ludouico, Caroloq;, cum omni aulico famulitio migrat. Huc undiq; copias contrahit, quæ utilia fore tantæ expeditioni putabat, comparat: pontem naualem, quo hoc bello uteretur, & flumina traijceret, confecit: is anchoris, & funibus ita cohęrebat, ut & iungeretur, & diſſolueretur, quemadmodum tempus poſtulabat. Re frumentaria prouiſa, commeatu undiq; confecto, dimiſsis coniuge, liberis, filio Ludouico Reginoburgij, cum omnibus copijs ad Anaſſum Magnus proficiſcitur. Primis ibi caſtris locatis, ſupplicatio trium dierum decreta, militi ieiunium indictum eſt, æternæ maieſtatis perlitandæ gratia, ut omnia ex ſententia ſuccederent. Partito deinde exercitu, Theodericus nothus Caroli, & Magofridus cubiculi præfectus, cum Saxonibus, & Friſijs, in Aquilonari ripa: altera parte ipſe cum Franconibus, & Sueuis: in medio Danubio Pipinus cum Boijs, ac claſsiarijs, qui annonam deuehebant, ſecunda aqua uectus, infeſta, intentaq; acie, pulſis præſidijs hoſtium, ad fines Hunnorum uſq; ad Auarorum munimenta procedunt: unum ſuper Cambum fluuium, haud procul ab urbe Chremſa ſeptentrionem ſpectabat: alterum iuxta Comagenos oppidum in monte Camenberg ad Auſtrum uergens, uallo firmiſsimo (uti paulo ante explicauimus) erat cinctum: fuſis hoſtium præſidijs, huiuſcemodi munimentis captis, exciſis, omnia ferro, igne adteruntur: cuncta cædibus & cadaueribus complentur. Cæteri Auares ubi conſpicati ſunt utraq; ripa exercitus, & medio Hiſtro claſſem, terrore ſubito ingenti, diuinitus, uelut dono Dei (ſicuti eius tempeſtatis ſcriptores credi uolunt) exanimati, ac ſtupefacti fuga comparata, finibus ſuis ultra Arabonem fluuium excedunt, ſeque in ſolitudinem, ac ſyluas abdunt, notaſq; latebras quærunt. Carolus incolumi milite, nemine reſiſtente, uſq; ad Arabonem, & ad confluentem eius, & Danubij, cum triplici exercitu caſtra mouet. Ibi aliquot dies ſtatiua habet. Et cum non eſſent, qui uincerentur, eam regionem, quam Marte cepit, præſidijs ualidis firmat. Hoſtes uallis fixis, congeſtis aggeribus excludit. Deinde Boiorum Colonias Geroldum Boiariæ præſidem deducere iubet, templa extrui imperat, agros, prata, uineas inter præfectos, equites, Monachorum Magiſtros, Pontificeſq; Boiariæ, ſicut uetera teſtantur diplomata, diſtribuit: in ditione Eccleſiaſtica Bathauenſi ſubdit Epiſcopo. Eaq; regio Auſtria, hoc eſt Orientalis Boiariæ limes tum uocata, adhuc nomen retinet. Peculiaribus iam ſubdita principibus, progenitrix regum & Imperatorum noſtrorum. Eaq; pars Norici, nuncupatur à Romanis Noricum Ripenſe: Deinde Rugilandia, à Rugijs, Longobardia à Longobardis: eadem Hunnia, & Auaria, poſt Orientalis Boiaria, id eſt noſtro ſermone, Auſtria dicta. Sæpius mutatis cultoribus, uaria cognomina accepit. Plura infra referentur. Incruenta hęc expe-

Cambus fluuius. *Chremſa.* *Camenburgum.* *Camenberg.* *Rab flu.* *Auſtria unde dicta.* *Noricum Ripenſe.* *Rugilandia.*

ditio

ditio Carolo fuit: equorum iacturam fecit. Nam lues in iumenta ſæuijt. Decimus quiſque equus de tot millibus ægrè ſuperſtes fuit. Cæterum Magnus dimiſsis legionibus, Saxones, & Friſios cum legatis Theoderico, & Magefrido per Boiemiam domos redire iubet. Ipſe Sabaria Reginoburgium in hyberna ad uxorem, liberos, filium Ludouicum concedit ultimo Decembri: Paſchalibuſque ritè, more Chriſtiano, perlitat. Auares ubi audiuere Carolum procul abeſſe, ex latebris prodeunt, cum Boijs pugnam conſerunt: ſed uictoria penes Boios fuit. Hoſtes in traiectu Danubij intercepti, cæſi, fuſi, magna ſtrage necati ſunt. Continenter per octo annos belligeratum eſt à Boijs aduerſus hanc gentem ferociſsimam. Sub idem tempus Irena Auguſta Imperatorem Conſtantinum quintum, filium ſuum, à quo à gubernaculis deturbata, in ordinemque redacta fuerat, luminibus priuat, ſolaque mulier habenas Romani aſiripit Imperij, mordicuſque tenet, pacem cum Francis exuit. Eius milites Beneuentanos agros fœde uaſtant. Qui ducatus olim Longobardorum, tum uero Francorum erat. Rex Pipinum, Ludouicumque filios, cum exercitu è Reginoburgio in Italiam mittit. Ipſi coniunctis copijs, uicere Imperatorias partes: Italiæque regno, quod & Longobardorum, extrudunt. Carolum in Boiaria eodem tempore Reginoburgijque biennio toto habitaſſe, eò concilium ſacerdotum, rerum diuinarum, Eccleſiaſticarumque procurandi gratia, eiuſdem iuſſu, congregatum fuiſſe reperio. Orgellorum urbs eſt in Pyreneis ſaltibus, huius Epiſcopus Felix, conſultus ab Elipando Toletano Pontifice, Chriſtum dominum, Deumque noſtrum quatenus is homo eſt, filium Dei Opt. Max. eſſe adoptiuum, literis ad ſuperiorem Epiſcopum ſcriptis cenſebat: editis quoque libris id ratiocinatiunculis probare conniteebatur. Contra ſcita maiorum religionis noſtræ, in Chriſto ſeruatore noſtro, ſicuti duas naturas, ita duplicem perſonam aſſerebat, nimirum perſonam filij ueri, & perſonam filij adoptiui. Quamobrem deductus in Boiariam ad Carolum, Reginoburgij in conuentu celebri Pontificum, quos ex omni Germania, Italia, Gallia Rex conuocarat, impietatis condemnatus, recantauit errorem. Libri eius combuſti ſunt. Ipſe deinde Romam miſſus per Engelbertum quendam Monachorum præſulem eò deductus, coram Hadriano Pont. Max. in æde Diui Petri, denuo herbam porrigit, ceditque opinioni peſtiferæ. Pleraque (quæ ſi bene dicuntur, uti eſt apud Diuum Hieronymum, pura confeſsio eſt) uelut impia patrum decreto exploſa lego, ob fraudem decipulaſque nebulonum peſtilentiſsimorum: latebat ſub melle uenenum. Huiuſcemodi namque impoſtorum genus fraudulentiſsimum, ſimul arrogantiſsimum, captioſis nominum ambiguitatibus inſidiari, retia tendere mentibus hominum ſolet: uerborum ſtrophis ſimplicitati Chriſtianæ, eiuſque profeſſoribus, quaſi fatuis ac pueris illudere geſtit. Olere partim Neſtorium, partim Arrium uidetur error ſuperior. Eum enim qui adoptiuus eſt filius, aliquando non fuiſſe filium, ut adoptaretur, neceſſe eſt. Quemadmodum nos cum naſcimur filij iræ, ſimus per fidem, & adoptionem filij Dei: at Chriſtus ſeruator noſter nunquàm non fuit filius Dei. Et ſicut idem diuinitate eſt filius uirginis, ipſaque Theodocos, hoc eſt, Deipara uocatur, natura & nexu unionis, non adoptione: eodem pacto Chriſtus

Sabaria.

Auares cæduntur.

Irena. Conſtantinus Imp.

Felix Orgellorum Epiſcopus.

Engelbertus.

ſecundum

ſecundum humanitatem filius Dei, non propter adoptionem, ſed ob unitatem perſonæ in duabus naturis. Verum iſthæc nihil ad hiſtoriam: licet quædam (authore Hieronymo Romanorum doctiſsimo) cum Paulo ignorare: & ſcientiæ Dei concedere, ſecreta ſecretè, ſancta ſanctè tractentur. Gregorius Nazianzenus inquit: Cum omnibus myſterijs ſilentij fides debeatur, ſacris literis proditum eſt, perſcrutator. Maieſtatis opprimetur a gloria. Proinde ſanctius, & reuerentius eſt credere, & ſuſcipere, quam temere inquirere facta ſupremæ illius Maieſtatis. Quæ niſi regem ſeruaſſet, peſsimum facinus Reginoburgij iſthac æſtate patratum foret. Adeo nihil penſi is habet, quem cupido regni per præceps abire cogit, & uiolare iuſtitiam, pietatem floccifacere impellit. Non eſt cuiquam mortalium credibile, quæ animus imperij auidus, ambitioneq; ebrius moliatur. Erat Carolo filius naturalis, pulcher quidem facie, gibbo tamen deformis, nomine Pipinus, natu maximus. Is ſimulata ægritudine, contra parentem coniurat cum quibuſdam proceribus Francorum, qui regem uxorium eſſe, neq; ſe iam impotentis naturæ fœminæ imperia iniuſta, ſuperba, crudelia, barbara, ſæua perpeti poſſe cauſabantur. Conſilium igitur opprimendi regis cœpere, Pipinumque rebus imponere antea decreuerant. Magnus iam dimiſsis copijs, conuentuq; Eccleſiaſtico ſoluto, ſecurus ſui cum paucis agebat. Aula mulierculis duntaxat referta erat, quæ obſequia Reginæ, filiabuſq; & liberis regis præſtabant, & pro officio apparebant. Ea prorſus oportuna coniuratis uidebantur. Nocte igitur, quæ præceſsit diem parricidio deſtinatum, coniurati omnes in templum Diui Petri conueniunt, obſecrandi gratia, pro ſalute regis, filiorumq; ſe frequentes coire ſimulabant, uerum de modo inuadendi regis conſultant. Forte fortuna ſacrificulus quidam, genere Longobardus, egenus, ipſi nomen Fardulpho erat, haud ſcio quamobrem, forſan ibi, ut mos gentis eſt, dormitarat, in angulo templi delitebat. Is ubi intelligit, quantum periculum regi immineat, propere nocte intempeſta ad prætorium ſe proripit (id fuit in Orientali urbis parte, pone Cœnobium D. Claræ, ubi adhuc platea Regia, portaq;, obſtructa tamen, nominatur) crebris ictibus pultat fores: ægre utpote ignotus, præcipuè id temporis ad regem admiſſus, Tragædiam conſpirationis detegit. Mox conſcij ſceleris, nihil mali ſuſpicantes, in uincula conijciuntur. Pipinus nothus in ordinem Monachorum redigitur, ad Sueuos in Cœnobium D. Galli deportatur. At Pipinus Rex Italiæ, & Ludouicus Rex Aquitaniæ, ubi audiuere de coniuratione, ex Italia in Boiariam reuertuntur: Salisburgij à parente excipiuntur, inde Reginoburgium cum patre diuertunt, ibi æſtatem, Autumnum, & hyemem exigunt. Paucis inde diebus Carolus, poſteaquam indicium de ſe delatum eſt, interrogatum de animaduerſionis in conſcios ſceleris genere, quoſdam amicos ad Pipinum nothum proficiſci iubet. Qui hunc, hortum forte repurgantem, ſteriles herbas eligentem, excrementa, & gramina uellentem, quo ſeges adoleſcat, offendunt: ſtatim mandata parentis aperiunt. Quibus auditis, ſubiungit Pipinus: Si Rex me, meumq; conſilium ſectatus fuiſſet, ego hac ærumna, hocq; crimine carerē. Nilq; aliud prorſus reſpondit. Oratores eius dicti ambiguitatē nō intelligebant, inſtant, urgent, ne ſe abſq; reſponſo ad genitorem dimittat. Cōmotus Pipinus,

Pipinus filius Caroli gibboſus.

Fardulphus, qui à P. Aemilio Rhaudulphus dicitur.

Pipinus Monachum agere cogitur.

tum ſtomacho, nihil opus eſt uerbis (inquit) herbas inutiles radicitus extirpo, ut fruges bonæ creſcant. Ite & renunciate Regi quæ ego facio. Illi reuerſi ad Carolum, ſuperbiam Pipini accuſant: nihil reſpondiſſe referunt: quæ egerit, ſicut ipſe iuſſerat, narrant. Carolus aſtutior, mentem filij intellexit: continuo de cæteris cõiuratis ſuppliciũ ſumptum eſt: partim capite mulctati, partim in cruces acti ſunt. Vnum, qui in Francia celſiſsimum ſibi collem ad habitandum, unde longe, lateq́ omnia proſpiceret, delegerat, eodem in monte, in altiſsima trabe, ſuſpendi rector Francorum iuſsit. Index huiuſce coniurationis cænobio Diui Dionyſij præfectus, iſtoq́ præmio remuneratus eſt. Pipinus deinde ad Prumiam ditiſsimũ tum Monachorum templum, in agro Treuerenſium ſitum, ut lenius foret exilium, transfertur. Cum talia in Boiaria fierent, quidam regi adſcuerabant, fieri poſſe, ut à Danubio in Rhenum nauigaretur, ſi inter Rhedoneſſum, & Alemannum, flumina Nariſcorum, ubi uligo paluſtris erat, foſſa duceretur, quæ nauiũ capax foret, in quam paluſtres aquæ ſubſidentes utrinq́ flumini cõmitterentur. Nam Redoneſſus Bambergæ Mæno, hicq́ Rheno Mogontiaci miſcetur. Alemannus uero millia paſſuum octo à patria mea, in Danubium profluit, iuxta oppidum Kelham, patriam Leonhardi Eckhij, qui licet claris crepundijs ortus ſit, iureconſultorum facundiſsimus, & eloquentiſsimorum iureconſultiſsimus eſt. Fit igitur iuſſu regis, ab maximo Boiorum, Francorum, Sueuorum numero foſſa lata trecentos pedes, longa millia paſſuum duo. Totum autumni tempus in tam præclarum opus, utileq́ abſumptum eſt: quod à pago ad pagum Grabẽ, inde VVeiſſenburgium uerſus tendebat. Sed inuidit fortuna labori, qui inuito cælo cæptus erat: prodigijs, portentiſq́ iram ſuam natura rerum oſtẽdit. Immẽſi acerui frumentorum, & omnis generis granorum reperti in campis, quę ſi pecus guſtarat, eueſtigio peribat: farina inde facta ſub manibus euaneſcebat. Noctibus auditę ſunt uoces mugientium, & laſciuientium, cõfuſi ſtrepitus circum ſuperiorem foſſam. Accedebant continui imbres, in loco alioqui paluſtri. Ideo quicquid terræ interdiu egerebatur, noctu humo relabente ſubſidebat. Nemini mortaliũ fortuna perpetuo bona eſt. Saxones inter hęc, qui octo iam annis ab armis, quaſi reſpirandi gratia abſtinuerant, deleto Theoderico cognato Caroli iuxta Viſurgim cum copijs, quas per Friſiam ducebat, ab obſequio, & religione Francorum deficiunt, ad auitum deorum cultum reuertuntur. Saraceni quoq́ fines Septumanorum, quæ & Gothia, pars Galliæ Narbonenſis, ubi Rhodanus cum mari confluit, incurſant, cæſis limitum ducibus, multiſq́ Francorum interemptis, uaſtata regione, cum ingenti præda incolumes domos redeunt. Quamobrem Carolus Decembri Reginoburgium exit Salouectas, & ad foſſam ſuperiorem nauibus per terram tractis progreditur. Inde nauibus in Regneſo delatus in Mœnũ, VVirtzeburgium (caput eſt antiquæ Franciæ D. Kiliani ſepulchro inſigne) ultimo Decemb. peruenit. Vnde Francoſordiam migrauit, ibiq́ reliquum hyemis exegit. Huc frequentes coire Pontifices, Galliarum, Italiæ, Germaniæ imperat. Adfuere Romani Põtificis legati Theophilactus & Stephanus Epiſcopi. Tertio ibidem condemnata eſt hæreſis Feliciana, Elipandanaq́ de adoptione filij Dei. Omnes ſubſcripſere ſacerdotes, Elipando agnoſcenti errorem uenia, itidem Felici, data: dignitas ambobus ſeruata. Scita Græcorum de imaginibus adorandis reſciſſa ſunt. Faſtrada Regina quarto Idus Augusti tum fato conceſsit, humata

Pipinus ad Prumiam transfertur.

Rednitz.

Altmul.

Regneſus ab aliis dicitur.

Salfilden.

VVirtzburgium D. Kilianus.

Faſtrada moritur.

f   eſt Mo-

eſt Mogontiaci in templo D. Albani. Carolus poſt hæc bino exercitu Saxo-
niam, quam quietam octo ferè annos habuerat, adoriri parat. Eius filius Carolus
Agrippinæ Rhenum copias traducit, & ab occaſu Saxones inuadit. Magnus per
Turogorum fines ab Auſtro in hoſtile ſolum tetendit. Conuenerat omnis Sa-
xonum multitudo, omnes puberes armati quodam in loco, ubi Caroli aduentũ
expectare, & cum ipſo aperto Marte cõfligere decreuerant. Francorum Impera-
tores pater et filius coniunctis copijs, eò infeſtis ſignis propere caſtra promouẽt.
Comprobat cõſilium fortuna. Hoſtes deterriti Maieſtate regis, & quòd duobus
exercitibus interceptos ſe eſſe uidebant, armis abiectis, ſatisfaciundi cauſſa legatos
ad Carolum mittunt. Is cum omnes proceres ad ſe uenire præcepiſſet, dicto au-
dientes fuerunt: Chriſtianã ſimularant religionẽ, fidemq; regi dederũt. Magnus
hiſce peractis, in hyberna ad Aquas Graneas exercitũ deducit. Cumq; comper-
tum haberet Saxonum ferociſsimam gentem non facile in officio contineri, &
temere arma reſumere, ex uſu Reipublicæ fore putauit, ad eorũ fines q; proximè
accedere. Ex hybernis igitur mature prodit, ac ſe Mogontiacum cõfert: ibi traie-
cto Rheno, è regione urbis in pago Rueſſtain, in ripa Mœni amnis conuentum
totius regni uernum (uti tum ſolenne Francis erat) agit menſe Maio. Inde in Sa-
Bizo. xoniã arma promouet, ad Albim flumẽ caſtra facit. Bizo Abroditarũ (Mechel-
burgẽſem ducatum eſſe quidã tradunt) Regulus dum ad regem contendit, in tra
Zotan. iectu Albis fluuij à Saxonibus interceptus interficitur. Zotan, Thuduni maximi
Auarorum Rector, deditionẽ gentis Carolo facit, in Philoſophia Chriſtiana in-
ſtitui, & imbui petit. Hoc añо, qui fuit Chriſtianæ ſalutis ſeptingenteſimus quin-
Tegernſebe. tuſq; nonageſimus Atto Fruxinenſis Epiſcopus, Meginhardũ Tigurinorũ Mo-
nachorũ præſulẽ ob quatuordecim decimas interceptas in ius trahit ad regẽ. Di-
ctus utriq; dies in cõtubernium Tigurini lacus: Arno Salisburgẽſis Epiſcopus, et
Elenandus primarius ſacerdos iudices à Carolo dati: cognita cauſſa, iuſſere Mona-
chos tẽpla, decimaſq; ſuo Põtifici reddere. Porrò Magnus grauiť adflictis Saxo-
nibus, qui cõſcij cædis erãt, accepto maiore obſidũ numero, in Franciã remigrat,
in urbẽ Inferioris Germaniæ, quã Aquas Graneas nũcupant, & ubi Imperatores
Hadriani P. noſtri ſacro oleo inungi ſolẽt. Eadẽ tempeſtate Hadrianus Epiſcopus Vrbis Ro-
M. mors. manæ deceſsit, terraſq; cũ uita reliquit. Leo tertius genere Romanus in demortui
Leo 3. Pont. locũ cõmuni ſacerdotum, populiq; Romani ſuffragio cooptatur. Is cõtinuo Le-
Max. gatos ad regẽ noſtrum proficiſci iubet: eidẽ claues ſacras, inſigne Põtificiæ digni-
tatis, & Aquilã, ſignũ ſacroſancti Romani Imperij, Vrbiſq; terrarũ dominæ, mit-
tit: ſe & Romã caput mũdi in eius fidem cõmendat: poſtulatq;, ut aliqui uiciſsim
Romã legentur, qui populi Romani fidẽ, ſacramento, Carolo aſtringãt. Miſſus
Engelbertus. eſt Engelbertus præſul D. Richarij. Interea Pipinus filius cũ Boijs, Bonomarus
Venedus Tribunus Hẽrici, quẽ Rex Foro Iulij præfecerat, iunctis copijs arma in
Auaros, qui ultra Arabonẽ ad Eurum uergebant, & inter ſe quoq; tumultuabã-
Iringus. tur, ac ciuili bello diſsidebãt, promouent. Iringus & Iugurro Cacani, hoc eſt Hũ-
Iugurro. norũ reguli, interẽpti ſunt. Rhingus prætoriũ eorũ, & caput Abarũ munitiſsimũ,
Ringus Aua- ubi Gaza regia, captũ, direptũ, ſolo æquatũ eſt. Thudunus Rex Auarum, uti ſu-
rorum caput. periore anno pollicitus erat, ſe nobis dedit, cum magno populariũ numero, &
Thudunus ingẽti Theſauro ad Carolum ire iuſſus, cæleſti lauacro cũ omnibus luſtratus eſt:
Rex. ampliſsimiſq; acceptis muneribus, in Hunniam infra Arabonẽ remittitur. Paulo

poſt

poſt tamen fidem frangit, ſed ſtatim à Pipino & Boijs, qui firmis præſidijs pro=
uinciam tenebant, pugna interficitur. Is Thudunus ultra Danubiũ in ea regione, *Lib. 3. cap. 7.*
quam Ptolomeus Iazigas habitare tradit, ſupra Tibiſcum amnem Occidentem *Geographiæ.*
uerſus regnauit: eius regionis caput Bormanon prætoriũ Thuduni, qui & ibidẽ *Gormanum à Ptolomeo,*
ſepultus eſt, haud ita procul ab Agria. Auares qui reliqui erant, rurſus uires repa= *Cleſenburgũ*
rant, Chaiam quendam regem creãt. Qui poſtq; uidet, copijs hoſtiũ ſe clauſum, *à nonnullis.*
neq; fugæ, neq; præſidij ullã ſpem fore, optimum factu ratus, aut uincere, aut ſuc *Agria, Erla in Vngaria.*
cumbere: ſtatuit fortunam belli tentare: atq; q; primum cum Pipino, & Gerol= *Chaia Rex.*
do præſide pugnis contendere. Animis igitur ſuorum ad prælium concitatis, e=
rectiſq;, in aciem procedit. Nec noſtri certamen detrectant. Acriter utrinq;, &
diu ancipiti prælio conflictatum eſt. Hunni tandem, amiſſo Rege, terga uertunt.
Victor Pipinus & Boij omnia ab Arabone, & Peiſone, ſiue lacu Oedenburgẽſi,
uſq; ad Draui fluenta, & ad eiuſdem, atq; Hiſtri confluentes, ui & armis ſubi=
gunt: cuncta in ditionem, & obſequium cogunt, reſiſtentes cædunt, Auaros fu=
giẽtes, qui ſe tradere recuſabant, ultra flumen Tiſſam ſubmouent, reliquias in fi=
dem accipiunt: firmiſsimis, ualentiſsimiſq; Boiorũ, Venedorumq; præſidijs pro
uinciam muniunt. At Carolus uaſtata eodem anno Saxonia, ad Aquas Graneas
ſolito more, hyematum reuertitur. Quò & Pipinus uictor ex Auaria, Boiariaq;
cum ingenti theſauro, & præda ſe recipit. Huc quoq; Zatunus ex Hiſpania uenit *Zatunus.*
Barcinen, in limite Hiſpanico, Coloniam quondam Romanorum Fauentiam
nomine, dedit Carolo, quam alij Barcinonam, uulgo ſunt qui Barcilonam uo= *Barcinono.*
citant, Pomponio Melæ, & Claudio Ptolomeo Barchino eſt. Ludouicus inde *Barcilonia.*
filius Caroli cũ exercitu in Hiſpaniã contendit, Oſcam urbem, cuius Ptolomeus *Barchino.*
meminit, obſidet, & capit, multa præclara ibi gerit. Pipinus quoq; in Boiariam, *Oſca.* *Ptol. lib. 2.*
atq; Hunniam reuertitur. Ipſe Carolus cum nauibus maximis per terrã tractis in *Geog.*
Saxoniam proficiſcitur: omnes receſſus, omnes angulos perreptat, paludes, inuia
loca, ſaltus, flumina, uſq; ad Oceani oram ſuperat, atq; penetrat. Omnes Saxonũ
nationes ad obſequium officiumq; cogit: inde ad Aquas Graneas redit, ut Lega=
tos exterarum gentium audiret, qui ibi eius aduentum operiri nunciabantur.
Inter quos erat Abdella Saracenus, filius Ibinomaugæ Regis, à fratre regno pul= *Abdella.*
ſus, & profugus, à rege opem poſcens. Theoctiſcus etiam Nicetæ, Siciliam tum *Saracenus.*
auſpicio Romani Imperij procurantis legatus, cum literis Irenæ Auguſtæ, quæ *Theoctiſcus.*
filium, ut dixi, excæcarat, adfuit. Auditis igitur legationibus, rebuſq; omnibus
compoſitis, Carolus menſe Nouembri, hyemãdi cauſſa cum copijs in Saxoniã
contendit, ad Viſurgim amnem, caſtris, ſimul urbi condendæ locum capit, iu=
betq; nuncupari Hæreſtallum, quod eſt Franca, ac Teutonum lingua exercituũ *Hereſtallum.*
ſtatio, ſiue ſtatiua, atq; ſtabulum. Reuocat eò ad ſe ex Hiſpania Ludouicũ filium,
Pipinum ex Italia. Ibi Auari quoq;, ac Hunni cum muneribus adparent. Inde
Abdella Saracenus cum filio Ludouico in Hiſpaniã mittitur. Parebat Hiſpania
citerior Francis, Germanoq; regi uſq; ad Iberum amnem, quem propter uniuer
ſas Hiſpanias Græci adpellarunt Iberiam. Pipinus ad Boiariæ Orientalem limi=
tem, & poſtea in Italiam perrexit. Magnus totam hyemem ad domitandam fe=
rociſsimam gentem in Saxonia ijſdem caſtris reſedit: ibi natalem, & triumphum *Calleci.*
ſeruatoris noſtri, ſacris ritu Chriſtiano perpetratis, concelebrauit. Hiſce diebus *Haldefonſus*
Callecorum, id eſt, Galleciæ, & Aſturum Rex Haldefonſus nomine, per Flo= *Rex qui &*

f ij rum *Alfonſus.*

rum legatum ſuum, Papilione precioſæ artis, antea apud nos incognito, regem
donat. Saxonum quoq; natio quædam, trãs Albim ſedem tenẽs (Nordolitos,
hoc eſt Aquilonares populos nuncupabant) conſultos Caroli, iuri dicundo in-
tentos, tumultu cõmoto, in uincula conijciunt, quoſdã occidunt, quoſdam, tãq;
ſalutis pignora, quibus connitentibus facilius ueniam commiſſorum impetra-
rent, ſeruant. Reliqui fugam ad Carolum in caſtra capeſſunt. Qui continuo mo
tis caſtris Hæriſtallo in deſertores bellum, & arma conuertit. Nil intactum fer-
Traſacho. ro, & igni citra Albim relinquit: ultra Traſacho Venedorum Abroditarum Re-
Heboriſus. gulus, Heboriſus Magni legatus Nordolitos inuadunt, trucidãt: cæteri obſides
nobiliſsimi cuiuſq; liberos ultrò offerunt, pacem ſupplices petunt, & impetrant.
Hiſce rebus confectis, Rex Francus ad Aquas Graneas ſe recipit. Legatos Irenæ
Auguſtæ (cuius filius Imperator Conſtantinus Quintus ex uulnere mortem iã
Michäel. obierat) Michäelem Phrygiæ præſidem patricium, & Theophilum à ſacris au-
Theophilus. dit, Epiſtolam legit, & pacem ac amicitiam, ut petebatur, cum Auguſta Roma-
Siſinnius. narum rerum gubernatrice ex ueteri more confirmat. Siſinniũ etiam fratrẽ Tha-
raſij Neoromæ Epiſcopi, captum pridem in Italia, diuſculéq; apud ſe captiuum
Maioricæ. detentum, libere redire in patriã permittit. Inſulas Baleares, quas Maioricas, Mi-
Minoricæq;. noricaſq; uocant, Mauri, & Saraceni fæde, crudeliterq; depopulantur. Inſulani,
Inſulæ. Oratores opem poſtulatum ad Carolum in Franciam proficiſci iubent. Halde-
Alfonſus. fonſus Rex, cuius iam ſupra mentionem fecimus, Vliſypponem, quam nos Li-
ſibonam, maximum Europæ emporium, quo Indiæ, Auſtri, atq; Orientis mer-
ces conuehuntur, Saracenorum tum caput, cepit, diripuit. Septem mulos, totidẽ
Mauros captiuos, & loricas ad Aquas Graneas, dono regi noſtro, gratificandi
Froia. cauſſã, per Froiã, et Baſiliſcum, amicos ſuos, mittit. Magnus duodecim proceres,
Baſiliſcus. iuris diuini prudentes, in Italiam, Romamq; legat, qui controuerſias cognoſcãt,
ſupplices audiãt, cauſſas abſoluãt, lites dirimãt, iuſq; dicant. Illorũ principes erãt,
Paulinus. Paulinus Aquileię, Arno Salisburgenſis Pontifex. Cumq; eo tempore, Valdori-
Arno. cus Archimyſtes Laureacenſis, qui & Bathauenſis Epiſcopus uita defunctus: &
Valdoricus qui & VValreich & Baldericus: (ſicut Agapetus ſecũdus Pontifex Max. Geroldo ſecundo Bathauẽſi Epiſcopo
literis refert) Boiorum regnũ Apoſtolico Vicario orbatum eſſet, Leo Pontifex
Romanus iuſſu Caroli Arnonem Iuuauẽſem, eiuſq; ſucceſſores perpetuo Archi-
flamines poſthac fore Boiariæ ſanxit, pallio Chriſtiani Philoſophi inſigni deco-
rauit. Ita Archiepiſcop⁹ de Bathauia, Laureacoq;, ubi à primordio Chriſtianiſmi
hactenus ſedẽ tenuerat, Iuuauiã anno reſtitutæ ſalutis Septingẽteſimo, nonage-
ſimo octauo trãslatus eſt, ubi adhuc exiſtit. Verũ maximũ inde diſcordiæ incen-
dium paucis poſt annis inter hoſce ſacerdotes ſuſcitatũ exarſit: q̃d uix per Roma-
nos Põtifices, & Imperatores, nõ ſine ruina, & detrimẽto Boiariæ extinctum eſt.
Anno ſubſequẽti Romæ tumultuatũ eſt, ubi ſolenne eſt in demortui Epiſcopi
amicos ſæuire: Itidẽ uiciſsim hoſce inuidere ſucceſſori. Cognati Hadriani Leonẽ
Pontificẽ criminãtur, ſcelerũq; ſcęna inſimulant, & excitata uulgi mobilis turba,
eundẽ in ſupplicatione ſeptimo Calendas Maij capiũt, genas nouacula incidunt,
& in D. Eraſmi Monaſterio in cathenas conijciũt. Verũ Leo Albini cubicularij
Virundus. ope liberatus, noctu per męnia dimiſſus ad Virundũ pręſulẽ, & Vinogiſum Spo
letanorũ ducem legatos Caroli, qui tũ forte ad templũ D. Petri diuerterant, fuga
euaſit. Inter hæc Carolus more ſolito ex hybernis in Saxoniã cum copijs tranſitũ
facit,

facit, Badobrunnæ, quo conciliũ regni indixerat, & Ludouicũ filium ex Aquita-
nia euocarat, cõſidet. Carolum filiũ cum parte exercitus circum re Saxoniã, & ad
Albim, ad cõuentus Saxonũ, Venedorumqꝫ agendos, progredi iubet. At Epiſco
pus Romanus cũ Vrbis Senatoribus amplius ducentis in Boiariã uenit Regino-
burgiũ, ubi adhuc templa monſtrantur, quæ tum dicarit. Inde per Nariſcos, No
rinbergamqꝫ in Saxoniam ad Magnũ contendit: Pontifex, Senatuſqꝫ Romanus
Magnum Romã inuitant: nunqꝫ à malis hominibus quietum fore caput mũdi,
conqueruntur, niſi Carolus Vrbis æternæ Conſul, & Tribunus perpetuus, præ-
ſens operam det, ne quid ipſa detrimenti capiat, & authoritate ſua ſtatum Rei-
publicæ componat. In fœmina nullum præſidiũ fore, quæ rebus Romanis incu-
baret: tantum Imperium capite orbum eſſe. Rex benigne reſpõdit, ſe qꝫprimum
per hoſtes liceat fieri, Romam profecturum pollicetur. Pontificẽ, & patres con-
ſcriptos mãdato eius Hylpoldus Hyldeualda Archiflamẽ Palatinus, & Arno Ar
chiepiſcopus Salisburgenſis per Boiorũ rurſus fines in Italiã domum deducunt,
Romãqꝫ reſtituunt. Magnus Badobrunæ aduentũ filij operitur, qui cũ cõpoſitis
rebus Saxonicis, Venedicisqꝫ ad parentẽ rediſſet, Imperator Francorũ, comita-
tus duobus filijs regibus ad Aquas Graneas cũ copijs ſe recipit: ibi Danielẽ legatũ
Michaelis Siciliæ præfecti, Auguſtæqꝫ audiuit, atqꝫ abſoluit. Eadẽ tempeſtate Aua
rorũ fortiſsima natio magis uicta, qꝫ domita, & tot antea triumphis clariſsima ab
impoſito reſilit iugo, deſciſcit ab Imperio Francorũ gẽs bellãdi cupida, hactenus
leges dare, nõ accipere: nemini parere, ſed alijs imperare cõſueuerat. Armis igit̃ cor
reptis, cõtractiſqꝫ ſuorũ copijs, cõfligere cũ noſtris decernũt. Eo tumultu Gerold⁹
ſign. fer, & intim⁹ Magni, Boiariæ præſes, frat̃ Hylderici Reguli Sueuorũ, & Hyl-
degardæ reginæ, quæ fuerat uxor prima Caroli, dũ aciẽ inſtruit cũ Hunis deſertori
bus pugnaturus, ac obequitãs, ſtrenuiſsimũ quẽqꝫ nominatim hortat̃ in perfu-
gas, incertũ à quo miſſa ſagitta cũ duob⁹ comitib⁹ interfectus eſt. Hainricus qꝫ,
quẽ Rex Venetiæ, & Hiſtriæ præfecerat, inſidijs hoſtiũ ſuccubuit. Geroldi cadauer
in Richauiã Sueuiæ Monaſteriũ, quod ipſe multũ collocupletauerat, defert̃, ibiqꝫ Reichenauu.
humatur, & pro Martyre colitur. Arno Archimyſtes Iuuauẽſis, qui iã ex Italia re Arno.
dierat: & Pipinus filius Magni, iuſſu regis cũ exercitu in Orientalẽ Boiariæ limitẽ,
qꝫ maturrimè infeſta, incẽtaqꝫ acie cõtendunt, Hunos ac Auares ulciſcuntur, gẽ-
tem excindũt, nomẽ delẽt, & reiectis Auaribus, fines Boiariæ uſqꝫ ad Draui fluẽ-
ta ꝓmouẽt: ibi Colonias Boiorũ, Venedorũqꝫ deducũt. Cæpere itaqꝫ ĩ eo tractu, Coloniæ Boiorum deductæ.
unde Huni extruſi fuerãt, multiplicari Boij, atqꝫ Venedi: quia adhuc ibi mixti V-
gris habitant. Atqꝫ is Boiariæ Orientalis limes firmis præſidijs, utriuſqꝫ gẽtis mu
nitur. Boiorũ præfecti fuere Goteramus, VVernerus, Albericus, & Godofridus. Gotramus ab
Sed Venedorũ ex ipſis rectores fuere Primislaus, Cemicas, Stomar⁹, Otogeriõ. alijs.
Poſt hos duces, & huiuſmodi Venedorũ natio, & qui inter fontes Saui, Drauiqꝫ VVernerus.
cõſident, cum finitimis gentibus, Boiariæ nobilitati cõmiſſa eſt. Porrò in rebus Albericus.
diuinis, religionemꝗ procurãdis, eã omnem prouinciam à Drauo flumine Anaſ- Gotfridus.
ſum uerſus, unde Hunnos, et Auares exactos diximus, Arnoni Põtifici Iuuauẽſi, Primislaus.
eiuſqꝫ ſucceſſoribus, perpetuo addixit Carolus. Idcirco ab Arnone Rex ſacrificu- Cemicas.
lus creatur Theodericus, qui in iſta nuper parta regione, templa quidem dedicet, Stomarus.
ſacerdotes cooptet, populum inſtituat, rerum cæleſtium curam gerat, ritus co- Otogerion.
lendi ſummum Deum, eiuſqꝫ uoluntatem condoceat. Verum ipſe tamen ſubdi- Theodericus ſacerdos ſummus.

tus ſit,& pareat Pontificibus ſuuauēſibus. Confectum itaq; eſt octauo tandem
Bellum Hunnicum 8. anno completū. anno bellum Auarorum, quod & Hunnorum adpellant: non ſine magno (ut
uerbis D. Ludouici Pij Cæſaris Auguſti, filij Magni, quæ refert Reginero Ba-
Boiariæ regni magnitudo. thauenſi Epiſcopo, utar) præliorum labore. Boiariæ ꝑ regnum uſq; ad Drauum
flumen, eiuſq; hoſtia prolatum eſt. Vnde ea regio Oſterricha, Auſtriaq;, id eſt
Orientale Boiorum regnū. Orientale Boiorum regnum, ac limes poſthac cognominata eſt. Cuius etiā pars
nunc ſupra Litham flumē ad Occiduum ſolem uergens, Teutonice Oſterricha,
Auſtria nunc dicitur. & facto nomine Auſtria latine uocari ſolet. Peculiaribus ſubiecta principibus,
qui iam diu Romano potiuntur Imperio. Infra Litham nunc pars Vngariæ eſt.
D. Henricus Ro. imp. Stephanus Rex Vngariæ. D. enim Henricus ſecundus Cæſar Auguſtus, Regulus Boiorum tertius, Stepha-
no Regi, Giſalæ ſororis ſuæ marito, quo facilius gens effera religionem noſtram
reciperet, quaſdam urbes Boiorum, regni q; Boiariæ, quæ infra Lithā ſitæ ſunt,
quaſi dotis nomine, tradidiſſe legitur: Nempe Poſonium, Vratislaburgium, Sē-
Poſonium. pronium, Oedenburgium, & alia huiuſmodi oppida: alioqui Vngri, in principio
quoq; regnum Boiariæ inuaſerant, ibiq; ſedes locarant. Iſthæc omnia ex uetuſtis
Imperatorum, & Pontificum noſtrorum diplomatibus, et Epiſtolis excepimus.
Maxime D. Pilegrini Laureacenſis Archimyſtæ, & Imperatoris Ottonis ſecun-
di. Cōplura in ſubſequentia relego uolumina, ubi commodior fuerit narrādi locus.
Sub idē tēpus Inſulæ Baleares in Hiſpanico mari ſitæ, imperato & recepto ab re-
ge noſtro præſidio, à Maurorū incurſatiōe defenſæ, & liberatæ: ſigna adēpta ho-
Vido. ſtibus in certamine, Carolo exhibita ſunt. Vido quo ꝑ dux limitis Britañici, Bri-
tannorū totā regionē, quæ noua moliebat̄, & rebelles ſumpſerat ſpiritus, in ditio
nem cogit: arma ducum inſcripta ipſorum nominibus, Regi ad Aquas Graneas
mittit. Vbi adfuit cum ſacris pleriſq; orator ab Hieroſolymitano Patriarcha: &
Azanus Oſtæ urbis Hiſpaniæ præfectus, claues oppidi, & munera Regi Franco
miſit. Qui anno ab orbe reſtituto octingenteſimo hybernis ad Aquas Graneas
peractis, & Palestino legato abſoluto, ac Zacharia à ſacris, cum magno pecunia-
rum, quæ egenis, & pauperibus diſtribuerentur, numero, Hieroſolyma miſſo,
menſe Martio Aquis Graneis exit: progreſſus omnem Oceani Gallici oram per-
luſtrando percurrit. Claſſes aduerſus Nordomannos inſtituit. Hij Piraticam ex-
ercebant, Gallicumq; litus infeſtum reddebāt. Paſchalibus deinde rem diuinam
in Cœnobio D. Richarij facit. Inde iterum litus Oceani peragrando Rhotoma-
gum peruenit. Ibi Sequana amne tranſmiſſo, comprecandi gratia ad D Martinū
Luitgardæ Auguſtæ mors. in urbem Turonum pergit. Vbi aliquot dies cōmoratur ob aduerſam Luitgar-
dæ coniugis ſuæ ualetudinem, quæ pridie Nonas Iunij defuncta ibidem huma-
tur Poſt hæc Magnus per agrum Aurelianorum, atq; Lutetiam Pariſiorum,
ad Aquas Graneas reuertitur Pridie Nonas Iulij. Item ſeptimo Idus eiuſdē Men-
ſis, cōtra æſtatis naturam, proprietatemq; pruina exrore gelidiſſimo genita fuit:
citra iniuriam tamen, prætereq; damnum frugum, et aruorum, alioquin pernicio-
ſior, ut quæ lapſa perſidet, gelatq;. Ne aura quidem ulla omnino depellitur: quia
non fit Ariſtoteli (quod & experimur quotannis) niſi immoto aëre, & ſereno.
Menſe Auguſto Mogontiaci Rector Germanus totius regni conuentum, de-
lectum q; agit, exercitum luſtrat, profectionem in Italiam, Romamq; parat. Ad
ſe Ludouicum filium ex Aquitania euocat, ſed rurſus miſſis obuiam nuncijs, ne-
quid abſentibus regibus, in limite occiduo turbæ excitaretur, domum redire iu-
bet,

bet. Filius interim in Hiſpaniam uſqꝫ Oſcam urbem ui, & armis penetrauit. Parens uero cum alijs filijs, Pipino, & Carolo Mogontiaco profectus, Rauennam peruenit. Ibi ſeptem dies commoratus Anconam tranſitum facit. Ibi dimiſſo Pipino, & in Beneuentũ, Campaniamqꝫ partem exercitus ducere iuſſo, cum altero filio Carolo, Romam uerſus iter facit. Cui pridie, ꝙ eò uenit, duodecimo ab Vrbe lapide ad Nomentum oppidũ, Leo primarius ſacerdos Vrbis, Senatores occurrunt, uenientemqꝫ Regẽ nullo nõ honoris genere adhibito, uti gẽtis mos eſt, excipiũt. Ipſi uiciſsim regio cõuiuio accipiũtur. Poſteaqꝫ mẽſæ, epulæqꝫ remotæ, eodẽ die Pontifex Romã præcedit: poſtridie eius diei ſum̃us ſacerdos per uicos, regiones, per omnia loca, qua iter foret, ſubornat nõ ſolum ciuiũ, ſed peregrinorũ quoqꝫ choros, qui aduenięti regi laudes dicãt: uirtutes, triumphoſqꝫ eius canant, & Romano more, fauſtis acclamationibus proſequantur: parietes, pauimenta, ſolũ omne, auro, oſtro, tapetibus cõtegi, atqꝫ inſterni iubet. Ipſe cũ Epiſcoporũ, flaminum, ſacerdotũ, ſacrificulorũ cohortibus, cũqꝫ præſulũ & Monachorũ gregibus ante fores ædis D. Petri aduentũ Magni prȩſtolatur. Porro Martia Roma triplex equitatu, plebe, Senatu, populus, Equiteſqꝫ, patreſqꝫ certatim obuiã procedũt. Vrbis æternæ ſigna ſacra, diuinas effigies, ſacrorũ geruli progerũt: paſsim plateæ, regiones, fora, templa occupantur: pueri, puellæ, fœminæ gratulantes tanto hoſpiti obuiã exeunt. Exceptus itaqꝫ eſt Caroli aduentus octauo Calendas Decembris, nunc pridie Diuæ Catharinæ ferias, incredibili honore, atqꝫ amore. Nihil relinquebatur, quod ad ornatum portarum, itinerum, locorum omniũ, qua Rex iturus erat, excogitari poſſet: cum liberis omnis multitudo præcedebat. Carolus expectatiſsimus tanta magnificentia opulentorum, & cupiditate humiliorum ad fanum D. Petri iter capeſsit: hicqꝫ equo deſcendens à Pontifice Maximo, Curiaqꝫ Myſtarum, & ſacerdotum, cęremonia, rituqꝫ ſolenni reuerenter excipitur. Summus ſacerdos, de literis, de libro, fauſta, lęta præfatus, & luſtricis ſupplicamentis beneprecatus, cũcta proſpera principi Magno ominatur. Ipſum in tẽplum, ſacricolis diuina carmina perſtrepẽtibus: & populo quod fœlix, bonũ ſiet, acclamante, deducit. Gratiæ deinde ſuperis actæ, grateſqꝫ habitæ Deo Opt. Max. per omnium fanorum puluinaria ſupplicatum eſt. At Carolus ſeptem diebus Romæ cõſumptis, in ædẽ D. Petri concionẽ aduocat, cauſſas aduẽtus ſui aperit, oſtenditqꝫ ſibi placere de cõtrouerſijs iure apud ſe potius, ꝙ inter ſe armis diſceptare. Nihil ſibi charius, antiquius eſſe, refert, ꝙ ut ſua opera, Vrbs terrarũ Dea, cuius Conſul, & Patricius, ac dictator perpetuus ſit, priſtinam recuperet Maieſtatem, bonaqꝫ concordiæ colat, diſcordiæ mala, quibus huccine imbecillitas peſſundata ſit, eradicet, atqꝫ paſtorẽ animorum diuinitus datum, ut nuncium ſupremæ Maieſtatis, ueneretur, & obſeruet: quo religionis noſtræ, diuinæqꝫ ſapientiæ Antiſtes mundum paſcat cæleſti pabulo, abſqꝫ impedimento: Et fretus tranquillitate ſumma, ac ſecurus, oues ad ouile æternum per uirtutum calles deducat. Proindè ſi quid perperam actum eſt (inquit) iure licebit agatur, teſtibus comprobetur: nos iudicium reddemus, iuſqꝫ dicemus. Turpe eſt in ea Vrbe, quæ Orbis domina, & legum parens eſt, quicqꝫ temere per tumultum, & ſeditionem, quemadmodum apud Barbaros fieri ſolet, committi. Sapienti & prudenti uiro omnia patienda ſunt, quoad ſpes ſibi aliqua relinquitur, iure potius diſceptandi, ꝙ belli gerendi, aut tumultus excitandi. Poſt hęc Epiſcopus

Leo ſummus Pont.

Carolus Romam uenit.

Romanus, in quem nefanda crimina improbi quidam confinxerant, adparet, legitimè, & ſub Carolo de ſceleribus ſibi obiectis ſeſe purgaturus, & iure diſceptaturus cum accuſatoribus, rationē'ꝗ omnium actorum redditurus. Cum autem nemo omnium præſto eſſet, qui negocium Pontifici exhiberet, aut accuſationē intenderet, Pontifex Maximus huiuſcemodi uerba (ſicut extant in Bibliothecis, & pars in iure Pontificio refertur) fecit. Audiſtis, opinor, fratres, nempe longè, lateꝗ per complures regiones fama diuulgatum eſt, quas turbas quidam peſsimi mortalium aduerſus me concitarint: atꝗ ut me ſugillare conati fuerint; & grauiſsimis criminibus falſo inſimularint. Ob quod negocium cognoſcendum, iſte clementiſsimus, ac illuſtriſsimus princeps, & Dominus Rex Carolus cum ſacerdotibus, & purpuratis ſuis hancce Vrbem acceſsit, & celebre concilium in auguſtiſsimam orbis terrarum ædem congregari iuſsit. Atꝗ hic locus, hic dies, ac conuentus, huic rei conſtitutus eſt. Vbi ego à nemine iudicatus, nec coactus, ſed ultrò, ac ſponte, uolenſꝗ præſto ſum in cōſpectu ueſtro. Corā Deo, cui patemus, & cuius oculis conſcientia noſtra peruia eſt: Coram Diuo Petro, in cuius templo conſiſtimus: coram omnibus deniꝗ ſuperis, à quibus deſuper, quaſi in theatro omnibus momentis ſpectamur, me me iuramenti ſacramento de ſceleribus falſo mihi ab improbis obiectis, expedio, perſanctēꝗ deiero, nihil mihi cōſciū eſſe: eaꝗ facinora, quæ in me falſo conficta ſunt, neꝗ commiſiſſe, neꝗ iuſsiſſe. Aliud ſi ſcirem, qui firmare meam apud uos poſſem fidem, ſanctius ꝗ iuſiurandum, id pollicerer, nos inſontes eſſe. Teſtis eſt Deus, qui omnia ſcit, in cuius conſpectu uiuimus: cui nihil abſconditum, nihil poteſt eſſe ſecretum: qui & iudex, & teſtis ipſe futurus. Cui rationem uitæ expoſcenti, actus ſuos inficiari non licebit. Atꝗ iſthæc facio, ut imperitos errore, me ſuſpicione exoluā. Non quod ius, faſꝗ ſiet: aut quo neceſsitatem cuiꝗ actuum ſuorum rationis reddendæ cuilibet ſycophantæ, imponam. Lege naturæ, ureꝗ ciuili ſancitum eſt, actori incumbere probationem, & accuſatore non probante, nedū nuſꝗ gentium quopiā, qui accuſet,

Zacharias ſacerdos. exiſtente, reum abſolui oportere. Eodem die Zacharias domeſticus ſacerdos Caroli, & duo Monachi legati Pontificis Hieroſolymitani Romā ad Regem ueniunt, & adferunt Claues, & Haſtam, ſigna, Vrbis & monumentorū Chriſti

Claues & Haſta Chriſti. autoris, & ſeruatoris noſtri, quæ honoris, & boni ominis cauſſa miſſa Carolo, ipſi omnia pateſcere, ſubdiꝗ cūcta, ſignificabant. Monachos aliquot mēſes ſecū detinuit Magnus: Aprili demū eos amplſsimè remuneratos domū dimiſit, ipſe Romę hyemauit. Incubabat per idē tempus Romano Imperio fœmina, adeò uirtus Italica, Romaꝗ, uictorꝗ gentium populus, rerum domini degenerarant. Per trecentos amplius annos, Imperatores omnes neglecta Roma, ſacrario Imperij, Auguſtorumꝗ parente, apud Græcos Conſtantinopoli conſederant, Occidentis Principes titulotenus uocabantur, quo ferè Carolus, inclytus iuſticia, uirtutibuſꝗ regijs ad unguē prędıtus, bene de Republica Romana, & religiōe meritus potiebatur. Eius maiores, populareſꝗ Germani, gēs ſimplex, aperta, fidei patientior, libertatis auida, armorum ſtudioſa, Europam, Affricā, Imperatoribus Romanis, adhuc inualidiores abſtulerant, Romam ſæpius ceperant, uaſtàrant, diripuerant, tum cum florentiſsima, potentiſsimis domicilium eſſet Auguſtis. Hiſce cauſsis permoti, Pontifex, Senatus, Populuſꝗ Romanus, & iam offerendum ultro rati, quod forſitan omiſſuri erāt, Imperiū transferre, iure ſuo in Germanos

Carolumꝗ

Carolumq́ tacito Senatus conſulto, plebiſcitoq́ decernũt. Cũ igitur octauo Ca
lendas Ianuarij, Auguſtiſsimo Chriſtianorũ feſto Rector Francorum Magnus
in tẽplo D. Petri, ad arã, quo ſe ſupplicandi gratia inclinarar, conſiſteret, eius capi=
ti, dũ nihil minus ſperaret, Pontifex Maximus Diadema Cæſareũ imponit, cun=
Translatio Ro. Imp. ad Germanos.
cto populo Romano adclamante (quæ conſuetudo Italiæ eſt) CAROLO,
AVGVSTO, A DEO CORONATO, MAGNO ET PA=
CIFICO, IMPERATORI ROMANORVM, VITA ET
VICTORIA. Poſthæc ab eodẽ Pontifice, ut cęteri ueterũ principum, more
maiorũ adorarus eſt Magnus, ſubſequẽtibus alijs. Statuę eius ante arã D. Petri cõ
locatę: Prętereũtes capite adaperto genua ſubmittebãt. Statuas enim & imagines
Imperatorũ adorari ſolitas, refert Diuus Hieronymus. Adorare autem longè ali=
Adorare quid.
ud, ac uulgus putar Grãmaticorum, ualet. Nec ab ore compoſitũ eſt: eſtq́ præ=
ſtare honorẽ, magis corporis geſtu, q̃ aut animo, aut uerbis. Agere enim ueteri=
bus ſignificabat, teſte Feſto. Et iuxta Marcellum ab Ador, id eſt farre uenir, ſiue
Adorare ab Ador.
Adorea, quod gloriã ſignificat. Gloriam ipſam à farris honore ueteres Romani
Gloria unde.
Adoreã adpellabant. Nam ador atq́ far, epulis & immolationibus ſacris adhibe=
bant. Varius uero adorandi mos apud diuerſas nationes fuit. Perſæ in humũ cor
Varius adorandi mos.
pora ſternebãt, mentoq́ oſculoue ſolũ contingebãt, quemadmodũ Monachos
quoſdã facere uidi. Romę capite uelato adorãtes circũuertebant ſe, deinde procũ=
bebant. Antiquiores in adorãdo dextras ad oſculũ referebãt, totumq́ corpus cir=
cumagebãt: quod in lęuã feciſſe Galliæ religioſius credebãt. Solũ nunc Pontificẽ
Romanũ accidendo eius pedibus, hoſq́ oſculãdo adoramus. Cæteris principib⁹
adoperto capite, poplite flexo dũtaxat inclinamur, & porrigentes dextram, aut ſi
quid aliud, ad oſculũ prius referimus. Sed ad Carolũ redeo. Qui abdicato patricij
nomine, quo antea uſus eſt, Imperator & Auguſtus Romanorũ adpellatus eſt.
De hac re ita Hadrian⁹ quartus Põtifex Maximus in Epiſtola, quã ſupra in tertio
Hadrianus 4. Põt. Max.
libro citaui, ad Archiepiſcopos Germaniæ hiſce refert uerbis. Ipſum Teutonicũ
Regnum dũ eſſet minimũ omnium regnorũ, abs Romano Põtifice promeruit,
ut uocaretur & eſſet regnũ Romanorũ, & caput omnium regnorum. Ideo Im=
perium à regno Græcorũ translatũ eſt in Alemannos, ut Rex Teutonicorũ, nõ
antequàm à Põtifice Romano cõſecrarẽ, Imperator uocarẽ, & eſſet Auguſt⁹:
Põtifex Romanus ꝓmouit Carolũ, fecit ei nomẽ grande, ut eſſet Imperator. Et
ut ab eo uſq́ tẽpore poſthac perpetuo Rex Teutonicorũ foret Imperator, & pa
tronus ſedis Apoſtolicę. In Põtificalibus decretis ſcriptũ quoq́ legimus, Imperiũ
Romanũ à Gręcis trãslatũ eſſe ad Germanos per Carolũ Magnũ. Potiti ſumus
Roma annos ſeptingẽtos, undeuiginti. A Carolo enim Magno, uſq́ in ſeculum
noſtrũ tot numerãtur anni. Quibus partim inertia Cæſarũ, ignauiaq́ principũ,
partim, ſi dicere fas eſt, factione Romanorũ flaminũ, quaſi cõſenuit, atq́ decoxit
tantũ Imperiũ: niſi quod ſub Carolo Maximo moturũ lacertos ſperaẽ. Sub quo
Carolus Maximus eius nominis 5. Ro. Imp.
utinã ſenectus Reipub. Chriſtianę, quaſi reddita iuuẽtute, reuireſcat. Quis non,
Deus bone, obſtupeſcar, qui tantã rerũ uiciſsitudinẽ cõſiderarit? Terrarum domi
na potiũtur Germani. Gens infeſtiſsima quondã Romano nomini, & perpetui
Italię, uel ex ꝓfeſſo, hoſtes, q̃s Romani Barbaros, infami apud ſe cognomine, uo
Germani Barbari dicti.
citare ſolẽt: tãq́ Barbariei obnoxios fuiſſe referũt, ut pacẽ nõ intelligerẽt: adpella=
bãt oli & Romanos Gręci Barbaros. At nũc Tiberis ĩ Rhenũ, Danubiũq́ fluxit.

Noſtro

Noſtro æuo Apollinem cum Muſis Heliconẽ, Parnaſſumq́ deſeruiſſe, & amœ-
nos Hercinię ſaltus occupaſſe uidemus. Migrauit Græcia in Germaniam. Epi-
curus hæc caſui, fortunæq́ tribuit, Stoici fato: Aſtrorum periti, ſyderũ cõuerſio-
ni, fluxuiq́ aſtrorum adſcribunt: Nos Maieſtati æternæ, cui cuncta accepta ferri
oportet. Breues & mutabiles uices rerum ſunt. Deus Opt. Max. ita ordinauit, ut
Romanum Imperium, quod ſecundo curſu per mille & centum annos, ad ſum-
mum faſtigium euexerat, adeò ut æternum, ac firmum fore putaretur, deinde ua-
rietate fortunæ iactatum, magno motu concuteret, ac quadringentos annos Cõ-
ſtantinopoli adfligeret, & demum in Germaniam transferret. Nos admonet pa-
ter indulgentiſsimus huiuſcemodi rerum florentiſsimarum caſu, & ruina, fragili-
tatis humanæ, cuius nimia in rebus proſperis eſt obliuio. Nõ forte, caſuq́ recto-
res terris dantur, ſed diuinitus à ſupremo numine conſtituuntur. Neq́ occulta
fatorum poteſtate principes hominibus imponuntur: abs Deo Opt. Max. ſicuti

Magiſtratus autoritas à Deo.

D. Paulus Chriſtianæ Philoſophiæ anteſignanus docet, eliguntur. Virtutis er-
gò Germani, Caroluſq́ aucti ſunt iure Quiritiũ. Ipſe Carolus natali Chriſti ſer-
uatoris noſtri, dona Dei fecit auri puri, puriq́ pondo quingenta. Item Calendis,
octauoq́ Idus Ianuarij, quos feſtos dies nos Circumſectionẽ, & Epiphaniã uoca-
re ſolemus, in tẽplo Coronam Auream librarum quinquaginta uarijs, & precio-
ſiſsimis diſtinctã gemmis dedicauit: quæ Tholo cathenis adfixa, ante arã D. Petri
pependit. Item ad monumentũ D. Petri, conſecrauit tres Calices, duos ꝓ liberis
unũ pro ſe, librarũ binum quadragenũ, cũ operculo, q̊d duo & uiginti põdo pon-
deraſſe, in literas relatũ eſt. Egenis uero, ac pauperib⁹ libras argẽti ter mille elargi-
tus eſt. Paucis poſt hęc diebus in ius uocat eos, qui in Pontificẽ cõſpirarãt. Quę-
ſtio de ipſis habita, ut participes ſceleris indicare cogerentur. Ipſi iuxta legũ Roma-
narum ſcita crimine læſæ Maieſtatis condẽnati, ſupplicia luerunt. Capita, & auto-
res factionis Paſchalis, Nomẽclator, Sacellarius, Cãpulus ſecuri percuſsi ſunt. Cę-
teri quos trecẽtos fuiſſe quidã prodũt, deprecatore Leone ſalutẽ impetrãt ab Im-
peratore. Vita quidẽ donati, in exiliũ acti ſunt. Cõpoſitis itaq́ Romanis, Italiciſq́
rebus, diuinis atq́ humanis negocijs rite cõfectis, miſſo rurſus filio Pipino cum
exercitu in Beneuentanum agrum, Magnus ſeptimo Calendas Maij Roma exce-
dit, in Spoletum peruenit. Dum ibi uerſatur, pridie Calendas Maij, hora noctis
ſecunda terra grauiter tremuit. Tectum Diui Petri Romæ corruit. In Italia, Ger-
mania, Gallia circa Rhenum, urbes pleræq́, & uillæ adflictæ ſunt. Ob hyberni tẽ-
poris clementiã ſubſecuta eſt peſtilẽtia Imperator Spoleto relicto, Rauennã cõtẽ-

Amaromurmulus Rex Perſarum.

dit: aliq̃t ibi dieb⁹ cõſumptis, Ticinũ pergit. Vbi certior fit, Legatos Amaromur-
muli regis Perſarũ, & Abraami Admirati Saracenorũ, hoc eſt regis Affricę, ĩ por-
tu Piſano appuliſſe, quos miſsis cõtinuo nũcijs, qui eos deducerẽt, inter Vercellas,

Iſacus Iudæus

& Eporediã ſibi occurrere iuſsit. Hij nũciarunt Iſacum Iudæum, quem ante qua-
driennium Cæſar ad Regem Perſarum cum Landfrido, & Segifrido legarat, re-
uerti cum Elephanto, & ampliſsimis muneribus, Landfridum, & Segifridum
naturæ conceſsiſſe. Donum adferunt Perſæ Simias, Cercopithecos, Nardum,
Opobalſamũ, odoramenta exotica: Afri Leonem Marmaricum, Vrſum Numi-
dicũ, ferruginẽ Hiberũ, Tyriũ muricẽ, peculiares Ægypti & Affricæ opes, Caro-
lus auditis oratorib⁹ externis, Erchinoualdũ ſcribã ad Liguriã ad cõparãdas naues,
quibus Elephantus, & dona Perſica, Affricanaq́ ſubueherentur, proficiſci iubet.

Ipſe ſolſticium æſtiuum Eporediæ egit. Deinde Alpes tranſgreſſus, in Gallias diuertit. Hac æſtate in Hiſpania, Italiaq; res proſperè geſtæ ſunt. Barcinō Hiſpaniæ biennio & amplius circumſeſſa à noſtris, capta eſt. Zatuno Vrbis præfectus, alij cōplures Saraceni in uincula coniecti ſunt. In Italia Rheate Vrbs quartæ regionis Italiæ, in ora ſinus Hadriatici, à Caroli milite incēſa eſt. Rothelinus, qui urbis imperiū obtinuerat, captus. Cætera caſtella, quæ huic parebāt, recepta ſunt. Zatuno, & Rothelinus uno die ad Magnū deducti, ambo in exilium deportati ſunt. Menſe Octobri Iſacus Iudæus cum Gaza Perſica, de Affrica in portu Veneris adplicuit. Vercellis totam hyemen conſumpſit: niues Alpes tranſire prohibebant. At Imperator ad Aquas Graneas hyemauit: eòq; conuentum principum conuocauit, ſacramenta renouauit, annū totum ibidem cōmoratus eſt. Oratores qui ius dicerent, æquitatē adminiſtrarent, cōtrouerſias cognoſcerent, lites diminuerent, omnia Imperij membra perluſtrare, & peragrare iubet. Saxonas quoq; trāſalbianos, qui dum Carolus Romæ abeſt, rebelles ſpiritus ſumpſerāt, per duces, & Legatos ferro, flam ma deuaſtat, ad obſequiū redigit, in officio continere nititur. Inter hæc Irena, quæ Græcorum, & Orientis principatū obtinebat, ubi à Romanis Carolū Auguſtum ſalutatum eſſe accepit, metuens ne & Orientē is adſereret, ſibiq; præriperet, ad eundem legatos, ad amicitiam, ac pacem confirmandam Leontem militiæ præfectum mittit, cū quo Cæſar & ſuos Ieſſem Epiſcopū Ambianēſem, & Helmogaudum purpuratū proficiſci iubet, qui cōnubium Irenæ peterēt, ut ſimul cū Occidēte Oriens, qui quadringētos años diuulſus fuerat, coniungeretur: atq; Romani Imperij Priſca Maieſtas reſurgeret. Irena quidem benignè legationē audiuit, annuitq; poſtulatis. Verum Græculi ſuſpectā habentes potentiā Caroli, autore Ætio Patricio Irenā capiunt, Imperio abdicāt, in Lesbon Inſulā relegāt: in ordinemq; ſacratarū fæminarum redigunt: Nicephorū rebus Orientis imponunt. Atq; hæc omnia facta ſunt, dum adhuc legati Cæſaris Romani Cōſtantinopoli cōmorantur. Quos Conſtantinopolitanus princeps ubi audiuit, eoſdē deinceps rogat, quid nā rerum Carolus filius ſuus agat: & num ſatis pacatum regnum eius ſiet. Cui princeps legationis Helmogaudus reſpōdet, Abundè pacata ſunt omnia: una dūtaxat Germaniæ natio, quam Saxonas uocant, crebris latrocinijs fines Francorum infeſtat. Suſcipit Imperator Orientalis: Cur filius mèus contra hoſtes paucos numero, uirtute, & fama ignobiles, fruſtra tanto tempore laborat? Ego qui Imperium orbis terrarum teneo, & cæleſti numine electus, rerum ſum dominus, ac quos uolo, ex humilimo loco ad ſummam dignitatem, iure meo perduco, te Ducatu harū gentiū dono. Quod cū Helmogaudus reuerſus domum in Franciam, Imperatori renunciaret, is ſubridens ait: Melius tecum actum fuiſſet, ſi te fæminalibus Rex Græcus condonaſſet. Idem legatus cum Autumno Neoromam ueniſſet, & hoſpitio, iuſſu Rectoris Græci à quodam Epiſcopo, cuius parſimonia, tēperātiaq;, iuſtitia, ſanctitaſq; ab omnibus prædicabatē, exceptus eſſet, ac per totā hyemem, crebris, ac intēpeſtiuis ieiunijs, Pōtifice indulgēte, fame, ac inedia pene extinctus eſſet, Vere ad Nicephorū admiſſus, ab eoq; quid nam de pietate tanti patris referret, interrogatus: Sanctiſsimus eſt ueſter Pontifex (inquit) quatenus aduerſo Deo fieri licet. Admiratus ambiguitatem dicti Græcus princeps, rogat, qui nam fieri poſsit, ut quiſpiam ſanctus abſq; numine cæleſti fiet? Literis ſacris, ait ille, proditur: Deus eſt Charitas, cuius iſtum

Saxones rebellant.

Irena.

AEtius Patricius.

Irena in exilium mittitur

Nicephorus Imp. Conſt.

Epiſcopum

Epiſcopum omnino expertem eſſe noſtro periculo ſenſimus. Eadem tempeſtate tertiodecimo Calendas Auguſti peruenit ad Aquas Graneas Iſacus Hebręus, cum Elephanto, & donis Medorum, Perſarum, Saracenorum, & Affricanorũ, eaq; Imperatori exhibuit: nomen beluæ Abulabaz erat. Ortona tum urbs Italię maritima, in ſinu Hadriatico cubans, in ſecunda regione Italiæ pulſis Græcis expugnata, ualidoq; Francorum præſidio firmata. Vinogiſus præfectus Spoletanus urbi rector datus, & Francis præpoſitus eſt, quem aduerſa ualetudine laborantem Grimoldus Longobardus, Beneuentanus Regulus, regij adfectator nominis, nec noſtris, nec Græcis fidus, obſedit, in poteſtatemq; coëgit. Verum animo uoluẽs, quodnam incendium ſuo periculo excitaſſet: & quas uires haud impune inceſsiſſet, mutato rurſus animo, ut in pace bellum, ita in bello pacem quæſiuit, Vinogiſum incolumem Imperatori honorificè reddit, ſeq; & omnia Carolo dedit, annua tributa pendit. Inter hæc Boij Auarorum regionem inter ſe partiuntur, iunctiq; Venedis, Danubio proximis, & Noricum incolentibus, Pannoniam, quæ inter Danubium, Sauum, Drauumq; amnes iuxta Romanam deſcriptionem includitur, inuadunt, & in Daciam, alteram ripam Danubij pertinẽtem, arma hoſtili animo mouent: Auarum, Hunnorumq; reliquias cędunt, fundunt, ſuperant, in deditionem cuncta terrarum, uſq; ad Saui hoſtia ſubigunt. Colonias ibi Boiorum, Venedorumq; deducunt: utramq; prouinciam, utriuſq; gentis firmis præſidijs muniũt. Regnum Boiorum uſq; ad Sauum amnem promouent. Atq; hæ gentes adhuc com mixti Vgris in hiſce regionibus habitant. Capanus Hunnorũ, Auarorumq; rex ſe cum ſuis dedit: ſacroq; fonte ablutus, Theodorus cognominatus, & in fidem acceptus eſt æra Chriſtianę, anno octingenteſimo ſuper tertium. Imperator Carolus Cæſar Auguſtus, de Aquis Graneis ex hybernis progreſſus Mogontiaco, in Boiariam Reginoburgium peruenit. Vnde in limitem Boiariæ Orientalem contendit: ad Sauum uſq; amnem, & hoſtia eiuſdem fluminis percurrit: cuncta perluſtrat, eumq; omnem tractum Boiorum Nobilitati in fidem, ac tutelã tradit. Rem diuinam Arnonem Archimyſten Iuuauẽſem ibidem procurare iubet. A Vuulgaribus arma abſtinuit, qui trans Sauum in Mæſijs habitabant. Exciſis enim Hunnis, atq; Auaribus (ut ait Eginhartus ſcriba) Vuulgares quietos fore exiſtimabat, nihilq; Francis nocituros opinabatur, cum Grȩciæ, & Orientalis principis ceruic bus imminerent. Ordinatis itaq; & compoſitis diuinis, humaniſq; negocijs, Salisburgium, quæ & Iuuauia quondam Romulæ genti dicta fuit, menſe Octobri reuertitur. Ibi Michael Epiſcopus, Petrus Monachorum Magiſter, Caliſtus Candidatus, legati Nicephori Conſtantinopolitani Imperatoris, & Georgij Hieroſolymitani Patriarchæ, præſto fuere. Actum eſt de pace, & fœdere inter utrumq; Imperatorem. Atq; ita inter eos tandem conuenit, atq; hæc diuiſio facta eſt. Decretum eſt, ut Carolus, eiuſq; ſucceſſores perpetuo ſint, & adpellentur poſthac Romani, Latini, Occidentaleſq; Imperatores. Nicephorus cum poſteris uero Conſtantinopolitanus, Græcorum, & Orientis Cæſar uocitetur. Caput mundi Roma, tota Italia ad Aufidum, Vulturnumq; amnes (quorum hic in Inferum, ille in Superum mare profluit) & uſq; ad terminos, ut nunc uocant, Ducatus Calabriæ, & regni Neapolitani, Romano Imperatori, quam alioqui tenebat, addicta eſt. Poſſedit idem Pannonias, Daciam, Hiſtriam, Liburniam, Dalmatiam, præter perpaucas urbes

Elephantus. *Abulabaz dictus.* *Ortona urbs Italiæ.* *Vinogiſus.* *Grimoldus. Longobardus* *Boij.* *Capanus rex baptiſatur, et Theodorus dictus eſt.* *Bulgares.*

urbes maritimas, quæ Orientali Imperatori ob amicitiam traditæ, & conceſſæ ſunt. Norici, Vindeliciæ, Rhetiarum, Boiorum, Sueuorum, Germaniæ, Galliarum, Inſularum Balearicarum, Hiſpaniæ ad Hiberum amnem, principatum iam pridem noſtri Reges, Caroluſꝗ tenebant. Cætera Europæ Orientem, & Meridiem ſpectantia, Conſtantinopolitanus Imperator retinuit. Hæcꝗ ſocietatis conditiones, Imperijꝗ diuiſio tabulis inſcriptæ, & à Leone Pontifice Romano ſubſignatæ ſunt. Hiſce perfectis, Rector Romanus è Salisburgio, Vtinum Boianæ oppidum, Oëno conterminum, aucupijs, piſcationibus, uenationibuſꝗ maxime oportunum, conceſſit, ibiꝗ aliquandiu cõmoratus, uiſco, amite, laqueis, retibus, hamo, auibus, piſcibus, inſidiatus eſt. Syluas indagine cinxit, Vulpes, Lynces, lepores, ceruos, meles, canibus urget, & manet ſub ioue frigido, ſeu uiſa eſt catulis cerua fidelibus, ſeu rupit teretes Boi⁹ aper plagas. Sub idem tempus Atto Fruxinenſis Pontifex Litofridũ collegij Monachorũ D. Benedicti Magiſtrum (quòd Augiam intra Chiminum lacum Noricorũ, Boiariæꝗ maximum, ſitũ uocabant) apud Carolũ accuſat, in iuſꝗ trahit, tria templa ſibi intercepta à Monachis conquerebat. Imperator rẽ Arnoni Pontifici Salisburgẽſi, Erchinoualdæ præfecto, Otberto, & Albrico prętorib⁹ cõmittit. Hijꝗ in conuentu celebri, quem in ſuperiore Boiaria in uicum Amblicorum, inter Iſaram, Oënumꝗ amnes, ubi fiſcus publicus, ærariumꝗ regium erat, iubente Carolo coegerant: Monachos Chiemenſes auaritiæ condemnant: tres ædes ſacras inſtructas, nimirum Villicam, Hegiolam, Bergen Pontifici Fruxinenſi reddunt. Subſequenti anno, tertio nempe ac triceſimo, poſteaquam bellum Saxonicum cæperat, Saxones, maximè qui trans Albim colunt, & Orientem ſpectant, ſolicitati per Cimbrorum regem, à Francorum ſocietatè ad Danos deſiciunt. Nordomannis ſuſpecta erat potentia, & uires Imperatoris noſtri. Iactabatur uulgo Auguſtum auidum Imperij orbis terrarum, ferre parem non poſſe, exciſurumꝗ regium nomen ex Germania, qua latiſsimè patet. Hanc totam cum Sarmatia in obſequium, ditionemꝗ coacturum. Proinde Godofridus Rex Septentrionalis Germaniæ (unde Nordomannorum cognomen inditum) potentiſsimus, qui Danis, Suionibus, Fennis, Nordouicis, Gotis, nationibus ferociſsimis imperitabat: Qui Cimbricam, & Scandiauiã incompertę magnitudinis peninſulam, Scandiam, Gotolandiam, cæteras inſulas ſinus Codani, Venediciꝗ longè, latèꝗ poſsidebat: adſeuerabat ſibi iure deberi regnum Germaniæ: ſe enimuero genuinum Germanum, uetuſtiſsimumꝗ Germaniarum Regem eſſe: qui tenax diſciplinæ patriæ, auitos deos, fines, mores nunquã deſeruerit. Carolum degenerem ad Gallorum, Italorumꝗ & eorum, quos uicerit, uitia, ſuperbiam atꝗ auaritiam deſciuiſſe: habitus peregrinos recepiſſe, natale ſolum, inſtituta maiorum, religionem auitam iuxta faſtidire, uictos uictoribus imperare. Quod ſi Saxones Danorum finitimorum, conſanguineorũꝗ ſuorum amicitiam, & ſocietatem, ſeruituti Francorum, Caroliꝗ deſertorum patriæ, & ritus auiti proditorum præferrent, & ſecum fœdus facerent (iactabat Rex Nordomannus) in animo ſibi eſſe, communibus armis, cõmuniꝗ conſilio, Germaniam, communem patriam uindicare, à ſceleribus, & criminibus Italorum, Gallorumꝗ, in libertatem priſtinam adſerere. At Cæſar, ubi iſthæc agitari comperit, cum exercitu propere in Saxoniam contendit: in ripa Albis

Atto Epiſcopus Fruxinenſis.

Erchinoualda qui & Ebrnabold.

Aibling.

Vuilling.

Hegling.

Berg.

caſtra facit. Carolus filius Auguſti Neomagi Rhenum ſuperat, uires ſuas cum parente coniungit. Ludouicus quoq; ex Aquitania euocatus cũ haud contemnendis copijs Noueſij Rhenum traijcit, ad caſtra fratris, genitoriſq; quàm maturrimè progreditur. Saxones undiq; armis circumuenti, imperata faciunt, & redacti in poteſtatem, quicquid oneris imponatur, ſe ferre recipiunt. Omnes reſiſtentes profligati: cuncti tranſalbiani cum liberis, uxoribus mancipijs in Franciam tranſlati: eorum ſedes Abroditis, Venedis antiquiſsimis, & coniuratiſsimis Francorum socijs attributæ ſunt: perpauci ad Cimbrorum Regem perfugere. Citra Albim decimus quiſq; tranſmigrare iuſſus eſt. Decemq; tum millia Saxonum liberorum, cum paruis pignoribus, coniugibus, ſeruis, per cæteras paſsim Germanias diſtributa ſunt. In quorum domicilia, grauiſsimi quiq; delecti, uitæ, & morum probitate inſignes, ex omni Germania tranſlati, penes quos foret arbitrium, & poteſtas animaduertendi etiam indicta cauſa, in pacis & fidei uiolatores, religioniſq; deſertores. Inde ius, ut uocant, Veſtophalenſe deriuatum, ſilentio & taciturnitate ſacroſanctum. Iudices, quos Conſcios nuncupant, neſcio quibus cæremonijs iniciati ſe inuicem agnoſcunt. Porro prophanis ritum prodere, religio eſt, & pro piaculo habetur. Neq; quiſquam omnium adhuc inuentus eſt, qui huiuſmodi myſteria euulgarit. Parentum, auorumq; memoria, cum ſordidæ conditionis quiq; in album huiuſmodi conſultorum deſcribuntur, hijq; paſsim per cæteras Germaniæ regiones, ut collibitum fuit, quoſuis licentius, quam boni ferre poſſent, furti, perfidiæq; alligant, indemnatos necant, laqueo, & ſuſpendio infamant, huiuſmodi licentia antiquata, cohibita eſt à principibus noſtris, etiam in publico procerum conuentu. Extat diui Friderici tertij Auguſti, proaui Caroli Maximi Cæſaris publicum decretum, quo cauetur, ut in poſterum, quemadmodum à Carolo Magno inſtitutum, morem obſeruent huiuſmodi iudices. Saxones quidem hac ſæuiendi libertate, animaduertendiq; libidine in officio retenti, exploſa auita, & longinqua ſuperſtitione, ſacra Chriſtiana receperunt. Ipſiq; in amicitiam, & ſocietatem Francorum adſciti, Vnus cum eis hactenus cenſetur populus: pacis ac pietatis amore præter cæteros Germanos egregiè inſignes. Et licet cum Saxonibus continenter per tres, & triginta annos Magnus belligeratus ſit, bis tamen duntaxat, & uno menſe, quod admirari ſubit, aperte acie depugnauit. Hiſceq; duobus prælijs in tantum fracti ſunt animi hoſtium, ut poſthac nunquam æquo Marte congredi noſtris auſi fuerint. Reliquum belli tumultuarijs, paruis, leuibus pugnis & excurſationibus latrocinantium, & ex æquis locis inſidiantibus modo productum. Cæterum Gotofridus Rex Danorum, cum claſſe ingenti, cum copijs omnibus, equitatuq; Septentrionis, ad peninſulam Cimbricam, in confinio Saxoniæ, regniq; ſui adpellit. Legati ultro, citroq; miſsi, de pace actum eſt. Rex Cimbricus ab Imperatore ad colloquium, ubi de communibus utriuſq; rebus conſultaretur, inuitatus, aduentaturum ſe promiſit. Iamq; proficiſci, ut deſtinarat, meditatur. At amicorum quidam regem adeũt, ipſum periculoſè plenũ opus aleæ inceptare docent: doloſam eſſe referunt Francorum ſocietatem, quibus imbutis leuitate gallica, perfidiaq; Italorum, familiare fit, ridendo fidem frangere. Inculcant præterea, ipſum dum obſequi Auguſto ſtudet, ſatis pericli, & diſcriminis adire. Qui relicto genitali ſolo, ubi plus poſſet ad Imperatorem,

Veſtophalenſe ius.

Iudices Conſcij, die Vuiſſender.

Fridericus. 3. Ro. Imp.

Gotofridus rex Daniæ.

tot exce

tot exercitibus munitum, opibus, & uiribus, numero, & robore, alioqui præ-
ſtantem accedere: ac ſe, & ſuos fortunæ, & libidini eorum, qui iam à Germa-
nis patrijſue degenerarint uirtutibus, exponere paret. Debere Francos ad Nor-
domannos, ſi quid uelint, uenire. His commonefactus, deterritusꝗ Danus,
immutata adpellandi, conueniendiꝗ Cæſaris uoluntate, Sleſuici, urbs eſt pri- *Scleſuuick.*
maria Cimbricæ Cherſonenſi, conſedit. Magnus certior de conſilio eius factus,
legatos ire iubet, poſtulatꝗ ſibi omnes captiuos, transfugaſꝗ reddi, pacemꝗ
offert Cimbris, & fœdus: ueniam, ſi reſipiſcant, præteritorum dat. Inter prin-
cipes his poſtea conditionibus fœdus ictum eſt. Captiui, & perfugæ reddi-
ti ſunt utriꝗ: ſuis legibus, ut libet, uiuere permiſſum. Cæterum eoſdem pro
amicis, ac inimicis habendos, ſancitum eſt. Carolus æſtate maximis bellis
confectis, maturius paulo, quam tempus poſtulat, medio Septembri ad A-
quas Graneas redit, in hyberna exercitum deducit. Sanguis Chriſti domini, *Sanguis Chri-*
Deique noſtri Mantuæ tum inuentus ferebatur. Leo Pontifex Romanus *ſti inuentus.*
ut exploraret ueritatem, Mantuam proficiſcitur: reꝗ comperta, ad Imperato- *Leo. Pont.*
rem iter facit. Cæſar filium Carolum obuiam Pontifici uſꝗ ad Diuum Mau- *Max.*
ricium Allobrogum urbem in ripa Rhodani ſitam, officij, ac honoris cauſa
proficiſci iubet. Ipſe eundem in Rhemorum urbe honorificè excepit. Serua-
tur adhuc ille ſanguis ſacroſanctus Mantuæ: & eſt nota ærei nummi. Vidi
ego, dum prælucentibus cereis illuſtri principi noſtro Erneſto Duci Boiariæ *Erneſtus dux*
monſtratur: nam nos à literis eiuſdem reguli, tum cum eo ſtudij cauſa in I- *Boiorum.*
taliam abieramus. Imperator, & Pontifex Romani, natalem Chriſti Cari-
ſiaci, maximum Ianuarij feſtum, quod Epiphaniam uocant ad Aquas Graneas
concelebrant. Eodem anno Auarorum Regulus Theodorus nomine, de
quibus ſupra ſcripſimus, ad Imperatorem proficiſcitur, aperitꝗ Venedos, inter *Theodorus*
quos uerſetur, ob ueteres ſimultates, inimicos ſibi eſſe, ſuæꝗ uirtuti inuidere: *auarorum*
nec poſſe diutius inter inimicos habitare. Vnum à Cæſare petere, ac depre- *dux.*
cari, ut pro ſua clementia, ac conſuetudine reliquias Hunnorum, quos con-
ſeruare ſtatuiſſet, in eam regionem, ubi Boiorum duntaxat municipia eſſent,
transferret. Carolus poſtulatis annuit: ipſeꝗ Theodorus cum reliquijs A-
barum, locum inter Sabariam, & Carnuntum ſupra Arabonem fluuium, Oc-
cidentem uerſus, ubi tum tantum Boij habitabant, nunc uero eſt confinium
Vgrorum, & Auſtriacorum, in domiciliũ delegerunt: ibiꝗ iuſſu Imperatoris
ſedes acceperunt. In paucis tamen diebus Theodorus moritur, Abraamo prin- *Auarorum ſe-*
cipatum Auarorum relinquit. Is continuo ad Cæſarem legatos ire iubet, ſe *des.*
ſuaꝗ omnia poteſtati Caroli permittit, petitꝗ ut eius authoritate liceat mo- *Theodori*
re maiorum gentis ſuæ imperio potiri: ſe quoꝗ pietatem Chriſtianam rece- *mors.*
pturum pollicetur. Voti itaꝗ compos ex animi ſententia factus, ultra flumen *Abraamus*
Noricorum Phiſcha, luſtralibus aquis expiatur undecimo Calendas Octobris, *princeps A-*
qui dies feſtus eſt D. Mattheo. Interim dum hæc fiunt, Carolus filius copias *uarorum.*
Boiorum, ac Sueuorum contrahit, cum ualida manu arma in Venedos, atque
Sclauos, qui lingua Romana, & Teutonum Boiemi, ſua Zechi ſunt, arma mo- *Venedi &*
uet. Zechonem gentis regulum aditu Hercynei ſaltus noſtros prohibere *Sclaui qui.*
connitentem, prælio occidit. Inde nemine reſiſtente, per nemus Orcinium in *Zecho.*
Boiemiam penetrat: totam regionem ferro, flamma uaſtat: nationem fero-

ciſsimam ad obſequium redigit, uictor cum triumpho ad parentem reuertit. Qui anno reſtitutæ ſalutis Octingenteſimo ſexto in Diethenhouen concilium procerum Imperij indicit. *Billerus. Beatus. Paulus. Donatus.* Quo Billærus, & Beatus duces Venetiarum: Paulus Ladera præfectus, & Donatus eiuſdem urbis Pontifex, legati Dalmatarum cum muneribus miſsi ſunt, ſe & omnia Imperatori Romano, peroſi Græcorum ignauiam, tradiderunt. Rebus Dalmaticis abſolutis, Imperator conſilium principum habet: in quo Imperium, ne qua diſcordia, turbaue poſt mortem ſuam (uti ferè fieri ſolet) concitaretur, *Diuiſio Imp. inter filios Caroli.* ita inter tres filios diuidi placuit, ut ipſe quidem ſummam eius, quoad uiueret, obtineat. Cæterum poſt fata demum parentis ſuam quiſque filius hæreditatem adeat. Hiſpania citra Iberum amnem, Vaſconia, Aquitania à Ligeri amne, præter Turones, Narbonenſis Gallia, *Tarantaſia.* Alpes litoreæ, & Cottiæ, ubi ſunt Tarantaſia, & Vallis Seguſiana, Ludouico deſtinata ſunt. Italiam uero cum Hiſtria, Liburnia, Dalmatia, Pannonia, atque Noricum, cum Rhetia, Sueuia, excepta Auguſta, tractuque Lyci, cum Vindelicia, Boiaria, uſque ad Danubij confluenta, cum Angiloſtadio, & Lautershouen, quæ in ulteriore Danubij ora ſita ſunt, Pipinus obtinere iuſſus eſt. Cætera nempe Gallia Lugdunenſis, Celtæ, Belgæ, Germaniæ, Francia, Turogi, Saxonia, Friſij, Venedi, Sueuia ultra Danubium, Aquilonem ſpectans, cum Auguſta Rhetiæ: itidem Boiariæ pars Septentrionalis, ultra Hiſtrum (Nordge Imperatores, uulgus Narca, Tacitus Nariſcos uocat) præter Angiloſtadium, & Lautershouen, Carolo, qui maximus natu erat, ceſſerunt. Eidem in finibus Ludouici ager Turonenſis, Pipini uero Auguſta Rhetiæ data, ſicut Pipino in regno Caroli Angiloſtadium, & Lautershouen attributa ſunt. Cuique enim fratrum in alterius parte, urbes, & agri dati ſunt, quo commodius alius alij, auxilio eſſe poſſent: cum uiciſsim aditus pateret, & quiſque in fratris ſui finibus domicilium, quo ſe reciperet, poſsideret. Eodem concilio fratres abſque liberis maribus defuncti, ſuperſtites germani hæredes conſtituti ſunt. At ſi reliqua ſoboles maſcula, defuncta, eidem, idem ius quod parenti fuerit, fore, decretum eſt. Imperatum inſuper fratribus, ut inuicem fideles ſint, pacem ſeruent, amicitiam mutuo colant, mutuo opem ferant: cum hoſtibus & externis iurgia, diſcordias, ſimultates, pugnas exerceant. Vetitum quoque, ne quiſquam alterius aut regnum ingrediatur, transfugas recipiat, retineatue, quin continuo remittat: aut quicquam agri emat, donoue accipiat in fraterno ſolo. Incolis etiam tranſmigratio interdicta: filiabus poteſtas facta, cum quouis Germanorum, quemadmodum collibeat, degendi: ſiue cælibes ipſæ manſerint, ſiue nubere uoluerint: iuſsi ſunt fratres inſtruere ſumptus, ac dotem dare. Et ut omnis occaſio diſcordiæ, de diuidendo imperio omnino tolleretur, iſthæc præterea diſtributio portionis cuiuſque, ſi eius dominus abſque liberis maribus naturæ cederet, hoc modo præſcripta eſt. Carolus qui maximus natu eſt, cum obierit, Pipinus Germanias, Ludouicus Gallias recipiat. Siquidem Pipinum fata tulerint, Auguſta Rhetiæ, quicquid infra Lycum, Vercellæ, Ticinum, Mutina, cuncta citra Padum, læua Italiæ, ſinus Hadriatici ora cum ducatu Spoletano Carolo cedat: ſupra uero Lycum, Rhetiam, Italiæ dextram portionem cum inſulis maris Tyrrheni, Ludouicus obtineat. Quod ſi Ludouicus ante

Germa-

Germanos abſq; maribus hæredibus decedat, Pipinus Galliam Narbonen-
ſem, Hiſpaniam uſq; Iberum amnem: Carolus Aquitaniam, & Vaſconiam
accipiat. Atq; hæc omnia in libellos redacta ſunt: quibus miſsis Romam Pon-
tifex Max. ſubſcripſit. Poſthæc Imperator Pipinum in Italiam, Ludouicum in
Aquitaniam, Carolo ut conſueuit ſecum retento, remittit. Inde naues apud
Dietenhouen conſcendit, Moſella in Rhenum, Rheno Neomagum, Ba-
thauorum tum urbem, in hyberna defertur. Ibidem concelebratis paſchalibus,
ad Aquas Graneas pergit. Carolus filius aduerſus, Venedos qui Sorabi eo tem
pore dicti ſunt, nunc Mæſia eſt, ualida manu, hoſtili animo contendit: atq; ad *Miſina.*
Albim cum Sclauis ferro decertat. Hoſtium regulus Miloduchus nomine, eo
prælio cecidit. Duo deinde caſtella, Francorumq; præſidia genti impoſita, u-
num ad Salam, alterum ad Albim. His perdomitis, Boiorum Sueuorumq;
copiæ in finitimos Venedos, atq; Sclauos, quos Boiemos nuncupamus, arma
mouent, Boiemiamq; rebellem inuadunt, tota regione deuaſtata, nullo acce-
pto damno, nationem fortiſsimam ad officium Imperatoris cogunt. Hiſce
& ſuperioribus aduerſus Venedos, Auares, Hunnoſq; bellis, cum Sueuis, &
Boijs, interfuiſſe Gygantem, equoq; ſub Carolo meruiſſe reperio. Nomen *Aenotherus*
ipſi Aënothero, quod exercitum æquipararet, fuit: ortus ex Durgia pago Sue- *Gygas ſub Ca-*
uiæ. Flumina quæ pontibus iuncta non erant, poſt ſe equum ſuum trahens, *rolo milita-*
ſuperare ſolitus fuit, adiecto in reluctantem ſonipedem hoc ioco: Ita meus *uit.*
Deus adiuuet me, uel ingratus ſequare neceſſe eſt. Is Venedos, Auareſq; *Durgeun.*
in modum fœni demetebat: & in morem auicularum haſta uelut cuſpide fi-
xos, humeris ſuſpendebat. Cumq; domum reuerſus à popularibus (uti fit)
de ſucceſſu, euentuq; belli, & de conditione, ac uiribus hoſtiū quæreretur: Quid
multa de iſtis ranunculis (indignabundus inquit) commemorem? ego inter-
dum ſeptem, octo ue, interim & nouē haſta mea transfixos, neſcio quid coaxan-
tes ultro, citroq; tuli. Neutiquàm operæ precium fecimus, nec quicquam Augu
ſtus & nos ingenti impendio aduerſus huiuſmodi uermiculos arma promoui-
mus. Tantulum bellum quod nobis ſumpſimus, minoris multo conſtare po-
tuiſſet. Iiſdem temporibus trepidatum eſt in Corſica Inſula, aduentu Maurorū *Corſicam*
latrocinia agitantium. Pipinus contra hoſce claſſem armis inſtructam ex *Mauri inua-*
Italia miſit. Hoſtis ubi de noſtrorum aduentu certior factus, fugam capeſ- *dunt.*
ſit, Inſulam deſerit. Vnus Hadomarus Francus Satrapa, præfectus Genuæ, *Hadomarus*
& litoris Liguſtici, dum incautius fugientes perſequitur, interijt. In Hi- *Francus.*
ſpania Nauarri, Pompelonenſes, qui ſuperioribus annis ad Saracenos defe-
cerant, recepti ſunt. Nicephorus Græcorum Imperator fœdere fracto, Nice-
tam patricium cum claſſe ad recuperandam Dalmatiam, aduerſus noſtros
ad Veneticum ſinum mittit. Oratores Magni, qui ante quatuor annos ad
regem Perſarum legati fuerant, Græcarum nauium ſtationem, nullo ho-
ſtium ſentiente, prætergreſsi in Tauriſiano portu incolumes adpellunt.
Imperator ad Aquas Graneas non præter ſolitum hyemat: Medorum, atq;
Perſarum legatos operitur. Nam Abdella Medorum atq; Perſarum ſatra-
pes, orator regis ſui, aduenire cum legatione Paleſtinorum nunciabatur.
Tantus terror Caroli, is nominis eius, armorumq; metus, ita nomen, ac
fama, maximum in bellis momentum, non ſolum Græciam, uerum etiam

Affricam,& Perſiam quoq; penetrarat,atq; inuaſerat:ut Ægypti, Affricæ, Perſarumq; reges, per tã longiſsimi itineris ſpacia, & diſpendia, per tot ferociſsimas gentes,linguis,& moribus,ac religione diſſonas, miſsis legationibus, ac muneribus,ultro amicitiam Magni ambire non grauarentur:ſuſpicabantur homines, Carolum omnes prouincias Orientis adſerturum,priſtinamq; Romani Imperij maieſtatem inſtauraturum. Ipſe uero amicitiam illorum adſectabat,ut Barbarorum ingenia,mitiora,tractabilioraq; Chriſtianis,qui ſub ditione eorum degebant, forent. Lego de prædijs regijs denarios per Germanias tributos,huiuſcemodiq; Chriſtianis, quo redimerentur,atq; alerentur,uiritim diſtributos. Vltro,citroq; ex Germania in Perſiam,à Parthis ad Teutonas commearunt legati. Mædus Rhenum, Alemannus Euphratem bibit. Id quod Vates omnium nobiliſsimus haud unquam fieri poſſe exiſtimauit,hiſce carminibus.

Ante pererratis amborum finibus exul,
Aut Ararim parthus bibet,aut Germania Tigrim.

Arar fluuius. Vergilij locus declaratur. Is Arar,de quo hic Maro doctiſsimus mentionem facit, Germaniæ Celtarum fluuius nomen ſeruat, Rheno confunditur, apud Suitonas, olim Heluetios,profluit. Nam de Arari flumine, quod per fines Heduorum, & Sequanorum fertur,ac Saona nunc uocatur, & Rhodano committitur, nihil penitus ad mentem Virgilianam, quamuis & huius fontes oriantur in Germanico Imperio. Atq; ipſis Perſis non Græciæ parentis literarum, aut Galliæ, Hiſpaniæue: non clariſsimarum urbium, nec Italiæ omnium gentium uictricis, aut Romæ terrarum Deæ, magnopere conſpiciendarum cupido inceſsit. Quacunq; ipſi pergebant, ſola Germania, genitale ſolum Caroli,in ore fuit: incunabula tanti Imperatoris duntaxat uidere deſiderarunt. Per Germaniam igitur deducti ad Aquas Graneas,ubi tum Carolus more ſuo degebat,ultima Quadrageſimæ ſeptimana peruenerũt. Admiſsi ſunt ad conſpectum Imperatoris in celeberrimo paſchalium feſto die, quo de induſtria crebrior prouolarat,, atq; coierat populus: frequentes Pontifices,ſarificuli, magis cultu graui,ſeuero,ac decoro, quam nimio,aut luxurioſo adparebant. Milites, equites,proceres plus ferro,quã auro fulgentes, dedita opera paſsim ſurſum deorſum itabant: & magis decoris armis conſpicui, quàm luxu culti, ad prætorium incedebant. Perſæ maieſtate Imperatoris, eiuſq; uultus terribili ſeueritate paucfacti, quaſi nunquam ante hac Regem uidiſſent,diutius ipſum admirabundi contemplati ſunt. Tandem, corporis habitus nequaquàm (inquiunt) famæ repugnat. Terreos antea duntaxat mortales uidimus, nũc aureum cernere hominem licet. Imperator benigne, ac hoſpitaliter legatos adpellat,facitq;, quicquid animo eis ſedeat: ſciſcitandi colluſtrandiq; copiã: conuiuio deinde regio in frequenti purpuratorũ corona excepti ſunt Parthi. Ipſi Germanorum arma, ornatum,corporum habitum curioſius conſpicati ſunt. Cæſarea ſupellex, uaſaq; conuiualia magis ad uſum,quàm ad oſtentationem luxus comparata erant. Poſthæc Imperator Perſas uenatum deducit in nemus: Vbi iubati biſontes, Vriue alebantur: genera Boum ferarum ſunt,excellenti ui,& uelocitate. Sola Germania hæc gignit. Vidi,cum Cracouię, quæ Sarmatarum caput eſt Mathematicis diſciplinis operam dedi. Perſę immani,nec prius uiſarum belluarum magnitudine territi,terga uertunt,Carol⁹.equo
inſidens,

inſidens, cominus Vro caput enſe amputare deſtinabat, uerum belua declinato ictu Imperatori tibias ſummo cornu leuiter perſtrinxit, ocreaſq; diſcidit. Iſenobardus, filius Varini Tetrarchæ, Dynaſtæq; Sueuorum, eminus miſſo iaculo, feram inter guttur, atq; armum letali uulnere traiecit, in terramq; dedit. Iſenobardus. Legati itaq; Medorum familiarius, indulgentiuſq; tractati, audaciuſculè colloquendi cum Cæſare ſibi ſumpſere confidentiã: per ludumq; dixere, ſibi uideri maiorem apud Orientis nationes, quàm pro magnitudine Imperij, Caroli terrorem eſſe. Interrogati cur ita opinarentur, reſpondent, proceres ueſtri, ut nobis compertum eſt, præſentem Cæſarem quidẽ ſummopere obſeruant, ac uenerantur. Verum abſentis apud eoſdem parum ualet authoritas. Græci, Armenij, Aſiatici, Syri, omnes Orientis nationes, quacunq; nobis iter fuit, neminem mortaliũ, ne Deorum quidem præter Carolum formidant. Et ubi nos ad eundem contendere accepere, nullo nõ honoris benignitatiſq; genere adeuntes exceperunt, abeuntes proſecuti ſunt. At poſteaquam Imperij Francorum fines attigimus, præfecti urbium, præſides regionum, Pontifices, parum abfuit, quin nos, licet ex longinquo ad eorum Imperatorem properantes, tecto, mœnibus arcerent: nedum indigentibus, & poſcentibus, obteſtati etiam amore principis ſui, pro iure hoſpitij, atq; reuerentia Cæſaris, quicquàm concederent. Carolus cũ hæc audiſſet, omnes præfectos, Duces, per quorum prouincias iter fecere Perſæ, magiſtratu mouet, in ordinem priuatũ redigit, Pontifices ingenti pecuniæ numero mulctat. Legatos omni cura, officio ſummo, pietate domum deducẽdos curat: Regiq; Perſarũ dona uiciſsim mittit, Aſturcões equos, mulos Hiſpanicos, quibus non uulgatus in curſu gradus, ſed mollis alterno crurũ explicatu glomeratio. Item paludamenta Friſia alba, cęrulea, propriũ Germanorum ueſtimentũ. Et Canes nobiles ad uenandum, quos Germania gignit uelocitate, & ferocia inſignes: atq; hos feris omnibus infeſtas eſſe, & tantam in illis animalibus ad uenandum cupiditatem ingeneraſſe naturam, ut in uulnere prædæ dentes moribundi quoq; infigant. Teutones, qui ſimul in Perſiã legati à Carolo fuerant, regem Perſicum ſciſcitantem de indole canũ docent: & ut illorũ uim Perſis oſtenderent, iuſsi unà cũ Rege uenatũ proficiſcuntur. Protinus ubi in conſpectu Leo fuit eximiæ magnitudinis, canibus copula detrahitur, ipſiq; celeriter feram occupant. Germani, qui adſueuerant talibus miniſterijs, equis deſiliunt, Leonem cominus enſe interficiunt, canes inhęrentes Leoni, auellunt. Tum dixiſſe maximũ Regem regum memoriæ proditum eſt: Felicem Carolum fratrẽ meum, felices populares eius Teutonas. Equidẽ audiui ſæpius, & ut uideo, non eſt uana fides, uos eſſe à teneris unguiculis in uenationibus: at huiuſmodi quotidiana exercitatione aſſuefactos, uires, & ingenium alere: in hoſq; artus, atq; in eam corporis, et animi magnitudinẽ pergliſcere, ut haud immerito pares, ac capaces ſitis Imperij orbis terrarũ. Delectatus itaq; munere illo Medus, ut Imperatori noſtro gratificaretur, Paleſtinam, cuius imperiũ obtinebat, eidẽ reddidit. Verum quoniã Carolus aberat longi⁹, quàm ut eã prouinciã facile adminiſtraret, tueretur q; Ipſe quidẽ Parthus eã retinuit, atq; pro prætore gubernare decreuit. Cæterũ uectigalia, redditus fiſco Caroli attribuit: Caroluſq; in illã Quęſtorẽ miſit, cui ex fide omnes fructus Paleſtinæ, Hieroſolymorumq; Perſæ tribui iuſsit. Hinc fabulam, quæ, Carolum Aſiæ arma intuliſſe, Paleſtinam ui ſubegiſſe, Hieroſoly- Nota.

ma expugnaſſe, & plæraq; alia factitaſſe, quæ magis credunt, quam ſciunt homines, temere uulgauit, ortam eſſe credimus. Carolus namq; nunquam Italia, Hiſpania, Gallijs, Germaniaq; exceſsit. Legati quidem Thomæ Patriarchæ Hieroſolymitani, & nuncij Paleſtinorum, Felix, atq; Georgius Monachorum montis Oliuarum Antiſtites, genere Germanus, à parentibus Angeluuoldus dictus, iuſſu regis Perſarum ad Aquas Graneas ſuperuenerunt: Imperatoriq; noſtro ſe, & regionem dediderunt. Hoſq; Carolus cum Satraq; Medorum aliquot diebus ſecum retinuit. Inde in Italiam deduxit: ubi nauibus impoſitos domum remiſit. Elephantos, Simias, Cercopithecos, Cynocephalos, Satyros, Papiliones, Tabernacula, Veſtes Perſicas, Horologia, Candelabra, maioris artis quam uſus: item ingentem uim, atq; copiam peregrinorum ſuccorũ, unguentiq; exotici, quæ illico expirant, ac ſuis moriuntur horis, munera regis Parthici, Aſiatici luxus, Perſicæq; opulentiæ, oſtentationem, ſuperſtitioſius narrare ſuperſedi. Commemorare anxiè ſuperuacaneum eſt, nihilq; operæ precium.

Felix. Georgius Germanus antea Angeluuold dictus.

Eadem tempeſtate Saraceni ex Hiſpanijs ſoluunt, in Sardiniam Inſulam adpellunt. Verum Sardi correptis armis, quatuor millia hoſtium pugna occidunt. Cæteros in fugam uertunt, inſulaq; ui exigunt. Ipſi in Corſicam retro aufugiunt, in portumq; ſubeunt. Burckhardus Inſulæ præfectus à Carolo datus, cum claſſe Saracenis occurrit, cum ipſis manus, pugnamq; conſerit. Victi Saraceni à noſtris, tredecim nauibus, & compluribus ſociorum amiſsis, perpauci fuga ſibi conſuluere. Ita mare Tyrrhenum à pyratis purgatum eſt. At in ſinu Hadriatico Niceta Imperatoris Græci legatus, inducias cum Pipino filio Cæſaris noſtri ad Auguſtum menſem facit: Venetijs cum claſſe Conſtantinopolitana ſoluit, Neoromam cum copijs reuertitur. Eodem anno ob decimas, opeſq; ſacras, inter Monachos, & ſacerdotes in Boiaria litigatũ eſt. Iuſſu Magni Saliſburgium concilium indictũ eſt, ad ſeptimum decimum Calendas Decembris. Interfuere Epiſcopi, & Monachi, atq; ſacerdotes Boiariæ: & maximè quorũ intererat, Arno Archiflamen Boiorum, & Pontifices, Atto Fruxinenſis, Adalouinus Reginoburgenſis, Henricus Sabonenſis, Hatto Laureacenſis, decretum iuxta legis Chriſtianæ inſtituta, maiorumq; Eccleſiæ placita, donaria templorũ, bona Eccleſiaſtica, in quatuor diuidenda eſſe portiones: atq; unam ſortiri Epiſcopos, alteram ſacrificulos, quorum quidem munus accuratius paſcere oues eſſet, recipere, Tertiam pauperum eſſe: Quarta ſacras ædes refici, inſtaurariq; oportere. Monachi quoq; iuſsi ſunt decimas ſuis Epiſcopis pendere. Pontificibus imperatum eſt, id quod in iure Pontificio præcipitur, ut egenos, ualetudinarios, uitio membrorum obnoxios, qui ob ualetudinem aduerſam, aut uitia corporis manibus laborare non queant, quoad fieri liceat, paſcant, ueſtiantq; illos iure ſuo, uictum & amictum adminiſtrent. Iſthoc anno deliquium Lunæ ter, Solis ſemel factum eſſe, literis traditur. Subſecuta eſt hyems clementiſsima, peſtilenſq;. Imperator Aquis Graneis relictis, Neomagum petit. Huc Ariodulphus Rex Angliorum, qui Britanniam inſulam incolunt, pulſus regno ad Magnum exul uenit, aduentus ſui cauſam aperit. Inde Romam pietatis ergó proficiſcitur. Vbi Roma redit, per legatos Imperatoris Hardofridum Monachorum patrem, ſcribam Cæſaris, Nantharium Monachorum Diui Otmari paſtorem, & per Adulphum Diaconum Pontificis Max. genere Anglium in

Arno Archiepiſcopus. Atto. Adeluuein.

Ariodulphus Rex Angliæ.

regnum

regnum reducitur. Magnus paſchalibus more patrio Neomagi celebratis, ad
Aquas Graneas rurſus concedit. Inter hæc Dani, qui & Nordomanni, & Cim-
bri piraticam exercere, & litora Galliæ, Germaniæꝗ deprędari ſoliti, copias
contrahunt, coguntꝗ ex omni Aquilonis ora. Gotofridus Rex gentis imperi-
um totius Germaniæ ambire cæpit, animoꝗ inuaſit. Iam Friſiam, ac Saxoniam,
Venedorumꝗ regiones, non aliter atꝗ ſuas prouincias adpellabat. Minaba-
tur, rumoreꝗ diſsipabat, ſe breui, atꝗ propediem ad Aquas Graneas, pro præ-
torio Caroli caſtra facturum: in amæniſsimaꝗ Moſellæ ualle, legatis reſponſa,
popularibus iura redditurum. Potentiſsimo regi, & antiquiſsimorum, fortiſsi-
morumꝗ Cimbrorum hæredi turpiſsimum eſſe, pati Germaniam, patriam
ſuam, conſanguineoſꝗ ſuos Teutonas, & Venedos ſeruitute opprimi. Quem-
admodum una domus duos Gallos, aut mundus duos Soles ferre nequit: eo-
dem pacto Germaniam duobus maximis regibus ſaluo Reipublicæ ſtatu, gu-
bernari nequaquam poſſe. Carolum, Gallorum, Italorumꝗ ditione, in quo-
rum uitia, mores, habitum, ſuperſtitionem, longinqua uictus conſuetudine,
contemptis patrijs inſtitutis, tranſiſſet, oportere contentum eſſe, & relin-
quere ſibi liberas Germanias omnes: ſe adhuc ſincerum Germanum, Ger-
manis integris imperaturum. His, & huiuſcemodi alijs fama iactatis, minaciſ-
ſimus primum finitimos ſibi Venedos, Vilizos dictos, ſtatim adgreditur. Ipſi,
quòd male Francis obſequentes erant, protinus Danos recipiunt: & iunctis co-
pijs cum Godofrido, in confines Abroditas Francorum ſocios, arma, & om- *Abroditæ*
nem impetum belli conuertunt. Godelæbum gentis regulum Danus Rex *Francorum*
pugna captũ, in crucem agit. Aliquotꝗ caſtellis expugnatis, maximam regionis *ſocij.*
portionem in obſequium ac ditionem redigit, ſtipendiariamꝗ facit. Traſicho- *Godelæbus.*
nem alterum regulum filium obſidem ſibi dare cogit. Nec tamen incruentam *Traſicho.*
uictoriam adeptus eſt. Strenuiſsimum quemꝗ, & manu promptiſsimũ, inter
quos Reginobaldum fratris filium, deſiderauit: qui in oppugnatione cuiuſdã *Reginobal-*
oppidi cum primoribus Cimbrorum interijt. Carolo ubi hæc renunciata ſunt, *dus.*
filium cognominem ſibi quam celerrimè cum exercitu contra Godofridũ con-
tendere, tuteriꝗ Saxoniæ fines ab impetu hoſtium iubet. Atꝗ is celeriter ad Al
bim pontem erigit, flumen cum copijs ſuperat, Linonum, & Simelodicorum,
qui ad Danos deſciuerant, agris uaſtatis, incolumem militem in Saxoniam trã-
ducit. Vilizi ſocij Danorum domos ſe recipiunt. Aquilonis rector Rericũ, ma-
ximam in Oceani litore urbem, quo frequentes mercatores cõmeare ſolebant,
unde magna portoria, uectigaliaꝗ ad fiſcum redibant, excindit: mercatoribus
cum ciuibus, & rebus omnibus ſecum translatis, inde ſoluit: ad portum Schleſ- *Schleſuuicũ.*
uuici claſſe reliquas copias ſubducit: ibi aliquot dies ſtatiua habet. Cimbricæ
peninſulæ ceruicem, limitem regni ſui, qua Saxoniam adtingit, aggere & uallo
munire ſtatuit. Quicquid loci inter Oceanum Occidentalem, & ſinum Coda-
num Orientalem in longum tenditur, per ripam Egiduræ Borealem muni-
mento deſtinat. Et qui extruendę tutelæ præeſſent ducibus relictis, interꝗ ipſos
opere diuiſo, interiora regni petit. Adgeſta igitur terra truncis, & ſtipitibus ar-
borum compacta, ingens ſepimentum ſurgit. Vnica porta, quo equiti, carroꝗ
ſiue rhedæ aditus pareret, relicta eſt. Subſequenti anno, ut uariæ ſunt Regũ uo-
luntates, & ſibi ſæpius aduerſæ, Rex Nordomannus mercatores ad prætorem,

qui

qui Friſiam pro Cæſare adminiſtrabat, proficiſci iubet: atq; hij referunt, Regem Cimbrum quidem audiſſe, iraſci Imperatorem, quod is arma laceſsitus, ultum iniurias, in Abroditas uertiſſet. At falſo ipſum, & immeritiſsimum accuſari fœderis uiolati. Proinde abs Cæſare poſtulare, ut aliquem locum medium amicorum colloquio deligeret, qui de Republica & ſummis utriuſq; rebus agerent, & cognoſcerent: uelle iure potius illum diſceptare, ſi quid peccatum ſit, quam bellum gerere. Hiſce ad Magnum relatis, amborum principum amici trans Albim in confinio utriuſq; regni, die conſtituta conueniunt. Franci poſtulant iuxta amicitiam, primum, ut Godofridus Abroditis ablata reſtitueret, obſides redderet, ſtipendium remitteret: deinde ne amicos Imperatoris, & ſocios amplius iniuria laceſſeret, Vilizos hoſtes, & perfugas reciperet: neue deditiios Imperio ſubtraheret. Quod ſi ita fecerit, perpetuam gratiam, amicitiamq; Imperatoris cum Danis futuram. Ad hæc Francorum poſtulata Dani reſponderunt. Regem ſuum iniuriam propulſaſſe, non intuliſſe, Venedos illi, quoniam belli aleam tentaſſent, & armis congreſsi, & ſuperati eſſent, ſtipendiarios iure belli eſſe: licere uictoribus iure ſuo agere cum uictis, his tributumq; imponere. Nec poſſe principem optimum deſerere eos, aut ipſorum iniuriam negligere, qui ad ſuam fidem, ac tutelam confugiſſent: amicitiam Imperatoris regno Danorum, Nordomannorum, ornamento & præſidio eſſe oportere, non detrimento. Contentionibus itaq;, irritatis utrinq; duntaxat animis, colloquium diremptum eſt: legatiq; re infecta diſceſſere. Traſicho regulus Abroditarum, contractis raptim popularium reliquijs, accitis Saxonibus auxiliaribus copijs, finitimos ſibi Vilizorum agros populatur, præda ingenti potitur: Simelodicorum maximam urbem expugnat, omnes qui ab eo defecerant, abſq; cunctatione ad deditionem, & officium rurſus, ac imperata obedienter facere cogit. In paucis poſt diebus à Danis ad colloquium inuitatus, dolo uir bellicoſus, & inſignis amicitia Imperatoris interficitur. At Carolus quam maturrime hiſce rebus occurrendum putabat. Ipſe enim Godofridus tantos ſibi ſpiritus, tantam arrogantiam ſumpſerat, ut ferendus non uideretur. Quamobrem Imperatori placuit Coloniam, præſidiumq; Francorum, Cimbrorum ceruicibus imponere: conſcriptiſq;, atq; coactis ex omni Germania, qui nomina ſua dederant, Egoberto principi, proceribuſq; Saxonum deducendæ Coloniæ, capiendiq; ſoli datur poteſtas. Qui comparatis armis, re frumentaria, cæteriſq; omnibus prouiſis, nouos Colonos per Friſiam deducunt: trans Albim ad Sturiam amnem, locum Eyſouelta nuncupatum, occupant Idibus Martij. Deinde mœnibus, foſſa, uallo celerrimè muniunt. Veteranis agros diuidunt, & nouam ciuitatem præſidio Francorum, aduerſus incurſationes Nordomannorũ, ualidiſsimo firmant. Dum hæc ad Septentrionem geruntur, ad Auſtrum, Orientemq; in Italia, & Dalmatia trepidatum, ac tumultuatum nonnihil eſt. Paulus præfectus claſsis Græcæ, in Dalmatiam claſsiarios expoſuit. Verum uictus à noſtris, Venetias adpulit, ibiq; hyemauit. Et dum (quemadmodum in mandatis ſe habere adfirmabat) pacem, & fœdus confirmare cum Pipino, & Imperatore Romano nauat, Venetiæ duces Villærus, & Beatus, qui nec Orientali, nec Occidentali Cæſari magnopere obtemperabant, pacis conditiones interturbant, ſe in libertatem uin-

Francorum à Danis petitio.

Traſicho interficitur.

Sturia flu. Eyſouelt.

Paulus præfectus claſsis.

Villerus & Beatus Venetiæ duces.

tem uindicare connitebantur. Paulo Græcorum duci inſidias ponunt: quibus compertis, Paulus Conſtantinopolim cum nauibus reuertitur. Saraceni ex Hiſpania ſoluunt, Corſicam inuadunt in Sabbato paſchalium. Ciuitatem quandam expugnant, omnes ciues captiuos abducunt. In Occidente Ludouicus Rex Aquitanorum, filius Caroli, in Hiſpaniam cum exercitu contendit. Dertuſam urbem, quam præterfluit Iberus, fruſtra obſidet. Soluta obſidione, cũ urbs oppugnatu difficilis eſſet, incolumi exercitu in Aquitaniã ſe recipit. Aureolus citerioris Hiſpaniæ legatus naturæ concedit. Amarozus eius ducatum occupat, mittitq; oratores ad Imperatorem: eidem ſe dedit, & in fidem cõmendat. Cæſar menſe Nouembri conuentum ſacerdotum ad Aquas Graneas indicit: de proceſsione Spiritus ſancti Ioannes Monachus Hieroſolymitanus Pontificibus, patribus negocium exhibuit. Huiuſce rei cauſa Bernardus Vangionum Epiſcopus, Adolardus Corbienſium Monachorum pater, miſsi ſunt Romam ad Leonem Pont. Max. In eodem concilio de uitã, & honeſtate ſacrificulorum, quorum mores à diſciplina maiorum lapſi, ad luxum, libidinemq;, pluſquam prophano licet, tendebant, leges latæ ſunt. Saraceni rurſus primo uere, primum Sardiniam, deinde Corſicam, cum nullo tenerentur præſidio hæ Inſulæ, depopulantur. Pipinus filius Auguſti, perfidiam Venetorum, qui Græcis magis, quam Francis fauere dicebantur, ulturus, urbem terra, mariq; obſedit, ad deditionemq; coëgit: ducibuſq;, & populo in fidem receptis, iureiurando à ſingulis futuros in poteſtate Francorum exacto, claſſem ad uaſtanda Dalmatiæ litora miſit. Paulus Græcus dux cum Conſtantinopolitana claſſe ad opem ferendam Dalmatis, prouolat. Noſtri cedunt, domoſq; ſe recipiunt. Inter hæc ducentæ Nordomannorum naues, de Cimbrica peninſula in Friſiam hoſtili animo feruntur. Cum quibus Friſij ter pugna congreſsi, ter ſuperati, inferiores abiere. Victiſq; non ſolum ab hoſte tributum impoſitum, ſed talento quoq; argenti à uictore pacem mercari coacti ſunt. Hochobochorum quoq; oppidum, Albi conterminum, quod Odo legatus Imperatoris, & Saxonũ præſidium tenebant, captum expugnatumq; eſt à Vilizis ſocijs Danorũ. Carolus poſtq; de his cladib⁹ certior fact⁹, abſq; cunctatione, undiq; qua latiſsimè patet Imperium, copias militares euocat: ad ſeq; quamprimum properare iubet. Ipſe nihil cunctatus abſq; mora de Aquis Graneis progreditur: Rhenũ celeriter tranſit, ad Luppiã amnẽ tabernacula figit: ibiq; aliquot dies, ueritus ne paucitas ſociorum ſperneretur, maiorẽ manum expectare ſtatuit. Quó cũ ex Gallijs, Germanijs, Italia, militares cohortes, equitumq; turmæ prouolaſſent, Imperator intento, infeſtoq; exercitu, acieq; inſtructa ad confluentes Alaræ, & Albis fluminum contendit: ibi caſtra ponit, ſtatuitq;, quam primum cum Gotofrido confligere, ipſumq; domi ſuæ armis laceſſere: omnemq; belli impetum in Daniam transferre. Nec ante pacem ſibi cum huiuſcemodi populis, alienis à religione noſtra fore cenſebat, quam totum eum Septentrionis tractum, omnes eiuſdem cardinis nationes, Danos, Cimbros, Suionas, Fennos, Nordouicos, Gotos, Getas ſubegiſſet, atq; ſub imperium obſequiumq; ui & armis redegiſſet, & coëgiſſet. Legiones, equitatus, auxilia, commeatus, annona, pecuniæ, ſtipendia militibus, impedimenta, tormenta, arma, machinæ bellicæ, cuncta deniq; ad tantam molem neceſſaria, utiliaq; adſatim comparata erant.

Saraceni Corſicam inuadunt.

Dertuſa urbs.

Aureoli mors.

Amarozus.

Bernardus Epiſcopus Vuormatiẽſis qui ab alijs Ebrenbrectus & Ebrenbrandus dicitur.

Hohenburg. Hãburg.

Odo.

erant. Verum omnis conatus fruſtra fuit: Ira cæli, peſtis grauiſsima in iumenta, bouesq́ primum deſæuit. Vni Monachorum præſuli una nocte centum boues dira lues abſtulit: omen haud dubiè copijs noſtris infauſtum. Auguſtus ne contra ſtimulum calcitret, neue inuitis ſuperis, lęuoq́ numine quicquã caſurum in caput ſuum moliretur, à propoſito deſtitit. Nam & claſsis Cimbrica, audito Imperatoris aduentu, ex Friſia exceſſerat. Et Godofridus dum Halietis Anates uenatur, & Aquilam à præda aucllit, à filio, cuius matrem pellice ſubinducta, repudiarat, interficitur. Hemingus nepos ex fratre Rex à Cimbris ſalutatur. Isq́ primus de nece patrui ad Imperatorem ſcripſit: & miſsis legatis pacem, & fœdus à Cæſare ſupplex petiuit, & impetrauit. Duodecim utriuſq́ auſlæ purpurati ad flumen Ægyduram coëunt, fœdus feriunt: utraq́ pars ſolennibus cęremonijs, ritu patrio, religione iurisiurandi, ſocietatem ſanciunt. Eodem anno, qui fuit Chriſtianæ æræ Octingenteſimus, & decimus, Rothrudis filiarum Caroli natu maxima, octauo Idus Iunij moritur: ſororis fatum in paucis poſt diebus ſubſequitur Pipinus. Nam poſt menſem octauo Idus Iulij regnum ſimul cum uita amiſit. Magnus compoſitis rebus Saxonicis, finitoq́ bello Cimbrico, Octobri Aquas Graneas petit. Vbi diuerſi exterarum gentium legati, Nicephori Conſtantinopolitani Imperatoris, Abulazonis Hiſpaniæ ulterioris, ſiue Beticæ, ac Granatæ regis, eius aduentum pręſtolari nunciabantur. Cum utriſq́ pax facta, fœduſq́ ictum. Hiſpanus Henricum purpuratum à Saracenis iam pridem captum Imperatori remiſit. Eius filius Abdiromanus Cæſarauguſtæ præficitur. Amorozus Oſcæ: at Nicephoro Venetiæ redditæ ſunt. Atq́ cũ eius Tribuno militari Arſaphio, Hædo Monachorum Augię diuitis Magiſter, & Pontifex Baſilienſis, ingenio, & corpore eximio, qui iter huiuſcemodi memoriæ literarum commendauit, Hugo, Turonum dux nobiliſsimus, Ægo Foro Iulij oriundus, Byzantium legantur, cum ipſis Leo Siculus transfuga, & Billærus dux Venetus, dignitate ob perfidiã motus Coſtantinopolim deportantur. Sub idem tempus Imperator Nicephorus à Vulgaribus à ſe ſępius uictis, improuiſo noctis impetu ultra Saum in Mæſia opprimitur cum toto exercitu ad internecionem cęditur. Filius Nicephori Stauratius, ſaucius humerum, uix Hadrianopolim euaſit: ibiq́ Imperator à Græcis ſalutatur. Is iniquior noſtris fuit. Populoniũ Tuſciæ urbem dolo magis, quam ui captum diripit. Quamobrem noſtri legati, haud benigne, hoſpitaliterq́ accepti, ſed ſeparati, Græcis ludibrio fuere. Tandem contumelioſe accepti, contumelioſiusue dimiſsi, cum magna rerum iactura difficultateq́ in Germaniam redeunt. Interea apud Græcos Michael Curoplates, cognomento Rangabes, cui Nicephorus propriam filiã in matrimonium dederat, fratrem coniugis ſuæ Stauratium à faſtigio rerũ perturbat, contubernio Monachorum includit. Habenas Orientalis Imperij cum uxore arripit: ab hocq́ in paucis inde diebus Michael Epiſcopus, Theognoſtus præfectus equitum, legati profecturi ad Carolum, qui Aquas Graneas habitabat, ſuperueniunt in fines noſtros. Forte fortuna Hædo, & Hugo (quorum iã paulo ante mentionem feci) apud Imperatorem noſtrũ uerſabantur, ipſiq́ narrabant, quo pacto accepti à Gręcis fuiſſent. Vetus dictum eſt, ab alio expectes, quod alteri feceris. Magnus Græcos per longiſsimos, maximèq́ deuios anfractus Alpium, ſurſum deorſum circumduci imperat, donec annona, pecunia, ſupellectile

Gotofridus interficitur.

Hemingus Rex Daniæ.

Aegidura flu.

Rothrudis filia Caroli.

Pipinus moritur.

Abulazo rex Beticæ.

Augia diues Reichenauu.

Etho qui & Otho, & Hedo dicitur, Abbas.

Hugo dux.

AEgo.

Leo Siculus.

Vulgares qui & Bulgares.

Stauratius filius Nicephori.

Michael Curoplates ab alijs Calaphates dicitur.

pellectile omni abſumpta, egere inciperent. Tandem ubi penuria omnium rerũ adtriti, per ſyluestres calleis montium ſeducti ad Aquas Graneas perueniunt: Ne heic quidem continuo, & recta abſq; ludo in conſpectum Caroli admiſſi ſunt. Siquidem cum per quatuor ſummorum aulæ Magiſtratuum conciones, quæ ita ex induſtria ſubornatæ erant, oberrarent, & illos, quod corporis habitu, cultuq; cæteris pręſtarent, rati eſſe Carolum, ſuo more adorare, & uenerari conniterentur, uerberibus ex compoſito, pugniſq; adfecti, extruſi ſunt: ridiculo, & ludibrio noſtris fuerunt, proterue illudentibus nobilibus pueris ex Cæſarea cohorte, & adclamantibus: non eſt hic Cęſar. Mos eſt proceribus noſtris, adultos liberos principibus tradere, ad munia haud multum à miniſterijs ſeruilibus abhorrentia. Hij uelut ſeminarium præſidum, præfectorumq; apud Germanos ſunt. Primum itaq; Gręci in ueſtibulo regiæ Magiſtrum Equitum in ſublimi ſolio reſiſtentem, circumiecta miniſtrantium corona, offendunt. Hunc ſuſpicati eſſe principem, uenerabundi ſalutant: in humum pronum corpus ritu patrio abijciunt. Sed ut iam dixi, non ſine ignominia propelluntur. Deinde in præfectum prætorio, in baſilica inter aulicos concionantem incidunt, atq; Cæſarem eſſe rati, protinus procumbunt. Verum pari contumelia repulſi ſunt. Inde in Archimagirum inter purpuratos, & eos qui ab epulis, & à potu Auguſto erant, eminentem impingunt, ipſum itidem eſſe Carolum exiſtimabant. At haud aliter heic, ac ab alijs excepti erant, tractantur. Nouiſſimè ad palatia Imperatoris, & ad militarem cohortem ferro, armiſq; nitentem, & ad cubicularios, eorumq; præfectũ deuoluuntur. Hij proximi foribus ædis, in qua Magnus uerſabatur, excubabant, ſtabantq;, ut egreſſum principem deducerent. Græci pauefacti inſolita rerum facie, totq; contumelijs ſaturi, iam oculis ſuis non ſatis fidentes, ne ipſi quidem Auguſto abunde fidem amplius habituri, incerti erant, quemnam pro principe ducerent. Præfecti cubiculariorum pedibus, qui excellebat cæteros habitu, ornatuq; corporis, aduoluuntur, ignorationem nunq̃ ante uiſi Cæſaris, excuſant. Is eos manu alleuat, benigneq; compellat: hic in prætorio Auguſtum eſſe docet, ut q̃ primum admittantur, ſuam operam pollicetur. Magnus omnium rerum conſcius, Græcis obuiam proceres, qui illos honorifice ad ſe deducant, ire iubet. Stabat Auguſtus Imperatorio cultu iuxta feneſtram, innixus Hædoni, Hugoniq;. Dextra læuaq; Ludouicus Rex Aquitaniæ, Carolus filius Rex Germaniæ, & Galliæ deſignatus: & Bernardus filius Pipini Rex Italiæ. Item Cæſareæ puellæ, reginæ, filiæ & neptes Cæſaris proximè adſtabant. Pone hoſce ingens ducum, Dynaſtarum, Pontificum, pręſulum, & purpuratorum turba conſtiterat. Quiſq; pro ſorte ſua, ut captus eſt Germanorum, cultus ueſtibus, auro, purpura, armis, gemmis fulgebat. Græci inſolita rerum facie, ſubito terrore perculſi, maximè quod Hedoni, & Hugoni, quos ipſi ita cõtumelijs adfecerant, pręcipuus honor haberetur, uelut amentes, & attoniti, non oculos tollere, non hiſcere auſi, linquẽte animo, in pauimentum incumbunt. Carolus eoſdem alleuari iubet, comiter excipit, benigne adpellat. Ipſi ꝑ paulatim recipientes ſpiritum, ac uocem, cum iã dicturi uiderentur, rurſus Hædonem, & Hugonem à ſe ita ſpretos, in tanto honore eſſe conſpicati conſcientia delicti, & periculi magnitudine, corpora humi ſternunt. Nec prius ſurgere auſi, q̃ Imperator perſanctè, per ſupremam cæli maieſtatem deierat, ſe peccato, & errori ignoſcere, ueniam præteritorum dare, ipſos

impune abſq; omni maleficio incolumes abituros. Ita accepta fide, ubi animum reſumpſere, legatione more gētis defunguntur. Auguſto genua ponūt, oſculo, mentoq; humum contingunt: Carolū orbis terrarum rectorem (ut eſt gens adulandi prudentiſſima) mundiq; dominum, ſua lingua ſalutant. Ipſi, liberiſq; eius bene precati, omnia fauſta, cuncta proſpera ominantur. Pax inde, quæ cum Nicephoro conuenerat, & cum Michaele confirmatur, legeſq; pacti in libellum rediguntur: Qui Romæ in templo D. Petri à Leone Pontifice, Senatu, populoq; Romano, hiſce Græcorum legatis domum repetentibus, traditur. Atq; ipſi Conſtantinopolim reuerſi, de cætero in Germaniam non uenere. At Magnus, ut ſolenne Francis fuit, conuentum Imperij, ad Aquas Graneas celebrat. Eo ſoluto, in tres mundi cardines tres exercitus mittit. Ipſe interea ad claſſem contemplandam, quam ſuperiore anno inſtrui imperarat, petit Bononiam, Flandorum in ora Oceani Germanici, Belgiciq; ſitam. In eius urbis litore turrim inſtaurat, cuius uſus nocturno nautarum curſu, ignes oſtendere, ad prænuncianda uada, portuſq; introitum. Ipſe ignem incendit primus in uertice turris, quam Pharon nuncupant, à Pharo Inſula Ægypti, adpoſita hoſtijs Nili: in qua Ptolomeus ſecundus cognomento Philadelphus, Rex Ægypti, huiuſcemodi turrim maximam ſuper quatuor uitreos cancros extruxit, nauigantibus noctu lumen exhibentem: hæc inter ſpectacula mundi recenſentur. Cæterum Pharos inſula tempore Plinij Alexandriæ Ponte iuncta fuit, quæ olim, Homeri nimirum ætate (quod mirari ſubit) noctis, dieiq; uelifico nauigij curſu, à continente aberat. Sub idem, ut dixi, tempus ad Septentrionem Linones, Vilizi, Valatabi, Sclaui, atq; Venedi, ſinus Codani adcolæ trans Albim, qui ad Danos deſciuerant, rurſus in ditionem redacti ſunt. Hochobochorum caſtrum ſuperiore anno ab his exciſum, refectum eſt. Idem impetus fortunæ ab Occidente Britannos ciſmarinos, noua molientes domuit, in officio ui retinuit. Orientali Boiariæ limiti ſæuior procella impendebat. Michael Conſtantinopolitanus Imperator infra Sauum in Mæſia, cum Vulgaribus male pugnauit. Victus ab hoſtibus, & caſtris exutus. Ob res infeliciter geſtas, animo fractus, Monaſterio ſe abdidit. Leonti, Pardi Patricij filio, Orientis Imperium concedit. Victores Vulgares, à nobis duntaxat Sauo flumine ſeparati, Boiariæ metum incutiunt. Nam in Boiorum regno reliquiæ Auarorum, & Venedi Hiſtro contermini, ciuili diſcordia laborabant: uidebanturq; feneſtram irrumpendi in Boiariam Vulgaribus aperire. Miſſi ſunt ab Imperatore Carolus filius, & duces cum copijs, qui cognitis rebus, diſſentientes ad concordiam reuocarunt, controuerſias, lites diremerunt, atq; hi cuncta ſtrenuè tranſegerunt. Canizaucus Auarorum regulus, & Thuduno Hunnorum rector, cum proceribus Sclauorum, Venedorumq; iuſſi ad Aquas Graneas ſe conferunt. Vbi & Ancouinus, & Hebbio Hemingi regis Nordomannorum legati, cum muneribus aduentum præſtolabantur Auguſti. Qui, poſteaq; ei id renunciatum eſt, Bononia relicta, Scaldim fluuium, quem etiam Plinius Germaniæ tribuit, Gandauoſq; petit. Vbi claſſiariæ naues parabantur, materiaq; cædebatur. Medio deinde Nouembri ad Aquas Graneas ſe recipit: legationes audit, & abſoluit. Carolus filiorum Magni natu maximus uita in Boiaria defungitur, pridie Nonas decembris, Anno ab orbe ſeruato Octingenteſimo atque undecimo.

Pharos inſula. *Ptolomeus Philadelphus*

Michael Imp. Conſtāt. ſit Monachus Leon.

Canizaucus. Thuduno. Ancouinus. Hebbio.

Scaldis.

Carolus filius Magni moritur anno 811.

undecimo. Anno deinceps proximo ab Aquilone bellorum turbo intonuit,
Hemingus Danorum rector abſq; liberis mortem obijt. Mox duo deprinci- *Hemingi mors.*
patu diſceptare incipiunt. Complacuit primum regnum diuidi. Sed cum in-
ter eos de regni partitione non conueniret, ſcinditur ſtudia in contraria popu-
lus Cimbrorum. Pars Godofridi ſuperioris nepotem Segifridum, pars Any- *Segifridus.*
lonem nepotem itidem Heroldi regis ſectantur. Ambo reges comparatis *Anylo.*
copijs, armis decernunt: ac eo prælio uterq; regum perijt. Cæterum Anylonis *Heroldus ab alijs, Haraldus dicitur.*
pars ſuperior fuit: hiq; aduerſarios uirium metu ad ſe trahunt. Victi coacti
ſunt arbitrium uictoris ſequi, communi ſuffragio Reginofridum, & Herol- *Reginofridus & Heroldus reges creantur.*
dum fratres Anylonis reges creant. Cecidiſſe eo certamine ſuper noningen-
tos & quadraginta, decem millia hominum, proditum eſt literis. Noui reges
Oratores ad Imperatorem pacem petitum legant. Hemingum fratrem obſi-
dem dant ultro. At Imperator Hemingum fratribus remittit, ſexdecim pro-
ceres Francorum in peninſulam Cimbricam, fœdus iureiurando ſolenni con-
firmatum, proficiſci iubet. Reges tum aberant: in ultimo Septentrione, qua
Britanniam & Occidentem ſpectat, ubi nunc Nordouici, bellum gerebant. *Norduuegi.*
Hiſce gentibus perdomitis, ad legatos Imperatoris concedunt: in confinio
Saxoniæ, Cimbrorumq; utrinq; ſexdecim purpurati, ſingulis, præeunte
ſcripto, feciali, patreq; patrato, iurant, inter ſe pacem ſeruaturos: eoſdem pro
amicis, ac hoſtibus habituros. Ita ſacramento religionis, ceremonia utriuſque
nationis, fœdus ſancitum eſt, amicicia, ſocietaſq; inita. Hæc ubi fiunt, Godo-
fridi regis filij, & plerıq; Danorum, qui pulſi patrio ſolo profugi apud Suionas
iampridem exulabant, contracto coniuratorum undiq; haud contemnendo
numero, multiſq; ad eos ex Cimbrica peninſula, quam Dannomarchiam dici- *Denmarck.*
mus, prouolantibus, cum iam ſpeciem iuſti exercitus haberent, aleam belli ten-
tare, congredi prælio, & acie cum Reginofrido, & Heroldo certare ſtatuunt.
Reges quoq; abſq; cunctatione armati obuiam procedunt, facultatem pug-
nandi faciunt. Sed illi ſine magno labore uicti à regibus, natali ſolo, penatibus,
foco, aris exciderunt. Interea dum hæc ad Sinum Codanum in extremo Ger-
maniæ Magnæ angulo geruntur, ad mare Tyrrhenum in Auſtrali Italiæ ora,
cuncta tumultu, luctuq; complentur. Saraceni, Mauriq; ex Affrica & Hiſpa-
nia cum compluribus nauibus ſoluunt, ad deuaſtandam Italiam nauigant.
Imperator cum ualida manu ad defendendam Italiam, Bernardum ex filio *Bernardus filius Pipini nepos Caroli.*
Pipino nepotem, item Vallonem Bernardi patruelis ſui filium, q; celerrimè
contendere præcipit. At Saraceni pars Corſicam, pars Sardiniam inſulas inua- *Vallo.*
dunt. Sardi fortiter ſe, ſuaq; tutati ſunt: hoſtes penè ad internecionem deleue-
runt. Corſica ab altero Saracenorum exercitu, fœdè, crudeliterq; deuaſtata eſt:
ingens præda capta, magnus captiuorum numerus abductus eſt. Sed haud
proſpere hæc uictoria Saracenis ceſsit. Nam redire domos conantes, Irmin- *Irmingeriō.*
gerion Balearicarum inſularum præfectus, ex improuiſo & inſidijs adgredi-
tur, ac circumuenit: partem nauium ſubmergit, prædam excutit, octo naueis
capit: quingentos Corſicæ inſulæ in hiſce repertos captiuitate liberat. Cæteri
Saraceni hancce cladem ulciſci, ignominiam abolere meditantur: Nicæam
Galliæ Narbonenſis, centum cellas Tuſciæ, urbes dolo captas, diripiunt, incen-
dunt. Inde uictores in Sardiniam adpellunt: ſed à noſtris uicti, pulſiq;, multis

amiſsis, turpiter domos repetunt. Vulgarum Rex ſucceſſu rerum impotens animi, proſperitateq; bellica inflatior, quod Imperatores Orientales ſępius deuicerat, Nicephorum occiderat, Michaelem caſtris exutum de Mæſia exegerat: infeſto, intentoq; exercitu ad Conſtantinopolim regiam Orientis contendit: ante portam urbis caſtra locat. Et cum mænibus incautius obæquitat, Imperator Græcorum Leon Pardi filius, eruptione facta, ipſum grauiter ſauciat, in fugamq; uertit: & retro domum ferre pedem in Mæſias compellit. Ad hunc Leontem Byzantium miſsi ſunt ab Imperatore noſtro, ex more, & longinqua conſuetudine, Oratores. Huiuſce legationis fuere principes: Amalarius Archiflamen Treuerorum, qui itinerarium conſcripſit, & Petrus collegij Monachorum Nonantulenſium Magiſter. Bella, quæ Magnus per diuerſas orbis partes, per ſeptem & quadraginta annos (tot enim imperauit) continenter geſsit, paucis, & breui, impareq; ingenio (fateor ingenuè) expoſui. Quis enim ad alia feſtinans, & tantulo ſpacio ſibi ad uires colligendas conceſſo, tanto oneri non ſuccumbat? Homerum iſta poſtulant: Qui ſi reuiuiſceret, atq; ab inferis rediret, huicq; ponderi manum admoueret, ludum, iocumq; præ hocce fuiſſe diceret unum bellum Græcorum, qui circa unam urbem decem continuos annos hęſere. Et licet eos uictores faciat Vatum antiquiſsimus, tamen ſi quis gentis diſſenſiones, altercationes, parricidia, homicidia, damna, cædes, exilia, naufragia conferat cum unius urbis direptione, ſimilior ſit uicto, qui uicerit. Carolus regno Francorum, quod à patre accepit, tantundem, & longè plura addidit. Francorum, Germanorumq; Maieſtas ſub eo in ſummo ſtetit. Salam, Ligerim, Anaſſum amnes, Alpes maritimas, litoreas, Cottias, Iulias, Rhetias, Graias, Peninas, Noricas, extrema Imperij Francorum, media fecit. Antea ſub ditione Franca erant Celtæ, Narbonenſis Gallia, Belgæ, Germaniæ, quæ ſunt in Gallia Celtica, & Belgica: Sueui, Boij, Franci, Turogi, Friſij, Bathaui: ſubegit inuictus armis Carolus ui Franciam, atq; Germaniam tranſtulit. Hinc Aquitaniam, Longodocos, Vaſconas tractum omnem Pyrenei montis: Nauarros, citeriorem Hiſpaniam, uſq; ad flumen Iberum: illinc Italiam, regnum Longobardorum, cum terrarum Dea gentiumq; Roma, Hiſtros, Carnos, Liburniam, Venedorum Marchiam, Dalmatiam, Sclauoniam, Noricum inferius, Pannonias, Hunniam, Auariam, Daciam, Saxoniam, Venedorum, atq; Sclauorum nationes ferociſsimas, & ualentiſsimas: Sorabes, Mæſos, Boiemos, Zechos, Morauos, Luſatios, Sileſios, Bolios, Abroditas, Mechelburgenſes, Vilizos, Velatabos, Hammelburgenſes, Brandenburgenſes, Pomeranos, Boruſcos: atq; hæ gentes nunc intima Germaniæ Magnæ, à Sala, & Albi, atq; ſinu Codano, uſq; Viſtulam, & Danubium incolunt: opulentiſsima ibi regna poſsidenț, quæ loca quondam Sueui tenuere: Imperio Francorum iſtæc omnia Magnus adiecit. Tantum unius hominis uirtus, felicitaſq; ualuit. Referam nunc, qualis fuerit erga exterarum gentium reges, & in diſciplina militari, ac in rerum humanarum, Diuinarumq; adminiſtratione. Deinde interiorem, ac familiarem eius uitam: quibus moribus, atq; fortuna domi inter ſuos egerit, pauciſsimis indicabo. Ex quibus exiſtimari licebit, longè alios mores, aliam uitam, alia inſtituta, in prophanis, &

Amalarius Archiepiſcopus.
Petrus Abbas.
Homerus.
Sueuorum ueteres ſedes.

ſacris, maioribus noſtris fuiſſe. Ad quæ ſi quis noſtrum ſæculum reuocare conẽtenderit, nihilo profecto plus agat, quam ſi det operam, ut cum ratione inſaniat. Extrema dementia eſt, cum inueteratis moribus pugnando, nihil aliud ꝗ odium ſui quærere. Vulgatum apud Germanos prouerbium eſt, Canem uetulum eſſe indocilem. Hieronymus quidem ſe nequaꝗ deterreri adſeuerat, quo minus uera diſcat, atque doceat: & ſibi ac ſuis canat. Quamuis totus mundus errorum uarietate ſit repletus. Caroli (inde enim digreſſus ſum) amicitiam exterarum gentium, orbiſque terrarum maximi quique Reges, miſsis oratoribus, atque donis, ultro ambierunt. Extant epiſtolæ regum Britanniæ, Angliorum, Scotorumque: & ulterioris Hiſpaniæ. In his Carolum patronum nuncupant, ſe eius clientes profitentur. Perſarum, Ægypti, Affricæ opulentiſsimi rectores peculiares, & precioſiſsimas ſuarum regionum miſerunt opes. Perſa uectigalia, fructuſꝗ omnes Paleſtinæ reddidit. Imperatores Romani Conſtantinus Capronymos, Leon quartus filius eius, & nepos Conſtantinus quintus: Pontifex, Senatus, Populuſꝗ Romanus, morum, legumꝗ regimen æquè perpetuum detulerunt. Conſtantinopolitani principes Irena Auguſta, Nicephorus, Michael, Leon Armenius Pardi filius, precibus, crebriſꝗ efflagitationibus fœdus impetrarunt. Diſciplinam militarem ſeuerius exercuit: militibus, qui gnauiter fecerant, præmia conſtituit: negligentes ignominia notauit: ubique uirtutis ſpectator extitit. In Saxonico bello cum duo gregarij milites, facta teſtudine, munitiſsimæ urbis aggeres diſsipaſſent, ac portas effregiſſent, ambos ad ſe uocatos, pro concione laudauit, & ipſis præfecturam inter Rhenum, Alpeſꝗ dedit. In eodem itidem bello duos Tyrones, licet uulgo conceptos, fortiter in medio hoſtium agmine depugnantes, inter cubicularios, ſtipatoreſꝗ ſuos eſſe iuſsit. Item duorum Regulorum filij adoleſcentes iuſsi ante prætorium noctu excubare, quòd largius æquo uino indulſerant, ſomno graui opprimuntur, Carolus, ut eius mos erat, euigilat, noctu cum paucis clam caſtra circuit, explorat, num omnia rite fiant, ubi ſomno præpeditos offendit, præterit quidem, ad tabernaculum redit. Poſtridie tamen concilio uocato, ſciſcitatur quid nam is commeruerit, qui principem & caput Francorum, hoſtium manibus prodiderit, atque expoſuerit. Illi primi ſententiam rogati, ſuo ſe enſe iugulant: huiuſcemodi hominem capitali pœna condemnant. Carolus illos grauiter increpitos, ignominiaꝗ notatos, exauthorat, cætera incolumes dimittit. Milites datis nominibus ſacramento adacti in eius uerba iurarunt, ſe illi ſecundum Deum deuotiſsimos fore. Nec mortem pro eiuſdem, atque Reipub. ſalute recuſaturos. Vetuit ne quicquàm amicorum, præter herbam, ligna, aquam, à militibus inter proficiſcendum adtingeretur: neue alius alium ad bibendum prouocaret, aut cogeret. Ebrium in exercitu de cætero aquam potare compulit. Capitali animaduerſione eos puniuit, qui abſꝗ miſsione caſtra, atque militiam deſeruiſſent. Militiam, ſacramentumꝗ detrectantes, prædijs, uillis, agris, donis militaribus priuauit, ea in alios contulit. Cenſum, Chunigoſteuram, & Vanolehen uocant, quinque denarios modius frumenti quotannis penſitat. Is qui militiam detrectabat, morbo, aut ſenectute æs illud mulcticium,

Diſciplinæ militaris Carolus ſtudioſiſ.

Nota.

Kinigſteur. Fanenlehen.

Herſchuld. Herbann. Raiſgelt.

militareq; pendebat. Nam munia bellica, cenſumq; quàm accuratiſsime exegit, quem Germanicis uocabulis, Heriſchuldam, ipſe & Heribannum ab exercitu, uulgus Raiſogeltum, ab expeditione nuncupat. Et ut ſalubrem magis, quàm ambitioſum principem ſcires, ne templis quidem munia bellica, aes militare, utpote neruos, ſine quibus Reſpub. nequaquàm ſalua eſſe poſsit, condonauit. Ea tempeſtate ſacerdotes paucis, uictu, ueſtitu leui, parabili, ac parco, ad naturæ deſideria implenda contenti fuerunt, decimis uictitarunt: de quibus nemini quicq; contribuerunt. Magnus, non ſolum prædia ſtipendiaria, agros, prata, uineas, uillas, molas, laterarias, calcarias, & huiuſmodi reditus, uectigaliaq;: item iumenta, pecudes, mancipia, uerum & propriam ſupellectilem præfectorum, præſidum, Pontificum, fœminarum ſacratarum, & uirorum deſcriptam habuit. Iuxta multitudinem iugerum, agrorum, opum, certus numerus militum, auri, argenti, iumentorum, boum, pecudum, Rhedarum, uehiculorum, annonæ, ueſtimentorum, paludamentorum, armorum, Cataphractarum, galearum, gladiorum, ſcutorum, haſtarum, arcuum, ſagittarum, Pharetrarum: item ferramentorum (quæ ſunt palæ, bidentes, ligones, raſtra, cophini, dolabræ, ſecures, aſciæ, ſerræ) indictus, & definitus eſt. At nunc miſera eſt conditio imperitantium, qui expertes omnium uectigalium, uniuerſorum exortes tributorum ſunt. Cunctis opibus imperij, prædijsq; regijs, Epiſcopi, duces, Tetrarchæ, Dynaſtæ incubant. Hij ubi iniuria a quopiam adfecti fuerint, continuo officium Cæſaris, etiam illius periculo, implorant: ipſi interim nec Reipub. nec Imperatori, etiamſi hiſce procella ingruerit, quicq; penitus, niſi grandi pecunia redempti præſtant. Eodem pacto cum ducibus fit, & agitur. Comites eorum, equites, Monachi, Myſtæ, quãuis beneficia populi, & regulorum occupent, ipſi tamen huiuſmodi munia à ſe in principem, & egenos agricolas, & ciues (quibus nihil emolumenti, ne obulus quidem, aut è fiſco, ærarioue accedit) relegant. Equites, quibus fiſcus, & æraria ſeruiunt, niſi auro oppignerari, non parent. Ita regna, regiones, urbes, pagi, oppida, principes, cæteri omnes ad egeſtatem rediguntur: paucorum potentia, diuitiæq; in immenſum ſubito creſcunt. Hiſce moribus complura, quæ maiores ſanguine ſuo, & multo ſudore peperere, perdidimus, haud dubie, & reliqua quæ adhuc poſsidere uidemur, niſi reſipiſcamus, amiſſuri. Nullus delectus Tyronum eſt, nulla præmia ueteranorum: ultro militiam, non ſacramento rogati, religioneq; adacti, leuiſsimus quiſq;, ac ſtrenuus potator ſectari ſolet: nec de conditione, moribuſue aliqua quæſtio. Sunt autem noſtro æuo militum Germaniæ, quorum opera potiſsimum in bello Europei utuntur principes, tria genera. Primos à Boiemia natali ſolo, Boiemos adpellamus. Hij clipeos, tormenta, ſiue bombardas, gladios maximos, quos Sariſſas uocamus, ferunt. Laborioſiſsimi ſunt in caſtris, uallis, foſsis, munimentis excitandis: in obſidionibus perferendis commendantur plurimum. Secundum genus collecticia manus eſt, ex omnibus Teutonum regionibus. Ipſi patria lingua ſeſe Landoknechtos, hoc eſt, patriæ miniſtros nuncupant. In conflictu, urbium oppugnatione præſtant. Tertium genus à pago, Suitones nominantur: ipſi ſe Eidgnoſſen Alemannica lingua, quaſi tu dicas, fœderatos, dicunt.

Qualis noſtra militia ſit pulchre deſcribit.

Tria genera militum Germanorum. Boiemi.

Landsknecht Schuueitzer. Eidgnoſſen.

Liber

Liberi ſunt, & immunes omnis imperij. Baſilea à Maximiliano Cæſare, meã *Baſilea.*
memoria, ad hos defecit. Supra quam ea loca, quæ olim Heluetij incolue-
runt, non ſolum tenent, ſed etiam implent. Ex altera parte Rheni coniun-
guntur eis Rhetorum populi, ſupra Comum, qui proprijs uocabulis ſunt
Volturreni, Engadini, Graopundi, Curiones: atque inter hos, & medios in-
terneccinum odium eſt: licet eiuſdem linguæ ſint, eiſdem armis, Amazonia
ſecuri, haſtis longioribus, pugione, & bombardis utuntur. Nequaꝗ ſimul
ſtipendia factitare ſolent: diuerſos fere duces comitantur, parteſque contra-
rias ſequuntur. Suitones quidem ſuperbiæ nobilitatis aduerſi, modeſtia, con- *Suitones.*
cordia, uictus parſimonia, diſciplina præferuntur. Verum uulgo male audi-
unt, caſtiganturꝗ, quòd omnia auro poſthabeant: nihil præter pecuniam ſpe-
ctent, ut apud quos omnia uenalia ſint. Sed his omiſsis, ad Carolum redeo.
Qui uetuſtiſsimæ Francorum legi Salicæ capita quædam addidit, quaſdam
ex integro ſanxit: ut de moneta, menſura, ponderibus, quæ per totum Roma-
num Imperium ad æqualitatem redegit. Item Galliam in quinos conuentus
diuiſit, Viennenſem, Lugdunenſem, Senonenſem, Rhotomagenſem, Rhe-
menſem. His cætera oppida contributa. Vnumquodꝗ ius in finitimo ſibi
conuentu petere iuſſum. Apud Germanos, quos Cæſar uocat Ciſrhenanos,
qui in Gallia Belgica, Celticaꝗ habitant, iuridici conuentus inſtituti ſunt,
Veſontinus, Mogontinus, Treuerenſis, Agrippinenſis, Cameracenſis. San-
xit Magnus, ut in primaria cuiuſꝗ regionis urbe, quam Metropolim Græca
uoce dicunt, Pontifex & prætor ter quotannis, Aprili, Octobri, Ianuario ius
dicerent, reſponſa redderent: & primum pauperes, uiduas, pupillos, dato his
prudentiſsimo patrono, diligentiſsime audirent, Inimicos reconciliarent. Ve-
tuit inſuper Magnus, ne illi lites in diem differrent, neue calumnijs locum fa-
cerent. Opulentos quidem, ac locupletes, Pontifices, præfectos, ſi qui in con-
cordiam redire nollent, ad ſe haud aliò delegarent. Sumptuarium decretum
huiuſcemodi iuri dicundo intentis promulgauit: quotidie Pontifici quadra-
ginta panes, Gallinaſtras tres, porcellum unum, oua quindecim: de potu
modios tres, de auena caballis modios tres. Prætori panes triginta, modios
duos, cætera tantundem ſtatuit. De portorijs, ſingularíꝗ certamine complu-
ra ſanxit, quæ, quòd nunc ludibrio ſunt, corruptis noſtris moribus, prudens
prętereo: illa iam uetera, ſed optimi moris, quæ nunc exoluerunt, utinã poſſent
obtineri, referam. Ebrietatem inhibuit: neue alius alij propinaret. Sine diſcrimine
uniuerſos ad Euangelica oracula, ad placita Chriſti Domini, Deiꝗ noſtri ſe-
ctanda coegit. Nundinas diebus feſtis ademit. Edixit quoꝗ prophanum plus ꝙ
ter in anno de ſacroſancto conuiuio, quod Euchariſtiam nuncupamus, ueſci nõ
placere. Feſtos, & ſolennes, ſtatoſꝗ dies Chriſto ſeruatori noſtro dicatos, nimi-
rum Natalem eius, Calendas Ianuarias, quando more Iudæorum circumſe-
ctus eſt, Epiphaniorum ſacrificium, ante octauum Iduum eiuſdem Menſis ſo-
lenne, & luſtrationis quarto Idus Februarij: annales uero ferias, quibus idem
Chriſtus reuixit, mortem, atꝗ inferos ſuperauit, ac hiſce Triumphatis, Cælos
conſcendit: & deinde in legatos ſuos ſpiritus æthereus illapſus eſt, tan-
tum celebrandas eſſe ſciuit. Præterea ſacros, religioſoſꝗ dies in æſtate D. Ioanni

h iiij Baptiſtæ,

Baptiſtæ, Diuis Petro, & Paulo. In hyeme diuo Martino (cuius ſacra ſecum ferre conſueuere Reges Franci) Andreæ, Stephano, Ioanni Euangeliſtæ, & infantibus ab Herode contrucidatis adiecit. Præcepit etiam, ut Monachi, ſacerdotes literis operam ſedulo darent, emendate, & rectè ſcriberent. In omnibus contubernijs Monachorum, & Epiſcoporum ædibus pueros docerent. Mendicis palantibus uetuit quicꝙ tribui, ſuós quamꝙ regionem inopes alere: ſanos, ualidos labore uictum quęritare, ac deſiderio ſufficere manus iuſſit. Idcirco opes Eccleſiaſticas in locupletioribus templis in tres diuiſit partes, duas egenis, tertiam ſacerdotibus attribuit. In ædibus auguſtioribus donaria æqua lance inter egenos, & ſacerdotes bipartitus eſt. Autor & aliarum legum fuit, in quibus cauit: Ne temere, & paſsim ſacrificijs interdiceretur: neue cadauera in fanis humarentur, neu ſacerdotes auariciæ, Venerıꝙ dediti eſſent: ut Pontifices officio publicè in templo docendi plebem fungerentur: ut ſacerdotes auariciam, gulam, cauponas, negocia prophana, familiaritatem mulierum euitarent, aut ſacerdotio cederent, aut tribu mouerentur. Vt fures, homicidæ, & huiuſmodi crimina committentes, ſi ad aſylum, templumue fuga elapſi forent, repeterentur, atque ui eriperentur. Quod ſi quis Monachorum, Pontifexue, præfectuſue illos reddere recuſaret, ſatiſdaret damni infecti, compenſandiꝙ pręſtaret, promitteret ſi illorum quiſpiam aufugiſſet, id non ſua opera eſſe factum, iuraret. Ius aſsidue ſumma diligentia dixit, nonnunꝙ mane, dum indueretur, tanta temporis iactura apud eum erat. Nulli plures Ducatus, præfecturaſꝙ, aut ſacerdotia conceſsit, dictitans, ſibi & alios demerendos, beneficijſꝙ oppignerandos eſſe. In Epiſcoporum ſenatum haud temere quempiam adlegit: eruditionem, atque bonitatem in cooptandis illis potiſsimum ſpectauit. Neminem niſi antea ſibi probatum, & cognitum creauit. Nam eum ordinem ad priſtinum modum, & ſplendorem à D. Paulo præſcriptum reduxit. Curioſe cauit, ne quis auarus, aut ambitioſus, luxuue perditus, unꝙ Pontificalem apicem adipiſceretur. Hyldegardæ Reginæ petenti pro ſacrificulo ſuo, idem proceribus aulæ rogantibus, reſpondit: Idoneo, & ſi pauperi iam deſtinaui: Imperatorem mentiri, aut falli non decet, ut obtrudat ſuperis, cuius uitam, mores, ingenium ignoret: & tantone oneri par ſit, compertum non habeat. Epiſcopum Mogontinum, quod lituum aureum, diſtinctum gemmis, inſtar Cæſarei ſceptri uſurpaſſet, ſeueriſsima coercuit oratione: eidem auariciam, & ſuperbiam pro concione propalam exprobrauit: indignabundus, & clamitans, en, ait, paſtores noſtros, crucem Chriſti profeſſos, qui ſpreta cura & paſcendarum ouium ſolicitudine, oſtentatione, opibus, luxu, Imperatorem quemuis opulentiſsimum laceſſant. Quendam pridie feriarum D. Martini deſignatum Epiſcopum, quod is auctus tanta dignitate, amicis cænam exhibens, & uti fit, mero ſeſe nimium onerans, ſomno deinde oppreſſus, noctu diuinis rebus nõ interfuiſſet, rurſus ſacerdotio mouit: intolerabilẽ, negligentiſsimũꝙ fore ratus, qui primo die ſibi non tẽperaret, ut ſui cõpos Deum ad iracundiã non prouocaret. Item aliũ lætiorẽ ob pontificatũ donatum, atꝙ geſtientẽ, & ab humo in equũ abſꝙ ſcãno, ſiue ſupedaneo, uno impetu ſubſilientẽ, reuocauit, Vales, inquit, ut uideo uirib⁹, et eques haud malus es: tua

opera

opera in bellis, ubi tua uirtus eniteſcat, indigeo: Proinde ignobili, & imbecillo oues, & gregem pecudum relinque. Publica opera plurima fecit. Ex quibus prępipuum eſt templum Deiparæ Virginis, adhuc toti Europæ uenerabile ad Aquas Graneas, ex aduerſo palatinæ domus: cui & porticus, & procerum ædes ita circumiectæ, ita extructæ fuerant, ut undiq; paterent ex prætorio proſpectanti. Columnæ marmoreæ Roma, Rauennaq; deuectæ.

Publica ædificia Caroli.

Tanto Monachus Sueuorum, D. Galli conſecraneus, tintinabula ſudit. Ædes ſacras uetuſtate collapſas, aut alio quouis modo abſumptas, reficere Pontifices, & patres finitimos præcepit: & ut maturius quæq; perficerentur, prætores præfecit. Veteres pontes, naues, portus, uias, & huiuſmodi minora monumenta, prætoribus ſuis reficiunda diſtribuit. Maiora & noua, communi omnium Epiſcoporum, Monachorum, Equitum impenſa conſtruxit. Neminem qui beneficia fiſci ærarij, populiue poſsideret, immunitate donauit. Moguntiaci Rhenum ponte iunxit: cuius longitudo erat quingentorum paſſuum: tanta ibi eſt latitudo amnis. Decem annis per uices opera Europæ extructus eſt, perpetuus fore uiſus. Anno antequàm decederet, de cælo tactus, tribus horis conflagrauit: adeò ut ne ueſtigium quidem relinqueretur: pro ligneo lapideum reſtituturus, prius ex hac uita migrauit.

Tanto Monachus D. Galli.

Excitauit à fundamento duas regias; unam haud procul Mogontiaco apud Ingelhaim, alteram Neomagi, urbs eſt inferioris Germaniæ.

Regiæ duæ Caroli.

Viam quoq; ab Agrippinenſi Colonia, Pariſiorum Luteciam tenus muniſſe, atque ſtrauiſſe uulgo refertur. Ad tutelam Germaniæ, Galliæ, Italiæ claſſes reparauit, binas inſtruxit, aduerſus Nordomannos, & Saracenos. Naues iuxta flumina, quæ ex Germania, atq; Gallia, Italia in Oceanum, mareque Tyrrhenum defluunt, fabricauit. In omnibus portubus, & hoſtijs fluminum, qui nauium patientes erant, ſtatiua, claſsiariosque habuit: tutaſq; Germanias, Italiam, Gallias, quantum præuideri humana ratione potuit, etiam in poſterum præſtitit. Nordomanni, qui nunc Dani, à ueteribus Cimbri dicti, aſsiduis incurſationibus Gallicum litus infeſtum reddebant.

Nordomanni qui.

Saraceni, ſiue Mauri Italiæ, Galliæq; crebro imminebant. Carolus captiuos horum pueros, atque infantes ad enſem metiri ſolebat, quicunque exceſsiſſet enſem, capite obtruncabatur. Ideo nullum graue detrimentum, neque Italiæ à Mauris, neque Germaniæ, & Galliæ à Nordomannis adiunctum eſt. Duntaxat Centumcellæ, Ethruriæ oppidum, ac Nicea Galliæ Narbonenſis ciuitas à Saracenis proditione capta, atque uaſtata. Et in Friſia quaſdam inſulas; proximas litori, Nordomanni deprędati ſunt.

Centumcellæ. Nicea.

Carolus quatuor uxores habuit.

Quatuor habuit uxores. Adoleſcenti mater eius Bertha, Irmogardam filiam Deſiderij Regis Italiæ collocauit: uerum cum ea diuortium fecit: Deinde Hildegardim Sueuam in matrimonium accepit, ex qua tulit tres mares, Carolum, Pipinum, & Ludouicum: totidemque filias Rotdrudim, Bertham, Giſalam. Defuncta Hildegarde, Faſtradam Francorum genere procreatam duxit. Ea duas filias peperit, Hildrudim, & Rothaidem. Poſt mortem Faſtradæ Luitgardim Alemannam connubio ſibi iungit, ex qua nihil liberorum tulit. Habuit & plurimos liberos ex concubinis. Nam Gerſuinda de Saxonum progenie oriunda Adeldrudim.

Irmogarda. Hildegardis. Carolus. Pipinus. Ludouicus. Rotdrudis. Bertha. Giſala. Faſtrada. Hildrudis. Rothaidis. Luitgardis. Gerſuinda.

Regino-

Reginopyrga quæ Regina ab Eginbario dicitur. Drogo. Hugo qui et Hugus. Adeluida.

Reginopyrga Drogonem, & Hugonem. Adeluida Theodericum progenuit. Giſalæ ſorori, matrique præcipua officia pręſtitit: maximos honores tribuit. Matrem in Cœnobio D. Dionyſij, ad ſextum à Lutheca Pariſiorum lapidem, apud Pipinum Patrem condidit. Eorum monumenta inſpexi dum in urbe Pariſiorum Philoſophiæ ante annos duodeuiginti operam dedi. Maxima cura liberos educauit. Nunquàm domi ſine ipſis cęnauit: nunquàm iter fecit, quin filij adequitarent, filiæ uehiculo extremo agmine claudente, ſubſequerentur. Ipſos liberalibus ſtudijs, quibus ipſe operam dabat, inſtitui iuſsit. Mares ſimul ac per ætatem licuit, more Germanorum equis, armis, uenationibus exercuit: fœminas uero etiam lanificio, colo, fuſoq́, ne ocio torperent, adſuefecit. Atq́ hæ cum admodum pulchræ eſſent, nullam earum nuptum dedit uſq́ ad mortem, cauſſabatur ſe earum conſuetudine carere non poſſe. In hacq́ re fortuna eum deſtituit. Nam filiæ probro impudicitiæ notatæ, malè audierunt: ſed ea ſiue crimina, ſiue maledicta patienter tulit, diſsimulauitq́. Duos filios Carolus, & Pipinum, unam duntaxat filiam Rotdrudim amiſit. Filium Pipinum gibboſum ex concubina, cuius nomen non traditur, ſupra commemorauimus.

Sic Eginhartus filias Pipini nominat.

Pipini liberos, ut ſuos educauit. Bernardo paternum Italiæ regnum conceſsit. Adelhaidem, Aralam, Gundradam, Bertaidem, Thedradam inter filias enutriuit. Amicitias Romanorum Pontificum, & adfinium conſtantiſsimè retinuit: Peregrinos, & hoſpites humaniſsimè (qui uetus eſt Germanorum mos, ſicut inter illuſtres annalium authores conſtat) excepit.

Carolus hoſpitalis.

Multa in eos beneficia effuſius contulit. Eorum multitudo non ſolum aulam, uerum totum Francorum quoq́ regnum prægrauare uidebatur. At Carolus fiſci detrimentum, fama genuinæ hoſpitalitatis, benignitatiſq́ gloria compenſabat. In pauperes & egenos munificentiſsimus fuit: in Syriam, Ægyptum, Affricam, & ubicunq́ Chriſtianos in egeſtate, & inopia uiuere accepit, pecuniæ ingentem numerum miſit. Aſiæ, & Affricæ regum ſocietatem ambiuit, ut inde Chriſtiani, qui illis parerent, quicq́ emolumenti nanciſcerentur.

Caroli temperantia.

Cibi, potuſq́ parciſsimus erat: in potu tamen temperantior, ut qui ebrietatem in quolibet, infimæ etiam conditionis homine, ne dum ſuis, uelut mali ominis, abhorreret: lege data eam prohibuit. Cœna quotidiana quaternis duntaxat ferculis, pręter aſſam: qua maximè delectabatur, & quam uenatores uerubus inferre ſolebant, conſtabat. In cœna non amplius ter ferè; neq́ temere interdiu bibit. Æſtate pro potione ſumebat aliquid pomorum, & ſemel duntaxat bibit. Conuiuabatur rariſsimè, & hoc celeberrimis tantum diebus feſtis, magno conuiuarum numero. Inter comedendum legebantur ei hiſtoriæ, & antiquorum regum geſta. In Quadrageſima ob miniſteria octaua cœnabat: quum hora nona demum prandere conſuetudo eſſet, poſt rem diuinam ueſperi factam. Quod & Prudentius hiſce carminibus docet.

Nona ſubmiſſum rotat bora ſolem,
Partibus uix dum tribus euolutis,
Quarta deuexo ſupereſt in axe.

Portio

EPiſcopum, qui gulæ cauſſa anteuerti horam calumniabatur, ieiunium ſeruare præcipit, nec quicquam uel guſtare permittit, donec ipſe, hinc duces, dynaſtæ, miniſteria cuncta deinceps comediſſent: ita Epiſcopus demum poſt multum noctis, fame tabefactus, cænitare permiſſus, re ipſa doctus eſt, quamobrem Imperator anteuerteret horam. Non hic horæ æquinoctiales, ſed cuiuſque diei, quas inæquales, & planetarias uocant, ſignificantur. Fraus nunc fit à ſacrificulis decreto, Veſpertinum ſactum ſacrificio iungunt, ut perpetrata re diuina, ueſperi fieri ſolita, eodem tempore comedere uideantur. Id enim ieiunium primum duntaxat ſacerdotibus ſolenne fuit, ſicuti in Pontificalibus libris legi: & Auſonius teſtatur hoc carmine.

Et deuota pij celebrant ieiunia Myſtæ.

Noctu dum in cubili cubaret, capiti pugillares ſupponebat, ſi quippiam utile (ut fieri in lectulo ſolet) in mentem ueniebat, adnotabat, ne memoria laberetur. Somnum quater, aut quinquies non ſolum expergiſcendo, ſed ſurgendo etiam interrumpebat. Æſtate interdiu binis, aut ternis pomeridianis horis condormiebat. Mane dum amiciebatur, ac calciaretur, non ſolum amicos ſalutatum, ſed & litigantes admiſit, & eorum decidit negocia, iuſque dixit, tanta parſimonia temporis erat. Eo quoque tempore officia, & quicquid fieri tota die placeret, breuiarijs aperuit. Corpore fuit amplo, atque robuſto: ſtatura eminenti, quæ tamen iuſtam non excederet: quam Eginhartus ſcriba eius ſeptem pedum fuiſſe tradit. Caput habuit, more Germanorum, rotundum. Oculos itidem, ut Germani, cæruleos, prægrandes, & nitidos. Vultu erat tranquillo, & ſereno. Naſus paululum mediocritatem excedebat. In ſenecta canicie pulchra fuit, ceruice obeſa, & breuiore, uentre proiecto, ſed qui commoditate, & æquitate membrorum occuleretur. Inceſſu fuit firmo, & tota corporis habitudine uirili: uoce clara, minore tamen, quàm quæ proceritati conueniret. Authoritas, dignitaſque plurima ſedenti, ac ſtanti non defuit. Vſus ualetudine proſperrima tempore uitæ penè toto illæſa, niſi quod per quatuor annos, quàm ex hac uita migraret, crebra febri corriperetur. Ad extremum uno pede claudicaret. Et tum quidem ualetudinem ſuo arbitratu rexit, ſine adiumento Medicorum: quibus infenſior erat, quòd aſsis, quibus delectabatur, interdicerent, & elixis uti ſuaderent. Veſtitu, calciatu, & cætero habitu, patrio, hoc eſt, Teutonico utebatur: non multum à uulgari abhorrente. Subucula, tunica artus ſingulos exprimente, quæ ſerico limbo ambiebatur: thorace pelliceo, tibialibuſque lineis muniebatur. Amictus inſuper ſago Veneto. Enſe ſemper accinctus, cuius capulus, ut balteus, aut aureus, aut argenteus erat. Celebri feſto, aut quando exterarum gentium legati ueniſſent, ueſte, gladio, diademate aureis, atque gemmatis prodibat: peregrina, atque exotica ueſtimenta, precioſa quamquam, omnino contempſit. Romæ bis duntaxat Hadriano, item Leone Pont. Max. enixius orantibus togam, chlamydem, calceoſque more Romano ſumpſit. Etiam habitum, ueſtitumque priſtinum reducere ſtuduit.

Habitus corporis Caroli.

Veſtitus uete rum. ſtuduit: qui is, quem deſcribam, erat. Pagus Boiariæ in Norico eſt, ad Matichana
flumen, inter Iuuauum, Oenumq; amnes, cubat, Maurkirchen uocant, ibi in
Maurkirch. templo duo equites, gypſo cocti, poſiti conſpiciuntur, Franco ueſtitu. Calceamentis utrinq; lora trium cubitorum innexa ſunt: Tibialia, fæminalia linea, ac uermiculata faſciolis eius coloris conſtringuntur. Atq; hæc omnia lora ſuperiora cancellatim intendebantur. Extremum ueſtimentum paludamentum quadrangulum cæruleum, & duplex, quod humero iniectum, lateribus utrinq; patet: oræ eius priores, poſterioreſq;, uſq; ad calcem, plantamq; perueniunt. Franci inter Gallos militare ſoliti, eorum ſagis uirgatis, breuioribuſq; uti iam cœperant. At Carolus uiſa quondam Bracchatorum turba, indignabundus exclamauit: En liberos Francos, qui eorum quos uicere ueſtimenta, haud bono omine, & inauſpicato uſurpant: Quid iſta pittaciola proſunt? Totum non operiunt corpus; maxima ex parte nudum relinquunt: neq; à pluuijs, uentiſq; defendunt. Quinetiam ad naturæ neceſſaria ſecedenti tibiæ congelaſcunt. Edixit deniq; ne de cætero huiuſmodi Gallica ſaga in Germania aut uenderētur, aut emerentur à quopiam. Hyeme ut eſt Germaniæ mos uetuſtiſsimus, longinquaq; conſuetudo, Rhenone ex pellibus lupinis, ouilliſue muniebatur. Cumq; apud Forum Iulium hybernaret, ac uideret Francos exoticas pelles, peregrina ueſtimenta à Venetis mercatoribus magno emptitare: huncq; ſericatum, illum gemmatum, iſtum armillatum, alium manuleatum, cycladatumue procedere, omnes uti ueſtiti erant, ſecum uenatum pluuia imminente proficiſci imperauit, ueſtibuſq; hiſce imbre corruptis, ſpinis, atq; fruticibus, dum feras inſequuntur, conficiunt, dilaniatis cruore, atq; ſanguine oblitis, domum reuertit, iuſsitq; uniuerſos mox ſecum in prętorium coire, atq; eodem habitu ſecum cœnare. Ob frigus tum omnibus ad focum certatim conſidentibus, conuiuium ad multam noctem protraxit. Poſtridie ijſdem indutos amictibus, cunctos apparere iubet. Tum ubi huiuſmodi indumenta, partim imbre, pluuia, ſentibus dilacerata, cruore oblita: partim igne, rugis conſtricta, proinde rapta, diſciſſaq; conſpexit, Lupinas pelles, quas, uti fieri ſolet, aëre ſiccarat, integras oſtendit: ſtolidiſsimi mortalium, inquit, quod ueſtimentum nunc utilius, precioſiuſue eſt? Meum ne, drachma comparatum, an ueſtra, tot libris, atq; integro patrimonio cöempta? Exercitationes equeſtres, Venatorias, quæ illi gentilicia erant, nunq; omiſit. Germani enim à puero illis ita exercentur, ut nulla gens alia eis æquari poſsit. Animi laxandi cauſſa lauacris oblectabatur: ſępius calidis utebatur, lauandoq;, crebro natatu ſe exercebat, adeò ut
Serenus Granius legatus. omnes nando ſuperaret. Ideò ad Aquas Graneas (quibus Serenus Granius Legatus Germaniæ Ciſrhenanæ Hadriano Imperante tam celebre apud poſteros nomen dedit) Regiam extruxit: ibi extremam ætatem egit. Ad balneum non modo liberos, ſed proceres etiam ac amicos admiſit. Nonnunq; & cæteros aulicos, cuſtodeſq; corporis inuitauit: interdum pluſq; cum centum hominibus lauit. Eloquentiſsimus fuit, copioſè ſimul, ac perſpicuè, & ornatè de quacunq; re dicturus erat, perorabat uſq; ad extemporalitatem. Vtraq; lingua Romana, atq; Germanica iuxta facundus, ac promptus: nam linguam latinam, iuxta patriam, hoc eſt Teutonicam calluit. Græcas quoq; literas attigit, quas tamen melius intelligeret, quàm pronunciaret. Artes liberales ſtudioſiſsime coluit. Audiuit in eis
Albinus Saxo Albinum Saxonem, Angliumq; uirum optimum, eius tempeſtatis undecunq;

doctiſsimum,

doctiſsimum, quem ferè ſecum, ubi à bellis feriæ erant, in aula magno honore detinuit. Habeo Rhethorica, Dialecticaq;, quæ Albinus rogatu Caroli ſcripſit. Coſmographiam, & deſcriptionem orbis terrarum in menſa argentea cælatam habuit. Aſtrorum diſciplinæ plurimum operæ nauauit: abaco exercitatiſsimus, cæli, ſyderumq; meatus, atq; naturam curioſiſsimè rimatus eſt. Rē quoq; Muſicam apud Latinos auxit, cum apud Romanos, nempe Eccleſiaſticos, quatuor duntaxat tropi, ſeu modi, Phrygius, Dorius, Lydius, Mixolydius, quos uulgus cantorum tonos Autentos (αὐτέντους, id eſt clamoſos, ἀυτὴ enim clamor, ἀυτέω uoco, reſono græcum eſt) uocat, hactenus in uſu fuiſſent. Ne Latini ulla ex parte Græcis cederent, ducem à Comite diuiſit, quatuor ſubditicios modos à quatuor primarijs diſtinxit, octo tropos fecit: illos cantores plagios, id eſt, obliquos Græco uocabulo nuncupant. Admodum delectabatur libris Diui Aurelij Auguſtini, præcipuè ijs, quos de ciuitate diuina inſcripſit. Ingenia ſæculi ſui omnibus modis fouit. Artium liberalium doctores præter cæteros egregiè ueneratus eſt: magnis illos adficiebat honoribus, plurima in illos beneficia conferens. Cōſtat quoſdam celebres è ludo literario in aulam receptos, ſacerdotia locupletiſsima, & Pontificatus conſecutos fuiſſe. O ſi mihi, inquibat, fata duodecim Hieronymos, Auguſtino ſue concederent. Subiunxit ſtomachabundus præceptor eius Albinus, ſuauis homo: Qui duodecim poſtules, cum ſuprema illa, atq; æterna Maieſtas, tanto temporis ſpacio, duos duntaxat habuerit. Linguam patriā, hoc eſt, Teutonicā, locupletauit. Menſibus, & Ventis Germanica uocabula, à quatuor mundi partibus, impoſuit. Subſolanum Oſten, & Oſter. Auſtrum Suden, & Sunder, Aquilonem Norden, Fauonium Vueſten, Vueſter nuncupauit. Ex hiſce cæterorum uocabula, uti à Græcis factum eſt, compoſuit. Menſibus quidē iſthæc nomina fecit. Ianuarium ab hyeme Vuintermon: Februarium à ceſſando Hornung: Martium à tempore Lentzmonet: à Paſchalibus Aprilem Oſtermonet: Maium à gaudio Vuunnemonet: Iunium ab arando Brachmonet. Iulium à fæniſecio Heumonet: Auguſtum à meſſe Arnmonet: Septembrem à ſatione Vuitonmon: Octobrem a Vindemia Vueinmonet: Nouembrē Vuindtmonet: Decembrem à natalibus Chriſti Heiligmonet adpellauit. Scripſit & Grammaticam patrij ſermonis, quam extare aiunt: conatus eſt regulis, ac præceptis cultiorem, & elegantiorem, ad æmulationem Græcorū, Romanorumq; linguam Teutonicā reddere, omniq; barbarie exuere. Teutonica, & antiquiſsima carmina, quibus Heroū, ſicuti mos eſt Germanorum, geſta canuntur, ſcripſit, & memoriæ mandauit. Liberalia literarum ſtudia, pene iam, ut ipſe ait, incuria maiorum obliterata, inſtaurare ſummopere conniſus eſt. Et ut ſui exemplo ad ea amplectenda cæteros inuitaret, ex Hybernia duos Scotos, Clementē, & Albinum acciuit, ut tum erant tempora, eruditiſsimos. Item ex Anglia alterū Albinum euocauit. Albinum Scotum Ticinum miſit, ibiq; ludum literarium aperire iuſsit. Comilito huius Clemens, mandato Caroli in Lutecia Pariſiorum conſedit: eiq; Magnus annonam, ſtipendia è fiſco tradit: procerum, pauperūq; pueros, ingenuos modo, erudiendi cauſa tradidit, cōmiſit. Vt noſtro æuo Imperator Maximilianus Viennæ Noricorum factitauit. Albinum Anglium ſecum detinuit. Inde Diui Martini Cænobio in agro Turonum ſito, ubi doceret, cum in aula non eſſet, condonauit. Valdonemq; Augiæ Maioris Magiſtrum

Nota.

Oſten, ſiue Oſter. Suden & Sunder. Norden. Vueſten.

Vuintermonet. Hornūg. Lentzmonet. Oſtermonet. Vuunnemonet. Brachmonet. Heumonet. Arnmonet. Vuitonmon, quē ab Eguharto Herbſtmonet dicitur. Vueinmonet. Vuindtmonet. Heiligmonet.

Clemens Albinus.

ad Diui Dionyſij templum in agrum Pariſiorum, ex Sueuia docendi ergó tranſtulit. Et cum longo póſt tempore in Galliam diuertiſſet, pueros quos Clemẽti commiſerat, epiſtolis, uerſibus, carminibus, orationibus, panegyricis, ſcriptis, ut periculum de eorum ingenio, atq; indole faceret, ſibi ſe exhiberi iubet. Vbi tenuiores præter ſpem profeciſſe, nobiles uero gaudijs corporis deditos, cultum animi neglexiſſe deprehendit, illis ad dextram ſegregatis: Vos quidem macti uirtute, inquit, eſtote filioli pientiſsimi, qui noſtro Imperio gnauiter defuncti eſtis, ueſtra erunt ſacerdotia locupletiſsima, & Pontificatus maximi. Ego uos in aulam adſciſco: ex uobis Senatores coöptabo: uos in album prætorum, & patrũ curiam adlegam. Deinde ad nobilium liberos, quos à læua collocarat, uultu haud iram diſsimulans, ait, At uos comatuli, & delicatuli, freti opibus, & ſplendore parentum, noſtram maieſtatem conſpreuiſtis, uitia, ocia, luxum, & inertiam, bonis literis, uirtutibuſq;, contempto decreto noſtro, prætuliſtis, iubeo, & Deum immortalem teſtor, nihil penitus commodi, honoris, ne obolũ quidem ab Imperatore ueſtro, cuius iuſſa aſpernati eſtis, expectate: faxim ut omnibus mortalibus ludibrio uiuatis: & in uos exempla edam, niſi reſipueritis, & negligentiam diligentia expiaueritis. Vniuerſos quoq; Veteris, ac Noui Inſtrumenti libros, librariorum imperitia, lectorum oſcitantia, interpretum inſcitia, & incuria temporum deprauatos, ad amuſsim, & ueritatem fontis correxit. Extat publicum decretum: nec ſiuit, ut tanti Imperatoris uerbis utar, in diuinis lectionibus, templiſq; inter ſacra officia, inconditos ſolæciſmos, barbariſmoſq; incõcinnos obſtrepere: in quibus quidam religioſuli noſtra memoria, ſanctitatem collocant, quaſi uero erroris, aut inſcitiæ turpitudo, præſtigioſæ atri genij tenebræ, ira q; ſuperum Deo Optimo ſcientiæ, & ſapientiæ largitori, fabroq; complaceant. Atq; illi crabrones iniquiſsimo ferunt animo, quod noſtro demum feliciſsimo Chriſto propicio, ſeculo, Eraſmus Roterodamus (quo nemo multis iam ætatibus utilior Chriſtiano contigit orbi) iuſſu Leonis decimi Pont. Max. Noui inſtrumenti ſacros libros, ad Græcorum fidem, hoc eſt ueritatis fontem, emendauit. Ad Carolum reuertor. Pietatem Chriſtianam reuerentiſsimè à teneris unguiculis coluit. Rei diuinæ, quacunq; hora ſolitæ fieri, interfuit. Omnem grauitatem, ſeueritatemq;, procul omni leuitate, in templis præ ſe tulit. Carmina ſacra, & ritum cantandi, quo propiciari ſuperos credimus, & quemadmodum noſtro æuo adhuc in templis fieri ſolet, inſtituit per Paulum Vuarnefridum à ſacris. Qui etiam, malo actus genio, Sexti Pompei Feſti uiginti prolixa de uerborum ſignificatione uolumina, in compendium, quod uenale circumfertur, redegit, Carolo dicauit. Cum Græci apud Aquas Graneas patrijs cęremonijs rem diuinam facerent, & pſallerent, Magnus occultè ſubauſcultans, & captus dulcedine cantus, iuſsit ut ſui ſacrificuli eiuſmodi numeros exciperent. Indicto conuentu principum, ſupra modum auariciam in ſacerdotibus deteſtabatur. Conuentus Epiſcoporum, ſacerdotum per regnum, Mogontiaci, Turonis, Rhemis, Cabillone Arelati coëgit: de uita, moribus, honeſtate ſacerdotum pleraq; ſtatuit: ne lucæ legibus fraus ulla fieret, ſummopere cauit. Mortem eius, de qua hinc dicam, euidentiſsimis oſtentis præcognitam fuiſſe, Eginhartus quidem autor eſt. Verum quæ ſuperſtitioſiora, leuioraq;, quam ut huic operi à me inſerantur, Philoſopho,

Eraſmus Roterodamus.

Leo 10. Pont. Max.

Paulus Vuarnefridus à ſacris Caroli.

loſopho, atq; Chriſtiano homini uideantur, qui addictus, & deuotus perſua-
ſioni, cuncta à ſupremo numine adminiſtrari. Anno igitur ab orbe reſti-
tuto octingenteſimo ſuper tertiumdecimum, cum morbo, ſenectute. p̄ præ- 813.
grauatus, extremum finem haud procul abeſſe præſentiret, ut omnem di-
ſcordiæ anſam præriperet, Ludouicum filium ſuum ex Aquitania ad ſe uoca- *Ludouicus*
tum, conſilio principum Auguſtum adpellat. Aquas Graneas Regni Fran- *Pius Ro. Im.*
corum caput, Regiamq; perpetuo fore ſtatuit: ubi hactenus ex more Impera- *eligitur.*
tores noſtri inungi, atq; coronari ſolent. Dimiſſo inde in Aquitaniam filio, *Aquiſgranū*
non præter ſolitum reliquum autumni uenando exegit. Vnde Calendis De- *caput & Re-*
cembribus ad Aquas Graneas reuerſum, ibiq; hyemantem grauis febris menſe *gia regni*
Ianuario inuaſit. Morbum abſtinentia, ut ſolebat, aut mitigare, aut pellere *Francorum.*
conanti, laterum dolor acceſsit. Quem dum inedia temperare conatur, & cor-
pus duntaxat potu refouet, ſeptimo poſteaquam ſuccubuit die defecit, & exceſ-
ſit ad ſuperos, hora diei tertia V. Kal. Februarij, anno uitæ ſecundo atq; ſe- *Carolus Ma-*
ptuageſimo, poteſtatis ſeptimo, & quadrageſimo: Reſtitutæ ſalutis octin- *gnus mori-*
genteſimo atq; quarto decimo, indictione ſeptima. Ipſe de ſepulchro, funereq; *tur 814.*
nihil mandarat. Humatus eſt in templo Deiparæ Virginis, quod ad Aquas
Graneas condidit. Vbi adhuc religioſe colitur, & eius ſepulchrum reuerenter
aditur, atq; monſtrari ſolet. Nam anno Chriſti ſeruatoris noſtri M. C. LXVI.
Indictione XIIII. Imp. Friderico primo Cæſ. Auguſto imperante in nume- *Carolus ca-*
rum cælitum relatus eſt. Teſtamentum ante triennium quam decederet, fe- *noniſatur.*
cit: Gazam omnem, atq; regiam ſuppellectilem, Cæſareum cultum, aurum,
argentum, gemmas, ueſtimenta, ſtragula, precioſiſsima rerum, & ueſtium: uaſa
precioſæ artis uniuerſa, ædium palatinarum inſtrumenta: æramenta, ferramē-
ta, arma, diſcos, pocula, pateras, canthaſos, trullea, pollubra, in duodecim par-
tes more ueterum diuiſit. Nam, ut ait Varro, multa antiqui duodenario nu-
mero finierunt. Liberos duntaxat ex uncia hæredes inſtituit. Itidem unciam
legauit aulico famulitio: pauperibus, atq; egenis dextantem, nempe reliquas
partes largitus eſt. Auream quoq; menſam, item tres argenteas, in quarum
una Neoroma, in altera uetus Roma, in tertia orbis terrarum deſcriptus erat:
quas multo comparauit, uendi, precium pauperibus diſtribui iuſsit per Archi-
flamines, iuxta quorum numerum, legata pauperibus in unam, & uiginti
portiones diuiſit. Quippe tot primariæ urbes, quas Græci Metropoleis uo-
cant, in Imperio Caroli erant, quorum nomina ſubtexui. In Italia Roma,
Rauenna, Forum Iulij, Gradus, Mediolanum cenſebantur: Alpium mariti-
marum, & Cottiarum Ebrodunum, & Tarantaſia. In Gallia Narbonen-
ſi (quæ uerius Italia, quàm prouincia ait Plinius) erant Vienna, Arelas, quæ
& Arelatæ: Aquitaniæ Burdigala, & Bituriges: Celtarum Senones, Turo-
nes, Lugdunum: Belgarum Rhemi, Rhotomagus, Veſontio. Francorum
Agrippinenſis Colonia, Treueri, Moguntiacum, Iuuauia, quæ & Saliſbur-
gium. Imperator LVDOVICVS Pius filius Caroli, uiuente adhuc pa- *Ludouicus*
tre, ſuperiore anno, quàm is decederet, communi principum decreto Cæ- *Pius Imp.*
ſar deſignatus, nuncupatus eſt: continuoq; in Aquitaniam redijt, ubi de- *Valo qui &*
gens, de morte parentis fit certior, crebris legationibus in Germaniam in- *Vualo, &*
uitatur. Valo pronepos Pipini conſanguineus plurimum in aula apud Ca- *Vuala.*

rolum potuerat. Huius potentia, & authoritas formidoloſa Ludouico erat. Aliud quoqꝫ accedebat malũ. Sorores eius, uti ſupra commemoraui, uulgo male audiebant, quòd ſub patre licentius, quã Maieſtas domus Cæſareæ poſtularet, & liberius q̃ꝫ neceſſe eſt probis, uixiſſent. Nam ſunt nonnulli, qui ita exiſtmant: eas parũ honeſte pudicitiã habuiſſe, atqꝫ cuilibet infimæ conditionis proſtituiſſe. Has ob cauſas Ludouicus, ne ſe abſente, aut ſeditio, aut tumultus abs nouarũ rerum cupidis ſceleratis excitaretur (quemadmodũ ferè fieri ſolet, ubi capite orbatum eſt Imperiũ) maturandum putabat: alioquin patientius mortẽ, quã dedecora ſuorum ferre conſuetus. Primum ad Bernardum Regẽ Italiæ, nepotem ſuum ex fratre oratores mittit, poſtulatũ, ut is patruo ad Aquas Graneas occurrat. Deinde cũ copijs Valã, Vuernerum, Landprechtum, Iungebertum præfectos, & amicos ſuos præmittit: quàm maximis itineribus Aquas Graneas properare iubet: mandatqꝫ, ut operã dent, diſsimulando obſeruẽt, ne quid interim flagicij cõmittatur: neue ſtuprorũ conſcij fuga elabantur: præcipiatqꝫ, exteros, & populares aduentũ noui principis præſtolari, eiqꝫ cuncta integra ſeruare. Vbi hij ad Aquas Graneas uenere, Vuernerus cõmunicato conſilio cum Landberto, cæteris collegis Vala, & Iungeberto ignorantibus, nec conſultis, Hatuinum

Hatunein. quendam, quem libidinoſiſsimum eſſe, et ſtupri conſuetudinẽ in aula feciſſe, cõſtans erat opinio, ad ſe uenire imperat. Is conſcientia ſcelerũ, ſe uocari, ut cõprehenderentur, ratus, uenit quidem, ſed armis, & prauo animo inſtructus. Nam admiſſus Vuernerum nihil mali ſuſpicantẽ interficit. Landberto crus fregit: ipſe à miniſtris Vuerneri gladio confoſſus, interijt. Ludouicus interea per Aurelianorum, Pariſiorũ, Hariſtalliorum agrum cum uxore, & liberis, tertio Calendas Martij, triceſimo poſt Caroli obitũ die, ad Aquas Graneas peruenit. Ibi à Germanorum principum, Pontificũ maximo numero honorificentiſsime excipitur, ritu patrio inungitur, & ſecundo ſenatuſconſulto, plebiſqꝫ ſcito Imperator, & Auguſtus adpellatur. Teſtamentũ deinde parentis aperit, recitatqꝫ in ſenatu

Fides Germanica. Cæſareo, ſoluitqꝫ legata fide Germanica, hoc eſt, ſumma: ſororibus quoqꝫ teſtata repreſentat. Verum cætũ fœminarum maximum aula exigit: præter pauciſsimas, probitate, & caſtitate inſignes, quarum miniſterio Regia carere nequibat.

Ludouicus cur Pius dictus. Poſtea (licet natura in ulciſcendo leniſsimus eſſet, ut eidem cognomentum Pij merito inditum ſit) conſortes flagitiorũ, participes cædis ſuperioris omnes in uincula conijcit, nulli eorum ignoſcit. Vita quidem donatos, luminibus priuat: fratres ſuos tonderi, in monaſterijſqꝫ concludi præcipit: multitudinem principum ſibi, Reipublicæqꝫ pernicioſam fore arbitrabatur. Deinde legationes exterarum nationum, maximè Leontis Imperatoris Conſtantinopolitani abſoluit, cuius oratores Chriſtophorus ab enſe, & Georgius à ſacris, cũ Hamalario, & Petro à Carolo ad Græcos legatos fuiſſe diximus, aduenerant. Cũ Græcis ſuos

Nordbertus. Richouinus. quoqꝫ, Nordbertũ Epiſcopum Reginenſem, & Richouinum præfectum Pataiuinum ire iubet, qui ſolenni ex more fædus inter principes, Orientalẽ, Occidentalemqꝫ initũ, de integro renouarent. Eodẽ anno conuentũ procerum Imperij ad Aquas Graneas cogit, ſacramenta apud ſe dicere, maximè prætores, prorſus nihil munerũ accepturos, iubet. Ipſis pauperes ſum̃opere commendat. Vetat inſuper, ne populũ extraordinarijs tributis, nouiſue ſeruitutibus expilẽt. Nulli delegauit officiũ, ut non adijceret, Vide quid agas: Non hominis, Sed Dei Opt. Max.

Max.miniſter es,eiuſdẽ ſacramento authoratus es:& agamus,ne quis populari-
um nos accuſet.Quodcunq; iudicabis facturuſuẽ es,in te redundabit.Ita tecum
agetur,quemadmodũ cũ alio egeris. Nõ eſt enĩ apud dominum Deum noſtrũ
iniquitas,aut cupido, acceptioue perſonarũ. Rex Deus omnibus idẽ,qui nos ad
rerum humanarũ faſtigium prouexit,ut inopes,plebemq; ſuã ab iniuria poten-
tiorum,ſeruituteq; diuitum defendamus,& adleramus.Non ut populi labore,
atq; ſudore partis abutamur, ditemurq;. Cardo, & ſum̃a religionis Chriſtianæ
in amandis,promerendis egenis cõſiſtit.Hij cælos poſsidẽt, ab ipſis locupletes,
& potentiſsimos quoſq; mercari oportet. Exiguo concedit̃ miſericordia, potẽ-
tes potenter tormenta patient̃. Honoratiſsimus,atq; maximus titulus,quẽ De⁹

Dei titulus maximus.

peculiariter ſibi uẽdicat,uſurpat,pauperũ propugnator,pupillorũ tutor, uidua-
rũ curator.Huic adminiſtrati imperij ſui reddemus rationẽ. Poſthęc Grimoldo
Duci Beneuentano graue tributũ deprecanti,inopiam,& mediocritatẽ rei fami-

Grimoldus dux beneuẽtanus.

liaris excuſanti,annuũ uectigal diminutum.Antea uicena quina millia nummũ,
quos ſolidos uocabãt, fiſco reddebat,iuſſus eſt ſeptena duntaxat millia quotan-
nis pendere. Bernardus quoq; in Italiã reuertit, iuſſu Auguſti, qui eodẽ tempo-
re Saxonibus patrias leges,ius teſtandi,quæ pater ademerat,reſtituit. Hæc qui-
dam maligne,alij benigne interpretabantur. Vt nemo omniũ eſt,ne Deus qui-
dẽ Opt.Max.cuius cuncta facta inculpata ſint apud uniuerſos: hij clementiæ, illi
imperitiæ tribuebant. Eadem tempeſtate Reginofridus, & Heraldus reges Da-
norũ à filijs Gotofridi,qui uires recuperarant,armis inuaduntur,ad fortunamq;
prælij irritantur.Nec illi certamen detrectant: ſed uictoria penes Gotofridi libe-
ros fuit.Reginofridus bello occidit,uitam ſimul cũ regno amiſit. Heraldus fra-

Reginofridus occiditur.

tre amiſſo,rebus ſuis diffidens, ad Imperatorem aufugit,ſe illi in fidẽ committit,
opemq; ab eo poſtulat. Cęſar Bernardum ex Italia ad ſe reuocat:filios reges no-
minat. Lotharium filiũ regem Boiorum nuncupat:Boiorum illi regnũ (quod

Lotharius rex Boiorum

à Lyco ad Sauum amnem protendebatur,hinc Boiemiæ, Venedis,Francię an-
tiquæ: illinc Italiæ conterminũ erat) committit: in Boiariam eundẽ migrare iu-
bet. Boiariæ Orientalis limitibus Helmouuinum, Albegeronem, Babonẽ, &

Regni Boiorum magnates.

Geroldum præficit. Pipinum alterum filium in Aquitaniã dimittit, Ludouico
adhuc puero ſecum retento. Heraldum regẽ Nordomannorum in Saxoniã de-

Helmuuein. Albeger. Babo. Gerold. Vua'dreich.

ducit. Ibi Badobrunnæ ſubſtitit:huc q; conuentum totius Imperij indixit. Ad-
fuere legati Orientalium Sclauorum primores. Cæterum Heraldũ per Vualdri-
cum legatum ſuum, & Saxones, Venedoſq; reducere in Cimbricã peninſulam
fruſtra conatur. Nam filij Godofridi ualidiſsimis præſidijs claſſe inſuper ducẽ-
tarum nauium comparata,regnum mari,terraq; tenebant. Noſtri nulla re me-
morabili geſta,ad Imperatorem in Saxoniam reuertuntur.Rumor tum erat,ſi-
ne certo authore,Romanos proceres in Leonem Pontificẽ conſpiraſſe: hunc q;
authores coniurationis contrucidaſſe. Ægre ferebat Imperator id in urbe ſua
abſq; ſuo iuſſu fieri.Idcirco compoſitis Venedis, Cimbricisq; reb⁹,Heraldo Sa-
xonibus commendato, in Saxoniamq; dimiſſo, ſoluto concilio Francofordiã
proficiſcitur. Inde Bernardum nepotẽ Regem Italiæ domum remittit:Romam
eundem ad inquirendum,& cognoſcendum,quę temere audierat, proficiſci iu-
bet. Bernardus ubi Romam uenit, ægritudine impeditur. Verum Geroldum
præfectum ſuum; item Ioannem Epiſcopum, Theodorum à cõmentarijs, Ser-

gio duce, legatos Pontificis Romani ad ſatisfaciendum Auguſto in Germani=
am ire imperat. Interim Leo Pontifex morbo corripitur. Atrox oritur tumultus
Romæ: Imperator, ne quid Reſpublica detrimenti caperet, Romam ut urbis ſuę
turbas ſedaret, profecturus, comperit negocium à Bernardo Rege, miſsis eò cū
Vuinogiſo præſide Spoletano copijs, eſſe compoſitum: quamobrem ex Ger=
mania excedundum ſibi haud quaquam exiſtimauit. Porrò Lotharius Rex Bo=
iorum, quorum regnū à Lyco flumine ad Sauum amnem protendebatur; atq;
hinc Francis, Turogis, Venedorum nationibus Sorabis, Boiemis, Morauis: il=
linc Italiæ continuabatur, in Orientali Boiariæ limite, ſicut parens mandarat,
Albogeronem, Helmouuinū, Babonem, Geroldum quatuor limitum præfe=
ctos ex Boiorū nobili proſapia oriundos inſtituit. Hos tutari terminos contra
Bulgares iubet. Ipſe in ſuperiore Boiaria in Pago Lycatiorū, Thierhauptū con=
tuberniū Diuo Benedicto: itē alia duo, Diuo Aurelio Auguſtino collegia inſti=
tuit. Vnum apud Damaſiā, & propter lacum Ambronē, iuſſu, & mandato Lo=
tharij Regis Boiorum Myſtis Auguſtinianis cōſtruitur: Architecto Rathardo
ſacerdote, ex nobiliſsimis Boiariæ proceribus procreato: cuius frater Hanto Pō=
tifex Auguſtæ Rhetiarum templum inaugurauit. Alterum eiuſdē regis manda=
do Hitto Pontifex Fruxinenſis condidit, nempe ædiculā Diui Stephani, in mō=
te, qui proximus Fruxino imminet, Aurelianis conſecraneis tradidit: ſex in colle=
gium ſacrificos coöptauit, ſeptimum Magiſtrū, qui cæteris præeſſet conſtituit.
Poſt ducentos annos imperante D. Henrico ſecundo Romanorū principe, du=
ce Boiorum tertio, idem templū traditur cęremonijs Benedictinis. Sacerdotes
in ædem D. Viti ad radicē eiuſdem montis migrant, ubi adhuc habitant. Saxo=
nes, Franconeſq; in Sorabes, Sclauos, qui ab impoſito iugo reſilire conabantur,
exercitū ducunt: unoq; caſtello duntaxat expugnato, gentē ad obſequium redi=
gunt. Vaſcones quoq;, qui trans Garumnam circa Pyreneos montes conſidēt,
& ob Siguuinum ducatu ab Imperatore motum rebellarant, domiti ſunt. Tū
Romæ Leo Pontifex Vrbis defunctus eſt. Stephanus quartus ei ſufficitur. Is
continuo ad Imperatorē, ut author fieret, legatos miſit: ſeq; ad eum uenturum,
aperuit. Cæſar Rhemorū urbem petit, ibi Epiſcopum Romanū, miſsis ante ob=
uiā, qui eundem deducerent, honorifice, et reuerenter excepit: ſacriſq; ueteri mo=
re perpetratis, conſecratus eſt, anno Chriſtianæ ſalutis DCCCXVI, Menſe
Octobri. Hiſce confectis, Stephanus Romam, Pius Compendium ſe confert:
conſumptis hic uiginti diebus, ad Aquas Graneas in hyberna pergit: auditq; ex=
terarum gentiū oratores, qui pacem, & fœdus petebant. Abdirachman filium
Abulazi regis Saraceni Hiſpaniæ, Nicephorum à Leonte Orientali Imperato=
re ob Dalmatiā diuidendā miſſum: certamen erat de finibus utriuſq; regni. Ca=
dolach limitis Dalmatici Dux, Albigarius nepos Vnrochi, cum quibuſdā Italis
Sclauiſq; Dalmatiæ finitimis, illuc in rem præſentem ire iubentur, iureq; potius,
quam armis diſceptare. Reges quoq; Cimbrorū, filij Godofridi ob crebras He=
raldi incurſationes, legatos de pace ad Imperatorem mittunt: dolo tamen, qui
ubi patuit Heraldo, auxiliū contra eos decretum eſt. Inter hæc Stephanus quar=
tus primarius Vrbis Romæ ſacerdos moritur. Paſchalis primus ſuccedit. Qui
miſsis legatis ad Pium cum munere, & epiſtola, ſe confirmari petit. Nam Pon=
tificem Maximum ante populus Romanus creabat, Auguſtus author fiebat il=
lum

Margin notes:

Vuinogiſus, qui & Vuinigiſus.

Bulgares qui & ab alijs Vulgares dicuntur.

Thierhaupten.

Dieſſen.

Hanto ab alijs Hauto Epiſcopus Auguſtanus, Comes de Andechs.

Vueybenſtophen.

Collegiū D. Viti apud Friſingam.

Hæc ex libello de rebus geſtis ſub Ludouico, incerti autoris.

Leo Pont. Max. moritur.

Stephanus 4. Pont. Max.

Ludouicus coronatur.

Abdirachmā, qui ab alijs Abdiromanus.

Cadolach qui & Cadalo.

Albigarius.

Stephanus S. P. moritur.

Paſchalis 1. ſuccedit.

lij nunc flamines, lege á ſe lata, cæteris excluſis, ſufficiunt. Adeluinus quoq; Reginoburgenſis Epiſcopus tum obijt, & Bathuricus ab Imperatore ſufficitur.

Adeluinus Epiſcopus moritur.

Subſequẽti anno dñ̃ Pius ad Aquas Graneas tertio die ante Paſchalia è templo redit, porticus lignea corruit, Imperatorẽ, & uiginti homines ruina operuit. Auguſti auris dextra uulnerata, femur dextrum iuxta genitalia trabe colliſum: pars ſiniſtra imi pectoris capulo gladij adflicta: ſed cura Medicorũ intra uiceſimum diem curatus eſt Pius. Qui inde Neomagum profectús, uenationi operam dedit. Poſt ad Aquas Graneas reuerſus, conuentum primorum regni, more Francorum agit. Interfuere filij eius, Pipinus Rex Aquitaniæ, Lotharius Rex Boiorum.

Pipinus. Lotharius.

De ſacerdotum ibi luxu Imperator leges tulit, quibus Pontificibus, Monachorum patribus, uniuerſis deniq; ſacerdotibus, ueſtimenti precioſi, ſerici, gemmarũ, auri, argenti etiam in balteis, cultris, uaginis, phaleris, calcaribus, & huiuſmodi uſus interdicitur. Dicere ſolebat Pius portentum, abominabileq; inferum ludibrium, aris addictum, deuotumq; ſacris, qui paupertatem Chriſti amplecti, crucem eius portare deberet, ad gloriam, luxumq; prophanorum aſpirare. Sed Epiſcopi, præcipuè Galliarum, iniquiſsimo hæc acceperunt animo. Eodem concilio Ludouicus eum quoq; diem, quo Deipara Virgo terris relictis, in ſenatum cælitum adlecta eſt, faſtis addidit, celebrariq; præcipit.

Feſtũ Aſſumptionis Mariæ inſtituitur.

Conuentu ſoluto, poſtea in prætorio apud Ingelhaim, prope Moguntiacum, Græcanici Cæſaris legatos audit, abſoluitq;. Inter hæc Abroditæ Venedorum natio trans Albim, ueteres Francorum ſocij ab Imperarore ad reges Cimbrorum, filios Godofridi deficiunt: Saxoniamq; uaſtant. Poſt mortem Thraſiconis reguli Abroditarum, Sclaomir ducatu eius gentis donatus eſt à Carolo: Ceadrago filio Thraſiconis adhuc impubere, immaturoq; rebus. Is ubi adoleuit, à Pio partem paterni regni impetrauit. Sclaomir iuſſus cum eo diuidere regionem, nimis impatienter tulit: iurauit ſe nunquam in Imperatorum conſpectum, aut aulam poſthac peruenturum. Nec hoc contentus, fœdus atq; ſocietatem cum regibus Danorum init: exercitum terreſtrem, naualemq; accipit.

Thraſico. Sclaomir. Ceadragus.

Claſsis igitur Nordomanna per Albim ad Eſſesfeld uſq; nauigat, Sturiæ flumini conterminа loca depopulatur. Gluomus dux Nordmannici limitis pedites cum Abroditis ducens, ad ſuperius caſtellum terreſtri itinere proceſſit. Verum cum noſtri fortiter ſe defenderent, & copiæ miſſæ ab Imperatore, præfectique limitis Saxoniæ (quibus mandatum erat ut terminos ſibi commiſſos tuerentur) ad auxilium obſeſsis prouolarent, hoſtes domum retro diſceſſere.

Eſſesfeld caſtellum. Gluomus habent alij, qui ab Auentino Gelomus dicitur.

In Italia Bernardus nepos Imperatoris ex fratre, quorundam prauorum conſultorum conſilijs obſequens, omnes aditus in Italiam patruo prædudit. Vniuerſas urbes in ſua uerba iurare cogit. Authores huius conſpirationis, Epiſcopi erant Anshelmus Mediolanenſis, Vuolfoldus Cremonenſis, Theodolphus Aurelianenſis, Proceres uero aulæ Egideus amicorum Regis primus, Reginhartus cubiculi præfectus, Reginharius Maginharij filius, cuius auus Hartradus olim in Germaniæ Francia cum multis ex ea regione nobilibus aduerſus Magnum conſpirarat. Cæltæ & Itali Bernardo: Belgæ & Germani Auguſto fauebant. Ad hos motus comprimendos Imperator ex omni Germania, Galliaque compararo quam celerrime exercitu, in Italiam contendit. Bernardus à ſuis deſertus,

Ex eodem libello incerti authoris. Anshelmus. Vuolfoldus. Theodolphus. Egydeus. Reginhartus. Reginharius.

rebus ſuis diffidens, armis abiectis, apud Cabillonem Heduorum urbem Burgundię, patruo ſe dedit. Quem cæteri ſecuti, non ſolum ſe tradunt, ſed ultro etiã non admoti queſtionibus, omnem technam huius rebellionis detegũt. Auguſtus omnibus aduerſarijs in ſuam poteſtatem redactis, in annum ſequentẽ, qui fuit reſtituti orbis octingenteſimus, duodeuiceſimus, ad Aquas Graneas, cũ ibi hyemaſſet, in Maium Menſem conuentum Imperij indicit. Vbi procerũ ſentẽtia iuxta leges Romanas, Salicamq;, Rex cũ ſocijs omnibus, & conſcijs adfectatæ Tyrannidis, læſæ Maieſtatis reus peragitur, capitaliq; ſupplicio cõdemnatur.

Bernardus ob cæcatus Monaſterio includitur.

Verum Imperator nepotẽ uita donatum, luminibus duntaxat priuari, Monaſterio concludi iubet: bona publicata, confiſcataq; ſunt. Epiſcopi decreto tribu ſacerdotum moti ſunt, in Cœnobiaq; relegati. Bernardus in paucis póſt diebus ex uulnere, ſiue quod ueriſimilius eſt, ignominiæ dolore, atq; mæſtitia interijt. Reliquit filium Pipinum, qui tres liberos procreauit, Bernardum, Pipinũ, Heribertum.

Mormanus.

Eodem anno Mormanus Britonum præfectus regem ſe adpellat, totã Britanniam citeriorem occupat. Imperator cum omnibus copijs Britanniã petit, in Venedorum urbẽ concilium primorum conuocat: aduerſariorum munimẽta expugnat:

Mormanus interficitur.

Mormanum Tyrannũ pręlio interficit. Quo cęſo, tota Britannia, ne uno quidẽ refragante, ad Imperatorẽ redit: obſides dat, obedienter imperata facit.

Andegauos Ludouicus reuertit.

Cæſar ſubactis Britannis, dimiſiſq; copijs, in Andium urbẽ reuertitur ad uxorem Irmingardim filiã Ingerami, quam ibi ægrotantem reliquerat. Ipſa altero die, quàm Pius aduenerat, mortẽ obijt, quinto Nonas Octobris. Reliquit tres filios reges, Lotharium, Pipinum, Ludouicũ. Imperator Rhotomago, Ambionis, Cameraco. Hariſtallio in hyberna ad Aquas Graneas maturat.

Sigo dux Beneuentanus.

Ibi Beneuentanum Ducatum, mortuo Grimoldo Sigoni cõmittit. Sclaomir regulum Abroditarum captum à præfectis limitis Saxonici, atq; ſibi exhibitũ à popularibus, ob perfidiã grauiter accuſat, in exiliũ deportat. Itidem Lupum Vaſconum procuratorẽ, quod pacẽ interturbaſſet, cũ Berengario Toloſæ, ac Vuarino Aruerni præſide pugnaſſet: eo certamine Garſandũ amiſiſſet, in exilium agit.

Garſandus qui ab alijs Garubandus dicitur.

Poſt Natalẽ Chriſti deinde conuentum ad Aquas Graneas cogit: Pontifices, Monachos, ſacerdotes, uitã Chriſti, authoris noſtri, legatorum eius ęmulari, ſpretis negocijs prophanis; literis operã dare, ſacræ Philoſophiæ ſtudere, pueros docere, libros omniũ profeſsionũ ſcribere iuſsit, ſciuit: ne ſacratas quidẽ fęminas ab hoc labore liberauit. Extant paſsim in Bibliothecis cuiuſuis generis libri, in mẽbranis, q̃s uirgines ſanctæ ſcripſerunt. Monachos Monachas ad unum ueſtitũ ritumq; uiuendi Pius redigit: legibus quædã capita addidit.

Feſtum omnium ſanctorũ.

Feſtum omniũ Cælitũ diem in Calendas Nouẽbris tranſtulit. Hiſce confectis, Iudithã filiã Vuelphonis Dynaſtę Sueuorũ: ſororẽ Conradi, & Rudolphi, q̃rũ poſteritas potita eſt Boiaria, quẽadmodũ in ſexto narrabo libro, matrimonio ſibi iunxit.

Iuditha filia Vuelphonis Sueuorũ Ducis.

Interea dũ hæc fiũt, Lindeuuitꝰ Sclauus ob negata, ut pręſe ferebat, ſtipendia, rebellat, magnũ incẽdiũ in Orientali Boiaria excitat: tractis in ſuas partes Bulgaribꝰ, Carnis, & quibꝰdã Carionibꝰ. Pañoniã inferiorẽ occupat, eã igne, ferro uaſtat.

Lindeuuitus.

Ingẽs exercitꝰ abs Pio aduerſus eundẽ mittit. Mandatũ Bornæ Duci Dalmatię, Cadalocho pręfecto Foro Iulij, Baldricho, et cęteris Boij limitis ꝓcuratoribꝰ ut darẽt operã, ne q̃d maleficij hoſtis nobis inferret.

Borna. Cadalochus. Baldrichus.

Hij copias Lindeuuiti in ripa Draui flũinis cõtra Charinos miſsas, adſecuti, cędũt, fundũt, delẽt, ex regiõibꝰ noſtris hoſtes ꝓpellunt.

ſunt. Cũ ipſo Lindeuuito Borna dux Dalmatiæ Dragomoſus ſocer Lindeuuiti, ſed fidem genero præferens, propter Colapium amnem confligũt: ſed uicti fuga ſibi conſulunt. Lindeuuitus uictricia ſigna in Dalmatiam transfert, cuncta depopulatur, & cæde incendijsq́ complet. Borna cum impar uiribus eſſet, nec aperto Marte cum hoſte congredi auderet, in caſtellis, & locis munitis ſe continet: ex inſidijs pugnans, oportuneq́ erumpens, uires hoſtium paulatim carpſit. Tria millia tandem uno prælio, interfecit: trecentos equos cepit: impedimenta diripit, præda magna potitus eſt: Dalmatia deniq́ hoſtem excedere coegit. Hoc bello ſcriptus eſt codex, qui ex membranis compactus, monſtratur in Monachorum Monaſterio, quod à patria mea decẽ millia paſſuum Occidentẽ uerſus hyemalem, in ripa Ilmi conditum extat. Sunt in illo libro deſcriptæ uitæ Diuorum, à Paſchaſio è Græca lingua in Romanam translatæ: Item Hilarion Diui Hieronymi, adeò antiquis literis, ut mihi repuerascendum, & ad prima elementa redeundum fuerit. Hæc ad uerbum in calce leguntur. Hic liber fuit inchoatus in Hunia in exercitu, Anno Domini DCCCXVIIII. IIII. N. IVN. & perfinitus apud ſanctũ Florianum, pridie Idus Sepetembris, in hebdomada quintadecima. Dum hæc in Orienre geruntur, in Occiduo ſole Pipinus filius Cæſaris Vaſconas, ſublatis ſeditionis authoribus, ui & armis in officio continuit. Heraldus Rex Danorum ab Imperatorijs copijs in Septentrionale Germaniæ reductus, à Godofridi filijs conſors imperij recipitur. Cæſar reſoluto conuentu, quem apud Ingelhaim Iulio Menſe egerat, primo Cruciniacum, inde Bingium petit: ibi naues conſcendit, Rheno ſecunda aqua ad Confluentes Moſellę nauigat: ubi in Arduenna ſylua, more ſolenni, uenationi indulget. Poſtea in hyberna ad Aquas Graneas concedit: quo in Ianuario frequentes proceres, ciues, ſacerdotes coire iubet. Adfuit & Borna Dalmaticus præſes: huius conſilio Lindeuuitus hoſtis iudicatus, atq́ proſcriptus: eidem bellum indicitur: Decretumq́ fit, tribus exercitibus perfidum hominem compeſcendum, atq́ eradicandum eſſe. Pręterea Bero præfectus limitis Hiſtriæ accuſatus, quòd cum hoſtibus ſentiret, capitis ſupplicio condemnatus eſt. At clementia principis ſeruatus, in exilium agitur. Tres ſub idẽ tempus iuſſu Pij exercitus congregati, diuerſis itineribus contra Lindeuuitum Sclauum procedunt. Inter Sauũ, Drauumq́ coniungere uires iuſſi. Primus ex Italia per Alpes Noricas magna difficultate, renitentibus hoſtibus, ſero ad definitum locum peruenit. Alter quoq́ Franconũ, & Saxonum per Danubij ripam, ad Drauũ amnem peruenit: in tranſeundo flumine, & profluuio uentris grauiter adflictus eſt. Boij uero ſecundiore uſi fortuna, per Charionũ regionem ter hoſtibus uictis, Drauo amne ſuperato, in Pañoniã penetrarunt: ibi cũ ſuperiores exercitus operiunt, qui cũ ſerius ueniſſent, coëunt, uires coniungunt, ferro, igne quicquid hoſtium fuit, deuaſtant. Nullo detrimento accepto, Lindeuuito nuſquam adparente (qui in quodam munitiſsimo caſtello, in arduo monte ſito, ſeſe abdiderat) domos abeunt. Carni qui circum fontes Saui ſedes habent, & Charionum pars, qui ad Lindeuuitum defecerant, à noſtris recepti ſunt. Abulazaro quoq́ regi Hiſpaniæ Saraceno bellum indictum. Octo naues mercatorum à Sardinia in Italiam nauigantium à latronibus, mare infeſtantibus, interceptæ. Pyratæ Nordomanni tredecim nauibus Flandrenſem oram inuadunt, ſed à limitaneis ducibus fortiter repulſi ſunt:

Colapius flu.

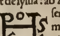
Mũnchſmũnſter.

Bero.

Abulazarus rex Saracenus.

paucæ

paucæ cæſæ, incenſæ, non magnus pecorum numerus abactus incuria, & negligentia præſidentium. Inde ad hoſtia Sequanæ delati latrones, ſimilia tentantes eadem à milite litora cuſtodiente perpetiuntur. Tandem in Aquitaniam appellunt, potiunturꝗ uico, cuius præda ditati ad naues diſcedunt. Hoc anno iuges pluuiæ corrupere fruges, prohibuereꝗ eas matureſcere: ipſæ in aruis computruere. *Elluuies aquarum ingens.* Elluuies aquarum in autumno ſementem fieri inhibuit. Atrox peſtilentia hominū, boumꝗ ſubſequitur. Imperator Februario ad Aquas Graneas rurſus conuentum principum cogit, de belli gerundi in Hiſpania, & Orientali Boiaria ratione conſultat. Placuit triplici exercitu uaſtari hoſtes. Mandatum limitum præfectis, ulciſci ferro, flamma, perfidiam rebellantium. Interim Menſe Maio frequentes proceres Neomagi conueniunt. *Arno Archiepiſcopus obijt.* Arno Archiflamen Boiorum tum obijt. *Adelramus Archiepiſcopus Salisburgenſis eligitur Año. 821.* Adelramus à Pio Nonis Iunij in eodem oppido eius ſacerdotio donatur. Is mortuo Theoderico ſacrifico (quem Arno conſtituerat) Otonem Venedis, Illyricum, Noricum, Pannonias, Liburniam incolentibus Pontificem ſacrificulum creat, quem Archiepiſcopum illi, nos Suffraganeum uocam'. Cæſar ſoluto conuentu Treuerorum Auguſtam, deinde Mediomatricum urbem petit. In Vogeſi ſaltu more gentis, uenatur. *Borna moritur.* Inter hæc Borna Dalmatiæ legatus uita defungitur. *Lada Sclauus. Forte Lindeuito.* Nepoti eius Ladæ Venedo genere, Ducatus ab Imperatore committitur. *Fortunatus Patriarcha.* Fortunatus Patriarcha Gradenſis amiciſsimus Ludouico, ob hoc ab Auguſto accerſitus, Conſtantinopolim aufugit. *Diethenhofen, quæ & Theodonis Villa.* Medio Octobri celebris tertio principum conuentus fit in Diethenhofen. *Vtinam noſtro etiam tēpore fieret.* Solenne fuit quondā noſtris regibus, & Imperatoribus, quotannis concilia cogere, præcipuè Maio Menſe. Vbi à ſingulis exactum iuſiurandum, futuros in poteſtate principis. *Theodorus & florus legati.* Apparuere tum cum ampliſsimis muneribus Theodorus, & Florus legati Romani Epiſcopi. Pius ſocios Bernardi ab exilio reuocat, ipſis prædia reddit. *Adelhardus. Corbeiæ Monaſterium.* Adelhardum præſulem, eius fratres Valonem, Bernardū cognatos, & propinquos ſuos, quos in Corbeienſe Monaſterium deportarat, reſtituit. Publico piaculo ſæuitiam, quam in nepotem, eiuſꝗ factionem, & ſectam perpetrarat, luit. Cum fratribus, quos inuitos ſacris initiarat, in gratiam redit. *Lotharius fit Cæſar.* Lotharium filium Cæſarem adpellat, conſortem Imperij legit: eidem Irmingardim Hugonis filiam deſpondit. Inde ad Aquas Graneas cum filio, & nuru remigrat: ubi nuptias maximo apparatu conficit, Anno Chriſtianæ æræ octingenteſimo uiceſimo primo: uti hoc Bathauenſis templi diploma ſignificat, cuius initiū. IN NOMINE domini Dei, & ſaluatoris noſtri IESV CHRISTI HLudouicus, & HLotarius, diuina ordinante prouidentia, Imperatores Auguſti (inquit ille) dilecti filij noſtri H Ludouici Regis Boiariorum, & Geroldi Comitis, dedimus Monaſterio noſtro Chremiſa in Pago Troungeu, ubi Sigehardus Abbas dono territorium in Pago Gruntzuuiti, iuxta montem Summerberch, ab Oriente à Summerberch uſꝗ Dreiſma, ab Hohogepleiching, inde ſurſum uſꝗ territorium Epiſcopi Bathauenſis. Inde ad Auſtrum uſꝗ Heribrunum: in Occidente uſꝗ ubi Flinſpach exit de ſylua: ab Aquilone ut ſylua pergit ad dictum locum &c. Signū

HLudouici ſereniſsimi Imperatoris. Signū H Lotarij
glorioſiſsimi Imperatoris. Durandus Diaconus ad
uicem Fridagiſi recognoui. Anno Chriſto propicio
XV. Imperij Domini H Ludouici ſereniſsimi Imp. & H Lotarij VI. Actum
Aquiſgrani palatio regio.

Eodem

Eodem anno Lotarius in Vrbe Vangionum, Ludouicus Aquis hyemauit. Ceadragum rumor fuit pacem feciſſe cum regibus Danorum. Quo circa inimicus eius Sclaomir ab exilio reuocatur, Abroditis præficitur. Qui cum in Saxoniã ueniſſet, morbo correptus, luſtralibus aquis expiatus, decedit. Sequens annus, qui eſt Chriſti DCCC. XXII. prodigijs portentiſq; nobilitatus eſt. Apud Turogos ceſpes ſeſquipedalis ſubito in aëra ſublatus, ab eo loco, ſpacio pedum quinq; & uiginti integer reperitur. In confinio Saxoniæ, & Miſniæ terra intumuit in modum aggeris, ſurrexitq; iuxta lacũ Arnſeum, quaſi uallum tribus millibus paſſuum in longitudinem. Hyems ſolito longior fuit: Altiſsima Galliæ, & Germaniæ flumina Danubius, Rhenus, Albis, Sequana gelu conſtitere acutiſsimo per glaciẽ, quaſi in continenti treecenis amplius diebus, plauſtra ultro citroq; & uehicula commearunt. Proximo anno Ludouicus Francofordiæ conuentus agit, æſtiuatq;. Ab eodem Rabanus Franco, eiuſdem tempeſtatis Poëta, Theologus, nulli ſecundus, Fuldenſi Monaſterio præficitur. Scripſit is inter plæraq; alia ad Ludouicum Auguſtũ de cœleſti immortalis Imperatoris nota, carmen inſigne: æmulatus Porphyrionem, qui ad Conſtantinum Maximum idem factitauit, cuius D. Hieronymus non ſine laude mentionem facit. Eum noſtro æuo Ioannes Stabius Cæſareus Hiſtoriographus præceptor meus, in Auſtria inuenit, & Viennæ mihi oſtendit. Literæ carminum ſingulæ ita compoſitæ ſunt, ſeparatim, ut calces, media capita, uerſum, ſurſum deorſum, in orbem quoq; lecta quoquo uerſum, metra referant. Idem Rabanus commentaria, quæ in librum Iudithæ ſcripſit, Iudithæ Auguſtæ dedicauit. Sub idem tempus Boij cum ingenti exercitu ad tutandum Orientalem limitem, Drauum amnem aduerſus Liudeuuitum Sclauum trãjciunt. Is impar uiribus in Dalmatiam aufugit, ibi á Litomuſalo, auunculo Bornæ legati Dalmatarum interficitur. Pius in matrimonium dat filio ſuo Pipino filiam Theodoberti Dynaſtæ Matriecnſis. Eundem confectis nuptijs in Aquitaniam redire, Lotharium ad ius reddendum in Italiam proficiſci iubet: ipſe ad Francofordiam ad conuentum agendũ in hyberna concedit. Interfuere cum muneribus omnium Orientalium Venedorum oratores, Abroditæ, Sorabes, Vilizi, Boiemi, Bolij, Moraui, Gepidæ, qui & Prędenecenti, Daciam aduerſi Mæſijs incolentes, interfluẽte Danubioq; contermini: & Auari, qui in Pannonia inferiore ſedes, inter Boios, Venedoſq; receperant. Sacramenta in eodẽ concilio renouantur: leges parendi de integro feruntur. Adparuere & Heroldi, Regumq; Nordomanniæ, Aquilonaris Germaniæ legati. Hocq; año crebro, inſolitaq; terruere mentes mortaliũ. Apud Aquas Graneas Palatinæ ædes contremuerunt. In Tullenſi Leucorũ, ſiue Lothareorũ agro, puella nacta duodecim annos, integros decem menſes omni cibo potuq; abſtinuit. In Friſazio Pago Saxoniæ tres & uiginti uici fulmine adflati conflagrarunt. Fulgura tranquillo aëre, ſerenoq; delapſa, præter ſolitũ, domus de cælo tactæ: homines, ac pecora extincta ſunt: lapidibus grandinauit. Circa ſolſtitium æſtiuale in Burgundia cruſta glaciei, longitudine pedum quindecim, latitudine ſeptem, altitudine binum de cælo ruit. Secuta eſt dira lues. In Maio more Francorum ſolenni, Francofordiæ concilium procerum totius regni cogitur. Ibi Meligaſtus, & Celeadragus reges, filij Liubi, de regno diuidendo iure diſceptant. Eorum pater prælio ab Abroditis interfectus erat. Vilizi Meligaſtum maiorem

Ceadragus Abroditarum princeps.

Sclaomir.

Prodigium in Turingia, quod plenius deſcribitur in libello incerti autoris de geſtis Ludouici pij.

Arnſeus lacus.

Rabanus Abbas Fuldenſis fit anno 822. poſtea Epiſcopus Mogontinus factus.

Ioannes Stabius hiſtoriographus.

Bellum Liudeuuiticum.

Litomuſalus.

Thietbertus Comes Matricenſis.

Meligaſtus et Celeadragus Vuilſorũ ſiue Vilizorum reges.

Vilizi qui et Vuilſi.

natu

natu regem adpellarunt: ſed cum is aduerſus morem gentis, uoluntatem popularium regnum admini ſtraret, eundem gubernaculis ſubmouent, fratrem eius minorem rebus imponunt. Ambo reges ad Imperatorem uenere, qui ibi eos audiuit: minoriq; natu regnum à popularibus delatum, quod animos nationis promiores ad eum eſſe comperit, confirmat. Cæterum ambos fratres in fidem acceptos, domum dimittit.

Ceadragus Abroditarum princeps.

Ceadragus Abroditarum regulus ad hoc concilium non uenit. Miſsi ad eum legati ſunt, ipſe ſe hyeme uenturum pollicetur.

Lotharius Romæ conſecratur.

Lotarius rebus in Italia expeditis, Romam proficiſcitur, paſchalibusq; à Romano Epiſcopo conſecratur, à Senatu, populoq; Romano Auguſtus adpellatur. Inde Ticinum pergit, Iunio ad parentem uenit.

Drogo.

Qui Drogonem fratrem ſuum Mediomatricibus deſignat Epiſcopum.

Theodorus. Leo.

Sub idem tempus renunciatum eſt Imperatoribus noſtris, Theodorum, atq; Leonem generum eius Romanos, quod principibus noſtris fidem ſeruarent, Pontificum ambitui intercederent, concilio & iuſſu Paſchalis Epiſcopi Romani interfectos eſſe.

Adalungus Abbas. Sanctus Vedaſtus. Hunfridus.

Idcirco Pius Adalungum antiſtitem Monachorum Diui Vedaſti, Hunfridum præfectum Rhetiæ Curienſis Romam proficiſci imperat. Inter hæc Paſchalis Pont. Max. Per Ioannem Epiſcopum, & Benedictum Diaconum, ſeſe de hoc crimine apud Imperatorem in Germania purgat. Ipſe Romæ coram ſuperioribus legatis iurat, ſe non ſolum non iuſsiſſe, ſed penitus ignarum quoq; huius cædis eſſe: & miſsis rurſus alijs in Germaniam legatis, ſatisfecit Imperatorib. Qui per Vangionum agrum compendium Galliæ (quo ad Kal. Nouembris Comitia indixerant) ſeſe conferunt. Huc Ceadragus uenit tandem, licet eius aduentus ſuſpectus eſſet, quod antea ad Auguſtum accedere contempſiſſet: nec ſuæ cunctationis ſatis cauſæ adferre poſſet: ob merita tamen parentum, remiſſus eſt ad auitum regnum.

Heroldus qui ab alijs Herioldus dicitur.

Præſto fuit & Heroldus Rex Danorum, auxilium aduerſus Gosdofridi filios poſtulauit.

Theotharius. Rotmundus. Ebbo Epiſcopus.

Ideo ut pax inter reges Nordomannos componeretur, miſsi ſunt in Daniam Theotharius & Rotmundus præfecti: Ebbo Epiſcopus Rhemorum, qui complures Cimbrorum Philoſophiam Chriſtianam recipere perſuaſit, aquaq; ſacra luſtrauit.

Ormortag Bulgarorum Rex. Bulgari qui & Vulgares.

Ormortag etiam Bulgarorum Rex legatos ad Auguſtos miſit. Hi fœdus à nobis, & ut certi termini inter ſe Boios conſtituerentur, petebant. Ludouicus admiratus inſolitam legationē (Nam Bulgari ad Orientale Imperium ſpectabant)

Michelinus Boius.

Michelinum Boiariæ Dynaſtam in Bulgariam legat, perſcrutatum quidnam ſibi Rex Bulgarorum huiuſmodi inconſueta legatione uelit: Bulgaros exploratum regiones ueniſſe muſsitabatur.

Paſchalis Pō. Max. moritur.

Dum hæc fiunt, Paſchalis Romæ moritur. Duo à diſcordi populo Pontifices deliguntur.

Eugenius Pont. Max fit.

Nobilitatis tamen pars uicit, à quibus Eugenius coöptatus conſecratur, obtinetq; ſacerdotium. Cæſares ubi de hac recertiores facti ſunt, Romam adeundam eſſe decernunt. Ideo Lotharius eò contendit: ſtatum Reipub. quem ſuperiorum Pontificum ambitio immodica, inſatiabilis auaricia, uerſutiaque improba conturbarat, componit: intercepta, direptaq; fraude à flaminibus, dominis iuſtis, antiquiſq; poſſeſſoribus reddit. Ludouicus interea diuiſis copijs, triplici exercitu Britanniam inuadit rebellem. Vnum Pipinus filius, alterum Ludouicus alter filius, ipſe tertium ductabat. Perdomitis itaq; Britannis, acceptis obſidibus, Rothomagum ad uxorem, quā ibi reliquerat, quintodecimo Calendas Decembris reuertitur.

titur. Legatos Michaelis Balbi Imperatoris Græcorum (qui Leonte Armenio Pardi filio cæſo, Orientale Imperium arripuerat) audit, pacem, & fædus ueteri more Græculi petebant: & neſcio quid ultra de ſimulachrjs colendis locuti, Romam ad Pontificem Maximum relegati ſunt. Fortunatus Patriarcha Venetiæ, nos Aquileiæ adpellamus, quem ſupra fugiſſe diximus, reuerſus, Imperatori fugam ſuam purgare connixus eſt. Poſt hæc Pius ex Gallia in Germanias ad Aquas Graneas tranſitum facit. Natalem Chriſti ibi celebrat. Bulgarorum legatos, qui in Boiaria erant, ibi, donec uocentur, detineri iuſsit. Gepidæ qui uulgo Predenecenti dicti ſunt Daciam, ut dixi, incolentes, aduerſus Bulgarorum incurſationes, latrociniaquè conqueruntur: opemquè ac præſidia poſtulant. Auguſtus utriſquè diem in Maium ad Aquas Graneas dicit. Aeblus, & Aſinarius cum ualida manu Vaſconum, in Hiſpaniam ad Pompelonem, acie infeſta progrediuntur: incolas armis in obſequio continent, inter redeundum in Pyrenei montis iugo aſtu incolarum in inſidias delati, capiuntur: copiæ eorum cæduntur. Aeblus captiuus Cordubam ducitur: Aſinarius ad proprios lares redire permiſſus eſt. At Imperator Ludouicus, poſt Paſchalia, quæ ad Aquas Graneas peregit, Neomagum uenandi cauſſa pergit. Inde medio Maio ad Aquas Graneas, quo proceres regni conuocarat, reuertitur: auditquè Bulgarorum, Gepidarumquè, inſuper & Boiorum legatos. Horum princeps erat Hitto Epiſcopus Fruxinenſis. Actum eſt de limitibus deſignandis inter Boios, atque Bulgaros. Lotharius Menſe Auguſto ex Italia ad conuentum à parente coactum redit. Gotfridi filijs regibus Danorum petentibus, pax datur. Ludouicus filius Pij à parente poſtulantibus Boijs Rex declaratur, qui anno ab orbe liberato octingenteſimo, uiceſimo quinto, cum uxore Hemma in Boiariam migrat, Reginoburgijquè habitare cœpit. Imperatores ſoluto conuentu, Neomagum ad uenandum ſe recipiunt. Deinde in hyberna ad Aquas Graneas redeunt. Ludouicus autem Rex Boiorum juſſu parentis Bertrichum præfectum prætorio per Charionum regionem deducit ad Geroldum, & Balderichum Auarici limitis duces, ut ſimul explorarent res Bulgaricas. Nam Bulgaros, qui Sauo amne à regno Boiariæ dirimebantur, tumultuari, & in armis eſſe rumor erat. Eadem tempeſtate regis Boiorum mandato Vrolphus Bathauenſis Pontifex Auares, & Hunnos in Pannonia, & Norico conſidentes, ubi nunc Auſtria, & Vngaria nominatur, in religione Chriſti inſtituit (nam illi partim Chriſtum dominum, Deumquè noſtrum, partim auita numina adhuc colebant) falſorum deorum ſuperſtitionem radicitus extirpat. Tutundum Regulum Auarorum, atque Hunnorum ſacris Chriſtianis luſtrat, & Ratofredum ipſis conſecrat Epiſcopum: Viennæq; inter eos habitare iubet. Vbi & eo tempore Romanorum Epiſcopus conſedit, à quibus Fauium uocatum reperio. Tranſgreſſus inde Vrolphus Danubium Morauos, Venedorum populum, itidem ſacra noſtra recipere perſuadet. Moemarum ducem cum popularibus, & tota gente ad cognoſcendam ueritatem cohortatur: Pontifices qui eos ſedulo doceant, Methodium Iuliomontanū, Adeluinum Nitrauenſem eſſe iubet. Hæ urbes nomina adhuc ſeruant. Et dum Sueui, & Gepidæ ea loca incolerent, Pontificum fuere domicilia. Hæc ubi ad Eugenium ſecundum Pont. Max. delata ſunt, Vrolpho Epiſcopo Bathauenſi,

Fortunatus patriarcha Aquileiæ.

Gepidæ Predenecenti dicuntur.

Aeblus.

Aſinarius.

Hitto Epiſcopus Fruxinenſis.

Ludouicus filius Pij rex Boiorum.

Bertrichus.

Geroldus.

Balderichus.

Tutundus rex.

Ratfrid.

Fauium.

Moemarus dux.

Methodius Iuliomontanus.

Adeluuein.

Archimyſtæ dignitatem, honoremq́ cum Morauia, Pannonia, Hunnia, Auaria reſtituit. Præcepit ſuperiores paſtores cum grege, & ducibus Vrolpho Archiflamini Laureacenſi, ſicut parenti non quidem corporis, ſed animorum, nuncio Dei, & à ſe miſſo obtemperare. Extat huiuſmodi diploma. Dum uero hæc ad Orientem geruntur, ab Occiduo ſole Pipinus ex Aquitania cum præfectis, & ducibus limitis Hiſpanici Calendis Februarij tranſitum facit ad Auguſtos. Conſultatum eſt, decretumq́ de ratione belligerandi aduerſus Saracenos Hiſpaniam incolentes. Pipinus in Aquitaniam redijt. Pius autẽ Maio de Aquis Graneis egreſſus, Calendis Iunij ad Ingelhaim deuenit. Ibi in celebri conuentu diuerſarum nationum oratores audit: Pontificis Romani, Dominici præſulis Paleſtini à monte oliuarum: Item Danorum, Sclauorum, Abroditarum, Sorabũ.

Heroldus qui & Heraldus Rex Daniæ, baptiſatur.
VValdreich.
Gerold.

Heroldus Rex Danus cum liberis & uxore, cum magno Cimbrorum numero Mogontiaci luſtralibus aquis expiatur, domumq́ redit per Friſiam, ubi præfectura donatur, quó ſe reciperet, ſi regno pelleretur à liberis Godofridi. VValricus, & Geroldus præfecti Orientalis limitis à Ludouico Rege Boiorum miſſi, docent Imperatorem, nihil omnino ſeſe de bello Bulgarico comperiſſe: nec Bulgares hoſtili in nos animo eſſe. Georgius tum ſacerdos Venetia oriundus Muſicæ Hydrauticum inſtrumentum, quod Organon uocant, ad Aquas Graneas conflat. Vnde Pius Saliſſam petit KL. Octobribus Francofordiam, inde ad Ingelhaim Rhenoq́, Mænoq́ nauigat.

Ceadragus.
Tunglo.

Ceadragum, Tunglonem Venedorum Regulos perfidiæ inſimulatos audit, acceptis ab eiſdem obſidibus, domum redire permittit.

Azo qui & Aizo.
Baderomanus ille ab incerto autore Abumaruan dicitur.

In Hiſpania res male à noſtris geſtæ ſunt. Azo Gothus ex aula fuga elapſus ad Saracenos in Hiſpaniam ſe contulit. Acceptis copijs à Baderomano rege Saraceno, Gerundenſium, atq́ Barcinonenſium agros uaſtat: grauiter ferro, flamma atterit. Exercitus noſter, qui aduerſus Saracenos ad Hiſpaniam citeriorem tutandam miſſus fuerat, ignauia ducum ſerius aduenit. Iam hoſtes cum ingenti præda incolumes abierant.

Heroldus alias Heriboltus dicitur.
Hocboricus.

Ad Septentrionalem Germaniæ angulum Heroldus Rex Danus à ſuis regno pellitur fraude Hochorici filij Godofridi, cuius aduentum, ut pollicitus fuerat, fruſtra diutius Pius Neomagi expectauit. Ab ora Orientis Bulgares pacem exuunt, regnũ Boiariæ inuadunt, & nauibus per Drauum flumen delati Pannoniam uaſtant, occupant, ſubigunt. Pulſis noſtris rectoribus, Bulgares duces regioni imponunt.

Eugenius P. M. moritur.
Valentinus fit Papa.
Gregorius 4.

Ad Auſtrum Romæ Eugenius Epiſcopus obijt, Valentinus à populo cooptatus, cõſecratuſq́ quadrageſimo die occubuit. Huic Romani Gregorium quartũ ſubſtituunt. Is non ante conſecratus eſt, q̃ legatus Auguſtorum Romam uenit, ut ſi dignũ, qui uicem Chriſti ſeruatoris noſtri præſidendo rebus diuinis fungeretur, populus creaſſet, author Cæſaris auſpicijs fieret. Februario frequẽtes proceres ad Aquas Graneas coeunt: legati, & præſides Hiſpanici limitis. Itidem Geroldus, VValdricus Boiorum Oriẽtalis termini duces, ducatu amoti, pecunia mulctati, ignominia notati, quòd eorũ negligẽtia, atq́ deſidia fines noſtri ab hoſtibus deuaſtati eſſent, in ordinẽ priuatũ redacti. In paucis dieb⁹ nacti ſtolidũ Pipini, & turbulentũ ingeniũ, graue incendiũ excitarũt Imperatori. Qui ſoluto cõcilio, ad Ingelhaim Iunio accedit: inde Francofordiam pergit. Ibi paucis dieb⁹ conſumptis,

Diethenhofen.

VVormatiam, deinde ad Theodonis Villam tranſitũ facit. Vnde Lotharium, & Pipinũ filios ſuos cõtra Saracenos in Hiſpaniã arma mouere imperat. Porrò

Saraceni

Saraceni aduentu noſtrorum territi, domi ſe continuere, nec quicquam maleficij Hiſpaniæ, quatenus noſtris principibus parebat, iniunxere. Pipinus in Aquitaniam, Lotharius ad parentem in Germaniam, ad Aquas Graneas, quo ſe iam ille contulerat, reuertitur. Inter hæc graue uulnus in Septentrione accepimus. Totius Saxoniæ reguli, duces, præfecti, Tetrarchæ, præſides, Dynaſtæ in confinio Cimbrorum iuſſu Prij conuenerant, ſeduloque de pace inter Heroldum, & inimicos eius reges Danorum agitabant. Heroldus impatiens iræ, paci arma temere miſcet, inconſultis noſtris Cimbrorum regnum inuadit, aliquot exuſtis uillis ad Saxonas regreditur. At filij Godofridi ſubito correptis armis, raptimque copijs contractis, tranatoque Egidora amne, noſtros in altera ripa deſidentes, nec quicquam mali ſuſpicantes, inopinatos, de improuiſo adoriuntur caſtris exuunt, in fugam uertunt, cunctiſque direptis ad ſua caſtra cum ingenti præda redeunt. E ueſtigio tamen ad Imperatorem Ludouicum legatos ire iubent, factum excuſant, culpam in Heroldum conferunt, qui bellum amicitiæ inſeruerit: ſe neceſsitate coactos, uim ui repuliſſe. Ablata poſtea reſtituunt, pacem ſupplices, & ueniam præteritorum petunt, pollicentur ſe ſatisfacturos, atque reſponſuros, quemadmodum Auguſtus imperauerit. Proſperiore ad Auſtrum, Orientemque uſi ſumus fortuna. Bonifacius Corſicæ præfectus, cum fratre Bernardo, & Tyrrheni litoris Claſsiarijs, & mare Tuſcum à pyratis purgaturus, Corſicam, Sardiniam circumuehitur. Nullo latrone inuento, in Affricam Afrorum, Vticam, & Carthaginem adpellit. Nauibuſque egreſſus cum multitudine Afrorum, Saracenorumque populantium, quinquies confligit, quinquies pari uictoria hoſtes in fugam dedit: trucidatiſque multis, ad naues incolumi exercitu, paucis admodum deſideratis, ſe recipit, domos abijt: ingentem terrorem Afris incuſsit, & ſcrupulum iniecit. Ludouicus Rex Boiotum cum copijs contra Bulgares proficiſcitur, hoſtes Pannonia, Boiaria expellit. Rathobodum ducem Orientali limiti dat cuſtodem. Brynonem, qui & Priuina quoque Morauorum regulum, qui trans Danubium in Aquilonari ripa habitabat cum filio Hezilone, ad ſe uenientem benignè ſuſcepit, eundem in religione Chriſtiana inſtituit, Traiſmæ (uicus eſt in Auſtria Epiſcopi Salisburgenſis) in templo D. Martini ſacro fonte abluit, & Rathbodo Legato ſuo commendat. Erant Brynonis urbes Nitrauia, Piſonium, quæ & Vratislaburgium, & Brynna, quæ adhuc ab eo nomen ſeruat. Adelramus Archiflamen Iuuauenſis Nitrauiæ templum dedicat. In ſequenti anno Imperator Ludouicus in Auguſtum VVormatiam conuentum indicit: Lotharium filium in Italiam abire iubet. Cum pro quorundam inſidias comperiſſet, Bernardum Hiſpanici limitis antea ducem, ſpectatæ fidei, & fortitudinis expertæ, contra uoluntatem procerum Galliæ, cubiculo præfecit. Dimiſſo poſtea conuentu ad uenandum Francofordiam, inde Nouembri ad Aquas Graneas hybernatum reuertitur. Hoc anno cum Vtolphus Pontifex Bathauenſis, Archimyſtes Laureacenſis obijſſet, Bathauenſi templo Reginerius Pontifex capitur. Is litem mouet Adelramo Archiflamini Iuuauenſi, ob regiones, quæ ultra montes Comagenos cubant. Dicebat hic Arnonem deceſſorem ſuum ibidem religionis myſteria aperuiſſe: ille, Bathauenſi, Laureacenſi pro templo ſubditas eſſe comprobabat. Rex Boiorum Reginoburgium utrunque ad ſe accerſit, Epiſcopos diſcordes ad pacem reuocat. Inter utrunque ita ſuperiorem regionem partitur. Aquilonarem,

Egidora amnis.

Bonifacius Corſicæ præfectus.

Rathobodus.

Brynoqui & Priuina. Hezilo. Traeſm.

Nitrauia. Neuters. Piſonium. Presburg.

Vtolphus archiepiſcopus. Laureacẽſis. Comberg.

Spraza. narem, Occidentalemq́ oram, qua Spiraza amnis exoritur, & cum altera Spiraza, atq; Arabone confluit, Bathauenſi adiudicat. Reliqua Orientem, Auſtrumq́ ſpectantia in rebus diuinis procurare Salisburgenſes iubet Pontifices. Extat hæc tabula, eius initium eſt. In nomine domini Dei & ſeruatoris noſtri IESV CHRISTI, HLudouicus diuina ordinante prouidentia Rex Baioariorum &c. finis eius is eſt. Actum Reganesburch anno Chriſto propicio D. CCC. XXIX. anno XVII. HLudouico Imperatore, filio eius HLudouico regnante in Boiaria anno V. XIIII. KL. Decemb. Luna XVI. Indictione VIII. Angelmarus ad uicem Gotzbaldi ſcripſi, & ſubſcripſi. Interim dum hæc fiunt, Imperator Rhenum in Germaniam Magnam tranſit. Francofordiæ toto autumno commoratus, uenationibus operam dedit. Medio deinde Nouembri Aquas Graneas acceſsit, ibidem hyemauit. Anno poſtea proximo, qui eſt æræ noſtræ Octingenteſimus ſuper triceſimum, circa Quadrageſimam in Galliam migrat, oram Gallici Oceani peragrat. Galliarum proceres, Monachi, Epiſcopi rerum nouarum auidi, aliorum detrimenta, ſua commoda æſtimantes, nacti occaſionem, aduerſus Imperatorem conſpirant: Populares ſuos Celtas in eum concitant. Duces multitudinis, atq; authores coniurationis (qui tum in Francorum Imperio ſapientiſsimi, & Gallicæ rei columen cenſebantur) Hyldouinus Dionyſianus, Vala Corbeienſis antiſtites Monachi: Ebbo Archimyſta Rhemenſis, Hugobertus Lugdunenſis, Bernardus Viennenſis, Ieſſe Ambianenſis, Helias Tucaſsiorum Pontifex: Hijq; Celtarum Dynaſtæ Machofridus, Hugo, Landbertus, Godofridi pater & filius. Richardus, Hugbertus, Bergaretus, Venatorum Auguſtalium quondam præfectus, inuidia, quod commune malum aulicorum eſt, irritati ſunt, propterea quod Bernardus præfectus prætorio, atq; cubiculo, plus q̃ ipſi apud Imperatorem authoritate ualeret. Et quod cum Bernardo rege Italiæ clanculum ſenſiſſe ſuſpecti eſſent, pœnasq; metuerent. Primum quidem inter ſe communicato conſilio, coniurationem faciunt, ut à gubernaculis rerum ſubdole deturbent Pium. Deinde alios minis, & potentia territant, alios partim fraude, atq; pecunia, partim ingentibus pollicitationibus lactant: hoſce confictis, ut erant aſtutiſsimi, in Cæſarem criminibus ab eodem alienant. Et ut conciliarent ſibi animos uulgi Gallici, quod alioquin mobile eſt, & ſemper noui principis faciundi percupidum, tributa, uacationem militiæ, admodum hactenus grauia, remiſſum iri promittunt: factionem quoq; ſuam indulgentia, & largitionibus confirmant. Plerıq; omnes, qui antea ſententia principum ob perfidiam, & ſcelera ſua damnati exilio, aut ignominia notati, prætorio, magiſtratibuſq; moti erant: & beneficio clementiſsimi Imperatoris uita donati, precario uiuebant, ultro nemine alliciente, prouolant. Coniurati igitur Pontifices, Primores Galliarum, freti multitudine, titulum ſolennis officij ſceleri præferentes, Pipinum filium Ludouici, adoleſcentem ſtolidi ingenij, imperitumq; doli adeunt. Se maxima Imperij membra eſſe, quibus principis, Reipublicæq; ſalus, & cura incumbat, inculcant primo: iactitant deinde ſe Imperatori non eſſe inimicos, dolere ſe uicem eius: imo etiam quæ credidiſſent utilia eſſe, ſuaſiſſe, & quia fidele conſilium dediſſent, ſe contemni, & in periculo capitis uerſari. Dolere ſe communem calamitatem miſerorum, præcipue Gallorum, qui imperioſioris, quàm boni iugum ferre poſſent, fœminæ, & alienigenæ

Margin notes: Hylduuein. Vvalo abbas. Ebbo Archiepiſcopus. Hugbertus. Bernardus. Ieſſe.

alienigenæ mancipia eſſent: neq; placere imperium Bernardi, qui hanc gratiam, authoritatemq; ſtupri conſuetudine comparaſſet apud impotentem mulierem, quæ nouercali odio priuignos, eorumq; fideles perſequeretur: quæ ſtupris, libidinum probris, homicidijs, inceſtu, ſe & Cæſaream domum contaminaret: Omneſq; aula, quos ſuis flagicijs aduerſarios fore ſuſpicaretur, exturbaret, proponunt. Inde Ludouicum ex amore dementem, flagrare, illecebris, blandicijſq; captum, addictum uxori, non principem, ſed miniſtrum agere, eundem coniugis compendio, ſtudio, ac libidine, honores, exercitus, prouincias, impunitates, ſupplicia largiri, & quidem neſcientem plærunq;, & ignarum. Poſtremo commemorant, cæteros fratres longius abeſſe, q; ut huic malo mederi queant. Solum Pipinum reſtare, ad quem boni omnes, tanq; ad tutiſsimum portum naufragi confugiſſent. Oportere bonum filium dolere uicem parentis, nec pati paucorum flagicijs, ac dedecore tantum imperium collabi, & patrem infamem fieri. Imperatorem ab huiuſmodi probroſa fœminæ ſeruitute, liberati, mentiq; ſuæ reſtituendum: Imperiumq; Francorum à dominatione muliebri aſſerendum: hocq; factum, famam uirtutum ſecuturam. Perfacile iſthæc, ſine ui, & armis fieri, modo tot principum, Epiſcoporum ſapientiſsimorum, religioſiſsimorumq; Monachorum conſilijs obtemperet. Pipinus, ut adoleſcens fraudis humanæ imperitus, credulus illis, cum coniuratis, & ſuis copijs Aureliam petit. Machofridum amoto Ottone urbi reſtituit: inde Berimbriam procedit. Auguſtus ubi comperit illos contra ſe, & uxorem, atq; Bernardum inimico, obſtinatoq; animo uiam adſectare, Bernardo ut fuga ſibi conſulat, ſuadet. Auguſtam Lugduni in contubernio ſacratarum fœminarum Deiparæ Virgini dedicato, conſiſtere iubet, ipſe Compendium petit. Porrò qui cum Pipino Berimbriam uenerant, miſſo Varino, & Landberto, alijſq; compluribus, Auguſtam ex Monaſterio ad ſe deduci imperant: eidem mortem intentant, niſi iuret ſe perſuaſuram Imperatori, ut quàm primum armis abiectis, Imperio ſe abdicet: capillis detonſis, cum uxore in contubernium Monachorum ſe includat: ubi ambo, inſtar uoluntariæ mortis, precariæq; ſalutis, difficiliore religionis obſequio, caſtimoniarum abſtinentia ſatis ardua, ſcelera, flagiciaq; expient. Auguſta metu necis perculſa, etiam maiora promiſſura, ad maritum à coniuratis deducta, ſecretiuſq; colloquendi copia data, iuſſa aperit. Pius quo ab inminenti morte uxorem eriperet, ut ipſa quidem Monaſterio includeretur, ſacerdotiſſaq; caperetur, annuit: arde ſe deliberandi ſpacium paucis diebus poſtulat, ſe in poteſtate principum Imperij fore reſpondit. Illud ægrè à coniuratis impetratum eſt. Nam qui ſupplicio capitali condemnati, beneficio Imperatoris clementiſsimi uiuebant: & quos lege, iureq; occidi fas erat, ſtimulante conſcientia cogitati ſceleris, ſalutem Pio, quam ab ipſo acceperant, inuidebant. Porro Iuditha ubi redijt ad coniuratos, clamore inſani uulgi ob ſcelera, ſtupra, adulteria ad pœnam depoſcitur. Verum in exilium ad Monaſterium D. Radegundæ, ubi flagiciorum notam, uictu duriore, temperantia, parſimonia uitæ elueret, deportatur. Inter hæc Lotharius Maio Menſe ex Italia in Gallias uenit, parentem Compendij offendit. Mox ad eum omnis illa ſentina nebulonum confluit, turba ſceleratorum coit, quæ pridem Pipino, & huic inculcant: ipſum ad

Pipinus.

Machofridus reſtituitur.

Bernardus qui ab alijs Vvernhardus.

Monaſterium D. Radegundæ.

k iij ſupremum

ſupremum Imperij faſtigium pertrahunt. Lotharius quidem acta horum non reſcindit: genitorem tamen nullo dedecore alio, uel maleficio adficit. Conniuente eo, Heribertus frater Bernardi aulæ moderatoris, qui aufugerat, renitente fruſtra Ludouico, luminibus orbatur. Otto conſobrinus illius Aurelianenſis quondam urbis præfectus, in exilium agitur, tanquam criminum, quæ Iudithæ, & Bernardo imponebantur, conſcij, & fautores. In tali igitur ludibrio, periculoque Imperator titulotenus inter ſpem, & metum dubius, in Gallijs æſtatem exegit. Cum iam autumnus appeteret, aduerſarij, ut concilium uniuerſi Imperij in Gallia conuocaretur, ſumma ope nitebantur. Imperator diffiſus leuibus Gallorum animis, magisque Germanis credens, aſtute, clamque renitens, obtinuit, ut conuentus Neomagi (Vrbs eſt inferioris Germaniæ) indiceretur. Metuens quoque ſuorum paucitatem, inimicorum uero multitudinem, imperauit, ut ſine armis, atque cum paucisſimis quiſque appareret. Landbertum præfectum, & Heliſacharum

Landbertus præfectus. Heliſacharus

præſulem iubet itinera armis obſidere, fines tutari, ius reddere. Poſteaquàm hæc in Germania de Imperatore nunciata ſunt, uniuerſi Germaniæ populi, auxilio Cæſari futuri, arma corripiunt. Ludouicus quoque Rex Boiorum cum delecta ſuorum manu, ad Auguſtum in Galliam quàm celerrime contendit. Pius acceptis auxiliarijs copijs Germanorum, filio que Ludouico, Neomagum ad diem præfinitum, quò & alij filij Pipinus, & Lotharius, & conſcij coniurationis frequentes cocunt, ſe confert: Fretusque robore Germanorum primo Hyldouinum Monachorum Dionyſianorum in agro Pariſiorum præſulem, authorem conſpirationis, qui cum pluribus, quàm iuſſum erat, aduenerat, læſæ Maieſtatis condemnat: Badobrunnam in Saxoniam relegat: ut ibi militari tabernaculo hyemet, præcipit. Deinde alterum ducem multitudinis, & caput huiuſce mali Valam, ſpecie pietatis, caluicie, & Bardocucullo inſignem, percellit: eundem ad Corbeienſe Monaſterium deportat, & arctiore ſtudio ſeruari iubet. Pipinus quoque alioqui inſtabilis, atque minus firmi animi, facile Germanorum fortitudini ceſsit. Hiſce perterriti cæteri coniurati, deſperanteſque rebus ſuis, & uincula, ſcelerum conſcientia exagitante, formidantes, tota nocte ſurſum, deorſum ad prætorium Lotharij properant: ignauiam ſuam accuſant, Lotharium, & ſe proditos, actum eſſe, uociferantur, niſi mature cauerint, ſuadent, & hortantur, antequàm inulti omnes pereant, aut bello confligendum, aut aliquò ſecedendum eſſe. Eam noctem in huiuſcemodi conſultatione, inſomnes parricidij cogitati conſcientia ducunt. At Cæſar ubi quàm primum illuxit, ad filium legatos cum mandatis ire iubet. Hij admonent Lotharium, ne communibus inimicis credat, hoſtibuſue Dei, & Reipublicæ fidem ullam habeat: ſed omiſſa flagicioſiſsimorum paricidarum ſentina, atque uerſutiſsimorum perfidorum praua cohorte, ad dominum, & parentem indulgentiſsimum, etiam inimicis clementiſsimum, qui eum genuerit, educarit, ad ſupremum generis humani faſtigium prouexerit, quàm maturrime ueniat: ibi de rebus communibus cum parente, & reliquis fratribus conſulturus. Lotharius poſtulata non iniqua cenſens, non refragatur, licet purpuratis ſuis diſſuadentibus, ad parentem pergit, à quo magis paterno adſectu benigne, quàm aſpere increpitus, in gratiam recipitur. Dumque Lotharius ueſtibulum regiæ iam attigerat, ciuilis ſeditio uulgi ignobilis excitatur: in ſeque mutua cæde ſæuire parabat. Hic filij, ille parentis tuebatur partes: ille

teſtis Lotharianus, & Cæſarianus, hic Auguſtalis erat. Peſſimumq́ uitium perpetratum foret, niſi Imperator cum filijs in conſpectum proceſsiſſet, feralem tumultum ſua præſentia compoſuiſſet. Poſthæc Cæſar uniuerſos coniurationis conſcios diligenter cuſtodia militari, ne quiſq́ elaberetur, circumdat, ſeruariq́ imperat. Inde iure peritiſsimos quoſq́, item proceres, pontifices conuocat: eoſdem conſidere ad cauſſam coniuratorum cognoſcendam, iuſq́ dicendum iubet: ſuam uicem filios ſuos Lotharium, Pipinum, Ludouicum regem Boiariæ, præſidendo pro tribunali, defungi mandat. Omnium ſententia, ſocij conſpirationis, parricidij, læſæ maieſtatis accerſiti, extremo ſupplicio condemnantur. Verum Pius ne unum quidem eorum occidi paſſus eſt. Prophanos in ordinem Monachorum, adtonſo, & deminuto capite, relegat: ſacerdotum, atq́ Pontificum turbam itidem in Monaſteria abdit. Hanc quidem dementiam, lenitatem illi, alij leuitatem, pro ſuo quiſq́ ingenio, interpretabantur. Cæterum Auguſtus hiſce rebus confectis, ſumpto leni animo de coniuratis ſupplicio, ad Aquas Graneas hybernatum proficiſcitur. Lotharium ſecum, alijs filijs ſubſequentibus, ſtudioſius ſemper retinuit. Coniugem poſtea ex Aquitania, fratres eius Conradum, & Rudolphum, cum ſorore Auguſta in exilium actos, reuocat. Nec ipſa ante ad thalamum Cæſareum recipitur, quam legitime, ritu ſolenni, in celeberrimis Deiparæ Virginis ferijs, quas quarto Nonas Februarij Cæreis incenſis celebramus, ſeſe iureiurandi religione, teſtibusq́ ab obiectis purgaret criminibus. Filij deinde Auguſti domos abeunt: Lotharius in Italiam, Pipinus in Aquitaniam, Ludouicus in Boiariam reuertitur. Imperator per totam Quadrageſimam, atq́ Paſchalia in ſuperiore Vrbe, ubi ferè habitabat, commoratus eſt: & poſt Paſchalia ad Ingelhaim accedit. Mitigatus coniuratoribus, & nil magis q́ iniuriæ obliuiſci conſuetus, in exilium actos de integro reſtituit. Detonſis & in Monaſteria relegatis, in ordinem Monachorum redactis, ad patrios lares, uitamq́ priſtinam quaſi poſtliminij iure redeundi copiam facit. Eundem illis amicitiæ gradum patere apud ſe pollicetur. Inde piſcationibus, uenationi, aucupio indulget. Autumno conuentum regni ad Diethenhofen cogit. Quò Legati Saracenorum odoramenta, ſuccos, ueſtes, paludamenta, Arabicas opes Imperatori dona ferunt. Huc quoq́ Bernardus, præfectus prætorio, qui in Hiſpania fuga ſibi conſulens delituerat, ſe contulit: ad ſingulare certamen (quod genus purgandi tum ſolenne maioribus noſtris fuiſſe inuenio) accuſatores prouocat: & nemine uires conferente, religione iureiurandi ſeſe ab obiectis criminibus exoluit. Pipinus huic concilio non interfuit, ſed iam ſoluto conuentu demum aduenit. Pius ut contumaciæ filij, & corruptis moribus à conſultoribus prauis mederetur, eundem ſecum Aquis Graneis detinuit, uſque ad Ianuarium. Verum Pipinus iniquo ferens animo, ſua facta à quopiam obſeruari, ac notari, inſalutato patre, offenſarum minime diſsimulans, in Aquitaniam clam diſceſsit. Circa idem tempus, dum Imperator ad Aquas Graneas hyemat, grauis ei motus ex Boiaria nunciatur. Apud Langkhaim Ludouicus Rex Boiorum cum quibuſdam principibus Germaniæ conuenerat, unde nata ſuſpicio eſt, rumorq́ diſsipatus, quaſi rex Boius deſciſcere à patre, Auſtriamq́, hoc eſt, regnum Orientis, nempe Germanias, Rhetias, Vindeliciam, Illyricum, Noricum, Pannonias, Liburniam ſibi uendicare tentaſſet. Auguſtus cum exercitu Auguſtam

Bernardus qui et VVernhardus. Kampff.

Langkhaim.

Auguſta Rhetiæ Boiorum caput olim. Rhetiæ (quam quidam olim caput Boiorum fuiſſe autumant, ego Auguſtam Tiberij, quam nunc Reginoburgium uocamus, ſiue Auguſtam Vindelicorum, quæ ſupra Monachium in ora Iſaræ interijt, arbitror, deceptoſꝗ imperitos ſimilitudine nominum exiſtimo) petit. Ibi Boius parenti arguens rumorum temeritatem ſatisfecit. Pacata igitur Boiaria, Auguſtus Gallias adit. Aureliam frequentes proceres, filiumꝗ Pipinum coire iubet. Ipſe cum ualida manu Germanorum eò contendit. *Pipinus relegatur.* Pipinus timens uires parentis inuitus adeſt, ob prauum ingenium, à patre Treueros in Germaniam relegatur, arctaque cuſtodia obſeruari iubetur. Pius in Aquitaniam tranſmiſſo Ligere, procedit. Bernardū, cuius conſilio uti Pipinus conſueuerat, aula, magiſtratu, honoribus ſe abdicat. Inter hæc Pipinus negligentius cuſtoditus noctu aufugit: Profugus, & uagabundus quacunꝗ licuit, deliteſcit, uitatꝗ conſpectum parentis, qui in Nouembrem alium conuentum in Aquitaniam, quo ad ſe fugitabundum retraheret filium, fruſtra indicit. Aſperrima hyems tum incubuit repente, grauiterꝗ exercitum Imperatoris, primo iuges pluuiæ, hinc gelu acutiſsimum, adflixit: adtritæ ungulæ equorum, perpauci equis uſi ſunt. Acceſsit & Aquitanorum improuiſa, & crebra incurſatio. His fiebat, ut Imperator cum copijs ſuis, & ab intemperie cæli, & incolis terræ malè acceptus, Ligerim tranare, ex Gallijs in Franciam ad Aquas Graneas maxima cum difficultate, nec citra ignominiam, & dedecus, retro referre pedem cogerètur. Dumꝗ talia fiunt, peſsimi mortalium proceres quidam, ac Pontifices, qui omnia utilitate, & ambitione metiebantur, ut erant aſtutiſsimi, ex induſtria inter ſe operas partiuntur, ad filios Imperatoris ultro citro commeant, illis perſuadent, parentem addictum uxoris illecebris, & iniuſtæ nouercæ præſtigijs captum, inſidiari uitæ liberorum, omniumꝗ quos amare eoſdem intelligeret. Filij ob odium in nouercam, quòd eam alioqui mulierem uerſutam, & uulgo male audire, parentemꝗ uxorium eſſe agnoſcebant, cōmunicato conſilio, coniunctis uiribus in Alſatia apud Lugenfeld coeunt. *Lugenfeld im Elſaß.* Gregorius quartus Pontifex Romanus Maximus, ubi hoc incendium inter parentem, atꝗ liberos prauorum conſilijs excitatum eſſe accepit, quod ad detrimentum Reipublicæ Chriſtianæ maximum procul dubiò pertineret, ad reſtingendum id, ad filios in Germaniam proficiſcitur: ſeduloꝗ operam nauat, ſi qua æquitate hominum pernicioſus, parricidialiſꝗ tumultus, ad ocium, & quietem reduci, & filij parenti reconciliari poſſent. Imperator Menſe Maio cum ualido militum Germanicorum robore, in Vangionum urbem ſe confert. Vbi tempus diutius conſultationibus tractum, placuit tandem, nec quicꝗ ſalubrius uiſum eſt, Bernardum Pontificem cum alijs optimis quibuſꝗ, ad filios, & Romanum Pont. proficiſci. Qui primum filios, ut redirent ad genitorem, cohortarentur. Deinde Pontificem Max. compellarent, rogarentꝗ, cur ipſe more maiorum Auguſtum e ueſtigio, & rectà non adiret. Rumor erat ideo eundem adueniſſe, ut Cæſari, & amicis, Epiſcopiſque eius, niſi obtemperarent filijs Auguſti, ſacris interdiceret. *Drogo.* Germaniæ Pontifices, maximè Drogo Mediomatricum paſtor, reſpondere, ſi Romanus ſacerdos nobis malè precaturus aduenit, ipſe quoꝗ malè audiet, & diris deuotus abibit. Quid plura? fruſtra ultro citro legati commearunt, ſurſum deorſum nuncij curſitarunt.

ſitarunt. Inualuerant peſsimorum conſultorum doli, qui pacem contra ius gentium, citra ſanguinis rationem, interturbabant, & filios cum patre armis committere ſummopere laborabant. Omnia miſceri, atque turbari cupiebant, ſaluo iſto rerum ſtatu, Auguſto, amiciſq; eius, ſe incolumes fore diffidebant. Pius igitur intento exercitu ad Lugenfeld proximè filios, octauo Calendas Iulij, diuo Ioanni Baptiſtæ dicato, procedit. Stabant utrinq; acies infeſtæ, iam iamque parricidiali prælio, cognatoque ſanguine ſe contaminaturæ. Intercedit Pontifex Romanus, ad Auguſtumq; ſe demum confert. Quem ille in acie conſiſtens, ſine ullo honore indignabundus (cauſatus quod contra maiorum decreta, patrum ſanctiſsimorum, præter ſolitum, iniquo inſuper animo acceſſerit) excipit. Ductus tamen primarius ſacerdos in prætorium, docet Imperatorem, ſe ob nullam aliam omnino cauſſam adeſſe, quàm ut filios, atque parentem in gratiam redigeret, bellum nefandiſsimum populi Chriſtiani, cuius paſtor eſſet, ceruicibus auerteret. Mitigatus hoc reſponſo Pius, Pontificem ad filios remittit: facit eidem comprimendi tumultus, pacis, & amicitiæ reintegrandæ confirmandæq; poteſtatem. Verum nequaq; Gregorius, poſteaq; ad filios reuertit, ad Cæſarem, ut iuſſus fuerat, redire permittitur. Nam dolo fraudeq; coniuratorum iactabatur, Ludouicum à Pontifice Maximo ob nouercale in filios odium, inferijs deuotum eſſe. Qua de cauſſa ſæuit ignobile uulgus, gregarijque Myſtæ, apud quos ſemper ſuperſtitio, commentaq; humana, & caſſæ cæremoniæ ſpeciem pietatis præ ſe ferentes, efficaciores ſunt, quàm iuſta religio, pleriq; donis allecti, alij promiſsis ineſcati, pars minis territi, quidam ſuopte ingenio deprauati, nouarumq; rerum cupidi, deſerto Imperatore, ad filios cateruatim prouolant. Ita hac fraude ſubtractis copijs Cæſari, indies magis, atque magis aduerſariorum factio inualuit: uires Imperatoris authoritaſq; deminutæ ſunt: adeò ut pridie Calendas Iulij uilis plebecula gratificatura, ut rebatur, filijs, in Imperatorem irruere, impetumq; facere deſtinaret. Quæ cum Pius agitari ſenſiſſet, haud parem ſe furori multitudinis inſtar diluuij, furentis, ratus, filios certiores facit, admonetq;, ne parentem ab omnibus deſtitutum, contra fas, legeſq; naturæ prædam fore direptui, atq; ludibrio inſani uulgi, & inimicorum ſceleri patere permittant. Filij, ut caſtris relictis, ad ſe quàm maturrimè obuiam proceſſuros, accedat, remandant. Imperator igitur neceſsitate rerum, iniquitate fati adactus, caſtris excedit, ad filios contendit. Itidem filij faciunt, &, licet quibuſdam (ut plures ſunt mali, q̃ boni) diſſuadentibus, obuiam ire parenti feſtinant. Vbi ambæ partes in conſpectu fuere, atq; conuenere, mox filij equis deſiliunt, oſculoq; ab Auguſto excipiuntur. Inde ſimul ad caſtra filiorum proficiſcuntur. Tum abſq; cunctatione Iuditha Auguſta, quam cauſſam omnium malorum eſſe uociferabantur, ab Imperatore ſeparatur, ad tabernaculum Ludouici regis Boiorum deducitur. Lotharius patrem cum filio Carolo adhuc impubere, ad ſuam papilionem abducit, ibiq; conſiſtere iubet. Interim omnes qui aderant, in uerba filiorum iurant: Imperiumque à fratribus in tres diuidundum partes eſſe decernunt. Auguſta Dertonam, quæ urbs eſt nonæ regionis Italiæ, relegatur. Gregorius Epiſcopus Romam, ubi improbitatem paucorum plus quàm æquitatem ualere uidet, non ſine maximo mærore petit. Ludouicus quoq; pertæſus impotentiam coniuratorum Galliæ, ſero intelligens,

Iuditha Auguſta à Ludouico ſeparatur.

Auguſta relegatur.

quo

quo conatus illorum peſtiferi tenderent, fugitans incendium, quod reſtinguere non poterat, in Boiariam, Pipinus in Aquitaniam reuertitur. Lotharius uero atque coniurati, cunctis ex ſententia confectis, conuentu dimiſſo, Gallias peragrare inſtituunt, populum ſacramenta Lothario dicere iubent. Lothariuſque ita rerum potitus, parentem deſtitutum à ſuis, & priuatum, filiorum ſuorum captiuum, uenaleque inimicorum ſuorum mancipium, uelut ludibrium fortunæ, cum Carolo infante circumducit: paucis cuſtodiæ eius deſtinatis equitibus, in Mediomatricum urbem, inde Verodunum, poſtea in Sueſsionum Auguſtam procedit, ibi in Monaſterium D. Methardi, patrem abdit. Carolum necdum puberem Brumiam relegat, nec tamen tonderi iubet. Conuentum poſt hæc regiũ, Compendium Galliæ Belgicæ urbem, in Calendas Octobris indicit. Ipſe interim Venatoribus indulgens, poſt patrem ſecum Compendium producit. Vbi legatos, & munera Imperatoris Græci ad Pium miſſa, audit, ſuſcipit, abſoluit. Iam pedetentim, ut animis hominum perinde, ac fortuna nihil uerſatilius eſt, indignatio, inuidia temporis ſpacio lenita, in commiſerationem conuertebatur. Miſerabantur uniuerſi præcipuè Germani fortunam Pij, qui ab his, quos ſeruarat, proditus, à ſummoque rerum faſtigio deiectus, indignis modis paucorum ſcelere tractaretur. Et dum miſereſcunt, fauere incipiunt. Purpurati, quorum conſilio huiuſcemodi fiebant, ſero ſibi metuere cœperunt: ne ſi Imperator reſtitueretur, ipſi pœnas darent, quoſdam Epiſcopos, quibus charius erat aurum, ac honor, quàm fides aut iuſticia, impulere partim fraude, partim donis, ut denuo Cæſarem abſentem, indictaque cauſſa, uelut indignum apice rerum ſummo, ob flagicia quæ ipſe confeſſus eſſet, publico iudicio condemnarent: & conſeſſu patrum celebri, ad ſacra D. Methardi atque Sebaſtiani armis exuerent: atque ante aram Maieſtate Cæſarea exaugurarent, imperio exauthorarent, deinde pulla ueſte indutũ, atratum, in arctam cuſtodiam obtruderent. Complures conſenſere: maxima pars, ne primores, qui rerum habenas tenebant, offenderent, ſubſcripſere. Perpauci, quorum princeps erat Drogo Epiſcopus Mediomatricum, frater Auguſti, huiuſcemodi conſilio refragati ſunt, Hique protinus in Germaniam, & Boiariam ad Ludouicum regem Boiorum, qui inter fratres prudentior, atque ad manſuetudinem pronior cenſebatur, fugam tendunt: perſuadentque facile regi Boio, ut ad liberandum ex iniuſta ſeruitute, pudendaque parentem, fraude iniquorum circumuentum, operam nauaret. Mittuntur igitur à Germania, & Boiaria, à Ludouico rege Boio, & Drogone patruo eius, & ab his, qui eò confugerant, paſsim in Gallias: Hugo Abbas in Aquitaniam, qui Pipinum ad liberandum genitorẽ inſtiget: Bernardus & Varinus in Burgundiam. Hijque populum ad eripiendum Imperatorem incitabant. Interea dum talia fierent, Lotharius cum pâtre ad Aquas Graneas in hyberna ſe confert: iſthacque hyeme Galli, Burgundi, Aquitani, Germani frequentes coeunt, grauiter de paucorum potentia cõqueruntur, quorum flagicio Auguſtus Pientiſsimus in ſeruitutem redactus ſit. Nec deerat illis animus ui eripiendi Cæſarem. Lotharius primo uere uim Teutonum metuens, in Gallias redit, Luteciam Pariſiorum petit, populum cogit, atque ſacramenta ſibi dicere iubet. Egobardus partium Imperatoris cum armatis obuiam Lothario tendit, eum ad certamen prouocat. Verum Pio adnitente ab huiuſmodi nefario prælio, abſtinuere manus. Inde Lotharius ad Monaſterium Diui Dionyſij ſe confert,

Ludouicus pius captiuus circumducitur.

Drogo Caroli Magni ex pellice filius.

Egobardus qui & Egbardus.

confert. Iam Pipinus ex Aquitania, Ludouicus ex Germania, & Boiorum regno cum ualidis copijs, & his, qui ad eum confugerant, in auxilium Augusti properare nunciabantur. Lotharius igitur omnium fluminum pontes reſcindit, naues omnes ſubmergit. Nihilominus tamen Cæſariani fama aduentantium uirium erecti, paſsim armati prodeunt, atque conueniunt. Pipinus cum Aquitanis ripam Sequanæ inſederat. Varinus & Bernardus ex Burgundia ad Matronam amnem peruenerant. Erat tum Quadrageſimæ ſeptimana prima, dieſque quintus. Rathboldus præſul, Gantzelinus præfectus ad Lotharium à Cæſarianis mittuntur. Atque hi: Ad te oratores uenimus, inquiunt: Ludouicus Rex Boiorum, Pipinus Rex Aquitaniæ, fratres Germani tui, uniuerſa Germania, omnes denique boni poſtulant, ut nobis Auguſtū, illis genitorem reddas. Quod ſi fiet, cuncti erroris deprecatores, ueniæ atque ſalutis authores tibi apud Imperatorem erimus: Sin repulſam patimur, armis, Deo iuſto iudice impetrabimus, quod precibus nequimus: bellum & pacem tibi offerrimus, utramuis conditionem, ut libet, accipe. Lotharius cum æqua poſtulari cenſeret, & quo periculo eſſet, animaduerteret, remotis arbitris, legatis benigne reſpondet. Nemini omnium magis cordi eſſe, quàm ſibi, parentem. Diſplicere admodum, quæ iniqui in illum perpetraſſent. Nec eſſe quenquam omnium, qui ita diu, noctuque cogitet, quonam pacto iniuriam illi illatam, qui & uitæ, & poteſtatis ſuæ author ſit, uindicet. Non potuiſſe hactenus id rite, ſapienterque fieri ſacerdotum ſuffragijs, adhibitis ſuperis, patrem ſuum de ſolio regio detractum, ſe ibi collocatum eſſe: decere eundem ijſdem ſacris, auſpicijſque proueḣi. Si quid perperam actum ſit, non in ſe culpam transferendam eſſe, ſed in eos, qui patrem ſuum deſtituiſſent, atque planè prodidiſſent. Proinde placere ſibi, ut celebris totius Imperij conuentus, quo libeat indicatur: ubi parens ſuus auſpicatò, & quaſi iure poſtliminij libertatem reciperet. His auditis, Legati ad ſuos redeunt, in commune conſultant, quonam die rurſus coëant. Interea Lotharius uerſutorum, callidorumque amicorum (qui ſi is in gratiam cum parente rediret, ſibi timebant) conſilio uſus, relicto patre in æde Dionyſiana, cum huiuſcemodi malicioſis ueteratoribus, & ſcelerum fabris, Burgundiam, Viennamque petit: ibi ſtatiua facere, uires ad reſiſtendum comparare, & ſeſe munire decreuere iſti obſcuri, fallaces, magis quàm ingenui, iuſti, boniuè conſultores. Cæterum Auguſtus iudicio Epiſcoporum capite diminutus, eorundem ſententia, arma, Auguſtalem cultum legitimè, ritu ſolenni reſumit, die Solis, quam mediam Quadrageſimam nuncupamus, dum ſacrificij exordium eſt hoc carmen, Lætare Hieruſalem: quod feliciter, proſpereque euenire ſignificauit populi acclamatio inſecuta. Imperator poſtea cum Lotharium, licet amicis ſuadentibus, perſequi nollet, Cariſiacum ſe confert, ibi maximo omnium gaudio excipit filios, Pipinum regem Aquitanum, & Ludouicum regem Boiorum, qui maximis itineribus cum his, qui ad ſe confugerant, ad parentem liberandum properauit. Hymni Deo Opt. Max. dicti, honoſquè habitus eſt. Pius Pipinum in Aquitaniam dimittit, cum Ludouico in Germaniam ad Aquas Graneas redit. Ibi Auguſtam ex Italia ab exilio reuocatam, à Ratholdo Epiſcopo, & Bonifacio adductam, recipit. Concelebratis Paſchalibus, uenationibus deinde

Rathboldus. Gantzelinus.

Lotharij reſponſum ad legatos pro Ludouico pio.

deinde ſe exercet. In Occidenti Galliarum regno, Lothariani Landbertus, & Machofridus cum ſocijs omnia tumultu complent. Prouinciam ſibi à Lothario traditam, ui tetinere conabantur. Cæſariani, quorum princeps

Otto.

Otto præfectus Aurelianorum, & Theodo Antiſtes fani D. Martini Turonenſis incautius cum illis manus conſerunt. Cæſi ſunt Otto, frater eius Vuilhelmus, atq; Theodo, cum complutibus à Lotharianis, cæteri fuga elapſi ſunt. Lothariani, quamuis uictores, tamen quod hoſtes uires recuperabant, coſq; acriores hac clade exaſperaros fore ſuſpicabantur, ratiutrunq; ſibi periculoſum, & manere, & aufugere, nuncios ad Lotharium ire iubent, ut ſuppetias perditis rebus ferat, poſtulant. Lotharius ergo ſuis periclitantibus opem laturus à Va-

Scyallon oppidum Burgundiæ. Gothelmus. Hamilus. Mathelmus. Gerpyrg. Auguſtodunum. Autun. Lengers Lingonum urbs eſt.

rino, & Cæſarianis, qui firmo præſidio Cauillonum Burgundiæ oppidum tenebant, præpeditur: armiſq; laceſſitus, & irritatus urbem obſidet, expugnat, diripit, incendit: Gothelmum, Hamilum, Mathelmum Dynaſtas capite truncat. Gariopytgam uxorem Vuilhelmi, quaſi ueneficam in flumine ſubmergit, atq; necat. His perpetratis Auguſtodunum ſe confert, inde Aureliam, poſt Cęnomanum Pagum petit. Contra Auguſtus ubi in Germania id accepit, cum filio Luduico rege Boiorum perſequi Lotharium ſtatuit, & Lingonum urbem accedit. Lotharius receptis ſuis haud procul à caſtris genitoris caſtra facit: eodemq; loco quatuor dies legatis ultrò citrò, qui de pace, ac concordia agitabant, commeantibus, commoratur. Quinto die tetro in Galliam ulteriorem, ad Ligerim amnem in Aquitaniam tranſiturus, copias fratris Pipini ſibi coniuncturus, contendit. Imperator compendio filio anteuertit, ad Ligerimq;

Bleſſ. Ciſſa.

conſidet: ubi & Lotharius uires ſuas explicat, proximè Bleſenſe caſtrum, ubi Ciſſa Ligeri confunditur. Pipinus tum Rex Aquitaniæ cum auxiliaribus popularium copijs ad parentem peruenit. Lotharius poſteaq; ſe circumuentum undiq;, ſpe deſtitutum, nec in fuga, nec pugna ſalutem eſſe uidet, attonitus mæſticia ſimul, & deſperatione, inter ſpem, & timorem hęſitans, triſtium ſpecie abiectis armis ad patentem uenit, preces, ſupplicia admouet: ueniam erroris, atq; ſtultitiæ impetrat. Nam Ludouicus natura ſimplex, & mitis gratiam facit deprecanti, peccaſſeq; confitenti ignoſcit. Contentus, filium, eius proceres in poteſtate ſua futuros, iuraſſe. Inde incolomes omnes cum filio in Italiam migrare iubet: cuſtodes tamen in anguſtijs collocat, qui ſcrutarentur commeantes, atq; obſeruarent, ne quiſpiam ſine commeatu aut ire, aut adite, redireue queat. Inde cum Rege Boio Germaniam uerſus tendit: Per Aurelianum, Pariſiorumq; agrum in hiberna ad Aquas Graneas proficiſcitur: in ſequentis anni uernum tempus, conuentum procerum Vuotmatiam indicit. Decembri ad Die-

Drogo.

thenhofen, inde Mediomatricum urbē accedit: Cum Drogone fratre natalem Chriſti ſeruatoris noſtri peragit. Februario rurſus Diethenhofen petit: Pontifices quorum ſcelere, fraudeq; captus fuerat, condemnat, ſacerdotijs, & digni-

Ebdo qui & Ebbo relegatur. Egenbrecht.

tate mouet, proſcribit, in exilium agit, Ebbonem in Saxoniam ad Hyldeshaim relegat. Agobertum Lugdunenſem, qui uocatus præſto non fuit, nihilo ſecius curia Pontificum mouet. Cæteros quoq; in Italiam elapſos per omnium ſacerdotum religiones deuouet. Poſthæc primo Solis die quadrageſimæ, uelut nondum ab iniuſta ſacrificulorum execratione ſolutus, rurſus à ſeptem Archimyſtis, ſolenni ritu bene precantibus, lectis de libro ſupplicamentis, fauſtis,

boniſq;

boniſq; ominibus, cũ maxima omnium, qui aderant, lætitia, populo acclamante, feliciter expiatur. Ludouicus ſuperis itaq; conciliatus cum filijs Pipino, et Ludouico Regibus ad concilium Vuormatiam ſe confert: illo ſoluto, Diethenhoſen, hinc Aquas Graneas petit, ibiq; hibernat. Eodem anno, qui eſt ab humano genere ſeruato, Annus Octingenteſimus triceſimus ſextus, Adolramus Archiflamen Boiorum pridie Idus Ianuarij ex hac uita migrat. Leopramus hoc ſacerdotio ab Imperatore, Regeq; Boiorum donatur. Is Venedis Illyricum, Noricum, Pannoniamq; incolentibus, pontificem, ſacrificulum creauit Oſuualdum, ad quem in Pontificalibus ſcitis extant binæ Epiſtolæ ſcriptæ à Pontifice Max. In quarum una, ſacerdos, qui cultorem falſorum Deorum licet ſedefendendo occiderat, de curia myſtarum, claſsibuſq; ſacrorum mouetur, iubeturq; in turba prophanorum conſiſtere. In altera, itidem Presbyter à ſacris, arisq; arcetur, quod Diaconus ab eo leuiter duntaxat uerberatus, equo cadens ceruicem fregerit, ex hoc uulnere obierit. Satius enim eſſe, ait Romanus Epiſcopus, in humiliore religionis gradu ſeruari, quàm alta petentem perire. Subſequenti anno Imperator, quòd aduerſarij in Italiam aufugerant, & à Lothario reciperentur, expeditionem Italicam meditatur, quæ neceſſaria fore opinatur, parat. Ad Nordomanni Friſiam Inſulam quondam, Oceani Germanici oram armis inuadunt. Hantorff, Bicolam, emporium iuxta hoſtia Rheni incendunt, Doroſtadium expugnant, cæſis præfectis Eckhardo, Hemingo Halpodani filio, cum compluribus, cuncta ſibi armis parere cogunt, in ditionemq; ſub igunt. Britones quoq; fœdera rumpunt duce Muromano. Copiæ quas Auguſtus aduerſus hoſce proficiſci iuſſerat parum profecere uirtute. Fortuna quidem Cæſarem non deſeruit. Muromanus paulo poſt uitam ſimul cum regno finiuit. In Orientali Boiariæ limite, Moraui, Venedorum, Sclauorumq; natio eſt, qui tum Aquilonarem Danubij ripam, qua Noricum inferius, ſiue Pannoniam ſuperiorem præterfluit, inſidebant, Regi Boio rebellant. Autores tumultus Ratiſolaus, Brynnoq; cum filio Heſilone, ad ulteriores Venedos, qui Ratomaro parebant à Rathbodone duce limitis Boiarici, iuſſu Ludouici Regis ſubmoti ſunt. Venedorum tum urbes Brynam, Piſonium, Nitrauiam, reliqua caſtella, Rex Boius occupat, in Boiariamq; transfert. Auguſtus omiſſa expeditione Italica, Romam Fulconem, & Adrouualdum Monachorum Magiſtros, Richardum præfectum, in Italiam ad Lotharium legat. Hic reddi transfugas, illi rebellibus ſacris interdici à Romano Pontifice poſtulant. Ingrata legatio Lothario, eiuſq; amicis fuit. Romam uero miſsi benigne auditi ſunt. Pont. Romanus duos Epiſcopos Petrum, & Georgium, eius rei gratia ad Imperatorem in Germaniam proficiſci iubet, qui cum Bononiam, in Germaniam tranſitum facturi, peruenißent, ultra procedere arcentur. Leo purpuratus à Lothario illò miſſus, uetuit eos uerbis Lotharij ne uſquàm pedem ex Italia, ad Imperatorem uc ferrent. Illi minis territi parent, Romamq; redire coguntur. Adrouualduſq; Epiſtolam ab eis ad Auguſtum ſcriptam occulte accipit, atq; cuidam, qui eam habitu mendici trans Alpes ferret tradidit. Ita diligentia Lothananorum, ueſtes, ſinus, Bulgas, calciamenta ſcrutantium, excutientiumq; eluſa eſt. Inter hæc Imperator in Friſiam aduerſus Danos mouet. Cimbri audito Imperatoris aduentu, exacto à Friſijs tributo incolomes domum redeunt.

Adolramus moritur.
Leopramus.
Oſuualdus Paſtor Venedorum.
Hamorff. Hamborti- ſ hos Auentinus dixit.
Vuyckland emporium.
Dorſtadt.
Eckhardus.
Hemingus.
Muromanus
Vide de hac re Crantziũ lib. 1. ca. 38. de rebus geſtis Normannorum & Sigebertum circa annum domini 837.
Ratiſolaus qui et Raſtla.
Bryn. Heſilo qui alias Köcxel dicitur.
Rathmarus.
Rathbodo.
Bryn in Merhern. Presburg. Neutern.
Fulco.
Adrouuald.
Richardus.

Humeius. Quod ubi Pio nunciatum eſt dimiſſo exercitu, ad Ingelhaim reuertitur. Humeio Britanorum ducatum in tutelam, fidemq; commendat. Lues dira Lotharianos conſultores inuadit, præcipuè eos, qui coniurationis authores extitere. Vniuerſi intra duos menſes à Septembri ad Nouembrem extinguuntur. Pius cum filio Ludouico rege Boiorum Lugdunum pergit, in demortuorum Epiſcoporũ decurias alios allegit, Inde hybernandi cauſa ad Aquas Graneas diſcedit. Cometa apparuit. Sequentis anni tertio Idus Apriles, ſtella crinita, per continuos quinq; & uiginti dies fulſit, errantium ſyderum modo ab Occidentis ora in Orientem mouebatur. Quam cum Auguſtus, talium ſtudioſiſsimus, conſpexiſſet (quippe Aſtronomiæ deditus, de huiuſmodi rebus, cum eiuſmodi diſciplinæ peritis confabulari ſolebat) Aſtrorum peritum, qui in aula uerſabatur, accerſit: eius ſententiam de huiuſmodi ſtella, ſiue, ut uerum fateamur, igneo nodo, inquirit, cum illo de natura eius diſputat. Variæ de Cometis opiniones. Nam uariæ ſunt de Cometa Philoſophantium opiniones. Democritus & Anaxagoras errantium ſyderum, dum coëunt, fulgorem conuolutum eſſe arbitrati ſunt. Hyppocrates ſtellam errantem eſſe tradit, paſci, atq; ali humore terreno: in hoc repercuſſu radios reddi, qui comæ, barbæue uideantur. Sunt qui & hæc ſydera perpetua eſſe credant: quemadmodum Pytagorici, ſuoq; ambitu ire, ſed non niſi relicta à Sole cerni. Alij uero, ſicuti Ariſtoteles docent igneam uim eſſe, tracto alimento humoris, & moueri cum aëre, naſci nimirum ex humore fortuito, atq; halitu radijs Solis adſumpto, raptoq; ex terris in ſupremam aëris partem, proximam igni, alimento tellure ſubinde tracto: terrificum magna ex parte ſydus, ac non leuiter expiatum, & maximè ad reges pertinere, uentos, æſtus ſignificare tradunt. Qua de cauſa in hominibus feruens difficili bile tumeſcit iecur. Licet quoq; literis proditum ſit, ſalutare, & fauſtum terris eſſe, portendere cædes, bella, commutationes rerum, exitium principum, excidia regnis. Hocq; ueluti monſtro, mortales ut reſipiſcant, à ſupremo numine patre indulgentiſsimo admoneri, uulgo magis credunt, quàm ſciunt. In hanc ſententiam dum Viennæ Auſtriæ cultioribus literis, maioribuſq; Muſis operam darem, & cum Cometa ibi fulgeret, luſimus.

Vidimus ardentem, non certe impune, Cometam,
Non premit incautos ultio iuſta Deûm.

Philippus Rex Hiſpaniæ interijt. Et profectò eodem anno, ut uerum fateamur, Philippus Rex Hiſpaniæ, pater Imperatoris Caroli Maximi Cæſaris Auguſti interijt. Cæterum Ludouicus (inde enim diuerti) dum diutius de natura rerum Philoſophatus eſſet, paulo indulgentius uino pepulit curas, & ſolicitudines: cæteros ut idem facerent, cohortatus eſt. Iuditha Auguſta. Tum Iuditha Auguſta, callida, atq; aſtuta mulier, miniſterio Palatino (ut mos aulæ eſt, & mutuum muli ſcabunt) adnitente, ab uxorio marito haud difficulter Burgundiam, Rhetias, Sueuiam, unde ipſa oriũda erat, Carolus filius Ludouici. Carolo filio ſuo adhuc impuberi, ad Aquas Graneas celeberrimo loco extorquet. Hanc ob rem cæteri filij de tanta re nouercam, quæ uulgo male audiret, nec maioribus, nec fœminæ conuenientibus negocijs abſtineret, imò magis æquas partes potentiæ ſibi uindicaret, licentiuſq; quam matrem familias, deceret

cuncta ex libidine ageret, ſententiam ferre perindigne ferentes, in ualle Tridentina, ubi confinium eſt Boiariæ, atque Italiæ, ad huiſcemodi acta reſcindenda conueniunt. Interim Morauii res nouas moliuntur, Ratomarus Regulus, ad quem ſupra Brynnonem aufugiſſe commemorauimus, Boijs præfectis obtemperare recuſabat, Imperiumque Boiorum aſpernabatur. Rex Boius Rathobodum Auſtriaci limitis ducem, quem Marchionem uocamus, cum ualidiſsimo exercitu aduerſus Rathomarum proficiſci iubet: mandatque Rathobodo, ut perfidum caput non ante perſequi ceſſet, quàm aut occidat, aut regione penitus exturbet. Rathomarus, & Brynno Venedorum rectores haud imparati noſtris obuiam procedunt, cum Boijs pugna confligunt. Verum amiſsis multis, in fugam uertuntuur: atque rebus deſperatis, cum ijs, qui euaſere cædem, ad Bulgaros in Mæſiam trans Sauum aufugiunt. Rathomarus ibi perijt, Brynno tędio exilij, cum ſine pignore, ſine lare extorris patria erraret, fretus clementia Ludouici regis Boiorum, Sauum amnem, accepta publica fide abs Salachone, eius limitis procuratore, in Boiariæ regnum tranſit, ad Ludouicumque regem Boiorum, ab eodem præſide, Reginoburgium mittitur: atque non ſolum ueniam pręteritorum impetrat, & urbes Nitranam, Piſonium, Brynnam, & alia perdita recuperat, uerum etiam partem inferioris Pannoniæ, & Norici iuxta Seunam flumen, quæ tum deſerta erat, recipit. Vbi cum filio Hezilone dirutas colonias, & arces a Romanis quondam deductas, & à Germanis ſolo æquatas, inſtaurat. Inter quas Celeia, & Petanio, & Moſaburgium numerantur. Templa quoque de integro à Brynnone ibi ædificata, à Leopramo Iuuauenſi Archiepiſcopo Boiorum conſecrantur. Nullus ſtat aduerſus immodicas cupiditates terminus. Auaro difficile eſt ſibi temperare, & eo contentum eſſe, quod offert occaſio: quippe ſordere ſolent prima, cum maiora ſperaueris. Non minus auidæ rerum, quàm mutabiles, ac religioſæ ſunt fæminæ, pręcipuè ubi copia iudicum moratur. Idcirco Auguſta ſpreta priore conditione, regno Imperij Francorum florentiſſimo inhiare cœpit. Dabat animos id tentandi, mariti facilitas, qui obnoxius uxori nihil penſi habebat, nihil eidem deprecanti negare ſolebat. Primo igitur Ioditha aulicos, quos oportunos eſſe uidebat, partim muneribus, & ingentibus pollicitationibus, partim blandicijs, quibus plurimum pollebat, ſuos facit, atque ſuffragatores parat. Deinde Pipinum regem Aquitaniæ ſocordis, tardique ingenij, pari aſtu in ſuam trahit partem. Poſtremo eò Imperatorem illecebris pellicit, ut in Gallijs Cariſiaci celebrem conuentum Celtarum cogeret. Vbi pręſente Pipino Carolum enſe, diademate regio ornat, regemque Lugdunenſis Galliæ adpellat. Hiſce confectis, Pipinus in Aquitaniam redit. Paulopoſt Menſe Nouembri relictis duobus filijs, Pipino & Carolo, uita defungitur. Imperator ad hyberna ad Aquas Graneas reuertitur. Auguſta territa ob mortem Pipini, aduerſamque Pij ualetudinem, cui finem uitæ in foribus adeſſe, eundem propediemque moriturum animaduertebat, ſibi, filioque ſuo impuberi ϲonſulere, tutorem, patronumque parare, cautè prudenterque operam nauat. Communicato itaque conſilio cum amicis Auguſti, quos ſuis rebus ſtudere ſenſit, quemnam priuignorum ad hoc munus accerſat, conſultat. Lotharius magis oportunus, magis ex uſu uiſus eſt. Expugnato

- *Ratomarus regulus.*
- *Salacho.*
- *Celeia. Petan.*
- *Mosburg nunc, olim Chotzlburg.*
- *Pipinus Aquitaniæ Rex moritur.*

igitur aſtu precibus, blandicijs animo Pij, Iuditha partim iuſſu mariti, partim
ſponte ſua perquam honorificè legatos ad Lotharium in Italiam mittit. Qui
primo dicunt, mitigatum eſſe Imperatorem Lothario, ipſi, eius amicis, eundem
amicitiæ gradum apud Cæſarem non ſolum patere, ſed & Imperij ſucceſſorem
illum à parente indulgentiſsimo deſignatum eſſe. Deinde ſuadent Lothario,
ut quàm celerrimè ad Auguſtum, maximam Imperij partem occupaturus
contendat. Quo autem hæc quæ Auguſta conſtituerat, acilius fex uoto, ſen-
tentiaqꝫ animi perficerentur, Ludouico Regi Boiorum, publico decreto, reli-
quis regionibus interdicitur. Imperator eundem uictus techna coniugis exce-
dere Boiariam uetat, & aliò quouis gentium ferre pedem prohibet. At Ludo-
uicus rex Boiorum cum hæc fieri inſidijs iniuſtæ nouercæ, paucorumqꝫ fla-
gicio (qui amore, ac ætate deſipientem Auguſtum, morboqꝫ adfectum, &
ualetudine minus ſui compotem, ſuo arbitratu uenundarent) intelligeret, ter-
tio Calendas Decembris Francofordiam uenit, coacto Francorum, Saxo-
numqꝫ ſenatu, iniurias iniuſtæ nouercæ, inimicorumqꝫ inſolentiam comme-
morat: qui Auguſti adfecti ualetudine, obnoxijqꝫ ſeruituti uxoriæ, lenitate in
communem omnium perniciem abuterentur. Edictum tum ridiculum, tum
iniquum aduerſus ſe proponit. Quid ab huiuſcemodi fumi uenditoribus, re-
liquis expectandum ſit, cum filio & regi obſequentiſsimo genitorem præripue-
rint, declarat: beneficia ſua prædicat, Orat ac poſtulat, Rempublicam ſuſcipiant,
unà ſecum adminiſtrent, in commune rebus conſulant: nec patiantur genui-
nam, Germanamqꝫ Francorum ſedem, prauorum prædæ atqꝫ auariciæ patere.
Germaniæ primores, quod eis iam pridem cognita erat manſuetudo, pruden-
tia regis Boiorum, pronuncianr, ſe in eius poteſtare fore. Operam deinde
ſuam certatim ſpondent, & nequaquàm ſe eum deſerturos, Reipublicæqꝫ de-
futuros pollicentur. Pius ubi hæc ei renunciata ſunt, omiſſa Aquitania, quò
ire, & defuncto filio regionem pacare conſtituerat, uires cogit, ultimo De-
cembri Mogontiaci Rhenum tranſit, Triburiæ caſtra facit, conſidet, maiores
copias expectat. Quæ ubi conuenere, aduerſus filium infeſto, intentoqꝫ exer-
citu Hodonnam procedit. Rector Boius nefas ducens, filium cum parente fer-
ro decernere, ſortem ſuam ſupremo numini commendat, in Boiariamqꝫ ce-
dit. Iubet eos, qui ſuis rebus fauebant, ſibi conſulere, ad Auguſtumqꝫ redire.
Hijqꝫ ab Alberto Cæſarianarum partium Dynaſta, ingentibus pollicitationi-
bus, & ſpe ueniæ ad Pium reducuntur. Proceres Francorum frequenter ad
Cæſarem conueniunt, docent, neqꝫ ſe, neqꝫ reliquos Germanos pati poſſe
Ludouicum Regem Boiorum, & Auguſtæ Maieſtatis hæredem, de omnibus,
& Republica bene meritum, tantis rebus aduerſus Venedos, Imperij, & religio-
nis Francorum hoſtes publicos, geſtis, oppidis, mænibuſqꝫ prohiberi, ludi-
brioqꝫ fore impotentis naturæ animali, & ſoricibus peſtilentibus. Se prima-
ria membra, nempe conditores, & authores Imperij Francorum eſſe, non
poſſe quenquam ſine ſuo conſenſu rebus imponi: rem ſui iudicij eſſe, armis
haud dubiè muliebri audaciæ, peſsimorum conatibus, obuiam ituros. Pro-
inde (inquiunt) Auguſtus habeat rationem poſteritatis, periculiqꝫ Reipub-
licæ: caueat ne hancce, dum flagicioſiſsimorum (qui omnia permiſcere,
cuncta ad ſuam potentiam, dominatumqꝫ conuertere, rem ad arma deducere
ſtudeant)

ſtudeant) temeritati obſequatur, peſſundet, atq; perditum eat. Admonent, ne quid raptim turbatéq; agat. Poſtremo petunt, atq; iure ſuo poſtulant, ut cum filio omnium optimo, ac ſapientiſsimo in gratiam redeat. Imperator hiſce commotus uerbis, qui, alioqui quippe tenuis, infirmi, ne dicam inſtabilis animi, uento & nutu conſultantium circumferebatur, Regi Boio gratiam facit: iſq; ad patrem ſupplex uenit. His compoſitis, Pius Francofordiæ hyemat: In Quadrageſimali ieiunio Confluentiæ Rhenum tranſit: inde in Sueuiam pergit, Paſchalia propter Lacum Brigantinum perpetrat. Menſe Maio Vuormatiam proficiſcitur. Huc ex Italia Lotharius, promiſsis, ut ſupra dixi, ineſcatus, euocatus à patre, uenit: à quo honorificè, & benignè præter ſolitum excipitur. Deinde Imperium Francorum, relicta ſola Boiana Ludouico, inter Lotharium, Carolumq; connitente Auguſta diuiditur. A flumine Moſa, Orientem ſolem, Auſtrumq; uerſus cuncta Lotharius animo inuadit: regna Occidentalia Galliarum Carolo relinquit: eius tutor, Auguſtæq; curator adpellatur. Adſunt Aquitanorum quidam, qui de nouo rege ſententiam Imperatoris exſpectabant, uerum qui domi remanſerant, regem niſi a ſe creatum aſpernabantur, Carolumq; recipere detrectabant. Pipinum nepotem Imperatoris ex filio Pipino, rebus Aquitanicis imponunt, ad regiumq; ſolium ſubleuant. Imperator quaſi re bene geſta, & ceu omnem diſcordiæ de diuidundo imperio feneſtram præcluſiſſet, ſerio triumphabat: lætus hilariorem Lotharium in Italiam dimittit, ipſe Aquitaniam petere aduerſus nepotem ſuum conſtituit: dictitabat, ſe non inuidere nepoti, ſed conſulere, ne ſcilicet ferox eius ingenium, ætasq; tenera, leuibus, atq; proteruis Gallorum, pertinacibus Aquitanorum moribus corrumperetur: eundem apud ſe in Germania educatum iri oportere prædicabat. Cum coniuge igitur, ac Carolo ſecum ducto, arma in Aquitaniam mouet, proceres iurare Carolo adigit: refragantes in uincula conijcit, quæſtionibus admouet, Pipinum nepotem in Germaniam mittit, educandum Drogoni Pontifici Mediomatricum commendat. Interea dum talia in Occidente geruntur, Ludouicus Rex Boiorum impatiens doloris, quod æqua portione regni, auitaq; hęreditate (quaſi uulgo conceptus, impareue matrimonio natus) excluſus eſſet, confiſus Germanorum uoluntatibus, Sueuorum ſibi animos primo conciliat, deinde Francofordiam petit. Quò frequētes ad eum Francorum, Saxonum, Venedorum duces, Tetrarchæ, Dynaſtæ, Pontifices, ſacrifici, Monachi, item legati Cimbrorum coëunt. Vbi Rex Boius patientiam ſuam prædicat, inimicorum fraudem proponit, à fratribus bis captum genitorem, à ſe bis ſeruatum eſſe cōmemorat. Egregiam ſane hiſce meritis gratiam referri, illis imperia ob parricidia tribui, ſe ob pietatem uelut nothum, exhæreditatum eſſe: Et ſi Dijs placet, Germaniæ hactenus liberæ dominum muliebri ſcelere imponi, ſe ſemper cum fratribus de uirtute certaſſe: ſe ut antea opiribus ſtuduerit, ſic iuſticia & æquitate uelle ſuperare: petit ſui rationem haberi. Fit patrum conſultum, Germanis Regem apud ſe educatum cordi eſſe, placere eius modeſtiam, ac iuſticiam, quas iam pridem ſenſiſſent, ac experimentis cognouiſſent. Non placere populo inuicto, nationi orbis reginæ, principem, cuius uitam, ac mores ignorent. Hyemabat ſub idem tempus apud Pictonas in Aquitania Imperator Ludouicus, crebriſq; nuncijs, item literis fit certior, Ludouicum

douicum filium uniuerſas Germanias occupaſſe, in eiuſq; uerba omnes Alemannos, atq; Venedos, & Sclauos iuraſſe: Regeſq; Cimbrorum, Danos, Suionas, Nordomannos, Gothos, Finnos eidem operam ſuam pollicitos eſſe. Hocq; triſti nuntio accepto, languore, & pectoris inflatione tentari, crebris ſingultibus concuti cœpit, cauſam ualetudinis ex mœrore contraxit: pituita, ac diſtillationibus, quæ aliàs pulmonem,& uiſcera huiuſcemodi uitalia uitiarant, & auctæ tum frigore hyemali, ſuoq; rumore, intumuere in ſuppurationem, & apoſtema. Relictis igitur uxore ac filio Carolo in Aquitania, Drogum Archiflaminem Auguſtalem, Albertum Magiſtrum Equitum ad tutandam Occidentalem Rheni ripam, & in officio continendos accolas, præmittit: initio Quadrageſimæ ex Aquitania egreditur, cum copijs, licet annis, & morbo adfectus, ſubſequitur: ad Aquas Graneas ante Paſchalia cum exercitu peruenit. Peractis ibi feſtis diebus, Mæno Francofordiam nauigat, ad Herueldenſe Monaſterium, Turogoſq;, ubi filium conſidere, ſtatiua habere, fama erat, petit. Cum fines Boiariæ, Nariſcorumq; nullo hoſte obuio adtigiſſet, Ludouicum filium per Boiemiam, & aliorum Venedorum prouincias magna difficultate, atq; haud mediocri diſcrimine penetraſſe, in Boiaria Meridionali incolumem degere audit. Porrò adgrauata ualetudine retro pedem refert, Salſam uicum regium deuenit: ibi ſolennes ſupplicationes facit, triumphumq; Chriſti concelebrat. Inde Rheni ora, inſulis in agro Mogontino circuitis, dum ſeceſſu mediamnis, proxime Ingelhaim fixis papilionibus ægritudinem leuare parat, ſuccubuit. Vocatis ad ſe Drogone fratre Archimyſta Cæſareo, Epiſcopo Mediomatricum, Hettone Treuerenſi, Ottogerione Mogontino Pontifice, cum omnibus mitis in gratiam redit, filio Ludouico ignoſcit, ſuppellectilem Imperatoriam diſtribuit. Diadema, enſem gemmatum, auratumq;, ſacra & inſignia Imperij Lothario legat. Hiſce peractis, ad cælum conuerſus, diuiniſq; rebus intentus, nulli poſthac negocio prophano animum accommodauit, duodecimo Calendas Iulij, anno uitæ LXIIII. poteſtatis XXVII. Chriſti authoris noſtri DCCCXL. animam efflauit, & in hac uoce deſecit, Auſs, auſs, quod non tam diminutæ, alienatæq; mentis ſignum, quam atros genios abominantis uerba fuere. Nam apud Germanos is ſermo abigentis eſt, declaratq; foras, foras, hoc eſt abi, abi hinc in malam crucem. Corpus Drogo in Mediomatricum urbem deportauit, in ædem Diui Arnulphi, ubi genitrix eius humata erat, intulit, Mauſoleoq; condidit. Supra quàm cuiquam credibile eſt, mitiſsimus Pius fuit. Quem ſi uerè cognominauero, haud immerito pilam fortunæ dixero, in qua iocos, luſuſq; ſuos illa exercuit: aut ut ueritatis placita ſequar, in Ludouico hoc, rerum & naturæ parens uim ſuam planè oſtendit: quemcunq;, uti uti libet, attollit in altum, & de ſublimi rurſus præcipitat. Nec eſt quiſquam omnium qui refragari audeat, aut quærere cur nam ita agis? Virtutem illam ac magnitudinem animi, & fortitudinem parentis Pius non eſt adſecutus: Vis illa immortalis ingenij, quæ in Magno extitit, in filio defecit. Hic magis peruicax in ſecundis, quam aduerſis fuit, atq; in proſperis pertinax, in anguſtis mollis, ac minime reſiſtens fuit. Vxori, animoq; nimium indulgens: ad nutum tinearum aulicarum circumferebatur. Minus caute, parum prudentes

Hersfild.

Ottogerio qui & Odogarius.

Ludouicus Pius obijt anno Christi. 840.

Ludouicus Pius pila fortunæ.

denter, pericula cauit. Nec incolumitati Reipublicæ, quàm longiſsimè poſt ſe conſuluit. Quòd ſi factum parentis de diuidundo Imperio æmulatus fuiſſet, haud tam cito Imperium, uires Francorum occidiſſent. Nec tantum armis licuiſſet, neqꝫ tantum ſanguinis Chriſtiani, parricidiali bello effuſum adhuc Reſpublica lugeret. Sed nihil uerſatilius fortuna. Vulgatum apud nos prouerbium eſt: Summa quæqꝫ tandem ad ima rurſus relabi, quæ ſi amplius intendantur in neruum erumpent: habeniſqꝫ laxatis ſenſim, donec occidant, remittuntur. Quibuſdam fortè, ac temere humana negotia uolui, agiqꝫ perſuaſum eſt: alij fato, & æterna conſtitutione, nexuqꝫ cauſarum latentium, & multo ante deſtinatarum, ſuum quemqꝫ ordinem ineuitabili lege percurrere arbitrantur. Nos ita omnia æternæ, ſupremæqꝫ maieſtati ſubijcimus, ut tamen animi noſtri liberi ſint motus. Et quiſqꝫ ſuo uitio ſibi malum accerſat: immortalis quidem illa prouidentia, cuius fortuna euertenda eſt, eius conſilia corrumpit. Lothario ubi renunciatum eſt parentem obijſſe, ex Italia in Germanias, Galliaſqꝫ maturè, quam maximis poteſt itineribus contendit, Aquas Graneas, regiam & caput Franciæ, occupat, Galliarum, Germaniarumqꝫ primores accerſit, ſacramenta ſibi dicere iubet. Legatis Caroli, & Ludouici fratrum ſuorum, qui æquam auitæ paternæqꝫ hereditatis diuiſionem poſtulabant, conſilio Alberti præfecti prætorio (is plurimum apud Lotharium poterat, & diſcordiam fratrum, quàm concordiam, bellum quàm pacem ſibi utiliora exiſtimabat) reſpondet, ſe iam pridem à Pontifice Max. S P Q R Imperatorem appellatum, ac Romæ ſolenni ritu Auguſtum conſecratum, conſortem Imperij à parente adlectum, ab eodem inſuper teſtamento hæredem, & ſucceſſorem Auguſtalis Maieſtatis, Imperij, qua latiſsimè patet, miſsis eius inſignibus declaratum, pernicioſam eſſe Reipub. multitudinem principum: Vulgo dici, negligi quod à pluribus cuſtoditur. Quamobrem ſibi ut maximo natu, ſummam rerum a parente, communi procerum Imperij conſenſu traditam eſſe. Decere pios filios, bonoſqꝫ rectores acta parentis, uniuerſiquè populi tueri. Se quidem Ludouico Boiariam, Carolo Aquitaniam, ubi uterquè regio more degat, concedere: hac tamen lege, ut hæc regna precario poſsideant: in fidemquè a ſe accipiant: atquè ſibi, ſicuti Auguſto orbis, & Vrbis domino obtemperent, quemadmodum ſub parente, & auo factitatum ſit. Hæc ubi ad reges Carolum, & Ludouicum relata ſunt, comuni conſilio Lothario bellum indicunt, armis impetrare, quod iure nequiuere, ſtatuunt. Carolus à tergo, Ludouicus à fronte fratrem aggreditur. Is ſoluto conuentu, ex Aquis Graneis egreditur, coniuncto ſibi Pipino nepote, qui in Mediomatricum urbe educabatur, cum magno exercitu Mogontiacum primariam Germaniarum urbem, inde Germaniam Magnam, quatenus longiſsimè, latiſsimequè porrigitur, uendicaturus petit: Rex Boiorum cum antiquorum Francorum non tam numeroſa, quam ualida manu, ſuburbanis Mogontinis fratrem occupat, retro pedem ferre cogit. Quippe Lotharius timens robora Francorum cedit, aduerſuſqꝫ Carolum in Occidentem arma conuertit. Interea Ludouicus Francos Orientales omnes, Saxonas, Haſſos,

Franconas, Turogos, Sueuos, Venedos, Sclauos, proceribus multa lar-
giendo, complura ciuitatibus promittendo, ſingulos benigne appellando
ſibi conciliat: in ſuaq; uerba iurare pellicit: Orientalem Rheni ripam ualidis
præſidijs confirmat. At Lotharius crebris legationibus eorum, qui ſuis rebus
fauebant, reuocatus, omiſſo Carolo, è Gallijs rurſus ad Germaniam iter flectit,
& proximi anni Aprili quam celerrimè ad Rhenum procedit. Iuxta Vangio-
num urbem cum exercitu clam flumen tranſit. Ludouicus à ſuis partim ciuile
bellum deteſtantibus, partim principatum affectantibus, deſertus, & planè
proditus, ab hoſtibus de improuiſo circumuentus, cum paucis uix euaſit, in Bo-
iariamq; aufugit. Lotharius diſpoſitis præſidijs iuxta Rhenum, ne ſibi à ter-
go bellum immineret, partem ibi copiarum cum Alberto Magiſtro Equi-
tum ad prohibendos Ludouici conatus, ad impediendumq;, ne is uires cum
Carolo coniungat, relinquit: Omnem impetum belli in Carolum conuer-
tit, qui iam ad Moſam, Ludouico ſe coniuncturus perueniſſe ferebatur. Ab
hoc rex Boiorum in auxilium per legatos euocatus, per Sueuiam cum ſuis
abſq; cunctatione armatus ad fratrem Carolum properat, fratriſq; alterius
præfectos ſibi reſiſtentes, & iter intercludere conantes, graui admodum clade
afficit, Albertum Magiſtrum Equitum huiuſcemodi belli nefandi authorem
cum plurimis Lotharianis prælio occidit: uictorq; nemine omnino prohiben-
te Gallias petit, copias cum Carolo iungit. Lotharius cum ingenti exercitu

Fontanedus uicus Galliæ.

in Fontanedo uico Antiſsiodorenſi (quæ ciuitas Galliæ Lugdunenſis ter-
tiæ) conſederat. Rex Boius, & Aquitanus armis coniunctis, ad fratrem pro-
cedunt, oratores ad eum proficiſci iubent, qui pacem offerant, ſi ille æquam
portionem fratribus Germanis, uti ius gentium eſt, redderet. At ille auiditate
Imperij excors, nullius ſalubris conſilij patiens, ſummam rerum mordicus te-
nere connititur, nec ullam aliam conditionem concordiæ, ne audire quidem,
ne dum accipere uoluit. Iam enim fatis admouebantur Francorum genti
bella ciuilia. Deſtinati igitur ſorti ſuæ fratres, parricidiali prælio manus con-
ſerunt: ſe cognato ſanguine contaminant ſeptimo Calendas Iulij. Acriter
diu pugnatum eſt: utrinq; magna accepta clade, uictoria tandem cruenta,
Ludouico, & Carolo ceſsit. Lotharius ad Aquas Graneas aufugit. Concide-
re hoc certamine uires Francorum: centena amplius millia hominum hac

Iordanus Oſnaburgeñ.

pugna interijſſe author eſt Iordanus Oſnaburgenſis: Francíq; ſoliti hacte-
nus fines regni proferre, elaboratos, ac acquiſitos à maioribus ægrè poſt-
hac tutati ſunt. Carolus, & Ludouicus caſtra fratris diripiunt, corpora occiſo-
rum humari iubent. Deinde Rex Boius dimiſſo fratre in Gallia, Menſe Au-
guſto in Germaniam reuenit, Salſam regium uicum accedit. Lotharius rurſus
reparatis uiribus, & undecunq; ſuis collectis, ea æſtate Mogontiacum occu-
pat, Lotharium filium ad Saxonas mittit, eos ad ſe Auguſtam Nemetum pro-
perare præcipit. Ipſe interim Rhenum traijcit, contra Ludouicum intento,
infeſtoq; exercitu procedit: exitium Regi Boio minatur: Eundem non ſolum
Francia, Boiariaue, ſed etiam Europa exacturus, uſq; Boiariam Franciæ anti-
quam peruenit. Verum huiuſcemodi minæ in ludibrium uerſæ, Boij, & eo-
rum Rex fortiter ſe, ac fines ſuos tutati ſunt. Lotharius re infecta, Vuormatiam
redit: ibi filiæ ſuæ nuptijs confectis, Gallias petit. Tota hyeme fruſtra aduerſus

Carolum

Carolum arma mouit, nullaq́ꝫ re memorabili geſta, ad Aquas Graneas reuertitur. Inter hæc Rabanus Fuldenſis Antiſtes, uir ea tempeſtate undecunq́ꝫ eruditiſsimus, Vates, Theologus inſignis, quod nimis literis deditus, rem familiarem negligeret, à Monachis Monaſterio eliminatur. Ipſe ad Ludouicum regem noſtrum ſe contulit. Primo deinceps uere, cum ne uictus quidem Lotharius à pertinacia deſiſteret, Ludouicus cum Francorum, Boiorumq́ꝫ ualida manu ad Rhenum contendit. Vrbes in occidua ripa ſitas, quæ Lotharianæ erant, ad deditionem cogit. Carolus Argentorati ad Regem Boium uenit. Ambo reges coniunctis uiribus aduerſus Lotharium arma mouent, XVII. KL. Aprilis eundem, cum metu ſuperioris pugnæ ſui dilaberentur, in fugam uertunt. Fama erat ipſum deſperatis rebus Italiam petere. Hac de cauſa Ludouicus, & Carolus Imperium Francorum inter ſe partiuntur. Ludouicus Germanias, Carolus Occidentalia Galliarum ipſi ſibi deſtinant. Lotharius uero reparatis de integro uiribus, apud Matiſconem urbem Burgundiæ caſtra locat, ſe uallo, foſſa munit, denuo aleam belli tentaturus. Quod ubi Ludouico, & Carolo renunciatum eſt, eò cum ſuis copijs procedunt. Cæterum iam omnibus huiuſcemodi bella parricidialia deteſtantibus, & abominantibus (nam quibus bellum, quàm pax magis cordi fuerat, occiderant) amicis fratrum ultro, citro commeantibus, Reges reconciliati ſunt. Conſilium deinde principum uirorum habuerunt. In quo placuit, ut quadrageni cuiuſq́ꝫ ſenatores, gnari regionum, locorum coirent, deinde imperium deſcriberent, & iurarent, ſe abſq́ꝫ fraude, doloq́ꝫ malo illud inter fratres partituros. Centum itaq́ꝫ & uiginti proceres in Germania apud confluentes Moſellæ, Rheniq́ꝫ coëunt, totum hunc annum ibi commorantur. Vrbes, oppida, Caſtella, Imperij membra in libellum redigunt: deinde in Tetrarchias diuidunt. Interim eius anni æſtate Ludouicus in Saxoniam mouet arma. Serui, atq́ꝫ libertini in dominos conſpirarant. Oppreſſa coniuratione, authoribus factionis capitali ſupplicio adfectis, Auguſto ad Salſam, ubi regium prætorium erat, ad conuentus agendos proficiſcitur. Inde Septembri ad Carolum fratrem Argentoratum pergit, Lothario tum in Dierhenhoſen diuerſante. Inſequentis anni Auguſto, qui fuit ab ſeruato orbe octingenteſimus, ſuper quadrageſimum tertium, Veroduni (urbs eſt Cæſariana Galliæ Belgicæ primæ) reges, & centum uiginti principes uiri coëunt, diuiſio Imperij renunciatur. Aquitania Pipino datur, Lothario cedunt cognomen Auguſti, Roma caput mundi, Italia uictrix quondam gentium, Alemanni, & Teutones, qui ſecundum Iulium Cæſarem, & ueteres Coſmographos, Gallias, Belgicam, Celticamq́ꝫ incolunt. Germania ſecunda, cuius partes ſunt Agrippinenſes, Tungri, Brabantini, Flandri, Toxandri, Hannonij, Cameracenſes, Picardi uſq́ꝫ ad Sonnam flumen. Hi omnes quondam inferior Lotharingia dicti. Inſuper Germania prima præter Mogontiacum, Vuormatiam, Borbetomagum, Auguſtam Nemetum, Gallia quoq́ꝫ Narbonenſis, quæ & prouincia, Sequaniq́ꝫ, Veſontio, Lugdunum, Hedui, Lingones, Burgundia, Gallia Belgica ſuperior, cuius quatuor à Romanis ſcriptoribus primariæ cenſentur urbes, Treuerum Auguſta, Mediomatricum urbs, Leucorum Tullum, & Verodunum, hæc adhuc à Lothario Lotharingia uulgo nuncupatur. Cætera Galliarum, nempe Galliam Belgicam ſecundam, cuius

Rabanus abbas Fuldenſis deponitur.

Verdun in Lotharingia Virdunum ab alijs dicitur.

Germania ſecunda.

Gallia Belgica.

us urbes ſunt Rhemi, Sueſſonum Auguſta, Veromandorum Auguſta, nobis Sanctus Quintinus eſt, atq; Galliam Lugdunenſem, quæ & Celtica, Carolus accepit: eaq; pars adhuc regnum Francorum, & Francia Occidentalis uocari ſolet, cuius caput eſt Lutecia Pariſiorum.

Lutecia Pariſiorum.

Ludouico deſtinata ſunt uniuerſa, quæ à Rheni fluentis Orientem ſolem longè, latèq; ſpectant: Germania Magna, Rhetia, Sueuia, Vindelicia, Illyricum, Noricum, Pannoniæ, Liburnia, Boij, & Venedi. Additi ob uini prouentum in ripa Rheni occidua Mogontini, Vangiones, Nemetes. Hiſce confectis, Reges iureiurandi religione pacem ſanciunt: inde quiſq; in ſuum regnum diſcedunt: continuoq; à prauis conſultoribus inter Carolum Regem Celtarum, & Pipinum Regem Aquitaniæ ob limites, diſcordiæ flamma excitatur. Carolus Aquitaniam crebris incurſationibus infeſtat. Bernardum limitis Hiſpanici præſidem trucidat. Ceteri Pipini duces ſeptimo Idus Ianuarij copias Caroli de improuiſo adoriuntur, fundunt, cædunt. Interijt hoc prælio Rhabanus ſignifer Caroli, & cum eo magnus nobilitatis numerus: hijq; Monachorum Magiſtri Richobotus, Hugo patruus Caroli.

Rhabanus ſignifer.
Richobotus & Hugo Abbates.

Inter hæc Gregorius quartus Pontifex Romanus ex hac uita migrat: cui Sergius, ante os porci dictus, ſuffragio Imperatoris, ſacerdotum, Senatuſq; populi Romani ſufficitur. Saraceni ex Mauritania ſoluunt, Italiam inuadunt, Beneuentum capiunt.

Sergius Papa ante os porci dictus.
Hæc pleraq; ex Sigiberto.

Rector Germaniæ Orientali Boiariæ limiti in Pannonia filium Ludouicum præſidere iubet. Ipſe Venedos trans Albim conſidentes, & ad Orientem uergentes, qui res nouas moliebantur, occiſo eorum regulo Gozomuzilone, perdomitat, duceſq; ipſis Teutonicos, ne deficerent in poſterum, imponit.

Gozomuzilo regulus Venedorum ſiue Abroditarum ut alij ſcribũt.

Rhabanus noſter, librum de ſacroſancto domini Deiq; noſtri uexillo, ut ſupra narrauimus, conſcriptum, per Aſchorichum, & Rupertum Monachos Romam Sergio Pontifici Max. petenti mittit. Quod opus laborioſum noſtrò æuo, opera Ioannis Reuchlini, Hebræarum literarum inſtauratoris, ab Thoma Anshelmo diligentiſsime excuſum eſt.

Aſchorichus.
Rupertus.
Io. Reuchlin.
Thomas Anſhelmus Calcographus.

Nordomanni latrocinij ſtudio ex Cimbrica peninſula nauibus delati, ducibus Regnero, & Rorico, regnum Caroli inuadunt, ſecundum Sequanæ ripam Pariſios tendunt: Monaſterium Diui Germani diripiunt. Carolum, qui cum Britannis male pugnarat, amiſsiſq; multis cũ paucis uix euaſerat, gens ferociſsima pacem à ſe mercari cogit. Poſthæc Dani domum in Oceano Germanico nauigantes, Friſiam inuadunt, ter pugna cum Friſijs conflixere. Primo inferiores prælio diſceſſere, duobus noſtros ingenti ſtrage adfecerunt: Inde uictores reuerſi, in Saxoniæ, Cimbrorumq; confinio Hamburgium deuaſtant. Verum noſtris ad auxilium paſsim euolantibus, retro tulerunt pedẽ.

Regnerus.
Roricus.
Dani Friſiam inuadunt.
Hamburg deuaſtatum.

Porrò Ludouicus Rex noſter conuentum procerum in Saxonia Badobrunnæ cogit. Adfuere fratrum, & † Erici Regis Nordomannorum legati, item Sclauorum omnium, Bulgarorumq; oratores, cum quibus omnibus pax, fœduſq; confirmatum eſt. Nordomanni captiuos reddidere, ablata reſtituerunt. Haraldus Danus, princeps inter ſuos, Philoſophiam noſtram recepit, in Franciaq; manere maluit, in Saxonia ſedes, & domicilia à rege noſtro accepit: præcipuo in honore apud noſtros fuit.

† Horuci alias ſed Crantzius Ericus habet: qui etiã oricus eſt.
Haraldus qui & Heroldus baptiſatur ut Crantzius lib. 1. de rebus Nordmannorum ſcribit.

Boemi quoq; religionem noſtram recepere. Quatuordecim gentis Dynaſtæ, cum popularibus ſuis ſacra aqua luſtrati ſunt: iuſſuſq; eſt Bathuricus Pontifex Reginoburgenſis Zechos, (ita enim ſua lingua Boëmi nominantur) inſtituere in Phi-

Boiemi fiunt Chriſtiani.
Zechi qui.

in Philoſophia Chriſtiana. Nam Boiemia ab Occidente, & Meridie Boios- *Boiemiæ ſitus.*
ſpectat, Boiariæq; finitima eſt, in rebus diuinis paruit Epiſcopis Reginoburgē-
ſibus, uſq; ad Diuum Vuolfgangū, cuius conſenſu de cætero proprios habuere
Pontifices, quos Imperatores noſtri dederūt, ſicuti in quinto narrabimus libro.
Non ſolum externi hoſtes Francorum fines infeſtarunt, indigenæ quoq; ciui-
les inter ſe diſſenſiones concitarunt. Lotharius Bolocratum ducem Arelaten-
ſem, Burgundionas à ſe deſciſcere parantes, ui ad deditionem cogit: armiſq; in
obſequio continet. Giſalbertus Caroli præfectus filiam Lotharij rapit, in A- *Giſalbertus.*
quitaniamq; profectus eam ſibi connubio iungit. Auguſtus id Carolo an-
nuente, fauenteq; factum eſſe exiſtimabat. Ideo par pari referre, expeditionem
aduerſus Carolum, iniuriam iniuria compenſare meditabatur. Subſequentis i-
gitur anni uere Rex Germanus in Occidentem ad Carolum proficiſcitur. Ibi
in conuentu celebri uterq; regum iuramento ſe purgat, inſcios eſſe raptus: neq;
placere hoc coniugium. Inde Ludouicus ad lacum Brigantinum reuertitur, pri-
die Non. Aprileis, ibi Paſchalia celebrat, Cæſarem Carolo reconciliare fruſtra
ſumma ope nititur. In Auguſto cum exercitu in Morauiam tumultuantem
pergit, quæ latiſſima erat. Ab Occidente Boiemiæ continuabatur, Orientis ab *Morauia.*
ora, & Meridie tum cum Danubio, uſq; in Pontum fermè excurrebat, atq; cum
Europa finiebatur. Eius regulus ſummus Sclauorum princeps cenſebatur. Ger
manus rector compoſitis rebus genti Ratislaum nepotem Moēmari imponit. *Ratislaus*
Nitrauæ, Brynnæ, eidemq; tractui antea Brynnonem, itidem Venedum præ- *Sclauorum*
fecerat, per Boēmiam Reginoburgium reuertitur. Vbi uita functo Bathurico, *regulus.*
Arioſridum eiuſdem urbis ſummo ſacerdotio donat. Saraceni, quos Mauros
nominant, templum D. Petri Romæ, cum urbem capere non poſſent, uaſtant.
Templum Diuo Ruperto dicatum Iuuauiæ conflagrauit. Anno deinceps pro-
ximo, qui fuit æræ noſtræ octingenteſimus quadrageſimus ſeptimus, quies ab
armis fuit, Auguſtus regem noſtrum inuitauit: ipſe uiciſsim ab eo inuitatus eſt.
Huncq; annum hij duo fratres, mutuis conuiuijs, uenationibus, ſagittarijs mu-
neribus, equeſtribus ſpectaculis, ac cęteris regijs uoluptatibus tranſegerunt. At-
tamen Ludouicus, ut Imperatorem Carolo regi Celtarum reconciliaret, fruſtra
operam ſumpſit. Nimis impatienter ferebat Lotharius ignominiam, ſibi ob ra-
ptam filiam illatam: nec ab animo eius ſuſpicio illa amoueri ullo pacto potuit,
quin hanc technam Caroli eſſe opinaretur. Eodem anno Ottogerione Ponti- *Ottogerio*
fice Mogontino mortuo, Rhabanus ille ob eruditionem à Ludouico rege Ar- *qui & Odoa*
chimyſtes primarius Germaniæ nuncupatur ſexto Calendas Iulij, iuſſuq; Lu- *garius.*
douici Calendis Octobribus Moguntiacum cætum ſacerdotum cogit: uiuen- *Anno Chri-*
di normam ſacrificulis præſcribit. Quantumuis enim ager fertilis, ſolum fæcun- *ſti. 847.*
dum ſit, niſi aſsiduo cultu agricolæ purgetur, ſpinas, & lolium tibi germi-
nat. Fuit eadem tempeſtate in Sueuia, agro Conſtantienſi inſana quædam ua-
tes Theoda nomine, quæ conſilio cuiuſdā ſacerdotuli, quæſtus gratia, freta uilis *Theoda uates*
plebeculę credulitate (ut ſunt animi imperiti uulgi ſuperſtitioſi magis q̃ religio- *in agro Con-*
ſi) futura canere cæpit: ambiguiſq; dictis mortales ſtultos, ſtultiores reddebat. *ſtantienſi uide*
Cōtra ſcita D. Pauli, muliercula publice concionabat: de miniſterijs diuinis pro- *Sigibertum.*
phaniſsimè Philoſophabat. Et de his, quę ſoli deo nota ſunt, temere p̄nūciabat.
Viſus cæleſtes ſimulabat, congreſſus, collocutiones cū Superis, à quibus cuncta
diſceret,

diſceret, ementiebatur. Extremum fatum orbi terrarum, & illum diem, Poëtis quoqꝫ alienis à religione noſtra decantatum, impendere iſthoc anno prædicabat. Viri, mulierculæ, pueri, puellæ metu perculſi, ſturnatim, gracculatimqꝫ prouolant, munera deferunt, deprecatricem apud Deum immortalem parant. Quidam Stoicidæ, obſtipo, caluoqꝫ capite, uultu triſti, & ſordibus notabilibus duntaxat religionem pre ſe ferentes, eandem uelut Sibyllam, cælitus demiſſam, Deoqꝫ plenam non ſolum uenerabantur, uerum etiam ſectabantur. Sed ad fatidicam illam reuertor. Ea iuſſu regis noſtri, Moguntiacum à Solomone Epiſcopo Conſtantienſi deducitur, in templo D. Albani à Rhabano, & cæteris Epiſcopis, diligentius audita, accuratius quæſita, ſcenam omnem uaticinij ſui detegit: ſe edoctam à quodam ſacerdotulo, lucri gratia hæc commentam eſſe fatetur. Palo igitur, & uerberibus admota, ſilere poſthac iuſſa, ludibrio de cætero fuit. Fuere item in Germania ea tempeſtate Poëtæ, hiſtorici, diuinæ Philoſophiæ doctores clariſsimi.

Strabo, qui & Vualfridus.
Rhabanus.
Rudolphus.
Gloſſa ordinaria.

In Sueuia Strabo, qui & Vualfridus Monachorum D. Galli Antiſtes. Rhabanus Archiflamen Mogontinus Germaniæ primarius Pontifex. In Francia apud Fuldam Rudolphus. Hij commentarios in omnes ſacræ hiſtoriæ libros ediderunt, uulgo gloſſa ordinaria nuncupatur. Circa idem tempus Imperator Lotharius Cæſar Auguſtus bellum Carolo fratri regi Galliæ Celticæ, Belgicæqꝫ ſecundæ indicit, atqꝫ in eum arma mouere parat. Ne autem hoc fieret Ludouicus Rex Germaniarum apud Cõfluentes Rheni, Moſellæqꝫ fratrem Lotharium conuenit, iureqꝫ ſuo intercedit. Boiemos eruptionem meditantes per Ludouicum filium reprimit: ferocem populum legatos pacis gratia mittere, & obſides dare cogit. Calendis Octobribus concilium procerum Germaniæ Mogontiaci celebrat. Oratores Imperatoris, & Caroli fratrum ſuorum: Item Nordmannorum, & Sclauorum audit, & abſoluit. Carolus metuens minas Auguſti, quo eidem ſatisfaceret Giſalbertum, raptorem Cæſareæ puellæ, regno ſuo excedere iubet. Is confiſus clementia Rectoris Germaniarum in Franciam Orientalem aufugit: ſupplex Moguntiacum ad Ludouicum uenit: regeqꝫ noſtro deprecatore, a Lothario, qui tum in Diethenhouen conuentum agebat, in gratiam recipitur: cum Carolo quoqꝫ de pace conuenit.

Godeſcalcus hereticus.

Eodem nempe Mogontino concilio Godeſcalcus genere Belga, profeſsione ſacerdos, qui docebat homines quoſuis, ineuitabili lege, & neceſsitate prouidentiæ diuinæ, ſiue inferis, ſiue ſuperis deſtinatos eſſe, à decurijs Pontificum noſtrorum exploſus, ad Hincimarum Rhemorum, unde oriundus erat Epiſcopum traducitur: prius ſacramento dicto, ne ultra Franciam Orientalem unquàm, regnumue Ludouici adeat.

Hincimarus Epiſcopus de quo & Segibertus.

Qui ſe ſoluto conuentu, in Boiariam Reginoburgium, hiemandi cauſa confert. Boiemi rurſus, gens belli, prædæqꝫ auida rebellant.

Erneſtus. Marchio. Norici limitis.

Erneſtus dux limitis Nariſcorum, inter amicos regis principem obtinens locum, cum magno militum, Equitum, præſidum, præfectorum numero arma aduerſus Boiemos mouet: noſtriqꝫ caſtra hoſtium uallo munita uaſto impetu inuadunt, ſumma ui oppugnant. Multi utrinqꝫ ſauciantur.

Dachulfus Marchio Miſniæ.

Ex noſtris Dachulfus procurator Sorabici limitis, uir bellicoſus, in genu ſiniſtro ſagitta uulneratus. Hoſtes ſe uiribus rati impares fore tanto exercitui, legatos de pace cum ſupplicijs mittunt: obſides qui petantur offerunt, imperata ſe facturos pollicentur, copiamqꝫ colloquendi cum Dachulfo, cui magis, quod is linguam, inſti-

guam, inſtituta Venedorum callebat, fidebant, petunt. Dachulſus igitur Miſnię prae.es diſsimulato uulnere, ac dolore, equo ſedens, Boiemos pro caſtris audit, horum preces ad concilium procerum defert. At quidam ducum inu.dia commoti, quod gloria pacatae Boiemiae in Dachulſum transferretur, armis correptis, dum caeteri cum Boiemis paciſcuntur, contra fas, iusq; gentium, in Boiemos nihil mali ſuſpicantes, ut qui de pace cum noſtris agebant, impetum faciunt. Venedi inuocato Deo perfidiae ultore, fortiter reſiſtunt, Teutonas cędunt, ſternunt, & quaſi pecudes mactant: Franços in fugam uertunt, atq; in caſtra repellunt. Noſtris de caſtris ſpectantibus, nec erumpere audentibus, ſpoliant occiſorum cadauera. Deinde caſtris undiq; circumſiſtunt, excidium Teutonibus minantur. Noſtri euadendi, aut reſiſtendi ſpe penitus deſtituti, ſupplices legatos mittunt, uitam dumtaxat petunt. Boiemi obſidibus acceptis, exutos armis, ſpoliatos bonis, caeterum incolumes, uia publica abire domos permittunt. Iiſdem diebus Hochſtadij (uicus eſt agri Mogontini) quidam inſtinctu atri genij percitus dementia efferebatur: nocensq; ille ſpiritus lingua inſani abuſus, gloriabatur, ſe cum collegis ſuis bello Boiemico praefuiſſe: diſcordiam inter duces ſeruiſſe, Teutonas cum Venedis commiſiſſe: authoremq; ſe, plurimum ſanguinis humani effuſum eſſe. Dum haec in Germania Magna, & regno Ludouici geruntur, in Imperio Auguſti Roracus Nordmannus (qui ad Imperatorem Pium cum fratre Haraldo aufugerat, ab eodem Dorſtadium in fidem acceperat, & precario hactenus tenuerat) falſo apud Lotharium perfidiae accuſatur, in uincula conijcitur. Vnde ope diuina elapſus in Germaniam Magnam ad regem noſtrum aufugit: innocentiam ſuam oſtendens. Ab illo benignè excipitur, in confinioq; Saxoniae, & Daniae collocatur, collectaq; popularium haud parua manu, pēiraticam exercere, & litus Oceani Gallici quatenus Lothario parebat, infeſtare caepit. Tandem ad hoſtia Rheni fluminis delatus, Dorſtadium rurſus occupat: ibiq; ſe aduerſus Imperatorem munit. Sed ultro citro commeantibus amicis in gratiam cum Imperatore redit: ab eodemq; aduerſus gentis ſuae latrocinia dux eiuſdem orae conſtituitur: regia uectigalia fiſco Caeſaris reddere iuſſus eſt. At regnum Caroli Godefridus Cimbrus inuadit: per Sequanamq; ſurſum aduerſus amnem proficiſcens, circumcirca cuncta depredatur. Carolus opem Lotharij Imperatoris implorat. Cumq; Auguſtus aduerſus hoſtes ſuorum copias contraxiſſet, & manus cum ipſis conſerturus proximè Danos conſediſſet, Carolus pacem ab hoſtibus mercatur, Lotharius domum reuertitur. Fames tum admodum grauis Germanias maximè circa Rhenum adtriuit. Modius Mogontiacus tritici denis argenti ſiclis ueniebat. Rhabanus Archiepiſcopus tum, in uico Mogontinenſi Neocella dicto, degebat, quotidiè trecentos amplius pauperes undiq; prouolantes paſcebat: praeter eos qui in conſpectu ſuo quotidie alebantur. Venitq; eò mulier quaedam inedia adfecta, infantem ſecum portans, uix limen aedis Pontificiae adtigerat, collapſa, efflat animam, fame perit. Infans mortuae genitricis, quaſi uiuentis papillam lingua, morſuq; ſenſim appetens, ſpectaculo diro, miſerabiliq; cunctos collachrymare, flereq; coēgit. Apud Turogos quidam à Grabenfeld oriundus, dum eſuriei rabie efferatus, ſyluas cum infante petit, & filium interficere, atq; comedere meditatur: iam iamq; parricidio manus admouet, ſubito,

Roracus qui & Roricus.

Haraldus qui & Heroldus.

Gofridus. Cimbrus.

Rabani pietas in pauperes.

 haud

haud dubie, diuinitus, duos lupos ceruam laniantes conſpicit, E ueſtigio lætus, manus à ſuis uiſceribus abſtinet, fera lupos abigit, cadauere feræ ueſcitur. Acceſsit ad hoc malum Sorabum defectio, qui crebris incurſationibus, igne, præda, Teutonum fines fœdiſsimè adflixerunt. Ludouicus per Turogos, Miſniam hoſtili animo petit: ſegetes, fruges, agros, frumenta, uicos, horrea ſuccendit: quæcunq; uictum adminiſtrarent, exurit. Fame hoſtes ad deditionem cogit.

Pipinus in Monaſterium detruditur. Carolus Monachus fieri cogitur. Irmogarda Augusta moritur.

Ad occiduum ſolem Pipinus Rex Aquitanus à Carolo patruo ſuo capitur, in ordinemq; ſacerdotum redactus, in Auguſta Sueſſonum Monaſterio D. Methardi includitur. Frater quoq; eius Carolus, more Monachorum tonſus, in Corbienſe Cœnobium conditur. Vnde fuga elapſus in Germaniam Magnam ad Ludouicum alterum patruum euaſit. Eodem anno Irmogarda ex hac uita migrat. Subſequenti, hoc eſt, anno ſalutis octingenteſimo, & quinquageſimo, Haraldus, de quo ſupra memini, ſuſpectus ducibus Cimbrici limitis proditionis eſſe cœpit, pœnasq; ſeu opinati, ſeu cogitati ſceleris dedit. Per idem tempus Ludouicus maximum concilium ſacratorum, & prophanorum Mogontiaci cogit. Singulorum controuerſiæ auditæ, cauſæ cognitæ, lites diremptæ ſunt. Pax per uniuerſam Germaniam iureiurando firmata. Interfuere Bulgarorum, Sclauorum legati. Rex dimiſſo conuentu, in Boiariam Reginoburgium migrat: paucis poſt diebus ad Auguſtum ad Agrippinenſem Coloniam proficiſcitur. Inde in Saxoniam pergit. Conuentum Iuridicum ad amnem Viſurgim agit, prædia regia, quibus procerum quidam incubabant, neq; quicquàm tribuebant, recuperat, fiſcoq; adiecit. Leges Saxonum emendat, Iudices auaritia notatos, iura uenditare, munera accipere ſolitos, albo prætorum eradit, bona eorum confiſcat, inſtitutorum ueterum, atq; legum peritos, pecuniæ contemptores, prouincijs iuris dicundi præfecit.

Erdſurde.

Perluſtratis Saxoniæ finibus, ad Turogos ſe confert. Erdfurdiæ itidem concilium gentis cogit, ibi ueriti ſunt Magiſtratus patrocinia uendere, aut cuiquàm in ſua præfectura adeſſe. Deminutæ ſunt cauſidicorum merces, quorum perfidia nihil uenalius. Nec eſt quicquàm, quod Teutonas noſtro æuo magis ad ſummam egeſtatem redigit, quàm litium calumniæ, & leguleorum auriſuga turba, qui quaſi

Iuriſperiti notent, & rabulæ forenſes.

Sardi uenales, fora conſtipant. Hiſce rebus legitimè confectis, Ludouicus hybernandi cauſa in Boiariam, atq; Reginoburgium remigrat. In ſequentis anni uere Nordomanni compluribus nauibus Oceano Germanico, Belgicoq; circumeunt.

Nannetum Crantzius uocat.

Hoſtia tandem Ligeris ſubito occupant, ac de improuiſo Nanetum urbem inuadunt, cædibus, incendijs, rapina cuncta complent, Epiſcopum ciuitatis pridie Paſchalium ex more ſacrum fontem luſtrantem in templo interficiunt, ſacerdotes trucidant, omnem latè circa regionem depopulantur.

Hæc Crantzius & Sigibertus.

Nemine reſiſtente Andegaues, primo, deinde Turonas capiunt: templum ibi Diui Martini comburunt, omnia quaſi turbo humi proſternunt. Inter hæc Pipinus rex Aquitaniæ, auxilio duorum Monachorum è Cœnobio euadit,

Vide Reginonem.

fuga ſibi conſulit. Aquitanorum legati ad Ludouicum in Boiariam Reginoburgium ueniunt, ignauiam atq; diſcordiam regum ſuorum, ſæuitiam, atq; crudelitatem imminentium hoſtium commemorant, regnum Aquitaniæ offerunt, petuntq;, ut aut parens, aut filius Ludouicus illuc pergat: Aquitaniam hæreditario iure poſsideat, in medioq; hoſtium Nordomannorum, & Saracenorum

cenorum ſitam defendat, docent popularibus ſuis cordi eſſe Ludouicum, fratres eius diſplicere, ac niſi poſtulata impetrent, ſe deſertos à iuſtis hæredibus, cogi, ut non abſq; detrimento Reipub. Chriſtianæ ad externorum opem confugiant. Ludouicus igitur filius à rege Germaniarum, in Aquitaniam, nationem in fidem accepturus, tranſitum facit. Verum cum eò perueniſſet, longè aliter rem eſſe, quàm legati narrarant, comperit, timenſq; leuitatem gentis, ſemper rerum nouarum auidæ, in Germaniam reuertitur. Pipinus rurſus capitur à Carolo, apud Syluanectum Galliæ Belgicæ oppidum arctiſsima cuſtodia ſeruatur. Nordomanni deuaſtato crudeliter regno Caroli, cum ingenti præda domum redeunt. Vbi ciuile bellum ob gubernacula inter Ericum regem Danorum, & Gutorinum nepotem ex fratre exarſit. Danis hactenus finitimos latrocinantium more depredari ſolliti, in ſe manus uictrices conuertunt, mutuis uulneribus cadunt, uulgus infinitum interijt: regia ſtirps, excepto uno infante radicitus exciſa eſt. Apud Vuürtzburgum caput antiquæ Franciæ, uicies terra tremuit, grandine, turbine, inſolita cœli intemperie, homines, pecudes, agri adflicti ſunt. Templum Diui Kiliani Nonis Iunij, defunctæ lucis ſalutationibus, horam nonam nunciantibus, atq; perſtrepentibus ſacerdotibus, ſubito fulmine adflatum eſt, ignisq; lacunaria lambens, & ſenſim inualeſcens feneſtram plæriſq; euadendi aperuit: ſacerdotes tamen quidam, ueſte illeſa, extincti ſunt. Cæterum ædes uix ſeruatis, ablatiſquè ſacris igni concremata eſt. Muros deinde ſexto Idus eiuſdem menſis, uentus euertit, & ſolo æquauit. Godeboldus urbis Pontifex, & Altaichij inferioris in Boiaria Monaſterij Antiſtes uita defunctus. Monachi excuſſo iugo Diui Benedicti, poſthac populariter uiuere cœperunt, ad Myſtarum decurias deſciuerunt, uſq; ad Imperatoris Hainrici ſecundi ætatem. Ratiſolaus Morauis & Sclauis à rege noſtro procurator datus, rebellat, imperata facere detrectat, regem ſe adpellat. Rathobodus uir bellicoſus, qui priore anno præfectura motus fuerat, rurſus Auſtriaco, hoc eſt Orientali limiti Boiariæ in Pannonia præficitur. Ipſe Rex Ludouicus comparata undiq; ualida manu, Reginoburgio egreditur, infeſto, intentoq; exercitu aduerſus Venedos procedit: omnia incendijs, cæde, direptionibus complet, Ratiſolaum quodam firmiſsimo loco ſe continentem, obſidione claudit. Hoſtes dum caſtra noſtrorum temere expugnare nituntur, à Teutonibus acriter excepti, ad internecionem deleti ſunt. Rector Franciæ Orientalis deſperans tam munito loco abſq; clade ſuorum poſſe potiri, inde cum exercitu diſcedens, Reginoburgium reuertitur. Satis pœnarum ab hoſte ſe exegiſſe, ipſum ab armis, huiuſcemodi inſolentia, poſthac ſibi temperaturum arbitrabatur. Verum longè aliter, ac rebatur Ludouicus, euenit. Quippe Ratiſolaus ubi Regem longius abeſſe audiuit, hoſtili animo in Boiariam, traiecto Hiſtro, tranſit, Rathobodum præſidem in fugam uertit, iuxta Comagenum montem cuncta depopulatus eſt, atq; ſuccendit. Sub idem tempus, Imperator Lotharius Reipublicæ cura ſe abdicat, conuocatis proceribus, Imperium tribus filijs in tres partitur partes: Ludouicum Cæſarem declarat, eidem urbem Romam, Italiamq; tradit. Carolum, qui minimus natu erat Galliam Narbonenſem, Burgundiam obtinere, cætera Lotharij, cognominis

Sed iterū captus (inquit Regino) inſula Nectes caſtro munitiſſimo cuſtodiendus ponitur. [?]

Ericus et Gutorinus, ita Crantz. li. 4. ca. 12. Dan. habet.

Teſtantur Sigibertus & Crantzius.

Godeboldus uulgo Goſsualdus eligitur. anno 841 obijt 852.

Ratiſolaus.

Rathobodus.

Lotharius Imperium reſignat. āno 855.

m η ſui,

Lotharius Monachus fit. *Lothary mors 855.*
ſui, prouinciam eſſe iubet. Ipſe Prumiæ (Monaſterium id eſt in agro Treue-
renſi) Monachus fit, & in paucis pòſt diebus morte obijt honeſta, terras re-
liquit, cælum petijt, tertio Calendas Octobris, Imperij anno ſexto decimo,
Seruatoris noſtri Octingenteſimo, quinquageſimo quinto. Eodem anno

Hyldeſcalcus Epiſcopus Tridentinus. *Botzen Colonia Boiorum.* *Anno Epiſcopus Friſingenſis.* *Aybling an der Mãgfalt.*
Hyldeſcalcus Epiſcopus Tridentinus Vineas Epiſcopi Fruxinenſis apud Piſo-
nium Coloniam Boiorum ad Iſaci, & Atheſis confluentes, occupat. Anno E-
piſcopus rem ad Ludouicum regem defert: is Pontificibus diem dicit, apud
Aybling in publico Boiorum conuentu, uico ſuperioris Boiariæ, in ripa Mang-
ualde, iure diſceptare iubet. Qui cauſam cognouere Iudices, Vineas Fruxinen-
ſi templo addixere. Defuncto Lothario, proceres, & Pontifices Regni Lo-
thariani, ad Ludouicum regem Orientalem Francofordiæ frequentes coeũt:

Lotharius Thietbyrgã ducit uxorẽ. *Rhabáni mors.* *Hattonis mors.*
Lotharium filium Imperatoris ad patruum deducunt, ibiq; regem ſalutant. Lo-
tharius Thietbyrgam ſororem Hugberti uxorem ducit. Sub idem tempus
Rhabanus Archiepiſcopus pridie Nõ. Februarias ex hac uita migrat. Hatto
quoq; Fuldenſis præſul decedit. Ludouicus Rex Mogontiacis Carolum nepo-
tem ſuum ex fratre Pipino, rege Aquitaniæ, Fuldenſibus Theodonem præficit.
In Orientali Boiorum limite filium ſuum Carolomannum maximum natu

Carolus Epiſcopus Mogontinenſis. *Carolomannus.* *Bardo. Herpho.*
Venedis, Morauis, Bulgaris opponit. Ipſe comparatis copijs, per Sorabes, Al-
bim tranſit, Venedos trans Albim conſidentes (ubi quondam Sueui fuere)
prælio ſuperat, ad obſequium redigit: & acceptis obſidibus, tributarios facit.
Cecidere ex noſtris cũ compluribus Bardo, & Herpho præfecti equeſtres. Lu-
douicus Boiemiam quoq; percurrit: inde hybernatum in Boiariam Reginobur-
gium ſe confert. Deinde Februario ut adpellaret Lotharium nepotem ad Con-
fluentes Moſellæ, & Rheni proficiſcitur. Poſtea Vangionas, ad conuentus agẽ-

Roracus qui & Roricus Rex. *Oricus Rex.*
dos, petit. Roracus Nordomannus Dorſtadij præfectus commeatu accepto
à Lothario rege, honeſtaq; miſsione exauthoratus, res ſuas nauibus imponit,
ad Oricum regem Danorum migrat. Ab eo ducatu in ceruice Cimbricæ pen-
inſulæ, inter mare, & Egidoram flumen donatur. Inter hæc apud Sclauos, na-
tionem Germaniæ Magnæ, tum populoſam, tum ferocem, tumultuatum eſt.

Sclauitza.
Schlauitza, Vuitzrachi Boiemiæ Dynaſtæ filius cum fratre de potentatu con-
tendit: fratrem Boiemia exigit, principatum occupat: & regi noſtro non eſt
audiens dicto. Germanus ad regem exul profugit, ab eoq; ducatum impetrat.

Erneſtus dux. *Rudolphus præfectus.* *Odgerus Epiſcopus.* *Raſchla rex.*
Erneſtus dux limitis Septentrionalis Boiariæ, Rudolphus præfectus prætorio,
Odgerus Epiſcopus Aichſtadienſis cum copijs in Boiemiam pergunt, exulem
Boiemum ui reducunt, popularibusq; imponunt. Schlauitza fuga ſibi conſu-
luit, ad Ratiſolaum regem Morauiæ elapſus eſt. Carolomannus filius regis no-
ſtri coactis copijs ex Boiaria, quatenus Auſtrum, Orientemq; ſolem ſpectat, cũ
Brynnone regulo Venedorum, qui Danubium accolebat, arma in Morauos
mouet. Copias Ratiſolai cædit, fundit, uniuerſam Morauiam (ubi quondam

Quadi. Gepidæ. Daci.
Quadi, Sueuorum natio, ac Gepidę, & Daci, qui Getæ, & Gothi, conſederunt)
præda, igne, ferro depopulatur: ſegetes ſuccidit, agros, domos exutit, pecora a-
bigit: captiuos pueros, puellas, uiros, fœminas, ciues, agricolas, ſeruos, nobiles ab

Schuuartza.
ducit: uſq; ad Suartzam amnem, cuncta luctu, cæde, rapinis complet. His de-
niq; coactus Ratiſolaus, legatos primum pacem petitum ad Carolomannũ præ-
mittit. Accepta fide, deinde ſupplex aduenit: regioq; nomine abdicato, in uer-
ba Carolo-

ba Carolomanni iurat. Tributa impoſita quotannis penſitaturum pollicetur, pacans itaq; Sclauis, cœpere rurſus Deſerta Boiorum habitari, opida, & uici in Auſtria, ſiue Pannonijs inſtaurari. Ludouicus in autumno concilium Mogontiaci habuit. Iiſdem diebus uaria prodigia uiſa, in acta, faſtoſq; relata. Septimo decimo Calendas Octobris in Agrippinenſi Colonia, igneus Draco in cęlo apparuit. Ciues territi in templum ad propiciandam ſupremam Maieſtatem prouolant, Ibi tum tres ſimul diuerſis locis eodem momento, uno ictu fulminis extincti ſunt. Apud Treueros in æde ſacra, & ſella Epiſcopi, ater canis uiſus, ſubito nuſquàm comparuit. Calendis Ianuarijs Mogontiaci maximus terremotus extitit: templo D. Vrbani, & muris proſtratis. Babiloniorum, Aſtrologorumue placita, hæc ui ſyderum exiſtimant fieri. Phyſici, maximè Ariſtoteles in cauſa eſſe tellurem, naturamq; exhalationum, nec ad nos quicquam, reſq; humanas pertinere arbitrantur. Vulgus & hiſtorici Deum emittere, pręſagia inauſpicata eſſe, et ex fide iram ſuperum, aut leua fata, mortalibus, præcipuè principibus portendere, ſacris quibuſdam tamen, ac comprecationibus cogi, credunt. Vnde procurationes, luſtrationeſq; huiuſcemodi oſtentorum, ceremoniaſq;, & ritus ad Deum Opt. Max. placandum inſtituta à maioribus, legimus: quorum pleraq; adhuc à ſacrificulis obſeruari ſolent. Sed hæc equidem arbitrio cuiuſq; exiſtimanda relinquo. Illud ſecundum Ariſtotelica peripateticorum placita certum eſt, Nihil aliud eſſe in terra tremorem, quàm in nube tonitrum. Quippe utroq; incluſus ſpiritus luctatur: & erumpere atq; ad libertatem exire, à cardine q;, ut natura exhalationis eſt, ad apſida ſurſum tendere nititur. Hyltegarda filia Ludouici noſtri tum deceſſit. Rector Teutonum, Venedorumq; menſe Februario Förchaimium accedit, inde Vlmam oppidum Sueuiæ ad conuentus agendos pergit. Ibi legatos Imperatoris Ludouici Nothingum Epiſcopum, Eberhardum præfectum audit: cum Auguſto nepote ſuo ex fratre, pacem, ſocietatem renouat. In media Quadrageſima Francofordiam diuertit: ibi Paſchalia celebrat. Inde ante diem octauum Calendarum Maij ad Confluentes Moſellæ, Rheniq; amnium migrat: uti Lotharium alterum nepotem ſuum adpellaret. Qui uti condixerat, nec uenit, nec nuncios miſit. Carolus enim germanus Lotharij, filius Lotharij Cæſaris, & fratrer Ludouici Imperatoris Romani, Rex Gallię Brachatæ, ſiue Prouinciæ, atq; Burgundiæ abſq; liberis animam efflarat. Carolus rex Celtarum, nepotis regnum inuadere conatur. Lotharius armis reſiſtit. Imperator quoq; Ludouicus fratri Lothario auxiliares mittit copias, de potentatu cum Carolo contēdit. Eaq; controuerſia hoc pacto compoſita eſt. Carolus ab hiſce terris decedit, Lotharius cum Carolo, aduerſus Ludouicum Auſtriacum conſpirationem facit, & cum fratre Auguſto regnum diuidit. Cæſar Galliam Narbonenſem ultra Rhodanum, citra uero Lotharius Burgundiam poſſedit: eiuſq; ducatum inter montem Iuram, & Cottias Alpes (ille nunc Peligardi, hæ Diui Bernardi nuncupantur) dat Hugberto, fratri coniugis ſuæ, quē Zaringię ducē longo poſt tempore cognominarunt. Nunc ſunt Ichtlandi, Sedunēſes, Valeſij pars Suitonum. Ludouicus Rex Orientalis Francofordiam redit, dumq; ibi moraretur, unum illud propoſitum habebat, interiora regni ſui in pace continere: à finitimorum iniuria defendere. Itaq; limites ualidiſſimis firmare præſidijs inſtituit. Ideo delectus habet, exercitus luſtrat, Tyrones legit, co-

Deſerta Boiorum.

Prodigia uaria.

Tremor terræ quid.

Mōpelgart.

S. Bernharts berg.

Ducatus Zaringie.

Ichtland.

Vuales.

Hochburgund.

pias ſupplet. Aquiloni, & ſinui Codano aduerſus Danos, & Venedos tranſal-
Ludouicus filius Ludouici. bianos Ludouicum filiũ: Orienti contra Morauos, & Bulgaros itidem filium
Carolomannus filius Ludouici. ſuum Carolomannum præſidere iubet. Sic enim exiſtimabat, Germanias, reg-
numq́ ſuum tutiſsimum fore, ſi Cimbri, quorũ maxima, & eximia uirtus erat,
& Venedi, atq́ Sclaui, quorum ob multitudinem authoritas ſum̃a eſſet, exerci-
tus continerentur. Ab Auſtro, Imperator Ludouicus in Italia amicus erat. Ipſe
rex Franciæ Teutonicæ in Occiduo ſole Francofordiæ conſedit: eoq́ eiuſdem
Adelhardus. anni Iulio Adelhardus præſul, Otto Dynaſta cum compluribus qui in Germa-
nias ex Gallijs odio Caroli profugi abierant, ex Occidentali Francorũ regno ad
Ludouicum adueniunt: ſe de ſua omniumq́ ſalute, ė communi totius Franciæ
Veſtriacæ conſenſu legatos eſſe docẽt. Vbi data copia fandi, primo calamitates,
ſtrages, miſeriam, ęrumnas popularium aperiunt: ignauiam deinde Caroli, atq́
crudelitatem cõmemorant. Referunt eum ſuperbė, & crudeliter imperare: no-
biliſsimum quemq́ tollere, in eos omnia exempla cruciatus, leui admodum ſu-
ſpicione, edere, ſi qua res non ad nutum, aut ad uoluntatẽ eius facta ſit. Homi-
nem eſſe meticuloſum, temerarium, imperitum, non poſſe eius imperia diu ſu-
ſtineri. Landbertum, qui ducatum inter Ligerim, & Sequanã tenuerit, dolo in-
terfectum. Iuuianum uirum potentem, atq́ nobilem, ſimili fraude circumuentũ
perijſſe. De Gothbertho quoq́ equeſtri præfecto, & compluribus alijs, Caroli
iuſſu, capitale ſumptum eſſe ſupplicium. Hiſce de cauſis Brytannos, ueteres Frã-
corum inimicos extuliſſe animos: ė corpore ſuo ſibi Nomenoium regem creaſ-
ſe, ab impoſito Francorum iugo non ſolum reſilijſſe, ſed etiam traiecto Ligeri,
omnia uſq́ Pictonas crudeliſsimė incendijs, cędibus, præda adtriuiſſe: uicis, ædi-
ficijs incenſis, ciues occidiſſe, templa, oppida, agros, frumenta, ſuccendiſſe, uirgi-
gines ſtupraſſe, coniugibus uim intuliſſe: atq́ cum ingenti captiuorũ numero,
onuſtos præda, domum incolumes reuerſos. Carolum accepto damno in Bri-
tanniam cum pluribus legionibus, & auxiliarijs Saxonum copijs (quorũ ducto-
rem Vuitechundum itidem in Saxonia ortum Andegauenſibus præfecerit) ho-
ſtili animo contendiſſe, Saxonas in prima acie collocatos, ut primum impetum
gẽs bellicoſa exciperet: uim, imbremq́ ſagittarum nequiuiſſe ſuſtinere, ſed retro
pedem ad Francorũ agmen retuliſſe: propterea quod Britanni equis depugnãt,
ſagittis plurimum ualent. Et nũc ſubditis calcaribus equo, quaſi perrupturi aciẽ,
atq́ homines iumentaq́ perculſuri, uaſto impetu aduolant, ſpicula plurima ſi-
mul ſpargunt, rurſus elabuntur: modo urgent, modo aufugiũt. Cominus, emi-
nus pugnant, adeò ut cedendo, an inſtando pernicioſiores ſint, diſcernere non
ſit in promptu. Francos cominus ſtrictis gladijs decertare ſolitos, nec fugacẽ ho-
ſtem perſequendi ob grauem armaturam idoneos: neq́ conglobatos in acie cõ-
ſiſtentes ab pluuia ſpiculorum tutos, facile ſuperatos, grauiſsimum uulnus, ma-
ximam ſtragem accepiſſe, noctem prælium diremiſſe. Carolus cum bis malepu-
gnaſſet (pergebant legati) ſuis deſertis, ipſis ignorantibus clam nocte intempe-
ſta aufugit: relicta omni regia ſuppellectili, cum papilionibus. Exercitus Fran-
corum ubi ſe proditos, deſtitutos à rege uident, fuga dilabuntur: fugientes ho-
ſtis, perſecutus plurimos trucidauit, plæroſq́ uiuos cepit, potituſq́ caſtris, opi-
mis ſpolijs, regia Gaza, opibus armis, cultu Francorum in Britanniam uictor
reuertitur. Et licet hæc detrimentoſa ſint, tamen domeſtica ſæuitia crudelitatem
hoſtium

hoſtium ſuperat. Præterea poſtremo legati deinde docent, ſe inuitos cogi, ut aut ad hoſtes a legitimis hæredibus, neceſſarijſq́ꝫ ſuis deſciſcant, aut domo emigrēt: aliud domiciliũ, alias ſedes remotas ab hoſtibus, inimiciſq́ꝫ petant. Quippe futurum eſſe paucis annis, ut omnis nobilitas, omnis ſenatus, omnis equitatus tollatur, niſi quid auxilij in Germanis cognatis, parentibuſq́ꝫ ſuis, atq́ꝫ in Ludouico eorum rege ſiet. Francos Occidentales tot aduerſis deſeſſos, ad Orientales Frãconas fratres, & conſanguineos ſuos confugere: illos à Germanis ortos antiquitusq́ꝫ ante aliquot annos ab Hylderico Magno rege Germaniæ transductos Rhenum, partim agri bonitate, & loci fertilitate, partim bellandi gloria in Gallia conſediſſe: Romanos qui tum ea loca tenebant, expuliſſe, atq́ꝫ nuper à Germania diuulſos eſſe, cupere in corpus Germaniæ rurſus redire: Ideoq́ꝫ ad Ludouicum Teutonum, Venedorumq́ꝫ regem, propter iuſticiã, prudentiamq́ꝫ ſummam rerum, omni uoluntate deferri. Orare igitur, ut is auxilium ferat, in Occidentale regnum tranſeat: magnum eius nomen, atq́ꝫ opinionem eſſe, authoritate ſua, fama exercitus, totq́ꝫ bellorum proſperè geſtorũ in diuerſis locis, aduerſus bellicoſiſsimas nationes Triumphis, Galliam omnem ab iniuria inimicorũ, hoſtiumq́ꝫ poſſe defendi. Rempublicam tot populis, tot regnorum ſalutem, tot egregios Senatores, ciues, Equites, ſacerdotes præferendos priuatæ neceſsitudini, uniuſq́ꝫ homuncionis auariciæ. Decere eum imperare, qui cæteris ſapientia, bonitate, fortitudine pręſtet. Vtilius fore imperito, cedere & parere prudenti rectori, qui nauem in tempeſtatibus, & fluctibus gubernare, & conſeruare calleat, q̃ꝫ aduerſis ſuperis temere clauum arripere, ſe & alios perditum ire. Ludouicus omnibus his rebus auditis, ſpatium deliberandi ſumit, diutius cum amicis conſultat, animo fluctuabat, quid nam ageret. Incertus erat in Galliam proficiſci, miſeris auxilium ferre, opitulari ſupplicibus. Neceſſarios non deſerere, honeſta ratio erat: at contra fratrem arma mouere, eius hæreditatem contra religionem iuriſiurandi præter fas, & æquum, ſpreta ſanguinis neceſsitate intercipere, ſceleratiſsimum, ac planè impium uidebatur. Accedebant malignè cuncta interpretantium crimina. Quem enim fore, qui hæc ſyncero animo, utilitate Reipublicæ fieri credat, ac non potius auiditati imperitandi tribuat? Rurſus tantam fortunæ benignitatem ultro oblatam è manibus dimittere, Eos qui ad ſuam fidem confugerint, derelinquere, ac deſerere, neq́ꝫ ſuæ, neq́ꝫ populi Germani dignitatis eſſe ſtatuebat. Deuictus igitur, cum precibus oratorum, tum conſilio Senatus perſuaſus, in Occidentalem Franciam proficiſci decreuit. In Auguſto itaq́ꝫ apud Vuormatiam, Vangionum urbem, copias undecunquè contrahit: cumquè ualido exercitu per Elſatiam, Burgundiamquè in regnum Caroli fratris ſui procedit. Ciuitatem Senonum, tertiæ prouinciæ Lugdunenſis caput, dedentibus ſe ciuibus accipit. Sunt autem Senones in Gallia Celtica, iuxta Ptolomæi, Iulij Cæſaris, Antonini Pij Auguſti deſcriptionem, proximi Belgis, Pariſijs, Trecaſsibus, atquè Burgundionibus: ab illiſque tertia Lugdunenſis Galliæ portio, Senonenſis prouincia à Romanis cognominata eſt, qui in ea octo primarias urbes enumerant. Ipſam Metropolim Senonum Agendicum Cæſari, & Agedicum Ptolomæo, Carnutum oppidum, Gebanum, Autricum, Senones. Senonenſis prouincia. Agendicum. Carnutum. Gebanum. Autricum.

 Antiſiodorum

Antiſiodorũ. Tricaſſum. Auguſtobona. Aureliani. Lutecia. Senones Sueuorum natio.

Antiſiodorum, Tricaſſum, Auguſtobonã, Aurelianos, Pariſiorum Lutheciã, Meldos, hij ſunt Melodunũ Cæſari. Atq; ſi Straboni credimus, Senones à Sueuis Germaniæ populis oriundi ſunt: qui antiquitus & in Gallias, & Italiã ex Germania Magna, ob loci fertilitatem, bonitatemq; ſoli migrarint. De his ſatis, ſuperq; pro neceſſitate rei dixi, ad hiſtoriam redeo. Ponticone uico regio frequentes Francigenarum proceres ad Ludouicum coëunt, in uerba eius iurant: pauci admodum præſto, non adfuere. Nimirum illi qui cum Carolo uerſabantur. Is tum iuxta Ligerim amnem, cum Britannis pacem fecerat: eos in ſocietatẽ muneribus illexerat. Nam Nomenoius Rex Britanniæ animam efflarat: Heroboi filius eius pacis, q̃ armorum, ſtudioſior ſe & omnia Carolo permiſit, ei fidem, ſe in eius poteſtate fore dedit. Carolus ducatum inter Ligerim, & Sequanam aduerſum Britannos Ruperto uiro bellicoſo, quem noſtri Iudæ Machabęo comparant, & ex Saxonia cum patre Vuitechundo in Galliam migrarat, cõmendat.

Nomenoius rex Britañiæ. Herobouis. Rupertus uir bellicoſus.

Ipſe ubi certior factus eſt Ludouicum fratrem, haud fraterno erga ſe animo, intra regnum ſuum conſidere, intento, infeſtoq; exercitu, aduerſum eundem procedit, in Briacoq; caſtra facit. Cum autem robori Orientalium Francorum, & eorum, qui à ſe ad Ludouicum deſciuerant, uiribus imparem eſſe, proinde prælium ſibi detrimentoſum fore, animaduerteret, quaſi modo pugnam conſerturus aciem inſtruit, uerum cum paucis clanculum ſe ſubducit. Exercitus ubi Imperatorem, pro quo decertaret abeſſe, ſe relictum ſenſit, continuo ad Ludouicum tranſit: eidem ſacramentum dicit. Sæuit poſthæc ignobile uulgus, Carolum perſequendum cenſebat. Vix Ludouicus tumultũ populi furentis, authoritate ſua compeſcuit: periculoſam fore dictitans, huiuſcemodi inſequendi temeritatem: prius miſsis ſpeculatoribus, ubi nam gentium hoſtis agat, quidue rerum moliatur, explorandum: ciuilia negocia regni ante cognoſcenda, componendaq; eſſe, regniq; res in ordinem, ac pacem redigendas eſſe. Omnibuſq; hiſce rebus confectis, conſilio procerum Galliæ, Auſtriacum exercitum certiſsima auxilia in Germaniam dimittit: nec quenquàm timens, nimiumq; ſui ſecurus, fretus his imprudenter, qui ſuo fratri fidem nõ ſeruarant, in Gallia hyemare decreuit: ibiq; ſex omnino menſes commoratur: & Conradi præfecti filios ad ſpeculandã, obſeruãdaq; acta fratris proficiſci iubet. Atq; hij, quod multo minus ipſis ſub Ludouico aſtutiore, quàm ſub Carolo tardioris, hebetioriſq; ingenij, licebat, ad hunc, ut ab eodem gratiam nouo ſcelere inirent, deficiunt. Ludouicũ, quemadmodum antea Carolum deſerunt: muneribus, & premijs corrupti aperiunt, Ludouicum ſecurum ſui cum paucis admodum ocioſè agere. Carolus ubi iſthæc accepit, quoſcunq; potuit, partim minis, partim pecunia, ac pollicitationibus, ſingulos deniq; benigne adpellando, ueniam præteritorum, & emendationem promittendo, ad ſuas partes trahit: ſibiq; clam conciliat: & Ludouicum nil tale metuentem occupare meditatur. Plebes mobilitate, & leuitate animi nouis imperijs ſtudebat: potentibus qui uulgo occupare regnum deſtinarant, præſentanea poteſtas, Rex propinquus, diſplicebat, longinquum accerſerant, ut eo rurſus in Germanias remigrante, atq; pacandis Venedis, Daniſq; remotiſsime à Gallijs, in extremo terrarum angulo occupato, interim alienis auſpicijs, reiecta inuidia dominationis in Ludouicum, regnarent: nutu ſuo omnia adminiſtrarent, amicos ſubleuarent, inimicos opprimerent. Et profecto grande

periculum

periculum Ludouico iniunctum fuiſſet. Quippe haud dubie deſertus à ſuis in poteſtatem inimicorũ ueniſſet, niſi aduerſę res in Germania eundem ſeruaſſent. Forte fortuna Venedi, Sorabes dicti, ac abſente rege imperata facere detrectabant: rebelles ſpiritus ſumpſerant. Ziſtiberum ducem Ludouico amiciſsimum prælio occidunt. Inde finitimos Turogos, Saxonas, Francos, Boios crebris incurſationibus adfligunt. Hoc ubi Ludouico enunciatum eſt, quàm celerrimè maximis itineribus ex Gallia, Occidentaliq; Francia, ubi hyemarat, primo uere in Germaniam ad tumultum hũc comprimendum contendit, reuerſurus, ubi hoſtes oppreſſerit, ac Germaniam, Franciamq; Orientalem pacarit. Carolus ubi frater diſceſsit, nemine omnino reſiſtente, cuncta recuperat facilius, quàm amiſerat. Eſt in Germania Galliaq; Celtica, haud procul à Bingio oppido, ubi Nauas flumen Rheno miſcetur, pag°, Camonti (quaſi tu dicas caput montium) uulgo dictus, quòd ibi initium montium, qui cum Rheno procurrunt inde Aquilonem uerſus, inditum à Romanis loco nomen eſt, dum ea loca poſsiderent, atq; incolerent. Ibidem hiſce diebus deſertor, ac perfuga ſpirit° multa miracula edidit: circulato rias præſtigias luſit, incolas infeſtauit. Primo umbra feralis à nemine quidem conſpecta, lapides in homines iactare, pultare fores cœpit. Mox ſub humana effigie peſtilens, ac nequiſsimus ille genius deliteſcens reſponſa reddidit, furta prodidit. Criminatus quoſcunq; nota infamiæ aſperſit, diſcordias, ſimultates excitauit. Paulatim horrea, caſas omnes ſuccendit, atq; exuſsit: ſed uni moleſtior extitit: perpetuo eius lateri, quocunq; diuerteret, hęrens, atq; domum comburens. Et ut uiciniam uniuerſam in necem innocentis concitaret, ob ſcelera illius hunc locum infamem, ac deuotum eſſe prauus mendaciorum faber, iactabat. Coactus eſt homo ſub dio manere. Ab omnibus enim quaſi lemuribus nocturnis ſacer, tecto arcebatur. Atq; ut ille cõfinibus ſatis faceret, candens ferrũ manibus portauit, ac cum non uiolaretur, inſontem ſe comprobauit. Nihilominus tamen in agris frumenta eius in aceruos cõpoſitos, idem lar contaminatus, ac perditus combuſsit. Et cum odioſus indies magis, atq; magis eſſe pergeret, coacti pagani rem ad Pontificem Mogontinum deferunt. Sacerdotes miſsi, agros, uillas, ſacris ac comprecationibus ſolennibus, luſtrali aqua, ſaleq; luſtrico expiant, atq; conluſtrant. Praua, ac conturbata mens, primo quidem retinebatur, ac lapidibus quoſdam uulnerauit. Verum diutinis carminibus incantatus, efficacibuſq; ſupplicamentis adiuratus tandem conticuit: nec uſquam gentium adparuit. Vbi diſceſſerunt Myſtæ, ſpiritus ater, atq; peſtilens ruſus adeſt. Interim dum illi, inquit, caluaſtri ſacrificuli, neſcio quid immurmurarent, ſub lineo amiculo ſacerdotis (nominatim huncce notabat) qui meo ſuaſu filiam hoſpitis ſui ſuperiore nocte compreſsit, delitui. Atq; hiſce relatis ingenti edito eiulatu, umbra feralis ex illis migrauit ſedibus, loca ritè luſtrata reliquit, tenueſq; euanuit in auras. Quoniam tempus admonuit, haud alienum fuerit à ſuſcepti operis propoſito, de candenti ferro, aqua feruente, & ſingulari certamine, & huiuſmodi cęremonijs expiatorijs, pręcorijſq; paulo altius rem repetere. Maiores noſtri religioſiſsimi mortales, magis Deo, quàm ſibi confidebant, plus diuinæ iuſticiæ, eiuſq; promiſsis, quàm ſuo ingenio aut ſapientiæ innitebantur: potiuſq; cœleſtibus decretis, quàm ſuis opinionibus ſtabant. Officijs omnibus, atque actis

Ziſtiber dux.

Naue, qui ab alijs Naua. Camõti uicus.

Hoc etiam Sigebertus ſcribit ſub anno domini 858.

actis ſupremum numen intereſſe uoluerunt: eaq; demum rata haberi, quum diuinum auſpicium addixiſſet. Cuncta quaſi in theatro ſuperum deſpectantium, in conſpectuq; Dei Opt. Max. geri ſtatuerunt. Proinde in cauſis ambiguis, maxime criminibus, quæ nullo humano teſtimonio comprobari poterant, ad cæleſtia beneficia, ad ſummam maieſtatem, quæ falli non poteſt, tanquam ad arbitrum honorarium, & iudicem omnium confugiebant. Senatus, populus, atq; ſacerdotes, qui ſingulare certamen ſpectatum frequentes uenerant, interim, ſicuti in lege Salica lego, diuinam opem implorabant: beneficia memoriter commemorabant, quæ in ſimili negocio Deus immortalis Chriſtus ſeruator noſter, ipſis, pro ſua benignitate, atq; clementia contuliſſet. Admonebant promiſſorum, exempla recitabant: comprecabantur ut ſumma poteſtas in re preſenti, pollicita re, ſicuti hactenus ſemper factitaſſet, comprobaret. Et quæ ſua eſſet iuſticia, innocenti adeſſet, uictoriamq; cælitus concederet. Reo eligendi, atq; conducendi quemcunq; uellet, copia fiebat. Criminator ipſe pugnare cogebatur. Candens ferrum, aquam feruentem, iſtis ſupplicamentis, conſecrata eſſe à Myſtis, in antiquis ſacrificiorum libris reperio: ea ad faciendam fidem ſubnecto.

CONSECRATIO AQVAE CALIDAE.

DEVS IVDEX iuſtus, fortis, & patiens, qui es author, & amator iuſticiæ, qui iudicas æquitatem, iudica domine quod iuſtum eſt: quia recta tua iuditia ſunt. Qui reſpicis ſuper terram, & facis eam tremere. Tu domine omnipotens, qui per aduentum filij tui domini noſtri IESV CHRISTI mundum ſaluaſti: & per eius paſsionem, genus humanum redem[illegible]i. Tu hanc aquam per ignem feruentem ſanctifica, qui tres pueros, id eſt, Sidrach, Miſach, Abdenago, iuſsione regis Babylonis miſſos in Caminum ignis ſeruaſti. Tu clementiſsime præſta, ut ſi quis innocens in hanc aquam feruentem, manum mittat, ſicut tres pueros ſupra dictos de Camino ignis, eripuiſti: & Suſannã de falſo crimine liberaſti, ita domine manum illius ſaluam, & illæſam perducas. At ſi quis culpabilis, uel incraſſante diabolo cor induratum, præſumpſerit manum mittere, tua iuſtiſsima pietas, hoc declarare dignetur: ut in eius corpore, tua uirtute manifeſtetur, & anima illius per pænitentiam ſaluetur.

CONSECRATIO FERRI.

DEVS IVDEX iuſtus, qui author pacis es, & iudicas æquitatem, te ſuppliciter rogamus, ut hoc ferrum ordinatum, ad iuſtam examinationem cuiuslibet dubietatis faciendam, Benedicere †, & ſanctificare digneris. Ita ſi innocens (de præno minata cauſa unde purgatio quærenda eſt) hoc ignitum in manus acceperit, illæſus adpareat. Et ſi culpabilis, atq; reus, iuſtiſsima ſit ad hoc uirtus tua, in eo cum uirtute declarandum: quatenus iuſticiæ non dominetur iniquitas, ſubdatur falſitas æquitati, per dominum noſtrum &c.

Atq; hæc,

Atq; hæc, tantum abfuit, ut impia iudicarentur, ut ſanctiſsimos Pontifices, principes Chriſtianiſsimos, uiros, atq; fœminas ſacratas, uſurpaſſe iſtas purgādi cęremonias inueniam. Iſtud tum erat ſapere, fidem Deo habere, omnem ſpem in ipſo collocare. Noſtro ſeculo nihil minus. Quippe nihil aliud eſt quàm delirare, Deumq; immortalem irritando ad iracundiam prouocare. Solet idem factum ut uideo, diuerſis & ætatibus, hic pietatis, alibi erroris, nomen accipere. Ludouicus Germanus ex Gallijs reuerſus pacatis Venedis per duces, Vuormatiam uenit, ad fratrem Carolum, & nepotes Ludouicum Auguſtum, Lotharium Regē, Legatos ad placandum fratris animum ire iubet. Eiuſdem legationis hæc ſententia fuit. Se rogatū, uocatumq; in Gallias ueniſſe, non oppugnandæ, ſed conſeruandę Galliæ, concordiæq; firmandę, ac ſui muniendi cauſa exercitum eò tranſduxiſſe: Ne quid ob inteſtinas ſimultates, ciuilia, ac externa bella, imminentibus ſæuiſsimis hoſtibus, Reſpublica Francorum detrimenti caperet: ſe temporis gratia auſpicium, & Occidentale Imperium occupaſſe, cum nouis inicijs, nouis hominibus, nouo deniq; rege ad res ſtabiliendas opus eſſet. Ideo compoſitis reb⁹, ſe in ſuum, nempe Orientale Imperium deceſsiſſe, integrumq; regnum iuſto regi abſceſſu ſuo, fiducia reſtituiſſe. Petere igitur uti dies conſtituatur, ubi conueniant, & de communibus omnium rerum ſtatibus colloquantur, in communeq; conſultent. Poſtremo ſi cuiquàm iniuriam fecerit, ſe ſatisfacturum pollicetur. Amicis deinde ultrò citròq; miſsis, die conſtituta, tres Reges Orientalis, Occidentalis, Medioximus, iuſsis cæteris in ripa Rheni conſiſtere, cum admodum paucis, quos quiſq; de alterius regno nominatim delegerat, iuxta Antoniacum oppidum, in Inſula quadam coëunt, manuſq; iungunt. Primus Ludouicus excuſare cępit potentium Caroli perfidiam, auaritiam, ambitionemq; lętalē: ſe ut fratrem conſeruaret, in Gallias profectum, ne is bello Britannico occupatus, à ſuis deſertus interciperetur: atq; Galliæ, ea uulgi gentilicia eſt leuitas, ab imperio Francorum ad hoſtes Franci nominis deficerent. Carolus accepta excuſatione, ultrò, citròq; multis uerbis habitis, purgando tempus teritur: quiſq; regum de tinearum, & ſoricum fraude, doloq;, ac de primorum auiditate inuicem conqueruntur. Placuit tandem communem omnium Francorum conuentum Baſileam in autumno indicere. Hiſce peractis, principes, quiſq; domum ſuam, diſceſſere. Ludouicus Theodonem Fuldenſem Antiſtitem ad Imperatorem Ludouicum nepotem ſuum, & Nicolaum primum Pontificem Romanum legat, petitq;, ut ipſi quoq; oratores ſuos ad ſuperius concilium mittant. Theodo Romæ honorificè excipitur, defunctuſq; imperio regis, cum epiſtola primarij ſacerdotum in Germaniam redit. Interea Ludouicus Baſileam proficiſcitur. Verum nec Lotharius, nec Carolus, ut condictum erat, eò acceſſere. Ludouicus è Baſilea, reuerſurus in Boiariam, ad lacum Brigantinum procedit: ubi Theodonem redeuntem ex Italia obuium habuit. Lectis literis Epiſcopi Romani, Reginoburgium in hyberna ſe confert. Theodo Fuldam redit. Baſilea, quoniam eius mentio incidit, (quam & Baſiliam in uetuſtis exemplaribus uocatam reperio) Colonia quondam Romanorū in Gallia, Germaniaq; Celtica, nomen accepit à L. Minutio Baſilio Legato populi Romani, ab his, qui Romanas deſcripſere prouincias, Sequanis adtribuitur. Regio eadē adhuc ibi nomen uetus uulgo ſeruat. Sequanorū autem no-

Theodo Abbas Fuldenſis.

Vide Am. Marcel. li. 90 Baſilea unde nomē habeat.

tem no-

Veſoncio. Auguſta. Rauricorũ. Augſt. Auenticum. Baſilea. Vindoniſſa. Argentuaria. Colmaria. Heluetium. Sletſtadium. Ebrodunum. Abucini. Sueuia triplex.

tem nouem à Romanis oppida numerantur: Veſoncio, Colonia equeſtris, & Rauraca, quæ & Auguſta Rauricum, quam duo millia paſſuum ſupra Baſiliam interijſſe, in uillas abijſſe à peritis eius regionis accepi. Aventicum Heluetiorum caput, Veronam eſſe autumant, aut prope. Baſilea, Vindoniſſa, ubi hybernacula Romanorum militum, exercituſq́ fuere. Argentuaria, Colmaria eſt. Heluetium, quod Sletſtadium eſſe aiunt. Ebrodunum, ſiue Abucini. Haſq́ urbes Burgundi, dehinc Sueui, utraq́ gens Germanica, Romanis pulſis occuparunt. Nam hæ ſedes, quas nunc Sueui tenent, non ſunt eorum genitale ſolum, ſed fuere domicilia quondam Rhetorum, Heluetiorum, Sequanorum, atq́ Rauracorum. Eſt etiam triplex Sueuia, ſicuti Strabo noſter in Sueuia ortus narrat, quæ ſuo tempori, & ſexto libro ſeruentur: nunc cætera exequi pergam. Hyems præter ſolitum longa, acutaq́ fuit: niue ſanguinea pluit. Sinus Hadriatici maris, ubi Venetiæ conditæ ſunt, congelauit: à continenti in urbem uehiculis, equis, plauſtris onuſtis mercibus, ultro citroq́ commeauit mercator. Ludouicus rex, Carolus frater eius, & Lotharius nepos illorum, reges Francorum, apud Confluentes, inter Moſellam atq́ Rhenum conueniunt, paxq́ inter tres duces, in hoc fœdus componitur, quod iureiurandi religione conceptis uerbis ſancierunt. Ludouico, qui maximus natu erat præeunte hoc modo. Ita me Deus adiuuet, ut ego poſthac, quàm diu uixero, iſtum fratrem meum Carolum, & nepotes meos, Imperatorem Ludouicum, & Lotharium amabo, atq́ pro uiribus adiuuabo, fautor & cõſultor aduerſus omnes homines ipſis adero. Non regnum eorum, praua cupidine adfectabo, nec uitæ inſidiabor. Dabo equidem operam ut principatus, quos obtinent, perpetuo cũ prole poſsideãt, quoad per ipſos licuerit, & ipſi uiciſsim erga me fecerint. Atq́ iſthæc omnia ſynceroanimo, abſq́ dolo malo agam: ut Chriſti domini Deiq́ noſtri in omnibus rebus uoluntati obtemperetur. Eius ſcitis ſtetur: eius religio, & pietas uera propagetur: bona pacis, & iuſticiæ confirmentur: diſcordia, lites, controuerſiæ minuantur. Et populus Chriſtianus à Deo immortali nobis commiſſus, ſumma nobiſcum perfruatur tranquillitate. Ad ultimum una ſimul, curſu noſtro in hoc procelloſo, ſæuo, turbulentiſsimo mari defuncti, portum contingamus æternum. Subſequenti anno, qui fuit Chriſtianæ æræ Octingenteſimus ſexageſimus primus Ludouicus poſt Paſchalia in Boiaria Reginoburgij

Erneſtus.

conuentum egit. Ibi Erneſtus, omnes amicos regis dignatione uincens, & qui principem locum inter purpuratos, & amicos regis hactenus obtinuerat:

Vto. beringerius. Sigharꝺus. Valdo. Richerus. Ratobodus.

item Vto, & Beringerius fratres, atq́ Sighardus præfecti equeſtres: Valdo Monachorum Antiſtes, cum pluribus alijs tribu, & decurijs moti, in ordinem redacti ſunt, quod munera ab hoſtibus accepiſſent. Richerus quoq́ Boiorum Dynaſtes, Ratobodus Boianæ Orientalis limitis præfectus perfidiæ condemnati, in exilium aguntur. Vto, Beringerius, Valdo fratres ad Carolum in Gallias migrarunt: cæteri domi ſuæ quieti manſerunt: nec uſquàm aufugere, aut pedem

Carolomannus. Engelſchalck. Vuilhalm. Babo.

retulere. Carolomannus filius regis, natu maximus Orientali Boiariæ à patre præfectus. Duces limitis Pannonici, Carnicięq́ Angelſcalcum, Vuilhelmum, & Babonem, quod inter ſe diſsidentes occaſionem Ratiſlao rebellandi, atq́ terram deuaſtandi dediſſent, dignitate abdicat, terris à patre commiſsis exigit. Illi

hoc

hoc iuſſu regis Ludouici factum ſuſpicantes, ad Ratislaum Morauiæ regulum ſe conferunt, Carolomannus limitibus Boiariæ, Carnis, & Venedis, ſuos amicos præficit. Vnde nata ſuſpicio, quaſi deſciſcere à patre, Auſtriamq́ʒ, hoc eſt, Orientis regnum ſibi uendicare tentaret. Et ut uaria ſunt in aula ingenia, plæriq́ʒ omnia in maius tollere ſueti, planè cauendum parenti filium dictitabant. Quare Carolomannus Reginoburgium feſtinans contendit, rumorum de ſe temeritatem arguit: parenti actorum rationem reddit, eidem ſatis facit, ſe in eius poteſtate futurum iurat, inde in Auſtriam redit. Porro Ludouicus accepta excuſatione filij Mogontiacum, ut Lotharium nepotem adpellaret petit. Deinde arma in Venedos trans Albim Saxonibus conterminos mouet. Tabomyzilonem regulum gentis ad officium redigit, eundem filium ſuum, & alios plæroſq́ʒ nobiliſsimi cuiuſq́ʒ filios obſides dare cogit: poſthæc Reginoburgium ſe confert. Hiſce diebus Meinradus Augiæ diuitis Monachus, primus incola deſerti Claranæ, ubi uetus Colonia quondam Romanorum, Turicum ad marginem eiuſdem cognominis tum cubat, duodecimo Calendas Februarij à latronibus perimitur. Poſtea ſolitudo ea in celeberrimum conuerſa eſt templum, quo frequens populus adhuc coit. Dum autem Ludouicus Reginoburgij hyemat, rurſus grauis tumultus in Boiariæ regno excitatur. Vehemens incendium inter filium, ac parentem (adeò infida eſt ſocietas regni) ſuſcitatum, paucorum cum ruina reſtinctum eſt. Ratislaus Venedorum regulus (qui ut ſupra diximus ſe in clientelam Carolomanni dicarat) aduerſus Brynnonem amicum Ludouici, itidem Sclauorum, qui Danubij oram Aquilonarem tum incolebant, ducem, hoſtili animo cum exercitu procedit, eundem prælio ſuperatum occidit. Angelſcalcus, & Vuilhelmus, qui pulſi à Carolomanno fuerant, ad Ludouicum ſe conferunt: publicè grauiter Carolomannum parenti criminantur: dominationis adfectatæ, cogitati parricidij accuſant: eius iuſſu Ratislaum arma reſumpſiſſe, Brynnonem fideliſsimum regi occiſum eſſe calumniantur. Addunt in ſummo deniq́ʒ periculo omnium amicorum regis ſalutem, ac dignitatem uerſari, quibus aut filius, aut parens offendendus ſit. Ludouicus uocata contione, fidem illorum laudat, milites, paganos ſacramenta ſibi denuo dicere iubet: filium hoſtem iudicat, contra Rempublicam feciſſe uideri decernit. Teſtatur homines, Deumq́ʒ quo ad uiuat, nunquàm in gratiam cum filio rediturum, illum repulſam paſſurum: nec unquàm in aliquo apud ſe honore futurum. Expeditionem deinceps ad Charionum regionem aduerſus eum meditatur. Angelſcalcum, & Vuilhelmum dignitati reſtituit. Eſt genus hominum peſsimum, qui cuncta utilitate, & dignatione ſui metiuntur, & primi omnium eſſe uolunt: apud hos nihil eſt nefas, modo libidinèm animi expleant, ac compotes uoti fiant. Hij cum in amicitiam principis dolo, ac fraude, aliaue quauis ratione irrepunt, frontem perfricant, cuncta ſibi ſeruire concupiſcunt, in ſuamq́ʒ dominationem trahere nituntur. Quaſi tineæ, ac mures, optimos quoſq́ʒ ſibi diſsimiles, quos ſuis conatibus obſtaturos ſuſpicantur, arrodunt: eoq́ʒ uecordiæ procedunt ut malis gaudeant, atq́ʒ ex incommodis aliorum, ſua ut comparent commoda. Et quo ſcelera lateant, odijs, ſimultatibus, armis omnia miſcent: fratres cum fratribus, parentes cum filijs committere haud erubeſcunt, fallaciarum fabri aſtutiſsimi. Quantumuis bonus, cautus, prudens fuerit princeps, deci-

Sanctus Meinradus filius Berchtoldi Comitis à Sulgaun.

Zu den Einſidlen in Schuueitz.

Anno domini. 861.

Brynno occiditur.

Carolomannus.

pitur, fallitur, uenditur. Carolomannus omnium rerum ignarus, ex Charionis ad parentem Reginoburgium, de triumpho gratulaturus, propere contendit. In itinere fit certior de inimicorum acerbitate, & animo in ſe hoſtili parentis. Inſolito nuncio territus, quàm maximis poteſt itineribus Charionas petit: ibi ſe munire, ac defendere, ibi obuiam ire, atq; ſcelera animaduertere ſtatuit. Donec miſſis oratoribus ad parentem, innocentiam ſuam, ſcelera ſibi falſo obiecta in authores, atq; criminatores retorqueret. Interea Ludouicus collecto exercitu, quaſi aduerſus Ratislaum profecturus, cum Bulgarorum auxiliaribus copijs ſuas coniuncturus, Reginoburgio egreditur. Verum omnem uim belli in filium cõuertit.

Gundacher.

Gundagrius dux copiarum Carolomanni clam à Ludouico corruptus (nam ſibi ducatus Charinorum ſi ad Ludouicum deficeret promiſſus fuit) miſſus, ut Muræ fluminis, Drauiq; uado regem arceret, aditucp prohiberet, cum omnibus copijs tranſit ad Ludouicum, à quo Charionibus præficitur. Carolomannus cum uideret ſe proditum, accepta principum fide, diſſimulata perfidia ſuorum, fretus de innocentia ſua, teſteq; Deo, intrepidus ſanè, atq; imperterritus, nihil hæſitans, in conſpectum parentis uenit, Regẽ reuerenter ſalutat, cæteros benigne adpellat, hilarem, ac lubentẽ ſe facit: ut nihil ſibi conſcius plus licentiæ, nihil pauoris oſtendit, lætus conuiuia agit, aleam exercet, ſpectaculis equeſtribus, ſagittarijs muneribus, uenatibus indulget.

Mens ſibi cõſcia recte nihil timet.

Nec conſcientiæ notas, ſceleriſue indiuium (cũ difficile ſit crimen non prodere uultu) quiſpiam aduerſariorum in ipſo ore deprehendere quiuit. Iiſdem diebus Carolus Epiſcopus Mogontinus è uita decedit, Ludibertus à rege allegitur Ludouico.

Carolus dux Aquitaniæ filius Pipini Regis Epiſcopus moritur anno 863. quarto Iunij, ei ſuccedit Ludbertus qui & Lindebertus.

Qui ubi Carolomannum filium Boiariæ regno excedere, in Francia antiqua conſiſtere iuſſit, atq; is obedienter obſequitur, impetum omnem belli in Ratislaum Morauiæ rectorem conuertit. Auguſto Danubium cum omnibus copijs ſuperat, in munitiſſimo caſtro Douina dicto, hoſtem arctiſſima obſidione claudit. Pacem ſupplicem petere, obſides, quos imperaret, dare, eundem de integro ſacramentum dicere, in clientelam ſe dicare, atq; idem proceres eius facere, cogit. Hiſq; ex ſententia geſtis, uictor in Boiariam reuertitur. Septembri deinceps in oppido Tuiſconis, cum fratre Carolo conuentum agit: ibi omnium rerum obliuio decreta eſt, fœdus & amicitia denuo renouata.

Touũin. Tuiſch.

Si quid poſthac ambigi contigerit, aut quippiam controuerſiæ natum fuerit, iure potius, quàm armis diſceptandum eſſe ſtatuunt: atq; tum arbitros, qui cauſam cognoſcant, de negocio pronuncient, uterq; regum de alterius regno, Ludouicus Hincimarum Rhemenſem, uirum eruditum, Galliarum primarium Pontificem, Angelramum præfectum equeſtrem: Carolus Ludibertum Moguntinum Germaniæ ſummum ſacerdotem, Adelfridum ſacræ Philoſophiæ Antiſtitem capiunt.

Hincimarus Epiſcopus Rhemenſis. Angelramus. Ludibertus Epiſcopus. Moguntiñ. Adelfridus qui & Adolfridus.

Dum talia fiunt, Carolomannus per quàm fidos amicos ad reges, patrem, & patruum legat, innocentiam ſuam, pietatem, benefacta prædicat: inuidiam omnem in aduerſarios conuertit: inimicorum facinora, perfidiam commemorat. Huiuſcemodi (inquit) nebulones, concordiam regum exoſam habent, armis omnia miſcent, paci, ubi eorum opera ſuperuacua eſt, præferunt bellum. Vbi eniteſcunt, ac ditentur, & ſæuiciam, latrocinia, peculatum, furta, alias facinorum peſtes licentia armorum occulant. Quippe ubi ſumma tranquillitate omnia pacata ſunt, nihil huiuſmodi impune licet. Hæc

dum per

dum per legatos parenti aperit, Carolomannus, confiſus Boiorum, atq; Cha-
rinorum uoluntatibus in Boiariam pergit. Qui ubi de Carolomanni aduentu
certiores facti ſunt, omnes à Gundagrio, qui ob perfidiam inuiſus erat, deficiũt,
ad filium regis certatim coëunt. Exagitante eum ſcelerum conſcientia ad Ratiſ-
laum Morauum aufugit. Hetzilon filius Brynnonis limiti Charionum à Ca-
rolomanno præficitur: ipſe Moſaburgium arcem conſtruxit: templum ibi *Moſaburg in*
Adalbinus Salisburgenſis Epiſcopus dedicauit. Ludouicus ope fratris cum *Charinthia.*
Carolomanno filio in gratiam redit, eiq; poſt ſua fata regnum Boiorum deſti-
nat. Poſthæc Francofordiam proficiſcitur, quò Arſenius Epiſcopus, Imp. Lu- *Arſenius E-*
douici, Nicolai Pontificis Romani nuncius uenit. Actum de fędere, & ſocie- *piſcopus.*
tate redintegranda, ſicuti pridem, inter Imperatorem, fratrem eius Lothari-
um, atq; inter patruos horum, Carolum Galliæ, Ludouicum Germaniæ
Magnæ regem conuenerat. Hanc ob rem ad Agrippinenſem Coloniam con-
cilium indicitur, cui Ludouicus, & Carolus fratres interfuere. Lotharius non
uenit. Arſenius cum Ludouico Francofordiam redit, leges fęderis, quæ Lu-
douico, eius Germano, cum Imperatore, & Lothario nepotibus ſuis conſti-
terant, accipit, Romam ad Auguſtum, Pontificemq; refert. Vuernherus Fran- *Vuernherus*
corum ſatrapes, quod à Ratislao munera acceperat, ipſum a rege deficere, bel- *dignitate mo*
la mouere cohortatus fuerat, dignitate mouetur. Ecce mox aliud tibi impium *uetur.*
bellum exardet. Ludouicus filius Ludouici regis noſtri, ægre ferens ſibi præ-
ferri à parente Carolomannum fratrem, ſicut Germanorum quoq; gratia ra-
ra eſt, prauis uſus conſultoribus, quos ob flagitia Rex capite deminuerat, in or-
dinem redegerat, atq; aula eliminarat, aduerſus genitorem conſpirat. Vuern-
herum, Vtonem, Berengarium coniunctos, iudicijs, dignitate ob perfidiam ab-
dicatos, ſocios adſciſcit, reſtiturum ſe illos pollicetur. Deinde miſsis nuncijs ad
Turogos, & Saxonas, adoleſcentes, inerciæ, ignauiæq; deditos, qui alea, libidi-
ne, ganea, patria obligurierant bona, ſollicitat: item obæratos, inopes, egenos,
quibus nullæ diuitiæ, & qui uetera oderant, noua exoptabant, atq; odio ſuarũ
rerum, quippe egeſtas ſine damno habetur, omnia mutari ſtudebant, ſibi con-
ciliat. Præterea quoſcunq; moribus, aut fortuna nouis rebus idoneos credi-
dit, per ſe, aut per alios in partes trahit. Poſtremo ſocios ſibi quoq; adiungit,
pro factis iuditium timentes. Poſthæc Hainricum præfectum militarem ad *Hainricus*
Ratislaum proficiſci iubet, qui Morauo perſuadeat, ut à tergo regem adoria- *præfectus mi-*
tur, ſe à fronte occurſurum. Hæc ubi parens reſciuit Carolomannum ad tu- *litaris Ludo-*
tandum Boiariæ regnum relinquit, ipſe propere in Franciam tranſitum facit. *uici Iunioris.*
Vndiq; omnes quibus charior fides, quàm pecunia erat, euolant ad regem: om-
nes ſcelus filij deteſtantur, factum abominantur. Nemo in tanta rerum turba
fuit, qui quidem arma ferre potuit, quin certatim procurreret Francofordiam
ad regem: adeò ut parens longè ſuperior filio eſſet. Et niſi indulgentſsimus
pater huic parcere maluiſſet, haud dubie præſentes pœnas parricidialis conſpira-
tionis dediſſet. Ludibertus Archimyſtes Mogontinus, alijq; pacis magis, quàm *Luitbertus*
armorum ſtudioſi, profecti ad filium perſuaſere ei, ut armis abiectis, exauthora- *qui & Ludi-*
ta prauorum ſentina ſupplex ad patrem ueniret. Nam horum conſilio obſe- *bertus Archi-*
quens Vuormatiam in Nouembri ad genitorem pergit, ſe peccaſſe fatetur: ue- *epiſcopus.*
niam erroris precatur, & impetrat. Nicolaus quoq; Pont. Max. ubi hæc ei

renunciata ſunt, ad filios Ludouici dedit Epiſtolã, in qua iure ſuo Philoſophabatur, de honore parentib⁹ exhibẽdo, docebat, atq; hortabatur regios iuuenes, ut parenti obtemperarent, id eſſe uoluntatem, præceptumq; ſupremi parentis, legemq; æternam naturæ. Interea in Boiaria Carolomanno Gundboldus præfectus, & ipſe res nouas molitus, rebellat, prælioq; cum filio regis dimicat: ſed uictus amiſſo exercitu ipſe uix fuga euaſit. Ludouicus Rex in Boiariam hyematum Reginoburgium reuertitur. Oratores Bulgarorum ibi regem deprecantur, poſtulantq; ut ſibi Philoſophiæ ſanctę periti mittantur, qui popularibus ſuis pietatis Chriſtianæ elementa tradant, religionemq; interpretentur. Facile id impetratum eſt à rege pientiſsimo. Iubentur illuc proficiſci Irmenricus Pontifex cum Myſtis, & Diaconis. Itaq; ope regis noſtri gens Bulgarorum in Miſnia, Mæſijs habitans, abdicata multorum deorum ſuperſtitione, ad ouile Chriſti reducti ſunt. Auares quoq;, atq; Huños, qui in Dacia trans Hiſtrum infra Tibiſcũ, Moeſis oppoſiti tum conſidebant, atq; Pannonia, Norico, à Boijs eiecti ſub Carolo Magno erant, in Venedum nomen tranſierant, tũ Ludouici opera Chriſti cultum recepiſſe inuenio. Circa idem tempus Eccleſiaſticus conuent⁹ Teutonum, & Venedorũ, iuſſu regis, apud Vangiones actus eſt. Myſtæ & Pontifices Germaniæ, Græcorum ineptijs, quas ad eos Romanus Epiſcop⁹ retulerat, reſponſa reddiderunt. Dumq; talia fiunt, Carolomannus traiecto Danubio Morauos, alioſq; Venedos Ratislao parentes inuadit, bis cum hoſte congreſſus, bis uicit. Quicquid terrarum, uiginti diebus cum exercitu percurrere potuit, igne, ferro, rapinis deuaſtauit. Ingenti præda potitus, cum nihil reliqui feciſſet, in homines, pecudes, agros, ædificia iuxta ſæuiſſet, incolumi milite, in Boiariæ Auſtriacum regnum Menſe Maio reuertitur. Sed maiore rurſus ui Sclauorum nationes plæræq;, inſtigante Ratislao aduerſus regem reſurgunt. Boiemi terminos Boiariæ incurſant, pagos quoſdam incendunt, pecora, mulieres captiuas abigunt, Sorabes, Suiſoli, Turogos uaſtant, plæroſq; noſtratium incautius reſiſtere conantes interficiũt. Ratislaus quoq; in armis fuit, copijſq; ſuis Gundagrium perfugam, Auſtriaci limitis quondã ducẽ, præfecit. Rex Boius atq; Francus Reginoburgij quidem ſubſtitit, per duces Sorabes, Boiemos rebelles rurſus ad obſequium coegit. Carolomannus filius eius exercitum Morauorum bis fudit, Ratislao maximam ſtragem fecit, Gundagrium uirum bellicoſiſsimum imperatorẽ eius, cuius conſilio Ratislaus, & Venedi toties ab impoſito reſiliebant iugo, armaq; reſumebant, prælio occidit: cæleſte auxilium adfuiſſe, Diuum Haimeranum tutelarem Boiemorum martyrem, huic bello interfuiſſe ſcriptores eiuſdem tempeſtatis tradunt. Nam anteq̃ Gundagrius occideret, cum dixiſſe ferunt ad ſuos, Ite commilitones fortiſsimi, uos patriam, aras, focos, coniuges, liberos ueſtros defendite, meme, mea fata trahunt: uenit hora fatalis, nos cæleſtis ira urget. Diuus Hemeranus cuius ſacris adhibitis Ludouico regi, eiuſq; filijs fidem dedimus, ſcutum, atq; haſtam tenet: brachia, oculoſq; conſtringit: manus, pedeſq;, omnes artus, omnia membra loris duriter colligauit, ut ne manum quidẽ ad os admouere poſsim. Vix hæc ille fatus erat, noſtri aciem hoſtium perrumpunt, transfugam occidunt. Cæteri more pecudum inulti à Boijs mactantur. Carolomannus potitus tanta uictoria, regionem hoſtiũ, nemine obuio peragrat, caſas, horrea incendit: frugibus ſuccisis nihil intactũ reliquit. Incolæ in munitiſsima aufugere loca.

Gundbold. *Irmenricus.* *Boiariam inuadunt Boiemi.*

gere loca. Ipſe domum magno captiuorum, pecorum, aliarumque rerum numero repetit. Vbi hæc ad regem Reginoburgium filij literis delata ſunt, ſupplicatio decreta, grates Deo Opt. Max. actæ, honorque habitus. Omnia tintinabula urbis cõmugiere. Dumque talia in Germania Magna, & finitimis regionibus fiunt, in Gallia, Franciaque Occidentali, Heroboius rex Britonum interficitur à ſuis: Solomon uir bellicoſus, rerum potitur. Carolus arma in parricidas mouet. Nec ſegniores Britanni fuere, armati obuiam procedunt, amicis intercedentib⁹ fit pax cum Solomone, quæ cum Heroboio fuit. Vix hæc Carolus arma exuerat, alius belli ardor flagrat. Nordomañi Haſtingo duce orã Ligeris inuadũt, Nannetes, Andegaues, Pictones, Turones crudeliter deuaſtant. Rupertus dux eius limitis, Ranulphus Aquitaniæ legatus collectis raptim copijs, hoſtibus obuiã pergere contendunt. Quod ubi Dani per ſpeculatores explorarunt, ad claſſem, quam in littore reliquerant, retro referre pedem parant, ſed intercepti ab exercitu Francorum, id quod conſtituerant, facere nequeunt. Templum igitur amplum, & lapideum, quod uiæ hærebat, occupant. Pars intus, pars foris quoad licuit, ſe propere muniunt. Haſting⁹ cum maximo ſuorũ numero ędem tenebat. Qui extra fanum erant, abs Ruperto & Ranulpho abſque cunctatiõe trucidati ſunt. Reliqui circumſidentur. Machinæ, aggeres certatim fiunt à noſtris. Poſtridie templum undique ſummis uiribus tota die oppugnatur. Veſperi Rupertus æſtus de labore impatiens, galeam, & loricam exuit: dumque auram captat, interim hoſtes de improuiſo uaſto impetu erumpunt. Noſtri correptis armis Cimbros repellunt. Rupertus inermis (ſubito uti fit periculo) galea & lorica nudatus, ſuis opẽ laturus, prouolat, hoſtes fugientes incautius inſequitur. Dum templum cũ agmine hoſtiũ irrumpere contendit, interficitur: corpore hoſtis potitur, in fanumque trahit. Ranulph⁹ quoque per feneſtram ſagitta uulneratus occubuit. Exercitus Gallorum amiſsis ducib⁹, obſidionem ſoluit, domum trepidus, & triſtis reuertitur. Haſtingus cum popularibus, neminę prohibente, ad naues progreditur. Hugo Abbas uir iuſtus, omni uirtute præditus, ducatũ Ruperti adminiſtrare iubetur. Nam filij Ruperti Otto, & Rupertus, adhuc impuberes erant. Nordomanni uero rurſus nauibus egrediuntur, prædandi auiditate continentem inuadunt. Andium ciuitatem incolis fuga dilapſis uacuam occupant: ibique ſe muniunt: cũ liberis, & coniugibus perpetuo ibi habitaturi. Inde finitimos deprędantur. Carolus urbem obſidione cingit, Solomon rex Britonum flumen, quo urbs muniebatur ab alueo, aliò deriuat. Hoc conſpicati hoſtes, cum Carolo paciſcuntur, pacem licitantur, ſi incolumes dimittantur, ſe Gallijs exceſſuros, nec unquàm reuerſuros pollicentur. Accipit Carolus conditionem, obſidionem ſoluit, copias dimittit. Hoſtes ubi periculo liberati ſunt, nihil eorũ, quæ cum Carolo pacti erãt, ſeruarunt: Longè plura maleficia fecerunt, nec finibus Galliæ exceſſerunt, in Gallia ſedes poſuere. In paucis diebus Solomon Rex Britonum à ducibus ſuis Patiſcano, & Vrofando dolo interficitur. Regnum inter ſe dum hij diuidere tentãt, quod minor pars Paſticano faueret, bellum ciuile excitatur. Nordomañi Paſticano auxiliares fuerũt: Vrofandus, licet uictor, in prẹlio interijt: Paſticanus paulo poſt naturę concedit. Eius frater Alanus, & Iudichilo nepos ex filia Heroboij, Britanniam inter ſe bifariam partiuntur. Plura inter eos quoque fuere prælia. Iudichilo à Nordomannis occiſus eſt. Poſthac Alanus ſolus potitur regno. Lothas

Heroboius qui à Sigeberto Heriſpous dicitur.

Solomon.

Haſtingus dux Nordmannorum.

Rupertus qui & Robertus.

Ranulphus.

De hac re Sigebertus.

Ranulphus à Crantzio Raginulfus dicitur.

Rupertus interficitur.

Ranulphus ſagitta uulneratus occubuit.

Andes ſiue Andegauenſes.

Crantzius li. 2. de rebus geſtis Nordmannorum.

Paſticanus.

Vroſandus.

Alanus.

Iudichilo.

Lotharius Tetbergam repudiat. Vualdrada pellex.

rius Tetbergam Reginam odio habere cæpit, captus amore, & illecebris Vualdradæ, cum qua adoleſcens ſub patria poteſtate conſtitutus conſueuerat. Hanc, repudiata Tetberga, iuſtam uxorem, ſi liceret, ut libebat, habere auebat. Tetbergam igitur, ut nunq̃ deſunt regibus pernicioſiſsimum genus hominum, aſſentatores, inceſti falſo accuſant, quaſi uitiatam, ac conſtupratam à fratre Germano prętextato diuulgant, ut tantum ſcelus diutino ſeuerioris religionis iugo expiet, in monaſterium redigundam uociferantur.

Guntherus qui & Guntharius.

Guntherus Agrippinenſis Coloniæ Epiſcopus, Archimyſtes regius, primo per alios, deinde à rege de hac re conſulitur. Lotharius ei omnem rem detegit, neptem eius ſe ducturum promittit, ſi eius ope, cæterorumq́ collegarũ authoritate Tetberga careret.

Tetgaudus Epiſcopus Treuerenſis.

Guntherus his promiſsis lactatus, operam ſuam pollicetur, rem cum Tetgaudo Treuerorũ Archiepiſcopo, non admodum docto cõmunicat. Indicitur conuentus Eccleſiaſticus in Mediomatricũ urbem, coëunt omnes regni Lothariani Pontifices,

Hungarius Epiſcopus Traiectenſis.

præter Hungarium Traiectenſem, qui tum ægrotabat. Iure ſuo illi Reginę diem dicunt: eam in media corona circumſiſtunt, ſubornati prodeunt teſtes, qui prę ter alia grauia crimina, inceſtus reginam alligant: ita eam confeſſam eſſe teſtantur. Continuo de huiuſcemodi flagicijs ſcita maiorum, quibus huiuſmodi ſceleribus pollutis matrimonium interdicitur, recitantur: deinde Tetbergæ ſententia Epiſcoporum, libellus repudij datur, interdicitur alterius cuiuſq́ uiri connubio, pęnæ qua huiuſmodi crimina lueret, deſtinatur. Rex uoti compos, rurſus aliud Myſtarum ſuorum concilium ad Aquas Graneas cogit: pro concione uerba facit, confitetur primo, adoleſcenti ob furorem ætatis cælibẽ uitam (quæ potius æternarum mentium, q̃ mortalium ſit) periculoſam eſſe, præterea proponit ob regni publicum bonum, ne id ſe ſine hærede defuncto, diſcordiæ malis adteratur, ſe continere nõ poſſe, quin det operam liberis. Neq́ enim cuiuis eſſe, adoleſcentiæ ſucci plenæ frenos imponere, aut uitam Superum ducere. Proinde petere, uti ſibi uxorem, liberum procreandorum cauſa, auſpicibus ſanctiſsimis patribus ducere liceat. Fit deinde hoc ſacerdotũ conſultum. Quoniam Tetberga inceſti polluta, nunq̃ iuſta uxor clariſsimi regis noſtri fuit, ac ne eſſe quidem unquàm ob crimina, quæ ultro confeſſa eſt, poteſt, principum pientiſsimo, religioſiſsimo, iuxta Diui Pauli, & magiſtrorum religionis noſtræ placita, aliud ma

Vualdrada fit Regina, & Lothario nubit.

trimonium indulgemus. Dicto citius, confeſtim Vualdrada apparatu regio incedit, Regina ſalutatur, in manuſq́ Lothario datur. At fratres Tetbergæ, omnia ad Nicolaum Pont. Max. referunt, qui Haganonem, & Rutholdum Sym

Hagno. Rutholdus.

myſtas percontatum in Lotharij regnum ire iubet. Quibus Rex reſpondet, ſe ſanctiſsimorum patrum conſulto paruiſſe. Illicq́ Romanenſes hortantur quidẽ regem, ut Agrippinenſem, Treuerorumq́ Pontificem ſatisfaciundi gratia ad Romanum Epiſcopum ire iubeat. Verum acceptis muneribus Tetbergæ nequaq̃ copia adpellandi facta: ab rege ditati, onuſti auro, Romam redeunt, inſciciacq́ omnes Galliæ, Germaniæ Epiſcopos incuſant. In paucis poſt diebus Guntherus, & Tetgaudus Archimyſtæ, ut ſe cum omnibus Symmyſtis rite, ſapienterq́ feciſſe, Lotharium inſontem eſſe, adſeuerarent, Romam proficiſcuntur: libellum ubi geſta ſcripta erant, ſacro concilio, Nicolaoq́ exhibent. Illo publicè ab eo, qui ſcriptũ faciebat, recitato, rogati a Romano Epiſcopo, Nũ hęc ita eſſe confiterentur? Non tam inſani ſumus (inquiunt) ut authographa pernegemus.

gemus. Poſtea neccollaudati, nec confutati, iuſsi abeunt, reuerſuri quando uocarētur. Non longo poſt tempore, Pontifex Ro. ſenatum, Epiſcopos, ſacerdotes, Diaconos cogit, Lothariani Pontifices accerſuntur. Tum conſeſſu omniũ acta eorum uelut impia, ſcelerata reſcinduntur. Tetgaudus, & Guntherus curia Pontificum mouentur, albo ſacerdotum eraduntur, ſocij exauguranutur. Illi tam inſigni contumelia Romæ accepti, ad Imperatorem Ludouicum fratrem Lotharij, qui tum Beneuenti morabatur, ueniunt, procacitatis, atq; temeritatis Pōtificem Ro. accuſant, qui Imperatoriam Maieſtatem, concionem totã Chriſtianã ſpreuerit: eaq; facta perpetrauerit, quæ, niſi princeps, atq; cæteri templi Chriſti ſeruatoris Archimyſtæ omnes authores fiant, rata eſſe non poſsint. Imperator fruſtra operam ſumpſit, uti ſacerdotes reconciliaret. Nam Pont. Max. per orbem Chriſtianum miſsis literis, quæ egerit, iure ſe feciſſe adfirmat, pluribuſq; uerbis, & teſtimonijs comprobare nititur. Iidem Epiſcopi Lothariani acta ſua tuentur, Romanumq; ſacerdotem iniuſticiæ, proteruitatis, arrogantiæ carpunt, arguunt. Verũ operæ precium eſt huiuſcemodi Epiſtolarum ſententiam uerisſimè, quàm paucisſimis ſubtexere. Nicolaus ſeru⁹ ſeruorũ Dei, Reuerendiſsimis, & ſanctiſsimis fratribus noſtris Archiepiſcopis in regno H Ludouici regis Germani cōſtitutis. Scelus quod Lotharius rex (ſi modo, qui libidini ſeruit, nec ſibi imperare poteſt, qui ſtupris, adulterijs regiã Maieſtatẽ polluit, Rex dicend⁹ eſt) perpetrauit, uulgo notiſsimũ eſt, ſatis quoq; liquet, atq; huiuſcemodi flagiciorũ authores Guntherus, & Tetgaudus, ſanctiſsimi ſcilicet Archimyſtæ exiſtunt. Quod de Epiſcopis credere nunq; omnino in animum induxiſſem meum, niſi ijdem nõ modo ultro confeſsi coram nobis Romæ, uerum ſcriptis quoq; tanq; benefacta impudentiſsimè perfricata fronte tutati fuiſſent. Quid multis opus uerbis? ueritas ruſtica, aperta, ſimplex mundicijs eſt, non eget lenocinio: mendacium uafrum, obſcurũ, ut uerum uideatur fuco, & ampullis ſubleuari ſolet. Nos qui Dei Opt. Max. uicem, ouili eius præſidendo, defungimur, communi ſacri cœtus ſententia, ritu ſolenni, acta Epiſcoporum (qui ſub pientiſsimo Imperatore Ludouico, indictione undecima, menſe Iunio in Mediomatricum urbe conuenerunt) uelut impia, nefanda, Chriſtianæ Philoſophiæ aduerſa, reſcidimus: Gũtherum, & Tetgaudum duces cæcorum à curia Pontificum amouimus, albo initiatorum omnino eraſimus. Nemo omnium poſthac eoſdem in claſsibus ſacerdotum cenſeat. Cæteris Epiſcopis, qui iſtis impientiſsimis actis ſubſcripſere, ſi reſipuerint, & ſe peccaſſe confeſsi fuerint, ueniamq; ſupplices petiuerint, gratiam facimus, hocq; piaculo reſoluimus. Quòd ſi quiſpiam aliter factitare auſus fuerit: aut illis (quibus à nobis ſacris interdictum eſt) dicto factoue conſultor, fautor adfuerit, diris deuotus eſto, à ſupremo numine proſcript⁹, beneficijs diuinis excors, Reipub. Chriſtianæ extorris, transfuga cælo cũ perfugis, laribus, cæleſti patria perpetuo exulato. Contra hæc Epiſcopi Belgarũ ita reſcripſere. Nicolao Pontifici, Guntherus ac Tetgaudus, patres, Epiſcopi, & fratres coēpiſcopi noſtri, nos ad te miſere: ipſi quoq; ſponte Romã uenimus, acta tibi obtulimus, ut, ſi quid in his peccatũ, erratumue uideretur, tu tanq; parens pientiſsimus benigne commonefaceres, atq;, uti præceptorem decet, modeſte diſcipulos doceres. Tu uero accepto libello noſtro, complurib⁹ diebus nullũ omnino reſponſum, uel per internuncios reddidiſti: tantum abfuit, ut in conſpectũ tuum admitteres.

Epiſtola Nicolai Sumi Pont.

Reſponſoria Epiſtola Epiſcoporum.

Nos inter hæc ocioſi Romæ ſedimus, poſt menſem penè demũ nos accerſitos, & abſq; cunctatione aduolantes, nihil mali ſuſpicantes, more latronum, oppreſſiſti. Nempe ubi in ædẽ recepti ſumus, peſſulo foribus obdito, comites noſtros ſacratos, prophanos excluſiſti. Expoliatos itaq; omni ope humana, turba paganorũ, & ſacrificulorum, tuę factionis cohorte, ſine cœtu Eccleſiaſtico, contra fas, cõtra decreta, moremq; maiorũ nos circũſtetiſti. Nemo Archiepiſcopus, nemo collegarum, nemo Pontificum adfuit. Neq; tu aut de errore noſtro quicq; diſſeruiſti, erroremue teſtimonio, ratione aliqua arguiſti. Sed ſubito, & de improuiſo, cum lateri tuo hæreret Anaſtaſius Monachus, ambitus condemnatus, ſententiam iniuſtam, temerariam, nefandam, Chriſtianæ religioni repugnantem, de chartula effutiſti, ſatis proterue tuis fratribus, atq; conſeruis illuſiſti. Immortalis Imperator Auguſtã, & ſponſam ſuã, clara æternaq; ſuppellectile inſtruxit, dote non fragili ac caduca condonauit, ſed perpetuo diademate, ac ſceptro ornauit: fecit eidem poteſtatem, deditq; copiam, ut uiuos conſecraret, cœlo adſereret, ægrotos curaret, mortuos immortalitate donaret. Quę beneficia tu ueluti latro intercipis, templo Dei præripis, in teq; transfers. His factus fucus, quibus abuteris, uiuos occidis, fortes ſuperis detrahis, uulneribus gladium melle litum condis, mortuos, quibus per te reuiuiſcere non licet, ad inferos extrudis. Tu Pontificis quidem perſonam præ te fers, at tyrannum agitas: ſub habitu, & cultu paſtoris lupum ſentimus. Titulus parentem mentitur, tute factis Iouem oſtentas. Cum ſis Seruus Seruorum, Dominus Dominorum eſſe contendis. Iuxta diſciplinam Chriſti ſeruatoris noſtri infimus eius omnium miniſter templi Dei: tu uero libidine dominandi in præceps abis: quicquid tibi libet, licet. Fucus factus es Chriſtianis. His de cauſis, nos cum collegis noſtris, neq; edictulis tuis ſtamus, neq; uocem tuam agnoſcimus: neq; tuas bullas, tonitruaq; timemus. Tu eos qui ſenatuſconſultis impijs non parent, impietatis condemnas, ijſdem ſacrificijs interdicis. Nos tuo te enſe iugulamus, qui edictum Domini, Deiq; noſtri conſpuis, concordiam collegij diſcindis, pacem immortalem, cœleſtis principis teſſeram, uiolas. Spiritus ſanctus author eſt omnium Eccleſiarum, qua longiſsime, latiſſimè terrarum orbis porrigitur. Ciuitas Dei noſtri, cuius municipes ſumus, ad uniuerſos cardines pertinet, maior eſt urbe, quæ Babylonia à ſacris uatibus adpellatur, ut quæ diuinitatem uſurpat, cœlo ſe æquat, ſe æternam fore iactitet, perinde ac ſi eſſet Deus, immortaliſq; ſapientia, nec unquàm erraſſe, neq; errare poſſe mendaciter glorịatur &c.

Huiuſcemodi conuicijs ſurſum deorſum iactatis, Imperator Romanus, Reges Francorum Carolus, & Ludouicus fruſtra ſibi operam reconciliandorum Pontificum, Lotharijq; ſumpſere. Guntherus, & Tetgaudus in Italia obierunt. Lotharius ut fulmen Pont. Max. euitaret, reiecto ſcorto uiliſsimo, legitimam coniugem recipere coactus eſt. Iurauit ſe ut iuſtam uxorem habiturum: idem duodecim proceres iurarunt. Verum hæc concordia non manſit diutius. Lotharius illecebris, conſuetudineq; concubinæ captus, & cum ſatis alioquin ſua ſponte inſaniret, ab aſſentatoribus magis inſtigatus, Tetbergam ſubornatis teſtibus adulterij condemnare, deinde de ea, quaſi adultera pœnas ſumere, ſiue eandem ad ſingulare certamen prouocare, ſtatuit. Quod ubi ipſa reſciuit, clam in Galliam ad Carolum fuga elabitur: Pont. Max.

Guntheri & Tetgaudi mors.

Max. adpellat, ſe regno, marito, opibus cedere, cælibem uitam, & priuatam, ſi modo liceat, degere pollicetur. Quod nam Nicolaus mulieri, niſi idem faciat maritus, pernegat. Scribit igitur Imperatori, ſcribit Regibus Francorum, ſcri-
bit Lothario, obſecrat, petit, admonet, minitatur, territat, ut aut Lotharius Ve-
neri bellum indicat, aut uxorem recipiat, Vualdradam in numero ſceleratorum,
impiorumque haberi præcipit. Iubet ut omnes ab ea diſcedant, aditum, ſermo-
nem eius defugiant, ne quid ex contagione incommodi accipiant: uetat peten-
tiius reddi, ullumue honorem communicari. Prouerbium uulgo protritum
apud Germanos eſt, Omnia fert ætas. Quæ tum crimina maxima fuere, no-
ſtro æuo, modo Senatus Romani conſenſu fiant, pia cenſentur. Ludouicus *Ludouicus 12*
duodecimus Celtarum Rex, nuper cum Carolus octauus eius deceſſor obiiſſet, *Gallorũ Rex.*
uxorem ſororem Caroli repudiat, indulgenteque Alexandro ſexto Pont. Max. *Carolus 8.*
uiduam Caroli ducit uxorem. Romani Pontifices cum adhuc pauperes cum
Chriſto eſſent, modeſtiores fuere: nec os ſuum in cœlum auſi ponere, tantam
ſibi ſoluendi legibus, ut libet, permiſere poteſtatem. Haud alienum fuerit, de hac
re Hormiſdæ Pontificis Romani uerba referre. Ego me (inquit) in hoc pericu- *Hormiſda*
lo immittere nõ audeo, quia nec talia ſunt merita mea, ut aliorum peccata in me *Pon. Max.*
excipere præſumam: nec tantam eloquentiam habeo, ut ante tribunal Chriſti *anno domini*
contra tales, & ſanctos ſacerdotes, qui decreta ſtatuerunt, cauſam dicere poſsim. *512.*
Hæc Hormiſda. Ego ad hiſtoriam redeo. Hucbertus frater Tetbergæ Lotha- *NOTA.*
rio rebellat, coacta latronum haud contemnenda manu, latrocinia exercet, re- *Hucbertus*
gnum Lotharij infeſtat, pulſis, occiſis Lotharij præfectis, loca finitima occupat: *abbas et dux,*
prædia, agros, uillas, ſuis commilitonibus diſtribuit. Fruſtra contra hos ſæpius *frater Tet-*
à rege miſſus exercitus. Nam illi fauces, ſyluas, ualles, cacumina alpium Cot- *berge.*
tiarũ, iuraeque montis, inacceſſa, occupabant, quæ intrare exercitus expauit. Tan-
dem tamen Hucbertus à Conrado præfecto occiſus eſt. Lotharius dum Ro-
mam purgandi ſe cauſa proficiſci parat, Nicolaus primus decedit, cui Hadria- *Nicolaus 1.*
nus ſecundus ab Imperatore, ſacerdotibus, ſenatu, populoque Romano ſubſti- *moritur.*
tuitur. Apud hunc Lotharius innocentiam ſuam prædicat, pertinaciam Ni- *Hadrianus 2.*
colai commemorat, eundem plus credidiſſe mendacijs inimicorum, quàm in- *Pon. Ro.*
ſonti, cauſatur: ſe tanquàm filium Hadriano obtemperaturum, promittit. In-
ter hæc Saraceni Italiam, Campaniam, ducatum Beneuentanum, & ut nunc
uocant, regnum Neapolitanum inuadunt. Imperator quo facilius hoſtibus
reſiſteret, ne paucitas ſuorum contemneretur, neue uiribus impar foret, in au-
xilium fratrem euocat. Lotharius cum robore regni ſui, undecunque collecto
milite ad Imperatorem in Italiam quàm celerrimè contendit. Fratres coniun-
ctis copijs Saracenos ſuperant, ex Italia proturbant. Lotharius à Beneuento
reuerſus uictor, Romam ingreditur: ibi honorificè ab Hadriano Pontifice
excipitur. Nihil more gentis prætermiſſum, quod ad ornatum aduentus ei-
us ſpectare uidebatur. Dumque ibi lætum ſe ac hilarem facit, ſubitanea peſtis
in eius exercitum graſſari cœpit. Cateruatim milites, equiteſque ſub oculis ei-
us cadunt. Infamem igitur locum relinquere parat: amiſsis penè omnibus,
cum paucis Placentiam octauo Idus Auguſti peruenit. Ibi die Solis, ho-
ra nona obmuteſcit ſubito, animam agit, poſtridie eius diei fato concedit. *Lotharius*
Anno Chriſtianæ ſalutis Octingenteſimo, undeſeptuageſimo. Eodem *moritur. 896*

huius

huius anni menſe Ludouicus Germaniæ rector, tres exercitus, quibus filios præfecit, aduerſus Venedos toties rebelles arma mouere præcepit. Ipſe morbo correptus Reginoburgij decubuit, deſperataq; ſalute omnem regiam ſupellectilem, Gazamq; pauperibus elargitus eſt. Interea Ludouicus filius eius cum Saxonibus, & Turogis, Sorabes, & ſocios eorum adgreſſus, Sorabes bis pugna uictos ad deditionem rurſus cogit, Boiemos ab illis mercede conductos occidit. Rudolphus dux limitis Aquilonaris Boiariæ, Boëmiam inuaſit, cuncta igne, ferro, præda, luctu compleuit, Boiemos ad obſequium redegit. Carolus minimus natu cum Franconibus, atq; Sueuis Morauos, & Sclauos Ratislao parentes ſibi depoſcit hoſtes prælio fuſos, in fugam dedit: urbes incendit, mœnia diruit. Incolæ in ſyluas ſe, & res ſuas condunt. Ratislai munimentum, quod firmiſſimum ac inexpugnabile credebatur, ui expugnatum. Ratislaus fuga ſibi conſuluit, in obſcuris ſyluis Herciniæ delituit. Nam Morauiam, & uniuerſas eius cardinis gentes, raras urbibus, frequentes uicis obumbrat, munitq; Orcinium nemus. Noſtri quoſdam lucos ingreſſi, defoſſa in agris, abſcondita in ſyluis reperiunt, magna præda potiuntur. Carolomannus cum Boijs Suatebogum nepotem Ratislai debellauit, ipſum ſub iugum, à quo reſiluerat, miſit. Suatebogus ſe fidem regi, filijs eius ſeruaturum, quæ imperentur, facturum iurat. Hiſce perfectis Carolomannnus, & Carolus Germani fratres uictores in Morauia conueniunt: grates Deo Opt. Max. reliquis cælitibus agunt: inde domos incolumi milite abeunt. Ratislaus ubi noſtros finibus exceſſiſſe accepit, prodit è latebris. Erat ipſi moleſtum, quod nepos ſuus regnum à Carolomanno in fidem acceperat. Quamobrem Suatebogo (ita enim nepos illius adpellabatur) inſidias tendit: ipſum in uincula conijcere tentat. Conuiuium inſtruxit, nepotem inuitat. Suatebogus ignarus fraudis, doliq; ſecurus aduenit. Rem ibi omnem reſciſcit. Quidam partim commiſeratione, & indignatione facti, partim iure hoſpicij, ſpe præmijue illectus, commotus, technam omnem detegit. Suatebogus nauiter diſsimulato inditio, dum epulæ, dum cœna adparatur, ſimulat ſe uenatum Anates cum Aquila proficiſci, nec redijt, ita ſeruatus eſt. Vbi Ratislao inſidiæ non proceſſere, ad uim conuerſus, aperto Marte nepotem perdere contendit. Suatebogus accitis Boijs finitimis auxiliaribus copijs, haud imparatus Ratislao occurrit. Fit pugna, Suatebogus ut cauſa, ſic fortuna ſuperior fuit. Ratislai exercitus cæſus eſt, ipſe uiuus in manus hoſtium deuenit, & Boijs uinctus traditur, & ab ijs ad Carolomannum, ab eo ad regem Reginoburgium deductus eſt: ibi in concilio Francorum celebri, Boiorum, Sclauorum, perfidiæ, læſæ Maieſtatis fit reus: iuxta legis Salicæ decreta, ſupplicio capitali condemnatur. Verum Ludouicus Rex pœnam leuat, uitam condonat. Nam oculi Ratislao eruti, poſtea cæcus Monaſterio incluſus eſt. Boiemiquoq; tum Carolomanno ſe tradunt. Qui tranſito Danubio, Regnum Ratislai, nemine prohibente, reſiſtenteuè, cum exercitu peragrat: cuncta oppida, caſtella deditionem faciunt. Quibus Carolomannus ſuos præſides imponit, rebuſq; ex animi ſententia compoſitis, regia potitus Gaza, in Auſtriam, atq; Charinos ſe confert. Inter hæc Carolus Rex Occidentalis, nuncio de Lotharij morte, de fratris aduerſa ualetudine, Venedorumq; rebellione accepto, Lotharianum regnum inuadere me-

Rudolphus dux limitis. *Carolus Morauos inuadit.* *Morauia.* *Carolomannus.* *Suatebogus.* *Ratislaus uita donatur à Ludouico.*

dere meditatur. Inde Attiniacum procedit: ibi ad eum conueniũt Lotharingiæ,
Ludouiciq; fratris ſui legati, poſtulantq; ne fines regni Carolus intret, donec
frater eius ſalubritate percepta, quem præter ægritudinem Venedi quoq; urge-
antr, conualeſcat, & pacatis Sclauis ad Ingelhaim regiam ſe conferat, præterea
Imperator iuſtus hæres certior fiat: tum conſilio amicorum habito, uniuerſa
iure, non ex libidine tranſigi poſſe. At Carolus nihil ominus quod facere conſti-
tuerat perficere conatur, quanta poteſt celeritate Verodunum contendit, Hat- *Hatto Epiſcopus.*
tonem Epiſcopum, ciues, ſibi ſacramenta dicere iubet. Nonis deinde Septem-
bribus Mediomatricos petit, Aduentium urbis Epiſcopum, Franconem Tun- *Aduentius.* *Franco.*
grenſem, Arnulphum Tullenſem Pontifices, cum oppidanis, & compluribus *Arnulphus.*
alijs in fidem accipit. Poſthæc quinto Idus eiuſdem menſis in templo diui Ste-
phani, coram rege, & Epiſcopis, aduocata contione populi. Aduennicius huiuſ-
cemodi uerba fecit. Quas calamitates, quæ maleficia ſub rege Lothario, fratres
chariſſimi, perpeſsi ſumus ſenſiſtis: eius morte perterriti, ad opem cæleſtis Im-
peratoris, cuius omne regnum eſt, cælos, præce, abſtinentia ſatis ardua fatiga-
mus, ut nobis princeps iuſtus, clemens, qui nos tutaretur contingeret, uoti cõ-
potes ſumus. Hunc regem noſtrum à Deo nobis datum, ultro ambiuimus,
ſponte eundem, in hanc huius regni primariam ſedem accepimus. Sed ipſum
iam audiamus. Hæc ubi dicta, Carolus incipit primum omnium, Populares
pientiſsimi oro, quæſo bonum habetote animum, quemadmodum me regem
ſumma concordia deſignaſtis, atq; recepiſtis, ita ſumma ope pietatem in pri-
mis, iuſticiamq; colam. Dabo equidem operam ne mutetis factum, neue quiſ-
quàm à ſermone noſtro triſtis diſcedat, bonos præmijs, malos pœnis exercebi-
mus. Poſthæc Hincmarus Archiepiſcopus Rhemorum (nam Treuerũ Pon- *Hincmarus qui & Hincmarus.*
tifex, cuius hoc munus erat, in Italia, ut & Agrippinenſis, obierat, nec adhuc ali-
us coöptatus in locum demortui fuerat) cæteris Epiſcopis ſacra operantibus, ſa-
cerdotibus carmina diuina perſtrepentibus Carolum regio diademate adornat. *Carolus Rex inungitur.*
Quod felix, fauſtumq; foret, populo àdclamante. Plæriq; procerum quibus hęc
diſplicebant, ad Ludouicum in Germaniam, Boiariamq; aufugiunt. Carolus
deinde ad Aquas Graneas, hinc Neomagum, regias Francorum ſe confert. Ri- *Richilda quæ & Richildis.*
childam concubinam, cum qua poſt fata Irmorrudæ iuſtę coniugis, rem habere *Irmotruda.*
conſueuit, uxorem ducit, nuptias ingenti adparatu apud Aquas Graneas conce-
lebrat. Ibi tum Berchtolfum nepotem Aduentij Treueris, Hildouinum Mona- *Berchtolfus.*
chorum Magiſtrum, Agrippinenſibus Pontifices deſignat, nuncupat, ipſiq; à *Hildouinus.* *Gotbardus.*
Francone Tungrorum Epiſcopo conſecrantur. Eo quoq; tempore Gothar- *Paulus.*
dus, Paulus, & Leon Epiſcopi, oratores Imperatoris, Pontificiſq; Romani ue- *Leon.*
niunt, iubentq; Carolum regno alieno manus abſtinere, Lotharingia mox di-
ſcedere. Ni obtemperet, arma, proſcriptionem, atq; per omnium ſacerdotum
religiones deuotionem minitantur: non poſſe alium Lotharij hæredem eſſe, q̃
Germanum fratrem, Imperatorem Romanum. Carolus reſpondet, ſe à libero
Francorũ populo uocatum, non poſſe eos deſerere, qui ad ſuam fidem, & tutelã
confugerint. Inde ratus haud dubiè fratri ultima fata imminere, Alſatios petit,
Hugonẽ Leitfridi, & Bernardũ Bernardi filiũ in ditionẽ redigit. Moxq; Aquas
Graneas repetit, ibi natalis Chriſti anniuerſariũ ſacrum peragit. Interim Ludoui-
cus frater eius maturius expectatione, uigorẽ animi, & corporis recuperat. Viribꝰ

itaq;

itaqꝫ corporis receptis, celeritate quanta poteſt Calendis Februarijs Francofordiam feſtinat. Confugiunt ad eum plærıqꝫ omnes ex Gallia, Germania, Belgica, & Celtica, quibus rex Carolus cordi non erat. Luitpertus Archiepiſcopus Mogontinus, Adlfridus Saxonum Hyldeshaimenſis Pontifex, uitæ probitate, morum ſanctimonia, ſapientiaqꝫ nobiliſsimi, ad Carolum legati proficiſcuntur, receptiqꝫ ab Agrippinenſibus inuito Carolo, Vuillebertum iuſſu Ludouici Epiſcopum urbi conſecrant. Inde ad Carolum ſe conferunt, hancqꝫ orationem ibi habuerunt, Quoniam (inquiunt) hacten⁹ tibi ludibrio fuimus, tuqꝫ animo indulgens, conſilia, præces, poſtulata noſtra floccifacis, neqꝫ ulla iuris, pietatis, ſanguinis ratione habita aliena intercipis, nihil ultra, uerbis fruſtra tempus teremus, factis opus eſt, armis prærepta repetemus: ui ablata, ferro adſeremus. Vulgo apud nos dici ſolet. Qui aliena appetit, ſui eſt negligens: & nimis multa concupiſcens, perpauca adipiſcitur, proinde pacem, & bellum hic offerimus. Vtrum uis, mox tibi ſumme: aut continuo cum omnibus comitibus in tuum regnum, quouis gentium ex hiſce diſcede terris, aut iam aciem inſtrue. Iam iam inuictiſsimus rex noſter, regijqꝫ iuuenes Carolus, Ludouicus, Carolomannus fulmina belli uictrices copiæ aderunt, ingruent, cum his, bellicoſiſsimi, & ferociſsimi Germaniæ pugnacis populi, nationeſqꝫ, ne ſocijs ſatis quidem notæ, Sclaui, Venedi, Cimbri, Dani, Nordmanni, Abroditæ, Boiemi, Zechi, Sorabes, Moraui, Bolij, Velatabi, Turogi, Franci, Saxones, Boij, Sueui, Chariones, & cæteri, quos ſcrupuloſius referre ſuperuacuum eſt. Hij ſuperis fauentibus frenos auiditati imponent, te ferro docebunt, quid nam pericli ſit fratrem fallere, & alienam hæreditatem præripere. Carolus commotus authoritate, & conſtantia grauiſsimorum Pontificum, amicorumqꝫ ſuorum ſuaſu, e ueſtigio Lotharingiam liberam relinquit: uno itinere in regnum ſuum Compendium remigrat. Deinde Ottonem Bellouacorum Epiſcopum, Harduinum equeſtrem præfectum cum decem proceribus Francofordiam ad fratrem ire iubet. Placuit, reges, quemqꝫ cum decem conſultoribus, triginta uero equitibus apud Marſanam, in ripa Moſæ coire, ibiqꝫ controuerſiam tollere: quod æquum, faſqꝫ foret de diuidundo nepotis regno conſtituere. Rector Orientalis anniuerſarias ſupplicationes, Quinquagenalia Vueiſſenſtadij apud Vangionas rite feriatus, Maio conſedit, Iunio Occidentem petit. Apud Flammaroſæmos Ribuariorum Pago, dum in diuerſorio cænaculum aſcendit, contignatio uetuſtate laxata collabitur, Rexqꝫ tigno latus adflictus caſu duas coſtas fregit. Aulicis continuo prouolantibus, locumqꝫ detergentibus, ac purgantibus, illico proſilit, ſe incolumem eſſe proclamat, diſsimulato, uictoqꝫ dolore poſtridie ad fratrem (uti condictum erat) Marſanam peruenit: Regeſqꝫ Francorum regnum Lotharingiæ, nulla ratione Imperatoris, iuſti hæredis, habita, ita bifariam partiuntur. Quicquid intra Moſam, Rhenumqꝫ amnes, citra Voſegum, Iuramqꝫ montes, Auſtrum, Orientemqꝫ ſpectat, Neomagum, Geldubam, Noueſium, Agrippinenſem Coloniam, Traiectum, Aquas Graneas, Leodium, cuncta citra Moſam, Epternacum, Luxouium, Diuum Gundolphum, Sanctum Theodatum, Treueros, Mediomatrices, Alſatiam, Argentoratum, Baſileam, Solodurum, Suitones Ludouicus poſſedit: cætera, Viennam, Lugdunum, Veſontionem, Tullum, Verodunum, ultra Moſam ad Aquilonem, Occiduumqꝫ ſolem uergentia, Tungros,

Luitpertus Archiepiſcopus.
Adlfridus Epiſcopus Hyldeshaimenſis.
Vuillebertus conſecratur Epiſcopus.
Otto Bellouacorum Epiſcopus.
Marſana.
Vueiſſenſtat.

gros, Toxandrorum præfecturam, Cameracum, Brabantinos, Flandros, Pi-
ctonas, Hannonios Carolus accepit. Qui facta diuiſione, Heriſtallionas petit,
Ludouicus ad Aquas Graneas accedit: ibi pené duos menſes decubuit, obligari
coſtas demum iuſsit. Sub idem tempus Vuinclodius, Ioannes, & Petrus Epiſco- *Vuinclodius*
pi, Bernardus purpuratus ab Imperatore, Romanoq; Epiſcopo ueniunt, po- *Ioannes &*
ſtulantq;, ut Ludouicus Imperatori nepoti ſuo hæreditatem paternam reſtitu- *Petrus legati*
at. Ipſe benigné reſpondet, ad ſe ultro confugientes in tutelam recepiſſe, prohi- *Imperatoris & S. Pont.*
buiſſeq;, ne totum regnum Galli præriperent: per ſe non ſtare, quo minus red-
dat, niſi quid aliud, aut frater, aut Lotharingij uelint. At hiſce princeps propin-
quus, & præſens ab ipſis creatus, & acceptus placebat: ingratuſq; erat longin-
quus, & Imperator Italicus, qui hactenus uenire grauatus eſſet. Ille uero impe-
rium, quod obtineret, & poſsideret, inuitis popularibus alteri tradere ſtultum
cenſebat. Ita legati re infecta in Italiam, Romamq; redierunt. Cogitur deinde
VI. KL. Octobris iuſſu regis noſtri conuentus Eccleſiaſticus apud Coloniam
Agrippinenſem. Interfuere Archiepiſcopi Luitpertus Mogontinus, Bertul- *Hæc Synodus*
fus Treuerorum, Vuillebertus Agrippinenſis, Adeluinus Iuuauenſis, cum Epi- *celebrata eſt*
ſcopis, ſacrificulis, ſacerdotibus, Monachis ſuis. Diui Pauli ad Timotheum, Ti- *Coloniæ anno*
tumq; de libro Epiſtolæ recitatæ ſunt. Sacerdotes, Epiſcopi auari, ueneri, uen- *domini 871.*
triq; dediti ignominia notati, tribuq; moti ſunt. Cæteri iuſsi ſunt uiuere iuxta
Chriſti ſeruatoris noſtri placita. Imperatum Myſtis, ut literis ſacræ Philoſophiæ
operam darent, ut oues paſcerent, neue gregem à Deo creditum malis exem-
plis trucidarent: neu lac conſumerent, de lanis ſe contegerent. Ante omnia ut
curam pauperum agerent Epiſcopi, parrochiq;, præceptum fuiſſe lego. Calen-
dis Nouembribus Rex Germanus Reginoburgium in hybernacula conceſsit.
Eodem anno terræmotus, uaria prodigia eueniſſe curioſius quidam nimis meti-
culoſi tradunt. Vnum notaſſe ſatis faciat. Nubes in aëre quarto Idus Auguſti,
uelut exercitus uibratis inuicem igneis ſpiculis concurrerunt. Dum hæc in Francia
fiunt, Adalgiſus dux Beneuentanus in Italia Imperatori rebellat. Plures urbes *Adalgiſus*
Campaniæ, Lucaniæ, à Cæſare Ludouico ad illum deficiunt. Auguſtus Bene- *dux Beneuen-*
uentum obſidione urbem cincturus petit. Adalgiſus ubi ſe imparem eſſe uidet, *tanus.*
magno pecuniæ numero pacem mercatur, deditionem facit, gratiam recuperat:
iurat ſe in poteſtate Cæſaris perpetuo poſthac fore. Imperator inde in Campa-
niam exercitum transfert, omnes ciuitates ſine labore recipit, ſola Capua portas
clauſit. Cingitur obſidione ciuitas, omnis aditus intercluditur, circumcirca oliuæ,
uites, arbores fructiferę ſuccidunt. Vniuerſa iratus miles diripit, ædes, caſæ, præ-
dia, agri incenduntur. His calamitatibus Capuani adacti, fame, inopiaq; debellati,
cũ Epiſcopo ſuo, & Diui Germani urna, alia quoq; ſacra progerentes, portis a-
pertis prodeũt: caſtra Imperatoris inermes togati adeunt, pedibus Auguſti ſup-
plices accidunt, ueniam errorum obſecrant, ac à clemente principe impetrant:
Qui ciuitatem præſidio firmat, & admiſsis copijs Beneuentum cum paucis adit.
Adalgiſus ſuperior contemnens paucitatem Cæſarianorum, aduerſus Impera-
torem conſpitat, ſubito arma corripit, Palatinas ædes, ubi meridie Imperator ac-
quieſcebat, expugnare nititur. Ludouicus tumultus ſtrepitu excitatus, arma cor-
ripit, cum corporis cuſtodibus, qui ſane perpauci erant, ad oſtium prouolat, a-
ditu latrones ferro arcet. Adalgiſus ubi expugnare prætorium diffidit, ignem

ſubijcit, exuriꝗ regiam iubet. Auguſtus in eo articulo rerum, à fortuna depre=
henſus, pacem poſtulat, conditiões, quas Adalgiſus dixit, accipit. Manus pigno=
ribus Diuorum imponit, iurat ſe beneuenti fines continuo relicturum: neꝗ un=
quàm perpetuo reuerſurum, hancꝗ contumeliam uindicaturum. Poſtridie il=
lico Beneuento Romam migrat, conuocato Pontifice, Senatu, populoꝗ Ro=
mano, fraudem, dolum, perfidiam Adalgiſi commemorat. Fit ſenatuſconſul=
tum, Adalgiſus hoſtis Reipublicæ iudicatur, proſcribitur. Ioannes Pont. Max.
Imperatorem religione iuramenti iure ſuo ſoluit: Adalgiſum per omnium ſacri
ficulorum ceremonias diris deuouet. Imperator quidem manus bello, ratus etiã
Angeldruda Auguſta. hoſti fidem ſeruandam, abſtinuit. Cæterum Angeldruda Auguſta arma in A=
dalgiſum mouet. Qui ubi ſe peti cernit, conſcientia ſtimulante, deſperatis rebus
ſuis, fuga ſibi conſuluit, in Corſicam euadit, Beneuentum Auguſta recipit. Ea=
Methodius Philoſophus literas Venedas inuenit. dem tempeſtate Methodius Philoſophus, Venedas inuenit literas, uertitꝗ di=
uina oracula in uernaculũ Sclauorum ſermonem: perſuaſitꝗ popularibus, Dal=
matiam incolentibus, ut exploſa lingua latina, exhibilato ritu Romano, ſuum
conſecrarent eloquium. Poſthæc in regnum Boiariæ perrexit, in Liburnia, No=
Richoualda. Adeluinus. rico, Pannonijs, Venedis habitantibꝰ idem perſuaſurus. Richoualda ſacrificulus
Pontifex, Adeluinus Archimyſtes Salisburgenſis: item Iuuauenſes ſacerdotes,
qui hactenus in ſuperioribus regionibus ex decreto Caroli Magni, per quinꝗ,
& octoginta annos, rebꝰ diuinis præfuerant, ſacrificia priuata, publica procura=
rant, religionem interpretati fuerant, reges adeunt, contionibus, epiſtolis popu=
lum concitant aduerſus Methodium, qui regno Boiariæ factione Iuuauenſium
Olmuntz id eſt Iulij mons. Myſtarum pulſus, in Morauiam aufugit. Vbi humatus eſt in urbe, quæ nũc ca=
put Morauorum cenſetur, uulgo Olmuntz, hoc eſt, Iulij mons, adpellari ſolet.
Duos fuiſſe Methodios neceſſe eſt. Niſi eundem dixeris, ad quẽ ſupra Eugeniũ
ſecundum Pontificem Max ſcripſiſſe narraui. Qui ob bella crebra Morauia reli=
cta in Dalmatiam abierit, ibiꝗ inuentis literis rurſus ad Morauos redierit, quem
ipſi in album ſuperũ adſcripſerunt, adhucꝗ religioſe colunt. Sacerdotes Libur=
niæ, quæ Archiduci Noricorum noſtro æuo paret, adhuc ignari ſunt Romanæ
linguæ, ſacrificia patrio ſermone, nempe Sclauorum, procurant. Quorum lite=
ris in publicis monumentis, ſummos Noricorum principes (ſicuti Viennæ
Auſtriæ in templo D. Stephani cuiuis conſpicere in promptu exiſtit) uſos eſſe
reperio. Sed ordinem rerum proſequar. Ludouicus & Carolus fratres Germani
cum quibuſdam adoleſcentulis imperitis rerum, & alijs, qui ob ſcelera aula moti
erant, aduerſus parentem, & fratrem Carolomannum conſpirare conantur.
Coniurati, & rerum nouarum auidi, frequentes ad iuuenes regios coẽunt, Pa=
gum Pirenſem occupant. Amabatur plus cæteris fratribus ob uirtutes, atꝗ pru
dentiam Carolomannus à parentibus, famaꝗ diſſipatum erat Carolo, et Ludo
uico, ueluti conceptis poſthabitis, parentem Ludouicum poſt fata ſua Carolo=
manno ſummam rerũ deſtinaſſe. Is poſteaꝗ rem accepit, Boiaria exit, Franco=
fordiam Calendis Februarijs ſe confert. Ibi nuncijs ultro, citroꝗ miſſis in conuẽ=
tu celebri Orientalium Francorum pax utrinꝗ religione iureiurandi firmata eſt.
Rex in Boiariam Reginoburgium reuertitur. Filij eius Ludouicus, & Carolus
ad limites Imperij proficiſcuntur. Vix ciuile incendium, ope, & conſilio bono=
Suatebog. rum reſtinctũ erat, alia rurſus procella ingruit. Suatebogus nepos Ratislai Mo=
rauorum

rauorum regulus rerum nouarum, perduellioniſq; incuſatur. Carolomannus eundem in uincula conijcit. Sclaui Morauiæ rati principem ſuũ iam pænas dediſſe, Schlagomarum cognatum eius, licet ſacerdotem rebus imponunt, iiſq; cõtinuo aduerſus Vuilhelmum & Angelſcalcum legatos Carolomañi arma mouet, eos ex ciuitatibus, quibus cum præſidijs præfecti erant, exigere ſumma ope connititur. Illi uero in hoſtem perfidum toties à ſe deuictum, & ſuperatum alacres ruunt, Morauos cædunt, adfligunt, ſacerdotem cũ Sclauis terga uertere cogunt. Ludouicus Rex Maio Tribuanã ad conuentus (ut ſolenne tum Francis erat) agendos proficiſcitur. Saxonem quendam, Hainrici præfecti equeſtris cliẽtem excæcari iubet, quod inter parentem, liberoſq; diſcordiã ſerere conaretur. Ægrè id tulere filiorum amici, ſed prudentia regis, benignitate, & pollicitis, filij in officio retenti ſunt. Rex Iunio Galliam Celticam, Belgicamq; quatenus ſibi parebat, peragrat. Inter hæc Suatebogus (quod crimina, quorum poſtulabatur, nemo legitimè arguere poterat) à Carolomanno poſtliminij iure libertati, & poteſtati reſtituitur: atq; uti eidem ſatisfieret, muneribus regijs collocupletatus in Morauiam ab exercitu Carolomanni reducitur: iuratq; Carolomanno, ſe Sclagomaro hoſtem futurum expugnaturumq;. Sed ubi domum uenit, magis magiſq; periculi ſui, q̃ beneficij Carolomanni memor fuit, ignominiaq; pertinaci animo hæſit. Quippe ipſe non eadem fide in gratiam redierat cum Carolomanno, qua is cum illo reuerſus fuerat. Quamobrẽ omiſſo bello contra Sclagomarum æmulum ſuum, uires, ſtudium omne, doloſq;, ad uindicandam contumeliam, & eluendam ſanguine Boiorum notam à Carolomanno ſibi inũſtã, uerſutum callidumq; ingenium conuertit. Comparatis ergo copijs, quaſi Schlagomarum expugnaturus innumeris, Boios, qui eum reduxerant, nimium ſecuros, nil prorſus mali ſuſpicantes, in caſtris ſubito inuadit: inopinatos, imparatoſq; multos uiuos cępit: exercitum pauciſsimis fuga elapſis ad internecionem delet. Ita fortuna, qua nihil uerſatilius eſt, & quæ nunq̃ ſimpliciter indulget, maieſtatem populi Boiariæ hac ſtrage fœde ſugillauit, & ſerenitatem tot triumphis à Boijs hactenus aduerſus hanc gentem præcipuè partam, ſubita tempeſtate obſcurauit. Nulla domus Boiariæ exors publicæ cladis fuit, ubiq; pernicies, luctu omnia cõpleta ſunt. Carolomannus tanta ſuorũ ruina perturbatus, oẽs obſides, qui in Boiarię regno erant, Suatebogo, ut ſuos quos captiuos ab hoſte detineri rebañ, redimeret, reddidit. Verũ duntaxat unũ Rathobodum ſeminecẽ recepit: cęteri omnes à Suatebogo contrucidati erant. Iiſdẽ diebus Ludouicus Adolardum ad Carolum fratrem in Gallias ire iubet, eundem ad colloquium, pacemq; renouandam inuitat. Ipſiq; menſe Auguſto apud Traiectũ Moſæ conueniunt. Eò filij Ludouici minores natu accedere recuſarunt, excuſantes ſibi uerbis promiſſa pridem non ex fide contributa eſſe. Cæterum Rex Orientalis ſalutato fratre ad Aquas Graneas redit. Vbi cum audiret Imperatorem nepotem ſuum ab Adalgiſo duce Beneuentano dolo necatum eſſe, Aquis Graneis egreditur, confinium Boiariæ, atq; Italiæ, nempe Tridentum petit. Eò Angelpyrga Auguſta ad eum peruenit, quæ de Cæſare marito ſuo temere uulgata erant, falſa eſſe docet, repetitq; ab eo Lotharingiæ partem. Et Ludouicus ſe uero facturum reſpõdet, ſi idem quidem Carolus frater fecerit. Auguſta ad huncce amicos qui partem poſtularent mittit. Atq; is rurſus ſuos remittit. Ita tempus internuncijs, ina-

Schlagomarus.
Vuilhelmus.
Angelſcalcus.
Rathobodus.
Tridentum confinium Boiariæ & Italiæ.

nibuſq; conſultationibus tractum eſt. Poſthæc princeps Germanus ad Aquas Graneas reuertitur, ut ſibi filios Ludouicũ, ac Carolum minores natu placaret, Rhetiam ipſis precario conceſſit. Inde menſe Octobri Francofordiam, inde in Boiariam Reginoburgium ſe confert. Boiemi tum irruptionem in Boiariam meditantur. Ipſi quendam locum aditu difficilem uallo firmiſſimo muniebant, unoq; itinere anguſto acceſſus patebat. Quo ſi quis temere ingreſſus foret, uelut in cauea deprehenſus inultus more pecudum, cum nuſq; ferre pedem poſſet, trucidabatur. Contra hos iuſſu regis, Boij armati procedunt, quorum duces erant Arno Vuürtzburgenſis Pontifex, & Rudolphus limitis Boiorum Septentrionalis præfectus. Inter hæc Moraui nuptias in Boiemia fecerant, ſecumq; nouam nuptam, filiam ducis Boiemici inſtructam domum ducebant. Vbi id noſtri per ſpeculatores comperiunt, inſidias, nuptijs intentis, & nimium ſecuris tendunt, ſeq; condunt. Mox in Morauos prætereuntes impetum faciunt: illi terga uertunt, ad munimentum ſuperius quod Taboriam uocant, in anguſtias feruntur. Boij fugitantium tergo hærentes, equis, armis, Gaza, inſtrumento nuptiali, noua nupta potiuntur. Nam Moraui omnibus impedimentis abiectis, equis quoq;, onera, & impedimentum rati, relictis, quo expeditior fuga foret, nudi aufugiunt, ægrèq; euadunt: in latebris Hercyniæ ſe condunt. Boij ſexcentos, & quadraginta quatuor equos ſtratos militaribus ornamentis in caſtra ſua, nemine reſiſtente, reducunt. Hæcq; uictoria, atq; præda in prouerbium, de Sponſa, & nuptijs, quod adhuc uulgo protritum eſt, ceſſit. Nam ad nuptias uenire, & dubium eſſe, quiſnam ſponſam domum ducet, crebri apud nos adagiones, in ore uulgi ſunt: quibus id ſignificamus penè, quod Latini inter os, & offam, Græci inter calicem, ſupremaq; labra multa ſæpius ſolere interuenire aiunt. Id quod & nos aliter dicimus, nempe inter telum, & metam, ſiue ſcopum. Circa eundem temporis tractum Baſilij Macedonis Græcorum Imperatoris legati cum epiſtolis, atq; muneribus aduentare nunciabantur. Carolomannus ipſis obuiam officij cauſa procedit, eoſdem Saliſburgij excipit, & deinde Nonis Ianuarij ad parentem Reginoburgium deducit. Græci inter cætera munera Cryſtallum prodigioſæ magnitudinis, auro, gemmis precioſiſſimis incluſam dona ferunt. Maxima quoq; ſalutiferæ crucis portione, & alijs ſacris regem noſtrum donarunt. Fœdus, ſicut apud maiores fuerat, ictum cum Græcis. Ludouicus poſtea in medio anniuerſarij ieiunij ſacro apud Forchaim conuentum regni cogit, ne poſt mortem diſcordia, uti fere fit, de diuidundo Imperio excitetur, conſilio procerum habito, regnum Orientale in treis partes diſtribuit. Carolomanno regnum Boiariæ, Sclauorumq; prouinciæ deſtinantur. Franciam, Saxonas, Turogos, Friſios, Lotharingiæ regnum Ludouicus demum poſt fata parentis obtinere iuſſus eſt. Sueuia Carolo qui minimus natu erat, relicta eſt. Hiq; duo fratres in conſpectu totius exercitus iurarunt, ſe parenti fidem perpetuo ſeruaturos. Inde rex Germanus in Boiariam reuertitur, Paſchalibuſq; ritè Reginoburgij perpetratis, uindicta e ab ultimo dedecore à Suatebogo iniuncto, nomẽ, gentemq; Boiorum parat. Quatuor exercitus ad diuerſos orbis cardines in Venedos arma mouere præcipit. Primi Saxones, atq; Turogi ab Aquilone Morauos, qui tum latiſſimè omnium Venedorum imperitabant, inuadunt. Cum ſine rege eſſent, ac ductores diſſentirent, terga dedere hoſtibus, in fugamq; fuſi, complu-

Sãctus Arno, qui & Arno Epiſcopus.

Rudolphus præfectus limitis Boiorũ.

Taboria.

Wer waiſſt welcher noch die braut haim fürt

Zwiſchen zil vnd Bolz

Baſilius Græcorum imp.

compluribus amiſsis, domos turpiter repulſi ſunt. Quidam præfecti dum pa-
uidi pedem referunt, à mulierculis hoſtium fuſtibus uerberati, de equiſq; reiecti,
trucidati ſunt. Arno Pontifex Vuúrtzburgenſis, Sigehardus Fuldenſium Mo- *Arno. Sigehardus Abbas.*
nachorum pater cum Francis ab Auſtro hoſtibus congreſsi, eos pugna ſupera-
runt, uictoreſq;, uaſtata ſibi deſtinata portione, tamen pluribus prælio deſidera-
tis, magnis difficultatibus annonæ, & itineris (nam per Boiemorum confinia
ductabant) domos rediere. At Luitpertus Archimyſtes Mogontinus cum Rhe *Luitpertus*
niaccolis, cumq; Lotharingijs, Boiemiam per ſaltus Hercynios ui penetrauit: *qui & Ludibertus, & Lindebertus dicitur.*
manu, ferroq; uiam fecit. Zentislaum, Vtislaum, Hermannum, Spotimarum,
& Moſolaum regulos quinq; Boiemorū cum manu ualida occurrentes, con-
iuratos Suatebogi in fugam coniecit: multos occidit, plæroſq; in Multam am- *Zentislaus.*
nem actos ſubmerſit, paucis in ciuitates munitiſsimas elapſis. Boiemiam præ- *Vtislaus. Hermannus. Spotimarus. Moſolaus.*
dando, excurendo peragrat, incolumis cum triumpho reuertitur. Carolomans-
nus cum Boijs Orientis ab ora ſuperat nauibus Hiſtrum, Amboricum Epiſco-
pum Reginoburgenſem cum parte copiarum, ſtationes & excubias ad claſſem
ſedulo agitare iubet. Ipſe extremos fines Morauorum adoritur, fruges incendit,
arbores ſuccidit: in homines, pecora, ædificia, ferro, igne iuxtà ſæuit. Hoſtes in
latebras ſyluarum, paludumq; ſe condunt. Inter hæc Suatebogus mittit clam
exercitum, qui Boios ad tutandas naues in flumine Hiſtro relictas, ac non at-
tentiore cura excubias agentes, incautos opprimit: hos ferro occidit, illos in flu-
men agit, atq; mergit, paucos captiuos abducit. Solus Amboricus cum pau-
cis elapſus eſt, fuga ſibi conſuluit, ſeruatuſq; eſt. Sex millia Boiorum cæſa fuiſ-
ſe referunt noſtri ſcriptores. Carolomannus ob acceptam cladem ſæuior to-
tam Morauiam percurrit, quicquid obuiam uelut turbo ſternit, uictorq; in Bo-
iariam in hyberna concedit. Eadem tempeſtate grandines, fulgetra crebriores
ſolito territarunt mortales, fruges, homines, pecudes afflixerunt. Templum
Diui Petri Vangionum de cælo tactum conflagrauit, parietes ſolo æquati
ſunt: tertio Nonas Decembris hora prima terra intremuit, Mogontiacum e-
uerſum eſt. Ludouicus Francofordiam ad conuentum agendum migrat, nata-
lem Chriſti ibidem concelebrat: ibiq; in frequentiſsimo Pontificum, Tetrar-
charū, ducum, rege quoq; præſente, ſeptimo Calendas Februarij, Carolus mi- *Carolus inſanit.*
nimus natu filiorum regis, ſubito proſilijt, menteq; emota inſanire cæpit, ab-
iecto enſe, & baltheo, ueſtem quoq; exuturus, à ſex robuſtiſsimis uiris ægrè ſu-
ſtinetur: & modo tenui, modo maiore uoce mugiebat magis, quàm clamabat,
hiantiq; ore, dentibus minabatur. Angi eum malo genio, inſtinctuq; dæmonis,
percitum dementia interpretabantur, opinabantur. Tum Ludouicus ad alterū
filium cognominem ſibi infit: Viden, ut peruerſæ poteſtatis ſeruituti ultrò uos
ſubijcitis? ut inceſtis, uagis, nequiſsimis ſpiritibus, ueſtro periculo uos mancipa-
tis? Deſerere, ac fallere parentem, nedum aduerſus hunc inimico animo con-
ſpirare, parricidium haud unquàm leuiter piatum habetur. Vulgo apud Ger-
manos dici ſolet, nullum homicidium diutius latere, tantum abeſt, ut ſcelus in
uitæ, dignitatiſq; authorem commiſſum impune cadat. In neminem quem-
piam flagicioſorum, quàm parricidas à Deo Opt. Max. rerum, naturæq; pa-
rente grauius exempla eduntur. Proinde crimen deprecamini, & reſipiſcite,
ſupremum numen ſedulo propiciate: ego quidem paterno animo gratiam fa-

cio, erroremq; condono, lachrymis, & precibus obſecro, ut ille præſes mundi, & rector uniuerſi, qui ſcit omnia, cuius oculis nihil ſeptum eſt, faxit, ut tandē mutuo erga me animo ſitis. Porrò Carolus effertur, inſanit, ululat, minatur, furoribus quatitur, intorquetur, in templum ducitur: ibi contaminatus ille ſubdolus, ac perditus ſpiritus per maieſtatem Chriſti, ſolennibus ſacrificijs, & carminibus efficacibus Archimyſtæ adiuratus à Luitperto Mogontino de corpore, quod obſederat, excedit: Caroluſq; ab animo incurſibus furiato liberatus, in ſenſuſq; priſtinos reſtitutus, propalam pro concione confitetur, continuo ſe incurſum conturbatæ, ac prauæ mentis ſenſiſſe, poſteaq; in animo conceperit, ſe aduerſus parentem, quod is ſibi ſolam Sueuiam tribuerit, res nouas moliturum. Carolum quoq; Occidentalium Galliarum rectorem fortuna itidem in ſobole deſtituit. Tulerat ille ex Irmodruda priore coniuge tres mares liberos, Carolomannum, Carolum, Ludouicum. Carolus dum ſolus noctu, Albini, fratris Biuini & Bettonis, à uenatione domum redeuntis uires ac fortitudinem (quæ tū uulgo prędicabantur) temere periclitari, ac ſuperare contendit, ab eodem ſuſpicante ſe à graſſatore peti, confoditur, in terramq; datur, ſemiuiuus relinquitur, Albinuſq; uictor equo, armis occiſi potitur. Verum ubi filium regis illum eſſe comperit, fuga mortem uitauit. Carolomannus alter filius ſacris initiatus adhue puer, parentis iuſſu in claſſem Diaconorum (ut uocant) miniſtros ſacrificantium ſacerdotum, & pauperibus opes templi elargientes, coöptatus fuerat. Poſt ubi adoleuit, relictis aris, bellum ſacerdotibus indicit, templa, opes Myſtarum diripit. Sæpius à parente admonitus redire ad mentem noluit. Propterea captus à genitore luminibus orbatus eſt, in uinculaq; coniectus. Reperio quoſdam in inſidijs iniuſtæ nouercæ tribuere. Hæc in Gallia facta ſunt.

Albinus Carolum interfecit.

Carolomannus luminibus orbatur.

In Germania ſub idem tempus Rex Teutonum, Venedorumq; Francofordiæ hyemauit. Perpetratis ritu patrio paſchalibus Vuiſſenſtadium in agro Vangionum, ad conuentus agendos, petit: filios ſuos Ludouicum, ac Carolum in album prætorum adſcribit, eoſdem aduentantium cauſas cognoſcere, ius unicuiq; reddere, lites dirimere, controuerſias minuere, ſi quid grauius ſit, ad ſe referri iubet. Ipſe legatos Danorum, Cimbrorumq; fœdus petentes audiuit. Peracto concilio, Mogontiacum, inde ad Aquas Graneas ſe confert. Menſe Auguſto in Mediomatricum urbe concilium Procerum agit. Ibi Berthmarus Dynaſta Sueuus, ſuperiore anno à Morauis captus à Suatebogo hac lege, ut legationem ad regem ſuſciperet, ac ex fide defungeretur, dimiſſus, perſuaſit Ludouico regi noſtro, ut Suatebogo ſupplici gratiam faceret, peccata fatenti ueniam præteritorum donaret: in fidem, ac clientelam acciperet. Eodem concilio Rorichus quoq; Nordomannorum ſatrapes, in clientelam ſe noſtro regi dicauit. Sigfridus, Halbdanus fratres, reges Cimbrorum, ijſdem diebus magnum auri pondus, & argenti puri, puti, enſeſq; regi noſtro donant, ſupplices pacem, & amicitiam petunt, ſe tanquàm filios pientiſsimos in tutelam Ludouici parentis indulgentiſsimi commendánt. Aurum, & argentum ex compoſito in ſolum abijcitur, pedibus commeantium, remeantiumq; paſsim prouoluitur: enſem in manus Rex Francus accipit, dumq; mucronem admouere conatur rumpit. Mox alium, quem Danus porrigit, eodem pacto, integrum tamen, quod mollius ferrum erat intendit, atq; remittit. Tum Cimbri, faxit Deus (inquiunt)

Berthmarus qui & Berthramus dicitur.

Roricus. Sigfridus. Halbdanus.

(inquiunt) ut & noſtris regibus magis ferrum, quàm aurum cordi ſiet. Fœdus deinde datur Nordmannis, in quo compræhenſum, ut pax feſta in omni Germania, communi patria, foret: & apertum mare, quodcunq; alluit Germaniam, hoſpitali littorum omnium appulſu eſſet: mercatores ſecuri ultrò, citro commearent: nec amplius permitterent Nordmanni reges, populares ſuos Germaniam, commune genitale ſolum, latrocinijs infeſtam reddere. Vtrinq; deinde legati miſsi, in confinio Saxoniæ, Cimbrorumq; religione iuriſiurandi huiuſcemodi pacta ſanxerunt. Vtraq; natio iuxta ritum ſuum, Franci ſacris Chriſtianis, Dani more ueterum Germanorum, frameis interpoſitis iurarunt. Poſthæc Ludouicus ad Alſatiam, gentiſquè caput Argentoratum ſe confert. Ibi Diethmarum Archimyſten Boiorum, in demortui Adeluini locum declarat. Inde hyemandi cauſa in Boiariam Reginoburgium concedit: ubi ſuperior Diethmarus Idibus Septembris conſecratur. Huc quoquè Carolomannus filius Caroli è uinculis elapſus ad patruum aufugit, acerbitatem inimicorum, & nouercæ commemorat, & tragico more ærumnas ſuas deplorat. Ludouicus rex miſeratus inopem, & tali calamitate oppreſſum, Luitperto Mogontino Archiepiſcopo commendat: eidem Monaſterium Diui Albani, atq; Diui Villebrodi Epternacum attribuit, hic paucis poſt diebus moritur, ac ſepelitur. Legati Boiemorum, qui dolo ſpeculandi gratia in Boiariam, Reginoburgiumq; conceſſerant, in cathenas coniecti ſunt. Eodem anno dira fames per uniuerſam Germaniam, Italiamq; ſupra modum ſæuit. Plures inędia extinguuntur. Prima æſtate grandiores ſolito locuſtæ, pollicem uiri implentes, ab Oriente, externa pabula quæſituræ Occiduum ſolem uerſus, tanto ſtridore pennarum peruolarunt, ut aliæ alites crederentur, ſolemq; per quinq; millia paſſuum obumbrarent: ſollicite ſpectantibus populis ne ſuas operirent terras, dira meſſes contegebant nube, multa contactu adurentes, omnia morſu eradentes: cortices quoq; arborum, atquè fores tectorum. Centum quinquaginta iugera uno die depaſtas fuiſſe memoriæ proditur. Viginti millibus paſſuum uno die per aëra, inſtructa acie, compoſitiſquè ordinibus ferebantur, terræ incumbentes caſtra faciebant. Duces cum paucis, itinere unius diei, præcedebant agmen, quaſi loca oportuna caſtris capturi. Eadem hora, qua antecurſores pridie uenerant, uniuerſæ copiæ poſtridie aderant. Ante ortum ſolis à loco cui inſiderant, non mouebantur, orto ſole demum, per cohortes ſuas proficiſcebantur. Varro autor eſt à locuſtis in Affrica pulſam eſſe ciuitatem. Illud quoq; traditur à grauiſsimis ſcriptoribus, etiam longinqua maria ab ijs tranſiri, continuata plurium dierum profectione. Populus Germaniæ inopiæ metu, ad diuina remedia confugere coactus eſt. Tandem illæ à uento ſublatæ in Oceanum Belgicum actæ ſunt, reiectæq; æſtu ad continentem, fœtore corruperunt aëra: ſubſecuta dira peſtilentia eſt. In Italia quoq; eadem tempeſtate, in agro Brixenſi tribus diebus, & noctibus ſanguine pluiſſe, in acta, & faſtos relatum eſt. Subſequenti anno, menſe Iunio Rudolphus Nordmannus de regio genere ortus, qui Occidentale Caroli regnum crudeliter longo tempore uaſtarat, ad Orientalem appulit Franciam. Præfecturam Friſiorum inuadit, incolis tributum denegantibus, ac imperata detrectantibus, ſuperbe reſpons

Diethmarus Archiepiſcopus Boiorum.

Sanct. Alban. Ebrach.

Locuſtæ.

Varro.

be reſpondet, ſe omnes mares occiſurum, pueros, puellas, mulieres captiuos abducturum minatur: hocq; impetu arma in Friſios mouet. At hij contra armati, ſua defenſuri, procedunt. Fit prælium atrox, Rudolphus cum Octingentis commilitonibus cæſus eſt à Friſijs. Cæteri cum fuga ad naues non pateret, in quadam æde ſe muniunt. Quos cum noſtri obſiderent, uitam, prȩda omni, quam ex Gallijs hactenus coëgerant, à Friſijs mercantur: nec ſe unquàm in poſterum regnum Ludouici ingreſſuros promittunt. Hiſq; pactis iureiurando ſancitis, incolumes omnium rerum nudi, à noſtris ad naues deducuntur: etenim hij deſperarant, noſtri feſſi erant, timebantq; uarium belli euentum, fortunamq;, quæ nunquàm ſimpliciter indulgere ſolet: Proinde nón fuit rerum humanarum memoribus, & uictoria inſperata potitis, conſilium, Martem ultra laceſſere.

Agathon Archiepiſcopus.

Nouembri Agathon Archiepiſcopus, Orientalis Imperatoris legatus, Reginoburgium ad Ludouicum uenit.

Tachulfus dux Sorabū.

Tachulfus dux Sorabici limitis, eiſdem diebus uita defungitur. Quamobrem Sorabi Venedorum ferox populus, & finitimi eorum res nouas moliuntur. Luitpertus Mogontinus Pontifex, Rathulphus, quem Rex Tachulfo ſucceſſorem dederat, Ianuario Salam flumen ſuperant, igne, ferro, præda in obſequio hoſtes continent. Ludouicus Calendis Februarij Francofordiam uenit, remere uulgatum erat, Ludouicum filium à parente deſciuiſſe. Poſt Paſchalia rex Fuldam adit, inde ad conuentus agendos Tribuariam proficiſcitur.

Ioan. Pont. Max.

Vnde per alpes Noricas Italiam petit. Veronæ Ioannem Pontificem Max. Imperatorem Ludouicum nepotem ſuum appellat. Adfuere oratores Sclauorum, Suarebogi Morauiæ reguli, & Boiemorum. Princeps legationis erat Ioannes Myſta oriundus Venetijs. Petebant Venedi, & Suatebogus ſupplices pacem, ſe in clientelam, & ſeruitutem regi noſtro dicabant: modo liceret frui pace, ab armiſq; ceſſare: quæcunq; imperarentur, ſe obedienter facturos promiſerunt, atq; iurarunt. Annuit Ludouicus poſtulatis. Hiſce q; rebus confectis, in Boiariam ſe confert, Iulio Francofordiam, , & ad Aquas Graneas contendit. Decembri Heriſtellione apud D. Lambertum fratrem Carolum conuenit. Vnde tertiodecimo Calendas Ianuarij reuerſus reliquum hyemis Francofordiæ exegit. Sȩua admodum lues hoc anno plæroſq; mortalium extinxit. Vix tertia pars ſuperſtes euaſit diram peſtem. Peractis hybernis, Ludouicus in Boiariam ad Hemmam uxorem ægrotam pergit, quæ Reginoburgij morbo (quem Græci paralyſin, & hemiplexian uocant) correpta ſubito obmutuit:

Apoplexia.

tribus literatorum Apoplexiā nuncupat. Vulgo perſuaſum eſt, id euenire gutta è capite in cor delata. Ideo id genus morbi a Teutonibus conuicijs, & maledictis frequentatum, Tropfe, atq; Schlage, hoc eſt gutta, ac percuſsio appellari ſolet. Non deſunt qui diſcernant, paralyſin eſſe, cum pars, Apoplexian, cum totum corpus afficitur. Ludouicus rurſus Iunio Tribuariam ad conuentus agendos proficiſcitur.

Cometa oritur.

Octauo tum Idus eiuſdem menſis Cometes uiſus eſt. Aſchoprunnam uicum in pago Nitenſi ſubita imbrium inundatio quinto Nonas Iulij intempeſta nocte obruit, pecudes, iumenta, homines octo, & octoginta in cubilibus, mares, fœminas, pueros, puellas extinxit: caſas, horrea, cōditoria, templa, arbores radicitus euertit: adeò ut ne ueſtigium quidē illius apparuerit. Cadauera mortuorum tellure pluuiali, humore ſoluta, alio delata in

finibus

finibus alterius pagi inuenta ſunt. Dumq; hæc fiunt, & Rex Germanus con-
cilium Tribuariæ, menſe Auguſto celebrat, Imperator Ludouicus in Italia mo-
ritur, ſepeliturq; Mediolani in templo Diui Ambroſij. Quod ubi Carolus com Anno. 878.
perit, inconſulto fratre, quàm maximis poteſt itineribus contra pacti religionem
in Italiam feſtinat, Cæſarea Gaza, & ſupellectili potitur, urbes, Italiã uniuerſam
ſibi ſubigere conatur. Quamobrem Ludouic° ne frater Imperium interciperet,
filios ſuos Carolomannum per Boiariæ fines, Carolum per Sueuiam, in Italiã
aduerſus Carolũ Occidentalem cum copijs proficiſci iubet. Ipſe interim, ut fra-
trem ad ſua tutanda reuocaret, Occidentalem Franciam inuadit cum filio Lu-
douico, Galliam percurrit, eam rapinis uaſtat, diripit, Attiniaci natalem Chriſti
celebrat. Eò ad eum optimates Caroli, atq; Pontifices ueniunt ſupplices, orant,
obſecrant, ut populo inſonti, qui nil cõmeruerit, quæ ſua ſit clementia, ac iuſticia
parcat: arma in autores perfidiæ, qui cum Carolo in Italiam conceſſerint, uertat:
ſe quidem operam daturos, quõad fieri liceat, perſuaſuroſq; Carolo, ut pacẽ ſer-
uet, Italiam cum fratre, ſecundum fœderis pridem uerbis pacti conditiones, diui-
dat. Ludouicus pro ſua manſuetudine, miſericordia innocentis plebeculæ com-
motus, precibuſq; procerum, & Epiſcoporum exoratus per Treuerũ Auguſtã
Mogontiacum ultimo Ianuarij uenit, unde ad conuentus Februario agendos
Francofordiam ſe contulit. In Italia cũ Carolus nepotes ſuos ui arcere aditu non
poſſet (etenim ſuperatis anguſtijs, ac iugis montium iam plana Italiæ cis Padum
occupara[illegible] atq; armis tenebãt) legatos de pace mittit, magno pecuniæ numero
auri, gemmarũq; pondere nepotes donat, ad colloquiũ inuitat, benigne appel-
lat, ſe ideo intraſſe Italiam, ut eam ſibi, ac fratri ſuo ſubigeret, cõmemorat: nihil
perfidius, ac mobilius eſſe Italorum animis: moleſtè ferre eos alienam domina-
tionem, præcipue Francorum, & Germanorum. Timuiſſe ne à Francorũ Impe
rio ad Græcũ Imperatorem deficerent, aut de ſuo corpore regẽ crearent: Diſce-
derent igitur nepotes ab armis, exercit° dimitterent, ex Italia ſe domum confer-
rent: ſe quoq; idem facturum. Poſſe paruo labore hanc controuerſiam tolli, ſe q̃
primum ad fratrem acceſſurum, eius conſilio, & authoritate Italiam ex æquo di-
uiſurum promittit. Carolomannus igitur, & Carolus creduli uerbis patrui, ſine
cunctatione abeunt, domos reuertuntur, exercitus dimittunt. Cæterum Carol° Carolus Ro-
Occidentalis quàm celerrimè magnis itineribus Romam contendit. Quò cum mam uenit.
ſextodecimo Calendas Ianuarij perueniſſet, corruptis pecunia Põtifice, Senatu,
populoq; Romano, cõtra fœderis fidẽ nono deinde die natali Chriſti ſeruato-
ris noſtri celebri, octauo Calendas Ianuarij Auguſtus ſalutatur, Ioannes prima-
rius ſacerdos Senonum Pontificem, primarium ſacerdotem Patriarchã Galliæ,
& Germaniæ conſtituit. Auguſtus Nonis Ianuarij ex Vrbe egredi͏̃, in Gallias
redit, contempto Francorum ueſtitu, calciatu, & cætero habitu, cultũ Græcorũ
ſumit: pallam auream indutus, ſericatuſq; baltheo ad pedes dependente in pub-
licũ procedit: ſe principem omniũ regnum ſummum appellari iubet. Irmogar- Irmogarda.
dã filiã Ludouici Auguſti Boſoni Richildæ uxoris ſuæ fratri dat in matrimoniũ, Boſo rex Gal-
eumq; regẽ Galliæ Narbonenſis nuncupat. Inter hæc Hemma, uxor Ludouici lie creatur.
Germani, Reginoburgij in media Quadrageſima diem obijt, in Monaſterio Hemma mo-
ſacratarum fœminarũ ſuperiore ſepelitur, ſicuti Imperator Carolus tertius filius ritur.
eius prodit in diplomate, quod in eodem Cænobio ſeruatur, & eius ſupra in
Magno

Magno mentionem feci. Sunt tamen, qui eam in templo Diui Hemerani conditam tradunt: ubi & adhuc eius mauſolęum oſtenditur. Quod ego Vtæ Auguſtæ uxoris Arnulphi Imperatoris eſſe credo. Ludouicus ubi coniugi funus duxit, & ſecutis diebus iuſta peregit, Francofordiam adit, procerum ibi conciliũ cogit. Vuillibertum Archimyſtam Agrippinenſem, Adelhardum, & Menogardum præfectos equeſtreis ad Carolum fratrem legatos cum mandatis proficiſci iubet. Poſtulabat, ut frater aliquẽ locũ mediũ utriuſq; colloquio deligeret, ubi, quemadmodum pridem inter eos conueniſſet, religioneq; iuriſiurandi ſancitum eſſet, Italiæ regnum diuideretur: atq; maiori natu, qui Ludouicus erat, Auguſtale cognomen decerneretur. Ei legationi Carolus primum ſuperbè reſpondit, Si moleſtus mihi (inquit) rex Germanus eſſe perrexerit, copijs militaribus, atq; equeſtribus Rhenum exhauriam, ſiccoq; pede in Germaniam irrumpam, totq; equis uaſtam illam ſolitudinem obruã, ut riui, flumina, lacus, paludes haud potui ſuppetãt. His reſponſis relatis, Ludouicus uehementer commotus, maturè uanitati Auguſti occurrendũ ſibi exiſtimat, bellũ Cæſari indicit, undiq; copias contrahit, certiſsima ſemper auxilia Teutonas, & Sclauorũ robora Boiemos, atq; Morauos. Verum amicis utriuſq;, Gallis, Italis, Germanis, ultro citro cõmeantibus, Imperator à Rhemorũ urbe Ioannẽ, & Otonem Pont. Max. Epiſcopos, cum ſuis oratoribus ad fratrem legat, pacẽ poſtulat. Dumq; die dicto regnũ Italiæ cũ fratre diuidere ſtatuit, is morbo corripitur. Gliſcente indies magis, atq; magis ægritudine quinto Calendas Septembris Francofordiæ decedit, anno ætatis ſeptuageſimo, regni Franciæ ſexto & triceſimo, Boiariæ altero, & quinquageſimo: Chriſtianæ æræ octingenteſimo ſeptuageſimo ſexto. Corpus à Ludouico filio ad cõtubernium Diui Nazarij in Vangionum agrum delatũ, ſepelitur. Laureacũ, & Larishaim nuncupant literatores, ubi & Theſſalonã Boiorũ regulũ conditum eſſe ſupra commemoraui. Sed de Ludouici morib', pauca explananda ſunt. Extitit enĩ princeps ſanè optimus, cuius uirtutes nullo confinio uitiorũ lęderentur: fuit magna ui animi, & corporis ingenioq; bono. Corpore firmo, ac procero, oculis nitidis, atq; minantibus: uoce clara, atq; uirili. Vultu uel in ſermone, uel tacitus adeò tranquillo, ut intuentis in eum triſticiam diſcuteret. Forma eximia, uenuſtiſsima, dignaq;, ut Græci aiũt, imperio. Pacientiſſimus laboris, dolorum tolerantiſsimus extitit. Inertiam, otiũ, libidinem, luxuriam, ſuperbiam, arrogantiam, uelut peſtem uitauit: fortis ac durus in aduerſis: armis felix, fortunatus. Ciuiles, ſacraſq; res, & diſciplinas iuxtà calluit: aſsiduò ſtudio res geſtas ueterum principũ euoluit. In templum innocentiam, ac ſanctitatẽ, puram, caſtamq; mentem magis, quàm meditatum carmen, aut aurum inferre ſtuduit. In pauperes pietatem, benignitatem, liberalitatem exercuit. Dum Reginoburgij, Francofordiæq; ſacras ædes muro hærentes, mænibus ſolo æquatis, ampliari iubet, auri theſauros reperit, egeniſq; elargitus. Chriſtianis in Aſia, Africa opem eius expoſcentibus, denarios ſingulis regijs prædijs exactos, ad inopiã ſubleuandã miſit. Sacerdotib', & Monachis prauo ingenio, indoctiſue ne in cõſpectũ quidẽ eius uenire licuit. Idem in uitandis inimicorũ inſidijs, & prætorum ſuorũ morib' agnoſcendis, ſupra quàm cuiq; credibile eſt, callidus, & aſtut' fuit: lus diligentiſsime dixit, controuerſias accuratius deminuit. Auaritiã Magiſtratuũ maximè odio habuit, atq; puniuit. Nemo ei impunè uerba dedit. Inuiros, contempto-

Vta uxor Arnulphi Imp.
Vuillibertus Archiepiſcopus.
Adelhardus.
Menogardus qui & Menhardus.
Ludouici Imperatoris mors.
Laureacum.
Larishaim.
Larch. id. m.

contemptoresꝗ pecuniæ prouincijs præfecit. Nemo aut ambitione, aut mune-
ribus in eius animum irrepere ualuit. Haud quiſpiā ad ciuilem Eccleſiaſticamue
dignitatem malis artibus, auro, cupiditate temere aſpirare auſus fuit. Nunꝙ ca-
ptores munerū, auaritiaue notatos, ambitus, aut repetundarum condemnatos,
ſiue ob aliud quoduis crimen ſemel magiſtratu abdicatos, poſthac reſtituit: ra-
tus, uulpem pilos, nunꝙ animum mutare: & magis illos periculi quàm benefi-
cij memores, haud unꝙ ſyncere fidos fore. Armorum apparatus, quàm conui-
uiorum ſtudioſior fuit, plus ferrum, ꝙ aurum dilexit: uſum auri, ſericiꝗ, præci-
puè militibus ademit. Si quem in exercitu ſericatum, aut inauratum conſpicatus
fuit, Eho mortalium ſtultiſsime, non ſatis eſt tibi (inquit) ut ſolus pereas, niſi & *Nota.*
res tuas hoſtibus tradas, atꝗ eos locupletes, quo diutius, faciliusꝗ nobis reſiſtāt.
Externos habitus edicto prohibuit: ſumptuariam legem exercuit ſeuerißime.
Simplici, ac parabili uictu, ueſtituꝗ patrio contentus, cum infimo quoꝗ parſi-
monia & frugalitate certauit: plerumꝗ carne, huiuſcemodi lautioribus cibis ab-
ſtinuit. Quatuor liberos, tres mares Carolomannū, Ludouicum, Carolum: unā *Carolomannus. Carolus. Ludouicus.*
fœminam Luitgardā, Virginum in Chimino lacu Noricorum Maximam, reli-
quit. Hos ex Hemma, ut aiunt, Hiſpana tulit. Poſteaꝗ uero mors Ludouici re- *Luitgarda.*
gis Germaniæ Carolo Imperatori nunciata eſt, totum Orientale regnum, quic- *Abbatiſſa in*
quid fratri paruit, animo inuadit, in ditionemꝗ uel ui redigere decreuit. Coactis *Chiemſee.*
idcirco quàm celerrime copijs, cum quinquaginta amplius millibus abſꝗ cun-
ctatione Franciam Auſtriacam intrat: Aquas Graneas regiam Francorū ſedem
occupat, paucos ibi dies cōmoratus, ad Agrippinenſem Coloniam contendit.
ibiꝗ caſtra facit: Hucꝗ ad ſe, tanꝙ Auguſtum & regū Franciæ ſeniorem, & per-
inde iuſtum hęredem, omnes Francos uenire imperat. Imperata detrectantibus
excidium minatur. Dum hæc fiunt, filij Ludouici Germani, Carolomannus, &
Carolus fratres rurſus expeditionē meditantur, armaꝗ Italiæ inferre parant. Lu-
douicus qui funeri parentis, dū effertur, interfuerat, Francofordiæꝗ iā degebat,
ubi patruum urbes primarias regni ſui tenere accepit, cum paucis in aduerſa ripa
Rheni, conatibus Cæſaris, ne Rhenum ſuperaret, occurrit. E regione Vbiorum
in altera amnis ripa ſtatiua locat, ibi ſuorum aduenrum, quos celeriter ad ſe ma-
turare præceperat, operitur. Legatos inter hæc ad patruum proficiſci iubet, qui
peterent ab Auguſto, ut ab hæreditate nepotū manus abſtineret, in ſuum re-
gnum rediret, pacem, quam teſte Deo Opt. Max. iuramento cum genitore ſan-
xiſſet, cum filijs ſeruaret, id æquū, faſꝗ, Imperatoria maieſtate, charitate patria
dignum eſſe. Cæſar ſe pepigiſſe cum fratre, non cum nepotibus reſpondet.
Hocꝗ ad Ludouicum relato, ſupplicationem decernit, ſuperos teſtes ſuæ iu-
ſticiæ inuocat, candenti ferro, aqua feruida (quod tum ſolenne erat) regnum
paternum uindicat. Sed iſthæc omnia ludibrio fuere Carolo. Iam globi Saxo-
num, Turogorum, Francorum gregatim ad Ludouicum propere prouola-
bant. Caſtra Ludouicus quàm maximo poteſt ambitu metatur, paucos admo-
dum qui ignes incendant, excubias ſimulent, reliquit. Ipſe clam Imperatore
(qui caſtrorum dumtaxat locum obſeruabat) cum omnibus copijs inter
Confluentes, & Antoniacum, nemine reſiſtente Rhenum ſuperat, iuxtaquè
Antoniacum conſidet. Auguſtus cum ſe dolo à nepore occupatum ani-
maduerteret, & ipſe fraude agere cepit. Richildam Auguſtam cum Hylduino
præſule,

præſule, & Francone Epiſcopo apud Heriſtalliones ſubſiſtere, euentum belli expectare iubet: fretuſq; multitudine uirium, recta Rheni ripa aſcendit, pacem ſimulat, oratores qui cum nepote de amicitia agant, præmittit. Ludouicus benigne legatos appellat, mandatis paret, nil maliq; ſuſpicans, ſecurus de pugna, maximam partem exercitus ſui pabulatum, frumentatumq; dimittit, aduentum Imperatoris, diemq; colloquio dictum prꝭſtolatur. Carolus nihiloſecius, imò magis hoſtili animo aduerſus nepotem pergit, nonis Octobribus ad Meginenſem Pagum, haud longè ab Antoniaco, & caſtris Ludouici cum robore exercitus peruenit: Noctuq; ſurgens (cum forte fortuna pluuiarum crepitus dolos tegeret, ſtridorem armorum, ſtrepitum proficiſcentium hebetaret, atq; obtunderet) infeſtis ſignis, per anguſtas, & inuias ſemitas, in nepotem, nihil minus opinantem ſubito, & de improuiſo irruere, & incautum opprimere contendit. Vuillibertus Archimyſtes Vbiorum, ubi hoc animaduertit, intrepidus Imperatorem increpat, talem perfidiam deteſtatur, parricidium abominatur, Deum immortalem haud dubie ultorem fore prædicit. Dumq; à pertinacia Carolum

Hartuicus ſacrificulus.

reuocare non ualet, per quendam fidum ſacrificulum ſuum nomine Hartuicum (qui ut ſine armis, & gnarus locorum expeditior compendio Imperatori, copiiſq; anteuertit) technam omnem patrui Ludouico aperit. Iam Auguſtus ad Antoniacum peruenerat: & Ludouicus certior factus, ut dixi, de inſidiis, & animo in ſe Cæſaris, arma cum ſuis corripuerat, in aciemq; proceſſerat. Mox candida lintea, ſignum dat bello, irruentem patruum haud imparatus, ut ille rebatur, excipit. Saxones citre pugnam, & primum impetum hoſtium ſuſtinere, frangereue iubet. Qui territi multitudine aduerſariorum retro referre pedem cœperunt. Verum Francones per conſertiſſimos Celtarum cuneos penetrant,

Regomarus qui & Rengmarus.

Regomarum Dynaſtam, qui Aquilam ferebat, trucidant, ſigno potiuntur, aciē Cæſarianam perturbant armis. Nec mora, fit fuga, Cæſariani abiectis armis, la-

Carolus uincitur.

xatis ordinibus in fugam paſsim effunduntur. Auguſtus quoq; terga uertit, ad uxorem fugam capeſsit, ſoluſq; relicto Cæſareo cultu cū paucis euaſit. Auſtriaci fugientes Veſtriacos perſequuntur. Multi qui effugiſſent, multitudine ſuorū adtriti interierunt. Maximus hoſtium numerus interficiebatur, ubi ſe in anguſtiis uiarum conſtiparant, receſſumq; primi ultimis non dabant, alius alii obſtabant, inuicemq; conflictabantur. Equites qui equis aufugere parabant, ab agricolis trucidati, ſpoliati, & exuti ſunt. Iacebant paſsim ſtrata cadauera uirorum, equorum, impedimenta, arma, ſarcinæ mercatorum, qui exercitum Imperatoris ſequuti fuerant: hiſceq; uia fugientibus intercludebatur, perpaucos fuga ſeruauit. Omnibus impedimentis, machinis, Gaza Cæſarea, gemmis, mercimoniis, armis, caſtris, potitus eſt Ludouic⁹: ea diripuit, inter militeſq; prædam omnem diuiſit. Accepit hoc tam graue uulnus ob auaritiam ſuam (etenim, ut uulgo dici ſolet, cui aliena cordi ſunt, ſua odio habet) Carolus octauo Idus Octobris. Poſtridie eius diei, ubi Auguſta maritum male pugnaſſe audiuit, ab Heriſtallionibus, actum de Cęſare rata, aufugit, noctu peperit infantem, recenſq; natum humeris geſtans, non ante fugere deſtitit, quàm Attiniacum perueniret, tanta fama uictoriæ erat, quæ referebat omnes copias ad internetionem, ne uno quidem ſuperſtite, deletas eſſe. Eodem die Carolus ad Monaſterium Diui Lamberti profugus peruenit. Ortulphus Epiſcopus, & Gotholinus

præſul

præſul Monachorum, Regnarius, Adelramus, Adelhardus, Eberuinus, Hieronymus, Vuernhardus dynaſtæ, & duces Franciæ Occidentalis cum multis alijs uiui capti, humaniter à uictore accepti, liberiq́ omnes tandem, & incolumes dimiſsi ſunt. Ludouicus pulſo hoſte, liberatiſq́ Germanijs, uictricia ſigna ad Aquas Graneas confert. Triumphabundus regnum Lotharingiæ luſtrat, compoſitis rebus, receptis oppidis, uicis, quæ ad Auguſtum patruum ſuum defecerant, ad confluentem Rheni, & Moſellæ redit, ubi Carolus frater eius ex Sueuia gratulatum ei occurrit. Ludouicus inde Francofordiam, Carolus Mediomatrices petit. Dein Nouembri tres fratres ad Salueldas conueniunt, Imperium paternum, quemadmodum parens ſtatuerat, inter ſe partiuntur. Carolus minimus natu Rhetias, Sueuiam, Alſatiam, ſuperiorem Lotharingiam, atq́ Germaniam, quæ eſt in Gallia Celtica, accepit. Ludouicus inferiorem Lotharingiam, Belgas, Mediomatricos, Treueros, Aquas Graneas, Vbios, Mogontinos, Frãcos, Bathauos, Friſios, Saxonas, Turogos retinuit. Carolomannus, qui natu erat maximus, regnum Boiorum, Sclauorum Tetrarchias, Boiemos, Morauos, Pannonios, Carnos, Noricos, Vindelicos poſſedit. Italia quoq́, quam ab Cæſare armis repeteret, eidem deſtinata eſt. Ludouicus Ianuario inſequentis anni, conuentum Francofordiæ agit, captiuos omnes in Galliam remittit, Venedos tranſalbanos ab impoſito iugo reſilientes, tributum, quod hactenus penſitare ſoliti fuerant, regibus noſtris pernegantes, per duces in officio armis continet, ad obſequium ui cogit, uectigal annuũ ſoluere cogit. Inter hæc Carolomannus Rex Boiorum expeditionem in Italiam parat, copias contrahit, comparata Boiorum, Venedorum diuerſorum ualidiſsima manu in Longobardorum fines arma mouere cœpit. Imperator Carolus ut Italia nepotem arceret, ex Gallijs in Italiam contendit, Ticinumq́ ſe confert, conuentus agit. Interfuit & Ioannes Pontifex Max. At Carolomannus ſuperatis alpibus, ad plana Italiæ deſcendit, Veronam, Mantuam, cuncta cis Padum occupat: decertaturus ferro cum Cæſare, Ticinum infeſto, intentoq́ exercitu procedit. Cumq́ aduentare nunciaretur, Imperator ſuorum animis ſuperioris anni aduerſa pugna adhuc perterrefactis, & im maniũ Sclauorum robore exanimatis, fugam adornat. Primo Auguſta Richilda, deinde Cæſar fugam capeſsit, comites ducem ſequuntur. Pontifex Romam feſtinat. Imperator dũ in Gallias properat, profluuio uentris extinguitur, anno Chriſtianæ æræ octingenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo. Poſthæc ciuitates Italiæ ad Carolomannũ gratulatum proficiſcunt̃, in eius uerba iurant. Pacata citeriore Italia, in fidemq́ recepta, in Boiariam ipſe redit. Cæterum Lambertus, & Albertus filij Bonifacij, duces copiarum cum firmiſsima manu Romam procedunt, Ioannem octauum Pont. Ro. qui regi Boio aduerſabatur, arcta cuſtodia claudunt, Senatus, populuſq́ Romanus, ſe fore in poteſtate, iurare adacti, in clientelam Carolomanni ſe dicant. Vniuerſa quoq́ Italia ad ipſum redit. Quamobrem Ioannes Epiſcopus ira percitus, Diui Petri ædem clauſit, ſacrificia ibi procurari uetat, expilatis templis, Eccleſiaſticis opibus ſecum ablatis, per mare Tyrrhenum in Gallias nauigat: annumq́ integrum ibi moratur, Imperij titulos in Ludouicum Balbum filium Imperatoris Caroli transferre conatur. Vbi hoc non procedit, cum Boſone, quem Galliæ Narbonenſi, atq́ prouinciæ Carolus Caluus præfecerat, Romam redit: Boſoni Italiam ſubdere,

Diuiſio regni inter tres fratres.

Carolomannus in Italiam uenit.

Sigebertus ſcribit Carolum Caluum Ro. Imp. à Sedechia Iudeo Mantuæ ueneno extinctum.

Ioannes ſummus Pont.

Ludouicus Balbus.

Carolomanno aufferre ſumma ope, fruſtra tamen ſtuduit. Nam Italiæ populi, Germanica fide Carolomanno uirtutis ergò fauebant: qui ſe tamen duntaxat regem nō Imperatorem, aut Auguſtum, Cæſaremue nuncupabat. Quemadmodū diplomata ab eo ſacerdotibus, & Monachis data, quæ adhuc ſeruantur, indicant: quorum quædam in Vtinenſi hiſtoria iam publicaui. Vnius quod Reginoburgij in templo D. Hæmerani integrum extat, caput & calcem ſubtexo.

Vtinenſis hiſtoria, Otinger hiſtoricn.

In nomine ſanctæ, & indiuiduæ Trinitatis. Carolomannus diuina fauente gratia Rex &c. donat quædam prędia &c. acta hæc eſt XII. Calendas Octobris, anno tertio regni Carolomanni ſereniſsimi regis in Boiaria, & in Italia ſecundo, actum ad Hohberahah curte regia. Pannonio tum limiti, Orientaliq; regno Boiariæ Arnulphum filium ſuum Carolomannus præfecit. Ipſe frequens Vtini habitauit, ubi templū myſtis D. Benedicti extruxit, quod collocupletauit etiam Italicis prædijs, ſicuti diplomata teſtantur. Ibi etiam Diuum Maximilianum, Diuam felicitatem, brachium diui Philippi legati Chriſti, complura alia ſacra reuerenter condidit, quemadmodum in Vtinenſi hiſtoria diligentius explanaui. Dum talia in Germania, Italiaq; geruntur, Ludouicus Balbus filius Imperatoris Caroli, cognomento Calui, Celtarum rector, ſucceſſu patruelium ſuorum territus, ad Ludouicum Auſtriacum legatos mittit, iniuriam à parente, ſe inuito illi illatam deprecatur, fœdus, & pacem expoſcit. Orientalis princeps benignè legatos patruelis ſui accipit, abſoluitq;, menſe Octobri ad Aquas Graneas ſe cōfert. Haud inde procul in ripa Moſæ apud Marſanam ambo Ludouici, Auſtriacus, & Veſtriacus conueniunt, ſocietatem his legibus ſanciunt. Lotharingiæ partem quiſq; regum, quemadmodum parentes diuiſere, retineto. Italiam Carolomannus, uti ſubegit, poſsideto. Vterq; utriq; cordi ſunto: auxilium mutuum alius alij, abſq; dolo ferunto. Superſtes, defuncti uita liberum tutor eſto, conſilio, & armis, quo illi hæreditatem paternam mancipent, fautor ac conſultor adeſto. Diſcordiæ, ſimultatum, odij authores procul in malam crucem ex aula abigunto. Quiſquis publicè iure potius, quàm ui, atq; fraude diſceptare recuſarit, utroq; regno in exilium ſine lare, ſine pignore extrudatur. Ad Carolomannum, & Carolum clariſsimos reges amici proficiſcantur, qui ipſis, ut hæc quoq; pacta recipiant, atq; obſeruent, perſuadeant. Nam ut Reſpublica Chriſtiana ſtabiliatur, ſalua ſit, & ſtare poſsit, idem nos nolle atq; uelle neceſſe eſt. Poſthæc Ludouicus Germanus in Franciam hybernandi cauſa ad Forchaim redit. Hocq; anno dira lues in boues ſæuit, maximè circa Rhenum:

Arnulphus filius Carolomanni.

Reliquiæ ſanctorum in Otingen.

Nota.

Vbi in Vangionum agro, haud procul ab Ingelhaim in Vualshaim pago, canes uillatici omnes cadauera laniatum, ut fit, conuenerunt. Deinde uno die, una ſimul cohorte, nemo ſcit, quo nam gentium, ex hiſce finibus migrarunt: nec uiui, nec mortui cuiuſq; ueſtigium poſtea inuentum. Circa idem tempus, nempe anno ab orbe ſeruato octingenteſimo undeoctogeſimo Carolomannus morbo materno Vtini adficitur, ac decumbit, officioq; linguæ ſubito deſtituitur. Ludouicus frater eius ubi hoc audiuit, maturius ex hybernaculis progreditur, Boiariamq; petit. Reginoburgium ad ſe omnes proceres Boiorum accerſit, ſibiq;, nullum alium regem, ſi Carolomannus deceſſerit, recepturos, ſacramenta dicere iubet. Rebus Boiariæ compoſitis, Francofordiam ſe recipit, paſchalia ibi celebrat. In Gallia eadem tempeſtate Ludouicus Balbus, tertio Idus

Carolomannus apoplexia tactus.

tio Idus Aprilis moritur, princeps ſimplex, manſuetus, religionis, & pacis ſtudioſus. Adoledam uxorem grauidam, & duos filios Ludouicum, & Carolomannum, quos ex Anſgarda concubina procrearat, reliquit: moxq́ de regno certamen editur. Theodericus, & Hugo Abbas dux limitis inter Sequanam, & Ligerim, Carolomannum, ac Ludouicum adoleſcentes admodum ſcitos, bonæ indolis, ingentiſq́ animi ad auitum, paternumq́ ſolium ſubleuandos decernunt. Quidam Boſonem, Richildæ Auguſtæ fratrem, quem Imperator Carolus Caluus Narbonenſi prouinciæ præfecerat, accerſendum putabant. Atq́ Boſo ubi ei renunciatum eſt de morte Balbi, nouum Imperium adoleſcentulorum, uelut uulgo conceptorum, aſpernatus, partim minis, partim pollicitationibus Epiſcopos, atq́ Burgundiam, ſine certo regis, & regni hærede ſibi attrahit, Lugduniq́ ab Aureliano urbis Archimyſta, & cæteris Epiſcopis Rex Burgundionum adpellatur, ſacroq́ oleo inungitur. At Gotholinus Monaſterij D. Vincentij, atq́ Germani extra mænia Lutecíæ Antiſtes, & Conradus Pariſiorum præſes, cum plæriſq́, Gallias Germaniæ, unde omnis nobilitas Franca oriunda eſſet, rurſus coniungendas cenſebant. Hactenus ambo regna ſub unius Imperio florentiſsima extitiſſe, & ad ſummum orbis terrarum faſtigium euecta fuiſſe, diuiſa uero in partes, ſenſim collabi, & ad intentum properare: Imperiumq́ Francorum, quod ſub uno ſtare poſſet, dum à multis ſuſtinetur, haud dubie tandem caſurum eſſe. Has ob cauſas Ludouicum Franciæ Orientalis regem, iuſtum hæredem, cuius humanitatem, iuſtitiam, uimq́ bellicam iam factis ſenſiſſent, ultro uocandum ad auitum regnum eſſe. Nec mora, rogatus ab hiſce Ludouicus Germanus, cum exercitu ad Mediomatrices accedit, inde Verodunum petit. Copiæ eius quòd ipſis annona ab incolis carius uenditaretur, ad prædam conuerſæ, quicquid commeatus in agris, uillis, uicis, oppidis fuit, diripiunt. Hugo & Theodericus, qui rebus iuuenum regum fauebant, Balcherum Aurelianenſem Epiſcopum, Goëramum, & Anſocherũ equeſtris præfectos ad Ludouicum legant: ipſi Lotharingiæ partem, quam auus, parenſq́ ſuorum regum poſſedere, ultro reddunt, orantq́, ut cæteras Gallias principibus ſuis omni deſtitutis humana ope, pro iure conſanguinitatis relinquat, ac domum abſq́ maleficio redeat, regeſq́ ſuos cognatos, uti filios amet. Rector Auſtriacorum cum iam etiam inſolentiam Germanici exercitus Gothelmo, & Conrado diſplicere animaduertit, poſtulatis annuit, conditionem accepit. Veroduno in fidem accepto, atq́ Leucorum Tullo ad Moſam, inferioremq́ Lotharingiæ partem, quæ Imperatori Carolo Caluo, filioq́ eius Ludouico Balbo paruerat, migrar, ad ſe omnes Epiſcopos ultra Moſam incolentes uenire iubet, ſacramentaq́ dicere præcipit. Cameracum itaq́, Tornacum, Flandri, Brabantini, Toxandri, Hannonij iuſſu Ludouici, & Carolomanni regum Celtarum illum accipiunt, eidem deditionem faciunt. Inter hæc Adelhaida uxor Ludouici Balbi marem edidit, cui Carolo cognomen aui fecit, qui & Carolus poſthumus dictus eſt. Cæterum Ludouicus noſter auctus regno Lotharingiæ integro, præter Lugdunum, quod Boſo occuparat, Mogontiacum, inde Francofordiam ad uxorem Luitgardam frementem, iurgiaq́ crebro ingerentem, quod non omnes Gallias ultro oblatas accepiſſet, ſeſe recipit. Id ubi accepere Gothelmus, & Con-

Ludouicus Balbus moritur.
Adelhaida alias Anſgarda
Theodericus.
Hugo.
Gotholinus abbas.
Cõradus præſes Pariſiorũ.
Balcherus Epiſcopus.
Goëramus.
Anſocherus.
Adelhaida ſiue Adeleda.
Carolus poſthumus.

radus ad reginam in Germaniam diuertunt: inde cum literis in Gallias redeunt, partes regis Germaniæ confirmant, eum mox cum copijs affuturum, ubi res Boiariæ, quas præripere nepos ex fratre conaretur, compoſuerit, adfirmant. Iiſdem enim diebus Arnulphus filius Carolomanni ex concubina genitus Landbertum, aliosꝗ plærosꝗ præfectos Boiorum, quos minus dicto audientes ægroto parenti eſſe cauillabatur, dignitate mouerat, Boiaria exegerat: Ipſiꝗ ad Ludouicum, opem eius implorantes aufugerant, criminabanturꝗ Arnulphum, tanquàm regnum Boiariæ ſibi adſerere uellet. Ludouicus igitur cum uxore Luitgarda, & filio Ludouico in Boiariam, uocatus quoꝗ à fratre Carolomanno, properat. Adeſt & Carolus frater natu minimus, Rex Sueuorum. Ambo Vtinum ad Carolomannum Germanum conueniunt. Carolomannus deſperata ſalute, cum ægritudo gliſceret, ne diſcordia, belloue poſt fata ſua populus adtereretur, cum lingua non poſſet, authographo Ludouico regnum Boiariæ tradit, ipſi uxorem, & filium commendat, Caroloꝗ per manus dat Italiam. Hic comparato undiꝗ milite, cum Richarda uxore in Italiam irrepere tentat per alpes Iulias, circa quarum radices ipſi, Ludouicus, & Carolomannus Germani fratres, reges Galliarum, Boſonem tum oppugnantes, officij cauſa obuiam procedunt. Carolus ſalutatis nepotibus de improuiſo Italiam inuadit, cis Padum omnia celerius opinione occupat. Et ut maior authoritas foret, Archimyſtes primarius Germaniæ Luitbertus Mogontinus iuſſu Ludouici, & Theodomarus Iuuauenſis Archiepiſcopus Boiorum mandato Carolomanni cum Caroli proficiſcuntur. Vbi Rauennam uentum eſt, concilium ibi procerum Italiæ cogitur. Ioannes Pont. Romanus, Patriarcha Foroiulianus, Archiepiſcopus Mediolanenſis, Senatores, Epiſcopi, Tetrarchæ, Dynaſtæ, proceres Italici frequentes coëunt, in uerba noui principis iurant. Conuentu peracto, Carolus cum uxore Romam proficiſcitur, à Ioanne octauo Pont. Max. cum coniuge inauguratur, Auguſtusꝗ à ſenatu, populoꝗ Romano acclamationibus ſolennibus conſalutatur, octauo Calendas Ianuarij. Accepto igitur Auguſti cognomine in Italia habitauit. Theodomarus Diuum Vincentium à Romano Epiſcopo impetrauit, in Boiariamꝗ Iuuauiam tranſtulit. Porrò Ludouicus Boiariæ totum regnum in deditionem accipit, alimenta, ſumptusꝗ, prætores fratri præbere iubet. Partem Pannoniæ, ubi fontes Draui, Sauiꝗ amnium ſunt, Arnulpho in tutelam commendat, Charinilimitis ducem appellat. Erichonem ſocerum ſuum Sueuum genere, oriundum ex Altorff, Rauenſpurgioꝗ Lycatijs Occidentali Boiariæ termino præficit. Vbi haud longè à ſontibus Ambronis fluuij in uico eiuſdem cognominis templum Diuo Benedicto, eiuſꝗ duodecim conſecraneis dicauit. Hainricus filius eius à ſororis marito, quicquid in ſuperiore Boiaria aureo uehiculo à prima luce ad meridiem ambiret, quaſi ludo expoſcit. Ludouicus ratus fratrem coniugis pauperiorem eſſe, quàm ut aureum carrum poſſideret, poſtulatis annuit. Mox Hainricus plauſtro ruſtico, in ſinu quidem aureum curriculum admodùm paruum geſtans, unde cognomen ei adhæſit, circumuectus eſt è Lyco ad Ambronem: à Gelono flumine ad alpes Peninas. Arriſit Ludouicus dolo, & quæcunꝗ hiſce finibus continentur, Hainrico donauit. Huius proles, itidem

Diethmarus ſiue Theodomarus.

D. Vincentij corpus Iuuauiam transfertur.

Charinorum dux.

Etcho comes ab Altorff & Rauenſpurg.

Amberga, proxime Ethal Monaſterium.

Glan.

les itidem Hainricus, Hatam ex Hohenuuart, & Damaſia oriundam uxo-
rem ducit, ex qua Diuum Conradum tulit: nam eius poſteritas potita eſt Bo-
iaria: in ſuperioreq́ Vindelicia conſtruxere, & collocupletauere Cænobia Al-
tonis Monaſterium, Raitenbuch, Staingaden; ubi eorum mauſolea adhuc
oſtenduntur. Sed hæc ſuo tempori reſeruabo. Ludouicus per duces ſuos,
Hugonem filium Lotharij regis, & Vualdradæ concubinæ latrocinia in Gal-
lijs agitantem, haud longè à Veroduno ſuperat, commilitones eius trucidat,
arce potitur, eam ſolo æquat. Dumq́ Reginoburgij Boiorum negotijs in-
tentus eſt, Ludouicus filius eius impubis, quem Lutgarda uxor iuſta pepe-
rit, de feneſtra palatinarum ædium decidens, ceruices fregit, animamq́ ef-
flauit. Parentes luctu, triſticiaq́ ſaturi, hyematum Francofordiam tendunt.
Deinde primo uere cum uxore Lutgarda Rex Boius, Francorumq́ ad Aquas
Graneas migrat. Dein Gallias ſubacturus Cluſiacum petit. Obuiam ueni-
unt Gothelmus & Conradus, cum ſuæ factionis hominibus, regemq́ Ger-
manum cum uxore honorificè excipiunt: per Galliæ Occidentalis oppida, ui-
cosq́, Attiniacum, Hercuriacum, Ribodi montem circumducunt. Tan-
dem Ludouicus, & Carolomannus Germani, Veſtriacæ Franciæ reges ar-
mati cum ſuæ partis proceribus ſeſe aduerſarijs opponunt, ab ulteriore regno
eos ui prohibere meditantur. At amicis connitentibus, pax quæ ſuperiore an-
no inter reges conuenerat, redintegratur & iuriſiurandi religione ſancitur. V-
niuerſo Lotharingiæ regno (uti ſupra) Galli denuo cedunt, & ad id, quod
quaſi mancipio dare regi Auſtriaco debuerunt, uelut liberales uenditores ſo-
lent, auctarium addidere: Attrebates nimirum, atq́ Diui Vedaſti templum.
Facto itaq́ fœdere cum nepotibus, & indicto Gundolphiam conuentu, Lu-
douicus noſter domum reuertitur. Inter redeundum in Carbonaria ſylua ad
Salitam fluuium, iuxta Pagum regium Thimum Nordomannos cum præda
magna, claſſem repetere conantes offendit, ſigno dato, in latrones irruit, quin-
que millia trucidat: reliqui fugam capeſſunt ad ſuperiorem uicum, ibi gradum
ſiſtunt, ibi ſe defendere, atq́ munire parant. Hugo filius regis naturalis, dum
incautius dimicat, grauiter uulneratur, ab hoſtibuſq́ capitur, interq́ eorum
manus animam efflat. Ludouicus ratus filium uiuere, receptui canit, ſuos ab
oppugnatione, ſi quo pacto filium redimere queat, reuocat. Interim nox in-
tercedit, colloquium, & prælium diremit, noſtroſq́ ad caſtra redire compel-
lit. Noctu Dani corpora ſuorum, qui prælio ceciderant, flammis exurunt:
ita tenebris tuti ad claſſem euadunt. Vbi illuxit, Ludouicus inter cadauera
agnoſcit filium, corpus eius ad Laureacum Monaſterium transfert. Eo-
dem tempore in Dania graue uulnus accepimus. Nordmanni noſtros frau-
de ſuperarunt, penituſq́ deleuerunt, ut dici ſolet, à caluo ad caluum. Bru-
no regulus Saxoniæ patruus Hainrici primi Cæſaris Germaniæ, Bardo fra-
ter Lutgardæ reginæ, Theodericus, Marichardus Hildeshaimenſis, Epiſco-
pi, Vichomanus, Bardones duo, Theoderici duo, Gericus, Luithulfus, Fol-
marus, Auanus, Lotharius duces, undeuiginti præfecti, quorum nomina
ſubtexo, Aderami, Aſotini, Addaſtæ, Ædones bini, Botho, Valo, Adelui-
ni duo, Bernardi duo, Theodericus, Æluaritus, Arioniſtus, Iſenothus cum
ualida manu in Nordmanniam ad perdomitandos toties perfidos profici-

Hata comitiſſa ex Hohenuuart & Dieſſen.

D. Conradus.

Hugo.

Vualdrada quæ & Valdrada.

Arras.

Thimus Pagus.

Hugo occiditur.

Lariſhaim.

Bruno regulus Saxoniæ.

Danorum regio qualis. ſcuntur, ibiq; caſtra faciunt. Eſt Danorum regio cauernoſa, mare interfluit, ſed obicibus arcetur, hos cum Cimbri reiecere, admiſereq; undiq; aquam, caſtra aquis operta ſunt. Noſtri omnes à caluo ad caluum (uti dicitur) à minimo ad maximum undis obruti, extinctiſunt: ne unus quidem, qui claſdem nunciaret, euaſit. Mea memoria eodem ſtratagemate Cimbrorum regi populares ſui rebellantes aliquot millia abſtulere. Per idem tempus Ludouicus reuerſus è Gallia Francofordiæ paſchalia celebrat. Sorabes, Boiemi, cęteri tranſalbiani Sclaui, ubi male pugnaſſe Saxones audierunt, Turogorum fines inuadunt, iuxta Salam flumen omnia ferro, flamma deuaſtant. Poppo. Poppo dux limitis Sorabici Venedos onuſtos præda, incautiuſq; uelut profligato, deletoque hoſte ouantes, de improuiſo adgreditur, cædit, fundit, & ad internecionem, ne nuncio quidem cladis ſuperſtite, delet. Sub idem tempus Carolomannus Rex Boiorum, & Italiæ XII. Calendas Aprileis, Anno ſalutis octingenteſimo ſuper octogeſimum Vtini diem obit, ibiq; ſepelitur: quemadmodum eius ſepulchrum extat. Carolomanni regis Boiorū mors. 880. Fuit peritus literarum, pietatis, & abſtinentiæ, atque armorum iuxta ſtudioſus. Quoties ipſe quidem cum hoſte conflixit, ſemper uictor exiit. Imperij ſui terminos ferro plurimum prolatauit. Aduerſus Venedos Orientales Boiariæ conterminos, bella plurima ſub patre duodeuiginti continenter annos feliciter geſsit. Omnibus bonis artibus corporis, atque animi prǽditus: forma fuit uenuſta, iuſta ſtatura, corpore robuſtiſsimo: affabilis, placidus, clemens erga ſupplices: ſæuus, ac truculentus hoſtibus, ſumma facilitate, atque modeſtia cum ſuis uerſatus eſt. Nil popularitatis omiſit, populum, plebem omni comitatis occaſione, ſalua tamen maieſtate, tractauit. In republica adminiſtranda Magiſtratibus conſtituendis, officijs delegandis peculiarem præſtitit ſolertiam: in his non ſolum principis, ſed & parentis affectum exhibuit unicum: omnium laudum concordia, omnis gloriæ concentus huic regi contigit. Tanto tamen principi, legitima ſoboles nata non eſt, ob ſterilitatem uxoris. Ex Litouinda concubina ex Charinis oriunda, fœmina raræ nobilitatis, eximiæ ſpeciei, filium tulit, cui Arnulpho nomen, ſanctiſsimi Mediomatricum Epiſcopi, authoris generis ſui nomen dixit. Leituuind. Luouinda. Ludouicus interea frater Carolomanni conuentum in Vangionum urbe agit, Gundolphiam, uti conſtitutum erat, ad nepotes ſuos ipſe quidem non uenit, at legatos cum haud contemnenda manu miſit. Duces ſuos Hainricum, & Albertum aduerſus Hugonem nothum Lotharij regis, Gallias infeſtantem proficiſci iubet. Ipſe contra Nordmannos, qui Neomagum occuparant, exercitum ducit, hoſteſque obſidet: nec prædas agere ſinit, leuia utrinq; fuere prælia. Ex noſtris Eberhardus, filius Meginardi Saxonum Dynaſta, captus eſt, quem Eberhardus Dynaſta Saxonum capitur. Eueſa mater ære redemit, incolumemque poſtliminio recepit. Eueſa. Dum ibi ſtatiua habet Rex, eius duces Hainricus, & Albertus cum Hugonis copijs manus conſerunt, acriter utrinque pugnatum eſt. Diethboldus tribunus Diethboldus. militaris ex ſorore Hugonis progenitus, multis illatis, acceptiſque uulneribus, tandem in fugam à noſtris coniectus euaſit. Hugo prælio non interfuit. Duces noſtri uictoriam, haud tamen incruentam adepti, profligatis latronibus,

latronibus, triumphantes Gundolphiam ſe ad reges Veſtriacos conferunt. Quò & Imperator Carolus ex Italia perrexerat. Veſtriaci, & Auſtriaci coniunctis uiribus, cum regibus Galliæ Ludouico, & Carolomanno, cum Carolo Romano Imperatore aduerſus Boſonem Burgundiæ regem arma ſimul mouent. Maſticonem urbem Burgundiæ obſident, uiquè expugnant. Bernardum quem cum ualido præſidio in ea Boſo reliquerat, in ditionem accipiunt. Boſo Viennam fugam capeſsit, ibiquè ſe munit. Imperator, & reges Celtarum fugientis ueſtigijs inhærent, ſimul ad Viennam armati contendunt. Boſo relictis ibi Richardo fratre, & filia, item uxore Irmodruda, filia Ludouici Auguſti, conſanguinea principum, territus ad cacumina alpium inacceſſa perfugit. Imperator fœdere iuramenti religione cum patruelibus ſancito, in Italiam abit. Galli, Germaniquè Viennam obſidione claudunt. Nordmanni cum Ludouico rege Germaniæ paciſcuntur, ſe nunquàm de cætero regnum eius inuaſuros dant fidem, ſi Rex incolumes abire abductis copijs ſinat. Ludouicus ex pacto Francofordiam redit, exercitum dimittit. Dani incenſo prætorio, hoſtia Rheni repetunt, nauibus conſcenſis, in Occidentale regnum irrumpunt, uicos, oppida, templa diripiunt, comburunt. Ludouicus Rex Occidentalis relicto fratre Carolomanno in obſidione Viennæ, in Galliam Belgicam ſecundam contra Cimbrorum incurſationes properat. Eidem Gundolphiæ Ludouicus noſter obuiam uenit. Huc quoquè Hugo aduerſa pugna, & cæde ſuorum fractus, accepta publica fide acceſsit: gratiam, ueniam præteritorum impetrauit, principi Germano ſe in clientelam dedicauit. Is ipſi quaſdam præfecturas, & contubernia in fidem commendat. Verum Hugo prauis obſequens conſultoribus, fidem frangit. Quamobrem à militibus noſtris regno Orientali in Burgundiam expulſus eſt. Ludouicus inde Germanicus in Boiariam tranſitum facit, totam ibi æſtatem uerſatur. Ludouicus Gallicus cum Nordmannis dimicat, nouem millia Danorum trucidauit, potituſquè tanto triumpho, paulo poſt diem obijt. Carolomannus frater eius dimiſsis quibuſdam in Burgundia, aduerſus Nordmannorum reliquias contendit, perpaucos hoſtium, quos fuga ſeruauit, domum retro ferre pedem cum ignominia, & dedecore, ui, & armis cogit. Vbi illi reparatis uiribus, utraquè regna inuadere meditantur, interim Vienna expugnatur. Vxor Boſonis, & filia, frater Richardus captiui ad Heduorum urbem Auguſtudunum deducuntur, ipſiquè Carolomanno ſe dedunt. Auxiliares copiæ, quas rex noſter miſerat Carolomanno, domum reuertuntur. Vix hic armorum crepitus, tubæquè ſonitus conticuerat, ab Aquilone ſæuior tumultus, inauſpicatumquè fulmen intonuit. Godofridus, & Sigefridus reges, Vormus, & Haliſo duces Cimbrorum, menſe Nouembri ad hoſtia Rheni adpellunt: deinde Haſalon in ripa Moſæ oppidum XIIII. millia à Rheno paſſuum firmiſsimum occupant, locum caſtris capiunt, ualidius uallo, foſſa muniunt. Deinde finitima quæque loca Germanici regni crudeliter ferro, flamma depopulantur. Cameracum, Attrebates, Tornacum,

Danorum incurſio in regnum Occidentale.

Hugo in gratiam recipitur.

Hugo regno expellitur.

Ludouicus rex Galliæ moritur.

Vienna expugnatur.

Godofridus & Sigefridus reges.

Vormus. Haliſo.

Haſalon oppidum.

Anno domini. 881.

Tornacum, Pagum Hiſpanicum, Morinorum, Mænapiorum, Bathauorum fines, Diui Vdalrici, & Richarij contubernia, Gandauos, quicquid ad Aſcaldem flumen pertinet, adterunt: Louanium, Tungros, Traiectum, Leodium, Monaſterium Diui Lamberti concremant: uniuerſam inde Ribuariam inuadunt, Nouefium, Iuliacum, Vbiotum urbem, Bonnam ſimili clade adficiunt: Aquas Graneas incendunt, in ſacra ædiculà, tegia equos ſtabulantur. Indum Malomundarium, Stabulum, Monaſterium diripiunt, exurunt, in cineres, & fauillas cuncta redigunt. Arduennam poſt ſyluam haud mitiore animo percurrunt.

Prumia Monaſteriũ exuritur. uide Reginonē lib. 2.

Prumiam templum Monachorum opulentiſsimum Epiphaniorum feſto die irrumpunt, triduo ibi conſident, circum circa omnia deuaſtant, nihil intactum relinquunt, agricolæ, ciues, uulgus inconditum, inermeq́ꝫ, bellandi imperitum, nec diſciplinæ militaris expertum, abſquè ordine, ingenti edito clamore, quaſi lupos uenaturi in hoſtem irruunt, ſed ueluti pecudes inulti mactantur à Cimbris: fit fuga ex uicis, oppidis, cœnobijs, pars in mænia firmiora ſe confert, pars latebras ſyluarum, paludumq́ꝫ, & cacumina montium petit. Monachi, ſacerdotes, fœminæ ſacratæ, qui aufugere potuerunt, Mogontiacum ſe conferunt, ſacra ſecum auferunt. Hoſtes ingenti onuſti præda, Prumia incenſa ad caſtra reuertuntur. Nam Ludouicus Rex reuerſus ex Boiaria Francofordiæ ægrotabat, contractiſq́ꝫ undiquè copijs, duces ſuos contra Nordmannos proficiſci imperat, qui proxime hoſtes conſedere.

Terræmotus.
Cometa.

Tum tertio Calendas Ianuarij Mogontiaci terra intremuit, poſtea XV. Calendas Februarij ſidus crinitum uiſum eſt.

Ludouicus rex Boiorum moritur & ſepelitur in Lanshaim.

Tertio deinceps die Ludouicus rex noſter naturæ concedit, anno Chriſtianæ æræ octingenteſimo, octogeſimo ſecundo, mox efferetur ad Lauteacum, ibiquè iuxta parentem conditur. Exercitus morte regis conturbatus, uelut ſine capite corpus tabeſcit, atquè dilabitur, quiſquè domum ſuam redit. Nordmanni ubi hæc cernunt, ueſtigijs noſtrorum hærent, uſquè Moſellæ confluentem, nil intactum, uiolatumquè relinquunt. Mogontiaci tum trepidarum eſt: murus ſemidirutus, inſtauratus celeriter, atquè refectus, foſſaque perducta. Dani recta Moſellæ ripa aſcendunt, Treuerum Auguſtam ciuibus, atquè incolis partim cæſis, partim in fugam datis, inuadunt, Nonis Aprilibus, qui tum dies quintus ſeptimanæ erat,

In cena domini.

quem cultores deorum, Iouis uocant, & nos ob Veſpernam nouiſsimam Chriſti ſeruatoris noſtri, anniuerſario ſacro celebrem habemus, capiunt: paſchalibusquè quietem agunt, iumenta, militeſquè commeatu reficiunt. Poſthæc urbem, omnem agrum finitimum flamma proterunt, concremant.

Valo qui & Vualo.
Adelhardus qui à Regione Andalbardus dicitur.
Bertolfus.

Ad Mediomatrices infeſta acie contendunt. Valo urbis Pontifex, Adelhardus præfectus, Bertolfus Treuerenſis Archiepiſcopus, armati ſe Cimbris opponunt. Primo impetu Valo occiditur: cæteri in fugam paſsim effunduntur.

Hæc ad longũ Crantzius li 2. ca. 9. & 10 de rebus Nordmannorum.

Acceſsit ad hoc malum, quod Boſo Burgundiam occupare, Hugo Lotharingiam connitebatur: ille Occidentali, hic Orientali Franciæ imminebat: ambo pari inſania prædas agebant, latrocinia exercebant, utrunq́ꝫ regnum infeſtum reddebant. Iam Imperator Carolus Cæſar Auguſtus, filius Ludouici regis Boiorum, Francorumq́ꝫ, Ludouici Pij nepos, pronepos Caroli Magni, audita morte fratris, & hoſtium ſæuitia, ex Italia cum pluribus legionibus

nibus aduentare iactabatur. Quamobrem Nordmanni captum deſerunt iter, retrorſum uela dant, curſus iterant relictos, onuſti præda, ne palantes circumuenirentur, ad caſtra ſua iuxta Moſam, ubi Aſchilocha, à Rheno XIIII. millia paſſuum diſtat, feſtinant, ibi Imperatorem expectare ſtatuunt. At Cæſar certior factus eſt de morte fratris, & incurſatione hoſtium, crebris nuncijs Germanorum, Gallorumcꝫ rogatus, ultimo Aprili in Boiariæ regnum, metu Arnulphi nepotis ex fratre, ex Italia mouet, incolas Vindelicos, Noricos, Pannonios, Sclauos, Venedos, ſibi ſacramenta dicere iubet. Arnulpho Charinorum ducatum, quem a fratre acceperat, in tutelam committit. Eundem copias Boiorum, & Venedorum, quas contra Danos duceret, contrahere, ſecꝫ ſequi iubet: ipſe Calendis Maij ad conuentus in urbe Vangionum agendos proficiſcitur. Certatim proceres, Epiſcopi, ſacrorum Antiſtites, ciues aduolant, in uerba Imperatoris iurant, & de exigendis hoſtibus conſultant. Ex Italia, Gallia, Germania, qua latiſsime porrigitur, undicꝫ legiones euocantur. Placuit copias partiri. Imperator cum Longobardis, Sueuis, Francis ab Occiduo ſole, recta Rheni fluminis ripa deſcendit. Arnulphus cum Boijs, & Venedis aduerſa amnis parte arma mouet, Antoniaci copias tranſmittit, coëuntcꝫ exercitus. Hic rurſus in tria agmina uires diuiduntur. Hainricus cum Frãconibus, Arnulphus cum Boijs præmittuntur, diuerſis itineribus properant, ſi inſidijs hoſtem occupare poſſent, præcedunt: ſubſequitur Carolus cũ Italis, & Sueuis, iuſtocꝫ exercitu Hainricus & Arnulphus celerius opinione, & præter ſpem ad hoſtium caſtra delati, de improuiſo hoſtes adoriuntur, plæriſcꝫ occiſis, cęteros in oppidum repellunt, expugnanda caſtra eſſe decernunt. At quidã Francorum proceres, auro à regibus Cimbrorum corrupti, periculoſam eſſe oppugnationem pro concione proponunt, ſe aduerſus tantam multitudinem haud æquo Marte dimicaturos, ad Imperatorem, ne ob paucitatem ab hoſtibus contemnantur, ac denicꝫ circumueniantur, redeundum eſſe uociferantur. Milites ab his concitati, inuitis ducibus ad Carolum retro cedunt. Imperator coniunctis copijs, ad Cimbrorum munimenta infeſto, ac intento procedit exercitu. Ilico reges, duces, omnis equitatus, pedites uniuerſi, hoſtium in caſtra obtruſi ſunt, obſidionecꝫ cincti. Nec aditus, nec exitus cuiquàm patebat. In duodecimum diem iam circumſeſsio protracta fuerat: ecce tibi ſubito duodecimo Calendas Auguſti, poſt meridiẽ nubila obducunt, tenebræ caſtra noſtratium obumbrant. Tum fulgetra crebra oculos perſtringere, crebra item tonitrua aures obtundere cœperunt. Grando dira, nec antea noſtris uiſa, conglaciato imbre, oui anſerini inſtar cadit: equi adflicti, repagulis præfractis, habenis abruptis, ſurſum deorſum recalcitrando feruntur. Mænia quocꝫ oppidi, quod circumſidebatur, corruunt, adeò ut equeſtris turma, niſi uallo, foſſaquè arceretur, irrupiſſet. Secuta eſt ob æſtum plus ſolito grauiorem, peſtilentia. Ea foris, & intus, extra, & intra mænia in homines, & iumenta iuxta ſæuire cœpit. Dira lues cadauerum fœtore gliſcebat: in eodem luto & obſidentes, & obſeſsi hęſitarunt. In eo articulo utrincꝫ conſtrictis, primi hoſtes de pace oratores ſuppliciter mittunt: Auguſtuſcꝫ uocato conſilio, mandata Godofridi, & Segifridi regũ Cimbrorũ cognoſcit: quibus mandatis poteſtas appellandi Cæſarem, fæduſcꝫ faciundi, amicorum utriuſcꝫ partis arbitrio, & interim induciæ ab Auguſto

Auguſto poſtulabantur. Ea Hainrico, & Arnulpho & plæriſq; placuere: pauci uero ferocius decernunt, ſcilicet ignari rerum humanarum, & fortunæ, qua nihil uerſatilius eſt, ille quoq; fluxæ, & mobiles ſæpius in aduerſa mutantur, & ex tranquilliſsimo portu. Cæterum Dani impetratis omnibus, fideq; publica accepta, prodeunt, & primo Sigefridus, cuius uires ualidiores erant, ex oppido cum ſuis egreditur, ad Imperatorem in caſtra deducitur, ibi ſe continuo cum omnibus Imperio exceſſurum, nec unquàm de cætero eò uenturum iurat: duos dies ita ſimul rex, & maior poteſtas ſummunt. Inde Sigefridus cum quadraginta millibus ad naues properat, finibuſq; Orientalis Franciæ excedit.

Gotfridus Baptiſatur.

Porro Gotfridus in uerba Imperatoris iurat, Chriſtianam Philoſophiam recipit, fitq; regis luſtricus pater Imperator, Cimbroq; dat in matrimonium Giſalam patruelis ſui Lotharij filiam: eandem inſtruit Francis auri libris bis mille, atq; octoginta, quod eſt nunc noſtratis pecuniæ, aureum nempe nummum millia ducenta, ſexaginta ſex, & paulo plus, ducenti nimirum, & quadraginta aureoli. Inſuper nouus ſponſus ducatu Friſiorum donatur ab Auguſto. Qui hiſce rebus geſtis ad Confluentes Moſellæ, atq; Rheni cum exercitu redit: ubi omnes honeſta miſsione exauthoratos domos abire iubet. Boijs reuertentibus grauis peſtilentia comes fuit, quæ toto Boiariæ regno ubiq; graſſata eſt.

Poppo. Egino.

Ciuilem tumultum inter Turogos, ac Saxonas Poppo & Egino præfecti Turogum concitant. Saxones ſuperiores marte fuerunt. Imperator Vuormatiam ad conuentus agendos proficiſcitur. Interfuere huic concilio Venedorum legati. Ibi Boſo, qui Burgundiam occuparat, ſe regem uocarat, Imperatori deditionem facit. Et Hugo filius Lotharij in gratiam Cæſaris redit, Mediomatricum templi ſacerdotibus curator datur. Hugo Abbas legatus Carolomanni regis Galliæ ex pacto partem Lotharingiæ reddi poſtulat. Vniuerſos pacatos Carolus dimittit.

Richardis Auguſta. Luithardus qui & Luituualdus.

Richardem Auguſtam Romam, ubi degat regiam uitam, per Luithardum Vercellenſem Epiſcopum, magiſtrum epiſtolarum deducit. Interea Sigefridus Nordmannus inferiorem Germaniam, contra fœdus, incurſationibus infeſtat. Hainricus frater Popponis, palantes Nordmannos, prædationibuſq; intentos, ſubito aggreſſus uniuerſos ad internetionem cecidit. Imperator ſoluto Vuormatię conuentu Calendis Nouembribus in Sueuiam ſe recipit: ad lacum Brigantinum progreditur,

S. Gallus. Hartmut abbas S. Galli. Bernardus abbas S. Galli. Ioannes Pont. Ro. moritur. Marinus Pontifex creatur.

apud S. Gallum, oppidum Sueuorum natales Chriſti concelebrat. Hartmudum Monachorum magiſtrum, uirum tum prudentem, tum ſenem in aulam adſciſcit, Bernardum Monachis præficit. Inde in Boiariam Reginoburgium ſe confert, Paſchalibus ibidem conuentum cogit, quo peracto Romam contendit. Ioannes octauus Pontifex Vrbis animam efflarat. Marinus à ſenatu, populoq; Romano, communi omnium conſenſu in Pontificatum maximum coöptatur, Cæſarq; author fit. Eiſdem diebus Vido Tuſciæ dux rerum nouarum poſtulatur, Spoletum ei dies dicitur. Verum ipſe ſibi fuga conſulit, cum Saracenis Mauritaniam incolentibus fœdus icit. Beringarius conſanguineus Imperatoris cum exercitu Vidonem perſequitur: at peſte ſæuiente in militem Cæſarianum, non penitus debellare hoſtem, atq; omnibus oppidis, & caſtellis exuere potuit. Imperator ex Italia in Sueuiam reuertitur, inde Boiariam petit, Boioſquè arma in Italiam mouere aduerſus Vidonem præcipit, illiquè ad

obſequium Vidonem coëgere. Dum hæc ita fiunt, Gallia ab occiduo ſole, Boiaria ab Orientis ora grauiſsimum accepere uulnus. Vuilhalmus, & Angelſcalcus uita decedunt. Hi fratres, proceres Boiorum, bellicis artibus præclari, à Ludouico rege Boiorum, parente Auguſti, limiti Boiorum Auſtriaco, hoc eſt, Pannoniæ iuxta Ptolomæum, ſiue Norico iuxta Romanos, quatenus ab Arrabone flumine, ad Danubium, Drauumq; amnes pertinet, præfecti fuerant: nec minus fortiter, quàm prudenter inferiorem Boiariam adminiſtrarant, Morauos, Sclauos, Venedos, Suatebogum ſæpius debellarant, ſæpius uicerant: terminos Boiorum ad Morauiam uſq; promouerant. Et ut de Pannonia, quod ad Ptolomæi opinionem facit, explicem. Etiam nunc pars Norici, quæ Iuuauenſi Archimyſtæ ſubdita eſt, Pannonia uulgo uocari ſolet. Quamobrem crediderim totum eum tractum Norici, uſq; ad Hiſtrum ab Ptolomæo Pannoniam ſuperiorem nuncupari, de qua Romani ſcriptores ne uerbum quidem, qui regnū Noricorum uſq; ad Drauum amnem protelant, unamq; Pannoniam enumerant, quæ intra Sauum, Drauum, Hiſtrumq; amnes contineatur. Hunc ce ducatum Imperator Carol⁹ (ut redeam unde euagatus ſum) Arboni Boio tradidit, id permoleſtè Vuernher⁹, Vzilo, Megigothus, & Poppo Boiorum ditiſsimi, ſuperiorum præſidum liberi, & cognati, tulerunt, cæperecq; Arbonem miſſum à Cæſare procuratorem flocciſacere, minuſq; ei quàm par eſt, dicto audientes eſſe. Erat horum capitalis inimicus, quod à parentibus eorum crebris cladibus perdomitus Suatebogus Morauiæ regulus. Cum hoc Aribo ſocietatem facit, eidem filium dat obſidem, in auxilium eundem acceſsit. Suatebogus homo calidiſsimus, atq; uerſutus, ſub ſpecie huiuſce fœderis, clades ſibi à Boijs iam diu illatas ulciſcendi nactus oportunitatem, ad prætextum crudelitatis, & uindictæ, quam in Boiariæ gentes exercere iam pridem concupiſcebat, aduerſus hoſtes Cæſaris, cum magno Venedorum numero in Boiariæ Orientalis fines ingreditur: ſpecioſum titulum ſceleri prætendit, ſe aduerſus hoſtes Reipub. atq; Auguſti Chriſtianiſsimi arma ferre iactitat: ſe opitulatum ire legato principis Romani diuulgat. Caſas, uillas, agros exurit: ſine diſcrimine inimicos, amicos iuxta obterit: ferro prædationibus uniuerſa uaſtat, in homines, & iumenta ſæuit: & cum magna prǽda, incolumi exercitu in Morauiam redit. Superiores Dynaſtæ collectis copijs, comitibus plæriſq; Boiorum primoribus Arbonem authorem huiuſce mali ex Orientali Boiariæ limite ui, & armis exigunt, ipſi ducatum Pannoniæ, quę tum à Boijs, expulſis Hunnis, atq; Auaribus incolebatur, uſurpant. Suatebogus ceu Auguſto principi ſuo rebelles domiturus rurſus arma in Boiariam mouet, obuiam procedunt Sclauis in Aquilonari Danubij ripa, uim ui repulſuri, Vuernherus, & Vzilo præſides, præliumq; cum Morauis cōmittunt, ſed à Suatebogo ſuperantur, atq; capiuntur: ipſiſq; genitalia, lingua, dextræ amputantur. Cōmilitones eorum uiciſsim læua, dextraq; mutilantur. Deinde Moraui uictores ſuperato Hiſtro, ab Arrabone flumine, orientem uerſus cuncta terrarum, ubi tum Boij (uti plus millies iam dixi) habitabant, uaſtando percurrunt, nemine reſiſtente rapiunt, cædunt, urunt, hominum, ſuperum opes diripiunt. Vbi ſatis ſæuitum eſt, domos redeunt. Megigothus, & Poppo hiſce malis coācti, cum plæriſq; eum tractum incolentibus ad Arnulphum confugiunt. Iſtum Orientalem Boiariæ limitem, qua ad Auſtrum uergit, hoc eſt ſuperiorem

Pannoniæ deſcriptio.

Aribo Boius.

Suatebogus.

Drauus fluuius.
Sauus fl.

ſuperiorem portionem, inferiotis Pannoniæ, ubi Saui, Drauiq; fontes ſunt, procurabat. Amnes hij clari, atq; nauigabiles in Danubium fluunt. Drauus ex Noricis uiolentior, Sauus ex alpibus Carnicis placidior: atq; ea regio adhuc ſummo Noricorum principi, quem Archiducem uocamus, parere ſolet. Porro Suatebogus ad Arnulphum legatos ire iubet, ſuos, & Reipub. atq; Cæſaris, rerum domini hoſtes ſibi reddi poſcit: adigitq; minis ac criminibus Arnulphum, ut is ſolenni ritu iuraret, & religione iuriſiurandi ſe expiaret, neq; res nouas moliri, neq; in necem Auguſti, atq; Suatebogi, quemadmodum rumore diſsipabatur, conſpiraſſe, neq; cum Bulgaribus, qui ſuperiore anno Imperij fines uaſtarint, ſenſiſſe. Poſthæc Suatebogus rurſus Sclauos ſuos cogit, Boiariam Auſtriacam inuadit, regionē copiarum multitudine operit, adeo ut ab ortu ſolis ad ueſperam locum quemuis datum uix præteriret exercitus. Megigothus, & Poppo cū quibuſdā Pannoniam incolentibus arma corripiunt, aduerſus Suatebogum procedunt. Dum primo impetu incautius pugnam cient, ſuperantur, terga uertunt, armis abiectis uerſus Arrabonem flumen fugam intendunt. Ibi conſiſtunt, prælium inſtaurant, uicti Boij rurſus ab hoſtibus in flumen acti ſubmerguntur: Vuolfherus Epiſcopus trucidatur, Megigothus, & Poppo cum pleriſq; Boiorum haud inulti cadunt. Berchtoldi frater cum nonnullis captus eſt. Poſthæc Suatebogus, atq; Moraui ab Arrabone uerſus Eurum cuncta crudeliſsimè depopulatur: nemini ſæuiſsimus hoſtis parcit. Quicquid antea reliquerat intactum, obterit, colonos cædit, trucidat, ſeruos, ancillas cum paruis liberis extinguit, greges, pecora abacta ſunt. Nobilitas partim cæſa, partim capta, lingua, manibus, genitalibus truncata eſt. Ita ea Boiariæ, ſiue Pannoniorum, ſiue Noricorum pars ab Arrabone flumine, Orientis oram ſpectans, alioquin (ut nunc quoq;) raris habitata cultoribus, per treis continenter annos, Imperatore alijs rebus occupato, ac diſsimulante, ita truculentiſsime adtrita, in uaſtam redacta eſt ſolitudinem. Id quod eius tempeſtatis ſcriptor uerſiculis hiſce, non admodum cultis, ſummatim cōprehendit, quos libuit ad faciendam fidem ſubtexere.

Vuolfherus Epiſcopus occiditur.
Megigothus & Poppo occiſi.

Omne dicit IESVS fieri non ſtabile regnum
In ſe diuiduum, & nil diſſociabile firmum.
Hinc dolus, anxietas tibi formoſiſsima tellus:
Hinc labor exoritur, quondam Pannonia felix
Hinc patriæ planctus, & eſt miſerabile funus.

Tullina ſiue Tulna.
Comagenus mons.

Imperator tandem ex ſuperiore Boiaria in Pannonias, & fines Orientalis Boiariæ, ad componendum tumultum hunc proficiſcitur, ad flumen Tullinam, monteṃq; Comagenum conuentum Boiorum, atq; Venedorum agit. Ibi Suatebogo in uerba ſua iuranti, Morauiam, tum latiſsimam Sclauorum Tetrarchiam, conterminam Boiariæ, dat in fidem. Cæterum ducatum Pannoniæ ſecundæ, quæ tum portio Boiariæ erat, & ad inferiorem partem Draui, Saui amnium, & ad Danubium pertinebat, Vratiſlao uiro bellicoſo commendat. Totius uero Boiarici regni curam Arnulpho, filio Carolomanni regis Boiorum, & Italiæ, nepoti ſuo tradit, & committit. Hiſce peractis, in Italiam ſe confert, pro-

ſeit, procerum & ciuium concilium Ticini cogit in Epiphaniorum ferijs. Vido *Vido ſe im-*
ſuperior apparet, ſe & omnia Imperatori permittit: ſe à criminibus falſo obie- *peratori dat.*
ctis iuramento exoluit. In Galliam interea Segifridus Cimbrorum rex, qui ex
Orientali Francia confœderatus Carolo diſceſſerat, impetū facit, ad Sonnā Gal- *Sonna fluuius*
liæ Belgicæ inferioris flumen adpellit, regnum Occidentale ferro, flamma, rapi- *qui & Soma*
nis depopulatur. Carolomannus Rex, quòd impar uiribus, nihil aduerſus Da- *num ducitur.*
norum incurſationes armis proficeret, abs gente, auri, prædarumq; cupida pa-
cem, maximoq; pecuniæ ſignatæ numero cauponatur: in duodecim quoq; an-
nos, argenti pondo millibus duodenis, auri quatuor, & uiginti inducias paciſci-
tur. His, atq; pecunia acceptis, Nordmanni ad claſſem, quam in littore oceani
Gallici habebant, reuertuntur. Inter hæc Carolomannus uenatum proficiſci- *Caroloman-*
tur, & dum ab apro occupatur, à ſtipatore opem ferre conante, uenabuloq; *nus moritur*
incautius feram petente, letali uulnere ſauciatur, in paucisq; poſt diebus interijt. *ex uulnere*
Verum ne innocens occideretur, ab apro ſe percuſſum diuulgauit. Dani certio- *accepto.*
res facti de morte regis curſus relictos iterant, in Franciam Veſtriacam redeunt,
prædas agunt, ædificia comburunt. Hugo abbas inter Sequanam, & Ligerim *Hugo abbas.*
præſes, cæteri optimates, legatos ad Cimbros mittunt, fœdus uiolatum uocife-
rantur. Ad hæc Nordmanni reſpondent, ſecum rege, non cum incolis pepigiſ-
ſe, illo defuncto, pacta ſoluta eſſe, oportere ſucceſſorem pacem tantidem redi-
mere. Hanc ob rem continuo Pontifices, Duces, Dynaſtæ, primores Galliarum
Occidentalium ad Imperatorem Carolum, ut legitimum hæredem, in Italiam
frequentes abeunt, deditionemq; faciunt. Moxq; Auguſtus rogatus, uocatuſq;
ex Italia, in Occidentalem Franciam tranſitum facit: Galliq; ad Gundolphiam
ipſi occurrunt, in ipſius uerba iurāt. Ita Galliæ, Germaniæ, Italia, quarto ac qua-
drageſimo anno, poſteaquàm diuiſæ fuerant, ad unius poteſtatem rediguntur.
Nordmanni quod fœderati erant Auguſto, retro cedunt, domumq; reuertun-
tur. Cæſar rebus Gallicis pacatis, ad conuentus agendos Vuormatiam in Ger-
maniam pergit. Quò dum Marinus Romanus Epiſcopus contendit, & iam *Marinus S.*
medium iter perfecerat, diem obijt. Eadem tempeſtate Hugo filius naturalis *Pon. obijt.*
Lotharij regis, quibuſdam ſolita uanitate ſpem eius inflantibus, olim agitatum *Hugo.*
ſcelus exequi ſtatuit, clam à Gotfrido rege Danorum, cui Giſala ſoror ſua nupta
erat, expoſcit auxiliares copias: quibus auitum, paternumq; regnum adſerat,
atq; cum ſorore, & Gotfrido partiatur. Gotfridus igitur cum Hugone, inau-
dita antea facinoris ſocietate inita, in Auguſtum conſpirat: eum tollere, eidem
regnum præripere decernit. Quod cum ui, atq; iure non poſſet, fraude aſſe-
qui tentat. Gerolphum, & Gardolphum Friſiorum primores ad Imperatorem
mittit, ea poſtulat, quæ ſiue negata, ſiue conceſſa, prorſus ſibi oportuna forent.
Proponebat autem, ſe in paluſtribus locis, atq; incultis uitam abſtemiam, indi-
gnam genere, & meritis ſuis, in omni rerum penuria agere, direptuiq; Danis ui-
cinis, & popularibus ſuis (quibus ob lares, ſacra, mores patrios deſertos, inuiſus
eſſet) patere, petere igitur à Cæſare, ut in meditulliū Imperij, ad loca culta, ui-
tifera, & tutiora, nempe ad confluentes, Moſellæq; ripas amœniſſimas, ubi
more regio, pro uirtute ſua degat, transferretur. Cæſar & ſi fallacem gentem,
ſemper alia cogitantem, alia ſimulantem, bene cognitam habebat, atq; eum tam
impiæ uoci quantum nefas ſubeſſet, non lateret, tamen nunc animo temperat:

q ſi enim

ſi enim ea quæ petebantur, aperte negarentur, ſe iure deſciſcere poſſe, iam ſibi Danus perſuaſerat. Ne igiur merito cum uelit queri, ac res nouas moliri Nordmannus queat, Imperator legatos benigne appellat, cuncta ſibi curæ fore reſpondet, Gotfrido nunciare iubet, ut conſtituto die in Bathauorum inſula, cum paucis præſto ſit: eò ſe miſſurum amicos, qui cum illo de ſummis utriuſq; rebus colloquantur, ac de poſtulatis ex uoto, animiq; ſententia, pro ut æquum, utriſq; dignum fuerit, tranſigant. Poſthæc Imperator remotis arbitris Hainricum militaris diſciplinæ præfectum, prudentem, ac fortem uocat. Deinde Auguſtus, & legatus ſecretum conſilium ineunt, diu aliud, atq; aliud conſilium uolutant, quo nam pacto, externum, & aduenam regem in fines Imperij, uelut aſpida in ſinum, ſoricem ue in bulgam receptum, rurſus abigant. Cum id ui, ob inacceſſa paludinoſaq; loca haud fieri poſſe perſpicerent, placuit fallaciam fallacia trudere: & perfidum atq; fraudulentum caput dolo aggredi, ac tollere inſidijs. Cæſar Eberhardum præfectum equeſtrem apud ſe exulantem, à Gotfrido domo pulſum, clam in Bathauiam cum armatis proficiſci iubet: ibi latitare, atq; tandem die dicto in curiam armis ueſte tectis irrumpere, fidem Cæſaris inuocare, Gotfridum accuſare, atq; reſpondere connitentem ferro aggredi præcipit. Hainricus quoq; ſuos non cateruatim, ſed ſparſos per Saxoniam ad Bathauos irrepere: ibi ſe cum armis occulere, aduentum ſuum expectare, auditoq; tumultu ad ſe conuolare ex latebris imperat. Ipſe cum paucis Agrippinenſem Coloniam accedit, ſecumq; Vuilliberto urbis Archimyſta adſumpto, in Bathauiam pergit. Gotfridus audito horum aduentu, obuiam illis procedit, coëuntq; partes Hoëreburgij: ubi Rhenus bicornis huc & illuc diſpargitur, & parte quæ uulgo Vala, à Cæſare niſi fallor, Vacalos appellatur, inſulam Bathauorum efficit. Vbi primus dies uſq; ad ueſperam ſermonibus ultro, citroq; de imperio, et regno habitis, extractus eſt, utriq; poſtridie reuerſuri, diuerſoria quiſque ſua petunt. Vbi illuxit altero die, Hainricus mandat Epiſcopo, ut Giſalam uxorem Gotfridi ex inſula ad ſe uocet, cum ea colloquatur, atq; eam cohortetur, ut ipſa uirum mitiget, perſuadeatq; pacem ſeruare, amicitiam Cæſaris, certa incertis præferre. Interim ipſe cum Gotfrido coit: cum conſediſſet uterq; cum pauciſsimis amicorum, Eberhardus ſuperior intrat, fidem Auguſti, rerum domini, præſidiſq; mundi implorat, legatum eius quiritando appellat, Gotfridi ſæuitiam, iniuriam ſibi illatam commemorat. Dumq; hiſce intentus reſpondere Danus parat, ab Eberhardo ſubito, enſe ſtricto, letaliter in capite uulneratur. Excitato mox ſtrepitu, ac tumultu, Cæſariani omnes undiq; ex latibulis pronolant: concurſu facto uniuerſos Nordmannos, quos in inſula inueniunt, obtruncant. Sublato hoſte, atq; inimico pernicioſiſsimo, poſtea ad Cæſarem Gunolphiam pergunt. Vbi Hugo huiuſce tumultus author captus, cum ſuis conſultoribus pænas luit. Imperator oculos Hugoni erui imperat, eundem in Sueuiam in ædem Diui Galli deportat. Inde in Prumiam transfert, ubi ille decedit, atq; humatur. Dum hæc ad Rhenum geruntur, pax, fœduſq; inter Arnulphum regulum Boiorum, & Suatebogum Morauum, in Auſtriaco Boiariæ limite, in conuentu celebri Boiorum ſacramenti religione, affinitate, & luſtrica liberum adoptatione ſancitur. Suatebogus Giſalam ſororem Arnulphi uxorem duxit, filium Arnulphi ex concubina genitum luſtrali die arrogat, Imperator hybernatum in

Bathauia.

Vala. Vacalos.

Hugo capitur.

tum in Boiariam ſe confert, Reginoburgij hyemem conſumpſit. At Nordmanni cæteri, audita clade ſuorum, undecunq; confluunt, duce Rollone Germaniam inferiorē inuadunt, Louanij trans Moſam caſtra faciunt. Contra quos Hainricus cum exercitu, prędas agere gentem ferociſsimam prohibet. Ipſi Fauonium uerſus iter tendunt, Luteciam Pariſiorũ, caput Orientalis Franciæ obſident. Hainricus iuſſu Imperatoris, dux copiarum cum utriuſq; regni ualida manu, urbi & obſeſsis ſuppetias fert. Inter hæc Cæſar in Italiam pergit, Pontificatũ maximum Hadriano tertio, à populo Romano in album Romanorum Epiſcoporum inſcripto, ſicuti tum mos fuit, committit, atq; iure ſuo fit author. Dumq; Ticini conuentus agit, paſchalia ibidem celebrat. Scribarum Luithardus præfectus, Epiſcopus Vercellenſis Romam ad cauſas cognoſcendas, liteſq; dirimendas pergit: decretum à Romano Epiſcopo refert, licere Epiſcopis Parochias, quas hoſtis alienus à religione Chriſti inuaſerit, deſerere, atq; ad alias migrare urbes, haſq; incolere. Seditio tũ atrociſsima orta eſt Ticini inter ciues, prætorianoſq; milites. Hij cæſi, illi grauiter uulnerati, dum metu pœnæ urbem relinquunt, fugam capeſſunt, inter fugiendum afflicti ſunt. Lætalis quoq; ambitus, inuidiaq; commune malum aulicorum inter purpuratos in apertũ martem exarſit. Luitpertus, de quo iam dixi, amicorum Imperatoris locupletiſsimus erat, omnes ſenatores Cęſaris dignitate uincebat, ab omnibus colebatur, omnes ad eum decurrebant, gratiam eius expetebant, ipſi parebant. Nemo niſi per illum ad gradum amicitiæ Cæſarianæ aſcendere quibat. Omnes illius amici eſſe uolebant, ſed totidem, quot uolebant, eſſe non poterant. Huic Beringarius dux Fori iulij bellum indicit, Vercellas capit, ſupellectilem, gazam opulentiſsimi ſacerdotis diripit. Cumq; talia in Italia fiunt, in Gallia Nordmanni certiores facti aduerſus ſe exercitus, robora Germanorum, Gallorum aduentare: ante caſtra ſua foueas crebras, unum pedem quoquo uerſum latas, tres altas effodiunt, uirgultis, ac ſtirpibus operiunt, & quaſi perterriti in caſtris ſe continent, pauciſsimos ſuorum in faucibus uiarum latitare iubent. Vbi Hainricus legatus Imperatoris cum copijs eò peruenit, cum paucis exploratoribus ſpeculatum caſtra, ubi nam facilima expugnatu forent, obæquitat. Qui anguſtias uiarum inſederant, prodeunt, uirum ſagittis cominus laceſſunt. Hainricus calcar equo ſubdit, contempta hoſtium paucitate, acri impetu in eos inuehitur. Dani fugam ſimulant, nota diuerticula petunt. Hainricus ſtudio inſequendi ad ſcrobes trahitur. Equus in foueas cadit, excutitq; ducem. Nordmanni adſunt, uidente toto exercitu legatum occidunt, armis exuunt. Noſtri quidem opem laturi, uerum ſero prouolant: in fugam hoſtibus coniectis corpore potiuntur. Quod Sueſſonum Auguſtam deportatum, in templo Diui Medardi humatur. Exercitus amiſſo capite dilabitur, domum quiſq; ſuam reuertitur. Imperator poſteaquàm certior factus eſt de nece legati, & uirium ſuarum diſsipatione, copias contrahit, ex Italia per Burgundiam in Gallias infeſto, intentoq; exercitu contendit, Gallias percurrit, in agro Pariſiorum aduerſus Danos caſtra locat. Hugo tum dux Veſtriæ, Gothelinus Pariſiorum Epiſcopus, duo fulmina belli, terrorq; hoſtium moriuntur. Cæſar Otoni Saxonia oriundo, filio ducis Ruperti à Danis occiſi, ducatum in tutelam: ſacerdotium Aſcherico in fidem commendat. Fœdus deinde cum Nordmañis origine Danis facit, traditq; ipſis urbes trans Sequanam, quæ

Rollo dux Nordmannorum.

Lutecia obſidetur.

Hadrianus 3. S.Pont.

Beringarius dux.

Hugo Veſtriæ dux.

Gothelinus Epiſcopus qui à Reginone Gozzilinus dicitur.

Aſchericus qui & Haſchiricus.

ipſum nondum receperant, imperataq; detrectabant. Cimbri confirmata pace, initaq; ſocietate cum Carolo, regionem ab Imperatore condonatam inuadunt, Rhotomagum occupant, cæteras urbes in ditionem redigunt, ſuperant, ſubigunt: cum coniugibus, & liberis ibi ſedes perpetuo manſuri capiunt. Eaq; Gal-

Nordmānia.

liarum pars adhuc ab ipſis Nordmannia uocari ſolet. Id factum eſſe reperio ãno Chriſti DCCCLXXXVI. Rollonem ducem gentis anno poſtea abhinc ſexto atq; uiceſimo Carolus poſthumus, uxore illi data, cum popularibus reli-

Rollo fit Chriſtianus & Rupertus dicitur.

gionem noſtram amplecti perſuaſit, ipſum Rupertum uocauit. Porro Cæſar pacata Gallia Germaniam petit, in Alſatia grauiſsimo capitis dolore decumbit, cui inciſione mederi, ob atrociſsimos morbi cruciatus coactus eſt. Recuperata ſa-

Vuaiblinga.

nitate in Sueuiam procedit, apud Vuaiblingam conuentus agit. Vbi Beringarius Luitperto ſatisfacit, delicti ueniam impetrat. Irmindruda filia Imperatoris Ludouici ſecundi, mortuo Boſone coniuge, Ludouicum filium impuberē (qui poſtea Italiam occupauit, ab Beringario excæcatus eſt) ad Auguſtum deducit, eidem illum commendat. Imperator liberis legitimis carebat, puerum, ſobolem iuſtam Auguſtorũ, nepotem Ludouici ſecundi Cæſaris Auguſti, patruelis ſui, cognatum ſuum apud Kirchaim pagum Rheni adoptat, hęredemq; atq; ſucceſ-

Luithardus qui & Luituardus & Luitualdus.

ſorem deſignat. Sub idem tempus Luithardus magiſter epiſtolarum, à Sueuorum proceribus ſtupri inſimulatur, quod familiarius, quàm domus Cæſareæ Maieſtatis poſtularet, cũ Auguſta uiueret, dignitate mouetur, prætorio elimi-

Richarda que & Richardis Auguſta.

natur, in Italiam abit. Richarda tanta contumelia affecta, tam ſiniſtro rumore aſperſa, candenti ferro crimen adulterij obiectum diluit, diuino beneficio rumorum temeritatem coarguit. Deinde haud unq; tactam ſe à Cæſare, nedum à quopiam alio mortalium uiolatam eſſe perſanctè deierat. Miſſo, ac remiſſo

Andelauu.

repudio in Andalauu ſacratarum fæminarum ædem, quam ipſa dedicauit, petit, ibi obijt & ſepulta eſt. Carolus poſthæc rurſus aſperrima ægritudine afficitur, non ſolum corporis, uerum animi quoq; uigorem amiſit. Ingenio, mente torpeſcere, & repueraſcere cæpit. Dum ergo Francofordiæ menſe Nouembri conuentũ agit, omnes ſubito proceres, maxime Franci, Turogi, Boij, Saxones, ne ſine capite corpus imperij tabeſceret, ab eo tanq; deſipiente, ac plane iam deli-

Hyldgarda que ab alijs Luitgarda dicitur Abbatiſſa in Chyēb ſee.

rante deficiunt: connitente Hyldgarda fæmina cordata, ſorore Caroli, Arnulphum regulum Boiorum, filium Carolomanni regis Italiæ, atq; Boiariæ, ultro ad ſubeundam Imperij molem, trahunt, rebus imponunt, curam Reipub. ſuſcipere iubent: Carolumq; patrueli bellum indicere parantem, Sueui quoq;, qui hactenus maximam habuerant apud illum authoritatem, & nec dum deſciuerant, deſerunt, ad nouũ regem certatim, ne tarditas fraudi foret properant. Imperator ab omnibus deſertus, ne uno quidem miniſterij, miſericordiæue cauſa remanente triduo in ſumma egeſtate fuit, fame perijſſet, niſi Luitpertus Mogõtinus Archimyſtes commiſeratus uerſatilem rerum humanarum ſortem, cum aliquot dies pauiſſet. Nihil infirmius, ac mobiliꝰ eſſe potentia, documentum eſt clariſsimus princeps. Qui cum eſſet Italiæ, Galliarum, Germaniarum, Rhetiarũ, Vindeliciæ, Noricorum, Pannoniarumq; rector locupletiſsimus, tamen in illum fortunæ ſæuienti tantũ licuit, ut ſubito de ſummo generis humani faſtigio ad ima deiectus, obolo etiã eguerit. Quanq; literarum peritia, pietate in Deum, liberalitate erga pauperes inſignis fuit, tamẽ fati iniqui uim, immeritiſsimus ſenſit, patien-

ſit, patienterq; tolerauit. Nam tandem filium naturalem Bernardum ſupplex ad nepotem miſit, ſe, atq; prolem eius fidei, ac tutelæ commendauit: uictum duntaxat orauit. Arnulphus patruo Nidingam pagum Sueuiæ ubi habitaret concedit, redditus eiuſdem uici, unde uictitaret, tribuit. Et in paucis poſt diebus Carolus uita defungitur Idibus Ianuarij, anno ab humano genere ſeruato octingẽteſimo, octogeſimo octauo. Imperauit annos VII. D. X. in Veneto Rheni lacu ſepelitur. Primus annos Chriſti ſeruatoris noſtri omnibus epiſtolis, libellis, diplomatibus addidit. Poſthac id uſq; ad noſtrum æuum hactenus obſeruatum eſt.

Nidinga. Neidingen.
Carolus moritur pridie Idus.
In Augea maiore ſepultus.

Porrò nepos illius ex fratre Carolomanno Arnulphus Cæſar à Frãcis deſignatus, in Boiariam concedit, Reginoburgium conuentum indicit. Francones, Turogi, Sueui, Boij, Venedi, Saxones frequentes adſunt, in uerba noui principis iurant, atq; ipſe Arnulph9 tanta fortuna ſibi de improuiſo data, quàm maximo poteſt apparatu natalem Chriſti, Paſchaliaq; Reginoburgij perpetrat. Lætus præſenti rerum ſtatu, rudis tantæ molis, extrema Imperij membra curare negligit: quæ ſi abſq; cunctatione continuo in tempore, quod omnium primũ eſt, adijſſet, haud dubiè Imperij corpus integrum ſeruaſſet. Dum itaq; ceſſat, & poteſtate accepta frui, quàm uti mauult, præclariſsima Europæ regna, quæ ante tres annos coiuerant, rurſus dilacerantur. Berengarius filius Eberhardi, foro iuliani præſidis filius, Italiam intercipit, ſe regem adpellat. Ranulphus Aquitaniæ ſibi diadema imponit. Radulphus fili9 Conradi nepos Hugonis Abbatis, ducis Galliæ Lugdunenſis, cuius ſæpius ſupra mentionem feci, ſuperiorem Burgundiam, inter Iuram montem, & alpes Cottias inuadit, apud Diui Mauricij oppidum, quod Rhodanus alluit, accitis proceribus, & Epiſcopis quibuſdam, quos muneribus, ac blandimentis pellexit, Rex ſalutatur. Galliam Narbonenſem Ludouicus Boſonis filius ambit. Belgis inhiat. Vido fili9 Lamberti ducis Spoletani. Nec Lothatingiorum animos, tres hij auiditate pares, præcibus, pollicitationibus, miſsis oratoribus tentare, & ſollicitare ceſſant. Otto Franciæ Orientalis procurator, filius Roberti præſidis à Nordmannis occiſi, à Saxonia oriundus, à Celtis, quibus hactenus iuſſu Imperatoris Caroli tertij, precario præſederat, Galliæ Lugdunenſi imponitur.

Berengarius rex Italiæ.
Ranulphus.
Radulphus fit rex.
Ludouicus Boſonis filius.
Vido qui & Vuido.
Otto filius Roberti.

Arnulphus intellecta perfidia hominum, ſero tandem Franciam petit, Francofordiæ concilium agit: ſuperiores Tyrannos, niſi ad præſcriptam diem præſto Vuormatiæ ſint, proſcribit: eos contra Rempub. Francorum feciſſe uideri iudicat: contractiſq; copijs tranſito Rheno in Vãgionum urbem contendit. Solus Otto Galliæ Celticæ legatus, ſupplex ad Arnulphum, quòd Carolus poſthumus nactus annos duodecim, nepos Imperatoris Caroli Calui, iuſtus hæres ſuperſtes eſſet, pergit. Eius ſic ratio erat, ſic animum induxerat ſuum, ſtultum eſſe, bello, ſanguineq; quærere, quod beneuolentia poſsis retinere. Poſteaquàm ergo fandi poteſtas facta eſt, Veni, inquit, maxime principum, ducatum à patruo fidei meæ commiſſum, nepoti reddo: nec pænitet me famæ, ſolum feciſſe id, quod alij facere ſummopere fugitant. Chriſtianus ſum, concordiam amo, Chriſtus Deus Opt. Max. prohibeat nefas, ne eorum incommodo, quibus prodeſſe debeo, meam comparem dignitatem. Non ſum tam perditus ambitione: maius eſt regnum faſtidire, ſi uerum fateri uolumus, quàm accipere. Franci Occidentales, Francorum tuorum progenies, à Germania orbis regina, quæ tibi ſummam rerum commendauit, mi-

Carolus poſthumus.

grarunt in Gallias. Nuper quoq; Vuitechundus, auus meus, apud Saxonas ortus, euocatus ab Imperatore Carolo Caluo, patruo tuo magno, in Gallijs cum ſuis conſedit. Nunquàm equidem committam, ut ob auiditatem meam nefarium bellum inter cognatos, atq; conſanguineos concitetur, populuſq; Chriſtianus trucidetur. Si per te regnare licet, utar beneficio tuo, & dabo operam, ne ſim ingratus: ſi aliud tibi placuerit, malo pace tua, tranquillo ocio, procul à Rep. aulæq; ſtrepitu, perfrui, quàm te inuito, regnum quod undiq; arma crudeliſsimorum hoſtium, & nomini Chriſtiano infeſtiſsimorum circumfremitant, non tam poſsidere, quàm à Nordmannis obſeſſum ui uindicare. Et regiam, & priuatam uitam pati didici: æquo animo opes, atq; inopiam fero. Nimiarum opum magna iactura eſſe ſolet. Tu modo uide, amicum ne fidum, atq; cognatum, an forſan quempiam aduenarum, hoſtiumue, rerum Gallicarum potiri malis. Arnulphus cotentus ſorte, quæ præter ſpem oblata erat, ipſam uel Germaniam maiorem, quàm ut ab uno commode regatur, ratus, Franciam Occidentalem fidei, tutelæq; Ottonis committit: addit & Aquitaniam, ut hanc Ranulpho auferat illam aduerſus Cimbros iure ſuo tutetur, mandat. Et Otto quo uiciſsim Arnulpho gratificaretur, ſacra Galliæ peculiaria ſurripit, Arnulpho tradit. Nempe Dionyſium illum Gallorum tutelarem cælitem: & quem tanti ęſtimant, librum auratum, atq; gemmatum, ob honorem tanti herois, iuſſu Imperatoris Caroli Calui, rectoris Occidentalium Francorum, aureis literis ſcriptum, & ædi eiuſdem Diui ampliſsimæ in agro Pariſiorum ſitæ, dono datum. Arnulphus hæc pietatis monumenta, Reginoburgij in templo D. Haimerani tutelaris Boiorum numinis, condidit, ubi adhuc monſtrantur, religioſe coluntur, paſsim coit frequens populus, uota reddit. Noſq; hos dies, quibus illa religionis pignora ex Gallia furto ſublata, & in Boiariam translata ſunt, in faſtos, & acta retulimus, & feſtos habemus. Atq; is, de quo dixi, codex, uitam, & diuinam Philoſophiam Chriſti Domini, Deiq; noſtri, quos quatuor Euangeliſtas uulgus nuncupat, continet. In liminari pagina, Imperator Carolus Caluus, rex Franciæ Occidentalis, depictus, cultu regio, ſolio reſidet in alto: dextra, læuaq; adorabundi, ac ſupplices cornucopiæ exhibent, cum hiſce carminibus.

Otto fit Rex Franciæ.

S. Dionyſius in Boiariam transfertur.

Francia grata tibi rex inclyte munera defert,
Gotthia te pariter cum regnis inchoat altis.

CIRCVM REGEM HÆC PENTHAMETRA,
hexametraq; elegiaca ſcripta leguntur.

Hic reſidet Carolus, diuino munere ultus,
Ornat quem pietas, & bonitatis amor.
H Ludouuic iuſtus erat, quo rex non iuſtior alter,
Qui genuit prolem hanc tribuente Deo.
Alma utro peperit Iudith de ſanguine claro,
Cum genitor regnis iura dabat proprijs.

Hic nomen

Hic nomen, Magni Caroli de nomine ſumpſit,
Nomen, & indicium, ſceptra tenendo ſua.
Iſtius imperio codex reſplendet, & auro,
Qui bona conſtruxit multa fluente Deo.

AD VMBILICVM HII VERSICVLI SVNT.

Bis quadringenti uolitant, & ſeptuaginta
Anni, quo deus eſt Virgine natus homo.
Ter denis annis Carolus regnabat & uno,
Cum codex actus illius imperio.
Hactenus undoſum calamo deſcripſimus æquor,
Littoris ad finem noſtra carina uenit.
Sanguine nos uno patris, matriſq; creati,
Atq; ſacerdotis ſeruat uterq; gradum.
En Beringarus, Leuthardus nomine dicti,
Queis fuerat ſudor difficiliſq; nimis.
Hic tibimet lector ſuccedant uerba precantis,
Vt dicas capiant regna beata poli.

Seruantur inſuper in contubernio D. Haimerani ſaxa quadrata, in quibus hoc epigramma, literis Romanis maiuſculis inſculptum eſt.

DIONYSIVS AREOPAGITA HIC REQVIESCIT SVB ARNVLPHO IMP ET OTONE REGE SVB EVBVLONE ABBATE MONASTERII SANCTI DIONYSII GISALBERTVS FVRATVS EST QVINTO NONAS IVLII FVRTO SVBLATVS HVC VENIT PRIDIE NONAS DECEMBRIS TEMPORE TVTONIS EPISCOPI.

IS GISALBERtus procerum locupletiſsimus fuit, ex compoſito ſacrilegij condemnatus, de induſtria ad Monaſterium D. Dionyſij deportatus, libenter à Monachis recipitur, cum quibus frequenter bene uictitans (nã & habebat, quod dabat, & dabat nemo largius) longè gratior factus eſt. Vbi ſatis fidei ſibi haberi uidet, ſumptus affatim ſuppeditans, dubiam cænã, uinum ſtudioſe optimũ Monachis, & contubernalibus omnib⁹ Monaſterij, regio luxu apparat, in noctẽ protrahit conuiuiũ: illiſq; omnibus uino, ſomnoq; ſepultis, tum Giſalbertũ ſacrilegium perpetraſſe literis proditũ eſt. Quin etiã oſtenditur diploma datũ D. Haimerani Myſtis à Leone nono Pont. Max. qui corã oratoribus Galliæ, Reginoburgij in æde D. Haimerani, in re præſenti, ſcrinia & monumẽta uniuerſa eiuſdẽ fani perſcrutat⁹, litẽ diremit, ſententiã dixit, tantũ cælitẽ è Gallia furto ſublatũ, Imperatori Arnulpho traditũ, in Boiaria Reginoburgij ſitũ eſſe, pnunciauit: Gallos niſi mentiri deſinant, deuouet. Et quid ſatis eſt? cui hæc parũ ſunt, *Giſalbertus.*

ego cum pertinacibus digladiari nolim. Nam iſtis teſtimonijs non credere, complorata, perditaq; eſt impudentia. Cæterum Arnulphus (inde enim ablatus ſum) compoſita pace cum Ottone, Belgas, Germanos, Celticæ, atq; Belgicæ Galliæ incolas, atq; regnum Lotharingiæ percurrit, in ditionemq; accipit: Vidonem in Italiam propellit. Deinde aduerſus Rudolphum in Burgundiam arma mouet, petit Alſatiam. Ibi conſilio cum Sueuorũ dynaſtis habito, Burckhardo regulo Sueuiæ, ut cum popularibus Rudolphum, atq; Burgundionas ad obſequium ferro cogat, præcipit: ipſe per Franconas in Boiariam hyematum reginoburgium redit. Porrò Rudolphus, Burckhardo aduerſus ſe aduentanti

Vuinterdur fortaßis. Bindroduri Sueuos à finibus ſuis ui prohibiturus armatus occurrit, prælium committit, ſed amiſsis multis, à Burckhardo ſuperatur, caſtris exuitur, & cum paucis ægre ad iuga inacceſſa alpium, ſibi nota, perfugit: præruptiſq; rupibus latitare cæpit. Verum mente meliore uſus cum ſero ſuo periculo didiciſſet, omnia conſilio prius, quàm armis ſapienti tentanda eſſe, maluit prius omnia experiri uerbis, quàm aleam iactare, & rurſus armis fortunam belli laceſſere, de pace ad Sueuos legatos mittit, ſuppliciter colloquium petit. Accepta igitur publica fide Reginoburgium ad Arnulphum pergit: Burgundiam ab eo in tutelam accipit, ſacramentumq; dicit, ſe Arnulpho, regibuſq; Francorum perpetuo fidem

Bertha Sueua. ſeruaturum. Bertham poſtea filiam Burckhardi Sueui, quo firmiores res illius forent, uxorem ducit. Manſitq; regnum Burgundionum annos centum quadraginta duos.

Burgundiæ regnũ durat. 142. annos. Perdomita Burgundia placuit Italiam adſerere. Arnulph⁹ igitur comparata ualida manu per Tridentina iuga, Atheſinamq; uallem in Italiam contendit. Quod ubi nunciatum eſt Berengario, ſuos amicos, nobiliſsimum quemq; officij cauſa obuiam procedere Arnulpho iubet: fœdus, amicitiam, pacem petit, ſe in poteſtate regis Francorum, Germaniæq; fore pollicetur. Quibus impetratis ipſe Tridentum ad Arnulphum ſe confert, deditionemq; facit, iuſſus quotannis militibus Francis ſtipendium pendere, rectoriq; Germano exercitum alere: cæterum Italiam uniuerſam ab Arnulpho in fidem recepir, præter paucas urbes, quæ Germaniæ, Boiariæq; regno addictæ ſunt. Italia pacata Arnulphus Forum Iulij petit, Pannoniarum ſuperiorem partem, quæ ad Italiam uergit, Carnos, Sauum, Drauum, Noricos tractus, Charionum fines perluſtrans, ibidem hyemauit. Apud Charionas natalem Chriſti concelebrauit: reuerſus in Boiariam, Reginoburgij uer exegit. Æſtate prima apud Forchaim

Suatebogus qui alijs Zuendebaldus, Zuendeboch, & Zundebolch dicitur. concilium cogit, procerum Pontificum Suatebogum, ac Ratholdum filios ſuos naturales, quos ex Helenrada tulit, reges conſtituit. Siquidem Vta iuſta uxor legitimam ſibi prolem non enixa foret. Eodem concilio adfuere Venedorũ, Nordmannorum oratores, cum quibus fœdus more maiorum renouatum eſt.

Helenrada quæ & Folenrada. Soluto conuentu Cæſar Reginoburgium ad hybernandum proficiſcitur. In Gallia Nordmanni agro Pariſiorum uaſtato, Burgundiæ terminos inuadunt, ſex menſes Senonum urbem fruſtra obſident, fortiter incolis ciuitatem defen-

Vta. dentibus. Soluta igitur obſidione Luteciam repetunt: inde rectà Matronæ fluminis ripa aſcendunt, Tricaſsiorum urbe potiuntur, eam diripiunt, incendunt, uſq; Verodunum, Tullumq; oppida, & confinia utriuſq; Franciæ, rapinis, cæde, incendijs, luctu complent: igne, ferro uniuerſa depopulantur. Male tum quoq; à noſtris pugnatũ eſt trans Albim aduerſus Sclauos. Arno Vuirtzeburgenſis

genſis

genſis Epiſcopus inter ſacrificandum cæſus eſt. Luitpertus Archiepiſcopus Mogontinus uita deceſsit. Sunderholdus literis ab ineunte ætate Fuldæ inſtitutus, à Poppone Turogorum Tetrarcha educatus, ab Arnulpho ad ſacerdotium trahitur, ſubleuatur. Grando inſolita: eluuies aquarum fruges, fœnum corrupit, obtriuit, uias oblimauit. Apud Turogos nimbus de cælo repente cadens uillas obruit, trecentos amplius homines cum pecoribus extinxit. Eodem anno, qui fuit æræ Chriſtianæ octingenteſimus ſuper undenonageſimum, uicini noſtri Vgri qui ſua lingua ſunt Mægari, rege Cuſſale ex Scythia, Sarmatiaq; Aſiatica, ex maximo Roxalanorum ducatu, tranſito Tanai in Europã, Sarmatiamq; Germaniæ ueniunt. Quidam ſoli melioris gratia patrios reliquiſſe lares, alij ad exonerandam prægrauantem domi regum multitudinem, alij pulſos à finitimis ferunt, pars ab Arnulpho aduerſus Sclauos, & Suatebogum, cuius tum imperium in Germania interiore latiſsimum erat, euocatos, immiſſosq; Germaniæ tradunt. Vtcunq; ſit, hæ ſententiæ tamen minime repugnant, neq; ſibi aduerſæ ſunt, ſimul omnia confieri potuere. Hoc ſatis conſtat, eius gentis progenitores (ſicuti periti eius regiõis ſcriptis produnt) adhuc habitare ultra Tanaim, Rhaq; flumen extra Sarmatiam Aſiaticam, in Scythia, in extremo Aquilone, eſſeq; accolas Oceani Scythici, maxime Septentrionalis, quibus ſedes nemora, alimenta piſces, feræq;, ueſtimenta lupi, uulpes, Martes, urſi ſunt. Sub imperio principis magni Moſchorum, atq; Roxalanorum, quos nos Maſſogetas, atq; albos Ruſſos appellamus. Hiſq; quotannis pro tributo, precioſas pelles murium, quos uenantur, & nos Zobelos uocamus, penſitare: ubi alij hyperboreos, montes aureos Gryphas cuſtodientes ponunt, et eos, qui felicitate telluris, aërisq; temperie diutiſsime uiuant, donec eos ſatietas magis, quàm tędium uitæ capiat. Hoc anno, quo hæc ſcripſimus, Dynaſta ille Maſſogetarum maximus, cum ſacratis Teutonum equitibus in Sarmatia, ſinuq; Venedico conſidentibus, cumq; Alberto illorum præfecto, ex Brandenburgenſibus principibus oriundo, fœdus inijt, illis auxilia miſit aduerſus Sigiſmundum Poloniæ regem. Diutius iſtuc bellum protractum eſt ob Boruſcos à Polonis interceptos. Sed ad Vgros redeo: Qui tres annos per Orientalis Germaniæ magnæ, Sarmatiæ utriuſq; fines, ferociſsimas nationes, uaſtas ſolitudines, ſyluaſq; palantes pererrarunt, prædando, latrocinando, uenando uictum quęritarunt. Quarto demũ anno ab Arnulpho ſtatas ſedes impetrant. Tum Daciam ultra Tibiſcam amnem, quæ cum Hiſtro ad Eurum uergit, inuadunt. Auaros, Hunnos (quos eò ſubmotos, propulſos eſſe ex Noricis, Pannonijs à Pipino Boijſq; cõmemorauimus) excindunt, delent, terram illorum occupant, quam adhuc tenent. Auarorum tum, atq; Hunnorum gens, nomen in Europa quidem interijt. Vbi Hiſtri accolæ fuerunt, partim in Dacia, partim Pannonijs, Noricoq; quingentos ſuper nouem annos hactenus habitarant, Iidem tũ Vgri, Venedos quoq; qui Daciam incolentes Morauiæ regulo Suatebogo parebãt, magis ruina, quàm ſtrage adficiũt: uniuerſam Daciam ſubigunt, quæ adhuc ab ipſis Vngaria Germaniæ Magnæ appellatur. Poſt mortẽ deniq; Arnulphi, Moëmaro, Suatebogo regulis Morauorũ interfectis, Morauiæ quoq; portionẽ occupant: & ſuperato Danubio Boiariã inuadunt. Pannonias ad Hiſtrum pertinentes, regno Boiorum auferunt: ſanguinẽ humanũ potant, qualia aptius ſuis locis referentur. Nunc ad ordinem rerum redeo. Pri-

S. Arno qui et Arno Epiſcopus.

Luitpertus moritur.

Sunderholdus alijs Suntzo Archiepiſcopus fit.

Vgri qui & Mægari.

Vide Regionem lib. 2.

Die Weiſſen Reiſſen.

Zobell.

Albertus Brandenburgenſis Marchio.

deo. Primo uere ſubſequentis anni Arnulphus Pannoniam, tum Orientalem

Ormontz.

Boiariæ limitem luſtrat, Omontobergomi conuentum agit. Adfuere legati Stephani quinti Pont. Max. Senatus populiq; Romani oratores, orabant ut rex Francus iure ſuo urbem Romam, Italiã adſereret à Saracenis, & peſsimis Chriſtianis liberaret, Francorumq; rurſus imperio coniungeret. Quippe Vido filius Lamberti Spoletani ducis repulſam in Gallia paſſus, in Italiam redit, urbem Romam, Rauennam, Italiam ultra Padum cum filio Lamberto, Beringario abſtulerat. Saraceni quoq; Fraxinetũ in confinio Italiæ, Narbonenſiſq; prouinciæ inuaſerant, utraq; regna incurſationibus uexabant. Arnulphus legatis reſpondet, ſe non paſſurum, quàm primum per negocia licuerit, ut ſe uiuo, terrarum Dea, gentiũq; Roma uictrixq; mundi Italia, Saracenis, & peſsimis quibuſq; ludibrio ſit, atq; direptui pateat. Suatebogo poſtea Morauiæ regulo, quòd is priuato amicus fuerat, & filio ſuo luſtrico die nomẽ indiderat, Boiemiam quoq; condo-

Gũt/ macht mũt.

nat. Vetum iuxta prouerbium Morauus auctus regno, dum fortunæ ſeſe per-

Irmindruda Boſonis uxor.

mittit, naturam ſuam dedidicit. Soluto poſthæc concilio iſtoc, Arnulphus aliud ſolenne menſe Maio, more gentis apud Forchaim habet. Vbi ab eo Irmindruda Boſonis Imperatoris Ludouici ſecundi filia, cum filio Ludouico Galliam Narbonenſem in fidem accepit. Hugo ex Francia antiqua oriundus, Arelatenſi præfecturæ præficitur. Hocq; conuentu peracto, German° præſes ſupplicandi gratia Conſtantiam, inde Venedum lacum adit. Poſthæc Reginoburgium in hy-

Ambricus Epiſcopus Ratiſp.

berna concedit. Ambricus urbis Epiſcopus cum defungitur, Tuto in albũ Pon-

Tuto Epiſcopus.

tificum Reginoburgenſium ab Arnulpho adſcribitur, anno ſalutis octingenteſimo nonageſimo primo. Eiuſdem anni quarto Idus Auguſti Reginoburgium conflagrauit cum uniuerſis templis, præter duas ædes Haimerani, & Caſsiani. Nordmanni ab Ottone Galliarum rectore, apud Axonam flumen afflicti ſunt. A Britonibus quoq; duobus prælijs ſuperati, duodecim millia hominum amiſ-

Sigebertus teſtatur ſub anno. 894.

ſere. Succenturiatis igitur copijs, nouoq; popularium delectu acto, in Orientale regnum tendunt. Segifridus quoq; & Godfridus reges ex Septentrionali Germaniæ angulo, Cimbrorum, Suionum, Danorum, Norduicorum, Fennorũ, Gotorum, Nordmannorum, maximo numero collecto, ſuper centum millia fuiſſe tradunt annalium ſcriptores, ſucceſſu ſuorum (qui ut dixi, Galliæ partem ab Imperatore Carolo tertio extorſerant) inuitati, cõparata claſſe, ueſtigia priorum inſequuntur, in Gallia Belgica, Germaniaq; inferiore adpellũt. Coniunctis deinde uiribus, quibuſdam ad tutandas naues relictis, ne uia abeundi intercluderetur, Orientalem Franciam ultra Moſam inuadunt, incolæ ad munita loca fugam intendunt. Nordmanni propter Louanium in ripa Thiliæ amnis locum

Suatebogus. Arnulpho rebellat.

paluſtrem occupant, ibi copias exponunt. Dumq; talia fiunt, Suatebogus auctus Boiemia ſe regem appellat, res nouas molitur, Arnulpho rebellat. Arnulphus ad hunc motum comprimendum, Auſtriacum Boiariæ limitem petit. Sunderholdum Archimyſtam Mogontinum, Arnulphum præfectum rei bellicæ, aduerſus Cimbros cum Lotharingijs proficiſci iubet. Hiq; repente contractis copijs ex Germania ſuperiore & inferiore, quæ ſunt in Gallia Celtica, & Belgica, circa Leodiũ propter Moſam caſtra locãt: prætoria tendunt, à traiectu amnis hoſtes arcere decreuerant. At Dani prius traiecti, quàm omnes noſtratiũ copię coirẽt, Moſam ſuperant, relictis à tergo caſtris noſtris ad Aquas Graneas,

in ſyluis,

in ſyluis, paludibus, & alijs locis oportunis inſidias locant, in quos noſtri, ut qui paſsim ſine ordine, ad exercitū feſtinantes commeatum conuehebant, incidunt, atq; cum annona intercipiuntur. Quod ubi Francis nunciatum eſt, uocata concione, quonam pacto, aut ubi nam gentium hoſtibus occurrendum ſit, conſultant. Inter hæc pauci Nordmannorum adparent. Noſtri incompoſito agmine, quo quemq; iræ impetus tulit, non præmiſsis ſpeculatoribus, Nordmannos fugam ſimulantes inſequuntur, ad inſidiarumq; locum pertrahuntur. Fit clamor, Cimbri undiq; erumpunt, pharetras more patrio gentis concutiunt: it clamor utrinq; cælo, prœliū committitur. Lotharius quod inuitus ſolutis ordinibus, iniquo loco pugnare cogebatur, terga uertit, paſsim fugit, paſsim more pecudum trucidantur. Sunderholdus Archiepiſcopus, Arnulphus dux copiarum, pleriq; nobilium, uulgus promiſcuum, ſine numero cæſi ſunt. Hoſtes deinde caſtris, quæ uino, commeatuq;, & opibus referta erant, potiti, ea diripiunt, captiuos trucidant, occiſis ſpolia detrahunt: accepimus hoc uulnus ſeptimo Calendas Iulij. Dani poſthæc uictores, nemine reſiſtente, ad prædam conuerſi omnem tractum inter Moſellam, Rhenumq; luctu complent, Ribuarium pagum uſq; Bonnam uaſtant, Landolphiam occupant. Sed reliquijs profligati exercitus, quæ iam uires receperant, aduolantibus, noctu deſcendunt, Prumiam tendunt, Monachi diffugiunt, ſeruitia trucidantur. Inde Cimbri in Arduenna ſylua, caſtellum in loco editiore conditum, quo uulgi inconditi magnus numerus confluxerat, expugnant, diripiunt: interfectiſq; omnibus, ſuperata Moſa, ad Louanium, ubi ut dixi conſederant, cum ingenti præda reuertuntur. Nam Arnulphus crebris literis, item nuntijs certior de ſtrage ſuorum factus, compoſito utcunq; Orientali Boiariæ regno, Boios domi reliquit, Suatebogo opponit, cum Sueuis, & Franconibus, fidiſsimis ſemper Germani principis auxilijs, infeſto intentoq; exercitu, quàm maximis poteſt nocturnis, & diurnis itineribus, ſpem ſummam in celeritate exiſtimans, ad hoſtes contendit: quos trepidos certamenq; detrectantes offendit. Mox proximè eos tabernacula figere iubet, animoq; uolutat, quo nam modo prælium committat. Tutabatur à tergo Danos Thylia flumen, à fronte, & læua, dextraq; lacus paluſtris erat, nec equitatu Cimbri adiri poterant. Sueui quod Nordmannos incredibili uirtute, atq; exercitatione in armis eſſe audierant, perculſi metu, perterritiq; ſuperioris pugnæ euentu, clam dilabuntur. Arnulphus infracti animi hæros nihilominus aut uincere, aut honeſtè mori uoluit, pedeſtriq; certamine confligere decreuit. Vocatoq; Francorum equitatu, en latrones mundi, ſupremæ maieſtatis hoſtes, inquit, comites deuotiſsimi: conſpicite obſecro, quemadmodum cælitus attoniti, & mortis imminentis metu perterriti, uelut ante lanium uictimæ trepident, ac uix arma retineant. Chriſtus dominus, & Deus noſter, ſcelerum ultor adeſt: cuius diuinitatem gens impia conuicijs laceſſere auſa eſt, eius religionem polluit, ſacra prophanauit, Myſtas occidit, templa diripuit, aras euertit, ædes diruit, ac ſolo æquauit: uenit hora, prædones, ſacrilegos ſupremum cæli numen in has anguſtias conſtipauit, ut à nobis militibus eius uelut in cauea deprehenſi, inulti more pecudum mactentur. Non parentes, cognatos, affines, fratres, ſorores, coniuges, & liberos, atq; amicos, iniuriam noſtram uindicare in animo eſt. Contumeliam

Lotharius & Lotharingius pro eodem.

Dei Opt.

Dei Opt. Max. ferro noſtro, execratæ nationis ſanguine expiabimus. Maiores noſtri, ſocij, procereſq; pientiſsimi, ſæpenumero admodum pauci cum infinitis hoſtium legionibus feliciter pugnauere. Paucorum ferè uictoria eſt, qui freti cauſa, & cælo, cautiores ſunt. Multitudo confiſa uiribus ſuis paucitatem aduerſariorum contemnens, oblita Dei, incautius agens, ruinæ magis, quàm ſtragi obnoxia eſſe ſolet. Proinde commilitones optimi, ſpem in Chriſto Deo Opt. Max. habete: uirtutem parentum æmulamini, ſicut bonos, ac pios decet uiros, ut hactenus factitare conſueuiſtis, fortiter agite, & quò ſeruator noſter, ſuperiq; cæleſti auſpicio nos uocant, ite: me ducem, & Imperatorem ſequimini, ego primus hoc enſe capita deuota petam: ego primus aciem perrumpam. Hiſq; dictis de equo in pedes deſilit. Cæteri idem faciunt, obſecrantq;, ut ipſe equo ſedens ſe pugnantes à tergo procuret, ne quid detrimenti à tergo accipiatur. Moxq; alacres compoſito agmine, à fronte, & ſiniſtra, & dextra undiq; Danos confertiſsimos inuadunt, contis haſtiſq; primo ſternunt, in flumen, quod uti dixi tergo hærebat, propellunt. Hoſtes ira Dei conſtipati, alius alij impedimento erat, nec arcus tendere, quo ualebant, quibant. Deinde cominus ſtrictis gladijs res agitur. Nec ullus modus Franco cædis fuit, donec hoſtes cæſi, fuſi in flumen præcipitati, ibi ſubmerſi, ad internecionem (ne uno quidem, qui ad claſſem cuſtodientes nuncium cladis referret, ſuperſtite) penitus deleti fuerunt.

Godfridus & Segifridus occiduntur.

Duo reges Godfridus, & Segifridus cum nonaginta amplius millibus popularium cæſi ſunt. Alueus fluminis cadaueribus oppletus ſicco pede tranſibatur: aqua cruore hoſtis infecta eſt. Noſtris omnino incruenta uictoria ceſsit: nemo deſideratus eſt. Donum id Dei fuit. Quamobrem eodem in loco Calendis Septembribus Arnulphus cum uniuerſo exercitu ſupplicatum iuit, cæleſti numini grates egit, ſuperis honorem habuit: iſq; dies in faſtos Boiariæ relatus eſt. Sexdecim ſigna hoſtibus ablata, in monumentum uictoriæ in Boiariam miſſa ſunt. Poſthæc Arnulphus ingenti onuſtus præda uictorē exercitum Mogontiacum reducit, Francorum copijs dimiſsis.

Hatto albas Augiæ diuitis fit Archiepiſcopus Mogontinus.

Hattonem Monachorum, lacum Venetum incolentium, Magiſtrum perquàm callidum, & prudentem, Pontificem Mogontinum nuncupat. Inde Sueuiam in hyberna petit, Vlmæ hyemauit. Hacq; clade factum eſt, ut gens ferociſsima, quæ per quadraginta amplius annos continenter utrunq; regnum Franciæ crebris incurſationibus deuaſtauit, in poſterum domi ſe continuerit. Etenim Nordmanni qui ad naues ſeruandas relicti fuerant, domum aufugere. Nam & illi, quos Imperator Carolus tertius in Gallia collocauit, eadem tempeſtate, à Carolo poſthumo, data in matrimonio regia puella Hunthoni regi eorum, quem alij Rollonem uocant, pace Chriſtiana imbuti ſunt.

Huntho rex Nordmannorum ab alijs Rollo dictus.

Otto qui & Odo.

Folco Archiepiſcopus.

Atq; hunc Carolum filium Ludouici Balbi, nepotem Imp. Caroli Calui, hiſce diebus Franci Occidentales apud Rhemos, dum Otto in Aquitania aduerſus Ranulphum & filios eius bellum gerit, regem ſalutant. Folco Archiepiſcopus Rhemenſis eundē ſacro oleo inungit, diuturnumq; certamen his duobus de regno Occidentalis Franciæ fuit. Vterq; amicitiam crebro miſsis legatis, & muneribus, fauoremq; Arnulphi ambiuit. Is primo uere Auſtriacum Boiariæ limitem petit, menſe Maio celebrem regni conuentum apud Hengſtoueld agit. Quò cum Suatebogus uenire contemneret, hoſtis Reipub. iudicatur. Interfuere eidem concilio Vratislaus ulterioris Poloniæ præſes,

& Cuſalæ

& Cuſalæ regis Vgrorum, qui adhuc incertis ſedibus in Sarmatia Europea ua-
gabatur, legati, pollicentes omnes uires ſuas aduerſus Suatebogum, ſi ſibi quaſi
pro ſtipendio terra, quam armis occuparent, daretur. Grata legatio Arnulpho
fuit, ſtatim ipſe annuit, & Morauos triplici exercitu inuadere decreuit, Cuſalæ &
Vgris popularibus ſuis Dacia deſtinatur. Vratislaus à tergo iuſſus eſt cum Ve-
nedis ſuis arma inferre. Arnulphus à fronte cum Francis, Sueuis, Boijs ingruit:
per integrum menſem, nempe per totum Iulium Morauiam uniuerſam per-
currit, cuncta incendijs, cæde, rapina, luctu complet. Quicquid obuium fuit tru-
cidāt, fruges, uillæ, agri, caſæ, ædificia ardent. Arbores pomiferæ ab irato milite
radicitus ſucciduntur. Porrò Cuſala, & Vgri longè crudelius ſæuiunt, utramq;
Daciam, citra, & ultra Tibiſcum, quatenus à Grano flumine, cum Sueuo mon-
te, Danubioq; amne ad Pontum Euxinum excurrit, uelut nimbus inundant,
ferro uiam aperiunt, colonos ueteres trucidant, regionem inter ſe ſorte diui-
dunt, ibiq; perpetuo manſuri domicilia locant. Quæ adhuc Vngaria, Tranſſyl- *Sibenbürg.*
uani, Septem caſtrenſes, à literatoribus uulgo nuncupantur. Ea loca quondam
incoluere Iaziges, Getæ, qui & Daci, & Goti contermini Sueuis, à ueteribus *Iaziges. Ge-*
proprie Dacia, communi uocabulo Scythia uocatur. Getas pepulere Attila, & *tæ. Daci. Goti.*
Hunni. Poſt mortem Attilæ, Hunnis exactis, Gepidas, ſobolem Getarum, ibi *Attila.*
conſediſſe authores ſunt. Longobardi gens Sueuorū Gepidas deuicere. Vbi illi *Gepidæ.* *Longobardi.*
in Italiam migrarunt, poſtea ibidem Venedi inualuere. Pars quoq; Hunnorum,
atq; Auarorum, à Boijs, & Carolo Magno, Norico, & Pannonijs pulſi, ultra
Tibiſcum amnem armis ſubmoti ſunt. Hæq; gentes tum dicto audientes fuere
Suatebogo Sclauorum potentiſsimo, bellicoſiſsimoq; principi. Vgri igitur
Venedos, Auaros, Hunnos, Daciam incolentes, deleuere, Suatebogo ea loca
iuſſu Arnulphi abſtulere, ibi ſedes ſibi delegere. Vgris nūc Turcæ imminent, ex- *Turcæ.*
cidiumq; quotannis minantur. Ita nihil humanarum rerū certum eſt: ut homi-
nes, ita & regiones ſuus finis manet, ſua fata urgent. Suatebogus nondum ſa-
tis tot cladibus perdomitus, in pertinacia manſit: latebras Hercyniæ petit. Vra-
tislaus, & Arnulphus peragrata Morauia, hoſtili animo, uictoresq; conueni-
unt, iuſſu Arnulphi Vratislaus legatos eius ad Litomarum Bulgarum regem *Litmair Bul-*
deducit, fædus more maiorum cum Bulgaribus ictum, in quo comprehenſum *garum rex.*
eſt, ne rex eius gentis ſalem ad Morauos deuehi è regno ſuo de cætero permit- *Bulgares uel*
teret. Sequenti anno Arnulphus templa Orientalis Franciæ ſupplicandi gratia *Bulgari.*
colluſtrat, in Vangionum urbe concilium procerum cogit. Eò Carolus poſt-
humus, quem Otto, compoſitis rebus in Aquitania, & frater eius Rudpertus
Gallia exturbarant, uenit, opem patruelis implorat, oratq; Arnulphum, ne ſe
ſanguinem ſuum, & legitimum Franciæ hæredem deſtituat: aduenæ, & exter-
no, ludibrio eſſe patiatur. Ad hæc Arnulphus, per me, inquit, patruelis chariſ-
ſime non ſtabit, quo minus auitum, paternumq; regnum adſequare, te puero,
& impubere ne à Nordmannis undiq; urgentibus Galliæ interciperentur, Ot-
tonem uirum fortem, & bellicoſum precario ibidem regnare permiſi: ſi quid
ab eo, forte uel ui, uel prece, quouis modo extorquere poteris, Lotharingios,
Galliæ finitimos opem ferre iubeo. Carolus itaq; accepto Galliæ regno in fidem
ab Arnulpho, ab eoq; auxiliarib⁹ copijs adiutus, trans Moſam procedit, in Gal-
liam ui irrumpere contendit. Verum Otto armatus occurrit, ab aditu regni ui

aduerſarios prohibiturus. Non placuit Francis cognatas acies cõmittere, uictri-
ceſcꝫ dextras in ſua uiſcera conuertere. Idcirco dimiſſo utrincꝫ milite, Otto Lu-
Engelſchalck. theciam Pariſiorum, Carolus Burgundiam petit. Inter hæc Angelſcalcus Oriẽ-
talis Boiariæ præfectus, quem Marchionem Pannoniæ uocãt, gener Arnulphi,
Vuilhelmus patruelis eius Reginoburgij, in celebri Boiorum conuentu, quod
cum Suatebogo clam ſenſerint, munera ab eo acceperint, ſententia crimine læ-
ſæ Maieſtatis condemnantur: Angelſcalco oculi exſculpuntur, Vuilhelmus ca-
pite pœnas luit. Huius frater ad Morauos fuga elapſus eſt, gentemq; alioqui aui-
dam belli concitauit. Arnulphus ergo rurſus Morauiam inuadit, præfractis clau-
ſtris iuxta Granum amnem, montemcꝫ Sueuum, Cuſalam regem Vgrorum
in Morauos iterum immittit. Tota Morauia rurſus cæde, rapina, incendijs, lu-
ctu completur. Suatebogus ſero tandem intellexit, quas uires laceſſierit, coãctus
denicꝫ tot, & tantis malis pacem ſupplex petit, filium Moẽmarum ultrò dat ob-
ſidem, ægrècꝫ pacem ab Arnulpho impetrat. Ipſe in paucis pòſt diebus triſtitia,
Suatebogus moritur. ęgritudinecꝫ animi mortẽ oppetijt. Filij eius Moẽmarus, & Suatebogus ab Ar-
Moẽmarus nulpho Morauis imponuntur. Circa idẽ tempus Auſtriaco Boiarię limiti Luit-
Suatebogus. poldum uirum bellicoſum, à quo cuncti principes Boij genus paternum tra-
Luitpoldus. hunt, Arnulphus præficit. Cuſala in Daciam quam armis ſubegerat, reuertitur.
Poſthac ſex annis, quoad uixit Arnulphus, Vgri ſibi ab incurſationibus finiti-
morum contemperarunt, ſecꝫ intra terminos armis partos continuere. Vbi Ar-
nulphꝰ obijt ſuperato Danubio, Pannonias, quatenus Danubio cohęrẽt, Boijs
præripuere: quæ ſuo tempore commodius narrabo. Arnulphꝰ perdomito Sua-
tebogo, Morauis ſubactis, cum Vgris fœdere facto, Vtinum Boiariæ oppidum
Vta uxor Arnulphi, quæ & Deiſta. in Norico Oeno conterminum uictor petit. Vta uxor eius ibidẽ habitare con-
ſueuerat, ea ibidem tum puerum peperit, quem Hatto Archiepiſcopus Mogõ-
Hatto Epiſcopus Mogontinus. tinus, & Adalberus, clariſſimis ortus natalibus, Epiſcopus Auguſtę Rhetiarum,
ſacro fonte luſtrauere, eicꝫ nomen Ludouici proaui fecerunt. Eadẽ tempeſtate
S. Adalberus. Berengarius, nepos Arnulphi, cui Italiæ regnũ commendarat, bis cum Vidone
Comes à Dillingen Epiſcopus Aug. conflixit, bis acie uictus eſt: quamobrem in Boiariam ad Arnulphum aufugit.
Arnulphꝰ filium Suatebogum, & Berengarium cum exercitu in Italiam contra
Vidonem proficiſci iubet: ipſicꝫ uſcꝫ Ticinũ incolumi milite penetrarunt, ibicꝫ
Ludouicus Arnulphi filius. unum, & uiginti dies hæſere. Proceres à Vidone auro corrupti certamen detre-
ctabant. Ideo nulla memorabili re geſta Berengarius, & Suatebogꝰ inuiti in Bo-
Vido qui & Guido dicitur. iariam ad Arnulphum reuertuntur. Legati quocꝫ Formoſi Pontificis Max. Se-
natus, populicꝫ Ro. his diebus Vtinum ueniunt, eos Reginoburgij Arnulphus
audiuit. Poſtulabant, ut Franci rerum domini, Romã, Italiamcꝫ à ſeruitute Vi-
donis liberarent. Arnulphus conſilio procerum habito, Italicã expeditionẽ me-
ditatur: annocꝫ orbis ſeruati octingenteſimo, nonageſimo quarto copijs cõtra-
Decembrem forſan & natalem domini noluit intelligere. ctis, apud Aibling in ſuperiore Boiaria feſtos dies, quos in ultimo Ianuario cele-
bres habemꝰ, conſumit. Inde cum Sueuis per iuga Tridentina in Longobardiã
tendit. Receptus à Veronenſibus, & cæteris Venetiæ, & finitimis urbibus, Ber-
gomum, quod cũ firmo præſidio Ambroſius præfectus Vidonis tenebat, in-
Ambroſius præfectus Vidonis. tento perit exercitu. Cumcꝫ portæ urbis occluſæ eſſent, & nemo omnium pro-
diret, proximè mænia caſtra fieri imperat. Sagittis de muro defenſores deturbat,
tota nocte excubias agitare ſuos, partito opere, ciues laceſſere iubet. Poſtridie u-
bi illuxit

bi illuxit, reb⁹ diuinis rite perpetratis, Bergomum diuiſo exercitu ab omni parte oppugnat Calendis Februarijs, urbecꝫ ui potitur: ciuibus trucidatis, eam diripiendam militi dedit. Ambroſium urbis prȩſidem, cum baltheo, armillis militaribus, cumcꝫ cultu principali, & inſignibus poteſtatis, ante portam in crucem agit. Cȩteræ inde ciuitates, metu perculſȩ, ultro oratores mittunt: certatim obuiã cum clauibus portarum procedunt, deditionem faciunt, ſe imperata obedienter facturos pollicentur. Arnulphus Ottonem Saxonum regulum, generum ſuum ad recipiendum Mediolanum præmittit, ipſe rectà Ticinum pergit. Vido cum uxore Angeldruda, & Lamperto filio fuga ſalutem quæſiuit. Arnulphus itacꝫ pulſo, fugatocꝫ Tyranno, totam Italiam à ſupero ad inferum mare percurrit: cuncta in deditionem cogit. Nihil tam firmum, tamcꝫ munitum fuit, quod ei reſiſtere auderet. Vualdfridum lȩuum Italiæ latus, Meginfrido dextrum committit. Inde oppidum Eporediam, Sibyllinis libris à populo Romano cõdi iuſſum, in poteſtatem, fugato Anſgerione eius tractus præſide, redigit. Subacto itacꝫ Longobardorum regno, per alpes Cottias, oppidum D. Mauricij, per Burgundiam in Franciam redit, apud Vangionas conuentum agit, Suatebogum filiũ regem Lotharingiæ appellat. Ibi Ludouicus filius Boſonis cũ matre Irmindruda ab Cæſare quaſdam urbes Burgundiæ impetrat. Otto quocꝫ Galliarum rex cũ ampliſsimis muneribus adeſt, Arnulphũ ſibi conciliat: ab eo de integro Occidentalẽ Franciã in fidẽ accipit: ſancitacꝫ pace, in Gallias redit. Paucis poſt diebus & rex Carolus poſthumus aduenit, Arnulphum, eius amicos orat, ambit, regnum auitũ, paternumcꝫ ſibi à patruele ante traditum, recuperare ope patruelis connititur. Verum auxilium illi aduerſus Ottonem negatum, reſponſumcꝫ redditum eſt, expectanda eſſe ſuprema fata Ottonis, eum, quem Franci regem ſciuerint, quandoquidem & ſummus Francorum rex author ſit factus, impugnari, contra rempublicam, præter æquum, bonumcꝫ uideri. Licere Carolo ubi uelit in Francia Orientali, & ſub imperio patruelis, ſuo more degere. At Suatebogus quidem filius ab Arnulpho rex Lotharingiæ declaratus, quaſi Carolo aduerſus Ottonem ſuppetias laturus, Lugdunum obſidet. Otto qui tũ in Aquitania bellum gerebat, obſeſsis in auxilium feſtinat. Quod ubi Suatebogus audiuit, ſoluta obſidione domum reuertit. Eadem tempeſtate Arnulphus Luitgardam amitã ſuam, cuius ope imperium Francorũ nactus fuerat, quod connubium, regnũcꝫ affectare incuſabatur, ad Chiminum lacum Noricorum, Boiariæcꝫ maximũ, in contubernium ſacratarum fæminarum, ubi adhuc eius ſepulchrum oſtenditur, relegat. In Italia tum Vido diuinitus percuſſus interijt. Filius ei⁹ Lambertus cum matre à Conſtantino, & Stephano, qui principes tum Senatus Romani erant, Romam euocatur, Auguſtuſcꝫ nuncupatur. Quamobrem Arnulphus literis, & nuncijs aliorum Romanorũ, & Formoſi Pont. Max. accitus, menſe Octobri iterum Italiam petit. Cumcꝫ ad Padũ perueniſſet, diuiſis copijs, Sueuos Bononia per Apenninum Florentiam adire iubet. Ipſe eodem, ora Liguſtici, Tyrrhenicꝫ, maris perluſtrata, proficiſcitur. Lunæ, quod primum Ethruriæ oppidũ, portu nobile, anniuerſarium ſacrum, ultimo Ianuario concelebrat, quos dies natales Chriſto domino, Deocꝫ noſtro habemus. Ob crebros imbres, iugeſcꝫ pluuias in ſuperando Apennino (qui mõs Italiæ ampliſsim⁹ perpetuis iugis ad Siculum fretum tendit) Sueui nonnihil detrimenti in impedimentis, ſuppellectilecꝫ

Vualdfridus. Meginfridus. Anſgerion præfectus.

Luitgard quæ & Hiltgard dicitur.

Chiembſee Monaſteriũ.

Luna oppidum.

Forſan Decembrem uoluit dicere.

 acceperunt.

acceperunt. In equos peſtis graſſata eſt: bobus clitellæ impoſitæ. Acceſsit aliud incommodum: Berengarius nepos Arnulphi, ſolitus ſcutum, ac enſem prægerere rectori Francorum, atq; Cæſari, ſecreto colloquio cũ Alberto Tuſciæ prædiuite Dynaſta habito, conſpiraſſe clanculum aduerſus Arnulphũ ferebatur: nihilo ſecius tamen copiæ Florentiæ incolumes conueniunt, rectaq; Romã tendunt. Angeldruda & Angelbertus aduenienti Cæſari portas urbis claudunt. Ille in templo D. Pancratij ſupplicatiõe unius diei decreta, perlitat, deinde concione uocata, ita uerba facit. Inuicti orbis Chriſtiani proceres, meretrix impudica, paucorum ſcelere, Romam terrarum caput, mercedem ſtupri tenet, Pont. Max. cõmunem mundi parentem in uinculis habet, ueſtraſq; uictrices dextras ſcortum contemnit. Agite principes, & milites optimi more ueſtro, facin⁹ antehac inauditum, ne ſyncera pars trahatur, ad uiuum ferro reſecate. Quæ ſit imbecillitas aduerſariorum, ſatis fœmina imbellis, quæ eis dominatur, oſtendit: ipſi ne uultum quidem ueſtrũ, atq; aciem oculorum, nedũ arma ferre poterunt, modo expugnationem ſimulare, & diffugient. Dum hæc heros magnanimus loquitur, forte fortuna lepus concionantis uoce excitatus, urbem uerſus fugam tendit. Milites (uti fit) leporem ſublato clamore inſequuntur. Qui in muro erant, ſe peti rati, mœnia relinquunt. Quod ubi conſpicatus eſt exercitus, undiq; urbẽ adgrediuntur: pars ſcalas mœnibus admouet, in urbemq; inuadunt, & dolabris portas effringunt. Cæteri ariete crebro, ferratis uectibus mœnia quatiunt, ac ſuffodiunt. Tandem ueſperi urbe potiunt. Inter hæc Angeldruda, & Lambertus fuga elapſi ſunt. Pontifex, Senatus, populuſq; Romanus à ſeruitute muliebri liberati frequentes nullo honoris genere prætermiſſo, ſacerdotum tribus cum ſacris, diuina carmina, laudeſq; Superum perſtrepentes, obuiam Cæſari ad Pontẽ Miluiũ procedunt: cum ueluti liberatorem urbis cum triumpho in templum D. Petri deducunt, Auguſtum appellant, Imperatoremq; Romanũ conſecrant. Popul⁹ deinde Romanus in æde. D. Pauli Imperatori ſacramentũ dicit, quod huiuſcemodi fuiſſe in annalibus noſtris reperio. Teſtor Deum Opt. Max. omneſq; cælites, & per diuina myſteria iuro, me quoad uiuam, fore in poteſtate Imp. Arnulphi Cæſaris Auguſti: haud unq;, ita me Deus beet, Lamberti, aut matris eius reb⁹ ſtudebo: nec facto, nec uerbo fautor, aut conſultor adero: per me ipſi nũq; quippiam dignitatis adipiſcentur, tantum abeſt, ut hanc urbem ope mea rurſus in ſeruitutem redigant. Poſthæc Conſtantinus, & Stephanus, qui principem locum in ſenatu obtinebant, cum Angeldruda coniurarant, ei urbem Romanã prodiderant, perduellionis crimine condemnati, in uincula conijciuntur, in Boiariam in exilium deportantur. Cæteri huius conſpirationis authores capite ſupplicium luunt. Hiſce rebus confectis, Imperator Pharoldum quendã è ſuis præfectum urbis creat, Romamq; relinquit. Ipſe quintodecimo poſteaq; eò uenerat die egreditur: Spoletum oppidum, ubi Angeldrudam latitare rumor erat, obſidet, expugnat. Quam cum hic nõ inueniſſet, Camerini, quo aufugerat, & quod oppidum firmiſsimum erat, eã obſidet. At uenefica, cum ui nil proficeret, ad aſtũ muliebrem conuertitur. Per Rodpyrgam, quæ lineas ueſtes aulicis lauabat, auro corrumpit Gramanum, & Curtium prægustatores Auguſti: his uirus peſtiferũ, quaſi poculũ amatorium, quo animus Arnulphi erga Angeldrudam leniretur, tradit. Id illi potioni Cæſaris indidere, iſq; continuo capitis aſperrimo dolore

Angelbertus, qui tamen Verius Lambertus, filius Vidonis fuit.

Pharoldus præfectus.

Rodpyrga. Gramanus. Curtius.

excruciatur

excruciatur. Metuens ne ſub alieno cælo morbus latius ſerpens pergliſceret, relicto filio Ratholdo in Italia, genitale ſolum feſtinus repetit. Verona, atq; per iuga Tridentina menſe Maio in Boiariam peruenit: deinde Pannoniam, Orientalesq; Boios luſtrat. Mosburgium Vratislao duci committit. Inde Reginoburgiũ ſe confert. Ibi Lazarum Epiſcopum Leontis Imperatoris Conſtantinopolitani, Baſilij filij, legatũ audit: pax, fœduſq; more ueteri inter utrunq; Imperatorem ſancitum eſt. Princeps Occidentalis Vtini hyemat, Morauorum legatis ſocietatem, amicitiamq; petentibus annuit. Maio menſe Reginoburgij concilium procerũ cogit, quo ſoluto, quod æger erat, in Boiariæ ſeceſsib⁹ hyemare decreuit. Fames eodem anno Boios afflixit, complures inedia perierunt. Auguſtus Iunio inſequentis anni in urbem Vangionum conuentum indicit, Suatebogum filium, & proceres eius in gratiam redigit, propiciandi ſupremi numinis gratia, Fuldam proficiſcitur, Salſam inde prætorium petit, Venedorum, Sorabũ mandata cognoſcit. Poſtea in hybernacula Reginoburgium concedit: ibi Boiemiæ duces cum muneribus benignè accipit, opemq; ipſis, quemadmodum poſtularant, contra Morauos, quorum res tum ualidiores erant, pollicetur. Totum autumnum in Aquilonari Danubij ripa tũ ob uires corporis recuperandas, tũ ut Boiemis continuis Boiariæ opem ſua authoritate præſentem ferat, tranſigit. Ciuile tum bellum Morauos inuoluit, quibus duo fratres Moëmarus, & Suatebogus imperitabant. Inter hos prauis conſultoribus diſcordiæ letalis flamma adeò exarſit, ut non ſolum inuicem mutuis cædibus, rapinis, incendijs ſæuirent, uerũ alter alterius uitę inſidiaretur. Pars quibus hoc parricidiale bellum diſplicebat, ad fidẽ Imperatoris confugiunt. Suatebogus quoq; Cæſari obtemperabat. Moëmarus aũt imperata detrectabat. Aribo præfectus, Luitpoldus progenitor principum noſtrorum, Auſtriaci dux limitis, Auguſti iuſſu, arma in Morauiam mouent, eos qui dicto audientes nõ erant, igne, ferro perdomitant. Per idem tempus Aribertus Boiorum Dynaſta, quod hoſtibus faueret, munera ab his acciperet, ab Vratislao duce in uincula conijcitur, Luitpoldo ſuperiori traditur, cathenatus ab eodem Imperatori exhibetur, qui tum hyemabat in Norico apud Rãterdorff, Oëno conterminum, ubi nunc templum Aurelianorum Myſtarũ eſt, proximè urbem Braunauu. Eadem hyeme Boij rurſus Morauos uaſtant, cũ ingenti præda, incolumi exercitu domos abeunt. Sub idẽ tempus in Gallia mortuo Ottone Carolus poſthumus ab omnibus Occidentalib⁹ Francis recipitur. Is cum copijs primum hoſtili animo ad Suatebogum filiũ Auguſti iuxta Moſam uenit. Verum amicis ultro, citro commeantibus, pax ac fœd⁹ inter duces cõuenit, religione iuriſiurandi ſancitur. Exacta hyeme Imperator Reginoburgium migrat, ubi Vta Auguſta iuramento ſe ab adulterij ſuſpicione exoluit: eã inſontem eſſe duo, & ſeptuaginta optimates iurarunt. Iiſdem diebus Arnulphus paralyſi affectus, ægrotare cæpit. Erupitq; tandem fama uenenum illi datũ, authores ſceleris eſſe, quos ſupra cõmemoraui. Radpyrga, & Graman⁹ capti, quæſtionibus adacti, facinus confitentur, Curtius fuga ſibi conſuluit, in Italiaq; delituit. Gramanus Vtini capitali pœna plectitur. Radpyrga apud Aibling uicum primæ Vindeliciæ in crucem agitur. In Morauia Moëmarus Suatebogum fratrẽ prodente Eyſenricho, Boiorũ purpurato, capit, in uincula cõijcit, necare parat. Boij iuſſu Imperatoris in tempore ſuppetias capto ferunt: urbẽ ubi captiu⁹ detinebatur

Lazarus.
Leon Imp. Conſtan.
Aribertus Boiorũ Dynaſta.
Rantzenboafin puto eſſe Monaſterium.
Arnulphus paralyſi afficitur.
Gramanus decollatur.
Radpyrga in crucẽ agitur.
Eyſenreich.

expugnant, duces, omnes captiuos liberant. Suatebogū ſecū in Boiariam dedu-
cunt. Imperator uero quòd aduerſa ualetudine laborabat, nauib⁹ ſecundo Danu-
Mautern. bio in Orientalem Boiariā deuehitur, Eyſenrichū apud Mutaram (urbs eſt ad-
huc Auſtriæ) obſidet, oppido ui potitur. Eyſenrichus licet fortiter repugnaret,
uiuus tamē in poteſtatē Cæſaris deuenit. Dumq́ʒ Reginoburgiū ducitur, negli-
Angelmarus Epiſcopus moritur. genter cuſtoditus, conſcientia ſcelerum, ſe ad ſuppliciū trahi ratus, fuga euaſit; ad
Morauos, & eorum regulum Moēmarū transfugit. Eodē tempore Angelma-
rus Bathauiæ Epiſcopus diē obijt: Bichingus ab Imperatore ſacerdotio cōdona-
Bichingus. tur. Is fuit primo Morauorum Epiſcopus, quē petente Suatebogo Magno, Ste-
phanus quintus Pont. Max. conſecrarat. Ipſum Suatebogus non Morauiæ an-
tiquæ, quam Pontifex Bathauenſis in rebus diuinis procurabat, ſed ulterioribus
Sclauis impoſuit: quos idē dux armis domitarat, Philoſophiā Chriſtianā recipe-
re coēgerat. Cumq́ʒ Suatebogus Imperatori rebellat, Bichingus ad Imperatorē
aufugit, atq́ʒ ab eo Bathauiā accepit. Verū in paucis diebus, quibus hæc acta ſunt,
Arnulphus Ro. Imp. moritur. Imperator moritur. Theodomarus Iuuauenſis Archimyſta Boiorū cum colle-
gis ſuis ad gregē deſertum redire iubetur, claſſe Bathauenſium Epiſcoporū mo-
Theodomarus qui & Diethmarus. uent, Richarium in tribum Pontificum Bathauię referunt, anno ab orbe ex ſer-
uitute inferorū liberato, undenoningenteſimo. Cuius anni ſexto Calendas De-
Richarius Epiſcopus. cembris Imperator Arnulphus Cæſar Auguſtus paterna ægritudine Vtini ex-
tinguitur. Vbi quidam eum apud parentē ſepultum tradunt, alij eundem inde
Anno. 899. Reginoburgium translatum ferunt, ibidem quippe Mauſoleum eius in æde D.
Haimerani monſtratur: & eidē quotannis eo die, quo ex hac uita migrauit, pa-
rentatur, & ex teſtamento panes pauperibus erogantur. Sunt qui Arnulphum
pediculari morbo, qui Phthiriaſis Græce uocatur, interijſſe uelint, qua fœditate
Sylla. Alcman Poëta. & Sylla dictator, & Alcman ex clariſsimis Gręciæ Poëtis obiere. Poſteaq́ʒ autem
Arnulphus è medio exceſsit, ſęuiſsima armorum tempeſtas tranquillitatē Chri-
ſtianam conturbauit. Diſcors Italia, uictrix quondam orbis, nunc fœcunda Ty-
rannorum, externiſq́ʒ ob diſſenſiones ciuiles direptui patens, à pluribus miſere
dilacerata eſt Tyrannis. Rathboldus filius Imperatoris per lacum Lariū in Ger-
maniam redit. Lambertus filius Vidonis, capto, ſecuriq́ʒ percuſſo Mæginfrido
Berengarius regno potitur. legato Cęſaris, Mediolanum, Ticinum, & continuas urbes inuadit. Berengari⁹,
Vualfrido itidem Arnulphi pręfecto honeſta morte defuncto, Veronam, & fi-
Albertus Etruriæ princeps. nitima loca occupat. Albertus locupletiſsimus Ethruriæ princeps Rauennā, Bo-
noniam, Romā in poteſtate habuit. Eius ſocrus Theodora ſcortum nobile, atq́ʒ
imperioſum Romæ dominabatur: Ioannemq́ʒ nonum, amatorem ſuum, Bo-
nonienſib⁹ primo, deinde Rauennatib⁹, poſtremo Romanis impoſuit, prima-
Fabula de papa muliere. riumq́ʒ ſacerdotē creauit, unde fabellam ortam crediderim, quę temere uulgarit,
hiſce temporibus fuiſſe ſacerdotē maximam fœminā, quæ appellata ſit Ioannes.
Albertus præfectus Eporediæ alpibus qua iter eſt in Narbonenſem prouinciā,
Saraceni. incubabat. Saraceni itē ex Affrica in Campaniam, Calabriam, Apuliā, iuſſu Im-
peratorū Conſtantinopolitanorū, quibus ſuperiores regiones rebellabāt, traij-
ciunt: crudeliter eam Italiæ partem depopulantur. Nec mitiores fuere ſuperiores
Tetrarchę. Qui, ut diſſociabile eſt regnum, in ſe, licet affinitate coniuncti forent,
ſæuire cęperunt. Lambertus in uenatione ab Hugone filio Mæginfridi trucida-
tur, is patris necem ulciſcebatur. Berengarius inde potentia, & authoritate creuit,
maximè

maximè data filia ſua Giſala in matrimoniũ Alberto Eporodię principatũ obtinenti. Vnde ſuccept⁹ eſt Berengarius ſecundus, & ultimus Italiæ Tyrannus, qui cũ uxore Villa exul in Boiaria Bambergæ diẽ obijt. Dũ talia poſt obitũ Arnulphi in Italia gerunt̃, in Germania proceres, Pontifices, populus Francorũ, anno ab orbe liberato Noningenteſimo apud Forchaim oppidũ Franciæ, Boiariæq; antiquę, conueniunt frequentes, cõmuni conſenſu Ludouicũ legitimũ filiũ Arnulphi, ſeptimum agentẽ annum regẽ nuncupant, Tutores eius, Ottonem Saxoniæ regulũ, cui ſoror Ludouici nupta, & Hattonẽ Mogontinum Archiepiſcopũ eſſe iubent. Rei militari Luitpoldum, Orientalis Boiariorũ limitis ducem, parentem principum Boiariæ, uirũ bellicoſum præficiunt. Valdoni Fruxinenſi Epiſcopo, ut regẽ puerum literis inſtituat, mandant. Scribarum, epiſtolarũ magiſtrum Theodomarum Iuuauenſem Archimyſtã Boiorũ, conſtituũt. Moxq; Lotharingij à Suatebogo, filio naturali Arnulphi, quod Epiſcopus uerberaret nobilitatẽ, grauiſsimos quoſq; floccifaceret, ſcortorũ, uenatorum, & uiliſsimi cuiuſq; tinearum, ſoricumq; arbitrio regnũ adminiſtraret, ad Ludouicum Orientalis Franciæ regem declaratum deficiunt, certatim ad eum procurrunt: eundẽ armis trans Rhenũ ad Diethenhofen producunt, ubi in noui regis uerba iurant. Ludouicus receptis Germanis, quæ ſunt in Gallia Belgica, Celticaq;, in Boiariã redijt. Vtini frequens habitauit. Frater ei⁹ Suatebogus impare matrimonio natus, confractis latronũ, & ſceleratorum uiribus, incendijs, deprędationibus Lotharingiã deuaſtat. Dũ incauti⁹ iuxta Moſam cũ copijs fratris Ludouici cõfligit, à Stephano, Gerardo, Machfrido præfectis interficit̃. Hactenus Morauia Epiſcopis Bathauenſibus, à quibus religionis noſtræ rudimenta acceperat, in rebus diuinis dicto audiens fuerat. Mortuo autẽ Imperatore Arnulpho, Moraui, qui Moẽmaro parebant, Eyſenricho transfuga inſtigante ad Ioannẽ Pont. Romanũ, ſtupris, & auaricia infamem, legatos mittunt, grauiter ſacerdotum Boiorũ mores accuſant. Eos cũ Vgris alienis à religione Chriſti amicitiã fœduſq; inijſſe, Vgros ut Italiã inuadant, ab his concitari. Inſuper illos per canes lupũ deierare: cũ Sueuis, & Frãcis diſsidere, Sclauis inimicos intollerabiles eſſe criminant̃: pecunia deniq; Moraui ſe ab iugo Epiſcoporũ Boiarię redimũt. Quippe Ioannes Archiepiſcop⁹, Benedict⁹, & Daniel Epiſcopi, oratores Romani Pontificis in Morauiã ꝓficiſcunt̃: Morauos à legibus Myſtarũ Boiariæ ſoluũt: ipſis Archimyſtã peculiarẽ deſignant, & ex una Pontificali ꝓuincia quinq; conficiũt, reclamantib⁹ Boiarię ſacerdotib⁹. Nã Moraui hinc anſa arrepta, Ludouico rebellant, prįfectis Boiorũ obtẽperare recuſant. Quãobrẽ Boij per Boiemiã, in cõmilitiũ ſecũ Boiemis aſcitis, in Morauiã hoſtili aĩo tranſitũ faciunt: ꝑ menſem ferè totã regionẽ ferro, flãma, cęde, incendijs, rapinis, fœdè deuaſtãt, cũ prȩda copioſa incolumes domos redeũt. Hatto Archiflamẽ Mogõtinus, quinq; Boiorũ Põtifices, q̃rũ noĩa iã infra cõmemorabo, Ioãni urbis Romę primario ſacerdoti literis cõqueruñt, ſe falſo, & immeritiſsimos accuſari à Sclauis: Ioannẽ facin⁹ indignũ, aduerſũ pietati Chriſtianę, et maiorũ decretis cõmiſiſſe, liberè, et aptè, multiſq; uerbis docẽt. Hortant̃ poſtrẽo, ut Morauos mẽdaciorũ loquaciſsimos, corrigat. Niſi Boiorũ prįfectis & Epiſcopis pareãt, fulmĩe ſuo terreat. Oportere primariũ ſacerdotẽ, pl⁹ tribuere Boijs, q rẽ Romanã reſtituerit, q̃ Morauis, q Romanã Maieſtatẽ uaſtãt, & manubrio (ex facto huiuſcemodi legatorũ) Epĩ Rõani occupato, à rege Ludouico

Villa quę & Vuilla.

Ludouicus filius Arnulphi fit Imperator

Ioannes Archiepiſcopus. Benedictus et Daniel Epiſcopi oratores S. P.

Morauia deuaſtatur.

Hatto Archiepiſcopus.

deficere conentur. Boios tam ſacratos, quàm populares pietatis Chriſtianæ officio nulli genti ſecundos eſſe, à quibus nolint uelint Sclaui Moraui ſub iugum mittentur. Claudunt denique his uerſibus epiſtolam.

Alme pater mundi, dignus prænomine Petri,
Nomine quem ſequeris utinam uirtute ſequaris:
Sisque tuis ouibus protector uerus, & ipſas
Commendes domino, cælo qui præſidet alto.

Vgri igitur ſeptimo anno poſteaque Daciam occuparant, ubi Imperatorem Arnulphum obiiſſe, Imperium in tot principes, & inter ſe diſsidentes diſſectum, Chriſtianorum diſcordias uident, contempta pueritia regis, cuius ætas obnoxia fraudi foret, Pannoniam terrã fertiliſsimã, ipſis finitimam, pecoribus paſcendis oportunam, occupare ſtatuunt. Quod ut facili⁹, feliciuſque adſequerentur, Cuſala rex gentis celebrẽ ad modũ ſuorũ legationem ad Ludouicum, Boioſque uicinos ſuos mittit, hiſque mandat, ut diligentius cuncta, ſitũ Boiariæ, mores incolarum explorent. Legati per Boiariæ fines equis uecti, Reginoburgiũ perueniunt, nũciare iubent regi, uelle ſe ad eum mandata populariũ ſuorum perferre. Admiſsi in regiam, iuſsique conſidere, fœdus quod cum Arnulpho conuenerat, de integro renouari expoſcunt: Vgros amicitiam Boiorum, uicinorũ ſuorum, quorum ope ſtatas ſedes poſsideant, omnibus præferre nationibus cõmemorant, ſemper hui⁹ beneficij memores fore: inſuper Morauiã ſe ſuis armis perdomituros, ſubacturoſque Boiis pollicentur. Rex Germanus, & proceres fidẽ habent, pacem confirmãt. Vratislaus quoque Poloniæ ulterioris, Venedorumque rector fidus nobis in hac ſocietate cõprehenditur. Poſthæc Vgri, ſpecie ſocietatis cũ Boiis factæ Morauos hoſtes Boiorũ inuadunt, omnia incendiis, cæde, luctu complẽt: Moemarũ, & Suatebogũ regulos prælio occidunt, Morauię partẽ ſibi uſurpant. Deinde Morauis quibuſdã (quibus religio Chriſtiana ſordebat, & qui odio Boiorũ ob antiquã ſimultatẽ tenebantur) duplici agmine Boiariæ regnum (ſicuti Imperator Otto ſecundus Cæſar Auguſtus in diplomate, quod dedit Pilegrino Bathauẽſi Epiſcopo, & is in epiſtola ad Benedictũ ſeptimũ Pont. Max. data, refert) inuadunt. Pars Aquilonarem ripã Danubii uſque ad Anaſi hoſtia ſibi deſtinat. Rex Cuſſal alterã oram ſibi depoſcit. Erat autẽ tũ Boiaria latiſsima, à Septentrione, et Occidente, & Auſtro (uti nũc quoque eſt) Francis, Boiemis, Morauis, Lyco, & Sueuis atque Italiæ continua fuit: ab Orientis ora Sauo flumine claudebatũ: eratque eiuſdẽ pars Pannonia, cui Cuſſal rex Vgrorũ ſuperato Hiſtro de improuiſo ſe ſuperfudit, Boioſque ulteriores ob fœd⁹ factũ, nihil mali ſuſpicantes, proinde imparatos adgreditur, fundit, trucidat, ducẽta quinquaginta amplius millia paſſuum, longẽ, lateque uno die Boiariam infra Anaſſum depopulatur: omnia ædificia incendit, uulgus inermemque cædit, nobilitatem, uiros, ac fœminas in ſeruitutem redigit, captiuos abducit. Monachos, ſacerdotes cum templis comburit: adeò ut in Boiariæ Orientali, & Pannonia, maxima Boiorum prouincia (ubi hactenus quatuor fuerint Pontifices, quatuorque Eccleſiaſticæ iuriſdictiones, quas tum Parrochias, nunc Diœceſeis uocant, quæ Archimyſtæ Boiorum Laureacenſi, Epiſcopo Bathauenſi paruerant) ne una quidem ædes ſacrata relicta fuerit, eaque regni Boiariæ pars, quæ ad Eurum uergens, inde Auſtria

Cuſala Vgrorum Rex.

Pilegrinus Epiſcopus Bathauenſis.

Auſtria dicta, ita deſerta, ac in ſolitudinem redacta ſit, ut nullum uſq; ad Ottonē Magnum, cultorem Chriſtianum habuerit. Verbis utor Benedicti ſeptimi Pōt. Max, quæ ad Hainricum ſecundum, regulum Boiorum ſcripſit. Pars quoq; Vgrorū Italos, quod imbelles, ac dites eſſe audierant, petunt: ferro ſibi uiā aperiūt, duces limitis Charini Godfridum, & Eberhardum occidunt, Gregorium Aquileienſem Patriarcham in fugam uertunt, Aquileiæ, Veronæ agros uaſtant. Berenganum primum cum urbibus totius Italiæ occurrentē ſuperant, eius copias cædunt, ipſum in fugam uertunt: uiginti amplius millia hominum uno die, milites, equites, ſacerdotes, Pontifices, Monachos, contrucidant. Inde Italiā cis Padum ſimili ruina inuoluunt. Luituardum Vercellenſem Pontificem, omnium locupletiſsimum, Imperatoris Caroli tertij olim Magiſtrum epiſtolarū, cū maximis theſauris fuga ſalutē quęrentem, in eos incidentem, mox interficiunt, opibus eius potiuntur. Longobardia ita crudeliter deuaſtata, incolumes eadem uia, qua uenerant, ad regem reuertuntur. Atq; ego non Chronicariorum (ut ita loquar) ſomnia, ne dicam mendacia, ſed publicam inſtrumentorū fidem Pontificumq; Boiariæ ſector authoritatem. Seruantur in Bibliothecis Boiorū publicis, Hattonis Archiepiſcopi Mogontini, Theodomari Archimyſtæ Salisburgenſis, Richarij Bathauēſis, Valdonis Fruxinenſis, Erckenuualdi Aichſtatenſis, Zachariæ Sabonenſis (qui iam eſt Brixinenſis) Epiſcopi epiſtolæ datę ad Ioannem nonū Pont. Max, in quibus, quæ ſcripſi, quæ ipſi præſentes ſenſerunt, quorum maxima pars fuerunt, pluſq; tragico more complorant. Sed ad reliqua pergamus. Boij citeriores ubi de ſtrage Boiorum Auſtriacorū certiores facti ſunt, ad arma, ad arma ingeminant: pars in ripa Anaſsi amnis, comuni impendio, nō lōgè à Laureaco, uetuſtiſsima, atq; celeberrima quondam Romanorū Colonia, nouum oppidum extruunt: cōmuni impendio aduerſus Vgros foſſa, uallo muniunt, præſidioq; firmant, Anaſſoburgium, ab amne præterfluēte nuncupant. Sighardus Senonum princeps, in ſuperiore Boiaria, inter Oenum, & Senonem amnes in ſylua, quam Carnodunenſem uocatā reperio, arcem aduerſus Vgrorū irruptiones, admonentibus ſacris uatibus Conrado, & Gebhardo (quos ſupra nominaui) condidit: ab apro, quem ibi inuenit, Eberſperg, quod apri montem ualet, & nunc in templū ampliſsimum Monachorum uerſum eſt, uocauit. Inter hæc pars, primuſq; Luitpoldus præfectus militaris, cum paucis, cū Richario Bathauenſi Epiſcopo, infeſta acie Vgris obuiā ire, perfidiam ulciſci feſtinant. Hoc ubi Cuſſal comperit, cedit, caſtra ad Phiſcham amnem infra Viennā Auſtriæ cū principib[us] ſuis locat. At partē eius exercitus, qui ab Aquilone uſq; ad Anaſsi hoſtia cuncta attriuerat, ibiq; ſedens pro uictore ſe agebat, Luitpoldus adſecut[us], de improuiſo inopinatos adgredit[ur], primo impetu mille, & ducentos in Danubium agit, præcipitat, atq; ſubmergit, cæteros in fugā dat, cædit, pſternit, uſq; ad Preſburg, nunc primā Vngariæ urbē. Vbi rraiecto Hiſtro Cuſſalē, uictoria cū ſuis exultantē, inuadit, aciē perrumpit, turbat, regem cū maximo procerum ſuorū numero ad ſuperiorem amnem Phiſchā interficit. Noſtri cęſis hoſtibus, ibi ſtatiua aliquot dies habent, Deo immortali gratias agunt, per oīa templa Boiorū ſupplicatio decreta eſt. Dumq; Vgros rege orbatos, cæde procerū fractos, Boij rurſus regno pellere, ad internecionem excindere meditantur, mox ciuilium armorum ſtrepitus in Francia, Lotharingiaq;, quo quinq; duces ablati ſunt, intonat.

Luituardus qui & Luituuldus, de quo ſupra.

Meminit etiā huius deuaſtationis Sigebertus.

Boij Auſtriaci.

Laureacum Ro. Colonia.

Hodie Ens oppidulum eſt, quod olim Enſpurg dictum eſt.

Sighardus Comes de Sempta.

Seno & Sempta etiā dicitur.

Eberſperg Monaſterium.

Viſcha amnis olim Viſcaha dictus.

Ludouicus

Ludouicus rex, Luitpoldus militaris tribun⁹, Boiorumq́ proceres, eò ad domeſticos tumultus comprimendos proficiſci coguntur. Nam in Francia antiqua, proceres mutuis uulneribus in ſe ipſos ſæuiebant: in Lotharingia trans Rhenum

Rudolphus & Radhulfus Epiſcopus.

incendia, rapinas, cædes agitabant. Rudolphus Vuirtzeburgenſis Epiſcopus, & Albertus, Adelhardus, Hainricus fratres filij Hainrici, qui Bambergę habitabāt, diſcordia pernicioſa digladiabantur, leuiculā ſanè, atq́ pudendā ob cauſam, nēpe de claritate generis, opumq́ magnitudine ferro decertabant. Albertus cū fratribus, & Francorum ualida manu aduerſus Rudolphum hoſtili animo de Bāberga in aciē procedit.

Rudolphus Epiſcopus Vuirtzburgēſis Regino homo fatuus uocatur, qui temere multos tumultus excitauit.

Nec ſegniores Eberhardus, & Gebhardus Haſsi & Chatti fratres Epiſcopi Germano ſuppetias ferunt: irruentem temere Albertū fortiter pugna excipiunt, ferro aciē perrumpunt, militem Alberti ſternunt, Hainricū pugna occidunt, Adelhardum uiuum capiunt, is paulo poſt iuſſu Gebhardi ſecuri percutiť. Eberhardus quoq́ multis uulneribus in prælio confoſſus, inter cadauera ſemianimis inuentus, domumq́ à ſuis deportatus breui animam efflat.

Anno domini. 905.

Spechart ſylua uerſus Heſſos, pars montis Abnobi.

Frieslar.

Vuederauu.

Conradus occiditur.

Albertus qui fuga elapſus fuerat, reparatis copijs Rudolphum Vuūrtzeburgio pellit, opes, prædia Epiſcopi diripit, incendit, colonos interficit. Eberhardi filios oppidis, caſtellis ſpoliat, ultra Hercyniæ particulam, quæ Speſshart uocatur, relegat, omnia cæde, incendijs, rapinis complet. Contra hæc Conradus Haſſonū præſes Friteslariæ copias equitū, peditumq́ cogit, frater eius Gebhardus in Pago Franciæ antiquæ, quę Vuederauu dicitur, aduerſus Albertum armatus conſidet. Albertus ex Bamberga anteq́ uires illi iungerent, cum ſuis proſilit, ſeq́ Gebhardum petere ſimulat, moxq́ iter, & arma in Conradum conuertit: eundē imparatum occupat, uulneribuſq́ multis confoſſum neci dedidit, tertio Calendas Martij: cæteros in fugam uertit, inter fugiendum ipſos proſternit. Inde per tres continuo dies regionem eam ferro, flamma crudeliſsimè depopulatur, cū maxima præda, atq́ cum ſocijs poſthęc Bambergam ſe confert. Sub idem tempus in

Cōradus dux Moſellanus.

Gerardus Machofridus.

Baldram ſiue Vualdram Epiſcopus.

Tribuaria.

Tereſſ Monaſterium infra Bambergam.

Lotharingia Conradus dux Moſellanus, filij eius Gebhardus, & Conradus aduerſus Gerardum & Machofridū pugnis decertant. Argentoratenſes quoq́ cū Baldramo Epiſcopo ſuo diſſentiunt. Hiſce coacti Ludouicus Rex, & eius Magiſter equitum Luitpoldus, Boiorumq́ equites (utcunq́ compoſitis, firmatiſq́ limitibus aduerſus Vgros, quos interea quieturos, ob necem regis, primorumq́ ſperabant) ad conuentum celebrem Tribuariæ (uicus eſt in agro Mogotino, Rheniq́ ripa) indictum abeunt. Ibi Alberto dies dictus, quo uenire recuſauit: Ludouicus eum Theraſſę in agro Bambergenſi circumſeſsione claudit. Cumq́ obſidio longius opinione traheretur, & fames urgere obſeſſos inciperet, Albertus ad fraudem conuerſus, deditionē ſimulare ſtatuit: ubi ſoluta obſidione, periculo exemptus, copiæq́, quæ tam facile cogi rurſus non poſſent, diſsipatæ forent, ſe demum omnia latrocinijs, cæde, flamma, ferro, igne deuaſtaturū, aduerſarios perdomiturum decernit. Supplex igitur in caſtra uenit, ueniā præteritorū

Egino.

orat. Verum Egino, qui eius intimus fuerat, ab ipſo ad Ludouicum, ſalute propoſita, deficit, uniuerſa conſilia prodit. Quamobrē Albertus comuni optimatū

Albertus Comes de Bamberg decollatur.

ſententia, manibus poſt terga reuinctis, ſpectante uniuerſo exercitu, ſecuri percutitur, quinto Idus Septembris, Thereſſæ ſepultus, opes eius, & prædia infiſcātur, inter purpuratos quaſi ſtipēdia diſtribuunť. Fama uulgatiſsima eſt, Alberto, q̄d ſe regi cōmittere metueret, ab Hattone Mogontino Epiſcopo, impune uē-

turum, impune reductum iri, fidem datam, amboſq́ proinde poſteaq̃ ex regia egreſsi erant, rurſuſq́ quaſi ientaculum oblitos rediſſe, deinde epulatos in caſtra ueniſſe: ibi Albertum nequicquàm quiritantem, fidemq́ Pontificis, qui reditu iureiurando ſe liberatum interpretabatur, implorantem, pænas capite perſoluiſſe. Pacata Francia Ludouicus in Mediomatricũ urbem ſe confert: in frequẽti procerum concilio Gerhardum, & Machofridũ proſcribit. Inde Argentoratũ petit, Epiſcopum & ciues in gratiã redigit. Hiſq́ cõfectis in Boiariã redit. Sub idẽ tempus, Boiorũ uniuerſi Epiſcopi, prę́ſules, nobiles, proceres, ciues, quib⁹ iter in Orientale Boiariæ regnum, quam Auſtriã uocamus, erat, ad Ludouicũ Regẽ Vtinũ conueniunt, rapacitate publicanorũ, magnitudine portoriorũ, uicos, ciuitates, colonos, ſacerdotes, expilari, & exinaniri conquerunt. Rex benigne ſupplices audit, negociũ cognoſcit: Ariboni Auſtriaci limitis Duci præcipit, ut cum Boijs Orientalibus à ſenioribus diligenter inquirat, quo nam pacto portoria, tempore Ludouici, & Carolomanni regum Boiariæ data ſint. Præterea Theodomaro Archiepiſcopo Salisburgenſi, Burckhardo Bathauenſiũ Pontifici, Odagrio præfecto, negocium committit, ſua uoce hos defungi, ac in rem præſentem itare mandat. Fit igitur frequens conuentus Boiorum Raſueltſtadij, præſentibus, quos iam numeraui, Epiſcopis, & Dynaſta, Ariboneq́ limitis præfecto. Quadraginta amplius nobiles iurarunt, portoria ita exacta eſſe, ſicuti hiſce legibus, quas tum tulere, comprehenditur.

Hæc plenius ſcribit Aeneas Sylius in Europa ſua.

Odagrius qui & Odacer, Oedacker dicitur.

Merces, naues improfeſſæ publicæ ſunto.

Nauis, quæ ab Occidentali regno uenit, poſteaquàm ſyluam Bathauenſem prætergreſſa eſt, ſiue † Roſdorphij, ſiue alibi uenundandi gratia appellitur, ſemidrachmam, hoc eſt unum ſcutatum pendat: ſi infra Lintzium tendit, ſemimodios tres, hoc eſt, tres ſcaphulas ſalis ſoluat: copia poſtea ſit cuiq́, quolibet uerſus Boiemiam, diſtrahendi gratia uehi.

† Fortaßis Kobelſtorff.

De mancipijs, cæteriſq́ rebus nihil penditur. Boius domum ſalem transuehens, nihil pendit. Boij, Sclaui, Bobus, Caballis, Clitellis ut uictum emant commeantes, immunes ſunt.

Naues Tranorum nil pręſtant.

Naues à Traun.

Carri, Clitellarij, qui Anaſſum tranſeunt, ſcaphulam præbent.

Venedi, qui de Rugijs, Boiemis mercandi gratia ueniunt, de clitella unum ſcutatum tribuunt: de mancipio, caballis uenditis, Saicam unam. Venedi uero in Boiaria incolentes, ementes, uendentes, nil tribuunt.

Naues Salinariæ ſyluam Bathauenſem egreſſæ, nil pendant, donec ad Eberſperg ueniant: ſi quis ad Morauiam nauigat, de naue ſolidum ſoluat.

Eberſperg an der Traun.

Mercatores, Iudæi, undecunq́ ſint, de rebus, & mancipijs iuſtum pendant uectigal.

Dum autem talia in Francia, & Lotharingia, & Boiaria fiunt, Vgri duos reges Durſacum, & Bugothum creant. Pannonias ante in uaſtam ſolitudinem, Danubio tenus redactas, occupant, eas Boijs auferunt, ubi colonias Vgrorum deducunt. Ipſaq́ Pannonia toties mutatis cultoribus, ſæpenumero uarijs eſt appellata nominibus. A Græcis, & Latinis rerum authoribus Pannonia ultra Drauum, citra uero à Romanis Noricum, Ptolomæo ſuperior Pannonia nuncupatur. Eadem Gallogræcia quondam dicta à

Durſac. Bogot.

Pannoniæ uaria nomina.

Gallogræcia.

Scordiſcis,

Scordiſcis, Boijs, & cæteris Gallis (hoc eſt Teutonibus) reliquijs Boiorum ex Italia pulſorum, & Brenni, quæ ex Græcia ducibus Euridano, & Theſſalono eó commigrarunt. Poſt Gothos ab Hunnis ex Dacia pulſos & mortem Atti-
Gotthia. læ, Gothi, & Rugi hanc tenuere regionem, quocirca Gotthia, & Rugilandia:
Rugilandia. moxq; Longobardia, hinc Hunnia, atq; Auaria: Poſtremo deniq; Venedia, & Boiaria, ſicuti ante Iulium Cæſarem erat, fuit. Nunc eſt ſexcentos, & uiginti fermeannos Vngaria: parum abeſt, quin & noſtro æuo Turcia tandem fiat, & eueniet, ea eſt ignauia noſtra, niſi quid Deus proſpiciat. Sed ad rem redeo. Ludo-
Ens oppidum uicus Rex Germaniæ, atq; Boiorum ex omni Boiaria peracto delectu, Anaſiſ-
Auſtriæ. burgium nouam Boiorum Coloniam ſe confert. Adſunt Epiſcopi, Monachorum Antiſtites, proceres Boiorum, quinto decimo Calendas Iulij, anno Chri-
907. ſtianæ ſalutis noningenteſimo ſuper ſeptimum. Ibi decretum omnium ſententia Vgros Boiariæ regno eliminandos eſſe. Vires igitur ex uniuerſis Boiariæ prouincijs, ex Nariſcis, Boëthis, Chamabis, Vindelicis, Noricis, Vennonibus, Atheſinis, Stirijs, Venedis, Charinis, Carnis contrahuntur: bellum Vgris indicitur, intento, infeſtoq; exercitu utraq; Danubij ripa, proceres Boiorum in hoſtes contendunt. Ludouicus cum Burckhardo Bathauenſi Epiſcopo, Arabone præfecto, Anaſiburgij ſubſtitit. Belli deinde periti, omnes copias in tria agmina partiuntur. Luitpoldus Auſtriaci limitis dux, ripa Aquilonari, Meridionali uero in parte Theodomarus Archimyſta Iuuauenſis, Zacharias Sabonenſis, Otto Fruxinenſis, cum Monachorum præſulibus Gumpoldo, Hartuico, Helmprechto Vratislauiam uſq; procedunt, ibiq; caſtra faciunt. Eódem
Sighardus Comes uon der Sempta. in Danubio nauibus copias Sighardus Senonum princeps cognatus regis,
Ratholdus. Hattoch. Meginuuard. Eyſengrein. Ratholdus, Hattochus, Meginuuardus, & Eyſengrinus Dynaſtæ Boiorum perducunt. Nec Vgri ſegniciei, atq; ſocordiæ, ubi ſe tantis apparatibus peti uident, ſe dedunt. Cuncta antea, quæ neceſſaria forent, arma, uiros, equos compararant, iamq; non pro gloria, ſed ſalute pugnaturi, acriter reſiſtunt. Interim aliquot equites, cæteras Boiorum legiones laceſſere iubent. Regeſq; utriq; infinito equitatu, quo plurimum tum ualebant, agmen Epiſcoporum inceſſunt: quaſi perrupturi aciem pernicibus equis magna ui impetunt: ingentem ſagittarum imbrem infundunt, Boios ſpiculis, quæ corneis arcubus iaculabantur, obruunt, rurſuſq; cædunt. Velociores erant, quàm exercitus noſter, graui armatura inſtructus. Rurſus cum procul abeſſe credebantur, aderant: eadem uelocitate, & ſequebantur, & fugiebant. Dum te uiciſſe putares, in diſcrimine maximo eras. Eminus ſagitta Vgri inimicos petebant. Nec enim aperto Marte, pedeſtri prælio, acie congredi, enſe cominus pugnare, urbes obſidere, oppida oppugnare, caſtella expugnare tum nouerant: ſed nunc cedendo, nunc urgendo, inſidijſq; dimicare ſoliti erant. Et tantus in illis dolus, tanta uelocitas, tanta peritia militiæ inerat, ut abſentes, an præſentes, fugitantes, an inſtantes, pacem ſimulantes, an bellum gerentes, pernicioſiores eſſent, in incerto haberetur. Dum igitur uaſto impetu aduolant, rurſus uerſo equo inſtant: utroq; modo ſpicula ſpargunt, tela ingerunt, dextra, læua à fronte, à tergo incurſant, noſtros defatigant: tandem undiq; ingruunt, undiq; Boios feſſos inuadunt, ſuperant, ſternunt, cædunt quinto Idus Auguſti. Noctuq; clanculum Danubium tranant, Luitpoldum legatum Ludouici, Eyſengrinum epularum magiſtrum, cum omnibus copijs,

cum

cũ quindecim Dynaſtis in caſtris trucidant. Poſtridie hoc eſt tertio Idus Augu-
ſti, eos qui ad naues erant, facile abſq; labore, metu perterritos, ſimili ſtrage ad-
ficiunt. Tres dies continenter irato cælo pugnatum. Maxima pars nobilitatis
Boiariæ perit, uulgus promiſcuum ſine numero occiſum. Luitpoldus dux Ori-
entalis Boiariæ, author generis regulorum Boiariæ, præfectorumq; prętorio
Rheni, cum undeuiginti Boiorum Dynaſtis, quorum hæc ſunt nomina, cæ-
ſus eſt, Piligrinus, Dietpoldus, Hebbo, Eyſengrinus, Hathechus, Bero, Rud- *Nomina occi-*
mundus, Leitfridus, Vualtherus, Arebertus, Babo, Iringus, Gundboldus, Ey- *ſorum ab V-*
ſengrinus, Hathochus, Meginuuardus, Ratholdus, Eyſengrinus, Albert⁹, Luit- *gris.*
poldus, hunc noſtrorum principum progenitorem Nariſcum, Böethumq;, ex
proſapia Imperatorum, & regum noſtrorum oriundum eſſe, in diplomatibus
uetuſtis reperio. Nam ipſum Ludouicus Rex, illuſtrem Comitem, & dilectum
propinquum ſuum appellat. Conditum ferunt cum uxore Adelhaide, filia Ot-
tonis Saxonici, ſorore Hainrici primi Cæſaris Germaniæ, Melici, quod contu- *Melck Mo-*
bernium Diui Benedicti eſt in Auſtria, reliquit duos filios Arnulphum, & *naſterium.*
Berchtoldum, qui regno Boiariæ potiti ſunt. Nec quicquàm ultra de paternis *Arnulphus.*
Luitpoldi maioribus, quo gradu contingat familiam Caroli Magni, ego qui- *Berchtoldus.*
dem hactenus repperi, licet accurate ueſtigarim. In Bibliothecis Nariſcorum,
Böethorum, Bambergenſium, ubi ortus fuit, ampli⁹ quærendum cenſeo. Per-
pauci (ut reuertar ad id, unde euagatus ſum) quos fuga ſeruauit, ad Ludoui-
cum Anaſsiburgium perueniunt. Aribo in demortui Luitpoldi locum ſubſti-
tuitur. Vgri tanta perpetrata cæde, potiti caſtris, & præda, fugientium ueſtigia
inſequuntur. Ad quos coërcendos Ludouicus uires exercitus diſsipati colligit,
recenteſq; copias, quas ſecum retinuerat, ignarus inſidiarum, quas hoſtis para-
uerat, educit. Nam Vgri in ſyluis, quæ erant forte campo iunctæ, ſuos condide-
rant. Vbi in conſpectu uterq; exercitus fuit, hoſtis fugam ſimulat. Noſtri aui-
dius incompoſito agmine, ſolitiſq; ordinibus inſequuntur, ad inſidias perdu-
cuntur. Vbi prætergreſsi ſunt ſyluam, qui in ea latitabant, ex improuiſo terga
noſtrorum, cum clamore adoriuntur. Qui ante fugerant, gradum ſiſtunt, for-
titer repugnant. Boij à tergo, à fronte undiq; circumuenti, interimuntur. Lu- *Boij cęduntur*
douicus Rex Bathauiam aufugit. Quidam ſimilitudine nominum, quæ una
duntaxat literula diſtant, decepti, hanc cladem Boios accepiſſe tradunt ad Au-
guſtam Rhetiæ, quæ Teutonum ſermone Auſpurg, ut Anaſsiburgium Anſ- *Auſpurg &*
purg nuncupatur. Vgri bis triumphatores tanto rerum ſucceſſu elati, nondum *Anſpurg di-*
ſanguine humano ſatiati, totam Boiariam cæde, rapina, incendijs, luctu, cada- *cuntur.*
ueribus complent: urbes quidem, oppida, arces, loca munita declinant, quippe *Anaſsiburgiũ*
ui oppugnare, expugnare, obſidere, adhuc ipſis res incognita erat. Monaſteria, *Anſpurg.*
collegia, Virgines ſanctas, uiros ſacratos, quòd hos inermes eſſe, auro, argento,
gemmis, ueſtibus ſericatis, precioſæ artis, ſignis aureis, argẽteis, pecunia abunda-
re acceperant, maximè petunt. Monachi, ſacerdotes capti, & trucidati: partim
igne excocti ſunt, pars aufugit. Primo itaq; hoſtes, infra Anaſſum templũ Diui
Floriani, Diuiq; Hippolyti diripiunt, comburunt, nihil intactum relinquunt:
latebras omnes perſcrutantur, colonos occidunt. Fit fuga, Chriſtiani ira Dei at-
toniti, metu perculſi, deſertis uicis, oppidis, pagis ad Iuuauiam, Bathauiam, Re-
ginoburgium, pars ad Alpes, & ad latibula ſyluarũ, paludum, uligines, cacumi-

na, montium, ad munitaq; loca aufugiunt, Nemo niſi in tutiſsimis locis Vgro-
rum præſtolatur aduentum. Qui ut maiorem terrorem ſui mortalibus, uul-
goq; incuterent, ſanguinem occiſorum potant, ſupra cadauera epulantur, aluū
excindunt, inteſtina ſcrutantur, corda particulatim diſſecant, atq; quaſi efficax
remedium deuorant: nulla miſericordia, cæde, & ſanguine gaudentes, mouen-
Hoc & Scythæ credebāt. tur. Eadem ferocitas fœminis inerat. Tot ſeruitia poſt fata in alio mundo con-
tingere, quod hoſtes mactaſſent, credebant. Vaſtatis Boiariæ finibus infra A-
naſſum, amnem equis (ut Turcarum mos, & Scytharum eſſe fertur) tranant.
Matichofn. Matichouæ prætorium, Mateſeum templum Myſtarum incendunt, diripiunt.
Māthſee Monaſterium. Inde nemine omnino obſiſtente, Vtinum petunt, ibi urbem, Regiam, & Mo-
nachorum ædem in cinerem, & fauillas redigunt. Ciues, Monachi, ſacerdotes
cum ſacris, brachio D. Philippi legati Chriſti, D. Maximiliano, & alijs diuorum
pignoribus Bathauiam aufugiunt, eaq; in pariete inter duas pyramidas con-
NOTA. dunt. Quæ Friderico ſecundo imperante, pariete uetuſtate collapſo, atq; refe-
Chiembſee. cto, primum prodita, atq; reperta ſunt. Poſthæc Vgri Chiminum lacum adfli-
Tegernſee. gūt, Oeno ſuperato ad Tigurinos, quòd ibi locupletiſsimos degere Monachos
Schlierſee. à perfugis certiores fiebant, contendunt: templum ſolo æquant. Schlierſee eadē
Schoffilarn. ruina inuoluunt. Deinde Iſaram trajciunt, pōtes Schaphonios, Beūrn, Cōchel,
Beūrn. Cochel. Schlechdorff. Stapffelſee. Schlechdorff, Stapffelſee, inuadunt: fœminæ ſacratæ, uirginum maximè, Mo-
nachi Magiſtri contuberniorum diffugiunt. Vgri ſpoliatis ſacris ædibus, igne æ-
dificijs immiſſo, Polling, Damaſiā, Vueſſeſprun (ubi ſeptem ſacerdotes depræ-
Polling. Dieſſen. Vueſſeſprun. henſos excruciant) adoriuntur, comburunt. Nec mitiorē fortunam Sandauu,
Siuerſtat, Thierhaupten Lycatiorum Monaſteria ſenſere, & hæc ab Vgris ex-
Sandauu. Siuerſtat. Thierhaupten. ciſa, euerſaq; ſunt. Inde hoſtis peragrata ſuperiore Vindelicia, Fruxinum, & ad
inferiorem Boiariam tendunt, Monachorum Monaſterium, haud longe à pa-
Mūnchſmūnſter. tria mea deſtruunt. Rectaq; Danubij ripa ad Abudiacum perueniunt, Mona-
chorū numerum per maximum, ueluti pecorum gregem ante ſe abigunt: pue-
Abach. ros, puellas, mulieres capillis colligarant. Boij rurſus aleam belli tentare ſtatu-
Lengenfild. unt, iuxta Lengenfeld uicum uiam prohibituri, prædamq; excuſſuri, armatos
Reginoburgium incenditur. ſe opponunt, ſed uincuntur, funduntur, ſternuntur ab Vgris. Qui exuſto Re-
ginoburgio nouo, nondum mænibus cincto (nam eam Imperator Arnul-
Oſterhofn. phus, ſicut ipſe in quodam diplomate refert ampliauit) Oſterhofen, ubi Mo-
naſterium, ædes palatinæ, Mauſoleumq; regulorum Boiaræ erant, combu-
Altaich duo Monaſteria. runt. Ibi Danubium tranſcunt, Altaich ſuperius, inferius, templum locuple-
tiſsimum ſpoliant. Boiariam continuam Boiemiæ, Nariſcos, Boēthos, Cha-
mabos peragrant, uaſtant. In confinio Franciæ, & Boiariæ Francos occur-
rentes ſuperant, trucidant. Gebhardum regulum Francorum, Burckhardum
Turogorum Tetrarcham cum copijs occidunt: Sueuos, Saxonas, Turogos,
Francos impunè nemine prohibente adterunt: iram Dei fuiſſe manifeſtum eſt.
Nationes pugnaciſsimæ, gentes fortiſsimæ, tot hactenus triumphis clariſsimæ,
deſperatione cælitus debilitatæ, animoq; fractæ, nil niſi de fuga cogitabant.
Quas ſtrages, quæ uulnera tum Orientalis Francia, & præcipue Boiaria ab ho-
ſtibus religionis Chriſtianæ acceperit, haud facile dictu eſt. Materia maior eſt
uiribus meis, diſſertionibus iſthæc enarranda, relinquo. Rex Boiorum, Fran-
corumq; his malis, poſt tot acceptas clades, coactus pacem auro, tributoq; an-
nuo ab

nuo ab Vgris emit. Pontifices Boiariæ, ſacras ueſtes, lineas, ſericas, laneas, opes templorum, uaſa Eccleſiaſtica, ſigna diuorum aurea, argentea, ſacraꝙ ob teſnuitatem ærarij, egeſtatem populi, hoſtibus contribuere, adacti ſunt. Ludouicus in paucis poſt diebus, ægritudine animi, animam efflat, Reginoburgij duodecimo Calendas Februarij, ibi in templo D. Haimerani extat adhuc eius ſepulchrum. Liberos non reliquit. Luitgarda ſoror Ottonis, amita Imp. Hainrici primi ei deſponſa fuit. Expleuit annos poteſtatis undecim, ætatis duodeuiginti. In eo familia regia in Germania, & Boiaria defecit. Vgri quoꝙ audita morte eius uenalem pacem Boijs offerunt, ac niſi auro actutum amicitiam mercentur, excidium uniuerſæ nationi minantur. Has ob cauſas Boiorum proceres, atꝙ Pontifices, Nariſci, Vindelici, Norici, Chariones, Auſtriaci frequentes Reginoburgij conueniunt, inferias regi reddunt: ex ueteri inſtituto (quo ipſis ex ſe, & Nariſcis principem, ubi defeciſſet principalis proſapia, inſtaurare licebat) Arnulphum regem Boiorum ſalutant, regio auſpicio opus eſſe ad atrociſsimos hoſtes ſuperandos rebantur. Fuit is filius Luitpoldi, quem ab Vgris prælio cæſum diximus, uir prudens, pacis, ac belli artibus iuxta præclarus, qui fortiter Boiariæ regnum tutatus eſt: primuſꝙ Vgros, quos inuictos crediderant, uinci poſſe docuit: atꝙ non ſolum populum Chriſtianum ab incurſatione eorum defendit, atꝙ liberauit, uerum etiam hoſtes religionis ad fœdus, & ſocietatem, quoad uixit armis coëgit. Sub hoc principe, Maieſtas tot cladibus uaſtata ſurrexit. Franci quoꝙ iure ſuo, & Hatto Mogontinus Archiflamen, Otto regulus Saxonum, pænes quos ſumma rerum poſt mortem Arnulphi hactenus fuerat, rebus Germaniæ, & Orientali Franciæ, Conradum Haſſum, filium Conradi, quem Albertus Bambergenſis prælio occiderat, nullo gradu contingentem regum, Cæſarumꝙ domum imponunt. Ideo Arnulphus Rex noſter, Giſalbertus dux Lotharingiorum, Erenger, Berchtoldus fratres, & Burckhardus Sueui, Conradum recipere recuſarunt, Carolum poſthumum iuſtum hæredem ex Gallijs, & Occidentali Francia accerſendum cenſebant: & à Lotharingijs Carolus acceptus eſt. Cumꝙ in paucis poſt diebus Otto Saxonum præſes diem obijſſet, filius eius Hainricus, Conrado quoꝙ parere contempſit. Et ne quid mali deeſſet Albertus Tuſcus, & Albertus Eporedus, gener regis Berengarij, qui principatum in Italia obtinebant, Ludouicum Boſonis regis Narbonenſis prouinciæ filium, nepotem ex filia Imp. Ludouici ſecundi aduerſus Berengarium regem, in Italiam uocant, Romam perducũt. Vbi ab Pontifice S. P. Q. R. Imperator Cæſar Auguſtus uno die appellatur. Ipſe deinde totam Italiam cis, & ultra Padum, Veronam quoꝙ tam fidelem Berengario armis auffert. Berengarius ſecundo in Boiariam aufugit, ibiꝙ aliquot annos delituit, Ludouicus cum totam Italiam ſubegiſſet, in ditione, & obſequio retineret, Itali mandata obedienter facerent, dimiſſo exercitu Veronæ nimium ſecurè cum paucis degit. Quod ubi Berengarius in Boiaria reſciuit, auro quoſdam Veronenſium portarios, & mænium cuſtodes corrumpit. Ab hiſce noctu in urbem receptus, Ludouicum imparatum occupat, in templum confugientem capit, eidem oculos eruit, & rurſus Italia potitur. Vgris iſtæc omnia oportuna erant, armis comparatis, ab Arnulpho, & Conrado rege nouo, tributum poſtulant: quod niſi ut Ludouicus reddat, omnia ſe deuaſtaturos, ſoloꝙ æquaturos comminantur.

Ludouicus moritur anno 911.

Luitgarda, ab alijs Mathilda dicitur.

Arnulphus Luitpoldi occaſi filius fuit.

Arnulphus rex Boium.

Giſalbertus dux Lotharingiæ. Erenger. Berchtoldus. Burckhardus duces Sueuiæ & Alſatiæ.

Arnulphus legatis reſpondet, Ego, inquit, ab ineunte ætate cæteris imperare, non parere didici: ueniant Vgri, & nos habere ferrum, & in pugna (hanc oſtentabat) quinos digitos ſentient. Vgri his auditis, continuo Boiariam copioſiſſimo equitatu inuadunt. Arnulphus imbelles cum rebus ſuis, & ſupellectile ad tutiora loca migrare iubet. Milites, equites, per ſyluas, paludes, & loca Noricorum oportuna in inſidijs paſsim condit: cum paucis expeditis, delectoq; equitatu hoſtibus apparet, rurſuſq; cedendo fugam ſimulat. Vgri ſuperato Anaſ ſo amne, per Noricum quatenus Oeno conterminum eſt, freti uiribus ſuis, & multitudine, fidenteſq; ſuperiori proſperitati, peruagantur, pernicibus equis ſurſum deorſum uolitant. Vtini tandem, curſitando feſſi, traiecturi Oenum, coeunt: ibiq; confident, ſe pro uictoribus incautius agitant, & quaſi ſecum nemo armis congredi audeat, ſerio triumphant. Arnulphus explorato hoſtium ſocordia, cum omnibus qui latitabant, undiq; ſubito erumpit: de improuiſo adeſt, undiq; ab omni parte hoſtem circumuenit, omnem cædendi copiam, quo pacto gens bellicoſiſsima confligere conſueuerat, interdudit, uaſto impetu à læua Cataphracti, haſtatiq;: à dextra milites contis, Arnulphus à fronte cum ſagittarijs Vgros aggrediuntur, cædunt, propellunt, fundũt, in Oenum agunt, ibiq; ſubmergunt. Flumen quod ante pro ipſis erat, in contrarium uerſum, & alteram Oeni ripam noſtratuum pars ſigno ab Arnulpho dato, armati inſederant, tranare conantes excipiebant, ita ne locus quidẽ ad fugam hoſti fuit. Omnes ad internecionem, ne uno quidẽ ſuperſtite, deleti ſunt. Victor Arnulphus uota pro uictoria ſuſcepta reddit, Boiariæ limites firmiſsimis munit præſidibus, fratrem ſuum Berchtoldum, Vennonas, & Atheſinos adminiſtrare iubet. Auſtriæ infra Anaſſum Rogerium armorum, martiſq; ſtudioſiſsimum, inclytum fabuloſis Teutonum carminibus, cuius & Metellus Tigurinus in Lyricis meminit, præficit, Vgris opponit. Ibi uicos, templa reparare, colonias Boiorum, Venedorũ deducere ſtudet. Nam & ante Vgros ea pars Norici cum Pannonia pluribus uicis quàm urbibus frequens fuerat. Charinis rectorem dat Ratholdum Senonũ Dynaſtam. Cæteri Vgri, qui domi erant, quod repulſi à Boijs Franciam, Sueuiam, Saxoniam intrare nequibant, facto cum Arnulpho, & Boijs perpetuo fœdere, iram in Italos uertunt. Berengarius ab ipſis pacem uenalem mercatur. Hiſce diebus Angerion, & Berchtoldus fratres Sueuiam aduerſus Conradum regem occupant, partium eius Epiſcopos oppugnant. Ænardus igitur Nemetum Põtifex excecatur. Solomon, Conſtantiæ primarius ſacerdos in uincula conijcitur. Otbertus Argentoratenſis ferro necatur. Richuinus demortui dignitatem inuadit. Inter hæc Vgri Sclauos, Saxoniam, Turogos, Franciam uſq; Fuldam peruaſtant: inde per Sueuiam delati Rhenum tranſeunt, Lotharingiam, Alſatiam depopulantur, Baſileam euertunt. Conradum pacem pecunia redimere, annuo tributo, ſtipendioq; adigunt. Deinde Longobardos impetunt, Berengario cõſentiente. Aduerſus Lambertum Epiſcopum Mediolanenſem, & Albertum generum regis Hyldebertum præfectum prætorio: item contra Giſalbertum, & alios principes Italiæ, regi rebelles, feliciter dimicant, cum ingenti præda domum incolumes reuertũtur. Eadem tempeſtate anno ab orbe ſeruato Nongentesimo ſuper ſextumdecimum, indictione quarta, duodecimo Calendas Octobris, regni Conradi pijſsimi, & Chriſtianiſsimi regis, quinto concilium ſacerdotum

Berchtoldus.

Rogerius Rudiger a Germanus dictus.

Metellus Tigurinus Poëta in Bibliotheca Tegernſenſi habetur.

Ratholdus uõ der Sempta.

Arigeriõ qui uerius Erchingerus, & Berchtoldus duces Sueuiæ.

Conradus primus Imperiũ à Francis ad Saxones trãſtulit.

Aenardus Epiſcopus ab alijs Bernardus & etiam Gebhardus dicitur.

Salomon Comes uel Baro à Rãbſchuuag Epiſcopus Conſt.

Otbertus occiſus 30. Aug. anno domini. 913.

Richuinus.

Lambertus Epiſcopus.

916. Synodus celebratur.

dotum frequens apud Althaim, in pago Rhetiæ cogitur ab Ortonenſi Epiſcopo, legato Ioannis decimi Pont. Max. Vbi hæc decreta fuiſſe reperio.

Quiſquis regi fidem non ſeruarit, aut eidem rebellare conatus fuerit, diris deuotus eſt.

Erchingerus quandoquidem cum ſocijs uitæ regis, domini ſui, & Chriſti Dei inſidiatus eſt, à claſsibus Reipublicæ, armorumq; exors eſto, in Monaſterio captus perpetuo arctioris religionis diſciplina ſcelus expiato.

Richuinus Argentoratenſis ædis occupator Herigero Mogontino Archimyſtæ ſatisfacito. Quod ſi cõtempſerit, curia ſacerdotum exauguranto.

Herigerus Epiſcopus Mogunt.

Epiſcopi Saxonum, qui præſto eſſe recuſarunt, ſacrificijs abſtinentor: donec Romam ad eluendum facinus perueniant.

Erchingerus, Berchtoldus, Burckhardus, Arnulphus, quod noſtro decreto non ſteterunt, nec dicto audientes fuerunt, in numero impiorum, atq; ſceleratorum habentor: nemo non eorum aditum, atq; ſermonem defugito, ne quid ex contagione incommodi accipiatur.

Conuentu hoc peracto Conradus in Boiariam aduerſus Arnulphum cum exercitu tranſitum facit, caſtra Reginoburgio admouet. Arnulphus ſiue uim eius ferre non ualens, ſiue ne ciuili bello diſsidentibus Vgri ingruerent, Iuuauiam ſecedit, ibiq; ſe continuit. Conradus Reginòburgium acceptus, Boios ſibi ſacramentum dicere iubet: Vindelicos, Nanſeos occupat. Nonis Octobribus Reginoburgij concilium procerum, & Epiſcoporum cogit. Ibi Arnulphus proſcribitur, eidem ſacerdotes male præcantur, huiuſcemodi deniq; præcibus Thieſtæis ipſi ſacrificijs interdictum eſt. Quoniam Arnulphus, & ſocij eius (inquiunt) regi, & principi ſuo parere detrectãt, inferis perpetuo deuoti ſunto: nec ullo unquam piaculo reſoluuntor, cum Iuda proditore, cum malis genijs, ignis æterni carnificina excruciantor. Poſthæc Conradus Boiariam in tutelam tradit Eberhardo fratri ſuo, & contra Erchingerum, & Berchtoldum proficiſcitur: redactoſq; in poteſtatem, Aldingæ ſecuri percuti iubet. Interea Arnulphus è Iuuauia erumpit, Eberhardum Boiaria pellit, Reginoburgiũ, & Boios recipit. Quod cum Conrado nunciatum eſſet, hoſtili rurſus animo in Boios caſtra mouet, Arnulphum Reginoburgij obſidet. At is eruptione facta euaſit, & ad alpes Noricas, Charinaſq; fugam capeſsit. Conradus deinde Reginoburgium ad deditionem facile cogit: Boiariaq; in obſequium redacta, in Franciam redit, in Herueldenſi Monaſterio natalem D. Ioannis celebrat. Sequenti anno morbo affectus cum deſperaſſet ſalutem, conuocatis proceribus Francorum, Hainricum regulum Saxoniæ, nepotem ex filia Luitgarda Imperatoris Arnulphi, ſucceſſorem deſignat: ſceptrum, enſem, diadema, inſignia Imperij per fratrem Eberhardum eidem mittit, populum Germanum, Rempublicam Chriſtianam eius fidei, & tutelę commendat, deceſsit anno Chriſti domini Deiq; noſtri noningenteſimo undeuigeſimo, regni ſeptimo, Fuldæ ſepultum eſſe aiunt. Arnulphus ubi certior factus eſt de morte Cæſaris, e veſtigio ex latebris prodit, Reginoburgiumq; redit, certatim ad eum Optimates, Pontifices Boiorum conueniunt, reditum gratulantur: eundem denuo regem Boiariæ ſalutant. Hainricus Saxo poſteaq̃ hæc accepit, Boiariæ fines cum exercitu petit. E diuerſo Arnulphus intrepidus procedit. Vbi in conſpectũ utraq; acies iam dimicaturę ſteterunt, Hainricus ca-

Conradus Reginoburgium capit.

Arnulphus proſcribitur.

Anno domini. 918.

Conradus rex moritur anno 919.

Arnulphus malus in Boiariam redit.

Hainricus Saxo Rom. rex.

s iij ducatorem

duceatorem cum mandatis præmittit, qui denunciaret intereſſe Reipub. ut Arnulphus ſolus cum ſolo, communis ſalutis cauſa, de ſummis utriusq; reb⁹ ſecreto colloquatur. Non reiſpuit conditionem Arnulphus, amboq; duces absq; cũctatione, æquo ferè ſpacio à copijs utriusq; ad colloquium uenerunt. Priorq; Hainricus. Non te tam barbarũ (inquit) aut imperitum religionis noſtræ exiſtimo, quin planè intelligas regẽ non à fortuna temerè dari, nec à fatis imponi, ſed à ſupremo cæli numine conſtitui. Cuius mandata qui non facit, is haud dubiè cælo, naturæq; repugnat. Senatus, proceres, populus, plæbes, quæ multorũ capitum bellua eſt, me regẽ uno omnium conſenſu declararunt. Horum mentibus niſi unus, & ſummus Deus author pacis, & concordiæ incubaret, atq; moderaretur, haud unq; fieri poſſet, ut non ſuus cuiq; mos eſſet: non tot ſententię, quot homines, eſſent. Vndiq; inimici imminent, Galli, Burgundi, Itali, Vgri lacerant, diripiunt, in nos ſæuiunt, incurſant. Si quis gregem ab immortali maieſtate ſibi creditum non tutaretur, non uniuerſa ad plæbis utilitatem, ueluti parens communis à Deo datus refert, nihil aliud quàm latro, & eius regnum publicum eſt latrocinium. Proinde ſi Senatus, populusq; Francus me hoc faſce leuarit, tibiq; hoc oneris impoſuerit, libens ceſſero, libentiſsime tibi paruero. Atq; ut apertè tute ſentias, quàm nihil minus mihi cordi, quàm dominandi libido ſiet, non ſolum Boiariæ regnum locupletiſsimum, Nariſcos, Alemannos, Chamabos, Boëthos, Sudinos, Iliſſos, Marcomannos, Quados, Vindelicos, Noricos, Auſtriacos, Tyrollios, Atheſinos, Vennonas, Stinos, Charinos, Venedos, Carnos, Pannonias tibi, ſicuti poſsides, permitto. Verũ ſacratarum ædiũ, quoq;, opum Eccleſiaſticarũ, Epiſcoporum, ſacerdotum, Myſtarum, Monachorũ, Antiſtitum, omniũ curatorẽ te eſſe iubeo, & patronum: illos tibi in clientulos dico, modo nomen regis inutile abdicato. Cuncta alia tibi habeto: quid nunc aliud tibi uis? Quid ultra deſideras? quæ concupiſcis? quæ poſtulas? Vniuerſa tibi fauore & gratia mea absq; periculo, ſine ui, ſine armis obtinere licet. Facile ratio tam ſalubris conſilij ab Arnulpho recepta eſt. Quocirca principes absq; cunctatione dextris datis, pacẽ faciunt, quam liberorũ connubio, ſponſalibusq; confirmant, Iuditha filia Arnulphi, Hainrico filio Cæſaris deſpondetur. Gerbirga filia Cæſaris Arnulpho filio ducis datur in matrimonium. Coniunctisq; uiribus Boiem. à undiq; pro natiuo muro ſaltibus Hercyneis clauſam penetrãt, Boiemos ad obſequiũ cogunt. Tuto Reginoburgenſis Epiſcopus, cuius prouincia tũ erat, ibidẽ Pragæ (caput eſt gentis) templum Diuo Vito dedicat. Hactenus Boiaria per centũ triginta annos reges, & Imperatores habuit, atq; dedit: poſtea per duces adminiſtratur. Quorũ primus Arnulphus Reginoburgiũ nouũ ab Arnulpho Auguſto, ut dixi prolatatum, nec dũ muro cinctum, mænibus, breuius opinione, diuiſo opere inter proceres Boiorum, communiuit. Pontifices Boiariæ, tum Iuuauenſis, Bathauenſis, Fruxinenſis, Sabonenſis, Auguſtanus, Aichſtetenſis, & ſubſequenti ſeculo Bambergenſis, ingentia cõdidere, acceperecq; Reginoburgij, circũ ædes reguli Boiorũ, prætoria, quæ adhuc ibidẽ noſtro æuo, & dux, & hij Epiſcopi poſsident. Fuit enĩ Reginoburgiũ ſedes lõgo tẽpore regulorũ Boiariæ, ſacerdotesq; ſuperiores, aulã principis Boiorũ frequentes ſectebantẽ, ſtatis diebus, quotannis, conuentibus iuridicis, cæterisq; Boiariæ concilijs, intereſſe ſolebant. Reges illo ſeculo in demortuorũ Epiſcoporũ locũ, in ſenatum Pontificum,

Regnum Boiariæ quale fuerit olim, & quàm diues.

Hainricus poſtea cognomento rixoſus dux Boiorũ.

Tuto Epiſcopus Reginoburgeñ.

Reges in Boiaria per 130. annos.

tum, præſulum quoſcunq; libuit, allegebant. Eã coöptationem Pontificũ, præ-
ſulum, Myſtarũ, Monachorum Hainricus in Arnulphum tranſtulit: eaq; pote-
ſtas ſacerdotes creandi beneficiũ poſthac Arnulphi fuit. Qui ad Dingelting op-
pidum Inferioris Boiariæ, in ripa Iſaræ ſitum, conciliũ Boiorũ conuocat. Inter-
fuere quinq; Boiariæ primarij ſacerdotes, Hyldebertus Archimyſta Iuuauenſis.
Iſengrinus Epiſcopus Reginoburgenſis, Gerardus Bathauenſis, Vuolframus
Fruxinenſis, Nithard⁹ Sabonenſis, & Sarcoloch⁹, & Godbert⁹ ſacrificuli, quos
Chorepiſcopos uocant. Nuncij Vdalfridi Aichſtatenſis tũ ęgroti. Hoc concilio
Arnulphus, prædiorũ Eccleſiaſticorum, quæ Vgri depopulati fuerant, ab alijſq;
occupabant, uſusfructus ſacerdotibus, Monachis reſtituit: tẽpla, ſacras ædes re-
fici, inſtaurari iuſsit. Maias, & Caninas: itẽ uicos, uineas, aliaq; prædia prope Ty-
rolios, in Vennonũ, Atheſiſq; ualle, quę adhuc ibi Myſtę Fruxinenſes poſsidẽt,
Vuolframo reddidit. Epiſcopos, Monachos, ſacerdotes, quorũ quidã excuſſo ſe-
ucrioris religionis iugo populanter uiuere cœperant, ſub arctioris diſciplinæ iu-
gũ miſit. Sub idẽ tempus in Occidentali Francia Rupertus frater Ottonis regis
Carolo poſthumo rebellat, ſeq; regẽ appellat. Carolus Rupertũ pugna uictum
haſta confodit, Franciã Orientalẽ, Germaniaſq; ſicuti iuſtus hæres repetit: uſq;
Mogontiacũ procedit. Caſtra in agro Vangionũ facit, ſed ab Hainrici copijs in
fugã uertit. Eodẽ anno Hainric⁹ Mediomatricũ urbẽ obſidet, in deditionemq;
cogit. In Italia Lãbertus Archiepiſcopus Mediolanenſis, cæteriq; principes Italię
à Berengario deſciſcunt, Rudolphũ regẽ Burgundiæ (cui filia Burckhardi Sue-
uorũ reguli nupta erat) euocant in Italiã, regẽq; conſtituunt. Is præter Veronã,
Italiã totã Berengario prenpuit, treiſq; annos quiete regno Longobardorũ po-
tit. Dũ quarto anno in Burgundiã redit Berengarius Foroiulian⁹ qui hactenus ſe
Veronæ continuerat, à Flãmoberto quodã trucidat: fugitiuã à ſe Italiã compre-
hendere niſus, cũ Vidone, ei⁹ filio Lãberto, Spoletanis, Ludouico Narbonenſi
Rudolpho Burgũdo, uario euẽtu per quinq; & triginta annos, ferro diſceptauit.
Bis pulſus in Boiariã aufugit, bis reuocatus regnũ recepit, tandẽ Veronæ necat⁹,
uitam ſimul cũ regno amiſit. Mox Longobardi à Rudolpho quoq; deficiunt,
Burckhardũ ſocerũ Rudolphi, qui genero ſuppetias ferebat, dolo circũueniunt,
interficiũt, Rudolph⁹ Italia excidit. Hugo Arelatẽſis ab Italis accitus regno potit
Longobardo. Albericus ei⁹ priuignus, cũ matre Marzia urbẽ Romã occupat, ui-
ctricũ urbe pellit, Ioannẽ fratrẽ ſuũ Pont. Max. deſignat. Dũ itaq; Chriſtiani ci-
uilib⁹ armis in ſua uiſcera ſæuiunt, Vgri à nouo rege tributũ poſtulant. Quod cũ
negatũ eſſet, Italiã duce Salardo inuadunt, Ticinũ comburunt. Inde Sueuiã, Lo-
tharingiã, Gallias ferro, flãma uaſtant. Tranſito in agro Vangionũ Rheno, Frã-
ciã, Turogos, Saxonas armis prædando perluſtrant, ſed à rege Mersburgij ſupe-
rati, proceresq; pleriq; capti ſunt. Cęteri ut hos redimerent, atq; incolumes do-
mũ dimitterentur, nouem annorum inducias paciſcuntur. Poſthæc Carolus, &
Hainricus Confluentiæ primo, deinde Bonnæ conueniunt amicitiam iureiu-
rando cõfirmant. Carolus Germanijs, tota Orientali Francia excidit, neq; poſt-
hac ad noſtrũ uſq; ſeculũ, ſub unius ditionem coiere Galliæ, atq; Germaniæ re-
gna. Quãuis iſtuc ſum̃a ope, ſuperiore anno Franciſcus Occidentalis Rex Frãciæ
(dũ competitor Romani Imperij, atq; candidatus Carolo Belgæ, atq; Norico
fuit) ſtuduerit efficere, id quod ante hæc quidẽ ſæpius factitatũ fuiſſe, & hinc uſq;
ad Imp. Hainricũ ſecundũ pronepotem Arnulphi ex filia tentatũ fuiſſe reperio.

Hyldebertus qui & Odilabertus.

Vdalfridus Epiſcopus qui & Hyldefridus.

Rupertus rebellis fit.

Rupertus occiditur.

Hęc Sigebertus ſub anno domini 924.

Flammobertus Berengarium occidit.

Hugo.

Albericus priuignus Hugonis.

Marzia quæ & Marozia.

Salardus dux Vgrorum ut & Sigebertus teſtatur.

Franciſcus rex Gallorũ.

Carolus 5. R. Imp.

Ratherius. Atq; is Arnulphus cum à Ratherio, genere Belga, religione Monacho, profeſ-
ſione eius tẽpeſtatis eruditiſsimo, dignitate Epiſcopo Veronenſi, ſicut finitimus
præclaris uirtutibus domi, belliq; inſignis, aduerſus Hugonẽ euocatus, per Tri-
Perner Clauſen. dentinam uallem recta Atheſis ripa, & per fauces, quæ pilæ Veronenſes appel-
lantur (iter uix binos capit armatos) in Italiæ plana cum exercitu deſcendit, Ve-
Gauſeningum caſtellum. ronamq; ſuæ ditionis fecit. Cumq; pars Boiorum de Gauſeningo caſtello Boia-
riæ incautius erumperet, ab Hugonis equitatu intercepta eſt. Arnulph⁹ eo uul-
nere accepto perfidiam gentis metuens, in Boiariam, cũ maioribus copijs reuer-
ſur⁹ abijt, ſecumq; quoſdam Veronenſes abducit. Moxq; Verona Hugoni red-
ditur. Ratherius capitur, Ticinumq; in exilium deportatur. Moxq; Hugo mu-
nera, legatos, pacem, & fœdus petitum mittit ad Hainricum regem Germaniæ,
(qui Sclauos, Danos, Cimbros, intima Germaniæ Magnæ tenẽtes perdomue-
rat, ſub iugumq; religionis Chriſtianæ miſerat) amicitia confirmata eſt inter re-
ges. Iiſdẽ diebus, finitis inducijs, Vgri tributum à rege noſtro expoſcunt. Hain-
ricus illis canem uillaticum, auribus, cauda mutilũ, ſcabie ſordidum reddi iubet,
ſe aliud tributum populo falſorum deorũ cultori, pendere pernegat. Inde apud
Canis rex Vgrorum fabuloſe. Teutonas, fabulã, Vgris canẽ imperitaſſe, ortam crediderim. Vgri tam inſigni
contumelia irritati arma capiunt, dolo copias, augent. Equitum propemodum
innumerabilis turba maiorem etiã, quàm pro numero, ſpeciẽ prebens, relictis
Boijs, cum quibus, & Arnulpho, ut uicinis pacem, initã pridem perſanctè ſerua-
bant, per Franciam, Sclauos, Sueuos, Turogos interiora Saxoniæ, ubi rex uerſa-
batur, penetrat. Cuncta præda, incendijs, rapina, luctu cõplet, paſsim diffundi-
tur: centũ amplius millia fuiſſe perhibentur. Hainricus uotum nuncupat, ſi ui-
ctoria potiatur, ſe nundinas ſacrorum ex Germania ſublaturum promittit. Na-
ctuſq; nebuloſum diem, ſubito inopinatos, palantes hoſtes, inuadit, ſternitq; cæ-
dit, terga uertere cogit. Qui fugã dedere, à colonis paſsim trucidati ſunt. Cæte-
ris deletis, ſeptem dumtaxat ſeruati, quos auribus, manibus, naribus truncatos
rex ad confinia Vngariæ deducit: & ite (inquit) & nunciate ueſtris popularib⁹;
ut de cætero domi ſe contineant, nec aliena appetant: neq; ad ea loca, ubi huiuſ-
modi in eos carnificina exercetur ultro accedant. Vgri in poſterũ uiuente Hain-
rico, Germania manus abſtinuere: Græcis, Bulgaribuſq; in Mæſijs confidenti-
bus negocium exhibuere. Hainricus triumphans, Chriſto domino, Deoq; no-
ſtro honorem habet, ſupplicatione decreta, grates ſummo Imperatori, cæteriſq;
Hainrici Aucupis R. Imp. mors. cælitibus agit, paterq; patriæ conſalutatur. Dumq; expeditionem Italicam me-
ditatur, ex hac uita migrat, ſucceſſorẽ teſtamento declarat, filium ſuum Ottonẽ
cognomento Magnum. Eodẽ tempore, nempe ſequenti anno æræ Chriſtia-
næ Noningenteſimo, triceſimo ſeptimo, Arnulphus quoq; dux Boiorũ hone-
Arnulphus dux Boiorum moritur. ſta morte defunctus eſt, ſicuti in faſtis publicis Boiariæ, Myltarũ, Monachorum
reperio, pridie Idus Iulij. In quẽ diẽ paſchalia incidere non poſſunt, quibus eum,
quod prædia Monachorũ diripuerit, proceribus Boiorũ diſtribuerit, ſubito in-
terijſſe ad Stygias paludes, quaſi Cyclopas ad Æthnã, raptatũ, cadauer in lacum
Schirenſem abiectũ fabulantur. Qui amiſſo puro ueritatis fonte ad lacunas lu-
toſas conuertunt, & pietatem queſtum religionem prædã exiſtimãt. Homines
ſuaues, ſe æditu os cæli faciunt, ubi nec fuerunt, nec ſunt, nec unq; erunt: niſi tan-
dẽ nugari deſinant, Referam quod ego comperi, quod hiſce auribus audiui. Im-

peratorem

peratorem Ludouicum quartum Monachi, & ſacratæ uirgines Boiariæ, in quos is beneficus fuit, Deum faciunt, cæloq; locant: unde eum ad inferos deturbant Romani flamines, quod eorum ſuperbiæ obuiam iuerit. Item Diuum Hainricum ſecundum Cæſarem Auguſtum, Bambergenſes Myſtæ, quos ditauit, in album Superum adſcripſerunt: at audiui quoſdam, nempe quorum templis nihil tribuit, hij illum ignominioſe claudum appellant, & nuditate aliorum, ſpolijſq;, Bambergenſe templum dedicaſſe cauillantur. Sed ad Arnulphum, unde euectus ſum, redeo. Is Reginoburgij in templo Diui Haimerani ſepultus, ibiq; eius ſepulchrum oſtenditur. Suſcepit ex Gerbirga filia Rudolphi, ut opinor fratris D. Conradi quatuor liberos, tres mares Eberhardum, Arnulphum, Hermannum, unam fæminam Iuditham uxorem Hainrici primi. Male humana ingenia ſibi conſulunt, quòd plærunq; non futura, ſed tranſacta perpendunt: auidus Imperij animus impatiens ueritatis, haud facile ſibi temperat. Quippe nemo eſt, qui non ob regnum, iuſticiæ uiolatorem, ſi in cæteris pietatem colat, crimine ſoluat. Eberhardus ſtatim poſt fata parentis, quod natu maximus erat, principatum in Boiaria occupat, atq; exercet. Arnulphus, & Hermannus fratres minores natu, & ipſi Imperium ambiunt. Berchtoldus patruus eorum, Ottonis regis authoritatem expectandam, atq; ſententiam exequendam eſſe docet: morte beneficiarij, beneficium ad ſummum principem lege rediſſe: Oportere rem integram ad eius aduentum ſeruari. Nepotes ſuaſu quorundam optimatium (ut ſunt mores) conſilium patrui rectum aſpernantur, ferocius q̃ æquum, ac bonum erat, agunt, Ottonem floccifaciunt: nihil iuris Saxonibus penitus, uel omnino regi, præcipuè nouo, & alieno à genere ueterum regum, & Imperatorum, in Boios eſſe aiunt. Hactenus à maioribus ſemper ita obſeruatũ, ſemper filios in Boiariæ regno ſucceſſiſſe Boios eam libertatem ab atauis accepiſſe, ſemper principem de ſuo corpore creaſſe, & citra cuiuſquàm authoritatẽ lege ſua uſos eſſe: neq; par eſſe ut Otto, Saxoneſq; aliena, quæ nihil ad eos attinerent curarent: qui ſua defendere nequeant, quo pacto (inquiebant) aliena largientur? Imperium noui regis, ſicuti fieri ſolet, ſub idẽ tempus Eberhard⁹ præfectus prætorio Francorum, Giſalbertus Lotharingiorum præſes cui nupta ſoror Ottonis erat, detrectabant. Fratres quoq; regis Dancomarus, & Hainricus, non ſolum dicto non audientes erant, ſed hoſtilibus uiribus ſuas quoq; copias iungebant, & regium nomen affectabant. Boleslaus quoq; Boiemorum regulus occiſo fratre Vuenceslao, quem Otto ducatu Boiemiæ præfecerat, eidemq; Pragæ Tuto Epiſcopus Reginoburgenſis templum D. Vito dicarat, Ottoni rebellat. Vgri etiam ſubdole cum muneribus ampliſsimis ad nouum regem, quaſi officij gratia legatos, exploratum res Germaniæ, & diſcordias inteſtinas mittunt. Hainricus Primus, Ottonem ante regnum, Hainricum in regno ſuſceperat. Otto natu maximus, ætatis priuilegio, ex teſtamento patris regnum ſibi uindicabat: quod ius, & ordo naſcendi, & natura ipſa gentibus dedit. Porro Hainricus controuerſiam eſſe non de ordine, ſed naſcendi felicitate referebat. Ottonem quidem, primum Hainrico, ſed priuato proueniſſe: fratrem qui ante genitus eſſet, priuatę, priuatum patrimonium, quod eo tempore Hainricus habuiſſet, non regnum ſibi uindicare poſſe. Se regi primum natum, ſe eſſe primum, quem in regnum rex pater ſuſtulerit. Huc accedere, quod Otto non patre tantum, ſed

Ludouicus 4. Ro. Imp.

D. Hainricus 2. Ro. Imp.

Dancomarus. Hainricus.

Boleſlaus.

Ludouicus filius Caroli poſthumi.

tum ſed & matre, priuatæ adhuc fortunæ, creatus ſit: ſe uero & matre regina natum, & patrem non niſi regem uidiſſe. Ludouicus quoq; rex Galliarum Occidentalium, filius Caroli poſthumi, tanquàm legitimus hæres, ab Ottone uelut hæreditatis alienæ captore, & regni peculatore, Germanias armis repetere decreuit. Allatiam armarus petijt, Briſacum caſtellum, ediro loco, ſupra Argentorarum conditum, & quod Rhenus alluit, præſidio firmat. Quinetiam alia diſcordiarum flamma in Boiaria exarſit. Epiſcopi inter ſe tumultuabantur, paucis

Hyldpertus, qui & Odilbertus obijt anno. 935.

ante diebus, quàm Arnulphus concederet. Gundpoldus Bathauenſis Pontifex, Hyldbertus Salisburgenſis Archimyſta mortem obierant: atq; huic Egilolphum, Illi Gerardum Arnulphus ſuffecerat. Hij poſt ducis mortem de Archiepiſcopi dignitate diſceptare cæperunt. Iuuauenſis honorem à Carolo Magno templo ſuo traditum, à Bathauia eò translatum retinere mordicus conabatur. Gerardus rurſus Laureaco (quod in primordio religionis Chriſtianæ iniciatum eſſet, cuius fundamenta comites Chriſti iecißent, quod deniq; tot martyrum, & confeſſorum ſanguine dedicatum eſſet) ui ablatum ignauia ſacerdotum, adſerere ſumma ope niſus eſt, & ad Pontificem Max. prouocauit: Rem ad

Leo 7. S. P.

Leonem ſeptimum, Vrbis Romæ primarium ſacerdotem detulit: ſuos collegas negligentiæ, & ſocordię acrius accuſauit. Romanus Epiſcopus, pallium Archimyſtæ Antiſtiti Salisburgenſi detrahit, Laureacenſibus Pontificibus reſti-

Epiſtola Leonis S. Pont. ad Gerardum Epiſcopum.

tuit. Huiuſcemodi reſcripta Boijs mittit. Leo Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Reuerendißimo, ac ſanctißimo confratri noſtro Gerardo, ſanctæ Laureacenſis Eccleſiæ Archiepiſcopo, pallium, ueſtem Philoſophi Chriſtiani tibi reddimus, quo pacto utare, præſcripſimus. Sis norma, ſpeculumq; bene, beateq; uiuendi filijs tuis: inopibus, uiduis, pupillis, qui direptui, & rapinæ opulentorum patent, & quos locupletes, item prætores, ſcribæ, lictores, & tondere, & deglubere ſolent, fortiter adeſto: ijſdē qui illos ſeruitute præmunt, & iniurioſi in proximos ſunt, modeſtè obuiam ito. Notam immortalis Dei tibi progerendam curato. Diſce compati infirmitati fratrum: te in alio cogita. Qui uicia odit, homines odit: nemo uicijs ſine naſcitur. Optimus ille eſt, qui minimis urgetur. Cęteris ira ignoſcas, tanquàm ipſe quotidie pecces: ita peccatis abſtine, tanq; nemini ignoſcas, tibi implacabilis. Exorabilis eſto etiam iſtis, qui dare ueniam, niſi ſibi, neſciunt. Affectus omnes, iram, cupiditatem in crucem age. Victu, & cultu corporis leui, parco, & parabili ſis contentus. Quæ nobis diuina uirgula ſuppeditantur ad ualetudinem, & uires corporis, non uoluptatem referenda ſunt. Verè copioſus, uerè diues eſt, qui Chriſtum, rotumq; mundum poſſidet, & cui quod habet ſatis eſt: proinde ſatis omne putato eſſe, quod eſt. Chriſtianus nulla re eget, nihil ſibi deeſſe ſentit, nihil requirit, nihil querit, optat, expetit amplius. Non tantum decet ſacerdotem opes non poſsidere, ſed

Sacerdotium uerius onus quàm honor.

nec oblatas recipere. Illud in primis conſidera, ſacerdotium non honorem, ſed onus eſſe, quamobrem paupertatem, ignominiam, contumelias (quæ maxima putantur onera, & ſunt certiſsimæ, uerißimæquè Germani Chriſtiani diuitiæ) ita ferto, ut eis penè delectari uideare. Idem quoq; Ponti-

Altera Epiſtola eiuſdem Papæ ad ducem Boiorū.

fex, ita Boiariæ duci Eberhardo, eiuſquè Myſtis ita ſcribit. Leo Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Egilulpho Iuuauenſi, Eyſengrino Reginoburgenſi, Lamperto Fruxinenſi, Viſundo Sabonenſi, Starchando Aichſtatenſi uenerabilibus

rabilibus Epiſcopis, & cæteris per Boiariam commorantibus. Commemorat primo negligentiam horum, quam à Gerardo Archimyſta Laureacenſi cognouerit: deinde eoſdem accuſat, arguit, increpat, quod adulentur magiſtratibus, aſſentandoq́ʒ prætoribus, conniuendo locupletibus, pietatem uiolent, religionem polluant, ſacram Philoſophiam prophanent, pacem Chriſtianam conturbent: obijcit poſtea, quod inter eos ſit inexplebilis honorum cupido, certamen gloriæ, & honoris, ſplendoris, cupidinis, atq́ʒ ambitio potentiæ, quæ maximas inimicitias etiam inter amiciſsimos excitent. Chriſtiani (inquit) in ueſtris prouincijs, authoribus Epiſcopis (qui canes muti ſunt, non ualentes latrare, & ſpeculatores cæci) inuicem imponunt: tenues opulenti fraudant, decipiunt, circumueniunt, fœnerant, poſcunt, paciſcuntur, auferunt, eripiunt: nemo pactione, dono, munere, Xenijs abſtinet. In lites coitur, ueneunt aduocationes, ueneunt etiam præuaricationes. Ex ſpolijs pauperum magni, & ſtati redditus, & gloriæ loco ſunt. Vltra modum ſumptu, & magnificentia, ne dicam luxu, ædificando, epulando, egregij ſane paſtores Chriſtiani gregis prodeunt. Grauiſsimus ſolet eſſe morbus, qui à capite diffunditur. Poſtremo in ea epiſtola hortatur, ut Epiſcopi quos in capite recenſet, Gerardo Archimyſtæ Boiorum pareant, atq́ʒ Eberhardo regulo Boiorum officium ſuum delegat, præcipit, ut uicem Pontificis Max. defungatur: Gerardo fautor, adiutor, conſultor pro uiribus in omnibus adſit. Idem Pont. Max. pleraq́ʒ alia imperat, quibus noſtro æuo quidam nihil magis delirum ducerent, ego igitur nunc ad reliqua pergo, & ad Ottonem reuertor. Qui undiq́ʒ armorum procellis frementibus, ingenti animo, fortunæ malignanti reſtitit, fretuſq́ʒ Deo, comparato exercitu, hoſtes ſuos adgreditur. Et primo Boiariam petit, Reginoburgium aliquot menſes obſidet, urbem ad deditionem cogit, Boios ad ſe uocat, ſibi ſacramenta dicere iubet. Eberhardum ferocius reſiſtentem capit, in Sueuiamq́ʒ relegat. Berchtoldũ, fratrem Arnulphi ſuperioris, Boiariæ regno præficit, eiq́ʒ neptem ſuam ex ſorore Gerbyrgam, filiam Giſalberti deſpondet: Arnulphum inferiorem, & Hermannum fratres Eberhardi curatores templi Fruxinenſis, præfectos prætorio Boiariȩ declarat, quæ tum Maxima dignitas, ſecundum regulum erat. Comes Palatinus uocatur, is uicem Cæſaris præſidendo ſenatui principali defungebatur: fidem Imperatoris implorantibus aderat, iuſq́ʒ reddebat, fiſcum Augusti, prædia Salica, redditus regios procurabat: Cæſareum cenſum exigebat. Nihil citra eius authoritatem duci, aut decernere, aut ſtatuere licebat. Si ſenatuſconſultum reguli diſplicebat, intercedebat, ad Cæſaremquè referebat. Arnulphus Schiram oppidum in ſuperiore Boiaria in pago Schirorum (proſapia eſt Boiorum haud dubie nobiliſsima, tum magna, tum uetuſta) condidit, unde poſteri eius Dynaſtæ Schirorum cognominati ſunt, quibus, & Abuſinam patriam meam, & Kelhaim, & pleraq́ʒ ſuperioris Boiariæ caſtella paruiſſe reperio. Illud caſtellum ab Arnulpho conditum, modo longo tempore in templum Diui Benedicti commutatum, adhuc perquàm celebre eſt, nomenquè uetus ſeruat. Inter hæc dum talia in Boiaria geruntur, Vgri Germaniam Magnam, ac Saxoniam inuadunt, ſed fortiter cum ignominia, & detrimento repulſi ſunt à ducibus Ottonis. Qui pacata Boiaria aduerſus Ludouicum regem Veſtriacum, intento exercitu in Tribocho-

Comitis palatini officiũ.

Scheürn Monaſteriũ prope Pfaffenhofen.

Fridericus dux Lotharingiæ Archiepiſcopus Mogone. *Ruthardus Epiſcopus.* *Danckmarus qui & Dancquardus, occiditur.* *Hæc ex Vrſpergenſi.*

Tribochorum agrum procedit: caſtra tranſito Rheno Briſaco admouet. Fridericus Archiepiſcopus Mogontinus, Ruthardus Epiſcopus Argentoratenſis ab Ottone ad hoſtes deficiunt, relictis impedimentis caſtra delerunt, noctu clam ſe ab exercitu regis abducunt, urbem Mediomatricum petunt, ubi Ludouicum regem Occidentalem, Giſelbertum Lotharingiæ ducem, Eberhardum Francorum, Hainricum fratrem Ottonis conueniſſe acceperant. Interim Ottoniani Hereburgij Danckmarum fratrem regis ex concubina ſuſceptum occidunt. Otto frater Hermanni Sueuorum ducis, Conradus cognomento ſapiens, & ipſi partium Ottonis prope Antoniacum Giſelbertum, & Eberhardum epulantes inuadunt de improuiſo, in fugamq; uertunt. Giſalbertus in Rhenum præcipitatus, Eberhardus enſe perijt. Hainricus frater regis in brachio grauiter uulneratus, ægrè fuga euaſit, tandem captus, apud Ingelhaim arcta cuſtodia ſeruatur. Fridericus Archiflamen Fuldam, Ruthardus Epiſcopus Corbeiam relegatur.

Editha quæ et Egid atq; Hutoguth dicitur, corrupte tamen. *Laureacum, Lariſhaim Monaſterium eſt.* *Bolitzlaus rex Boëmorũ.* *Hugo qui dictus eſt Capetes.*

Monaſteria ſunt, illud Franciæ, hoc Saxoniæ. Editha regina Laureaci interea degebat. Briſacum deinde ſe dedidit. Ludouicus Germania exceſsit, cum Ottone pacem fecit: ſororem Ottonis uiduam Giſelberti uxorem ducit, Germanijs, Lotharingia iureiurando cedit. Bolitzlaus quoq; parricidij pœnas ab Ottone perdomitus luit. Ludouicus rex Francus Occidentalis ab Hugone Ruperti filio, & ſuis pulſus in Germaniam aufugit, ab Ottone ui reſtituitur. Lugdunum, Rhemi, Rothomagus, Laudunum, reliquæ urbes à Saxonibus expugnatæ, & redditæ Ludouico. Hugo Lutecia obſeſſus ad obſequium Ludouici à rege Germano redactus eſt. Per idem tempus Vgri duplici agmine Boiariæ fines inuadunt, pars Tranos, pars Charinos uaſtat. Berchtoldus Boiorum regulus, duces ſuos ad Charinos proficiſci, hoſq; ut tuerentur, iubet. Ipſe robur hoſtilis exercitus petit, iuxta Valentiam urbem Noricorum, quàm maximo poteſt impetu antequàm gens pugnaciſsima arcus rurſus tenderet, in Vgros fertur, hoſtem in fugam uertit: in Tranum flumen agitat, atq; ſubmergit, tertio Idus Auguſti. Præfecti quoq; Berchtoldi auſpicio apud Charinos eadem proſperitate dimicant, Vgros ad internecionem delent. Nec antea unquàm gens feroeiſsima tantum uulnus à noſtratibus accepit. More enim pecudum à Boijs mactati ſunt Vgri. Otto rex, & Berchtoldus qui maximopere rebus Ottonis ſtudebat, inuicem gratulatorias ſcribunt literas, ut qui ſolicitudinis publicæ participes fuerant, letitiæ quoq; communis ſocij forent, matrimonio amicitiam firmarunt. Berchtoldus neptem Ottonis uxorem duxit. Hæc in Germania quidem, ac Gallia geſta ſunt.

Berẽgarius 2. *Anſgerio.*

In Italia Berengarius ſecundus, nepos ex filia Giſala primi Berengarij, limitis Eporedici dux, res nouas molitur, regnum affectat, fratrem eius Anſgerionem Spoleti, & Camerinorũ præfectum, antè Hugo rex bello occiderat. Quamobrem is & Berengarium tollere, eidem oculos eruere, cumq; benignè uocatum dolo in uincula conijcere decreuit.

Tria hominũ genera uera dicunt. *Villa quæ & Vuilla.* *Hugo legatos ad Ottonem mittit.*

Cui conſilio cum rex Lotharius adhuc puer filius Hugonis interfuiſſet, Berengarium ſalutis ſuæ admonet. Vetus eſt crebrumq; apud Germanos prouerbium, tria genera hominum, maxime pueros, temulentos, moriones ueritatem dicere. Berengarius igitur cum uxore Villa fuga ſibi conſuluit, in Sueuiam ad Hermannum ducem, inde ad Ottonem regem aufugit. Hugo legatos in Germaniam proficiſci iubet, transfugam repetit, muneribus regis amicos orat, ambit, corrumpit:

Ottoni ingentem uim pecuniæ offert, ut ſibi perſuga reddatur. Rector Francus reſpondet, populum Germanum, ferro non auro pugnare ſolere, ad ſuam fidem confugientibus opem ferre: nefaſq; ducere quemquam hoſpitem tecto arcere, aut deniq; deſerere, nedum prodere. Berengarius confiſus fauore, & nomine Ottonis, cum uxore in Italiam ex Sueuia, per Vennonas, ſiue Venuſtam uallem reuertitur, à Longobardorum proceribus honorificè recipitur, Carolum Magnum adueniſſe ominabantur. Primo ille Formicariæ caſtra facit, caſtello fraude potitur. Milo ei Veronam quoq; tradit. Vido Mutinæ Epiſcopus, cum compluribus ad ipſum deficit. Hardericus Archiepiſcopus eundem Mediolanum aſciſcit. Huc Hugo mittit filium Lotharium, ipſe Ticini ſe continet. Lotharius conſilio Berengarij à proceribus, Rex Italiæ ſalutatur. Ideo Hugo Rex declarato filio ſuo Lothario rege, Aurelatum, unde uenerat, redijt, ibiq; in paucis poſt diebus moritur. Lotharius inane nomen regis ferens, quippe omnis poteſtas penes Berengarium erat, altero regni anno decedit. Berengarius ab omnibus Rex Italiæ nuncupatur, atq; recipitur. Eadem tempeſtate Berchtoldus Boiorum rector ex hac uita migrat, nono Calendas Decembris, anno ab orbe aſſerto noningenteſimo duodequinquageſimo, in collegio Monachorum apud Altaich inferius ſepelitur. Huc uſq; per centum & ſexaginta annos Francia oriundi potiti ſunt Boiaria, quam poſthac aliquãdiu Saxones adminiſtrarunt. Hos deinceps in quinto dicam libro.

Vido.

Hardericus.

Berengarius moritur.

Berchtoldi mors.

Finis quarti libri Annalium Boiorum.

ANNA-

ANNALIVM BOIORVM

Ioanne Auentino authore

Liber quintus.

LIBRO QVINTO ANNALIVM
Boiorum hæc continentur.

SAxonum origo.
Hainricus primus regulus Boiorum, frater Ottonis primi.
Hainricus ſecundus.
Otto ſecundus dux Boiorum, & Sueuorum.
Imperator Hainricus ſecundus, Cæſar, Auguſtus, præſes Boiorum tertius.
Hainricus quartus.
Imperator Hainricus III. Cæſar, Auguſtus, Boiariæ rector quintus.
Dynaſtæ Senonum, id eſt, uon der Sempta, & de Eberſperg, qui Geyſenfeld dicarunt.
Hainricus ſextus.
Conradus, qui & Cuno.
Imperator Hainricus IIII. Cæſar Auguſtus, Boiorũ uero regulus ſeptimus.
Hagna Auguſta.
Otto tertius dux Boiorum.

Hermannus Sueuus ex nobiliſſima Veringenſiũ familia ortus, tempeſtatis ſuæ Philoſophus, Mathematicus, Poëta, Theologus clariſſimus. Extant eius Lyrica, Mathematica, & Chronica. Parentes eius Vuolfbardus, & Hyldrudis, aui Vuolfbardus, & Bertha, obijt anno Chriſti M. LIIII.

Othochus Fruxinenſis Myſta, deinde Monachus Reginoburgenſis, ſuæ tẽpeſtatis Theologus, & Poëta praeſtantiſſimus, ſub Imperatore Hainrico quarto ſcripſit. Item Ottochi æmulus Arnulphus ex Vogburgenſibus regulis ortundus. D. Haimerami Reginoburgenſis præpoſitus itidem ſub Imperatore Hainrico quarto ſcripſit de Eccleſiaſticis ſcriptoribus.

Vuenceslaus uir eruditus, ac prudens, Altaichij inferioris præſul, á conſilijs Imp. Hainrici III. Cæſaris Auguſti regis Boiorum.

D. Marianus Scotus, qui Chronica, & commentaria in hymnos Dauidis ſcripſit, Reginoburgij hæc ſeruantur, ibidem enim uixit, & in templo D. Petri extra mœnia urbis ſepultus eſt. Sub Imperatore Hainrico quarto Cæſare, & Auguſto, rege Boiorũ. Germania perluſtrata tandẽ in Boiariã Reginoburgiũ conceſſit, ibidem Mathematica docuit: ſacras literas interpretatus eſt. Chronica ſcripſit. Paſtus eſt á fœminis ſacratis ſuperioris, inferiorisq; Monaſterij.

ANNALIVM BOIORVM
LIBER QVINTVS INCIPIT.

NVNC AD Saxonum Originem qui Boiorum regno potiti ſunt. Saxones, Cimbrorum, Teutonumq; ſobolem eſſe reperio, habitarunt ad ceruicem peninſulæ Cimbricæ: pulſos à Danis eſſe uolunt, ad Albiſq; hoſtia utrinq;. Quamobrem ſicuti à regibus, Francia oriundis, Franci & Germania Francia dicta fuit, ita ab Imperatoribus Saxonia progenitis à Teutonis originem trahentibus, Teutones nuncupantur. Et nationis nomen, non gentis paulatim eualuit: in nomen quoq; Saxonum Sycambri, Cauci, Cheruſci tranſierant. Atq; trans Albim Orientem uerſus non parua Venedorum pars, quæ loca quondam Sueui tenuerunt. Apud rerum ſcriptores Teutonicum regnum Franco ſucceſsiſſe, & in iure Pontificio Ottonem Teutonum primum regem, hoc eſt, Saxonum lego. Saxoniæ quoq; partes treis reperio, Auſtriacam, Nordmannam, Veſtriacam: hæc ad inferiorem partem Rheni, altera ad Cimbros, Oceanumq; Germanicũ, tertia ad Albim, Sinumq; Codanum pertinet. Significantq; illa uocabula Teutonum ſermone, & Germanico, Orientalẽ, Septentrionalem, Occidentalẽ. Primus Saxonum, qui Boijs imperitauit, eſt Hainricꝰ frater Germanus Imperatoris Ottonis Magni Cæſaris Auguſti. Is uultu patrẽ referebat, idcirco plus à diua Mathylda matre ſua amabatũ. Huius precibꝰ Otto exoratus fratri Hainrico ducatũ Boiariæ, mortuo Berchtoldo tradit: Hainricꝰ poſthac bonꝰ, fiduſq; Regi manſit. Vxor Hainrici fuit Iuditha filia Arnulphi ducis, raræ pulchritudinis, atq; pudicitiæ fœmina, quæ Reginoburgij, ſacratarũ fœminarum contubernium quod inferius uocant, extruxit: ubi eius mauſoleum in aditu adhuc monſtratur. Diuus Racho Damaſia oriundus, eo tempore Oriẽtalis, Boiarici regni, limitis dux fuit, cum Iuditha hac ſupplicandi gratia, Hieroſolyma profectus eſt. In ripa Ambronis, in ſuperiore Boiaria Myſtis. D. Benedicti templum conſtruxit, cui à ſuo uocabulo nomen indidit: ibidem ſepultus, ab accolis adhuc religioſe colitur. Eadem tempeſtate Toxus Vgrorum Rex, audita morte Berchtoldi ducis Boiorum, duobꝰ exercitibus Boiariæ fines inuadit, limitẽ Auſtriacum, & Charionas in confinio Italiæ deuaſtat. Hainricus regulus Boiorum contractis copijs obuiam hoſti armatus procedit, bis aperto marte cũ Vgris congreſſus, bis pugna ſuperior fuit: Vgroſq; per paucis fuga elapſis cædit, fudit, afflixit. Nec auſa eſt gens cædis auida, de cætero Boios bello laceſſere. Hainricus, & Dux copiarum eius Racho, in monumentũ tantæ uictoriæ cælitꝰ datæ, armati equis inſidentes, quemadmodum prælio interfuere, è gypſo ficti, & expreſsi, indurati q; igne in templo Deiparæ Virginis apud Maurkirchen pagũ Boiariæ Noricorũ dedicati, poſitiq;, anno æræ Chriſtianæ DCCCCXLVIII. (quo Berchtoldus Boiorum regulus obijt, Hainricus in regno Boiariæ illi ſucceſsit, atq; Vgros in Boiariam ob mortem ducis irruentes deuicit) adhuc uiſuntur, ſeruantur, monſtrantur, quò tum frequens populus ſupplicandi gratia, uotis ſuſceptis, coibat. Vulgus imperitum Hainricum regem qui ante duodecim annos obierat, credit. Hainricus regulus Boiorum filius eius eſt, frater

Saxonum origo, et ſedes.

Saxoniæ partes tres.

Saxonia. Orientalis. Septentrionalis. Occidentalis.

Hainricus 1. Boiorũ dux.

Iuditha uxor Hainrici 1. ducis Boiorum.

Nidermünſter.

Graf Rath. Comes a Dieſſen.

Toxus rex Vgrorum.

Maurkirchẽ.

Toxus cum Vgris Italiã inuadit.

Ottonis Magni. Toxus autem Vgrorum rex à Boiis male acceptus, iram in I-
talos imbelles, dites, diſſentienteſq; conuertit, Italiam robore Vgrorũ aggredi-
tur. Berengarius Rex Longobardorum decem modiis nummum pace ab ho-
ſte mercatur. Lactantes, infantes, pueri, puellæ, uiri, fœminæ, ſacrati, Prophani,
quiſq; cenſum pro capite, nẽpe nummũ pependit: templorũ aurum, argentum,
gemmæ tributæ ſunt. Berengarius hæc conflauit omnia, æſq; commiſcuit, ex
paucis ſummam compleuit, reliquũ ſibi ſeruauit, homo omniũ auariſsimus, qui

Adelhaidis in Italia regnauit.

etiam Diuam Adelhaidem Auguſtã defuncto uita Lothario marito eius in uin-
cula coniecit. Obierat iã coniunx Ottonis, regis Germaniæ. Is ab Adelhaide & a-
micis mulieris in Italiã aduerſus Berengariũ per nuncios euocatur. Hainric⁹ dux
cum Boiis, iuſſu fratris Italiã inuadit, Aquileiam, Hiſtros, Venetiam, Forumlu-
lii, Veronam, omnes urbes uſq; Ticinum occupat, atq; capit. Eò Otto rex uenit,
ibidẽ hyemat, Adelhaidim liberat, eã cõnubio ſibi iungit, nuptiaſq; regio appa-
ratu facit. Deinde Adelhaidim ſecum in Germaniã abducit, relicto in Italia Con-
rado genero ſuo. Huius ſuaſu Berengarius in Saxoniã ad regem, fretus eius cle-
mentia, proficiſcitur. Nihil tamen, quemadmodũ poſtulabat, & quæ Conrad⁹
promiſerat, licet precatoribus etiã Conrado, & Luitolfo filio Ottonis impetra-
uit. Verũ repulſam paſſus, ægre uita, & patria donatus, Eporediã redire permiſ-
ſus eſt: eaq; cuncta conſilio Hainrici Boiariæ rectoris fiebant. Quamobrẽ Lui-
tolfus, & Conradus gener regis, aduerſus Ottonẽ clam coniurant, cũ Friderico
Mogontino Archimyſta, cui antea inimiciſsimi erãt, in gratiã redeunt. Cæterũ
Otto conuentum celebrem Imperii menſe Auguſto, Auguſtam Rhetię indicit.
Conuenere frequentes Saxonum, Francorũ, Sueuorum, Boiorũ, & Italiæ plæ-
riq; proceres. Preſto fuit & Berengarius cũ filio Alberto, ſeq; in clientelam Ot-
toni dicauit, Italiam ab eo recepit, præter Veronenſem, Foroiulianamq; regio-
nem, hii limites Boiorũ duci Hainrico addicti, Boiariçq; regno coniuncti ſunt,
Conradus, & Luitolfus nimis impatienter ferunt, ſe minoris apud regem eſſe,
magiſq; authoritate apud regem ducem Boiũ pollere, proinde res nouas moliũ-
tur. Otto Ingelhaim cũ paucis petit, inde Mogontiacũ ægrè in urbẽ admiſſus, ſe

† Accuſant fortaſſis.

confert. Luitolfus & Conrad⁹ ſuperbiã Hainrici rectoris Boiariæ † excuſant, ſe
nihil penitus in regem machinari, uerum illum, ſi adueniſſet capturos, in uincu-
laq; conjecturos fuiſſe confitentur. Otto quod paucos fideles ſecũ habebat, diſ-
ſimulata re, Agrippinenſem Coloniam accedit. Inde ad Mediomatricum urbẽ
pergit. Luſtrata Lotharingia, paulatim copias auget ad ſe ab inimicis deficientes
benigne adpellat: eis gratiã facit. Briſacum caſtellũ, oppidumq; receptaculũ ho-
ſtium, latronumq; intrat, complures ibi moratur dies. Tota Lotharingia ad ob-
ſequium Ottonis redit, præter paucos predones, quibus cordi bella, cædes erãt:
& qui niſi in bello ob ſcelera ſalui eſſe non poterant. Fridericus Mogontinus
Myſtes urbẽ, regiam, caputq; Francorum inimicis regis tradit. Otto comparatis

Mogũtia 60. diebus obſeſſa ut ſcribit Vrſpergẽſ. Itha.

quàm celerrime copiis, eo cũ infeſto, robuſtoq; Francorum, Lotharingiorum,
Saxonum exercitu contendit, urbẽ arctiſsima obſidione claudit. Rector quoq;
Boiorum cum auxiliaribus copiis ad fratrem tranſitũ facit, rutelã Boiarię, uxorẽ,
liberos, theſauros, Reginoburgium, Arnulpho, & Hermanno fratribus uxoris
ſuæ, Schirorum principibus, præfectiſq; prætorio Boiariæ, quos Landgrafios
uocant, committit. Inter hæc Luitolfus, qui Ithã filiam Hermanni ducis Sueuo-

rum duxe-

rum duxerat, mortuoq; ſocero, Sueuos à patre acceperat, parenti rebellat, impe-
rata facere detrectat. Arnulphus, & Hermannus nacti, ut ipſi rebantur, occaſio-
nem oportunam recuperandæ Boiariæ, cuius principatũ pater, atq; patruus te-
nuerant, ad Luitolfum deficiunt, cum eo fœdus, amicitiamq; firmant, ſororem *Arnulphus et Hermannus*
Iuditham cum liberis, & amicis Reginoburgio, totoq; Boiariæ regno exigunt: *Boiariã Hainrico eripiunt.*
Gazam, ſuppellectilem Hainrici diripiunt, militibus, populoq; diſtribuũt. Re-
ginoburgenſes cæteroſq; Boios, ſibi ueluti iuſtis legitimiſq; hæredibus ſacramẽ
ta dicere cogunt. Inde Auguſtã Rhetiæ, Pontificiamq; prouinciã, quod D. V-
dalricus ciuitatis Epiſcopus, ciueſq; rebus Ottonis ſtudebant, inuadunt, capiũt,
ſpoliant, ferro, flãma uaſtant, diripiunt. Magna præda potiti, D. Vdalricũ apud
Schuuabmenching, Sueuorũ pagum, aut uiuum capturi, aut occiſuri circumſi- *Schuuabmenching.*
dent. Prouolant in auxiliũ Epiſcopi cum copijs Albertus Marthalenſis præfect⁹ *Albertus Comes à Dillingẽ patruus S. Vdalrici.*
patruus, Theobaldus frater Epiſcopi. Fit præliũ atrox, februarijs Idibus die lunæ
ante caput Quadrageſimæ. Arnulphus uictus terga uertit, obſidionem ſoluit,
Reginoburgiũ aufugit, ſeq; ibi munit. Frater eius Hermannus uiu⁹ in poteſtatẽ *Theobaldus qui & Reginobaldus.*
hoſtiũ uenit, captiuuſq; abduct⁹ eſt, Albertus, grauiter uulnerat⁹, in paucis poſt
diebus ex hac uita migrat, Auguſtæ in templo maximo ante aram Diuæ Vuale-
purgæ à nepote humatur. Otto ubi hæc audiuit, Brunonem fratrẽ Agrippinẽ- *Albertus Comes de Dillingen obijt.*
ſibus, quorum Epiſcopus tum obierat, Pontificem, Lotharingijs dat præſidẽ:
Conradum generũ cuius uxor obierat, hoſtem Reipublicæ iudicat. Soluta obſi- *Bruno.*
dione Mogontiaci, in Sueuiã propere peruenit ad Ileram amnẽ, Tuſſamq; pa- *Ilerliſen.*
gum Sueuiæ caſtra facit. Obuiam & filius Luitolfus cũ copijs armatus procedit,
contra patremq; conſidet. Cumq; iam pater, & filius parricidiali bello manus
commiſſuri, in acie utrinq; ſtarent, D. Vdalricus Auguſtanus, Hardopert⁹ Cu-
riæ Epiſcopus ultrò citro cõmeant, ſurſum deorſum curſitant, minis, precibus,
pollicitationibus Sueuos ad obſequiũ Ottonis redigunt: à deteſtando bello, &
ſanguine cognato manus abſtinere perſuadent, ſuaſu ſuo in officio continent.
Copiæ proinde certamen detrectant, Luitolphus in Boiariã Reginoburgium ad
Arnulphũ ſe confert. Otto tradita Sueuia Burckhardo ab Helfenſtain, cui Luit- *Burckhardus Comes ab Helfenſtain.*
garda filia Hainrici ducis Boiorũ nupta erat, in Boiariam tranſitum facit, Regi-
noburgiũ obſidet toto autumno: machinas, ferramenta, tormenta, inſtrumẽta,
quibus urbs expugnaretur, parari iubet. Vltimo Decembri in Saxoniã redit, ibi
ſacrum Chriſti natalẽ rite perpetrat, Februario in Boiariam reuertitur, duos pe- *Reginoburgiũ obſidetur ab Ottone.*
nè menſes urbem quotidie oppugnat: nihil aduehi, nihil intro ferri ſinit, fameq;
obſeſſos urget, utrinq; pro portis crebro acriter pugnatum eſt. Iã obſeſſi fame la
borabant, quã diutius tolerare non erat conſilium. Luitolfus cũ proceribus urbe
egreſſus, pacem ſupplex petit à patre, quam tamen non impetrauit, quod fidei
genitoris abſq; omni conditione ſe committere recuſabat, in urbẽ repulſus eſt.
Moxq; Gerion bellicis rebus præclariſſimus, tum princeps partiũ regis, portam *Gerion.*
Orientalẽ oppugnat, perfringereq; tentat. Arnnulphus cũ ſuis erumpit, ab ho-
ra tertia uſq; ad nonam ſex horis continenter pugnatur, donec Arnulphus for-
titer dimicans equo cadente, telis confoditur, armiſq; exuit. Cæteri in urbem au-
fugiunt, portamq; claudunt. Boij cũ nollent pro mortuo bellũ trahere, Ottoni
ſe tradunt. Luitolfus quoq; abſq; omni pacto ſe parẽti permittit. Recepto itaq; *Hainricus Boiarii recipit.*
Reginoburgio, Hainrico Boiariæ ducatus reſtituit. Otto pacata Boiaria in Sa-

 xoniam,

xoniam, & interiorē Germaniā ad domandos Venedos abit. Vix hæc turba cō-
poſita erat, mox aliud ex alio malū. Duo Epiſcopi Boiariæ, Bathauenſis, & Saliſ-

Heroldus Comes a Scheūrn Epiſcopus Salisburgenſis. Gerardus Epiſcopus Bathauenſis.

burgenſis pro pallio inſigni Archimyſtæ decertant. Herold⁹ Iuuauenſis hono-
rem à Carolo Magno traditū, nuper à Leone ablatū uſurpabat, uicꝫ retinere cō-
nitebatur. Gerardus Laureacenſis Epiſcopus iā à Leone ſeptimo declaratus, ue-
tuſtate Laureaci contra nitebatur. Laureacenſis templi fundamenta iacta eſſe in
primordio Chriſtianiſmi, à primarijs authoris noſtri legatis D. Petro, & Paulo,
horūcꝫ diſcipulis, Marco Euāgeliſta, Lucio Hermagora, atcꝫ Fortunato, ꝓpo-
nebat, primācꝫ in hiſce prouincijs tū Romanorū, quas modo Boij tenent, ſacrā
ædē fuiſſe: ubi maximus ſacrorū teſtiū numer⁹ religionē Chriſtianā ſuo ſangui-
ne conſecraſſet. Pontificē Bathauenſem, Laureacenſemcꝫ hacten⁹ ſemper fuiſſe
Archimyſtā Boiorū prædicabat, donec Hunni ea loca circū circa omnib⁹ uaſta-
tis, in ſolitudinē redegerunt, Caroluſcꝫ Magnus exciſis Hunnis, dū regnū Boia-
riæ orbatū doctore, & legato Chriſti foret, Arnonē Iuuauenſem Epiſcopū de-
mū in collegiū Archimyſtarū Boiariæ coöptauit. Hanc rē Gerardus per Hado-
marū Monachorū Fuldenſiū Magiſtrū, ad Agapethū ſecundū Pont. Max. re-
fert, poſcitcꝫ ſibi reſtitutū honorē confirmari. Agapetus annuit poſtulatis, Ba-
thauenſem Epiſcopū à ditione Salisburgēſis ſoluit, Archiepiſcopū Boiorū Lau-
reacenſem nuncupat, Salisburgenſi ob ſupra cōmemoratas ratiōes præferendū
cenſet. Gerardo mandat, ut Pannoniā, Auaros, Morauos, Venedos in rebus di-
uinis procuret. Heroldo Iuuauenſi, & ſocijs eius, niſi pareāt, ſacrificijs interdicit,
Gerardū, eius ſucceſſores, Laureacenſem appellat Archimyſtā: cū Ottoni regi,
Hainrico duci Boiorum, ut fautores eidē aduerſus Heroldū adſint, cōmendat.
Heroldus ſibi iniuriā illatā ratus cū Conrado duce, ab Ottone proſcripto, fœdus
init: eundē in ſocietatē, amicitiā adſciſcit, ad ſecꝫ recipit, templa ſpoliat, Gazā Ec-

Bultzko rex Vgrorum.

cleſiaſticā Vgris hoſtibus religionis noſtræ diſtribuit, ambocꝫ ad Bultzkonem
regē Vgrorū ſe conferunt, illū aduerſus nos concitant, diſcordiā, infirmitatē no-
ſtrorū aperiunt, prædā ingentē oſtendunt, ſe duces fore itineris pollicent. Bultz-
ko legatos exploratū quaſi officij gratia ad Ottonē ire iubet. Hiſce reuerſis, nū-
ciantibuſcꝫ uera eſſe, quæ Conradus, & Heroldus narrabant, cū quàm maximo
poteſt hominū numero, & quincꝫ exercitibus, & legionibus, quib⁹ ipſe, & Te-

Leel. Sur. Tox. Schab.

trarchæ eius Lelius, Sura, Toxus, & Schaba præerant, ducentibus Conrado &
Heroldo regnum Boiariæ inuadit. Neminē ſibi reſiſtere auſurū opinabāt, tantę
erant copiæ, inſuperabiles ſe fore, niſi terra dehiſceret, aut cælū rueret, iactabant.
Portę igitur urbium clauduntur: homines relictis uicis, agris, oppidis ſibi fuga
conſulunt. Vgri ſyluis, amnibus ui emenſis, pernicib⁹ equis ubicꝫ adſunt: decli-
natis urbibus, Monaſteria petunt, diripiunt, incendunt, quemadmodum ante
quatuor, & quadraginta annos factitarant. Monachos, ſacerdotes in ignē abij-
ciunt, cæteros uiros, fœminas, pueros, puellas, quos occuparant, captiuos ueluti

Dieſſen. S. Grafrath. Thierhaupten.

pecudes abigunt. Ab Eberſperg, Fruxinocꝫ repulſi, Damaſiam, Rathonis Mo-
naſteriū, Thierhauptū, reliqua Boiariæ templa euertunt: Boiaria deprędatione,
ferro, flamma deuaſtata, Danubiū, Rhenūcꝫ tranſeunt, ductore Conrado Lo-
tharingiā depopulant, Omnia cęde, incendijs, luctu complent. Tandē diuinitus,
ut aiunt, territi, Auguſtam Rhetiæ petunt: quòd eò ingentes opes congeſsiſſe
Boios, Sueuos, Francos fama erat. Vrbem circumſidunt, pars tranato Lyco, in

Boiariæ

Boiariæ ripa Thierhauptum occupant, utraq; potiuntur ora, terram ſicuti lo-
cuſtæ operiunt. Inter hæc Hainricus dux Boiorum Heroldum iuxta legis Sali-
cæ horrendum carmen (quo cauetur, ut Epiſcopus, ſi cum hoſtibus conſpirarit,
hos quopiam inuitarit, & eos quos ſeruare debeat, perdere uoluerit, pęnas capi-
te luat) perfidiæ condemnat. Eundem apud Mũldorff capit, eidẽ oculos exculpi
iubet. Conrad⁹ quoq; ab Vgris ad Ottonem profugit, ſeq; pro Republica de- *Heroldus exe*
uouet. Quinenã Ioannes duodecimus Pont. Max. Heroldũ ob huiuſcemodi fa- *cæcatur.*
cinus Rauennæ in conuentu amplius quinq; & quinquaginta patrũ celebri, ſep-
timo Calendas Maij, indictione decima, diris deuouet. Non ſolũ ſenatu Ponti-
ficũ, ſed etiã tribu ſacerdotum mouet. Sacerdotes, populuſq; Boi⁹, cõmunibus
ſuffragijs Fridericũ in curiã Iuuauenſiũ Epiſcoporum allegant. Huic poſtea Be- *Fridericus Co*
nedictus quintus honorẽ Archiepiſcopi reſtituit. Extant hæc diplomata. Porro *mes de Chiem*
Otto, qui tũ domandis Venedis in intima Germania aberat, ubi hæc accepit, co- *gew Epiſco-*
pias undiq; contrahit, obuiamq; pergere hoſtibus iubet. Ipſeq; maximis poteſt *pus Salisbur.*
itineribus, cũ Saxonibus ad Vgros in Rhetiam contendit. Francorũ equitatus *anno. 958.*
duce Conrado, Bolitzlaus Boiemiæ regulus cum electis militibus eò properat. *Bolitzlaus.*
Hainricus Boiorum rector, æger quod prælio adeſſe nequibat, Eberhardo Se- *Eberhard nõ*
nonũ Dynaſtæ exercitum Boiorũ permittit. Burckhardus cũ Sueuis, & D. Vdal *der Sempta.*
rico urbe erumpit. Vbi diluculo copiæ ńoſtratium conuenere, placuit Boiemos
in ſubſidijs circa impedimenta conſiſtere. Vgri hos adoriuntur, impedimentis
potiunt, cęteri noſtratiũ contempta iactura inſtrumenti bellici, rati uniuerſa ho-
ſtiũ, & ſua uictoris fore, ſeptem agminibus ab omni parte Vgros inuadunt, a-
ciem perrumpunt, turbant, hoſtes circu mueniunt, fundunt, ſternunt. In altera
quoq; Vindelicorũ ripa Boij eos, qui in Thierhaupten conſidebant, ſuperis fa-
uentibus, pari clade inuoluunt. Noſtri itaq; utrinq; Vgros in Lycũ flumẽ, quod
pro hiſce ante erat, agitant, præcipitant, ſubmergunt: alueus Lyci cadaueribus
oppletur. Nemo euaſit, perpauci capti, cæteri ad internecionẽ deleti ſunt, eo die,
quo ante octo & quadraginta annos & ipſi exercitus Boiorum uireſq; excide-
rant, nempe quarto Id⁹ Auguſti, iſq; dies in Romanos faſtos relatus eſt. Poſtri-
die direpta ſunt caſtra hoſtium, maximus captiuorũ numerus liberatus, honor
ſuperis habit⁹, uota pro uictoria ſuſcepta, reddita ſunt. Bultzko rex, eius quatuor
reguli Schaba, Lelius, Sura, Toxus, una cũ paucis capti, traditi ſunt Eberhardo
Boiorũ Dynaſtæ. Is regẽ, & quatuor principes Hainrico duci Boiorũ Regino-
burgium miſit. Vbi ante portã Orientalẽ, quæ Vngariã uerſus ſpectat, patibulo
affixi, laqueo ńecati ſunt. Cæteros Eberhardus apud Eberſperg uiuos in foſſam
abiecit, terraq; & luto obruit. Tintinabula, ſignaq; ex eorum ſpolijs fudit. No-
ſtris quoq; cruenta, atq; luctuoſa uictoria fuit. Theobaldus frater D. Vdalrici, *Theobaldus*
Regenuuald nepos eius ex ſorore, patruus Berthæ auiæ Hermanni Annalium *Regenuuald.*
ſcriptoris, Conradus gener regis, Starchandus Aichſtatenſis Epiſcopus occide- *Starchandus*
runt. Michael Epiſcopus Reginoburgenſis in manu uulnus accepit, ęgre euaſit, *Epiſcopus*
ope (ut aiunt) Diui Haimerami. Burckhardus Sueuorum dux, gener Hainrici *Aichſtatenſis.*
reguli Boiorũ, perijt. Otto adſerta Germania, populo Chriſtiano liberato, eaq;
cęde perpetrata, ab exercitu Imperator, & pater patrię ſalutat⁹ eſt. Porrò Vgri q *Otto Impera*
domi reliqui erãt, tanta ſuorũ ruina aío fracti, uallo, foſſa, ſudibus contra nos ſeſe *tor patriæ pa*
in locis paluſtrib⁹ mũniũt, ne dũ fines alienos inuadere (ſicuti per annos quinq;, *ter dictus.*

& quinquaginta hactenus continenter factitarant) animo poſthac conciperẽt: contuſi uiribus, territiq; potentia Ottonis (ſicuti & Luitprandus Ticinenſis, & Benedictus Sextus Pont. Max. qui eadẽ tempeſtate uixerunt, narrant) ne muti-

Geiſo uel Geizo.

re quidẽ de cętero auſi fuere: regem tamen creant, Geizonem filium Toxi, parẽtem D. Stephani. Is licet alienus à religione Chriſti eſſet, noſtros tamen amauit, ab Ottone pacem impetrauit: Bonus Chriſtianis, ſuis ſæuus extitit. Sunt qui tradant Vgrorum ductorẽ fuiſſe Schirorum principem Arnulphum, quẽ alij Ot-

Catalogus Epiſcoporũ Iuuauenſiũ ponit Heroldum Comitem de Scheürn.

tonem, alij aliter nominant, mihi nõ fit ueriſimile. Equidẽ nihil certi, licet curioſius iſtæc indagarim, comperi: fabulæ ſunt, niſi forſan Heroldus, qui & Herulphus, ex ea familia oriund⁹ fuit, & ſimilitudo nominũ peperit (uti fit) errorem, Arnulphumq; pro Herulpho imperiti accepere. Eodem anno nimirũ Chriſtia-

An. 955. obijt Hainricus 1. dux Boiorũ.

Hainricus 2. dux Boiorũ.

næ ſalutis Noningenteſimo quinquageſimo quinto obijt Reginoburgij Hainricus primus, Calendis Nouembribus, Hainricum filiũ hæredem Boiariæ reliquit. Sepultus eſt in templo D. Haimerami. Tulit ex Iuditha Ludouicũ, Hainricum, Luitgardam, Hælicã uirginem ſacratam, quæ Bathauiæ ſepulta eſt. Hainricus ſecundus educatus fuit in Saxonia à D. Machtylda auia paterna. Mortuo patre uniuerſum regnum Boiariæ à patruo Ottone accepit. Limitis Auſtriaci Burckhardum, Charinorum Hainricum filium Berchtoldi reguli Boiorum, tũ

Giſala.

D. Hainricus Rom. Imp.

Bruno Epiſcopus factus anno 1009.

Giſala regina Vngariæ.

Gerpyrga Abbatiſſa.

Abach.

duces fuiſſe reperio. Vxorẽ duxit Hainricus ſecundus Giſalam filiam Conradi regis Burgundiæ, neptẽ ex fratre D. Adelhaidis Auguſtæ. Ex ea ſuſcepit D. Hainricum tertium Boiorum regulum, Romanum Imperatorem ſecundũ, Brunonem Epiſcopum Auguſtanũ, Giſalam reginam Vgrorum, Gerpyrgã Chimenſium uirginum maximã. Frequens habitaſſe dicitur Abudiaci, proximè Reginoburgium. Ob clementiam primũ Pius, deinde cum Ottoni ſecundo Auguſto, dicto audiens nõ eſſet, Rixoſus cognominatus eſt. Vſus eſt familiarit. D. Vuolf-

Hainricus Pius et Rixoſus cognominatus.

Monaſterium ad D. Paulũ.

Ober und Nidermünſter.

Chorfrauen non Cloſterfrauen dici uoluerunt.

gango Reginoburgenſium Epiſcopo: eius ſuaſu Reginoburgij, quæ tum ſedes ſummi Boiariæ principis erat, D. Paulo templũ dedicat, Antiſtitem filiam ſuam capit: ædem ſanctis uirginibus fecit, ut pudicè, caſteq; uiuendi exemplar forẽt fœminis ſacratis ſuperioris, inferiorisq; ibidẽ Monaſterij. Hæ enĩ excuſſo pudicitiæ freno, populariter tũ uiuebant, ſeq;, neſcio cuius Chori dominas nuncupabant. Giſala uxor Hainrici in eadẽ æde, ubi ſocrus Iuditha, humata eſt: ita Crux aurea teſtatur, quã Giſala Regina ad ſepulchrum Giſalæ genitricis dedicauit. Eadẽ tẽpeſtate Italiã graui ſeruitute Berengarius ſecundus, nepos ex filia primi, premebat: in pauperes, diuites, ſacerdotes, prophanos iuxta ſæuiebat. Ioannes duodecimus Pont. Max. Senatus, populuſq; Romanus, proceres, Epiſcopi Italię per internuncios Ottonem orant, ambiunt, ut Italiam armis Germaniæ rurſus adſerat. Anno igitur ab orbe liberato Noningenteſimo ſexageſimo Otto Berengario bellum indicit, Reginoburgium in Boiariam in hyberna ſe confert. Ottonẽ filium ſeptimum agentem annum regem declarat, & ad Aquas Graneas ſolẽni ritu, quinquagenalium die inungi præcipit: eundem Vuilhelmo filio ſuo Archimyſtæ Mogontino committit. Ipſe per Boiariam, & Tridento, Veronaq; Italiã petit, obuiã certatim prodeunt primores, Epiſcopi Italiæ, lęti regẽ Germanię excipiũt, nihil honoris, nihil officij, quo Franco rectori gratificarentur, prætermittunt. Otto Ticinum ui capit, cæteras urbes ſubigit, Romã ꝓcedit. Vbi à Senatu populoq; Romano reuerenter acceptus, Imperator, Cæſar, Auguſtus ſalutat̃, à

Ioanne

Ioanne Pont. Max. conſecratur, ſibiq;, hunc atq; Romanos, ſe in poteſtate Imperatoris futuros, per ſacra D. Pauli ſacramentum dicere iubet. Romā deinde egreſſus Ticini Paſchalia celebrat. Berengarium, coniugē eius Vuillam obſidet, capit, uiuos in poteſtatem redigit, Vidonem filium eorum pugna occidit, alterū filium Albertum Italia exigit, Inter hæc Ioannes Ro. Epiſcopus ab Auguſto deficit, Albertum reuocat, eiq; Romam tradit. Quod ubi Cæſar accepit, celerrime Romam contendit infeſto exercitu. Territi Ioannes & Albertus fuga ſibi conſulunt, in Campaniam elabuntur. Otto Romam in ditionem rurſus cogit denuo proceres, plebem, ſacrificos iureiurandi religione adigit, nullum Pontificem maximū capturos, abſq; conſenſu Auguſti, & Ottonis Cæſaris filij ſui. Deinde Ioannem abdicat. Leonem octauum Pont. Max. ex patribus legit, Spoletum poſtea proficiſcitur. Ioannes & Albertus corruptis pecunia fœminis Romanos uiros concitant. Hij Leonem urbe pellunt, Ioannem, & Albertū recipiunt, Leo ad Auguſtū euaſit, Otto caſtra ubi Romæ admouet, eā arctiſsima obſidione clauſit. Inter hæc Ioannes mortem obijt ſubito, Romani Benedictum quintū rebus Eccleſiaſticis imponunt. Auguſtus Romanos fame ad deditionem cogit, Leonē octauum reſtituit, Subacta atq; pacata Italia, Benedictum ſecum Hamburgium deportat, Bremēſi Archiepiſcopo, ante Hāburgenſi Epiſcopo Adaldago tradit. Vbi ſacerdotum tribu motus, deminuto capite interijt. Berengarius, & Vuilla uxor eius in Boiaria, nēpe Bambergæ exules mortui ſunt, regioq; cultu humati. Pauci s poſt diebus Leo octauus ex hac uita migrat. Azo ſcrinij primarius magiſter, & Marinus Sutrij Pontifex à Romanis ad Imperatorē legantur poſtulatū Pontificem Max. Hanc ob cauſam Auguſtus Odogarium Spirenſem, Lizonē Cremonenſem Epiſcopum Romam proficiſci iubet. Tum comicijs Pontificijs, ab uniuerſo populo Romano Ioannes tertiusdecimus Narnienſis deligitur, quē poſtea Petrus urbis præfectus, & Rathfridus preſes in uincula conijciunt. Imperator compoſitis rebus Gallicis, atq; Germanicis Romā pergit. Ioannē liberat, treſdecim urbis proceres in crucem agit. Vrbis præfectus aufugit, Rathfridus iā honeſta morte obierat. Pacata Roma Imperator, & Ioannes Pont. Max. Ottonem iam Cæſarem declaratum, literis in Italiā Romamq; euocant Iſq; Auguſtā Rhetiæ accedit, inde Romam ad parentem ſe confert, natalibuſq; Chriſti à Ioāne conſecratur, Auguſtuſq; appellatur: eiq; connubio Theophania Nicephori Imperatoris Conſtantinopolitani dicatur, quæ duodeuiceſimo ante Calendas Maij die, poſt Paſchalia inauguratur, à Pontifice Auguſta cognominatur. Et tertia poſtea nocte, Ottoni iuniori thalamo nuptiali coniungitur, celebratiſq; magnificè nuptijs, ambo Auguſti in Germaniam, Franciamq; redeunt. Vrbs Roma, Italiaq; quæ per ſexaginta annos à Germania diuiſa fuerat, rurſus Francorum iungitur imperio: cui adhuc titulotenus coheret. In Boiaria ſub idem tempus, lites generat. Friderico Salisburgenſi Archimyſtæ prouinciam, quemadmodum à Carolo Magno decretum fuerat, reſtituit Benedictus quintus. Diuus tum Pilgrinus Bathauenſi, Laureacenſi templo præſidebat, ad hunc Geizo rex Vgrorum motus ſanctitate uiri, licet Chriſtianus nondū eſſet, legatos mittit, atq; ut Vgrorum regionem adeat, ibi Philoſophiā Chriſtianam interpretetur, orat: ſe cuiuis cultum Chriſti recipiendi poteſtatem facere pollicetur. Lupus iuxta diuina oracula, mores ſuos mutauit, ouemq; uiuere cœpit. Pilgrinus igitur aſſumpto

Berengarius & Vuilla uxor captiui Bambergam in exiliū miſſi ſunt.

Albertus filius Berengarij s.

Ioannes Pōt. deponitur.

Leo 8. Pont. Max.

Benedictus 5. S. P.

Cran zius in Metropoli ſua. li. 3. ca. 4.

Berengarius obijt.

Leo 8. Pont. M. moritur.

Azo. Marianus Epiſcop.

Odogarius qui & Otogerio Epiſcōpus Spirēſis.

Lizo.

Ioannes 13. Pont. Max.

Petrus & Rathfridus Romani.

Otto 2. coronatur Auguſtus.

Theophania.

Auguſta.

Nota.

D. Pilgrinus.

tur aſſumpto ſecum Diuó Vuolfgango, uiro eiuſdem æui doctiſsimo, ad Vg-
ros profectus, quinꝗ millia eorum ſacro fonte luſtrauit. Captiui Chriſtiani,
quorum maxima pars erat, qui eò undiꝗ terrarum abacti fuerant, publicè, ne-
mine prohibente, certatim ſobolem ad luſtricam aquam deferunt: templa ex-
truunt, id quod antea nequaquàm licuerat. Nec animi ferociſsimæ gentis, fini-
timæꝗ Venedorum nationes, à Chriſtiana pace iam abhorrebant. Pilgrinus
cum unus tanto oneri non ſufficeret: & meſsis copioſa, meſſores uero perpau-
ci forent, Benedictum ſextum Pont. Max. literis, & per duos ſacerdotes flagitat,
ut ſe Archiepiſcopum Laureacenſem declaret, collegas coöptandi in Pannonijs
copiam faciat: ubi quondam Gepidarum, Romanorumꝗ tempore ſeptem di-
tiones Eccleſiaſticæ fuerant ſubditæ Archiepiſcopo Laureacenſi: quatuorꝗ ibi-
dem manſerunt, uſꝗ dum Vgri Boiorum regnum inuaſere. Benedictus po-
ſtulatis annuit, ac ita reſcribit. Dilectiſsimis in Chriſto filijs Ruperto Moganti-
no, Theoderico Treuerenſi, Alberto Magdenburgenſi, Patriarchæ Germaniæ,
Gerioni Agrippinenſi, Friderico Iuuauenſi, Adaldago Bremenſi Archiepiſco-
pis: pariter Domino Ottoni glorioſiſsimo Imperatori, Auguſto, atꝗ nepoti
ſuo præcellentiſsimo duci Boioariorũ, cæteriſꝗ omnibus Epiſcopis, Abbatibᵘ,
ducibus, Comitibus Galliæ, atꝗ Germaniæ, Benedictus diuina gratia Apoſto-
licæ ſedis Pontifex, ſeruus autem ſeruorum Dei, in Domino ſalutem. Ob uetu-
ſtatem Laureacenſe templum, ab Iuuauenſium iugo ſoluit, præfertꝗ Salisbur-
gio: illi dignitatem Archimyſtæ reſtituit, quod illic ab infantia religionis Chri-
ſtianæ diuina ædes dicata ſit, ibiꝗ complures pro Chriſto mortem oppetierint,
Pilgrinum ſucceſſores eiᵘ, Epiſcopos Bathauenſes, Archiepiſcopos perpetuo e-
dicto deſignat, præſtareꝗ decernit Iuuauenſibus Archimyſtis: illis, Pannonias,
Noricum Ripenſe, Morauos, Vgros, Auariam, Venedos addicit: his Noricum
mediterraneum, & Vindeliciam adtribuit. Sub idem tempus Imperator Otto
Cæſar Auguſtus ex hac uita migrat Nonis Maij, anno Chriſti Noningenteſi-
mo ſeptuageſimo tertio. Eodem anno obiere D. Vdalricus Auguſtanus Ponti-
fex. Burckhardus Sueuorum regulus, cuius ducatum Otto filius Luitolfi, nepos
Imperatoris Magni, recepit. Burckhardus præfectus pagi Boiorum, qui Oſter-
richa, hoc eſt, Auſtria uocatur. Sic Imperator Otto tertius, Cæſar, Auguſtus in
diplomate nuncupat, quod Hainrico duci Boiorum cognato ſuo dedit, quod
in Eberſperg ſeruatur. Luitpoldus filius Eberhardi nepos Arnulphi ducis, pro-
nepos Luitpoldi ab Vgris occiſi, amitinus Hainrici reguli Boiorum, Orientalē
limitem aduerſus Vgros adminiſtrare iubetur. Ita ego quidem apud quoſdam
lego: Verum quod ad imagines maiorum ſpectat, diligentius inquirēdum cen-
ſeo, quæ ego accipio, tranſcribo: non tamē omnia certo ſcio. Is Luitpoldus pro-
genuit ex Richarda Popponem Archiepiſcopum Treuerenſem, & Hainricum,
qui poſt fata parentis Auſtriã procurauit. Vbi autem mors Imperatoris diuul-
gata eſt, undiꝗ (ut fit quando Reſpublica principe, quaſi nauta nauis, orta tem
peſtate orbatur) armorum procellæ ingruunt. Reginero Bergorum Hanno-
niæ præfectus cognomento Longi colli, à Brunone Archiepiſco Agrippinenſi,
duce Lotharingiæ, ante quindecim annos, quod pacem interturbaret, apud
Vualentianas captᵘ fuerat, ad Venedoſꝗ relegatᵘ exul obijt, bona eius cõfiſcata
ſunt. Bruno iſte primus Epiſcoporũ fretus fratris Auguſti authoritate, Reipub-
licæ munia

liciæ munia obire cœpit: ſtudium hactenus Epiſcopis fuerat ſacras docere literas.
Regineronis filij (inde enim diuerti) Reginero, & Lambertus in Franciã Occi-
dentalem aufugiũt, ibiq; uſq; ad mortẽ Ottonis primi deliteſcunt. Vbi certiores
facti ſunt de morte Auguſti, confiſi affinitate Caroli ducis, fratris Lotharij regis
Galliarum, & Hugonis Dynaſtę Pariſiorum, in Orientalem Franciam redeunt,
paternam præfecturam recuperare conituntur. Vuarnerum, Ramoldum, & *Sigibertus ſub*
Reginonem, qui ea loca tum adminiſtrabant, pugna ſuperant, Buſchum caſtel- *anno. 976.*
lum in ripa Hanni amnis conſtruunt, atq; muniunt: incurſationes inde in Lu-
thareos (quos nunc Brabantinos uocant) faciunt. Imperator Otto ſecundus *Otto 2. Ro.*
ex Saxonia cum copijs aduolat, caſtra Buſcho admouet, caſtellũ obſidet, ui ex- *Imp.*
pugnat, incendit: Vniuerſos quos intus deprehẽdit, in uincula cõijcit, captiuoſq;
in Saxoniam abducit. Reginero, & Lambertus ad Gallos Veſtriacos rurſus fu-
gam capeſſunt: ille Gerbyrgam filiam Caroli, alter Haduuidam filiam Hugonis *Gerbyrga fi-*
uxorem habebat. Inter hæc Hainricus regulus Boiorum, conſilio Berchtoldi *lia Caroli.*
principis Schirorum, & præfecti palatij Boiarici, amitini ſui, filij Arnulphi (qui *Haduuida fi-*
Reginoburgenſi prælio, uti diximus, perijt) item ſuaſu Hainrici Auguſtenſis E- *lia Hugonis.*
piſcopi, nepotis Arnulphi ex filia, conſobrini ſui res nouas molitur. Ottoni Au-
guſto patrueli ſuo rebellat, regnum affectat: in partes ſuas trahit Hainricum *Hainricus dux Boiorum*
Charinorum præſidem cognatum ſuum, regem deniq; ſe appellat, & ab Ab- *rixoſus rebel-*
raamo Epiſcopo Fruxinenſi, Reginoburgij in templo D. Haimerami inungi- *lat Ottoni 2.*
tur: nec quicquàm D. Pilgrino Laureacenſi Archimyſta, Luitpoldo Auſtriaco,
& Vdalrico ab Eberſperg refragantibus, Hainric⁹ nouus Rex cum Bolislao Bo- *Bolislaus.*
iemorum, & Mitzkone Polonorum regulis, cum Heraldo Cimbrorum rege, *Mitzko.*
huiuſce ciuilis belli authore fœdus init. Otto concilium procerum conuocat,
Popponem Epiſcopum, Gebhardum Magiſtrum equitum in Boiariam legat, *Poppo Epi-*
qui poſtularent, ut Hainricus, accepta fide publica, quàm celerrimè ad Cæſa- *ſcopus.*
rem ſe conferret. Quod ſi recuſaret, uideri eum contra Rempublicam feciſſe. Pa- *Gebhardus*
ret mandatis Boiorum rex, cum Abraamo Epiſcopo ad Auguſtum proficiſci- *Magiſter E-*
tur. Moxq; Hainricus ad Ingelhaim, Abraamus Coróbiam relegatur. Interim *quitum.*
Heraldus Danorum rex tranſalbianos uaſtat. Otto conatibus hoſtis cum exer- *Hainricus dux Boiorum relegatur.*
citu propere obiuam uenit, omnem uim belli in Daniam transfert. Heraldus *Heraldus rex*
territus legatos cum ampliſsimis donis ſupplex de pace mittit, filium dat obſi- *Danorum.*
dem, tributum annuum pollicetur. Imperator data pace Cimbris, cum ipſiſq; a-
micitia confirmata, arma in Boiariam uertit. Nam Hainricus, & Abraamus in-
terea cuſtodia elapſi ad Boios redierant, ſeq; aduerſus Auguſtum muniebant.
Ad hunc ubi fines Boiariæ adtigit, Epiſcopi, Pontifices, præſides, Dynaſtæ, Te-
trarchæ, ciues, populus Boiorũ, quibus bellum inteſtinum cordi non erat, pro-
uolant, eum Reginoburgiũ deducunt. Ibi habito conſilio Ramholdus D. Hai-
merami præſul, quod Hainrico faueret, capitur, Treueros relegatur. Hainricus pa-
truelis Auguſti proſcribitur, hoſtis Reipublicæ iudicatur. Hainric⁹ Auguſtanus
Epiſcopus, Berchtoldus capti, in exilium acti, Regnumq; Boiariæ Ottoni duci *Otto dux Sue-*
Sueuorum, itidem patrueli Imperatoris, filio Luitolfi commendatur. Rex Boi- *uiæ Boiariam*
exactus, fuga ad Charinos euaſit. Auguſtus Boiemiã, Polonos inuadit. Bolitz- *occupat.*
laum, Mitzkonem ad obſequiũ armis cogit. Vuolfgangus pertæſus arma ciuilia
ad Alpiũ Noricarũ deſerta ſecedit: proprius Epiſcop⁹ Boiemis datur Theodoma-
rus, Sa-

rus, Saxo generc, uir ſanctus. Hactenus Boieimos Reginoburgenſis Epiſcopus paucrat. Dũ Auguſtus in Boiemia uerſatur, duo Hainrici Rex Boius, & Charini Limitis dux Bathauiam occupant, ibicꝙ ſe muniunt. Ottonianos, & ſuis rebus non ſtudentes, grauiter adfligunt, ferro, flamma uaſtant. Idem Abraamus Epiſcopus factirat, Fruxinicꝙ reſiſtere Imperarori parar. Otto in Boiariam tranſitum facit, Reginoburgij copias cogit. Vdalricus Senonum præfectus, & Luitpoldus dux limitis Orientalis, cũ auxiliaribus copijs ſe Cæſari coniungunt: Boiemi quocꝙ Ottoni ſuppetias ferunt. Vdalricus cum parte excercitus Fruxinum obſidet, expugnat, Abraamum capit. Cæſar cum militibus Bathauiam adgreditur, ope diui Pilgrini Archimyſtæ Laureacenſis, nauis Ponte facto, urbe ui potirur, mœnia, ne poſthac forent receptaculo hoſtibus, ſolo æquat, Hainricos ambos uiuos in poteſtatem redigit, Treuerórumcꝙ Auguſtam, cum Abraamo Epiſcopo in exiliumcꝙ relegat, ſancitcꝙ ut Pilgrinus, cæterícꝙ Epiſcopi Bathauenſes, perpetuo ſint, & nominentur Archiepiſcopi Laureacenſes: extat edictum. Cumcꝙ talia in Boiaria fiunt Lotharius Occidentalis Galliæ rector, regia antiquorum Francorum proles, Orientale regnum recuperare animum intendit, pacem rumpit, fœdus exuit, Imperarori Ottoni amitino ſuo rebellat: deimprouiſo Germaniam inferiorem, quæ eſt in Gallia Belgica inuadit, Aquas Graneas, ſedem Auſtriacæ Franciæ occupat, treis ibi dies conſidet. Auguſtus infeſto, intentocꝙ exercitu ad Lotharium contendir, Lotharius cædit. Cæſar regem fugientem Sequanam uſcꝙ, & contubernium D. Dioniſij perſequitur: à Calendis Octobribus, ad Calendas Decembres, per continuos duos menſes hoſtili animo Gallias percurrit, fines Rhemorum, Sueſſonum, Laudunenſium, Pariſiorum depopulatur. Cuncta cæde, incendijs complet, ſola templa intacta eſſe iubet. Inter redeundum caſtra ad Axonam flumen facit, relictiſcꝙ ibi carris, plauſtris, cæteris impedimentis, & commeatu cum paucis, qui ea tutarentur, cum copijs amnem trajicit. Inter hæc filij Regineronis transfugæ, quos ſupra commemoraui, cum exercitu Lotharij regis, caſtra inuadunt, milites occidunt, impedimentis, annona potiuntur. Huic expeditioni interfuiſſe D. Vuolfgangũ, Reginoburgenſem Epiſcopum, primumcꝙ cæteris hæſitantibus uadum inueniſſe, ſuperaſſecꝙ flumen, animumcꝙ noſtris reddidiſſe reperio. Quemadmodum Reginoburgenſes quocꝙ adhuc prædicant, & depingunt. Amicis deinde ultro, citro commeantibus Cæſar, & Rex ad Charum flumen conueniunt, pacem faciunt, iuramento eam confirmant. Lotharius Germaniam abiurat, ſe & liberos ſuos Auguſto commendat. Lotharingiæ ducatus ab Auguſto, Carolo fratri Lotharij in tutelam traditur. Pacatis itacꝙ Germanijs, Gallijſcꝙ, Otto Reginoburgium petit, inde per Boiariam, comite Ottone Boiorum præſide in Italiam pergit, Romæcꝙ hyemat. Tres prouincias Italiæ Campaniam, Apuliam, & Calabriam, quas poſt translarum Romanum Imperium in Germaniam Græci hactenus Imperatores tenuerant, ſubigit, in deditionemcꝙ cogit. Beneuentum quod Græcas ſequebatur partes capit. Verum Græci comparato infiniro Saracenorum, Maurorumcꝙ numero, eas regiones inuadunr. In Calabria infeſtis ſignis, & animis exercitus concurrunt, fit prælium atrox, Saraceni, & Græci primo uicti, fuſi, cæſi ſunt. Deinde cum multitudine abundarent, reparatis uiribus, noſtros feſſos, ut numero, ita & fortuna ſuperant, totum noſtratium exercitum

citum trucidant. Hainricus Epiſcopus Auguſtanus, Otto, Gebhardus, Berch- *Anno. 982.*
toldus optimi rei militaris duces, item cæteri Epiſcopi, ſacerdotes, Tribuni, cen-
turiones, Decuriones, occiſi ſunt: ſcrinia, Gaza Cæſarea capta, direpta. Otto Bo
iorum regulus, Vuernherus Fuldenſis præſul ægre elapſi ſunt. Imperator abie-
ctis armis, ueſtibuſꝗ fugam capeſsit, ad ſinum Carentinum, Rhoſanamꝗ eiuſ- *Rhoſana*
dem litoris urbem, ubi Theophania Auguſta, & Theodericus Mediomatri- *urbs.*
cum Pontifex, in ſubſidijs ſubſtiterant, fugam intendit. Vrgentibus uero Sara-
cenis, in mare deſilit, natando elabi conatur. Sed ab hoſtium nauibus intercipi-
tur, in nauimꝗ tollitur: ſeꝗ gregarium militem eſſe ſimulat, magnumꝗ pon-
dus auri depoſitum habere iuxta Rhoſanam. Dumꝗ de precio, quo ſe redimat,
cum Græcis colloquitur, paciſciturꝗ, & nautæ ad litus, ubi Rhoſana condita e-
rat adpellere conantur, rurſus Cæſar ſe ex nauigio deiecit, ad naues in portu ſtā-
tes, adnatauit, atꝗ ad uxorem euaſit. Diuinitus itaꝗ ſeruatus, nec ab hoſtibus
agnitus periculo liberatur. Pauci noſtrorum, qui effugerant, impatientes ſolis,
fame, nimioꝗ æſtatis calore interierunt. Otto reparatis copijs Saracenos excin-
dit, delet, ſanguine eorum mare tingit: unde cognomentum ſortitus eſt. Ro-
mam deinde migrat, Ottonem Boiorum regulum domum redire iubet. Is an- *Otto dux Boiorum moritur. 983.*
tequàm attingeret fines Germaniæ in Italia decedit, pridie Calendas Nouem-
bris. Subſequenti anno qui fuit Chriſti Noningenteſimus, octogeſimus ter-
tius, Imperator Otto Cæſar, Auguſtus Romæ profluuio uentris naturæ conce- *Otto 2. moritur Romæ.*
dit, ſexto Idus Decembris, in templo D. Petri magnifico funere ſepelitur. Proce-
res Imperij de conſtituendo Cæſare diſsident, pars Ottoni puero, filio Ottonis
ſecundi, pars Hainrico Boiorum regulo imperium deſtinant. Hainricus ubi de
morte Imperatoris comperit, callidè Treueris, ubi exulabar relictis, Agrippi-
nenſem Coloniam peruenit, fraudeꝗ Ottonem puerum impuberem, qui ibi
ab Epiſcopo educabatur, in poteſtatem redigit: imperiumꝗ tanquàm proxi-
mus ſanguine, tutorio nomine adminiſtrare contendit. Porrò Dynaſtæ, ſacer-
dotes, Ottonē ui Hainrico aufferunt, regemꝗ ſalutant, & Hainrico Boiorum
regnum reſtituunt. Inter hæc Galliæ rex Lotharius rurſus Germanias repetere *Hainricus rixoſus Boiariā rurſus recipit.*
in animum induxit, Virdunum urbem expugnar, urbis præſidem Godefridum
capit. Vbi autem Ottonem Cæſarem declaratum eſſe audiuit, ei Virdunum, &
Godefridum reddit. In paucis poſt diebus moritur, relicto filio Ludouico, qui *Otto 3. Ro. Imp.*
uno dumtaxat anno Occidentali Francia potitur, nempe abſꝗ liberis obijt.
Tum Hugo nepos ex ſorore Imperatoris Ottonis primi, paternam quoꝗ ori- *Virdunum urbs.*
ginem ex Saxonia trahens, Galliam Romanam inuadit. Carolus frater Lotha- *Godefridus præfectus.*
rij, dux Germaniæ inferioris, Galliæꝗ Teutonicæ, Rhemos, & quædam alia op-
pida occupat, ſe quoꝗ regem Francorum nuncupat. Duo itaꝗ conſobrini de *Hugo.*
Galliarum regno treis annos continenter contendunt, donec Carolus obijt, & *Carolus frater Lotharij ſe regem uocat.*
Hugo inualuit. Progenies Caroli Magni, dum pro Germaniæ Imperio decer-
tat, Celtarum quoꝗ regno excluſa eſt. Otto filius Caroli ab Ottone Cæſare,
Lotharingiæ præficitur. Hainricus abdicato regio nomine, receptoꝗ Boiariæ *Otto filius Caroli fit dux Lotharingiæ.*
regno, Vgros irruentes deuicit, conuentum celebrem Boiorum, Pontificum,
præſulum, Tetrarcharum, populi, procerum in Orientali limite apud urbem
Tullnam indicit, Interfuere Luitpoldus Auſtriæ, & Hainricus Charionum præ-
fectus, cum Epiſcopis, & Antiſtitibus Boiariæ uniuerſæ, ſummus Boiorum re-

gulus cauſas cognoſcit, ius dicit, reſponſa reddit, lites dirimit. Luitpoldus Auſtriacus princeps, & Chriſtianus Bathauenſis Pontifex iure diſceptant. Luitpoldus ſibi ſeruire uolebat prędia, quæ Bathauini Epiſcopi in Orientali pago poſſiderent: quædam etiam oppida Bathauenſium, ut ſua, occuparat. Epiſcopus portonum in Eberſperg, Traiſemam, urbem D. Hyppolyti, Ciſomurum, alia plæraq; ſui templi fuiſſe, & eſſe quinq; teſtibus comprobauit. Hij fuere Boiorũ Dynaſtæ, Babo Schirorum princeps, præfectus prætorio Boiariæ, Mænardus, Marichardus, frater eius Rogerius, & Thimo: hijq; rem ita ſe habere iuriſiurandi religione confirmarunt. Prædia quoq; Bathauenſium omnia immunia fore decretum. Piſcatio inſuper Huſonum, quam ciues Tullani uendicarant, ſacerdoti, ſententia reguli Boiorum addicta eſt. Piſcium id genus chartilaginem habet, Siluros Plinius uocat: eos Danubius, & Boryſthenes alunt. Præcipua illis magnitudo, nullis oſſibus, ſpiniſue interſitis, carne prædulci: etenim optimus ſapor, & nulla, ut dixi, oſſa ſunt. Tradit Plinius hos in Oeno amne, propter Viſbium urbem Germaniæ graſſari. Visbium autem iuxta Ptolomæum, ſicuti ex computatione partium & ſegmentorum exiſtimari licet, ad hoſtia Eni amnis conditum fuit, quem nunc literatores Eneſum uocant. Cæterum alius amnis, qui in Danubium Bathauiæ erumpit, in prima ſyllaba per diphtongon ultimam Oe ſcribitur, & profertur more Græcorum, à Germanis nimirum uelut i longum, ille in prima ſyllaba primam diphtongon æ habet, latinam ſeruat pronunciationem. In eodem concilio decretum, Quando ea regio Boiariæ, tędio uicinorum Vgrorum, ob horum crebras incurſationes, in ſolitudinem redigebatur, & (ut uerbo Imperatoris Ottonis utar) ſyluesceбat, ut allicerentur noui Coloni indulgentia, & largitionibus, qui nomina ſua darent, terramq; excolerent: tributa, militiæ uacationem terram eam repurgantibus, atq; incolentibus remittendam eſſe Nouos incolas omnium munium expertes fore, conſtitutum. Dataq; Boiorum Epiſcopis, Monachis, ſacerdotibus, nobilitati ibi caſtella, oppida, arces, aduerſus Vgros conſtruendi, muniendiq; poteſtas. Extat de hac prærogatiua Ottonis tertij diploma, quod Boijs dedit, quemadmodum Theophania Auguſta mater eius rogarat, & Hainricus ſummus Boiariæ princeps, & Hainricus Charionum dux efflagitarant. Hicq; anno ab orbe liberato noningenteſimo, undenonageſimo obijt, apud Altaich inferius iuxta patrem Berchtoldum ſepelitur, ubi eius monumentum extat, & oſtenditur. Ducatum eius poſtea adminiſtrauit Conradus frater Gregorij quinti Pontificis Max. Vbi tres, & uiginti poteſtatis annos compleuit, relicto filio impubere Conrado deceſsit. Sub idem tempus D. Vuolfgangus Reginoburgenſium Epiſcopus moritur. Proximo deinceps anno, qui fuit æræ noſtræ Noningenteſimus nonageſimus quint⁹, alter quoq; Hainricus Boiariæ regulus tertio Nonas Octobris uitam finiuit Reginoburgij, ibi in ęde Haimeramiana ſepelitur, eius mauſoleum adhuc monſtratur. Huius nunc patrueles, qui Boiaria potiti ſunt, referam. Otto ſecund⁹ regulus Boiorum, filius Luitolfi, nepos Ottonis Magni, Sueuos, & Boiariam ſimul ſex annos adminiſtrauit: patruele ſuo Hainrico ſecundo, ab Imperatore Ottone ſecundo Cæſare Auguſto, itidem patruele ſuo, in exilium acto, obijt in Italica expeditione, dum domum redire parat: liberos ne reliquerit, ubi nam ſepultus ſit, nemo, quod equidẽ ſciam, tradit. Imperator Otto ſecundus

Hauſen Piſces.

Pli. lib. 5. ca. 9 & li. 9. ca. 15.

Viſbium.

Enus, qui hodie Enſus, die Ems dicitur, ab alijs Anaſſus.

Oënus.

Der In.

Hainricus Charionum dux moritur.

D. Vuolfgangus moritur.

Hainricus Rixoſus moritur.

Otto 2. dux Boiorum.

Cæſar Auguſtus, Boiariæ regnum quatuor annos tenuit. Otto eius patruus, uti dixi, ſex: dum Hainricus patruelis horum decem annos, partim apud Treueros, partim uagabundus exulat. Atq; illi duo Ottones Tigurinam ædem à duobus fratribus illuſtribus, Boiariç comitibus (ita in diplomate appellantur) conſtructam, ab Vgris combuſtam, quam proceres cum uxoribus, & canibus, & equis aliquot annos, Monachis deficientibus, inhabitarant, Monachis cum prædijs reddunt, Hartuicum præficiunt, prophanos migrare iubent, anno noſtrç ſalutis DCCCCLXXIX. extat diploma.

Tegerſee Monaſterium.

D. Hainricus ſecundus Imperator Pius, felix, Cæſar, Auguſtus, regulus Boiorum, filius Hainrici ſecundi, & Giſalæ filiæ Conradi regis Burgundiorum, nepos Hainrici primi, fratris Germani, Imperatoris Ottonis Magni, natus eſt ab orbe ſeruato, anno Noningenteſimo altero abs ſeptuageſimo. Abudiaci (uicus eſt, & arx Boiariæ inferioris, in ripa Danubij, decem millia paſſuum ſupra Reginoburgium, Occidentem ſpectat) educatus eſt, literiſq; inſtitutus apud Hyldeſhaim in Saxonia, doctiſsimus fuiſſe perhibetur. Vxorem duxit D. Chunigundam Moſellanam. Ambo caſtimonia inſignes, Veneri bellum perpetuo indixere, heroicamq; uixere uitam: ambo in album ſuperum adſcripti, adhuc colũtur. Hainricus parenti in ducatu Boiorũ ſucceſsit, religionis ſtudioſiſsimus fuit. Primus Imperatorum ſacerdotes, & Monachos ditauit: ipſis uenationẽ quoq; indulſit. Contubernia ab Vgris, ut explicaui, uaſtata erant. Monachi arrepta occaſiõe ex paupertate, ſeuerioris religiõis iugo excuſſo, licentius uiuere cœperant, Myſtç & Auguſtiniani ac ex atris albi, ex laneis linei facti erant. Hainricus conſilio D. Gothardi, in Boiaria apud Altaichiũ inferius nati, uiri per quàm eruditi, atq; boni, templa uirorum, & ſacratarũ fœminarũ, qui labente diſciplina, difficile religionis obſequium interpretando detrectabant, reficit: hos ad caſtimoniarum abſtinentiam arduam redigit. Mãnſee Noricorum ædem ab Epiſcopis Reginoburgenſibus in paupertatem redactam, ſacris Diui Benedicti, impoſito magiſtro, reddit. Bathuricus Epiſcopus Reginoburgenſis illam ab Hemma regina Boiorum impetrarat, anno ſeruatoris DCCCXXXI. Ipſa ab eodem Monaſterium ſuperius Reginoburgij cœperat. Idem Hainricus Chiemenſibus uirginibus Gerpyrgam ſororem, Bathauenſibus Helicam amitam præficit. Altaichium inferius, abdicatis popularibus Myſtis, in ordinem D. Benedicti redigit. Polling reficit. Tigurinis D. Gothardum dat magiſtrum inuitis Monachis, id contra inſtituta eſſe uociferantibus: Gotſcalco quoq; Epiſcopo Fruxinenſe Gothardum, quòd alienæ incubaret prouinciæ, carpente. Quamobrem Gothardus ad Hainricum redit, peruicaciam Monachorum inculat. Hainricus Tigurinos petit, Eberhardum uel ingratis imponit. Deinde de integro in Boiaria extruxit à fundamento Neoburgij ſupra Angiloſtadium templum: alterum Reginoburgij, quod plumbo texit, & ueterem ædiculam nominamus. Tertium Mosburgij, illud ſanctis Virginibus, alia flaminibus popularibus dicauit. Cæteri Boiorum proceres, Viri, fœminæ, Epiſcopiq; ſecuti principem ſuũ, pleraq; conſtruxere phana, annitente, & opitulante pientiſsimo regulo. Angelbertus Fruxinenſium Pontifex extra mænia urbis D. Stephani ædem ſymmyſtis Benedictinis ampliauit, & tradit: ſacerdotes inde ad ædem D. Viti, ad radicem eius montis migrare iuſsit, ubi adhuc ſunt. Gebhardus prim⁹ Pontifex Regino-

D. Hainricus Ro. Imp.
Sancta Chunigunda Auguſta, Von der Muſel, genere prognata.
Mãnſee Monaſterium.
Chiemſee frauẽ Cloſter.
Gerpyrga.
Helica.
Altaich.
Polling.
Tegerſee.
Gotſchalck.
Gothardus.
Neuburg.
Die alte capellen.
Moſburgenſes Canonici.
Engelbrecht.
Vueihẽſtefan.
Eccleſia Cathedralis ad D. Vitum.
Gebhardus Epiſ. Ratiſp.

cum fratre Rapotone, Damaſia, & ab Hohenuuart oriundus, ſucceſ
olfgangi, Prülam in agro Reginoburgenſi, & Thierhauptē apud Ly
Benedicto, eiuſcꝫ Conſecraneis dedicat. Adalbero, & Vdalſcalcus fra
riæ primorum clariſsimi, Küepachium non procul à Barro amne. Ir
ſoror D. Kunegundæ Auguſtæ, Vuelphonis ſecundi ſatrapis Am
n Vindelicia, & Boiaria & Altorff, atcꝫ Rauenſpurgij in Rhetia ſiue
xor, ſacratas fæminas ex Altorff Sueuorum, in Boiariam ad Altonis
rium, & hinc Monachos illuc tranſtulit, Garlitam Virginum maxi
it. Ipſa cum Itha ſocru in eodem Altonis Monaſterio humata eſt: ubi
il, diuerſis Cœnobijs Virgines, & uiri ſacrati habitant, uno tamen tē
nt, Brigittani uocantur. Sub idem tempus Chunegunda ſoror Ithæ,
mentionem feci, neptis Ottonis Magni ex filia Richlyta, coniunx Fri
Dieſſen, & Andechs Tetrarchæ, D. Stephano, & Aurelianis flamini
gium inſtituit. In eius ſepulchro nuper inuentus laterculus coctilis eſt,
pigramma impreſſum eſt.

CHVNIGVNT
PECCATRIX
HVIVS LOCI
DOMINATRIX
ISTAM CONS
TRVENS AVLAM
II NON MARCII OB
A M XX.

o quocꝫ frater Hainrici reguli Boiorum, Epiſcopus Auguſtanus,
gen, tunc uicum ignobilem, nunc uero caput Inferioris Boiariæ, qua
Boiemiacꝫ terminatur, quondam Coloniam Romanam, Auguſtam
ognominatam, Auguſtenſibus Myſtis tradit, ubi quotanis parentalia
ur, paupereſcꝫ centum, cū ſcholaſticis pueris paſcantur: Diuocꝫ Mau
gium populariū Myſtarum apud Auguſtam Rhetiæ inſtituit, ubi &
t. Per idem temp° D. Guntherus apud Turogos nobiliſsima familia
s, in Boiaria Aquilonari, qua Boiemiæ continuatur, in Noreta ſylua,
Hercyniæ Rinichnacum D. Benedicti Monachis ædificauit, Altaichio
ddixit. Eadem quocꝫ tempeſtate Aribo Dynaſta Boiorum, in Boia
t in Norico Burgilum Caſtellum ſuum, in templum uertit, Diuo Lā
icat, traditcꝫ Symmyſtis D. Benedicti, accolæ à lacubus, qui ibi fre
nt Soēum uocant. Hainricus uniuerſa huiuſmodi templa largiter
plomata) collocupletat. Mortuocꝫ parente, cum Ottone tertio, con
o ſuo, & Gotſcalco Epiſcopo Fruxinenſi, cæteris Germaniæ optima
aliam proficiſcitur. Nam Creſcentius conſulatum Vrbis Romæ, alij
m, quidam Tribuniciam poteſtatem uocant, Ottonem floccifaciens
Dumcꝫ Rauennæ Otto caſtra facit, nunciatur ei mors Epiſcopi Ro
unonem igitur domeſticum ſuum ſacerdotem, uirum appri mē ſtu
dioſum,

dioſum, atq; perquàm doctum, filium Ottonis, nepotem Conradi, ab Vgris ad Auguſtam Rhetiæ ante annos unum & quadraginta occiſi, pronepotem ex filia Luitgarda Imp. Ottonis Magni Cæſ. Auguſti, Pontificem Max. capit, Gregorium quintum uocat: per Vuilligiſum collegam eius Romam præmittit, ipſe cum copijs ueſtigia horum ſubſequitur. Nono Calendas Iunij ab eodem Gregorio Romæ inauguratur, Imperator Cæſar Auguſtus à Senatu, populoq; Romano appellatur. Creſcentio, præcatore Pont. Max. ignoſcit, gratiamq; facit. Vbi in Germaniam redijt, Creſcentius rurſus ſe conſulem facit: Ioannem Placentinum pecunioſum ouibus Chriſti imponit, Gregorium Vrbe pellit. Imperator Otto ſecundo Romam petit, Creſcentium obſidet, capit, eundem cum duodecim urbis ſenatoribus, conſcijs, ante urbis mœnia in crucem agit. Ioannem Placentinum, nare amputata, oculis exculptis de Capitolio præcipitari iubet: Gregorium ouili Eccleſiæ reſtituit, Senatores plæroſq;, qui cum Creſcentio conſpirarant, in Saxoniam ſecum in exilium deportat. Mortuo ꝑ paulo poſt Gregorio quinto Romam tertio pergit, Gerpertum Belgam genere, præceptorem ſuum, Philoſophum inſignem, & Mathematicum (uulgus ſuo more Magum uocat) Romanum declarat Pontificem, Sylueſtrum ſecundum nuncupat. Inde in Germaniam redit, Venedorum regiones, intima Germaniæ luſtrat. Guyſon urbem primariam polonorum, ad ſepulchrum D. Alberti (qui pro Chriſto apud Boruſcos, malorum geniorum cultores, à Siſcone Deorum ſacerdote iaculo confoſſus, hiſce diebus mortem oppetierat, Cæſariq; intima familiaritate coniunctus fuerat) uotis ſuſceptis, ſupplicandi gratia proficiſcitur, ſeptem prouincias Pontificales facit. Gaudentium fratrem D. Alberti Boiemis Archimyſtam deſignat. Inde ad Aquas Graneas ſe confert, oſſa Caroli Magni. Quarto deinde Romam tranſitum facit, ibiq; mortem obijt abſq; liberis, anno ab orbe uindicato, altero ſuper Milleſimum, decimo Calendas Februarij. Hainricus Boius iure conſanguinitatis Imperij inſignia uſurpat: uiam ferro ſibi aperit, corpus Auguſti in Germaniam defert, inteſtina Auguſtæ, (extat ibi monumentum) reliquum ad Aquas Graneas, ubi Carolus Magnus humatus eſt, condit. Herbertum Agrippinenſem Archimyſtam, (qui tum, ut prudentia, integritate uitæ, proinde authoritate cæteris preſtabat, ita primas noui principis conſtituendi tenebat, nam ab eius arbitrio cæteri pendebant) in poteſtatem redigit, ſuffragia, comitiaq; Cæſarea tanquàm iure hæreditario ui extorquet, conciliatiſq; ſibi aliorum animis, à Vuilligiſo Mogontino Pontifice, ſacro oleo inungitur. De ſeptem uiris, & primarijs Heptarchis, qui ſibi deligendi Imperatoris Romani, Germaniciq; partes nunc ſumunt, nihil penitus, ne uerbo quidem uno, neq; Hermannus, neq; Romerius, neq; Segibertus, neq; Otto noſter, Guntherusue Poëta, & cæteri quiq; proximi horum temporum grauiſsimi, diligentiſsimiq; ſcriptores, ullam mentionem faciunt: profecto non omiſſuri tantã rem, ſi uti noſtro ſeculo ſunt, illa tempeſtate principes illi, conſtituendi Cæſaris legem, ac prærogatiuam accepiſſent. Res aliter eſt: Nempe longo poſt tempore inſtituta, filios ſemper parentibus, proximos ſanguine, & affinitate, in demortuorum locum ſucceſsiſſe, ab omnibus communiter ducibus, Dynaſtis, Satrapis, Epiſcopis, præſulibus, ciuibus, populo Italiæ, Galliæ, Germaniæ deſignatum eſſe rectorem, uſus tum, rerum

Bruno Gregorius 5. dictus.

Vuilligiſus Archiepiſcopus Mogont.

Otto 3. coronatur.

Creſcentius in crucem agitur.

Io. Placẽtinus de Capitolio præcipitatur.

Gerpertus S. P. Silueſter 2. dictus eſt.

D. Albertus.

Gaudentius Boiemorum Archiepiſcopus.

Otto 3. obijt.

S. Hainricus coronatur.

Nota de ſeptem principibus Electoribus.

magiſter indicat. Ego illos demum poſt fata Friderici ſecundi inſtitutos, & à Gregorio decimo Pont.Max.confirmatos eſſe compertū habeo. Porrò Hainricus Cæſar declaratus ducatum Boiariæ committit in fidem Hainrico cognomento Hezeloni (ſicut diploma Auguſti indicat) fratri Chunegundæ coniugis ſuæ. Is Oſterhofenſe templum ab Vgris exciſum, reficit, ibi collegium popularium Myſtarum inſtituit.

Hainricus Hezel.
Oſterhofen.

Hainricus Auſtriaci limitis dux Luitpoldi (de quo ſupra mentionē feci) ſiue ut alij tradunt, Berchtoldi præfecti filiꝰ, quod ſibi regnum Boiariæ, ueluti iuſto hæredi præreptum, in aliam translatum foret familiam, regi rebellat.

Hainricus Comes à Scheurn rebellat.

Bruno frater regis, ambo Bolitzlai polonicus, & Boiemicus nondum cladibus ſatis domiti, nouum aſpernantur Imperium. Sed celeriter uniuerſi ſubacti, obedienter imperata faciunt. Hainricus primo in Hainricum Orientalis Boiariæ præfectum arma mouet, caſtella diruit, ad officium Auſtriaci limitis ducem ui cogit. Saxoniam Venedi inuaſerant, ſacerdotes crudeliter necarant, Venedos deinde intima Germaniæ incolentes petit, eoſdem celerius opinione ſuperat: quotannis ſolitum ſtipendium penſitare compellit, & ſub iugum religionis noſtræ mittit. Pacata Germania, fines Italiæ intrat. Vniuerſas cis Padum urbeis ſubigit. Ticinum ipſo quo coronatus eſt die, irrupit, ferro, igne perdomuit: acceptis obſidibus, rebus Italicis compoſitis, uictor in Germaniam reuertitur. Saxoniam, Venedos, Boiemos, Polonos, interiora Germaniæ Magnæ luſtrat. Inde reuerſus in Galliam, Lotharingiæ, mortuo Ottone duce, Gotfridum filium Gotfridi Arduenenſis præficit.

Alias Gotfridus Arduenēſis.

Valentinianas urbem Hannoniæ tum liberam, in limite Lotharingiorum, Francorumq́ue Occidentalium, quam Balduinus Flandrorum Dynaſta occuparat, obſidet. Richardus Nordmannus, Rupertus Rex Veſtriacorum Gallorum, obſeſsis in auxilium properant. Hainricus ubi per exploratores certior fit, cædit, obſidionem ſoluit, uim belli in Flandros uertit: Gandauo caſtra admouet. Ibidem Balduinum obſidione claudit. Territus is Valentinianas reddit, obſides ultro offert, in uerba Hainrici iurat, pacemq́ue ijs conditionibus impetrat.

Valentinianæ caſtrū in Marchia Franciæ & Lotharingiæ, Sigibertus añō 1006.
Balduinus Flandrenſiū Comes.
Richardus Comes Nordmānorum.
Rupertus Rex.

Cæſar reddita pace Germaniæ, Galliæ, Italiæ, quod liberis careret, in caſtello, oppidoq́ue ſuo Bamberga, ædem Pontificiam ſacrat, D. Benedicti conſecraneis templum extruit: pleraq́ue prædia, uicos, ſyluas, caſtella, arces, oppida Auſtriæ, Boiariæ, Charionum, Styriorum, Liburniæ, Noricorum, Breonum, ſicuti alijs Pontificibus Boiorum Reginoburgenſi, Iuuauenſi, Fruxinenſi, Sabonenſi, Bathauenſi, Bambergenſibus quoq́ue Myſtis perpetuo donat, quæ adhuc poſsident. His quoq́ue Abudiacum, incunabula ſua addicit: arcemq́ue ne à regulis Boiorum occuparetur, ſolo æquat. Inſuper patrimonium ſuum, dotem Chunegundæ, Bambergenſibus deſtinat ſacerdotibus: Eberhardum eius urbis Epiſcopum legit, à ditione aliorum Archimyſtarum ſoluit, ut ſoli Romano Epiſcopo pareat, lege ſancit.

Bamberga.
Abudiacum Epiſcopo Bābergenſi datur ab Hainrico.
Anno domini 1007.

Benedictus octauus Pont. Max. ab Hainrico euocatus, in Boiariam pergit, Bambergenſem ædem dedicat, confirmat diplomate immunitatem à Cæſare datam.

Benedictus 8. S. Pont.

Eius diplomatis hoc eſt inicium. Benedictus ſeruus ſeruorum Dei, dilectiſsimo in Chriſto ſemper domino, & glorioſiſsimo, atq́ue ſereniſsimo regi Hainrico, à Deo coronato, ſuoq́ue ſpiritali filio, Eberhardo quoq́ue confratri, & Epiſcopo ſanctæ uidelicet Bambergenſis Eccleſiæ Venerabili Epiſcopo, æternam in Domino

mino ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem, prærogatiuam Cæſaris ſua quoq; authoritate confirmat. Indictione XI. duodecimo Calendas Februarij. Hiſce diebus Luitolfus Archimyſta Treuerum decedit, Megingothus à rege illi templo præficitur. Adalbero frater Chunegundæ reginæ, Pontificatum quibuſdam fauentibus ambit, Hainricus quoq; dux Boiorum, Theodericus Epiſcopus Mediomatricum, fratres reginæ, Vuelpho ſecundus Ambronum in Boiaria, Lycatiumq; ſuperiorum Tetrarcha, cui nupta erat Irmindruda ſoror Chunegundæ Reginæ, aduerſus regem conſpirant, ab eo dotem, patrimoniumq; Chunegundæ ſacerdotibus diſtribui, nihilq; aliud agi, quàm ut feneſtra ſceleribus aperiatur, alioqui ocioſis ſacrificulis, paupertatem Chriſti profeſsis, nihil illis cum ditati forent flagicioſius futurum, conquerebantur.

Megingothus. Adalbero. Hainricus dux Boiorū. Theodericus. Vuelpho 2. Von der Amper und am Leebrain.

Auguſtam ergo Rhetorum capiunt, diripiunt, incendunt, Brunonem fratrem Cæſaris, urbis Epiſcopum, in fugam uertunt, Angelbertum Fruxinenſem Pontificem, cum Cæſarianis copijs ſuppetias ferentem cedere quoq; cogunt: itidem agrum Fruxinenſem depopulantur. Pontifex Rhemenſis, atq; Lugdunenſis Cæſari quoq; rebellant. Ergkenbaldus Mogontinus ægrè in officio perſtitit. Hoc quoq; tumultu Argentoratum diripitur, Treuerorum Auguſta ab Adalberone occupatur, prætoriumq; præſidijs firmatur. Hainricus in rebelles arma mouet, ad Rhenum infeſta acie contendit: inimicos perdomitat, Sarbrigam, & Mediomatricum urbem obſidet, expugnat: Theodericum Epiſcopum, fratrem uxoris ſuæ ad deditionem cogit, Hainricum fratrem eius, quem Boijs præfecerat ducatu mouet, Boiariçq; regno extrudit. Superatis hoſtibus, in ditionemq; redactis, copias aduerſus Venedos mittit, ipſe Reginoburgium in Boiariam ſe confert. Adſunt legati Vgrorum, pacem cum Hainrico, perpetuumq; fœdus compotiunt. Rectori eorum filio Geizonis, qui obierat anno Chriſti DCCCCXCVI. Giſala ſoror Hainrici deſponſatur, hac lege atq; omine, ut ille exploſa falſorum deorum ſuperſtitione, Chriſti unius, & ueri, & ſummi Dei cultum, cum popularibus reciperet. Accepit conditionem princeps Vgrus: ſtatim aqua luſtrica tingitur, Stephanus appellatur: & à Cæſare Rex nuncupatur. Giſala igitur fatale ſortita nomen, Stephano tamquàm obſes, & fidei uinculum nuptum datur. Cuius ope, & conſilio Vgri Philoſophiam Chriſtianam ſectari cæperunt. Giſala autem lingua Teutonū obſidem ualet, crebrum apud Germanos fæminarum nomen. Nam maiores noſtri, uim quandam diuinam concordiæ, amoriſq; mutui ineſſe fæminis crediderunt, & efficatius obligari animos eorum exiſtimarunt, quibus inter obſides puellæ quoq; nobiles imperarentur. Hanto, Vuolfger, Hermannus, Boſo, Vuentzeslaus, Boiorum optimates cum Giſala in Vgriam migrant: & more Teutonum Stephanum enſe, baltheo militari accingunt, armis induunt. Apud Alemannos quondam (ſicuti eſt apud Tacitum) arma ſumere, non ante cuiquàm moris erat, quàm ſolennibus diebus, conuentibuſque primores, & populus ſuffectutum comprobaſſent, tum ipſo concilio, uel principum aliquis, uel pater, uel propinquus ſcuto, & framea iuuenem ornabant: hæc apud illos toga, hic primus iuuentæ honos erat: ante hoc, domus pars uidebatur, mox Reipublicæ: id nomen, ea gloria erat, ſi numero ac uirtute commitatus emineret. Iuxta hunc morem, à Boiorum

Auguſta capiuntur à Vuelphone et alijs. Angelbertus Epiſcopus Fruxinenſis. Ergkenbaldus qui & Herimboldus. Sarbruck Metz. Hainricus cognomento Hetzel Boiaria priuatur. Stephanus Vngariæ Rex. Giſala id eſt, Geiſel oder ain leib bürg. Hanto. Vuolfger. Hermannus. Boſo. Vuentzeslaus.

procenbus, D. Stephanus arma ſumpſit: atq; illorum opera in pace ac bello
uſus, gentem ſuam armorum ſtudioſiſsimam, proinde à pietate Chriſtiana,
quaſi inutili, aduerſacq; uiris bellicoſis abhorrenrem, in obſequio religionis ui
Preſpurg. continuit. Quod ut facilius aſſequeretur, dotis nomine ei Coloniæ Boio-
Oedenburg. rum Vratiſlaburgium, Piſonium, infra Phiſcam amnem Oedenburgium,
Sempronii. Sempronium, Sabaria, & alia plæraq; oppida, quondam Boiorum, infra
Sabaria. Phiſcam attribuuntur. Archimyſta proprius genti nomine Aſchericus, qui
Anaſtaſius. & Anaſtaſius imponitur, Bregetione, quæ & Grana, & Strigonium, habitare
Bregetio, hodie Grana & Strigonium. iubetur. Nam antea in ea regione Pontifex Bathauenſis, Archiepiſcopus Lau-
reacenſis, ſacrificia publica, priuata procurabat, totaq; Vgria in decem ditio-
Vueſſobrun, ſiue Veſſobrun. nes Pontificias diuiditur. Giſala fæmina religioſiſsima Vueſſobrunum ex-
truxit: ſingula templa luſtrauit. Quæ ad ceremonias ritumq; ſpectabant, ma-
gnificè, ſimul munificentiſsimè largiebatur: phrigionum uicem fungebatur,
ueſtes ſacras, ſuis manibus nebat, texebat, ſarciebat. Inter hæc Cæſar Hain-
ricus ad Lotharingios aduerſus fratres uxoris ſuæ arma mouet. Hainricus
ducatu Boiariæ motus, in conſpectu Cæſaris Theodericum partis Lotharin-
giæ præſidem capit, captiuumq; abducit, hocq; libere dimiſſo, pacem à Cæ-
Hainricus cognomento Hezel Boiariā recuperat. ſare rurſus impetrat, ducatumq; Boiorum ab eodem recipit. Sub idem tem-
pus Conradus Charionum rector, frater Gregorij quinti Pont. Max. & Her-
mannus iunior dux Sueuorum decedit. Hainricus Charino limiti Adalbero-
Adalbero. nem præficit, Sueuis Arioniſtum, maritum Giſalæ conſobrinæ ſuæ, & ſoro-
Erneſtus Sueuiæ dux. ris ſuperioris Hermanni imponit. Cæterum Adalberonis filij ſunt Adalbero
Epiſcopus, & Marichardus, frater uero Arioniſtus. Ipſe & Adalbero dux
Adalbero Comes Bogenſis eſt, in Catalogo Epiſcoporum Bambergen. Charinorum præfuit treis, & uiginti annos, priuatus quarto anno obijt: ſepul-
tus eſt apud Geyſenfeld, contubernium, id eſt, ſacratarum fæminarum, in ſu-
periore Boiaria, Vindelicorum Ilmus amnis præterfluit. Eadem tempeſta-
te Gerardus auunculus Conradi, qui poſtea rerum potitus eſt, Reginero Ber-
Geiſenfild. gorum, Hannoniæ, huius patruus Lambertus Louanij Satrapes, pacem O-
Reginero qui Raginerius à Sigeberto dicitur. rientalis Franciæ interturbant, Baldricum Leodienſem Epiſcopum, multis
occiſis, prælio ſuperant. In Italia quoq; Græci poſt Romam, noſtros preme-
re ceperunt. Cæſar Godefrido duce uiro bellicoſo, in Germania cum parte
Lambertus. copiarum dimiſſo, cum uxore Chunegunda, cum cæteris militibus, & E-
Vualtherus alijs Vualtharius. quitibus Italiam petit, Romæ à Benedicto octauo, internuncio Vualthero E-
piſcopo Spirenſi data, accepta utrinq; fide, ſextodecimo Calendas Martij inau-
Hainricus coronatur Romæ. guratur. Inde Græcos Apulia, Calabria, Picentum agro, Campania expulit.
Interea Godefridus Lotharingiæ inferioris præſes, Gerardum atroci prælio,
occiſo eius filio, deuincit, & ad obſequium Cæſaris cogit: Louanium obſider,
Gothelo. expugnat. Inde in Hannoniam cum fratre Gothelone caſtra mouet, Regi-
Apud Florinas Lambertus occiſus eſt ut habet Sigbertus. neronem, & Lambertum circa Bergos ſuperat, huncq; prælio occidit: uictorq;
cum fratre, pacata inferiore Germania, Galliaq; Teutonica ad Auguſtum,
qui iam ex Italia redierat, cum triumpho proficiſcitur. Inde contra Theoderi-
cum Gandauenſem filium Godefridi imperata detrectanrem iuſſu Impe-
ratoris reuertitur. Dumquè in conſpectu utraquè acies iam iam dimicatura
Godefridus capitur. ſtaret, uoce ingenti, incertum unde edita, fugite, fugite, Cæſariani omnes in
fugam conijciuntur, multiq; à paucis interimuntur. Godefridus captus in
poteſtatem

poteſtatem hoſtium deuenit, liberecꝫ tandem dimiſſus, ab Imperatore ueniam præteritorum inimicis impetrauit. Dum talia fiunt, Cæſar interiorem Germaniam, Venedorumcꝫ regiones percurrit. Per idem tempus D. Colomannus Scotorum in Auſtria ab incolis tancꝫ ab hoſtibus miſſus ſpeculator, in arbore ſuſpenditur, laqueo necatur, eius innocentia ſtatim miraculis diuinitus editis declaratur: annocꝫ æræ noſtræ M. XIIII. Melici ab Megingotho Alberſtadienſi Epiſcopo ſepelitur, ubi adhuc religioſe colitur. In paucis poſt dieb⁹ Hainricus Orientalis limitis præfectus ſubito perit. Vxor eius Suanhyld, filius eius Albertus, qui patri ſuccedit. Priuignus Arioniſtus dux Sueuus, maritus Giſalæ, qui in uenatione ante annos tres ab Adalberone comite feram appetente, ſagitta percuſſus interijt, Giſalam Conradus, qui poſt Hainricum imperauit, uxorem ducit. Ab illo Arioniſto Sueuo, eiuſcꝫ filijs Arioniſto, & Hermanno Zaringij originem trahunt. Illi etenim Arioniſti, & Giſalæ liberi Sueuorum principatum obtinent, priuigni Conradi, qui poſtea imperauit. Is eiſdem diebus cum Conrado patruele ſuo adoleſcente coniunctis copijs, apud Vlmam Adalberonem ducem Charionum affligit, in fugamcꝫ conuertit, qui paternum iuuenis ducatum tenebat. Rudolphus quocꝫ Burgundionum Rex auunculus Auguſti, à ſuis pulſus ad Imperatorem confugit. Vuernherus Argentoratenſis Epiſcopus cum Sueuorum copijs, iuſſu Cæſaris, Burgundos pugna ſuperat, Rudolphum ui in regnum reducit. Imperator Agrippinam ad hyemandum concedit, Heriberto Archimyſtæ, qui tum obierat, Piligrinum ſuffiot. Ad Aquas Graneas deinde concilium indicit. Peracto cõuentu, propter charum flumen Euaſij ipſe & Rupertus rex Occidentalis Franciæ coëunt. Rex procul ueniens, ut à Cæſare conſpectus eſt equo deſcendit, ad complectendum eum concurrit, mutuacꝫ gratulatione, ambo principes functi, deinde conſilio habito Rempub. Chriſtianam, regnum, Imperiumcꝫ Francorum, concordia, optimis inſtitutis, legibuſcꝫ ſtabilire decernunt: conuentumcꝫ ſolennem Ticinum indicunt. Franci Occidentales, ſicuti ſoboles Germanorum collaudati, muneribuſcꝫ & præmio onerati ſunt ab Imperatore, adeo ut magnificentia Cæſaris, largitiocꝫ opes Perſicas ſuperaſſe ferretur. In Italia rurſus Græci Calabriam, Apuliam, Campaniam inuadunt. Imperator ad tutandos Imperij fines, Italiam intrat, Troiam expugnat, euertit: exactis Græcis Italia, Neapolim, Capuam, Salernum, aliaſcꝫ earum regionum urbes in deditionẽ accipit, & Nordmannorum examen, qui minuendæ multitudinis domi prægrauantis cauſa Roberto, & Richardo ducibus ex Gallia migrarant, in Calabria, Apulia aduerſus Græcorum incurſationes collocauit: ibidem eoſdem domicilia capere, perpetuocꝫ habitare iuſſit. Ita Calabria, Apulia quæ hactenus Orientali Imperatori paruerant, Nordmannis ſubditæ ſunt. Qui inuitati diſcordia incolarum, cum omnem tractum Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur, occupant: ad ulteriora quocꝫ manus auaras (ut prima, & oblata ſordent, quando maiora ſperantur, atcꝫ auiditatis nullus eſt modus) paulatim extenderunt. Vtricꝫ Imperatori formidoloſi, ſed hæc ſuo tempore reſeruentur. Auguſtus pacata Italia, uictor per urbem Romam in Germaniam redit, Reginoburgij, ubi frequens habitabat, mortuo tum Gebhardo Epiſcopo, Gebhardum ſecundũ Auguſtanum Myſtam cultus ueſtium curioſiorem, Pontificẽ legit. Inde Bambergam

D. Colomannus.
Stockerau in Oſterreich.
Melicum.
Melck.
Hainricus Auſtriæ præfectus obijt.
Suanhild.
Arioniſtus qui & Erneſtus.
Ducum à Zäringen prima origo.
Rudolphus dux Burgundiæ.
Sigerbertus ſub ãno. 1020
Hec ex Vrſpergẽ.
Heribertus Colonienſis Epiſcopus.
Anno domini. 1022.
Robertus.
Richardus.

bergam profectus ęgrotare cœpit. Accito concilio, conſilioq́ habito, Conradum filium Hainrici, fratris Gregorij quinti Pont. Maximi, nepotem Ottonis ducis, pronepotem Conradi, occiſi ab Vgris, generi Magni Ottonis, maritum Giſalæ conſobrinæ ſuæ Cæſarem declarat. Deinde decedit tertio Idus Iulij Anno Chriſti M. XXIIII. Imperij XXIII. ætatis LII. Bambergæ in templo D. Petri ſepelitur. Hac tempeſtate in Altaich inferiore mulier ſimul enixa eſt quinq́ filios. Tum quoq́ Babo ille, qui adhuc canitur, patriæ meæ Abuſinæ, & Roræ Dynaſta ex duabus legitimis uxoribus triginta filios uel (ut fama adhuc eſt) duos & triginta, atq́ octo filias tulit, educauit: totq́ ſimul liberos uiuos, ſuperſtites reliquit: quemadmodum in faſtis Vueltenburgenſium, & Iuuauenſium lego. Fuit autem is Babo filius Babonis Schirorum principis, frater Ottonis primi Schirenſis Satrapæ, & procurator D. Chunegundæ Auguſtæ, præfectus urbis Reginoburgenſis, clarus in orbe tum uixit Romano. Eundem Diuus Hainricus ſecundus Imperator Auguſtus, tum Reginoburgij habitans, ſecum uenatum (ut mos eſt Germanorum principum) cum paucis proficiſci iuſsit. Babo ſperans ſe tempus oportunum nactum, quo tantam ſobolem principi maximo commendaret, iuuenes iam puberes, ſcitos admodum, & elegantes, cultu quoq́ & arte ornat, unicuiq́ comitem adiungit, cum tali prolis globo uenatum procedit ad Imperatorem. Ille uiſa tanta multitudine, Babonem accerſit, ſciſcitaturq́, cur nam cum paucis aduenire iuſſus, tot equites adduxerit. Babo reſpondet, cum uno equidem duntaxat famulo, ſanctiſsime Cæſar, præſto ſum. Qui igitur alij ſunt, inquit Auguſtus? ſuſcipit Babo, & tui, inquit, principum optime, famuli, filij mei, quos tuæ Maieſtati exhibeo, commito, quod bonum, fauſtum, fœlixq́ ſiet, talem electorum iuuenum & fratrum cohortem, in pace decus, in bello præſidium, dono do, ut ingenuam decet ſobolem maxima cura tibi educaui. Adoleſcentes ſolertes ſunt, ſpero te dignos, & utiles Reipublicæ fore. Gratiſsimum munus tale iuuenum fratrum examen Auguſto fuit, ſingulos adoleſcentum benigne appellat, dextra & oſculo excipit, filios nuncupat, ſecum in aula conſiſtere iubet. Vniuerſos paulatim præfecturis, uicis, prædijs ſtipendiarijs, caſtellis, parrochijs collocupletauit, Vnde plerroſq́ nobilium Nariſcorum, Vindelicorum, Noricorum, Charionum, Boiorum, Francorum, Rhenenſium genus trahere authores ſunt. In patria mea etiam nunc quotannis ſtatis diebus eius manes placantur: ciues eidem parentant, & inferias dare ſolent, atq́ omnis memoriæ, nominiſq́ honos habetur. Sed plura in ultimo huius operis libro referam: nunc cætera exequar. Hainricus quartus dux Boiorum, frater D. Chunegundæ Auguſtæ, & Friderici Moſellanorum, & Lotharingiæ ſuperioris ducis, à marito ſororis, cum is Cæſar declaratus foret, ducatu Boiariæ donatur. Oſterhoſen ab Vgris exciſam refecit: Auguſtinianos flamines ibi conſecrauit, ubi Vtilo, quondam regulus Boiorum, Diui Benedicti conſecraneis templum condiderat, & cum uxore Hyldruda ſepultus eſt. Prætorium ibi fuiſſe regum Boiariæ, & eſſe Mauſolea principum, in diplomatibus reperio uetuſtis. Ibidem & hic Hainricus cum uxore Maria ſitus eſt. Obijt anno ſalutis M. XXVI, poteſtatis, quarto, & uiceſimo Calendas Septembris. Nec quicquam ultra de eius maioribus compertum habeo. Succeſsit illi Imperator Hainricus tertius Cæſar Auguſtus, qui deci-

qui decimum agens annum, ab Imperatore Conrado patre ſuo, mortuo Hainrico quarto Boiariæ principe primario, Rex Boiorum conſtituitur. Et Elſetruda, quæ & Chunyla filia Cynitonis regis Cimbrorum, & Anglorum eidem deſpondetur: curatoresq; dant̃, atq; tutores Angelbert⁹ Fruxinenſis, Bruno Auguſtanus Epiſcopus, potitumq; illum regno Boiariæ undeuiginti annos reperio. Erat Conradus pater eius acer conſilio, manuq; ſtrenuus, charus principib⁹, populo acceptior. Competitor ei fuit Conradus patruelis ſuus. Huius rebus Erneſt⁹ priuignus, illius & Vuelpho tertius Ambronum, Lycatiorumq; in ſuperiore Boiaria Tetrarches, ſtudebant, nouiq; principis imperiũ aſpernabant̃. Sed horum ambitione facile exploſa, atq; procerum, & Põtificum conſenſu factione oppreſſa, Conradus ſuperior Mogontiaci ab Aribone Archimyſta ex Boiaria à Burgilo Noricorum, Damaſia, & Andechs Vindelicorum (quæ caſtella nunc in templa commutata ſunt) oriundo, ſacro oleo inungitur. Deinde comitantibus Rudolpho Burgundionũ rege, auunculo Giſalæ uxoris eius, & Canutone Anglorum, Cimbrorum, Danorum, Suionum, Finnorum, Gotorũ, Norduicorum, Scandiæ, Scandinauiæ, Britanniæ, potentiſsimo rege, Romam petit, mediuſq; horum à Ioanne uiceſimo Pontifice Max. conſecratur paſchalibus, quos dies uictoriæ Chriſti, qua deuicta morte, ſuperatis inferis, reuixit, feſtos, ſolenneſq; habemus. Imperator ſubacta Italia, in Germaniæ fines redit. Vlmæ Sueuorum oppido conuentum peragit: Erneſtum priuignum ducem Sueuiæ, Vuelphonem tertium Ambronum, Landſpergi in Boiaria, Rauenſpurgij, & Altorffij in Sueuia præfectum, in deditionem accipit, & quòd pacem interturbarat, in exilium aliquot annos relegat. Poſthæc Hainricum filium regem Boiorum, duodecimum nactum annum Cæſarem declarat, ad Aquas Graneas Paſchalibus ab Piligrino Archimyſta Agrippinenſi inungi iubet. Peractoq; hoc conuentu, Auguſtus, & Cæſar in Boiariam Reginoburgium tranſitum faciunt: ſolenne Imperij concilium concelebrant. Bruno frater D. Hainrici ſecundi, Epiſcopus Auguſtæ Rhetorum, flamen Auguſtalis ibi ex uita exceſsit. Adſunt legati Stephani regis Vgrorum, & Giſalæ uxoris eius, Hainrico filio horum regnum Boiariæ, quod maiores, atauus, proauus, auus, & auunculus tenuiſſent, iure hæreditario à Conrado repetunt. Quod cum negatum foret, bellum Imperatori, & regi indicunt, domoſq; abeunt. Huic conuentui interfuiſſe Babonem illum multitudine prolis inclytum, patriæ meæ Dynaſtam: de quo paulo ſupra dixi, cum filijs, qui iam Germaniæ regiones impleuerant, beneficia Imperij poſsidebant, reperio. Diethmarus filius eius Leopergenſium (arx adhuc eſt inferioris Boiariæ, quam Iſara percurrit) & Lungonum (pagus eſt Charinorum) præfectus in Vindelicia Rodanum amnem Eliſpagum Monachis tum condit, poſt inde duo millia paſſuum tranſlatum Diui Viti appellant. Eadem tempeſtate Vgri repulſam paſsi Vianam Boiariæ Orientalis oppidum capiunt. Conradus arma in Vgriã mouet, uſq; ad Arrabonem flumen penetrat: cuncta terrarũ cæde, præda, incendijs complet, ab ulterioribus Vgris fluminibus, & paludibus prohibitus, penuria annonæ coactus in Boiariæ fines reuertit. Ibi ultrò, citròq; miſsis oratoribus, de pace agi cœptum. Hainricus rex Boiorum ad Stephanum, & Giſalam in Pannoniã proficiſcitur. Iam enim Diuus Hainricus fili⁹ illorũ (Vgri Emericũ corruptè uocant) qui hæres regni Boiariæ ob matrẽ inde

Ab alijs Chunegundus dicitur.

Cynito qui et Canuto Rex.

Aribo Palatinus Rheni Archiepiſcopus Mogont.

Conradus R. Imp. cognomento Salius unus coronatur.

Arionſtus dux Sueuiæ.

Vuelpho. 3.

Hainricus filius Conradi Imp.

Bruno Epiſcopus moritur.

Diethmarus comes de Leõperg, et Lungauu filius Babonis.

Sant Veit an der Rõt.

Viana capitur ab Vgris.

Emericus Emerich.

oriundam aſſerebatur, obierat. Rex Boius, & Vgrus amicitiam, quæ antea cum Diuo Hainrico ſecundo conuenerat, renouant, religione iureiurandi ſanciunt. Inter hæc Mitzko polonus, pulſo fratre Ottone, regem ſe appellat: & Vlricus quoq; Boiemus occiſo fratre ſuo Iacomaro noua molitur. Hij ambo iugum Imperij noſtri rigida ceruice excutere, & ſui iuris eſſe conantur. Otto à fratre Polonia pulſus, ad Conradum fugit, ab eoq; armis reſtituitur. Mitzko externi opis egens in Boiemiam ad Vlricum regulum aufugit, quem cum Vlricus Cõrado Auguſto prodere, ab eoq; gratiam inire uellet, Imperator reſcripſit, ſolere Germanos uirtute cum hoſtibus, non fraude certare, nihilq; acrius, quàm perfidiam ulciſci, ſceleribus, non nomini hoſtium iraſci: oportere armatum eſſe, quem oderint. Mitzko hiſce rebus perfidia nimirum Vlrici, & iuſticia Auguſti compertis, ſupplex ad hunc uenit, ab eoq; diuiſa Polonia, partem, ducatumq; recepit. Dumq; talia fiunt, Rex Boius ab Vgris reuerſus cum exercitu Boiemiã intrat, Vlricum gubernaculis deturbat, in exiliumq; Reginoburgium deportat; Boiemis Vratislaum imponit, reuerſusq; Reginoburgium, proceribus Boiemiæ, diuoq; Gunthero adnitentibus, Vlrico gratiam facit, ei ducatum reſtituit, iſq; in uerba Cæſaris iurat. Inter hæc Rudolphus Burgundionum rex moritur, teſtamentoq; Imperatorem maritum neptis ſuæ ex ſorore hæredem inſtituit. At Otto itidem ex ſorore nepos, Belgicæ, Campaniæ, atq; Caroliç præſes Burgundiam inuadit, Caſtellis pleriſq; firma præſidia imponit, & ab Imperatore affine ſuo efflagitat, poſtulat, ut eius nomine, & auſpicio liceat ſibi regnum Burgundiæ tenere. Auguſtus Burgundiam armatus petit, Murtenam diruit, cis Rhodanum omnia ſubigit, Genuam intrat, Lugdunum in fidem accipit. Ibi Archiepiſcopus Lugdunenſis, cæteriq; proceres in eius uerba iurant: Regnumq; Burgundiæ finitur, quod à morte Imperatoris Caroli tertij cæpit, manſitq; hactenus annos centum quadraginta quatuor. Imperator ſubacta Burgundia in Campaniam Belgicæ primæ arma mouet. Vniuerſum eum tractum ferro, igne uaſtat. Otto his malis coactus ſupplex uenit, imperataq; ſe facturum de cætero, ſacramento pollicetur. Auguſtus pacatis Burgundionum, Galliciſq; rebus Vuürtzburgium Franciæ primariam urbem accedit: mortuoq; Meginhardo urbis Epiſcopo Brunonem patruelem ſuum, filium Conradi ducis Charinorum, & Machtyldæ, ſubſtituit. Atq; cum eodem anno Fridericus Moſellanorum dux abſq; liberis ex hac uita migraſſet, eundem ducatum, Lotharingiamq; ſuperiorem Gotheloni inferioris Lotharingiæ præſidi in tutelam, fidemq; cõmittit. Poſt Reginoburgium ad conuentus agendos petit: ibi fratrem ſuum Gebhardum, uita functo Gebhardo ſecundo urbis Epiſcopo, in demortui locum allegit, in albumq; Pontificum Reginoburgenſium adſcribit. Hiſce confectis Bambergam ſe confert, Adalberonem ducatu Charinorum mouet: eidem limiti Conradum patruelem ſuum præficit. Vratislao, mortuo patre ſuo Vlrico Boiemiam commendat. Circa eundem temporis tractum, nempe anno Chriſti ſeruatoris noſtri M. XXXVIII. Heruicus Sabonæ Noricorum Epiſcopus, Brixiam, quæ inde decem millia paſſuum diſtat, migrat: id oppidum mænibus cingit. Poſthac eſt Brixinenſis Epiſcopus, qui antea fuit Sabonenſis. Eadem tempeſtate Hainricus rex Boiorum, Cæſarq; deſignatus Chunyldam filiam Chanutonis Anglorum, & Cimbrorum regis uxorem ducit: nuptiæ re-

gio ap-

gio apparatu Neomagi fiunt. In Italia uulgus ignobile conſpirat, ſæuitq; aduerſus principes, ea ſeditione Epiſcopus Aſtenſis interijt. Ad hunc tumultum comprimendum, Imperator in Italiam mouet, Veronam, Brixiam, Cremonam, Placentiam, Mediolanum percurrit: inde Ticinum, poſtea Rauennam ſe confert. Interea Mediolanenſes authoribus Placentino, Cremonenſi, Vercellenſi, Mediolanenſi Epiſcopis rebellant. Imperator Mediolanum petit, urbem obſidet, capit, diripit, uicos, caſtella imperata detrectantes ſolo æquat, exurit, ui ad deditionem cogit. Benedictus nonus Pont. Max. Cremonam ad Imperatorem proficiſcitur: Superiores Epiſcopos Auguſto obtemperare recuſantes, uelut impios, & ſceleratos pacis Chriſtianæ interturbatores deuouet: perfidis, & Imperatori fidem frangentibus male precatur. Illi poſtremo omnium capti, in exiliumq; acti ſunt. Imperator Parmæ natales Chriſti celebrat, totam Italiam, ſuperum, inferumq; mare, Apuliam, Calabriam, Campaniam, omneis tractus perluſtrat. Interim Otto Belgicus immemor ſacramenti, Lotharingios incurſat, Tullum Leucorum urbem uaſtat, Barum caſtellum obſidet. Gothelo dux obſeſsis auxilio uenit, Ottonem ſuperat, occidit, caput ei amputat, atq; illud cum ſigno tamquàm certum tropheum uictoriæ in Italiam Auguſto mittit. Qui compoſitis rebus Italicis, per oram ſinus Hadriatici menſe Iulio in Germaniam redit. Peſtis, feruorq; æſtatis intolerabilis, plæroſq; noſtratium, inter quos & Chunyldam reginam Boiariæ extinguit, ſeptimodecimo Calendas Auguſti. Quo tempore, & Stephanus Vngariæ Rex obijt: cum liberis careret, Petrũ nepotem ex ſorore adoptat, ſucceſſoremq; declarat. Nepos Stephani ex fratre cum refragaretur oculos amiſit. Migrarunt tum quoq; ex hac uita Diua Chunegunda Auguſta, uxor Imp. Hainrici ſecundi, cum marito immortalitati conſecrata. Adalbero, & Conradus duces Charinorum. Angelbertus quoq; Epiſcopus Fruxinenſis. Hermannus dux Sueuorum, priuignus Auguſti, & Schebus dux Vgrorum uitam finiunt. Imperator reuerſus ex Italia, Soloduri conuentum agit: ibi Burgundiæ proceres Hainrico filio ſuo ſacramentum dicere iubet. Deinde inferiorem Germaniam petit. Dum Traiecti apud Friſios Quinquagenalia concelebrat, pridiæ Nonas Iunij, repentina, inopinataq; morte decedit, anno ſeruatoris noſtri milleſimo undequadrageſimo. Corpus Nemetum Auguſtam transfertur, ibiq; tumulo contegitur. Mortuo Auguſto, nouum principem (ita homines ſunt) gens efferata, Vgri atq; Boiemi floccifaciunt, imperata detrectant, parere recuſant. Petrus Vgrorum rex, cui peculiariter D. Stephanus moriens Giſalam reginam commendarat, huic prædia, dotem ui auffert: ne cuiquàm ſe inconſulto quicquàm tribuat, eandem iurare cogit, inſuper in urbem quandam relegat: ubi diligenti cuſtodia obſeruari iubet: omnem copiam adeundi, prodeundi adimit. Proceres, Pontifices, quorum fidem per internuncios Giſala implorabat: quiq; calamitatem reginæ miſerebantur, & eam tutaturos D. Stephano iurarant, regem acriter increpant. Nihilominus Petrus in propoſito perſtat, illos opprimere, quouis modo affligere, tollere deniq; pergit, rapit, defraudat: omnia uenalia habet, Myſtas ueritatem prædicantes ſpoliat, tribu mouet, ſacrificulos ſuæ farinæ, ſubſtituit. Virgines, uxores alienas ſtuprat, uiciat. Non deerat talia perpetranti pernicioſa adulatio, perpetuum principum malum, quorum opes ſæpius aſſentatio, quàm hoſtis

Tullum urbs.
Barum Caſtellum.
Chunylda moritur.
Petrus Vngariæ Rex.
D. Chunegunda moritur.
Adalbero & Conradus Comites Charinthie.
Angelbertus Epiſcopus Friſingẽ.
Hermannus dux Sueuorũ.
Schebus dux Vgrorum.

Buda. euertit. Atq; huiuſcemodi omnia maximè conſilio Budæ fumi uenditoris ſceleratiſsimi, fiebant. Vratislaus quoq; Boiemiæ regulus, ſuaſu Petri, fretus eius auxiliaribus copijs, ab impoſito reſilit iugo: Cæſaris amicitiæ renunciat, tributa penſitare pernegat, Polonos amicos Cæſaris infeſtat, regem Poloniæ ſe appellat. Rex Boius Cæſar deſignatus in Boiaria Calendis Ianuarij Reginoburgij copias contrahit, in Boiemiam confinem Boijs regionem, & genitale quondam ſolum, adhuc ab ipſis retinens, expeditionem meditatur. Vratislaus ubi hoc reſciuit, ut à tergo diſcrimen belli auerteret, dolo legatos, obſidem filium Spitigneum Reginoburgium ad Cæſarem mittit, ſe in Boiariam eueſtigio uenturum, mandata obedienter facturum pollicetur. Credulus his Cæſar, diem illi dicit, Reginoburgij hyemat. Primo uere Auguſtam Rhetorum petit, legatis Italorum ius dicit, reſponſaq; reddit. In Ingelhaim deinde paſchalibus conuentum agit, Epiſcopis Italiæ, quos ſupra in exilium actos commemoraui, gratiam facit, quod errati eos pœniteret, ab exilio reuocat, templiſq; reſtituit. Peracto hoc concilio, Reginoburgium tendit. Cumq; Vratislaus, uti condixerat, præſto non eſſet, ad conſpectumq; Cæſaris, cui nihil ſecum negocij foret, accedere contemneret, præmittit partem exercitus, delectiſsimum quemq; ad occupanda itinera occulta, ſaltus Hercynei, per quem ad Boiemiam penetrandum erat. Nam uiam publicam hoſtis inſedebat, noſtriſq; omnem aditum intercludebat.

Boiemiæ ſitus. Hercynia undiq; in modum cordis, cytharæue Boiemos cingit, quamuis eos pro natiuo muro à Boijs ſeparet, quotannis tamen ferè inuicem, ut quæq; gens eualuit, adhuc prædas agitare ſolent. Noſtri per deuios tramites, anfractuſq; callium ſylueſtrium, auijs Orcinium nemus penetrare contendunt, per confragoſa, undiq; obſtruſa itinera feruntur. Tandem ad munimentum quoddam, quod firmo præſidio tenebatur, perueniunt. Quod dum defatigati de uia difficili oppugnant, repente undiq; Boiemi ex inſidijs erumpunt, irruunt, noſtros cædunt, in fugam uertunt. Perpauci Cæſarianorum fuga euaſere.

Vuernherus & Reginhardus ſigniferi occiduntur. Vuernherus, & Reginhardus ſigniferi cum plæriſq; occiſi ſunt decimo Calendas Septembris. Capti precatore Diuo Gunthero uita donati, incolumes diligenti cuſtodia ſeruantur: quos Cæſar reddito Boiemo filio, quem ut dixi, obſidem habebat, redemit, qui tanto uulnere accepto, Salingſtadij proceres cogit, conſilium habet, quo nam pacto inimicos ulciſcatur: cladem acceptam expiet. Legati Boiemorum, qui eò quoq; de pace, fœdereq; acturi, uenerant, iuſsi ſunt excedere concilio.

Diethmarus Archiepiſcopus Salisbur. moritur. Baldouinus Archiepiſcopus Saliſb. eligitur. Diethmarus ſecundus Archimyſta Salisburgenſis tum moritur, Baldouinus à Cæſare Pontifex Boiorum ſummus capitur. At Vratislaus intellecta mente Cæſaris, quod in ſe hoſtili animo eſſet, accito auxilio à Petro rege Vngariæ, aditus omnes, uias cunctas, itinera nota Hercyniæ, foſſa, uallo præcludit: truncis arborum tranſuerſis obſtruit, fruticibus obſerit, exercitus cuſtodes ponit. Rex Boius cum robore Imperij Boiemos petit. Vbi Hercyniam, qua iter tutum, apertumq; eſt in Boiemiam, attigit, aditum ſibi interclusum, uiam ab exercitu Boiemorum circumſeſſam offendit: caſtra nihilominus ibi proximè hoſtes facit. Supplicatione decreta, cœleſte inuocat auxilium, ut quæ cœperit, ſuccedant, diuinum numen propiciatur, complures dies eodem in loco ſtatiua habet, fruſtraq; irrumpere tentat, atq; conſultat, quid agendum ſit. Non modo dolor,

do dolor, ſed etiam pudor angebat: peritos tandem locorum, & uiæ in Bo-
iemiam ferentis, qui non audita, ſed oculis comperta haberent, & ſyluæ late-
bras omnes pernoſcerent, omnes eius calleis percurriſſent, accerſiri atqꝫ con-
uocari iubet. Eorum & aliorum, quos idoneos ducebat, conſilium habet.
His authoribus maiore parte exercitus ad cuſtodiam caſtrorum relicta, præ-
cipit, ut caſtrorum ſpecie manente, plures de induſtria ignes fierent, milites
quotidie acrius ſolito irruptionem totis uiribus meditarentur, hoſtes illato
terrore retinerent: quo magis Boiemi crederent, ipſum Cæſarem in caſtris eſ-
ſe. Deinde Cæſar mandat ſuis, cum trepidantium Boiemorum exaudierint
tumultum, à fronte urgeant, ad ipſumqꝫ eant, nec ingredi dubitent, quippe
hoſtes ad ſe conuerſos. Cæterum ipſe cum expeditiſsimo ſtrenuiſsimo quoqꝫ
Hercyniam circuit, ſilenti agmine clam hoſtibus pergit ad demonſtratum iter
callium: arduaqꝫ ſemita, ubi nullos eſſe animaduertit cuſtodes, ſed longius à ſta-
tione hoſtium remota, & qua minime Boiemus rebatur, emenſis occultis
tramitibus irrepſit, Hercyniam penetrauit, ad planiciem, & campos Boie-
miæ, incolumi milite, nemine reſiſtente, euaſit: hoſtium ſtatione conſpecta,
ſtrenuè armari à tergo ſe oſtendunt nihil metuentibus. Quorum pauci, qui *Boiemi cæ-*
congredi auſi erant, cæſi ſunt, alij cedunt, ad ſuos recurrunt, integros quoqꝫ *duntur.*
antequàm diſcrimen experirentur, in fugam auertunt. Fremitu deinde in ca-
ſtra noſtrorum illato, ipſi à fronte ingruunt, iterqꝫ diuerſum ingreſsi, alium
terrorem Boiemis inferunt. Totis trepidatur hoſtium caſtris, Boiemi un-
diqꝫ Cæſarianorum armis fulgentibus ancipiti malo oppreſsi, undiqꝫ circum-
uenti, cæſi, fugati, uictoriam noſtris concedunt: neqꝫ tamen populus Teu-
tonicus lætam, aut incruentam uictoriam adeptus eſt: ignauiam neceſsitas a-
cuerat, & deſperatio ſpei cauſa fuerat. Cæſariani ſuperatis hoſtibus, coniun-
gunt copias. Vniuerſam Boiemiam per duos, & quadraginta continenter
dies ferro, igne depopulantur: agros urunt, uicos incendunt, cuncta luctu, cæ-
de, incendijs complent. Ingenti ui armatorum, & frumenti, captiuorumqꝫ
numero potiuntur: quippe hoſtes per occultos tramites, ne quid abſcondere
poſſent, ante uenerant. Regulus Boiemiæ Pragæ ſe continebat. Inter hæc
Luitpoldus filius Alberti Auſtriaci limitis præfecti, cum Boiorum Orienta- *Luitpoldus.*
lium multitudine, urbem in confinio Boianæ, Boiemiæqꝫ patri ſuo dolo præ-
reptam obſidet, ui expugnat, filium præſidis capit, in uincula conijcit, capti-
uum ſecum abducit, maximum pecudum, hominumqꝫ numerum abigit.
Cæteri Boij, accolæ Hercyniæ ſyluæ ſucceſſu horum erecti, & ipſi per Orcy-
nium nemus in Boiemiam irrumpunt, ingenti captiuorum, pecorum, iumen-
torum ab acta, onuſti & ditati præda incolumes domos reuertuntur. Boie-
mi tot cladibus perdomiti, anxij, miſeranteſqꝫ fortunas ſuas, ſibi, liberiſqꝫ, &
genti Boiemorum prouidere conſtituunt. Vbi omnibus prælijs ſeſe uictos,
agrum uaſtarum, multos mortales captos, occiſos, regni opes comminutas
eſſe uident, Seuerum Pragenſem Epiſcopum,alioſqꝫ proceres, ſuſcepta lega-
tione ad Cæſarem proficiſci mandant: ſupplices qui bellum, iramqꝫ depreca-
rentur, ad clementiam prouocarent, miſericordiam Cæſaris implorarent: ac ſi-
ne ulla pactione, ſe, regnumqꝫ in illius fidem traderent, liberos nobiliſsimi cuiſ-
uſqꝫ, quos Cæſar imperaret, obſides ultrò offerrent, iurarentqꝫ, ſe imperata

 facturos,

facturos, perpetuo in poteſtate Cæſarum fore, & ducem ſuum, niſi pareret captiuum abducturos. Interea Vratislaus, ubi quæ agebantur, ex nuncijs accepit, diffidens rebus, tum demum ueram ditionem, quam ante ſimularat, conatur: conſilia, & inſidias ſuorum anteuenit, legatos cum ſupplicijs ad Hainricum mittit, qui tantum ipſi, liberiſq; uitam peterent, alia omnia dederent. Vlterò, quod alioqui neceſſe erat, Spitogneum, Ottonem, Vratislaum, Conradum filios ſuos obſides dat: precibus, dono, pollicitationibus purpuratos, quemcunq; oportunum ducebat, ambit, orat, ut Cæſarem ſibi placarent: ſe imperata facturum, Reginoburgium uenturum, omnes captiuos de Polonia redditurum, argenti pondo octo millia pondere Germano, hoc eſt, unciarum millia centum uiginti octo penſitare pollicetur: quæ unquàm ui, fraude, uel alio quouis modo cuiquàm ademerit, reſtituturum promittit. Quod ſi hiſce pactis non ſtaret, ius obſides occidendi Cæſari foret. Continuo Orcynium ſaltum aperiri ſecuribus, dolabris, arborum ramos amputari, uallum excindere, frutices eradicari, aggeres diuelli, foſſas compleri, itinera truncis purgari iubet; quo quàm latiſſimè patente uia abſq; omnibus inſidijs, moleſtijsq; uictor exercitus triumphantis in morem, domum reuertatur. Conditiones huiuſcemodi ultro oblatæ à noſtris accipiuntur. Qui onuſti præda non ſine lætitia domos redeunt. Hainricus Reginoburgium diuertit, ibi Albertus, & Luitpoldus Orientalis Boiariæ præfecti, reuertenti Cæſari obuiam, honoris cauſa procedunt: filium præſidis Boiemi captiuum exhibent, res geſtas commemorant, mutua defunguntur gratulatione principes. Cæſar gratias agit, ſe eorum facti ſemper memorem fore pollicetur: collaudatos, & præmijs oneratos dimittit. Inter cætera Luitpoldo equum regis Boiemiæ, ephippium, phaleras aureas, arggenteas; precioſæ artis condonauit. Viceſimo deinde die, ubi conſtitutum erat, Vratislaus, cum plæriſq; optimatibus, & ampliſsimis muneribus Reginoburgium uenit. Cæſaris, in ſenatu curuli ſella, cultu regio ſedentis pedibus lachrymabundus accidit, adoperto capite, calceis pedibus detractis, corpus humi proſternit, ſuppliciter ueniam præteritorum orat, Boiemiam cum ſigno reddit, regium nomen, Poloniam, quam occuparat, abiurat. Surgunt purpurati, Pontifices, Dynaſtæ, Hainricum per Chriſtum Deum Opt. Max. per clementiam eius obteſtantur, per ſuperos omnes obſecrant, ut miſero, & ſcelus confitenti ignoſcat. Annuit Cæſar, Vratislaus iuſſus ſurgere, ſacramentum ſolenne dicit, quæ pridem uerbis promiſerat, re probat ſemiſſem tributi, quod pactus fuerat, Cæſar illi remiſit. Eodem anno, uentus uehemens ſyluas, ædificia ſubuertit, penuria frugum, annona cara fuit. Iſacus, & Atheſis Noricorum amnes ſubito inundarunt, maximam pauperiem accolis dederunt, ſubito domos, iumenta oppreſſerunt, & obruerunt. Voragines ingentes concurſu torrentium cauatæ, itinera ruperunt, elluuies uineas nudauit, demolitaq; eſt uſq; ad ſaxa. Dum talia fiunt in Boiemia, atq; Boiaria, in Vngaria ſepius Petrus admonitus à proceribus reſipiſcere recuſat, ad ſanitatem redire contemnit. Vgri igitur authoribus Phiſcone, Stoitzlao, & Pezilone, gentis optimatibus coniurant, regem adeunt, Budam intimum Petri, tantorum flagiciorum conſultorem ad necem depoſcunt. Atq; dum is ad regis fidem confugit, regis opem implorat, ui abſtractus

Eiſack. Etſch

Petrus Vngariæ rex.

ſtractus in fruſta minutatim conciditur, duobus filijs eius oculi eruuntur. Petrus cum tumultu iſthoc, tum conſcientia ſcelerum perterritus, ratus ſe ubiquè terrarum tutiorem, quàm apud ſuos fore, ad Boios confines Vgris, quanquàm ſibi infeſtos, quòd Boiemis ſuppetias tuliſſet, cum paucis aufugit, benignè pꝫ ab Alberto Orientalis limitis duce acceptus, Reginoburgium ad Cæſarem deducitur. Verum primum ſicuti Reipublicæ hoſtis, non ſolum aditu prohibitus, ſed in uincula quoqꝫ coniectus eſt. Adnitente tamen Alberto, cui ſoror illius nupta erat, & pincerniſqꝫ aulicis fauentibus, miſerantibuſqué regiam calamitatem, in conſpectum Hainrici admittitur. Moxqꝫ principis pedibus flens procumbit, fortunam deplorat ſuam: ueniam delicti, ſimul uitam precatur. Cæſar memor rerum humanarum inopi gratiam facit: eundem bono animo eſſe iubet, auxilium pollicetur. Vgri, ubi aufugiſſe Petrum uiderunt, Vuonem quendam (hunc alij Abantem, Alij Obonem uocant) regem ſalutant, uti mos gentis eſt, ſolenni ritu renunciant, omniaqꝫ acta Petri reſcindunt. Cæterum Hainricus inter hæc, perdomita Boiemia, Burgundiam petit, ius reddit. Inde Argentoratum ad hyberna concedit. Eò frequentes proceres Imperij coëunt. Ouo quoqꝫ cum audiſſet Petrum ad Cæſarem profugiſſe, ab eoqꝫ receptum eſſe, legatos illò ad explorandam erga ſe uoluntatem regis Teutonici proficiſci iubet. Illicqꝫ admiſsi ſatis proteruè ſuperba legatione defunguntur. Domine (inquiunt) Ouo rex noſter tecum ne bellum, an pacem habiturus ſit, ſciſcitatur. Ambæ conditiones in te ſitæ ſunt: utramuis acceperis, à te certior fieri poſtulat. Admodum paucis Cæſar hiſce reſpondet, Id ipſum quod percontamini, penes uos, & in arbitrio ueſtro eſt. Non ſoleo arma niſi laceſsitus capere: quoād per hoſtes, inimicoſqꝫ licet, quietem & ocium amplector, pietatem colo: ſi neqꝫ me, neqꝫ meos iniuria affeceritis, prior crabrones non irritabo, neqꝫ aleam iactabo. Quod ſi nos priores læſeritis, quid armis Chriſto propicio poſsimus, haud dubiè ſentietis. Huiuſcemodi itaqꝫ dictis, placuit legatos ad Vgros proficiſci cum Ouonis oratoribus. Qui ubi in Pannoniam cum mandatis peruenere, Rex Vgrus uirus, quod animo occulebat, tandem effundere decreuit: Boiariam, quam Auſtriam, quod ad Orientem uergat, uocamus, inuadere ſtatuit. Ne autem rumor ante facinus emanaret, conſilium ſuum proderetur, uelocitate, qua celeritatem famæ antecederet, ratus opus eſſe: omnes copias, equites uniuerſos clanculum contrahit, doloqꝫ omnes mercatores, hoſpites, exteros, & legatos accerſit, contra ius gentium in uincula conijcit, diligentiſsimaqué cuſtodia obſeruari iubet. Deinde legatis noſtris pacificantibus de improuiſo, dum Boij de pace agi credunt, Boiariæ regnum, quatenus orientem ſpectat, & Vgris continuatur, triplici agmine aggreditur. Pars Charino; petit, ipſe Auſtralem Danubij ripam, alteram dux eius ſibi depoſcit. Ambo ludis Februarijs, quibus plus æquo Bacho, Cereri, imò etiam Veneri, contra fas & placita religionis noſtræ indulgemus: nempe altero, ut ſacrificuli nuncupant, Sexageſimæ die, nocte ſilenti abſqꝫ omni tumultu, & ſtrepitu, atqꝫ maleficio, per latibula, per ſyluas, à nemine penitus animaduerſi, peritis locorum ductoribus ad condictum locum Træſomam amnem prorepunt. Quòd cum cre-

Bubs occiditur.

Petrus in uincula conijcitur.

Vuo qui ab alijs Ouo, Abans, et Obo, & Vban etiã Aba dicitur.

Auſtria unde habeat nomẽ.

Treſomĩ amnis, ſed alij Rabã fluuium ponunt perueniſſe Ouonẽ.

x iij puſculo

puſculo ante lucis ortum perueniſſent, Ouo noſtros ſomno, uinoq; ſepultos, ſub tecto in cubilibus ſtertentes, nec quicquàm mali ſuſpicantes, inopinatos, imparatos ſubito inuadit, reſiſtentes cædit, ædificia incendit, pecora, homines abigit, multi mortales capti. Qui correptis armis ſe defendere parabant, à multitudine hoſtium oppreſsi ſunt, à primo diluculo uſq; ad occaſum ſolis, cuncta longè, latèq; incendijs, cædibus complentur. Rex Vgrus circa Tulnam urbem Boiorum in armis pernoctat, poſtridie incolumi exercitu, cum ingenti præda, & captiuorum numero in Vngariam reuertitur. Nec unquàm aliàs tantam de Boiaria prædam Vngaria cepit. At in Aquilonari ripa aduerſa fortuna Vgris fuit. Quamuis enim, ut rex iuſſerat, ipſe quoq; dux cum ſuis ad hoſtia Træſomæ nemine omnino animaduertente euaſiſſet, ac ſicuti Rex nondum orto ſole noſtros imparatos, nil tale ſperantes, adortus fuiſſet, cunctaq; depopulatus ingenti ui captiuorum, iumentorum, pecudum potitus eſſet, tamen Albertus, & Luitpoldus duces limitis, ſubito correptis armis, raptim collecto equite, ſuperis uocantibus, Vgros qui ſe diuiſerant, prædæ intentos, palantes, ac ouantes carptim inuadunt, cædunt, proterunt: captiui uiri, fœminæ, pueri, puellæ, ubi noſtrum agmen agnouere, & ipſi reſiſtunt, lanceis, cultris, ſudibus, ſagittis, quicquid ira ſubminiſtrabat, Vgros appetunt, inceſſunt: nec in hoſtem graſſari deſinunt, donec ea pars ad internecionem deleta, omnis excuſſa præda, omnes captiui liberati ſunt. Dumq; uictores gratias Deo Opt. Max. agunt, habentq; alia manus hoſtium, quæ in inſidijs hactenus delituerat, demum prodit. Quos ubi noſtri, licet feſsi poſt tergum uident, ſuperos, cœleſte auxilium uocant, fortiter irruentes Vgros excipiunt: duces noſtri in confertiſsimos hoſtes incurrunt, aciem perrumpunt, ordines turbant, Vgros propellunt, in fugam conijciunt: fugientes ad Marum amnem perſequuntur, in flumen præcipites agunt, & ſubmergunt: perpaucos hoſtium fuga ſeruauit. Dux Vgrus equo flumen tranat, regiq; ſuo exhibitus, ob rem male geſtam, ducatu mouetur, oculiſq; priuatur. Qui Charinos inuaſerant, à Godefrido eius limitis præfecto, à Vuelphonis ducis, & Lycatiorum Boiariæ Dynaſtæ copijs, iuxta Petanionem urbem Noricorum cæſi, proſtrati ſunt: perpaucis fuga elapſis, præda, captiui omnes recepti. Hiſce diebus, nimirum in quinquageſima Cæſar Baſiliæ ſummum Boiariæ principatum in tutelam Hainrico nepoti ex fratre Hainrico diuæ Chunigundæ Auguſtæ, ex Lotharingia Moſellana oriundo, committit. Paſchalibus in Colonia Agrippinenſi conuentus agit: frequenti Pontificum, ſacerdotum, Tetrarcharum, Satrapum ſenatu, bellum Ouoni, expeditionem Vngaricam indicit. Poſthac Quinquagenalibus Vuürtzburgium ſe confert. Brunonem urbis Epiſcopum, cognatum ſuum, cum uiris, & fœminis ad Vuilhelmum Narbonenſis prouinciæ præfectum legat, eius filiam Hagnam uxorem ſibi expetit. Interim contractis copijs in Boiariam aduerſus Vgros tranſitum facit, V. Idus Auguſti apud Altaich inferius fuit. Conſilio Vratislai reguli Boiemorum (quòd Auſtrale latus, paludibus, ſyluis, amnibus ſeptum erat, incolas omnes Vuo uicis incenſis, trans Arrabonem tranſtulerat) Aquilonarem Vngariam (nam eam Danubius interfluit) terreſtri, naualiq;

Marus, die March ain uuaſſerfluß.

Vuilhelmus Pictauienſis princeps.

Hagna quæ & Agnes.

exercitu

exercitu adgreditur, Hunnoburgium obſidet. Ciues deſperata ſalute, inie-cta ædificijs flamma, noctu aufugiunt. Cæſar mœnibus dirutis, ac ſolo æquatis, ad Presburg, quod Romana lingua Piſonium uocatur, caſtra admouet, urbem oppugnat: oppidani deditionem faciunt. Idem cæteri omnes eius tractus incolæ uſq; ad Granum flumen, miſſa legatione factitant. Nouem oppida ſe Cæſari permiſere. Ouo bis ad Granum amnem cum noſtris congreſſus, bis ſuperatus, trans flumen eſt repulſus: maxima clade affectus, unus noſtratium duntaxat perijt. Cæſar Petrum, quem adduxerat, prouinciæ armis partę, imponere uolųit: prouinciales pertinaciſsime refragantur: mori ſe malle, quàm huncce rectorem pati, confidentiſsime aſſeuerant. Filio igitur fratris Diui Stephani, qui initio belli ad Boiemos aufugerat, ea regio, conſenſu incolarum committitur: pręſidio Boiorum, Boiemorum ualido, nempe duobus millibus hominum munitur. Cæſar dimiſſo exercitu, in Boiariam Occidentalem reuertitur. Goslariæ deinde in Saxonia concilium regni conuocat, ibiq; hyemat. Pontificatum Aichſtadienſem Gebhardo tradit. Præſto ibi fuere Vratislaus Boiemus, & Roxolanorum, Polonorumq; legati, cum ampliſsimis donis, abſentiam principum ſuorum excuſantes. Giſala tum Auguſta mater Cæſaris obijt, & in Nemetum Auguſtam translata, iuxta Imperatorem Conradū coniugem ſuum ſepelitur. Cæſar paſchalibus in Leodienſi agro, regem Occidentalis Franciæ (quam eius tempeſtatis ſcriptores noſtri Caroliam uocant) appellat. Inde Quinquagenales ferias in Saxonia Badoburnæ concelebrat. Huc Vuo, nuncio malæ pugnæ, ut ſupra dixi, perterritus, legatos mittit, ueniam orat, fœdus & amicitiam poſtulat: auri montes, ſe captiuos omnes redditurum, pro his, quos reſtituere non poſſet, precium perſoluturum pollicetur. Cæſar ſe Reginoburgij, conſilio Boiorum, qui iniuria adfecti ſint, reſponſa legatis editurum ait. Reginoburgium peruentum eſt. Vgri rurſus, ea quæ prius, promittunt. Verum cum Cæſarem iureiurando fidem dare, pacta confirmare poſtulant, infecto negocio, intra præſcriptum tempus excedere Boiaria, domum redire iubentur. Cæſar cum exercitu ueſtigia nunciorum inſequitur. Cum fines hoſtium, nemine prohibente, intraſſet, delectus agit, exercitum luſtrat, dumq; Meridionalem Vngariam inuadere, munimentum (quod ripæ Rabiniſſæ ad arcendos noſtros Ouo impoſuerat) confectis iam machinis, poſtridie expugnare parat, Ouo miſsis nuncijs pacem ſupplex petit, partem regni ab hoſtijs, & fontibus Mari fluminis ad fines Charionum, & quicquid intra amnes Litham, Phiſcamquę continetur, quæ pars quondam Diuo Stephano, amicitiæ cauſa tradita erat, Cæſari reddit: inſuper ſe quadringenta auri talenta Teutonica, totidem ſerica pallia mulctæ nomine tributurum, & tanto auri pondere, damnum à ſe datum compenſaturum, captiuos omnes, Giſalæ reginæ quæcunquę Petrus ademerit, reſtituturum pollicetur: Pezilonem ducem, cum ſeptem alijs optimatibus, in quos animaduertendi more maiorum, ſi pactis non ſtaret, & poſtridie Calendas Decembris uerba

Piſonium.

Giſala Auguſta moritur.

Cæſar Vngariam inuadit.

Ouo qui & Vuo.

promiſſa, factis non comprobaret, ius foret, obſidem tradit. Vnum poſtre-
mo orat, ut timori ſuo concedatur, ne in conſpectum Cæſaris uenire cogatur.
Cæſar conſilio habito, conditiones accipit, Hainricum ducem Boiorum, &
Vratiſlaum Boiemiæ rectorem ad Ouonem concedere iubet: coram qui-
bus præeunte ſacrificulo, Ouo ſacramentum dicit: pacta iuriſiurandi religio-
ne ſancit. Hiſce confectis, Cæſar regione recepta, eaq́ in fidem Alberto, ei-
uſq́ filio Luitpoldo commiſſa, in Sueuiam ſe confert. Conſtantiæ conuen-
tum Eccleſiaſticum agit, pacem more Germanorum perpetuo ſancit edicto.
Inde Veſontionem urbem Burgundiæ, Sequanorumq́ petit, obuiam Spon-
ſæ procedit: eam Mogontiacum deducit: ibi de ea ſuperos conſuli, Reginam-
Nuptiæ regis què appellari iubet. Deinde nuptias Ingelhaim imperatorio apparatu facit.
cum Agnete. Interfuere frequentes Pontifices, Epiſcopi, Duces, Tetrarchæ, Dynaſtæ: ci-
ues Italiæ, Germaniæ, Galliæ. Et ne hoc (ut ſe habent res humanæ) perpe-
Luitpoldus tuum, ac ſolidum foret gaudium, Luitpoldus Auſtriacus adoleſcens fulmen
moritur im- belli, terrorq́ Vgrorum fato concedit, ſepelitur Treueris à Poppone Archie-
maturè. piſcopo patruo. Cæſar confectis nuptijs Auguſtam Treuerum in hyberna
concedit. Primo uere, nempe Paſchalibus Neomagum ſe confert. Gothelo
dum adhuc uiueret, inferiorem Lotharingiam, conſenſu Cæſaris Godefrido
tradiderat: ipſe Moſellanum ducatum, quoad uixit, retinuit. Quem Cæſar
alteri eius filio in tutelam committere deſtinarat. At Godefridus refragaba-
tur, principatum fratri inuidebat, utrumq́ ambibat. Vtrinq́ diu diſcepta-
tum eſt, nec res iniquitate hominum ad ocium, & quietem deduci tum à
Cæſare potuit. Interea loci Ouo tanto periculo, metuq́ liberatus, partem
quidem regni, quam commemoraui, & ut dixi, iam Hainricò reddiderat, ue-
rum cætera omnia mentitus eſt, captiuos plæroſq́, at non omnes reddidit,
pactam pecuniam die dicto non ſoluit. Hyeme tota (adhortantibus duobus
fratribus Reginoburgio in Boiaria ortis) omnibus uiribus expeditionem pa-
rat, rurſus Boiariæ fines, ut priore anno fecerat, incurſare fraudulenter medi-
Bernulphus. tatur. Erant duo Germani fratres Bernulphus, ac Machthunus, obſcuris cre-
Machthunus. pundijs apud Boios Occidentales Reginoburgij, ut iam narraui, orti, uerum
per nefas, faſquè ditati ingentes cumularant opes, in aulamquè, freti au-
Nitgerus E- thoritate Nitgeri Epiſcopi Fruxinenſis fratris ſui, irrepſerant. Et ut natu-
piſcopus Fri- ra mortalium auida potentiæ, & ſplendoris, præceps eſt ad explendam a-
ſingh. nimi cupidinem, ſupra quàm cuiquàm imperito credibile ſit, ambire præ-
fecturas (quod tum eis per nobiles nondum licebat) fruſtra cœperunt. Pro-
inde ab Vgris id ipſum ſe aſſequuturos ſperantes, clam Ouonem literis
hortantur, ut ſimulata pactorum ſolutione, Hainricum cum paucis ad-
uenientem fiducia pacis, circumueniat: nihil mali ſuſpicantem obtruncet,
regnum Boiorum inuadat, ſe Reginoburgium tradituros: ſin ille non ue-
niat, nihilominus Boiariæ arma inferat, ſuum ſtudium, ſuam operam of-
ferunt. Ouo literis acceptis, ipſos collaudat, præmijs onerat: alteri du-
catum, alteri præfecturam Boiorum promittit, in cœptis perſeuerare hor-
tatur. Illis rurſus impenſius, quàm exigebatur, operam promittenti-
bus, eorum conſilia exequi ſtudet. Verum domeſtica ſeditione afflictus,
ab incepto

ab incepto ſuperſedere coactus eſt. Plæroſq; commiſſi in Petrum facinoris, inuidia, poſtquàm deceſſerat, in miſerationem uerſa, pænitebat; quoſdam fraudis Ouonis, quæ in ſua capita redundatura foret, tedebat: pars Ouonem rem ſuam alieno periculo curare, pacem interturbare, fidem frangere permoleſtè ferebat. Ouo quoq; homo ferox, & agreſtis, nobiliſsimos quoſq; contemnebat, humilimi cuiuſq; conſilio, qui refragari non ſolebat, utebatur: agricolas aulicos ſcribit, obſtrepentes indemnatos leui cauſa obtruncabat. Fit igitur Optimatum in Ouonem coniuratio: ipſum uinctum, aut necatum Cæſari tradere conſtituunt. Verum conſpiratione detecta, indicium à conſcio, ad Ouonem delatum eſt. Lorico princeps coniurationis eius, filium eius immiſsis percuſſoribus Ouo obtruncat. Illum, & cæteros authores capere nititur.

Vngarorum coniuratio cõtra Ouonẽ.
Lorico Vngarus princeps coniurationis.

Porro Lorico, ſocijq; fugam capeſſunt, ad Cæſarem euadunt, orbis terrarum domini opem implorant, Ouonis crudelitatem, perfidiam, ſcelera proponunt: Petri amicitiam ambiunt, cum eo in gratiam rediguntur, Cæſarem deinde cohortantur, ut Petrum reſtituat, ab Ouone perfido pœnas expetat. Cæſar ab hiſce, ut Ouonem arte ſua, tentaret, huiuſcemodi re diſsimulata in Boiariam cum paucis pergit, duntaxat Boijs, atq; Boiemis concomitatus, quaſi limitem Boiariæ Auſtriacum, luſtraturus, pactamq; pecuniam abſq; bello exacturus, potiuſq; iure, quàm armis diſceptaturus, Boios Orientales petit. Ouo, ut uafer erat, Zudnichonem ducem ſuum, cum Nanone à ſecretis, & plæriſq; alijs primoribus, qui uires, & animum Cæſaris explorarent, cum auri maximo pondere ad Hainricum legat: inopiam, & paupertatem excuſat, tantam pecuniæ ſummam ſuperiore anno, non tam cito cogi potuiſſe, proponit, Loriconem, & transfugas iure gentium repetit: eoſdem mendaciorum loquaciſsimos, prædones, atq; latrones, authores turbarum, diſcordiæ, belli, tumultus eſſe aperit, primoſq; qui Petrum expulerint, Vgros aduerſus Cæſarem concitarint fuiſſe narrat, poſtulat deniq; in colloquium ſe admitti.

Zudnicho.
Nano.

Cæſar acceptis muneribus, Ouonem dolo ſuo adgreditur, legatos benigne appellat, uerbis pacem nunciat, cæterum re bellum aſperrimum parat. Ouo rurſus impenſius ſupplices legatos ſpeculandi gratia ad Cæſarem mittit, pacem orat, ſe ſuam, liberorumq; uitam, omnia Cæſari dediturum: uelle ſe cum eo de his rebus, quæ inter eos cœptæ, neq; perfectæ eſſent agere, ſimulat: uti colloquio diem conſtitueret, petit. Sed tertio, Hainrico iam antea experimentis cognitum erat, Ouonem infidum, genus Vgrorum ingenio mobili, nouatum rerum auidum, ſeditioſum, diſcordioſumq; eſſe. Itaq; quæ poſtulabantur, neq; abnuere, neq; polliceri cœpit, & inter eas moras promiſſa, retentis ſecum legatis Vngaricis expectat. Dumquè Boiemi, atq; Boij conueniſſent, hiſce ſe ſubſequi iuſsis, quaſi uenandi cauſa Hunnoburgium ſe confert, ibi ſeptem dies cõmmoratur. Nemo, omnium apparet, neq; Ouo, ut pollicitus erat, præſto fuit, tantum abfuit, ut promiſſa compleret. Cæſar Pezelinum, quem ſicuti ſupra retuli, obſidem acceperat, Nannonemquè ſcribam Ouonis hactenus ſecum retentum, nec tum abire permiſſum, ad Ouonem cum mandatis ire, triduo reuerti, mandata referre iubet. Illi ubi ad Ouonem deuenere, paucitatem noſtrorum referunt, facile perpaucis interfectis, Cæſarem facile intercipi poſſe docent

Heimenburg ab alijs.
Pezelinus.

ſe docent. Idem literis Bernulphus, & Machthunus aulæ ſorices aperiunt. Ouo ergo, quàmmaximas omnis generis copias comparat, obuiam ceu officij gratia Cæſari pergit. Ipſum cum tam paucis aduentantem circumuenire dolo, ſimulata pace, decreuit. Cæſar quoq; inter hæc, cui nota fraus Ouonis iam pridem fuerat, cum Boiorum, & Boiemorum intenta, atq; infeſta acie in Meridionalem Vngariam procedit. Iamq; exercitus duntaxat unius diei itinere diſtabant. Ouo ubi uidet Hainricum contra ac ratus erat, magna ui haud imparatum ad ſe contendere, prælium niſi ipſe pareat, minime detrectare, fretus multitudine, atq; paucitatem noſtrorum contemnens, miſsis nuncijs, ſtatuit die tertio, loco conſtituto, cum Cæſare aperto Marte confligere. Cæſar inſtructos ordines ad locum pugnæ deſtinatum deducit, ſed neminem hoſtium uſquàm offendit. Accerſitis, conſultiſq; locorum gnaris, ulteriora Pannoniæ inuadere ſtatuit. Oedenburgio (Sempronium literati uocant) iter facit, cumq; ad Rabaniſſam flumen perueniſſet, ab interiore Vngaria, locis paluſtribus, per quos amnis defluit, arcetur. Cæterum Vgris profugis deducentibus, tota nocte, recta uia, Meridiem uerſus aſcendit, donec uadum, pontemq; inuenit. Moxq; præſidio, quod ibi Ouo locarat, pulſo, paludes ſimul, ac flumen impune tranſit: nemine reſiſtente ad Arrabonem aliud flumen, oppidum eiuſdem cognominis, quod Scaurinum Romani uocarunt, peruenit. Iamq; qui in principijs erant, amnem ſuperant, altera ripa potiebantur. Ecce tibi ſubito latiſsimam planiciem (ubi quondam Deſerta Boiorum fuere) armatis, quaſi ſylua ſuccreuiſſet, oppletam, conſertamq; cernunt. Nihilo ſegnius cæteri amnem ſuperant, ſocijs ſe coniungunt, abſq; cunctatione aciem inſtruunt. Cæſar poſteaquàm uidet acerrimorum hoſtium multitudine ſe clauſum, à tergo flumen obſtare, neq; fugæ ullam ſpem eſſe, confiſus cauſa, & arte militari, ſuos ſpem in Deum Opt. Max. duntaxat collocare, Chriſtumq; adprecatus, ſigno dato, cohortes paulatim incedere iubet. Idem facit hoſtium exercitus: iam eò uentum erat, ut à ferentarijs prælium committi poſſet: & non longius hoſtes aberant, quàm quo telum adijci poſſet. Cum repente, ſiue illud diuinum munus, ſiue caſus fuit, obducta cælo nubes condidere ſolem. Mox uentus excitato puluere ora, oculos hoſtium opplet. Deinceps turbo, quo nihil uehementius cum ingenti fragore erumpit, proximos quoſq; Vgrorum proſternens, contactos amburens, pariter & conſternens: largum quoque poſthac imbrem procellæ excudunt. Ingens aduerſus æſtum, puluerem què præcipue fugientes perſequentibus auxilium. Nam ea loca plana, omnino ſicca, aduſta, proinde puluerulenta ſunt: quibus etiam noſtro æuo illac iter eſt, aduerſus uim pulueris ſpecillis ocularijs, thecisq; uitreis uti ſolent. Cæſar cæleſti beneficio (ita noſtri, quos intactos ea tempeſtas præteribat, interpretabantur) animatus, Vgros diuina ira attonitos, metu perculſos, inuadit, cædit, ſternit, terga uertere cogit. Ouo poſtquàm ſuos partim fuſos, partim fugam capeſſere, ſequè cum paucis relictum uidet, & ipſe fortunæ cedit. Noſtri fugientes more pecudum inultos trucidant, triginta millia paſſuum inſequuntur: ſacrificuli, Epiſcopi capti, haſta regia aurea reperta. Nano ſcriba interceptus eſt, in cuius crumenula à Zona ſerica pendente, Epiſtola

Oedenburg Sempronium.

Rabaniſſa ſunt unus qui & Raba.

Scaurinum oppidum, quod & Iaurinum uocant.

Deſerta Boiorum.

Ouo fuga ſalutem quærit.

epiſtola Bernulphi, & Machthuni inuenta, & à plæriſq; lecta Cæſari tandem offertur. Quam cum ipſe legiſſet, Bernulphum, & Machthunum, fidei, quam uiolarant, meritas pœnas ſoluere, crucifigiq; imperat.

Bernulphus & Machthunus cruci affixi ſuffocantur.

Deinde caſtra facit, receptuiq; canit. Boij, atq; Boiemi, ubi ſatiati cæde ſunt, ad caſtra reuertuntur: eodemq; in loco Cæſar laneis duntaxat indutus, item cæteri milites, equiteſq; corpora in ſolum proijciunt, ſignum cæleſte adorant, Chriſto domino, Deoq; noſtro grates agunt, honorē habent, Et quoniam tā læta, atq; incruenta uictoria contigit (quippe centum duntaxat, ac octo deſiderauit) obliuionē omnium rerum, more Chriſtiano, decernit. Quicquid hactenus aduerſus ſe à quocunq; peccatum ſit, abolendum cenſet: omnibus inimicis, qui pœnas meruere ignoſcit. Ingens hæc uictoria fuit, anno ſalutis M XLIIII. quarto Nonas Iulij: iſq; dies in faſtos relatus, adhuc feſtus eſt, quem uulgus ſuperſtitioſum inter atros computat. Sed confecto prælio, tum uero cerneres homines, equos, ſagittas, arcus, haſtas, enſes, ueſtes, iacula, tela, cætera inſtrumenta militiæ humi paſſim ſtrata iacere.

Contra alij ſcribunt ingentem turbā Boiorum occidiſſe, unde & locus ille hodie etiā Vngarice Veſtanempti id eſt, Verlorn Bairn dicitur.

Cæſar ob fœtorem cadauerum triduo diuerſo itinere exercitum uictorem circumduxit, Albamq; regiam Vngariæ caput, ſedemq; regni (quamobrem Teutones Stueluueiſſenburg uocant) cum uictricibus ſignis intrat.

Alba. Stuelaueiſſenburg.

Certatim Epiſcopi, proceres, ciues populuſq; Vgrorum ad Cæſarem coëunt, ob tam inſignem uictoriam gratulantur: Cæſaremq; in templum Deiparæ Virginis deducunt, in regio ſolio collocant, regem conſalutant, in uerba eius iurant. Cæſar Vgros Boiorum iure donat, conuocatoq; conſilio, Petrum cum popularibus in gratiam redigit, proceres illi ſacramentum dicere, eundem precario regnare iubet, Boiorum, Boiemorumq; copias eidem præſidij cauſa permittit.

Petrus rex Vngariæ reſtituitur.

Hiſce peractis, in Occidentalem Boiariam reuertitur, Reginoburgijq; ſupplicatione decreta, per omnia urbis templa (quæ complura ſunt) ſacrificia Deo facit, ſacerdotes, Monachi, Virgines, populus, frequentes ſalutatum ſuperos iuere. At Ouo, cum abijſſe Cæſarem certior factus eſt, uires reparat, eos qui fuga ſibi conſuluerant, & adhuc palantes uagabantur, colligit. Contra Petrus cum Boiemis, atq; Boijs Ouonem perſecuturus, prius ad eū cum mandatis amicos legat, ueniam dat, gratiamq; facit: obteſtatur per Chriſtum, eiuſq; religionem, ut reſipiſcat, ſecum in concordiam, in gratiam redeat, ſe ducatum, quem ſuperioribus annis tenuerit, concedere, modo regis nomen inane abdicet. Omnia largiturum, quæ petiuerit, præter diadema, & ſceptrum regni inſignia, promittit. Ouo ſiue auidus imperij, ſiue quod ſe Petro committere non audebat, aleam belli denuo ſe tentaturum reſpondit, apertoq; marte dimicaturum: Numen cæli haud dubiè, pugnæ euentu, qui nam uerus Rex ſit, declaraturum. Porro ſocij Ouonis rurſus cum Boiemis, atque Boijs uictoribus, cum quibus ante male pugnaſſent, confligere recuſant, fortunaq; ſuperioris prælij deterriti, ſuperos ultra laceſſere detrectant. Ab Ouone igitur, qui æquiſſimas conditiones abnuebat, ad Petrum deficiunt. Ille à ſuis deſertus, in uicum quendam fugam capeſſit. Verū uilla de cælo tacta, uix euaſit, fugamq; trans Tibiſcum tendit. Dum in quoddam templum confugit, incolæ, qui ab eo captiui illuc tranſlati fuerant, eundem capiunt, in uincula conijciunt, uinctum cathenis ad Petrum deducunt. Ipſe dicto die, communi ſententia Vgrorum, & Boiorum, condemnatus, ſupplicium capite luit. Dum hæc in Pan-

Alij ſcribunt Ouonē à ſuis in uilla quadam crudeliter eſſe obtruncatum.

nonijs,

noniꝭ, Noricoq́ geruntur, in Burgundia Ludouicus præſes, Reginaldum Hagnæ reginæ auunculum Hainrico parere detrectantem, caſtellum Burgundionum (quod Piligardi montem uocant, & nunc ditioni ducis Vuirtenbergenſis ſubditum exiſtit) obſidentem, prælio cum paucis ſuperat, plæriſq́ hoſtium occiſis, cæteros in fugam uertit, obſidionemq́ ſoluit. Cæſar Burgundiæ fines adit, Soloduri in gratiam cum Reginaldo, & Geroldo primoribus Burgundionum redit. Vbi hæc Godefridus accepit, rurſus præcibus, nunciꝭ, muneribus, Cæſarem fatigat: utrumq́ ducatum ambire non ceſſat, ſi modo principatibus ambob⁹ potiatur, quiduis oneris imponatur, obedienter ſe laturum promittit. Quæ quidem aduerſum nos (Cæſar reſpondet) Hactenus Godefridus commiſit, ut in Pannonia ſciuimus facile condonamus, cum uero contra ius, faſq́ iniqua appetere pergat, aduerſus uinculum fraternæ charitatis, citra omnem rationem pietatis, ac ſanguinis, Germano hæreditatem præripere ſtudeat, ego, cui ſummum honorem, & maximum negocium ſupremus cæli Imperator impoſuit, inauditum hactenus flagitium, ne dicam parricidium procul à Germania, Imperioq́ noſtro auertam. Etenim uiua lex & iuſticiæ ſum uindex, atq́ adſertor. Dabo equidem operam pro uirili, omnes neruos intendam, ne huiuſmodi ſcelus impune abeat. Godefridus bis iam repulſam paſſus, cum rege Caroliorum, quos Occidentales Francos dicunt, fœdus facit. Ciues deinde, triennio aduerſus quemuis ſe ducem ſecuturos, iurare adigit: clamq́ res nouas molitur. Poſteaquàm id Cæſari nunciatum eſt, conuentum principum cogit, magna frequentia eius ordinis Godefridum accerſit, qui, quod quæ moliebatur clam adhuc eſſe opinaretur, apparet. Interrogatuſq́ de fœdere, & coniuratione, primo fingebat, alia diſſimulabat. Poſt ubi diſſimulantem teſtes introducti, conſciꝭq́ cōarguunt, ſenatus procerum decreuit, uti abdicatus inferiore Lotharingia Godefridus filium obſidem daret, in liberaq́ cuſtodia haberetur. Itaq́ dum utriq́ principatui inhiat, ab utroq́ excidit. Attamen non longo poſt tempore, cum pedibus Cæſaris accideret, ueniam precaretur, ipſe quidem dimiſſus eſt, uerum filius pro obſide retentus, paucis poſt diebus ex hac uita migrat. Godefridus itaq́ iam liberis orbus, & egentiſſimus, cui neq́ ſua chara, quippe quæ nulla erant, à Cæſare deficit, arma ſumit, de integro bellum renouat. Lotharingiam unde amotus fuerat, ui recuperare conatur. Præſides inferioris Germaniæ, præfectos, ciues, agricolas, ſacerdotes, fidos Hainrico, pariter laceſſere, opprimere, uaſtare non deſinit. Cæſar in Auguſta Nemetum hyemat, expeditionem aduerſus Godefridum indicit: Ianuario ex hybernis progreditur, inferiorem Germaniam, & Brabantiam, & finitima loca cum exercitu intrat, Beggalemum caſtellum munimenta Godefridi expugnat, ſolo æquat, ipſum regione exigit. Coactus penuria annonæ, relicto ibi ualidiſſimo præſidio, ad ſuperiorem reuertitur Germaniã. Dira tum fames in orientales Francos deuaſtata eſt. Haud ignobiles uici, incolis partim hac peſte abſumptis, partim diffugientibus execrata loca, ad ſolitudinem redacti ſunt. Cæſar caput Quadrageſimæ, ſeptem deinceps dies Fruxini in Boiaria commoratus eſt. Legati Petri regis Pannoniarum, Daciæq́ ibi præſto fuerunt. Vgri gens auida bellorum, armis aſſueta, rapinis, & direptionibus finitimorum locupletata, inuita iugum pietatis Chriſtianæ ſub Stephano rege uxorio, acceperat, excutiendi rurſus illud non animus, ſed occaſio,

Mumpelgard Mons Peligardi.

Caroliꝭ qui.

ſed occaſio, & dux deerat. Petrus potentia Cæſaris, atq; maieſtate nominis eius opus eſſe ratus, quo facilius ferocem populum, nouarumq; rerum percupidum in fide, atq; obſequio contineret, Cæſarem in Vngariam crebris nuncijs euocat, rem arduam incidiſſe docet, quæ niſi ipſe adſit, nequaquàm queat componi: periculum nõ mediocre ineſſe, niſi maturet. Tertius Bambergæ diem ſolis, quã ab auſpicio palmarum cognominant: inde Goslariæ paſchalia concelebrat, Dieq; feſto Ottoni, Imperatoris Ottonis tertij ex ſorore nepoti, Sueuiæ ducatum, Ebboni à ſacris Neoburgenſem Pontificatum tradit, filio Baldouini præfecturam conterminam, pro qua Godefridus certabat, in fidem, atq; tutelam committit. Poſthæc in Boiariam pergit, Reginoburgij naues intrat, Bathauiam deuectus, ibi ſupplicationum ferias, triumphumq; Chriſti ritu ſolenni perpetrat. Poſt ſecunda Danubij aqua Boiariam Orientalem petit. Eſt oppidum Auſtriæ Greinon uocant, iuxta, ſupra id, prærupta rupes ſurgunt, ſaxeæ moles cubant, ac prominent, per quas Danubius uaſto impetu, ingenti fremitu qui procul auditur, ſpumabundus fertur: crebri fluctus hinc proram, hinc latera pulſant: modo cunarum, nunc huc, nunc illuc nauigia ſuccutiunt, uectoreſq; humido imbre aſpergunt. Teutones hunc locum infamem, pernicioſumq; nauigantibus à ſtrepitu aquarum Strudelon nuncupant, tum poenoſtonos à patiendo dicebatur. Nam ſi in illas nauis impegerit cautes, illiditur. Vbi hanc perniciem euaſeris, aliud continuo malum pericuſoſius cohærens illi, te excipit. In rapidiſsimos uertices, quibus inrorta, nauis obliqua, & gubernaculi impatiens agitur, incidis. Vorticoſum barathrum aquam contorquet, hiatu maximo haurit, atq; abſorbet, niſi remis pro uiribus incumbatur, naues attrahit, atq; ſubuertit: ſed pertinacibus remigibus euerberatum ueluti nauigia, claſsicis eripientibus cedit. Ergo nautæ ingenti certamine concitant remos, quantaq; uis humana eſſe poteſt, fluctus qui in ſe uehuntur, euerberant, undas findunt, gurgitibus nauem eripiunt. Circum circa habitant remiges horum locorum ab ineunte ætate periti, hos nauigantes conducunt, his gubernatoribus hæc pericula incolumes euadunt. Cæſarem tum illac nauigantem Bruno Vuürtzburgenſis Epiſcopus cognatus eius alia naue comitabatur, dumq; ſaxo cuidam eminentiori allabitur, atra Æthiopis imago, ſatis nimis aperte, ferale (ut exitus probauit) ſignum, ibidem conſiſtit, Brunonem appellat, Heus heus Epiſcope, malus ſum (inquit) genius, meus es, & quouis gentium proficiſcare, meus eris, nihil quidem in præſentiarum agere aduerſus te habeo, breui tamen iterum me uidebis. Cunctis abominantibus, peſtilens ſpiritus ab Epiſcopo ſigno immortali appetitus, adiuratuſq; carminibus ſacris, ſub oculis omnium euanuit. Atq; hoc ſaxum adhuc monſtrari ſolet, cui impoſita turris lapidea, abſq; tignis, & tecto cognomen ita ſortita, adhuc retinet. Vnde haud procul (decem opinor millia paſſuum) Cæſar & comites eius in uico Boſenburg (ubi & nos ſæpe diuertimus) appellant: Ibidem Cæſarem Richlita uidua (cuius maritus Adalbero ab Eberſperg, primæ Boiariæ caſtelli, nunc templum eſt, Dynaſta, ſuperiore Quadrageſima deceſſerat) magnifice hoſpitio, & conuiuio excipit, oratq;, ut Boſenburg, & prædia, quæ hiſce locis maritus precario poſſederit, Vuelphoni tertio, nepoti ſuo ex fratre tradat. Cæſar cænaculum conſcendit, dum coram Brunone Epiſcopo, & Alemanno præſide Eberſpergenſi, atq; Richlita, extendens dextram poſtulatis annuit, re-

Hainricus 5. Imp.

Otto dux Sueuiæ.

Ebbo Epiſcopus Neoburgenſis.

Grein.

Strudell in der Thonauu bey Stockerauu.

Der Teuffelsthurn.

Boſenburg uel Pöſenboig è regiõe Ipſ-nſis oppidi. Hodie fortaſsis Botenburg.

Richlita.

Eberſperg Monaſteriũ.

Alemannus præſes Eberſpergenſis.

y pente

pente contignatio collabitur. Hainricus in alueum ſolij balnearij abſq; pauperie cecidit: Bruno, Alemannus, Richlita margine, tabelliſq; lignei labri grauiter alliſi, paucis pôſt diebus hoc caſu extinguitur.

Hic Bruno Canoniſatus eſt, ſcripſit commentaria in Pſalterium, obijt ex hoc caſu 1045. VI. Calend. Iunij.

Poſthæc Cæſar in Vngariam nauigat, Albamq; regiam petit. Vbi honorifice Quinquagenalibus excipitur. Ipſo die ſeſto Petrus aduocata concione regnum Vngariæ cum haſta aurata reddit, faſces regni ad pedes Cæſaris deponit, cum maximo auri pondere, quod militibus ſuis Cæſar diſtribuit. Regio inde luxu conuiuium initur, cœna dubia apponitur. Cæſar armatus, armatiſq; ſeptus ob perfidiam inimicorum epulatur: ſeptem ibi dies commoratur. Abiturus cunctos acceſiri iubet, quos idoneos ducebat, eorum conſilium habet. Ita more maiorum ex conſilij decreto regnum rurſus in fidem Petro tradit: Vgros ſacramenta redintegrare imperat, eos non alium regem, præter Petrum & filium eius recepturos, cæterum poſt horum fata in poteſtate Cæſarum fore, perſanctè deierare, ritu ſolenni ſancire præcipit.

Comites de Eberſperg.

Quandoquidem autem de Eberſpergo tempus admonuit, ut res poſtulat, rem paulo altius, quo magis illuſtris fiat, repetam.

Senones populi, an der Sêpta, uel ueriùs an der Zên und Sent, Vnde Comites à Zent.

An der Labar.

Langquard oder Langkuuaid ain Marckt. Schiuerbuech.

Schiuerpach.

Geyſenfild.

Vallatum auf dem pfal.

Iſm.

In confinio Vindeliciæ primæ, ſecundæq; inter Iſaram, & Oenum Senones ſunt, à uico, & præcipue fluuio eiuſdem cognominis ita dicti: hic infra Mosburgium cum Iſara confunditur. Atq; hic Vindelicorum pagus apud ueteres clariſsimis paruit Dynaſtis, quos ex nobiliſsimo Carolomanni Boiorum, Italiæq; regis ſanguine procreatos fuiſſe reperio. Hij in inferiore Boiaria ad Lauarum amnem Peſſenhauſen uicum, & millia paſſuum decem infra patriam meam Abuſinam, Langkuuaid, & his proximam ſyluam Schiuerbuech dictam, & Schiuerbach: in ſuperiore Geyſenfeld, & Vallatum: in Orientali Boiaria Boſenburg, Ibiſum & plæraq; alia prædia, & caſtella, quæ recenſere nihil eſt operæprecium, poſſedere.

Sighardus Comes à Zent, uel de Sempta.

Ratholdus.

Eberhardus Adalbero comites à Sem.

Luitgard. Adalbero. Vdalſchalck qui & Adelſchalck.

Richardis quæ & Richarda.

Hadmuth.

Sichardus (quem Imperator Arnulphus Cæſar Auguſtus dilectum ſuum propinquum appellat) perijt in bello Vngarico, ſub Ludouico Rege Boiorum, filio Arnulphi Auguſti, anno æræ noſtræ DCCCC VII, Eberſperg caſtellum condidit, cum Vxore Gothina Fruxini humatus eſt. Succedit filius horum Ratholdus ab Arnulpho regulo Boiorum Charionum limiti præfectus eſt, migrauit ex hac uita altero atq; triceſimo poſt fata parentis anno: ipſe & uxor eius Angilmunda ſepulti ſunt Saliſburgij in templo D. Amandi. Excipit ſoboles Eberhardus, & Adalbero primi: bello Vngarico ab orbe ſeruato, anno DCCCC LV interſuere, ſoror eorum Vuilbyrga, templum D. Sebaſtiano in arce Eberſperg conſtruxerunt, anno ſalutis DCCCC LXX, ipſi in paucis pôſt diebus uita functi ſunt. Otto Magnus plæraq; his donauit. Eberhardus abſq; liberis, nempe cœlebs deceſsit: Adalbero ex Luitgarda Adalberonem Vdalſcalcum, & Vlricum tulit, quem Diuus Vlricus Auguſtæ Epiſcop⁹ aqua luſtrica expiauit, ipſiq; ſuum nomen fecit. Ambo parentes Vlrici Fruxini conditi eſſe perhibentur. Vlricus uxorem duxit Richardim, ſororem Marichardi Charini, cui Hadmudam ſororem ſuam uiciſsim nuptũ dedit. Illicq; procrearunt Eberhardũ, Adalberonem ſecundos, Auguſtinianis flaminib⁹ collegium Eberſpergij inſtituere. Richardis obijt anno Chriſti M XIII, maritus M XIX, ſepulti in Eberſperg. Eberhardus connubio ſibi iunxit Adelhaidim in Saxonia ortam: hij Geyſenfeld contubernium ſacratarum fœminarum dicauere anno à Chriſto nato M XXXVII

Gerpyrgam

Gerpyrgam uirginum maximam cæperunt, condonauere huic templo Langkuuaid, Vallatum, Siuerpach. Adalberonis coniunx fuit Richildis, ex ſuperiore Boiaria oriunda, ſoror Vuelphonis tertij ducis Charionum, filia ſecundi. Quòd liberis hij quoq; carerent Eberſperg in ædem Diui Benedicti commutarunt: tradidereq; Monachis inter alia Peſſenhauſen, in Auſtria Boſenburg, Ibiſum, hæc quod longi⁹ ſita forent, duci Auſtriaco longo poſt tempore, circiter ære noſtræ annũ M CLXXX tribuuntur. Propinquiora prædia Conradus præſul recepit, Imperator Hainricus tertius Cæſar, & Rex Boiorum author fit, datq; diploma Reginoburgij Calendis Ianuarij anno Chriſti M XL. Huius quoq; Adalberonis opera Beurn templum locupletiſsimum, ab Vgris

Benedictbeurn, ſimpliciter dictum Beurn.

exuſtum, ad radices alpium in ſuperiore Vindelicia conditum, cuius curator extitit, Monachis, ſacriſq; Benedictinis, reiectis Auguſtalibus, flaminibus redditum eſt. Atq; idem Hainricus Rex Boiorum Helengerionem præſulem Tigurinum, & duodecim Monachos Tigurinos eo tranſtulit.

Helengerio primus abbas in Beurn.

Obiere iſti coniuges eodem anno ſnempe M XLV. is ſexto Calendas Aprilis, ipſa pridie Idus Iunij: in hiſceq; defecit familia horum Tetrarcharum nobiliſsima. Hæc ex faſtis, & diplomatibus Eberſpergenſium, Beurorumq; accepta ex fide refero: ibidem huiuſcemodi publica inſtrumenta Cæſarum, Pontificum ſeruantur. Cæſar ex Vngaria reuerſus (ut ad narrationem redeam) ſecum Giſalam reginam uxorem D. Stephani abducit, Bathauiæ, ubi in templo ſacratarum fæminarum eius Mauſoleum oſtenditur, ab Vgris uenerabundis aditur, collocauit.

Giſala regina Vngariæ.

Mortuo tum Berengero, qui & Penno, Epiſcopo, Engelbertum uxoris ſuæ ſacrificum Bathauenſibus Epiſcopum deſignat.

Berengerus Epiſcopus Bathauenſis. Engelbertus Epiſcopus.

Inde Francofordiam ſe confert, ubi grauiſsima ægritudine decubuit, adeo ut deſperata eius ſalute, Hainricus ſummus Boiorum regulus, Otto Sueuorum dux Epiſcoporum plæriq;, Hainrico filio Hetzilini, huius Ottonis patrueli Imperium deſtinarint, ſed conſilium illorum fruſtra fuit. Cæſar ſanitatem, uireſq; recuperat Goslariam in hyberna concedit: expeditionem indicit naualem in Philadiroticos aduerſus Theodoricum limitis præfectum traiecit, uictorq; reuerſus Quinquagenalia ad Aquas Graneas facit. Ibi frequenti principum ſenatu Godefrido in terram corpus abijcienti, non ſolum ignoſcit, ſed principatum Lotharingiorumq; tutelam, quàm uiuo patre obtinuerat, reddit. Ducatum Moſellanũ Gotheloni fratri eius ob ignauiam ademptum, Friderico Germano Hainrici ducis Boiorum committit.

Fridericus dux Moſellanorum.

Conuentu peracto Mersburgium ultimo Iunio, octauo Calendas Iulij petit, ibi apparent cum tributo, doniſq; Cæſare dignis Vratislaus Boiemiæ, Pomerorũ Zemitzlo, Cathmarus Polonorum regulus.

Vratislaus. Zemitzlo.

Inde Calendas Iulij ad Moeſiam urbem pergit. Conuentu ibi peracto, Septembri Auguſtam Rhetiæ adit. Per idem tẽpus nuncijs crebris, item literis fit certior, tres Errones, & (ut clemens ſecundus appellat) Hæreticos Benedictum nonum, Sylueſtrum tertium, Gregorium ſextum Pontificatui maximo incubare, diuerſiſq; locis habitare.

Tres ſummi Pontifices.

Benedictus quòd imperitus literarum eſſet, Syluestrum collegam, qui rem diuinam procuraret adſciſcit, ipſe prædia, uectigalia, negocia prophana adminiſtrat, cenſum Eccleſiaſticum exigit, ſacram pecuniam promit, atq; condit. Gratianus, qui & Gregorius ſextus auro dato Benedicto, diuiſis cum eo redditibus, utrumq; munus obit. Cæſar in Boiaria copias cogit, Tigurinis Egbertum Herueldenſem

Pont. Max. conſecratur, Imperator Cæſar Auguſtus appellatur. Riteq; rebus diuinis perpetratis, Pont. Max. Auguſtus, Auguſta, Imperatorio cultu, flaminibus, Epiſcopis, ſacrificulis, Senatu, populoq; Romano, equeſtri ordine, militibus deducentibus, & concomitantibus ad Lateranenſe prætorium procedunt. Nemo non donatus abiuit, nemo à ſermone principis triſtis diſceſsit. Imperator ſacerdotes, flamines, ſenatum, populumq; Romanum, nullũ poſthac Pontificem Max. capturos, niſi quem Cæſares, more maiorum legerint, iurare adigit. Poſteaquàm aliquot dies feſta pace Romæ commoratus eſt, partem exercitus cum Auguſta domum remittit, quæ filiam Rauennæ peperit. Ipſe cum reliquis copijs ulteriorem Italiam, Campaniam, Calabriam, Apuliam, finitimaſq; regiones perluſtrat: Caſtella male obſequium præſtantia expugnat, ad dedinonem cogit, ius dicit, reſponſa reddit. Nordmannis qui ijs locis diuerſabantur, dat duces. Beneuentanos quòd ſocrum ſuam à Gargano monte redeuntem, aliter quàm Auguſtæ matrem, tractarant, nempe ciues tumultum concitarant, male mulctat. Rebus itaq; Italicis compoſitis, atq; firmatis, in Germaniam rurſus reuerti ſtatuit. Mantuæ Paſchalibus, rebus diuinis operam dedit, morbo ibi grauiſsimo laborauit. Poſteaquàm conualuit Auguſtam ultimo Iunio uenit, Ebboni urbis Epiſcopo uita defuncto, Hainricum ſubſtituit. Cumq; expeditionem Vngaricam meditatur, Godefridus dux Lotharingiorum Balduinum Flandrum, Theodericum Flerdingij limitis præfectum, in ſuas partes trahit, ipſis adiutoribus rurſus rebellionem facit. Imperatori dicto audiens non eſt, conterminas ſibi Epiſcoporum prouincias depopulatur, Neomagi palatinas ædes incendit, urbem Chaborum Virdunum dolo capit, diripit, exurit. Eadem tempeſtate Andreas Vgrorum rector crebro legatos ſupplex mittit: primo de nece Petri ſe purgat, deinde ſe inuitum, coactumq; ab Vgris regnum ſuſcepiſſe: eos qui aduerſus Petrum coniurarint, partim à ſe trucidatos, partim in cuſtodia, quos redditurus ſit Imperatori, ſeruari docet. Poſtremo annuum tributum pollicetur, ſe in clientelam Cæſari dicat, ſi eius beneficio, authoritate, & pace rerum Vngaricarum potiatur. Cæſar Vgris reſpondet, curæ hanc rem ſibi fore, haſq; ob cauſas dilata expeditione Pannonica, claſſe, & exercitu ingenti comparato, tradito Moſellanorum ducatu Alberto, pedeſtribus, atq; naualibus copijs aduerſus Godefridum, ſocioſq; eius ad inferiorem contendit Germaniam. Primo Theodericum aggreditur, in Friſiam per Rhenum nauigat, Rinesburgium, & Fleerdingen urbem capit. Verum perpetuis paludibus, & ſyluis prohibitus, nulla re memorabili geſta, imò mediocri clade accepta reuertitur. Nam aduerſarij prædatorijs ſcaphis, latrocinantium, piratarumq; more Cæſarianos inſequentes, extremos primis cedentibus, affligebant. In hac expeditione Hainricus ſextus legatus Boiorum obit, dum uxorem ducere, nuptias facere parat. Sub idem tempus ex uita migrarunt Otto dux Sueuorum, Poppo Archimyſta Treuerenſis, Clemens ſecundus Pontifex Max. VII. Idus Octobris. Imperator nataleis Chriſti in Saxonia Polethæ concelebrat, nuncijs Romanis, qui eò uenere poſtulantibus, Popponem Sabonæ Noricorum Epiſcopum, uirum ſapientem, ac ſtudioſum Pont. Max. declarat ex conſilij decreto, Damaſum ſecundum nuncupat: ab Epiſcopis quibuſdam Romam eundem deduci iubet: Haruiſ

Ebbo, qui ab alijs Eppo, et Eberhardus atq; Gebhardus dicitur, Epiſcopus Aug.

Godefridus rebellat rurſus.

Theodericus Fleerdingij præfectus.

Theodericus qui & Diodericus.

Hæc ex Herueldẽſi Chronica ſub anno 1047.

Hainricus 6. dux Boiorum obijt.

Otto dux Sueuiæ obijt.

Poppo Treuer. Epiſcopus.

Clemens 2. P. M. obijt.

Polethæ, alij Pulochij.

Bopponem Priſuienſem Epiſcopum habet Herueldenſis.

co Cancellario ſuo Pontificatum Bambergenſem tradit, Eckberto Fuldenſe cænobium. Poſt Vuǘrtzburgium, inde Sueuiam, deinde Boiariam petit: Quadrageſima, & paſchalibus Reginoburgij commoratur. Ottoni de Schuueinture præfecto, Sueuiæ ducatum in fidem, Vratislao Boiemorum regulo, plæriſq; alijs principibus præſentibus commendat. Dein Sueuiæ fines percurrit, Triumphum Chriſti apud Turicos refert, ueneratur. Quinquagenalibus Soloduri cōuentum Burgundiæ agit. Poſthæc per Franciam antiquam in Saxoniam pergit. In autumno redit, & in Mediomatricum agro cum Hainrico Occidentalis Frāciæ rege conuenit, more maiorum amicitiam gentilicia m renouat, iurisiurandi religione ſancit. Inter hæc Godefridus Albertum ducem Moſellanum ſe inſequentem, & deinde dimiſsis copijs, cum paucis agentem, nil hoſtile ſuſpicantem, dolo ſubito circumuenit, fortiter dimicantem occidit. Ducatum eius Auguſtus Eberhardo Alſatio tradit, alterum Friderico. Inde ad hybernacula in Boiariam concedit, natalibus Fruxini: Gotsboldum Magiſtrum Epiſtolarum Aquileienſem nuncupat Patriarcham. Brunonem Epiſcopum Tullenſem diuini, humaniq; iuris conſultiſsimum, ueteri, & tetrica Chriſtianorum diſciplina animum temperatum uirtutibus habentem, utriuſq; linguæ peritum, in Alſatia claris natalibus oppido Daboburgio, patre Hugone Hagenauenſi, matre Helica, qui Oppenhaim condidere, ortum, Pontificem Maximum deſignat. Iſq; continuo deducentibus iuſſu Imperatoris Hugone Epiſcopo, nuncio Romano, Eberhardo Archiepiſcopo Treuerum, Adalberone Mediomatricū, Theoderico Virdunenſi Pontifice Romam migrat, ubi uniuerſis fauentibus, maximo honore excipitur, Leoq; non⁹, pridie Nonas Februarij auſpicatiore nomine adpellatur: moxq; Eccleſiaſticum agit conuentum, legem ambitus, quàm Symoniam uocant, denuo redintegrat. Godefridum, Balduinum, Theodericum, hoſtes Reipublicæ iudicatos, & proſcriptos, quòd Auguſto fidem non ſeruarent, deuouet. Imperator Reginoburgium Calendis Februarij petit, ducatum Boiorum Chunoni, ſiue Conrado in fidem, atq; tutelam committit. Interea Theodericus ſuperior à Cæſarianis interimitur. Cæſar aduerſus ſocios eius Godefridum, & Balduinum arma mouet, ad Aquas Graneas caſtra facit. Huc Leo Pont. Max. peracto Rhemis Galliarum Occidentalium cōuentu Eccleſiaſtico, uenit. Godefridus territus concordia principum, ſeueritateq;, Aquas Graneas cum ſupplicijs petit, peccatum fatetur: ueniam orat, & precatore Pontifice Max. uitam impetrat, cæterum Treueros in exilium relegatur, arcta cuſtodia ab urbis Archimyſta aſſeruari iubetur. Poſthæc Auguſtus Balduinum Flandrum petit, in ditionemq; ui cogit. Pacata itaq; Germania inferiore, Mogontiacum cum primario ſacerdote ad conuentus Iuridicos, & Pōtificios agendos, ſe confert. Hiſce peractis, Leo per Boiariam hyeme Romam migrat, regiones Italiæ ultra Romam ſub iugum Auguſti fulmine ſuo mittit: Cæſar Polethæ in Saxonia hybernat. Traiecti paſchalibus ſtudijs diuinis operatur. Perdomitis undiq; hoſtibus, atq; inimicis Reipub. Vngaricam meditans expeditionem Norinbergæ oppido gentilicio, concilium uniuerſæ Boiariæ cogit. Epiſcopi Hartuicus Bambergenſis, Gebhardus Aichſtatenſis, Conradus Auguſtanus, Gebhardus Reginoburgenſis, Adouinus Sabonenſis, Nitgerus Fruxinenſis aduolant, Item Conradus ſummus Boiorum regulus, duces & Tetrarchæ Boiariæ,

Vuelpho

Vuelpho Charionum, Lycatiorum, & Atheſinorum præſes: Albertus Auſtria-
ci limitis præfectus, Otto Shirorum Dynaſta, præfectus prætorio Boiariæ, Fri-
dericus Damaſiæ princeps, & plærìq; alij Boiorum proceres præſto ſunt: totius
Boiariæ nationes apparẽt. Nariſci, Chamabi, Boëthi, Alemanni, Sudini, Iliſsij,
Bachuni, accolæ Hercynię ſyluæ, Boiemiſq; continui: capita aliarum nominaſſe
ſufficiat, Vindelicos, Noricos, Auſtriacos, Stirios, Charionas, Iuuauẽſes, Burg-
huſios, Tyrollios. Cum hiſce omnibus, de bello Vgris indicundo Imperator cō-
ſultat. Decernunt rei militaris periti, ut Boij urbem Hunnoburgium ſuperioribꝰ *Haunenburg*
annis ab Auguſto dirutam, in confinio Vngariæ, atq; Boiarię, communiter in- *& Heimen-*
ſtaurent, ædes, mænia reficiant, foſſa, uallo muniant, Coloniam Boiorum eò *burg ab alijs.*
deducant: ibiq; dum hæc fiant, & operi Boiorum plebes inſtat, cæteri caſtra fa-
ciant. Armatorũ excubias (qui illos intentos urbi condendæ interim defendant)
collocent. Gebhardus igitur patruꝰ Auguſti Pontifex Reginoburgenſiũ Cam- *Gebhardus*
bodunenſi Rhetorum Monaſterio à nepote donatus, cum copijs Pontificũ, *Epiſcopus*
Myſtarum, & præſulum, atq; Monachorum Boiariæ, Vngariam petit, locum *Ratiſp.*
ſuperiorem occupat: Vgros id prohibere conantes in fugam uertit, maxima cla- *Kempten.*
de afficit, fines eorum ingreditur, inde prædas agit. Veniunt in tempore Conra-
dus primarius Boiorum princeps, & Albertus Auſtriacus cũ Boiariæ Dynaſtis,
caſtrametantur, ea carrucis (ut mos eſt Germanorum) in orbem cingunt. Cæ-
teri ædes, templa reficiunt, pars mænia extruit, pars foſſam ducit, reliqui agge-
rem iaciunt, hij palos figunt, alij uallum ſtruunt. Vgri permoleſtè ferunt, urbem
nouam, uelut clauſtrum ac obicem, ſuis ceruicibus imponi. Copijs igitur omni-
bus undiq; coactis prouolant, aliquot in ſubſidijs conſident, alij caſtra undiq;
noctu, decimo Calendas Octobris adoriuntur: imbrem ſagittarum ueneno il-
litarum effundunt, uni tabernaculo ducentas amplius ſagittas adhęſiſſe literis
proditur. Nemo tamen noſtratium, quod mirari ſubit, uulneratus eſt. Nam di-
menſo opere fortiter reſiſtebant, caſtraq; defendebant. Duces & proceres alacres
militem cohortabantur, & optimorum Imperatorum, & fortiſsimorum mili-
tum officia ſimul exequebantur: omnia prouidebant, pugnabant, hoſtem fere-
bant, contis, haſtis, ſecuribus Amazonijs, telis miſsilibus ſubmouebant: ſum̃a
ui ſeptem dies caſtra oppugnata, ſumma ope defenſa ſunt. Tandem Boij con-
globati, impetu quàm maximo poſſunt in Vgros oppugnationi intentos, di-
ſperſoſq; erumpunt, cædunt, ſternunt, mactant, in fugam conijciunt: fugientes
ad exercitum in inſidijs latitantem perſequuntur. Et hij diuinitus territi terga *Vgri cædun-*
dant. Boij potiti uictoria grates Deo Opt. Max. ſupplicatione decreta agunt, ad *tur.*
caſtra incolumes reuertuntur, opus cæptum perficiunt, portas claudunt, colo-
nos deducunt, ædes, agros diuidunt, ualidiſsimo ciuitati præſidio impoſito, do-
mos quiſq; ſuã abeunt. Quod ubi Vgri accepere, undiq; ex omni Vngaria, Pan-
nonijs, & Dacia, uiribus coactis, urbẽ obſidione die ſolis cingunt: quatuor dein-
ceps continenter dies uallũ oppugnant, flãmas, feruefacta iacula, ignitas tragulas,
candentes glandes, faculas ardentes, tædas, fomenta ſulphure, ac bitumine illita,
in caſas (quę ſcandulis more Boiorũ, pars adhuc ſtramentis tectę erãt) in uallũq;
paſsim iactare, admouere, palis, ſudibus cæperunt. Illa celeriter ignẽ concipiunt,
Vgri tũ maximo clamore, quaſi parta iã, & explorata uictoria, noſtris extingu-
endo igni deditis, pars uallũ deſtruere, aggerẽ excindere, foſſam adæquare, pars

portas effringere, ſcalas mœnibus admouere: alij irrumpere parant, quidam circuire, miſsilibus inceſſere incipiunt. Tum repente uentus coörtus, conatus hoſtium fruſtratur, ab omni cæli cardine ignem extinguit. Turturq; obſeſſos circumuolitat, quod tanquàm bonum, fauſtumq; omen, atq; præſidium oppidani accipiunt: inuicem ſe cohortantur, quo cæleſte ſignum uocet, in hoſtem pergere ſtatuunt. Impetu, ac agmine facto erumpunt, hoſtes imparatos, more triumphantium magis, quàm dimicantium ſeſe agitantes, aggrediuntur, cædunt, in fugam uertunt: inultos more pecudum mactant. Tantaq; cæde Boij in Vgros debachati ſunt, ut ſex naues, hoſtilibus cadaueribus oppletas fuiſſe in acta relatum ſit. Vgri cælitus territi, poſthac Boios inceſſere ſuperſederunt. Dum hæc in confinio Boiariæ, atq; Vngariæ geruntur, Imperator in Saxonia Goslariæ copias cogebat. Rumor erat Cathomarum Polonorum regulum Sileſiam, ab Auguſto Boiemio præſidi datam, armis affectare. Cathomarus ubi iſthæc accepit, ad Imperatorem uenit, rumorem de ſe temere natum cöarguit. Cæſar excuſatum eum habuit, domumq; redire iuſsit.

Per idem tempus Balduinus iunior Flandrenſis Lotharingiam uaſtat, Honumq; capit. Auguſta filium peperit autumno. Imperator in Saxonia eodem in loco hyemat, nataleſq; Chriſti ſeruatoris noſtri concelebrat. Auguſtam Rhetiæ ad conuentus agendos, quibus & Leo urbis Romæ Epiſcopus interfuit, Calendis Februarijs in Quadrageſima Nemetum Auguſtam, Paſchalibus uero ad Coloniam Agrippinenſem proficiſcitur, filium ſacro fonte luſtrat, Hainricum nuncupat: ſucceſſorem & hæredem Imperij declarat: in eius uerba, plæroſq; qui aderant, principes, Epiſcopos, iurare iubet. Conuentu peracto, Boiariam petit, coactoq; exercitu Vngariam inuadere, imperioq; ſubigere tentat. Diem quo Deipara Virgo relictis terris ad cęlos migrauit, feſtum Bathauiæ agit. Ibi Godefrido ab exilio reuocato, prædia quædam ſtipendiaria Archimyſtam Agrippinenſem reddere præcipit, & illum Balduino Flandro opponit. Cæterum Gebhardum patruum ſuum Epiſcopum Reginoburgenſem, Vratislaum Boiemiæ, Vuelphonem Charionum rectorem, cum Boijs, atq; Boiemis, Daciam, Aquilonares Vgrorum regiones uaſtare iubet. Vbi illi fines hoſtium attigere, agroſq; urunt, ædificia, uicos incendunt, eiuſmodi tempeſtates ſunt conſecutę, ut expeditio neceſſario intermitteretur, & continuatione imbrium, torrentium, fluminumq; diluuiæ, plæriſq; equorum & mortalium abſumptis, ſub papilionibus milites contineri non poſſent, itaq; cunctis præda, igne, ferro attritis, domum reuertuntur. Porro Imperator cum ualida Francorum, Gallorum, Polonorum, Longobardorum, Venedorum, Sueuorum, Saxonum manu, Pannoniam Auſtralem Vngariæ partem, terreſtri itinere, abſq; carrucis, annona equis clitellarijs aduecta, inuadit: ſed paludibus, fluminumq; eluuie iter ſibi interclusum offendit: longiſq; anfractibus alluuiones amnium, qui iugi pluuia aucti excreuerant, alueoſq; egrediebantur, circuit, per Charionum fines Vngariam intrat. Hoſtes in continentes ſyluas, ac paludes ſe ſuaq; omnia contulerant, pugnandi aperto marte poteſtatẽ nequaq; Cęſari faciunt, pabulũ, aquarũ fontes corruperant. Interdũ ſe à tergo, à fronte, modo à læua, dextra oſtendũt: poſtremos in agmine tentant, ac ſtatim regrediunt̃, rurſus alijs poſt alijs minitant̃, neq; prœliũ faciunt, neq; ocium patiuntur, tantũ Cæſarianos fatigant. Roman' Imperator ubi

tor ubi ſe dolis fatigari uidet, neq; ab hoſte poteſtatem confligendi fieri, quo ad cõmeatus, ſtipendiaq; militibus ſuppetunt, uniuerſa quocunq; pergit frumentis ſucciſis, ædificijs incenſis depopulatur, ſolis templis manus abſtinet, alia cuncta in uaſtam ſolitudinem redigit. Vbi annona exercitui deficere, miles fame urgeri cæpit, reditum parat. Vgri Cæſarianis fame oppreſsis, per ripas fluminum, per uadoſas paludes copias opponunt, reditum intercludere, famelicos aut ad deditionem cogere, aut ui opprimere tentant. Cæſariani interriti, paludes, flumina contis explorant: inuicem adiuuando quouis modo queunt, nando, equis, uado, abſq; cunctatione ſuperant. Vbi ad Rabiniſæ fluminis pontem (qui caſtello, firmiſsimoq; præſidio communitus erat) peruentum eſt, hoſtes traiectu amnis noſtros arcent. Quidam Burgundionum, Saxonum, & Polonorum flumen non ſine periculo tranant, munimentumq; firmiſsimum in altera ripa ponti appoſitum primo ui expugnant, cæſis Vgris, in fugamq; coniectis exercitui uiam ferro aperiunt. Imperator ex Pannonia reuerſus, dimiſſo exercitu in hyberna in Saxoniam concedit: ultimo decembris feſtos dies, rem diuinam, ut Chriſtianum decet principem, Goſlariæ rite perpetrat. Hainricum Archimyſtam Rauennæ eſſe iubet. Nitgerum Epiſcopum Fruxinenſem ob necem frattum ignominioſam, nimis proteruum Rauennam relegat, ubi ſubito interijt. Deinde Paſchalibus Nemetum Auguſtam petit. Hiſce diebus Bonifacius Italiæ potentiſsimus princeps ſagittis à duobus militibus perimitur, Mantuæq; ſepelitur. Auguſtus Burgundionum conuentum ſupplicationibus Soloduri, Quinquagenalibus apud Turicos agit. Inde rurſus Vngariam inuadit, Piſonium, quod Teutones uulgo, diminute Presburgium, integrè Vratislaburgium nuncupant, naualibus, terreſtribus copijs fruſtra obſidet, ſæpius fruſtra, oppidanis ſe fortiter defendentibus oppugnat, machinas omnis generis ſtruit, nihil intactum, nihil intentatum, quo urbe potiatur, reliquit. Auxilium obſeſsis præcipuum erant, qui procul hoſtium conſpectu aquam ſubibant, occultoq; lapſu ad naueis uſq; penetrabant, eaſq; terebrabant. Hæ ita perforatæ aquas recipiebant, atq; ſubmergebantur. Tandem Leo Pontifex eò pergit, ultro, citroq; miſsis legatis, Andreas pacem poſtulat, Cæſar annuit: uterq; primarium Chriſti ſacerdotem arbitrum capit. Eodem quoq; tempore, contagio armorum, quaſi peſtilentia, Boiariam inuaſit, pernicioſæ diſcordiæ ignis exarſit, qui Gebhardum patruum Auguſti Epiſcopum Reginoburgenſem, & Conradum primarium Boiariæ legatum inuoluit, commiſit. Conradus, eiuſq; amici maximè auariciæ ſimul & iniuſticiæ dediti, uenalia omnia habebant: contra diuinas, humanaſq; leges ab his, quos iure ſuo gratis tutari, quibuſq; gratis iuſtitiam adminiſtrare debuerant, munera captabant, uiduas, pupillos, ciues, agricolas, pauperes, inopes, aulici mures compilabant. Conradus illorum querelas nec audiebat, nec negocia cognoſcebat: Cuncta ad prætores relegabat. Qui largiebantur, principē poſsidebant, cæteris aditus præcludebatur: ne aſpicere quidem niſi procul licebat. Epiſcopus Conradum modeſtè officij ſui admonet. Docet principis munus eſſe magis dandis, quàm accipiendis beneficijs amicitias quærere, Imperiumq; adminiſtrare. Patriam parentes armis tegere: uitæ pericula propellere, ſapientia Reipub. conſulere, augere, conſeruare iuſticiam, libertatem ciuium. Inopes ab iniuria potentum uindicare, pauperibus auxilium por-

Nitgerus Epiſcopus Fruſingē. obijt.

Bonifacius Italiæ princeps occiditur.

Turici, Turicenſes uel Tigurini.

Presburg.

Gebhardus Epiſcopus Regin.

Conradus dux Boiariæ.

Officium boni principis quale eſſe debeat.

um portare, hos à ſeruitute diuitum in libertatem aſſerere. Hæc boni præſidis eſſe uirtutes Gebhardus commemorat: aliter ſuperbam dominationem eſſe aſſeuerat. At Conradus, & amici ſui egerrime, facta moreſq; ſuos ab Epiſcopo notari ferunt.

Parckſtain.
Vueiden oppidum in ſuperiori palatinatu.

Parckſtain urbem Epiſcopi (uicus adhuc, & arx eſt Nariſcorum, proxime Videnas urbem Boiariæ antiquæ) dolo capiunt, diripiunt, incendunt: quod tum facere abſq; iuſſu Imperatoris capitale crimen erat. Quamobrem Auguſtus, & Pontifex Romanus ex Vngaria Reginoburgium menſe Octobri ueniunt, Epiſcopum, atq; ducem Boiorum ab armis diſcedere iubent: illiſq; diem ubi iure diſceptent potius quàm armis, dicunt. Maximus deinde Pontifex præſentibus Imperatore, oratoribus Hainrici Regis Franciæ Occidentalis, litem quæ de ſacris D. Dioniſij inter Pariſios, & Boios, nempe per annos centum, atq; ſexaginta fuerat, uelut arbiter honorarius dirimit,

Vide ſupra lib. 4.

D. Dionyſium è Pariſiorum ſuburbano oppido, furto ſublatum, Reginoburgij in Boiaria, in templo D. Haimerami conditum ſeruari, pronunciat.

Baldingus qui alias Balduinus.
Dominicus Venetus.
Humpertus.
Otgarius.
Seuerus.
Gebhardus qui & Clebhardus, Bauarũ fuiſſe ſcribit Platina.

Interfuere Baldingus Archimyſta Iuuauenſis, Gotboldꝰ patriarcha Aquileienſis, Dominicus Venetus, Humpertus Diuæ Ruffinæ, Otgarius peruſinus, Seuerus Pragenſis, Gebhardus Aichſtatenſis, qui Leoni in Pontificatu Max. ſucceſsit. Gebhardus Reginoburgenſium Epiſcopus, patruus Auguſti. Poſtea Leo D. Erhardum, D. Vuolfgangum eiuſdem urbis Pontifices, ſuperum albo aſſcribit. Quibus etiam diebus Auguſta filium genuit, cui Conrado aui paterni, cognomen parentis dixerunt. Poſthac Imperator, & primarius ſacerdos in Vangionum urbem hyematum concedunt: inde paſchalia Mersburgij concelebrant, conuentus agunt. Quo & Gebhardus, & Conradus Boij in ius uocati, ſe conferunt.

Gebhardus Epiſcopus Regin.
D. Erhardus & Vuolfgãgus Canoniſantur.
Conradus dux Boiorum ducatu mouetur.

Ibi frequenti ſenatu Pontificum, principum, Conradus multa auarè, ſuperbeq́ feciſſe conuictus fuit. Ducatu Boiariæ etiam ob ſuperiora facinora mouetur, priuatamq; uitam degere iubetur. Sed domum reuerſus, res nouas molitur. Quoſcunq; poteſt, pollicitis, & auro ſibi conciliat: complures breui conſcios, pleroſq; etiam procerum, quibus pecunia, luxus, uoluptas, bella, aliaq; omnia chariora, quàm pax, atq; fides erant, in ſocietatem, atq; amicitiam adſciſcit: Vniuerſos ſacramenta ſibi, ut fideliores forent, dicere perſuadet: interim quietem, ociumq; ſimulat, tempus oportunum ſuis conſilij præſtolatur, quod tandem fortuna adminiſtrauit hoc pacto.

Triburia ſiue Tribuaria.

Romanus Imperator celebre totius Imperij concilium Tribuariæ cogit. Hainricus filius eius frequenti procerum ſenatu Cæſar ſalutatur. Huc Andreas Vngariæ Rex legatos mittit, Leo ſummus orbis Romani ſacerdos, adnitente Gebhardo Reginoburgenſi Epiſcopo patruo Auguſti, has pacis conditiones dixit: in quibus compræhenſum, ut Andreas, quemadmodum ſæpius ultro pollicitus erat, auri ſummam, partem Vngariæ, Cæſari redderet: & ſuo periculo, atq; impendio auxiliaribus copijs Imperatorem belli adiuuaret. Atq; has conditiones, hæc promiſſa iam uerbis inita, ſe ſeruaturos, Vgri ſacramento fidem fecerunt: quam primumquè ſedulo abſq; omni dolo malo ſe re comprobaturos. Ita legati abſoluti, atq; dimiſsi ſunt. Dum autem hæc in Germania geruntur, Nordmanni, qui à Diuo Hainrico, in Calabria, & Apulia collocati fuerant, ubertate ſoli, diſcordia Italorum, ſimul & ignauia illecti, ex Conſtantia, & Nordmannia Galliæ, cõplures receptos ad ſe ſocios adſciſcunt: ſubinde copias ſuas ex genitali ſolo

accitis,

accitis gentilibus ſuccenturiant. Vbi ſatis uirium compataſſe ſibi uiſi ſunt, finitimos inuadunt, imperium harum regionum affectant, nec occidentali, nec Orientali Imperatori fidi, utriuſq; ſe clientes titulotenus fatentur. Et ut Leo nonus Pont. Max. ad Conſtantinum Monomachum Imperatorem Conſtantinopolitanum refert, crudelius Ethnicis, quo terrorem ſui Italis longe lateq; incutiant, ſæuiunt, ueteres Colonos ſedibus pellunt, Chriſtianos, paſsim trucidant, hactenus inauditis cruciatibus enecant: non ætati, non ſexui parcunt: templa non ſolum ſpoliant, diripiunt, ſed etiam incendunt, ſoloq; æquant, urbes capiunt, uirgines uitiant, alienas coniuges ſtuprant, diuina humanaq; permiſcent.

Conſtantinus Monomachus Imp. Orientalis.

Tertius ergo Nonum in Italiam ad tutandos fines Romani Imperij dimittit, Iſq; peritiſsimum quemq; rei bellicæ ex Germania, Gotfridum quoq; ducem, cum fratre Friderico ſecum abducit. Vbi Romam uenit, legatos ad Nordmanos ire iubet: eos per Chriſtum Deum noſtrum obteſtatur, orat, obſecrat, ut ab huiuſcemodi crudelitate, immani tyrannide reſipiſcant: ſi non homines, at Deum Opt. Max. ultorem ſcelerum metuant, ui rapta, partaq; reſtituant, ab regionibus, quas iniuſtè, contra omne fas, iuſq; occuparint, diſcedant. Vindictam diuinam, iram cæleſtem non parentibus inculcat, interminatur, fulmine ſuo territat. Sed hæc fruſtra Nordmannis, qui omne ius in uiribus, atq; armis ponebant, cantitabat: imò magis hoc ipſorum ſæuitia incendebatur. Hanc ob cauſam primarius ſacerdos, ſuaſu Argyrei ducis Imperatoris Græcorum, miſeratus Apuliam, ſtatuit uim ui repellere, & uulnus immedicabile ferro ad uiuum reſecare. Romæ igitur conſilio habito, Nordmannos contra pietatem Chriſti factitare uideri pronunciat, cum ingenti deinde Italorum, Teutonumq; ui in Campaniam caſtra mouet. Nordmanni obuiam procedunt armati, nihiloſecius tamen legatos ſupplices mittunt, pacem petunt, imperata ſe facturos pollicentur. Dumq; de conditionibus pacis refertur, repentino impetu de improuiſo extremum agmen inuadunt. Primo à Germanis fortiter repulſi ſunt, ſed cum multitudine abundarent, & defatigatis ſubinde integri ſuccederent, Itali fugam capeſſunt, quarto decimo Calendas Iulij. Vniuerſi Teutones circumuenti, ad internecionem delentur à Nordmannis, non tamen inulti, adeo ut hoſtis tam cruentam, tam luctuoſam uictoriam adeptus ſit, ut plus triſtitiam, quàm gaudium, quod uicerit, agitarit. Sicuti idem Leo in eadem Epiſtola narrat.

Haintricus Imp. Leonem 9. S. P. in Italiam dimittit.

Nordmanni uictores contra Germanos & Italos.

Qui amiſsis ſuis Beneuentum peruenit. Hoſtes mutato animo, Pontifici obſequium obedienter præſtant: quæ fore utilia credunt, ſubminiſtrant, redireq; Romam permittunt. Vbi ipſe morbo, quem ægritudine animi contraxit, decedit ſextodecimo Calendas Maij, dignitatis anno quinto ſuper menſes duos, dies nouem. Ego iſthæc ex eius Epiſtola, quam ad Græcorum regem dedit, tranſcripſi: Extat in Bibliothecis noſtris. Inter hæc in Boiariæ regno Conradus dignitate motus, anſam uęſaniæ ſuæ nactus, ad ſuperiorem cōuentum uenire detrectauit. Interim quibus rebꝰ potuit, opes factionis ſuæ confirmauit. Vbi, quę bello neceſſaria fore exiſtimarat, parauit, cū ualida manu per fines Charionum ad Vgros transfugit: complures conſcios coniurationis in Boiaria reliquit, quibus mandauit, ut bono animo ſint, ac ita cuncta cōparent, ut ſibi propediem cum magno exercitu accedenti auxilio eſſe poſsint. Plebes quoq; rerū nouarū auida incepta Conradi ſtudio, more ſuo, probabat.

Leo. 9. S. P. moritur.

Andreas

Andreas benignè Conradum excepit, eius ſuaſu ab inceptis tractus, omnia quæ inter ſe, & Imperatorem arbitro Pontifice Max. conuenerant, exequi detrectauit. Auxiliares copias Conrado dedit. Is Charinorum fines, plæraque loca uaſtat, Hengſtburgium urbem capit, occupat, firmoque præſidio munit. Inde in Vngariam reuertitur. Imperator hybernatum in Boiariam proficiſcitur, Conradum hoſtem iudicat, cæteræ multitudini diem ſtatuit: ante quem ſine fraude liceret reſipiſcere, & ab armis diſcedere, ac hoſtē Reipub. deſerere. Omnes quos Conradus in Boiaria reliquerat, & ſibi fore auxilio ſperarat, reſipuere, ad ſanitatemque execrantes factum Conradi, redierunt. Bona Conradi publicata, confiſcataque ſunt. Poſthæc Auguſtus Vtini in ripa Oeni Noricorum oppido natales Chriſti feriatur, regnum Boiariæ filio ſuo Hainrico: templum Bambergenſe Adalberoni conſobrino ſuo (cuius pater Adalbero dux Charionum apud Geylenfeld ſepultus eſt) tradit. Hiſce confectis, Reginoburgium ad conuentus agendos proficiſcitur, per Sueuiam inde percurrit: ieiunium abſtinentia quadraginta dierum Chriſtianis ſolenne, apud Turicos obſeruat, Mogontiaci paſchalibus ſacrificat. Vbi Theoboldus filius Ottonis Campaniæ Belgicæ præſes, in clientelam ſe Cæſari dicat. Sequenti anno, qui Hengſtburgij à Conrado relicti fuerant, crebra oppugnatione à Boijs, Charionibus propè afflicti, urbem ipſi diripiunt, clam in Vngariam aufugiunt. Sub idem tempus Cæſar paſchalia in Saxonia Mersburgij, Quinquagenalia Quintlenburgij celebrat, ubi Boiemum, ac Polonicum ducem, ueteres inuicem inimicos in gratiam redigit, reconciliatoſque domum dimittit. Poſthæc ad aquas Graneas ſe confert, Hainricum filium ſuum regem Boiorum, Cæſaremque declararum quintum agentem annum, diademate ornat. Arma poſtea aduerſus Balduinum Flandrum mouet: omnia ferro, igne proterit. Aſcaldem flumen tranſit, Lambertum copiarum Balduini ducem prælio ſuperat, atque cum multis occidit. Balduinus uix fuga euaſit. Cæſar fugientes perſequitur, plæroſque Flandrorum proceres Tornaci (urbs eſt Galliæ Belgicæ ſecundæ) obſidet, & urbe expugnata capit. Interea Vgri Charionum rurſus regionem hoſtili animo incurſant, abacta ingenti pecorum, hominum, iumentorum ui, læti in Vngariam reuertuntur. Sæpius ultro, citroque duce Conrado perfuga onuſti præda commeant, Boiariam Orientalem crebris incurſibus atterunt, plæroſque uicos diripiunt: complures mortales captiuos cum peconbus, equis, bobus abigunt. Donec Boij contractis undique copijs conuolant, acriter Vgris cum præda domum properantibus intercludunt. Fit prælium atrox, ancipiti fortuna diu pugnatum: utrinque multi cæſi, utrinque complures ſauciati ſunt: uictoria tandem Vgris, cruenta tamen atque luctuoſa ceſsit. Quam ob cauſam, præda quidem potiti, amiſsis multis, domum abeunt: nec de cætero in Boiariam hoſtili animo tranſitum fecerunt: aut deinceps prædas ultra de Boijs agere, in animum induxere. Gotfridus ocij impatientiſsimus denuo noua molitur. In Italiam migrat, Beatricem matrem Machtyldæ, coniugem quondam Bonifacij, uxorem ducit. Sed dum rebellionem parat, ab Italis iuſſu Imperatoris exigitur. Reuerſus in Germaniam ad Balduinum Flandrenſem ſe contulit, qui coniunctis copijs Fridericum ducem Lotharingiæ inferioris, Antuerpiæ obſident. Lotharingij aduolant, Flandros repellunt, obſidionem ſoluere ui cogunt. Dum hæc fiunt, Imperator in Saxonia Goslariæ

hyemat,

byemat, primo uere Reginoburgium in Boiariam ad conuentum ſolennem agendum migrat. Ibi Gebhardum in Boiaria caſtello Hirſperg ortum, Epiſcopũ Aichſtetenſem Pont. Max. legit, Victorem ſecundum nuncupat, & continuo in Italiam præmittit. Spitognæo quoq; Boiemiæ ducatum in fidem, tutelamq; cõmendat. Nam hiſce diebus pater illius Vratislaus obierat: reliquerat complures filios, quorum maximus natu Spitognęus erat. Cæſar his compoſitis rebus in ſuperiorem contendit Boiariam, tertio Idus Martij Eberſpergium diuertit. Inde Italiæ Ciſalpinæ, & Ethruriæ fines intrat, Mantuæ Paſchalia celebrat: Eckhardum Brixiæ deſignat Epiſcopum. Percuſſores Bonifacij opprimit: Beatricem neptem ſuam, quod ſe inconſulto ad ſecundas tranſierit nuptias, hoſti Italiam prodiderit, diligenti cuſtodia aſſeruari iubet. Richerus præſul Caſsinenſis, Leonenſem quoq; tum Monachorum ædem procurabat, hanc Imperatori reddit, qui eam pręcatore Richero, VVentzeslao Altaichij inferioris conſecraneo, admodum erudito, ac ſapienti Florentiæ tradidit. Poſt hæc luſtrata Ethruria, pacata Italia cum Pontifice Max. in Germaniam iter capeſsit, Veronenſibus, more ſuo VValthero, Diethboldum dat Epiſcopum. Dum itaq; per annum in Italia moratur, fortuna ſæuire cœpit: atrociſsimumq; ſcelus in Boiaria occulte ſuccreuit. Amiciſsimi, ſanguine proximi, nempe Gebhardus patruus, Epiſcopus Reginoburgenſis, quod templum D. Haimerami, in libertatem excuſſo iugo Pontificio uindicatum, ſibi præreptum eſſet, VVelpho Charinorum dux, cæteri Boiariæ proceres, Epiſcopi, puerum quinquennem, regem ignarum omnium, qui monitore, ac præceptore egeat, & alium ſibi regem quærat, ſibi impoſitum eſſe permoleſte patiebantur. In gratiam ergo cum Conrado perfuga redeunt, eum regem Boiorum, clandeſtino conuentu ſalutant: aduerſus Auguſtum conſpirant, ipſum ſi in Boiariam rediret inſidijs tollere, Conradum ex Vngaria accerſere, Boiariæ regno præficere decernunt. Niſi Deus Opt. Max. prohibuiſſet, indignum tum facinus, atq; flagicioſiſsimum perpetratum foret. Nam quid ego hominum, qui uera pietate ſapientiæ ſubnixi non ſunt, perfidiam, atq; maliciam commemorem, quæ, niſi ijs qui uidere, nemini credibilia ſunt. Pleriq; etiam noſtro æuo Imperatorem contemnere uirtutem nuncupant, quaſi latrocinia agitare, quæcunq; libeant licere, nemini parere, iniuria afficere, magis timeri, q̃ amari: Cæſaris edicta, & reſcripta reſpuere: impune peiora, q̃ quæ Turcæ paterentur, committere: id demum eſſet uera nobilitas, atq; libertate perfrui. Memorare poſſem, ni ea res longius ab incepto traheret, quantum diſcordia inteſtina, & huiuſcemodi flagicijs, quæ nemo (ita cæci ſumus) animaduertat, maieſtas populi Germani uaſtata, atq; fœde ſugillata ſit. Sed dabit Deus his quoq; finẽ. Cuius Maieſtas tum haud dubiè Imperatorem, qui ſecundum Deum in terris (ut ait Tertullianus) maximus eſt, ſeruauit. Nam Conradus repentina peſte correptus, cruciatu atroci, ſubito animã exul, & profugus in Vngaria exhalauit. VVelpho quoq; eodem morbo laborare cœpit. Cumq; finem uitæ ſibi adeſſe uideret, indicium per nuncium fidum ad Imperatorem in Italiam detulit, ſuppliciter ueniam precatus, omnes conſcios nominatim aperuit, coniurationis ſcęnam detexit, Vtingã gentilicium prædium, cætera quæ in Boiaria apud Lycacios, & Atheſinos, & Ambrones, & in Sueuia poſsidebat, Abuziacum, Fauces, Schõngauu, Landſpergam, Phoetinos, Rauenſpurgium, Altorff, VVeingarten Cæſari teſtamento le-

Gebhardus Comes ab Hirſperg eligitur in Pontificem Max.
Spitogneus dux Boiemiæ.
Eckhardus & Egerdus.
Richerus preſul Caſsinenſis.
VV tzeslaus Monachus in Nider Altaich.
VValtherus Epiſcopus.
Diethboldus Veronenſium Epiſcopus.
Capite 10. cõtra gentes.
Cõradus dux Boiorũ exul moritur.
Ietingen ut opinor.
Amlechrain, in der Graffſchafft Tyrol, unde Amerſee.
Füeſſen.
Die Clauſen.
Schongauu.
Landſperg.
Rauenſpurg.
Altorff.
VVeingartẽ.

VVelpho moritur.

gat, hiſq; ſatisfacit: cumq; animam ageret, publice ſcelus in Auguſtum cogitatū confitetur, moxq; fato concedit. Auguſtus ubi hæc ei nunciata ſunt, ex Italia in Boiariam contendit: neptem Beatricem ſecum abducit, Hattonem Epiſcopum,

Hatto Epiſcopus.

Tridentinis mortuo Vlrico deſignat, Reginoburgium caput Boiariæ petit: conuentus ibi agit. Gebhardum patruum Epiſcopum urbis, frequenti ſenatu, parricidij, & læſæ Maieſtatis accerſit. Crimen primo diſſimulantem, negantemq;, deinde manifeſtis indicijs conuictum in uincula conijcit, diligenti cuſtodia aſſeruari iubet.

Gebhardus Epiſcopus in uincula conijcitur.

Inde hybernatum in Saxoniam cōcedit, Paſchalia Badobrunnæ agit. Poſt hæc in Galliam Belgicam proficiſcitur: in confinio utriuſq; Franciæ cum Hainrico Celtarum Occidentalium rege coit, eundem, dum Germaniam maioribus ſuis præreptam, pacta uiolata, conqueritur, ad ſingulare certamen prouocat. At is intempeſta nocte, inſalutato Cæſare, fuga ſibi conſuluit.

Hec ex Hereldiſi Chronica excerpta ſunt.

Auguſtus deinceps ad Vangionum urbem digreditur. Ibi cum Victore Pont. Max. pleraq; quæ Rēpublicam Chriſtianam ſtabilirent, ſciuit, atq; ſanxit. Gebhardo patruo, & Conrado nepoti, quod contra ſe conſpirarant ignouit. Circa idem tempus Saxones male aduerſus Venedos, quos Litizos uocant, pugnauere: pars ferro, pars aquis perijt. VVilhelmus quoq; dux copiarum, & Theodericus tribunus cecidere.

Sigebertus Luticianos uocat.

Albertus Marchio Auſtriæ moritur

Albertus Auſtriacus etiam obijt, Erneſtum filium reliquit. Iſq; annus nimirū æræ noſtræ Milleſimus, quinquageſimus ſextus clarus eſt multorū principū funere.

Erneſtus cognomento ſtrenuus Marchio Auſtriæ.

Quo & Imperator Hainricus tertius Cæſar Auguſtus Rex Boiorum tertio Nonas Octobris, declarato filio Hainrico certo Imperij hærede ſucceſſore, teſtamētoq; Hagneti uxori tutela pueri commiſſa, claudente oculos eius Victore Pont. Max. uita exceſſit.

Hainricus 3. R. Imp. moritur.

Hagnes quæ & Agnes.

Corpus Auguſtā Nemetū tranſlatū eſt, eo die nempe quinto Calendas Nouēbris, quo natus ille fuit, funeratur. Omnes ſuperiores reges, Imperatores, Cæſares, iuſticia, atq; induſtria ſuperauit, & longo interuallo poſt ſe reliquit. Vixit annos dumtaxat quadraginta. Cęlū tantum principē mortalibus inuidit. Sub eo Boiariam, quā ipſe undeuiginti annis abſq; legato per ſe regio auſpicio adminiſtrauit, procuraſſe hos duos, quos iam referam, reperio. Hainricus ſextus Boiorum regulus, nepos ex fratre Chunigundæ Auguſtæ Boiorum principatu, à ſuperiore Hainrico Auguſto donatus Baſileæ, rerum Boiaricarū annos quinq; potitus eſt, celebs fuit, abſq; liberis obijt, à nato Chriſto anno milleſimo quadrageſimo ſeptimo.

Hainricus 6. dux Boiorum

Chuno dux Boiorum.

Conradus, qui & Chuno ab eodē Imperatore Boiariæ præfectus, hanc tres annos, mēſes duos adminiſtrauit: multa auarè, atq; ſuperbè feciſſe cōuictus, capite deminuitur, tribuq; ducum mouetur, anno ſalutis altero, & quinquageſimo ſuper milleſimū. Ipſe in Vngariam aufugit, pacis cōditiones, quæ inter Andream Vgrorum regem, & Imperatorem, arbitro Pont. Max. dictæ fuerant, interturbauit: regnū Boiariæ affectauit, tertio exilij anno cælitus percuſſus, ſubito perijt. Nec quicq̄ amplius de his duobꝰ regulis Boiorū ego quidē reperio.

Hainricus 4. R. Imp. & Rex Boiorū.

Imperator Hainricus quartus P. F. Cæſ. Auguſtus Rex Boiorum, natus eſt tertio Idus Nouembris anno ab orbe ſeruato milleſimo ſuper quinquageſimum: ſextum agens annum, cumq; iā propè egreſſus, parentē amiſit. Vbi iuſta parenti facta ſunt, à Victore Pont. Max. cęteriſq; principibus, tertio poſteaq; inunctus fuerat anno, ad Aquas Graneas, ingenti procerum numero, atq; apparatu deducitur: in ſolioq; regio, more Francorū collocatur. Inde ad Agrippinēſem Coloniā diuertit, ibi Balduino Flādro, Gotfrido Lotharingio, qui iugū hactenꝰ

recuſarant,

recuſarant, gratiam adnitente Ro. Epiſcopo facit. Summa rerum, tutelaq; Cæſaris penes Auguſtam mulierem cordatam ex teſtamento manſit. Ipſa non muliebriter, ſumma induſtria, nõ minore prudẽtia, atq; iuſtitia, feſta omniũ quiete atq; ocio, auiti paterniq; Imperij habenas quinq; annos temperauit. Eodem año Conradus filius Auguſtæ, cui Boiariæ regnũ deſtinatũ fuerat, quadrimus obijt. Et Cæſar cum matre Auguſta in Boiariam Reginoburgium in hyberna, & ad conuentus regni agendos ſe confert. Victorem Pont. Max. & Gotfridum cum uxore Beatrice, in Italiam migrare iubet: his Italicas res commendat. Conradum cognatum ſuum finibus Charionum præficit. Cuius frater Hainricus pręfectus prętorio Lotharingiorum, relicta Republica, uxore, & liberis, in agro Mediomatricum, Gorziæ Monachum profiteri cępit: paulo tamen poſt ad priorem uitã redijt, atra bili percitus, uxorẽ interfecit. Boiariæ regnũ Auguſtæ, quæ ſe grauidã eſſe, filiũ parituram ominabatur, à filio traditur: & quoad id retinere uelit, poteſtas eidẽ datur. Ipſa illud quatuor annos adminiſtrauit. Sub idẽ tempus Saxones gens efferata, nẽpe adhuc cruda carne ueſcũtur, finitimorũ ſpolijs quęſtuoſa, uiuere rapto, more ueterum Germanorum inſueta, à Francia, Saxoniaq; oriundis Imperatoribus in unam legionẽ conſcripti, obſequẽtes latrones cognominati, Danis, Cimbris, Venedis hoſtibus tũ Reipub. & noſtræ religionis oppoſiti fuerunt, quo in illos impune furta, latrocinia exercerẽt: ubi illi armis perdomiti, ſub iugũ pietatis miſsi ſunt, Saxonum equeſtris ordo, atq; nob.litas, pacem ſeruare, pietatem, iuſtitiamq; colere, finem cum armis uagandi, mandataq; facere coacti ſunt: coerciti ſapientiſsimorum, paciſq; amantiſsimorum principum ſuperiorũ potentia. Poſteaq; ergo Cæſarem impuberem, ætatem obnoxiam iniuriæ, rebus impoſitum uident, rati eundem ubi adoleuerit, haud dubiè aui, parentiſq; ueſtigia conſectaturum, res nouas in tempore moliri ſtatuũt. Nactiq; ducem Ottonem quendam, impare natum matrimonio (qui à puero apud Boiemos exularat, auditaq; morte Imperatoris, fratriſq; ſui VVilhelmi Saxonici limitis præfecti, hiſce diebus in Saxoniam redierat) atauos æmulari, imperata detrectare, nemini omnium parere, omne ius in uiribus ponere, uiduas, pupillos (iuxta prouerbium uulgatiſsimum) deglubere, laniare, inopes opprimere, in ſeruitutem redigere, ciuibus inuidere, horum opibus inſidiari, oppida diripere: Mercatores, & alios quoſuis ultro, citro commeãtes, ubi modo ſpes lucri ſit, deprędari, ſpoliare: latrocinia paſsim, ut hæc ſub rege puero quaſi uſucaperent, tandem quaſi ſua iuſta uſucapione, atq; conſuetudine defenderent, agitare cęperunt. Iſtæc & noſtro æuo in plęriſq; regionibus Germaniæ à nobilitate impune committi ſolent: ipſi libertatem auitam, & ius equeſtre uocant. Cæſar in Boiaria concilio ſoluto, in Saxoniam ad tumultus comprimendos proficiſcitur. Proceres Saxonũ Mersburgium accerſit: ipſiq; cateruatim, armati, hoſtiliq; animo aduentare nunciantur. Idcirco Bruno, & Eckbertus patrueles Cæſaris, fratres Germani, rebus militaribus pręfecti, cum caſu in Saxonum cohortem incidiſſent, ſtatim Otto Saxonũ ductor, ſigno dato illos inuadit: nec illi pugnam detrectant. Vtrinq; maxima ui diu certatur, ancipiti fortuna modo huc, modo illuc inclinante. Primo impetu Bruno & Otto admiſsis habenis, calcaribus equos ſubdunt, infeſtis armis concurrunt, inuicem equis deturbant, uterq; perijt. Eckbertus quamq; ſaucius, tamẽ dolore amiſsi fratris concitatus, in confertiſsimos irrũpit, Bernardi pręfecti filiũ,

Conradus Hainrici 3. Imp. filius obijt.

Gotfridus cũ uxore in Italiam mittitur.

Hainricus Comes Palatinus Lotharingiorum Monachus fit.

Obſequentes latrones.

Otto ex matre Sclauica natus, ait Herſfeldenſis.

Staudenbechelin. Reutterey.

Erſenburg dicit Herſfeldenſis.

Bruno. Eckbertus.

Bruno & Otto occiſi cadũt.

alterum huiuſcè tumultus authorem interficit, cæteros in fugam uertit. Saxones amiſsis anteſignanis, armis abiectis, dedirionem faciunt, ultraq́ armis regem laceſſere omittunt. Inter hęc Victor ubi Romã peruenit, moritur: Fridericus frater Gotfridi Ethruriæ pręſidis, comuni omnium Romanorum ſuffragio Pontifex Max. conſalutarur, Stephanuſq́ nonus nuncupatur. Iiſdem diebus Adalbero Bambergenſis Epiſcopus, cuius parer apud Geyſenfeld in Boiaria prima ſepultus eſt, moritur. Quartus compoſitis rebus Saxonicis, pace confecta, Paſchalia in Vangionum urbe ritu Chriſtiano concelebrat. Stephanum primarium ſacerdotẽ uti populus Romanus ſciuerat, ſuo iure comprobat. Pontificatũ Aichſtetenſem, quem Victor tenuerat, Guntzoni domeſtico ſacerdoti: Bambergẽſem Gunthero Magiſtro ſcrinij in fidem commendat. Rurſuſq́ in Saxoniã Goſlariam hybernatum concedit, ſacra Paſchalia Mersburgij, Quinquagenalia Auguſtæ in confinio Rhetorum, atq́ Vindelicorũ facit. Sub idem tempus Stephanus Pont. Max. obijt. Ioannes quidam admodum diues, corruptis quibuſdã Romanis pecunia, abſq́ authoritate Cæſaris, principumq́ Imperij, Pontificatũ Maximũ occupat, Benedictum decimũ ſe appellat. Gotfridus dux limitis Ethruſci eundem ui Roma pellit, legatos Romanos in Germaniã ad Cæſarem proficiſci, ab eoq́ petere ex conſilij decreto, more maiorum, Epiſcopũ iubet. Illi ubi Auguſtã deuenere, Gerardũ Florentinum Epiſcopum, uirum bonũ, ſtudioſumq́, paſtorẽ poſtulant: iſq́ continuo Pont. Max. legitur, Nicolaus tertius: qui anno ſalutis Chriſtianę milleſimo undeſexageſimo, mẽſe Aprili, indictiõe XII. quod ambitus lętalis Romæ inualuerat, quemadmodũ in iure Pontificio refertur, lege ſanxit, ut defuncto primario mundi paſtore, primo flamines, deinde cæteri ſacerdotes, Senatus, populuſq́ Romanus coeant, in comuneq́ de capiundo animarum parente conſultent: ſaluo tamen (inquit) debito honore, & reuerẽtia dilecti filij noſtri Hainrici, qui in pręſenriarum Rex habetur, & futurus Imperator Deo cõcedente, ſperatur. Eadem tempeſtate Andreæ Vgrorum regis legati Auguſtam dona attulerunt, pacẽ, & ut ea affinitate confirmaretur, petentes. Cæſar acceptis donis: pace & affinitate confecta (nempe ſororẽ ſuam Sophiam Solomoni Andreæ filio deſpondit) cũ matre Auguſta, & Vgris ad fines Vngariæ tranſitũ facit. Ibi fędus religione iurisiurãdi ſanciri iubet, Sponſam Vgris tradit. Alteram ſororem Iuditham Polono Duci nuptum collocat. Hiſce peractis, in Franciam migrat: mortuiſq́ Conrado Charionum duce, & Ottone Sueuorum regulo, Charionas Luitolfo cognato ſuo, fruſtra eundẽ ducatũ Berchtoldo à Zäringen affectante, Rudolfo de Rheinfelden Sueuos commendat: huic ſororẽ adhuc impuberem deſpondet, quæ mox Rumoldo Epiſcopo Conſtãtienſi educanda tradita. Ottonis ſuperioris de Schuueinfurt oriũdi uxor fuit Petriſſa Nariſcorũ ſanguine procreata, filia Ottonis ab Amerthal. Berchtoldus autẽ repulſam paſſus, nihilominus principatũ Charionũ cum poſteritate titulotenus quidem uſurpauit, quẽ ſibi ab Auguſto, parente Cæſaris promiſſum iactabat, tempus oportunũ, quo rebellionẽ faceret, pręſtolabatur. Per idẽ tẽpus Eppo, qui & Eckhardus Fuldẽſis præſul moritur: ſubſtituitur à Cæſare Sifridus. Eodem añọ Reginoburgiũ duodecimo Calendas Maij exuſtũ eſt. Cæſar in hybernacula Argentoratũ concedit. Meginherus Herueldenſis Antiſtes, Burckhardus Halberſtadẽſis Epiſcopus, ob decimas decertãt, inuicẽ ad tribunal Chriſti ſupremi pretoris prouocant. Ambo

Marginal notes:

Victor S.P. moritur.

Fridericus Lotharingus, Caßinenſis abbas creatur Pontifex & Stephanus 9 dicitur.

Adalbero Epiſcopus Bãb. moritur.

Hic in Catalogo Epiſcoporum Aichſtetenſium nõ Guntzo ſed Gundecardus dicitur.

Stephanus Põt. M. obyt.

Benedictus 10. Pont. Max. antea Nuncius dictus ut ſcribit Platina.

Gerardus natiõe Allobrox Nicolaus dictus in pontificatu.

Platina ſecundum non tertium dicit.

Cõradus dux Charionũ, et Otto de Schuueinfurt regulus Sueuorum moriuntur.

Vide Vrſpergenſem.

Petriſſa uxor Ottonis de Schuueinfurt

Eppo, ab Hermãno cõtracto Eberhardus, ab alijs Ecbertus dictus eſt.

Sifridus Baro de Eppẽſtain

Meginherus qui & Meginardus abbat.

die dicto

die dicto ſubita morte abſumpti ſunt. Luitpoldus quoq; Archimyſta Mogõtinus uita defunctus eſt. Hainricus in Boiariam tranſit, Decembris celebres ferias Fruxini perpetrat. Saturnalia Ianuarij feſtos dies Vtini, oppido Boiariæ, in ripa Oeni peragit. Sifridum Magiſtrum Fuldenſis Monaſterij Mogontinis, Halberſtadio Burckhardum, Herueldenſibus Ruothardũ præficit. Paſchalia in Saxonia concelebrat, inde Auguſtã pergit. Iiſdẽ diebus Cõradus Nemetũ Epiſcopus, Baldingus Salisburgẽſis Archimyſta Boiorũ decedit: huic Cæſar Gebhardũ ſcribam ſuũ, illi Einhardum ſufficit. Nicolaus quoq; Ro. Pont. circa idem tempus naturæ conceſsit. Romani diadema, aliaq; munera amplisſima Hainrico mittunt, conuocatoq; Baſileam cœtu procerum, Epiſcoporum, caput illius diademate circumdant: eundem Tribuniciæ poteſtatis Coſ. patricium fauſtis acclamationibus ſalutant. Cathochus Parmenſis Epiſcopus Senatuſcõſulto Pont. Max. capitur, Honorius ſecũdus nominatur. Dũ hæc fiunt, Nordmanni quibuſdã Romanis auro ſibi conciliatis, Anſelmũ Lucæ urbis Tuſcorum Epiſcopum ante conſecrationẽ Honorij Pontificatui maximo imponunt, ui Romã ducunt, moxq; inaugurãt, Alexandrũ ſecundũ nuncupãt. Honorius igitur excluſus Roma, quam iam alius occuparat, ingẽti pecunia Auguſtã in Germaniã redit. Purpuratos pecunia ſibi placare, aulicos cunctos auro ambire non ceſſat, donec Cæſar ei (ut tũ mos erat) mitrã, pedum, ſiue lituum traderet. Quidã etiam Romani furto ſublata aurea cruce, cæteris pontificalib⁹ inſignibus ſurreptis, quę Epiſcopo Romano pręferri ſolebãt, ea ad illũ pręferunt, quibus ipſe uſus Pontificẽ quoq; ſe primariũ duxit. Eadẽ tempeſtate in Vngaria proceres cõcitata plebe, auitã religionem inſtaurare, à noua Chriſti deficere, lapidibus pontifices obruere, ſacrificulos in crucem agere, decimas militibus diſtribuere ſtatuunt. Idcirco aduerſus Andreã, qui id pollicitus, hacq; lege Rex creatus fuerat, & promiſſa tamẽ cõplere recuſabat, conſpirãt, Belam fratrem eius, ſub quo ſibi illud licere ſperabãt, regem conſtituunt. Andreas Solomonẽ filiũ, nurum, atq; uxorem in confinem Boiariã mittit. Cæterũ opẽ Cæſaris implorat: periculum imminens ſibi, & cunctis Chriſtianis aperit. Cæſar VVilhelmũ Turogorũ ducem, Epponẽ Epiſcopum Citiſſæ, Spitigneum Boiemiæ regulũ, Erneſtumq; Boiariæ (ita appellant eius tempeſtatis ſcriptores) Marchionem, Bothonẽ, atq; Aribonem fratres, Boiorũ fortisſimos proceres (quorũ uirtus, factaq; ueteribus heroibus cõparantur) Nariſcorum, Burckhuſiorũ, Scalæ, Noricorum Dynaſtas cum exercitu Boiorũ in Vngariã proficiſci iubet. VVilhelmus, & Põtifex non expectatis Boiemis in Vngariã contendunt, Andreæ ſe coniungunt, cũ Bela certamen conſerunt: ingentem uim hoſtiũ primo proſternunt. Verum ubi ſe ſuperari multitudine, Vgros, qui apud Andream erant, regẽ deſerere, fugam capeſſere, ad hoſteſq; deficere, cernunt, retro ſenſim referre pedem, & cum Andrea in Boiariam cedere ſtatuunt. Vbi ad Clauſtra, quæ portas regni incolæ uocant, perueniunt, iter ſibi fluminibus, paludibus, recisſis pontibus, & copijs oppoſitis intercluſum offendunt. A tergo quoq; Bela cum maximo exercitu ingruebat, qui cedentes q̃ maximis poterat itineribus inſecutus fuerat: atrox mox prælium committitur: utrinq; multi cadunt. Andreas fortiter pugnans, equoq; excuſſus, dimicantium pedibus, carrucis, & equorum calcibus obtritus, conculcatuſq; interijt. Noſtri iniquitate loci, hoſtium multitudine circumuenti fugam capeſſunt, ab hoſtibus inulti cæduntur. Eppo Epiſcopus cum

Burckhardus Halberſtadenſis Epiſcopus Anno 1059.

Luitpoldus qui & Leopoldus.

Cõradus Spirenſis Epiſcopus moritur.

Baldingus qui & Baldouinus.

Gebhardus Salisburgenſis & Einhardus Spirenſis Epiſcopi.

Honorius 2. S.P. dictus antea ab aliis Cadelo, & Cadolus.

Anſhelmus qui Alexander 2. dictus eſt.

Bela frater Andreæ regis Vngariæ.

VVilhelmus dux Turogorum.

Eppo Epiſcopus Citiſſæ.

Erneſtus Marchio Auſtriæ in Boiariatum.

Botho & Aribo fratres Comites à Burghauſen.

Hanc hiſtoriã ad longum deſcribit Antonius Bonfinius lib. 2. & 3. decadis 3 de rebus Vngaricis.

Claſtra, regni Vngariæ portæ.

Andreas rex in prælio occubuit.

multis captus eſt: VVilhelmus, Botho, atꝙ Aribo eius germanus, quendam tu-
mulum occupant, tota die impetum hoſtium, tantamꝙ multitudinem fortiter
ſe defendendo, ſuſtinent, propulſant: nox prælium diremit. Bela ex odio in admi-
rationem uerſus, illis ſi ſe dedant, incolumes fore, dat fidem. Illi accepta publica

Geitzo filius Belæ, qui & Geyſa.

fide, fame quoꝙ defatigati, ſe dedunt, Belaꝙ & filius eius Geitzo admirati uir-
tutem, affinitate eos ſibi coniungunt, Belaꝙ filiam ſuam VVilhelmo deſpon-
det: captiuos omnes abſꝙ precio libere abire permittit: ſuſcepta legatione ad Cæ-
ſarem proficiſci, ueniam, & fœdus à Cæſare Vgris impetrari mandat. Hoc tem-

Gebhardus Ratiſp. Epiſcopus obit.

pore Gebhardus tertius Reginoburgenſium Epiſcopus diem obit. Cæſar qui tū
Mogontiaci hybernabat, Ottonem Bambergenſem Myſtam ſubſtituit: & per-
actis Theophaniorum hybernis ferijs, cum Auguſta Reginoburgium in Boiariā
profectionem facit. Eodem Regina Vngariæ cum filio Solomone, nuruꝙ exul
uenit, fortunam miſeratur ſuam, opem Cæſaris implorat. Is reginam in Orienta-
lem Boiariam remigrare, ſumptus ex fiſco tribui iubet: ipſe ſecum Solomonem,
Sophiamꝙ ſororem in Franciam abducit, conſultatꝙ proceres Imperij, quo nā
pacto exules, qui ad fidem Teutonum confugerint, reſtituat. Bela quoꝙ orato-
res cum ſupplicijs mittit, nequicꝙ conatus ope eorum, quos captiuos tenuerat,
amicitiam impetrare. Romæ tum ciuilis ſeditio graſſabatur. Quidam Honorio,
alij Alexandro ſtudebant. Romani cum mandatis legatos ad Cęſarem mittunt,
qui eum Auguſtæ duodeuiceſimo Calendas Septembris conueniunt. Atꝙ fla-
men, qui Alexandrum inaugurarat, ita, data copia fandi, uerba facit. Suppetias
ferre orbis Reginæ, principes pientiſsimi, opitulamini pro iuſticia ueſtra, prima-
riæ Chriſti ſeruatoris noſtri Eccleſiæ: cuncta terrarum per prudentiam ueſtram
pace feſta fruuntur, ſoli nos, qui caput mundi, ſacroſancti Imperij domicilium
incolimus, & urbis æternæ ciues ſumus, domeſtico atterimur tumultu. Alexan-
der interturbat omnia, is contra morem maiorum, abſꝙ cōſenſu ueſtro ſacerdo-
tium ſibi uſurpat, à Nordmannis Pontificatū emit, ui, & armis tenet, lupus, atꝙ
latro, non paſtor, Tyrannus non pontifex eſt. En ego, qui ipſum à Nordmānis,
Deū teſtor, coactus conſecraui, pręſto ſum. Quocirca conſultiſsimi patres, huic
peſti, ne latius ſerpat, occurrite: morbum grauiſsimum, qui à capite longe late dif-
funditur, ad uiuum reſecate. Hæc ubi Senatus, principes, Pontifices audiuere, Cę-
ſar habito conſilio, utriſꝙ Pontificibus diem dicit: ad cognoſcendam, dirimen-

Bocco Halberſtatenſis Epiſcopus.

damꝙ litem, Bocconem Epiſcopum Halberſtatenſem Romā legat. Hic ubi Ro-
mā uenit, partes audiuit, auſpicio Cæſaris Alexandro Pontificatū addicit. Sub i-
dem tempus Auguſta ducatū Boiariæ, quē hactenus quatuor annis adminiſtra-
rat, Ottoni ex Saxonia clariſsimis natalibus oriūdo, uiro tū ciuili prudentia, mili-
tariꝙ diſciplina inclyto, in fidē cōmendat. Tantiſper Auguſta muliebri tutela re-
cte, ſapienterꝙ ſummæ rerum pręfuit, Hainrici Epiſcopi Auguſtani potiſsimū uſa
cōſilio & opera. Cęteri inuidere (ita homines ſunt pręcipuè purpurati) clanculū
mordere, conuenire, Auguſtam, Pontificemꝙ criminari, eos inceſtus ſimulare,
alia huiuſcemodi uociferari cœperunt. Quæ, malum (inquibant) demētia tot for-
tiſsimis, atꝙ ſapiētiſsimis regulis, principibus, Dynaſtis, Tetrarchis, pręſidib⁹, prę-
fectis, tot ſanctiſsimis patribus, tot eruditiſsimis Epiſcopis, nationi orbis reginæ,
uictori gentium populo, fœmina dominatur: haud dubiè infauſtum, dirumꝙ
Reip. omen. Aqua, uentoꝙ (ſicut uulgo dici ſolet) magis fluxa eſt muliebris
fides:

ſides:modo ait, modo negat:nunc odit, rurſus amat:in unius poteſtatem, ob ſtu-
pri conſuetudinem, ius atq; ditio ceſsit. Vnus omnia regni commoda, tributa,
uectigalia, cenſus potitur, cæteri omnes boni, nobiles, uulgus ſine gratia, ſine au-
thoritate ſumus:iuſticia, deniq; cuncta uenalia ſunt. Omnis gratia, potentia, ho-
nor apud unum, aut ubi ille uult, exiſtit:ingens ludibrium, atq; dedecus bellico-
ſæ Germaniæ. Cæſar qui iam pubeſcit, procul à uiris, in Senatulum mulierum re-
legatus, inter penſa, coluſq; ſeruilibus miniſterijs effœminatus. Tempus nunc eſt,
ut columen Reipublicæ publica cura adoleſcat, ſenatu principum, publicis; fun-
ctionibus, armis, & militaribus exercitijs inſueſcat:ipſe deniq; Imperij munia o-
beat. Hæc & huiuſcemodi ubi crebro iactata ſunt, tandem Anno Archimyſta
Agrippinenſis, Eckbertus Patruelis Cęſaris, Otto Boiorum regulus, communi-
cato conſilio, Hainricũ muliebri poteſtate, dolo, ne ſeditio concitaretur (quippe
populo Auguſtæ indoles, mite, ac quietum perplacebat imperium) emancipare
ſtatuunt. Nauim precioſæ artis magna opulentia adornant, tapetis, aulęis inſter-
nunt, auro, argento, pictura, cælatura, cęteris quibus animum Cæſaris oblectari
opinabantur, inſtruunt. Cæſar cum matre Goslaria, ubi hyemauerat, egreditur,
Nemetum Auguſtam petit, ibi Paſchalia concelebrat. Anno Archimyſta, cæteri *Anno Archi-*
principes frequẽtes coeunt:nauim ad inſulã Rheni, quã Diui Sudberti uocãt, ap- *epiſcopus Co-*
plicãt. Cæſarem, cũ hilarior poſt cęnam foret, ad ſpectandũ nauigium ita exorna- *lonienſis.*
tum inuitant. Cæſar adhuc puerorũ more ſimplex, nihil minus quàm inſidias ſu- *Inſula Sud-*
ſpicatus, nauim ingreditur. Confeſtim ſubornati ab Annone latera principis ſti- *berti.*
pant, ex compoſito nautæ ſoluunt, repente remiges remis incumbunt, nauim in *Hainricus na-*
altum prouehunt. Cæſar ſe ad necẽ pręſentem duci ratus, ſe è nauigio in flumen *uigio captus*
proijcit:iamq; in oculis omnium ſubmergebatur. E ueſtigio Eckbertus patrue- *abducitur.*
lis eius in flumen de naui proſilit, dextra Cæſarem pręhendit, adnauigatq; naui-
gio. Apparebat anceps periculũ, tam prænatantis, q̃ ſequentis. Qui uehebantur,
adnauigant, ambos eripiunt, in nauemq; excipiunt. Cęterum optimates Hainri-
cum circumſiſtunt, cauſſam edocent:eum blandimentis placant, Agrippinam-
q; deducunt. Populus qui in ripa procurrebat, acclamare, minari, ſęuire, indigniſ-
ſimum facinus uociferari cœperunt, ius uiolatum, maieſtatem Cæſaream lęſam
eſſe, ferro crimen uindicandum clamitant. Quamobrem Anno ad leniendam
inuidiam, quæ hoc facinore coorta erat, conuocato concilio, facti ſui rationem
reddit, Cæſariq; ſatisfacit: Vulgiq; tumultu pacato, ne id ob ſuum compendium
feciſſe uideretur, ſtatuit, ut Pontifices Maximi Germaniæ ſex curijs, iuxta nume-
rum Archimyſtarum Germaniæ rem conſociarent, ſinguli publica munia obi-
rent, Imperiumq; per omnes in orbẽ iret, finiretur. Vno menſe popularia hæc,
atq; præclara primum uidebantur. Non tamen ea concordia manſit. Sub huiuſ-
cemodi tutela magis auaricia, ambitio inualuit, magis leges ſpretæ, iura contẽpta
ſunt. Quippe Cæſare à matre abſtracto, paucorum potentia creuit: qui nacti ha-
benas rerũ adoleſcentulũ à curis Reip. in angulos ablegãt: Nemini adire, nemini
ſalutare Cęſarẽ, ne huic quidem ſalutare quẽpiã, niſi ex pręſcripto principũ, licuit.
Tenerę ætati parcendũ eſſe:uenatione, gaudijs corporis indulgendũ docent. Ipſi
interim oĩa uenalia habẽt:cũcta utilitate metiũtur. Honorẽ magiſtratus, opes, in
ſe, & quo uolũt, transferũt. Cęſarẽ, ut ab eo cũcta extorqueãt, ſuo more uiuere, ea

quæ fert ætas, factitare paſsim permittunt: quin etiam officia à uoluptatibus instituunt, ad omnia conniuent. Et ut ab uno cætera diſcas crimina, diſcordiç quoq; malis Rempub. adterunt. Bezelinus Hyldeshaimenſis Epiſcopus, & VVideradus Fuldenſis præſul Goſlariæ natalibus Chriſti, pugnis, ſubſellijs in templo inter ſe concertarunt: uterq; dextra Pontificem Mogontinum aſsidere connitebatur. Rurſus Quinquagenalibus eadem concertatio inter eos fuit. Eckbertus partiũ Pontificis templum armatis militibus occupauit, aduerſarios exigere ſacris ædibus conatus. Fuldenſes ſocijs ſuppetias ferunt, res ſtrictis gladijs peracta eſt. Vtrinq; multi occiſi, fanum, ara, ſanguine humano polluta ſunt. Auguſta autem tam graui affecta contumelia, tamen neceſsitatem in rationem uertit, ut rumorem de ſe temere coortum coargueret, maluit tacere, patienterq; ignominiam tolerare, quam iniuriam more gentium expoſtulare, in contubernium ſacratarum fœminarum ſe abdidit: dotalia præſidia retinet, cætera omnia relinquit. Beneficio in pauperes inſignis. Moleſtia deinde turbellarum aulicarum, renitentibus aliquandiu amicis, Romam migrauit, ibi uitam finiuit, ſepulta in templo D. Petronellæ. Dum hæc in Germania fiunt, in Italia Cathochus, quoniam Pontificatum iure obtinere non potuit, ui eundem extorquere conatur. Rebus eius Romani quidam ſtudebant. Idcirco comparatis haud contemnendis Longobardorum copijs, Vrbem uerſus contendit. Inter Sutrium, Romamq; caſtra facit: ubi aliquot dies ſtatiua habet, ſperabat metu ſui ſponte ad ſe Romanos conuolaturos, atq; Alexandrum deſerturos. Nam partium eius Romani turrim Creſcentij, item aliam ad pontem Miluium occuparant, firmoq; præſidio tenebant. Verum Alexandrini explorato Honorij aduentu, uim quoq; ſe armis defendere ſtatuerant, arma, pila, tormenta, arcus, ſagittas, machinas, quæ ad reſiſtendum neceſſaria forent, compararant. Parmenſis ubi hoc per ſpeculatores comperit, caſtra mouet, infeſto, intentoq; exercitu Romam contendit. Alexandro fauentes armati obuiam procedunt, plebes, quæ ſuo more rerum nouarum auida eſt, pars indignantes quod quiſpiam armatus Romam accedere auderet, mixti militibus, equitibuſq; erumpunt. Sed primo congreſſu Alexandrini, Romaniq; ab Honorianis, & Longobardis in fugam uertuntur, cæduntur, trucidantur. Maxima pars ad Tyberim aufugit, nauim irrumpit. Vbi cum ſe conſtipaſſent, Honorianus miles pilo tuibam petit: quæ telum uitabunda, in diuerſum latus cedens, nauem inuertit, aquis obruitur. Hiſce peractis, nomen, factio, fauor Honorij gliſcit, Alexandri pars diminuitur. Cumq; iam Honorius Romam intrare in animo haberet, Gotfridus Lotharingius, qui auſpicio Cæſaris rebus Italicis præſidebat, aduenit in tempore, partes ab armis diſcedere imperat. Paret populus, parent milites, deſertis Honorio, & Alexandro domos dilabuntur. Gotfridus deinde utrunq; ad ſe uocat. En, inquit, paſtores, qui oues (quarum lana teguntur, lac conſumunt) committunt, pacem quam Chriſtus Dominus, Deuſq; noſter reliquit, uiolant, pietatem polluunt. Ite in Germaniam ad Cæſarem, & ibi potius iure, q̃ bello, uter Pontifex ſit, diſceptate. Quem Cæſar, principeſq;, & Epiſcopi Pontificatu Max. donare digniati fuerint, is abſq; ui cum pace omnium primario potiatur ſacerdotio. Placuit utriq; cõdirio: quippe uterq; ſuæ cauſſæ confidebat. Alexander quod inauguratus, a Cæſariſq; legato probatus Pontificiam poſsidebat ædem; Honorius quod ipſe prior, lituum,

mitramq;

mitramq́ à Cæſare accepiſſet, comicijſq́ curiatis, ad huncce honorem (ita enim iam eſt, olim onus fuit) cooptatus foret. Poſteaq́ autem ad Cæſarem peruentum eſt, quod expeditio Vngarica urgeret, & hęc res abſq́ Eccleſiaſtico conuentu componi nequiret, iuſſus eſt is interim, qui conſecratus erat, & Lateranenſe templum inſideret, nomen, & titulum Pontificalem uſurpare, donec concilio edicto, per ſuffragia more maiorum lis dirimeretur. Alexander ergo Romam, Honorius Parmam ſe confert. At Cæſar in Boiaria hyemat, natalem Chriſti Fruxini celebrat: VVentzeslaum Altaichio inferiori præficit. Paſchalia Goslariæ agit. Inter hæc in Italia Alexander Romæ poſt Paſchalia, more ueterum, cætum præſulum, Monachorum, Myſtarum, Epiſcoporum cogit, Honorium ambitus, homicidij cõdemnat, deinde deuouet. Contra Honorius quoq́ Parmę ſuæ factionis ſacerdotes conuocat, Alexandro, utpote qui abſq́ conſenſu Cæſaris ui Pontificatum occuparit, à Nordmannis emerit, ſacris interdicit. Eadem tempeſtate Cæſar in Germania Mogontiacum concilium indicit. Vbi frequenti procerum, Pontificum maximorum, minorum ſenatu, Solomonem in regnum reſtituendum, Vgris bellum inferendum, decretum. Quartus igitur tertiumdecimũ agens annum, q̃ maximo poteſt apparatu, hanc expeditionem, quod prima foret, adornat. Copias undiq́ cogit, delectus frequentes habet: nemo omnium erat, qui non iuueni principi gratificari, & cum eo ſtipendia facere ſtuderet. Plęriq́ ultro, ut eorum uirtus eniteſceret, conuolabant. Deniq́ fama huius apparatus territus Bela (quippe ſępius Teutonum uires ſenſerant Vgri) crebro legatos cũ ſupplicijs mittit, pacem expoſcit, filium obſidem offert. Cauſatur Solomonem nepotẽ ſuum ſponte ſua, nemine perſequente, regnũ reliquiſſe abſq́ cuſtode: ſe inuitũ, ne hoſtes uacuã poſſeſsionem, & terras relictas occuparẽt, ab Vgris, à rege ſuo deſertis, rebus impoſitum eſſe. Licere Solomoni proximo ſuo in regnum ſuum abſq́ armis cum pace redire: ſe ducatu, quem ſub fratre genitore Solomonis adminiſtrarit, contentum fore. Principes noſtri, quibus iam pridem experimentis aſtus Vgrorum cognitus erat, & ipſi Vgros ſuis artibus tentant: ſecum legatos, quos ſubinde ſpeculatum Bela mittebat, retinent, diligenti cuſtodia, ne elabantur, obſeruant. Verbis pacem offerunt, re aſperrimum bellum oſtentant. Ingẽti cum exercitu, infeſtis ſignis, Hiſtro, terraq́, pedeſtribus, equeſtribuſq́ copijs in Vngariam propere contendunt. Nec ſegniciei, aut ſocordiæ Bela deditus erat, aliud ſimulabat, aliud agebat: fędus petebat, frequentes de pace legatos mittebat, nihilo tamen ſecius regnũ, pręter quod crebris fluminibus, & paludibus, qua Boios, Noricoſq́ attingit, munitum eſt, præſidijs firmat, Portas Pannoniæ, ita incolæ uocant, quas Græci pilas, Romani fauces, noſtri clauſtra appellant, reficit: militari manu communit. Quò cum Cæſar perueniſſet, omnem aditum ſibi pręcluſum offendit: ſtatiua igitur ibi aliquot dies habet. Conſilio Vgrorum, qui cum Solomone aufugerant, partem exercitus, gnaris locorum deducentibus, per harundinetum quoddam in Pannoniam præmittit, mandatq́ ſe certiorem faciãt, totus ne exercitus illac traduci queat. Illi quidem incolumes in Vngariam penetrant. Verum ob itineris difficultatem, & quod omnes loci hoſtibus obſeſsi erant, nemini, licet magnis pręmijs propoſitis, perſuaderi potuit, ut ad Cæſarem nunciũ, literaſue perferret. Cõpoſitis igitur ordinibꝰ, bidui itinere ad Mysburgiũ pergunt. Eam urbem prius expugnare, deinde uiam Cæſari aperire ſtatuunt. Sed

Hainricus 4. annos natus 13. in Vngariam expeditionẽ parat.

Portæ, Pilæ, fauces & clauſtra idem ſignificant.

cuſtodea

cuſtodes ubi à tergo hoſtem conſpicati ſunt, & irrepſiſſe in regionem uiderunt, retro pedem retulere. Cæſarq́ pulſis præſidijs, neminc prohibente, ad eandem urbem, eodē momento de improuiſo peruenit. Oritur confeſtim tumultus: noſtri rurſus copias coniungunt, urbem oppugnant, primo impetu capiunt, diripiunt. Apertis poſt hæc ubiq́ faucibus, clauſtriſq́ refractis, Cæſar cum Solomone intima Vngariæ percurrit. Bela inter hæc exhalat animam. Filij eius Geizo, & Ladislaus fugam capeſſunt: ex Vngaria in Sarmatiam profugiunt. Cæteri certatim ſe Cæſari dedunt, in uerba Solomonis iurant, quem Cæſar Albam regiam deducit, regemq́ more gentis ſalutari iubet. Reſtituto itaq́ in regno Solomone, pacataq́ Vngaria, in Boiariam reuertitur: inde Auguſtam profectionem facit. Mortuo Hainrico Epiſcopo, Embrichonem Liningenſem ſubſtituit. Poſtea hyematum ad Vangionas ſe confert. Concilium Mantuam in Quinquagenales ferias indicit: cō Honorium, & Alexandrum concedere iubet, decretoq́ patrum ſtare præcipit. Proxima igitur deinceps æſtate, Anno Archimyſta Agrippinenſis, VVentzeslaus Altaichij inferioris in Boiaria præſul, annalium Boiaricorum ſcriptor, cum plęriſq́ Epiſcopis, & principibus Franciæ, iuſſu Cæſaris Mātuam ſe conferunt. Romani, Itali, Longobardi frequentes coeunt. Honorius cum magno hominum numero ad Aquas Nigras ſubſtitit, cū mandaris ad Annonem mittit, qui dicerent, Magiſtrum à diſcipulis doceri non oportere: Honorium nequaq́ uenturum, niſi uicem Chriſti præſidendo defungi permittatur. Anno conſilio habito, paucißimis reſpondet: Magiſtrorum ſacroſanctæ concionis, Eccleſiæq́ ſententiæ parendum, diuino oraculo obtemperandum eſſe. Proinde Parmenſis hiſce ſibi relatis, uenire Mantuam recuſauit: cęterum per ſpeculatores fidos ſingula acta diurna explorat. Alexander quidem præſto fuit. Poſtero die Quinquagenalium Epiſcopi, principes, præſules frequentes in templo conueniunt, opem Dei expoſcunt, ſacrificium rituale faciunt. His ritè peractis, Alexander multa de pace, ac concordia Chriſtiana diſſeruit. Vbi finem dicendi fecit, Anno ſurgit. Cæſar, & Imperij proceres (inquit) fama, & literis à plęriſq́ certiores facti ſunt, te Pōtificatum emiſſe, atq́ conſcientia huius criminis ſtimulatum, cum Nordmannis hoſtibus Reipub. amicitiam feciſſe, aduerſus Cæſarem conſpiraſſe, ut eo etiam inuito, fretus armis inimicorum noſtrorum ſacerdotium retineas. Nos ut ueritatem inquiramus, & hācce rem cognoſcamus, hic coiuimus. Suſcipit Alexander, Si delatores ueri ſunt, cur hic in hoc celeberrimo Chriſtiani orbis conuentu, ſicuti ego, non apparent? & crimina quæ mihi falſo obijciunt, reſtibus, uti fas eſt, comprobant? Quod cum facere non queant, ego ut me purgem ſuſpicione, uos falſa opinione expediam, Deum teſtor, per ſpiritū ſanctum, cuius ferias agimus, iuro, me inuitum, atq́ reluctantem ab his, penes quos copiam cooptandi Pontificis, maiorum more, eſſe credimus, abſq́ omni penitus ambitus ſcelere captū eſſe. Quis innocens erit, ſi criminari ſatis eſt? De Nordmānorū amicicia nihil modo reſpondeo. Quando illuſtris dominus Cæſar filius meus Romam ueniet, re ipſa comperiet, nihil aliud magis à moribus meis alienum eſſe. Hæc ubi dixit, cuncti qui aderant, & quorum intererat Honorium, quod uenire grauaretur, abdicant: & Alexandrum quem crimina legitime diluiſſe, inſontemq́ eſſe exiſtimabāt, paſtorē recipiendum decernunt, atq́ ritu ſolenni renunciant. Deinde Deum Opt. Max. Chriſtū ſeruatorem noſtrū celebri carmine

conſalutant,

conſalutant. Poſtridie rurſus cum in templo patres conſediſſent, & Anno Archimyſta, quam ob cauſſam non traditur, abeſſet, hij, qui Cathochi rebus ſtudebant, facto globo, excitato tumultu, ſtrictis gladijs in ædem irrumpunt, Alexandrum hæreticum, peſtiferum erronem uociferantur, eidem mortem intentant. Cæteri omnes diffugiunt, Alexandrum ſolum relinquunt. VVentzeslaus præſul Altaichij, Boiariæ Monachorum antiſtes, qui probe mores Longobardorū norat, cum minaciſsimi enim uerbis ſint, ne digitulo quidem aduerſarium attingunt, Alexandrum ſibi quoq; fuga conſulere parantem, retinet: eidem animum reddit, atq; conſidere perſuadet. Longobardos acriter increpat, maieſtate, uultuq; triſti territat. Eodem quoq; momento Beatrix uxor Gotfridi ducis, cū multis ad templum procedit, uix limen attigerat, Honoriani omnes auſugiunt. Cæteri redeunt, Parmenſem Epiſcopum curia Pontificum mouent, atq; deuouēt. Peracto itaq; conuentu Alexander Romam, cęteri domos migrant. Percrebruit eadem tempeſtate in Germania conſtans opinio, imminere excidij fatum orbi terrarum, & adfore tempus, quo mare, quo tellus, correptaq; regia cæli ardeat, & mundi moles operoſa laboret. Boiorum primores iſtoc ſeculo undeuiginti ędes ſacras Myſtis, Monachis, Virginibus in Norico, in Vindelicia condiderunt. Et ingens uis mortalium, duodecim fermè millia ex regionibus noſtris, in Paleſtinam Hieroſolyma uotis nuncupatis, profecti ſunt. Ipſe Cæſar pleraq; prædia, complures opes, Boiariæ templis (ſicuti diplomata data oſtendunt) diſtribuit. In Rannshofen, proximè Brundunum urbem (ubi tum Palatinæ ædes, fiſcuſq; regius erat, & parens eius Imperator Hainricus tertius parochiam, præſcriptis terminis dum Hainricum ſextum Boiariæ præficit, inſtituerat) flamines Auguſtinianos cooptauit. VVeſſeſprunnam, hactenus à popularibus ſacerdotibus, poſteaq; ab Vgris exuſta erat, occupatam, pulſis his, ſacris D. Benedicti reſtituit. Eiuſdem ope, & conſenſu Ellenhardus Fruxinenſis Pontifex Fruxini D. Andreæ ædem dedicauit: cui Benedictbeurenſe templum Cæſar tradidit, hoc poſt mortem tamē Ellenhardi rurſus immunitate donat. Almannus Epiſcopus Bathauię auxilio Hagnæ Auguſtæ, & Hainrici Neoburgēſis extra męnia urbis Aurelianis Myſtis collegiū in Auſtria Ketuuein Benedictinis extruxit. Adalbero VVurtzburgēſis Pontifex ex Boiaria oriūdus (cuius maiores in Vindelicia Neoburgiū, & Varnpach: in Norico Valentiam, & Pictauiam poſſedere) inter Oenum, & Anaſſum Lambacēſe caſtellum, in templum commutauit. Idem factitarunt eius gentiles Himeldruda, & ex fratre Vlrico nepotes Eckbertus, & Hainricus Varnpach regiam ſuam, iuxta Oenum, proxime Scharding Boiorum urbem, D. Benedicto conſecrarunt. Hemma uxor VVilhelmi duobus filijs amiſsis, in Anaſsi Valle Agunti contubernium Monachis conſtruxit: In ſylua Gurica, in Norico, inferiore, qua ad Pannoniam pertinet, ſeptuaginta ſanctis uirginibus templum dedicauit: Sicuti Imperator Hainricus quartus Cæſar Auguſtus in diplomate affirmat, ibidem Gebhardus Pontifex Salisburgenſis Sueuus Chaltholdi, & Azalæ filius ædem Pontificiam conſtruxit, Guntherum eidem fano præficit. Apud Nariſcos Berengerius de Sultzpach, Fridericus, uxor Bertha de Caſtell, cum filijs Ottone, Hermanno ab Heubſch, & Luitgarda uxore Diethboldi à Vogburg, & Cham præfecti, poſteri Erneſti, & Ottonis Dynaſtarum in Ambergthal (uicus eſt, riuus & pagus

Rannshofen Monaſteriū bey Braunau.
VVeſſeſprū.
Ellenhardus Epiſcopus Friſing.
Canonici S. Andreæ Friſingæ fundati.
Almannus qui & Alemannus.
Hainricus à Varnpach et Neuburg.
Cötuuein alias Ketuuein bebey Krēbs.
Adalbero Epiſcopus VVurtzb.
Lambach.
Himeltraud.
Varnpach.
Hemma.
Agmund Monaſterium.
Gebhardus Epiſcopatus Gurcenſis.
Berengarius comes à Sultzpach.
Bertha Comitiſſa de Caſtel.
Luitgard Diethboldus à Vogburg & Cham

Nariſcorum, proxime Ambergam nobiliſsimum Septentrionalis Boiariæ oppidum) caſtellum, regiam ſuam in templum commutant, ceremonijs D. Benedicti dicant. In inferiore Boiaria iuxta Danubium, Aſuinus, & Fridericus à Bogen, ſuperius Altaichium ab Vgris exuſtum, inſtaurant. Propter Vilſi fluenta Bernardus, filij eius Rupertus, & Calochus Allerſpach Aurelianis Myſtis dicant. In ora Oeni fluminis Angelpertus, uxor eius Tuta Charionum tetrarcha Subē, quinq; inde millia paſſuum Reicherſpetg. Bernardus, & uxor Tiethberga, ſoror Gebhardi Iuuauenſis Epiſcopi, filius Gebhardus à Plaien. Chuno à Medling, & Frontenhauſen ſatrapes Garſs & Auu. Vxor eius Irmogarda in agro Salisburgēſi Berchtoldsgaden, ubi ſepulta eſt, filia Adelhaidis cum marito Berēgerio, filijs Berengerio, & Conrado à Sultzpach (oppidum id Nariſcorum eſt) dynaſtis, ad confluentes Trani, & Aliſi Painburg, ubi humati perhibentur; collegia flaminibus Auguſtinianis inſtituunt. Monachis etiam dicauere hij principes, amici Cæſaris Actl Arnulphus Damaſiæ præfectus. Rhod, Conradus, cuius filius Conradus, atq; Irmogarda nurus, auus, paterq; Boppo, in eiſdem templis hij proceres cōditi ſunt. In ſuperiore quoq; Vindelicia, eadem tempeſtate, Cœnobia quæ ſubtexam condita reperio. Otto Schirenſis, uxor Hatziga, filij Otto, & Bernardus, Eckhardusq; Viſchpachauu, in faucibus Peninnarum alpium ſacri D. Benedicti initiarūt. Eberhardus, & frater eius Albertus ab Euresburg, multum apud Cæſarem pollens, cum uxore Bertha, filio Ottone in ripa Libulæ Peilberg Aurelianis templum, in agro Tridentino Diuo Michaeli ædem condiderunt. Haud inde procul, nempe ad decimum lapidem, Otto & Berengerius Bardi, Theodoramus ſacerdos Cellam auſpicati ſunt, quā pauco poſt tēpore Otto ab VVolfratzhauſen, eius filij Otto, & Hainricus, Renopertus Ritenſis, cum fratribus Ruperto, Alberto, Liebhardo: Hyldeſcalcus, quem Tigurinis Antiſtitem Imperator Hainricus quartus impoſuit, frater Rudolphi præfecti Vinariæ collocupletarunt, Myſtis D. Aurelij Auguſtini dedicarunt: Theodoramum magiſtrum collegij cooptarunt, unde ab eo Theodorami Cella nūcupatur. Sigbotho ſuperioris Hyldeſcalci frater Vinariam conſecraneis Aurelianis dedidit: eiſdem Myſtis Otto à Valai præfectus, cum uxore Adelhaide Bernrict ad Vermium lacum primæ Boiariæ. Gryſam in Tyrollenſi pago condidit. VVelpho quartus, qui poſtea Boiariæ ducatu potitus eſt, filius Chunegundæ, ſororis VVelphonis tertij, & Ecij, quem alij Azonem uocant Aſtenſis Tetrarchæ, nepos ex filia VVelphonis ſecundi, ab Imperatore Hainrico quarto Cæſare Auguſto, rege Boiorum, gentilicia bona, quæ auunculus abſq; liberis decedens, Imperatori Hainrico tertio Cæſari Auguſto Regi Boiorum legauit, impetrauit: in Vindelicia apud Lycatios Amergā, Landſpergam, Altonis Monaſterium, Raitenbuech, Staingadē: in Rhetia Abuziacum, Schōngauu, Rauenſpurgium, Altorff recepit. Raitebūch in collegium flaminum Aurelianenſium commutauit. Nordpertus Epiſcopus Curiæ popularibus Myſtis Heibach: fratres eius Ortulphus, & VVildruda filij Rapotonis, & Hemmæ, Hohenuuart ſacratis condidere Virginibus. Vratislaus Boiemiæ regulus VViſſegradam dedicauit, id templum Alexander Pontifex Max. caput Boiemiæ ſtatuit: eius decreti æra, data in manus Petri præpoſiti ſancti Gregorij in palatio Lateranenſi, ſub Hainrico Rege, filio Hainrici glorioſiſsimi Imperatoris, ſeptimo Idus Maij. Atq; hęc omnia ex inſtrumentis priuatis, publicis excepi.

eis excepi. Porrò ſub idem tempus in Paleſtinam profecti ſunt, Sigfridus Archi-
myſta Mogontinus, VVilhelmus Traiectenſis, Otto Reginoburgenſis Epiſco-
pus. Guntherus Bambergẽſis Epiſcopus, Alemañus à ſacris Auguſtæ, Fridericus
Damaſiæ, Eckhardus à Scheurn, Orthulfus ab Hohẽuuart Dynaſtę, & alij cõplu-
res Boiorũ proceres. Guntherus omnes maieſtate corporis anteibat, adeo ut ab
omnib⁹, qua iter fuit, Imperator Romanus putaretur. Poſteaq; Sauũ amnẽ trãs-
greſsi, multa à latrunculis perpeſsi ſunt, ſicuti idẽ Guntherus ſcribit, Vgrorũ per-
fidiã, Bulgarorũ furta, latrocinia Vzorum, arrogantiam Græcorũ, Aſiaticorum
ſenſere ſæuitiam. A Byzantio Laodiceam Syriæ, inde Tripolim nauigarunt. Vbi
ab Arabibus irruentibus, orta tẽpeſtate, fulminibus, & tonitru territis hoſtibus,
liberati ſunt. Inde littus legẽtes Cæſaream Galileę, quæ & Turris Stratonis, nono
Calendas Aprilis, quarto die ante Paſchalia duũ itinere dierum ab Hieroſolymis
peruenerũt. Poſtero die Capharſalã uicũ intrant. Rurſus Arabum globus adeſt,
primos trucidat, ſpoliat: cęteri cum reſiſterẽt, facile inermes à ſagittarijs, & arma-
tis in fugam uertuntur, in proximũq; uicum fugam capeſſunt. Magna cædes no-
ſtratium facta, VVilhelmus Epiſcopus Traiectenſis grauiter uulneratus, ſpolia-
tus, ſemiuiuus, & nudus relinquitur. Reliqui tres Epiſcopi Sigfridus, Otto, & Gũ-
therus, Baſilicã, duaſq; turres ex lapidibus cõſtructas occupant, ibiq; quòd porta
anguſta nimis erat, muli, equi clitellarij niſi exonerati, intrare non quibant, ſe de-
fendere parãt. Hoſtes rebus, iumentis noſtrorũ potiũtur, ea diripiunt, deinde tur-
res expugnãt: noſtrates uiriliter reſiſtunt. Turres duobus continẽter diebus op-
pugnatas ſum̃a ui defendunt. Hoſtes tandẽ celeberrimo paſchaliũ feſto die, pacẽ
uenalẽ offerunt, octoq; Arabũ principes in turrim admittuntur, qui de precio pa-
ciſcũtur. Ibi hoſtium primarius, linteum, quo caput in modũ coronæ colligarat,
collo Guntheri Epiſcopi, quẽ principem eſſe rebatur, innectit: En, inquit te ſolo
capto, cæteros omnes in poteſtate habeo, & ſimul ac iuſſero, ab arbore cũ comi-
tibus pendebis. Guntherus ubi hoc per interpretẽ intellexit, proſilit, pugnã in fa-
ciẽ minantis impingit, uno ictu hominẽ humi ſternit, deinde proſilit, ſocios co-
hortatur: cæteroſq; ſeptem Arabes captos, nudatoſq; armis, duriter uinculis con-
ſtringit, teliſq; ſæuientium popularium opponit. Arabes eo die ſocijs parcẽtes ma-
nus abſtinẽt. Poſtridie Ramulæ præſes, quẽ Rex Ægypti urbi pręfecerat, audito
periculo noſtrorũ, ad liberandũ eos cum magno equitum numero properat: nõ
ob pietatem, ſed quæſtũ ſuppetias fert. Deminui portoria, uectigaliaq; ſuo regi
exiſtimabat: pręterea ſuũ lucrum, cenſum, ciuitatumq; compendia attenuari cer-
nebat, ſi noſtri ita accepti, fama in ſe cõmiſſa, diſsiparent, neminẽ poſthac Pale-
ſtinam petiturum. Arabes aũt latrunculi de illius aduentu certiores facti diffugi-
unt. Satrapes Ægyptius, acceptis quos noſtri in uincula coniecerant, fide data, no-
ſtrates Ramulam incolumes perducit: ubi ab incolis coacti conſidere quatuor-
decim dies. Tandem pridie Idus Aprilis Hieroſolyma peruenere, treſdecim ibi cõ-
uocati ſunt dies. Inde Ramulam reuerſi, nauim conduxere, Aliquiæ applicuere,
poſtea in Europam nauigant, Sighardus, & Otto rediere, cæteri interierunt. Eo-
dem anno obiere Angelbertus Bathauiæ, Rutherus Thauriſiorum Epiſcopus.
Cæſar ſacerdotium Bambergenſe Hermanno, Bathauenſe Altmanno ſacrificu-
lis ſuis, Thauriſios VVolphramo Oziacenſi pręſuli, Monacho Altaichij inferio-
ris tradit. Hac quoq; tempeſtate Diuus Marianus Scotus, Poeta & Theologus

Guntherus Epiſcopus Bamb.

Fridericus à Dieſſen.

Eckhardus à Scheurn mit dem bundſchuech.

Orthulfus ab Hohenuuart.

Contigit hęc expeditio anno domini. 1063.

Cæſarea Galileæ.

VVilhelmus uulneratur letaliter.

Angelbertus Epiſcopus Batha. moritur.

Rutherus Epiſcopus.

Hermannus ab alijs Ricimannus.

Altmannus Epiſcopus.

VVolphramus.

D. Marianus Scotus.

inſignis, nulliq́ ſuo ſeculo ſecundus, cum cōphiloſophis ſuis Ioanne, & Candido, Clemēte, Donato, Murchendacho, Magnaldo, atq́ Iſacio, qui centū uixit annos, in Germaniā uenit. Inde Reginoburgiū hij cōceſſere, ab Hema Virginū maxima hoſpitio in ſuperiore Monaſterio excepti ſunt. VVilla eiuſdē contubernij Antiſtes templū D. Petri extra urbē, quod VVeichs uocatur, cōſentiente Ottone Epiſcopo, ipſis tradidit. Machtylda inferioris Monaſterij Zitū, ac Cereuiſiam tribuit. Ipſi ope bono iū domicilia ſibi cōſtruunt: in diē uiuunt, docendo, & interpretando ſacras literas, ſcribendo, uictū, & magnam gloriā conquiſiuere: ob eāq́ rem Imperator eos immunitate donat, in tutelāq́ recipit. Hac fama moti cōplures ex Scotia ueniunt paulatim, quibus per Germaniæ regna (ſicut infra in ſexto referā uolumine) paſsim condita tēpla, adhuc nomina ſeruant. Iampridē improuiſa mihi non eſt mentientium uanitas, qui illos ſub Carolo Magno Reginoburgium ueniſſe mentiri audent. Ego talia ſentientes apertis teſtimonijs conuincā. Extant Reginoburgij in inferiori Monaſterio Diuini Dauidis Hymni, cū commentarijs in mēbranis ſcripti, opus Mariani. Eius præfationem, ut fides fiat, ſubtexo de uerbo ad uerbum. Anno dominicæ incarnationis Milleſimo ſeptuageſimo quarto, Hainrico iuuene Imperatore, Machtylda Abbatiſſa ſanctæ Mariæ, & ſancti Herhardi Abbatiam regente, decem noualis Cycli XI. anno Indictione XII. Marianus Scotus, ſeptimo peregrinationis ſuæ anno collegit modicas iſtas undas, de profundo ſanctorū patrū pelago, ſcilicet Hieronymi, Auguſtini, Caſsiodori, Arnobij, & de opuſculis S. Gregorij: & pro ſuæ animæ ſalute, in honorē ſaluatoris, Domini noſtri IESV CHRISTI, & eius genitricis, ſemperq́ Virginis Mariæ, & ſancti Herhardi cōfeſſoris ſcripſit, & in unū librū perſtrinxit. Prolixas enim & ſalubres Catholicorū patrū expoſitiones non omnes auido cordis amore petūt. Multi ſunt etiā, qui etſi tales legere, uel habere uellēt, tamē minori cēſu, uel intellectu, uel aliqua cauſſa exiſtēte occupati, illas inuenire, & legere nō poſſunt. Nunćq tribuatur ad transſcribendū extra Monaſteriū, niſi pro eo congruū relinquatur uadimoniū. Georgij ferijs cœpit, Mathei & Hemerami finiuit. Seruatur & diploma Imperatoris, cuius caput tale eſt. In nomine ſanctæ, & indiuiduæ Trinitatis, Hainricus Dei clemētia Romanorū Imperator Auguſtus &c. multis uerbis cōmemorat Scotos quoſdā Reginoburgiū ueniſſe, & ab Ottone eius urbis Epiſcopo, VVillaq́ ſuperioris Monaſterij Antiſtite templū huius q̄d D. Petro dedicatū extra mœnia urbis, VVeichs nūcupatur, accepiſſe. Ita bonos illis domicilia ædificaſſe, prędia uectigalia tribuiſſe, tandēq́ ad ſe Scotos ſupplices ueniſſe, illiſq́ ab Ottone Epiſcopo, & Haziga ſuperioris Monaſterij Virginum maxima, impetraſſe, ut iuri ſuo, & tēplo, quod ipſis ſeruierat cęderēt, Scotiſq́ cōdonarēt. Huius donationis author fit Imperator, Scotos cū prędijs, tēplo, uectigalibus immunitate donat, in clientelā accipit, ut Cæſari bene precētur, ac pro eo uota deo reddāt. Æra. Herimañus recognoui. Datū KL. Febr. Anno dominicæ incarnationis M. LXXXVIII. XII. Indictione, XXXVI. ordinationis regis Hainrici Imperij V. Factū Regina ciuitate in Dei nomine, Amē. Nunc ad ordinē rerū redeo. Hainricus quartus Altaichij inferioris curatorē eſſe iubet Ottonē Boiariæ regulū, quod ut Deus haud bene uerteret Ottoni, Monachi ominati ſunt. Cęſar deinde in Saxoniā migrat. Nam cū Imperiū per Epiſcopos in orbē iret, uti ſupra narrauimus, Albertus Archiepiſcopus Premēſis eū uice ſua defungēs, reb*

præerat,

pręerat, diutiusq; q̃ licebat, dominationẽ retinuit: Cęſarẽ per totũ autũni, hyemisq; ſpaciũ Goslariæ, & in Saxonia detiner, ſtatiua Goslariæ habere perſuadet, ſuo more uiuere adoleſcentẽ permittit. Eundẽ in ſua poteſtate, excluſis collegis habet: nec ex ſua claſſe in alias regiones, ſicuti decretum fuerat, remigrare ſinit. Exiſtimabat ſuæ demptũ gloriæ, atq; utilitati, quicquid acceſsiſſet alienę. Quamobrem cæteri fremere, tributa, uectigalia, cenſum, præter ea quæ Monachorum patres inuiti tribuebant, pernegare, ſumptusq; deficere cęperunt, penusq; in diem comesebatur. Aulici prædas agere, pecora abigere, uinũ, pabulum incolis ui auferre incipiunt: Hęcq; de induſtria odio Premenſis Epiſcopi fiebant. Principes tandẽ, atq; Epiſcopi, Anno Agrippinenſis, Eberhardus Treuerorum, item cæteri Francorum optimates, frequenti ſenatu Triburiæ in ripa Rheni conueniunt: Cæſarem more adoleſcentulorum ſcortari, uenari, potare huiuſcemodi uoluptatibus ætatem tranſigere, iuri dicundo, Reipublicę negocijs nequaq; uacare, ab eodem nobiliſsimos quosq; opprimi, infimos tolli, filias optimatum obſcuris, humilibus crepundijs ortis, ui in matrimonium dari, præſidia priuata comparari, principes negligi, horum omniũ authorem, & conſultorem eſſe Archiepiſcopũ Premenſem, proponunt. Idcirco is ſenatusconſulto, ni Cæſarem confeſtim reddat, hoſtis iudicatur. Cæſari quoq; ad principes uenire detrectanti regnũ abdicandũ eſſe, decernitur. Cæſar perlato atroci nuncio, Goslaria, Saxoniaq; relicta ad conuentũ principũ Mogontiacũ properat, cũ Bernardo pręfecto pretorio. Poſteaquàm ad Ingelhaim peruentũ eſt, comites Bernardi prędas ex agris agũt: incolæ uiri, mulierculæ conuolant, ui, armisq; id fieri prohibẽt. Bernardus ſuis ſuppetias laturus procurrit, fit atrox pugna, ſaltatricula clauã in caput Bernardi impegit: ipſe amiſsis multis, ſemiuiuus ad Cæſarẽ refertur. Tum omniũ ſententia Cæſar aut Imperio cedere, aut amiciciæ Premenſis renuntiare iubetur. Sed ſpacio ad conſultandũ impetrato, huius cõſilio clã noctu fugam Goslariã adornat. Cũq; intẽpeſta nocte regia ſupellex effertur, in clitellas cõponitur, principes certiores facti aduolant, ſtrictis gladijs cõſilij talis inuentorem circumſiſtunt, mortẽ minitantur, & procul dubio eundẽ interfeciſſent, niſi Cęſar ſuo corpore protexiſſet, regio præſidio domũ deduxiſſet. Ita Premenſis cũ hac contumelia aula eliminatus eſt: dominatio ad cęteros Epiſcopos per uices redijt. Cęſar Paſchalia in Nemetũ Auguſta cõcelebrat. In ferijs ſupplicationũ ſtella crinita per quatuordecim cõtinuos dies uiſa eſt. Quinquagenalibus Traiecti Cæſar Eberhardo Treuerorũ Epiſcopo defuncto, in demortui locũ Cõradũ Phullingẽſem, prępoſitũ Agrippinẽſis Coloniæ, annitẽte Annone Pontifice, ſubſtituit. Hũcq; Treueros adeuntẽ Theodericus urbis præſes, ferox ingenio, & ætate, cõcitato tumultu capit, comites in fugã uertit, reſiſtentes occidit, opes diripit, illũ carnifici tradit, atq; de altiſsima rupe, tertio, cũ bis incolumis euaſiſset, precipitari iubet. Quo caſu demũ is exanimatus eſt, Vdo in Põtificatu ſucceſsit. Cęſar tũ Fritislarię ſubito morbo corripitur, medici de ſalute eius deſperãt, plęriq; principũ regno inhiant, Imperiũq; iã animo inuadũt. Sed pręter opinionẽ omniũ Cæſar uires corporis recuperat, apud Herueldiã Quinquagenalia agitat, inde VVurtzburgij tertio KL. Iulij (quo die Petrus, et Paulus anteſignani religionis noſtrę, deuictis ſpinis Reipub. de diuitijs, atq; gloria triũpharunt) Bertham ſponſam ſuã, filiam Ottonis, & Adelhaidis, Laudis Põpeiæ Tetrarcharũ ſolenni cęremonia Reginã ſalutat. In Ingelhaim deinde

Bernardus grauiter uulneratur.

Cometa uiſus

Conradus Phullingenſis qui & Chuno.

Theodericus Treuerorum preſes.

Hęc ex Hereueldẽſi Chronica.

Vdo Epiſcopus Treuerenſis.

Bertha filia Ottonis Marchionis Italiæ

Laus Pompeia oppidũ Italiæ quod Boij ædificarunt teſte Plinio.

In agro Mogontino nuptias facit. Eadē tempeſtate VVilhelmus Nordmañus, cū Anglijs ex Saxonia oriundis atroci, naualiq; prælio conflixit: uictor Angliam in ſuam ditionem redegit. Duodecim amplius millia hominum à uictricibus copijs deſiderata ſunt: eorum qui uicti ſunt, & cecidere, numerus non proditur. Cæſar confectis nuptijs, in Boiariam ſe confert, Reginoburgij hybernat. Goslariam ad Paſchalia agenda primo uere petit. Dum autem Cæſar ſub tutoribus degit, & principes alijs negocijs præpediti ſunt, Nordmanni per Campaniam, Apuliam, Calabriam finitimas regiones debachantur, proteruas literas Cæſari ſcribunt, principibus reſponſa ſuperba reddunt, mandata procacia referunt, ſeſe ſcilicet inuictos armis fore, utriq; Imperatori Occidentali & Græco, Pontifici Max. fulmine ſuo adflanti, atq; anilibus terriculamentis abſterrenti, ui Italiæ portionē abſtuliſſe: haud dubiè quæ uictricibus eorum manibus parta ſint, inuitis & Francis, & Græcis, Gallis, Italis, ſacrificulis Romanis retenturos: ſoli Deo immortali ſe dicto audientes eſſe, cunctos mortales pro hoſtibus ducere, qui cum uellent, congrederentur, intellecturos, quid uirtute Nordmanni poſſent. Godfridus præſes Cæſarianus Italiæ, comparato ingenti Teutonum, & Longobardorum exercitu, acceptis auxiliaribus copijs, à Romanis, & Alexādro Epiſcopo, hoſtes deuouente, in Nordmaños arma mouet, pleraq; omnia caſtella ui expugnat, capit, ueteribuſq; dominis reddit. Aquinum arctiſsima circūſedit obſidione. Iamq; urbs expugnanda erat, Richardus Nordmañorum dux, legati Cæſaris colloquium expetit, ſe in poteſtate Cæſaris fore iurat. Gotfridus ſoluta obſidione, dimiſsis copijs, domū redit. Per idem tempus Boiariæ proceres Charini, Auſtriaci, Norici, Vindelici, ciuili bello digladiantur, inuicem prædas paſsim agunt, equis deturbāt, cædunt, ſpoliāt, uillas, agros ſuccendunt: omnia cæde, incendijs, luctu complent. Nemini tuto iter per Boiariæ fines patet. Otto ſum̃us Boiorum regulus modo his, modo illis auxiliū pollicetur, munera ab utriſq; accipit, diſcordiæ mala alit: ſe demum uere principem fore exiſtimat, ſi illi diſſenſione domeſtica uires ſuas attenuarent: qui ſi opibus ualerent, minus obſequentes eſſent. Cæſar tum in Saxonia Goslariæ hyemat, rurſus graui ægritudine affectus, lecto decumbit, ſed paulatim conualeſcit. Einhardo mortuo, Spitenſem Pontificatum Hainrico Goslarienſi Myſtæ tradit. Rabingerio Patriarchæ Aquileienſi Sighardum Epiſtolarum magiſtrum ſubſtituit. Bibonē ſcrinio præficit. Poſthæc Februario Auguſtā Rhetiæ petit, Italicā meditatur expeditionē, ſed diſſuadētibus principibus, in Saxoniā redit. Theodericū, qui Conradum Treueris Pontificē deſignatū, trucidauit, cum ſocijs proſcribit: ipſeq; cū conſcijs in exiliū actus, in Paleſtinā proficiſcitur, quonā gentium abierit, ſcit nemo. Sub idem tempus Anno Archimyſta Agrippinēſis, Hainricus Tridētinus Pontifex, Otto Regulus Boiorum iuſſu Quarti, legati cū mandatis in Italiam tranſitum faciunt, Italiæ regiones luſtrant, cenſum, conuentus agunt, ius dicunt. Rauennæ ab urbis Epiſcopo conuiuio excipiuntur, Cathochum Pontificem Parmenſem obuiam officij gratia procedentem, benigne appellant, familiariter ſalutant: utriſq; Pontificibus Alexander ſacrificijs interdixerat. Quocirca Cæſarianos, ubi Romam uenere, quod aditum eorum, quos in numero ſceleratorum, atq; impiorum habendos cenſuiſſet, non deuitaſſent, ſalute non impartiuit. Verum ubi rationem ipſis conſtare accepit, eoſdem datis, acceptiſq; mādatis abſoluit. Et poſt Paſchalia more ſolēni, cōuentū Eccleſiaſticū agit.

agit. Vbi Pontifex Tridentinus, qui diripientes res templi ſui ſub Leone nono occiderat, homicidioꝗ pollutus hactenus ab aris motus fuerat, uniuerſis deprecantibus ouili reſtituitur. Florentinus Pontifex, & Otto Treuerenſis Archimyſta, ambitus, hæreſeoſꝗ, quam Symoniam uocant, poſtulantur: ille conuictus claſſe Pontificum extruditur, hic iureiurando ſe purgans abſolutus eſt. Cæſariani defuncti Imperio principis Roma diſcedunt: Epiſcopi domos abeunt. Otto in Italia ſubſtitit, cum principibus Italiæ, quibus ſe mandata Cæſaris relaturum prędicat, ſecreto colloquitur, ei obuiam procedit, in agro Placentino cum magno comitatu Gotfridus, fama iactitatum Ottonem res nouas moliri, tentare animos Italorum occultè, quærereꝗ quos in ſocietatem ſceleris aſſumeret. Porrò & Italis non fuit conſilium incertá pro certis amplecti, pacem cum bello commutare, fidem flagicio poſthabere. Idcirco Ottò repulſus turpiter ab Italia, in Boiariam rediJt. Iamꝗ huiuſcemodi res tentatæ, ipſum Cæſari, eiuſꝗ amicis ſuſpectum fecerunt. Proceresꝗ Boiorum cum ſua ſponte ſatis inſanirent, inſtigati ab Ottone duce ſuo, manus aperto Marte conſerere ſtatuunt. In Orientali Boiaria, quam Auſtriam uocant, armatæ cohortes, turmæꝗ hoſtili animo conuenìunt. Iam teli iactu diſtabant, & haſtis ſublatis, arcubus tenſis, ferire deſtinarant. Mox diuinitus mutato ſubito animo, ciuile deteſtãtur bellum. Pax, pax abiectis armis ingeminant, inuicem collachrymantes ſalutant: Ottonis reguli Boiorum inſidias, moreſꝗ communiter incuſant, datis dextris, pace confecta, domos abeunt. VVentzeslaus tum Antiſtes inferioris Altaichij moritur, Volckger per ſuffragia cõmuniter, conſenſu Ottonis à Monachis cooptatur. At Cæſar Mogonꝭtiaci autũno commoratur, inde in Saxoniam Goſlariam hyematum concedit. Ipſa hyeme cõgelatis fluminibus glacie Luticios petit, urbes expugnat, uicos exurit, gentem paludibus ſeptam in ditionem cogit: cum ingẽti captiuorum numero, magnaꝗ præda uictor reuertitur. Inter hæc à nobilitate Saxonũ, quod latrocinijs abſtinere, legibus obtemperare, auiditati ſuæ fine dicto, pietatem colere cogerentur, in Cæſarem conſpiratum eſt. Principem coniurationis Ottonem ducẽ Boiorum, genere Saxonẽ fuiſſe literis proditur. Iſꝗ ſuſceptis primis partibus, Cæſarem uictorem, dimiſſo exercitu, cũ paucis redeuntem, in oppida quę Luticianis continuebantur, inuitat. Conradum educatorem, atꝗ nutricium Cæſaris, iã pridem inimicum ſuum, ante cubiculi fores excubantem, primo conuicijs, deinde armis inuadere ſtatuit. Heginonem quendam famulum ſuum pollicitis in ſocietatem adſciſcit: huic enſem tradit, quo Cæſarem è cubiculo prodeuntem, contrucidaret. Cum igitur conſcij ex compoſito, contumelijs Conradum afficiunt, forte fortuna amici eius haud imparati, ut participes conſpirationis rebantur, adſunt, armis opem Conrado ferunt. Ita conſilium cædis fruſtra fuit: ſceleris conſortes, ne facinus notaretur, tanta ſpe deſtituti, abeunt. Nemo tamen præter conſcios, quid ſibi hic tumultus uelit, intellexit: omnes priuatum odium, ueteremꝗ ſimultatem, qui mores purpuratorum ſunt, interpretabantur. Cæſar itaꝗ cæleſti, haud dubiè, beneficio ab imminente periculo liberatus, Paſchalia Quintelenburgi, Quinquagenalia Agrippinæ agit. Inde ad conuentus agendos in Vangionum urbem concedit. Vbi cum Sighardo Archimyſta Mogontino ſecretum ſermonem habuit. Turogorum gens Hercynia ſylua pro natiuo muro, à Saxonibus, Francis, Boijſꝗ antiquis, à Miſnenſibus, ſiue Sorabis Sala flu-

Lauſnitz.

Sigebertus dicit terram Luticinianorum Hainricum ingreſſum cũ exercitu, anno 1069.

Otto dux Boiorum.

Conradus Cæſaris educator.

Hegino qui ab alijs Egen dicitur.

Sigefrido habent alij.

mine ſeparatur. Ea ſub ditione Eccleſiaſtica Archimyſtę Mogontini cenſeť, neq;
decimas ſacrificis, more cęterorum Chriſtianorum penſitant. Cæſar captus illece-
bris concubinarum, earumq; amore occupatus, abhorrebat à re uxoria. Hoc ubi
ſenſit Sighardus Pontifex Mogontinus, Cæſari, ſi Turogos decimas ſoluere co-
gat, ſe diſceſsionē ſolenni conuentu, iureq; ſuo facturū pollicetur. Grata res Hain-
rico fuit, omnem operam promittit ſacerdoti: prędicat ſe iniquo fato iniſſe ma-
trimonium, & faſcinatum nondum coniugem attingere potuiſſe, fama diſsipat,
ut illa uirgo à ſe integra adhuc ſit: nec eam diutius habere, nec eas tolerare poſſe
nuptias, unde liberos nullos ſibi fore, ſperaret. Quocirca decreuiſſe, ut eam inte-
gram conuentu celebri itidem reddat, uti acceperit à ſuis: quo uterq; nuptijs au-
ſpicationbus connubio alteri liberum procreādorum cauſſa copuletur. Hancq;
ob cauſſam Calendis Octobribus Mogontiacū ſenatus Eccleſiaſticus edicitur.
Cæſar interea in Boiariam Reginoburgiū migrat. Vxor eius in Loreshaim Mo-
naſterium in Vangionum agro ablegatur. In Italia Adelhaidis ſocrus Cæſaris
Laudem mandata facere recuſantem obſidet, expugnat, portiſq; pręcluſis nemi-
nē exire permittit, urbem incendit, templa, contubernia Monachorū, Virginū,
uici, fęminæ, puellæ, ædes priuatæ, publicæ, ſacra, omnia prophana igne confla-
grarūt. Eadem tempeſtate Gotfridus dux obijt, Gothelo filius, qui & Gotfridus
Gibboſus ſuccedit. Dumq; talia fiunt, duodecim amplius Francorū proceres, Sa-
xonūq; primores, cū Saxoniæ incolis, quod prędia ſtipendiaria, quibus hactenus
incubuerant, eis denegarentur, in Cęſarē conſpirant. Principes coniurationis rur-
ſus Otto dux Boiorum, Theodo, & Albertus Tetrarchæ Saxonū erant. Placuit
his Turogos in ſocietatem aſſumere, animoſq; gentis (quā Cæſar auita libertate
diſpoliare, & in ſeruitutem ſacrificulorū redigere conaretur) tentare. Theodo &
Albertus aperte rebellionem faciunt. Reliqui ſe amicos Cęſaris, quo facilius falle-
retur, uel ſi uictoria potiretur, participibus ueniā impetrarent, ſimulabant. Theo-
do Schidingen oppidum Bambergenſis Epiſcopi, in Turogorum terra inuadit,
pręſido firmat munitiſsimo: Albertus Neoburgū occupat, ambo prędia Cęſarea
ſibi ſeruire cogunt. Cæſar qui tum Reginoburgij in Boiaria cōmorabatur, q; ce-
lerrimè poteſt in Turogorū fines arma mouet. Sighardus Mogontinus Epiſco-
pus ratus adfore tēpus, quo Turogos ſoluere decimas ui cogat, cum auxiliaribus
copijs Cæſarem inſequitur: ſum̄a ope hoc bellum præſens adminiſtrat. Turogi
qui animum Epiſcopi in ſe pręſenſerant, ad Cæſarem legatos proficiſci iubēt, qui
dicerent, Turogos fidem principi ſeruaturos, imperata obedienter facturos, unū
à Cæſare petere, ne Turogos de Repub. bene meritos, ludibrio faſtuoſi Antiſti-
tis, & auariciæ ſacrificulorum direptui patere ſinat. Malle Turogos mori, q; aui-
tam libertatem amittere, & in ſeruitutem caluorum effeminatorum redigi. Cæ-
ſar benigne reſpondet, Turogos bono animo eſſe iubet, ipſis opem ſuam, ſi mo-
do in fide perſeuerent, pollicetur. Poſthæc Bichilingen, oppidū Theodonis ca-
ſtra mouet, primo impetu capit, atq; ubi eam urbē diripuit, incendit, ſolo æquat:
inde Schidingen obſidione claudit. Milites Epiſcopi iuſſu principis ſui conſulto
in Turogos acrius ſæuiunt. Villas diripiunt, incendunt: agros uaſtant, pecora abi-
gunt, reſiſtentes trucidant. Porrò Turogi eoſdem, pabulatū, aquatū proficiſcen-
tes, aut deniq; prędas agitātes capiunt, nullo contumeliæ genere abſtinent, in cru-
cē tandē agunt. Schidingenſes licet firmiſsimo pręſidio tenerentur, ui expugnatis

prima

prima expugnatione multi Cæſariani oppreſsi. Otto regulus Boiorũ illo quidem bello interfuit:at quaſi ſpectator, quo fortuna inclinaret, ab exercitu ſecedit, loco æquo conſidet, ſuos in armis continet, nec Cæſari, nec hoſtibus auxilio erat. Cæterum Quartus caſtellis duobus expugnatis, iam ad alia infeſto contendebat animo. Theodo, & Albertus ubi ſe impares Cæſari, à ſocijs deſertos, ac planè proditos uident, ſupplices ſe Cæſari, abſq; omni pactione permittunt: prædia, caſtella reddunt, uitam duntaxat orant: cuncta ordine, conſciorũq; nomina exponunt. Cæſar quod eos ſceleris pęniteret, gratiã facit, parte maxima prędiorũ mulctat. De reliquis coniuratis, ſumere ſupplicium ſuperſedet, ſapienter delicta diſsimulat. Nã tot hoĩes nobiles, maximis diuitijs, ſumma potentia, tametſi uerũ exiſtimabat, reos ſimul parricidij facere manifeſti, tũ ſibi, tũ Reip. periculoſum fore arbitrabatur. In tali tẽpore, tanta uis hominum magis leniunda, q̃ exagitanda uidebatur. Pacatis itaq; Saxonibus, Cæſar quo Epiſcopo ſatisfaceret, ab eoq; libellũ repudij extorqueret, decimas Turogos quidẽ imperat: uerũ uerbis leuioribus, quaſi recuſatuƨos cogere nollet. Inde Mogontiacũ ad diuortiũ faciundũ tranſitũ facit. Dũq; eo cõtendit, fit certior Petrũ Damianũ, P. M. legatũ ibidem cæptis ſuis obſtaturum eſſe. Proinde in Saxoniã redire in animo habet. Egre tamen ab amicis perſuaſus Frãcofordiæ ſubſtitit: hucq; qui Mogontiaci cõuenerant, ſe trãſferre iubet. Quo cum illi frequentes conueniſſent, flamen Romanus Mogontino, ſi diſsidiũ facere pergat, ſacrificijs interdicit, eundẽ albo Pont. eradit, ſacerdotũ tribu eliminat. Deinde Cæſarem docet, facinus quod moliatur, inuidiæ, quã ferre difficile ſit, obnoxium eſſe: diuino, humanoq; iuri repugnare, ipſiq; pernicioſiſsimũ fore. Omnium deterrimum eſſe, qui libidini indulgeat: nequicq; alijs imperare, qui ſibi, ac animo ſuo imperare nequeat. Cæſarẽ ideo à Deo conſtitutũ, ideo ei enſem ſtrictũ preferri, ut ſcelera puniat: non exemplo nimiũ periculoſo, cõmittat. Et normã ſit rectẽ, beateq; uiuẽdi populo, qui ferè regenti ſimilis eſſe ſolet. Pręterea Berthę parẽtes plurimũ in Italia pollere, neutiquàm æquo animo laturos filię cõtumeliã, quam diſceſsione Italiæ uindicare queant. Romanũ quoq; Pontificẽ iniuriam iſtã Rẽginæ factam, haud neglecturũ. Hoſce deniq; mores, tanto indignos eſſe Imperio. Cæſar his, & huiuſcemodi dictis à legato Romano, amicisq; perſuaſus, uxorem recipit, cũ ea in Saxoniam migrat, ubi proximo deinceps anno filiũ peperit. At Mogontinus Epiſcopus decimis excidit. Cęſar in Boiariam ad hybernacula redit, Fruxini brumales ferias concelebrat. VVolphramo Taurisiorũ Epiſcopo defuncto, in demortui locũ Azilonẽ ſubſtituit, Hartuico Veronẽſi Epiſcopo Huſuuartum. Paſchalibus Nemetũ Auguſtã, Quinquagenalib⁹ Miſniã ad conuentus agendos petit. Otto Boiorum Regulus, conſcientia obſtrepente, quieſcere non potuit, conſilia occulta facit, quoſcunq; idoneos reperit, pręmiorum ſpe, & pollicitis, dolo, ſibi obnoxios, fidoſq; facit; & hoc aſſecutus. Opes factionis iam propalam confirmat, adeò ut Cæſari hactenus cuncta diſsimulanti, non ferendus amplius uideretur, maximè cum Hegino Ottoni intimus, repente mutatus, ſeu pænitentia actus, ſeu obſtare Deum cæptis credens, ad Cæſarem ultro profugiſſet, ſcelus confeſſus fuiſſet, cunctaque ordine narraſſet. Cæſar Ottonem ad ſe Goſlariam uocat, quæ ab Heginone audierat, ſpectante populo, in corona principum, eidem exprobrat: eumq; inficias euntem, domum redire, ſingulariq; pugna crimen diluere, iubet. Die dicto Goſlariæ,

Otto dux Boiorum.

Petrus Damianus legatus P. M.

Anno domini 1070.

Hegino.

Otto cum Heginone ſingulari certamine pugnare debuit.

Otto aufugit clam.

Otto quidem adeſt: ſed ſe Cæſari, niſi publica fide interpoſita, committere metuębat. Cæſar mandat, ſe uero fidem, quatenus per leges liceat, dare, illum incolumem, modo inſons ſit, abiturum. Otto hanc conditionem nequaquam accipit: mox equo admiſſo auſugit. Erant qui continuo perſequendum, in uincula coniiciendum, ſupplicium de eo, more maiorum, ſumendum, cenſerent. Sed Otto, amicis eius, qui apud Cęſarem erant, dicendi mora, de induſtria diem extrahentibus, fuga elapſus eſt. Cæſar ubi dolum intellexit, ſubito frequenti ſenatu à ſcriba legē Salicam, qua capitale eſt, in principem coniurare, recitari iubet: & uniuerſos confeſtim iureiurandi, quo cuncti pro ſalute Reipub. atq; principis aſtricti erant, admonet, ſententiamq; rogat. Omnes in ſententiam legis pedibus (ut aiunt) eunt:

Otto ut publicus hoſtis proſcribitur.

fit ſenatuſconſultum, Otto hoſtis iudicatur, proſcribitur: bona eius cōfiſcantur, prædia publicantur, Boiaria Cæſari adiudicatur. Cæſariani oppida, caſtella Ottonis inuadunt, uaſtant, ędificia, uillas, agros incendunt, comburunt. Otto profugus in ſaltum Hercyniæ Chetilam nomine fugam capeſsit, in latebris, ac montibus eiuſdem ſyluę delitescit, ſocios ſibi omnium flagitiorum, facinorum cateruā, quaſi ſtipatores, aſſciſcit: quicunq; alea, uentre, pene bona patria diſsipauerat, æs grande alienum conflauerat: poſtremo quos flagitium, ægeſtas exagitabat, ad illum conuolant. Eumq; ducem nacti, crebro in Turogorum, Saxonum fines erūpunt: prædia Eccleſiaſtica, Cęſarea, igne concremant, diripiunt: omnia incendiis, luctu complent. Cæſar natalibus Chriſti Bambergam ad conuentus agēdos pro-

VVelpho dux Boiorū.

ficiſcitur, VVelphoni Lycatio, cuius ſupra memini, Boiariæ ducatum in tutelam committit. Iſq; ſacramenta Cæſari dicit, Ottonem ſuperiorem, cuius filia ſibi deſponſa fuerat, ſocerum iureiurandi religione abdicat: eidem filiam cum repudio remittit. Iuditham Angliam uxorem ducit. Eius genus & ſobolem in ſextū transfero librum. Cæſar (ut ad rem reuertar) Leodii Paſchalia celebrat: prædia quædā Stabulenſium Monachorū Archiepiſcopo Mogontino donat, ſed rurſus Mo-

Halberſtat.

nachis expoſcentibus reddit. Quinquagenalia Alberſtadii peragit. Otto Boiaria pulſus Albertum Archiepiſcopum Premenſem, cuius ante hac inimicus fuerat, ſibi muneribus conciliat. Is ergo in ſolenni ſacrificio nunq; inſtare deſtitit, ut gratia Ottoni fieret, ſuadere, orare, uſq; adeò, donec perpulit Cæſarem, ut Ottoni prædia gentilicia redderet. Quæ quidem precario ille poſſedit, aliis tributa ſunt. Nihilominus tamen Otto hominum ingratiſsimus, atq; perfidus, cui nullum ſcelus eſt, poſtea rebellionem facit: maximis cladibus maieſtatem populi Romani uaſtauit. Vbi miſericordia opus, nemo clemens eſt: Viduas, pupillos, inopes, agricolas, ciues cōpilamus, ſeruire nobis cogimus, in hoſce leui rumore animaduertimus: ubi nihil opus eſt clementia, potentibus, latronibus, peculatoribus, qui neq; patriæ, neq; famæ ſuę, neq; diis, neq; hominibus unq; pepercerunt, ignoſcimus. Dumq; paucis ſceleſtis, parcimus, bonos omnes perditum imus. Sed ceptū perſequar. Pleriq; hoc anno Antiſtites Monachorum, & Epiſcopi, nempe Sigebertus Hyldeshaimenſis, Carolus Conſtantienſis Epiſcopi, Rupertus, Luitpoldus, atq; Luitpertus prędides Augienſes, præſidente Cæſare, quod candidati, munere ſuffragatores pararant, cum hiſq; interpellantibus pepigerant, ambitus condemnati ſunt, ſacerdotiis, atq; dignitate exciderunt. Geraldus tum Moſellanus regulus, atq; Gotfridus inferioris Germaniæ Satrapes, preſes Italiæ obierūt. Succeſſere utriſq; filii, illius ducatus Theoderico, huius Gotfrido Gibbiſo, paruo,

exiguoq;

exiguoq́ corpore, at magno animo, traditur à Cæſare, qui in hyberna in Boiariã
concedit. Reginoburgij Decembris ferias concelebrat. Sub idem tempus in Vn-
garia Geyzo, & Ladislaus fratres, Solomoni regi Vgrorum patrueli ſuo rebel-
lare nituntur. Quamobrẽ Quartus expeditionem Vngaricam parat. Quod u-
bi Vgri intellexere, internuncijs Epiſcopis, patrueles in gratiam redigunt, Vn-
gariam in tres partiuntur partes. Vna Geyzo, & Ladislaus potiuntur, magniq́
præfect, atq́ duces nuncupantur. Reliquas Rex Solomon retinuit. Hoc toto an-
no in Boiaria cõmoratum fuiſſe Cæſarem, diplomata templis dediſſe, dona My-
ſtis feciſſe, reperio. Hainricus Archimyſta Rauennę, Huſuuartus Veronenſis Epi-
ſcopus obijt: illi Vichbertus, huic Bruno à Cęſare ſubſtituitur. Berchtoldus à Za- *Berchtoldus dux à Zeringen.*
ringẽ noua molitur. Otto Boiaria deturbatus in Saxonia rebellionẽ rurſus parat.
Subſequẽti anno Cæſar in Boiaria Bambergę natalibus Chriſti, Quadragenarię
abſtinẽtiæ caſtimonia Aichſtadij operatur: ibi Berchtoldo ſe purgãti ignoſcit. Pa-
ſchalia ſacra Reginoburgij perpetrat. Quinquagenalib⁹ ad cõuentus agendos in
cõfinio Boiorũ, Sueuorumq́ Auguſtã proficiſcitur. Inde in Saxoniã, ut tumul-
tũ Saxonũ, manus auaras, latrocinia, legibus, & armis cohibeat, cõtẽdit. Quippe
illi, authore Ottone (de quo ſępe diximus, & quẽ Cæſar conuictũ, condẽnatũq́
procerũ iudicio non ſolũ uita, ſed & patrimonio donauerat) arma reſumpſerãt,
per fas nefas aliorum bonis inhiabant, ſacerdotes, ciues, agricolas iuxtà opprime-
bant, dicto audientes non erant, cenſum nequaq́ penſitabant, nulla reuerentia
Imperia ferebantur. Ab hac igitur licentia uagandi, cum armis præſente Cæſare,
maioreq́ poteſtate repreſsi, pro factiſq́ iudicium timentes, clã conuẽtus agunt,
conſilia habent, tres proceres ad Cęſarem cum mandatis mittunt. Quorum qui
natu maximus erat, & armis exercitatiſsimus Meginfridus ita uerba fecit. Nobi-
liſsime Cæſar, auiti, paterniq́ regni clariſsimus hæres, Saxonum populus, nulli
nationi armis, & fide ſecundus, deprecatur te, uti iura auita, libertatem ueterem
ſibi reſtituas. Externi, egentes, infimiq́ quiq́, atq́ inopes, ui opibus noſtris po-
tiuntur, indigenas cõmunibus ſyluis, paſcuis, pecoribus arcent. Quod ſi patrio
more nos uiuere permittas, nullam Galliarum, Germaniamue nationẽ tibi deuo-
tiorẽ fore ſenties. Cæſar paucis reſpondet: Si qua iniuria affecti eſtis, ego ſane iure
noſtro impune abire non ſinam. Nemo unq́ meam opem fruſtra, modo inno-
cẽs fuerit, implorauit. Quod inopes, uiduas, pupillos defendo, pacem ſeruari iu-
beo, latrocinia, rapto uiuere prohibeo, ui ablata reſtituo, prædones punio, cen-
ſum ago, officia, atq́ imperij munia obeo, & exerceo, non iniuria, ſed pietas eſt. A
Deo Opt. Max. princeps conſtitutus ſum, enſem fero, ut diſcordioſi, atq́ ſeditio-
ſi, ſceleſti quiq́ ſiue nobiles, ſiue ignobiles ſupplicia luant. Boni concordiæ, atq́
pacis amatores, feſta pace fruantur. Si quid aliud eſt, quæ populares tui uolunt,
concilium procerum Imperij conuocabo, ibi potius iure, q̃ armis diſceptandum
cenſeo. Hæc ubi Saxonum Dynaſtæ accepere, ſuaſu Ottonis Boiorum quon-
dam Reguli, arma corripiunt, & concitato magno tumultu ſe, libertatem ar-
mis potius defenſuros, quàm calumnijs compilari ac planè uenire uociferan-
tur. Haud procul Hercinoburgio, ubi tum Cæſar epulabatur, caſtra faciunt.
Hainricus nuncios mittit, accerſit ſingulatim quemq́, hiſq́ parere recuſanti-
bus, ac minaciter, quæ ante petiuerant, poſtulantibus, quod cum paucis tum ibi
degebat, & impar tantę multitudini foret, caſtella ſex in ea regiõe pręſidio firmo,

commea-

commeatuꝙ munit, in Franciamꝙ copias coacturus cedit. Cumꝙ in Ottonem, ob perfidiam Boiariæ ducatu motum, qui ſibi inſidias, cum longè maioribus uiribus in itinere pararat, incidiſſet, eundem maieſtate deterruit, per Franciam in Boiariam euaſit. Saxones interim Hennobergomum obſident, oppugnant, ſed multis amiſsis, à Cæſarianis fortiter repulſi, poſtea fruſtra fame ad deditionem cogere nituntur. Tandem Eckbertus præfectus prętorio Saxoniæ, corruptis quibuſdam cuſtodibus auro, proditione, atꝙ pactione caſtello potitur. Mox Saxones infantis filij regis manes uiolant, oſſa è conditorio eruũt, per agroſꝙ ſpargũt. Poſt hęc maioribus copijs, nempe uiginti millibus hominũ Hercynoburgiũ, q̃d trecentorũ equitũ præſidio tenebatur, obſidione claudũt. Nec tamẽ illos, neꝙ auro, neꝙ dolo, neꝙ armis, neꝙ fame ad deditionẽ cogere ualẽt. Quin ducenti bis eruptione de improuiſo facta, magna ſtrage Saxonũ edita, incolumes cũ preda ingẽti in caſtellũ reuertuntur, obſidenteſꝙ pacẽ petere cogũt. Quã hoc pacto feceret, ut Cæſar author fieret. Inde utriꝙ ab armis diſcedũt, obſidiones ubiꝙ ſoluũtur: ultro, citroꝙ utrinꝙ impune cõmeant, oĩaꝙ pacata uidebãtur. Cęſar ex Saxonia in Boiariã reuerſus, pacẽ quã ſui fecerant, confirmat. Vgris qui Solomonem regẽ exegerant, bellũ indicit. Solomonem maritum ſororis ſuæ profugũ in Vngariam reducit; Vgros in fugam uertit, ſuperiorẽ partem regni Solomoni reſtituit. Ibi Ruſſorum Regulus à fratre regno pulſus, Cæſaris, rerum domini, comuniſꝙ orbis terrarum parentis, opem implorat, reſtituiꝙ in regnum petit. Dum igitur Cæſar poſtulatis annuit, & ulteriora Vngariæ inuadere, Roxolanũ in Sarmatiam reducere meditatur, Pontifices, proceres, gregarij quoꝙ milites, auro, muneribus ab Vgris corrupti, dicto audiẽtes eſſe, ultra procedere recuſant. Accedit aliud malum, Saxones pacem exuunt, fidem rurſus frangunt. Adoleſcentuli duo Cæſariani, qui in præſidio Hercynoburgij erant, Goslariam arma comparaturi ingrediuntur, confeſtim à ciuibus in uincula conijciuntur, indemnati in crucem aguntur. Socij horum, qui Hercynoburgij reliqui erant, contumeliam ſibi factam rati, necem innocentium uindicaturi, decem qui pecus Goslarienſium, ut prædones, abigant, pręmittunt. Centum equites in inſidijs deliteſcunt. Vbi illos gregem abigere Goslariam renunciatum eſt, ciues arma corripiunt, ſenes, iuuenes, equites, patres, artifices, uulgus inconditum, prædam recuperaturi, ſine ordine ruunt. Vbi paululum extra ſepta urbis progreſsi ſunt, ſubito equites Cæſariani prorumpunt, agmen incompoſitum ciuiũ cędunt, proterunt, in fugã uertunt: fugiẽtes more pecudũ inultos trucidãt: uictores Hercynoburgiũ reuertũtur. Hac clade ſuorũ cõmoti cæteri Saxones cõmuniter arma reſumunt, Cęſarianis bella indicunt. Hij fortiter ſe tutantur, eruptione ex omnibus caſtellis, quæ tenebãt, crebrius facta, incendijs, cęde, rapinis, luctu cuncta complent. Eadẽ tempeſtate dum talia fiunt, Alexander Pont. Max. moritur: ſubſtituitur à ſenatu, populoꝙ & ſacerdotibus Romanis Hyldebrandus, qui & Gregorius ſeptimus. Isꝙ ſtatim præſidi Italiæ Cæſario, ſe lectum, literis aperit. Scripturuſꝙ iam Reipub. Chriſtianæ, Occidentalis Eccleſiæ, Romaniꝙ Imperij bella, cędes, homicidia, parricidia, ſimultates, odia, ſtupra, furta, peculatus, ſacrilegia, diſsidia, ſeditiones plus quàm ciuiles, pluſquàm domeſticas, præfandum operæ precium duxi: Nos, quemadmodum decet hiſtoricum, ſolam ueritatem ſpectare, & ab omni odio, atꝙ amore uacuum eſſe, ſcribemus. Quippe cui Hyldebrandus,

& Hain-

& Hainricus, quos narrabo, nec beneficio, nec maleficio noti, ut qui ante qua-
dringentos annos, ꝙ̄ ego naſcerer, mortui ſint. Legi multos preſertim Paulum
Bernriedtenſem, Gerochum Reicherſpergenſem Antiſtitem, Auguſtinianos
Myſtas, in Boiaria ortos. Vterq; de huiuſcemodi diſcordia pernicioſa libros edi-
dit, uterq; pars huius tumultus fuit. Ille Reginoburgij, hic Auguſtæ primariæ æ-
dis ſacerdos, ambo rebus Hyldebrandi ſtuduere. Quamobrem ſedibus pulſi, in
exilium acti ſunt. Extant præterea in Bibliothecis noſtris Epiſtolæ, diplomata,
edicta, reſcripta Hainrici, & Hyldebrandi ultro, citroq; miſſa. Ego horum inſtru-
mentorum publicam ſequar authoritatē, utriuſq; cauſſam ſedulo, & ex fide per-
orabo: uitijs utriuſq; (ut homines fuerunt) notandis, amicis, in uirtutibus præ-
dicandis, hoſtibus credam. Nam Hainricum ſtupris, amoribus, impudiciciæ, &
adulterij flagraſſe infamia, ne amici quidem negant. Cæterum in pauperes, Mo-
nachos, ſacerdotes munificentiſsimum: conſtantia in aduerſis, fide in deditítios,
clementia in hoſtes, pietate, prudentia ciuili, & militari, eximia ſpecie, ac maieſtate
corporis magnorum operum capaci, quibus eum natura dignata, omnes ante-
ceſsiſſe, hocq; faſtigio digniſsimum fuiſſe, etiam inimici fatentur. Et Gregorium Gregorius 7. Pont. M. antea Hyldebrãdus dictus.
uirum ſanctiſsimum peruicaciorem extitiſſe Paulus Bernritenſis, qui eius ui-
tam libris duobus complexus eſt, & reliqui eius partium acerrimi propugna-
tores produnt. Gerochus quoq; (quo nemo acrius ſcriptis libris Hyldebran-
dum tutatus eſt, utpote qui crimina Cæſari obiecta, quæ apud nullum alium
legerim, explicat) tandem ſuæ partis pertinaciam, ne dicam Tyrannidem hiſce
uerbis, coactus ueritate, notat. Romani (inquit) ſibi diuinum uſurpant ho-
norem, rationem actorum reddere nolunt, nec ſibi dici æquo animo ferunt,
Cur ita agis? Illud Satyricum inculcant: Sic uolo, ſic iubeo, ſit pro ratione uo-
luntas. Quæ nam felicitas eius temporis fuerit, uel hinc exiſtimari licebit, quod
eius tempeſtatis illuſtris, & grauis in primis, ac eloquentiſsimus ſcriptor no-
men ſuum prodere non audet. Et admodum ſcite, acriterq; ad factiones, ad
fraudes, ad ſcelera (inquit) peruentum eſt, uera ſcribere periculum, falſa crimen.
Hactenus Pontifices Ro. Comitijs curiatis, calatis, à ſacerdotibus, equitatu,
plebe, ſenatu, per omnium generum ſuffragia electi fuerant, id tum ratum fuiſſe
reperio, ſi Imperatores Romani authores fierent, qui illos, ſicuti alios Epiſco-
pos ad concilia iure ſuo euocabant. Cæteros quoq; uniuerſos Pontifices, Mo-
nachorum, Myſtarum magiſtros, ex conſilij decreto, Comitijs centuriatis, per
ſuffragia purpuratorum, more maiorum, Imperatores per Germanias, Gal-
liam Teutonicam, Italiam, Romanum orbem, ſicuti in Carolo Magno com-
memoraui, capiebant. Sanctiſsimi patres, quemadmodum Chriſtus dominus
& Deus noſter, comites & legati eius fecerunt, & alios docuerunt, Cæſares in
terris à Deo ſecundos, ante omnes mortales primos, à ſupremo numine datos,
diuinitus conſtitutos, ab imortali Deo electos, & (ut illi uocant) coronatos, ue-
nerabantur: dominoſq; ſuos uocare ſolebant. Eiſdem tributum, cenſum non
denegabãt, pro eorũ ſalute quotidie comprecabãtur. Imperata detrectãtes, tan-
ꝙ̄ cęleſti prouincię reſiſtentes, uideri cõtra pietatẽ Chriſtianã feciſſe decernebãt.
Grande nomẽ eſſe Imperatoris, à Deoq; tradi prędicabãt. Reipublicæ turbellis,
nedum

nedum armis, ut milites Chriſti ſe nō im miſcebant: paupertate, & modeſtia cum cæteris Chriſtianis decertabant, quo quiſq; ſubmiſsius ſe gereret, hoc maiorem eſſe ſentiebant. Enſem ancipitem, gladium duplicem, Chriſtianæ ciuitati datum ad ſeruandum, uiuificandumq; non occidendum eſſe putabant: eundemq; ſpiritalem appellabant, qui eſt ſermo Dei, uita, & lux hominum: Et mortuos ad uitam reuocat, ex hominibus Deos, ex mortalibus æternos facit: tantum aba fuit, ut illi uel regum quempiam, uel impium, uel Arrianum regno pellere, eidem ſacrificijs interdicere, populum ſacramento ſoluere tentarent, atq; regna euertere, ſanguine humano ſe polluere, pro principatu cum Chriſtianis decertare, ſibi permittant. Viciſsim hos, principes, ſicuti parentes animorum communes amabant. Gregorius ſeptimus, qui & Hyldebrandus, fretus armis Nordmannorum, qui tum per Apuliam, Calabriam, Campaniam, quas ui occupa rant, debachabantur, confiſus etiam opibus Machtyldæ mulieris impotentis, & diſcordia Germanorum, primus contra morem maiorum, contempta Imperatoris authoritate Pontificatum Maximum occupauit. Vtramq; perſonam ſibi impoſitam eſſe à Chriſto, ſe quodcunq;, ut liberet, ligare, ſoluere poſſe, iactitare, utramq; perſonam agitare. Occidentem adſerere, omnem poteſtatem in ſe transferre, neminem parem, nedum ſuperiorem ferre, iuſta aliorum diminuere, cæteris ius, atq; honorem præripere, cuncta in ſe transferre, Cæſares, reges, Auguſtos, ut precario regnantes, floccifacere: Pontifices, Epiſcopos in ordinem redigere, deuouere, capite deminuere, lites, bella concitare, diſcordias ſerere, factiones confirmare, iuſiurandum, pacta, ſacramenta ſoluere cæpit: etiam ſi iniuria uel ipſum Cæſarem affecerit, tamen ſe metui oportere in quadam gloriatur epiſtola, utpote qui errare non poſsit, & à Chriſto Domino ſeruatore noſtro, Petroq; acceperit poteſtatem, ut ſoluat, ligetq; utcunq; libeat. Sacerdotes illa tempeſtate publice uxores, ſicuti cæteri Chriſtiani habebant, filios procreabant, ſicuti in inſtrumentis donationum, quæ illi templis, Myſtis, Monachis fecere, ubi hæ nominatim cum coniugibus teſtes citantur, & honeſto uocabulo Presbyteriſſæ nuncupantur, inuenio. Cæſar tum, quemadmodum in Carolo Magno, & iam explicaui, Epiſcopos, Pontifices, Antiſtites, Monachorum Magiſtros, Virginum maximas, ſuo iure capiebat. Et ut homines, non Dij ſumus, nihilq; eſt ex omni parte beatum, euenicbat interim, ut & honorarium ſcribis pro diplomate, xenium ſuffragani, condonare neceſſe foret: ſacerdotes illos Nicolaitas, hos Symoniacos appellat: eoſdem deuouet, ambitus, inceſtus condemnat, curia ſacerdotum mouet, ſcribit deinde Cæſari, ducibus, principibus, Dynaſtis, Tetrarchis, maximè Berchtoldo à Zäringen, Rudolpho Sueuo, VVelphoni Boio, Adalberoni, & uxoribus horum, atq; mulieribus, cæteriſq; quoſcunq; idoneos credidit: item Epiſcopis, præcipuè Ottoni Conſtantienſi, ſacrificulis, populo, ut ſuperiores Myſtas uelut ſceleratos, atq; impios deuitent: eorum ſacrificia, colloquia, ſermones, conuiuia, haud aliter quàm contagionem fugitent: illos ſalutare, reſalutareue maximam impietatem eſſe docet: ijſdem parere, ſi ſibi non pareant, æs Eccleſiaſticum reddi uetat. Grauiſsima itaq; ſeditio gregem Chriſti perculit: nec unquàm talis lues populum Chriſti afflixit. Myſtæ aduerſus Pontifices, populus aduerſus ſacerdotes,

Presbyteriſſæ.

Nicolaitæ.

Symoniaci.

ſacerdotes, prophāni aduerſus initiatos ſæuire, omnia diuina humana permiſcere
cœperunt. Viri, mulierculæ, ut quiſq; maxime auarus, ambitioſus, aut inuidus e-
rat, bella, & lites, odia amabat: leui admodum ſuſpiciuncula excitatus ſacerdoti
ſuo reſiſtendi, bona templi diripiendi anſam præripiebat, populares, ſacerdo-
tulos, qui uxores habebant, floccifaciebant, religionem polluebant, ſacra teme-
rabant, luſtrica aqua paſſim expiabant, decimas igni concremabant, ſacroſanctā
hoſtiam (horreſco referens) à Myſtis, qui coniuges habebant, conſecratam, in
lutum abijciebant, pedibuſq; conculcabant. Tales enim non eſſe ſacerdotes, neq;
ſacrificare Hyldebrandus docebat. Hincq; occaſione arrepta, multi falſi prophe-
tæ nebulas effundunt, fabulis, miraculis exempla uocant, à ueritate plebem
Chriſti auertunt: ſacras literas interpretando ſuo negocio ſeruire cogunt: Porro
pauciſsimis Veneri bellum indicentibus, quibuſdam caſtitatem iactantiæ, quæ-
ſtus ergò ſimulantibus, maxima pars ſub honeſto caſtimonio nomine ſtu-
pra, inceſtus, adulteria paſsim, & impune committunt. Alij uerbis quidem
ambitus crimen abominabantur, ſed plus auri ſub magna pietatis ſuperſti-
tie, dum ſe gratis dare cuncta iactant, corraſere, pluriſq; ſacra uenum dedere.
Cæſar, ut huc unde abiui, redeam, ubi ea, quæ in Saxonia fiebant, audiuit,
ex Vngaria in Boiariam reuertitur, Bathauiam, inde Reginoburgium petit, Bā-
bergenſem Epiſcopum ambitus condemnat, albo Pontificum eradit, Ruper-
tumq; ſubſtituit. Inde cum robore Boiorum, atq; equitatu Vangionum, Sue-
uorum, & Lotharingorum in Saxoniam contendit. Vbi fines hoſtium atti-
git, Saxones poſteaquàm ſe peti cernunt, decem principes legatos in caſtra Cæ-
ſaris ſupplices legant. Hij Epiſcopos, tribunos, duces ambiunt, precatores ſibi
parant, ſe deliquiſſe in Cæſarem confitentur, diem colloquio poſtulant, ubi hæc
controuerſia ſententia principum componatur. Cæſar ubi iſta ad ſe ab amicis
delata ſunt, annuit poſtulatis. Vbi die dicto proceres Imperij conſedere, Saxones
Cæſarem incuſare incipiunt, ſe iniurijs coactos inuitos ad arma trahi, patrias le-
ges ſibi ablatas, auitam libertatem ui ereptam eſſe proponunt. Quæ ſi reddan-
tur, ſe fore in poteſtate Cæſaris pollicentur. Duces antea à Saxonibus corrupti,
Saxonas æqua poſtulare cenſent: Cæſariq; renunciant, niſi æqua petentibus
annuat, ſe, cum caſtra moueri, & ſigna ferri iuſſerit, non fore dictis audientes: nec
aduerſus Saxonas arma laturos. Hiſq; dictis diſcedunt, deinde paulatim dilabi,
atq; domos abire cœperunt. Saxones quaſi iam iugum Cæſaris excuſsiſſent, ca-
ſtella quæ à Cæſarianis tenebantur, inuadunt, obſidione arcta claudunt: ſo-
lum Hercynoburgium, quod præſidium firmiſsimum intus erat, non auſi cir-
cumſedere, montem urbi proximum occupant: mille atq; ducentos armatos
ibi locant, qui aditum prohibeant: eruptione, atq; commeatu hoſtes arceant.
Cæſar nihil diſceſsione principum, doloq; Saxonum territus, cum ſex milli-
bus, quorum maior numerus Boiorum, Sueui, atq; Franci perpauci erant, ta-
men ſuis ſubuenire ſtatuit. Magnis præmijs quendam perſuaſum, ignoto ha-
bitu per Saxonas penetrare iubet cum literis ad ſuos, qui Hercynoburgium, &
cætera caſtella tenebant, hos hortatur, ut forti animo ſint, fortiter faciant, ſe
quàm primum cum exercitu adfore, hoſtiumq; caſtra oppugnaturum. Cæſa-
riani hoc accepto nuncio, læti undiq; de improuiſo erumpunt, cuſtodes, uigiles
trucidant: Saxonas cædunt, fundunt, inſidijs annonam uehentes circumueni-

Hermannus qui & Ricimannus Episcopus exauthoratur.

Rupertus Episcopus Babberg.

unt. Carros cum iumentis, & pecoribus abigunt. Cæſar iam in Saxoniam penetrarat, ſuis ſuppetias ferre properabat. Saxones obſidionem ſoluunt, cum Cæſare aperto marte confligere ſtatuunt. Vndiq; milites, equites, ciues agricolas cogunt: caſtraq; haud procul à Cæſare faciunt: ſexaginta millia fuiſſe perhibentur. Erat acris hyems, fluminaq; acuto gelu conſtiterant, & plauſtris ueluti continente tranſibantur, plæriq; frigore interierunt. Cæſar promouet caſtra, proximè hoſtes conſidet, copias pro caſtris educit, aciem inſtructam habet, ut ſi uellent Saxones prælio contendere, eis poteſtas non deeſſet. Quod ſi pugnam detrectarent, caſtra expugnare decreuit. At Saxones caſtris ſuos continent, nec copiam dimicandi faciunt. Vbi hoc Cæſar intellexit, in caſtra ſuos, poſtridie hoſtium caſtra oppugnaturus, reducit. Poſteaquàm id Saxones ſenſere, abiectis armis, excalceatiq; ſupplices in caſtra Cæſaris ueniunt, ueniam petunt, ſe peccaſſe confitentur, ſe, cunctaq; abſq; ulla pactione in fidem Cæſaris tradunt. Hainricus ſupplicibus gratiam facit, citra ſanguinem tanto potitus triumpho Saxoniam perluſtrat. Goslariæ conuentus agit, ius dicit, reſponſa legatis, ui ablata dominis, patrias leges Saxonibus reddit: eos ab armis diſcedere, pacem ſeruare ſancit, oppidis præſidia ſubducit: portas urbium, quæ metu belli hactenus clauſæ fuerant, reſerari iubet. Pacata itaq; Saxonia, in Franciam reuertitur. Cæterum Saxones abductis copijs, metu & periculo liberati, authore Ottone, Boiariæ regno exacto, uniuerſi rūrſus aduerſus Cæſarem conſpirant: caſtella eius

Hercynoburgium euertitur.

præſidijs uacua de improuiſo inuadunt, expugnant, diripiunt. Hercynoburgium, ubi Cæſarea Gaza erat, ſuppellectile regia erepta, euertunt. Templum, ubi myſtarum Virginum collegium erat, ſolo æquant, ſacerdotes pugnis uerberant, ueſtibus exuunt, in mortuos ſæuiunt, ſacra ſepulchralia polluunt, liberum Cæſarianorum oſſa effodiunt, per agros ſpargunt: Saxoniam frequentibus caſtellis muniunt, templis paſsim ignem inijciunt: cuncta incendijs, cæde complent. Principes ubi ſe dolo deluſos eſſe à Saxonibus, taliaq; eos perpetraſſe accipiunt, ultro Cæſari operam ſuam pollicentur, eundem ad uindictam concitant. Cæſar Gregorio ſeptimo Pont. Max. crudelitatem, perfidiamq; Saxonum aperit, poſtulatq; ut pro ſe oret, & hoſtes Reipub. diuinæ prouidentiæ reſiſtentes, contra Chriſtianam religionem facere decernat. Gregorius interea Cæſarem ab armis diſcedere iubet, ſe legatos miſſurum ad Saxonas reſpondet. Verum Cæſar, cui cognita erat ferocitas, atq; perfidia hoſtium, ueritus ne inualeſcerent inimici, non committendum putauit, ut ſuos deſereret, ſpatium ad uires augendas hoſti crudeliſsimo concederet, bellum uitando aleret, & quod inferre poſſet, accipere cogeretur. Copias igitur ex omni Germania propere cogit. Rudolphus dux Sueuiæ atq; Burgundiæ, Vuelpho Boiorum præſes, Erneſtus Orientali Boiariæ limiti præfectus, Gotfridus Germaniæ, atq; Lotharingiæ inferioris inter Moſam, atq; Rhenum rector, Theodericus Moſellanus ſuperioris Lotharingiæ legatus, Vueſtphali, Friſij, Boiemi cum ualida manu ad Cæſarem contendunt. Iſq; in Saxoniam intento, infeſtoq; exercitu proficiſcitur. Saxones autem poſteaquàm certum nuncium de exercitu Cæſaris aduentantis accepere, & ipſi cum omnibus ſuis, ſociorumq; copijs obuiam Quarto pergere, libertatem armis tutari, cum Cæſare confligere ſtatuunt. Comparato igitur ingenti ex omni Saxonia numero,

Rudolphus dux Sueuiæ.
Vuelpho dux Boiorum.
Aerneſtus Marchio Auſtriæ.
Gotfridus Lotharingius.
Theodericus.

in Turogo-

in Turogorum fines procedunt, Vniſotardum flumen tranſeunt, in altera ripa caſtra faciunt: ibi aduentum Cæſaris expectare conſtituunt. Hainrici deinde ferratæ acies apparent, compoſitoq; agmine pedetentim pugnandi copiam facturi Cæſariani procedunt. Erant autem Boij, Sueui, atq; Burgundi cum ducibus ſuis Vuelphone, & Rudolpho. Nam Quartus cum cæteris in ſubſidijs ſubſiſtebat, neq; Saxones certamen detrectant. Primus Rudolphus, deinde Boij, Vuelpho atq; Erneſtus equis calcaria ſubdunt, in hoſtium cuneum, ubi confertiſsimi erant, impetu quàm maximo poſſunt, prouolant: haſtis, telis, clauis, arcubus reſiſtentes proſternunt. Fit prælium anceps, Saxones fortiter reſiſtunt, nemo pedem refert, utrinq; multi occidunt. Ex noſtris Erneſtus Auſtriacus, Albertus & Dietpoldus Dynaſtæ: in Saxonum parte Gebhardus Saxoniæ regulus, pater Lotharij Imperatoris cum pluribus occidit. Mox Cæſar, qui cum reliquis copijs in ſubſidijs erat, cum recentibus, atq; integris in hoſtes, partim laſſos, defatigatoſq;, partim ſaucios irrumpit, obuios quoſdam proſternit, aciem conturbat, Saxonas cædit, fundit, tandem in fugam conijcit, ipſiq; abiectis armis, relictis ſignis, paſsim in fugam effunduntur. Ingens uis pulueris excitata Cæſarianos pauliſper remorata eſt, conſpectumquè hoſtium abſtulit. Multitudo ad Vnilotardum flumen fugam intendit, amnemq; pars nando, pars pedibus, uadoq; tranſierat. Gotfridus iuſſu Cæſaris, ne hoſtibus colligendi ſui ſpacium daretur, cedentes inſequitur, proterit, trucidat: cum ueniſſent ad ſuperius flumen, in aquam propellit, opprimit. Magno numero interfecto, flumen hoſtilibus cadaueribus oppletum, quaſi ponte coniunctum tranſit. Eos qui iam altera ripa potiebantur, non minori clade affecit, noxq; finem ſternendi fecit. Boiemi Saxonum caſtra diripiunt, commeatum intercipiunt, cæſos, ſtratoſq; ſpoliant. Accepere hoc uulnus Saxones æræ Chriſtianæ Anno Milleſimo ſuper ſeptuageſimum quintum, quinto Idus Iunij, qui tum dies ſeptimanæ quartus erat, à Mercurio cognomen habens apud Romanos, Teutonas uero à meditullio dierum. Rudolphi uirtus, ac opera hoc prælio commendatur, eidem palma tribuitur. Cæſar poſthæc receptui canit, copias in caſtra reducit, uirtutes pro concione collaudat, munera largitur: corpora cæſorum humari; ſaucios curari iubet. Deinde totam Saxoniam uaſtat, templa quidem immunitate donat. Cæterum agros, uicos exurit, pecora omnia abigit, oppida; urbes, arces expugnat, reſiſtentes obtruncat. Pars Saxonum de oppidis demigrant, finibus excedunt, uxores, liberos, ſuaq; omnia in ſyluas deportant: ſe in ſolitudines, ac paludes abdunt. Cæſar principibus diſcedendi poteſtatem facit, paucis ſecum retentis: latebras ſyluarum, uligines paludum ubiq; penetrat: Pontifices, tribunos, duces in ditionem redigit. At Saxones contempta Cæſarianorum paucitate rurſus rebellionem faciunt: rurſus quoquè Cæſar agmina Lotharingiorum, Francorum, Boiorumq; accerſit. Hijq; celeriter mandata faciunt, in Saxoniam incolumes ad Cæſarem perueniunt. Iamq; Cæſar aut exciſurus, aut perdomitaturus gentem perfidam, coniunctis copijs caſtrametatur. Saxones frequentes cum omnibus principibus, Epiſcopis, maioribꝰ natu adhibitis, adoperto capite, excalceatiq; in caſtra ueniunt, Cæſaris pedibus accidunt, abſq; omni pactione deditionem faciunt. Cæſar

Saxones Thuringiam cum exercitu ingrediuntur.

Vnſtrut fluuius ab Vrſpergē. inſtruot.

Vnſtrut fluuius.

Hec ad longum habes in Herueldenſi Chronica, quæ eſt Thuringæ excuſa.

Anno 1075.

Mitwochen.

Rudolphus primus in hoc bello obtinuit

Saxones iterum rebellant.

Hildolſus Epiſcopus Colonienſis. Vngari rebellant. Solomon rex regno pellitur. Geizo qui & Geyſa.

authores omnes ſeditionum partim in exilium agit, partim arcta cuſtodia adſeruati iubet. Pacataq; ut rebatur, Saxonia, in Franciam redit, Agrippinenſibus mortuo Annone, Hildolſum Pontificem deſignat. Dumq; talia in Saxonia geruntur, Vgri quoq; rebellionem faciunt, Imperatori bellum indicunt, Solomonem regno deturbant, arctaq; cuſtodia excruciant. Geizonem patruelem eius, regem, fratrem eius Ladislaum præſidem ſalutant. Vxor Solomonis ſoror Hainrici in Boiariam euaſit. Cæſarem ergo Vngaricam expeditionem meditantem, quem ui armiſq; inſuperabilem eſſe Saxones ſenſerant, dolo, inſidijs aggrediuntur. Exules quoq; partim fuga, partim cuſtodibus pecunia corruptis, in Saxoniam reuertuntur, rurſus coniurant, rebellionem facere parant, quoſcunq; moribus, aut fortuna nouis rebus idoneos credunt, per ſe, per alios pecunia, literis, nuncijs, pollicitis ſibi concilianr, famam Cæſaris, graui, & perenni opprobrio, & ad omnium conuicia expoſito, lædunt. Crimina (quorum ne nomina quidem Gallis, Germaniſq; nota ſunt, & quæ ab eo qui Imperatores Suetonij legerit, conficta eſſe neceſſe eſt) Hainrico obiectant, legatos Romam ad ciues, Pontificem Max. mittunt, qui dicerent, auare, ſuperbeq; imperari, nullum pauperem, nullum inopem audiri, laſciuiam, ſuperbiam, auariciam, pro æquitate, iure, & iuſticia inuaſiſſe: prætores, apparitores, ſcribas tineas, mureſq; aulicos trahere, rapere, paucorum potentiam inualuiſſe, horum arbitrio cuncta agitari, pecuniam ui exigi, à ſanis quoq; tolli, penes eoſdem opes pecuniam, gloriam magiſtratus eſſe: iuſticiam, ſacerdotia, Pontificatus, prouincias, cuncta uenalia eſſe. Illum qui notior ſit flagitijs, quàm nomine, uenari, laſciuiſſimum, gaudijs corporis deditum eſſe, neglecta Republica, non modo in conceſſis, permiſſiſq; uoluptatibus temperantiam non ſeruare, ſed etiam ea ſcelera deſignate, quæ uix referri, audiriue, nedum credi fas ſit. Greges puellarum, & adoleſcentulorum, ſacratarum fæminarum, ſacrificulorum choros prætorium frequentare: hoſq; ali publica annona, horum conſilio Epiſcopos, Myſtas, Monachorum præſules, ouibus Chriſti imponi: præterea illum non ſolum alienas conſtuprare uxores, ſed etiam (honor ſit auribus) ſorores inceſtaſſe, uxorem ſuam ui, ſede arte ad id facta, proſtituere, Veneris ſacrificia, ubi amator iuxta amicam conſideret, moxq; extincto lumine iniret, perpetrare: ædes ſacras profluuio genitali polluere: Hiſq; myſterijs etiam Pontifices declarari commemorant. Proponunt deinde Imperium beneficium eſſe Vrbis æternæ: proinde hortantur, atq; petunt, ut caput orbis terrarum, Pontifex populuſq; Romanus iure ſuo dent operam, atq; una ſecum Rempublicam adminiſtrent, decernantq; ex conſilij decreto, & cætu principum, qui regnet, atq; tanto Imperio, iuſticia, atq; ſapientia indytus dignus ſit. Plæraq; huiuſcemodi miſſa facio. Illud prẹterire non poſſum, ſtatim tum hos uerſus diuulgatos eſſe.

Abbatiſſarum, Reginarumq; ſubactor,
Propter adulterium ſumpſit Epiſcopium.
Mundi Roma caput, ſi non ulciſcitur illud,
Quæ caput orbis erat, cauda ſit, & pereat.

Grata

Grata admodum Gregorio, alioqui faciles aures uituperantibus, atq; criminantibus Cæſarem præbere ſolito, iſthæc fuere: tanto cardine rerum nequaquàm ceſſandum arbitrabatur. Quippe ſibi perſuaſerat, tempus oportunum ueniſſe, quando Romanos flamines à ſeruitute uindicaret, Imperatoris iugum, eius opibus deminutis, excuteret, authoritatem antiquaret, omnem poteſtatem in ſe transferre liceret. Itaq; principatum Pontificalem confirmaret. Nihil ſpecioſius uidebatur, quàm ſublato metu, neminem mortalium formidare. Et ut liberet Eccleſiaſtica libertate perfrui: atq; eſſe Imperatorem, cuius arma, uis non metuerentur: ut qui arbitrio Romani Pont. precario duntaxat regnaret. Gregorius ergo hæc mente obſeruans, Saxonum animos uerbis confirmat, ſibi hanc rem curæ fore reſpondet: ſe propediem in Germaniam profecturum, concilium totius Imperij in certum diem indicturum, ubi communi conſenſu de huiuſmodi rebus agitetur, pollicetur. Itaq; dimiſsis Saxonibus, ipſe plenus ſpei, haud tamen inſcius quid inceptaret, quàm difficilem rem moliretur, Machtyldam primariam Italiæ fæminam, filiam Bonifacij locupletiſsimam, crebris colloquijs, familiari conſuetudine ſibi deuouet. Deinde Nordmannos, quibus formidoloſa potentia Cæſaris erat, ſocios ſibi aſciſcit. Nempe hij Campaniam, Calabriam, Apuliam, Magnam Græciam ui occuparant, ne hiſce locis à Cæſare armis pellerentur, metuebant: ne cæptum in neruum erumperet, ſenſim fortunam Hyldebrandus tentare ſtatuit. Primo Hagnam Auguſtam (quæ in paucis diebus obijt, & ſepulta eſt Romæ in templo Diuæ Petronellæ) deinde eius prolem Machtyldam matrem, & cognatam Cæſaris adhibet. Hiſce præſentibus, ſorices, tineas, purpuratos aulicos, uniuerſos à conſilijs Hainrici fulmine ſuo afflat, tonitru ſuo attonitos facit. Idem Cæſari, niſi hoſce omnes aula procul à ſe eliminet, ſermones, aditus eorum deuitet, interminatur. Nuncios Cæſaris, obiecta crimina à Saxonibus confutaturos, conatibuſq; eius obſtituros, in uincula conijcit, frigore, fame, ſiti excruciat, per urbem circumductos Roma pellit. Hæc Cæſar refert in epiſtola, quam ad Archimyſtam Agrippinenſem dedit. Idquè facinus plæriſq; Myſtis, Senatui, populoq; Romano diſplicuit. Quamobrem Hugo flamen Romanus cum literis in Germaniam mittitur. Is ubi eò uenit, uoluntate Cæſaris, & Sigefridi Mogontini Pontificis in Vangionum urbe Quinquagenalibus concilium cogit. Interfuere omnes Epiſcopi Galliæ, Germaniæ, præter Saxonas: lectæ ſunt frequenti ſenatu epiſtolæ Flaminum, primorum populi Romani, in quibus Hyldebrandum ambitus, & periurij accerſunt, eundem plæraq; auarè, ſuperbè facere conqueruntur, hocq; reiecto, alium paſtorem poſtulant. Fit patrum conſultum huiuſcemodi: Hyldebrandus, qui ſe Gregorium nuncupat, primus ſine conſenſu noſtro aduerſus Imperatoris Romani, rerum domini, à Deo conſtituti, uoluntatem, contra morem maiorum, contra leges, contra auſpicia Pontificatum Maximum, quem pridem ambiuit, & iudicio conuictus perpetuo abiurauit, inuaſit. Monachus deſertor eſt, nouis dogmatibus ſacroſanctam Philoſophiam adulterat, diuinas literas, falſo interpretando ſuæ cauſæ ſeruire cogit, concordiam collegij ſcindit, ſacra, prophana, diuina humana commiſcet, utrunq; iuxta polluit. Diabolis, hoc eſt, acerbiſsimorum hoſtium ſpurciſsimis criminationibus, ini-

Machtylda filia Bonifacij.

Hagnes quæ & Agnes Romæ ſepulta. Machtylda.

Hugo Cardinalis Ro. ſeda.

Sigefridus Archiepiſcopus Mogont.

quorum maledictis aurem commodat, & credit. Teſtis, iudex, accuſator, inimicus idem eſt. Maritos ab uxoribus ſeparat, ſcorta pud.cis coniugibus, ſtupra, inceſtus, adulteria caſto præfert connubio, populares aduerſus ſacerdotes, uulgū aduerſus Epiſcopos concitat. Neminem initiatum rite eſſe docet niſi qui ab eo ſacerdotium emendicauerit, atq; ab eius auriſugis mercatus fuerit: uili plebeculæ gratificari ſtudet, uulgi imperiti aurā captat, ſimulata religione decipit, defraudat, circumuenit: in ſenatulo muliercularum, de ſacratiſsimis religionis myſterijs pertractat, ſupremi numinis legem, qua ſe idem quoq; ligauit, ſoluit. Vtrunq; & Imperium & Pontificatum, ſicuti Decij, & falſorum deorum cultores factitare conſueuerunt, uſurpat. Vtriuſq; perſonam, quaſi laruæ, lemureſq; agitat. Crimen irreligioſitatis, læſæq; maieſtatis committit, ſacratiſsimo Cæſari, optimoq; principi uitam ſimul cum regno, quorum neutrum dare habet, auferre connititur. Haſce ob cauſas ſanctiſsimus Imperator, Pontifices, Senatus, populuſquè Chriſtianus illum Hyldebrandum abdicandum, ſibi eundem non placere, neq; oues lupo committendos cenſent. Huicq; decreto non ſolum Germaniæ, Galliæq;, ſed Italiæ quoq; Epiſcopi, conuentu Ticini acto, ſubſcripſere, iuraruntq;, ſe nunquàm Pontificem Max. iſto nomine recepturos. Cæſar quoq; & Hyldebrando, & ſacerdotibus, populoq; Romano, binas ſcribit literas, imperat ex conſilij decreto, ut ille ad priuatam redeat uitam. Hij deſerto Hyldebrando, paſtorem more maiorum ſibi deligant, atq; manus quidem ab Hyldebrando abſtineant, ſupremiq; prætoris tribunali relinquant. Inter hæc Gregorius, ubi iſta agitari, per Saxonas, & eos qui rebus ſuis ſtudebant, comperit (cognita ipſis erat Rom. Pontificis infirmitas, & quod auidus nouarum eſſet) Romæ concionem in templum uocat, cum ſacerdotibus, equitatu, plebe, Senatu agit: Caput mundi (inquit) Romani rerum domini, uictor gentium populus, & Imperium, & Pontificatum, in quos libuerit, transferre poteſt. Sicuti ante ducentos, & ſeptuaginta quinq; annos, à Græcis in Germaniam tranſtulit. Quemadmodum militem ignauum Imperator exauthorare poteſt, ita militi ducem iniuſtum deſerere licet. Veſtrum munus eſt Quirites, ueſtrum eſt beneficium, ueſtro ſanguine, atq; ſudore partum tantum imperium, quod bonum, fauſtum, fælixq; ſit. Mecum, filij Chariſsimi, decernetis, quinam Romæ poſthac regnarit: nec me ſuperſtite Rex libero populo, quem non crearit, imponetur. Poſthæc Gregorius milia talentum, quindecies uiritim diſtribuit. Ea à Nordmannis, & Machtylda contributa fuere. Opes quoq; Eccleſiaſticas, quibus hactenus pauperes alebantur, militibus, & rei bellicæ peritis largitus eſt. Quod & Hyldebrandini Gerochus & Paulus non inficias eunt, & hic tanquàm benefactum excuſat, & id licere defendit. Romanos ergo hoc donatiuo oppignoratos, ſpecioſo nomine libertatis ineſcatos, Gregorius facile ad ſe deficere perſuaſit. Dum autem talia fiunt, Rulandus ſacerdos Parmenſis, literas Imperatoris, concilij decretum deferens, ædem ſacram ingreditur, & abſq; omni ſalutationis honore, Tibi (ad Hyldebrandum inquit) Cæſar noſter Chriſtianiſsimus, ſanctiſsimi Italiæ, Germaniæ, Galliæ Epiſcopi, ſater orbis Chriſtianus præcipiunt, ut te munere, quod aſtu, pecunia, gratia occupaſti, confeſtim abdices. Nec enim fas eſt, inuitis illis, te aduerſus authori-

tatem

Hyldebrandus deponitur

Rulandus ſacerdos Parmenſis.

tatem Imperatoris, contra Chriſtianæ Eccleſiæ decretum, ouili Dei ultra incubare. Deinde ad cæteros uerſus, pientiſsimi (inquit) fratres, paſtorem iure ueſtro, deligite, deinde ſacratiſsimus Conſul, Tribunus, & princeps ueſter, more maiorum author fiet. Iſte enim Hyldebrandus neq; paſtor, neq; pater, neq; Pontifex, fur eſt, lupus, latro, atq; Tyrannus. Vix hæc fatus erat Ioannes Portuenſis proſilit, capiatur, capiatur, ingeminat. Fit tumultus, Vrbis præfectus, & cæteri Parmenſem gladijs ſtrictis circumſiſtunt, in temploq; confodere parant. Ille uix ope Gregorij (ita Paulus refert) euaſit. Poſthæc Pontifex multis uerbis amarisſimè in Cæſarem perorat flagitia quibus à Saxonibus inuſtus erat, aperte dicit, crimina memoriter recitat. Tum ab omnibus, uti mos gentis eſt, acclamatum, immanis Tyrannus à faſtigio rerum deturbetur: Truculentiſsimus Reipublicæ, & Eccleſiæ hoſtis, ſacro enſe cum ſocijs, & conſultoribus feriatur: atrociſsimum facinus ferro recidatur. Alius qui Ro. Imperio dignus ſit, ſubſtituatur. Gallina tum Romæ ouum, ſerpente quaſi arte celatum, peperit. Gregorius poſteaquàm illiuſcemodi dicta ſunt, ouum Imperium, ſerpentem regem, qui Romæ domicilio Imperij conterendus ſit, interpretatur. Multa deinde de innocentia, & poteſtate ſua præfatur. Dein Diuum Petrum adprecatur, his uerbis, Tibi ſanctiſsime Petre, & nobis tuis ſucceſſoribus Deus omnipotens dicit, Quodcunq; ligaueris ſuper terram, erit & ligatum in cælis. Quocirca qui tuæ ædis amplitudinem attenuat, dignus eſt profecto, ut dignitatem amittat, ſplendorem perdat. Equidem hacce poteſtate fretus, functuſq; tua uice, eidem qui Eccleſiæ tuæ obtemperare recuſat, unitatem ſcindere ſtudet, execratos non fugit, ſacris, regnoq; interdico, ut planè intelligant omnes mortales, quòd tu ſis Petrus, & ſuper hanc Petram, qui tu, atq; tui ſucceſſores ſunt, Chriſtus filius Dei uiui ædificauerit templum ſuum, aduerſus quod ne inferi quidem inualeſcant. Poſtremo ubi huiuſcemodi multa Gregorius dixit, concionem ut bono animo ſit, & ſe Chriſto propicio, forniter ad reſiſtendum ſacrilego, laſciuo, temerario, iniuſto, imperito, ſuperbo, auaro, crudeli, impuro, iuueni paret, cohortatur. Nordmannos, Machtyldam, Saxones armis inuictos Diui Petri rebus ſtudere, alios haud dubie fulmine ſacro attonitos, cauſam iuſtiorem ſecuturos, beatos deniq; eſſe proponit, qui perſecutionem patiantur. Poſt hæc concilio dimiſſo, ſexcenta fulmina, totidem tonitrua, diram grandinem, bullas appellant, in Galliam, Germaniam, Italiam mittit. Docet à ſe regem qui Chriſtianam Philoſophiam contemnat, templum Dei ſubuertat, hæreticorum author ſit, & conſecraneus, execratum, regnoq; abdicatum. Omnes qui in eius uerba religione adacti iurarint, ſacramento ſolutos eſſe commemorat. Exinde ſe maiorum ueſtigia, patrum ſcita, placita magiſtrorũ Eccleſiæ, legem diuinam, ſummum cæleſtis theſauri ius ſe inſequi, Chriſtum Dominum, Deumq; noſtrum Diuo Petro, eius ſucceſſoribꝰ Romanis Epiſcopis cenſuram totius orbis humani detuliſſe, eoſdemq; cælitus conſtitutos cenſores eſſe, qui iudicarent de moribꝰ, de curia cæleſti, atq; ſpiritibus æternis nedũ mortalibꝰ. In arcanis ſacræ hiſtoriæ contineri, diuina oracula eſſe, Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meã, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam:

Ioannes Portuenſis.

Bannbrieff.

Monachi, Epiſcopi, fratres germani, amici, cognati, affines, liberi, parentes, miles, tribunus, herus, famulus, pueri puellæ, coniuges, populus, principes inter ſe diſcordant, diſſentiunt, publicè, priuatim altercantur, rixantur, pugnant, belligerantur: inuicem mutuis uulneribus, cæde, parricidio, incendiis, rapina conflictantur: agri uaſtantur, fana ſpoliantur, ærarium diripitur, fiſcus exinanitur, uillæ incenduntur, ædes igne concremantur: urbes, caſtella ui expugnantur, leges ſilent, arma feruent, omne ius in uiribus eſt. Quicquid uictori collibuiſſet, uictus patitur, uirgines rapiuntur, liberi à complexu parentum auelluntur, matresfamiliæ ui conſtuprantur: terra, flumina, humano cruore rubeſcunt. Animę cum corporibus intereunt, ad inferos raptantur, æternis ſupplicijs mactantur. Vuürtzburgenſes, Vangiones, Mediomatrici, Bathaui, Salisburgenſes Epiſcopos ſuos exigunt, quòd contra inſtituta maiorum ciuibus ſuis ſuadebant, ſolenne fidei polluere, cuius Germaniæ populos patientiſsimos eſſe inter illuſtres, graueſq; rerum authores, licet hoſtes noſtros, conuenit. Paſtores igitur illi extorres, ſine lare, ſine ouibus errabundi, deſtituto ouili ad Saxoniam tandem ſe conferunt. Plærique tum priuatim, publicè indignum facinus clamitant: pro concione Gregorio maledicunt, Hyldebrando male precantur: ipſum odio, atq; libidine dominandi præcipitem agi uociferantur, Antichriſtum eſſe prędicant, pietatis ſub ſpecie (inquibant) debachatur, honeſtis nominibus bonum publicum ſimular, titulo Chriſti, negocium Antichriſti agitat: In Babylonia in templo Dei ſedet, ſuper omne id, quod colitur, extollitur, quaſi Deus ſit, ſe errare non poſſe gloriatur: in excolenda gloria ſua, pertinaci ſpei, atq; concupiſcentiæ Imperatoris ſuo arbitrio conſtituendi, ſe deuouit: Homines non peccatis, ſed lege Chriſti, atq; ſacramentis ſoluit, pacem atq; pietatem religionis noſtræ labefactat, bella, ſeditiones concitat: Stupro, cædi, periurijs, perfidiæ, rapinis, incendio indulget. Non ſolum ad ambitionem ſuam occulendam fabulas comminiſcitur, annales corrumpit, res geſtas inuertit, ſed etiam cæleſtia oracula adulterat: Diuinas literas falſo interpretando, ſuæ libidini ſeruire cogit, ſacram hiſtoriam lacerat, inter mulierculas de ſacris philoſophatur literis. Quicquid dixerit, legem Dei putat, ad auiditatem ſuam incongrua conquirit teſtimonia, ſententias deprauat, ad uoluntatem ſuam ſcripturam trahit repugnantem. Nimium ſibi de Phariſæorum ſupercilio ſumit, ut quoſq; damnare, uel ſoluere arbitretur, cum apud Deum non ſententia ſacerdotis, ſed uita hominis quæratur. Præterea Hyldebrandus ille diuinæ maieſtati refragat, Chriſtianiſsimo principi diuinitus conſtituto, & à Deo inaugurato reſiſtit: uerſutus, fallax, obſcurus, callidus, imperium orbis, titulo Chriſti, ſub ouina pelle ambit. Alios, pecudes ignauas, ſtultos, ſtipites, caudices, aſinos qui eius Sycophantias, uaframentaq; non intelligant, putat. Huc omnes neruos intendit, ut duce gregis oppreſſo, in ordinemq; redacto, in oues deſertas præſidio Imperatoris, licentius, impuniuſq; graſſetur. Si omnis poteſtas à Deo eſt, maxima quoq;, nempe Cæſarea ab eo ſit, neceſſe eſt. Chriſtus, cum eum populus reb⁹ imponere conaretur, aufugit: & duos de hæreditate ambigentes, qui eum arbitrum ceperant, ad Cæſarem, cui Imperiū orbis terrarum commiſſum eſt, ablegauit. Pontificibus quoq; Iudęorum præcipit, reddite quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: cui uectigal ſoluit, tributum pendit, cenſum dedit. Idem nos D. Petrus docet.

Babylonia.

Hyldebrandus.

riſumus, deſidiæ, atq; ſocordiæ conuinci, ac perinde perire nolumus. Quod ſi utiq; quiſpiam, non tam iudicio, quàm morbo animi nos uti, noſtramq; ſententiam iniuſtam eſſe exiſtimarit, ſi talis eſt, ut doceri queat, ſacras literas, decreta Magiſtrorum Eccleſiæ conſulat, ueterum annales nobiſcum euoluat. Comperiet pro certo, nos plus æquo, iuſtoq; humaniores, ne dicam ſegniores fuiſſe. Quanquàm neminem omnium eſſe credam, qui mecum animo diſſentiat, tametſi quæ ſentiat, palam eloqui forſitan non audeat. Enimuero ſi ille à nobis iniuſte hoc fulmine afflatus foret, tamen eum ſupplicem uenire oporteret, ueniam atq; piaculum, quo ſolueretur, petere. Proinde pientiſsimi filij, qui magis Deum, quàm homines timetis, qui iuſticiam regi, ueritatem ire præfertis, bono eſtote animo, labore, patientia, factis fortibus uires exercete, bonis præceptis obtemperate, fortiter aduerſus inſanos facite. Magnæ curæ magna merces eſt. Immortalis Imperatoris parteis defenditis, qui ſi cœpto, quoad uita ſuppetat, perſeueraueritis, im̃ortalitate, præmio uirtutis ueſtræ uos condonabit. Equidem perpetuo Deum Opt. Max. deprecor, ut uobis uirtutem præſtet, regem ad ſanitatem redire cogat: tunc planè intelliget me, & uos longè eum magis amaſſe, maioremq; gratiam ab eo inibimus, quàm illi, qui animo indulgentes, aſſentando, palpando, adulando peruerſam gratiam gratificantur. Si ille reſipuerit, omnium quæ aduerſus me geſſerit, obliuionem decernam, & conſilio ueſtro cum eo in gratiam redibo, in templumq; diuinum reducam. Sub idem tempus idem Gregorius Saxonas, ſocioſq; certiores facit, Romanis concilium Auguſtam indictum diſplicere: tantam rem Romæ (ubi penetrale religionis noſtræ, ſedes & domicilium Imperij ſit) tranſigendam eſſe, ſe tamen, licet inuitis Romanis, Mantuam, quæ Machtyldę pareat, profecturum, ubi bene inter bonos agier liceat. Mittuntur igitur à coniuratis ad Hyldebrandum, Mangoldus Veringenſis Dynaſta, frater Hermanni hiſtorici, Aribertus Myſta cum alijs compluribus, qui Pontificem Max. in Germaniam deducant. At Cæſar cum animaduerteret, ſe his calamitatibus nequaquàm medicari poſſe, & tot hoſtibus reſiſtere, nedum illos perdomitare, difficile fore, niſi cum Pont. Max. in gratiam redeat, ut tantulo impendio ingens uictoria ſtaret, in Italiam tranſitum facit. Canuſium, ubi tum Gregorius erat, abſq; cultu regio pergit, nunciare Pontifici iubet, Cæſarem adeſſe, ut pacem cum eo faciat bonorum uirorum arbitratu, & ſaluo rerum ſtatu. Scilicet ne ſanguis Chriſtianus effundatur, neue ſtupra, incendia, parricidia, prædæ (quæ licentia etiam belli iuſti impune committuntur) in populo Dei fiant, edantur: Vnum poſtulare, ne contra fas, iuſq; maledictis acerbiſsimorum hoſtium magis, quàm innocenti ſibi credatur. Optimum quemq; uituperationibus uulgi imperiti, nedum inimicorum expoſitum eſſe, præcipue eum, qui in rerum faſtigio, quaſi illuſtri loco, & theatro collocatus, omnibus pateat. Ita humana ſunt, nemo eſt qui uniuerſis complaceat. Gregorium quoquè uulgo male audire, atq; caſtigari, quod familiarius, frequentiuſq; ſecreto, atq; in occulto, quàm tantum Pontificem deceat, cum Machtylda colloquatur. Saxonum legati, qui præſentes erant, intercedunt, ne pax fiat, ſummopere laborant. Quamobrem toto triduo Cæſar in conſpectum Pontificis non eſt admiſſus. At Hugo Monachorum Cluniacenſium Antiſtes, cæteri boni minis, precibus hortari, ſuadere,

Mangoldus Comes à Veringen. Aribertus.

Hugo abbas.

Martij, qui dies erat media (ut uocant) Quadrageſima, Rudolphum inungit, fit tumultus. Ciues arma corripiunt, Sigefridum, & Rudolphum tanq̃ perfidos, fidei ac Cæſaris deſertores, proditoreſq́ urbe exigere connituntur. Miles Rudolphi plebem armis excipit, complures in templo trucidat, alios in fugam uertit. Ædes ſacra ſanguine humano polluitur. Perpetrato ſacrificio, Epiſcopus & Rudolphus Palatinas ædes occupant, cænantq́. Mox Mogontini arma reſumunt, impetuq́ facto, obtruncatis Rudolphi militibus, faces in prætorium immittũt, idq́ exurere, cum ſcelerato Tyranno, ſacrilego Epiſcopo (ita uociferabantur) conantur. Sigefridus, & Rudolphus beneficio noctis ſibi conſulunt, in Saxoniamq́ elabuntur. Rudolphus ducatum Sueuiæ, Burgundiæq́ Berchtoldo à Zãringẽ genero ſuo tradit, collectoq́ partium ſuarum exercitu, VVurtzburgium caput antiquæ Franciæ, arcta obſidione cingit. Adalberonem Epiſcopum à ciuibus, ſicut diximus, exactum, quem ſecum adduxerat, reſtituere contendebat. Berchtoldus gener Rudolphi in Sueuia, Luithulfus, & VVelpho in Boiariæ regno nouarum rerum auidi, ſub ſpecie pietatis, arces, oppida, uicos, agros, prædia Cæſariana impugnant, uaſtant: Epiſcopos, proceres, nobiles, ignobiles, ſacros, prophanos, ciues, paganos, quibus charior fides, q̃ pecunia, atq́ alia omnia erãt, infeſtant, cuncta cæde, incendijs, luctu complent. Dum talia in Germania fiunt, Cæſar certior fit fama, crebris nuncijs, itidem literis amicorũ, quo periculo Reſpublica ſit. Quo circa in Germaniam redire parat. Verũ omnes anguſtias Alpium ſibi præcluſas offendit. Tandem per Venetiam, atq́ Aquileiam, inde per Noricum, atq́ Vindeliciam, regnum Boiariæ intrat. Luithulfum cognatum ſuum Charionum ducatu mouet. Charinis Hainricum, Odagrium Ozionis filium Stirijs præficit. Inde Reginoburgium peruenit, ibi ſubſtitit. Hoſtes audito præter ſpem Cæſaris aduentu, ſubito metu perculſi, obſidionem ſoluunt, in Saxoniã non tam diſcedunt, q̃ aufugiunt. Epiſcopi arces impoſitas alpibus petunt. Cæſar VVelphonem ſummum Boiariæ principem Neoburgij obſidet, capit, in deditionem redigit, arcta cuſtodia aſſeruari iubet. Inde VVurtzburgium petit, ciues collaudat, ipſis gratias agit, præmiaq́ largitur. Adalberoni, Gebhardo, Altmanno, licet comitijs hoſtilibus interfuerint, gratiam facit, eoſdem ad deſertas oues redire iubet, paſcere gregem creditum ſuo iure imperat. At illi tantum abfuit, ut rectè monenti, pacemq́ ultro offerenti obtemperarint, ut ea quæ ſumma tranquillitate, pace Cæſaris, citra ſanguinem retinere licebat, multa cæde, cruore ouium, clade, rapina miſeri gregis, ſceleribus pluribus emere maluerint, & Cæſarem ne uidere quidem à longè, nedum ſalutare uoluerunt, tanta pertinacia partium fuit. Cæſar Reginoburgium in Boiariam redit. Cumq́ uideret hoſtes non ſolum ſaluti ſuæ inſidiari, ſed etiam neq́ modum propriæ uitæ, neq́ rationem periculorum habere, dummodo ſe tollerent, ut Auguſtior foret, ſe ſuoſq́ auſpicijs regijs tutaretur, acerbitate hoſtium coactus, cultum Cæſareum, Imperij inſignia reſumit. Vindeliciam ſuperiorem, & Norici partem continuam, per quam Atheſis, Iſacus, Oenus amnes decurrunt, Arnulphum de Damaſia cum Alberto Iringoburgenſi procurare iubet. Noricum Iuuauenſe Burckhardo, & Berchtoldo fratribus à Mosburg oriundis committit. Inferiorem Boiariam ad utramq́ Danubij ripam, & quatenus Boiemiæ continuatur, Friderico, & Aſuino à Bogen, filijs Hartuici commendat. Inde Sueuiam petit, Berchtoldum principatu detur-

Rudolphus coronatur Mogontiæ.

Hainricus Charionum dux.

Odagrius Stiriæ dux.

Etſch.

Eyſack.

In.

Arnulphus Comes à Dieſſen.

Albertus.

Burckhardus & Berchtoldus Comites à Mosburg.

Fridericus & Aſuinus Comites à Bogẽ.

 bat,

bat, Hugonem copiarum eius ducem in uincula conijcit, caſtella, oppida hoſtiũ expugnat, mœnia diruit, & ſolo æquat. Berchtoldus ibi reſiſtere non potuit, ęgritudine animi expirat. Cæſar Sueuis imponit Fridericum de Stauffen oriundum, eiq; dat in matrimonium Agnetem filiam ſuam. Perdomita Sueuia, Boiaria, uictor Reginoburgũ reuertitur: amicis animum reddit, inimicis terrorem inijcit. Multi qui ab eo, quod rebus diffiſi fuerant, defecerant, certatim ad eum redeunt. Inter hæc Rudolphus in Saxonia copias cogit, Adabberonem ex Boiariæ caſtellis Neoburgio, Schärdingio, Pictauione, Lambachio genus trahentem, quod eruditione, genere, cæteros præſtabat, VVurtzburgium ui reducere, & opẽ ferre genero conatur. Cæſar cum exercitu celerius opinione obuiam uenit, hoſtem inuadit, fundit, terga uertere compellit. Rudolphus uix fuga elapſus eſt. Eius partium plęriq; occiſi ſunt. Bernardus Magdeburgenſis Archimyſta, author belli ciuilis, à popularibus inter fugiendum occiſus eſt. Sigefridus Mogontinus Archiflamen ex fuga retractus cum iam in crucem ageretur, clementia Cæſaris ſuperuenientis ab imminenti nece liberatus eſt. VVernherus Mersburgenſis Epiſcopus, Cęſaris itidem pietate patibulum euaſit, ambobus copia abeundi facta, Ipſi ſe rurſus ad Rudolphum contulere. Neminem, niſi qui prælio cecidere, Cæſar occidi permiſit. Quem Albertus Vangionum Põtifex ne aſpicere quidem uoluit, proinde arcta cuſtodia aſſeruari iuſſus. Inde corruptis cuſtodib9 pecunia elapſus eſt, ad Rudolphumq; redijt. Magnus quoq; dux Saxoniæ, Hermannus eius patruus interiere, à Cæſarianiſq; prælio occiſi ſunt. Facta hæc ſtrages Saxonum, ſociorumq; anno æræ noſtræ M. LXXVIII. VII. Idus Auguſti, tertio die Septimanæ, quem ueteres Marti dicarunt, à quo adhuc Græca uoce Ares apud Teutones uocatur. Cæſar tanta potitus uictoria, in Boiariam hyematum conceſſit. Reginoburgij Calẽdis Februarij Diuo Mariano Scoto, eiuſq; ſocijs, atq; Simmyſtis, uiris religioſis, atq; eius tempeſtatis doctiſſimis Mathematicis, Poetis, Theologis, hiſtoriographis diploma dat, eoſdem immunitate donat. Eberſpergẽſibus Monachis, Burenſi templo prædia quædam tribuit. Fruxnenſibus Meginardũ Epiſcopum, mortuo Angelberto deſignat. Inſequenti anno Cæſar rurſus cũ exercitu Boiorum, Francorum, Boiemorum Rudolphum primo impetu in fugã coniecit. Vbi dux Boiemiæ Vratiſlaus regiam haſtam Rudolphi nactus eſt, eaq; à Cæſare Boiemo donata, in poſterum feſtis diebus Regulis Boiemorũ inſigne Imperij ſolenne fuit. Pars Saxonum dum prælio decertatur, in caſtra Cæſaris uacua uiris, atq; defenſoribus, quo pueri diuerterant, irruunt, hoſq; omnes ſtrangulant. Cæſar fuſis hoſtibus Oſnoburgenſem, Virdunenſemq; Epiſcopos Romã cum mandatis proficiſci iubet, poſtulatq; à Pont. Max. ut ſi quidem ſecum ſyncere in gratiam redierit, Tyrannum immaniſsimum, perfidum parricidam (qui affinitatis uinculo, fideiq; religione uiolata, bellum plusq; ciuile excitarit, pacem interturbarit) pro Republica deuoueat. Rudolphus quoq; Romani Epiſcopi opem, cuius auſpicio regnare iuſſus ſit, ſupplex implorat, petitq;, ut Pontifex Max. communis generis humani parens, ſæuiſsimum, ſacrilegum, inceſtuoſum, ſacerdotum contemptorem, cuius Deus uenter, atq; ea quæ ſub uentre ſunt, ſacro enſe iugulet. Gregorius huius poſtulatis annuit, Hainricum quod contra, ac pollicitus fuerat, inſignia Imperij uſurparit, rurſus execratur: Proceres, populum, ſacratos, prophanos ſacramento ſoluit: eos qui Cęſari fidem frangant, principi ſuo rebellent,

Fridericus de Stauffen.
Agnes quæ et Hagna.
Ares, Erchtag.
D. Marianus.
Eberſperg.
Benedictbeurn.
Meginardus Angelbertus qui & Ellenbardus.
Vratiſlaus qui alijs Wladiſlaus dux Boiemiæ.

rebellent, Rudolpho adhærant, ab inferis emancipat, cæloq; locat, hiſce incendia, cædes, & huiuſcemodi ſcelera, quæ bello deſignari ſolent, indulget, alijs omnibus, qui Cæſari fidem ſeruent, ab eo deficere, armis ſe miſcere recuſent, diras infernaſq; dicit. Regem malum ob crimina à ſe deuotum, proinde iam non regem, neq; illi parendum eſſe docebat, quin obſequium præſtare Deo, pietatiſq; eſſe occidere eos, qui Hainrico fidem ſeruarent, aſſeuerabat. Sacerdotibus quoque connubijs interdicit, uetat populum ſacrificijs eorum intereſſe, aut illos pro ſacerdotibus ducere. Gratiſsima hæc fuere ſcortatoribus, quibus pro una uxore ſexcentas mulierculas inire licet. Sed iſthæc omnia, plęriſq; Epiſcopis, alijs eruditis, ſimplicibus, apertis, atq; bonis, præter coniuratos, qui ſuæ cauſſæ ſeruiebant, nouum dogma, peſtifera hęreſis, quæ unquàm Chriſtianum conturbaſſet regnum, uiſa eſt. Quamobrem Italiæ, Germaniæ, Galliæ Pontifices, Quinquagenalibus Mogontiaci, ſeptimo Calendas Iulij, apud Brixinam Boiariæ (ut ait Otto Fruxinenſis Epiſcopus) urbem conueniunt, Hyldebrandum contra pietatem Chriſtianam, uerbis, factis facere, agere decernunt, eundem ambitus, hæreſeos, impietatis, ſacrilegij condemnant, huiuſcemodiq; decretum tum factum eſt. Quoniam Hyldebrandus, falſus Monachus, magus, diuinaculus, ſomniorum, prodigiorumq; eſt coniector, male de religione Chriſtiana ſentit. Primus Pontificatum Maximum contra morem maiorum, inuitis omnibus bonis emit, ac contra uoluntatem noſtram, & orbis terrarum domini, ui retinere conatur. Berengarij antiquiſsimi erronis ſymmyſtes, & diſcipulus, coniuratus eſt hoſtium Reipublicæ, atq; ſacroſancti Imperij, Cæſaris Chriſtianiſsimi, qui ſæpius pacem ei, eiuſq; ſocijs ultro obtulit, ſaluti corporis, & animæ inſidiatur. Vitam, Imperiumq; perdere conatur, ius diuinum, humanumq; peruertit, falſa pro ueris docet, ſacrilegia, periuria, mendacia, homicidia, incendia, uelutibenefacta indulget, collaudat, ad hæc perpetranda claſsicum canit: Tyrannum perfidum ſuo more tutatur, diſcordias inter fratres, amicos, cognatos ſerit, lites nutrit, inter coniuges diuortia facit: ſuauis homo ſacerdotes, qui uxores habeant legitimas, ſactificos eſſe pernegat, interim tamen ſcortatores, adulteros, inceſtuoſos aris admouet. Quicquid uſquàm pacis Chriſtianæ fuerat labefactauit. Nos ergo authore Deo Opt. Max. eundem Pontificatu Max. amouendum decernimus. Quod ſi ubi hæc audierit, ultro ſe abdicare, parere huic decreto recuſarit, perpetuo repulſam paſſurum, adytu arcendum cenſemus. Aduerſus hæc Anthelmus Lucenſis Epiſcopus (qui hymnos, & alia quæ de ſeruatoris noſtri cruciatibus præſcripta ſunt de Gregorio interpretatur) & VVilhelmus Hirſunus, qui ſuam cauſſam, ſeq; iuſtos eſſe miraculis poſt mortem declararunt, plæraq; ſcripſere, quæ rurſus confutata ſunt, compluribus ſacratarum literarum teſtimonijs ab Herueldenſium Theologo. Sed ad Septimum redeo. Qui accepto ſuperiore ſenatuſconſulto, ut animos ſuorum confirmaret, prouidit, Saxonibuſq; renunciauit, hoc anno falſum interiturum regem, hocq; de Hainrico interpretatus eſt. Dumq; talia fiunt, Hainricus, & Rudolphus in Turogorum finibus ſexto Idus Februarij, tertio infeſtis ſignis concurrunt, Rudolphus fuſus, in fugamq; coniectus eſt. Sed reparatis uiribus, animatus uaticinio Gregorij aleam belli denuo iactare, fortunam tentare ſtatuit. Nec Hainricus certamen detre-

Hyldebrādus accuſatur.

Hæc etiam tradit Vrſpergēſis.

Anthelmus qui et Anshelmus, Epiſcopus Lucenſis. VVilhelmus de Hirſauenſi Monaſterio.

Elleſtra fluuius, qui ab Auentino Alester dicitur. Rudolphus uictus & amiſſa dextra interijt.

ctauit, quarto Idus Octobris ducum copiæ in Myſnia iuxta Elleſtram amnem, aperto marte quarto confligunt. Quartus ſuperior & hic fuit. Rudolphus cum Saxonibus inuitis ſuperis pugnauit, inauſpicato Martem laceſſiuit, non ſolum ſuperatus eſt, ſed & amputata dextra, qua fidem Cęſari dederat, interijt, Mersburgij regio cultū ſepultus eſt, anno Chriſtianæ ſalutis milleſimo, ſuper octogeſimum, poteſtatis quarto. Hainricus perempto Rudolpho, pacataq; Germania, ſecundo Italiam, ut aut in gratiam cum Gregorio redeat, aut eum, ſi pacem accipere detrectet, abdicet, petit. Quicquid reſiſtit, capit, perdomitat. Septimus urbes, caſtella, arces communit, ad rebellandum Cæſari hortatur. Verum is ui cuncta penetrat, hoſtium munimenta expugnat, Romamq; uictricibus ſignis peruenit. Quinquagenalibus caſtra ante mænia Vrbis facit, foſſa, uallo, carrucis munit, ſtatiuaq; ibi biennio habuit, urbem obſedit, neminem exire, intrare permiſit circũcirca. Vniuerſa incendijs, cæde complet. Hyldebrandus fretus opibus Machtyldæ, & Ruperti Viſchardi Nordmanni, portas Vrbis clauſit, fortiter urbem tutatus eſt, ſępius eruptionem fecit. Hainricus in contraria parte crebro urbem oppugnat, Romanos erumpentes in Vrbem repellit. Extra mænia quicquid fuit in ditionem redigit. Tandem poſt annos duos, quarto Nonas Iunij (qui dies ſextus

Freitag.

Quinquagenalinm erat, cum Romani Veneris Aphrodites græco, ut alia plęraq; ſolent, uocabulo nuncupant) anno ab orbe uindicato milleſimo octogeſimo tertio urbs capta eſt. Dato ſigno à gregario milite, qui cum obſeſſi, atq; obſidentes nimio æſtu, laboreq; feſſi dormitant, explorabundus ad urbis mænia accedit, ex ſilentio animaduerſa ſolitudine, mænia conſcendit, ſignoq; dato, plærosq; ſociorum excitat. Qui confeſtim aduolant, murum ſuperant, cuſtodes

Hainricus 4. Ro. Imp. Romam capit.

ſomnolentos trucidant, portas effringunt, urbe potiuntur, fit cædes, fugaq;. Cæſar partem mænium diruit, ac ſolo æquat. Vrbem infeſto, intentoq; exercitu intrat. Põtifex Max. in molem Hadriani aufugit, pars Traiani, pars Creſcentij prętorium, ſunt qui Theoderici regiam nuncupent, Germani Angelburgium, hoc eſt Angeli caſtrum uocare ſolent. Cui Imperator caſtra admouet, uallo, foſſa circumdat. Romani cum ſupplicijs adſunt, auro ægrè pacem impetrant, perfidiam omnem in Hyldebrandũ transferunt, obſides uiginti dant nobiliſſimos cuiuſq; liberos, quos Hainricus poſtulauit. Hiſce quoq; diebus, legati Imperatoris Orientalis multa auri, argenti pondo, ſigna gemmata, ueſtes holoſericas, aureaſq; Cæſari Romano tribuunt. Romani deinde ſuaſu Gregorij, Quartum adeunt, orant ut diem colloquio conſtituat, ubi ipſe, & Pontifex, Senatoreſq; conueniant, de rebuſq; Reipublicę ſummis conſilium habeant, bonorumq; uirorum arbitratu pax cõmuniter confirmetur. Non abnuit poſtulata Cæſar, diem Calendarũ Nouembrium huic negocio deſtinat. Exinde, quod lues ob æſtum in exercitũ graſſaretur, ad Appenini montis, qua Campanię continuatur, umbracula diſcedit. In

Hermannus Lotharingius Rex Allij. Luitpoldus Marchio Auſtriæ.

Germania interea Saxones, & ſocij Hermannum Lotharingium rebus imponunt Islebiæ, urbs eſt Turogorũ, ubi allij prouentus, hanc ob cauſſam Rex Allij uulgo cognominatus eſt. In orientali quoq; Boiaria, Luitpoldus Auſtriaci limitis præfectus, ſuaſu Altmanni Epiſcopi Bathauenſis res nouas molitur, rebellionem facit. VVelpho corruptis pecunia cuſtodibus euaſit, cõtractis perditiſſimorum copijs, Fruxinum Vindeliciæ oppidum, Auguſtam Rhetiæ urbem, deim-

VVigoldus.

prouiſo inuadit diluculo, capit, diripit. VVigoldum Epiſcopum à Sigefrido

Mogontino

Mogontino in Saxonia furtim conſecratum Auguſtanis imponit, Sigefridus Auguſtæ Pontifex fuga ſibi conſuluerat. Conradus frater Vratislai Boiemorũ reguli cum Boiorum, Venedorum uiribus, Auſtriam depopulatur, Murbergij Luitpoldum magna clade afficit, quarto Idus Maij: Auſtriam Orientalem regni Boiariæ limitem ab Imperatore in tutelam accipit. Fridericus itidem gener quarti, Boiariæ proceres, Conradi duo pater & filius Rodæ iuxta Oenum Dynaſtæ, præfecti prætorio VVigoldum Auguſta pellunt, VVelphonem tertio Idus Auguſti Hochſtadij iuxtim Danubium ſuperant. Eo prelio Conradus filius cecidit, Rhodam à patre deportatus, ibiq; in templo, in quod arcem parens cõmutauit, & ceremonijs D. Benedicti dedicauit, ſepultus eſt. In Italia Cæſar Calendis Nouembribus, ut condictum erat, Romam reuertitur, maximoq; honore excipitur. Nuncij ultro, citroq; commeant, Gregorium, & Cæſarem in gratiam redigere conantur. Gregorius, ut Cæſar abſq; ulla pactione, ſe atq; Imperium fidei illius permitteret, poſtulabat. Cæſari non fuit conſilium uitam, dignitatem, ſalutem ſuam, atq; amicorum, arbitrio inimicorum in poteſtate acerbiſſimorum hoſtium credere, ſe enſe ſuo iugulare, manubrium è manu dimittere. Gregorius tamen ſimulata pace, fugæ ornatu diſſimulato, Salernum ad Nordmannos aufugit. Cæſar coacto procerum, Epiſcoporum ſenatu, aduocata concione populi, more maiorum comitia Pontificalia habet. Hyldebrandus neceſſitate in rationem uerſa, tamq; lupus, fur, ac latro, ueluti perfidus transfuga, ouiũ deſertor, gregis proditor, Chriſtianæ charitatis oſor, omnium comuniter conſenſu abdicatur. Ex patribus Vichbertus Rauennæ Archimyſta concordiæ, ac pacis ſtudioſus, Vir bonus, atq; eruditus, Pontifex Ro. capitur. Cæſar Epiphaniorum ferias in templo D. Petri perlitat. Calendis Februarijs in Campaniam arma mouet, maximam Apuliæ partem fuſis, profligatis Nordmannis ad obſequium cogit. Poſt hæc à Legatis Romanorum ad urbem reuocatus, undecimo KL. Aprilis, qui tum dies decimus erat ante Paſchalia, à Senatu, equitatu, plebe, reuerenter, ac honorificentisſime exceptus, Romam ingreditur. Moxq; Vichbertus à cætu Pontificum inauguratur, Clemens tertius appellatur. Is in celeberrimo Paſchaliũ feſto die, anno Chriſtianæ ſalutis milleſimo, octogeſimo quarto Cæſarem cum Bertha uxore conſecrat, Auguſtos acclamante populo Ro. appellat. Eadem tempeſtate Bruno genere Teutonicus, in Agrippinenſi Colonia ortus, Myſta, atq; Ludimagiſter Rhemorum adprimè doctus, Carthuſianam Chriſtianorum maximè arduam diſciplinam (quæ & in prouerbium uenit) inſtituit. Imperator pacata Italia, firmisſimis ibidem præſidijs relictis, in Germaniam redit: Auguſtam recipit. Mogontiacum properat. Sigefrido Archimyſta in exilio mortuo VVezilonem Pontificem declarat. Septimus hoc tempore Salerni moritur. Quidam eum omnia acta ſua reſcidiſſe, mandaſſeq; ut ſui cum Imperatore in gratiam redirent, literis produnt: alij contra referunt, adiuraſſe ſocios, ne quemq; præter Sergium Caſſinenſium Monachorum Magiſtrũ, Ottonemue Cluniacenſem Monachum, Epiſcopum Hoſtienſem, ſibi ſubſtituerent. Hic in Saxonia tum longius aberat, in opprobrium Segiuini Agrippinenſis, & VVezilonis Mogontini Archimyſtæ, contra inſtituta maiorum, alienam temere ditionem uſurpans, ſuperſtitibus adhuc ueris paſtoribus Conſtantiæ, Bambergæ, Mindæ, Auguſtæ Gebhardũ, Hainricum, Reginardum, VVigol-

Conradus Boiemorũ regulus.

Conradi Comites de Rod.

Hochſtet.

VVelpho uincitur.

Rod. Monaſterium.

Clemens 3. S. P.

Bruno.

Carthuſianæ ſectæ origo.

VVezilo in exilio mortuus Haſungi in Haſſia ſepelitur.

Hildebrandus moritur.

Sergius Abbas.

Otto hoſtienſis Epiſcopus.

dum nouos Epiſcopos nuncupat. Is tamen ab Archiepiſcopis ſuperioribus de more, atque ritu priſcæ religionis celebri collegarum conuentu, cũ exulibus Pontificulis ab eo creatis, in numero impiorum, ſceleratorumque computatur. Eiſdem diebus Sergius legatione Hyldebrandi apud Nordmannos fungebatur. Hunc defuncto Hyldebrando Machtylda, & Nordmanni Pontificem Max. creant, Victorem bene ominato nomine appellant. Verum in paucis diebus profluuio uentris interijt. Sublatis itaque Gregorio, & Victore capitibus pernicioſæ diſſenſionis, feſſo tot cladibus orbe Romano, placuit utriuſque partis Epiſcopis iure, atque literis, non armis, atque ferro more barbarorum diſceptandum eſſe. Fit igitur conuentus Garſtungi tertiodecimo Calendas Februarij, conueniunt Epiſcopi Germaniæ, Galliæ, utriuſque partis. Vbi conſedere, Conradus Epiſcopus Traiectenſis ita uerba fecit. Ad pacem, quam nobis, patres conſulti, ſeruator noſter abiturus reliquit, ſtabiliendam conuenimus, uim, temeritatem, uiolentiam, erroresque peſtiferos eorum qui cæleſte donum contaminare non erubeſcunt, gladio duplici, enſe ancipiti ad uiuum reſecare, utriuſque inſtrumenti teſtimonijs, iuxta præceptum Chriſti refellere, operæprecium duximus. Ioſues hoſtibus aſtutis, fallacibus iuramentum, quod mendaciter extorſerant, ſeruauit. Nabocodroſoro impio regi Iudeos, regeſque eorum fidem frangentes, immortalis cæli Maieſtas per Hieremiam, atque Ezechielem uates ſuos, coarguit, ſeque ſpretum teſtatur. Qui iuramentum contemnit, fœdus ſpernit, pactum ſoluit, fidem frangit, illum deſpicit, per quem iurauit, illi facit iniuriam, cuius nomini aduerſarius credidit. Viuo ego dicit Dominus, iuramentum quod ſpreuit, fœdus quod præuaricatus eſt, ponam in caput eius. Nunquid qui ſoluit pactum effugiet? Non conſiderandũ cui, ſed per quem iuraueris. Multo enim fidelior eſt ille, qui propter nomen Dei tibi credidit, quã tu, qui occaſione diuinæ Maieſtatis hoſti tuo, imò iam amico molitis inſidias. De Tiberio, & Nerone non ſolum leuiſsimis Tyrannis, ſed imo puriſsimis quoque monſtris, præceptum legimus, Reddite Cæſari, quæ Cæſaris ſunt: & Deum timete, regem honorate. Principibus, qui non ſine cauſſa gladiũ portant, etiamſi mali fuerint, non modo dicto audientes eſtote, uerum pro iiſce ſupremium Deum deprecamini, quo tranquillam, quietamque uitam agamus. Omnis enim poteſtas à Deo eſt. Qui poteſtati reſiſtit, diuinæ prouidentiæ repugnat. Idcirco ambitioſi, & ſuperbi ſunt, qui illud Domini, Deique noſtri elogium, Quodcunque ſolueris ſuper terram, erit & ſolutum in cælis, & quodcunque ligaueris ſuper terram, erit & ligatum in cælis, perfricata fronte interpretando adulterant, ſuæ libidini ſeruire cogunt, & nobis ceu pueris, atque omnium rerum imperitis aſtu illudere ſtudẽt. Quaſi uero neſciamus, peculiare eſſe ſacris uatibus, diuinæ ſapientiæ conſultis, pro capacitate auditorum diuerſis nominibus idem appellare, eandem rem pro diuerſitate effectuum, modo proprijs, modo tranſlaticijs uerbis, quod idem ualet, nunc figurate, nunc ſimpliciter dicere, crebris ſimilitudinibus, frequentibus prouerbijs, atque exemplis, aptis comparationibus, & huiuſcemodi tamque luminibus rem illuſtrare, animum, atque aures tanque ſtimulis ferire, & ut ſunt uaria ingenia, uaria orationis, ſententiarumque ſupellectile, homines inſtruere, docere, recreare, rapere, trahere, mouere, oblectare. Et ut D. Aurelius Auguſtinus docet, ueritas diuina ita tradita ita, ornatu tecta, plus mouet, plus delectat, plus honoratur, quã ſi nuda abſque ueſte proſtitueretur.

Nempe

Nempe animus noſter, quãdiu mortali carcere clauſus detinetur, nolit uelit, rebus fluxis, fragilibus, quæ uideri, tangi ſolent, nimium addictus eſt. Ad æterna, et clara, quæ cerni, tactu ſentiri nequeunt, cæcutit, atq; hebetatur, niſi igniculus ingenij hiſce fomentis motus excitetur. Proinde Pontifex æternus, id quod ſubobſcure de uinculo dixit, apud Ioannem aperte, apud Mathæum, Marcum, Lucam apertiſsime explicat. Pax uobis, inquit, ſicut miſit me pater, & ego uos mitto. Acipite ſpiritum ſanctum, quibus remiſeritis peccata, remittuntur, & quorum retinueritis, retenta ſunt. Et ut concordiam aſſereret, & unum ſe, uerum paſtorem eſſe indicaret, uni dixit: Siquidem amas me, paſce oues meas, id eſt, ite in mundũ uniuerſum, predicate Euangelium omni creaturæ: atq;, data eſt mihi omnis poteſtas in cælo, & in terra, ite ergo docete omnes gentes. Hanc ob cauſſam aperuit diſcipulis mentem cæleſtis Doctor, ut intelligerent ſcripturas, Moſen, Prophetas, & Pſalmos. Iuſsitq; eos in nomine ſuo pænitentiam, & remiſsionem peccatorum prædicare apud omnes gentes, teſteſq; horum eſſe. Has ergo ob cauſas Hyldebrandus ambitione in præceps abiuit, cum poteſtatem immortalis Dei, cuius nuncius duntaxat eſt, ſibi uſurpauit. Ita mores, ita tempora, ita homines ſunt. Male conſuluiſſet rebus humanis ſuprema illa Maieſtas, ſi ita gladium in manum mortalis cuiuſq; traderet. Quis concupiſcentiæ humanæ finem ſtatueret? aut quis moderaretur? Ne ſapientiſsimus quidem æquo animo tantum onus tulerit. Non neceſſe habemus, ut quiſpiam nos doceat, quo nam pactò ſpiritali poteſtate, uel, ut uerius dicam, diſpenſatione, atq; procuratione diuini peni (oraculorum enim cæleſtium promi, atq; condi duntaxat ſumus) Petrus, eiuſq; collegæ uſi fuerint. Clarius luce in libro, quem de geſtis Legatorum Chriſti Lucas Medicus ſcripſit, liquet, arma noſtræ militiæ ſpiritus, non ferrum, neq; rapinæ, cædes, homicidia, periuria ſunt. Nimirum lorica, thorax, galea, baltheus, enſis, ſcutum, ſunt pax, amor, iuſticia, ſpes ſalutis, ueritas, ſermo Dei, fides. Quæ munera diuina ſæpius Imperator noſter Chriſtianiſsimus ultro Hyltebrando obtulit. Sed ipſe accipere recuſauit. Non inficias imus, homo eſt ille, peccare ſolet. Nam nemo uitijs ſine naſcitur. Optimus ille eſt, qui minimis urgetur. Nulla tamen illi, niſi ex permiſſo uoluptas Veneris, iuxtaq; naturale deſiderium uſus, quæ ſicut iuuenta irritari, ita ſenectute mitigari ſolent. Iam id fateor, peccatum primum quidem magnum, at humanum tamen, fecere alij ſæpe item boni. Et profectò rectè æſtimantibus principem noſtrum, liquet bona natura eius eſſe, uitia, uel fortunæ, uel ætatis: ingentia animi bona, illa indoles in rebus moliendis, conficiendis uelocitas, periculiſq; ſubeundis fortitudo, uis incredibilis animi, laboris patientia, conſilium par magnitudini animi, et quantam uix poteſt ætas eius capere, ſolertia. Rei militaris, iuris, ciuilium morum, diuinarum, humanarumq; rerum peritia, fortitudo propemodum nimia, non modo inter reges excellens, ſed inter illos quoq;, quorum hæc ſola uirtus fuit. Iam perpetuum pacis, pietatis, atq; religionis ſtudium, in pauperes liberalitas, maiora tribuentis, quàm à Deo petuntur. Clementia in deuictos, benignitas in amicos, erga milites beneuolentia, in nullo unquam Germano, Romanoue tanta fuere principe. Quod ſi flagitioſiſsimus

Arma Chriſtianorum & maxime Sacerdotũ quæ.

is foret Tyrannus, tamen ei obtemperandum, nequaquam reſiſtendum eſſet: prohibent humanæ leges, decretaque patrum, aduerſarios, hoſtes, inimicos, accuſatores, teſtes, atque iudices eſſe. Auguſtus tum in Italia tum Hyldebrando pacem facit, paucorum ſcelere, atque perfidia Saxonia excidit: perfidus Tyrannus, qui perfidiæ graues pœnas reddidit, ſpreta religione iureiurandi, uiolata affinitate, neceſsitudine eam inuaſit. Nemini priuato, niſi ante in integrum reſtitutus fuerit, dica ſcribi poteſt. Hæc ubi dixit librum dat Pontificalem VVezıloni Archimyſtæ Mogontino, recitarique legem iubet, qua non licet ſpoliatum rebus ſuis reſpondere, accuſari, nedum condemnari. Eundem codicem deinde VVernherus Merſiburgenſis Pontifex accipit, de fœminis idem quoque cautum legit, ne ſcilicet eæ, prius in ius ambulare cogantur, quã familiarem rem domi compoſuerint. Poſteaque hæc ita dicta, factaque ſunt, Gebhardus Salisburgenſis Boiorum primarius Epiſcopus, ætate, eloquentia, ſcientia, egregie præter cæteros Hyldebrandinos uenerabilis, cui ſocij reſpondẽdi prouinciam demandarant, omnino obmutuit, ne hiſcere quidem potuit. Alius conuentus in Maium, Mogontiacumque edicitur. Vbi lis ea componatur, paxque confirmetur, utriuſque factionis conſenſu. Cæſariani peracto conuentu diſcedunt, Gregoriani manent, inter ſeque diſſentire cœperunt, Tetrarchæ Saxoniæ, Theodericus maritus ſororis Eckberti, huius gentilis Theodericus. Vto Hyldeshaimenſis Epiſcopus frater eius Conradus, ſectam Hyldebrandi uelut impiam, ſceleratamque abiurãt: quo magis pænitentiam prioris ſectæ approbant, ad Romanum Pontificem, Imperatoremque ſe transferunt. Cæteri Epiſcopi numero Quatuordecim, nimirum Gebhardus Salisburgenſis, Hartuicus Maydenburgenſis, Adalbero VVirzburgenſis, Altmanus Bathauenſis, Bernardus Merſburgenſis, Guntherus Citienſis, Benno Moeſianus, Albertus Vangionus, Burckhardus Halberſtatenſis, Hermannus Mediomatricus: & hij quatuor deuoti, ſuppoſitijque Pontifices, per ſtudia partium facti, Reginardus Mindenſis, VVigoldus Auguſtanus, Gebhardus Conſtantienſis, Heinricus Bambergenſis, deſerta Reipublicæ cauſa, ad priorem factionem redeunt: Concilij indicti tempus ante capere feſtinant, Quintelburgij cum Hermanno rege Saxonum, Eckberto Brunonici Vici præfecto, cum Heinrico Craſſo, et Conrado à Beuchlingen, filijs Ottonis, qui Boiariæ ducatu motus fuerat, cum Ottone Monacho Cluniacenſi legato Hyldebrandino, menſe Aprili conueniunt, ad prætextum mutatæ uoluntatis, dictum VVezilonis Mogontini Archimyſtæ calumniantur, Hæreſeos condemnant: quaſi qui ſpoliatum rebus ſuis, legibus diuinis non oportere parere, iactaſſet: ſe denique Eccleſiam ſacram eſſe cauſati, Ottonem ſuperiorem, deuotum à Segiuino, VVezilone que Archimiſtis, ſibi imponunt, Vrbanum, quaſi ab urbe Roma penetrali religionis domicilio Imperij, electus ſit, appellant: licet extorris Roma, deuotuſque & profugus ſine lare, ſine grege diutius errauerit. Extat de hac re hoc diſtichon.

Diceris Vrbanus cum ſis proiectus ab Vrbe:
Vel muta nomen, uel regrediaris in Vrbem.

Menſe

Menſe itaq; Maio, ubi conſtiturum fuerat, Imperator, proceres, duces frequentes coeunt. Item Petrus Portuenſis Epiſcopus, duo flamines Romani, legati Clementis tertij Pont. Max. Archimyſtæ hij, atquè minores Pontifices Galliæ, Germaniæ VVezilo Mogontinus, Angelbertus Treuerenſis, Segiuinus Agrippinenſis, Luitmarus Premenſis, Theodericus Virdunenſis, Hainricus Leodienſis, Conradus Traiectenſis, Vdalricus Aichſtetenſis, Meginardus Fruxinenſis, Otto Reginoburgenſis, Rupertus Bambergenſis, Hermannus Spirenſis, Otto Conſtantienſis, Burckhardus Loſanienſis, Sigefridus Auguſtanus, Gebhardus Pragenſis, Vto Hyldeshaimenſis, Hainricus Badebornenſis, Erpho Monaſterij, Volckmarus Mindenſis, Bibo Tullenſis, Burckhardus Baſilienſis, Otto Argentoratenſis, conueniunt, adſunt legati aliorum Pontificum Galliæ, Italiæ, Germaniæ, communi omnium conſenſu Hyldebrandi ſecta, pietati Chriſtianæ repugnans, exploſa, exibilita eſt. Ottonem, qui & Vrbanus, ſuperiores patres, ſacrilegij, irreligioſitatis accuſant, conuincunt, in numeroquè impiorum computant. Superiores quoquè, quos nominaui, quatuordecim Epiſcopos albo Pontificum eradunt, ſenatu ſacerdorum mouent: Crimine perduellionis, periurij, perfidiæ, homicidij, parricidij coſdem condemnant, Hermannum regem, Eckbertum Saxonem, VVelphonem Bòium proſcribunt, eadem cenſura deuouent, ſenatuſconſultum perſcribitur tale. Deuota capita, quæ numerauimus, uelut contagio ab omnibus uitentur Chriſtianis: Quandoquidem à nobis ſeceſsionem fecerunt, non nos ab illis, ad concionem ſacram, quemadmodum promiſere, uenire detrectant, pietatem Chriſtianam polluunt, concordiam contaminant, ouibus deſertis ad hoſtes Reipublicæ profugiunt, ad bella, incendia, homicidia, parricidia, latrocinia, rapinas non ſolum cohortantur, uerum etiam duces ſunt. Crebro benignè uocari, reuerti noluerunt, uerſutos, obſcuros, ueteratores, uafros ſe eſſe factis produnt, & nos experimentis ſentimus. Egregij ſane paſtores, quibus gregem tuum crederes. Nemo oues perſequitur, nullo uiſo lupo tamen fugiunt. Quid nam deſignaſſent, ſi eos fortuna ad tempora Domitiani, Decijq; ſeruaſſet? In eodem concilio Pragenſis ditio, ſicut ab Imperatore Ottone ſecundo, Benedicto octauo Pont. Max. conſenſu D. VVolfgangi Reginoburgenſis Epiſcopi inſtituta fuerat, certis limitibus deſcribitur, in quibus Cracouiam quoquè comprehendi reperio. Clemens atquè Auguſtus diploma dederunt. Vratislaus quoquè Boiemiæ, atq; Poloniæ rex ab Auguſto conſtitutus eſt. Ipſum cum uxore Suataua, Pragæ ſeptimodecimo Calendas Iulij, Angelbertus Archimyſta Treuerorum iuſſu Cæſaris inaugurauit, acclamante ſenatu, equitatu, populoquè Boiemo, Vratislao pacifico Boiemiæ, atquè Poloniæ regi, à Deo coronato, uita, laus, uictoria. Inter hæc Imperator deſertis gregibus paſtores dat, Bathauiæ Hermannum, filium Luitholfi ducis Charionum, Iuuauenſibus Berchtoldum Mosburgenſem principem, Meginardum, literis & facundia inſignem VVurtzburgio præfecit. Mediomatricibus Brunonē filium Alberti Sueui imponit, ſed mox eundē ob ſæuitiā abdicat. Poſthæc cū exercitu, atq; Archiepiſcopis, & minoribus Pōtificibus in Saxoniā tranſitū facit. Hermañus Rex cū coniuratis, ſacratis, prophanis trās Albim fugā capeſsit. Cæteri Saxones deditionē faciūt, iureiurādo

Petrus Epiſcopus Portuenſis.

Vratislaus qui & Vratiſlaus.

fidem

Hardouicus Herueldenſis Abbas. fidem Imperatori donat. Auguſtus Hardouicum Herueldenſium præſulem, ſacrarum literarum perq; peritum, ſapientem, bonumq;, Archimyſtam Maydenburgenſem deſignat. Is tertio Idus Iulij à VVezelone Mogontino, Seguino Agrippinenſi Pontifice, & alijs plerisq; Epiſcopis conſecratur. Imperatorq; dimiſſo exercitu Saxoniam perluſtrat. Tum Saxones ab Epiſcopis deuotis concitati, abſq; cunctatione deficiunt, arma reſumunt, Auguſtum cedere finibus ſuis compellunt. Hermannus Rex hoſtium, Eckobertus cognatus Imperatoris, Otonis Boiariæ moti duo filij adoleſcentuli Hainricus, & Conradus, cum ſuæ farinæ Epiſcopis proximè Herueldenſes caſtra faciunt. Erat loco infeſtus Hartouicus Maydenburgio extorris, quod ſuam dignitatem Herueldenſis Antiſtes poſſideret. Imperator per Franciam in Boiariam peruenit, Reginoburgij copias cogit, in Saxoniam intento, infeſtoq; contendit exercitu: Herueldenſes liberat *Herueldenſes obſeſſi liberantur.* obſidione, Turogorum, Saxonumq; fines percurrit, cunctos imperata facere cogit, Rurſus induciæ fiunt, pacis conditiones ab utrusq; partis amicis dicuntur. Hainricus pacata Saxonia, in Franciam ob Quadrageſimæ ſolennem abſtinentiam redit. Epiſcopi odio excæcati, pacem rurſus interturbant, copias cogunt, extra fines Turogorum, Saxonum perducunt, domi laceſſere armis Imperatorem ſtatuunt, VVurtzburgium obſident. Auguſtus obſeſſis auxilio uenit. Dumq; utrinq; prælio commiſſo armis dimicant, nonnulla pars equitum qui lateri regis hærebant, corrupti pecunia ab hoſtibus, arma in Cæſarem uertunt, excitatoq; tumultu, conclamant, Cæſarem qui ictus, munimento armorum incolumis euaſit, interfectum eſſe, reliquus equitatus, illos quidem perfidos particulatim concidit. Verum cum conclamatum eſſet, Cæſarem perijſſe, terga uertunt, pedites qui ſibi conſulere fuga nequibant, maxima clade affecti ſunt, quatuor millia deſiderata fuiſſe reperio. Capta eſt urbs tertio Idus Auguſti: Adalbero Epiſcopus reſtitutus firmumq; præſidium urbi impoſitum. Meginardus Epiſcopus aufugit. Reginerus ſacrificulus VVetzilonis Mogontini Pontificis captus eſt, quem increpatum acriter, quòd deſerta Hyldebranda ſecta (cui ſub Sigefrido ſacramento rogatus aſtrictus fuiſſet) ad Imperatorem defeciſſet, Hardouicus quondam Maydenburgenſis Archiflamen circumducit, hoſtilia cadauera paſſim humi ſtrata oſtendit. Viden, inquit, penes uictores iuſticiam eſſe, exitus probat. Imperator autem collectis rurſus uiribus, VVurtzburgium petit, præſidium, hoſteſq; continuo in Saxoniam elabuntur. Adalbero à ſuis deſertus obſidetur, urbs expugnatur. Capitur Adalbero, nec precibus, nec minis, neq; à principibus, neq; Epiſcopis perſuaderi potuit, ut uel ad conſpectum Cæſaris, uel colloquiũ ueniret, mori ſe poſſe reſpondit, at ut Hainricũ uideat, cogi nõ poſſe. Auguſtus æquo animo contumeliã hãc tulit. Hoſtes Reipublicæ, proſcriptos, atq; deuotos, non ſolũ impunitos dimiſit, uerũ Adalberonem etiam incolumẽ VVeinſpergium deduxit. Recepta itaq; urbe, reſtituto Meginardo, in Saxoniã caſtra mouet. Hermañus neſcio quã ob cauſſam à Saxonibus exigitur, abiectoq; regio nomine, ab Hainrico domum redire permittitur. Is Turogorum, Saxonũ fines peragrat, cuncta terrarum ſubigit, ſtatiua apud Herueldiã habet. Saxones, atq; Turogi non auſi fuere copiam pugnandi facere. Eckbertus limitis Brunonis Vici præfectus, cognatus Cæſaris, cũ ſupplicijs in caſtra uenit, in uerba Imperatoris

Adalbero Epiſcopus VVurtzburgenſis reſtituitur.

Reginerus capitur.

Adalbero obſidetur.

tatoris iurat, fidem dat, ſe atq; populares ſuos imperata, deditionem, mandata facturos, ſi ille exercitum reducat. Quartus poſtulatis annuit. Eckbertus ad Saxonas reuertitur, ab Hartuico, Burckhardo, deuotis Epiſcopis, ſpe regni lactatur, fidem frangit, noua mólitur, rebellionem facit: Imperatori nunciari iubet, ſe non poſſe deſerere fidem, quam popularibus ſuis dederit, aut deniquè ſeruare, quæ pactus fuerit. Sed cum à cæteris Epiſcopis pax peteretur ab Cæſare, Eckbertoquè regnum denegaretur, atq; ipſe ita repulſam pateretur, rurſus à Saxonibus ad Auguſtum deficit. Hartuicus quoquè, qui fuerat Maydenburgij Archimyſtes, ueniam delicti impetrauit. Goslariæ tum ſeditio inter coniuratos orta eſt, plærisq; omnibus pax placebat, Burckhardus Epiſcopus Halberſtadio exactus, ferocius decernebat, bellum concordiæ pręferebat, ideo à cæteris cum compluribus, Nonis Aprilibus, quarto ante Paſchalia die trucidatus eſt. Bertha tum Auguſta obijt, in Nemetum urbe ſepelitur. Imperator pacata rurſus Saxonia, uxori more Cæſareo magnificè iuſta facit. Brumales ferias Mogontiaci concelebrat, in VVezilonis Epiſcopi demortui locum Ruthardum ſufficit. Inde Agrippinam petit, Adelhaidim uxorem ducit, auſpice Hartuico ſuperiore nuptias regio apparatu facit. Godefrido filio Euſtachij Bolonienſis, nepori ex ſorore Godefridi gibboſi, ducatum Lotharingiæ, Antorphenſem Marchiam in tutelam committit. Inde aduerſus Eckbertum principem, atquè ferocem adoleſcentem rurſus rebellantem, Saxoniam petit. Quintelburgij ſorore, atq; uxore relicta, Glicham oppidum Eckberti obſidione cingit. Eckbertus ut Cæſarem à Glicha abſtrahat, mulieribus opem ferre cogat, Quintelburgium arma transfert. Hartuicus ſuperior cum parte copiarum iuſſu Imperatoris ad liberandas Auguſtas proficiſcitur. Homo tamen perfidus neutri parti fidus, certiorem Eckbertum facit, Imperatorem cum paucis in obſidione relictum, facile intercipi poſſe. Ipſe diuerſo itinere, ne Eckberto obuiam ueniret, Quintelburgium peruenit. Eckbertus interim nono Calendas Ianuarij, dies ſolis erat, de improuiſo Imperatorem inuadit, copias eius in fugam uertit, ipſum retro ferre pedem cogit. Burckhardus Loſannæ Epiſcopus, qui eo die haſtam ſacram Cæſari prægeſſerat, occiſus eſt. Hoc ideo eueniſſe Imperatori quidam in literas retulere, quod hiſce, quos concio ſacra impietatis condemnarat, gratiam abſquè conſilij decreto fecerit. Sub idem tempus in Italia, quarto poſt mortem Hyldebrandi anno, Machtylda, & Nordmanni, authore Vrbano, graſſari incipiunt. Nam quos Imperator in præſidijs reliquerat, iam uita defuncti erant. Romani quoq; tumultuari cęperunt. Auguſtus cum exercitu Italiã intrat, Nordmannos, Machtyldã atroci prælio ſuperat, caſtella, oppida, uicos, Mantuã, Florentiam obſidet, expugnat, capit. Romanos ſupplices obuiam procedentes, datis, acceptisq; mandatis domum dimittit. Vrbanus in Hiſpaniam aufugit. Eodem anno interea dum Cæſar in Italia belligeratur, VVelpho, cuius mentionem ſæpius fecimus, quarto die ante Paſchalia proditione Auguſtam Rhetiæ capit, populus, ſacerdotes prędæ fuere. Complures qui in templum maximum confugerant, ab irato hoſte ibidem contrucidati ſunt. Sigefridus Epiſcopus ab ara retractus, in uincula conijcitur. VVigoldus Hyldebrãdinus author huiuſce belli, ciuibus Epiſcopus imponitur. Poſtridie licet pollutus homicidio, ſacrificat.

Eckbertus ad Saxones reuertitur.

Burckhardus Epiſcopus ab Vrſpergen. Buggo dictus occiditur.

Bertha Augusta moritur.

Ruthardus Epiſcopus Mogont.

Adelhaidis quæ & Adolda uxor Hainrici 4. altera.

Godefridus Lotharingiæ dux.

Glicha obſidetur.

Eckbertus Imperatorem inuadit, & fugat.

Auguſta à VVelphone capitur.

Vix

uiri, mulierculæ cum cunis, paſtores cum pecore, relictis regno, urbibus, caſtellis, ſacerdotijs, templo, contubernijs, uxoribus, liberis, prædijs, aratro, in Aſiam gregatim migrant, ſub ſpecie religionis (ita ſunt humana) nefanda ſcelera impune perpetrant, Anſerem præferunt, ſpiritum ſanctum eſſe, Carolum Magnum reuixiſſe prædicant. Petrus quidam Monachus, quindecim millia hominum per Germaniam, Rhetias, Sueuiam, Boiariam, Pannoniam duxit. Pars in Danubio nauigijs uecti, pars terreſtri itinere pergunt. Emicho quoque Dynaſta, cum Rheni accolis, unde oriundus erat, ad Pannoniam proceſsit. Hique omnes Iudæos ſub iugum religionis noſtræ mittere conantur, Philoſophiam noſtram recipere recuſantes compilant, bonis omnibus ſpoliant, extorreis urbibus agunt, domibus eliminant, atque contrucidant. Duodecim tum millia Iudæorum in noſtris regionibus cæſa fuiſſe, in annales relatum eſt. Pars Iudæorum amore legis ſuæ, mutuis ſe uulneribus conciderunt: alij ſimulato Chriſtianiſmo, rurſus deſerto Chriſto ad Moſen relapſi ſunt. At illi qui in Aſiam properabant, onaſti præda Iudæorum, in anguſtijs Pannoniæ (pernegante Colmanno rege Vngariæ, inconditæ multitudini prædarum auidæ tranſitum per regnum ſuum) ob penuriam commeatus interiere. Aliquot in fugam uerſi nemine perſequente retro domum pedem retulere. Imperator eodem tempore pacata Italia, perdomitis Machtylda, atque Nordmannis, ſeptimo poſteaquam in Italiam migrarat anno, relicto Conrado filio ſuo maiore natu in Italia, in Boiariam redit, Reginoburgij complures commoratur dies, Iudæis ritum priſcæ religionis reſtituit. Diuo Luitpoldo Auſtriacum Boiariæ limitem, Vuelphoni ſummum Boiariæ principatum reddit, eius filios hæredes inſtituit. Inde in hyberna, ad conuentus agendos, pacem perpetuo edicto more Germanorum ſanciendam, ad Rheni oram procedit. Argentorati Epiphaniorum ferijs operatur. Cumque plures, quàm qui pace alerentur, ob bellum ciuile (quod per tres, & uiginti continenter annos orbem Romanum afflixit) armis, militiæ, prædæ, manubrijs inſueuiſſent, eos in Aſiam militatum ire iubet: ipſe quoque eo proficiſci decreuit, atque pro concione renunciauit. Tum conſenſu Auguſti, mandatoque ex inferiore Germania Gotfridus, cum fratribus Balduino, & Euſtachio, Rupertus Flandrenſis, ex Boiaria Vuelpho dux Boiorum, Otto, & frater eius Eckhardus à Scheürn principes, Herrandus Antoburitus, Hainricus à Riettenburg, urbis Reginoburgenſis præfectus, Diethmarus, qui & Thiemo ſuperior, Vta mater D. Luitpoldi Auſtriaci, per Boiariam, Pannonias, Mæſias, Thraciam, Byzantium, in Aſiam, Syriam penetrant: quarto demum anno, cum domo emigraſſent, Hieroſolyma, cum plæriſque urbibus, uictis, pulſis, ſuperatis Turcis, Saracenis, Græcis expugnant, rebus Paleſtinis Gotfridus impoſitus eſt. Alia quinquaginta millia per Noricum, Charionumque fines, Imperatoris, Hainrici ducis Charionorum conſenſu, Vgris à tergo relictis, per Mæſiam, Thraciam, & Hadrianopolim eodē penetrarunt. Claſsicum tum, nunc nauticum Celeuſma eſt, carmenque ſolenne Germanis eſſe ſolet, dum ſoluentes ſibi bene precantur. Braxea calciamenti genus, teſſera fuit: unde adhuc in prouerbio eſſe ſolet, dum plura intelligi quàm dicimus, ſignificamus. Dum talia in Aſia geruntur, in Germania Imperator Mogontiacum petit, eos qui Iudæorum opes compilarant, repetundarum poſtulat. Mogontinus quoque Archimyſtes huiuſce prædæ parti-

Anſer pro ſpiritu ſancto.

Petrus Eremita Vide Nauclerum in uolumine 2. Generatione 37

Emicho de Lyningen.

Colmannus rex Vngariæ.

Contigit hec expeditio ſub anno domini 1098.

Vuelpho.

Otto, et Eckhardus à Scheürn.

Herrandus.

Hainricus Comes à Riettenburg.

Gotfridus dux Lotharingiæ rex Hieroſolymorum declaratur.

Celeuſma.

Prouerbiū in Rhetia uulgo tritū. Ich uuill dich Bſchueben, id eſt. Ego faciam ut tu eres in optimo collocentur ſtatu, & iuuabo te &c.

Rutbardus Archiepiſcopus Mogont. in exilium agitur.

ceps erat. Ideo reorum patrocinium ſuſcepit, conuictuſq; atrocitate cædis in gentem calamitoſam commiſſæ, clam diſcedit ad Turogos, reſq; nouas moliri anſam nactus decreuit. Vuelpho quoq; ac Hainricus Boiariæ duces, filij Vuelphonis rebellionem meditari nunciantur, ſed beneficijs à Cæſare deuicti ab incœpto deſtitere. Auguſtus iam ad ſtatum priſtinæ maieſtatis, uniuerſis pacatis, Hyldebrando ſublato, Vrbano profugo rediiſſe uidebatur, & redierat, niſi filius ſuus Conradus, æmulus paternæ potentiæ, fax & turbo nouæ diſcordiæ fuiſſet.

Conradus filius Imp. contra patrem rebellat.

Is ſuaſu Vrbani, & Machtyldæ filiam Rogerij Nordmanni Siciliæ reguli, uxorem ducit, à patre deſciſcit, Italiæ regnum ſibi uendicat, moxq; ad eum omnes inimici Auguſti prouolant. Auguſtus fruſtra crebro ad filium legatos mittit ſibi inſidiari non deſinentem, ex profeſſo ſub magna ſuperficie pietatis, exercitus, proceres, milites, ſollicitantem, nequiequàm orat, obſecrat, ne tam infandum ſcelus aduerſus genitorem (qui eum hactenus conſortem Imperij, ſucceſſorem teſtari perſeuerauerit) committat. Sed ſurdo cecinit Auguſtus.

Clemens 3. P. M. Vrbe pellitur.

Clemens tertius Vrbe à Conrado pellitur, Vrbanus reſtituitur. Mox inuicem diras, inferiaſq; dicunt. Vrbanus acta Hyldebrandi tueri, Clemens reſcindere pergit. Imperator quoq; ſumma ope contra Vrbanum nititur. Moueri rurſus ciuitas Chriſtiana, & diſſenſio ciuilis, quaſi permiſtio terræ, erumpere cœpit: ſcinditurq; populus Chriſtianus, pauci reperti, qui ueram pietatem iniuſtæ potentiæ anteponerent: partium ſtudia, quæ extincta erant, gliſcunt. Neq; illis modeſtia, neq; ullus eſt modus contentionis, utriſq; cupiditas uictoriæ, haud ſatis moderata, multos mortales ea lues extinxit, remq; Chriſtianam peſſundedit. Dum alteri alteros quouis modo uincere uolunt, Vrbanus criminando Imperatorem, plebē Chriſtianam exagitat, occulte largiendo, indulgendo, pollicitando magis incendit, ita ipſe clarus, potens factus, ex libidine ſua uictoria utitur, pluſq; ſibi ac ſucceſſoribus ſpinarum, ac potentiæ, quàm pietatis, atq; amoris comparauit, ſub titulo Chriſti, pro ſua magnitudine, amplitudineq; laborauit. Namq; uti paucis uerū abſoluam, poſt illa tempora, quicunq; concionem diuinam agitauere, honeſtis nominibus, quaſi iura Eccleſiæ, libertatemq; religionis defenderent, & quo Romani Epiſcopi authoritas maxima foret, bonum publicum ſimulantes, pro ſua quiſq; potentia certauerunt. Imperator quidem contra hæc ſumma ope conniſus fuit: utraq; pars miraculis ſe tutata eſt. Paulus Beireutenſis narrat Epiſcopum quendam, dum pro concione Hyldebrandum uituperat, fulmine tactum eſſe, dumq; ageret animam, dixiſſe, ignea cathena conſtrictus trahor ad inferos: ite nunciate Cæſari, ut reſipiſcat, & flagitium in Deum, Diuum Petrum, eius uicarium commiſſum, officijs compenſet, niſi me antecedentem ad æterna ſupplicia ſubſequi malit. Eodem quoq; die, nempe paſchalibus quarto Calendas Martij, ut idem Paulus recitat, Epiſcopus Spirenſis, Septimo iniquus, ab eodem KL. Martij deuotus animam efflauit. Gregorio Salernum profugo intrante, ciuis quidam dixerat, author diſſenſionis, qui totum orbem terrarum, armis & bellis inuoluit, huius urbis quoq; quietem conturbaturus aduenit. Mox ille, his dictis obmuteſcit: deductus ad Gregorium, errorem ſuum confitetur: ab eodem ſanitati reſtituitur.

Bernried prope Vurmſebe.

Bernried collegium eſt flaminum Auguſtalium, ſuperioris Vindeliciæ, propter Verrem lacum, ſupra Monachium quindecim millia paſuum, ibi

um,ibi Herlucæ ſacratæ fœminæ ſepulchrum oſtenditur. Ea illa tempeſtate uiſ-xit, & nocturnis ſuperum, inferum congreſsibus, ſecretiſq; colloquijs intereſſe conſueta, narrare ſolita fuit, Execratos flamma omnium ardentiſsima excruciari. Contra ſacerdos expiranti ſimilis triduo in Saxonia decubuit. Is ubi ad ſe redijt, apud Inferos Hyldebrandum, Rudolphum, Hermannum Tyrannos, æternis mactari ſupplicijs reuelauit. Falſi rum Prophetæ, falſi Apoſtoli, falſi ſacerdotes emerſere, qui ſimulata religione populum deceperunt: magna ſigna, atq; prodigia ediderunt: & in templo Dei ſedere, atq; extolli ſuper omne id, quod colitur ceperunt. Dumq; ſuam potentiam, dominationemq; ſtabilire conantur, charitatem, ſimplicitatem Chriſtianam extinxerunt. Sigebertus horum temporum ſcriptor, uir alioquin etiam, ut quiſquàm illa tempeſtate eſſe poterat, omnis diuini, humaniq; iuris conſultiſsimus, pernicioſiſsima (inquit) ſeditio, & ut pace bonorum dixerim, hæreſis omnium peſtilentiſsima, populum Chriſtianum percellit. Sacrificuli illi, qui ſe dixit, pueros effæminatos, falſos Prophetas, Tyrannos (qualis Imperator noſter, princeps optimus, nõ eſt) populo ob ſcelera imponere, his à Deo datis, non ſolũ non parendũ eſſe, uerum etiam fraude, ui, quouis modo tollendos, populum Chriſtianum docere audent: periuria, homicidia, ciuilia bella, cædes, perfidiam, pietatem uocant: huiuſcemodi Deo placere prædicant, ſacramento rogatos, religione iuriſiurandi Cæſari aſtrictos, exauthorant: fidem frangentes, fœdera diſſoluentes, pactum præuaricantes, iuramentum uiolantes, perfidos, atq; periuros non eſſe, ſibi credi poſtulant. Quin eos qui fideles ſunt, qui rebellionem, incendia facere, ſtupra, inceſtus cõmittere, prædas agitare, proximos opprimere, occidere, compilare, ſanguinẽ Chriſtianũ effundere, ſummopere cauent, in numero ſceleratorũ, atq; impiorum computant: ceu uero non extet perpetuũ immortalis prætoris edictum. Qui pactũ ſoluit, non effugiet: & periuri regnum Dei non poſsidebunt. Plæriq; omnes boni, aperti, iuſti, ingenui, ſimplices, tum imperium Antichriſti cæpiſſe, quod ea quæ Chriſtus ſeruator noſter tot annos ante nobis cantauit, eueniſſe eo tempore cernebant, memoriæ literarum prodidere. Orbis terrarum tum à cardine bellorum procellis iactatus eſt. Genus humanum undiq; turbine armorum inuolutum eſt. Orientales atq; Occidentales inter ſe armis concurrerunt. Mortales cuncti mutuis ſe uulneribus afflixerunt. Nordmanni, Galli, Germani, Saxones, Vgri, Itali, Britanni, Chriſtiani Occidentales, domeſticis diſsidijs, ciuilibus armis attriti ſunt. Græci, & Armenij, Turcæ, & Arabes, Hiſpani, & Saraceni, Aſiatici, & Affricani intet ſe infeſtis concurrere ſignis. Hieroſolyma bis capta, bis expugnata eſt. Crebra prodigia, ſuperſticioſius, atq; ſcrupuloſius etiam quàm Chriſtiano conuenit, notata, atq; obſeruata, terruere mentes hominum: cælum ardere frequenter uiſum: ſol atq; luna crebro, præter ſolitum defecere. Complures ſtellæ de cælo in terram cadere uiſæ, faces ardentes, iacula ignita, ignis uolans ſæpius per aëra ferri, conſpecta ſunt. Noua aſtra uiſa, papilionũ caſtra, ignei uermiculi, atq; ignoti per cælum uolarunt, ſolis lumen in nubium morem abſtulerunt: fulmine grandine, uentis, turbine templa, ædes, caſæ, homines, pecora, agri afflicti, frumenta, legumina, poma, fruges attritæ. Ignes cæleſtes multifariam orti, Igneæ acies, turmæ Equirum, peditum cohortes, ciuitates, enſes, gladij, arma cruenta in cælo uiſa, inuicem conflixere. Diluuie, ſterilitate, annonæ caritate, fa-

Herluca Monialis.

NOTA.

Prodigia uana uiſa.

me, peſtilentia ſæpius laboratum, ignotis morbis, igne, flamma, ardore inuiſibili homines excruciati, atq; abſq; nota aduſtionis extincti, ſanguinis riuos extitiſſe dicunt: ſub ipſis flammis, cum panis clibano eſſet impoſitus, ut coqueretur, cum forte panem quidam frangeret, manantis guttas ſanguinis inuenit. Signum immortale ſubito ueſtimentis hominum adhæſit. Fœmina biennio uterum ferens, marem loquentem enixa eſt. Monſtroſi partus editi, pecudes, homines bicipites nati: domeſticæ aues, pauones, gallinæ, anſeres, ex uicis, pagis, urbibus, ædibus in ſyluas migrarunt, ibi habitantes efferati ſunt. Lupum triginta homines eſitaſſe in annales relatum eſt. Pleraq; alia huiuſcemodi prudens prætereo, ad ordinem rerum geſtarum, & Imperatorem Hanricum Quartum Cæſarem Auguſtum, unde abiui, redeo. Is ubi filium ad ſanitatem reducere non potuit, in Agrippinenſi Colonia hybernat, octauo Idus Ianuarij ad Aquas Graneas, ad conuentus procerum Imperij agendos concedit. Ibi habito eorum, quibus uenire, ſententiam dicere ius erat, conſilio, in Senatu ita uerba fecit. O fidiſsimi ciuium, pijſsimiq; amicorum Romani Imperij proceres, Chriſtianæq; familiæ columen, id uos oro & per Deum immortalem, per maieſtatem Imperij, per ſalutem, & dignitatem ueſtram, per iuriſiurandi religionem, qua nobis & Reipublicæ aſtricti eſtis, obteſtor, ut poſitis gratia, atq; odio, in commune conſulatis, & Rempublicam capeſſatis: pietatem, pacem iampridem, factione, atq; perfidia paucorum terris depulſam, ueſtro labore, ueſtraq; induſtria reducem ſtabilite: ſæuior tempeſtas rurſus fluctibus obruit. Me in Imperio natum, educatumq;, quem Deus ſummus rerum arbiter, & uos, Imperatorem, rebus humanis impoſuiſtis, non inimicus, neq; hoſtis, ſed quod falſum eſſe, & neminem credere percupiam, Filius meus illecebris fœmineis captus, quem genui, participem regni feci, ſucceſſorem declaraui, contra ius gentium, aduerſus ius naturæ, & ſanguinis neceſsitudinem, contra diuinum edictum, immemor beneficiorum, oblitus naturæ, non ſolum dignitate, ſed & uita priuare conatur parentem: cui uitam, dignitatem, quicquid deniq; habet, acceptum referat neceſſe eſt, extinguere conniritur. Dux facti fœmina eſt: diutius quàm filio placet, me Deus ſeruat. Vitam quam natura mihi donat, proles mea mihi inuidet. Expectare ſenis fata recuſat. Quæ ſanè noſtræ ſunt iniuriæ, nihil ad uos. Verum nunc ueſtrum duce fœmina occupauit regnum, ui & armis tenet. Vos in mea iniuria deſpecti eſtis, ueſtra beneficia mihi erepta ſunt, non me, ſed uos contemnit. Veſtra res agitur, audaciam hominum ſpectate. Non opus eſt malis genijs, homini ex homine plurima mala. Vni animalium homini ambitio, honoris, auaritiæ immenſa cupido, nulli rerum maior libido, nulli rabies acrior. Quid reliquum eſt, niſi ut cæteri omnes, ab hoc quaſi in loco illuſtri conſtituto, exempla ſibi ſumant, parricidia paſsim impunè committant? Si ulla apud uos eſt memoria, Conradi aui, atq; Hainrici parentis mei, maiorumq; ueſtrorum, nolite pati, Imperium ueſtro ſanguine, atq; ſudore partum, per ſcelus, & parricidia tabeſcere, per amplitudinem, ſalutemq; ueſtram, per immortalem maiorum gloriam obſecro, auferte procul in ultimas terras ex Germania uictrice gentium flagitium hocce, hactenus inauditum. Defeſſum tot ciuilibus prælijs orbem Romanum aſſerite, à uitijs, ſcelere immaniſsimo Rempub. Chriſtianam uindicate, pœnas impietatis ſcelerati

Oratio Imperatoris ad ſtatus Imperij.

lerati reddant, ſentiant ſacrilegi impoſtores, Germanicam uirtutem nondum à maioribus degeneraſſe, uos maiorum ueſtigijs inniti decet, terrori peſsimis quibuſcꝫ, bonis patrocinio eſſe. Quod tum fiet, ſi uno conſenſu filium meum minorem natu, maiore ob ſcelera exhæredato, atcꝫ proſcripto, Cæſarem declarate ueritis. Hæc ubi Auguſtus dixit, pauci, quibus omnia alia, atcꝫ fides, & Reſpublica chariora erant, contra nitebantur. Cæteri omnes indignitate facinoris commoti, æqua poſtulare Auguſtum cenſent, eiuſcꝫ poſtulatis annuunt: ex conſilij decreto, more maiorum Hainricum filium Auguſti impuberem adhuc Cæſarem conſalutant, iſcꝫ ſe nunquàm à patre defecturum ſolenni ritu iurat. Iam ciuile bellum, parricidialiſcꝫ pugna parabatur. Conſuluit ſuprema maieſtas generi humano, Eodem quippe tempore Vrbanus ſecundus, Clemens tertius de Pontificatu armis diſceptantes extinguuntur. Conradus filius Imperatoris, Rex Italiæ, & Romani Raginerum Pontificem Max. faciunt, Paſchalem ſecundum nuncupant. In paucis poſt diebus Conradus fato concedit, Florentiæcꝫ regio cultu ſepelitur.

Raginerus qui & Rainerius S. P. Paſchalis 2. dictus eſt.

Paſchalis cum cerneret bonis Imperatorem cordi eſſe, eiuſcꝫ res repentina hoſtium morte ſtabiliri, nihil nouarum rerum molitus eſt. Quæcuncꝫ fiebant diſsimulauit, nec legatos cum mandatis in Germaniam miſit, donec filius Hainricus aduerſus patrem rebellionem fecit. Illum primo partibus parentis fauiſſe quædam diplomata oſtendunt, & ſunt qui tradant.

Conradus filius Imp. moritur.

Iiſdem diebus Conradus, atcꝫ Hainricus Saxoniæ Tetrarchæ, filij Ottonis ducis Boiariæ, à popularibus inſidijs contrucidantur, alter dum noctu iter facit, hic ad Oceanum Albi flumine fugitans à nautis uulneratur, atcꝫ præfocatur. Item alter Hainricus Saxonici limitis præfectus animam efflat.

Conradus & Hainricus filij Ottonis occiſi ſunt, quos etiā ſupra miſere periſſe ſcribit.

Cæſar igitur in Saxonum fines tranſitum facit. Vbi ciuitates honorificè appellando, principes maximis præmijs afficiendo, nulla noua onera imponendo, defeſſam tot aduerſis Saxoniam, conditione parendi meliore facile poſthac in pace continuit. Inde Boiariam petit, Reginoburgij concilium habet, ibi tum Rapoto, & Vdalricus patrueles eius præfecti prętorio mortem obeunt.

Rapoto & Vdalricus moriuntur.

Inter hæc Hermannus Agrippinenſis Archimyſta moritur. Imperator eò contendit, Fridericum Pontificem ciuibus deſignat. Inde Hainricum Limburgenſem parere recuſantem, oppidis exuit, ſed ſupplici non ſolum ignoſcit, ſed & ampliorem Imperij honorem imponit, nempe Lotharingiæ ducatum eidem tribuit.

Hainricus Limburgenſis, qui & Lēbergenſis a Sigeberto ſub anno 1101. dicitur.

Poſtea in Rupertum Flandrenſem ex Paleſtina reuerſum, Cameracum urbem liberam infeſtantem, arma mouet, caſtellis quibuſdam expugnatis, aſperitate hyemis redire cogitur Leodinum. Ibi conuentu ſolenni celebrato, pacem ex ueteri inſtituto Germanorum perpetuo edicto confirmat. Latrocinia, quæ per tot annos, uaſtata maieſtate Imperij cladibus inualuerant, iure, & ui prohibet, munimenta graſſatorum ſolo æquat. Poſthæc Mogontiacum petit, Romamcꝫ proficiſci, ut cum Paſchale Pont. Max. (quem ipſe pacis amatorem, à cæde, & ſanguine abhorrentem uocat) de ſummis Reipublicæ Chriſtianæ rebus colloquatur, atcꝫ inde in Paleſtinam tranſitum faciat, ſtatuit.

Conradus Comes de Abenſperg Epiſcopus Salsburg.

Hancꝫ expeditionem meditans, in hyberna cum filio in Boiariam Reginoburgium concedit. Bambergenſibus Diuum Ottonem à ſecretis, & precationibus, Iuuauenſibus Conradū ſacrificulum ſuum, ex principibus Abuſinæ patriæ meæ oriundum Epiſcopum deſignat. Aribo tum atcꝫ Botho fratres

Aribo & Botho Boiorum proceres obierunt.

 potentiſsi=

Diethboldus comes à Vogburg.
Berengarius comes à Sultzpach.
Otto, Vuelpho, et Hainricus Boiorũ reguli.
Hainricus Lotharingiæ dux.
Albertus Cancellarius Hainrici Quinti.
Hainricus 5. patri fit rebellis.

potentiſsimi Boiorum proceres obiere. Sigefridus Burckhuſianus eorum patruelis, orta ſeditione inter Saxonas, atq; Boios, quàmuis intercedente Cæſare, interemptus eſt: ſex horis continenter ſæuitum eſt, fores diuerſorij effractæ. Sigefridus ui extractus, cæſus eſt. Auguſt⁹ peractis hybernis, Romamq;, inde in Aſiam profecturus Mogontiam petit, relicto filio in Boiaria. Is interim conſilio Diethboldi Chamabenſis limitis, Vogburgenſiſq; præfecti, Berengarij à Sultzpach, Ottonis ducis, Vuelphonis, & Hainrici octaui regulorum Boiariæ, Hainrici Lotharingij ſuaſu, Alberti Magiſtri epiſtolarum, & ſacrificuli inſtinctu à patre deficit. Si parens inimicus Pontificum Romanorum fato concederet, ſibi ab alio præreptum iri Imperium metuebat. Specie igitur pietatis rebellionem facit. Primo ſe in poteſtate Romani Pontificis futurum dat fidem, eius ſe partes ueluti cõmunis orbis terrarum paſtoris, tutaturum pollicetur, patrem deinde abiurat. Ad prætextum huiuſce facinoris, honeſto nomine, quo ſcilicet authoritas Pont. Maximi maxima in poſterum exiſtat, & Reſpublica Christiana, quæ tot annis ab Auguſto uaſtata ſit, ſtabiliatur, ſe aduerſus uires Imperatoris operam nauaturum prædicat, moxq; equites, qui ob latrocinia, atq; crebra bella plures comites, quàm alere poſſent, habebant, adſunt. Atq; illi qui pace egebant, bello, diuitijs aliorum collocupletabantur. Hij omnes miſcere rurſus omnia ſtudebant, filij cœpta probabant, ad eumq; confluebant.

Cum hiſce, & alijs ſuæ factionis ſocijs Cæſar in Saxoniam contendit, ad ueteres parentis inimicos, à quibus maximo honore reuerenter exceptus, Quintelburgij paſchalia concelebrat; ope Ruthardi Mogontini Epiſcopi (qui ob cædem, & compilationem Iudæorum octo annos apud Turogos exularat) & Gebhardi Conſtantienſis Pontificis tota Saxonia breui deditionem facit. Inde Northuſij quarto Calendas Iulij concilium cogitur. Ibi Cæſar, Saxones omnes, Pontificis Max. parteis, actaq; Hyldebrandi rutanda decernunt, diem conſtituunt, ante quàm ab Auguſto non deſciuiſſe, fraudi foret. Tum hij Epiſcopi, Vto Hyldeshaimenſis, Hainricus Badeburnenſis, Fridericus Halberſtatenſis, ſuaſu Ruthardi Mogontini, Cæſaris pedibus accidunt, ueniam precantur, in uerba Pontificis Max. abſentis iurant, cuius aduentui res integra reſeruatur. Porro Auguſtus ubi hæc accepit, Paſchali Romano Epiſcopo ſcribit, Nicolai, Alexandri Pontificum Max. ſanctitatem, modeſtiam, erga ſe reuerentiam prædicat, Hyldebrandi, Vrbaniq; ſuperbiam, atq; odium in ſe proponit, quorum factione multum ſanguinis Chriſtiani effuſum ſit, complures corpore, & anima perierint, Paſchalem collaudat, ſtudium pacis, alias uirtutes eius commemorat, ſtudioſiſsimum concordiæ appellat, de perfidia filij conqueritur, aperit tandem, ſe amicum cum mandatis legaſſe, cui ille fidem habeat, cum quo arcano ſermone colloquatur, conſiliumq; capiat, ſe deniq; certiorẽ faciat, quid nam ſibi de eo ſperare liceat, poſtulat Filius quoq; Brunonẽ Treuerenſem Archimyſtã, Hainricũ Maydenburgenſem, Gebhardum Conſtantienſem, Eberhardũ Aichſtatenſem Ottone Bambergenſem Epiſcopum, Vuichbertũ Dynaſtam, cum mandatis Romã legatos, qui Pontificem Max. in Germaniã deducant, proficiſci iubet, ijq; per Boiariam tranſitum faciunt. Et dũ Tridenti diuertunt, ab Alberto præſide capiunt, in uinculaq; conijciunt. Solus Gebhardus per calles ſylueſtres in Italiam euaſit, ope Machtyldæ ad Paſchalem peruenit. Nam

Vto Hyldeſhaim. Epiſcopus.
Hainricus Badeburnenſis.
Legati Hainrici 5. ad S. P.

&

& Vuernherus Aquini præfectus in Italia Auguſto adhuc fidem ſeruabat. Albertus Ottonem, Brunonem, & Vuichbertũ ea lege liberos abire dimittit, ut ab Imperatore ueniam petant, cum eo in gratiam redeant, in eius uerba iurent, atq; renuncient, quid ille de ſocijs imperet. Vix illi abierant, Vuelpho Boiorum regulus partium filij cum exercitu Tridentum petit, Gebhardum à Cæſare Epiſcopum deſignatum Tridentinis, licet ſe nunquàm illum recepturos coniuraſſent, imponit, Albertum captiuos reddere cogit. Qui ſpoliati omnibus rebus ad Cæſarem properant. Is tum Mersburgij Quinquagenalia concelebrat, Hainricum à Maydenburgio pulſum à fidelibus Auguſti reſtituit. Inde collectis uiribus Ruthardum Mogontiacum ui deducere conatur, unde ob compilationem, & cædem Iudæorum pulſus fuerat. In urbe Auguſtus erat, extra mænia filius caſtra facit. Vltro, citro internuncij mittuntur, bonorumq; ope, qui parricidiale bellum, & ſtudia partium deteſtabantur, abſq; prælio diſceſſum eſt. Cęſar Vuűrtzburgium petit, Erlongum Epiſcopum, quem pater Aynardo defuncto ſubſtituerat, urbe, templo exigit. Ibi Rupertum à ſacerdotibus, atq; populo communiter electum, à Ruthardo Mogontino Epiſcopo conſecrari iubet: Dimiſsiſq; Saxonibus, Norinbergã, paruum tum oppidum, nunc urbem omnium Germaniæ ampliſsimam, cum uiribus Boiorum fruſtra aliquot menſes obſidet. Oppidani fortiter ſe tutati ſunt, donec Auguſtus iuſsit, ut ſe filio traderent. Is tum Vuűrtzburgij, pulſo Ruperto, Erlongo reſtituto, degebat. Cęſar Reginoburgiũ petit, ueſtigia filij abſq; cunctatione ſubſequitur Auguſtus, à ciuibus, ſcelus filij aduerſus parentẽ execrantibus, in urbem admittitᷣ, flagicium eſſe uociferebantur, Imperatori de Republica, omnibuſq; bonis bene merito portas claudere. Cæſar ab urbe profugit. Auguſtus Vlricũ ibi Epiſcopũ deſignat. Chamabos, Vogburgẽſes, per Boiemiæ regulos deuaſtat, Filio uires colligẽte, cũq; copijs in altera ripa Regni fluminis, qui ibi Danubio miſcetᷣ, conſidente, aduerſam ripã cũ Borisboio Boiemorũ regulo, atq; D. Luitpoldo Auſtriaco, cuius ſoror Heliopyrga Boiemo nupta erat, occupat, ibi caſtra locat. Intercedebat flumen (quod non ponte lapideo, uti nunc, iunctũ erat) quo minus parens, ac filius cõmitteretur, ſceleſtas manus conſererent, parricidiali certamine cognatas acies polluerent. In uado in leuia, atq; parua, tumultuantiũ more, ubi Hartuuicus partiũ Auguſti occubuit, prælia fiebant. Tandẽ exercitus unius diei inducias pacti, familiariterᷣ colloquunturᷣ, nefandũ abominanturᷣ bellũ. Filius maximis pręmijs, pluribus pollicitationibus inductũ regulũ Boiemiæ, Luitpoldumq;, huic Hagnã ſororem ſuã pactus, domos redire perſuaſit. Auguſtus ab hiſce, & alijs deſertus, fuga ſibi conſulit, per Hercyniũ iugũ in Boiemiã penetrauit, a duce Boiemię, qui cũ ante paucos dies deſeruerat, maximo honore excipiturᷣ. Inde ab eo ad Vuigbertũ Myſnenſis limitis præfectũ, ab hoc & Saxonibus, qui odio in cõmiſerationẽ cõuerſo, reuerenter eundẽ exceperant, ad Rheni orã, Confluẽteſq; Moſellæ deducitᷣ. Plęriq; cognita fuga Imperatoris, ab eo deficiũt, ut animi hominũ ſe, quo fortuna, ferè inclinant. At filius Reginoburgiũ repetit, fideles Auguſti, qui intus erant, ſibi præmijs conciliat, ciuitatem in deditionem cogit. Pulſo Vlrico, Hartuuicum filium Engelberti reguli Charionum, fratrem Rapatonis primi Artobergenſis Dynaſtæ, & Engelberti Carnoburgenſis limitis, & Hiſtrię præfecti, Epiſcopum urbi deſignat. Inde Franciam petit, Vuűrtzburgiũ capit, Erlongum Pontificatu motũ inter ſacrificulos ſuos eſſe iubet, Rupertum reſtituit. Poſthæc Auguſtam

Erlongus qui & Ebrlingus Comes à Calouu.

Aynardus qui & Emmenbardus Comes Rotẽburgius ad Tuberam.

Rupertus Epiſcopus Herbipol.

Boriſloius Boiemiæ regulus D. Luitpoldus Heliopyrga.

Hartuuicus occiditur.

Hagna quæ & Agnes filia Hainrici 4 Ro. Imp.

Nemetum petit, Cæſarea Gaza potitur. Iam Richardus Albanus Pontifex, Gebharduſq; Conſtantienſis Epiſcopus Roma uenerant, pontificemq; Romanum in Germaniam ultimo Decembri uenturum renunciant. Auguſtus Richardum coniunctum ſibi familiaritatis neceſsitudine Mogontiaci honorificè excipit, benignè appellat. Inde Confluentiam petit, conuentuſq; ſolennes Mogontiacum ad octauum diem ante Calendas Ianuarias edicit. Cæſar Ruthardum Mogontiacum reducit, quo & Auguſtus uenire quàm maximo poteſt apparatu meditatur. At filius horum ſuaſu, qui potentiam Auguſti metuebant (nam populus parenti fauebat, ſcelus filij execrabatur) habitu quàm maximo poteſt miſerabili, Confluentiam ad genitorem ſe confert, pedibus eius accidit, errorem ſuum, ſceluſq; confitetur, ueniam petit, atq; ab indulgentiſsimo patre impetrat, deinde iuramentum dicit, ſe in poteſtate fore Auguſti promittit, modo is Pontifici Romano obtemperet. Pater & filius inuicem mutua gratulatione defunguntur, rem omnem ad conſilium, conuentumq; deſerunt. Et cum Deo propicio in gratiam redacti forent, Cæſar tantum apparatum armorum, tot copias fruſtra eſſe, ſumptuoſioraq; fore, quàm quæ ciues, atq; populus ferre poſsit, admonet, cum paucis ad ſenatum ueniendum cenſet, ubi armorum metu ſublato, libera poteſtas decernendi ſit, & potius iure quàm ferro diſceptetur, reſq; omnis lege potius, quàm armis ad ocium deducatur. Facile tam ſalubris conſilij ratio recepta eſt. Auguſtus igitur dimiſsis, quas contraxerat tutelæ ergo, uiribus, cum trecentis duntaxat equitibus, comite filio, è Confluente Moſellæ, atq; Rheni egreditur, ad conuentum agendum Mogontiacum procedit, quo interim hoſtium, atq; inimicorum Auguſti magna uis undiq; ingruit. Vbi Bingium ſexto ſeptimanæ die ante ferias brumales (quas celebres natali ſeruatoris noſtri habemus) peruentum eſt, nuncius ingentes copias Boiorum atq; Sueuorum, item aliorum aduerſariorum Auguſti, Mogontiaci conueniſſe renunciat. Idem Ruthardum quoq; Archimyſtam, cæteroſq; Pontifices, & inimicos Imperatoris apud plebem, proceres q; concionantes deieraſſe, nolle ſe ullo pacto contagione pollui, eiuſq; cui ſacrificijs interdictum ſit, colloquio, aſpectu, ſermone, conuerſatione contaminari, principibus narrat. Mox filius Auguſtum appellat, pater pientiſsime (inquit) in hoc oppidum quod proximum eſt, paulisper tibi ſecedendum eſt, donec illos tibi placem, atq; uos in gratiam redigam, confeſtimq; tertio fide data, operam parenti pollicetur, ſe eidem ſedulo inimicos conciliaturum iurat. At ubi Auguſtus Bingium quartus intrauit, portæ urbis clauduntur, cæteri Imperatoris fideles excluſi oppido, diffugiunt. Continuo cuſtodes Auguſto, acerbiſsimi eius inimici, ne fuga elabatur, adhibent. Filius quaſi rebene geſta, triumphabundus Mogontiacum properat. Populus qui plus patri quàm filio fauebat, ſęuire cœpit, idigniſsimum facinus clamitant, Auguſtum in uincula à filio coniectum, inauditum ſcelus, haud leui uniuerſæ Reipublicæ malo expiandum eſſe uociferantur. Inter hæc legatus Romani Pont. duo & quinquaginta Epiſcopi, principes, item alij proceres frequentes coëunt Mogontiaci, & referunt de Republica, ſententias dicunt graues, ut quiſquè acerbiſsime cenſuit, crudeliſsimè dixit, ita quàm maxime ab inimicis Auguſti laudatur, dixerat aliquis leuiorem ſententiam, mox conuitio

aliorum

aliorum correptus exagitatur. Tandem perſcribitur Senatuſconſultum, &
nemine obnunciante promulgant, hoſtes Auguſti ſacrificijs interdictum, è
faſtigio generis humani abdicant, uniuerſa acta Hyldebrandi comprobant, in-
firmiores terrent, dubios confirmant. Filius Auguſti iterum comuni om-
nium ſuffragio Cæſar nuncupatur: eidem ſacerdotes, proceres more maio-
rum ſacramentum dicunt. Author fit flamen, legatuſq; Romanus. Vuig-
bertus dux Myſnenſis limitis, ſuſcepta legatione iuit ad Auguſtum, ei uolun-
tatem concilij proponit: ſiquidem ſaluus eſſe uelit, ſibi inſignia Imperij, ſacri
penetralia regni reddere iubet. Auguſtus hiſce territus, nihil cunctatus paret,
Crucem, haſtam, ſceptrum, globum, atq; orbem, quem Teutones malum
uocant, enſem, diadema reddit, hæcq; mox ad filium deferuntur. Iſq; ubi ea
accepit, excluſis amicis parentis, ſuis rebus ſtudentium frequentia ad Ingel-
haim procedit: eò ad ſe patrem deduci iubet, ibi in frequentiſsima corona
omnes Auguſtum circumſiſtunt, comminantur, necem intentant præſen-
tem, niſi imperata confeſtim faciat, imperio ſponte cedat, inſignia ipſe ultro
filio tradat, caſtella, munimenta, quæ præſidio teneat, reddat. Auguſtus
tanto rerum articulo conſtrictus, de uita cum illis, quo rationem ſalutis ani-
mæ in poſterum habere queat, duntaxat paciſcitur, orat, obſecrat. Cætera
quæ imperentur, cupidiſsime ſe facturum pollicetur. Tum Richardus Ro-
manus flamen reſpondet Auguſto, nullam ſpem ſalutis penitus fore, uitam
omnino in dubio eſſe, niſi publicè in celebri conuentu confiteatur, Hylde-
brandũ iuſtum fuiſſe, ſeq; illi iniuſtè Vuigbertum ſuppoſuiſſe, atq; Eccleſiam,
templumq; Dei, Cathedram Apoſtolicam, totius orbis primariam, iniuria
affeciſſe, iniuſte, crudeliter, uti ſæuum hoſtem perſecutum fuiſſe. Auguſtus
ubi hæc audit, lachrymis obortis, pedibus ſacerdotuli accidit, per Deum im-
mortalem obteſtatur, obſides illis quos petant, offert, comitia principum,
quorum ſententia, ſi quid perperam feciſſe comprobatum fuerit, ſatisfaciat,
ubi libera poteſtas decernendi ſit, & tantæ res componantur, poſtulat. Om-
nibus his reſiſtitur, opponitur decretum concilij, legatiq; Pont. Maximi.
Rurſus Auguſtus cum nulla alia ratione eripi manibus hoſtium poſſet, ſciſci-
tatur, ſiquidem illa omnia confiteatur, an execratione expiatus ſit? Suſcipit
legatus Romanus, ſui hoc iuris nõn eſſe, Romam migrandum, præſentem
Pont. Maximo ſatisfacere oportere ait. Imperator ergo ut gladios ceruici im-
pendentes euitaret, ſalutem ſeruaret, quæ inimici imperarunt, & dixit, & fecit.
Poſthæc Cæſar relicto in Ingelhaim, ubi priuati more uiueret, parente, Mo-
gontiacum redit. Dimiſſo conuentu Burgundiam petit, ſuperiores regio-
nes Rheno contiguas perluſtrat. Eſt oppidum Alſatiæ Ruffas Aquas uo- *Ruffach.*
cant, armis tum, atque uiris fortibus potens, ibi dum comites Cæſaris multa
auare, ſuperbeque in oppidanos committunt, ciues correptis armis, uim ui
prohibere, ab iniuria ſe defendere conantur. Excitatoquè tumultu, Cæſar
ſuis opem laturus, non cognita cauſa armatus aduolat. Sæuit ignobile uul-
gus: ciues ſuis dant ſignum tintinabulo: uiri, puellæ, pueri, mulierculæ,
famuli, liberi concurrunt, furor arma miniſtrat: haſtas, iacula, ligna, lu-
tum, lapides, puluerem in aduerſarios iactant: perfidos, ſacrilegos, impios,
parricidas appellant. Cæſarem in fugam uertunt, manibuſquè cum co-

pijs ex

pijs expellunt, inſignia Imperij, Cæſareamq; ſuppellectilem diripiunt. Cæſar ea clade, atq; contumelia accepta, ratus id fraude parentis factum eſſe, ad Ingelhaim ut eum capiat, contendit. Certior fit Auguſtus ab amicis qui ſecreto eius rebus ſtudebant, fugam capeſsit, ad Agrippinenſem Coloniam profugus peruenit. Ciues exulem libentiſsimis animis, maximo honore, atq; amore, non ſecus atq; rerum dominum recipiunt: omnibus rebus iuuant, quæq; imperarit cupidiſsimè ſe facturos pollicentur. Ab ipſis Imperator in extremos Germanici Imperij fines Leodium deducitur. Vbi reuerenter ab Otberto Epiſcopo, & Hainrico duce Lotharingiæ excipitur: & ad omnes deinde Chriſtianos principes, maximè ad Philippum Primum Occidentalis Franciæ regem, literas dat: Tragœdiam ſuarum calamitatum explicat. Quemadmodum omni honore, atq; dignitate expoliatus ſit, atq; ſibi ereptum Imperium, detegit. De acerbitate hoſtium, factione Romanorum pontificum queritur: Hyldebrandi, Vrbaniq;, omnium temporum iniurias inimicorum in ſe commemorat: à quibus filios ſuos inductos, & deprauatos queritur: in ſe commiſſum eſſe, quod & apud hoſtes religionis nefandum habetur, refert. De obtrectatione, inuidia, & conſpiratione in ſe Hyldebrandi, cuius ipſe, & honori dignitati adiutor fuerit, plura dicit, ſe ſeruaſſe, ut eſſent qui ſe perderent, aperit. Nouum exemplum è Republica tollendum, ne in perniciem populi Chriſtiani latius ſerpat, docet. Se oppreſſo omnium capitibus inſultaturos ſacerdotes Romanos prædicit. Proinde hortatur ut reges rationem poſteritatis habeant: maieſtatem, Imperium, regnum, populum Chriſtianum, ſuam exiſtimationem, & dignitatem à ſæuiſſimis Tyrannis uindicent, qui ſub honeſto Chriſti titulo publicam Chriſtianorum libertatem, à Deo Opt. Max. ſanguine emptam opprimere conentur, & uniuerſos Chriſtianos in ſeruitutem redigere duriſſimam, diu noctuque, manibus pedibusque connitantur: et facturos niſi reges caueant, neque ceſſaturos admonet, donec more Antichriſti in templo Dei ſedeant, atque ab omnibus, quaſi Deus, colantur, & adorentur. In hanc ſententiam complura, quæ in Bibliothecis leguntur, Imperator tum ſcripſit. Cuius filius ubi reſciuit eum Leodij eſſe, eo paſchalia ibidem celebraturus properat: pœnas de Epiſcopo, atq; duce, quod hoſtem recepiſſent, ſumpturus, aut patrem in poteſtatem redacturus. Cumq; quarto die ante Paſchalia, in urbe, quam Aquas Graneas uocant, reſideret, à parente legati ueniunt, qui peterent, ut Cæſar alibi paſchalia hoc tempore perpetraret, fineretq; parentem in extremo Imperij fine uitam degere: neq; beneficia amicorum illi eriperet: malle Auguſtum, agricolam in alieno regno, quàm in ſuo ludibrio eſſe: atquè denique alieno ſcelere, quàm filij perire. Filius ubi hæc mandata parentis accepit, nihilominus in propoſito perſtat. Trecentos equites, qui pontem Moſæ occupent, præmittit. Auguſtus in Franciam Occidentalem ad regem Philippum aufugere certabat. Sed ab Epiſcopo, & Hainrico confirmatus, manet. Huius filius in crepidinibus ripæ equitatum in inſidijs locat. Ipſe cum paucis pontem tranſit. Antecurſores Cæſaris, qui pontem occupare connitebantur, inuadit, laceſsitq;, donec totum agmen Cæſareum adueniret. Poſthæc ſimulata fuga per pontem aquæ citus fertur, hoſteis ad inſidias trahit. Nam Cæſariani omnes auidius fugientem inſequuntur. Vbi pontem ſuperarunt, ac poſt ſe paululum

reliquerunt,

reliquerunt, hij qui latitabant, proſiliunt. Hainricus quocꝫ dux Lotharingius cum nouis copijs aduolat: filius eius qui hactenus fugam ſimularat, reſtitit, Cæſariani circumuenti cæduntur, in fugam uertuntur, ad pontem properant, ſecꝫ ibibem ſtipant. Ponte grauitate ponderis corruente, in Moſa ſubmerguntur. Hacqꝫ clade Cæſar tertio die ante Paſchalia accepta, Agrippinenſem Coloniam petit. A ciuibus portis clauſis, Friderico Archimyſta urbe pulſo, aditu prohibitus, Bonnæ Paſchalia celebrat. Poſtridie inde mouet, ſuperiorem Germaniam petit. Mogontiacum procerum conuentu uocato, Hainricum ducem proſcribit, ducatuqꝫ mouendum decernit, expeditionem in Lotharingios edicit, copias Vuürtzburgij KL. Iulij conuenire iubet. Vbi hoc Hainricus dux Lotharingiæ, Agrippinenſes, & Leodienſes accepere, quæ utilia fore credunt, comparant, mænia reficiunt, uallo, foſſa muniunt, totis ſe uiribus ad reſiſtendum parant. Menſe Iunio Cæſar cum tribus legionibus Agrippinam inuadit, urbem obſidere conatur. Sed fortiter erumpentibus, qui urbem tutabantur, procul à mænibus caſtra facere cogitur: ibicꝫ unum & uiginti dies fruſtra conſidet. Nam ciues ſæpius erumpebant, commeatum ad caſtra conuehentes intercipiebant. Caltoburgij Dynaſta, Saxonum clariſsimo genere ortus, intimus Cæſaris, occubuit, literis, rebuſcꝫ bellicis præclarus. Dum hæc fiunt, Auguſtus filio literas mittit, beneficia huic à ſe collata, eiuſcꝫ item perfidiam commemorat, ad Deum Opt. Max. & in ius uocat: paratum ſe eſſe, ut decretis Pontificis Rom. cæterorumcꝫ principum ſtet, affirmat. Iubet proinde eundem ab armis diſcedere. Scribit in eandem ſententiam Epiſcopis, principibus, populo, inſuper acerbitatem hoſtium commemorat, quemadmodum ſecum fraude actum ſit, inculcat. Orat, uti ius ſibi iniuria affecto reddant, filiumcꝫ moneant, ut ab armis diſcedat. Non ui, ſed iure gentium in cætu principum ſecum agat. Filius in exercitu pro concione recitatis literis, ex conſilio procerum, ducum, Epiſcoporum, præfectorum Richuuinum, & Albertum ſacrificulos, quoſdam proceres, cum mandatis ad Auguſtum legat, qui eum fide publica, priuata interpoſita, octauo die in caſtra ad concilium deducant, ubi armis, exercituqꝫ dimiſſo, coram Epiſcopis, ducibus, militibus, equitibus, lege potius, quàm ferro diſceptaret. Cæſar interea ab Agrippina Lotharingiam uerſus caſtra mouet, ad Aquas graneas ſtatiua habet. Richuuinus & Albertus Leodium perueniunt, ibi Auguſtum reperiunt, poſtulata filij, exercituſcꝫ renunciant. Hiſce auditis, Auguſtus petit, ut qui filij mandata detulerint, ſua quocꝫ ad eum ſcriptis mandata deferant. Horum hæc ſumma erat: Iniquam eſſe conditionem poſtulare, ut ipſe ab armis diſcederet, atcꝫ ſe inimicis intra octauum diem, cum longius in priuato cuilibet negocio leges concedant ſpacium, committeret. Se quidem paratum eſſe omnia perpeti Reipub. cauſa, modo domum armati proficiſcantur, ab armis diſcedant, omnis metus tollatur, & libera comitia, atcꝫ omnis Reſpublica Senatui, populocꝫ Germano permittatur. Tum fore, uti per colloquia, abſcꝫ ui, omnes controuerſiæ componantur, ſe placitis, conſiliocꝫ principum obſecuturum eſſe. Rem tantã abſcꝫ Mogontino, Treuero, Premenſi Archimyſtis: item ſine his Epiſcopis Curienſi, Fruxinenſi, Auguſtenſi, Baſilienſi: atcꝫ his ducibus Magno Saxonum regulo, Theodericocꝫ Boiemiæ præſule, præfecto Burgundiæ, atcꝫ Flandrenſi, alijſcꝫ, quibus ius dicendi,

Menſe Iulio fortaßis legendum.

uenìendi

ueniendi in ſenatum ſit, pacari & tantulo temporis ſpacio non poſſe. Hæc ubi in caſtris Cæſaris recitata ſunt, placuit rurſus eoſdem legatos ad Auguſtum proficiſci, uti, ſi is uere pacem amaret, propediem ubi lubeat ad Aquas Graneas ad filium ueniat. Dumq; illi Leodium uenere, Auguſtus morbo corripitur, uitaq; excedit. Per eoſdem filio annulum, enſem ſuum, extremum munus, & pignus patrij amoris, cum mandatis mittit. Obijt ſeptimo Idus Auguſti, anno uitæ ſexto & quinquageſimo: poteſtatis totidem, minus duobus, Chriſti domini Deiq; noſtri centeſimo ſuper ſextum & milleſimum. Regnum Boiariæ adminiſtrauit annos undetriginta. Sub eo ducatum Boiorum procurauit annis decem Otto III. nobiliſsimis maioribus in Saxonia Northaimij ad Viſurgim ortus. Deinde crimine læſę Maieſtatis in iudicio conuictus, proſcribitur, in exilium Boiaria pellitur. Nec habeo plura quæ de eo narrem. Succeſſere Vuelphones genere Sueui: Sed hos in ſextum differo librum.

Heinricus 4. moritur.

Finis Quinti libri Annalium Boiorum.

ANNA-

ANNALIVM BOIORVM
Ioanne Auentino authore,
Liber Sextus.

HAEC CONTINENTVR IN LIBRO
ſexto Annalium Boiariæ.

SVeuorum origo, & ſitus.
VVelphonum (quos Itali Guelphos nuncupant) ſtirps, & genus.
VVelpho primus regulus Boiorum.
VVelpho ſecundus Boiariæ rector.
Hainricus octauus Boiorum dux.
Hainricus nonus, cognomento ſuperbus, Saxoniæ, Ethruriæ, Noricorum, Vindelicorum, Nariſcorum, Rhetorum potentiſſimus princeps, gener Lotharij Imp. 2. Cæſaris Auguſti.
Leopoldus filius Diui Leopoldi Boiariæ princeps: Auſtriæ, itidem Stiriæ ſitus, origo, Marchiones. Leopoldus qui et Lupoldus.
Hainricus decimus, huius frater, Vindelicorum, Noricorum, Nariſcorum rector: primus Dux Auſtriæ, atque Orientalis Boiariæ.
Diploma Friderici primi Imp. Cæſ. Aug.
Hainricus undecimus, cognomento Leon.
Hainrici decimi priuignus, Saxonum, atque Boiorum Occidentalium rector.
Ducum Brunonis Vici origo. Brunſuicenſes duces.
Noricorum, Scalæ, & Burckhuſij Dynaſtarum genus.
VVelpho tertius Hainrici noni frater, undecimi patruus: Lycatiũ in Vindelicia, Rauenburgij in Rhetia Tetrarches, princeps Sardiniæ, dux Spoleti, Marchio Tuſciæ.
VVelpho quartus, huius filius.
Charionum ſitus, origo, & principes Ortenbergenſes Reguli.

AVTORES QVOS IN HOC LIBRO SEQVOR.

David Scotus, uir admodum eruditus, atque bonus, ſocius D. Mariani, qui Reginoburgij ſepultus eſt in templo D. Petri extra mœnia, ille primo Ludimagiſter Vutrzeburgenſis fuit. Deinde ob eruditionem, ac integritatem uitæ in aulam ab Imp. Hainrico quinto Cæſ. Aug. accitus, eius uitam tribus libris complexus eſt.
Magnus Richobergenſis Noricus, flamen Auguſtinianus ſub Imp. Hainrico ſexto Cæſ. Aug. Chronica ſcripſit. &c.

PRAEFATIO IOANNIS AVENTINI IN SEXTVM LIBRUM *Annalium Boiariæ.*

TANDEM ex ciuilium armorum procellis, ex parricidialis diſſenſionis fluctibus emerſimus, altoq; ad littus appulimus, iamq; in portu nauigamus. Quàm illa bonis, ſimplicibus, apertis uiris, non dicam Chriſtianis, qui ea tempeſtate uixerunt, doluerint, neſcio. Quid ego moleſtiæ, hiſce duntaxat cogitandis, ac commemorandis ſenſerim, non facile uerbis explicauero. Illud tacere non poſſum, me uelut grandi onere leuatum, gaudium, læticiamq; iam nunc agitare, & quidem ſerio. Inuenias tamen plæroſq; faſciculariοs, ſupplementarios, ſummularios, ſpecularios, atq; Chronicarios (indigni ſunt, ut nominentur) qui de huiuſmodi diſſenſione multa prodant, multa mentiantur, cum rationem, cauſſam, originem huiuſce mali penitus ignorent. Homines temerarij, ac planè impij, qui de rebus ſibi incognitis, arcaniſq;, ſoli Deo notis, audacter pronunciare audent, indulgentiſſimo parenti perſonam ſæuiſsimi Tyranni imponunt, quaſi ipſi Dij ſint, & non errent, neq; miſericordia Dei egeant. Cũ interim ipſi ſimulata religione animi ſint ſub uulpe latentes, uitia, uirtutes, cælum, inferos, cuncta uenalia habeant, quorum Deus honor, pecunia, uenter, & ea quæ ſub uentre ſunt. Ego ſuperioris diſſenſionis, ac ſeditionis, (ut breuiſſime uerum hic quoq; abſoluam) has cauſſas fuiſſe reperio, quas ordine, quoniam res magna eſt, atq; memoranda, & ad ſubſequentium facit cognitionem, ſubtexo. Imperator Hainricus quartus Cæſar Auguſtus, ſeptimum nondum nactus annum, patrem amiſit, ob ætatem obnoxius fraudi fuit. Principes, proceresq; tum omnia uoluptate, atq; utilitate metiri cæperunt, laborem fugitare, ſudoris, pulueris impatientes eſſe, leuiſsimis rebus, gaudijs corporis uacare, uenationi indulgere, curam Reipub. deſerere, negocia in alios à ſe relegare, inopum querimonias neq; audire, nedum cognoſcere, uiduas, pupillos, pauperes, ignobiles, obſcuros, ſacerdotes, populares, agricolas, ciues ſuos tineis, & ſoricibus direptui exponere inſueuerunt, eoſdem ſtellionibus, fumi uenditoribus, auriſugis, prætoribus, ſcribis, lictoribus, leguleis ſeruire ſiuerunt. Latrocinijs quoq; eadem tempeſtate ex conſuetudine, licentiaq; bellorum ciuilium, proceres iure ſuo dediti fuerunt. Hainricus ubi ex Ephæbis exceſsit, iſta quo ad licuit, iure, edictis, ui, quouis modo prohibere conatus eſt, plęraq; peſsimi exempli correxit, quæ in perniciem publicam, aut etiam per pacem extiterunt. Graſſatores diſpoſitis per oportuna loca ſtationibus prohibuit. Plæraq; retrectauit, alia ſeuerius emendauit. De pace ex integro ſanxit, plurimas factiones, quæ titulo collegij noui ad nullius non facinoris ſocietatem coibant, aboleuit. Omnia collegia, præter antiqua, & legitima diſſoluit, legibus parere omnes nobiles, ignobiles coëgit. Hanc ob rem Saxones, atq; Turogi, qui in ordinem cogi recuſabant, potiſsimum rebellionem faciunt. Nordemanni quoq; graſſantur in Italia ultra Romam, citra Mathylda locupletiſsima fœmina dominatur. Hyldebrandus cum hiſce omnibus etiam adhuc priuatus, ſo-

dictate, atq; amicitia inita, non ſolum abſq; uoluntate, & ſine conſenſu Cæſaris, quod hactenus non licuerat, Pontificatum Maximum occupauit, uerum Imperium etiam Romæ ſibi, ac ſucceſſoribus aſſerere cœpit. Eius hoc conſilium atq; ratio fuit, ſicq; animum induxit probabilia hæc, atq; ueriſimilia, quæ iam ſubnectam, paulatim obtinere poſſe coniectatus eſt: quæ cum obtinuiſſet (uti tandem euenit) tum facile, dictum factum, inueniri aliquam cauſſam, quamobrem abdicaretur, & deijceretur faſtigio rerum, atq; in ordinem redigeretur, uel potentiſsimus Imperator: atq; ratiunculæ tales fuerunt. Omnem poteſtatem à Deo Chriſto, à Chriſto Petro, eius ſucceſſoribus Romanis Epiſcopis datam, ijſdem religione iuriſiurandi, conditione parendi perpetua, cæteris uero principibus duntaxat temperario ſacramento, quoad illis libeat, quemuis Chriſtianum aſtrictum eſſe. Licere proinde primario ſacerdoti Imperatorem precario duntaxat regnantem, ubi Romano Pontifici (qui Chriſti Domini Deiq; noſtri uicem in terris gerit, eius religioni præſidendo perfungitur) non obtemperabit, abdicare, eidem, ſicuti cuilibet Chriſtiano diras, atq; inferias, more Pontificum dicere. Imperium enim beneficium Pontificis Maximi eſſe. Item Tyrannum quouis modo è Republica tollendum, neq; liberis Regum quempiam, niſi ab ipſis creatum, quàm diu illis placeat, receptum, dominari poſſe. Epiſcopum communem animorum parentem, atq; paſtorem, non ab Imperatore in curia, ſed à ſacerdotibus, populoq; communiter in templo deligendũ eſſe. Et ſacerdotem qui uxorem habeat, diuinam rem non facere, eius ſacrificia ſummopere à populo, ne contagione polluatur, euitanda. Neq; illis ullo pacto decimas, et huiuſcemodi donatiua tribuẽda eſſe. Haſq; ultimas tres rationes Hyldebrandus in uulgus edidit, reliquas ſibi quidem perceptas. Nequaq; imperita multitudo, omni uento doctrinæ (ſicuti ait Diuus Paulus) circumduci ſolita, tanti honoris ſpecie, atq; umbra & aſtu lactata, aures arrigebat. Hocq; furore tum concitati Germaniæ, Galliæ, Italiæ populi, ferrum in ſua uiſcera conuerterunt, per triginta tres annos à Gregorio, & Vrbano continenter ſanguine ouium belligeratum eſt. Hic fretus Conradi filij Auguſti amicitia, uterq; armis & pecunia Nordomannorum, & Machtyldę adiutus. Acriter contra ab alijs repugnatum eſt, donec Auguſtum Paſchalis per filium Hainricum è faſtigio rerum, in priuatum ſtatum deturbauit, pollicitus ſe in Germaniam ad conuentum ſolẽnem Auguſtam Rhetiæ uenturum. Dumq; eò contendit, certior fit de morte Auguſti, ad Padum ergo ſubſtitit, atq; coacto ſuæ partis cœtu, acta Gregorij Vrbaniq; comprobat, Clementis tertij, cæterorum Epiſcoporum, atq; Auguſti reſcindit, pollui religionem, ſi quiſpiam ſacrificus ſuffragio prophani cooptatus fuerit, fidemue principi dederit, neceſſe eſſe cuiuis Chriſtiano in Romani Pontificis leges iurare, decernit. Quiſquis poſthac eius decretis non ſteterit, albo Chriſtianorum eradit, nulliq; alij ius in Chriſtianum Senatum ueniendi eſſe, rogationem perfert, legem promulgat. Antehac Myſtæ, Monachi, Sacerdotes, Virgines, ſacratæ fœminæ, Epiſcopi, rebus diuinis, ſtudio literarum, ſcribundis libris (delegata domus, penatium, agrorum cura in prophanos) duntaxat operam dabant, rerum fluxarum, caducarumq; adminiſtratione contaminari, pollui ſe credebãt Pecuniæ igitur, prædiorumq;, rei familiaris curam in procerum quempiam, qui uicinus, aut author contubernij erat, à ſe relegabant. Illum Cæſar da-

ANNALIVM BOIARIAE
LIBER SEXTVS INCIPIT:

SVEVOS antiquiſsimos, latiſsimos, bellicoſiſsimos, atq; no-
tiſsimos Germaniæ Magnæ populos fuiſſe, interiora Germa-
niæ, partemq; maiorem intra Danubium, Albim, Viſtulam
amnes, Hercyniam ſyluam, ſinum Codanum, ubi nunc Saxo-
nes partim, partim Venedi, Boiemi, Moraui, Bolij, Luſatij,
Pomerij, & aliæ Sclauorum nationes ferociſsimæ conſident, obtinuiſſe, pro-
prijs nationibus, nominibus diſcretos, à Sueuo octauo rege Germaniæ cogno-
minatos eſſe, apud illuſtres conſtat ſcriptores. Hylderico, atq; Ludouico Ma- *Hyldericus.*
gno regibus Francorum in Germania, atq; Gallia contra Ligerim, & Albim im- *Ludouicus.*
perantibus, auitas dereliquere ſedes, ad fontes Rheni, Danubijq; in Germania, &
in Gallia, atq; Rhetia, Italiam tenus, pulſis Romanis, domicilia cæperunt: Vbi
quondam habitaſſe Hermunduros, Heluetios, Rhetos ſobolem Ethruſcorum
inuenio. Et ſicut Strabo, Teutonicus ſuæ tempeſtatis doctiſsimus tradit, Sue- *Sueuia tri-*
uia triplex eſt, pars in Germania Magna inter Rhenum, Danubiumq; amnes cō- *plex.*
tinetur, pars intra Hercyniam ſyluam, Lycum, Rhenum, Danubium ad Italiam
pertinet. Cæteri in Gallia Celtica conſident, nunc Suitones, Heluetijq; adpel- *Heluetij.*
lantur. Qui Germaniam incolunt, proprijs nominibus ſunt Rhetij, Rhemi, *Suuones.*
VVirtenbergenſes, Badenſes ducatuum: hæc nomina ad utramq; Nigri amnis *Rhetij.*
ripam. Qui Rhetias tenent Alpini, Hoegij, Engadini, Curienſes, accolæ Vallis *Nigrus qui et Necarus.*
Venuſtæ, atq; Oeni ſuperioris nuncupantur. Fuiſſe autem in Sueuia gentem
ab Altdorff præcipuam, & huius æmulam Bebelinam, atq; Gibelinam (uicus
eſt, ubi educatum Imperatorē Fridericum primum Cæſarem Auguſtum aiunt)
authores habeo. Hinc Friderici, Hainrici, Conradi, illinc VVelphones, qui & *VVelphon*
VVolfhardi (quos Itali Guelphones nuncupant) procreati ſunt. Hij Impera- *VVulffinger*
toribus rebellare, illi obſequentiſsimi eſſe ſoliti. Quamobrem adhuc ab ipſis Ita-
lia fautores, atq; amicos Cæſaris Gibelinos, hoſtes Guelphos uocitat. Qui pri-
mus ab Altorff VVelphonis cognomen tulit, ab auſpicio rei militaris, bonoq;
omine belli traxit. Canis enim, lupus, atq; uulpes, quorum catulos VVelpho-
nes Teutones uocant, Germaniæ genti bellicoſæ animalia peculiaria, Martiq;
dicata. VVelphones autem ab Altdorff Caſtello, Rauenſpurgio oppido, fami-
lia uetere, & honorata, atq; ex Principibus Sueuiæ orti, centum, atq; nouem an-
nos potiti ſunt Boiariæ ducatu: Lycatibus, pago ſuperioris Boiariæ, trecentis am-
plius annis. Non ab re fuerit ſtemma proponere, imagines, & elogia uniuerſi ge-
neris exequi, longum eſt, familiæ breuiter attingam. Tempore Pipini regis Fran
corum, Varinum, eius filium Eiſenobardum, in aula Caroli Magni clarum fuiſ- *Varinus*
ſe reperio. Familiam poſt hos illuſtrauit VVelpho, cuius liberi Iuditha Auguſta, *Eiſenobardus.*
uxor Imperatoris Ludouici Pij, mater Imp. Caroli Calui Cæſ. Auguſti, Rudol- *VVelpho.*
phus, & Conradus: ſoboles horum Eticho progenuit Hainricum, Litogar- *Iuditha.* *Eticho.*
dam uxorem Ludouici ſecundi, Regis Boiorum, & Bardonem, qui à Cimbris *Hainricus.*
necatus eſt aquis, Ludouicus ſecundus Rex Boiorum, atq; Francorum, filius *Litogarda.*

Vergilios, Rupertos, Pilgramos, Columbanos, Gallos, Eberhardos, Hardouicos, Conrados, Ottones, VVolffgangos, Albertos, Marianos, Sympertos, Vdalricos, Gothardos. At ſi dijſplacet, nunc uenatores inauſpicatiſsimum in ſacris literis genus hominum, omnibus imponuntur, ſanctiſsimis patribus ad hæc conniuentibus. Chriſtus ſummus rerũ Imperator, Deus, natus ſempiternus, cui totius orbis imperium, hominum, Deumq; fatis pater deſtinauit, cæleſte ſolium, imperium æternum reliquit. Homo factus mortuus & ſepultus eſt, ut nos collocupletaret. At illi obſcuriſsimis crepundijs, atq; egentiſsimi, ſine tribu, ſine nomine procreati, ut ditentur, ut opibus, potentia, imperio rerum, quæ Chriſtus ſpinas uocat, potiantur, ferre parem, nedum ſuperiorem, non poſsunt, Chriſti ſanguine redemptos in maximam ſeruitutem redigunt, in gregem eius crudeliſsimè ſæuiunt. Ea eſt temporum infelicitas, non licet loqui, quæ ſentis, nec ſentire, quæ loqueris. Oues tondere, deglubere, occidere, uti libuerit, ſub ſpecie religionis longinqua eſt conſuetudo. Si quis in legem Chriſti præuaricatus fuerit, ſi quis conuitium in maieſtatem diuinam, in Deiparam Virginem, in reliquos cælites iactitarit, ſuperos maledictis execratus fuerit, impune abit. Nemo huic negocium faceſsit, aut diem dicit, at qui illos homines, non deos eſſe, errare poſſe, docuerit, ad modeſtiam, paupertatem Chriſti cohortatus fuerit, humanæ imbecillitatis admonuerit, erro peſtilentiſsimus iudicatur, ſexcentas ei ſcribunt dicas. Sacroſanctam Philoſophiam diuinitus à ſpiritu ſancto editam, interpretando ſuis moribus aptam faciunt, ambitioni ſuæ ſeruire cogunt, ſcita, decretaq; Chriſti non ſeruare, ſed ſeruire ſibi uolunt. Legibus à Chriſto latis ſemetipſos ſoluunt, placita eius contemnunt, nedum illis parere ſtudeant. Multum refert in quæ quiſq; tempora inciderit. Extat decretum in libris Pontificalibus, & Annalibus Europæ, præcipuè in Carolo Magno, ubi regibus, Imperatoribus Sacerdotia omnia largiri, Pontifices Maximos, minores capere licet, hos in illorum uerba iurare, ius, faſq; eſſe declaratur, contra ſentientibus diræ, atq; inferiæ dicuntur, & id quod antea religio, atq; pietas fuit, nunc pagina (ut aiunt) uerſa, iniuſticia, atq; irreligioſitas eſſe cæpit. Mali, auari, laſciui, parum ſtudioſi, olim non eſſe ſacerdotes cenſebantur, eorum ſacra, ne quis contagione pollueretur, populus iuſſus fugitabat, nunc contra eſt, pietas uera, charitas mutua, libertas Chriſtiana extincta eſt, ſuperſtitio, proteruitas, peruicacia, periurium, amor ſui creuit, boni mores interiere. Crimina feruent, ſqualens legum ſylua, lites, calumniæ adoleſcunt. Humanorum decretorum ergaſtula increuere, inuaſere, mortalium commenta ſacram Philoſophiam contaminant, ſanctiſsima, leuia præcepta Chriſti extrudunt: Faſtus, auaritia, luxus, ambitio, ſimulatio inualuere. Vnius auaritiam totus orbis explere nequit. Inuicem ſæuiendo, mordendo, inuidendo, criminando, inſidiando, rapiendo, fraudando, paciſcendo, fallendo occidimus, atq; perimus. Sic fit, ſic homines ſunt, regnare omnes concupiſcunt, parere recuſant. Plures mali, quã boni. Nuſq; fides tuta, pietas, iuſticia (ſicuti in uulgato eſt prouerbio) terris exulat, in cælum remigrauit, ibidem habitat. Hiſce enim moribus iuſticiam nemo dabit, niſi qui Chriſtum mendacij inſimulauerit, fruſtraq; eundem uniuerſis, uiuis, & mortuis, Dijs & hominibus, Genijs, Laribus, ſuperis, inferis, medioximis diem dixiſſe crediderit. Ipſa ſi cupiat ſalus, ſeruare nos prorſus non poteſt, imbecillitate aliorũ, non noſtra uirtute ualemus.

Raidenbuch nouum collegium Auguſtalibus flaminibus in ſuperiore Boiaria inſtituit. Poſtea in Paleſtinam KL. Aprilibus cum Herrando, Antoburiso, Bernardo, Charino, & Hainrico Reginoburgenſi præfecto, Ottone, & Eckhardo Schirorum regulis, Vlrico Epiſcopo Bathauenſi, Friderico Comite à Bogen, cũ Vta matre Diui Lupoldi Auſtriaci, & Diethmaro Archimyſta Boiorum, per Charionum fines à tergo relictis Vgris, militatum profectus eſt. In urbibus Mæſiæ, atq; Hadrianopoli hybernauit. Inde per Thraciam Conſtantinopolim peruenit, honorifice ab Alexio Imperatore excipitur, à quo nauibus per Boſphorum Thracium in Aſiam tranſuectus, per Bithyniam, atq; Nicomediam iter fecit, magna difficultate, Turcis undiq; laceſſentibus, fame, inopia, Peſte comitibus abſumptis, Hieroſolyma penetrauit, uiam ferro ſibi aperuit. Tandem omnibus amiſsis, dum reuerti domum parat, in Cypro Paphi decedit, ibiq; humatur anno æræ noſtræ milleſimo, centeſimo, ſuper primum. Bernardus, & Hainricus, Fridericus Hieroſolymis periere. Vtha, & Diethmarus trucidati ſunt ab hoſtibus. Itinerariũ huiuſce expeditionis, atq; hiſtoriam extare, ſunt qui prodant, ſed ego nondum legi, neq; inueni. VVelpho ſecũdus dux Boiorum, Ambronum, & Lycatiorum quintus, ab Altdorff ſextus, huius cognominis dynaſta, Mathyldam, illam primariam Italiæ fæminam uxorem duxit. Ea fuit filia Bonifacij, neptis Diethboldi, proneptis Ottonis, templum ampliſsimũ Padalironæ conſecrancis Diui Benedicti in agro Mantuano, haud longè à Pado extruxit, ubi eius Mauſoleum extat, quod uidimus anno abhinc ſexto, dum ibi benigne excepti ſumus, cum Illuſtri Principe Erneſto. Is tum amore literarum in Italiam Ticinum profectus, atq; arma Franciſci Galliarum Occidentalium Regis (qui capto Maximiliano duce, profligatis Suitonibus, militis Germani auxilio, Mediolanum occuparat) fugiens, ad Franciſcum Mantuanum Regulum, amitinum ſuũ diuertit, illóq; ſpectandi cauſſa profectus eſt. VVernherus quoq; Iureconſultus, rogante atq; iubente hac Mathylda, VVelphonis ſecundi, ducis Boiorum uxore, leges Romani populi, à Iuſtino Imperatore inuulgatas, hactenuſq; neglectas, ſitu, & carie obſoletas, cum tineis & blattis depugnantes, recognouit, atq; publicauit, continenti ſcriptura expoſitas, in libros, capitaq; diuiſit, ſententiam paucis ſummatim præſcripſit, legendo, commentando, interpretando, eaſdem etiam cæteris notas fecit, parum adhuc diuulgatas diligentius retractauit. Æneas Syluius, qui eſt Pius ſecundus Pont. Max. tradit hancce Mathyldam Romano Epiſcopo, teſtamento legaſſe, id quod patrimonium Petri nominant, tumq; uox cælitus audita (uti à grauiſsimis accepi Theologis) uenenum melle litum fæminam propinaſſe Chriſtianis. Sed ad ſecundum maritum mulieris redeo. Is Hainrico quinto Cæſari aduerſum Auguſtum parentem fauit. Romam ad Pont. Max. Paſchalem cum mandatis miſſus, Cæſaris legatos Tridenti captos, ductis eò copijs, liberat. Gebhardum à Cæſare Tridentinis Epiſcopum deſignatum, à ciuibus, qui partium Auguſti erant, exactum, armis reſtituit. Per idem tempus Imperator Hainricus quartus Cæſar Auguſtus Leodij mortem obijt, finem parricidiali bello fecit. Filius eius Hainricus quintus, qui aduerſus parentem arma nefanda mouerat, compoſita Germania inferiore, cæteris omnibus, qui parenti adhæſerant, gratiam facit,

ſolum

Herrandus. Antoburitus. Bernardus. Charinus. Hainricus Epiſcopus. Otto. Hainricus. Vlricus Archiepiſcopus. Fridericus comes à Bogen. Diethmarus. VVelpho dux Boiariæ in Cypro moritur.

VVelpho ſecundus.

Mathylda.

Padaliron.

Erneſtus dux Boiariæ.

VVernherus Iuriſconſultus alias Yrnerius.

Aeneas Syluius.

ſolum Hainricum ducem Luthareorum, ex conſilij decreto dignitate abdicat, in uinculaq; conijcit: Luthaream Godofrido Louanienſi tradit. Verum Hainricus ex cuſtodia, ſua induſtria elapſus, ducatum uirecipit, Aquas Graneas occupat. Godofridus ſubito irrumpit, Hainricum terga uertere cogit. Eius uxorem fuga ſibi conſulere, ignominioſum, fœminam capere ratus, permiſit. Cæſar pacatis rebus, in Boianam concedit Reginoburgium, inde Auguſtam Rhetiæ petit, fruſtra ibi diutius Paſchalis Pont. Max. aduentum expectat. Nam eò is ſe uenturum promiſerat. At ubi de morte Auguſti certior factus eſt, ad Padum ſubſtitit, in Germaniam proficiſci detrectat. In Italia xij. KL. Octobris concilium Epiſcoporum concelebrat. Hyldebrandi acta, opes factionis, abſentium animos literis, præſentium uerbis confirmat. Gebhardum Tridentinis, Conradum Iuuauenſibus conſecrat Pontifices, collegia, contubernia immunitate donat, tributum annuum (ſicut diplomata eius oſtendunt) imponit. Ad ſe deficientibus abſq; cunctatione gratiam facit, obſtinatis, niſi ante diem præſcriptum reſipiſcant, ſacrificijs interdicit. In ſcrinio ſacri pectoris Romani Epiſcopi, omnia iura contineri, iuſta omnium condita eſſe, nec eundem religione mendacij aſtringi poſſe pronunciat. Proinde debere homines conſiderarius iam loqui cum illo, atq; pro legibus habere, quæ dicat. Quicquid aduerſus Romanum Senatum, Pontificalemuè ſe extulerit, contundendum eſſe decernit. Conuentu peracto ad Cæſarem legatos cum mandatis mittit, ſe in Germaniam uenturum, ubi de ſummis utriuſq; rebus colloquatur, promittit. Inde Romam ipſe, at Cæſar Reginoburgium ad hyemandum petit, aduentum Paſchalis præſtolatur. Verum is ſe in Gallias Cluniacum confert. Poſtea Auguſtobonæ in Trecaſsiorum, & Galliæ Lugdunenſis urbe, conciliato ſibi Galliæ Epiſcoporum fauore, ad captandam plebis auram, leges turbulentiſſimas rogat, atq; perfert. Cæſarem de creandis Pontificibus ad diſquiſitionē uocat. Ipſum Pontificalibus comitijs excludit. Ea ad plebem transfert, nempe cōmunem omnium paſtorem, communi et omnium ſuffragio capiendum eſſe ſtatuit, pollui religionem, ſi quiſpiam ſacris addictus cæleſtis, atq; immortalis Imperatoris cæremoniarum conſors ſit, terreno, atq; mortali regi ſe in clientelam, atq; ſeruitutem dicauerit. Sacerdotiorum adminiſtrationem ad Pont. Max. armorum ad Cæſarem pertinere. A ſingulis igitur Epiſcopis iusiurandum exactum, futuros in poteſtate Romani Pont. Quintus per edicta ita obnunciat. Non licere Gallis curioſis, alıena, quæ nihil ad eos attinent, curare, cuilibet facile eſſe de alieno largiri. Chriſtiani orbis Imperium ſibi à Deo Opt. Max. impoſitum eſſe, proinde ſe de ueteri more, & ritu priſcæ religionis, ſacris ſupremæ maieſtatis placitis non defuturum, daturumq; iure ſuo operam, nequid Reſpublica detrimenti capiat, extare uetuſtiſsimam ſanctiſsimorum patrum legem, tempore Caroli Magni perlatam, qua Paſchalis, atq; cum eo ſentientes, per omnium Sacerdotum religiones deuouentur, atq; proſcribuntur. Nullo pacto fas iuſq; eſſe, faſtuoſo Pontifici, læuiſsimis Gallis, magis ſuperſtitioſis, quàm religioſis, tot diuos, tot pientiſsimos, Pontifices Maximos, minores, Myſtas, Monachos, Reges, Imperatores, ſuperos, atq; cælites impietatis condemnare, ſe quoad uita ſuppetat, nō paſſurū, ut inſtituta à maioribus accepta, per tot annos hactenus obſeruata, fraude; & aſtu

& aſtu paucorum, cum maxima Chriſtianorum morum pernicie, obliterentur, Pontifices, Epiſcopos, Myſtas, Monachos ab Imperatoribus, atq; regibus collocupletatos eſſe. Vbi his pares opibus facti ſunt, more perditorum, quo plura donata fuerint, plura concupiſcere, illiſq; ſordere prima quæq;, ubi maiora ſperarint, titulo honeſto libertatis Eccleſiaſticæ fraudulentos homines graſſari, illud conari, ut ſe excluſo, paulatim etiam populum, Sacerdotes, Epiſcopos alios in ordinem, atq; ſeruitutem tandem redigant, atq; arma in eos, quorum beneficia poſsident, ne hæc aliquo pacto repeti queant, uertant. Pontifices Romanos orbis Imperium animo cogitare, regnum Chriſtiani populi adfectare, non quieturos, donec oppreſſo Cæſare, omnibus iugum ſeruitutis, quod ipſi excuſſere, imponant, Chriſti cruciamenta declarare, quæ nam ſit rabies ſacerdotum, aduerſus immodicam concupiſcentiam, cui ſe ſemel animus deuouerit, nullum ſtare terminum, ſe penè impuberem, imperitum omnium rerum ab illis egregijs paſtoribus dolo circumuentum in patrem chariſsimum concitatum eſſe, armaq; horum conſilio ſumpſiſſe. Nunc genitore oppreſſo, aduerſus ſe conſpiraſſe, neq; modum ambitioni ponere, niſi alios omnes dignitate, honore expolient, &, quo ipſis quicquid lubeat, liceat, ab ſingulis iuramentum, ſe futuros in eorum poteſtate, quicquid illi dicant, pro legibus habituros, atq; tandem pro Deo adoraturos, exigant. In hanc ſententiam multæ ultro, citroq; datæ ſunt Epiſtolæ. Nouiſsime Cæſar reſcripſit. Quàmuis ueterem conſuetudinem, atq; ritum, à tot ſanctiſsimis patribus, per tot annos obſeruatum, iure atq; armis retinere poſsit, nihil tamen ſua referre, ſi Pontificalibus Comitijs excidat, modo Epiſcopi, Myſtæ, Monachi prædia ſtipendiaria, fiſcos, neruos Reipub. arces, ciuitates, urbes, oppida, uicos regios, caſtella Reipublicæ atq; Cæſari reddant, decimis contenti uiuant, Dei, & pauperum, populiq; cauſſam, Philoſophiam diuinam interpretando, uota illuſtrando, crucem Chriſti præferendo, agant, atq; uniuerſis Chriſtianis, paupertatem atq; ſimplicitatem ſeruatoris noſtri, comitum eius æmulando, præluceāt. Conuenit itaq; inter Pontificem Max. atq; Cęſarem, uti ſacerdotes, flamines, Pontifices, maximi, minores, medioximi, omiſsis huiuſcemodi Reipublicæ (ut Chriſtus magiſter noſter appellat) ſpinis, uictu parabili, ac parco contenti, Chriſti prçceptoris noſtri, quo ad liceat, modeſtiam, paupertatem ſectentur, ſtudio literarum operam nauent. Atq; ad hanc legem promulgandam iam Paſchalis Romam ex Gallijs redierat. Et Cæſar quàm maximo poteſt adparatu Italicā expeditionem meditatur, conuentuq; Reginoburgij peracto, eam indicit. Menſe Auguſto ex Germania in Italiam cum copijs mouet, quoſq; (inter quos pręcipuus fuit Dauid Scotus harū rerum ſcriptor) Dauid Scotus.
diuini humaniq; iuris conſultiſsimos, quorum arbitrio domeſticus motus, perniciosa diſcordia, ciuilis ſeditio, qua per duodequinquaginta annos continenter Reſpub. attrita eſt, tolleretur, atq; penitus extingueretur, ſecū ducit. Pōtificia poteſtas, ſpeciē quidē Eccleſiaſticæ libertatis tuendæ, in cuius auxiliū comparata eſt, re autem dominationē ſibi acquirens, ſtudium populi, ſacrificulorū fauorem legibus popularibus, Pontificalibus decretis, aucupabatur. Ipſa, atq; eandem occupantium, inexplebilis honorum, & regni fames, omnium ſeditionum cauſſa fuit. Inerat omnibus ſpecies æquitatis. Quid enim tam iuſtum, quàm paſtorem communem communiter omnium ouium ſuffragio deligi?

Quid

Quid tam æquum, quàm ut nihil in Republica Chriſtiana temere, nihil auare, nihil ſuperbe fieret, ſed cuncta, quaſi præſente Deo, eius legato authore gererentur? Quid porro tam rationi conſentaneum, quàm ſacris aris addictos immunes eſſe, ne fidem dextræ humano ſanguine pollutæ, dare adigerentur? Quid denique tam populare, & ad ius libertatis Chriſtianæ æquandæ tam efficax, quàm ut liberis, nemo niſi iuſtus Rex, & ab ipſis creatus, & quàm diu bene, beateque uiuat, atque illis libuerit, imponatur? Sed hæc re ipſa in perniciem erupere. Latuit anguis ſub herba, & miſera Reſpublica Chriſtiana dilacerata eſt diſcordia parricidiali. Primam facem certaminum accendit Hyldebrandus, qui & Gregorius ſeptimus. Hic pullus Roma, extorris aris, focis. Salernij interijt, Statim Victor, & Vrbanus uindices legum Hyldebrandi, non minore motu incaluere, terrore, atque tumultu omnia compleuere. Hic filios aduerſus parentem Cæſarem Auguſtum arma ſumere perſuaſit, ipſoque ſublato, nihilominus Paſchalis eadem uia rem adgreſſus, acrius conflauit incendium, dum leges Hyldebrandinas aſſerere non deſtitit. Cæterum pars exercitus (inde .n. diuertit oratio) per iuga Tridentina, pars Cottias alpes in campos Italiæ penetrarunt. Cæſar Eporedia egreſſus, coniunctis copijs, Nouaria expugnata, combuſta, in ditionem cis Padana Italia recepta, Padum tranſit, Placentiæ caſtra facit, ſtatiuaque habet, Parmæ Mathyldam uxorem VVelphonis Reguli Boiorum in fidem, atque clientelam accipit, quicquid reſiſtere auſum fuit, perdomitat. Appenino ſuperato Florentiæ ſubſtitit, ibique brumales ferias concelebrat. Inde Aretio ui ad obſequium ſub acto, ad aquam pendentem procedit, ibi legatos ſuos cum mandatis Romam miſſos, atque cum Ro. Pontificis, atque populi oratoribus reuerſos offendit. Rurſus alios in urbem ad Pont. Max. proficiſci iubet. Interim Sutrium progreditur, ibi amici Cæſaris, atque Ponr. Romani conueniunt, Cæſari referunt, Paſchalem poſtulare, ut Cæſar clientela Epiſcoporum ſe abdicet, cæterum ab ſacerdotibus, & templis Ducatus, præfecturas, Tetrarchias, uectigalia, prætoria, tributa, prædia ſtipendiaria, agros, uicos regios, arces, urbes, caſtella, ius cudendæ monetæ, Imperij, Cæſariſque beneficia, regia munia, et huiuſcemodi Imperij patrimonium, neruoſque Reipublicæ recipiat. Annuit poſtulatis Cæſar hac lege, ut id in conuentu procerum, Pontificum Imperij celebri fieret, diplomateque ex conſilij decreto confirmaretur. Vterque hanc conditionem accepit. Pontifex obſidibus datis pactum confirmat, fidem dat ſic fore. Cæſar acceptis obſidibus, Romam accedit, à Ponrifice, Senatu, populoque Romano eo honore, quo principem orbis, atque urbis decuit, excipitur. Per portam argenteam ad templum Diui Petri deducitur: ibi recitato fœdere, lectis Epiſtolis ultro, citroque miſſis, Maximo Pontifice illud iure ſuo, ritu ſolenni confirmare conante, atque id, quod æquum, bonumque foret, iuxta promiſſa ſe comprobaturũ adſeuerante, Epiſcopi plærique, maxime Conradus Archimyſta Iuuauenſis, ex Abuſinæ patriæ meæ regulis ortus, intercedunt, obnunciant, uociferantur, nullum ius ſpoliandorum Epiſcoporum, templorumque, opes Eccleſiaſticas Deo dicatas in prophanos transferendi, Paſchali eſſe, ſe uero uect galia, portoria, oppida, regiones, à maioribus ſibi relicta, quæſitaque hactenus poſſeſſa, non tam facile amiſſuros. Hainricus Kauffringo Caſtello ſuperioris Boiariæ ortus, ſtricto enſe Conrado Boiorum primario Epiſcopo, obſtinacius refraganti, mortem, niſi principibus Romanis adſentiatur, cõminatur. Atque

tur. Atqꝫ ille impauidus porrecto iugulo, feri ſane ſi lubet (inquit) deuotum
caput. Cæſar intercedit, ab imminente nece Conradum eripit, Hainrico, apage,
ait, nondũ tempus eſt. Ita dies ille Solis, qui tum erat media quadrageſima, diſce-
ptationibus protractus eſt in noctem. Noctu Romani arma corripiunt, copias
Cæſaris inuadunt. Cæſar ſuis auxilium fert, fortiter reſiſtit, hoſtes in fugam
uertit, in Tyberimqꝫ agitat, ibiqꝫ ſubmergit: Mœnibuſqꝫ urbis dirutis, diſpoſitis
per regiones ſtationibus, perdomitis hoſtibus, urbe egreditur, ante mœnia Ro-
mæ caſtra locat, ſecum Pontificem, Romanos flamines abducit, atqꝫ Vlrico, *Vlricus Abbas*
fratri Hainrici ab Eppenſtain, Reguli Charionum, Monachorum Diui Galli in *filius Vuerna-*
Sueuia, Antiſtiti, patriarchæ Aquileienſi commendat: Paſchales ferias in caſtris *beri ducis Ca-*
perpetrat. Ibi tum bonorum uirorum opera, potiſsimum Vuelphonis Boio- *rinthie.*
rum Reguli, mariti Mathyldæ, controuerſia compoſita eſt, hac lege, atqꝫ omi-
ne, ut Cæſar poſthac perpetuo, abſqꝫ ambitu, ſine precio Pontifices aſſumeret,
ſicuti hactenus ſemper more maiorum factitatum foret: ſacerdotia, Pontifica-
tus ſine pecunia daret, ſicuti hactenus, quaſi iure hæreditario conſueuiſſet. Sacer-
dotes, Epiſcopi, regia beneficia, Salica prædia, quæ poſsiderent, retinerent, Pon-
tifexqꝫ Romanus harum conditionum author fieret. His itaqꝫ confectis, Cæ-
ſar octauo poſt Paſchalia die, à Senatu, populoqꝫ Romano, magno gaudio in
templum Diui Petri deducitur, à Paſchali conſecratur, Auguſtuſqꝫ cognomi-
natur. Poſteaquàm Euangelium recitatum eſt, Paſchalis pro concione teſtes
uniuerſos eſſe iubens, ueterem ritum aſſumendi Pontificis Cæſari reſtituit, ei-
dem iuxta patrum decreta addicit. Deinde lege hac, atqꝫ diplomate dato, por-
rectaqꝫ ſacra hoſtia, Domine (inquit) hic eſt dominus, Deuſqꝫ noſter ex Ma-
ria uirgine natus, pro nobis in crucem actus, ſicuti ſacroſanctus Chriſtianorum
cætus credit, accipe pignus ueræ amicitiæ, qua mutuo reconciliati ſumus. Fa-
ctum hoc Idibus Aprilibus, indictione quarta, Anno ab reſtituta ſalute Milleſi-
mo centeſimo undecimo. Mox contradicentibus Pont. Max. more maio-
rum, diras atqꝫ inferias dicit. Nemo non tum lætitiam agitabat, pacem tot an-
nis deſideratam, terriſqꝫ depulſam, cælo tum reducem gratulabantur. Ad priſti-
nam maieſtatem Imperium, Reſqꝫ publica rediſſe, concordia perpetua ſtabili-
tum uidebatur. Paucis poſt diebus Imperator reditum parat, Paſchali, flamini-
bus, Pontificibus, Maximis, minoribus, medioximis ampliſsima, ſupra quàm
cuiquàm credibile eſt, dona facit. Poſthæc à Pontifice, ſacerdotibus, Senatu, po-
puloqꝫ Romano abeunti bene precantibus, per aliquot ſpacia itineris dedu-
ctus, Appeninum tranſit, in Germaniamqꝫ reuerſus Spiræ iuſta parenti magni-
ficè facit. Albertum Comitem à Sarbrück Cancellarium ſuum, more maiorum
Pontificem Mogontinum declarat. Inde Boiariam petit, Reginoburgij, atqꝫ
Bathauiæ conuentus agit. Colomannus tum rex Vngariæ Almum fratrem ſu- *Colomannus*
um regno pellit. Is profugus Bathauiam ad Imperatorem ſe confert, opem eius *Rex Vnga-*
implorat. Auguſtus facile copias auxiliares pollicetur. Nam Colomannus quaſ- *riæ.*
dam urbes, liberas atqꝫ maritimas Dalmatiæ occuparat. Infeſto igitur exercitu *Almus rex.*
in Vngariam Quintus contendit, Piſonium urbem primam Vngariæ obſidio- *Preſburg.*
ne claudit. Colomannus Rex ad colloquium Cæſaris uenit, urbes Dalmatiæ re-
ſtituit. Auguſtus fratres in gratiam redigit. Inde Bolios, Boiemos, Flandros
imperata detrectantes, pari facilitate ad obſequium cogit. Dumqꝫ in Boiaria

Reginoburgij hyemat, Diuus Otto Babobergenſis Epiſcopus contubernium Monachis extra mœnia urbis conſtruxit, Prüfling uel Prüening uocant. Abudiacum uicum, cæteraq; prædia, quæ Diuus Hainricus Babobergenſi templo condonarat, Monachis tribuit. Eadem tempeſtate Hainricus, & filius eius Erneſtus à Kirchberg Comites & Reguli, arcem ſuam Mallerſtorff in inferiore Vindelicia propter Lauarum amnem ſitam, in templum commutant. Hardouicus Reginoburgenſis Epiſcopus dicat, ſacris Diui Benedicti initiat, Burchardum Magiſtrum legit. Peridem quoq; tempus Berchtoldus ab Andechs, & Dieſſen Dynaſta, in uertice Matronæ Montis, qui in prima Vindelicia diuo Petro dicatus Oeno continuatur, ædem conſecraneis Diui Benedicti condit. Damaſiæ quoq; collegium cum filio Poppone auxit. Otto in Vuittelſpach, Berchtoldus Lechomondi, id eſt, Lycoſtomatis regulus, ambo ex Schira oriũdi, progenitores principum noſtrorum, in ripa Geloni Fluminis Eyſenhouiæ in monte Diui Petri ædem Monachis dedicant. Et paucis poſt annis Bruno Magiſter eius collegij cum Symmyſtis, conſilio Alberti Mogontini, & Conradi Iuuauenſis Archiepiſcopi Schiram migrat. Nam id Caſtellum incunabula principum noſtrorum, Beatrix uxor Arnulphi Comitis à Dachau cum filijs Conrado, & Ottone, Otto in Vuittelſpach habitans, cum patruelibus ſuis Ottone, Bernardo, & Eckhardo in templum cõmutauere. Huiuſq; rei Henricus Quintus, & Paſchalis authores facti ſunt. Circa eundem temporis tractum Diuus Nordobertus ex Santhone oppido inferioris Germaniæ, quod Traianam Romani uocant, ortus, collegium nouorum Myſtarum, quos Premonſtratenſes uocant, fecit. Eodem etiam tempore Hardouicus Epiſcopus Reginoburgenſis Valentiam templum Diuo Georgio dicatum, pulſis Monachis, tradit Auguſtalibus flaminibus, accito Hardouico magiſtro eius ſectæ ex Norico de æde Diui Floriani. Conradus itidem Epiſcopus Reginoburgenſis quinq; poſt annos Mõnachos rurſus reſtituit, ipſiſq; Fridericum præfecit. Monaſteriũ id Danubio ſeptum, quinq; millia paſſuum ab Abuſina, patria mea, Aquilonem ſpectat. Ibi cineres Artobrigæ (quæ teſte Claudio Ptolomæo, diligentiſſimo Coſmographo caput olim Vindelicorum erat) monſtrantur, ſicuti in ſecundo, & tertio uolumine ſcripſi. Theſſalonus primus illud condidit. Peridem tempus Dietpoldus Vogburgenſis, Dietpoldus Chamaborum limitis præfecti, & Litogardæ filius cũ uxore Adoleda Richopagũ apud Nariſcos in ripa Rhegi Diuo Benedicto condidit. Idem quintodecimo deinceps anno Valdoſaſſoniam, ampliſſimam Nariſcorum ædem Monachis Ciſtercienſibus extruxit. Diuus Otto Babobergenſis Epiſcopus accepto à Cæſare commeatu, Pomeranis accolis Sinus Codani, religionem Chriſti interpretatur. D. Marianum Scotum, conterraneos eius Iſacium, qui centum & uiginti uixit annos, Clementem, Muricherodachum, Ioannem, Candidum & Donatum, Imperatore Hainrico quarto imperante Reginoburgium in Boiariam ueniſſe, iuxta templum Diui Petri extra mœnia à ciuibus, precipuè Bezelino quodam eis ædiculas conditas eſſe, ſupra in quinto libro retuli. Hac fama moti plures Scoti de Hybernia aduentarunt, quibus ſeptem illi præfuere, quorum ultimus Clemens fuit. Vbi anguſtius habitare cæperunt, Fridericus Phronthuſius, Otto Ritoburgenſis præfectus urbis, frater eius Hainricus, cum uxore Bertha, quæ filia fuit Diui Leopoldi Auſtriaci,

Litogar-

Litogarda. Gundackher & Vuernherus Barones de Labar.

Litogarda uxor Friderici Comitis de Bogen Curatoris templi Reginoburgenſis Gundackerus, & Vuernherus de Labar, grande Monaſterium Diuo Iacobo, & Gerdrudæ intra mænia urbis condunt. Comites de Labar, & Rietenburg prędia apud Nariſcos tribuunt, illorum ibidem monumenta extant. Bertha ibidem ſepulta, uineas in Auſtria donauit. Hartouicus Epiſcopus Reginoburgenſis templum dedicauit, Anno ab orbe ſeruato M C XX, primus præſul fuit Mauritius, autores fiunt Caliſtus Pontifex Max. & Imperator Hainricus quintus Cæſar Auguſtus. Mauritio ſucceſsit Chriſtianus.

Mauritius præſul. Caliſtus P. M. Conradus Archiepiſcopus Salisburgẽ. Zũ S. Zen.

Fabulę igitur ſunt, hoc Monaſterium à Carolo Magno conditum eſſe, qui ante trecentos annos ex hac uita migrarat. Conradus tum quoq; Salisburgenſis Archimyſtes apud Richenhall in Norico collegium Myſtis Auguſtinianis inſtituit, Zenonis uocant. Primus Antiſtes fani eiuſdē Lanzo. Sed ad Hainricum Quintū redeo. Is Reginaldum Barrenſem Dynaſtam in confinio utriuſq; Franciæ imperata facere cogit, Barrio caſtello, nunc eſt Luthareorum Reguli, expugnato, captiuum abducit.

Mechtyldis.

Moguntiaci Mechtyldam, filiam Hainrici Regis Anglorum uxorem ducit, nuptias facit. Omnes principes potentia Cæſaris territi, metuq; perculſi ob amicitiam, quam cum Pontifice Romano inierat, apparuere. Lotharius Saxonum Dux in celebri procerum corona nudis pedibus, & diſcinctus procumbens ueniam petijt, & impetrauit. Verum Alberto Mogontino Pontifice authore, plærịq; proceres, & ſacerdotes, maximè Saxones, aduerſus Imperatorem conſpirant, domum iugum excuſſuri remeant. Auguſtus indicio ad ſe delato, Albertum Mogontinum in uincula conijcit. Vnde elapſus ad Saxones ſe confert. Fridericus quoq; Agrippinenſis Epiſcopus cum ciuibus rebellionem facit. Godofridus atq; Hainricus Luthareæ inferioris duces, imperata etiam detrectant. Plæraq; tum prodigia bellum ciuile portendiſſe in faſtos relatum eſt, ſanguine pluit, lauans caput cruore manus pollutas inuenit: Terra intremuit, urbes, domus euerſæ.

Prodigia uaria.

Dormitantes noctu cubilibus excuſsi ſunt. Tonitrua, fulgura crebra, mortales attonitos fecerunt. Dira grando ſegetes, homines, pecora attriuit. Leodij ſubito tranquillo aëre turbo coortus fulmine tres ſacerdotes comprecantes in templo, ueſperi, pridie eius diei, qua Chriſtus Triumphabundus cælos conſcendit, extinxit, mænia, ędes ſubuertit, fętor peſtilens ſubſequuttus eſt. Nubes ſolutæ, fluminumq; more effuſæ, pecudes, caſas, uillas cum hominibus aquis operuere. Nubes ſanguineæ, Crux, homo candens in cęlo uiſus, exitium orbi terrarum aduentaſſe credebant. Rurſus Germania in ſua uiſcera ferrum conuertit. Solum Fridericus, & Conradus, hic Franciæ, alter Sueuiæ Regulus, & Godefridus præfectus prætorio Rheni Imperatorias tutabantur partes. Cæteri omnes iugum excutiunt, ſæuiunt, cuncta incendijs, cæde complentur. Vrbes, oppida, uici, arces, caſtella diripiuntur, ad egeſtatem, & ſolitudinem rediguntur, licentiaq; & conſuetudine belli ciuilis, graſſatores plurimi, paſsim uillas, ciuitates, itinera obſident: Viatores, ciues, ruſticos, ſacerdotes ſine diſcrimine ſpoliant, fana donis referta expilant. Dum hęc in Germania fiunt, legati Caloioannis, qui Alexio parenti ſucceſſerat, Imperatoris Conſtantinopolitani Romam uenere, & honorificentiſsimè excepti ſunt.

Caloioannes qui & Caloianus.

Romani eiſdem ad quintum lapidem officij gratia obuiam procedunt. Poſtridie Pont. Max. ſacerdotes, Senatum, populum, acturos de cōmuni omnium ſalute, atq; liberta-

te urbis Reginæ mundi, in templo Conſtantini coire iubet. Legati Orientalis Imperatoris introducti, ſuper omnes ad dextram Paſchalis collocantur. Deinde paucißimis ita uerba faciunt. Salutat uniuerſos orbis terrarum Dominus Imperatot Orientalis, poſtulatq́;, ut relictis inſanis, diſcordioſis, furibundis, & ebrioſis Germanis, ſæuißimis prædonibus, qui famem & egeſtatem ſuam latrocinijs explere coguntur, ad uerum, antiquum, & legitimum Imperatorẽ redeatis. Is non ſolũ Eccleſiæ ſe propugnatorem pręſtabit, ſed etiam uiduas, pupillos, inſimumq́; quemq́; auro, argento ditabit. Hæc ubi dicta, acclamatum eſt more gentis, perplacet, Reddamus diadema legitimo & antiquo rerum Romanorum principi. Deficiamus à Teutonib⁹ ſeditioſis, & ſtolidis ad ueterẽ Romani Imperij moderatorẽ, Vetus Roma cũ Noua, Occidens cũ Oriente rurſus coniungat. Poſthæc Paſchalis concionatur in Imperatorẽ Hainricum quartum, atq́; eius filium Quintum, crimina, iniurias, uitia commemorat. Petrus Leon præfectus urbis, Ioannes Caietanus, Hugo Cluniacenſis Antiſtes, cęteri pacis ſtudioſi, obnunciãt, clamant, perſtrepunt, uociferantur, Paſchalem maximo Reipub. Italię, Romæ, omniũ deniq́; incommodo, contra fas atq́; æquũ pacem exuere, fœdus diſſoluere, pactum præuaricari, Chriſtianam religionem diſcordiæ malis ſcindere, atq́; polluere. Fit tumultus, conuentus diſſoluitur. Poſtridie in eandem ædẽ Epiſcopi partium Paſchalis, uocato ad arma populo, frequentes, obſtinatiq́; cõcurrunt, confluunt. At Paſchalis excluſo populo, accitis in curiam quibuſdam flaminibus, Italiæ, Siciliæ, Galliæ, Britanniæ Epiſcopis, maximè Conrado Preneſtino, Beluacenſi, Rhemenſi Epiſcopis, legato Burgundiæ, quibus omnibus potentia Germani principis formidoloſa erat: Contra nitentibus pacis ſtudioſis, ac ſtatum temporum, perniciem communem, clades futuras, ciuilia arma, Chriſtianorum necem, diſſenſiones, ſeditiones deplorantibus, in Imperatorem Hainricum Quintum concionatur, ingratum uocat, eundem à ſe patronũ Diuì Petri nuncupatum, tamen cuncta cæde, incendijs, rapina, ſacrilegio cõpleſſe, caſtella ui expugnaſſe commemorat. Alia conuitia, quæ ira ſuggeſsit, in Cæſarẽ iactat, ſacrilegij, cædis, homicidij, latrocinij, tumultus concitati codemnat. Deinde Hyldebrandum, atq́; Vrbanum amplißimis uerbis collaudat, acta eorũ comprobat. Imperatorem, prophanos quoſq́;, à rerum diuinarum cura, à ſacerdotiorum procuratione, ab opum Eccleſiaſticarum, rerumq́; miniſtratione, decreto ſubmouet, comitijs Pontificalib⁹ arcet, excludit, omne ius interdicto Cæſari adimit, nullam eius rationem in illiuſmodi habendam cenſet, Pontificem Max. mendacij religiõe obſtringi nõ poſſe decernit: Inductoq́; priore decreto, diploma, priuilegiumq́; ſibi captiuo, ui, atq́; armis, in caſtris, ſub papilionibus à Tyranno extortum, ut ſua Roma ſeruitute, atq́; ſęuitia immanißimorum latronũ liberaretur. Prauilegium nuncupat, quod modo ratum erat, irritum facit, quod dictum, indictum eſt, contra ſentientibus ſacrificijs interdictum. Deinde Friderico Aggrippinenſi, Conrado Iuuauenſi Archiepiſcopis ſcriptum, Imperatorẽ in numero impiorum computatum eſſe, è curia Chriſtianorumq́; ſubmotum, & ad auxilium Eccleſiæ Romanæ inuitantur illi Archimyſtæ. Extant epiſtolæ, atq́; huiuſmodi, quę ego breuiter perſtringo, quemadmodũ geſta ſunt, ſeruantur in Bibliothecis noſtris, relata à quodã Legato Auguſti, qui interfuit, & quid quoq́; die à ſingulis dictũ, factumuè fuerit, Imperatori renunciauit. Dumq́; talia

in Italia

in Italia & Romæ fiunt, Conradus Archimyſta Boiorum ad Saxonas deficit, Hugonem Epiſcopum Cæſatianũ Brixina mouet, *[Hugo Epiſcopus Brixienſis qui & Hago.]* Renoberthum Monachorum Salisburgenſium præſulem ſufficit. Hainricum quoq; Fruxinenſem Epiſcopum abdicare conatur. Viſchopagum, alia templa, quæ is cõſecrarat, reſecrat, Fruxinum inde ſe confert, Hainricum Paſchalis decreta refellentem dignitate *[Viſpach.]* moturus. Verum Myſtæ eiuſdem fani, qui tum doctiſsimi omnium ſacerdotũ Germaniæ cenſebantur, acta Paſchalis uelut ſacris literis contraria reſcindunt, *[Canonici Friſingenſes doctiß. omniũ.]* Conradum urbe exigunt. Qui à Salisburgenſibus quoq; excluſus, in Saxoniam aufugit. Saxoniæ proceres, Epiſcopi, Archimyſtæ hi Conradus Iuuauenſis, Albertus Mogontinus, Fridericus Agrippinenſis, Theoderic⁹ Legatus Paſchalis in Agrippinenſi Colonia coëunt, Auguſtum, & Epiſcopos ab eodem more, & ritu priſcę religionis in ſenatum Pontificalem allectos deuouent, Imperatori hiſq; paſtoribus rebellantibus mandata detrectantibus, belligerantibus aduerſus Cæſarem ueniam ſcelerum condonant, cælũ aperiunt, cæteris claudunt. Fidem igitur ſeruantes oppũgnantur, ſub ſpecie religionis, ſtupra, inceſtus, ſacrilegia paſsim committuntur, cædes, incendia impune fiunt. Auguſtus ſe quoq; tutaturus Agrippinam Coloniam petit, agris circa uaſtatis, in Saxoniam tendit, cum Saxonibus contendit. Segifridus ac Horo Manoueltæ proceres Saxonum *[Comites à Mansfeld.]* prælio ſuccubuere, atq; occiſi ſunt. Inter hæc Conradus in Francia, & ad Danubium, Fridericus in Sueuia, & iuxta Rhenum, ſorore Imperatoris geniti fortiter acta auunculi tutantur. Emicho Dynaſta, partium Alberti Sarobrigæ, Epiſcopi *[Albertus Comes à Sarbruck Epiſcopus Mogontinus.]* Mogontini, authoris huiuſce belli ciuilis, à Friderico occiditur. Stephanus Colomanni Regis Vngariæ filius, Lupoldus Auſtriacus cum duce Boiemiæ Ladiſlao ſubſequuntur ueſtigia Vngarorum ad Eyſenoſtadium (quod ferreũ oppidum ſignificat) progrediuntur. *[Eyſenoſtadiũ.]* Agris circum circa uaſtatis, incolumes reuertuntur. Iiſdem diebus Vuelpho ſecundus dux Boiorum abſq; liberis Cauphe- *[Vuelpho 2.]* ringij (uicus eſt Lycariorum) obijt anno poteſtatis duodeuiceſimo, æræ Chri- *[Kaufring am Lechrain.]* ſtianę Milleſimo centeſimo undeuiceſimo. Corpus ad Altorff deportatum eſt. Tum quoq; uxor eius Machtylda in Italia uita defuncta eſt, Auguſtus cum uxore Italiam intrat, illius opes iure hæreditario, nam cognata fuerat, poſsidet. Eodẽ tempore Paſchalis Romę, ad quem Auguſtus cũ mandatis legatos miſerat, moritũ. Priores Pontifices Romani ad diplomata, Epiſtolas, libellos oẽs hactenus Imperatoris annos addiderunt, primus Paſchalis hiſce taciris, ſuæ poſtetatis numerum adſcripſit, huncq; primũ immunitate donaſſe collegia, licet ab alijs ex- *[Nota.]* tructa, reperio. Hocq; uita defuncto, Romani certiorem faciunt Imperatorem, petunt, ut Romam ueniat, atq; Comitia Pontificalia cum ſacerdotib⁹, Senatu, populoq; more maiorum habeat. Inter hæc quidam Ioannem Caietanum Magiſtrum Epiſtolarum, Pontificem deſignant, Gelaſiũ adpellant. *[Ioannes Caietanus Pont. Max. Gelaſius dictus.]* Is ubi aduentare ad Vrbem Imperatorem accepit, in Galliã aufugit, tertio ab Auguſto & Romanis reuocatus, redire ad ouile noluit, Cluniaci obijt. Tum Quint⁹, & Romani, ueteri conſuetudine Mauritium Burdinum Archiepiſcopum Braccenſem Hiſpanum Pontificem legunt, Gregorium Octauum adpellant. *[Gregorius 8. S. Pont.]* Profugi diſsimulata huius conſecratione, Vidonem Archiepiſcopum Viennenſem, germanum Stephani Burgundionum Tetrarhæ, auunculum Baldouini Flandri, con- *[Vido Archiepiſcopus.]* ſanguineum Imperatoris, Pontificatui Maximo imponũt, Caliſtum uocant. Is

à ſocijs emendicatas pecunias, ubi Auguſtus ex Italia in Germaniā redit, Romanis diſtribuit, ad Vrbemcꝙ triumphabundus deductus eſt. Gregorius Sutrium, aufugit, atcꝙ in uincula coniectus eſt. Quintus impar factioni Pontificum Romanorum, diffidens rebus ſuis, atcꝙ euentum cauſæ deſperans, cum Caliſto in gratiam redijt, ex ſum macꝙ diſcordia principes Romani reconciliati ſunt. Auguſtus Comitijs Pontificalibus, clientela Epiſcoporum deſtitutus, arbitrio cætus Eccleſiaſtici excidit, Pontificatus uniuerſi, ſacerdotiacꝙ, beneficia Romani Pontificis facta ſunt. Nunc rurſus ad Boios redeo. Hainricus octauus frater Vuelphonis ſecundi, primi filius, VVulphyldam Magni, ducis Saxoniæ filiā coniugem habuit, ex ea ſeptem liberos, tres mares, quatuor fæminas, Hainricū, Vuelphonem. Conradum Monachum: Iuditham, Sophiam, Machtyldam, Vuulphyldam procreauit. Cum fratre undeuigintiannos, poſt mortem illius quincꝙ ducatum Boiariæ adminiſtrauit. Rauenſpurgi deceſsit anno ab orbe ſeruato M C XXV. Fatum mariti ſubſequitur uxor die deinceps ſextodecimo. Amborum corpora ad Altdorff delata ſunt. Eodē anno Diuus Otto, qui Pomerios ut religionem Chriſti reciperent, perſuaſit, Babobergomū redijt. Et Imperator Hainricus Quintus Cęſar Auguſtus Traiecti obijt, decimo Calendas Auguſti. Succeſsit Lotharius ſecundus, Saxoniæ Regulus, Atcꝙ hunc Hainricū octauū, Regulum Boiorum, primum omnium, priuatis auſpicijs, donationem feciſſe, diploma dediſſe, hoc ſua imagine ſignaſſe, id, quod antea Imperatores, Reges, & Cæſares duntaxat factitarunt, reperio. Initium, finem, exemplum eius tabulæ ſubſcribo. In nomine ſanctæ, & indiuiduæ Trinitatis Hainricus diuina fauente clementia DVX BAVVARIORVM Conſenſu VVLFHYLDÆ uxoris, decimas in Pago Ranneshouen de nemore Vuillebart tradit ad arā Diui Pancratij, & alia quædam prædia. Actum Ranneshouen anno Chriſti M C XXV, præſente Ottone Palatino, Friderico de Regenesburc aduocato, Helperto de Geren, Henricus Dei gratia DVX BAVVARIÆ. Data Rāneshouen in palatio IIII KL. AVG per manum Bernhardi Notarij. Interregnum tum fuit. Liberos deinceps narrabo. Conradus ad Agrippinenſem Coloniam, erudiendi gratia miſſus. Vbi adoleuit, inde cum quibuſdam condiſcipulis ad Claram Vallem celebrem D. Bernardi ædem migrauit, eiuſdem cæremonijs initiatus Hieroſolyma ſupplicandi gratia profectus, morbo corripitur, reuertitur, Barij municipio Appuliæ ante parentem obijt. Iuditha uxor fuit Friderici præſidis Sueuiæ, mater uero Imperatoris Friderici primi Cæſaris Auguſti, quē Itali Barbaroſſam uocant. Sophia Berchtoldo Zaringio nupſit. Hoc mortuo ad ſecundas tranſit nuptias. Venit deinde in manū Lupoldi Stirij limitis pręfecti, peperit Odagrium, ille obijt poſt natum Chriſtū anno Milleſimo, centeſimo, undetriceſimo. Machtylda primo Diethboldo iuniori Voccioburgenſi Dynaſtæ nuptū collocatꝰ, eo defuncto, Gebhardo Comiti de Sultzbach in matrimoniū datur. Vuulphyldam Brigantinus Rhetorum Tetrarches uxorē duxit. Henricus nonus, ſuperbus cognomento, patri Henrico octauo in ducatu Boiariæ ſuccedit. Iiſdem diebus Lotharius Saxo, exhæredatis Friderico Sueuię, atcꝙ Conrado Franciæ Regulo, fratribus Germanis, nepotibus Henrici quarti, aſtu, fraudecꝙ Archimyſtarum Alberti Mogontini, & Conradi Salisburgenſis, Cæſar declaratur. Nemo erat, qui Imperium Friderico, ſanguini Auguſtorum

non

non deſtinabat. Verum ut dixi Lotharius aſtu Alberti, atq; Conradi opera reb⁹ impoſitus, illius potiſsimũ ſuaſu Fridericum, & Conradũ, prolem Cæſarcã, ſobolem Auguſtorum opprimere, atq; plus æquo in ordinem redigere conatur.

Lotharius Ro. Imp.

Quamobrem illi ſacra Cæſarea, & Imperij inſignia, quæ morte auunculi ad eos redierant, Lothario tradere recuſant, ſed & armis ſumptis, ſe atq; ſuos tutari pergunt. Conradus ab Italis inuitatus Mediolanum penetrauit, ibi ab incolis Rex Italiæ conſtituitur, ab Anthelino urbis Archiepiſcopo inungitũ. Lotharius Gertrudim unicam filiam Henrico rectori Boiorũ deſpondet. Iiq; confeſtim equitatum cum primarijs Boiariæ fœminis, qui ſponſam ex Saxonia abducant, mittit. Inter hęc ipſe more gentis auſpicaturus bonis ominibus principatum, concilium Reginoburgij cogit, pacẽ publico edicto ſancit, lites dirimit, ius dicit, proceres Boiorum ab armis diſcedere, concordiæ bona colere præcipit, latrocinia uetat, capitaliaq; fore decernit. Prætorem, qui præſidendo iuridicundo intentus uicem ſuam fungereretur, Reginoburgio imponit. Peracto conuentu, ſponſam Auguſtæ in confinio Rhetorum, atq; Vindelicorum excipit. In campo Lyci ſupra Auguſtam inter Fridbergam & Möring, qui locus Concio legionum uocari ſolet, nuptias octauo Quinquagenalium die facit. Frequentes Boiariæ, atq; Sueuiæ primores interfuerunt. Confectis nuptijs, nuptam Rauenſpurgium migrare iubet, ubi tota æſtate degit. Dux ad ſocerum in Saxoniam ſe confert.

Concio legionum zu Concile.

Marſoburgij in celebri conuentu, Gredingam, Norciobergam, Epiſcoporum præſulum Boiariæ tutelam, ab eodem in fidem accepit. Operam ſuam aduerſus Fridericum ſororis ſuæ maritum, iureiurando pollicetur. Interim dum in Saxonia longius abeſt, Fridericus Comes à Bogen, ædis Reginoburgenſis curator conſobrinus illius, coniunctis ſibi quibuſdam proceribus Boiorum, quibus pax odioſa erat, prætorem ducis, Reginoburgenſibus datum, interficit: dolebat honorem, atq; commodum ſuum in urbe deminutum iri, Henricíq; augeſcere.

Merſburg. Greding. Nürnberg.

Fridericus Comes à Bogen.

Cæſar & Boiariæ præſes uerſus Boiariam arma ex Saxonia mouent. Lotharius comite Vlrico Boiemorum duce Norciobergam obſidione claudit fruſtra. Ciues fortiter ſe defendunt aduentantibus in auxilium obſeſsis Conrado Francorum, Friderico Sueuorum procuratore, erumpunt, Cæſarem cedere cogunt. Iſq; Bambergam, inde Vuürtzburgum ſe confert, hinc Rheni oram luſtrat. Nemetas, qui rebus Conradi, atq; Friderici, tanquàm cognatorum Cæſarum, qui apud eos ſepulti erant, fauebant, circumſidet. In eiuſdemq; urbis agro Limburgium caſtellum, & Monachorum templum, quod Fridericus firmiſsimo præſidio tenebat, fame ad deditionem iam coëgerat, niſi Vlricus Horningenſis Sueuus, ſocios deditionem faciundam conſultantes, confirmaſſet, ſatis ſuperq; annonæ ſuperare, nimirum ſatius eſſe, dictitans, uentribus craſsis Monachis paſci, quàm caſtrum tam turpiter in manus hoſtium tradere. Quod ubi Monachi accepere, abundè commeatum præſidio militari largiuntur. Interea Henricus in Boioaria Falckhenſtain (à principibus noſtris ante paucos annos Hieronymo à Stauff datum) uicum, & arcem Boiariæ tranſdanubianæ munitiſsimam, Boiemiæ, atq; Hercyniæ ſaltui continuã, quæ tũ Friderico Comiti à Bogen parebat, obſidet, relictiſq; ibi octingẽtis equitibus, quibus ſororem ſuam Sophiam, quæ, mortuo marito Lupoldo Stirio, ad fratrẽ conceſſerat, præficit, ipſe ad ſocerum cũ ſexcentis equitibus contendit.

Falckenſtain. Hieronymus à Stauff.

 tendit.

tendit. Vltra Rhenum aduerſus Friderici incurſationes conſidet, Fridericum
Gruningen. noctu irruentem, exploratus eius conatibus, in fugam uertit, fugientẽ uſq; Gru-
ningiam perſequitur. Nemetes Alberto Epiſcopo Mogontino arbitro, Cęſari
ſe dedunt. Henricus ad Boios reuerſus Falckhenſtain expugnat, atq; incendit.
Poſthæc Fridericum Sueuum, ſororis ſuæ Iudithæ maritum, apud Zuuyfalten
Monaſterium ad colloquium inuitatum, dolo capere nititur. Fridericus euaſit,
Memmingiam, Rauenſpurgum, Altdorff, plæroſq; Sueuiæ uicos, qui ſub di-
tione Henrici erant diripit, exurit. Par pari Henricus refert, fines Friderici cum
copijs ingreditur à Tegendorff Danubiano uico, uſq; ad Hohenſtauff, Vlmã
quoq; depopulatur, cuncta cæde, incendijs complet. Moritur tum Conradus,
qui & Chuno Reginoburgenſis Pontifex. Ciues, ſacerdotes, authore Friderico
procuratore Myſtarum, non expectato aduentu ducis, nulla eius ratione habi-
ta, citra eius conſenſum Henricum Comitem à Vuolffrathshauſen, patruum
Ottonis reguli à Vuolffrathshauſen, Epiſcopum deſignant. Hoc ubi Henricus
Boiorum rector reſciuit, edita comitia irrita facturus ad Cæſarem feſtinat.
Vuolffrathuſius Comes eius conatus anteuenit, conſiliumq; fruſtratur. Iuua-
uiam propere ſe confert, à Conrado Archimyſta ritu ſolenni inauguratur. An-
Angelfrid. gilofridum antiſtitem Diui Haimerami abdicat, Monachos deuouet, hiſq; à ca-
pite ieiunij ad ſeptimum Calendas Auguſti ſacris interdictũ fuit. Cenſum à Pa-
Innocentius 2. S. Pont. anno 1130 ſedit. ſchale impoſitum reddere detrectabant. Epiſcopus igitur iuſſu Innocentij ſecũ-
di, Pontificis Maximi ui templum occupat, calices aureos comminuit, bullas, di-
plomata, priuilegia cõburit, plumbea monumenta reperta in ſepulchro Berch-
toldi præſulis liquefacit, fanum compilat. Dux prędia, uicos Epiſcopi deuaſtat,
Rengſtauff infra Reginoburgium. Stauff Danubianam arcem de improuiſo inuadit, expugnat, pręſidioq; firmat.
Quam rurſus Epiſcopus obſidet, famæq; obſeſsis, annona deficiente expugna-
re conatur. Dux ui obſidionem Epiſcopum ſoluere cogit, commeatum in arcẽ
Otto. deportat. Inde ſuperiorem Boiariam petit, quam cum paucis peragrat. Otto ne-
pos ex fratre Epiſcopi, de improuiſo de Vuolffratshuſio erumpit, hoſtili animo
ad ducem adfectat uiam, quippe eius equum agnoſcebat. Quidam comitum re-
ctoris Boiorum equo ſuo hunc imponit, ipſe equum eius inſedit, atq; terga uer-
tit. Otto hunc Henricũ eſſe ratus, inſequitur, deprehenſumq; multis uulneribus
confoſſum trucidat. Interea Henricus elabitur, comparatis copijs agrũ Vuolff-
rathuſianum februario deuaſtat, intra, extra alpes Penninas cuncta depopulat.
Homeraß im birg. Homeraſium caſtellum obſidet, expugnat, igne concremat. A Vuolffrathuſio,
quòd ieiunium Quadrageſimæ ſolenne imminebat, abſtinet, accito in commi-
litium fratre Vuelphone, Reginoburgium petit, præſidium à Stauff deducit,
Godofridus Comes à Kalb. arcem incendit. Inde in Sueuiam ſe confert, fratri Vuelphoni Vtham filiam Go-
dofridi ditiſsimi reguli à Kalb, paternis opibus inſtructam, dat in matrimoniũ.
Albertus Comes à Kalb. Albertus patruelis Godofridi ratus ſibi partem hęreditatis præreptam, arcem
Kalb dolo capit, præſidioq; firmat. Deinde copias Vuelphonis apud Sindlfing
noctu de improuiſo adoritur, partim capit, partim in fugã conijcit, equis, armis,
rebus potitur. Vicum ſuccendit, prædã omnem in arcẽ ſuã Vuirtenberg depor-
tat. Henricus & Vuelpho abſq; cunctatiõe caſtello caſtra admouẽt, baliſta ſaxa
in męnia iaculant, ariete muros diffindũt. Albert⁹ opẽ Friderici, & Conradi, Du-
cũ Sueuiæ, atq; Franciæ implorat. Dumq; hij obſeſsis ſuppetias ferre feſtinant,

Henricus

Henricus, & Vuelpho, qui oppugnationem non intermittebant, arce Vuir-
tenberg potiuntur. Præda omni recepta, cunctis qui intus erant in uincula con-
iectis, atq; captiuis abductis, caſtellum comburunt. Inter hæc Conradus dux *Conradus*
Zanngius, auunculus coniugis Vuelphonis Schönburgium, quod Vuelpho- *dux de Zä-*
ni parebat, circumſidet. Lotharius Cæſar cum exercitu adueniens Zäringium *ringen.*
cedere cogit. Vuelpho inde Leonſtain, quod ſub ditiõe ſuperioris Alberti erat, *Schönburg.*
ui expugnat, ad Kalb caſtra mouet. Albertus ubi ſe imparem Vuelphoni eſſe ui-
det, ſupplex abiectis armis in caſtra procedit, pedibus Vuelphonis accidit, ueniã
petit. Vuelpho eidem non gratiam ſolum facit, ſed etiam omnia, quę abſtulerat,
reddit. Pacatis rebus in Sueuia, Henricus in Boiariã poſt Paſchalia redit, Vuolff-
rathuſio caſtra mouet. Henricus Epiſcop⁹ Reginoburgenſis ex illo oppido ort⁹,
proceres Boiorũ, atq; Tetrarchas orat, ambit, atq; auxiliũ nepoti laturus, aduer-
ſus ſuperbiam, & dominationem ducis, exercitum impetrat. Nempe Lupol-
dus Auſtriacus, Fridericus Comes à Bogen, Albertus eius gentilis, & cæteri
Boiorum Dynaſtæ, excepto Ottone à Vittelſpach præfecto prætorio, proge- *Otto Comes*
nitore noſtrorum principum, ducem Boiaria deturbaturi, propter Iſaram am- *Palatinus*
nem proximè Vuolffrathuſium caſtra locãt. Cum acies inſtruerentur, Otto ſu- *Vuittelſpach.*
perior, conſobrinus ducis, & Friderici Comitis à Bogen, ſocer Ottonis obſeſſi,
apparet, copias Reguli explorat, ultro, citro commeat, uires ſummi Boiorũ prin
cipis aduerſarijs commemorat, certam cladem oſtendit, terroremq; illis incutit,
fama hoſtilium copiarum, eas amplificando perterritat, ſcrupulum inijcit. Fride-
rico à Bogen conſobrino ſuo, nam Adoleda mater Friderici, Richardæ matris
Ottonis ſoror erat, perſuadet, ut ſecum in caſtra ueniret, pedibus ducis accideret,
ueniam oraret, quam & impetrauit. Idem Otto à Vuolffrathshauſen à ſocero
perſuaſus facit, ſe atq; caſtellum Henrico abſq; conditione permittit. Ipſum
præſes Boiorum in exilium Rauenſpurgium agit, iurare eundem, ne in Boiari-
am, niſi à ſe reſtitutus redeat, cogit. Poſthæc Vuolffratshuſium uicum atq; ar-
cem, primæ Vindeliciæ ad Confluentes Iſaræ, atq; Libuſæ conditam, diripit, *Confluentes*
atq; igne concremat. Verum Iuſticiam, uxorem Ottonis, filiam Ottonis præ- *Iſaræ atq; Li-*
fecti prætorio, quæ in oppido cum marito obſeſſa fuerat, benignè adpellat, eam *buſæ.*
cum rebus ſuis ad parentem abire permittit. Ita proceres Boiorum perdomiti in *Iuſticia Co-*
gratiam cum duce redeunt. Epiſcopus Reginoburgenſis Hochoburgio præ- *mitiſſa.*
fectura, Oeno contermina, pacem à Regulo Boiorum mercatur. Pacata igitur *Hohenburg am In.*
Boiaria, eodem tempore Diuus Bernardus Lotharium Cæſarem, Fridericum
& Conradum nepotes, & hæredes, Auguſtorum ueteres inimicos Bambergæ
conciliat: Eaq; ciuilis diſcordia decem annos Germaniam adflixit. Fridericus
mortua Iuditha Boia, Hagnam de Sarpruck, neptem Alberti Epiſcopi Mo- *Iuditha.*
gontini ex Friderico fratre uxorem ducit, ex qua Conradum Palatinum Rheni *Hagna.*
& Clariciam uxorem Ludouici Turogi progenuit. Dum hæc in Germania fi-
unt, duo Romæ de Pontificatu maximo decertant, Anacletus, & Innocentius:
ille fretus opib⁹ Rogerij Siciliæ, Apulię, Calabriæq; Reguli Innocentiũ urbe pel-
lit. Iſq; in Germaniã ad Lothariũ aufugit, ab eodẽ Cõrado Abuſino, Iuuauenſi *Conradus Co-*
Archiepiſcopo deducente Leodij reuerenter excipitur, in Germaniaq; ferè duos *mes ab Aben-*
menſes cõmoratur, donec eũ Lotharius fruſtra clientelã pontificalẽ repetẽs per *ſperg.*
Boiariã, Tridentinaq; iuga Romã cũ paucis (Italis ei⁹ paucitatẽ contẽnentibus)
deduxit.

deduxit. Vbi in ædæ Conſtantina ab Pontifice reduce inauguratur. Nam tem-
Lotharius coronatur. plum D. Petri Anacletus tenebat. Imperator accepto cognomine Auguſti in
Germaniam reuertitur, Danos, Bolios, Venedos Boiemos perdomitat, Ru-
gij, Pomerij, Vgri muneribus immenſis eius amicitiam ambiunt. Nicolaus rex
Halberſtat. Cimbrorum cum filio Magno Alberoſtadij in uerba Lotharij iurauit, ſe ſuoſq;
Vide Daniam Crantzij lib. 5. cap. 13. ſucceſſore; perpetuo fore in poteſtate Romanorum Imperatorum. Dum Lo-
tharius Innocentium Romam deducit, Cimbri omnes Cæſarianos, qui in reg-
no illorum uerſabantur, uno die contrucidarunt. Sub idem tempus ſexdecim
contubernia Monachorum, collegia Myſtarum in Boiaria inſtituta ſunt. Cir-
Schambaubt. cum patriam meam Abuſinam ad Septentrionem Schamhaubtem Gertrudis
Ror. uxor Berchtoldi cum filia Litogarda. Ab Orientis ora Ror Magnus filius Ru-
perti, nepos Babonis, cum uxore Irmogarda, & filio Alberto. Et finitimi ho-
rum Conradus, Henricus, Gebhardus Myſta Reginoburgenſis, fratres Ger-
Comites à Raning & Rotenburg. mani de Raning & Rotenburg Reguli, cum matre Machtylda Pāring, & Di-
uum Magnum ad confluētes Danubij, atq; Regni, in aduerſa Reginoburgij ri-
Paring Monaſterium. pa flaminibus Aurelianis dedicant. Ab Occiduo uero ſole, & Auſtro conſecra-
neis D. Benedicti Monachomonaſterium, olim ab Vgris exciſum Henricus
S. Mang. nonus, Regulus Boiorum, & Dietpoldus Voccioburgenſis inſtaurarunt. Gri-
Münchsmünſter. moldus uero, atq; Aribo, Conradus, Henricus fratres Germani, filij Thimo-
Dietbboldus nis, & Vuilbergæ Piburgium regiam ſuam in templum commutant. Diuus E-
Comes à Vogburg. berhardus, filius Henrici & Berthæ, frater Vlrici præſul eligitur, poſteri horum
Vom Stain auff dem Nordgeuu, cognominati ſunt à ciuitate Nariſcorum. In
Piburg. Boiaria Aquilonari Henricus de Lechsgmund & Graiſpach Tetrarches, Li-
Volcardus togarda uxor, filius Volcardus Cæſaream, Otto filius Henrici, nepos Ruperti,
qui & Vuolgeradus Anno dñi 1133. pronepos Babonis, Comes de Rietenburg, urbis Reginoburgenſis præfectus
Vualderbach condunt, cęremonijs Ciſtercienſibus initiant. Albertus comes à
Vualderbach. Bogen filius Hartuici, & Litogardæ, uxor Heduica, liberi Albertus, Berchtol-
Vuindēberg. dus, Hartuicus arcem Vuindenberg Symmyſtis Diui Nordberti Archiepiſcopi
Oſterhofen. Maidenburgenſis tradunt. Eius ſacris Oſterhofen quoq;, in inferiore Vindeli-
cia, pulſis popularibus Myſtis, procurante Diuo Ottone Epiſcopo Bamber-
genſi, à ſummo Boiorum Regulo traditur. Itidem in Boiaria ſecunda Gerol-
Aſpach. dus, atq; Chriſtina coniuges Aſpach prætorium ſuum Benedictinis tradunt.
Otto de Vittelſpach ortus, præfectus prætorio Boiorum, author generis prin-
Enſdorff. cipum noſtrorum, cum uxore Helica Enſdorff apud Nariſcos D. Benedicto,
Vnderſtorff. in Meridionali Boiaria Vnderſtorff, Auguſtinianis myſtis dedicat. In ſuperiore
Beiherting. Vindelicia Beiharting, Iuditha, atq; eius frater Meginogothus, Aurelianis fla-
Mogengot. minibus extruunt, Romanus Epiſcopus Gurcenſis, iuſſu Conradi Archimyſtæ
Boiorum templum conſecrat. Nam Henricus Epiſcopus Fruxinenſis, uir ad-
modum eruditus, rebus Imperij ſtudebat, Conradus factionem Pontificis Ma-
Vuinberg. ximi ſectabatur. Vinariam itidem ſuperioris Boiariæ præfecturam Segibotho,
Adolædo coniuges, cum liberis Segibothone, atq; Gertrude Aurelianis ſa-
cris addicunt. In Norico Conradus Iuuauenſis Pontifex, ex Abuſina patria
Chiembſee. mea oriundus, Chiminum templum olim à Theſſalono ſecundo, regulo
Boiorum, Diuo Benedicto conditum, ab Vgris ad egeſtatem redactū, Myſtis
Auguſtinianis, itidem eiuſdem cęremonijs iuxta eundem tractum proximè
Reichenhal,

Reichenhal, Diui Zenonis ædem tradit. Is quoq; Iuuauenſes ſacerdotes, ſymmyſtas, ut cultum D. Aurelij Auguſtini reciperent, perſuaſit. A quo, noſtro æuo, opera Mathei Langi, eiuſdem fani Archiepiſcopi, & flaminis Romani Pontificis omnium clariſsimi, ſoluti ſunt. Per idem tempus, annum æræq; noſtræ M. C. XXXV. feruentiſsimum fuiſſe, amnes ſiccatos eſſe, ſyluas cum montibus arſiſſe, fomitem, & quicquid alendo igni aptum eſt, in terram ingeſtum, mox ignem concepiſſe, literis proditur. Reginoburgenſes tum, atq; dux Henricus, Danubio pontem lapideum impoſuere, qui urbem, cum ſuburbano municipio, tum demum condito, quod am hof uocant, iungeret, inter mirabilia Germaniæ opera numeratur. Quippe ſtrues ſaxorum triquetræ ſubinde lapidibus ex fundamento cumulatæ truncis arborum, & ſtipitum compage, ueluti quodam nexu continentur. Fronte recta fluctus excipiunt, amnem morantur, qui retentus, acrius quàm ſi libero curſu mearet, illiditur. Spumabundus perſtrepit, ingenti ſonitu ſermonem aſtantium obtundit. Quindecim fornices ingentes ſaxo quadrato ſtructæ, uiginti pedum interuallo diſtantes, quæ ex fundamento, ut dixi, lapidum cumulis coniecto, ſurgunt utrinq;, atq; concameratæ ſunt, opus ſuſtinent, ſupra quas lapide quadrato ſolum ſtratum, ſaxorum moles, coruis ferreis, harpagonibuſq; continentur, plumbo obduratæ, atq; oblitæ. Turres in capite meditullio, & calce erectæ, pyramidum altitudinem æquant. In Italia (ad hiſtoriam redeo) Innocentius Pont. Max. cum Rogerio Siculo confligit, atq; ſuperatur. Rogerius redacto Pontifice in poteſtatem, regium nomen ab eo extorquet. Imperator Lotharius comparatis copijs, per Tridentinam uallem in Italiam arma mouet. Henricus Boiorum legatus gener eius cum omnibus Boiariæ proceribus in gratiam redit, eoſdem ſocios militiæ adſciſcit, mille atq; quingentos equites auxiliares ſocero ducit. Propter Lacum Benacum, quam nunc Gardam uocant, oppida in fidem ab

Lacus Benacus.

Auguſto accipit. Qui citeriorem Italiam omnem in ditionem cogit. Cremonam, deinde Ticinum, ubi Otto Comes à Vuolffrathshuſio ſagitta percuſſus

Gartſee

interijt, expugnat. Æmilia, atq; Bononia genero fautore ad obſequium redacta, inde Thaurinorum Auguſtam progreditur, cuncta terrarum, citra Apenninum montem, ſub radicibus alpium, à ſupero ad inferum mare, imperata facere adigit. Poſthæc diuiſis copijs, ipſe oram ſinus Hadriatici luſtrat. Ancona, Spoletum, uniuerſæ urbes obedienter mandata faciunt. Inde Troiam, uſq; Barium, Pediculum, maritimam urbem (quæ ante Iapyx à filio Dædali dicta eſt) penetrat. Henricus Boiorum dux gener eius pet Tuſciam profectus, eam ab Imperatore in fidem accepit. Romam peruenit, Pontificem Max. ſecum ducit, Albam expugnat, diripir, Beneuentum capit, Capuam, Salernum imperata facere cogit, Barij cum Pont. Max. Imperatori Lothario occurrit. Inde coniunctis copijs Rogerius tota Italia pellitur. Reginaldus parto regno imponitur. Imperator in Siciliam transfretaturus, principibus Germaniæ eam militiam detrectantibus, pacata Italia tota, redire in Germaniam cogitur. Tridenti morbo correptus, in ſylua, quæ eſt inter Oenum Lycumq; amnes, octauo Idus Decembris, anno Chriſti ſeruatoris noſtri milleſimo, centeſimo, triceſimo

Lotharij Im. mors.

ſeptimo expirat. Corpus per Auguſtam Rhetiæ à genero in Saxoniam deportatur, in Lutharia humatur. Res ab eo geſtæ in æs inciſæ, eodem conduntur.

Zu Lauthers im Cloſter.

Eodem

Eodem anno plæriq; alij principes interiere: Bruno, atq; Hugo Agrippinenſes Archimyſtæ, Albertus Mogontinus Pontifex, Diuus Luitpold⁹ Auſtriaci Boiorum limitis dux, Henricus Epiſcopus Fruxinenſis ſeptimo Idus Octobris. Sub idem tempus Gratianus ille ius Pontificale dilaniauit, atq; confudit. Etenim, uti eſt in noſtris Bibliothecis ſyncerum, duas continet partes: prima, acta ſunt uniuerſorum conciliorum, quæ quidem recepta eſſe conſtat: altera, Conſtitutiones, Epiſtolas, reſcripta Maximorum Pontificum complectitur, ut quæq; geſta fuere, cauſæ, adſeſſores, teſtes, adductis locorum, temporumq; momentis, commemorantur. Hiſce quoq; temporibus fuiſſe reperio Rucelinum Britannum, Magiſtrum Petri Abelardi, noui Lycæi conditorem. Qui primus ſcientiam uocum ſiue dictionum inſtituit, nouam Philoſophandi uiam inuenit. Eo namq; authore duo Ariſtotelicorum, Peripateticorum genera eſſe cœperunt, unum illud uetus, locuples in rebus procreandis, quod ſcientiam rerum ſibi uendicat, quamobrem Reales uocantur: alterum nouum, quod eam diſtrahit, Nominales ideo nuncupati, quod auari rerum, prodigi nominum, atq; notionum uerborum uidentur eſſe adſertores. In hiſce duobus generibus diſsidium, & bellum ciuile eſt, illius Thomas Aquinas Italus, & Ioannes Dunſo Scotus: Huius Vuilhelmus Occomenſis Anglius (cuius ſepulchrum Marmorcum apud nos in Boiaria Monachij in templo Franciſcanorum monſtratur) Marſilius Haidelbergenſis Academiæ, Ioannes Buridanus Viennenſis Gymnaſij inſtitutor, Gregorius Ariminenſis Viennæ humatus, anteſignani ſunt. Alios, & tot muritos peripateticæ familiæ Philoſophos, & proximos quoſq; à prioribus diſſentientes prætereo. Alijs ſubinde aliæ opiniones, alia placita ſunt, ita fit, ut nulli duo concinant. Acutiſsimus cenſetur, qui maximè ab alijs diſcrepat. Eruditionẽm diſcordia metiuntur, ſe inuicem iugulant, ſe ipſos inuicem conficiunt, atq; conſumunt. Nunquàm concordes, niſi cum conſpirarint: ſunt qui armati aduerſus omnes omnium reprehenſiones inter ſe collegant, eamq; peſtem Grammaticæ, Theologiæq; inuexere, nimirum Scholaſticæ, atq; Vmbraticæ. Nihil poteſt ſine ſuo interitu ſibi eſſe contrarium, illa interijt, hæc nunc in ſe uictas conuertit manus. Singulæ ſectæ iudicio multarum ſectarum ſtulticiæ conuincuntur. Veterani ſcientiam, utpote æmulam naturæ, de rebus, ſiue in rebus exiſtere (nempe notatio naturæ, & ſenſus animaduerſio peperit artem) ea quæ cõfuſa ſunt notione, mente, cogitatione duntaxat diſtinguuntur, diuerſa quoq; eſſe contendunt, ſicuti eſt numerus, & res quæ numeratæ ſunt, magnitudo, & res magna, cęcus & cæcitas, atq; huiuſcemodi alia. Tyronum caterua hæc quæ ſolum intelligentia, & cogitatione ſeparantur, idem eſſe cenſent. Nec enim aliud numerum, quàm res numeratas, cæcitatem quàm cęcum eſſe, ipſis placet. Hij ſcientiam quoq;, potiſsimum de dictionibus, & nuſquàm niſi in animi notionibus, atq; rationibus eſſe docent. Eam enim comparari, ubi uerborum explicatio, definitiones, communes animi ſententiæ, poſtulata, ratiocinationes adhibentur perceptis, & ad omnia de quibus diſceptatur, ubi proloquijs, pronunciatis, argumentis, quaſi rerum notis, ducibus, ad probandum, & concludendum utimur. Hæc uniuerſa, haud dubie, orationes, ratione concluſæ ſunt, quæ ex uerbis, & nominibus componuntur. De Ideis quoq;, quas Cicero formas, atq; ſpecies, uulgus Philoſophorum uniuerſalia, naturas communes, commu-

nicabile ſue nuncupant, ſicuti & antiquiſsimi Philoſophi digladiantur. Socrates Sophroniſti, Plato Ariſtonis filius Athenienſes, Ideas ſeiunctas à materia, & corpore, æternas in ſenſis, uiſiſq; Dei, id eſt, mentis eſſe exiſtimant. Plato enim tres Principes in arce diuinitatis collocat τὸ ἀγαθὸν, πρωτοπαντον hoc eſt, ipſum bonum, omnium primum, & νοόν, ſiue νοῦν, id eſt mentem, originales rerum ſpecies continentem, ſpiritum atq; animam mundi omnibus incubantem, de qua Lucanus. *Socrates.* *Plato.*

Iupiter eſt quodcunq; uides, quodcunq; moueris.
Et Vergilius noſter,
Principio cælum, ac terras, campoſq; liquentes,
Spiritus intus alit, totamq; infuſa per artus,
Mens agitat molem, toto ſe corpore miſcet.

Hiſce Plato inſuper materiã ſubiectã (quã Poëtæ Chaos uocãt, & Ouidius in *Chaos.* præclaro opere deſcribit) adiũxit, quæ accipiẽdi atq; quaſi patiẽdi uim haberet, cui imagines Idearũ imprimerentur, atq; inſererentur. Ariſtoteles filius Nicomachi Stagirites primus huiuſcemodi ſpecies labefactauit. Theophraſtus Lesbius eius diſcipulus, atq; in Schola ſucceſſor, uehementius etiam fregit. Nam quamuis has ille relinqueret (ut ait Plutarchus) attamen neutiq; à qualitatibus, ſingularibuſq; rebus diſiunxit, atq; ſeparauit. Stoici à Zenone originem duxere nullam talem Ideam in natura rerum, ſed notiones in animo eſſe dixerunt, hoc eſt, conformationem inſignitam, & impreſſam intelligentiæ. Antiqui Ariſtotelis opinionem, recentiores Stoicorum ſectantur. Iſthæc noua Ariſtotelicorum ſecta à ueteribus penè exploſa, & exibilata, à VVilhelmo Occomenſi rurſus excitata, aucta, atq; de integro inſtaurata eſt. Hanc ob cauſſam à ſuis, Venerabilis ille inceptor uocari ſolet. Vicitq; manus VVilhelmi, adeò ut celeberrima Athenæ, Galliarum Lutecia, Germaniæ Magnæ Erdfordia, Nariſcorum Angiloſtadiũ, Noricorum Vienna, in illius uerba iurarint. Extat in Rucelinum ſuperiorem Epigrammadecaſtichon, quod nõ nitoris cultuſue, ſed teſtimonij gratia ſubſcribo.

IN RVCELINVM.

Quas Ruceline doces non uult Dialectica uoces,
Iamq; dolens de ſe non uult in uocibus eſſe.
Res amat, in rebus cunctis uult eſſe diebus:
Voce retractetur, res ſit, quod uoce docetur.
Plorat Ariſtoteles, rugas docendo ſeniles,
Res ſibi ſubtractas per uoces intitulatas.
Porphyriuſq; gemit, quia res ſibi lector ademit.
Qui res abrodit, Ruceline Boethius odit.
Non argumentis, nulloq; ſophiſmate ſentis.
Res exiſtentes, in uocibus eſſe manentes.

Hæc ex Platone, Ariſtotele, Cicerone, Plutarcho Cheronenſi, Alexandro Aphrodiſeo, Diuo Hieronymo, D. Seuerino Boethio, Ottone Fruxinenſi Epiſcopo excepimus, atq; quamuis hæc nihil ad hiſtoriam attineant, tamen in hæc

diuertiſſe nō fuerit alienū, propter uulgatas in Scholis aſsiduequæſtiones de huiuſcemodi rebus. Mortuo aūt (ut redeā unde euectus ſum) Imperatore Lothario, bella inteſtina Europam attriuere. Francia Occidētalis Ludouici Regis atq; Diethboldi Bleſenſis: Anglia Machtyldę Auguſtæ, filiæ Heinrici regis Anglorum, & Stephani huius nepotis ex ſorore, domeſtica ſeditione adflictæ ſunt. De regno quoq; Vgrorum Stephano rege mortuo, Bela cæcus filius Almi, & Borithius frater Stephani, filius Colomanni Regis, armis contendunt. Borithius ducem Boloniæ in auxilium exciuit. At Bela Alberto Auſtriaco, marito ſororis ſuæ, filio D. Luitpoldi ad ſe recepto, obuiam Borithio proceſsit. Is ubi ex ſermonis ſono Teutonas aduerſus ſe ueniſſe accepit, cum duce Boloniæ, amiſsis multis in fuga, terga uertit. Albertus paucis poſt diebus moritur. Inter hæc Principes Germaniarum ad Quinquagenales ferias Comitia Cæſarea Mogontiacum indicunt. Heinricus Boiorum Regulus, gener Imp. Lotharij Imperium affectat, inſignia Imperij retinet: nam ſocer in eius ducatu obierat. Primores Imperij infenſi Heinrico, quod eius potentia formidoloſa erat, Comitia Cæſarea Mogontiacum indicta anteueniunt. In media Quadrageſima (ieiunium ſolenne eſt Chriſtianis, quod dies quadraginta ante Paſchalia ſeruant) apud Confluentes Rheni, atq; Moſellæ frequentes cōeunt, Conradum nepotem Auguſtorum, Franciæ ducem, Cæſarem conſalutant, confeſtimq; ad Aquas Graneas deducunt, ubi eundem Theodouinus Legatus Romanus inungit. Heinricus et Boiorum, & Saxonum Regulus ſumma ope reſtitit, interpellat, refragatur, obnūciat, Comitia facta aduerſus auſpicia, leges, contra interceſsiones, atq; morem maiorum, pro irritis habere conatur, imperata, mandataq; detrectat, ſacra Cæſarea reddere noluit. Hanc ob rem Boijs, & Saxonibus, & ipſi Bambergam ad quinquagenalia dies dicitur. Richiſſa Auguſta, atq; Saxones apparent, ſe in poteſtate noui Principis futuros pollicentur. Conradus, ubi Heinricus cum Boijs prȩſto non fuit, ad tertium diem Calendarum Iuliarum Reginoburgium ad conuentus agendos petit. Ottonem fratrem ſuum filium D. Luitpoldi Hiſtoriographum, Fruxinenſem deſignat Epiſcopum. Heinricus ibi quidem prȩſto fuit, atq; imperialia ſigna reddidit. Verum à conſpectu Cæſaris prohibitus eſt. Conradi Abuſini Archiepiſcopi Boiorum opera Auguſtæ in Rhetia aliud cogitur concilium. Eò Heinricus cum amicis, atq; magna Equitum ui uenit, caſtra ante mœnia urbis fecit. Cæſar in urbe erat, fruſtra ultro citro, conciliandæ pacis gratia amici commearunt. Conradus Ethruriam, oppida Italiæ, atq; Noreiobergam, quæ Imperator Lotharius genero tradiderat, poſtulat. Dux Boiorum accepta à rerum domino, hactenuſq; bona fide poſſeſſa reddere noluit. Cæſar poſteaq; cænauit, abire ſe cubitum ſimulat, at cum paucis, nemine ſalutato, noctu urbe egreditur, VVirtzeburgium in Franciam ſe confert, ibi frequenti ſenatu Hainricus fit reus, atq; læſæ Maieſtatis condemnatur. Et poſt hæc in Saxonia Goslariæ ab miniſtratione utriuſq; ducatus ſententia Principum ſubmouetur, edictoq; proſcribitur. Saxoniam Cōradus in fidem Alberto cōmittit. Inde Noreiobergā, ubi inſignia Imperij erāt, obſidet, atq; ad deditionē cogit. Tabulæ proſcriptionis ubi in Boianā delatæ ſunt, nouus Princeps, haud dubie potētiſsimus, par q; regibus, qui à mari inferno, ſupernoq; ad Oceanum Germanicum,

Germanicum , ſinumq; Codanum longè latè dominabatur , leui momento
perculſus, omnibus ab eo breui deficientibus, quatuor duntaxat comitibus pro-
fugus in Saxoniam elabitur, animiq; ægritudine inualeſcente decubuit , Gertru-
din uxorem, infantem Hainricum , calamitatem, ac ſtatum ſuum deplorando
Saxonibus collachrymantibus commendat, eodemq; anno nempe à Chriſto *Hainrici*
nato milleſimo centeſimo undequadrageſimo, exul animam efflat, in mauſoleo *mors.*
ſoceri ſui conditur, Poteſtatis anno quartodecimo. Tum Luipoldus filius diui 1139.
Luipoldi à Conrado Cæſare fratre ſuo Boijs Reginoburgij imponitur. In eius
uerba quidã ſponte, pars metu coacti iurant. Primi Reginoburgenſes manda-
ta, atq; deditionem faciunt. Deinde nouus Princeps, uti mos eſt , copias cogit,
uniuerſos Boiariæ fines uſq; ad Lycum perluſtrat , negocia cognoſcit , ius dicit,
totam Boiariam pacare contendit , iuſiurandum exigit , ad Lycum caſtra facit.
Solum Otto, atq; Conradus Comites de Valai rebellionem faciunt. Luipoldus *Otto & Con-*
aduerſus eos caſtra mouet, Valaiam arcem ſuperioris Vindeliciæ , quàm amnis *radus Comi-*
Mangualt è lacu Tigurino effuſus ambit, obſidione claudit , nunc Ahamſtain *tes de Valai.*
dicitur. VVelpho frater Hainrici Reguli Boiorum, atq; Saxoniæ, Boiariæ duca-
tum hæreditario iure ad ſe poſt fata fratris rediſſe cauſatus, arma corripit, obſeſ-
ſis ſuppetias fert. Subito Idibus Auguſti Luipoldum adgreditur, occiſo ſagitta
Alberto Comite à Bogen, & Hainrico Comite de Raning cæſo, alijs plerìſq; oc-
ciſis, multis captis, illum in fugam uertit , obſidioneq; caſtellum liberat. Deinde
Cæſarem laceſſere auſus VVeinſpergum eius oppidum inuadit. Verum à Cæ-
ſarianis fortiter exceptus, plæriſq; ſuorum cæſis, multis amiſsis , cum paucis uix
euaſit. Porro Luipoldus dimiſſo exercitu , Reginoburgium ſe confert. Dumq;
prætorio fungitur officio, excitato tumultu , ob Ottonis præfecti prętorio licen-
tiam , à ciuibus alioqui VVelphonis rebus ſtudentibus, inuaditur. Irruente un-
diq; populo, mox arma corripit, quaſdam regiones urbis incendit, ita incolumis
cum ſuis extra mænia , ciuibus tam armorum , quã flammæ terrore ſine ordine
errantibus, euadit. Vaſtatis circa agris, diſcedit , collectoq; exercitu proximè Re-
ginoburgium caſtra locat. Reginoburgenſes paucorum perfidiam , qui VVel-
phoni fauerent, excuſant, pacem emunt, auro arbitro , rurſus deditionẽ faciunt.
Poſt hæc Luipoldus cladem acceptam correcturus , arma in fines Lycatiorum
promouet, aduerſarios ubiq; expugnat. Perdomitis inimicis, ad officiumq; com
pulſis, per Fruxinenſem agrum Reginoburgium (ubi tum ſedes, atq; prætoriũ
Regulorum Boiariæ erat, ſicuti adhuc oſtenditur, & nominatur) reuertitur.
Vbi compoſitis rebus, morbo correptus Orientalem Boiariam, mutato ualetu-
dinis ergò cęlo , petere parat. Cum ad Altaichium inferius perueniſſet, abſq; libe-
ris decedit, duodecim Calendas Nouembris, Anno æræ Chriſtianæ milleſimo *Luipoldus*
centeſimo quadrageſimo primo. Corpus inde ad ædem Ciſtercienſem uiginti *moritur.*
millia paſſuum à Vienna Noricorum , quam parens ſacroſanctæ Cruci dicarat, 1141.
transfertur. Tres duntaxat annos potitus eſt Boiaria. Conràdus Cæſar poſtea-
quã de Luipoldi morte certior factus eſt, Boiariam intrat , Reginoburgij in ce-
lebri conuentu, Hainricum Auſtriacum Lúipoldi Germanum , ſuum uero ute-
rinum fratrem , ſummum Boiorum ducem adpellat. Deinde Saxoniam petit,
Saxones clementia, atq; beneficijs ſibi conciliat. Gertrudim filiam Imperatoris

Lotharij, quæ Hainrico nono Regulo Boiorum nupta fuerat, Hainrico decimo, Auſtria oriundo dat in matrimonium, illa altero anno abſq; liberis obijt. Auſtriam (quoniam eius tempus admonuit) eſſe partem Norici, atq; Germaniæ Magnæ, ad utramq; Danubij ripam antea Hunniam, eandem & Auariam uocatam, demũ pulſis Hunnis, excißiſq; Auaribus, à Carolo Magno Colonias deductas eſſe, à quibus Oſterricha, atq; Oſterlandia (id eſt, regnum, atq; terra Orientalis, dicta ſit, unde Auſtriæ uocabulum, idem ualens, Romana incude formatur) præfectos à ſummis Boiorũ Principibus datos eſſe, Auſtriamq; beneficium Regum, Imperatorum, ducum Boiariæ fuiſſe, ſupra abundè docuimus. Diplomata quoq; Imp. Friderici primi, & aliorum Imperatorum fidem faciunt. Geroldus à Carolo Magno datus, primus eius limitis dux fuit, ab Hunnis occiſus eſt. Excipiunt hunc Geroldus ſecundus, item VVilhelmus, & Engelſcalkus fratres, qui ſub Imperatore Ludouico Pio, eius filio Ludouico illuſtri, & nepotibus Ludouico, & Carolomanno Regibus Boiorum eandem portionem Boiarici regni adminiſtrarunt. Imperator Carolus tertius, deinde Aribonem: Imperator Arnulphus, filius eius Ludouicus, Boiariæ Reges, Angilodiconem, qui filiam Arnulphi Auguſti rapuit, & Luipoldum, progenitorem Principum noſtrorum eidem regioni præfecere. Hic prælio Vngarico propter Piſonium occidit. Poſt hos Rogerium, atq; Terricum, quorum Metellus Tigurinus in Lyricis meminit, Vgris oppoſitos reperio, cum ſummum principatum Boiorum obtinerent Arnulphus, & Berchtoldus fratres, filij Luipoldi ſuperioris. Hainricus primus Regulus Boiorum, Diuo Rathoni Damaſio: ſecundus Burckhardo in tutelam Auſtriam commiſit, ſicuti in Imperatoris Ottonis ſecundi diplomatibus legi. His ſuccedit Luipoldus ſecundus, filius Eberhardi, nepos Arnulphi reguli Boiorum, pronepos Luipoldi primi. Huic filium Hainricum (ſub quo Diuus Colomannus necatus eſt) & nepotem Albertum, pronepotes Luipoldum, & Erneſtum adſignant. Ab hoc bello Saxonico occiſo, ſunt Luipoldus quartus auus, Diuus Luipoldus quintus parens Luipoldi, atq; Hainrici Regulorum Boiariæ uniuerſæ, quos nunc narro. Crebra portenta hac tempeſtate in cælo uiſa, armorumq; ciuilium ſtrepitus intonuit. Falſi Prophetæ facticijs miraculis populo impoſuere, Iudæos trucidare conati ſunt, Diuus Bernhardus eoſdẽ ſeruauit, ab ipſis manus abſtinendum eſſe cæleſti oraculo admonuit, ne ſcilicet Deum mendacij arguamus, qui ſe reliquias eorum ſeruaturum pollicetur. Carnibus pluit: Cometæ, & cælum arſit: Lupus triginta homines deuorauit. In Aſia Græci, Armenij, Turcæ tumultuati ſunt. Edeſſa, ſecundum Stephanum, atq; Ptolomæum, primaria urbs Meſopotamiæ, citra Carras, Romani exercitus, Craßiq; cæde nobiles, atq; Abraamo authore inſignes, noſtris ablata eſt, Chriſtiani omnes cum Epiſcopo contrucidati ſunt. Ibidem D. Thomam ſepultum quidam tradunt. At Sophronius, D. Hieronymi diſcipulus, Calaminæ, quæ ſit urbs Indiæ, conditum refert. In Gallia Diethboldus Dynaſta, & Ludouicus Rex, armis diſceptant. In Italia Romanus populus contra Pont. Max. conſpirat, conſilium uiribus parat, ſenatorum ordinem inſtaurat, patres legit. Iordanum filium Petri Leontis dictatorem dicit. Pontificem Romanum more maiorum, omißis rerum prophanorum turbellis, Reipub. ſolicitudine

repudiata

repudiata Chriſtum æmulari, Euangelio operam dare, decimis contentum eſſe iubet. Epiſcopus Vrbe Viterbium cedit. Arnoldus cum Brixia oppido Italiæ ortus, ſacras literas profeſſus, diſcipulus Petri Abelardi, in auaritiam, faſtumq; ſacerdotum pro concione crebro perorauit, tandem captus, in crucemque à ſacrificulis actus, pœnas temerarij cœpti luit. Veronenſes, & Patauini, Veneti, & Rauennates, Vicentini & Senenſes, Mediolanenſes & Ticinenſes, cæteræq; ciuitates domeſticis armis inuicem ſe adterũt. Neq; Germania quieta fuit. In Bolonia tres fratres de principatu cõtendunt. Geitzo filius Belę cęci rex Vgrorum, cum Borithio filio Colomanni regis, fratre Stephani ſecundi, ferro decertat. Boiaria quoq; incendijs & cæde crudeliter adflicta eſt. In Stiria quoq; in ſolitudinem pene redacta Boij, Sclaui, Vgri debachati ſunt. Conradus Abuſinus Archiepiſcopus Saliſburgenſis cum Chunone Reginoburgenſi, Ecberto Monaſterienſi, Hyppolito Gurtzenſi aduerſus Vgros proficiſcitur. Fetanionem, Richoburgium, Hunnoburgium munit, legatos ad Vgros Bregetionem, quæ & Grana, & Strigoniũ, mittit, ope Feliciani urbis Archiepiſcopi cum Vgris pacem facit. Fridericus quoq; adoleſcens, qui poſtea rerum potitus, bellum Hainrico Comiti à VVolffratshauſen indicit, de improuiſo in Boiariam cum equitatu cõtendit. Boiorum proceres, militari Tyrocinio VVolffratshuſij intentos, inuadit, in arcem cogit: Conradum Comitem à Dachau, qui poſtea Croatiæ, Dalmatiæ regulus appellatus eſt, captiuum abducit, liberumq; rurſus dimittit. Cæſar conuentum Principum Imperij in Boiaria Reginoburgij agit, cum Manuele Imperatore Conſtantinopolitano, qui eò legatos miſerat, de ueteri more ſocietatem init. Eidem in uxorem dat Bertham ſororem Gertrudis cõiugis ſuæ, filiã † Gebhardi Comitis à Sultzbach & Boiorũ Dynaſtæ. Embricho VVirtzburgenſis Epiſcopus ſponſam auro onuſtam in Græciam deduxit. Nuptijs celebratis reuertitur, illa à Græcis Irena, hoc eſt Teutonice Frideruna, dicta eſt, quod Romanè pacem ualet. Eandem poſt mortem mariti in Germaniam rediſſe, in Caſtello apud Nariſcos ſepultam eſſe, ſunt qui tradant. Borithius quoq; Reginoburgij à † Labeſlao Regulo Boiemorum, ad quem confugerat, ad Cæſarem deducitur, cuius opem implorat aduerſus Daciæ, Pannoniæq; regem. Rogerius Siculus, cui formidoloſa erat potentia Conradi, metuebat, ne itidem ab illo ut à Lothario acciperetur, ſuſpectũ habębat fædus, quod princeps Romanus cum Orientis rectore inierat. Vt autẽ ille in Germania armis detineretur, VVelphonem pondo auri quingentis ſibi conciliat, quotannis tantundẽ pollicetur, ſi auitum, paternumq; Boiariæ ducatũ à Conrado armis repetat. Geizo quoq; Rex Vgrorum accitum in Vngariam VVelphonem auro explet, ſtipendia annua, copias, arma ultro promittit, ſpeiq; plenum in Boiariam redire, ut Conradum bello laceſſeret, ad ſua tutanda domi retineret, ab alienis impetendis abſtinere cogeret, mandat. Mandata gnauiter VVelpho exequi pergit (nam ſacerdotes, Epiſcopi eius rebus ſtudebant) contractis copijs Boiariam ingreditur. Sub conſpectu Cæſaris, atq; Hainrici decimi Reguli Boiorum, qui dimiſſo exercitu Reginoburgij ciuilibus rebus uacabant, cæde, incendijs cuncta complet, incolumiſq; domum repetit. Decimus copias cogit, fautores VVelphonis adterit, prædia ſacerdotum, opes, diripit, caſtella, uicos, agros uaſtat. Fruxinenſis urbis

Gg iij muros

Arnoldus.
Petrus Abelardus.
Bregetio.
Felicianus.
Fridericus dux Sueuiæ Ro. imp. poſtea 1.
Manuel Conſtantinopolitanus Imp.
† Alij Berengarij.
Embricho Epiſcopus Comes à Leyningen miſſus in Græciã anno 1147.
Irena.
Borichius.
† Alij Boleslao.
Geizo qui & Geyſa.

muros, munimentaq; deſtruit, quippe cives, ac myſtæ, uti rumor erat, VVelphoniani erant. Deinde Epiſcopum Reginoburgenſem itidem mulctat, Odagrium Stirium amitinum VVelphonis perdomitat. VVelpho collecto exercitu, cum Hainrico confligere ſtatuit. Verum ubi Conradum Cæſarem cum auxiliari manu Henrico ſuppetias laturum, aduentare per exploratores cognouit, ratus poteſtatem maiorem temere laceſſendam non eſſe, fortunæ cedit. Cæſar, & Boiorum procurator coniunctis uiribus, Dachunum, ſuperioris Boiariç arcem, uicumq; obſidione cingunt: Conradum ducem Dalmatiæ, atq; Meraniæ, qui ſolus partium VVelphonis adhuc erat, uaſtatis circum circa omnibus, ad deditionem cogunt, arcem exurunt. VVelpho impar uiribus in tutis delitelcit locis, modo in Boiaria, modo Sueuia, nunc ad Rhenum, nunc Danubium eruptione facta, Cæſarem laceſſit, in Germaniaq; ad ſua tutanda detinet. At Hainricus Boiorum regulus Vngariæ fines intrat, depopulatur, bis propter Litham flumen cum Geyzone Rege conſeruit certamen. Ratboldus dux copiarum eius Poſonium de improuiſo adgreſſus, quibuſdam Vgrorum captis, nonnullis occiſis, alijs fuga elapſis, capit. Geyzo Poſonium obſidet cum Vgris, cuius iuſſu id teneant, Boios rogat, an Cæſaris, an Hainrici Boiorum Reguli, ſciſcitatur. Illi neutri, ſed Borichio ſe militare aiunt. Pacti ergo deinceps tria milia librarum, oppidum reddunt. Geyzo ratus id factum dolo ducis Boiorum, coacta maiori manu, auxiliaribus quoq; copijs contractis, Litham tranſit Orientalis Boiariæ fines inuadit, propter Litham caſtra facit. Hainricus Boius rector, qui ad Phiſchum amnem conſederat, obuiam Vgris terram uaſtantibus procedit, hoſtibus irruentibus fortiter reſiſtit, auxilium primum, deinde Vgrorum principia perrumpt, in fugamq; uertit. Iam res ad triarios redierat. Rex Vgrus, Bela auunculus eius ex ſubſidijs prodeunt, integri feſſos adoriuntur, uictoribus triumphum excutiunt, Boios magna clade adficiunt, ſeptem millia occiſa referuntur. Ratholdus & Otto proceres capti ſunt, reliqui cum duce terga uertunt, Fauiumq; ſemidirutum tum oppidum, quàm nunc Viennam uocamus, fugam intendunt. Hiſce diebus crebris legationibus Græci, Syri, Cæſaris, Orientalium, Occidentaliumq; Francornm opem implorant, ſtatum Reipublicæ Aſiaticæ deplorant, perituram ibidem eſſe religionem, niſi maturè ſuppetiæ ferantur, denunciant. Diuus Bernhardus cum mandatis Eugenij Pont. Max. in Germaniam proficiſcitur, Calendis Februarij Francofordiæ res Germanicas pacat, VVelphonem Cæſari reconciliat. Inde expeditio Aſiatica una omnium Principum ſententia ad futuram æſtatem decernitur. In Boiaria tum hæ ædes ſacræ dedicantur. Hainricus dux Boius, Otto frater eius Epiſcopus Fruxinenſis in ſuperiore Boiaria quatuor templa ſacrarunt, de integro ædificant, extra mænia Fruxinenſis oppidi, Præmonſtratis Neoſtephotam, Silurnum, Schlechdorff, Scaphulariam olim ante annos amplius trecentos conditam, ſub Theſſalono tertio Diui Benedicti ſacris initiatam, ab Vgris euerſam, reficiunt: Myſtis popularibus Auguſtinianis, Nordobertinis dicant. Diebus his quoq; VVelpho apud Lycatios Staingaden conſtruit, ubi eius Mauſoleum oſtenditur. In inferiore Boiaria Allerſpach in ualle Vilſina, Ciſtercienſibus Monachis, continente Diuo Bernhardo,

hardo. Haud inde procul propter Danubium Oſterhofen, diui Ottonis ope- *Oſterhoſen.*
ra, Nordoberti ſacris, ſubmotis utroque popularibus Myſtis, initiantur. In No-
rico quoque in agro Burghuſiano Rotenhaslach, quod Iuuauus alluit, ab VVolf-
framo & Hemma coniugibus, filijs eorum VVolffram o, atque Hainrico de Te-
gernuuang, D. Bernhardi conſecraneis conditur, ab Conrado Abuſino Archi-
epiſcopo Iuuauenſi conſecratur, Gerion Augius magiſter deſignatur. Hibernia *Hibernia.*
Inſula eſt, quæ ultra Britanniam in Oceano Septentrionali cubat, cuius Plinius,
Ptolomæus mentionem faciunt, Rheba caput gentis fuit. Caucorum, Mæna- *Rheba.*
piorum, Brigantium ibi nationes conſidere, refert Ptolomæus, Romana pro-
uincia fuit. Manſuetus eò à diuo Petro miſſus, religionem Chriſti illis tradidit. *Manſuetus.*
Is quoque Illyricos, Ciſalpinam Galliam, Belgas Chriſto ſubegit, Tulli Leuco-
rum urbe ſepultus eſt. Vt uero Ruffinus narrat Bachutius, Rex gentis, Paleſtini
limitis dux, ſub Imperatore Conſtantino Maximo eoſdem Philoſophia Chri-
ſtiana imbuit. Ea, de qua dico, Hibernia apud maiores noſtros fæcunda religio-
ſiſsimorum, doctiſsimorumque uatum fuit. Inde Columbanus, Chilianus, & *Columbanus.*
plærique alij in Germaniam migrarunt, Scotos nunc nuncupant. Diuus hinc Ma- *Chilianus.*
rianus cum ſex condiſcipulis Reginoburgium deuenit, in templo extra mænia *Marianus.*
urbis habitauit. Magnus eò gentilium eius numerus beneficentia Boiorum
prouocati breui confluxere, intra mænia, ut dixi, templum ampliſsimum bono-
rum ope extruunt. Vbi difficilioris religionis obſequio, caſtimoniarum abſti-
nentia ſatis ardua, ſcribendo, docendo, maximam ſibi gloriam conquirunt, ſpe-
ctatū ſatis magnum exemplum pietatis, non ſolum Boijs, ſed & finitimis erant.
Omnibus placebant, imò ore omnes omnia bona de ipſis dicebant, famàque hac
impulſus Hainricus dux Boiorum Fauium ueterem Romanorum Coloniam,
quā nunc Viennam uocant, inſtaurat, Scotis templum dicat. Sanctinum cum
quatuor & uiginti ſocijs Reginoburgio Viennam emigrare iubet. VValdo-
brunnus de Rauchshouen Aichſtadij ſuburbanum templum, rotundumque ex-
truit, Gerardo cum condiſcipulis Reginoburgio euacato tradit. Emericus quoque
VVirtzeburgenſis Epiſcopus Macarium adprimè doctum, abſtemiumque è Bo-
iaria accerſit, eidem, atque Conphiloſophis templum in urbe condit. Gregorius,
& Charus primarius Diui Petri Reginoburgenſis Antiſtes, Conrado Cæſari,
Gertrudi uxori eius à ſacris fuere, ab hiſque Noreiobergæ templum Diui Egidij
accepere. Vbi poſt eos Declanus ſacrificulus Imperatoris Friderici primi à fun-
damento Scotis, popularibus ſuis Monaſterium extruxit. Noſtro æuo ob inſci-
tiam, atque ſcelera ubique pulſi ſunt, Reginoburgij uix ſubſiſtunt. Sub idem tem-
pus Conradus Abuſinus Archimyſta Boiorum ex hac uita migrat. Succedit Di- *D. Eberhardus Comes de*
uus Eberhardus, Antiſtes Piburgenſis, ad ſecundum à patria mea lapidem, or- *Hilpolſtain*
tus ex clariſsimis de Hiltpolſtain Principibus. Iiſdem diebus Conradus Cæſar, *1147.*
Ludouicus Occidentalium Francorum rector, Aſiaticam expeditionem exequi
ſtatuunt, per Boiariam, Vngariam, Maſiam primo, Conradus, Hainricus Re-
gulus Boiorum, Fridericus dux Sueuus, qui poſt imperauit, VVelpho Te-
trarches Lycatiorum, Hainricus Pontifex Reginoburgenſis, † Boleslaus Bo- *† ſobeslaus*
iemorum Regulus. Poſt hos eadem uia Ludouicus Franciæ Rex, Lotha-
ringij, Stephanus Mediomatricum, Hainricus Leucorum Epiſcopus, Ot-
to Fruxinenſis Pontifex frater Cæſaris, & Hainrici Boiorum Reguli.

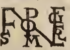
Bernhardus frater Hainrici, & Engelbertus Charionum Dynaſtâ, Odagtius Stirius Bizantiū peruenere, ſeptuagies centena millia fuiſſe in literas relatum eſt, quę nullo memorabili facinore edito, ad internecionem penè deleta ſunt, fraude Græcorum, qui gypſum farinæ miſcuere, crebris incurſationibus hoſtium, ſiti, inedia, fame, peſtilentia, aquarum eluuie, inteſtina diſcordia adflicta. Quamq́ uaticinia ex libris Sibyllinis uſq; repetita, orbis Imperium uniuerſi, Herculis, atq; Cyriritu pollicerentur Regi Galliarum. Quæ nationes (ſicuti eſt apud illuſtres ſcriptores, & nos noſtro æuo cernimus) gentilicia ſuperſtitione leuiſſimæ ſunt, & Imperij auidiſsimæ, facileq; ea, more humano, quæ uolunt, credunt. Longè tamen aliter euenit, peregriniq; Dei (ita uocabant) ſpiritus ille. Germanis ſimul ac Gallis impoſuit, equorum carnes, pelles ouium tonſas coxere, cadaueribus aduerſus frigus, & ſagittas hoſtium uſi ſunt. Octo grana fabæ nummo argenteo, panis, quo unus paſcebatur homo, centum quadraginta uenibat. Lycaonia, apud Romanos Tetrarchia fuit Cappadociæ, in Aſiaticam tamen iuriſdictionem uerſa in ea Iconium, qua parte Galatiæ contermina eſt, ciuitatibus quatuordecim quondam celeberrimum, ubi Diuus Paulus, & Barnabas aliquot dies commorati, religionis noſtræ myſteria Iudęis, atq; falſorum deorum cultoribus interpretati ſunt, tandem diſceſſere, cum hoſtes religionis concitato tumultu eos lapidibus obruere conarentur. Eſt & Ciliciæ leonium, illud prætorium Turcarum Rectoris tum fuit. Quod Conradus per Aſiam minorem, ducentibus Græcis fruſtra petit, hoſtes facultatem pugnandi non dabant, à fronte, à tergo, dextra, læuaq;, diu, noctu noſtros incurſationibus fatigabant. Conradus alioqui tot malis, quæ commemorauimus, oppreſſus, omnibus ferè amiſsis, ingens ſpacium, ſcilicet totam Aſiam minorem remenſus, cum paucis Byzantium, qua uenerat, redijt, ibiq; hyemat. Fridericus Reginoburgenſium Myſtarum curator obijt, Hieroſolymis ſepelitur. VVelpho morbo correptus, deſperata ſalute domum redit, nauibus mari ad Occidentem uehitur, in Sicilia appulit, à Rogerio honorificè excipitur: Donatus amplißimis muneribus, & ut Conrado bellum inferret, coëmptus, in Boiariā reuertit. Ludouico Regi Franco dolo, atq; ui uxor ablata eſt. Bernhardus Charionum Dynaſta occubuit. Otto Fruxinenſis Epiſcopus nudis pedibus, ſciſsis tunicis, omnibus rebus amiſsis, uix euaſit, Cæſar primo uere in Paleſtinam, quo & Ludouicus uenerat, nauigat, eam omnino uacuam bello reperit. Ne tanti conatus fruſtra forent, Damaſcum caput Syriæ placuit obſidere. Cæſar pomerium ciuitatis irrumpit, proximè mœnia caſtra facit. Hieroſolymitani accepto ingenti auri pondere, cum obſeſsis pacem ineunt, in ſententiam clanculum Franco Rege tracto, obſidionem inſalutato Cæſare ſoluunt, eundem ſolum in caſtris relinquunt. Qui ubi ſecum dolis actum uidet, Conſtantinopolim redit, Theodoram neptem Manuelis Imperatoris ex fratre Iſacio, Hainrico Regulo Boiorum dat in matrimonium, nuptijſq; confectis, nauibus ad Occidentem mari uehitur. In Hiſtria Polæ, quæ tum imperio, & Tetrarchis Damaſia orinndis parebat, adplicat. Inde Aquileiam petit, Iuuauiæ (quæ Metropolis, ut ait Otto, eſt Boiariæ) quinquagenalia celebrat. Dein Reginoburgij conuentus agit. Vixq; Germaniam attigerat, VVelpho

quod induciæ exierant, Flochberg Conradi caſtellum obſidet, atq; oppugnat. Cæſariani eius copias inuadunt, & in fugam uertunt. VVelpho plurimis ſocio-
rum captis, fuga ſibi conſuluit. Tandem Fridericus Sueuiæ dux, Cæſaris ex fra-
tre, VVelphonis ex ſorore nepos, auunculum patruo reconciliat. Cæſar omnes
captiuos reddit VVelphoni: Merdingam uicum (quem poſtea Imperator *Merding.* 1
Heinricus ſextus Epiſcopo Bathauenſi reddidit) alia prædia ſtipendaria tribuit.
Deinde Ottonem de VVittelſpach cum uxore & liberis (quod prædia ſacerdo-
tum, à quibus curatione templorum motus erat, diriperet) apud Kelhaim (ci-
uitas & regia eſt inferioris Boiariæ, prima ad confluentes Danubij, & Alemani
ſita) circumſidet, ad deditionem cogit: Ottonem filium maximum natu ob-
ſidem dare, tutela ſacrarum ædium ſe abdicare cogit. In paucis poſt diebus
Bambergæ Italicam expeditionem parans moritur XV. KL. Martij, ab orbe
ſeruato anno Milleſimo, Centeſimo, quinquageſimo ſecundo. Quo anno Re- *Conradus*
ginoburgium cum ſex templis conflagrauit, duodeuiceſimo Kalendas Maij. *Ro. Imp. moritur.*
Imperator Fridericus primus tum patruo ſuccedit. Hainricus Leon, filius Hain- *1152.*
rici ſuperbi, iam pubertatem attigerat, ad Imperatorem amitinum ſuum ſe con- *Fridericus 1.*
fert, eius fidem, leges implorat, per uinculum ſanguinis, per æquitatem obteſta- *Ro. Imp.*
tur, Boiariæ principatum patri, ſe puero, iniuſtè præreptum, repetit, ius ſibi red-
di poſtulat. Vitricum ſuum Henricum decimum in ius trahit, ſententiæ Im-
peratoris amitini ſui, decreto principum, ſe ſtaturum promittit. Itaq; duo Hain-
rici, decimus atq; undecimus, uitricus atq; priuignus de ſummo ducatu Boio-
rum diſceptant, ille patruus, alter amitinus Cæſaris erat. Qui maximam ope-
ram nauat, quo illos in gratiam redigeret, hancq; controuerſiam compo-
neret, ne eorum diſcordia Reipublicæ, ſibi Italicam expeditionem meditan-
ti officeret. Reginoburgium igitur petit. Vgrorum Regi bellum indicit. Ve-
rum Principibus Imperij muneribus à Geyzone corruptis, & promiſsis in-
eſcatis, hoc bellum abrogantibus, legatos Apuliæ, opem aduerſus Rogeri-
um petentes audit, atq; abſoluit. Heinricus utriſq; VVirtzeburgum diem
dicit, alteri Boiariam reddendam, alteri nomen tamen ducis retinendum cen-
ſet. Interim inducias inter eos, dum Roma redeat, facit. Poſt hæc Romam
tranſitum facit, ab Hadriano quarto Pontifice in templo Diui Petri, inui-
tis Romanis inauguratur, iuſſuq; Dei regnare declaratur. VVelphoni auun-
culo ſuo Spoletum, Ethruriam, atq; Sardiniam, quicquid Mathylda uxor
patrui eius poſſedit, quod nunc patrimonium Diui Petri uocitant, in fidem,
atq; tutelam committit. Iſq; ciuitates, uicos, oppida adit, proceres obſides
dare, ſacramenta ſibi dicere iubet. Vniuerſi mandata obedienter faciunt,
honorarijs Principem ſuum excipiunt. Cæterum Fridericus Imperator,
atque Cæſar appellatus, in Apuliam aduerſus Rogerium Siculum arma mo-
uere appetebat. Sed Principibus hancce militiam detrectantibus, ex Ita-
lia in Germaniam, atque Boiariam ad componendam de eo ducatu con-
trouerſiam, proficiſcitur. Vbi ad Atheſim, clauſtraque, ut appellant,
Veronenſia peruenit, Veronæ quidam ciues fauces armati inſede- *Clauſtra Ve-*
rant, firmo præſidio tenebant, tranſitum Auguſto intercludebant. *ronenſia Berner Clauſen.*

Eius

ergo ducatus ex decreto conſilij Hainrico decimo uitrico, eius uxori Theodoræ, patruo Auguſti: Occidentalis Heinrico undecimo, priuigno amitino Imperatoris in tutelam cōmittitur. Hancq; ſententiam Ladislaus, cui Gertrudis ſoror decimi nupta erat, renunciauit, qui & ipſe Rex Boiemiæ ab Imperatore, ob egregia facinora, & fidem ſalutatus eſt. Ea tamen lege, ne ea dignitas ad poſteros tranſiret, ſed ei honori ſucceſſor exhæres foret. Atq; iſthæc Reginoburgij tum facta ſunt, uti diploma, unde hæc excepimus, Imp. Friderici primi oſtendit. Cuius calcem, & caput ad uerbum teſtimonij gratia ſubnecto. IN NOMINE SANCTÆ & indiuiduæ Trinitatis, Fridericus diuina fauente clementia Romanorum Imperator Auguſtus. &c. *Hainricus undecimus dux Boiariæ.*

In fine.

Signū domini Friderici Imp. inuictiſsimi. Ego Rainaldus Cancellarius, uice Arnoldi Mogontinenſis Archiepiſcopi, & Archicancellarij recognoui, regnante domino Friderico Romanorum Imperatore in Chriſto.

Datum Ratisbonæ XV. KL. Octobris. Indictione IIII. Anno Dominicæ incarnationis M. C. LVI. Feliciter, Amen, Anno regni eius quinto, Imperij ſecundo. Poſthæc Hainricus undecimus Saxoniæ, atq; Boiariæ rector, ciues, proceres ſacramenta ſibi dicere iubet, ab Reginoburgenſibus obſides, quos imperauit, accipit. Deinde more ſolenni Carphæmis conuentus agit. *Carpheim bey Scherding.* Interfuere Berchtoldus Comes à Bogen, Berchtoldus Comes ab Andechs, Gebhardus Comes ab Hall, Hainricus urbis Reginoburgenſis præfectus, & frater eius Otto. Aliiq; Principes, & Epiſcopi Boiariæ. Pax firmata, leges, prærogatiuæ, priuilegia recognita ſunt. Porrò Imperator Adilam uxorem, *Adila.* filiam Theobaldi Marchionis de Vogburg, repudiat. Egram, Neuenmarckt oppida Nariſcorum, dotis nomine ſibi data, retinet. Beatricem filiam Reginaldi Matiſconenſis Burgundionum Reguli, neptem Symonis ducis Lotharingiæ *Reginaldus Comes Biazontinus.* uxorem ducit, Veſontione nuptias facit. Galliæ Narbonenſis Dynaſtæ, Syluius Arelatenſis, Stephanus Vienenſis, Heraclius Lugdunenſis, Godofridus Auinionenſis, Odo, Valentinus Archiepiſcopi cum collegis in uerba Auguſti iurant. Formidoloſaq; Imperatoris potentia Regi Celtarum, atq; Aquitaniæ eſſe cœpit: Legati tum Pontificis Romani, cum Tridento Auguſtam Rhetiæ properant, in Valle Atheſina ab Heinrico, & Friderico Dynaſtis capti ſunt. Hainricus Noricorum Occidentalium, at ꝑ Vindelicorum, Saxoniæq; rector eoſdem liberat: Hainricum & Fridericum ad deditionem, & ſatisfactionem cogit. Sub idem tempus Imperator Mediolanenſibus, & cæteris Longobardis mandata detrectantibus bellum indicit. Ottonem de VVittelſpach (unde genus ducibus Boiis) præfectum prætorio Boiariæ, atq; ſigniferum ſuum cum copijs in Italiam præmittit. De illo ita Guntherus eius tempeſtatis Poëta ſcribit.

Signiferumq; ſuum, quem Norica miſit Otonem *Li.2.*
Terra, uirum magnis ſpectatum ſæpe periclis,
Præcurſare iubet &c.

Iſq; Græcos ſpecie fallacis amicitiæ Anconā, Rauennam, Ariminū, finitimas ciuitates tentantes, Italia extrudit. Vuilhelmum Dynaſtam Rauennæ in uincula, quod Græcos Oriētalis Principis Oratores, quā ſe legatū Occidētalis Imperatoris, honorificentius

honorificentius tractaret, coniecit. Fridericus ſubſequitur, hoſtes mulctat, per-
domitat. Mediolanẽſes ui coacti, accito Ottone ſuperiore, cum cæteris principi-
bus in conſilium, abſq; omni pactionis condirione, deditionem faciunt. Primus
pacata Italia in Germaniam redit. Interim VVilhelmus Rex Siciliæ, Dux Apu-
liæ, princeps Calabriæ, cui ſuſpecta erat uirtus Imperatoris, ſcilicet metuens, ne id
mali nanciſceretur, quod olim euenerat Rogerio patri ſuo, Hadriano Epiſcopo
Romano, clientelam ſacerdotiorum, ob quæ cum Innocentio, Eugenio, atq;
cæteris Romanis paſtoribus ipſe, & maiores ſui hactenus armis decertarãt, con-
cedit. Ambo deinde aduerſus Imperatorem ſocietatem ineunt. Hadrianus no-
dum in ſcirpo (ut aiunt) quærit. Imperium beneficium Romani ſacerdotis,
Auguſtum precario duntaxat regnare aſſerie. Extat eius ad Hillinum Treue-
rorum, Arnulphũ Mogontinum, Fridericum Agrippinenſem Archimyſtam
Epiſtola, ex qua uerba ipſius Hadriani ſubtexere operæprecium eſſe duximus.
Romanum (inquit) imperium à Græcis translatum eſt ad Alemannos, ut
Rex Teutonicorum, non ante, quã ab Apoſtolico coronaretur, Imperator uo-
caretur. Ante conſecrationem Rex, poſt, Imperator. Vnde igitur habet Imperi-
um, niſi à nobis? Ex electione principum ſuorum habet nomen regis, ex con-
ſecratione noſtra habet nomẽ Imperatoris, et Auguſti, et Cęſaris. Ergo per nos
imperat. Recolite antiqua. Zacharias promouit Carolũ, fecit ei nomen grande,
ut eſſet Imperator: & ut poſthac perpetuo Rex Teutonicus eſſet Imperator, &
aduocatus ſedis Apoſtolicæ, ut Romano Epiſcopo Apulia, per eũ pacata, eſſet
subiecta, quæ noſtra cũ Vrbe Romana eſt, nõ Imperaroris Romę noſtra ſedes
Ach. eſt, Imperatoris eſt Aquis, in Arduẽna quę eſt ſylua Gallię. Imperator qđ habet,
totũ habet à nobis. Sicut Zacharias trãſtulit Imperiũ à Gręcis ad Teutonicos, ita
nos poſſumus ab Alemãnis trãsferre ad Gręcos. Ecce in poteſtate noſtra eſt, ut
demus illud, cui uolumus. Propterea conſtituti à Deo, ſuper gentes & regna, ut
deſtruamus, & euellamus, & ædificemus, & plantemus &c. Deinde Germanos
imbelles uocat: imbecillitatem illis obijcit, qui Rogeriũ Italia pellere, Danos, Fri-
ſios perdomitare nunq; uoluerint. Hæc itaq; in conuentu celebri Legatos Ha-
driani referentes, Otto de Vuittelſpach, de quo ſupra ſæpius diximus, ſtricto en-
ſe, quem ante Imperatorem progerebat, territat, & forſitan confodiſſet, niſi Im-
perator intercesſiſſet, qui acriter reſpondit, quæ ego, ut ampliora tenuitate inge-
Guntherus Poeta. nij mei, prætereo. Cæterũ ea Guntherus uerſu, Otto, & Radeuicus Myſtæ Bo-
Radeuicus Fruxinenſis ſacerdos. iorum Fruxinenſes proſa complexi ſunt, & Conradus Adelmannus, uir iuxta
nobilis atq; eruditus, Auguſtanus primarij tẽpli ſacerdos, propediẽ publicabit.
Arnoldus beros à Selenbofen è Ringonia. Arnoldus Mogontinus, & D. Eberhardus Iuuauenſis Archiflamen, Romanos
ſacerdotes, Cardinales, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos (ita
enim uocant) literis admonent, pertinaciam, faſtũ, ſuperbiam coarguunt, aua-
riciam, perfidiam, aliaq; facinora, quibus pauperes compilent, & imperium con-
turbent, commemorant, obteſtantur ultimo, ut Hadrianum ad pacem ſeruan-
dam cohortentur, Imperatorem id quod bonum, æquumq; fuerit, facturũ refe-
runt. Hiſq; maximè Henrico Boiorum, atq; Saxonum duce, Ottone Fruxinẽſi
Epiſcopo authoribus, ea ſcintilla diſcordiæ tum extincta eſt. Anſa hinc arrepta,
interim Mediolanẽſes, Lõgobardi pleriq; rurſus rebellionẽ faciũt, præſidia Im-
peratoris partim expellũt, partim in uincula cõijciunt. Imperator intẽto infeſtoq;

exercitu

exercitu in Italiam contendit. Eò Henricus dux Boiorum, atꝑ Saxonum cum Auguſta tria millia equitum, Vuelpho eius patruus trecentos equites, duo millia peditum adducunt, ad Benacum lacum caſtra faciunt, reſiſtentes domitant, caſtella expugnant, diripiunt, incendunt, præclare operam Imperatori nauant. Vuelpho eius auunculus, Henricus amitinus erat. Hunc Catoni Radeuicus Fruxinenſis eius tempeſtatis ſcriptor, illum Iulio Cæſari comparat. Hij deinde cum Imperatore Rege Boiemiæ, Henrico Auſtriaco, Berchtoldo duce de Zäringen, Conrado fratre Imperatoris, & cæteris principibus Mediolanenſem agrum uaſtant, arbores ſuccidunt, ſegetes proterunt, cum Mediolanenſibus erumpentibus manus conſerunt. Cecidere ibi ex Boiariç Dynaſtis Catulus, & Conradus dux Dalmatiæ, ex Dachau uico ſuperioris Vindeliciæ ortus, Eckobertus Neoburgenſis ultimus Schardingij oppidi ſecundæ Boiariæ, Piſtauionis Noricorum præfectus, Henricus Hiſtriæ regulus ex Damaſia Vindelicorum arce oriundus. Huic Berchtoldus, Eckoberto Odagrius Stirius amitinus eius, cui nupta erat Chunegunda filia Diethboldi à Vogburg, partim Berchtoldus ſuperior maritus ſororis Eckoberti, ſuccedunt. Conradus fratrem Arnulphum, filium Conradum ſuperſtites reliquit. Conradi corpus Schiram, Henrici Damaſiam, Eckoberti Varnpachium translatum eſt. Monaſteria hæc ſunt Boiorum, atq; Vindeliciæ, illa in ſuperiore ſita Boiaria, hoc in ſecunda, proximum Oeno, haud procul Bathauia. At Otto Palatinus Boiorum, cum fratrib⁹ Friderico, & Ottone minore natu, porta, quam ipſi obſidebant, erumpentes hoſtes oppreſſere. Per idem tempus Otto Fruxinenſis Epiſcopus hiſtoriographus, & patruus Auguſti moritur. Hadrianus quoq; Pontifex Max. pridie Calendas Septembris fato rapitur. Duoq; Octauianus & Rulandus de Pontificatu maximo certant, hic Alexandrum, ille Victorem ſe adpellar, utriſq; tertio Idus Februarij ex decreto conſilij more maiorum dies dicitur. Octauianus adparet, Rulandus fretus opibus Vuilhelmi Siculi, neq; ipſe uenit, neq; legatos miſit. Quamobrem Octauianus à concilio, Pilegrino patriarcha Aquileienſi Renaldo Agrippinenſi, Mogontino Maidenburgenſi Archimyſta, cæteris Epiſcopis recipitur, conſecratur; Victor adpellatur. Germaniæ, atq; Italiæ Epiſcopi, & proceres eius rebus ſtuduerunt. Partes Alexandri ſolum duo Boiorum Epiſcopi Eberhardus Iuuauenſis, & Hartmannus Sabonenſis tutati ſunt. Cauſabantur Celtas, Siculos, Anglios, Hiſpanos (quibus uires noſtri Imperatoris in ſuſpicionem uenerant) maiorem nimirum Chriſtianorum portionem eidē fauere. Nam Alexander ad Franciæ Occidentalis, Angliorumq; reges tum diſſidentes ſeceſsit, pacem inter eos fecit, quam illi quotannis fregere, quotannis renouarunt. Plærìq; tamen, quorum maxima pars fuit, neutrum Pontificem recipiebant, illud D. Pauli uſurpabant: Omnia ueſtra ſunt, ſiue Paulus, ſiue Apollo, ſiue Petrus, una fides, unus Deus, & pater omnium. Atq; illud Chriſti in ore erat, unus magiſter ueſter eſt, uos autem omnes fratres. Gerochus Richēbergenſis præſul de hoc diſsidio complura ſcripſit, quibus titulum de Antichriſto dedit. Manſit hæc ſeditio duodeuiginti annos in Chriſtiano orbe, minuſq; quàm pro longinquitate temporis incommodi Reipublicæ iniunxit. Paſtores mitia, atq; erudita ingenia ſortiti, inuicem duntaxat ſacrificijs interdixere, ouibus non moleſti fuere, nec gregem contaminarunt. Legi in Bibliothecis Boia-

Conradus Comes à Dachau dux Dalmatiæ.
Eckobertus.
Henricus Comes à Dieſſen.
Scheürn.
Dieſſen.
Varnpach.
Victor S. P.
Gerochus.

riæ utriuſq; Epiſtolas, quas Alexander ad Eberhardum Iuuauenſem, Hartmannum Brixinenſem Noricorum Epiſcopum, alter ad Imperatorem, Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, duces, præſides, præfectos, ſacroſancti Romani Imperij dedit. In illis reperio, Alexandrum Turonis in conuentu Angliorum, Celtarum celebri hæc ſtatuiſſe. Sacris initiatus rebus prophanis abſtineto. Leges Phyſica non audito Sacra uenire, religionem, ſocietates, inferias, atq; huiuſcemodi cæremonias precio dediſſe, atq; pecuniam pro hiſce poſtulaſſe, decimas prophanis tribuere, inexpiabile flagitium eſto. Si quiſpiam ſacerdotia locarit, commutaritue, uti contra Chriſtianam pietatem fecit, ita eius ciuitatis aris, focis, extorris eſto. Agri oppignorati, ſi creditor redditus receperit, ultra ſortem fænus, licet leuiſſimum uideatur, cenſeto. Fæneratorem Reipublicæ fure peiorem ciuem exiſtimato. Idem Alexander in omnibus Epiſtolis, quas ſuperioribus duobus Epiſcopis ſcripſit, petit, & multis ſuadet, ut Imperatorem placent, atq; illum ſecum in gratiam redigant, pollicetur, uti dignum fuerit tam potentiſſimo principe, honorando, ornando, tollendo nulli ſe ſecundum fore, ſed modum ſuperiorum Pontificum exceſſurum.

Petrus Longobardus.

Ea tempeſtate Petrus Longobardus Lutheciæ Pariſiorum creatur Pontifex. Is quidem Theologumenon quatuor libros ſcripſit, ſed ſacroſanctæ Philoſophiæ ueritatem, fontemq; puriſſimum, ſicuti plus millies à Iacobo Fabro, Iodoco Clichtoueo præceptoribus meis accepi, atq; audiui, cæno quæſtionum, riuulis opinionum conturbauit. Id quod & uſus rerum magis (niſi cæci ſimus) ſatis ſuperq; docet. Sed ad ordinem rerum reuertor.

Iacobus faber.
Iodocus Clichtoueus.

Crema Pilogrino Patriarchæ Aquileienſi, ac Henrico duci Boiariæ, atq; Saxoniæ ſe dedidit. In cuius expugnatione Ottoni Palatino Boiorum palma datur. Idem Henricus rector Boiorum, & Saxonum aliquot Mediolanenſes cæpit, Auguſto reddidit, qui eos in crucem in conſpectu municipum egit.

VVelpho.

Vuelpho Henrici patruus, Imperatoris auunculus, ſuæ ditionis prouinciam perluſtrat, apud Diuum Geneſium conuentus agit, legatis reſponſa dedit, ius dicit, leges parendi præſcribit, mandata dat, ſeptem præfecturas cum ſignis, uti mos eſt, proceribus ſuis in fidem, atq; tutelam commendat. Oppida, caſtella, ciuitates, oratores mittunt, quibus Lycatiorum præfectus ius atq; ſua iura reddit, prædia ſtipendiaria, principalem ſeruitutem, quæ ciues atq; nobilitas interceperant, repetit, & uendicat. Conuentu peracto, pridie Paſchalium ſe Piſam confert, uernas ferias maximo apparatu ibi perpetrat. Inde Lucam petit, de rebus omnibus cognoſcit. Nemo omnium eſt, qui ius dicenti non obtemperaret. Quocunq; ille pergit, ſtrenue ſuo imperio perfungitur, præſidia caſtellis imponit. Eius aduentus nullo non honoris genere adhibito ubiq; excipitur. Inde Spoletum arma mouet. Vbiq; compoſitis rebus, eam Italiæ partem ſibi ab Imperatore auunculo in tutelam traditam VVelphoni filio committit, per uallem Tridentinam ad Lycates ſuos in ſuperiorem Boiariam redit. Filius eius paſtoris boni munus exequi pergit, pecus tondere, non deglubere ſtudet, ſuæ fidei commiſſos ab iniuria, rapinis militum, equitum (uti bello fieri neceſſe eſt) non citra offenſionem Auguſti tutatur, atq; defendit. Henricus huius patruelis Saxonum, & Boiorum præſes in Boiariam Reginoburgium reuerſus, quod uideret Hartuuicum urbis Epiſcopum, æ

Æccleſia

eccleſiaſticum dilapidare, canes, equos, uenatores alere, pauperum curam nullam habere, populum non docere, neqꝫ literis operam dare, adulteros, aſſentatores, propinquos ditare, Stauffium regiam, atqꝫ uicum, Pontificalem fiſcum, titulo curatoris occupat (Friderici à Bogen ſoboles ueteris eius templi procuratoris defecerat) Hartuicus homo imprudens furere, inſanire cæpit, cuncta ſeditionibus, atqꝫ incendijs complere ſtuduit. Erat tum Reginoburgium omnium ciuitatum Germaniæ populoſiſſima, prætonumquè Regulorum Boiariæ. Ciues partim cum duce ſuo, partim Pontifice ſentiebant. Nam & proceres quoſqꝫ potentiſſimos Boiariæ, ibidem ciues, ſenatores, atqꝫ conſules fuiſſe, in diplomatibus uetuſtis reperio, ſicuti Argentorati, & apud Suitonas adhuc eſſe ſolet. Diuus Eberhardus Archimyſta Boiorum illò properat, connitentibus Friderico de VVittelſpach, præfecto prætorio Boiariæ, atqꝫ Conrado de Raning Dynaſta, ducem, Epiſcopum, ciues in gratiam redigit. Inde Orientalem Boiariam petit, inter Henricum Auſtriacum uitricum Henrici Occidentalis, & Conradum fratrem Bathauenſem Epiſcopum pacem facit. Epiſcopi omnino immunes eſſe conantur, omnia munia in pauperes relegant, ſuis legibus fraudem faciunt, prædia, ſacerdotia libertate ab Imperatoribus donata, cenſu, uectigalibus, extra ordinem onerant. Duces quæ à ſe condonata ſunt, ſibi ſeruire concupiſcunt. Vnde pleraqꝫ bella ciuilia, ſeditiones inteſtinæ oriuntur. Eadem tempeſtate Iuuauia, Reginoburgium, Fruxinum igne conflagrant. Pilogrinus patriarcha Aquileienſis naturæ congedit. Geyzo Rex Vgrus moritur. Frater eius Ladislaus, & filius Stephanus regnare, uterqꝫ patruus, & nepos contendunt. Henricus dux Charionum in Ionio mari interijt. Quoniam de Charionum regione tempus admonuit, pauciſsimis ſitum, præſideſquè gentis exponam Charionum regio à Venedorum natione Germaniæ Magnæ, quam Ptolomæus Charionas, Plinius Charinos, Antoninus Charionos uocat, adpellata eſt: pars Norici eſt, ad fontes Draui fluminis, ſubiecta Ocræ, Taroqꝫ montibus, Hiſtriæ, Stirijs, Carnis, Venetiæ, Dalmatiæ, Pannoniæ, Liburniæ confinis. Venedi tranſgreſsi Danubium Romanos, Theodorico rege Italiæ, exegere. Iulia Carnorum, ſiue Iulium Carnicum, Romanorum quondam colonia fuit. Plura in ſecundo, atqꝫ tertio dixi libro. Peculiares Charini habuere principes uſqꝫ ad Dagobertum Magnum regem Francorum, cuius iuſſu à Boijs ſubditi ſunt, Boiorumqꝫ ibi tum coloniæ deduci cæptæ. Tempore Pipini regis Francorum Boij eoſdem religionem Chriſti recipere coëgerunt. Nam Theſſalonus tertius Boiorum Regulus, atqꝫ Diuus Vergilius Salisburgenſis Pontifex eò ſacrificulos proficiſci iuſſerunt. Poſt Caroli Magni mortem, ſicuti uetuſta diplomata oſtendunt, regibus, ducibuſquè Boiorum poſthac paruit, Boiariaqꝫ oriundis præfectis obtemperauit. Imperator Otto tertius anno Chriſti noningenteſimo, undenonageſimo, mortuo Henrico duce Charionum, filio Berchtoldi ducis Boiorum, ambo apud Altaichium inferius ſepulti ſunt, eundem ducatum Conrado filio Ottonis ducis Francorum, Fratri Gregorij Quinti Pont. Max. tradidit, qui poteſtatis anno tertio atqꝫ uiceſimo, relicto filio impubere Conrado, deceſſit. Imperator tum Diuus Henricus ſecundus, quem Charionum quoqꝫ

Argentoratenſes, Heluetij.

Charinthiæ deſcriptio.

Iulia Carnorum.

Otto Rom. Imp. 3.

erant more Chriſtiano ſtatuunt. Hugoni ſuppetias tulerant, Tubingæq; erant, Fridericus dux Sueuiæ, filius Conradi Cæſaris, & de Zolen Dynaſtæ. Amici ultro citro commeant, inimicos reconciliare conantur. Inter hæc VVelphoniani quidam ueſperi è caſtris, cæteris ignorantibus, clam prodeunt, quoſdam qui ex arce progreſsi fuerant laceſſunt, inuadunt, manus conſerunt. Quod ubi qui in caſtris erant conſpicati, ſocijs ſuis auxiliatum certatim prouolant. Qui Tubingæ erant, erumpunt, ſuis laborantibus ſubuenire contendunt, æquum locum, ripam nempe editiorem, difficilem aditu, occupant. Henricus Comes de Veringen ſignifer Vuelphonis ad illos infeſta ſigna confert, illi fortiter reſiſtitur, duabus horis continenter pugnatur. Nemo retro pedem tulit, aut loco ceſsit. Tandem VVelphoniani, loci iniquitate defatigati, hoſtibus ſuperne acriter urgentibus, in fugam uertuntur. Paucis admodum occiſis, Noningenti capiuntur, Tubingamq; abacti cum præda ſunt, reliqui beneficio noctis, atq; ſyluarum, montium, uicinorum caſtellorum, atq; oppidorum euaſere. VVelpho Achalmam cum tribus duntaxat comitibus uix elapſus eſt. *Achalm.* Pater eius ubi filium male pugnaſſe accepit, ex Italia in Germaniam properat. Hugo pactus unius anni inducias, omnes captiuos dimittit. Henricus Boiorum dux neſcio quam ob cauſam Conſtantiæ Clementiam uxorem, filiam Conradi ducis de Zäringen, repudiat, cum Imperatore in Burgundiam proficiſcitur. Nam Auguſtus in agro Veſontino propter Ararim amnem conuentum egit, cui Ludouicus Rex Galliæ interfuit, cum quo fœdus de more initum eſt, atque ad Henricum regem Anglum Renaldus Agrippinenſis Archimyſta, magiſter Epiſtolarum Rotomagum miſſus, qui reges ad pacem ſeruandam cohortarentur, & filiam eius natu maximam Machtyldam Henrico duci Boiorum, atque Saxoniæ amitino Imperatoris deſponderet. Annuit Anglus poſtulatis, atq; cum filia maximo adparatu, ingentiq; dote inſtructa oratores in Germaniam legat. Alexander Gallijs excedit, in Siciliamque ad VVilhelmum regem Siculum ſe confert. At VVelpho finitis inducijs, Kelmuntz, VVeilar, Hugonis caſtella expugnat, ſexaginta qui intus erant Hugonis Equites in uincula conijcit. Hugo ad Friderici Sueuorum Reguli, filij Conradi Cæſaris opem confugit, eius ſuaſu Boiemi in auxilium acciti, Boiariam, Sueuiam, cuncta terrarum, ab Hercynio ſaltu, uſq; ad lacum Brigantinum cæde, incendijs complent. Imperator ab armis uniuerſos diſcedere iubet, Ianuario diem partibus Vlmam dicit, ubi cauſa cognita coram Henrico Duce Saxonum, atq; Boiariæ, Hugonem VVelphoni tradit. Hugo VVelphonis pedibus ſupplex accidit, ueniam precatur, à VVelphone in uincula conijcitur, in cuſtodia atque captiuitate annum, & ſex menſes, quoad VVelpho iunior uixit, detinetur. Hiſce confectis, Auguſtus in Auſtriam mouet, receptis quadraginta unciarum auri millibus à Stephano rege Vgrorum, eundem aduerſus Ladislaum, patruum eiuſdem, regem declarat Vngariæ. Eidem Hagnam filiam Henrici Auſtriaci patruelem ſuam deſpondet. Ottonem de VVittelſpach Palatinum, ſiue Landographum Boiorum (ſæpius eius mentionem fecimus) Henricum Auſtria-

cum, cum mandatis ad Conſtantinopolitanum Imperatorem proficiſci iu-
bet. Hijq; regio luxu magnificè condonati, reuertuntur. Cum ipſis By-
zantium uſq; profecti ſunt, uoti ſoluendi cauſa, Hieroſolyma petituri, VVel-
pho pater, Fridericus Ottonis de VVittelſpach frater, Otto præfectus Re-
Quinque Ecclesienſes. ginoburgenſis, Odagrius Stirius, hic in Vngaria in urbe, quam quinq; tem-
pla uocant, obijt. Cæteri ferias Vernales Hieroſolymis celebrant. Sub idem
tempus Henricus dux Saxonum, atq; Boiorum, iuſſu Imperatoris ad ſo-
cerum in Galliam pergit, pacem inter eum, atq; regem Francum Ludoui-
cum facturus. Eodem tempore anno Chriſti M. C LXV. in Boiaria de-
Burckhauſen. cedit Burckhuſij regulus Gebhardus. Eius opes dux Boius uendicat. Eſt autem
Burckhuſium ciuitas, atquè arx munitiſsima, clauſtrum Boiariæ in Norico
ſita, quam Iuuauus amnis præterfluit. Prætorium coniugum Regulorum
Boiariæ, fiſcus hic principalis eſt, atq; conuentus iuridicus Noricorum. Nunc
ducibus noſtris paret, apud ueteres ſuis regulis inclyta fuit, quos uariè cog-
nominatos reperio, à prætorijs nimirum ſuis. Vtrunq; horum genus nobi-
liſsimum fuit. Paternum traxere ab Aribone quodam nobiliſsimo, ſimul
uetuſtiſsimo Boiorum Dynaſta, qui in uenatione, à Viſonte percuſſus o-
bijſſe canitur, atq; antiquis celebratur carminibus. Alij eum filium Babo-
nis illius Abuſini fuiſſe ſuſpicantur, pictura, monumentaq; Abuſinæ fidem
faciunt. Eius ſoboles Hartuicus, atq; Sichardus Scala fratres, ille procrea-
Irena. uit Aribonem, & Bothonem Poſthumum ex Frideruna nobiliſsima fœmi-
na, filia Rothingi, qui pronepos fuit Imindi, fratris Diuæ Machtyldæ Au-
guſtæ, genitricis Imperatoris Ottonis Magni, & Henrici primi Boiariære-
ctoris, genus ducens à VVitechundo Magno, qui triginta amplius annos
cum Carolo Magno continenter belligeratus eſt. Quatuor procreauit libe-
ros, Diuam Machtyldam, VVittechundum, Regnerum Danorum domi-
torem, & Imindum. Ab hoc ſunt Botho primus abauus, Rotingus pri-
Quæ alias Irena dicitur Anentino eſt Frideruna. mus proauus, Botho ſecundus auus Fridérunæ. Huius filius Aribo in cu-
nis amiſit parentem, Charionum nobiliſsimus Dynaſta, præfectus prætorio
Boiariæ, admodum ſenex obijt, anno Chriſtianæ ſalutis M C II. Botho
Botho fortis. poſthumus, cognomento Fortis, altero deinceps anno Reginoburgij natu-
Zu Dereß im Franckenlād am Main. ræ concedit, Tharisij quod dicarat ſepultus eſt. Ambo fratres præter cæte-
ros Boios, Germaniæq; proceres literis, atq; armis inſignes fuere, proceraq;
corporis ſtatura, antiquis comparati heroibus, quorum uirtus maximè ad-
uerſus Vgros enituit. Aribo Hægiromoſæ, Botho Bothoſtonis habitauit,
unde & cognomen, uti mos eſt, recepere. Sighardus qui & Syrus Scala pa-
truus horum Sighardum Rantherouiæ procuratorem progenuit. Is ab or-
be adſerto anno M C IIII. Reginoburgij interemptus eſt, & ex Sophia,
quæ prius nupta fuit Henrico duci Charinniano, Gebhardum Burckhuſia-
num, Sighardum, & Henricum Scalas tulit. Huius filij ſunt Henricus,
& Sighardus. Gebhardi uxor Itha, filius Gebhardus, nurus Sophia. Atq;
hic Gebhardus abſq; liberis manibus obijt anno, ut dixi M C LV. Burck-
huſium tum Henricus undecimus Saxonum, atq; Boiariæ regulus occupa-
uit. Quanquàm patrueles Gebhardi Henricus, & Sighardus Scalæ ſuper-

ſtites

ſtites forent, quos in Italia conſediſſe non eſt uana coniectura. Hos quidem Scalas Romano uocabulo, pro Scala Teutonico, ab imperitis dictos eſſe ſatis conſtat. Hæc ex diplomatibus Bathauiæ, Varnpachij, Rantzenhouiæ, Rotenhaslachij accepimus. Extat Rotenhaslachij diploma latinum, ubi anno æræ noſtræ M C L VI. Henricus Scala teſtis eſt. Interpres, qui illud in Teutonicum uertit linguam, Henricum à Laitera, hoc eſt Scala interpretatur. Item de Comitibus de Bogen, eadem tempeſtate factum literis proditur, quos Itali Romana interpretatione, de Arcu uocant. Sub idem tempus Sigefridus Libodunus, Litholdus Plaienſis, gener Gebhardi Burckhuſiani, proceres decedunt. Et Victor Pont. Max. Romæ moritur. Alexander à VVilhelmo Rege Siciliæ, Campaniæ, Apuliæ, Calabriæ principe, corruptis quibuſdam Romanis in Vrbem deducitur. Saxones tum Henrico duci Boiariæ rebellant, imperata detrectant, Dynaſtæ aduerſus eundem conſpirant. Mortuo igitur Victore, Alexandro Romam tenente, Imperator menſe Maio, atque quinquagenalibus apud VVirtzburgum conuentum Epiſcoporum, Senatuſque Imperij cogit, coëunt frequentes Archimyſtæ, minores Pontifices, præſides, duces, præfecti, Vidonem Pont. Max. legant, paſchalemque uocant. Fit Senatuſconſultum, nullum poſthac fore Pontificem Max. niſi qui more maiorum, conſenſu Imperatoris creetur, atque nuncius duntaxat Chriſti, ſucceſſorque Petri, non etiam Cæſareæ potentiæ pertinax æmulus eſſe uelit. A ſingulis exactum iuramentum, haud alium aut recepturos, aut paſſuros Pontificem Max. perpetuo, etiam mortuo Imperatore. Sacramentumque primus dixit Chriſtianus Mogontinus Pontifex deſignatus (nam Conradus Boius frater Ottonis à VVittelſpach, quod iurare detrectaret hoſtis iudicatus, atque proſcriptus, ſacerdotio, & dignitate excidit, Mogontiacoque exactus eſt) deinde cæteri Epiſcopi, poſtea Imperator, & principes iurant. Albertus Fruxinenſis Epiſcopus hoc pacto fidem ſuam aſtrinxit Paſchali, quàm diu uidelicet Imperium eius rebus ſtuderet, aut ipſe Cæſarea prædia, caſtella, uicos, oppida, beneficia ſtipendiaria poſſideret. Obierant per idem temptus Eberhardus Salisburgenſis, Hartouicus Reginoburgenſis, Hartmannus Brixinenſis, Rupertus Bathauiæ Epiſcopus, Eberhardo Conradus patruus Imperatoris, Hartouico Eberhardus, Ruperto Albanus, Hartmanno Otto ſuccedunt. Vtque noui Epiſcopi ab Chriſtiano Mogontino Archimyſta inaugurentur, edicto præcipitur. Imperator in Italiam Rainoldum ſcribam ſuum, Agrippinenſem Pontificem, & Chriſtianum Mogontinum præmittit. Ipſe cum exercitu, & alijs principibus ſubſequitur, agrum Romanum cæde, ferro, flamma uaſtat, Romanos auſos conferre pedem ad internecionem dedit, octo millia Romanorum cæſa, tria capta eſſe, in faſtos relatum eſt. Vrbem deinceps Barbaroſſa capit, incendit, Alexandro fuga ſibi conſulente. Templum Diu. Petri, quod hoſtes munierant, præſidio firmarant, deinde inuadit, munimenta ſolo æquat, effractis portis ædem aperit, Paſchalem ui introducit, Iſque duodecimo

Paſchalis Pont. Max.

Chriſtianus Comes à Buche.

Eberhardus Epiſcopus ſalisburgen.

deuiceſimo Calendas Septembris, quem diem celebrem Deiparæ uirginis, quando ſuperos petiuit, habemus, Beatricem conſecrat, Auguſtamq; adpellat. Poſthæc peſtilentiæ dira lues exercitum, Vrbemq; Romanam inuadit, extinxitq; de noſtris Epiſcopos ſeptem: Danielem Pragenſem, Eberhardum Reginoburgenſem, Conradum Auguſtanum, Gotfridum Spirenſem, Rainaldum Agrippinenſem, Hermannum Verdunenſem, Gerionem Halberſtatenſem. Et hos proceres, cum pluribus alijs, Fridericum filium Conradi Cæſaris, Beringerum à Sultzbach Nariſcorum regulum, Henricum Comitem à Tubingen, VVuelphonem iuniorem, huius corpus ad Staingaden, ſuperioris Boiariæ apud Lycatios templum, translatum eſt. VVelpho pater, ubi filio defuncto nullos amplius ſperat liberos, ab re uxoria abhorret, Vtam coniugem ad Alpes migrare iubet. Ipſe Memmingæ crebro habitat, potat, obſonat, commeſſatur, amat, conuiuijs, nimio ueſtitu, uenationibus, gaudijs corporis indulget, ocio ætatem tranſigit. Equites, milites obæratos, proſcriptos ad ſe confugientes, benigne adpellat, hos ſodales ſibi adſciſcit, cum illis libenter uiuebat, & libenter uictitabat. His equos, ueſtes, ſumptus ſuggerit. Cumque neceſſe foret his moribus pecuniam redditusq; dilapidari, æs grande alienum conflauit. Cumque ſufficere hiſce ſumptibus nequiret, Hetruriam, Sardiniam, Spoletum, Imperatori Friderico nepoti ſuo ex ſorore, patrimonium uero in Sueuia, atque Boiaria Henrico duci Boiorum, nepoti ex fratre uendit. Imperator auro, argento, gemmis auunculum explet. Dux Boius precium dolo differt, rebatur propediem ad ſe gratuito reditura cuncta, quando legitimus ſenis capularis hæres eſſet. Vbi hæc patruus ſenſit, omnia Cæſari, exhæredato Henrico uenundat. Tandem obſaturatus uoluptatibus, luminibusq; captus, reuocata ab alpibus uxore, plæraq; pauperibus elargitus dedit, uoluptati bellum indixit, in ſumma pietate uitam finiuit, anno Chriſti Milleſimo centeſimo nonageſimo primo. Eius, & filij Mauſoleum apud Steingaden Lycatiorum templum oſtenditur. Eodem tempore Paſchalis obijt, in templo Diui Petri ſepelitur. Romani ſacerdotes, Senatus, populusq; Ioannem Albanum Epiſcopum, Pont. Max. eligunt, Caliſtum tertium nuncupant. Porrò Fridericus pulſus peſte in Germaniam, Conradum Saliſburgenſem patruum ſuum, fruſtra Henrico Auſtriæ duce fratre eius, cæteris principibus cohortantibus, ut obtemperaret, quod decreto conſilij parere recuſaret, oues paſcere, decimis uiuere iubet. *Lauffen.* Lupha Boiorum eſt oppidum in Norico, Inter Burckhuſium, atq; Iuuauiam medio fere itinere, eò quarto Calendas Aprilis Imperator uenit, conuentus agit, ſententia principum, uicos, prædia, caſtella, urbes Iuuauenſes proceribus committit. Henricus Paleſtinam ſupplicandi gratia proficiſcitur, relicta Machtylda uxore grauida Brunonis Vici. *Braunſchweig.* Comites eius fuere, Conradus Epiſcopus Lubecenſis, Henricus Abbas Brunonis Vici, Berchtoldus Abbas Luneburgenſis, Probiſlaus Mechaloburgenſis princeps, alij proceres ex Boiaria. Henricus Comes de Sultzbach, & Stirius Marchio, VVormatiæ quoq; Pontifex miſſus ab Imperatore Neoromã, pro connubijs liberum. Kalendas Februarij opertus octiuo

Idus inde egreditur, à uitrico magnificè excipitur, Viennam ducitur, ei matris ſepulchrum oſtenditur, nauibus condonatur ab uitrico. Ab eô Granam uſq; Danubio deducitur, & uſq; Vngariam, cuius regina ſoror uitrici. Strigonij exceptus ab Vngaro uſq; ad confluentes Saui, & Danubij maximo honore deducitur ab Vngaris. Eandem ob cauſam (ut reuertar ad Imperatorem) Bathauenſes Albanum Epiſcopum, quod ab Vlrico Patriarcha Aquileienſi, non à Chriſtiano Mogontino, iuxta decretum conſilij initiatus foret, urbe exigunt, Henricuſq; legitur. Inter hæc Conradus Iuuauenſis diem obit, ipſi Albertus ex ſorore nepos, filius Ladislai regis Boiemiæ ſuccedit. Hic quoq; ab Vlrico Aquileienſi Patriarcha, contempto Mogontino, conſecratus fuit. Idcirco Auguſtus Ladislaum regem Boiemiæ regno mouet, Sobeslaum patruelem eius Boiemis imponit. Albertum filium eius Pontificatu abire, adminiſtratione prædiorum cedere iubet. Deinde Bambergam petit, Ladislaum cum filio Alberto, qui eô uenerant, à conſpectu prohibet. Poſthæc Salisburgium pridie Nonas Auguſti pergit, Iuuauenſia caſtella in deditionem accipit. Boiemi, Auſtriaci, Carini mutuis uulneribus ſe adterunt. Henricus dux Boius ſupplicandi gratia Hieroſolyma proficiſcitur. Ab Ilſenpach Vindelicorum uico, Diui Benedicti conſecranei, ad templum D. Viti, proxime Neuemarckt, commigrant. Conſentit VVolframus Dorobergenſis, nepos Teodomari, qui Monachos in Ilſenpach collocarat. Conradus primus Aichſtetenſis Pontifex Rebdorff iuxta Aichſtadium in ripa Alemani, in pago Boiariæ (uerbis Friderici primi Auguſti utor) myſtis Auguſtinianis extruit. Subſequenti anno Imperator rurſus XI. KL. Martij Salisburgium ſe confert. Alberto, qui eô uocatus erat, non apparente, Bathauiam pridie KL. eiuſdem menſis petit. Henrico à Mogontino conſecrari renuenti, eius fratrem Diethboldum ſubſtituit. Is ab Henrico præſule Gurcenſi conſecratur, quarto Idus Iunij Quinquagenalibus. Filius fuit Dietpoldi Sueui Bergenſium Dynaſtæ, Geyſæq; ab Andechs, frater eius Mangoldus Tigurinorum præſul. Auguſtus poſtea Reginoburgium ad conuentus agendos petit. Interfuere omnes principes regni, omnes Antiſtites Iuuauenſes. Omnium ſententia Albertus Pontificatu ſubmouetur, Henricus Berchtolgadenſis præſul Salisburgo præficitur. Eam ſententiam Richerus Brixinenſis Epiſcopus renunciat. Imperator illi urbes, oppida reſtituit. Albertus in Vngariam Scaurinum ad VValtherum Albanenſem Epiſcopum ſe confert, iſq; fruſtra ſcribit Iuuauenſibus, ut Albertum recipiant. Chuno quoq; Reginoburgenſium Epiſcopus deſignatus, aut à Chriſtiano Mogontino inaugurari, aut abire Pontificatu iubetur. Inter hæc Mediolanenſes iterum rebellant, Alexandriam urbem in odium Imperatoris condunt, ab Alexandro hoſte eius nomen indunt, ibi ſe munire ſtatuunt. Cæſar ſexto Italiam petit, Alexandriam obſidet, oppidum ſolo æquat. Henricus dux Boiorum, atq; Saxoniæ, qui ibi cum quinq; millibus equitum erat, corruptus pecunia, ſuaſu Iordoni Truchſâs, ab Imperatore amitino ſuo deficit, cum omnibus copijs ſuis abſq; commeatu ex caſtris diſcedit in Rhetiam. Cum Zornenſibus, & Veringenſibus, cæteriſq; ſocietatem init, aduerſus Auguſtum conſpirat. Mediolanenſes ubi abijſſe

Rebdorff.

Henricus præpoſitus in Berchtolsgaden.

Alexandria urbs.

Iordonus Truchſas.

equitatum

equitatum Henrici accipiunt, Imperatorem inuadunt, ipſum cedere, ob-
ſidionem ſoluere cogunt. Ipſe egrè mutato cultu atq; habitu, per Burgun-
diam in Germaniam euaſit. Cæterum Henricus in Boiariam reuerſus, in
prima Vindelicia, in ripa Iſaræ, ubi tum uilla Myſtarum erat, in agro Schaffti-
Monachium Boiariæ. larenſis collegij nouum oppidum condit, Monachium adpellat, quæ nunc
Reichenhal. omnium urbium, quæ Imperatoriæ non ſunt, ſed Ducibus parent, clariſ-
ſima habetur. Richallij Boiariæ ciuitas in Norico, ſub radicibus Alpium
Sal. Noricarum, quas Curuancas Ptolomæus uocat, cubat, ubi Sal partim fit,
partim gignitur. Puteus ibi ſalis eſt, aqua ſalſa à dulci arte ſeparatur, in for-
naces æneas deducitur, atq; largius coquitur, fitq; ſal omnium ſalſiſſimus,
ſicciſſimus, atq; candidiſſimus, maximæ apud Germanos authoritatis. Quam-
obrem Richum Salem, hoc eſt, diuitem uocant. Maximum inde ad fiſcum
principalem uectigal redit. Via ſalaria ad Iſaram in ſuperiorem Boiariam
tendit, illa in Rhetiam, Sueuos, Francos, ad Galliam, Suitonas, Rhenum,
Veringen infra Monacū. & cæteras Germanias portari conſueuit. Veringiorum uicus infra Mona-
chium ad quintum lapidem, tum municipium Fruxinenſis Pontificis. Vbi
emporium, mercatus ſalis, atq; pons erat. Henricus dux Boiorum, noctu
de improuiſo Veringios occupat, diripit, pontem demolitur, ædificia igne
concremat, Salinas, ſalinarios omnes, pontem, portorium, in Monachium
nouum oppidum transfert, illà poſthac ſalem deuehi iubet. Albertus Epi-
ſcopus Fruxinenſis ad Imperatorem, qui ex Italia redierat, ſe confert, iniuriam
ſibi illatam à duce Boiorum commemorat, opem Cæſaris implorat. Augu-
ſtus ſæpius Henrico diem dicit, minatur, præcipit, imperat. Is ſæpius aſper-
Gemund. natur, flocci facit. Cæſar rebellem tandem Gemundiæ, quæ urbs eſt Sue-
uiæ in Germania Magna, proſcribit. In tempore tum ad Imperatorem
Cluniacenſium, Ciſtercienſiumq; Monachorum Magiſtri ueniunt, horum
atq; Eberhardi Epiſcopi Bambergenſis, maximè Caliſti, qui ſponte Ponti-
ficatu Maximo abijt, authoritate & opera concilium Mogontiacum Iulio
Menſe nono Kalendas Auguſti edicitur. Ibi omnium rerum obliuione de-
creta, Imperator & Alexander reconciliati ſunt, ueteresq; inimici ex repub-
lica, quam ſumma diſcordia hactenus geſſerant, amiciſſimi facti ſunt. Al-
bertus quoq; Boicmus Archimyſta Boiorum, qui ſolus Alexandri partes in
Germania ſectatus fuerat, quod in Vngaria ſuppoſiticio legato, qui quæſtus
gratia ſe ab Alexandro miſſum commentus erat, inſigne Archimyſtæ accepe-
rat, claſſe Epiſcoporum ſubmotus eſt, Conraduſq; de Vuitelſpach in prima
Vindelicia oppido natus, frater Ottonis, ducis poſtea Boiorum, uir doctus,
cognatus Imperatoris, Iuuauenſibus Epiſcopus declaratur, primarius fla-
men Boijs deſignatur, iuſſuq; Imperatoris, ac mandato Alexandri à Saliſ-
burgenſibus recipitur. Alexander conuentum Eccleſiaſticum Venetijs Au-
guſto cogit. Poſthæc Imperator Fridericus primus Cæſar Auguſtus (quod
Henricus Boiorum, atquè Saxonum rector mandata facere detrectaret) ter-
tio Calendas Iulij anni Chriſtianæ æræ Milleſimi centeſimi ſuper octogeſi-
mum in Boiariam Reginoburgium, quæ urbs tum Boiorum caput, & præ-
torium Regulorum erat, cum principibus ſe confert, Henrico diem dicit. Il-
le nec apparet, nec legatos mittit. Tum Imperator Saphodomum Mantuanū

Epiſcopum,

Epiſcopum, item alios tres flamines Pontificis Max. legatos, Conradum Ar-chimyſtam Boiorum, Diethboldum Bathauenſem, Albertum Fruxinenſem, Chunonem Reginoburgenſem, Agilulphum Aichſtarenſem, Richardum Sa-bonenſem Boiorum Epiſcopos. Prçterea hos Boioru̅ Dynaſtas, Tetrarchaſq;, Odagrium Stiriæ limitaneum ducem, Henricum Reginoburgenſium, Conra-dum Norinbergenſium urbis præfectos. Berchtoldum de Vogburg, & Chã, Berchtoldum ab Andechs Hiſtriæ præſidem. Sigefridum & Henricum Scalas, Sigibothum Comitem de VVeyarn, Chunonis Epiſcopi fratrem, Hartouicu̅ Comitem à Bogen. Henricum ab Alrdorff. Demardum de Holenſtain. Fride-ricum, & Albertum Monachos, Amalobertum de Lochauſen, Henricum Pa-bonæmum, Burckhardum, Azonem, Rugilam Camerarios, Rudolphum de VValdeck, Henricum Seligochindum, Arholdum Doropagum, Angiloma-num, & Henricu̅ fratres ab Achdorff, ubi nunc eſt Landeshuta condita: Berch-toldum ab Richershauſen, Segibothonem & Volphorum Holethuſios. Inſu-per Saxoniæ myſtas, atq; Dynaſtas, Romarium Halberſtarenſem Antiſtitem, Vichomannu̅ Maidenburgenſem, Theodericum Landoburgenſis limitis prç-fectum, Symonem Rechburgenſem. Præterea omnes undiq; optimates, præ-fectos, duces, præſides, omnes Senatorij ordinis, quibus ius dicendi ſententiam in Senatu Cæſareo eſſe ſolet, accerſit. Dumq; illi frequenres conueniſſenr, atq; uti mos eſt, cõſediſſent, Imperator Henrici facinora commemorat, eundem fi-dem ſibi datam fregiſſe, religionem ſacramenti uiolaſſe, contra neceſsirudinem ſanguinis, atq; ſacroſancti Imperij, & Reipub. Chriſtianæ maieſtatem. Vitæ Cç-ſaris inſidiari proponit. Accuſatur quoq; conſcius fuiſſe, cu̅ ſoceroq; Anglo cõ-ſenſiſſe in necem Thomæ Cantuarienſis. Albertus etiam Fruxinenſis Epiſco-pus illum iniuriæ ſuo templo illatæ poſtulat. Idem Saxones faciunt. Illius fraude Saxoniam ciuili bello laborare, templa prophanata à Venedis, Saxoniam totã uaſtatam eſſe queruntur. Hæc ubi dicta ſunt, Auguſtus ſacramenti admonet, dein de ſententias rogat. Tum uno ore omnes Henricum Maieſtatis læſæ con-dem nant, utroq; ducatu ſubmouendum decernunt. Itaq; ex conſilij decreto tertio Idus Iulij Cæſar ducatum Boiariæ in fidem tradit Otroni ſignifero ſuo, cuius crebro mentionem fecimus. Mox omnes proceres Boiorum, oppida in eius uerba iurare iubet. Orro itaq; Regulus Boiorum declaratus, cum fratribus ſuis Conrado Archiepiſcopo Iuuauenſi, Friderico & Ottone iuniore, Boiariam peragrat, ciues, agricolas, præſides, præfectos in fidem accipit. Subſequenti an-no cum Conrado Mosburgenſi, & cæteris Boijs, cum Imperarore in Saxoniã arma mouet. Ibi Bernardo de Anhalt filio Alberti gentis ducatus traditur. Hen ricuſq; potentiſsimus haud dubie omnium Europæ, ſecundum Cæſarem, atq; Reges, princeps, ut qui à ſinu pene Hadriatico, ad ſinu̅ Codanum, Oceanumq; Germanicum, Boijs, Sueuis, Rhetis, Vindelicis, Noricis, Caucis dominabatur, uno anno tam leui momento, urgente cu̅ parentis fato, omnibus uicis, caſtellis, ciuitatibus, oppidis quæ amplius centu̅ poſſedit, genitali ſolo, parrijs penatibus, exact°. exul cu̅ uxore Machtylda, liberis paruis, Otrone, Henrico & VVilhelmo (qui Brunonis Viciduces poſtea dicti ſunt) in Nordmanniã Galliç, ad Henricu̅ Angliorum regem, ſocerum ſuum, aufugit, ab eo exul, egens omnium rerum, ſine lare, ſine pane, & ſale paſtus eſt quotidie quinquaginta libras Andenſes

Odagrius & Henricus Burggrafij.

Holzhauſen forſan.

Otto de Vuitelſpach & Scheürn fit dux Boiariæ.

Bernardus de Anhalt fit dux Saxoniæ.

Duces Brunſuicenſes unde.

precario

precario accepit. Nec tamen deſperauit, quin ſoceri opibus, atq; potentia deperditas terras ſe recuperaturũ confideret. Ita concupiſcentia, cui ſemel nos deuouimus, præcipites imus, adeò ut ne ea quidem, quæ ante pedes ſunt, uideamus, nedum illa, quę futura ſunt, proſpiciamus. Eadem etiam tempeſtate Stiria, quæ hactenus Boiariæ prouincia fuerat, à proconſule ducis Boiorum gubernata, præſidialis facta eſt. Duxq; primus Stiriæ conſtitutus Odagrius, in Andechs quoq; & Damaſię, Tyrolliq; & Hiſtriæ Tetrarches. Berchtoldus dux Dalmatiæ, atq; Meraniæ adpellatus eſt. Amboq; hij principes legibus Regulorum Boiariæ ſoluti, poſthac procuratores Cæſaris, legati Auguſti fuerunt. Eſt autem Stiria pars Boiariæ (unde & caput gentis adhuc Boiorum Græcia uocatur) ſita in Norico, ſubiecta Tauro monti, & Oriente Pannoniæ Meridie Chariонibus, ſeptentrione Auſtriacis continuatur. Drauus, Muraq; amnes eam ambiunt, à Stirijs antiquiſsimis Boiorum populis cognomen accepit. Sunt qui Tauriſcos Græca interpretatione nominis eſſe uolunt, Id enim quod Tauriſcus Græcis, Stirius Teutonicis ualet. Odagrius autem primus Stiriorum dux abſq; liberis obijt, parens eius Odagrius quartus, mater Kunegunda, filia Diethboldi Comitis à Vogburg, ille moritur anno M C LXIII. Auus ducis Lupoldus, qui deceſsit æræ noſtræ M C XXIX, Auia Sophia ſoror Henrici noni Saxonum atq; Boiariæ Reguli. Lupoldi autem parentes, Odagrius tertius, Eliſſa filia Lupoldi Auſtriaci, ſoror Diui Lupoldi: obijt ille anno ſeruatoris noſtri M C XII. Partium Imperatoris fuit, aduerſus Romanos, & Iuuauenſes Pontifices, Hæres Henrici ab Eppoſtain, & VValdorici. Tertijq; parens Ozio, auus Odagrius ſecundus, proauus Odagrius primus. Circa eundem temporis tractum Reginoburgium, tum Germaniarum ciuitas potentiſsima (hactenus ſedes ducum Boiariæ fuerat, ubi etiamnunc prætoria principis, Epiſcoporum, procerum Boiorum, nominantur, & oſtenduntur) excuſſo reguli Boiariæ iugo, in libertatem ſe uendicauit, urbſq; libera, & Imperialis facta eſt. Otto ille dux Boiorum declaratus, ex Shirorum clariſsimis principibus oriundus, à VVittelſpach oppido ſuperioris Boiariæ ortus, author eſt omnium principum, & regulorum Boiariæ, qui in Vindelicia, Norico, apud Nariſcos, in Germania Magna, ad Danubij, Rhenique confluenta, in Gallijſq; Celtica, atq; Belgica, longe latè dominantur. Sed hæc diligentius in ſeptimo libro explanabuntur.

Stiria. Bairiſch gretz. Imo Boiorum finis, quia Gretz breuitatis cauſa pro grenitz pronunciamus &c.

Scheürn.

Finis Sexti libri Annalium Boiorum.

ANNALIVM BOIORVM Liber Septimus, & ultimus Ioanne Auentino authore.

HAEC IN SEPTIMO ET VLTIMO libro Annalium Boiorum continentur.

DYnaſtæ de Scheurn, eorum ſtemma, atq; genus.
Otto quartus, dux Boiorum.
Ludouicus primus dux Boiorum, & præfectus prætorio Rheni.
Ibidem, quo pacto duces Boiariæ, prætorio Rheni præfecti ſint.
Chamabenſis limitis, atq; Vogburgenſis præfecti.
Otto Quintus, dux Boiorum, & Rhenani palatij rector.
Dynaſtæ á Bogen, & curatores templi Reginoburgenſis: Baioriæ inferioris, qua Boiemiæ continuatur, procuratores.
Ludouicus ſecundus, & Hainricus XII. fratres. Boiariæ diuiſio.
Neuburgenſes, Falckenſtainenſes in Harmanſperg, & Antorff Dynaſtæ.
Otto Rex Vgrorum. Ludouicus III. Stephanus primus fratres: Horumq; filij, & nepotes.
Hainricus tertius decimus. Hainricus quartus decimus, Otto ſextus, et Ioannes primus.
Imperator Ludouicus IIII. Cæſar, Auguſtus, & Rudolphus fratres.
Diuiſio altera Boiariæ.
Ludouicus quintus, Stephanus II. Ludouicus Romanus, Albertus, VVilhelmus, Otto ſeptimus fratres, filij Ludouici Imp.
Diuiſio Boiariæ tertia.
Soboles horum Menardus Tyrollenſis, Albertus II. VVilhelmus Bathaui.
Fridericus, Stephanus III. Ioannes tertius fratres, nepotes Imp. Ludouici quarti.
Diuiſio Boiariæ quarta.
Hainricus quintus decimus: Ludouicus Septimus diues, Georgius diues Landshutenſis.
Ludouicus Barbatus, Ludouicus Gibboſus Angiloſtadenſis, Erneſtus, & VVilhelmus tertius fratres.
Albertus pius.

Albertus ſapiens, fratres eius Ioannes, Sigiſmundus, Chriſtophorus, VVolfgangus, patrui clariſſimorum Principum noſtrorum, VVilhelmi quarti, Ludouici decimi, & Erneſti ſecundi Pontificis Bathauiæ deſignati, quorum auſpicijs hi Annales conditi ſunt. Item Tetrarchæ Boiorum ueteres ab Ahenſperg, ab Altmanſtein, á Roteneck, á Randeck, á Ror, ab Eſſing, ab Andechs, á Damaſia ab Hohenuuart, Tyrollenſes, á VVolfratshauſen, á Dachau, á Phalay, á VVittelſpach, ab Rietenburg, á Stephaning, præfectura urbis Regnoburgenſis.

Piburgenſes, & Hilpolſtainenſes &c.

AVTORES QVOS PRAETER VETVSTA DIPLOmata ſecuti ſumus in hoc Libro.

Comentaria autographa in membranis ſcripta Alberti Boiemi Decurionis, atque Archidiaconi Laureacẽſis, á conſilijs Ottonis quinti, Executoris (ita ſe nuncupat) ſententiarum ſedis Apoſtolicæ generalis, per totam Alemanniam, & iudicis delegati, contra Imp. Fridericum II. hæreticum.

Conradus Philoſophus Monachus in Scheurn primarius, & æditiuus, homo diligentiſſimus, qui manibus ſuis, pluſque quinquaginta, ut tum mos fuit Monachorum, ingentia uolumina ſcripſit in membranis: Poetas, Oratores, Hiſtoricos, ueteres Theologos, quæ in Scheurn monſtrantur, Vbi & Chronicon eius Autographon ſeruatur. Imperatore Friderico II. Cæſare Auguſto rerum potiente obijt.

Hainricus Stain Vtinenſis præpoſitus iureconſultus Hainrici duodecimi reguli Boiorum res geſtas temporibus ſuis literis commendauit.

PROLOGVS

PROLOGVS ET PRAEFATIO IOANNIS AVENTINI IN

ſeptimum & ultimum librum Annalium Boiorum ad Clariſſimos Principes Boiariæ VVilhelmum, Ludouicum, Erneſtum fratres Germanos, ſuos clementiſſimos Dominos.

*CLARISSIMIS HEROIBVS VVIL*helmo, Ludouico, Erneſto Fratribus Germanis, ducibus utriuſqꝫ Boiariæ primæ, atqꝫ ſecundæ, præfectis prætorio Rhenano, Principibus optimis, dominiſqꝫ ſuis clementiſsimis IOANNES AVENTINVS Salutem.

HActenus iuſſu, atqꝫ mandato ueſtro (Principum nobiliſsimi) in altum à litore profecti ſumus, nunc ubi optatam metã contigimus, retrorſum uela damus, ad portũ duce, & auſpice Chriſto redire contendimus. Nec imus inficias, multa eſſe, quæ nos præterierint. Vt enim uerũ fateamur, tædio aduerſæ ualetudinis, & timore mortis, metuqꝫ diræ peſtilentiæ, ubiqꝫ ira Dei graſſantis, ne ſcilicet hiſce ante tempus interciperemur, citius quã decuit, tantum opus abſoluere cõacti ſumus: alioquin meticuloſa hominum deſideria diutius protrahere, ac fruſtrari periculoſum fore uiſum eſt. Quamobrem ego plane meis adijci poſſe multa, confiteor. Cuncta ſcire mihi quidem haud placet. Homo ſum, neqꝫ tam inſanus, ut uniuerſa ſcire uelim. Alius aliò plura ſcire poteſt, nemo omnia, de alieno ingenio nolo male iudicare. Nondum effæta eſt natura, poſteris ſuum laborem reliqui. Proinde ſi quis plura addere uelit, per me quidem licebit, modo mea ueſtigia ſequutus, publicam inſtrumentorum authoritatem, fabulis Chronicariorum præferat. Equidem mihi non tantum ſumo, ut in hiſtoria ſatis feciſſe me putem, uel breuitate, uel luce, uel ſuauitate, uel ſplendore, etiam ſublimitate narrandi. Plura adhuc diplomata, ciues, monachi, equites, patreſqꝫ retinent, quæ ego euoluere ſuperſedi. Si quiſpiam noſtra ueſtigia inſecutus, uniuerſa monumenta, tabulas, atqꝫ inſtrumenta ciuium, nobilium, aulæ, ſacerdotum, Monachorum curioſius perſcrutatus fuerit, & reliquas Boiorum regiones Nariſcos, Noricos, Iuuauenſes, Auſtriacos, Tyrollios, Charionas, ſicuti ego Vindelicorũ, portionemqꝫ Noricorum Oeno continuam perluſtrauerit acuratius, nõ dubitamus, quin & ipſe operæprecium facturus ſit, & Reipublicæ rem utilem, principibus obſequium gratiſsimum præſtiturus. Etenim illi errant, mea quidem ſententia, qui neſcio quarum rerum exactam cognitionem à Principibus poſtulant. Satis eſt & ſufficit, conflictantibus cum reipublicæ procellis, Annales præcipuè ſuæ gentis, patrio etiam ſermone, atqꝫ uernacula lingua conditos, tum uoluptatis, relaxandiqꝫ animi, tum utilitatis cauſſa euoluere. Eſt enim Hiſtoria, *Hiſtoria quid*

dux uitæ, magiſtra morum, exemplar àffectuum, cos, & calcar uirtutis, fortunæ mortalium ſpeculum, & rerum humanarum pictura, ſortis humanæ uolumina explicans, omni ætati, atq; conditioni, cognoſcendi uoluptate iucunda, exemplo neceſſaria, uſui eſſe ſolet ob ignorantiam, impericiamq; rerum geſtarum, multa in publica commoda, in utraq; Repub. ſacra prophana paſsim, quotidie peccari temereq; fieri ab alioquin ſapientiſsimis quotidie experimentis cognoſco. Suprema cęli maieſtas, non quicq; aliud magis in ſacrario utroq; cauit, adeò ut huc uniuerſa eius mandara tendant, quã ut ea quæ gererentur ad utilitatem poſteritatis, memoriæ commendarentur, atq; ęternitati literarum, delegata hac prouincia diuinis uatibus conſecrarentur. Nec enim in alia uſpiam re tam aperte, tam clarè, tamq; in ſpeculo, ſi quis animum aduortat, ſupremæ illius maieſtaris uis, ſapientia, atq; bonitas, & iuſticia patris indulgentiſsimi, perſpicitur. Quanta poteſtas, quanta dignitas, quanta maieſtas, quantum deniq; numen ſit (ait Plinius) hiſtoriæ cum frequenter alias, tum proximè ſenſi. Quam ridiculi, quam inepti ſint, quantum noſtræ tempeſtatis nebulones arrogantiſsimi, atq; Sophiſtæ, ita enim uerius dixerim, quã ut audio, Magiſtros, doctores, & Theologos, cum maximo Reipub. atq; religionis noſtræ detrimento. Imperiti rerum humanarum hallucinemur, maius eſt, quã ut hic explanare debeam, planiſsimè id ſentit, quiſquis tal pa non eſt. Quippe uerſutia illorum conuicijs, uel à uulgo imperito frequentarur. Cum ingenuis, apertis, ſimplicibus ueritatis amatoribus, & acri iudicio præditis mihi res eſt. Alios, nempe Ardeliones, Vitilitigatores, obſcuros, fallaces, uerſutos nihil moror. His audiendi eſt, quæ fecerint, pudor, nullus faciendi, quæ audire erubeſcant, illic ubi opus non uerentur, hic ubi nihil opus eſt, ibi uerentur. Sed male ominatos, miſſos faciamus, potius bene præcari, cælites omnes uenerari, atq; implorare debemus, ut Principes optimos, quorũ beneficio tot mortui reuixere, defendant Quippe illi in excelſiſsimo gentis Boiorum faſtigio poſiti, uicem Dei Opt. Max. rebus humanis præſidendo perfunguntur, Reipub. conſulunt, aduerſa tolerant. Multa cura tanto imperio ineſt, multi ingentes labores, quos nequaquã abnuunt, & pacis oppulentiam quærunt. Proinde tu Chriſte liberator, & ſeruator noſter, qui Pontificis Max. ſacerdotis perpetui dignitatem tenes, Imperatoris ſummi honorem, & iudicis poteſtatem poſsides, præſens tuo numine, atq; auxilio illos tutare. Cuncta regno Boiorum, illiſq; feliciter, fortunatim bene uertas, ut quocunq; modo agant, ea res, illis, Reipublicęq; proſpereueniat. At nunc reliqua propoſiti exequamur.

FINIS PROLOGI.

ANNALIVM

ANNALIVM BOIORVM
LIBER SEPTIMVS ET VLTIMVS INCIPIT.

MAiores Ottonis ducis Boiorum (quem iam ſcripturi ſumus) ex
Scheurn caſtello ſuperioris Boiarię, nũc uero tẽplo, orti ſunt ex
regulis Boiorũ. Schirã uero gentẽ pręcipuã olim apud Boios fu *Schira gens*
iſſe multa declarãt. Nã et Plinius cęteriq; illuſtres rerũ autores, il *pracipua Bo*
lorũ meminere, & oppida, uici, arces, pagi celeberrimi, ab hiſce *iorum.* *Pl. lib. 4.*
Schiri uocant. Et adhuc oſtẽdũt tẽplũ magnifice extructũ, D. Benedicto à Schiris *cap. 15.*
principibꝰ dedicatũ, ubi Mauſolea eorũdẽ uiſunt. Plæraq; nobilitas, honoratiſsi-
mę familię, ueteresq; Boiorũ Tetrarchę ab illis genꝰ trahũt. Comites à Dachau, à
Phalay. Palatini à Vuittelſpach, Vuartẽberg. Comites ab Abẽſperg, Rietẽburg,
Greiffenbach, à Bogẽ, et multi alij, quos enũerare lõgius ab incepto eſt. Vt aũt al
tius repetã: Ottonis ducis Tritauus Berchtoldus, pręfectus pretorio Boiarię, cura-
tor tẽpli Fruxinorũ, filius Arnulphi primi Schirorũ Dynaſtę, qui author originis,
et cognominis, nepos Arnulphi reguli ſũmi Boiorũ, Vindelicorũ, Nariſcorũ, No
ricorũ, Imp. Ottoni ſecũdo rebellauit, aduerſus eũdẽ Hainricũ ſecundũ ducẽ Bo-
iorũ, amitinũ ſuũ, ſicut ſupra in libro quinto narrauimus concitauit. Huius filius
Babo, Babonẽ ab Abẽſperg patrię meę regulũ, et Ottonẽ primũ progenuit. Hic
pręfectus pretorio (ſicut in diplomate Imperatoris Hainrici tertij legimꝰ) fuit Bo
iarię et Kelhaimorũ. Ex Tuta uxore, Ottonẽ ſecũdũ, Eckhardũ primũ, Arnulphũ
q; à Dachau Comitẽ tulit, Fruxini ſepultus ẽ: ſecũdus cũ uxore Haziga Viſchpa- *Viſchbachau*
chau cõdidit, D. Benedicti ſacris initiauit, ubi ambo cõditi fuiſſe perhibẽt, Schirã *conditur.*
deinde trãſlati ſunt. Reliquere tres filios, Eckhardũ II. Bernhardũ, & Ottonẽ ter
tiũ, is in Vuittelſpach habitauit, unde et ſoboles eius cognomẽ ſortita ẽ. Cũ Vuel *Palatini à*
phone duce Boiorũ Hieroſolyma ꝓfectus, ibidẽ obijt mortẽ, cũ fratre Eckhar- *V Vittelſpach*
do, ãno Chriſti milleſimo, cẽteſimo ſup primũ. Vxor eius Richarda, filia Magni *unde dicti.*
ducis Saxonię, ſoror VVolhyldis, quæ Hainrico octauo duci Boiorũ nupſit. Ex
his naſcũt Vlricus, Ludouicus, & Otto quartꝰ, quẽ apud Nariſcos Ensſtorff D. *Enſtorff pro-*
Benedicto, in Vindelicia Vnderſtorff flaminibꝰ Auguſtalibꝰ cõdidiſſe cõſtat. Ex *xime Amber-*
Helica Ottonẽ ducẽ, qui at maior, Fridericũ Bardũ, Cõradũ Archimiſtã Mogõti *gam.*
nũ, atq; Iuuauẽſem, et Ottonẽ minorẽ ꝓcreauit, Reliqua quę adhuc ad elogia ge- *Vnderſtorff*
neris attinẽt, & deſiderãt, apud Vnderſtorff in uetuſtis diplomatibꝰ (quę mihi, *non procul*
neſcio quã ob cauſam, eiuſdẽ fani antiſtes, per fidẽ, atq; ſalutẽ principũ obteſtatꝰ, *à Monachio.*
exhibere noluit) quęrẽda ſunt. Otto iunior ex Benedicta filia Mãgoldi Verdu-
nẽſis Ottonẽ ultimũ tulit. Fridericꝰ cælebs uitã finiuit. Otto maior magni animi *Otto ultimus.*
princeps, laboribꝰ, atq; bellis aſper, amicꝰ bonorũ, inimicꝰ malorũ, uiribꝰ corpo *Otto maior.*
ris, ingenijq; dotibꝰ pollẽs, domi, foriſq; pręclarꝰ, cõſilio, atq; manu iuxta ualuit.
A pugione, atq; Aquila Imp. Friderico primo Barbaroſſę Cæſari Auguſto fuit,
Sępius ſuſcepta legatiõe in Italiã Romã, in Gręciã ad Imp. Oriẽtalẽ, Cõſtãtinopo
lim ꝓfectus eſt. Modeſte Auguſto parẽdo oẽm ſuã operã Reipub. deuouit, oẽs
neruos diſciplinę militari intẽdit. Plurima in Italia pręclara facinora fortiter edidit
auſpicijs Auguſtalib. Cõplura de eo Guntherus Vates Germanꝰ, Otto Fruxinẽ
ſis Pont. Richouinus eiuſdẽ fani Myſta, in annales retulerũt. Imp. equitibꝰ, mili- *Richouinus*
tibꝰ, populo ęque charus fuit. Quãobrẽ in celebri Reginoburgij cõcilio, ſuffragio *qui ab alijs* *Radeuicus.*

Hainricus 12. quem alij undecimum uolunt esse, ducatu pellitur, & Otto restituitur.

optimatiū Imperij abdicatoer, iminecꝫ lęsę Maiestatis cōdēnato Hainrico duode
cimo, Boianā ualētiſsimū Imperij ducatū, unde maiores ſui ante annos ducētos
atcꝫ triginta unū, ab Imp. Ottone primo ſubmoti fuerāt, in fidē uirtutis ergò ab
Imp. Friderico primo accepit, tertio Idus Iulij, qui dies D. Hainrico ſecūdo Cęſa
ri Auguſto feſtus eſt, āno ab orbe ſeruato milleſimo cētesimo octogeſimo. Ius
ſępius in Aſylo, porticibuſcꝫ tēplorū, in frequenri populi corona, ciuib⁹, agricolis,

Otto dux Boiariæ emit Dachau.

ſacerdotib⁹, et nobilitati dixit. Mortuo Cōrado, atcꝫ Arnulpho ultimo huius pa
truo cōſentiēte, ab Vthylda Conradi ducis Dalmatię, et Meraniæ, Dachau emit

Dachau an der Ammer.

duodeuiginti pōdo auri. Eſt aūt Dachau uicus, atcꝫ arx ſuperioris Boiarię, à Mo

Comites à Dachau.

nachio Occidētē Septētrionalē uerſus decē milia paſſuū abeſt, alluitur Ambrone
fluuio. Arnulphus frater Ottonis ſecūdi Schirenſiū reguli, primi filius, Dachau à

Otto primus Comes à Phalay.

fratre accepit, ibi ſoboles eius habitauit, Dachunēſeſcꝫ dicti ſunt pręfecti. Ex Ar-
nulpho, & Beatrice naſcuntur Otto à Phalay, & Conradus à Dachau. Huius
uxor VVilpyrga, filij Conradus II. Dux Dalmatiæ, & Arnulphus à Dachau,

Phalaia arx.

Abamstain à nobilibus de Abam qui nūc poſsidēt.

ille Bergomi in expeditiōe Italica deceſsit āno ęrę noſtrę M. C. L VIII. ex Vthyl
da Cōradū tulit, qui abſcꝫ liberis obijt. Phalaia arx ē primę Vindeliciæ, inter Iſarā,
& Oenū, ſub radicib⁹ alpiū, qua Māgualda amnis pręterfluit, Ahāſtain nūc dicit.

Raning dirutum caſtellum hodie an der Labar.

Eius reguli à Dachau oriūdi, quos infra narrabo. Nūc ad Ottonem redeo, qui Ra
ning quocꝫ infiſcauit. Raningij ueſtigiū extat inter duos Lauaros aēs, ad decimū
lapidē infra Abuſinā patriā meā, eorū Roteburgiū fuiſſe aiūt, Päring, D. Magnū
Reginoburgij, Raningij dynaſtę Hainric⁹, Gebhardus, Cōradus cōdidere. Mach

Päring Monaſteriolum.

S. Mang zu Regenſpurg.

tylda mater eorū cū Gebhardo apud D. Magnū cōdita eſt. Hainric⁹ & Cōradus
apud Päring. Hui⁹ filia Benedicta, uxor Iuditha, ſoror Margaretha, fili⁹ Cōradus

Comites de Raning deficiunt.

fuit: hij abſcꝫ liberis deceſſere, nec plura de comitib⁹ de Raning cōperi. Eorū opes
ad Ottonē regulū Boiorū rediere. Qui Kelhamorū urbē ad cōfluentē Alemāni,

Kelhaim an der Altmul.

Danubijcꝫ, ubi in regia eiuſdē cognominis, tū munitiſsima, nat⁹ fuit, extruxit. Lā

Landeshuta ædificatur ab Ottone.

deshutā (galeā, atcꝫ tutelā patrię, ſiue regionis ualet) inferioris Vindelicię ciuitatē
nobiliſsimā, pręrorium principū noſtrorū, in ripa Iſarę, Iudęis quocꝫ deductis eò
Colonis, auſpicatus eſt: ita uetus diploma apud Scheftlarn oſtēdit. Reginobur-
giū urbs ea tēpeſtate potētiſsima, hactenus domiciliū ducib⁹, atcꝫ regulis Boio-

Scheftlarn Monaſterium Boiariæ ſuperioris

rū fuerat. Ciues nacti occaſionē ob toties mutatos Principes, excuſſo iugo regulo
rū Boiarię, ſe uindicijs redēptos in libertatē uindicāt. Vectigalia tamē, et portoria,
ſeruitutēcꝫ huiuſcemodi ſibi nō aſſeruere: eadem adhuc noſtri Principes partim

Hainricus & Otto Comites de Rietēburg.

poſsidēt, partim ciues ex pacto obtinēt. Sub idē tēpus Ottonis frater Conradus
Archimyſta Boiorū Cardinalis, Pręsbiter ſancti Marcelli Sabonēſis Epiſcopus,
tēpli Iuuauēſis, ꝙd uti ſupra dixim⁹, cōflagrarat, fūdamēta iecit, hoc elogio: Quar-

Altmulmunſter oberhalb Rietenburg

todecimo Calēdas Martij, Imperāte Friderico primo Auguſto, et Hainrico eius
filio Cęſare Ottone de Vuittelſpach inclyto Boiorū duce. Eadē tēpeſtate Hainri

Albertus Epiſcopus Fruxinenſis.

cus, atcꝫ Otto fratres Rietēburgēſes reguli Tiſsiā, atcꝫ Alemāni Monaſteriū, equi
tib⁹ ſacris, quos à tēplo Paleſtino cognomināt, dedicauere, ꝙd hiſce exciſis, Rho-

Theodericus Comes à Vuaſſerburg

dijs, quos Ioānitas nūcupāt, tradit. Albertus Fruxinēſiū Pont. ope, atcꝫ conſenſu
Ottonis Boiarię ducis, Ottonis à Vuittelſpach dynaſtæ, Theoderici à Vuaſſer-
burg comitis, ſacrā ędē, quę irato Vulcano perierat, reficit. Fames, atcꝫ cupido ho

Romanus Epiſcopus Gurcenſis moritur.

norū, et diuitiarū inexplebilis eſt. Vnde bella ꝑ oia ſecula terris omnib⁹ cōtinuāt,
plus hominū luxus, ferrū, et arma, quā naturalis fatorū cōditio rapit. Romanus
ſecūdus, Noricorū Gurtzēſis Epi. eodē morit tēpore. Myſtę, atcꝫ populus Her-

Hermannus ab Ortēburg.

mānū Ortēburgēſem allegūt Pont. Cōradus Salisburgēſis Archimyſtes illos ſi-
bi cōtra fas beneficiū pręripuiſſe cauſſat⁹, Theodericū Iuuauēſem prępoſitū Gur
cēſi ouili abſcꝫ cōſenſu gregis imponit. Cōtractis copijs Hermannū Strasburgij

apud Noricos obſidet. Petrus bonus, Legatus Alexãdri Pont. Max, fruſtra in rẽ pręſentẽ uadit, ab armiſq; utrũq; diſcedere, & Romæ potius iure diſceptare iubet. Cõrad⁹ mãdata hęc floccifacit, obſidionẽ pertinaci animo cõtinuat, obſeſſos fame expugnare pergit. Arbitris tãdẽ Ottone à Vuittelſpach minore, præfecto prętorio Boiarię, Odagrio Stino, Hermãno Charionũ regulo, Ottone Bãbergenſi Epiſcopo, Hainrico Pont. Brixinẽſi pax ſancit̃. Hermãnus Põtificatu ſe abdicat, arcẽ tradit Cõrado, qui eã exuſsit. Cęterũ ob portoriũ, uectigalq; ſalinarũ Otto frater eius regulus Boiorũ, & Albertus Pont. Fruxinenſiũ inuicẽ decertarũt. Hic ſibi portoriũ, mercatũ, pontẽ, iuxta ſentẽtiã Imp. reſtitui poſtulat: ille ſeruare, quę acceperat, decreuit. Sed utrũq; dũ adhuc ſub iudice lis eſt, fata abſtulerẽ, Otto cũ Boiariã ãnos tres dieb⁹ duob⁹ min⁹ adminiſtraſſet, morit̃, quinto Id⁹ Iulij, ãno ab orbe aſſerto milleſio cẽteſiõ octogeſimo tertio. Sophiã, et Machtyldã filias, Ludouicũ filiũ impuberẽ ex Hagna filia Theoderici à Vuaſſerburg Tetrarchę, reliquit. Ex teſtamẽto tutores fratres ſuos dedit puero, Cõradũ Archimyſtã Salisburgenſem, atq; Mogõtinũ, Fridericũ Bardũ, quondã pręfectũ prętorio Boiarię. Corpus ad Scheurn delatũ eſt, iuſtiſq; interfuere hij Dynaſtę, Fridericus dux Sueuorũ, frater ei⁹ Philippus, filij Imp. Friderici primi: Cõradus a Phalay, Hainricus a Dornberg, Cõradus a Mosburg, Almãnus, et Eberhardus fratres ab Abẽſperg, Arnulphus a Dachau, Fridericus Bardus, Vuernherus de Labar, & plęriq; alij. Ludouico itaq; impubere, patrui eius Fridericus, Otto, & Cõradus Archimyſtes, ſumma prudẽtia, auſpicio tutorio Boiariã adminiſtrarũt. Iſto tẽpore Dynaſtę Nariſcorũ a Sultzpach atq; Rietẽburg defecere. Horũ .n. progenies in Gebhardo, atq; Hainrico extincta eſt, ãno ab orbe ſeruato milleſimo, cẽteſimo, ſuper quintũ, & octogeſimũ. Opes eorũ atq; prędia, caſtella, uici, arces, uelut bona derelicta, hęrede uacua, ad fiſcũ atq; ærariũ reguli Boiorũ lege redierũt. Sultzpach Nariſcorũ municipiũ eſt haud contẽnendũ, cuius Tetrarchę ab Erneſto Caſtellano duce, & Ottone de Ambergthal genus traxere. Proles illius Gebhardus Sultzpach cõdidit, nepos Berẽgarius Caſtellũ in tẽplũ cõmutauit, D. Benedictiq; cõſecraneis dedicauit: Berchtoldſgadẽ apud Noricos flaminũ Auguſtaliũ collegiũ inſtituit. Ei⁹ ſoboles Fridericus, Otto, & Hermãnus Habuſobergẽſes, Berẽgarius ſecundus a Sultzbach, cuius filię Gertrudis, et Bertha, eadẽ & Irena, Auguſtę, hęc Manuelis Imp. Orẽtalis, illa Cõradi Occidẽtalis cõiunx. Parẽs horũ in obſidiõe Vrbis Romanę perijt, ãno ærę Chriſtianę M. C. LXVII. Gebhardus ultim⁹ abſq; liberis duodeuigeſimo deinceps ãno. Rietẽburg arx et uicus ẽ in Boiaria Septẽtrionali, Germaniaq; Magna, ſupra Kelhaim Occidẽtẽ Aquilonarẽ uerſus, ab hoſtijs Alemãni decẽ millia paſſuũ abeſt. Eius Dynaſtę pręfecti urbis Reginoburgẽſis fuere, Lãdgrafij a Stephaning Lẽgẽfeld, et Kalmũtz nũcupati ſunt. Author hui⁹ familię Babo Abuſin⁹, patriæ meæ regulus, quẽ triginta filios procreaſſe, ſupra in lib. 5. retulim⁹, quorũ unus Rupertus duos mares ex Vuildruda tulit, Magnũ Comitẽ de Ror, et Hainricũ comitẽ de Rietẽburg. Hic anno Chriſti, et liberatoris noſtri milleſimo, cẽteſimo ſup primũ Hieroſo. obijt: fili⁹ eius Otto, nurus Sophia, uxor Richarda fuit. Otto Allerſpach cõdidit Ciſtercięſiũ Monachorũ tẽplũ, Reginoburgij in ueſtibulo ędis D. Haimerami ſepultus eſt. Ab hoc ſunt Otto Landgrafius a Stephaning, et Hainric⁹ Burgrafius, ita Boia lingua uocati ſunt, Ro. ſermone pręfectũ limitis, atq; urbis ualet. Hainric⁹ ex Bertha filia D. Luitpoldi, ſorore Luitpoldi, & Hainrici ſum̃orũ Boiarię regulorũ: Otto ex Adelhaide ſorore Ottonis à Vuittelſpach tres liberos, uterq; cognomines progenuerũt Fridericos, Hainricos, Ottones. Hijq; oẽs abſq; liberis deceſſere. Berthę ſepulchrũ Reginoburgij in tẽplo Scotorũ oſtẽdit̃. Caſtella, arces horũ, ducib⁹ Boijs parent. Subſe=

Petrus Bonus Legatus Apoſtolicus.

Otto dux Boiarię moritur.

Hagna quæ & Agnes commiſſa à Vuaſſerburg.

Comites qui in funere Ottonis fuere.

Comites à Sultzpach et Rietenburg deficiunt.

1185.

Sultzpach.

Erneſtus de Caſtelberg.

Otto de Ambergthal, qui alijs Comes de Hirſperg uel Hebberg dicitur.

Gebhardus filius Erneſti.

Fridericus.

Otto.

Hermannus.

Gertrudis.

Bertha quæ et Irene.

Gebhardus ultimus Comes de Sultzpach.

Rietenburg Comitatus.

Landgrafij à Stephaning Lengenfeld et Kalmuntz.

Babo ab Abenſperg.

Magnus Comes de Ror.

Hainricus Comes de Vuirtenburg.

Allerſpach Monaſteriũ.

Otto Landgrafius à Stephaning.

Ottocarus, qui & Odagrius Stirius.
Sant Iorgenberg.

quẽtiaño, qui eſt æræ noſtræ milleſimus, cẽteſimus octogeſim⁹ ſextus, Odagrius Stiri⁹ cũ liberis careret, Anaſſi in mõte D. Georgio dicato, teſtamẽto Stiriã, Neuburgiũ, Varnpach, Lãbach, Scharding Luitpoldo Auſtriaco legat. Hæc quatuor ad Odagriũ patrẽ illi⁹, morte Eckberti, Pictauionũ Dynaſtæ, lege redierãt. Teſtes qui more Noricorũ, atq; Boiorũ auriculas appoſuere, hij ſunt: Hainricus, & Sigahardus Schalæ, Albertus, et Adelramus Chamabi. Sifridus & Otto de Libmau, Luitpoldus, & Hainric⁹ Plaienſes, Cõradus Dornbergẽſis, Bernhardus Hagiodunus, Bernhardus Schoneburgẽſis, Cõrad⁹ de Pileſtain, Eckbert⁹ Beronecho. Vuichardus Carolobergẽſis, Vuernherus de Grieſpach, Angelbertus Plãcoburgenſis.

Neuburgium arx eſt.
Varnpach Monaſteriũ
Scharding oppidum.

Neuburgiũ aũt, & Varnpach, atq; Scherding Boiorũ ſunt, arx, tẽplũ D. Benedicti, ciuitas Oeno cõtermina, ab hoſtijs eiuſdẽ ſupra Bathauiã decẽ millia paſſuũ diſtãt, Neuburgiũ, & Scherding, Varnpach medio ferè itinere ab utroq; abeſt. Scherding in ripa Noricorũ, Neuburgiũ uero, atq; Varnpach in Vindelicorũ parte cubãt. Hæc tũ ex teſtamẽto Luitpoldus Auſtriacus regulus poſſedit, apud Scherding regiã, cõſentiẽte Ludouico Occidẽtali Boiorũ rectore, cõſtruxit, ſæpiuſq; ob iſtos uicos Auſtriacis, Occidẽtalibuſq; præſidib⁹ bellũ fuit, quæ ſuo loco referenť.

Theobaldus Comes de Dieſſen.

Eadẽ tẽpeſtate Rex Ægypti Paleſtinã inuadit, triginta amplius millia Chriſtianorũ cõtrucidat. Imp. Frideric⁹ prim⁹ Reginoburgiũ in hiberna cõcedit, cõuẽtus agit, expeditionẽ Aſiaticã indicit, declarato Hainrico filio ſuo Cæſare, arma in Aſiã mouet. Plæraq; Boiariæ nobilitas cũ Auguſto ꝓfecta ẽ.

Tageno hiſtoricus.
Conradus Adelman ab Adelmansfelden Canonicus Auguſtianus.

Theobald⁹ genere Sueuus, Bathauenſis Epi. filius Theobaldi Bergenſis, et Giſalæ ab Andechs, frater uero Vlrici Bergẽſis Dynaſtæ, Ottonis III. Epiſcopi Fruxinenſis, Hainrici Vuurtzburgenſis Pont. Manegold⁹ in Chrẽbſmũſter, atq; Tegernſee præſul, qui ſucceſſor fratris Theobaldi in Põtificatu fuit, Itẽ horũ amitinus Berchtoldus dux Dalmatiæ ſiue Maraniæ, comites Imp. fuere. Theobaldi iuſſu, ei⁹ decurio Tageno expeditionẽ hãc æternitati literarũ cõſecrauit, quã ego Reicherſpergij inueni, eãq; Cõrado Adelmãno Myſtæ Auguſtẽſi, uti illã publicãdã curaret, ſuperiore año miſi, quãobrẽ is tã diu rẽ differat, neſcio.

Acon ciuitas quæ antiquitus Ptolomais uocabatur.
Fridericus Imp. moritur.

Fridericus uictricibus armis Thracia, Aſia, Cappadocia, Armenia, Cilicia peragrata, Acone regia Turcarũ primo impetu expugnata, Seleuciæ in Syria repẽtina morte obijt. Tũ plæriq; oẽs ꝓpe Antiochiã dira lue abſumpti ſunt, & quaſi capite Imperij extincto, cætera quoq; mẽbra, triginta millia fuiſſe referũť, cõtabuerũt.

Hainricus 6. Cæſar.
Conſtantia filia regis Siciliæ.
Celeſtinus tertius.

Inter hæc Hainricus Cæſar Mediolani nuptias cũ Cõſtanna filia regis Siculi facit, Cãpaniã in ditionẽ redigit, Neapolim obſidet, inde Romã ꝓficiſciť, Paſchaliũ altero die, ſeptimo decimo KL. Maij cõſecrať à Cæleſtino tertio Pont. Max. qui pridie inauguratus fuerat.

Vuelpho dux Ethruriæ moritur.

Sub idẽ tẽpus VVelpho dux Ethruriæ, atq; Spoleti, Lycatiorũ Tetrarches moriť, eius Mauſoleũ, et monumẽtũ extat in ſuperiore Boiaria apud Staingadẽ. Imp. in Germaniã ꝓficiſciť, in celebri apud Vangionas cõcilio, Sueuiã Cõrado fratri Philippo itidẽ germano ſuo Ethruriã, Spoletũq; tradit. Hainrico undecimo, Saxonia atq; Boiaria cũ liberis, atq; uxore, ab Auguſto patre, pulſo, ad Angloſq; relegato gratiã facit, filiũ natu maiorẽ obſidẽ capit, Brunonis Vicũ, Lunẽburgũ, urbeis Saxoniæ reddit.

Clementia nubit Hainrico duci Boiorum.
Irmingardis.
Hagna quæ & Agnes.

Clemẽtiã patruelẽ ſuã, filiã Cõradi præfecti prætorio Rheni, Hainrico filio illi⁹ dat in matrimoniũ, huicq; principatũ Rhenanũ i tutelã cõmittit. Illiq; ꝓgenuere duas filias Irmingardim, Hartmãni Badẽſis uxorẽ, & Hagnã cõiugẽ Ottonis quinti reguli Boiorũ. In eodẽ cõcilio Ludouicus dux Boius, more maiorũ uirilẽ togã ſumpſit. Principes nimirũ atq; ꝓpiqui enſe, ſcuto, framea iuuenẽ ornarũt, moxq; Reipu.

pars

pars eſſe cæpit, qui antea domus dũtaxat uidebatur. Nec n. cuiꝗ arma ſumere tũ antea licebat, quã Cęſar ſuffecturũ probaſſet. Cæterũ dũ ea res agitur, Boiaria inferior, incẽdio, præda, cęde, inteſtino tumultu affligitur. Albertus à Bogẽ, Rapoto, atꝗ Hainricus fratres Artẽbergẽſes, ob limites, atꝗ uenationẽ, Clientelã Altaichij inferioris diſcordãt inter ſe, ad armaꝗ concurrũt. Rapoto Vilshofen uicũ mœnib⁹ cingit, eò Coloniã deducit, iure ciuitatis donat. Vnde Altaichio inferiori, Diethmaroꝗ Antiſtiti dãna, ad ducẽtas libras iniũxit. Albertus curator tẽpli, cui nupta erat Laodamia Boiema, Ottocarũ Boiemię regulũ cui affinitate, et cõfinio proximus erat, ſociũ ad ſe aſſciſcit, Boiarię fines intrat, igne, ferro impune graſſatur. Ludouicus hęc ꝓhibiturus obuiã armatus pergit. Verũ ab Alberto in fugã datur. Multi tũ mortaliũ uiri, fœminę, pueri, puellæ in Boiemiam captiui abducti ſunt, uici, caſæ, ædes, ſacræ, prophanæ, direptæ, incenſæ, Altaichij inferioris, finitimorum templorum opes grauiter attritæ ſunt. Altera parte Danubij, Calendis Octobribus Luitpoldus Orientalis dux, Berchtoldus ab Andechs Dalmatiæ regulus, quàm Meraniam uocant, cæteri Boiariæ, Stiriæ, Charionum proceres aduerſus Rapotonem, atꝗ Hainricum fratres Artẽbergẽſes Dynaſtas, pacis uiolatores arma ſumũt. In cõfinio Norici, atꝗ Vindelici, quatenus Oeno, atꝗ Danubio cõtinuant̃ uniuerſa deuaſtãt, nec ſexui, nec ætati parcũt. Artẽbergiũ obſidẽt, Oſterhofiæ plęraꝗ dãna inferũt, nullã rationẽ nec ſacri, nec prophani habẽt. Rapoto de Stain, Eckhardus de Dornberg, Auſtriaco fauẽtes Paũburgiũ, q̃d' ſub tutela Artẽbergẽſiũ erat, cõpilãt. Ludouicus Occidẽtalis dux Carnoburgiũ arcẽ & uicũ Tetrarchiã Boiorũ, atꝗ Noricorũ inter Vtinũ, & VVaſſerburgiũ, quã Angelbertus patruus Artẽbergẽſiũ tenuerat, obſidet, uindicat, in ditionẽ cogit. Imperator Reginoburgiũ in Hyberna cõcedit, Boios uniuerſos, Nariſcos, Vindelicos, Noricos, Auſtriacos, Occidentales, ab armis diſcedere iubet. Octauo Idus Octobris Albertũ à Bogẽ, authorẽ huiuſce belli cõtra Rẽpub. feciſſe declarat, ꝓſcribit, in Apuliãꝗ relegat. Ottocarũ Boiemũ, qui illi auxiliũ tulerat ducatu ſubmouet, Boiemiã Bizetiſlao, ſiue Hainrico Põtifici Pragẽſi cõmittit. Ludouicus Occidẽtalis dux, Gotfridũ de Stain apud Nariſcos Dynaſtã, Piburgio proxime patriã meã oriundũ, q̃d' cũ hoſtib⁹ clã ſenſerat crimine læſę maieſtatis ſentẽtia Principũ cõdẽnat, ſecuriꝗ percuti iubet. Hiſce cõfectis Luitpoldus Stirius, atꝗ Auſtriacus domũ reuerſus fit certior à VVernhero Charionũ rectore, patruele Artẽbergenſiũ, Viennę habitu ſeruili latitare Richardũ regẽ Anglũ. Is in obſidiõe Ptolomaidis inſigni cõtumelia Auſtriacũ, ſigno eius refixo, in lutũ abiecto, pedibuſꝗ cõculcato affecerat. Pręterea Cypri rectorẽ, cui matertera Luitpoldi uxor erat, capite deminuerat, urbes eius occuparat, cumꝗ deinde domũ redire parat, naufragiũ facit, omnib⁹ pene amiſſis in litus Hiſtriæ eiectus eſt. Inde Aquileienſiũ, Charionũ, Stiriorũ agro cũ paucis perreptato, Viennã Auſtrię peruenit. Vbi agnitus in uincula à Luipoldo cõijcitur, duodecimo Calẽdas Ianuarij, et cõfeſtim ſeptimo deinceps die Reginoburgiũ ad Imperatorẽ Hainricũ Cęſarẽ Auguſtũ deducit̃. Philippus rex Francus ubi iſthęc accepit, Nordmãniũ, Rothomagũ, et cętera ꝗ in Gallia Anglus poſſidebat in ditionẽ ſuã redigere conat̃. Anglus quinquaginta marcarũ, hoc eſt, quatuor centena millia unciarum (Marca enim octo ſunt unciæ) tribuit Auſtriaco, ſicuti hic Alberto Dynaſtæ Boiorũ, & is ad Cęleſtinũ Pont. Max. retulit. Vnde Anaſſus, Hũnoburgiũ Neoſtadiũ, urbes inſtauratæ, Viennæ mœnia ampliata, plæraꝗ alia caſtella refecta ſunt. Auguſtus ab

Albertus Comes à Bogen.
Rapoto & Hainricus Comites ab Artenberg.
Vilshofen.
Diethmarus Abbas in Niedernaleach.
Laodamia Boiema.
Luitpoldus Auſtriæ dux.
Berchtoldus ab Adechs.
Rapoto de Teringer uõ Stain.
Eckhardus de Dornberg.
Paumburg Cathedralis Eccleſia.
Crainburg.
Artenbergẽſes Marchiones à Crainburg dicti.
Gotfridus uõ Stain und Piburg.
VVernherus Charionum Dux.
Richardus Angliæ.
Marca quid.

ſtus ab Richardo mille marcas auri tricies extorſit. Sunt auri unciȩ mille ducẽties quadragies, faciunt auri tinas, ut noſtri appellãt, undeuiginti ſuper uiginta millia Drachmarũ auri. Tina aũt eſt nummũ aureũ centũ millia: Drachma uero octaua pars unciȩ, nimirũ aureus nũmus, quẽ Rhenanũ uocãt. Ita auro Anglus emunctus, domũ redit, aduerſus Gallũ regẽ bellũ cõtinuat. At Imperator acceptã pecuniã ab Anglo militibus diſtribuit, copias in Aſiã pręmittit, quibꝰ pręficit, duceſq; dedit Heinricũ Saxonũ, Hermãnũ Turogrũ rectores, Conradũ Archymiſtã Moguntinũ magiſtrũ Epiſtolarũ, Heinricũ Palatinũ à Rheno, filiũ Hainrici undecimi, Boiarię quondã, ac Saxonię reguli, Fridericũ Auſtriacũ, filiũ Luitpoldi ſuperioris, Conradũ Lacholingonẽ Epiſcopũ Reginoburgẽſem, Gotfridũ Brabãtinũ, Hainricũ Calatinũ, Albertũ à Bogẽ, Vuolſgerũ ab Ellẽbrechskirchẽ Epiſcopũ Bathauenſem. Ipſe è Boiaria in Italiã migrat, Apuliã petit, Irenã Græcã Philippo fratri ſuo nuptũ collocat, eiq; ducatum Sueuiæ, mortuo fratre Cõrado tradit. Vbi año eodẽ Auguſta filiũ peperit, cui aui Friderici nomẽ parẽtes dixere. Albertus à Bogẽ, qui in Apulia exulabat, poſteaq; hoc accepit, ad Imp. ob recẽs natum hęredẽ lętabundũ cũ ſupplicijs ſe cõfert, ueniã nõ ſolũ ſibi impetrat, ſed & dignitatẽ, ac honorẽ, & ſibi & Ottocaro Boiemo recuperat. Ambo edicto reſtituũtur. Philippus cũ ſponſa ſua in Germaniã migrat, Auguſtę in Rhetia regio cultu magnifice nuptias facit. Cõuenere frequẽtes principes Imperij, filiũ Auguſti in cunis adhuc uagientẽ Cæſarẽ declarant, eidẽ fidẽ tabulis ſignatis aſtringũt. Eadẽ tempeſtate plęriq; Principes finẽ uiuẽdi faciũt. Hainricus Brunſuicẽſis nepos Imperatoris Lotharij, Saxonia atq; Boiaria pulſus. Fridericus Bardus patruus Ludouici Boiorũ ducis, apud Nariſcos in Ensdorff ſepultus. Hainricus ex Machtylda Anglia tres mares tulit Hainricũ, Ottonẽ, & Vuilhelmũ authorẽ regulorũ Brunonis Vici. Haud ita lõgo poſt tẽpore Imperator in Sicilia mortẽ obijt, relicto filio impubere. Confeſtim parricidiali diſcordia orbis Chriſtianus affligitur, duo pro Imperio authore & anteſignano primario ſacerdote decertant, Philippus frater Imperatoris, tutor nepotis impuberis, à Ludouico Boio, ſocijs eius Sueuis, Noricis, Vindelicis Cęſar ſalutatur. At Saxones, Boiemi, inſtigãte Innocentio tertio Romano Epiſcopo, qui eos ſacramẽto, quo Friderico infanti authorati erãt, ſoluit. Pręterea Richardi regis Angli pollicitis ineſcati, amitinũ eius Ottonẽ filium Hainrici undecimi, Saxonia, atq; Boiaria exacti, nepotẽ Hainrici noni, itidẽ Boiariæ atq; Saxoniæ regno deturbati, pronepotem ex filia Imperatoris Lotharij, rebus imponunt. Eũ Angli pecunia adiuuãt. Philippo rex Occidẽtalis Francię fautor adeſt. Ita Germania ciuilibꝰ armis, Pont. Max. claſſicũ canente, attrita eſt. Argẽtoratũ, Erdfordia, Aquę Graneæ, Agrippinẽſis Colonia, itẽ aliæ urbes obſeſſę ſunt. Philippus, ut ſibi Boios cõiungeret, filiã ſuã Chunegundã Ottoni pręfecto prætorio Boiorũ, patrueli Ludouici ducis Boiariæ, deſpondet. Noſtri qui in Aſia erãt, audita morte Imperatoris, ciuiliũq; armorũ tumultu, nulla re memorabili geſta, nõ ſine periculo Reipub. Chriſtianę maximo, domũ remigrãt. Fridericus Auſtriacus ibi perijt. Vuolſgerus Bathauẽſis Epiſcopus, Albertus à Bogẽ in Boiariam reuerſi, bellũ Rapatoni, & Hainrico Artenburgenſibus indicunt, caſtella eorum expugnant, uicos incendunt, ædes diripiunt. Oberndorff arcem, & uicum Oeno conterminum in ripa Noricorum Epiſcopus conſtituit, atq; munit. Albertus Archimyſta Boiorum à ſuis nobilibus, equitibus in uincla conijcitur. Albertus

Tina quid.

Hainricus dux Saxonũ.
Hermannus Turogorum Marchio.
Conradus Epiſcopus.
Hainricus Palatinus.
Fridericus dux Auſtriæ.
Conradus Epiſcopus Reginoburgen.
Hainricus à Calatin.
Vuolſgerus ab Ellẽbrechtskirchen.
Irena.
Philippus dux Sueuiæ.
Fridericus filius Hainrici ex Conſtantia quinquagenaria naſcitur.
Albertus à Bogen & Ottocarus reſtituuntur.
Origo ducum Brunſuicenſium.
Hainricus. 6. moritur.
Philippus.
Otto filius Hainrici.

Oberndorff arx.
Albertus à Bogen moritur.

tur. Albertus à Bogen fato concedit, treis filios ſuperſtites reliquit, Luipoldū ſa=
cerdotem, Berchtoldum, Albertum. Pleraq; tum prodigia in Annales relata re= *Prodigia ua=*
perio. Auguſtæ apud Rhetos hoſtia in carnem cruentam conuerſa eſt: terræ tre= *ria.*
mor quarto Nonas Maij orbem terrarū afflixit, urbes, caſas, ædes, templa ſub=
uertit, apud Longionas, pagum Boiariæ, qua cum Hercynio iugo ad Boiemiam *Im Lungau.*
pertinet, annū, & ſex menſes cōtinuatus eſt. Incolæ relictis ædificijs ſub dio, atq;
Ioue frigido manere coacti ſunt. Otto Friſingenſis Epiſcopus Ottenburgiū ſupe= *Ottenburg*
rioris Boiariæ arcem cōdit, præſidio firmat: ob ſalinarium portorium, uectigalq; *bey den menſa*
Boiorum regulo, Monacenſibuſq; bellum indicit: ſalē deuehentes, Veringen ui= *fleigen.*
cum, atq; Ottoburgiū petere cogit: cætera itinera præcludit, atq; obſidet. Hacte=
nus Epiſcopi, ſacerdotes, monachi, ſacratæ fœminæ ocio literario addicti, ſcribun=
dis libris, uti adparet in Bibliothecis operā nauarāt. Prophani, qui ſacerdotes col=
locupletarūt, prædia ſacerdotalia adminiſtrarāt, eos Conradus quoq; Reginobur
genſis Epiſcopus ex Aſia reuerſus, à curatione Eccleſiaſticarū opum, Deo dicata=
rū, deuotarumq; ſuperis, amouere ui cōnititur. Eberhardus Archimyſta Boiorū
ob clientelā & Parochiā Vtinenſem cū duce Boiorū digladians, ſocia arma colle=
gis ſuis iungit, atq; de improuiſo cōiunctis copijs, nemine reſiſtēte, fines Boiariæ
inuadūt, caſtella expugnāt, omnia cæde, incendijs cōplent, tēpla expilant, nec ab
aris, atq; ſacris manus ſacrilegas, egregij ſanè paſtores, abſtinēt, oues quas paſcere
deberent, more luporū ſub magna ſuperficie pietatis deuorāt. Et ne omnino res
diuinas floccifacere uideātur, magno religionis ſupercilio Chunegundā Auguſtā *Chunegunda*
albo Superū aſſcribunt. Mox uerus, & æternus paſtor gregē ſuū ulciſcitur. Fruxi= *canoniſatur.*
nū atq; Iuuauia cū templis cōflagrant. Cōradus Reginoburgij eodē anno animā
efflat. Ludouicus Teiſpach inferioris Boiariæ regiā, quæ Epiſcopo Reginoburgēſi
parebat, obſidet, oppugnat, inſidijs capit, mœnia ſolo æquat, foſſam explet. Philip
pus Epiſcopos ab armis diſcedere iubet. Cōradū filiū Conradi Phronthuſij, atq;
Medulli oppidorū Boiariæ Dynaſtæ, Pontificē Reginoburgenſem, Eckbertū ab *Forſan i Fron*
Andechs adhuc impuberē, fratrē Hainrici Hiſtriæ, atq; Caruorū præfecti, Epiſco *tenhauſen &*
pū Bambergēſem legit: deinde aduerſus Ottonē pugnat. Spectāte itaq; atq; cō= *Medling.*
citante Ro. ſacerdote, Philippus, et Otto cognatas acies cōmittunt, frater aduer= *In Catalogo*
ſus fratrē, filius aduerſus parentē cōfligere cogitur, atq; inuicē ſanguine ſe pollu= *Epiſcoporum*
unt. Argentoratū, Aquæ Granæ, Agrippinēſis Colonia, Erdfurdia, pleraq; alia *Bamberg. non*
oppida obſeſſa, cuncta luctu, cæde completa ſunt. Quis aliā tantæ diſcordiæ inter *Eckbertus ſed*
Chriſtianos cauſam attulerit, niſi Romani Epiſcopi ſpectaculū, quaſi paria com= *Potho comes*
ponentis? Populus Chriſtianus mutuis ſe uulnerib⁹, cohortantibus flaminibus *de Andechs ē.*
Romanēſibus cōtrucidauit. Dū hæc in Germania fiūt, ad Septētrionē in Aſiatica
Sarmatia Tartarorū primū audita ſunt arma. In Thracia Germani Saxones, Flā=
dri, Halberſtatēſis Epiſcopus expugnato Byzantio, rebus Oriētalibus Baldoui= *Byzantium*
nū Flandrū imponūt. Inter hæc Philippus Hainricū Hiſtriæ, Carnorūq; rectorē *expugnatur.*
cū Ottone ſentientē dignitate ſubmouet: Carnos, et Hiſtros Ludouico Boiariæ
duci in tutelā tradit: Eūdē cū Epiſcopis Boiariæ in gratiā redigit: Monacēſes quo iā
nisē portorio ſeptem & quinquaginta drachmas auri Fruxinenſibus penſitare *Nota.*
iubet. Conradus Reginoburgenſium Epiſcopus, quod cognatis, & hæredibus
priuatus erat, Frontenhauſen, VVerd, Kunigsuuerd, Teiſpach, Buros
Vindelicorum, atq; Noricorum caſtella Ludouico Regulo Boiorum uendit.

Spital am Hoff zu Regenſpurg. Eberhardus Epiſcopus Saliſburgen. Chiemſe. Seccare. Lauent.

Xenodochium Reginoburgij in altera ripa ad ceruicem pontis lapidei, in ſuburbano Ludouici oppido condit. Eberhardus Archymiſta Iuuauenſis tres Pontificatus inſtituit: In Boiorum lacu maximo apud Noricos Chimenſem, in confinio Norici, atq; Pannoniæ Seccouiam, atq; Lauentinum, hiſq; præficit Rogerium Radechonem, Carolum Friſiacum, & Vlricum. Ludouicus pacis atq; iuſticiæ ſtudioſiſsimus, plurimum dignitatem atq; opes Vindelicorum, quæ multum Imperator Fridericus ſeparato inde Norico diminuerat, auxit, magnifice plæraq; condidit. Boiariam nouis Colonijs impleuit. In inferiore Vindelicia, in ripa Danubij Strubingam, clariſsimum municipum extruxit, atq; Abudiacum

Abach. Priſiing Monaſterium. Forte Kunigſuuiſen.

olim exciſum, arcē in agro Pruuenenſium Monachorum refecit, Monachis alijs prędijs ſatis fecit, nempe Chynigobiſen regium beneficium ipſis reddidit. Arbitri fuere Antiſtites hij, Hainricus Tigurinus, Conradus Schirenſis, Gotfridus præpoſitus Reginoburgēſis: atq; hij Dynaſtę, Albertus à Bogen, Conradus à Moſpurg, Diethpoldus Dolechſenſis, Menardus ab Abenſperg, qui & à Roteneck. Atq; idem Ludouicus in ripa Iſaræ Landau ædificauit, Dingelfing auxit, arcem

Arx Landshutæ. Xenodochiū Monachij fundatur. Scharding & ibi regia. Oeting. Ransboſen.

Landshutæ erexit, Monachij Xenodochium, ædemq; ubi pauperes alerentur, publica annona paſcerentur, inſtituit. Iuxta Oenum in ora Noricorum Scherdingij eius conſenſu à Luitpoldo Auſtriaco regia extruitur. Ipſe Braunau, quod hactenus ſuos regulos habuerat, mænibus cingit, ciuitate donat, eóq; à Ranthesrouia prætorium, portoriumq; transfert. Vtini collegium cōdidit, in quod duodecim populares Myſtas cū Antiſtite coöptauit. Toparchias Boiorum Cham, Frontenhauſen, Dachau, Andechs, VVittelſpach, Vogburg, Rietenburg, Stephaning, Lengfeld, Sultzpach, Krayburg, mortuis abſq; liberis tetrarchus uendicauit. Palatium quoq; Rheni in Boiariam tranſtulit. Imperatoribus ex Sueuia oriundis ob paterna beneficia acceptus, eiſdem uirtutis ergo perquā charus fuit, præcipuè Fridericis, Philippo, & Hainrico. Eodem tum anno Pilgrinus Patriar-

VVolfgerus Epiſcopus moritur. Berchtoldus Comes de Dirſſen et Andechs moritur. S. Eliſabetha.

ches Aquileię, cui VVolfgerus Bathauenſis Epiſcopus relicta Popponi Bathauia, ſuffectus eſt, Et Bertholdus dux Dalmatiæ, atq; Croaciæ legatus, ex Damaſia, atq; Andechs caſtellis ſuperioris Boiariæ oriundus, animam efflarunt. Berchtoldi liberi, Gerdrudis Regina Vgrorum, uxor Andreæ, & hij parentes Diuæ Eliſabethæ, Otto dux Meraniæ, præfectus prætorio Burgundiæ, Hainricus præfectus Hiſtriæ, atq; Carnorum, Berchtoldus, & Eckbertus Pontifices. Sub idem tempus Ludouicus Boiorum regulus Laodamiam fœminam cordatam, atq; pulchram in Boiemia ortam ducit, ipſa prius Alberto à Bogen nupta fuerat. Ottocarus Boiemus hac affinitate delinitus, ſuaſu Ludouici ab Ottone ad Philippum deficit, iſq; Ottocarum, ſucceſſoreſq; eius perpetuo, ſententia principum, reges appellat. Ottonem à VVittelſpach ob homicidium generum abdi-

Chunegunda filia Philippi. VVentzeslaus filius Ottocari. Eckbertus Bambergēſis. Otto Palatinus à VVuelſpach.

cat, Chunegundam filiam, quā illi deſponderat, VVentzeslao filio Ottocari dat in matrimonium. Poſt hæc Otto & Philippus, ubi ſatis debachati ſunt, ſanguineq; cognato polluti, pacē ſanciunt. Otto filiam Philippi, magnæ amitæ ſuæ proneptem, uxorem ducit. Philippus Bambergenſi Eckberto, purganti ſe, quod coniuraſſe cum rege Vgrorum ſuſpectus erat, gratiam facit. Hiſceq; ex ſententia confectis, cum eum ſatietas hominum, atq; negotiorum odium cœpiſſet, ut requieſceret, atq; illam expueret miſeriam ex animo, Bambergam ſeceſſit, uenas ſecat, profluuio ſanguinis morbidum corpus exonerat. Otto à

VVittelſpach aſſumptis ſecum miniſtris Eckberti Epiſcopi, atq; fratris huius Hainrici Hiſtria exacti, quaſi quippiam ſecreto cum Cæſare, quod ad ſalutem eius ſpectaret, collocuturus, aulam petit, facileq; ad conclaue Philippi admittitur. Nemo tum præter ſacri ſcrinij magiſtrum, atq; Hainricum Druchſaſsium à VValdburg Sueuiæ oppido oriundum, præſto erat. Otto ubi ſolitudinem animaduertit, enſe iugulum Philippi nihil mali ſuſpicantis de improuiſo petit, lætaliter, licet leuiter, ſauciat. Vociferanti Truchſaſsio, peſſulum hoſtio obdere conanti, malam eodem enſe affligit, plagamq; facit. Ita ad miniſtros erumpit, quorum ope elabitur. Philippus paulo poſt fato concedit X KL. Iulij, anno ab orbe ſeruato, milleſimo, ducenteſimo, ſuper octauum. Confeſtim Otto à VVittelſpach, Eckbertus Epiſcopus, Hainricus frater eius proſcribuntur, crimine læſæ Maieſtatis condemnantur. Eckbertus in Vngariam ad ſororis maritum, Hainricus in Paleſtinam elabitur. Otto in Boiaria palabundus oberrat. Rapoto ab Artenberg prætorio Boianæ præficitur, qui uices Cæſaris abſentis, præſidendo tribunali perfungatur. Ludouicus dux Boiorum, Otto à Phalay, Hainricus Calatinus Andechs arcem Hainrici inuadunt, diripiunt, ſolo æquant, prædam inter ſe diuidunt, ſacra VVolffratshuſium, inde ad Marronam montem in templum Diuo Petro dicatum, Oeno conterminum, furtim ſublata, ibiq; condita ſunt. Iidem Glaneck, Buchoros ſimili clade afficiunt. Ludouicus præterea dux Boiorum VVittelſpach quoq;, patruelis ſui regiam, incunabula maiorum ſuorum diruit, ſolo æquat, templum ibi Deiparæ Virgini condit, ſacratis Teutonum equitibus tradit, lapides haud procul inde Aicham deuehit, in ripa Barij amnis nouam Coloniam deducit. Ita mihi Ioannes Hælius ciuis eius urbis harum rerum ſtudioſiſsimus retulit. Porro Otto à Ludouico, alijs nutantibus ad Aquas Graneas deducitur, ibiq; inungitur. Deinde ab omnibus recipitur. Subſequenti deinceps anno Romam proficiſcitur, Auguſtuſq; appellatur, moxq; Campaniam Imperatoribus dolo Romanorum flaminum præreptam inuadit, ſubigit, Capuæq; hybernat. Inter hæc in Boiaria Hainricus Calatinus apud Oberndorff proximè Abudiacum, haud longe à Reginoburgio, in ripa Danubij Ottonem à VVittelſpach profugum deprehendit, uulneribus confoſſum occidit, caput eidem amputat, in Danubiumq; proijcit, Cæſari ſanguine percuſſoris, atq; parricidæ parentat. Reliquum corpus Ottonis ad Vnderſtorff ædem flaminum Auguſtalium, quas auus eius condiderat, & ubi parens ſepultus eſt, deportatur, nono demum anno indulgente Pont. Maximo more Chriſtiano humatur. Liberos ne habuerit, nondum comperi. Hermannus ædituus Franciſcanus religione ait, eius ſobolem Boiaria exactam, in confinio Teutonici, atq; Celtici Imperij, in Arduenna ſylua diutius exulaſſe. VValdgrafios, hoc eſt, ſylueſtres præfectos dictos eſſe, alij in Sueuia, & Germania Magna Peitelſpach condidiſſe magis ſuſpicantur, quàm ſciunt. Ego fidem meam nõ aſtringo. Sub iiſdem diebus octauo Calendas Ianuarij, æræ noſtræ anno M.CCX. Berchtoldus Chamaborum, Vogburgij, Oegræ, atq; Neomarti Dynaſta abſq; liberis obijt. Vogburgium arx, oppidumq; eſt ſuperioris Vindeliciæ, Danubio imminens: cætera oppida Nariſcorum, qua ab Orientis ora Boiaria Hercynios ſaltus atq; Boiemos ſpectat, hac lege ad Ludouicum ducẽ Boiorum redierunt. Author atq; parens huius familiæ Berchtoldus dux Boiorum frater Arnulphi

Hainricus Truchſas à VValdburg.

Philippus Ro. Cæſar occiditur Bamberge.

Rapoto ab Artenberg Comes præfectus prætorio Boiariæ.

Otto à Phalay Hainricus Calatinus.

Glanechios habuit an recte mutauerim neſcio.

Buchoros nõ intelligo niſi ſit Buchorn.

Vuittelſpach Teutonibus Equitibus datur.

Otto coronatur.

Otto à Calatino occiditur

Die uuald oder uulden graſen.

Vueitelſpach in VVirtenberg.

Vogburg.

Boiorum itidem reguli, quem ſupra in libri quarti fine retuli. Berchtoldꝰ Hainrico, ortus Hainrico Berchtoldus, huic Arnulpus ſucceſsit. Hunc Hainricus, atq; deinceps Theobaldus primus excipit. Hic ex uxore Luitgarda Caſtellana Theobaldum ſibi cognominem genuit, cui per manus Chamaborum præfecturam tradidit. Theobaldus ſecundus cum Adelhaide uxore Reichenpach, & VValdſaxoniam condidit, obijt anno Chriſti M. C XLVI. ſexto Idus Aprilis: ſex liberos, duos mares, quatuor fœminas progenuit. Adelhaidim Auguſtam, coniugem Friderici primi, Chunegundam Stiriam, Iuditha͂ uxorem Friderici à Bogen curatoris Reginoburgenſium ſacerdotum, Sophiam à Lechsgmund, Theobaldum tertium, & Berchtoldum, qui abſq; liberis obierunt. Ea tempeſtate Pont. Maximus Imperatori Ottoni quarto ſacrificijs interdicit. Quamobrem Ludouicus dux Boius, Ottocarus rex Boiemiæ, Luitpoldus Auſtriacus, Otto ab Andechs Dalmatiæ præſes, & Ludouicus Comes prouincialis in Turingen, Fridericum Siculum, cui adhuc in cunis uagienti ſacramento authorati fuerant, Cæſarem declarant: Hainricum à Neiff, Anshelmum de Iuſting, magiſtrum Equitum, in Italiam, Siciliamq; legant, qui Fridericum in Germaniam deducant. Fridericus poſtulatis annuit, Romam, inde Ticinum peruenit. Per Rhetias alpes in Germaniam, & Aquas Graneas contendit. Otto ubi hæc comperit, ex Campania properat, per iuga Tridentina, Alpeſq; Noricas in Saxoniam, fruſtra Friderici conatus prohibiturus, imò ab eodem in fugam uerſus redijt, ibiq; ſe continet. Fridericꝰ apud Aquas Graneas inungitur. Inde Francofordiam petit, ibi hybernat, & omnes principes in eius uerba iurant. In Boiaria Mangoldus Bathauiæ Epiſcopus, Albertus à Bogen, contractis atq; coniunctis uiribus, Rapothoni Artenbergenſi bellum indicunt. Inferiorem Boiaña deuaſtant, templa, caſas, Monaſteria diripiunt, Aſpach Monaſterium Diuo Benedicto conſecratum, quod incolæ, qui eo tutelę cauſa confugerant, res ſuas, atq; ſupellectilem detulerant, treis comites Alberti à Bogen, templum oppugnantes, uim ui repulſuri, occiderant, irati exurunt. Almannus ab Helingerſperg arcem ſuam teſtamento Altaichij inferioris Monachis legat, qui eam, ne ab aliquo occuparetur, ſolo æquare conantur, ſed ab Alberto à Bogen prohibiti, donec Poppo Altaichij Antiſtes eundem pecunia data in ſuam ſententiam traxit, atq; pedibus (ut aiunt) itare perpulit. Sub idem tempus Fridericus Cæſar ex hybernis Francofordia egreditur, Boianã petit, Reginoburgij celebrem Imperij conuentum agit. Frequentes principes coëunt, denuo in uerba noui principis iurant. Ludouicus Boiariæ rector ab eo Rhenanum ducatum, quem Palas uocant, officij, ac ſingularis obſequij ergò impetrauit, atq; in fidem accepit. Quippe pietate omni Cæſari ſatisfecit, & ob merita, obſequia, parenti, auo Friderici prǽſtita, tantum commeruit principatum. Dumq; eò proficiſcitur, atq; incautius oppida, caſtra, urbes uendicat, & accipit, ab incolis cum omnibus comitibus capitur, maximo pecuniæ numero, quam uiritim Boij tribuere, ſe redemit. Schirenſes Monachi centum libras Boiaricas penſitarunt. Poſthęc omnium rerum obliuio decreta eſt. Ludouicus à Rhenanis recipitur, Agnetem filiã Hainrici præfecti Rhenani fratris Imperatoris Ottonis Auguſti, cum ille tum abſq; liberis maribus in tempore obijſſet, filio ſuo Ottoni deſpondet. Id factum eſſe anno ſalutis reſtitutæ M CC XV. diploma Friderici Cæſaris indicat: Vbi, dilectus conſanguineus,

Theobaldus Marchio Vogburgēſis. Luitgarda Comitiſſa de Caſtelberg uel Caſtel. Adelhaidis uxor Friderici 1. Ro. Imp. Chunegunda. Iuditha. Sophia Comitiſſa à Lechsgmund. Ludouicus Comes prouincialis in Turingen. Hainricus à Neiff. Anshelmus à Iuſting. Fridericus 2. Ro. Imp. Otto 4. à Friderico fugatur. Fridericus coronatur. Mangoldus Epiſcopus. Albertus à Bog. Rapotho ab Artenberg. Alman uon Helingerſperg. Nunc Hengerſperg. Palas. Ludouicus dux Boiariæ palatinatum in tutelam accipit. Ludouicus dux Boiorum capitur. Agnes filia præfecti prætorio Rheni.

guineus, & fidelis (inquit) noſter illuſtris Ludouicus Palatinus Comes Rheni, & dux Boiariorum &c. Atq; ab eodem tempore hactenus Boiaria oriundi Rheno potiuntur. Ludouicus tum Carnos atq; Hiſtros reddidit, hos Berchtoldo ab Andechs reſtituit Cæſar, & fratrem illius Eckbertum excuſatum habuit, atq; Bambergam redire conceſsit. Hiſce confectis rebus X I. K L. Februarij Norinbergam, ad ſolenne concilium Imperij celebrandum ſe confert. Preſto tum fuiſſe reperio principes, Ludouicum Vindelicorum, Luitpoldum Noncorũ, Bernhardum Charionum, Ottonem Dalmatię regulum, Sigefridum Mogontinum Archimyſtam, Eckbertum Bambergenſem, Sigefridum Auguſtanum, Hainricum Baſilienſem, Conradum Mediomatricum, atq; Nemetum Pontificem, Anshelmum à Iuſting Magiſtrum Equitum, VValtherum Pincernã, Theodonem Camerarium, VValtherum à Danberg, atq; Vlricum Epiſcopum Bathauenſem, qui in monte Diuo Georgio dicato, arcem, ubi in poſterum eius urbis Epiſcopi habitare conſueuerunt, ędificauit. Tum in Gallia Belgica Otto Imperator, Ioannes Rex Angliæ, Bernhardus Flandrus, Rengoldus Bononiæ Dynaſta, à Philippo Occidentalis Franciæ, qui Friderici rebus ſtudebat, ſuperantur: Flandrus, & Bononienſis capti, Anglus & Auguſtus, amiſſa Aquila, profligatis copijs, fuga ſibi cum paucis conſuluere, uixq; euaſere. In Vngaria Petrus Bancobonus Varadin⁹, quem noſtri Prengariũ nominant, Gertrudam matrem D. Eliſabethę ſub papilione ferro confodit. Eadem tempeſtate duas religiõis Chriſtianæ factiones emerſiſſe, authore Bernhardo quodam reperio: Pauperes Lugdunenſes, & Italos humiles. Hij cum populo agebant, publice concionabantur, interpretandarum ſacrarum literarum prouinciam citra authoritatem Pontificũ ſibi ſumebant: illi in diem uictitabant, nihil poſsidebant, hoſtiatim ſtipem emendicabant, legatos Chriſti ſe æmulari iactabant. Ambo genera in ſacerdotum luxum, auaritiam, ſuperbiam, libidinem, cæteraq; uitia, ingenioſa, atq; diſerta erãt. Innocentius tertius Pontifex Max. illos contra Philoſophiam Chriſtianam facere decernit, à ſacris ueluti errones arcet. His ſucceſſere alia duo genera, Diuis Franciſco, & Dominico authoribus. Quæ cum grauatim (ita refert Martin⁹ à ſacro auriculario, & piaculari Ro. Epiſcopi) Innocentius tertius reciperet, obijt, & ſucceſſor huius Honorius tertius, continuo author factus eſt. Iiſdem dieb⁹ Cęſar Auguſtæ in confinio Rhetiæ, & Vindeliciæ cõuentus agit. Inde Aquas Graneas petit, perluſtrata Germania, atq; Saxonia, VVűrtzburgium Franciæ caput ſe confert. Inter hęc Pontifices Romani ex ſacra hiſtoria, nempe libro, quam Ioannis diuinationem appellant, fatum exitij Saracenis, Turcis, Machometicæ ſuperſtitioni aduentaſſe interpretantur, claſsicum clangunt, ad arma, arma ingeminant. Machometum Antichriſtum fuiſſe ſibi perſuaſerant, ſicuti & patrum memoria Ioannes Annius in commentarijs, quos in eundem librum edidit, ſentit, & noſtro ſæculo eam ſuperſtitionem deſituram, Chriſtum iuxta Chiliaſtarum opinionem aduentaturum, in terriſq; regnaturũ arbitratur, quæ mendaciſsima eſſe exitus probauit. Nihilominus Andreas Rex Vgrorum, Vxoris eius fratres Otto Dalmatiæ dux, Eckbertus Bambergenſis Epiſcopus, Luitpoldus Auſtriacus, Ludouicus dux Occidentalis Boiorum, Vlricus Bathauenſis Epiſcopus, Albertus, & Berchtoldus à Bogen, Luitpoldus à Plaien, Eberhardus Archimyſtes Boiorum, Albertus prępoſitus Salisburgenſis, Fridericus præpo-

Palatinus Rheni apud Boiariæ duces quam diu.

Berchtoldus & Eckbertus reſtituuntur.

S. Iörgenberg.

Petrus Bancobonus Varadinus.

Bernardus autor nouæ religionis.

Pauperes Lugdunenſes, et Itali humiles Monachi.

Franciſcani.

Dominicani.

Io Annius.

Damiata.

ſitus Berchtoldgadenſis, in Paleſtinam, atq; Ægyptum arma mouent. Dū Damiata urbe Ægypti Nilo continua, ſex dierum itinere ab Alexandria, expugnata, conſultationibus tempus trahunt, locum Coloniæ deducendæ capiunt, reges Ægypti riuo, qui in Nilum cadebat, obſtructo, aquis deinde obrutos, ſubito circumueniunt. Periere tum plærīq; Boiorum: Vlricus Bathauenſis Epiſcopus, Luitpoldus à Plaien, Berchtoldus à Bogen, Albertus, & Fridericus Iuuauenſes Myſtæ, cæteri pacti uitam cum maximo incommodo domum redeunt. Vlrico Epiſcopo ſucceſsit Gebhardus, frater Luipoldi à Plaien. Puerorum quoq; chorus, qui undiq; ſturnatim confluebant, Paleſtinam, liberaturi eandē, petūt. Cum ad mare proceſsiſſent, nuſquàm poſtea comparuere. Interim Imperator Otto naturæ concedit, teſtamento inſignia Imperij Friderico reddit. Qui conuentu Notinbergæ peracto, Romam contendit, ab Honotio Pont. Max. conſecratur, Auguſtuſq; appellatur, aſtante Ludouico duce Boiorum. Hainricum deinde filium Cæſarem declarat, ei tutores dat Angelbertum Agrippinenſem Archimyſtā, & Ludouicum præfectum prætorio Rheni, regulumq; Boiorum: eidem inſuper Margaretham filiam Luitpoldi Auſtriaci deſpondet. Ludouicus rector Boiorum nouum principem ſecum in Germaniam deducit, Norinbergæ nuptiæ Cæſareæ fiunt. Rurſus Conradus Portuenſis Epiſcopus, flamen Romanus, filius Egonis Vri Suitonum Dynaſtæ, & Ioannes quidam conſecraneus D. Dominici Germanos ad arma concitant, ad Aſiaticam, Africanamq; militiam cohortantur, & ut facilius toties longinquæ militiæ pænas dantes, precium ob ſtultitiā ferentes, inducerent, multa noua hactenus inaudita dogmata inculcant. Quemcunq; ſceleri obnoxiū, parricidio, inceſtu, ſacrilegio pollutum, continuo, ubi cruciculam ueſti aſsuiſſet, ſolutum eſſe & crimine, & pęna, declamitabant. Quippe hiſce aliter ab auditoribus (ut fit) acceptis, maximam feneſtram ad nequiciam patefecerunt. Plærīq; anſa hinc arrepta, inimicos prius ſuos tollebant, hinc in militiam ſacram nomina dabant. Angelbertus Archiepiſcopus Agrippinenſis Coloniæ, curator Cæſaris iſtoc tumultu rerum, ſpecie religionis occiſus eſt à Friderico cognato ſuo in Boiaria. Albertus à Bogen, Rapotho Artenbergenſis diſcordant, prædia, templa, ædes inuicem diripiunt incendunt. Rapotho Landouerdunum oppidū proximè Altaichium inferius ſubito extruxit. Albertus à Bogen ſolo æquat, atq; igne concremat, Flinſobergomum arcem in ſecunda Boiaria ædificat. Monachium cum Xenodochio conflagrat, Piſonium urbs Noticorū, in confinio Italiæ, atq; Boiariæ, ad confluentes Iſaci, ac Atheſis, de cælo tacta eſt, undecimo Calendas Iulij: populus, qui undiq; ſpectatum ludos equeſtres confluxerat, fulmine atq; grandine affectus: trecentos homines perijſſe memoriæ literarum traditum eſt. Reginoburgij mortuo Conrado Epiſcopo, pauci Myſtarum uniuerſo cum populo, iure ſuo Gotfridum præpoſitum legunt Pontificem, plærīq; Myſtarum aduerſantur, Sigefridum Sucuum Magiſtrum Epiſtolarum Imperaroris, ouili Reginoburgenſi impònūt. Res Romam delata eſt. Sigefridus conſecratur, aduerſarijs ſacris interdicitur. Prophani edicto perpetuo in poſterum à Comitijs Pontificalibus arcentur. Sigefridus ille Reginoburgenſis Pontifex templum Diui Blaſij conſecraneis D. Dominici, ſeruatoris ædē Franciſcanis tradidit. Dynaſtæ Boiorū Truchſaſsij, Eccomyli, Albertus à Bogen, eius mater Laodamia, uxor Ludouici Boij, ſuo ſumptu

Gebhardus Epiſcopus Bathauenſis eligitur anno 1216.

Pueri Paleſtinam petunt.

Otto Imp. moritur.

Hainricus filius Frid. Imp.

Engelprecht Epiſcopus.

Margaretha Auſtriaca.

Cōradus Portuenſis Epiſcopus.

Angelbertus Epiſcopus occiditur.

Landuuer forſan.

Flinſperg forſan.

Botzen.

Conradus Epiſcopus Ratiſp. moritur.

Gotfridus fit Epiſcopus.

Qui ſint neſcio exemplar habet Drugaſsij.

ſuo ſumptu ædes conſtruxerunt. Hiſce diebus Ludouicus Boius nuptias Strubingæ parat: Ottonem filiũ emancipat, cum armis more Germano ornat, eidẽ Agnetem Rhenanam connubio iungit, cœnã exquiſitiſsime nuptialẽ dat principibus, & Epiſcopis Boiorum. Hoiq; conuiuas fuiſſe reperio: Eberhardũ Archimyſtã Iuuauenſem, Hermannum VVürtzburgenſem, Eckbertũ Bambergenſem, Gebhardum Bathauenſem, Sigefridũ Reginoburgenſem, Sibothonẽ Auguſtanum, Hainricũ Aichſtetenſem, Hainricũ Sabonenſem, Rogeriũ Chiemenſem, Carolum Seccouenſem, Vlricũ Lauentinum, qui ibidem inunct⁹ eſt: Item Hainricum Cæſarem, filiũ Friderici ſecundi Auguſti, Luitpoldũ Auſtriacum, Bernhardum Charionum, Ottonẽ Meraniæ regulum uocatos interfuiſſe traditur. Huius frater Hainricus in gratiã receptus, in Boiariamq; redire permiſſus, Graſſę in Noricorum pago Chiemino lacu, continuo moritur eodem anno, quo & Gerardus Hirſpergenſis, Bernardus Libodunenſis finem uiuendi faciũt. Dumq; hæc in Boiaria fiunt, Auguſtus Aſiaticam expeditionem indicit, præmittit illuc Ludouicum Turogum, Sigefridum a Rechberg Epiſcopum Auguſtanum, qui Brunduſij interiere. Imperator poſthęc ob partum exanimata Auguſta, ad Cyprum cum copijs nauigat, ſeptimo decimo Calendas decembris Ioppe appulit, eamq; munit, octo ibi dies commoratus fame laborare cœpit. Nam commeatus à Ptolomaide uehiculis, clitellis, equis terreſtri itinere, ob hoſtes ubiq; paſsim debachantes conuehi nequibant, & nauibus uentus contrarius erat, Supplicatiõe igitur decreta, placato cæleſti numine, lachrymis tandemq; mari pacato, annona, arma, cæteraq; huic bello neceſſaria, Ioppen uiciſsim nauigio, impune ſurſum, deorſum deportantur. Rex Ægypti, frater eius Scharaph⁹ Gazaræ præfectus, & nepos horum Damaſci regulus, cum maximis copijs unius duntaxat diei itinere ab Auguſto quiſq; ſeparatim, cum ſuo exercitu conſident, & caſtra locant. Deinde ultro citro commeant legati, pax ſancitur, Saraceni, atq; Chriſtiani decem annorum inducias paciſcuntur, Saraceni omnes captiuos reddunt. Hieroſolyma cum omni circa regio neuſq; Ioppen, quo tuto Chriſtianis pateat aditus, reſtituunt̃, Saracenis conceſſum extra urbem diuertiabſq; armis in templo, quod ipſis ſacroſanctũ eſſet adorare: inſuper Bethleẽ, Nazareth, quicquid inter Ptolomaida, atq; Hieroſolyma longè lateq; interiacet, cum Tyro, & Sydone, & finitimis regionibus redditum eſt Friderico. Eodẽ fœdere comprehenſum licere principi Romano mœnia, caſtella, arces reficere, atq; munire, nihil horũ Soldano, atq; Saracenis in Syria, atq; Paleſtina permiſſum. Atq; hæc omnia religione iuriſiurandi, more utriuſq; gentis confirmata ſunt. Hiſq; duodecimo Calendas Martij, qui tum dies Solis Chriſto Triumphanti feſtus eſt, renunciatis, Fridericus Hieroſolyma tendit, Sabbato, qui dies ſextuſdecimus ante Calendas Aprilis, eò peruenit. Poſtridie diadema ob honorẽ Chriſti Cęſareum geſtans, cultu Imperatorio, loca quæq; nobis ſacroſancta uenerabundus adit facta ſunt hæc anno Chriſti domini, Deiq; noſtri milleſimo, ducenteſimo, undetriceſimo, indictione ſecunda. Hæc ex Epiſtola Friderici excepimus, quæ Bathauiæ in tablino Pontificali ſeruatur. Dum hæc in Aſia geruñt, Gregorius nonus Pont. Max. qui Honorio tertio ſucceſſerat, ſuſpectã habens potentiam, prudentiã, felicitatemq; Friderici (ſicuti in quadam epiſtola refert) aduerſus Auguſtũ, cum Italis, ac Longobardis conſpirat, Imperatorẽ deuouet.

Otto filius Ludouici nuptias cũ Agnete celebrat.

Hainricus moritur.

Gerardus Comes ab Hirſperg. Liebman.

Sigefridus Epiſcopus Aug. moritur. Anno domini 1227.

Scharaphus.

Fridericus 2. Hieroſolymam recuperat.

Gregorius 9. Pont. Max.

Romani indignitate rei cõmoti, Pontificẽ urbe pellunt, qui triplice agmine fines Campaniæ hoſtili animo inuadit. Nec hoc contentꝰ, Hainricũ Cæſarẽ miſsis legatis, aduerſus patrẽ conſpirationis ualentiſsimæ principẽ facit. Hainricus ſub idẽ tempus Haganoiæ Brumales ferias celebrabat, Ludouicũ Boiorũ ducẽ, Rhenanumq; præfectũ (inuidia ſemper comes uirtutũ eſt) quòd eloquentia, & prudentia, pietateq; in Auguſtũ nulli ſecundus foret, hactenus omnium conſiliorũ, ſecretorumq; participẽ, curatoremq; à patre ſibi quaſi ad regendũ puerũ datũ, curia, atq; ſenatu amouet. Is ubi animũ Cæſaris abs ſe alienatũ eſſe, & iniqua agi, patricidialiaq; iniri conſilia ſentit, cũ Ottone filio clã ſecedit, in Boiariamq; migrat. Subſequitur Cæſar, Boiariã ferro, igne depopulat̃, Ludouico nequaq;, ne minimo quidẽ digitulo contra nitente. Interim Auguſtus pacata Syria, atq; Paleſtina, quas quindecim annis poſſedit, in Apuliã redit, ubi fines regni ab Epiſcopo Romano armis occupatos, ſeq; per omniũ flaminũ religiones deuotũ offẽdit. Quamobrẽ literis per uniuerſum orbẽ Chriſtianũ miſsis, acriter in Romanũ Pont. inuehitur, fraudes, aſtuciã, acerbitates, iniutiã, Tyrannidẽ eius commemorat, iniuſticiæ, impietatis eundẽ accuſat. Germaniæ, maximè Boiorũ, & Noricorũ principes, atq; Epiſcopi, Berchtoldus Patriarcha Aquileiæ ex Boiaria ab Andechs, & Damaſia oriundus, frater eius Otto Dalmatiæ, atq; Hiſtriæ regulus, Eberhardus Archimyſta Boiorum, Sigefridus Reginoburgenſis Pontifex, Bernhardus Charionũ, Luitpoldꝰ Auſtriacorũ, atq; Stiriorũ rector, Venerias, inde Romã proficiſcuntur, ſacerdotẽ primariũ appellant, modeſtiæ Chriſtianæ, boniq; paſtoris officij cõmonefaciunt, eundẽ, & Auguſtum in gratiã redigunt. Pontifex Auguſtũ cœna Saliari, dapibuſq; Pontificalibus excipit. Luitpoldꝰ Auſtriacus ibi morit̃. Cæteri pace terris reddita, coniuratione, ut exiſtimabant, perniciosa Reipub. extincta, læti Germaniã repetunt. Proximo deinceps anno Ludouicus regulus Boiorũ Kelhaimij, dũ poſt cœnã in ponte deambulat, à Stichio Morione, quẽ per ludũ inceſſebat, cultello lætali uulnere ſauciatur, moxq; in cõſpectu omniũ aulicorũ exanimatꝰ corruit, ſextodecimo Calendas Octobris, anno ab orbe uindicato milleſimo, ducenteſimo, triceſimo prio. Extat Kelhaimij ędicula, ſtipeſq; ſacratus, huiuſce rei monumentũ. Sunt qui tradant, fraude Hainrici Cæſaris cæſum eſſe à quodã ignoto, qui quaſi cultu nuncij Auguſtalis literas exhibuerit, legentemq; eãdẽ de inprouiſo confoderit. Aliã quoq; fabulã uulgo narrari audio, eundẽ ſcilicet ob illatũ ſtuprũ uxori alienæ, à duobus feris pueris, quos maritus uiolatæ coniugis, auidus uindictæ, ſolitos pecudes, & quicquid digito monſtraſſet, laniare, educarit, dilaceratum indicante dño eſſe. Quod neq; uerisimile eſt, neq; uerũ arbitror. Adminiſtrauit Boiariã annos duodequinquaginta, menſes duos, dies ſex: corpus Schiram delatũ, magnificè regio luxu ſepelitur. Manes placauere Eberhardus Archiepiſcopus Boiorũ, cũ collegis ſuis Chiemenſi, Seccouienſi, Fruxinenſi, Auguſtano Epiſcopis: Laodamia uxor Ludouici, Agnes nurus eius, & hij proceres, Otto à Phalay, Conradus à Plaien, Conradus à VVaſſerburg, Conradus, & Hainricus fratres Mosburgenſes. Pauperibus una & quadraginta libræ, numeratæ pecuniæ, diſtributæ ſunt, quinq; & uiginti, annuũ uectigal Monachis, perpetuo condonatæ. Laodamia ſuburbanum Landshutæ contuberniũ ſacraris fœminis conſtruit, cęremonijs Ciſtercienſibus initiat, dotẽ ſuã donat, ibi eius Mauſoleũ, Landshutenſiumq; principum oſtenditur

Pontifex & Imp. in gratiã redeunt.

Luitpoldus Auſtriacus Romæ moritur.

Ludouicus dux Boiorum & Palatinus Rheni interficitur.

Ludouicus in Monaſterio Scheũrn ſepelitur.

Ludmilla, al Auſtino Laodamia fundatrix Monaſterij Sälingthal.

ditur. Eodẽ anno Rapotho præfectus prætorio Boiariæ, cũ VVilhylda uxore obijt. Per idẽ quoq; tempus Machtyldam Hennenbergenſem, filiam Florentij Bathauini, ſororem VVilhelmi Cæſaris, mille quingentos quatuordecim ſimul genuiſſe, in malluuio ab Ottone Traiectenſi Epiſcopo ſacra aqua luſtratos eſſe, inter oſtenta à nonnullis narratur. Quod equidẽ magis, ne præter mitterẽ retuli, quàm quia uerũ, aut ueriſimile putem. Eadem tempeſtate Imperator, qui Rauennæ hyemabat, audita nece Ludouici reguli Boiorum, Ottoni filio eius cõſolatorias literas, quæ extant, ſcribit. Iſq; uiuente adhuc patre, utrumq; ducatum Rheni, atq; Boiorum ab Auguſto impetrauit, in fidemq; acceperat. Vbi igitur iuſta parenti fecit, inferiaſq; retulit, concilium Boiorum, procerum, Epiſcoporũ, ut auſpicato honorem iniret principatus, feliciterq; munia obiret, pacis artes cõcordiæ bona firmaret, leges gubernandi more maiorũ præſcriberet, imperium ſuũ ſtabiliret, incolæ in eius uerba iurarent, Reginoburgiũ ad Idus Ianuarias indicit. At Hainricus Cæſar filius Auguſti edicto id uetat, & ciuib⁹ præcipit, ne Ottonem urbe accipiant. Boiorumq; Dynaſtæ atq; Pontifices, Eberhardus Saliſburgenſis, cũ ſuis collegis, Chiemenſi, Lauentino, Seccouienſi Epiſcopis, Cõradus Fruxinenſis, Sigefridus Reginoburgenſis, Hainricus Aichſtatẽſis, Gebhardus Bathauię, Sigefridus Auguſtanus, Sabonenſis, Eckbertus Bambergenſis Landshutæ frequentes conueniunt, bona Reipub. ſe procuraturos pollicent̃, fędus, concordiã, fidẽ iuriſiurandi religiõe, ſacramento ſanciunt. Gebhard⁹, quod Eberhardũ uitia eius carpentẽ, necarat, Pontificatu tribuq; ſacerdotum mouet̃, Bathauiæ Rogerius Chiemenſis præficitur. Eberhardus Salisburgenſis paſtor cũ Ottone Auguſtã proficiſcitur, fruſtra ſibi operã ſumit, ut illũ, atq; Cæſarẽ in gratiã redigeret. Cæſar clandeſtinũ fœdus cũ Pontifice Romano fecerat, Germaniã, Teutonicũq; regnũ ſibi uendicare nitebat̃, Otto pręfect⁹ prætorio Rheni, Reguluſq; Boiorũ, primarius Germaniarũ princeps, ab Auguſto, patre Cęſaris deficere nefas ducebat, in Boiariamq; ſe protinus contulit, Cæſar collecto magno exercitu, Boiarię fines hoſtili animo intrat, nemine omnino reſiſtente, tẽpla, uicos, agros incẽdit, caſtra ante męnia urbis Reginoburgẽſis collocat, ferro, præda impune cuncta atterit. Hiſce coactus Otto, arbitro Eberhardo Archiepiſcopo Salisburgenſi, filiũ Ludouicũ quadrimũ Cæſari obſidẽ dat. Auguſt⁹, ubi hæc in Italia reſciuit, legatos in Boiariã mittit, Cæſarẽ ab armis diſcedere, obſidẽ Ottoni reddere iubet. Plæriq; Boiorũ equites clã armati, copias eius ſubſequũtur, prædę intentos inuadunt, occidunt, magna clade diſcedentes afficiunt. Otto tũ Reginoburgij conuentum rurſus cogit, præſto fuere Boiorũ Dynaſtæ, atq; omnes Boiariæ Pontifices, quos ſupra enumeraui: quæ Landshutæ conſtituta fuerãt, redintegrantur. Inter hæc Fridericus Auſtriac⁹ magni animi, quietis, atq; otij impatiens, laudis auidus, finitimos armis ultro laceſſere cępit. Omnibus uicinis ſuis, Boijs, Boiemis, Vgris, Charionibus bellum indicit. Agnetẽ uxorẽ filiã Ottonis Dalmatiæ præſidis, ab Andechs in Boiaria Dynaſtæ, quaſi cognatã repudiat. Vlricũ Charionũ ducẽ, quodAntherã Stirię ducatus ſui inſigne uſurparet, capit, eundẽ poſthac Auſtriacũ ſcutũ, trib⁹ Leonib⁹, à dextra diſtinguere iubet, atq; his pro inſigni Charionũ uti pręcipit, Agnetẽ à ſe repudiatã, huic nubere pmittit. Morauiã inde, atq; Vngariã duplici agmine inuadit. Ei⁹ pręſes Muringer⁹ Veſenus Schardingij præfect⁹, latrocinijs infamis, in cõfinio utriuſq; regni

VVilhylda alijs Bulyida. Machtylda, Comitiſſa ab Hennenberg, 1314. pueros ſimul genuit.

Otto comitia prouincialia celebrat.

Eberhardus Archidiaconus Bathauẽſis occiditur. Rogerius qui et Rudigero.

Fridericus princeps inquietus.

Muringer VVeſer.

Vatnpach Monachis pulſis occupat, præſidioq; firmat, inde Occidẽtales Boios
Nunkrichen. uaſtat, omnẽ orã Oeni, Noticiq; depopulatur. Neũkrichen, & VVeihard No-
VVeilhard. ricorũ ſyluam, atq; pagum, ubi tum nundinæ, celebreſq; feriæ erant, & populus
frequens coiuerat, ſexto Idus Septembris inuadit, templũ exurit, opes, merces di
ripit, ciues ditiores, mercatoreſq; captiuos amplius quadraginta abducit. Regulus
Boiorũ ex Vindelicia egreditur, Noricum petit, ad confluentes Trani, atq; Alzę
nouã Coloniam deducit, arcem, atq; oppidum extruit, munit, præſidio firmat,
Troſperg. Troſtperg à fidendo appellat. Inde Vuni conuentus agit, Auſtriaco miſſo ca-
duceatore, bellũ indicit, amicitiã ei more maiorũ renunciat, copijſq; contractis,
VVelſi. Orientales Boiariæ fines ingreditur, Lambach exurit, uſq; Tranũ amnem, Va-
lentiamq; urbẽ, uniuerſa incendijs, cæde complet: Schardingiũ capit, in ditionẽ
Varnpach redigit, prçſidio, atq; muro firmat. Varnpach expugnat, templũ Monachis red-
expugnatur. dit, unde quinquaginta, quos ibi cæperat, partim in crucẽ agi, partim ſecuri per-
cuti iubet, de omnibus ſuppliciũ ſumpſit. Ad Strubingam poſtea urbem, inde
Monachium ad conuentus agendos proficiſcitur. Interfuere Epiſcopi Boiariæ,
atq; proceres, fœdus factũ aduerſus Auſtriacum, diſcordiæ, liteſq; Boiorũ direm-
ptæ, & compoſitæ ſunt. Eberhardus Salisburgenſis Archimyſta, & Eckbertus
Bambergenſis Pontifex profecti ad Fridericũ, ut pacẽ facerent, in uincula conij-
ciuntur, totaq; Quadrageſima captiui detinentur. Auguſtus poſteaquàm, quæ
in Norico, atq; Germania fiebant, accepit, quartodecimo demũ anno in Ger-
maniã cum Conrado filio, quẽ regem Paleſtinæ, Syriæq; nuncuparat, redit. Ot-
to Boiorum Regulus eundem quàm maximo potuit honore, proximè Burck-
huſium excipit, Landshutã deducit, filiam ſuam Conrado Hieroſolymorũ regi
deſpondet, quæ tamen in paucis poſt diebus fato conceſsit. Imperator poſthæc
Reginoburgiũ Boiorùm caput petit, Hainricum filiũ Cæſarẽ, atq; ſucceſſorem
iã pridem à ſe declaratum, parricidij accuſat, ſententia ſeptuaginta principũ con-
Hainricus Cæ demnat, in uincula conijcit, in Siciliam, ubi non longo poſt tempore obijt, re-
ſar à patre re motis Germanis relegat. Mogontiaci deinde undecimo Calendas Septembris
legatur, qui Conradum Paleſtinæ regem, Cæſarem atq; ſucceſſorem deſignat. Poſtea Ca-
in exilio mo- lendis Maij D. Eliſabetham Superum albo aſſcribendam curat. Inde Auguſtam
ritur.
Conradus à Rhetiæ petit, Fridericũ Auſtriacum obedire, atq; parere detrectantem proſcri-
patre Cæſar bit, hoſtem Reipub. iudicat. Eius iuſſu VVentzeslaus rex Boiemię Auſtriã trãs-
deſignatur. danubianam in Germania Magna, ſuo regno confinẽ, inuadit. Altera parte Ot
VVentzeſ- to dux Vindelicorũ, et Nariſcorum, Rudigerus Epiſcopus Bathauenſis Lintziũ
laus rex Bo- obſident Fridericus Auſtriacus accito in auxiliũ Alberto à Bogen, Tetrarcha
iemię Auſtriã Boiorũ potentiſsimo, fratre Ottonis reguli Boiorũ, obſeſsis ſuppetias fert, Epi-
inuadit. ſcopũ capit, in uincula conijcit, captiuũ abducit, ducẽ cedere cogit. Inde uim belli
in Boiemos conuertit, eoſdem finibus ſuis deturbat, mandata, minas Auguſti
floccifacit. Quocirca Romanus princeps, copijs collectis, accitis principibus, cum
VVentzeslao rege Boiemię, Ottone Boiariæ, Bernhardo Charionũ, Hainrico
Turogorum regulo, item cum hiſce Epiſcopis Berchtoldo ab Andechs Pa-
triarcha Aquileienſi, Eberhardo Archimyſta Boiorum, Theoderico Treuero-
rũ, Sigefrido Reginoburgenſi, Eckberto Bambergenſi, Rudigero Bathauenſi,
Conrado Fruxinenſi Epiſcopo, cum Boiorum Dynaſtis, Bernhardo Leober-
genſi, Sigefrido Fromeſel, Hainrico Attenburgenſi, Rapothone præfecto
prætorio

prætorio Boiariæ, Auſtriam atq; Stiriam portiones quondam Boiariæ inuadit, cuncta ad obſequium redigit, Viennæ hyemat. Fridericus Auſtriacus Neoſtadij in confinio Stiriæ, atq; Auſtriæ ſe continet, atq; communit. Imperator Viennam, atq; Auſtriam Eckberto Bambergenſi Epiſcopo, uiro bellicoſo, atq; magni animi, ex Boiaria ſuperiore oriundo, fratri Berchtoldi Patriarchæ Aquileienſis, & Ottonis Moraniæ legati: Item Rudigero à Radeck Epiſcopo Bathauenſi, atq; Conrado Tolluſio Epiſcopo Fruxinenſi cõmittit. Ipſe Reginoburgium Boiariæ caput petit, uernas ibi perlitat ferias. Ibidem tum Hainric⁹ ab Artenberg templum ſacratis fæminis condidit, quod S. Crucem uocitant. Poſthęc Fridericus Imperator compoſitis rebus Germaniæ, relicto in Ciſalpino Imperio filio Conrado, in Italiam remigrat, Tauriſium in hyberna concedit, neq; poſthac ex Italia in Germaniam redit. Gregorius tum nonus Pont. Max. libros Pontificales, quos decretales nominant, per Remundum Dominicanum edidit. Eadem tempeſtate prodigia plæraq; futuras calamitates portenderunt. Magna peſtis in homines, pecudeſq; iuxta debachata eſt. Vniuerſa flumina gelu conſtiterunt acuto, uernoq; demum calore ſoluta, caſas, horrea, pontes, mænia, arbores ſubuerterunt. In finibus Charionum in oppido Stain, dum Volbertus myſta ſacrificat, uictima ſacroſancta in carnem, atq; ſanguinem commutata eſt. Berchtoldus Patriarcha Aquleienſis, Albertus Goritiæ regulus ſpectatum perrexere. In Rathſtadio oppido in Alpibus Noricis, quas Taurum incolæ uocar, infans cornutus nat⁹ eſt, uagitus, atq; ploratus eius quatuordecim ante dies, quàm ederetur, auditus. In agro Fruxinenſium meridiem uerſus murium agreſtium ingens uis, examen ſubito natum, meſſes populatur, ſegetes, herbas, fænum radicitus depaſcitur: inde fugatis accolis, execratum locum mutare, auitos lares deſerere agricolæ coácti ſunt. Mirum eſt, unde uis tanta, ſalis guſtatu fieri prægnantes, generationem eorum lambendo conſtare, non coitu, ex una gigni uiginti, prouentus eorum ſiccitatibus, tradunt Ariſtoteles, & alij naturæ interpretes, quib⁹ talia conſectari curæ fuit. Illuc adhuc latet, quo nam modo illa magnitudo repente occidat. Nam nec exanimes reperiuntur, neq; extat, qui murem hyeme in agro offenderit. Terra tremuit in Burgundia, mons aliò de improuiſo migrauit, quinq; millia hominum obruit. Tertio Nonas Iulij Sol interuentu Lunæ duas horas continenter occultatus eſt. Luna ſex angulis uerſus Orientem protenſis uiſa eſt. Pridie quoq; Nonas Octobris rurſus ſolis radios Luna interpoſitu ſuo auferente terræ, meridie ſtellæ, quaſi noctu, colluxere. Quippe manifeſtum eſt, Lunam obiectu terræ occultari, ſolem Lunæ. Plæraq; alia huiuſcemodi prodigia in annales, faſtoſq; relata ſunt, quæ ſcrupuloſius perſequi, ſuperſtitioſum duxi. Rurſus crimina, factiones, fraudes, ſcelera, cędes, bella ciuilia (quibus omnia diuina humana commixta, Reſpublica Chriſtiana diſcordiæ malis confuſa, prædæ paucorum libidini facta eſt) cõmemorare cogor. Quod quàm moleſtum, quàm arduum mihi ſit, quiſq; ueritatis amator, Chriſtianęq; ſimplicitatis cultor, rerumq; humanarum peritus, ſuo ingenio metiatur. Equidem nullius obtrectator, aut adulator ſum, ſicut lex hiſtoriæ poſtulat, libero ore loquor. Id quod non feciſſe L. Siſennam, primus Romana Criſpus in hiſtoria carpit. In libera ciuitate, inquibat Imp. Tiberius, licet mortalium triſtiſsimus, linguã, mentes liberas eſſe debere. Hoc profecto magis in hiſtoria, quæ ueritatis ſcriniũ,

atq; in-

Auſtria & Stiria olim pars Boiariæ.
Rudigerus à Radeck.
Conradus Tolzner.
Monaſterium S. Crucis.
Gregorius 9. S.P. libros decretales publicat.
Remundus Dominicanus.
Stain oppidũ miraculo clarum.
Rathſtat.
Infans cornutus naſcitur.
Mures agreſtes.
Prodigia Varia.
L. Siſenna.
Lex hiſtoriæ.

atq; interpres eſt, exigitur. Haud unq; mihi credibile fuiſſet, tantam uæcordiam cuiquàm hominum ineſſe, niſi autographa nactus forem, pudet explicare uerbis, quæ illos non puduit facere. Quàm paucisſimis potero, & quatenus ad Boiariam (in qua hæc primum ſcintilla Landshutæ exarſit) attinet, ſummis duntaxat (ut aiunt) digitulis rem attigero. Imperatorem Fridericum ſecundum Cæſarem Auguſtum, haud dubiè ſecundum Carolum Magnum, potentiſsimum, utiliſsimumq; Reipublicæ Chriſtianæ, atq; ſine controuerſia ſapientiſsimum principem fuiſſe, Nicolaus Cuſa, Epiſcopus Brixinenſis flamen Romanus, uir undècunq; doctiſsimus, teſtis eſt: atq; Egidius Romanus, Bituricenſis in Gallia Pontifex, Philoſophus, atq; Peripateticus inſignis, qui in libris, quos ſcripſit de inſtitutione regia ad Franciæ Occidentales Imperatores, hoſce ad illius exemplar properare cohortatur. Idem Fridericus libros Ariſtotelis omnes, plæraq; alia in ſacris, prophanis literis, uniuerſam ſupellectilem Philoſophiæ (quam ut ait Albertus Magnus inopia linguæ latinæ, à diuitijs aliarum linguarum emendicare cogitur) ex Græco, atq; Arabico ſermone, per interpretes doctiſsimos uertendam curauit, Atheneis legendam exhibuit. Quibus rebus ſe à teneris unguiculis oblectatum fuiſſe profitetur. Leuonijs, Æſtijs, Pinczijs, Sennogallijs, adcolis Venedi, atq; Codani, in Germania, atq; Sarmatia Europea ſinus, quod exploſo falſorum deorum cultu, pietatem Chriſtianam receperint, priuilegia, immunitates, ciuitatemq; Romanam donat. Eius potentia, uires, prudentia, magnitudo animi, rerum bellicarum peritia, uicinitas (nam in Italia contra morem ueterum Imperatorum habitabat, Germaniam per filium adminiſtrabat, bis duntaxat ex Italia in Germaniam egreſſus) formidoloſa atq; ſuſpecta fuere Romano ſacerdotum Senatui. Quod Gregorius nonus Pont. Max. non it inficias, ſed ingenue fatetur. Viſum eſt flaminibus Romanenſibus Imperium Germanum magis florere, quàm ipſis utile foret. Placuit id contundere, atq; diſcordia non ſolum debilicare, ſed in cineres quoq;, atq; fauillas redigere, & Fridericum huncce à faſtigio rerum humanarum deturbare. Quod haud temere per Pontifices Germaniæ tum longè Reipublicæ, literarumq; ſtudioſiores, proinde prudentiores, fieri licebat. Etenim eadem adhuc tempeſtate Epiſcopi, atq; in uniuerſum ſacerdotes, amantiores artium, atq; boni publici, ac nondum ſeruituti obnoxij erant, non ita (ut nunc) fugitantes laborum, ſocordiæ, inertiæ, otio, atq; uoluptatibus deuoti erant, ſapientiæ operam dabant, libris incumbendo, Chriſtum amando, oues ſedulo paſcendo, Rempublicam procurabant, Chriſtianæ concioni conſultabant. Ipſi ſacra cuncta atq; munia obeuntes, populum docebant. Atq; huiuſcemodi ſacerdotia, atq; Pontificatus fuiſſe primum beneficia Cæſarum, atq; Imperatorum, & principum noſtrorum: deinde ab Imp. Hainrici quinti tempore, comitijs calatis, atq; curiatis uiritim ſuffragijs latis, lectos eſſe communiter à populo, ſacerdotibuſq; uniuerſis, communes animorum paſtores: demum Friderici huius ætate, excluſo populo, cæteriſq; ſacrificulis, duntaxat à Myſtis imponi Pontifices cæptum eſſe, ſupra explanauimus. Eas ob cauſas illius tempeſtatis Epiſcopi in titulis, initijs epiſtolarum, atq; decretorum, non, uti nunc fit, aſſcribunt, Apoſtolicæ ſedis gratia, nimirum fauore humano, ſed more Pauli, clementiæ duntaxat diuinæ id munus, atq; donum acceptum referunt. Ita enim cæpiſſe epiſtolas, ſenatuſconſulta, placi-

Nicolaus Cuſa.

Egidius Romanus.

ta, placita, reſcripta, exempli gratia, reperio: Sigefridus ſola miſeratione diuina Reginoburgenſis Epiſcopus. Non licebat tum Romano Pontifici abſq; illorũ, utpote uenerabilium fratrum ſuorum conſilio, in cuiuſquàm prouincia quicq̃ attentare, nempe illi melius ſui gregis mores cognoſcebant, à Deoq; ſe, non ab hominibus deſtinatos exiſtimabant. Si quippiam peccatum, aut temere actum fuerat, quod coarguendum foret, id primum ad ſuum gregis paſtorem referebatur, iſq; primum cognoſcebat, Romanus duntaxat admonebat, cuncta iure, lege, bonorum uirorum ex prouincia arbitratu, & more maiorum, ex communis conſilij popularium, ſacerdotum decreto agebantur. Nihil tumultu, armis, ui, dolo malo, potentia, ſeditione, unius, paucorumue, peſsimorum etiam temeritate, atq; libidine gerebatur. Hoc inſtitutum tollere, & antiquare, Epiſcoporum authoritatem labefactare, ad unius cuncta poteſtatem redigere, complacitum eſt. Nec enim aliter Fridericus opprimi poterat, quem illi ſuum chariſsimum, atq; pientiſsimum principem propalam prædicantes, nequaquàm ſaluo rerum ſtatu deſerturi uidebantur. Primus enim Imperatorũ, ſicuti & in libris Pontificalibus legimus, & diplomata oſtendunt, Fridericus ille ſecundus tanta immunitate ſacerdotum genus condonauit, qua mox aduerſum eum abuſi ſunt Romanenſes. Matheo igitur Dominicano potiſsimum conſultore, dum Imperator Germanis rebus intentus, deuicta Auſtria Tauriſij hyemat, Romani flamines cum Iacobo Triplo duce Venetiarum, quem dominũ Croatiæ, atq; Dalmatiæ, quartæ partis, & dimidij totius Romani Imperij, in epiſtola cohortatoria ad eum data, nuncupant, cum Mediolanenſibus, Bononienſibus, Brixienſibus, ciuibus, Epiſcopis, item cæteris Longobardis, quibus utilius bellum, quàm pax uidebatur, dato his Gregorio à Monte Longo duce, ualentiſsime conſpirant, occaſionem rebellionis faciundæ præſtolant. Et ne Germania ſuppetias ferre poſſet, bonã concordiæ pellere, diſcordia mala ſerere, in Germania, orbeq; Romano decernunt. Principes, Equites, auariſsimum quemq;, & maxime honorum, pecuniæ ſtudioſum, decimis, Eccleſiaſticis opibus eiſdem diſtributis, aduerſus Pontifices concitare conſtituunt. Hocq; conſilium magis Gregorium tentare uoluiſſe, quàm quod æquum, aut iuſtum cenſeret, aut denique ex animi ſententia, uotoq; ſucceſſurum ſperaret, eius Epiſtolæ indicant. Quippe conquerente etiam nuncio ſuo, Epiſcopos, quos hic deuouerat, ipſe nihiloſecius benignè datis ad eoſdem literis, diſsimulata deuotione fratres ſuos Venerabiles appellat. Nec legatum tanto tempore efflagitantibus conſcijs, uirum grauem, aut ſenatorem quempiã mittere uoluit: maxima ex parte ipſe Sueuorum conatus fruſtratus eſt, complorante id Alberto, inſtitore huius negotij tragico modo. Poſteaq; ergo Italiæ plærique ciues, Epiſcopi, Dynaſtæ coniurarunt, Vulturij Romanenſes (res ante cum filio Auguſti tentata non proceſsit) alia uia aggrediuntur. Fridericus Auſtriacus proſcriptus ab Auguſto, pulſus patria, exutus urbibus, uicis, caſtellis, Neoſtadij in confinio Auſtriæ, Stiriæ circumſidebatur. Is primus haud grauatim ſpe recuperandi perdita, ſocius acceſsit. Eadem tempeſtate Conradus Tulloſius Fruxinenſis Epiſcopus ob limites, uti fit, cum Ottone Regulo Boiorum, præfecto prætorio Rheni diſceptabat, in ſuaquè ditione omnes non ſuæ partis à ſacris arcebat, clauſiſquè templis, nemine niſi ſuis admiſsis, rem diuinam fieri præcipiebat.

Matheus Dominicanus.

Gregorius à Monte Lõgo.

Albertus Beham Decanus Bathauenſis.

Mogontinus

Lariſhaim Monaſterii.

Mogontinus quoqꝫ Archimyſtes itidem Ottoni ob præreptum ſibi Laureacum, uetuſtiſsimum Monachorum contubernium, diras, atqꝫ inferias dixerat. Pontifex Romanus inuitis hiſce Epiſcopis Mogontino, atqꝫ Fruxinenſi, atqꝫ inconſultis, Ottonem ad ſe prouocantē ſoluit, fama ſimul diſsipat, Ludouicum patrem Ottonis principem in orbe Romano, pietate, ſapientia, armis, eloquentia, opibus, uirtute nulli ſecundum, crudeliter ſcelere Imperatoris Friderici, ſpecie amicitiæ, coram familia comitatuqꝫ nihil mali ne ſuſpicantem quidem, trucidatum eſſe, idcirco eius filius Otto, qui principatum inter Germaniæ regulos obtinebat, credulus his, & ob ſuperiora beneficia operam ſuam pollicetur, plus etiam quàm petebatur, promittit. Vltro arces, urbes, caſtella, quo coniurati tuto ſe reciperent, atqꝫ ibi de ſumma rerum conſultarent, aperit. VVentzeslaum quoqꝫ regem Boiemiæ cognatum ſuum in partes trahit. Hiqꝫ anteſignani primas ſibi parteis coniurationis in Germania ſumpſere, ſocioſqꝫ Belum quartum regem Vgrorum affinitate, Hainricum ducem Poloniæ, filium Duæ Heduuigæ ſanguine Ottoni coniunctum, adſciſcunt. Mater huius ex Boiaria, ab Andechs oriunda erat, ille filiam ſuam Eliſabetham Hainrico filio Ottonis deſponderat. Et Laodomia mater Ottonis Boiema erat. Filium deinde Cimbrorum regis ſpe Imperij alliciunt, Ottocaro regis Boiemiæ filio, Friderici Auſtriaci, qui liberis careret, neptis deſpondetur, hocqꝫ connubio uiam ſibi ad Auſtriam, Stiriamqꝫ Boiemi aperiebant. Hij omnes inuicem ſibi iureiurando, ſacramentiqꝫ religione fidem aſtringunt. Ipſis potentia Friderici Auguſti, atqꝫ opes formidoloſæ erant. Præterea Pontificum dignitatem, atqꝫ uires moleſte ferebant animo, hoc nouo aucupio ineſcati, eorum diuitijs inhiabant. Vbi ſe pares uiribus Imperatoris fore exiſtimarunt, Budeuuiſsij, oppidum eſt Boiemiæ, cōuenire, filium regis Danorum rebus imponere ſtatuunt, à Pontifice Romano poſtulant, ut eodem legatos fortes, graues, ſapientes mittat, qui hiſce Comitijs Cæſareis interſint. Iiſdem diebus cum hæc ita fiunt, Imperator ex hybernis Tauriſio diſcedit, & ut Campaniam poſtea intraret, Ticini conuentus agit. Vbi Albertus, & Rudolphus fratres Habſpurgenſes, authores generis Imp. Caroli Maximi (qui hiſce diebus dum hæc proderem in Vangionum urbe celeberrimum Imperij concilium cogebat) palmam equeſtri ſpectaculo conſequuti ſunt. Per idem tempus Pont. Romanus Auguſto inconſultis Germaniæ Epiſcopis, ſacris Romæ interdicit. Confeſtim Italiæ coniurati magna pietatis ſuperficie arma corripiunt, ab Imperatore deficiunt. Venedi Eberhardum Archiepiſcopum Saliſburgenſem in agro Tauriſiano intercipiunt, omnibus rebus, gaza, ſupellectile ſpoliant, nudum dimittunt. Porro Romanus Epiſcopus Rænerium, à S. Quintino Trecaſsiorum Myſtam, Philippum Aſiſium, & præcipuè Albertum Beham, Bathauenſis templi decurionem, nobilem, factioſum, potentem, eruditum, ultro operam ſuam pollicentem, in quatuor annos huiuſce cœpti inſtitorem dedarat, eundem remotis arbitris coram Ioanne cubiculario, contrectatis ſacroſanctæ hiſtoriæ diuinis oraculis, ſacramentum, mandatis bona fide pro uirili perfuncturum, dicere iubet. Hæc ubi ritè peracta ſunt, tribus diplomatibus (hoc eſt, ut uocant, bullis) nonus ille inſtruit, primum dat ad uniuerſos Chriſtianos, beſtiam Fridericum appellat, parricidij, mendacij, crudelitatis, periurij, ſacrilegij, impietatis, perfidiæ accuſat, nihil prætermittit, quod ab hoſte proficiſci, &

Belus qui & Bela. Hainricus Poloniæ dux. Buduueiß. Albertus & Rudolphus ab Habſpurg. Diploma primum 9. in Fridericum.

ciſci,& irato animo dici poteſt, ut Auguſto inuidiam concitet, eundem male
ſentire de Chriſto domino, Deoq; noſtro, de myſterijs religionis noſtræ, aſſeue-
rat: Sacramentorum eidem conſuetudinem obijcit, eiuſdem triumphos, atq;
uictoriam calumniatur. Huc omnes ueteratorum ſummum neruos intendere aſſerit, ut
Romano Pontifice, atq; flaminibus ad ſumam inopiam atq; egeſtatem reda-
ctis, & ita omnino oppreſsis, Philoſophiam Chriſtianã penitus exſibilet, atq; ex-
plodat. Ideo indignum eſſe, cui Chriſtianus pareat. Eundem more maiorum per
omnium ſacerdotũ religiones deuotum, eidem ſacris interdictum, uniuerſos
ſacramento, quo ei aſtricti fuere, ex conſilij decreto, ſententia ſanctiſsimorum
Eccleſiæ Magiſtrorum exauthoratos eſſe declarat, donec ille reſipiſcat, atq; ſecũ
in gratiam redeat. In altero edicto Fridericum cum fautoribus, atq; conſulto- *Alterum diploma.*
ribus quibuſuis è ciuitate Chriſtiana proſcriptum, uicis, oppidis, caſtellis, ubi uer-
ſetur, ſacrificijs publicis interdictum, omnes iurisiurandi religione ſolutos eſſe,
Alberto aperit. Pontificibus deinde, maximis, minoribus, ſacrificulis uniuerſis,
Monachis præcipit, ut hoc Senatuſconſultum, hanc ſentẽtiam ritu ſolenni, cæ-
remonia celebri, publicè in templis pro concione adhibitis cera, & ære, abſq;
cunctatione populo renuncient. Quod ſi hij parere recuſarint, mandat Alberto,
ut eoſdem fulmine Eccleſiaſtico afflet, de cælo q; tangat. Tertia proſcriptionis *Tertiũ diploma.*
tabula, itidem Alberto data, in qua Gregorius Fridericum hæreticum nuncupat,
ſuoq; more nihil conuitij prætermittit: Archiepiſcopis, Epiſcopis, ſacerdotibus,
Monachis, nobilibus, ignobilibus, diuitibus, pauperibus, uulgo, Senatoribus,
doctis, indoctis, uniuerſis pariter Chriſtianis, qui ſibi Deum propicium eſſe ue-
lint, imperat, ne uerbo, facto, dicto, ne animo quidem Friderico fautores ſint:
quaſi uero proinde animis, atq; linguis imperare poſſet. Poſtremo aduerſarios
ab Alberto execrari uult. Cum hiſce mandatis Ranærius, Philippus, Albertus
Roma in Germaniam abeunt, diſcordias ubiq; ſerunt, quoſcunq; poſſunt, diui-
tijs, pollicitationibus, ſacerdotijs, muneribus in partes trahunt, opeſq; factionis
confirmant. Albertus in Boiariam uenit, ab Ottone regulo Boiorum benig-
nè hoſpitio Landshutæ recipitur. Confeſtim Hainricus Poppo, ſcriba ducis, ſe-
cundo poſt Pontificatum ſacerdotio Monaſterij donatur, Præpoſituram uo-
cant. Theodericus quoq; Otolinus artium, et Philoſophiæ palmam conſecutus,
à ſacris Reguli, atq; coniugis, eius riualis recipitur. Hijq; locupletiſsima Boiariæ
ſacerdotia, in breui ſcripta (quorũ unum fuiſſe reperio Elſendorff, proximè pa-
triam meam, atq; penſitare quotannis quatuor, & ſexaginta uncias argenti puri
puti) inter ſe partiuntur, atq; cæteris cauponantur, leuiq; de cauſſa Coenobia ſi-
bi uectigalia faciunt. Nam cum Sigefridus Epiſcopus Reginoburgẽſis Nitunum *Nitunum.*
Nariſcorum ſacerdotium Putruglerio Norinbergenſi tribuiſſet, iſq; cum du-
centis equitibus uſucapturus adueniſſet, Albertus illud Hainrico ſuperiori uice
Romani Epiſcopi tradit, cumq; trecentis equitibus eò ueniens uindicauit. Bur-
pach quoq; Theoderico largitus, quod Rudigerus Pontifex Bathauenſis alij iã
contulerat, Philippus exacto à Myſtis, & Monachis annuo cenſu, qui primum
à Paſchali immunitatis, libertatiſue nomine impóſitus, longoq; tempore tribu-
tus non fuerat, Romam redijt. Albertus in magno negotio habuit æs alienum
ſoluere, Boiariæ, Sueuiæ Dynaſtas obligare, nobiles adiuuare, qui ſibi pepigiſſent,
partium fore Pontificis, atq; ſuas propugnaturos, eius pacti non dubitauit iuſ-

Fridericus à Stauff. Hainricus. de Hag. Fridericus à Fronhofen. Larisbaim. Abbas in Larisbaim.

iurandum, atq; ſyngrapham exigere: Friderico à Stauff, Hainrico de Hag, Friderico à Fronhouen, Conrado à VVaſſerburg, Hartuico Laureacenſi, inſimis Ottonis ducis, templorum, contuberniorum, collegiorum decimas precario cõceſsit, refragantibus mulcta, atq; dies dictus eſt Landshutam. A Laureacenſi Antiſtite, quod aduerſus rectorem Boiorum, atq; Rheni, Mogontini rebus ſtuduerat, duodecim millia unciarum argenti puri puti corraſit. Hainricum à Neyſſen, Sueuum, Item Berchtoldum, atq; Rudolphum de Vri Suitonas, atq; fratres ob illata damna à Cõſtantinis Myſtis execratos malis precationibus, huiuſcemodi piaculo ſoluit: ſacerdotes iniuria affectos ad ſe in Boiariam Landshutam in ius ambulare præcipit. Eoſdem, qui detrimento affecti erant, ſuperioribus proceribus iniuriam fecerant, ſatisfacere imperat. Epiſcopum deinde Fruxinenſem, cum Ottone (uti ſupra commemoraui) diſſentientem, primum omniũ aggreſſus eſt, atq; deuouit cum omnibus ſacerdotibus, & Monachis Landshutæ in templo Diui Martini, præſente populo, ſacerdotibus: idem præpoſitum Diui Andreæ præfectũm ærano Fruxini, præſules Piburgij Monaſterij proximè patriam meam, VVogburgij, atq; Abudiaci factitare iubet: ut ſcilicet auſpicio Ro. Pontificis, cuius legatus ſit, Epiſcopum, Myſtas, ſacerdotes, ſacratas fæminas, Monachos cum Antiſtibus, exceptis Schirenſibus, deuotos renuncient. Et nominatim collegia, execrataſq; ædes recenſeant Tegernſehe, Aetl, Rhod, Altonis Monaſterium, Iſm, VVeihenſtefan, D. Vitũ, Mosburgenſes, Schlechdorff, Raitenbuch, Vueyern, Pinarcios Burnbergẽſes, Diethranchzel, Neuſtifft, Viechpach, Beirberg, Bernried, Eberſperg, Vnderſtorff. His adiungit equites Boios, Epiſcopi purpuratos, Eyſenricum de VValdeck, Berchtoldum, atq; filium eius Vlricum à Camer, Hainricum, Vagionẽ, Engelmannũ, atq; Sigefridũ, Stahel in Staheleck, Conradum Schenck, Linardum Caſtũ, Eberhardum de Holtzhauſen, Pilgrinum Moshaimer, Beronem Maurum, Eberhardum Spiſocaſtum, Eberhardum Oexel. Hij Ottoni Boiorum præſidi refragabantur, rebus Epiſcopi ſtudebant. Vtrinq; multa data, acceptaq; damna. Conrado VVaſſerburgenſi Dynaſtæ, Ottoni regulo Vindelicorũ Monaſteria collegiaq; deuota attribuuntur, ut amotis Antiſtibus ipſi prædia, opes adminiſtrent, procurent, Monachis uictum, atq; ueſtitum tribuant. Prætori inſuper ducis Valcobergenſi, omnium penè templorũ decimæ, quæ Fruxinẽſibus pendebantur, redditæ ſunt.

Tegernſee. Aetl. Rhod. Altonis Monaſterium. Iſm. VVeihenſtefen. D. Vitus. Moſburg. Schlechdorff. Raitenbuch. VVirberg. Diethamszel. Neuſtifft. Forte Vach.

Mogontino in Mallerſdorff atq; Thierhaupten Boiariæ præſules iuſſu Alberti, ſacrificijs interdicunt. Porrò Ranerius inter hæc aduerſus Cæſarem diplomata Sigefrido Epiſcopo Reginoburgenſi Imperatoriæ aulæ Cancellario, mittit, præcipit ut renunciet. Ille ſurda aure tranſit. Mox Ranerius D. Haimerami, Pruueniæ, atq; Prulæ, quæ in agro Reginoburgenſi cubant, imperat, ut Epiſcopũ cum Symmyſtis deuotum pronuncient, & hij parere recuſant. Omnes impudentiam hominis irrident, & quid omnino leuiſsimo, & ſuperſtitioſiſsimo Gallo in Germania negotij ſit, aut etiam Romano Pont. inconſultis collegis ſuis Epiſcopis Germaniæ, rogant, ſtomachantur, iraſcũtur, tantas turbas concitari, diſcordias ſeri, uociferantur, libertatẽ Chriſtianam opprimi, gregem ſanguine Dei redemptũ, in ſeruitutem à falſis paſtoribus redigi. Ranerius ultro citro miſsis nuncijs, ſumptus fecerat, mutuo pecuniam à mercatoribus Senenſibus, iuſſu Pontificis acceperat, æs alienum conflauerat. Sigefridum ſuperiorem, eius Myſtas, ad urbem Trecaſsio-

Mogontinus Archiepiſcopus excommunicatur. Priſling et Priel.

rum in

rum in Galliam, haud longè à Luthecia Pariſiorum edicto euocat. Atque ubi præſto non, fuere condemnat, & æs alienum à ſe contractum, Ranerio, Orlando, Bartholo, Leoni ciuibus, atque negotiatoribus Senenſibus diſſoluant, pronunciat. Quod cum facere ſuperſederent, à præpoſito Aichſtetenſi, & Rebdorffenſi, iuſſu Ottonis Reguli Boiorum, inſtigante Alberto deuouentur KL. Nouembribus. Inter hæc Imperator circa Mediolanũ cũ hoſtibus confligit, eoſdẽ magna clade afficit, uineas excindit, agros uaſtat, ſegetes exurit, legatos in Germaniam mittit, qui concilium Imperij cogant, defectionem Longobardorum, atque Ro. Pontificis acerbitatem cõmemorarent. Cõradus Cęſar, Mogontinus Pontifex, atque cæteri Principes Miſnenſes, Rapſo Turogus, Brandenburgij, Saxones, Geroldus Arioſtonos Brabantini reguli orator Egræ (ciuitas eſt Nariſcorum continua Boiemiæ) conueniunt, omnes Auguſto ſuppetias ferendũ decernũt. Soli Rex Boiemus, atque Boiorum regulus, præfectus prætorio Rheni intercedunt. Helenobogij maioribus copijs ſubſiſtunt, tempus cõtentionibus protrahunt, Egram uenire recuſant. Legati quoque Auſtriaci cum Boijs, atque Boiemis adſunt, ab ijs auxilia poſtulant. Maiore itaque diſcordia diſceſſere inuicem Principes. Iam iacta erat alea, conſpiratio delecta, quod intriuerant, exedendum erat. Otto totis remis incumbendum eſſe arbitrabatur, Auſtriaco auxiliares copias, cum Alberto à Bogen fratre ſuo mittit. Hiſce diebus Eckbertus Bambergenſis Epiſcopus, uir bellicarum rerum peritiſſimus fato conceſſerat, Viennæ in aditu Scotorum humatus eſt: huic Auſtriam ob militarem prudentiam Auguſtus conmiſerat. Eo ſublato, Fridericus dux accepto ad ſe Alberto à Bogen, eruptione Neoſtadio facta, cum reliquis Imperatoris copijs confligit. Rudigerum Bathauenſem, Conradum Epiſcopum Fruxinenſem capit, cęteros in fugam uertit: breuique elabentibus Cæſarianis Auſtriam, atque Stiriam, ope Boiorum, atque regis Boiemię recuperat. At Albertus nuſquam tutus, Landshutæ ſe continet. Plures enim inimicos, ficut ipſe in quadam ad Hainricum Lerchnuelder conqueritur Epiſtola, nullum amicum habebat, Euocatus dolo in Boiemiam, ut præſens Epiſcopo Pragenſi Bullam (ita uocant) Pontificalem exhiberet, uix euaſit, ex trium dierum itinere unius diei iter confecit, quicquid treis dies peragrarat, uno die remenſus eſt. Deinde Landshutam reuerſus, nuſque egreditur. Claſſes profugorum Monachorum ex Boiemia, maximè Ciſtercienſium, atque Dominicanorum, qui mandata perferrent, inſtituit, ut ſi primi intercepti forent, cæteri ad deſtinatos locos incolomes peruenirent. Hiſque ita inſtructis, omnes regiones tonitru concutit, Boios Sueuis, Boiemos Miſnenſibus, Auſtriacos Morauis, Saxones Turogis, uniuerſos inter ſe quoque uiciſsim committit. Diplomata omnibus Epiſcopis Germanię mittit: nemo Epiſcoporum paret. Iubet Monachorum patribus, ut Epiſcopos deuoueant. Nec illi dicto audientes ſunt. Imperat, ut Myſtæ alios Epiſcopos, Monachi alios pręſules, ex ſe, ſuoque conſilio, niſi hij obtemperarent, legant. Nemo non miratur, nouitate exempli, nunquam ante hac tentati, nedum facti. Nuſquam benignè audita eſt legatio. Cuncti fremere, indignari, ſtomachari cęperunt: hominis temeritatem, cuius uitam, ac mores probe noſſent, deteſtabantur. Omnia tumultu in Germania complentur: indigniſsimum facinus pręter fas, atque æquum, clamitant, Romanum inceptare Epiſcopum. Conradus Fruxinenſis Epiſcopus ad Imperatorem

Geroldus Orator.

Eger.

Ego puto Ernſtain, Auentino enim Ario Ebrſtonos ſuper Stain fuit, uti obſeruauimus.

Elnbogen.

Eckbertus Epiſcopus Bambergẽſis moritur.

Fridericus dux imperatoris copias aggreditur.

torem prouocat, nullum ius Romano Flamini abſq; conſenſu Pontificum Ger-
maniæ eſſe in Germania propalam docet, ſuos inquit Romanenſis ſacerdos pa-
ſcat Italos, nos à Deo conſtituti canes, à noſtris ouibus lupos ouina pelle rectos
arcebimus. Quid alijs facturus ſit, hinc diſcite, ſi nos fratres ſuos, & collegas, ille
perſonatus uicarius, ita accipiat. Sigefridus Reginoburgenſis Epiſcopus, My-
ſtæ quoq;, uel coram Ottone Regulo Boiorum, pro concione profeſsi ſunt, ſe
quotannis ſexcentos equites alituros Imperatori Friderico Chriſtianiſsimo,
pientiſsimo, atq; optimo Principi. Ciues quoq;, atq; Rapotho præfectus præ-
torio Boiariæ, fœdus iniere, bellumq; Alberto hoſti Reipub. Chriſtianæ, pacis
conturbatori, Hypocritæ peſsimo, falſoq; Prophetæ indixerunt. Rudigerus
Bathauenſis Epiſcopus, exhibenti mandata in templo, dum ipſe ſacerdotes ini-
Albertus Behaim capitur. ciarer, pugnam in caput impegit, illumq; in uincula conijci iuſsit. Eberhardus
Archimyſta Boiorum, non ſolum diplomata recipere detrectauit, ſed ad Fri-
dericum quoq; Auſtriacum proficiſcitur, eundem in gratiam cum Auguſto re-
digit. Auſtriacus continuo Boiemum generum abdicat, Morauiam, regnum
Boiemiæ uaſtat, regem Boiemum in fugam uertit, nec prece, nec minis, nec ſpe
regni ab Imperatoris amicitia abſtrahi potuit, affinitatemq; detrectanti Pon-
tifex Romanus diras inferiaſq; dicit. At Eberhardus Archiepiſcopus Salisbur-
genſis bene precatur, atq; Ottoni Boiorum regulo in eam ſcribit ſententiam:
Primo ſibi, quæ de pace Strubingæ iureiurando ſancita ſint, non ſeruari, que-
ritur: deinde docet rebus Auſtriacis occupatum non potuiſſe intereſſe concilio,
Auſtriam ſæpius inferiorem Boiariã uocat: Quare ne lector erret, moneo. quod dux Boius Monachij habuerit: tamen ubi domum in Boiariam uenerit,
ſe ſedulo operam daturum, uti ea, quæ ibi decreta ſint, rata fiant omnia: pollice-
tur modo, ut æquum, faſq; eſt, Albertum peſtilentiſsimum nebulonem, bipe-
dum nequiſsimum, Boiariæ perniciem, Chriſtianæ pietatis conturbatorem, fi-
nibus exigat, nihil gratius Deo immortali Chriſto Seruatori noſtro, acceptius
Imperatori fieri poſſe, in ſinu ſerpentem, in bulga murem non eſſe nutriendum.
Hainricus Bambergenſis Epiſcopus Iuliaci apud Charionas, nuncios Alberti
intercepit, atq; ſpoliauit. Brixnenſis Epiſcopus omnes anguſtias, aditus, fauces
alpium intercluſit, ne quis internuncius à duce Boiorum, Albertoue Romam
niſi ſit Fridericus à Parſperck ut eſt in Catalogo Epiſcoporũ Aichſtat. curſitare, atq; ultro citroq; commeare poſſet. Fridericus Boiobergius Aichſte-
tenſis ſacerdos, cognatus Alberti, tamen eum uicis, caſtellis, oppidis recipere no-
luit. Nec præſules Monachorum in re tam nefanda (ut ipſi appellant) Alberto,
hoſti religionis fucato obtemperare in animum induxere: quin hominem uelu-
ti Reipublicæ Chriſtianæ euerſorem, morum bonorum perniciem inſectaban-
tur. Boiemiæ quidem præſul eundem inuitatum in uincula coniecit, nec dimi-
ſit, ante quã bene precaretur, atq; ſyngrapham daret. Diethmarus Altaichij infe-
rioris Antiſtes aduerſus Alberto fuit: huic Albertus, quod pro Imperatore Fri-
derico Deum apprecaretur, & Diethmarum nepotem Angiloſtadenſem pa-
rochum coöptaſſet, ſacris interdixerat. Cumq; poſtea in id Monaſterium diuer-
tiſſet, eius ſcriba Bernhardo, item nepote Bernhardo interfectis, incertum an do-
lo Diethmari, ipſe nudus, amiſsis omnibus rebus, uix euaſit. Epiſcopi non ſo-
lum eius mandata in dubium reuocarunt, ſed ipſum etiam, ueluti oſorem Chri-
ſtianæ concordiæ, hæreſiarcham pernicioſiſsimum, per omnium ſacerdotum,
Monachorum religiones deuouerunt, deteriorem Turcis, Iudæis, Saracenis,

Tartaris

Tartaris prædicabant: ea fieri auſpicio Ro. Pontificis apud Chriſtianos præter fas, & æquum, cõtra leges, contra interceſsiones, aduerſus auſpicia, ius gentium, doctrinam Chriſti, quæ ne apud immaniſsimos Tartaros cõmitterentur, uociferabantur. Reginoburgenſis, atq; Bathauenſis Epiſcopus, cruce ſignatas copias aduerſus Albertum ducebant. Solum Hainricus Lerichouelda Myſta Reginoburgenſis, proximus Alberto, Fridericus Libonizius Iuuauenſis, ipſe Pontificatus, clam rebus Alberti ſtudebant, et Hainricus Monachus Altaichij inferioris. Imperator quoq; hoc exemplo Ottoni Boiorum regulo epiſtolam mittit.

Forſan Lerchenfelder. *Leybnitz.* *Epiſtola Friderici 2. Ro. Imp. ad Ottonem ducem Boiorum.*

Certior factus ſum literis Eberhardi Archiepiſcopi Iuuauenſis, atq; Friderici ducis Auſtriæ, Albertum quendam ſacerdotulum, authoritate Gregorij, qui dicitur Papa, in nos conuitia iactare, cumq; in uicis, oppidis, caſtellis tuis habitare. Quàm id impium ſit, tute exiſtimare potes. Morte moriatur, qui maledicit Principi ſuo. Te atq; tuum auũ ex infimo loco, ego, & auus meus ad faſtigium ſummum eueximus, huiuſcemodi crimini læſæ Maieſtatis obnoxius, exigatur. Data in obſidione Fauentiæ, quarto Nonas Octobris. Bathauenſibus quoq; Myſtis ſcriptum, ut ſacerdotium Alberto adimant, atq; eum ex albo Myſtarum eradant. Ipſi obedienter imperata fecerunt. Hæc omnia Albertus per Catharinam anum ſanctulam, Beguttam uocant, & Hainricum puerum (nihil minus, quã ſuſpectos huiuſcemodi rerum nuncios eſſe) Romanis Flaminibus aperit, & ſignificat. Argentoratenſi Epiſcopo, qui uerbis amicitiam Alberti præſe ferebat, factis uero negabat, datur negocium, ut in Fruxinenſem, Mogontinumq; Epiſcopum, alioqui homicidij, falſarij crimine reos, inquirat. Argentoratenſis cauſatus ſe in meditullio Imperij habitare, hãc rem odioſam à ſe ad Hainricum Schirenſem præſulem in Boiariam relegat. Albertus ſuperſtitione quoq;, qua nihil efficacius ad humanas mentes continendas eſſe ſolet, rebus ſuis conſuluit. Erat Otto uxorius, eius coniunx Agnes religioſula. Hanc per Hainricum ſcribam ducis, præpoſitum Monaſterienſem, Theodericum Otolinum domeſticum ſacerdotem, qui eruditionis palmam ex ſchola detulerat, circumuenit. Hij adſeuerant, ſe pridie Calendas Maij noctu, quàm peruigilio legatis & auditoribus Chriſti Diuo Iacobo, & Philippo celebraſſent, cum concoxiſſent, bis per quietem atq; ſomnium uidiſſe, Enſem Alberto cælitus demiſſum, Deiparam Virginem, reliquos comites Chriſti eburneos, qui inſcripti aureis literis, omnia acta Alberti probarent, confirmarent, authoresq; fierent omnium, quæcunq; is inceptaret, aut moliretur. Hocq; ſomnio ducem atq; uxorem ſuos arbitrabatur.

Catharina Begutta. *Agnes Ottonis uxor quæ & Hagna.*

Poſthæc rurſus Epiſcopo Auguſtano, ut Vlmam, Auguſtam, VVerdeam, Laugingen, Nordlingam, Moering Vindeliciæ, Aichſtatenſi uero, ut Norinbergam, VVeiſſenburgium, Greding. VVurtzburgenſes, Gemundiam, Dinckelſpuel, Halam, quod milites Friderico in Italiam miſerint, deuoueat, præcipit. Nemo obtemperat. Deinde omnes Epiſcopos, ſacerdotes, Monachos ad ſe Landshutam euocat: ne unus quidem apparet. Pontifex Romanus, conſilio tamen Alberti, ſcribit Myſtis, Monachis, ut alios coöptent Antiſtites, niſi hij Alberto dicto ſint audientes. Cum ne hac uia ſucceſsiſſet, ternos Myſtas Auguſtanos, Iuuauenſes: quaternos Brixniæ, Vangionum, Conſtantiæ, Nemetum: quinos Bathauenſes, Fruxinenſes, VVurtzburgenſes, Mogontinos

Bambergenſes, Aichſtetenſes: præterea Sigefridum Reginoburgenſem Epiſco-
pum, duos miniſtros, totidem ciues, treis Myſtas, quos omnes Albertus nomi-
natim indicauit, Romam proprijs ſumptibus in ius ire imperat. Hæc ubi fru-
ſtra tentata ſunt, Imperatoriq; Friderico renunciata, iam plæriq; coniuratorum,
ut condictum erat, apud Budeſin Comitia Cæſarea habebant. Auguſtus ubi
hæc reſciuit, Principibus cunctis, maximè Ottoni Boiorum regulo, præfectoq;
prætorio Rheni, literas mittit. Illarum literarum hæc ſententia fuit: Plæraq; cri-
mina ſibi obiecta à Ro. Pontifice negando diluit, alia in illum retorquendo
confutat. Pontifices Ro. auctos diuitijs, & dignitate, à ſe atq; cæteris Imperato-
ribus, æmulos eſſe pertinaciſsimos omnium regum, atq; Principum, neq; pa-
rem ultra ferre poſſe. Manibus, pedibuſq;, noctes dieſq; ideo eos conari, ut non
tam ſe, quã ſacroſancto Romano Imperio, tanquàm capite oppreſſo, facile cæ-
teris membris omnibus ſeruitutem imponant: affectare eos dominationem,
atq; diuinitatem, nempe ut ab omnibus haud aliter, imo magis, quàm Deus ti-
meatur. Nã multos Antichriſtos ineſſe Romanẽſibus illis, nec ullos alios, quem-
admodũ opera oſtendũt, exitio Chriſtianæ religioni eſſe. Se quidẽ optimè ſenti-
re de Chriſto, atq; eius religione prædicat, nihilq; magis cupere, quã ut ſuo tem-
pore Reſpublica Chriſtiana priſtinã maieſtatẽ, ſimplicitatẽ, & pacẽ recuperet.
Quod fieri nequaq; poteſt, niſi ſpinę eradicẽtur, hoc eſt, ambitio, ſuperbia, faſtus
luxus ſacerdotiũ Romanorũ, ſubtractis opibus, atq; diuitijs extirpentur radic tus.
Copia rerũ ſapiẽtiſsimos quoſq; corrũpere ſolet: in rebus diuinis nõ ſolũ Ro. Epi-
ſcopũ, ſed unũquemq; ſacerdotẽ ſibi patrẽ fore, modo rebus prophanis ſibi com-
miſsis abſtineat, proponit. Imperium Chriſtianum, cuius ipſe caput conſtitutus
ſit a Deo, non armis, nõ ui opprimi poſſe, ſed luxuria, cupiditate, quæ radix om-
nium malorum eſt, eneruari, adulterari, corrumpi. Quod ne fiat, ſe obuiàm itu-
rum, ſe ſummopere pro commiſſo ſibi à Deo negotio, poteſtate, enſeq; diuini-
tus tradito contra eniſurum: ut ouili paſtorẽ, populo Pontificem, mundo pa-
rentẽ, detracta perſona lupi, Tyranni, atq; domini reſtituat, ut eundẽ abdicata re-
gnorum, humanarũ litium cura, prophanorum negociorum adminiſtratione,
quibus illi interdictũ ſit, ad æmulanda pauperis Chriſti, cuius Vicariũ ſe iactitat,
ueſtigia cogat: ſe amplius neq; paſſurum, ut Chriſtianæ plebi lupus ouina pel-
le tectus, diutius imponat. Opus uel maximum pietatis eſſe atq; charitatis, gratiſ-
ſimum immortali Deo, opes, & aurũ, irritamenta malorũ ſacerdotibus auferre.
Nota. Namq; hæc (inquit) perniciem eſſe religionis, adeò ut homo ille, qui dicitur Pa-
pa, diuitijs nimium auctus, maximo pietatis Chriſtianæ detrimento, omnia ſibi
licere, more Tyrannorũ peſsimorũ putet, rationem actuũ, nemini quaſi ſit Deus,
reddere uelit: Id quod ſoli Deo cõuenit, uſurpet, ſe errare, ullaue mẽdacij religione
aſtringi nõ poſſe, credi ſibi impudẽtiſsimè, ſimulq; imperioſè poſtulat. Fraudes,
dolos, cõmenta, fucũ taceri, ſibi ut uicino, cũ intus et in cute notũ eſſe. Proinde qui
cũq; rem Chriſtianã ſaluã eſſe uelint, faueant, adſint, & cauſſam Chriſti Seruato-
ris noſtri, omniũ deniq; Chriſtianorũ agẽti, bene precetur. Datũ in obſidiõe Æſ-
culi, Iulij duodeuiceſimo die, indictiõe tertiadecima. Cũ hac quoq; Epiſtola lega-
tos, cõuẽtu in Boiaria indicto, ad Vuẽtzeslaũ regẽ proficiſci iubet, qui illũ officij
admoneãt, beneficia à maioribus Imp. in gentẽ Boiemię collata, cõmemorẽt. Du-
ces Boiemię ab auo, patruoq; Imp. regio Diademate donatos eſſe, quorũ tertius ſit
VVentzeslaus,

VVentzeslaus, ſpectandam eſſe audaciam Romanorum Flaminum, ne horum
fallacia ſeductus, ſe atq; Rempub. diſcordiæ malis perditum eat: Pontificē Ro.
inſidiari nationi orbis reginæ. Ideo dare illum operam, ut eius ualentiſsimas gen-
tes Boiemos, Teutonas, Venedos, Sclauos, Danos, Cimbros, Vgros commit-
tere quouis queat modo. Ciues aduerſus ciues, Monachos aduerſus Myſtas, hos
in Epiſcopos, ab eodem concitari. Præſules Pontificibus, diuēdiro illis cultu, mi-
tra, pedo, lituoq; Pontificio æquari, prophanos, auariſsimum quemq;, atq; pecu-
niæ maximè ſtudioſum, decimis diſtriburis, contra ſacerdotes, bene ſennētes ſol-
licitari. Qui ſint Romanenſes illi, opera eorum oſtendere. Chriſtū mundo pacē
dediſſe, illos bella ciuilia propinare, Duces, regulos, Tetrarchas, eiſdē falſis Chri-
ſtis cohortantibus, inuicem ſæuire, et uelut membra Auguſto capiti ſuo repug-
nare, atq; diuinæ Maieſtati reſiſtere, Gregorium nonum, captum Imperij con-
ſuetudine, ut ſolus regnet, omnia perturbare, atq; commiſcere, cuncta tumultu
cōplere, ut ſurſum, deorſum uniuerſa ferantur. Iam pridē eos qui Babyloniæ, hoc
eſt Romæ, templo Dei incubent, diuinitatē affectare, & aſtute id diſsimulare, ſo-
laſq; Germanicas uires ab his timeri, quas ut ſpectaculum ſibi paria componant.
Vulpeculas illas conari, ut Germania illa uictrix terrarum, eius bellicoſiſsimi po-
puli, Venedi, Sclaui, Vgri, Dani, Teutones ſuis uiribus, mutuis uulneribus cor-
ruant, ſummopere illos ſtudere. Ita exangues, atq; defeſſos, prædæ effæminatis il-
lis, libidini, atq; ſeruituti primarij ſacerdotis procul dubio obnoxios fore. Aliter
non orbem terrarum, neq; cunctas gentes conglobatas, robuſtiſsimis Germa-
niæ gentibus quicquā officere poſſe. Omnes homines natura procliues ad ma-
la, omnia mala exempla ex bonis initijs orta eſſe: ubi ſemel Romanus ſacerdos
gladium nactus eduxerit, neminem licentiæ eius, atq; furori finem, aut modum
ſtatuere auſurum, neq; illum ceſſaturum, donec omnes, iuxta bonos, ac malos in
ſeruitutem redigat. Ac nos tandem ſero euentu rerum, maliſq; noſtris edocti ſa-
pere cogamur. Hæc ubi dicta ſunt à legatis, Rex Boiemus commutato animo,
alioqui Pontificis Max. conatus, quod legatum petentibus non miſerat, ſuſ-
pectos habens, cœpta improbat, ſe in poteſtate Auguſti, atq; Cæſaris fore re-
ſpondet, atq; fœdus nouis ſacramentis, datis obſidibus, Egræ conſilio habito,
redintegrandum decernit: idem cæteri Principes cenſent. Ottonem Boium,
qui aberat, huius diſcordiæ authorem, contra Rempub. feciſſe, crimine perfi-
diæ, proditæ Maieſtatis, populi Chriſtiani accerſendum eſſe ſtatuunt. Otto ubi
hæc reſciuit, atq; uxor eius, metu anxij, pauoreq; exanimantur, ipſa febre labo-
rare cœpit. Otto per Albertum omnia Romano Epiſcopo aperit, periculum
imminens oſtendit, auxilium, atq; conſilium eius implorat, ſe imparē uiribus ad-
uerſarijs eſſe, in dubioq; rem, uitam, ſalutem, coniugis atq; liberum uerſari do-
cet. Poſtea quàm maximis poteſt itineribus ad VVentzeslaum conſanguineū
ſuū in Boiemiam, unde genus maternum ducebat, contendit, ſuadet, hortatur,
obteſtatur, minatur, ne ſe atq; partes Boiemus deſereret. Cumq; parum pro-
ficeret, hoc tandem impetrat, uti fœdus, cui ſe quoq; acceſſurum ſimulabat, diſ-
ferretur: aliudq; concilium apud Helenobogios cogeretur. Inter hæc Conradus
Cæſar Landshutam noctu abſente duce uenit, illius uxori denunciat, ni uirum
à propoſito reuocet, atq; in fide contineat, haud dubie pœnas ingratum ho-
minem daturum, auum, atq; eius parentem, abauo, atq; parente ſuo ex

obſcuris VVittelſpachij crepundijs ad ducatum Boioriæ, atq; Rheni Palatium
euectum eſſe, rurſusq; ſi ita ingratus tot beneficijs pergat, ad VVittelſpach redi-
gendum eſſe. Coniunx ut meticuloſa erat, uiro, ubi reuerſus eſt, hæc renunciat.
Iſq; rurſus Nono Romam ſcribit. Gregorius Ottoni, atq; regi Boiemiæ reſcri-
bit, ad alios quoq;, quos idoneos credebat, dat literas. Hortatur ne Eccleſiã Dei
deſerant, ingentia pollicetur munera, cælum, atq; diuinitatem condonat. Erat
VVentzeslao ſoror Franciſcana, eius conſilio frater nitebatur. Principes Sena-
torũ omniũ erant Bochuzlaus filius Zelauconis, atq; Budislaus, Iarozelai fili-
us, hos pollicitis, atq; donis Pontifex ſibi conciliat, illis cælum aperiendo, inferos
claudendo efficit, ut regem in fide continerent, rurſusq; is ab Imperatore deſciſce-
ret. Rurſusq; VVentzeslaus, et Otto, atq; Hainricus Polonus, Belus Vgrus ſta-
tuunt tertio Calendas Iulij Libuſſæ in confinio Poloniæ conuenire, filium regis
Danorum Cæſarem aduerſus Fridericũ declarare, atq; rebus imponere: Grego-
riumq; certiorẽ faciunt per Burckhardum, atq; Vlricũ, & poſtulant, ut legatum
ſapientẽ, atq; magnæ authoritatis per Vngariam mittat: quẽ Rex Boiemus, atq;
præſes Poloniæ honorificè excepturi, Libuſſamq; maximo apparatu deducturi
ſint. Iiſdem diebus Archiepiſcopus quoq; Agrippinenſis Coloniæ ad nonũ de-
ficit, Brabãtino, qui partiũ Imperatoris erat, bellũ indicit. Verũ amiſsis omnibus
Turogi & Catti ob inſignia litigãt. copijs captus, atq; in uincula cõiectus eſt. Turogi, atq; Catti ob inſigne regni, nē-
pe Leonẽ decertant. In tanto rerũ tumultu (uti fieri ſolet) licentia armorũ, par-
tim metu, partim audacia, partim tẽpore, atq; tædio, paulatim labẽte diſciplina,
Monachi, Myſtæ, fœminæ ſacratæ, quorũ opera Pontifices, præſules in ſcribẽdis
emendatiſsimè codicibus utebãtur (ſicut in Bibliothecis uidere licet) diſſoluto ſe-
uerioris caſtimoniæ iugo, populariter uiuere cœperunt. Myſtæ adeò, ut nihil illis
uitio uerti poſsit, longinqua cõſuetudo, uirtutis nomẽ occupauit. Apud omnes
Monachorũ ædes contubernia ſacratarum fœminarũ in Boiaria quidẽ fuiſſe re-
perio. Ea, hoc motu, tẽplis ad egeſtatẽ redactis, interiere. Monachorũ examina,
apud quos tum literarũ exercitia publica erant, huiuſcemodi ſeditionibus, ſtudio
atq; ludo ſublato, ocio torpeſcere, luxu diffluere cœperunt. Demũ parentum me-
moria, genitoris, atq; aui noſtrorum Principum, & Nicolai Cuſæ opera, rurſus
ſub iugũ diſciplinæ, cui addicti, miſsi ſunt. Principes poſtea certatim in ſuis oppi-
dis, perpetuis ſalarijs ex ærario publicè datis, Gymnaſia literaria aperuerunt, pe-
riclitantiq; Reipub. literarum opem tulere. Sapientiores plærịq; pertinaciã utri-
uſq; partis condemnabant, malebantq; Imperium ex Germania rurſus in Ita-
liam transferri, modo liceret Germanis pacem à Chriſto datam agitare, atq;
auariciæ, & libidinis Romanorum Flaminum immunibus eſſe, illos uicini Impe-
ratoris uiribus in ordinem redactos iri augurabantur. Quæ tum Boiaria per-
peſſa ſit, Epiſtolæ, diplomata, tabulæ, quæ in templis, atq; collegijs extant, ape-
riunt. Res oportuna nobilitati, atq; graſſatoribus fuit. Pars Imperatori, pars
Pontifici uerbis quidem, uerum factis omnes ſibi ſeruiebant. Conradus VVaſ-
ſerburgenſis regulus, uicina ſibi cœnobia, Rhod, Aetl, quæ Imperatoria eſſe di-
Rhor fortaſſis. ctitabat, diripit. Albertus & Conradus Mosburgenſes, curatores Bariorum
Alemannus Comes ab Abenſperg. Vlricus Stain collegij Auguſtiniani iuxta patriam meam, Roram uicinã eiuſdẽ religionis ædẽ
ſpoliant, frumenta, reditus, prædia intercipiunt. Huius fani propugnator Ale-
mannus Abuſinæ patriæ meæ dynaſta, Piburgij proximi cõtubernij Benedictini

prata Apſo contigua aufert. Vlricus Stain, cuius parentes hoc templum dica-
rant, in Italia apud Imperatorem, ubi & interijt, eques merebat. Albertus a' Bo-
gẽ, neutri fidus, cunctos uicinos hoſtes ducebat. Rapotho Artenbergenſis præ-
fectus prætorio Boiariæ, quo utilitas inuitabat, animum inclinabat. In ſupe-
riore Boiaria alpibus ſubdita, Sigebotho Neuburgenſis (arx modo ſemidiruta *Sigebotb Graf*
eſt haud longe a' Vinaria) præſes Ottonis ab Andechs Dalmatiæ reguli, Hiſt- *uõ Neuburg.*
riæ, & prætorio Burgundiæ præfecti, bello laceſſere auſus eſt uires Ottonis, du-
cis Boiorũ. Huius equites Monachos, & templa Tigurinos, Vinariam, Beurn,
reliquos Myſtas in ſuperiore Boiaria, qui in clientela Ottonis ab Andechs erant, *Tegernſebe*
crebro quaſi rebus Imperatoris ſtudentes, deprædabantur. Boiorũ quoq; regu- *V Veihern*
lus Vuolfratzhauſen obſidet, Beurn, atq; Tegernſehe affligit, cuncta ferro, flam- *Beurn.*
ma deuaſtantur. Agricolæ relictis agris aufugiunt. Quingenta templa, in quæ
incolæ res ſuas congeſſerant, ui effracta, atq; cõpilata ſunt. Sigebotho captus, in
uincula cõiectus Burckhuſium deducitur. Partes etiã Pontificales inter ſe diſſen-
tiebant. Rex Boiemus, quaſi ſuis uiribus niteretur, cæteros floccifacit. Si aduer-
ſarij impares fore timebantur, rurſus ad eos, quo pares fierent, hij quibus bellum
utilius erat, quã pax, deficiebant. Inuicem pro principatu conſcij contendebant.
Quiſq; ſuprema occupare auebat: fratres, parẽtes, liberi, diuerſas ſectabãtur factio-
nes. Cum nouus quiſpiam acceſſerat, illi, qui duces multitudinis erant, ſuum cõ-
modum, honorem, dignitatem ſociorum acceſsione deminui, ſentientes,
ad inimicos deſciſcebant. Vbi Mogontinus, Cattus, atq; Turogus ab Impera-
tore, Boiemus atq; Boius rurſus ad illum defecerunt. Nemo conſtantior
duce Auſtriæ fuit, nullis minis, precibus, donis, pollicitis commotus, Impera-
toris, quoad uixit, cõſtantiſsime tutatus eſt partes: modo Boiemũ, modo Vgrũ
bello cõtinenter laceſſens. Albertus quoq; quos publicè deuouebat, clam accep-
tis muneribus, data ſyngrapha ſoluebat. Romani quoq; flamines, denegato
ſuis legato, ſocijs non omnino fidebant, aut eos ſaluos eſſe uolebant. Conſi-
lium eorũ erat, ut Germania ſuis uiribus rueret, diſcordiaq; tunderetur, quo ui-
res Eccleſiaſticæ, opeſq; Romanenſium creſcerent. Dum ira armis ciuilibus or-
bis Romanus flagrat, Ochodarius, Zingiſæ primi Tartarorum Imperatoris fi- *Ochodarius*
lius (Ioannem Capinum Franciſcanum, qui in Sarmatiam, atq; Scythiam a' *Zingiſa.*
Romano ſacerdote miſſus, diutiuſq; ibi uerſatus de gentis moribus, origine, ſitu,
re bellica, religione librum ſcripſit, ſequor) Bathum cognatum ſuum Sarma- *Bathus.*
tiam Europeam, Germaniam inuadere, per trigintaq; continenter annos deua-
ſtare, donec aut eas omnes gentes excindat, aut in ſeruitutem redigat, imperat,
ante domum rediſſe, capitale foret. Bathus igitur cum ducibus Cadano, Bugo-
tho, Orodario Roxolanos, Bodolios, Muldauos, VValachos, Polonos, Boruſ- *Cadanus*
cos depopulatur: nobiles, Principes, equites, pedites, ſacros, prophanos, pueros, *Bugothus*
puellas, uiros, fœminas, ſacerdotes, Monahos, Põtifices occidit, interficit, necat, *Orodarius.*
cõburit, uniuerſos inultos, more pecudũ mactat, ædificia, uillas, ciuitates, templa
cum hominibus exurit, agros, ſegetes incendit, pars in ſyluas, & ad paludes au-
fugiunt. Crocauia, Vratislauia, ingentes urbes, uacuæ cultoribus inuentæ, illa
ad Viſtulæ, hæc ad Sueui amnis fluenta condita, ambæ direptæ, igne ab irato
Scytha concrematæ ſunt. Iuxta Vratislauiam Hainricus Poloniæ, atq; Sileſiæ
regulus, filius D. Heduuigis, cum Tartaris conflixit, & omnibus copijs amiſsis,

profligatis

profligatis proceribus, ipſe captus, ſecuriq; percuſſus eſt. Nouem culeos auricu- las cæſorum oppleuit hoſtis. Qui Morauiam, inde regnumq; Boiemiæ, nullo reſiſtente, VVenceslao ſe in munitiſsimis natura arcibus continente, crudeliter affligit, & ad ſolitudinem penè redigit. A Iulio monte, qui caput eſt Morauiæ, Vngariã petit, Belam quartũ regẽ Vgrorum, fratrẽ eius Colmannũ, obuiã pro- cedere auſos fundit, in fugã uertit, caſtris exuit, ciues, indigenas, aduenas, Epiſco- pos, Monachos, ſacerdotes contrucidat, utramq; Vngariam cis, & ultra Danu- bium, Pannoniam, Moeſiam, Boſnam, Bulgariam, Seruiam, ſimili clade afficit: complures fame periſſe traditur. Tribus annis hiſce incubuere regionibus Tar- tari, nulla quies ab armis, cædes illis fuit. Regnum Vngariæ, quod ſub Imp. Arnul pho ceperat, & per trecentos, atq; quinquaginta annos ſteterat, grauiter attritũ, atq; concuſſum eſt. Bela Vgrorum Rex Polam Hiſtriæ urbem, ad Ottonem ducem Dalmatiæ amitinum ſuum aufugit: oratores ad Fridericũ Imp. poſtulatũ auxilium proficiſci iubet. Romani Flamines, Friderico authore, eiuſq; milite du- ctore, erupiſſe in has regiones hoſtem tam crudelem rumore diſsipant. Alber- tus Boiemus Volonibus, qui ultro nomina dederant, nota cæleſti ſe ſignarant, hoſtes aggredi meditabantur, ut domi ſe contineant, imperat, donec à Pont. Max. aduerſus Imperatorem Fridericum euocentur. Extat hæc Epiſtola, & qui- dem authographa. Auguſtus audita legatione Vgrorum, mandat regi Boie- miæ, atq; Ottoni Boio, Gregorio ſuadeant, uti ſecum in gratiam redeat, quo communibus copiis, uiribus coniunctis, Tartaros ab orbe Romano exigant. Rex Boiemus, atq; Otto publicè quidem Pontificem ad pacem amplectendam ex compoſito hortantur. Verum occultè ſigno Alberti ſcriptis literis, ut bellum aduerſus Imperatorem perſequatur, conſulunt. Quod ſi utiq; ad pacem (quem- admodum fama iactitetur) pronior ſit, ſe certiores fieri poſtulant. Verum ma- iorum hominum technis, pacis conditiones ab Auguſto oblatæ, ſpretæ ſunt. Imperator poſt hæc Vgro ſcribit, ſe ab Romano Phariſæo armis premi, obla- tam ultro à ſe pacem ſpernere eundem, neq; ſe audere domo pedem uſq; gen- tium tollere, dolere admodum, quod illi quemadmodum optet, ſuppetias ferre nequeat. Conrado Cæſari filio ſuo, atq; Teutonibus, & Venedis præcepiſ- ſe, ut dent operam, ne quid detrimenti Reſpublica ultra alpes capiat. Eadem tem- peſtate in prima Vindelicia apud Lycatios Berchtoldus, Adelhaidis uxor à Greiffenpach, Burckhaimij ædem D. Georgio dicant, uirgines ſanctas ibi col- locant. Sed quod minus idoneus locus erat pietati ſolitudinem amantium, Si- bothonis Seceuteæ Auguſtani Epiſcopi commeatu, precibus Conradi Cæſaris, conſentiente Berchtoldo, atq; Adelhaide, ſacerdotiſſæ atq; Flaminicæ illæ Ci- ſtertienſes ad Schoenẽfeld (quod ſpecioſum campũ, ſi quis interpretetur, ualet) haud longe ab hoſtijs Lyci migrant: Factũ id anno æræ noſtræ M. CC. XLI. Adhuc ibi degunt. Circa eundem temporis tractũ, coniuratorum quidã nihilo- ſecius Libuſſæ conuenire, comitia Cęſarea habere meditantur, de nouo Principe creando conſilia ineunt. At plęroſq; regni Boiemiæ, Poloniæ, Vngariæ deuaſta- tio, atq; caſus à propoſito deterruit. Rex quoq; Danorum filium ſuum à cœp- to retraxit. Ita omne conſilium conſciorum fruſtra fuit. Nam & nonus ijs- dem diebus animam efflauit. Auguſtus igitur, atq; Cæſar, capite conſpirationis ſublato, partibuſq; grauiter à Scythis afflictis, metu liberati, copias cogunt,

arma comparant, expeditionẽ in Tartaros parant, Quod ubi illi per exploratores cognouere, cum alioqui Ochodarium regẽ ſuum interiſſe audirent, Vngaria excedunt: recta Danubij ripa ad Thauricam Peninſulam, quàm nunc Præcouiam dicunt, atq; Meotida paludem, & Tanaim amnem in Sarmatiam Aſiaticam, Cimbrorũ quondam domicilium, reuertuntur. Sub idem tempus Eberhardus Archiepiſcopus Iuuauenſis, atq; Rudigerus Bathauenſis, Conradum Fruxinenſem Epiſcopum, atq; Ottonem Regulum Boiorum in gratiam redigunt, Burgiorheni Epiſcopo tribuuntur. Ægre tulit hanc concordiam Albertus, ſepeti ratus, Romanis flaminibus rem, atq; concordiam ipſis pernicioſam aperit, petit, obſecrat, ut hanc iure ſuo interturbent: Ottonem quoq; nonnihil negligentiæ accuſat, ſuſpectumq; habere cœpit. Hæ literæ interceptæ ſunt, & ad Archimyſtam Iuuauenſem delatæ. Quamobrem ille, & omnes Epiſcopi Boiariæ Reginoburgij conueniunt. Ipſe Eberhardus Iuuauiæ, Hainricus Bambergæ, Fridericus Aichſtadij, Rudigerus Bathauiæ, Conradus Fruxini, Sigefridus Reginoburgenſium, Brixinæq; Pontifex, Hirſpergenſis quoq; regulus coëunt. Deinde Sigefridus Reginoburgenſis Epiſcopus, Eberhardus Abuſinus, eiuſdem fani præpoſitus, Conradus Decanus, Semannus Archidiaconus Landshutam ad regulum Boiorum, præfectumq; prætorio Rheni ſe conferunt, poſtulant ab eo, ut Reginoburgium proficiſcatur, ubi de Republica, ſummiſq; rebus agant, in communeq; conſulant. Annuit Otto poſtulatis. Vbi Reginoburgium uentum eſt, & proceres conſedere, literæ Alberti, quibus Ottonem Boiorum ducem de fide ſuſpectum Romano Epiſcopo facit, recitantur. Deinde huiuſcemodi orationem Archimyſtam habuiſſe reperio. Chriſtus ſeruator Dominus, & Deus noſter, relicto æthereo ſolio, atq; (ut ita loquar) im̃ortalitate, mortalis pauperq; effectus eſt, ut nos im̃ortales, atq; diuites efficeret. Cũq; deuictis inferis triũphabũdus rurſus in cælũ rediturus eſſet, pacẽ ſuã nobis dedit, pacẽ ſuã nobis reliquit, concordiã, atq; mutuũ amorem tamq; notam, atq; teſſeram, qua ciues ſui à militibus inferi Iouis diſcernerentur, aſſignauit. Sum̃o opere quoq; admonuit, ut falſos Chriſtos, falſos Prophetas uitaremus, qui tecti pelle ouina, nimirum Chriſtiano nomine, atq; Pontificio titulo nobis dominari, atq; illudere cuperent. Quos ex ſpinis, atq; operibus, nempe auaritia, luxu, contentione, odio, inuidia, bellis, diſcordiæ malis, libidine dominandi, ambitione, cognoſci oportere docuit, Quid nam apertius hiſce uerbis, quàm Babylonis Phariſæos atq; ſcribas, cæleſtis Imperator indicauit? Sub Pontificis Max. titulo, paſtoris pelle, lupum ſæuiſſimum, niſi cæci ſumus, ſentimus, Romani flamines arma in omnes habent Chriſtianos, audendo, fallendo, & bella ex bellis ſerendo magni facti, oues trucidant, occidunt, pacem, concordiam terris depellunt, inteſtina bella, domeſticas ſeditiones ab inferis eliciunt, indies magis atq; magis omnium uires debilitant, ut omnium capitibus inſultent, omnes deuorent, uniuerſas in ſeruitutem redigant. Non Pontificis more gregi conſulunt, ſed potius immanitate Tyranni licentia debachantur: iuſticia rareſcit, impietas, auaricia, cupiditas honorum, pecuniæ ſtudium, libido crebreſcit. Inopes & boni prædæ ſunt ſceleratis, ac diuexantur undiq; ab iniuſtis, ſoli autem mali opulenti ſunt. Chriſtus inimicos odio habere uetat, eoſdem amari præcipit, de hiſce promereri, fidem

Thaurica Peninſula præcouia.

Quid ſibi uelint hæc non uideo, tamen exemplar ita habuit.

Eberhardus Comes de Abenſperg.

Eberhardi oratio.

fidem hoſtibus ſeruare, beneficijs maleficia expiare docet. Romanenſes contra, ſancta uiolare, fœdere Dei nomine ſacrato ad fallendos homines abuti, benemeritis ingratos eſſe, malefactis beneficia compenſare, bellare, litigare, defraudare, prodere, decipere, ſub magna pietatis ſuperficie iubent; diuinæ maieſtati, cœleſti prouidentiæ, naturæ repugnare, ſupremæ maieſtati à Deo Opt. Max. conſtitutæ, reſiſtere nos uolunt. Hyldebrandus ante annos centum, atque ſeptuaginta primus ſpecie religionis Antichriſti imperij fundamenta iecit. Hoc bellum nefandum primus auſpicatus eſt, quod per ſucceſſores huc uſque continuatur. Primo illi Imperatorem à Comitijs Pontificalibus extruſere, ea ad populũ, & ſacerdotes tranſtulere. Deinde & his ludibrio habitis, atque exploſis, nunc & nos in ordinem redigere, atque ſeruitutem conantur, ut ſoli regnent. Capti iam Imperij conſuetudine, penſitatis ſuis, & aduerſariorum uiribus, occaſione rapiendæ dominationis, & opprimendæ libertatis Chriſtianę, ſpecioſo Eccleſiaſticæ conſtituendæ libertatis fuco utentur. Credite experto, non ceſſabũt, donec Imperatore in ordinem redacto, Romani Imperij honore ſoluto, paſtoribus ueris, qui paſcant, oppreſsis, canibus qui latrare queant, ſublatis, per hunc morem omnia extinguant, aut occidant. Ideo omnia turbare, atque permiſcere uolunt. Sed dominari uel ingratis contendunt. Paulus armarium Philoſophiæ diuinæ præcipit, ſubiecti inuicem in timore Chriſti eſtote. Hoc intereſſe inter Chriſtianorũ, prophanorum Principes, cœleſtis doctor, & præceptor noſter, ſummuſque atque immortalis Pontifex docet, quod hij dominãtur ſubditis, illi ſeruiunt. Formam ſerui ſuprema maieſtas ſuſcepit, ut diſcipulis ſuis ſeruiret, eorumque pedes lauaret. Flamines illi Babyloniæ ſoli regnare cupiunt, ferre parem non poſſunt, nõ deſiſtent, donec omnia pedibus ſuis cõculcauerint, atque in templo Dei ſedeant, extollanturque ſupra omne id, quod colitur: fames opum, ſitis honorum inexplebilis eſt, quo plura auido conceſſeris, eò plura appetit: porrige digitum, & manum concupiſcet. Licentia omnes ſumus deteriores. Qui ſeruus ſeruorum eſt, dominus dominorum, perinde ac ſi Deus foret, eſſe cupit. Sacros cœtus, atque concilia fratrum, imò dominorum ſuorum aſpernantur, Timet, ne eorum, quæ aduerſus auſpicia, leges, interceſsiones indies magis atque magis gerit, rationem reddere cogatur. Ingentia loquitur, quaſi uero Deus eſſet. Noua conſilia ſub pectore uolutat, ut proprium ſibi conſtituat imperium, leges commutat, ſuas ſancit, contaminat, diripit, ſpoliat, fraudat, occidit, perditus homo ille, (quem Antichriſtũ uocare ſolent) in cuius fronte contumeliæ nomen ſcriptum eſt, Deus ſum, errare non poſſum, in templo Dei ſedet, longe, latèque dominatur. Sed ſicut eſt in arcanis ſanctarum literarum, Qui legit, intelligat: Docti intelligent, omnes impij
Hydaſpes. impiè agent, neque intelligent. Quemadmodum longo ante tempore, Sibyllæ apertè, Hydaſpes rex antiquiſsimus, ſub interpretatione uaticinantis pueri ad memoriam poſteris tradidit, nomen Romanum multo ante præfatus, quàm illa Troiana gens cõderetur. Conciones Prophetarum ſub ambage aliorum nominum, ne quis facile intelligat, denunciarũt, Romani maieſtas populi, qua olim orbis regebatur, ſublata eſt de terris, & Imperium in Aſiam reuerſum eſt: rurſus
Verba ſunt Lactantij. Oriens dominabitur, ſeruiet Occidens. Regnum multiplicatum, ſumma rerum poteſtas per plures diſsipata, conciſa, minuta, ne dicam dilacerata, diſcordiæ ciuiles in perpetuum ſeruntur, nec ullam requiem bellis exitialibus eſſe ſentimus. Imperator

perator uana appellatio, & ſola umbra eſt. Reges decem pariter exiſtunt, qui orbem terræ, Romanum quondam Imperium, non ad regendum, ſed ad conſumendum partiti ſunt. Decē cornua, id quod D. Aurelio Auguſtino incredibile uiſum eſt, Turcæ, Græci, Ægyptij, Afri, Hiſpani, Galli, Anglij, Germani, Siculi, Itali Romanas prouincias poſsident, Romanoſq; in his excidere colonos. Cornuq; paruulum ſub his ſuccreuit, quod oculos habet, & os loquens grandia, tria potiſsimum Siciliæ, Italiæ, Germaniæ regna in ordinem redigit, ſibiq; ſeruire cogit, inſuſtentabili dominatiōe populum Chriſti, ſanctoſq; Dei uexat, diuina, humana miſcet, infanda, execrabilia molitur. Quid hac Prophetia apertius? Omnia portenta, atq; prodigia, quæ cæleſtis ille magiſter noſter cantauit nobis (euoluite annales) iam pridem fiunt. Audacia, & uis omnia poſsident, boni in omnibus contumelijs, atq; in egeſtate iactantur, confunditur omne ius, & leges pereunt. Non fides in hominibus, non pax, non humanitas, non pudor, non ueritas, atq; ita neq; ſecuritas, neq; regimen, neq; requies à malis ulla eſt. Omnis terra tumultuať, fremūt undiq; bella, omnes gentes in armis ſunt, & ſe inuicem oppugnant. Ciuitates finitimæ inter ſe præliantur, eruuntur regna. Ciuitates funditus intereunt, non modo ferro, atq; igne, uerum etiam terræmotibus aſsiduis, & eluuie aquarum, & morbis frequentibus, & fame. Fiunt ubiq; prodigia miranda per omnia elementa mundi, aër uitiatur, & corruptus, & peſtilens eſt, modo importunis imbribus, modo inutili ſiccitate, nunc frigoribus, nunc æſtibus nimijs: nec terra homini dat fructum, nec ſeges quicquam, non arbor, non uitis ferunt. Cum in flore ſpem maximam dant, in fruge decipiunt: deficiunt in terra quadrupedes, in aëre uolucres, in mari piſces. Crines Cometarum, ſolis tenebræ, color lunæ, cadentium ſyderum lapſus ſubito, & non uſitato modo, ſanguine obfuſum cœlum mentes hominum maximo terrore confundunt. Per iram Dei aduerſus homines ſæuit ferrum, ignis, fames, morbus. Impij tamen iuſtitiam Dei non agnoſcunt, imò magis inſtigantur, ut oculos habeant, & non uideant. Niſi hoc incendium extinguatur, uniuerſum orbem terrarum comburet. Decet eum, qui primus hoc excitauit, ruina monſtri nulla uirtute redempti, quod huc uſq; Landshutæ, in oppido Boiariæ, maximo Chriſtianorum periculo deliteſcit, extinguere. Quid prodeſt extrema popularium pernicie ſerpentem orbi terrarum educare? Illorum ſerui ſumus, quibus, ſi uiri eſſemus, atq; maiorum ueſtigia æmularemur, timori eſſemus, fortuna illorum noſtris uitijs incolumis exiſtit. Date operam, Patres conſulti, ut à Germania, gente Chriſtianiſsima cædes, diſcordiæ mala, incendia, crudelia facinora in ciues, in patriam patrata, pellantur, pax ciuilibus armis exacta, concordiæ bonis reuocetur. Quod tum fiet, ſi Imperatori Friderico ſecundo Cæſari Auguſto, principum Chriſtianiſsimo, à Deo conſtituto obtemperabimus, & peſtem illam, atq; ſerpentem è Boiaria eliminauerimus. Poſteaquàm Eberhardus finem dicendi fecit, atq; aſſedit, ſenatus decretum fit, ſicut ille cenſuerat. Albertus Boiemus oppidis, uicis, ædibus, caſtellis Boiariæ edicto exigitur. Inſuper omnibus rebus, ſupellectile, ſacerdotijs, gratia, gaza, gentilicijs hæreditatibus, item ſocij eius mulctantur. Otto poſthæc Egram ad Cæſarem Conradum proficiſcitur, filiam ſuam Eliſabetham eidem deſpondet, nuptiæq; Vogburgij fiunt. Albertus denuo proſcribitur, atq; hoſtis Reipub. iudicatur, & per omnium ſacerdo-

Innocentius 4. S. P.

tum religiones, ſicuti falſus Chriſtus deuouetur. Inter hæc Innocentius quartus
Ouili Romano imponitur, ditiſsimus omnium Pontificum Romanorũ, ſicuti
Martinus refert, amiciſsimusq; ante Pontificatũ Imperatori Friderico. Extat Au-
guſti gratulatoria Epiſtola, quã Beneuenti ad Ottonem ducẽ Boiorum dedit,
ubi ſignificat, uirum bonum, amicum pacis, amatorẽ Reipub. Imperijq; Chri-
ſtiani ſtudioſum, Max. Pontificem lectum eſſe à patribus. Imperatorem tamẽ
longe ſua feſellit opinio. Nam Innocentius acerrimus eius hoſtis extitit, in Gal-
liamq; Lugdunum migrauit, Gallorum conſilio, quibus Imperatoris potentia,
uireſq; Germanorum formidoloſæ erant, aduerſus eundem conſpirauit, atq;
è faſtigio rerum humanarum, quemadmodũ Gregorius deſtinarat, deturban-

Beroſtonum habet exemplar. Thierburg.

dum decreuit. Albertꝰ autem Boiaria exactus, ad Bernſtain ad VVilhelmũ cog-
natum ſuum aufugit, ab eoq; trecentis libris Boiaricis uenditur. Verum elapſus
Tirobergomũ, inde ignoto habitu in Gallias, Senonas, atq; Lutheciã Pariſiorũ
peruenit. Ibi uix manus inimicorum euaſit, inde ſe Lugdunum ad Innocentium
contulit. Sub idem tempus principes, atq; ſacerdotes Boiariæ concilium Batha-
uiam indicunt, uti Boiemũ atq; Auſtriacum conciliarent. Fridericus Auſtriacus
cum quatuor millibus equitum Bathauiam uenit. Otto Vindelicus in Boiemiã
profectus VVentzeslaum regem Boiemiæ, cognatum ſuum Bathauiam dedu-
cit, paxq; inter principes, Epiſcopos, regulos Boiemiæ, Boiariæ, Noricos, atq;
Vindelicos, nõ ſolum iuriſiurandi religione, ſed etiã datis obſidibus firmat. Rex
Boiemiæ mox Mogontino, qui ab Auguſto ad Romanenſes defecerat, bellũ in-

Belus qui & Bela.

dicit. Eodẽ tempore Belus quartꝰ ab Ottone duce Dalmatiæ, & Hainrico gene-
ro ſuo filio Ottonis Vindelici, domum reducitur, Fridericꝰ Auſtriacus ab Vgris
prælio occiditur, & abſq; liberis decedit. Eius neptem ex fratre Gerdrudi Hermã-

Hermannus Marchio à Baden.

nus Badenſis, Irmingarda, ſorore Agnetis, uxoris Ottonis reguli Boiorũ proge-
nitus, uxorem ducit: Auſtriæ, atq; Stiriæ ducatum, ope Boiorum affinium ſuorũ
ſibi uendicat. Hoc quoq; anno ex hac uita migrant, Sigefridꝰ Reginoburgenſis
Epiſcopꝰ, Eberhardꝰ Salisburgenſis Archimyſta, quẽ uiginti annis ab ſepultura

Burckhardus à Zigenhagen Epiſcopus Saliſb. Philippus dux Charinthiæ. Otto dux Meraniæ moritur. Hainricus Cattus Cæſar eligitur. VVilhelmus Bathauus.

arcent Romani Pontifices. Põtifex Romanus huic Burckhardꝰ de Zigenhagẽ,
illi Albertũ Pitogeũ ſubſtituit. Verũ Iuuauenſes ſpreto Burckhardo, Philippũ
ducis Charionum filium Pontificẽ legunt, atq; recipiunt. In paucis pòſt diebus
Otto ab Andechs dux Meraniæ fato concedit. Innocentius in Germania ſedi-
tiones concitat, quod ſuperiores, atq; Danubiani Imperatori fidẽ ſeruabant, in-
feriores aggreditur, fama diſpergit, Ludouicũ Cattum maritũ D Eliſabethæ ſce-
lere Friderici perijſſe: quare eius filius Hainricus Auguſto rebellat, & à Sigefrido
Mogontino, Arnoldo Treuerẽſi, Cõrado Agrippinẽſi, Geroldo Bremenſi Ar-
chimyſtis, Petro Caputio legato Romanẽſi, regulo Brabantino Cæſar ſalutatur.
Verũ eodem anno equo lapſus, exanimatus eſt, eiuſq; ſucceſſor Vuilhelmus Ba-
thauꝰ itidẽ à Friſijs occiſus eſt. Dũ autẽ partes Pontificiæ, atq; Imperatoriæ inui-
cem belligerantur, & Aquæ Graneæ obſidentur, Chriſtiani inter ſe tumultuan-
tur, Saraceni Paleſtinam totam inuadunt, expugnant, in ditionẽ redigunt, om-
nia templa euertunt, quinquaginta millia Chriſtianorum contrucidant, Hiero-
ſolyma ſubigunt, præter turrim Dauid, quam fortiſsimè milites Imperatoris Fri-
derici tutati ſunt. Qui licet ad concilium Lugdunenſe oratores miſiſſet, atq; eò ſe
uenturum, in poteſtate concilij futurũ promiſiſſet, tamen indicta cauſa abſenſq;

condemnatus

condemnatus eſt, conciliumq́; antequàm ueniret, ſolutum. Ita ipſe quidem in
Epiſtolis, quas ad principes Chriſtianos dedit, refert. Iiſdem diebus Alberto Bo-
iemo inſtigante, Rudigerus Bathauenſis Epiſcopus ab Innocentio tribu Ponti-
ficum mouetur, Conradus Polonus, nepos regis Boiemiæ ſubſtituitur. Verũ *Conradus filius ducis Poloniæ.*
quod à uendicatione arcebatur, diuenditis Alberto caſtellis, in Boiemiam redit,
uxoremq́; ducit. Conradus Cæſar, Otto dux Boiorum, atq́; præfectus prętorio
Rheni, Rudigeri rebus ſtudebant. Berchtoldus frater Alberti Reginoburgenſis
Epiſcopi, uiuo adhuc Rudigero, Pontificatũ Bathauenſem, ſuaſu Alberti, à Ro-
manis flaminibus, facile de alieno largientibus, in fidem accipit. Ipſe & frater eius
Albertus in Boiemiam ſe conferunt, ab Epiſcopo Pragenſi, & Iuliomontano
conſecrantur, corruptis pecunia magiſtratibus, Bathauiæ urbẽ occupant, arcem
Rudigerus tenebat. Otto dux in Obernberg Albertũ Boiemũ obſidet ſex men-
ſibus. Interim Albertus Reginoburgenſis Epiſcopus, frater eius Berchtold⁹ Ba-
thauiæ deſignatus Pontifex, VVeilhard iuxta Braunau pagum, & ſyluã Boiarię
in Norico inuadunt, uaſtãt, depopulant̃, agricolas ſpoliant, mille & quingenta
pecora abigunt. Ottonẽ ſuis ſuppetias laturũ, obſidionẽ ſoluere cogũt, Obern-
berg, quod iã obſidione liberatum erat, deducere conant̃. Adelramus ab Vten-
dorff, Orthulfus de VVald, Hainric⁹ de Rõr, aliiq́; proceres Boiorũ, qui in No-
rico habitãt, uexillo templi in Neukirch, quod D. Vlrico dicatũ eſt, rapto, prio-
res ad Obernberg perueniunt, ſeq́; condunt. Epiſcopos cũ præda accedentes,
ſeq́; iam in portu nauigare credentes, cum iã arcẽ intraturi forent, de improuiſo
adoriuntur, ſtatimq́; eos in fugam coniiciunt, fugientes uſq́; Marchiæ Luppiã *Marichlup.*
perſequuntur, prædã omnem recuperant. Epiſcopi fuga elapſi ſunt, frater eorũ *Sigmarus.*
Sigmarus, duo fratres Merſpeckii, VVilhelmus Prampeck capti, in uincula cõ- *Merſpeck.*
iecti, Burckhuſium deducuntur. Interea Bathauia, quo Albertus Boiemus con- *Prampeck.*
fugerat, Vlrico Furtario prodẽte, & Rudigero ex arce erũpente, ab Ottone duce
Boiorũ recipitur, Albertus uix euaſit, & ad Conradũ VVaſſerburgenſem auũ-
culum ducis elapſus eſt. Dux Boi⁹ VVaſſerburgenſi auunculo ſuo, niſi Albertũ
reddat, bellũ indicit: quod cũ ille detrectaret, VVaſſerburgiũ obſidet centũ, unde
uiginti dies, tandem expugnat, Conradũ omnibus uicis, caſtellis exuit, ipſum cũ *Albertus ui-*
Alberto Boiarię finibus extrudit. Ludouicus uero filius Otonis Teiſpach caſtel- *uus excoria-*
lũ Reginoburgenſis Epiſcopi obſidet, capit, diruit, ſolo æquat, foſſam complet. *tur.*
Lapides ad Dingelfing deducit, ſuperiorẽ urbẽ extruit. Albertus rurſus Batha- *Inſigne Ba-*
uiam intrat. Otto eò copias mouet, urgente itaq́; Rudigero ex arce foris duce, *thauenſe Lu-*
plæriſq́; ciuiũ, atq́; ſacerdotũ cum his ſentientibus, perpaucis Boiemo fauentib⁹, *pus excoria-*
ciuitas ab Ottone, & Rudigero accipitur. Albertus comprehenſus periurii, ſacri- *tus.*
legii, perfidię, impietatis condemnatur, uiuo cutis detrahitur, ita quidã in Anna- *Prouerb.*
les retulere. Nam & dictũ in Bathauenſes uſurpatur, ideo Lupum cruentũ pelle *Es grauſt im ſchon die haud.*
exutum eorum inſigne eſſe, quod Epiſcopũ uiuum deglubuerint: monſtraturq́;
lapis, ubi hoc factum ſit, qui ſanguinarius inde cognominetur. Mihi quidẽ non *Philippus Iuuauenſis Epiſcopus.*
ſit ueriſimile, nec uerum arbitror. Non tamẽ negauerim, Albertũ hunc ad mo- *Albertus*
dum crudeles pænas uiolatæ pacis, temeratæ fidei dediſſe, unde & prouerbiũ or- *Reg. Epiſcopus.*
tũ crediderim, quo cutem eius nominamus, quẽ cito ob facinora, ſupplicia ſolu-
turũ ominamur. Eadem tempeſtate noui Epiſcopi, Philippus Iuuauenſis cũ col- *Conradus Epiſcopus Friſing.*
legis ſuis Seccouienſi, atq́; Chiemenſi, Albertus Reginoburgenſis, Conradus

Fruxinenſis conciliũ iuſſu Innocentij cogunt, ac Myldorffij coeũt. Poſtulabat ab illis Pontifex Romanꝰ, ut Ottoni, niſi ab Imperatore Friderico, Cõrado Cęſare deſciſceret, ritu ſacrificijs ſolẽni interdicerẽt. Epiſcopi Ottonẽ ad ſe miſsis oratoribꝰ accerſunt, eidẽ mandata Pont. Max. aperiunt. Hiſce auditis, regulus Boiorũ, Quid uultis? (inquit) uos mihi priores bellũ indixiſtis, ego coactus ad Ro. Epiſcopũ prouocaui, iuſſuq; Gregorij Pon. Max. armis mea tutatꝰ ſum. Hoc mortuo, Romanũ Epiſcopũ Antichriſtũ eſſe prędicaſtis: egoq; deſerta primarij ſacerdotis ſecta, ad Imperatorẽ defeci, uos ſuaſiſtis, uobiſcũ pacẽ inij. Nunc rurſus bellũ uobis placet: magis uarij, atq; mutabiles eſtis hoĩe triuiali. Cur ſic inepti ludificamini Chriſtianũ populũ ueſtra puerili ſentẽtia? Æquũ iniquũ eſt. Quod modo fas erat, modo nefas eſt. Nolo, uolo, quod dictũ, indictũ eſt, quod modo ratũ erat, modo irritũ eſt. Mendacio creditis, iniquitati conſentitis. Vẽto fortunę circumferimini, aut nunc, aut antea erraſtis. Pacẽ inire cũ optimis principibus ſuaſiſtis, parui libent̃, ueſtris conſilijs pacẽ, atq; fidẽ ſeruabo. Repugnantia nũc docetis, atq; more magis uerſutorũ, atq; argutorũ hoĩm, quàm ex æquo atq; bono poteſtati reſiſtere. His à quibus beneficijs collocupletati ſumꝰ, ingratiſsimos eſſe iubetis: decernite uos, quid nã ęquũ ſit. Hominibꝰ ne diſcordiarũ fallacibꝰ fabris, an Chriſto concordię authori obtẽperabo? Qui gladiũ acceperit, gladio pereat. Qui ſitis, opa ueſtra oſtẽdũt: opes, potẽtiã, diuitias, honorẽ, uoluptates, munera cõcupiſcitis, appetitis, adamatis, pro hiſce uicti cupiditate, peius Turcis, Saracenis armis decertatis. Diſcordia creuiſtis, oues nõ paſcitis, gregẽ diſciſſũ deuoratis: nõ licet Chriſtianis per uos ſeruare pacẽ. Ego ſupis fauẽtibꝰ obdurabo animũ, mẽte obſtinata Thyeſteas ueſtras preces, diraſq; deteſtatiões nauci faciã. Ad Chriſtũ ſeruatorẽ noſtrũ prouoco, qui tales Phariſęos nobis uitãdos prædixit: & ueſtris inominatis uerbis ſe bene precaturũ pollicet̃. Quemadmodũ Deus im̃ortalis, ne cõparandus quidẽ ad mortales eſt, ita dũ à uobis cõdemnamur, à Chriſto Dño, Deoq; noſtro, qui uobis ueſtros mores probè cantauit, abſoluimur. A quo ſacrilegũ hoc genus hoĩm manꝰ ſceleratas, impias abſtinebũt, qui ne Chriſto quidẽ authori noſtro pepercerunt? Et quis eſt ille, qui ſacricolas huiuſcemodi uiuos cũ liberis et uxoribꝰ cõbuſsit? atq; illo egregio facinore, ea ſum̃a pietate Deo Opt. Max. perlitauit, adeo ut regnũ Paleſtinæ non ſolũ ſibi, ſed & poſteris ſuis

Dorobergomum habet exemplar.

promeruerit? Hæc ubi Otto dixit, diſcedit, atq; cũ Conrado Cæſare Dombergiũ obſidet: ſacerdotes qni Myldorphij erant, rati illũ uera dixiſſe, cũ eo in gratiã redeunt: execratione Põtificali eundẽ expiant, induciæ ad Calendas Maij fiunt.

Hermannus Auſtriæ & Stiriæ dux moritur.

Morit̃ eodẽ tẽpore Hermannus Auſtriæ, Stiriæq; regulus, quarto Nonas Decẽbris, Neoburgij ſepelit̃, duos liberos reliquit, Fridericũ, & Agnetẽ. Otto Boiorũ filiũ ſuũ Ludouicũ cũ exercitu fines Auſtrię, olim ab Boiaria Occidẽtali auulſæ, intrare, ſub ditionẽ redigere, Noricos Vindelicis rurſus cõiungere iubet.

Lintz. Ens.

Lintziũ, Anaſſus, finitima oppida Ludouicũ accepere. Verũ Ottocarꝰ filiꝰ VVentzeslai regis Boiemiæ ducta Margaretha Friderici Auſtriaci ſorore, Auſtriã iure affinitatis occupat. Pro Stiria cũ Bela Vgrorũ rege diſceptauit: is Petauionẽ, & finitima oppida receperat.

Berchtoldus Frãciſcanus.

Berchtoldꝰ tũ Franciſcanus, Reginoburgio ortꝰ, clarus integritate uitæ, atq; Chriſtianæ eloquẽtię orator inſignis fuit, ſexaginta amplius millia hominũ eius cõciones frequẽtaſſe literis prodit̃, eiꝰ ſepulchrũ adhuc nõ ſolũ incolis, ſed & Vgris uenerabile, Reginoburgij in tẽplo Franciſcanorũ oſtendit̃.

Conradus Teltzner.

Dũ aũt talia fiunt, Conradꝰ Teltzner Epiſcopus Fruxinenſis, magiſtratibus

tibus Ducis iniuria, atq; dãno (uti fit) affectus, dirã deteſtationẽ inuitis, ac aduer-
ſantib⁹ Myſtis in Regulũ KL. Maij redintegrat, ſacra fieri publicè, humari mor-
tuos, aqua luſtrari in ꝓuincia Fruxinenſi uetat. Albert⁹ quoq; Reginoburgẽſis
Pontifex, ciues urbis locupletes quinq; & quadraginta, quòd rebus Imperatoris
ſtudere nõ deſiſterent, fraude cepit, cathenaq; unctos ad Stauff deduxit. Cõra-
d⁹ Cæſar, & Otto regul⁹ Boiorũ, atq; Rheni moderator, Alberti, atq; miniſtro-
rũ eius prædia uaſtant, diripiũt: Albertũ captiuos reddere, imperata facere cogũt.
Eius ſocios ſtrage male mulctant, Reginoburgiũ cũ copijs intrant. Cæſar more
maiorũ in æde D. Haimerami hoſpitio recept⁹ eſt. Atq; dũ quinto KL. Ianuarij
cubitũ iſſet, nocte intẽpſta, Albertus qui ſe Epiſcopũ faciebat, Conrad⁹ ab Ho-
henfels, clã in cubiculũ admiſſi, cũ ante exploraſſent, nõ plures q̃ tres in eodẽ cõ-
claui Cæſareo quieſcere, ſtertentes, uino ſomnoq; obrutos, tenebris adoriunẽ,
duob⁹ occiſis, tribus in uincula coniectis, arbitrantes Conradũ cæſum eſſe, abe-
unt, VVilpeckiũ Sueuũ ſextũ caſu obuiũ, interficiunt. At Cæſar ſub ſcamnum
prorepſerat, ibiq; delitescens euaſit. Deinde Epiſcopũ, percuſſores, Vlricũ Mo-
nachorũ præſulẽ, ſocios, hoſtes Reipub. iudicat, parricidij condẽnat, proſcribit:
opes, prædia, D. Haimerami publicat. Verũ Monachi, qui huiuſce cõſcij nõ erãt,
pacẽ à Cæſare centũ libris, ab aulicis quinquaginta mercanẽ. Conraduſq; accep-
ta mulcta, edictũ, & tabulã proſcriptiõis reſcindit, & ut aliquo piaculo cædes in-
nocentiũ manifeſta expiareẽ, iubet ædificiũ dirui, ne cruore ſuorũ parietes aſperſi
appareant, ædiculã ibi à fundamentis extrui, Deiparę uirgini, Diuo Nicolao de-
dicare præcipit. Vbi quotidie ſacerdos Monachus perlitaret, atq; manes ob pie-
tatẽ pro principe crudeliter cæſorũ placaret. Omnia polliciti ſunt Monachi, te-
ſteſq; in re præſenti fuere, Otto dux Boius, Palatij Rhenani ꝓcurator, Ludouic⁹
filius eius, Otto Hochburgenſis limitis, Hainric⁹ Burgionũ pręfectus, Ludoui-
cus maior, comes ab Otingen, Gotfridus comes ab Hohenlohe, Ciues Regino-
burgenſes, factũ anno Chriſtianæ ſalutis M CC LI. menſe Ianuario. Extat Cõ-
radi diploma, quod ob clemẽtię exemplũ D. Maximilianus ſeptimo ab hinc, dũ
hæc proderẽ, anno, ſecũ detulit Oenobrigã, aliud nouũ exẽplar, ex ueteri ad uer-
bũ exceptũ, ſuo diplomate ſignatũ Monachis reddidit. Cæſi in medio tẽplo D.
Haimerami humati oſtenduneẽ. Vlricus dignitate moueẽ, Albertus capite demi-
nuto in Monachorũ ordinẽ redigiẽ. Conradus princeps coniurationis fulmine
de cælo tactus ſub dio equitãs, interijt. Reliqui conſcij in Boiemiã aufugere. Cui⁹
Rex ꝓpter Schittenhofen urbẽ, atq; Tetrarchiã Boiemiæ, quę mortuo Alberto
à Bogen abſq; liberis, lege ad Ottonẽ redierat, Boiariæ Aquilonaris, qua Boie-
miæ continuaẽ, fines inuadit, adeo concordia rara eſt ſanguinis, Chamaborum
agros depopulaẽ, caſas, uillas ruſticas exurit, pecora abigit, ferro, flãma in agrico-
las ſæuit. Conrad⁹ Cęſar, & Otto Chamabos petunt, Boiemi per Hercynios ſal-
tus retro domũ cedunt. Interea dũ hæc fiũt, mors Imperatoris Friderici ſecundi
diuulgaẽ. Conradus Septembri Campanã, Apuliã relicta uxore grauida Lands-
hutæ (quæ ſubſequenti anno octauo Calendas Aprilis filiũ Conradũ, quẽ Itali
Conradinũ uocãt, peperit) petit auitũ, paternumq; regnũ, in poteſtatẽ redigit,
ibiq; deceſsit, relicto filio impubere, qui annos nat⁹ duos, menſes ſex à matre E-
liſabetha Landshutæ apud auunculos educatus, atq; inſtitutus eſt. Cæterũ Otto
reiecta pecunia ueteri Reginoburgenſiũ, ſexaginta nũmi drachmã auri ualebãt,
nouũ numiſma Landshutæ ferit, eoſq; nũmos, nec alios in Boiaria recipi edicto

Albertus Epiſcopus Reginoburg.

Conradus ab Hohenfels.

VVilpeck Sueuus.

Capella S. Mariæ & D. Nicolao conſecrata.

Otto Marchio ab Hobẽberg.

Hainricus Marchio à Burgaun.

Ludouicus Comes ab Otinꝫ.

Gotfridus Comes ab Hohẽlohe.

Inſpruck.

Vlricus abbas S. Haimerami deponitur.

Schittenhofin Marchionatus Boiemiæ.

Cham

Friderici 2. Ro. Imp. mors.

Conradinus filius Cõradi.

Mm iij iubet.

iubet. Ad eundē hiſce dieb' Stririæ proceres de Liechtēſtain, Erenfels, Ofenberg, Diethmarus, & N. de VVeiſſenneck cū mandatis legant, poſtulant, ut Hainrī cū filiū cū exercitu in Stiriā ꝓficiſci iubeat, Stirios in eius poteſtate fore. Hainric' annuit poſtulatis, ſe rē ad Belā quartū regē Vgrorū ſocerū ſuū delaturū, eius cōſilio oīa actur ū reſpondet. Otto itaq; congregato exercitu Vtini more maiorum filios armis ornat. Inde Auſtriā, Stiriā aditurus, in Vnganā ad Belā profecturus petit. Verū Ottocaro oēs aditus intercludente, tranſitumq; pernegante, Frācomarti XV. KL. Octobris ſubſtitit, aliquot ibi dies cōmoratꝰ. Diuiſoq; exercitu, filiū in Vngariā proficiſci iubet. Is q̄d Ottocarus uias intercluſerat, duce Diethmaro ſuperiore, & Mēhardo Goriciæ regulo, filio Alberti Tyrollij, atq; ope Atilæ Tauriſiani, Venetiæq; legato, per uallē Tridentinā, alpes Noricas, in Vngariā ad ſocerū penetrauit: ab eo apud Albā Regiā perq; humanitꝰ excipitur, ſocerū de Stiriæ principatu conſulit. Bela ſibimet proximus, muneribus ſibi Stirios cōciliat, cōplures pollicitis allicit, illiq; ita ineſcati ſocerū genero præferūt, in uerbaq; Belæ iurant. Ottocarus tamen eandē regionē à Bela iure affinitatis, & ui, & armis repetere nō ceſſauit, donec inter utrunq; ex æquo diuiſa eſt. Porro Otto dimiſſo filio in Vngariā, cū altero filio Ludouico Landshutā repetit, ibiq; ſeceſſo poſt menſe, tertio Calendas Decembris expirauit, āno Chriſti milleſimo ducēteſimo quinquageſimo tertio, poteſtatis uero altero & uiceſimo. Liberos quatuor reliq̄t, Ludouicū, Hainricū, Eliſabethā, Sophiā. Corp' ei' Schirā funere indicto portatū. Ante ſex q̄ expiraret annos, ab Innocentio Pont. Max. execratus fuit, q̄d illi' partes, perinde ac Gregorij tutari, ac defendere recuſaret, nec ullo cōpelli poſſet modo, ut affinitatē Friderici Auguſti, atq; Cōradi Cæſaris repudiaret. Albert' quoq; Reginoburgēſis, atq; Cōradus Teltzner Fruxinēſis Epiſcopus, ille ob Teiſpach à Ludouico filio exciſum, hic ꝓpter libertatē Eccleſiaſticā, æs curatoriū, uenationes, ſeruitia, eidē diras dixere, inuitis tamen Myſtis. Multa data, acceptaq; inuicē per duodecim annos damna, ſæpius in concordiā redierūt, ſæpius fœdus fractum eſt. Ipſe tamen Otto ducatū Boiariæ non parum auxit, & collocupletauit. Tetrarchias comitū à Bogen. VVindberg, Andechs, Damaſię, Hohenuuart, Phalay, itē Crainburg, Pleinting, Libenauu, VVaſſerburgiū, Belaunos infiſcauit, cū reguli abſq; liberis deceſſiſſent: quorum originē, ſobolē, caſtella, regias, explicare pro ſuſcepti operis inſtituto neceſſe eſt. Bogij ſunt pagus, oppidū, arces, montes, flumina duo Orientale, atq; Occidentale Boiariæ ſeptentrionalis, qua Boiemiæ contermina in Hercynio ſaltu. Vnde ea regio Boiorum cognomē ſortitꝰ. Nā figuratē cōmuni uocabulo Valda, hoc ēſt, ſylua, nēpe Hercynia nuncupatꝰ. Horū regulorū fuiſſe, quicquid ab hoſtijs Regni fluminis, atq; Reginoburgio ad hoſtia Iliſi, Bathauiāq;, intꝰ Danubiū, Boiemiāq; interiacet, reperio: Falkenſtain, Mitternfels, VVindberg, VVeiſſenſtain, Flinſperg, Naternberg, Bledling. Itē in Boiemia Schittēhofen, in altera Danubij ripa Iſenhofen arce, atq; uicū ad hoſtia Iſaræ poſſederunt. Primū Harduicū (filiū Babonis Abuſini numeroſa ſobole prætꝰ ſolitū, inclyti, cuius ſæpius mentionē feci) fuiſſe conſtat. Imperator Hainricus tertius Cæſar Auguſtus exoratus ab Agnete Auguſta coniuge ſua, contulit Harduico in Tetrarchia Hainrici pago Nariſcorum bina prædia VVolffram ſdorff, Linderonæ, Ratomariti.

Signum DN HENRICI regis inuictiſsimi Romanorū IMP AVG.

Guntherꝰ Cancellarius uice Luitholdi Archicancellarij, & Archicapellani recognouit.

ΕΙΔΑΛΙΑ ΓΙΝΟΕϚΙΟΙ ΚΑΝΚΕΛΛΑϚΙΟΙ.

Datum XVIII KL. Maij, Anno Chriſti M LIIII.
Hainrici tertij. Deſignationis XXVIII. regni XV. Imperij VIII.
Actum Ebilezdorff.

Harduico duos filios aſsignãt, Fridericũ, ut Germani, & Græci uocãt Boëthũ Reginoburgenſem, & Aſouinũ à Bogen. Frideric⁹ ab Imp. Hainrico IIII. Cęſare Aug. impetrauit hos uicos ob deuotiſsimũ obſequiũ, in limite Chamabo, Grabatum, Furt, Mazelimum, Tichenobergomum, Traſonodoryphos, Bochobergomum, Sichouiam.

Voit, und Vogt dicitur in Francia Orientali.

Signum DN HENRICI IIII ROM IMP AVG
Hermannus Cancellarius uice Bezelini recognouit.
Datum V. Idus Aprilis anno Chriſti M LX.
Regni Henrici XXXII. Imperij III.
Actum Reginoburgij.

Idẽ Fridericus ex Adelhaide tulit Vlricũ ſacerdotẽ, & Fridericũ minorẽ, fato conceſsit anno ab orbe ſeruato M C IIII. Fridericus iunior, cuius uxor Iuditha Theobaldi Vogburgenſis filia, abſq; liberis defunct⁹ in Paleſtina, cũ eò profect⁹ eſſet cũ Conrado Cæſare Anno ſalutis M C XLIX. Hieroſolymis ſepult⁹ eſt. Aſouinus uero uir bellicoſus, Boiemorumq; terror, eoſdẽ in Boiariã incurſitantes (uti adhuc factitant) trib⁹ prælijs fudit, ibi Abietẽ in modũ Trophęi excoluit, cruceq; ſecuri inciſa dedicauit, quæ uulgo Aſouini poſtea Abies cognominata eſt. Filius ei⁹ Harduicus ſecund⁹, nurus Luitgarda, nepotes Berchtoldus, & Albertus primi. Hic Heduuigã filiã Dynaſtarũ Pictauiæ, atq; Celeiæ Charionum, Neoburgij Vindelicorũ, Schardingij Noricorũ uxorẽ duxit: Altaichiũ ſuperius à progenitoribus conditũ, cũ Friderico conſanguineo ſuo imunitate donat, Monachis coöptandi Magiſtrũ poteſtatẽ facit, anno Chriſti M C XXV. primo Lotharij regis Saxonici III. Idus Dec. Teſtes per aurẽ more Noricorũ tracti Fridericus aduocat⁹ Reginoburgẽſis, Albert⁹ Venedobergenſis, filij ei⁹ impuberes Berchtoldus, & Albert⁹ ſecundi. Idẽ Albertus prim⁹ Venedobergomũ arcẽ inferioris Boiarię in templũ cõmutauit, diui Nordperti ſacris dedicauit, obijt anno Chr̃i dñi Deiq; noſtri M C XLVII. Maiores ei⁹ in Altaichio ſuperiore, ipſe cũ ſobole Venedobergomi humat⁹ eſt. Tres filios Heduuiga eidẽ peperit, Harduicũ tertiũ, Albertũ ſecundũ, Berchtoldũ itidẽ ſecundũ. Harduicus atra bile percit⁹ uitã finiuit. Albert⁹ ante fata parentis in obſidiõe Phalaiæ ab orbe uindicato anno M C XL. ſagitta percuſſus interijt. Berchtold⁹ admodũ diues, paciſq; ſtudioſus à patre Alberto principatũ per man⁹ accepit, ex Luitgarda Albertũ tertiũ procreauit: is ab reſtituta ſalute nat⁹ eſt año M C LXV. ex Laodamia Boiema uxore ſuſcepit tres filios, Luitpoldũ ſacerdotem, Berchtoldũ tertiũ, et Albertum quartũ, cũ uixiſſet años tres atq; triginta obijt, ſuperſtites filios reliq̃t. Berchtold⁹ in Ægypto aquis obrutus eſt. Albertus uir inquietiſsimus crebris bellis finitimos oẽs laceſsiuit, fugiẽtib⁹ incolis ob bella, regionẽ pene ad ſolitudinẽ redegit. Vxor ei⁹ Richiſſa, abſq; liberis tamèn deceſsit XVIII. KL. Februarij, anno Chriſtianę æræ M CC XLII. Opes ei⁹ ad Ottonẽ regulũ Boiorũ, fratrẽ eius uterinũ redierũt. Hęc ex diplomatib⁹ Altaichij ſuperioris, & inferioris, Venedobergomiq; excepi. Horũ ſobolẽ eſſe regulos, qui ad lacũ Benacũ in cõfinio Germaniæ, atq; Italiæ habitant, atq; de Arcu ab Italis appellant, uulg⁹ credit. Vltimus Albertus

Abies Aſouini.
Berchtoldus. Albertus.
VVindberg fortaßis.
Ludmilla alijs dicta.
VVindbergi credo.
Albertus ultimus Comes de Bogen.

profecturus militatũ in Aſiã, atq; Africã bonorũ Luitpoldi ſacerdotis fratris, & uectigaliũ, quæ oppidũ Bogiorũ penſitabat, Monachos Altaichij ſuperioris hæredes ex quadrante inſtituit. Teſtes, Gebhardus maior aulæ de Menna, Harduicus ab Egia, Albertus Hegiopagus, Rapotho Mennius, actũ Naterbergij octauo Calendas Aprilis Anno Christi M CC XX. regnante Friderico Imperatore feliciť. Damaſia (cuiꝰ Strabo meminit) arx, ciuitaſq; quondã Lycatiorũ, nũc templũ, atq; oppidũ in ſuperiore Boiaria, propť Lacũ Ambronẽ Vindelicorũ, Occidentẽ, Meridiemq; ſpectat. Ex aduerſo Andechs, quæ itẽ alia quondã arx, ędes ſacrę nũc ſunt, flaminũ Auguſtaliũ, & Monachorũ. In eodẽ tractu, VVolffratzhauſen arx, & uicus ad cõfluentes Libuſæ, atq; Iſaræ, ſupra Monachiũ quindecim millia paſſuũ cubat. Hohenuuart quoq; uicus, atq; arx quondã altiſsima, nunc fanũ ſacratarũ uirginũ, Bario amne ad decimũ ab Ingolſtadio lapidẽ alluitur. Tetrarchæ hij Boiorũ locupletiſsimi fuere. Poſſedere in Boiaria ueteri, & libera contermina Franciæ in Germania Magna Voëthos, ubi in agro Bambergenſi apud Lõgiochamos eorũ Mauſolea oſtenduntť. In ſuperiore Boiaria, atq; Vindelicia obtinuere ſubiecta alpibus peninis, Matronã Diuo Petro dedicatum montẽ, Tigurinos, Schiratiũ ſaltũ ubi fontes Iſarę ſunt, Beurn, VVolffratzhauſen, Andechs, Damaſiã, Hohenuuart, Anguſtias Alpiũ Noricarũ, Tridentina iuga, Oeni ut appellant, utramq; uallẽ, & finitima loca, qui nunc ſunt Tyrollij. In Norico iuxta Chiminũ lacũ Boiorũ maximũ Burgli, Sei, Graſsij dicto audictes fuere. Eoſdẽ præfectos prætorio Burgundiæ, Hiſtriæ limitis duces, Croaciæ, Dalmatiæ (quẽ ducatũ Meraniæ ab urbe maritima nuncupant) præſides fuiſſe conſtat. Gens Andechiſia authorẽ generis ſui nuncupat Ratholdũ filiũ Imperatoris Arnulphi Cæſaris Auguſti. Illius filius Rathbotho, hunc ſoboles excipit Diuus Ratho, & Hata mater D. Conradi Conſtantiæ Epiſcopi, atq; Fridericus primus, qui in Paleſtina obijt. Ratho cuiꝰ adhuc memoria, atq; nomẽ ſacroſanctũ eſt Boijs, in Ambronis ripa ſepultꝰ eſt, in templo quod ipſe ab orbe ſeruato anno Noningenteſimo quinquageſimo quarto condidit. Aribo deinde regnat, Seũ ſanũ D. Benedicto, haud longe à lacu Chimino extruxit. Is Gebhardũ primũ Epiſcopũ Reginoburgenſem, Aribonẽ Archiepiſcopũ Mogontinũ, Rathbodũ, atq; Fridericũ ſecundũ procreauit. Gebhardꝰ & Rathbotho Thierhauptẽ Lycatiorũ templũ Monachis dicauere. Rapothonis, & Hẽmæ filij Orthulſus, & VVilletruda Hohenuuart in ædẽ ſacrã cõmutauere, fęminarũ ſacratarũ ibi collegiũ inſtituere. Fridericus ſecundus ex Chunegunda Luitpoldũ tulit. Luitpoldo Arnulphus amiciſsimus Imperatori Hainrico quarto, atq; Fridericꝰ III. cognomẽto Rocho orti ſunt. Ille Aetl templũ in ripa Oeni proxime VVaſſerburgium condidit, D. Benedicti ſacris initiauit. Ibi cũ uxore Giſala ſepultus eſt. Frater eius in Herciniæ ſaltu, quẽ ueteres Heluetiorũ, nunc Nigrũ uocamus, in æde D. Blaſij humatus eſt. Arnulphi filij Poppo, Berchtoldus primus, Otto VVolfferathuſius, & Gebhardus. Hij Damaſiã in templũ uertere. Itẽ aliud fanum Benedictinis in Matronæ montis uertice conſecrarunt. Otto VVolfferathuſius ex Adelhaide Hainricũ Epiſcopũ Reginoburgenſem, Ottonẽ ſecundũ progenuit. Ab hoc, & uxore eius Laurita ſunt Otto (cuius uxor Iuſticia adhuc religioſe colitur) Luitpoldꝰ, & Hainricꝰ, hic abſq; liberis obijt anno Chriſti M C LVIII. Vuolffratzhauſen ad Andechs redijt. Berchtoldꝰ primꝰ Sophiã ab Ambergthal duxit, Berchtoldũ ſecundũ hæredẽ reliquit. Is deinde ex Agnete Neoburgenſi Berchtoldum

Dieſſen.

Andex, nunc zum hailigẽ berg.

VVolffratzhauſen.

Hohenuuart an der Parr.

Voitland.

Langkam Monaſterium Ciſtercienſis inſtituti tribus miliaribus a Culmbach uerſus Bambergam ſitum eſt.

Im Iuthal.

Burgl.

Soyn.

Graſſau.

Ducatus Meraniæ.

Stirps comitum ab Andex unde.

Graf Rath.

Haita comitiſſa ab Hohenuuart.

Aribo.

Soin.

Gebhardus Epiſcopus Ratiſp.

Gebhardus

Rapotho.

Hohenuuart Monaſteriũ.

Aetl Monaſterium.

Schuuartzuuald.

Dieſſen Monaſterium.

Ambertana Vallis.

toldũ tertiũ Hiſtriæ Marckgrafiũ, Ottonẽ Epiſcopũ Bambergenſem, Diuam Machtyldã uirginũ ſanctarũ maximã, atq; Euphemiã, Giſalã Diethboldi Bergenſis reguli coniugẽ, Vlrici, Theobaldi Bathauenſis, Ottonis tertij Fruxinenſis Epiſcopi matrẽ procreat, Berchtoldus terti⁹ Anno Chriſti M C LXXXVIII. Otto uero octauo deinceps anno deceſsit. Ab illo, & Heduuiga naſcunẽ Berchtoldus quart⁹, dux Dalmatiæ, Poppo Epiſcopus ſucceſſor patrui Ottõis, Machtylda Goricia. Quart⁹ cũ Imperatore Friderico primo arma in Aſiã mouit, obijt æræ noſtræ anno milleſio ducenteſimo quarto. Ex Agnete Auſtriaca filia Hainrici ſex liberos, quatuor mares, duos Põtifices, & duas fœminas ꝓgenuit: Berchtoldũ Patriarchã Aquileiæ, Eckbertũ Pontificẽ Bambergenſem, Ottonẽ primũ Burgundiæ Palatinũ, Gertrudi Andreæ regis Vgrorũ uxorẽ, matrẽ D. Eliſabethæ, Diuã Heduuigã Polonã, Hainricũ Hiſtriȩ præfectũ. Is reus parricidij, quod Philippus Cæſar eius conſilio cæſus eſt, uiginti annos exulauit, reuerſus domũ Graſſæ proximẽ lacũ Chiminũ obijt, anno Chriſti M CC XXVIII. Eckbert⁹ decimo deinde anno, Otto ſexto ex hac uita migrauit. Ipſe & uxor eius Lanckhaim contuberniũ condidere, ubi ſepulti. Ab his ſunt Otto ultim⁹, Agnes uxor Friderici Auſtriaci, illeq; anno ab humana gente liberata milleſimo, ducẽteſimo, duodequinquageſimo abſq; liberis perijt Plaſſenburgij, arx eſt Boiethorũ ſubdita Norinbergenſi præfecto. Quidã toxico ſublatũ, alij ferro ab Hagere, cuius uxorẽ cõſtuprarit, necatũ tradũt: Verũ ne id ſit, an ad leniendã tã crudelis cædis inuidiã confictũ, tũ quoq; cũ magis liquere poſſet, incertũ fuit. Berchtoldus Aquileiæ Patriarches ęgrimonia contabuit, quatuor duntaxat annos nepoti pientiſsimo ſuperſtes fuit. Opeſq; horũ principũ à finitimis uelut præda, atq; manubiæ direptæ ſunt. Otto Boiorũ regulus in Vindelicorũ planicie, ſubdita Alpib⁹, in Norico Graſsios, Burgilos, Seos: Menardus Goricius, cui⁹ auia ab Andechs erat, intra Alpes uallẽ Oeni ſuperiorẽ, inferiorẽ, Atheſinos, Tyrollios occupauit: Boëthos in Germania Magna, in Septentrionali Boiaria, quatenus continuat Franciæ Antiquæ, Herciniocq; iugo, quod Turogos, unde cognomen habet, à uetuſtis Boijs, & Francis diſterminar, parti præfectus urbis Norinbergenſis, partim Pontifices Bambergenſes, atq; VVũrtzburgenſiũ uendicarunt. Dalmatiã, Croatiã, ducatũ Meranię uocabant, Hiſtriã Veneti intercepere. Bela tamẽ quartus Vgrorum Rex, ex gente Andechiſia maternã ducens originẽ, eius proles, atq; ſucceſſores pro Dalmatia, atq; Croacia cũ Venetis armis diſceptarunt, ui decertarunt, titulotenus adhuc eas regiones poſsident. Burgundiã præripuere Franci Occidẽtales. Phalaia caſtellũ ſuperioris Boiarię, q̃d preterfluit Mãgualda flumẽ, nunc Achãſtain uocat: ab equitib⁹ Boijs, qui illã nunc obtinent Phalaiẽſes ſoboles ſunt, Schirenſiũ, atq; Dachuni Tetrarcharum. Nã Otto fili⁹ Arnulphi primi Dachunenſis reguli, fratri Cõrado Dachunũ reliq̃t, ipſe Phalaię habitauit. Bernried in Vindelicia, in alpib⁹ uero Noricis Gryſſã, collegia Myſtis Aurelianis inſtituit. Progenuit ex Adelhaide Cõradũ, atq; Gebhardũ, hic ferro perijt: ab alteto ſunt Conrad⁹ & Otto, ꝗ occiſus eſt. Conrado & Machtylda ort⁹ Otto, ꝗ anno ęrę noſtrę milleſimo, cẽteſimo duodeoctogeſimo nat⁹ ęſt, eodẽ die, q̃ patru⁹ ei⁹ cognominis interijt, abſq; liberis ſexagenarius obijt. Bona ei⁹ relicta ad duces Boiorũ redierunt. Hala oppidum Noricorũ in ualle Oeni inferiore, quinq; millia paſſuum infra Oenobrigã: VVaſſerburgium uero quæ & Hochodunũ urbs Vindelicorũ in ora Oeni, habuere ſuos Dynaſtas, qui unde gen⁹ ducanr, nondũ

Berchtoldus 4. Comes ab Andechs.

Otto & uxor eius Beatrix.

Plaſſenburg.

Hager fuit dictus ut in Cantilena Germanica habetur.

Tũringer uuald.

Comites à Phalay.

Dachau

Scheũrn.

Bernried.

Grieß bey Põtzen.

Hall im Inthal.

Inſpruck.

Vuaſſerburg.

compertum

compertũ habeo. Primum quẽ ego quidẽ reperio, Vario mundus eſt. Is Vogt⸗
herreit tẽplo D. Haimerami Reginoburgenſi dono dedit. Ibidẽ eius Mauſoleũ
extat in porticu. Obijt ab orbe ſeruato añо milleſimo ſuper decimũ. Ei ſucceſſere
filiꝰ, nepos, pronepos cognomines Angelberti dicti, Aedẽ ędẽ D. Benedicti ſacris
dicatã, à principibus Damaſianis conditã, à Friderico Rochone ad egeſtatẽ reda⸗
ctã, adeo, ut dũtaxat tres Monachi ęgre alerent̃, refecit, collocupletauit. Lindbur⸗
giũ prętorium ſuũ, quod proximè cubabat, ſolo æquauit, quod ocio, & ſolitarię
diſciplinæ ſtrepitus ciuiles officerent. VVaſſerburgiũ cũ omni famulitio migra⸗
uit, de cætero ibidẽ habitauit. Vxor Machtylda, quę cũ filio Gebhardo adoleſcẽ⸗
tulo, duabus filiabꝰ anno Chriſti milleſimo, centeſimo, undeſeptuageſimo Rei⸗
cherſpergij ſpreta populari uita, ſub iugũ religiõis D. Aurelij Auguſtini miſſa eſt.
Theodericus filiꝰ eius ex Hælica Heduuigã, Machtyldã, Agnetẽ Vxorẽ Ottonis
de VVittelſpach IIII. ducis Boiorũ, Conradũ atqꝫ Theodericũ tulit. Hic abſqꝫ li⸗
beris obijt. Ille cũ Chunegunda uxore, quod ſterili fruerent̃ matrimonio, Otto⸗
nẽ ſororis nepotẽ hæredẽ inſtituit. Verũ ab eodẽ quòd Imperatori Friderico II.
dicto audiens nõ eſſet, Boiariæ finibꝰ pulſus eſt, Añо Chriſti M CC. XLVII.
exulẽ in Vngaria uitã finijſſe aiũt. Liebmau arx eſt Boiorũ, atqꝫ Noricorũ in ora
Iuuaui ſupra Burckhuſiũ, ſuos habuit regulos, gentiles ueterũ Charionũ Tetrar
charũ. Nã Sigefridus primꝰ Libodunenſis, filius Angelberti regulorũ Charino⸗
rũ, patruus Angelberti Carnoburgenſis, & Rapothonis Artenbergenſis ex Hi⸗
zila Segifridũ ſecundũ progenuit. Huius uxor Adelhaidis, filiꝰ Hainricꝰ Epiſco⸗
pus, Sigefridus tertius, & Otto. Horũ cõiuges Chunegunda, & Euphemia, tertij
filiꝰ Bernhardꝰ, qui anno Chriſti milleſimo, ducenteſimo undetriceſimo obijt
abſqꝫ liberis. Libodunũ Boiarię principes occupãt. Illi oẽs apud Seos ſepulti ſunt.
Artenbergiũ arx eſt inferioris Vindeliciæ, int̃ confluentes Oeni, & Danubij ſita:
Pleinting uero ciuitas haud procul in ripa Hiſtri in uicũ abijt, translata ad tertiũ
ferme lapidẽ Viltzhofiũ. Illic quondã Quintanorũ Colonia Romana inſignis,
uillæ nunc ſunt nomen ſeruantes. Carnoburgiũ arx, oppidũ in ora Noricorum
Oeno alluit̃, inter Medullũ, atqꝫ VVaſſerburgiũ, olim Hochodunũ, atqꝫ Car⸗
nodunũ ciuitates Vindelicorũ cubat. Horũ caſtellorũ, urbium reguli ab Angel⸗
berto nobiliſsimo Charionũ legato naſcunt̃. Is & eius uxor Vta apud Seon Bo⸗
iorũ Monaſteriũ in Norico humati ſunt. Horũ filij Vlricus dux Charinorũ, An
gelbertus Carnoburgenſis limitis præfectus, Rapotho Artenbergenſis. Angel⸗
bertus abſqꝫ liberis obijt, cũ uxore Machtylda in conditorio parentũ ſepultꝰ eſt.
Rapotho fratri Angelberto ſucceſsit, ex Eliſabetha uxore ꝓcreauit Rapothonẽ
ſecundũ Carnoburgenſem, & Hainricũ Artenbergenſem: obijt ærę Chriſtianę
anno M C XC. uxor eiꝰ quintodecio deinceps anno: ambo humati ſunt Bain⸗
burgij, quę arx olĩ in Boiaria Noricorũ ad radices Curuancę mõtis, & cõfluentes
Azali, atqꝫ Trani ſita eſt, nunc in collegiũ Myſtarũ Auguſtinianorũ cõmutata
eſt. Hainricꝰ is Dei gratia comes Artẽbergenſis, fratribꝰ Diuę Margaritæ Oſter⸗
hofen donat, uectigal apud Vilshofen ciuitatẽ, añо Chriſti M.CC XXXVI.
Datũ Vilshofen XV. KL. Octob. Eius poſteri adhuc uetꝰ cognomen ſeruant,
et in Boiaria oĩm Boiorũ nobiliſsimi ſecundũ regulũ cenſent̃. Rapotho ſecundꝰ,
Machtyldã ſororẽ Ludouici ducis Boiorũ uxorẽ duxit. Atqꝫ anno Chr̃i M CC
IX. occiſo Ottõi à Vuittelſpach, p̃torio Boiarię, ſuffragijs Boiorũ p̃fectꝰ eſt. Qui

tum

tum ſummus honor ſecundum præſidem erat, dignitate cæteros antecedebat, Vicariam operam, & curam prædiorum Cæſarianorum, fiſciq; procuratorem præſtans Imperatori. Præfectura tamen huiuſcemodi, & ſicut uocabant Landgraphos, ac Palatijgraphos, omnis ſublata eſt, Maieſtate tum Imperatoria domeſticis ſeditionibꝰ in ordinem redacta, priuati quiq; peculatores, proxima ſibi prædia regia, atq; ærarij publici uectigalia, æs militare, quod Fanenlehen nuncupant, occuparūt. Cenſus quoq;, quē uiritim uniuerſi quotannis penſitabant, et Kunigſteuram uocabant, antiquatus, atq; obliuione obrutus eſt, adeò, ut ne obulus quidē nunc ad Imperatorem iure ordinario redeat, niſi immunes, & ut autumant, liberos extra ordinē tributo onerare uelit. Sed ad Rapothonē ſecundū redeo. Is eodem anno, quo dux Ludouicꝰ occiſus eſt, fato conceſsit, relictis duobus filijs, Rapothone tertio, & Hartmanno Carnoburgenſi. Tertiꝰ præfecturā Boiorū Palatinam adminiſtrauit, Meſsing, Pleinting, Dachſperg, Reichēberg, Rotenburg, Gieſpach, Marquardſtain, quædā caſtella in Auſtria poſſedit. Coniunx eiꝰ Adelhaidis, Ipſe obijt anno ab orbe uindicato milleſimo, ducenteſimo, undequinquageſimo, Painpergij ſepultus eſt. Reliquit unicā filiam Eliſabethā, quę in matrimonium data eſt Hermanno Veridobergenſi. Is, cū ſoceri caſtella quo minus uindicaret, per fratrē ſoceri Hartmannū ſtaret, cuncta in utraq; Boiaria, Auſtriaca, Occidentali uendidit Ottoni Boiorū regulo, ſoceri ſui amitino: eaq; ille tum lege contractus, tum iure ſanguinis, & affinitatis uendicauit. Hartmannus nono poſt fatris mortē anno abſq; liberis obijt, ſitus eſt cū uxore Eliſabetha, fratre, parentibꝰ Painbergij. Troſtbergium Otto cū filio Ludouico recepit à Painbergenſibus. Ludouicus ſecundus, Idibus Aprilis ab orbe ſeruato milleſimo ducenteſimo undetriceſimo año, quo Hieroſolyma ab Imperatore Friderico ſecundo capta eſt, natus eſt. Hainricꝰ uero frater eius tertiodecimo Calendas Decembris, ſexto deinceps anno. Ludouicus defuncto parente, abſenteq; fratre in Vngaria, & adhuc apud ſocerū commorante, Hainrico Bambergenſi Epiſcopo authore, cū cæteris Boiariæ Epiſcopis Alberto Reginoburgenſi, Ottone Bathauenſi, Philippo Iuuauenſi in gratiā redijt, omniū rerum obliuio decreta, reſq; diuina rurſus publicè procurata, quæ hactenus clauſis templis fiebat. Nam hij Epiſcopi ob ſeruitia, ſeruitutemq; templorum, & æs curatorium, & ut appellant, pro immunitate Eccleſiaſtica cum Ottone Regulo diſceptarant. Nulli prædia, caſas, uillas, uectigalia, Myſtarum, Monachorū, collegiorū, Monaſteriorum ſeruire uolebant. Porro Hainricus Philippi Archimyſtæ Boiorū ductu, ex Pannonia redit, ducit ſecum Conradū Epiſcopū, cū quo authore Philippo in gratiam redijt. Eundem Myſtæ ſui expulerant, quod pacem turbaret Boiariæ, atq; contra cōcilij decretum in Fruxinenſi Diocæſi ſacrificia propalàm fieri uetuerat. Vetus quoq; moneta Reginoburgenſiū recepta, noua abrogata eſt. Inter hæc Conradus Campania, Apulia, Calabria, Sicilia in obſequium redacta, auito, paternoq; regno perdomito, ibidē moritᷣ, filio cognomine impubere bimo ſuper ſex menſes relicto, qui in Boiaria Landshutæ educabatur. Mænardus patruus eius tutorio titulo Campaniam, Apuliam, Calabriam, Siciliā in fide pupilli cōtinet, atq; gubernat. Eodē quoq; anno, cęteris principibꝰ, atq; Epiſcopis, qui Chriſtiani collegij concordiā, ob opes, potentiā, honorē, res ſanè leuiculas diſciderant, diuinitus (ſicut in annales relatum reperio) dies dicitur ab im-

Fanenlehen & Fanolebē. Kunigſteur.

Rapotho 3. Hartmannus Carnoburgē. Reichenberg im Rotall.

Ludouicus 2. dux Boiorum naſcitur.

Hainricus dux Boiariæ. Alij tertio anno 1231.

Cōradus rex Siciliæ moritur.

mortali

mortali prætore. Nam Innocentius quartus Pont. Max, dum infantis patrimonio inhiat, arma in Campaniam, atq; Siciliam uertit, ſubito expirat. Berchtoldus Bathauiæ Pontifex, VVentzeslaus Rex Boiemiæ eodem fato rapti, in ius ambulare coguntur. Hiſce enim potiſsimum authoribus bona concordiæ ex Germania, Boiariaq; pulſa ſunt, armiſq; ciuilibus tumultuatum. At Ludouicus & Hainricus fratres, poſt fata parentis anno altero, menſe quarto, Aprili, atq; Paſchalibus Landshutæ coeunt, principatus inter ſe diuidunt. Ludouicus palatium Rhenanum, atq; ſuperiorem Boiariam (cuius urbes primariæ ſunt Monachium, VVaſſerburgium, Angloſtadium) finitima his loca, præfecturam Reginoburgenſium, hoc eſt, Rietenburgium, Stephaning, Lengenfeld, Rengſtauff, Kalmüntz, obtinuit. Cætera, Nariſcos, Freyſtat, Ambergam, Sultzpachium, Diethfurt, Kelhaim, Cham, Monachium Hercyniæ, Pfreimbt, Phloſon, Parckſtain, VVeiden, Altdorff, VValdſaxen, & huiuſmodi oppida Boiariæ Septentrionalis, quæ eſt in Germania Magna, Boiemiæ contermina: Inſuper in Vindelicia Reginoburgiũ, Straubingã, Viltzhofiũ, Landau, Dingolfing, Landshutam, Aerding: In Norico Burckhuſium, Halam, Traunſtain, Vtinu, Braunauu, Schãrding, Hainricus poſſedit. Ludouicus Mariam ſororem Hainrici Brabantini uxorem ducit, nouamq; nuptam cum Eliſabetha ſorore regina Paleſtinæ Vuerdeæ Sueuiæ habitare iubet, ipſe ad Rhenũ cõtendit. Nam hanc urbem, item Laugingen, Höchſtetẽ, Schongauu, Peutigau, Murnau, Ambregen, finitimaq; loca in confinio Vindelicorum, atq; Rhetorum Conradus Cęſar Ottoni ſocero ſuo oppignerauit. Et plæriq; tum uti in tanto rerum tumultu fieri ſolet, licentia ciuilium armorum (dum res Germaniæ ſub multitudine tania principum Friderici, Hainrici Cęſaris filij Auguſti, Conradi, Hainrici Caſti, VVilhelmi Bathaui, & factione Romanorum ſacerdotum diſtrahitur) ad omnem audaciam proceſſerant. Qui uiribus pollebat, alium opprimebat. Equites rapto uiuebant, impune latrocinia exercebant, uias obſidebant, ultro citro commeantibus inſidiabantur: cæteri quoq; rapiebant, ſpoliabant, occidebant mercatores, ſacerdotes, ciues, agricolas, ubicunq; ſpes prædæ foret. Nonnulli Dynaſtæ uectigalia noua commenti erant, tributoq; graui alios opprimebant. Plæriq; excuſſo iugo noui principis, noua moliebantur. Friſij, Flandri imperata facere recuſabant. Nemo erat, qui nutantem, ac prope afflictam Rempub. ſtabiliret: Nec hactenus inuentus eſt, niſi quid opis in Carolo Maximo ſit, actum eſt de illa, ac planè perijt. Sed & regiones, ciuitates liberæ, nec non & regna quædam inter ſe tumultuoſius agebant. Has ob cauſas ſexaginta fere, Rheno continuæ urbes Noueſium, Aquæ Graneæ, Agrippinenſis Colonia, Bonna, Mogontiacum, Vangiones, Nemetes, Argentoratum, Baſilea, Schletſtadium, Argentuaria, Turici, Freiburg, Bryſach, VVeiſſenburg, Neoſtadium, VVimpfſen, Haydelberga, Lützelburgium, Francofordia, Oppenhaim, Fridperg, Sãlingſtat, Bingium, Liuerſpurg, Mylhauſen, Gelnhauſen fœdus ineunt. Ludouicus ciuibus ſocietate coniungitur, copias ſimul una cum ipſis cogit, atq; noua uectigalia abrumpit, prædonum caſtella expugnat, ſolo æquat, latrones excindit, hoſtes in ditionem cogit, quoſdam finibus exigit. Proſperè cunctis ubiq; ſuccedentibus, uicinos principes, quorum hæc fuiſſe nomina reperio, ad fœdus cogit: Gebhardum Mogontinum, Conradum Agrippinenſem, Arnulphum

Treuerorum

Innocentius 4. P. M. moritur.
Berchtoldus Epiſcopus Batha. moritur.
VVentzeslaus rex Boiariæ moritur.
Ludouicus Palatinus Rheni.
Diuiſio Boiariæ inter fratres Ludouicum et Hainricum.
Cham vor dē uuald.
VVaid München.
VVeiden.
Altdorff.
VValdſachſen.
Otting.
Maria Brabantina.
Schwebiſch werd.
Carolus 5. Ro. imp.
Neuß. Ach. Cöln. Bonn. Maintz. VVormbs. Speir. Straſburg. Baſel. Schletſtat. Zürch.

Treuerorum Archimyſtam. Richardum Vangionum, Hainricum Argentoratenſem, Berchtoldum Baſilienſem, Iacobum Mediomatricum Pontificem: Hoſq; Tetrarchas, Conradum, Emichonem VValdgraphos, Theodericum Elenbogium Cattum, Fridericum & Vthyldam † Linios, Berchtoldum Zigenhagium, Popponem, & Sophiam Turogos, Vlricum † Feretrium, Gerlochum Lunoburgenſem, alioſq; quos enumerare curioſius nihil eſt operepręcium. Dumq; hæc apud Rhenum fiunt, Maria uxor Ludouici, quæ ut dixi cum Eliſabetha regina Siciliæ Vuerdeæ habitabat, binas literas, uno quidem anulo, diuerſa tamen cæra, atra, rubra, obſignatas, illas marito, alteras Hainrico Ruchoni Decurioni Equeſtri, ſecreta quæpiam continentes mittit. Atq; is, qui Epiſtolas detulit, errore ſeductus rubra cæra complicatas, Ludouico tradit. Qui lectis literis amatoria agi ſuſpicat⁹, confeſtim paucis comitatus, diſſimulata re, relicto apud Rhenum exercitu, nemine ſalutato, quàm maximis poteſt itineribus ad uxorem diu, noctuq; contendit, ſubito ac inſperato adeſt. Mox iracundia percitus, nec prece, nec lachrymis ſororis Reginæ mouetur, abſq; cunctatione coniugem indicta cauſa adulterij condemnat, ſecuri percuti iubet. Poſtea ueluti conſcias Helicam uirginem Prennebergenſem cultello confodit, fæminam admodum nobilem, cuius nomen non traditur, quàm Gynecio præfecerat, de turri præcipitari imperat. Proditorem qui iſtęc ad ſe detulit, primum ferro necauit, facta hæc cædes in Sueuia VVerdeæ in arce XV. KL. Februarij, anno Chriſti M CC LVI. Rucho ubi hoc accepit, finibus excedit, literis, atq; tabulis ubiq; ſuam, atq; Mariæ innocentiam prædicat, delatorum ſcelera, atq; flagitia commemorat. Extat epigramma tum ſatis nitens, nunc uero nihil incultius. Ludouicus ut coniugis manes rite conderet, Fürſtenfeldium extruxit, Ciſtercienſibus ſacris dedicauit, ubi ipſe cum filijs, & uxoribus ſitus eſt. Monachos ex Allerſpach euocauit. Eadem tempeſtate Hainricus frater Ludouici, tertio in Vngariam ad ſocerum Belam, cum quo non bene Boiemis conueniebat, profectus fuerat. Erat Ottocarus rex Boiemiæ, Auſtriæ, atq; Stiriæ præfectus, conſanguineus Ducum Boiariæ, ſed ob Schittenhofen, urbem Boiemiæ, Neoburgium Vindeliciæ, Schärding, atq; Ried Noricorum oppida diſceptabat cum Hainrico, alioqui ipſi iniquus, quod cum Vgris hoſtibus Boiemiæ ſe inconſulto affinitatem fecerat. Eo igitur in Vngaria commorante, Ottocarus duplici agmine fines Boiariæ uaſtat. Bucho Roſenbergenſis procurator, ſupra Anaſſum cum Boiemis finitima ſibi loca VVeilhardum pagum Noricum inuadit, uſq; Burckhuſium uniuerſa cæde, flamma complet, ingentem uim pecorum abigit, templa, Ranſnhofen Monaſterium incendit: altera manus Boiemorum Chamabos, Nariſcorum Tetrarchiam ſimili clade afficit. Rector Boius, ubi iſthæc in Vngaria accepit, domum redit, Stain arcem in ora Oeni proxime Richerſpergium Noricorum ædem ſolo æquauit, Boiemiæ, Auſtriæq; fines inuadere meditatur: amicis operam nauantibus induciæ fiunt. Iiſdẽ diebus VVilhelmus Cæſar à Flandris, Friſijſq; inſidijs circumuentus, aquiſq; obrutus, cum omnibus copijs deletus eſt. Idcirco comitia Cęſarea in octauum diem ante Idus Ianuarias Francofordiam indicuntur. Coëunt frequentes uniuerſi principes, atq; Pontifices. Eò Calendis Ianuarijs Ludouicus, atq; Hainricus magnis ſe copijs conferunt. Duo licitabantur de Imperio, maximiſq; muneribus, maioribus

VVildgrauẽ.

† á Leiningẽ puto.

Forte Ziegẽhaimium.

† á Pfurt puto.

Hainricus Rucho.

Maria uxor Ludouici decollatur.

Fürſtenfeld in Boiaria fundatur.

Neüburg am In.

Hainricus 13. dux Boiorũ.

Bucho de Roſenberg.

Ranſhofen.

Cham uor dẽ uuald.

Stain arx apud Reicherſperg.

VVilhelmus Cæſar interficitur.

pollicitis uterq; ſibi animos principum conciliabant. Boiariæ, atq; Rheni præſides, Mogontinus, atq; Agrippinenſis Archimyſtæ, Richardum Angliũ, ſpe donatiui, atq; ſtipendij, quod elargituros Anglios ſperabant (nam his cum rege Galliæ res erat) ſummo honori imponunt. Hiſq; domum redeuntibus Treuerũ Pontifex authoritate regis Boiemiæ, ducis Saxoniæ, reguliq; Brandenburgẽ, aliorum principum, qui auro corrupti à Gallo erant, & aduerſus Anglũ tabulis abſentes ſuffragia ferebant, Alphonſum Hiſpaniæ regem declarabant. Iſq; conſilio amicorum hanc conditionem acceptauit. Verum in Germaniam nõ uenit.

Richardus frater regis Angliæ Cæſar creatur.

Alphõſus rex Hiſpaniæ fit Cæſar.

Quippe Ludouicus, & Hainricus Boij contractis quàm maximis poterant uiribus, ad Inferiorem Germaniam tranſitum faciunt, Richardum Anglum, qui cũ quatuor millibus electiſsimorum equitũ eò peruenerat, ad Aquas Graneas perducunt, in ſolioq; regio octo Pontificibus bene precantibus collocant, celeberrimo die, quo Chriſtus terrarum Deus, atq; Dominus de inferis, atq; morte triumphans, in capitolium cæleſte, arcemq; diuinitatis redijt. His ritè confectis, Hainricus in Boiariam domum reuertitur. Ludouicus in Gallia, & Rhèno finitimis locis ſubſtitit. Ottocar⁹ Boiemus legatos ad Hainricũ mittit, illi petunt, ut Valentiam Noricorũ oppidum, ubi de comunibus utriuſq; rebus colloquantũ, potius iure, quàm armis diſceptent, amicorumq; conſilio lis componatur, ueniat. Annuit poſtulatis Boius: dumq; eò proficiſci parat, Boiemus clam copijs contractis, Idibus Auguſti Bathauiam intrat. Inde Hainrico præter ſpẽ bello indicto, Vilſi uallem, pagum Quintanorũ inuadit, uicos, agros, caſas, templa diripit, incendit, Landshutam uſq; hoſtili animo progreditur. Prope Frunouiũ caſtra locat. Ludouicus ante quinto die certior factus, & ipſe inſperato adeſt cum electiſsimo equitatu, & militũ haud contemnenda manu, quos, uti fit in tali periculo, undiq; publico edicto ad comunem patriam, ad uxores, liberos, ad focos, aras, ſacra tutanda, aduerſus perfidum latronem exciuerat. Frater ergo copijs ſibi coniunctis proximè regem caſtra facit. Legatos ad Ottocarum proficiſci iubet: toties ius ſanguinis ſpretum, toties pacem uiolatam exprobrat, hoſtiq; nunciat, ut marte aperto ſecum congrediatur, adfore haud dubie Boijs præſenti numine Deum perfidiæ ultorem. Ottocarus repentino Ludouici aduentu perturbatus, ſpatium deliberandi unum diem, is erat dies Veneris, & nonus ante Calendas Septembris, Diuo Bartholomæo feſt⁹, petit, inducias impetrat. Vbi ſol occidit, intempeſta nocte Rex cum paucis fugam capeſsit, per Myldorff municipiũ Salisburgenſium Pontificum in Vindelicia, atq; Oeno conterminum, inde per Lauffen in Auſtriam elabitur. Exercitus eius ubi ſe deſertum uidet, regis ueſtigia inſequitur. Hęrent fugitantium tergo Boij. Pons Myldorphij cedentium multitudinem ferre non ualens, corruit, tria amplius millia hoſtium Oeno ſubmerguntur, natando ſalutem quęrentes, haſtis, contis, ſagittis Boiorum, qui ſe ad ripam conſtiparant, à litore arcentur. Qui adhuc citra Oenum erant in ora Vindelicorũ, pars in turres ſuburbanas euadunt, ibiq; ſe muniunt, atq; tutari conantur. Hij cum equis, atq; armis, ſubiecto igne turribus, iuſſu Ludouici concremati ſunt. Cæteri in oppido obſidiõe clauſi, quartodecimo obſidionis die abſq; ulla pactione ſe dedunt. Sexdecim Boiemorũ, ſeptem Auſtriæ Dynaſtæ, præter comites capti ſunt. Ipſorũ hæc fuere nomina: Bocho, & Zemilo, ac Huro Roſenbergenſes, Zemilo Leuchtenburgenſis, VVilhelmus Gordebratus, VVichardus

Richardus Anglus Aquiſgranum uenit.

VVelſs.

Kintzn im vilſsthal.

Fraunhofn.

Ottocarus clã aufugit.

Bocho uel VVocho. Zimil. Hiur. Zimlo de Leuchtenburg. VVilhelmus de Gordebrat. VVichardus de Tyrnach.

dus Thironacus, Schatzla de Fridlam, Ibis Scherichinus, Beneis à Falckenſtain, Bochuzolaus Boritius, Burckhardus Clingenburgenſis, Vlricus pincerna Elenobogius, Ienezo Burgiographus Græciæ, Stilochomilo Nabezoden⁹, Stiborius Capito, Vlricus Roſotales, Albero, & Hainric⁹ Chunringn, Vlricus de Lobenſtain, Vlricus de Capella, Ludouicus, & Albertus Zelochingij, Sighardus Piber. Hiq; omnes legati in Boiemiã de pace à rege extorquẽda miſsi, dato iureiurando, ut ſi non impetrarent, ita demũ Landshutam K L. Februarij redirent: Horum q; ope, atq; conſilio, Menſe Octobri fit pax in urbe Chamaborũ, quo ad Ludouicũ. Interim Hainricus Strubingæ atq; Mitterfelſij ſubſtitit. Ottocar⁹ Schãrdingio, atq; Neoburgio excidit. Ried uicũ Noricorum limitaneum in cõfinio utriuſq; Boiariæ, atq; Shittenhofen reſtituit Hainrico. Qui in Boiemiã ad regẽ pergit, fœdus & amicitiã diplomatibus, & iureiurando confirmat. Inter reuertendum hortatu Boiemi Egram inuadit, Boiemiçq; regno in clientelã dicat, cui⁹ adhuc cliẽtes Egrani ſunt. Hiſce confectis, Gebhardo Hirſpergenſi, qui fortit aduerſus Boicmos fecerat, uirtutis ergo Sophiã ſingularis ſapientiæ atq; pulchritudinis uirginem ſororem ſuam, Ludouicus, atq; Hainricus dant in matrimoniũ, ſplendidiſsimè eandẽ dotant, atq; inſtruunt. Ipſa templũ Dominicanis Aichſtadij extruxit, ubi cum filijs duob⁹ Gebhardo atq; Gerhardo condita eſt. Sub idẽ tempus Alexander quartus Pont. Max. pacis atq; morum, q̃ armorum, atq; belli ſtudioſior, literas Archimyſtæ Iuuauenſi, cæteriſq; Boiariæ Epiſcopis mittit, quæ adhuc extãt. In hiſce ſacerdotes ambitionis, ſtupri, inceſtus, negligẽtiæ, inſcitiæ, auaritiæ, luxus accuſat, obteſtatur, precatur, minatur, conqueritur, deplorat ſtatum temporum. Vos (inquit) ſacerdotes corruptela, atq; cõmunis pernicies Chriſtianæ religionis eſtis, populus ueſtri non diſsimilis flagitia ueſtra æmulatur, licentia deteriores facti eſtis, copia rerũ uos corrumpit. Publicè in cõſpectu omnium, maximo gregis Chriſtiani detrimento, ſcorta alitis, nihiloſecius tamen perfricata fronte ſacrificare audetis. Huiuſcemodi autem ſacris Deus, cũcti ſuperi ad iracundiam prouocantur, myſteria Dei prophanantur, fames, peſtilentia animorum pergliſcit. Per uos igitur nomen Dei male audit, deuoratis enim pauperes, exeditis, occiditis. Veſtro ſcelere pietas rareſcit, flagitia crebreſcũt, ſacra polluuntur, populus decipitur. Deus igitur, qui homines pro liberis habet, uos ſicuti corruptos, & uitioſos, delicate, atq; luxurioſe patitur uiuere, quia non putat emendatione ſua dignos, neq; uos perinde ac bonos, quos diligit, caſtigat ultra, & aſsiduis laboribus ad uſum uirtutis exercet: Vos caducis, atq; mortalibus bonis corrumpi, atq; deprauari ſinit. Vobis ſi quippiam boni facere uideamini, hic mercedem tribuit. Ex quo intelligimus, uos Deo nequaquàm curæ eſſe: quoniam cum peccatis non iraſcitur, & corruptelã ueſtram patitur longius procedere, nec plagis, atq; uerberibus emendat: opes, regna, potentiam, honorem, ſplendorem uobis largitur, ut rerum proſpera felicitate corrupti in luxuriam labamini, Dei præcepta contemnatis, terrenis, atq; fragilib⁹ his bonis eneruati abs diſciplina legis, ueritatiſq; curſu aberretis, Philoſophi prophani, à religiõe noſtra alieni, nec cœleſti lumine illuſtrati, melius q̃ uos ſentiunt, atq; præcipiunt. Iuſtus ac ſapiens (aiunt illi) ſua bona diuina iudicat, nec quicq̃ concupiſcit, ne quem cõtra ius humanitatis lędat omnino. Nec ullã potentiã, honoremue deſiderat, ne cui iniuriam faciat. Scit enim cunctos ab eodem Deo, & eadem conditione ge-

Nn ij neratos,

Ibis de Schechnum.
Burckhardus de Clingenberg.
Vlricus Pincerna de Elebogen.
Ienezo Burggrauius de Gräz.
Dlobomil de Nabezdan.
Stiporius dictus caput.
Vlricus de Roſenthal.
Albero & Hainricus de Chunring.
Vlricus de Lobenſtain.
Vlricus de Capella.
Ludouicus & Albertus Zelkingij.
Sighardus dictus Piber.
Cham uor dẽ VVald.
Ried.
Egra in cliẽtela regis Boiemiæ.
Gebhardus Comes ab Hirſperg.
Sophia uxor eius.
Templũ Dominicanum Aichſtadij.
Alexander 4 P. M.

neratos, iure fraternitatis eſſe coniunctos, ſed & ſuo contentus, & paruo, quia frugilitatis ſuæ memor, non amplius quærit, quàm unde uitam ſuſtentet. Et ex ipſo quod habet, impartitur etiam non habenti, quia pius eſt: pietas enim ſumma uirtus, & accidit ex eo quòd uoluptates caducas, uitioſaſq; contemnit, quarũ opes cauſa appetuntur, quoniam continens, & libidinum uictor eſt. Nihil tumoris, nihil inſolentiæ gerens; non extollit ſe altius, nec erigit ſuperbum caput, ſed placidus, concors, comis, nulli iniuriam facit, nec ſua quoq;, cum ſibi ui auferuntur, defendit. Illatam iniuriam moderate ferre ſolet. Faxit Deus Opt. Max. ut nobis tales ſint ſacerdotes, quales hij imperiti ſapientiæ diuinæ, ſapientes deſcribunt. Vbi illiuſmodi multa Alexander perorauit, uetat, ne quiſpiã huiuſcemodi ſacrificulorum ſacrificijs interſit. Data Idus Februarij Pontificat° anno quarto. Idem Alexander quartus eadem tempeſtate Albertum Pitogeũ Reginoburgẽſem Epiſcopum, armorũ magis, quàm morũ ſtudioſum, cum Boiemis ſentientem, diſcordiæ mala inter conſanguineos, inter Boios, atq; Boiemos ſerentem, albo Pontificum eradit, dignitate mouet, atq; in ordinem Monachorum redigit, præfecit eidem ſano Albertum illum Magnum, Germanum Varronem, aut ſi ueritas aperte dicenda, longe Varrone doctiorem. Ortus eſt in Sueuia clariſsimis crepundijs in agro Laugingenſi ex regulis Bolſtadenſibus, nihil eum penitus fugit, omnia perfectè nouit. Naturæ ſecundum Ariſtotelẽ ueriſsimus interpres. Legi eius Dialectica, Mathematica, Phyſica, Metaphyſica, Ethica, Theologumena: Et, ſi fas eſt dicere, Magica adeò exacta, atq; exquiſita, haud aliũ, quàm ſi uni duntaxat operam nauaſſet, cætera ne attigiſſet quidem, adeo ſingula in ſuò genere abſoluta ſunt. Nõ minus Platonis, Epicuri, Pythagoræ, aliorumq; Philoſophorum dogmata calluit, quàm Ariſtotelica. Primus latinorũ, quicquid in Græcis, Latinis, Arabibus, Hebræis, Ægyptijs Philoſophis egregium fuit, perſcrutatus eſt. Primus apud latinos in omnes Ariſtotelis, Euclidis, Petri Lombardi, & aliorum huiuſmodi authorum commentaria ſcripſit. Eloquentia ſumma ſuo ſeculo, eruditione etiam noſtro præditus. Eiuſdem commentaria autographa in Lucæ Euangelium, quæ in arce Stauff ſcripſit, adhuc Reginoburgij oſtenduñt. Vbi annũ Pontificatu functus eſt, tædio occupationũ ultro cedit, ad Philoſophiam, & literas redit. Libet quędã diplomata ab eo data ſubſcribere.

Frater Albertus miſeratione diuina Eccleſiæ Ratiſponenſis Epiſcopus refert de uiſitatione Monachorum Metæ, ut Herimannus inferioris Altaichij fecit. Datum Ratisbonæ. M. CC LXI. octauo KL. Martij.

Frater Albertus miſeratione diuina Ratisbonenſis Eccleſiæ Epiſcopus, parochis, Decanis, uicarijs decimarum, quæ noualia pendunt, tertiam partem Herimanno Altaichij inferioris Antiſtiti ob officia hoſpitalitatis tribuit. Datum Ratisbonæ Pontificatus die primo.

Aliud eiuſdem.

Frater Albertus Epiſcopus quondam Ratiſponenſis, Apoſtolicæ ſedis authoritate, crucis prædicator per Alemanniam, & Boiemiam, pro ſubſidio terræ ſanctæ, Vniuerſis Chriſti fidelibus in Domino ſalutem. XL. dies indulgentiarum donat Pollingenſi templo in feſto die exaltationis S. Crucis, & Innocentiũ atq; de-

atq; dedicatione. Datum Pollingen Anno Christi M.CC LXIII. tertio No=
nas Maij. Obijt anno uitæ octogeſimo, Chriſti M CC LXXX, in Colo= *Albertus Magnus moritur.*
nia Agrippinenſi, ubi conditum ferunt. Sed hiſtoriam proſequar. Idem Alexan=
der Philippum Salisburgenſem deſignatum Pontificem, quod ſacris initiari, ſa=
crificia facere, Pontificalia munera obire recuſaret, dignitate abdicat. Iuuauen=
ſium in collegium Pontificem coöptat Vlricum Seccouienſem Epiſcopum,
Philippo, niſi cedat, caſtella, oppida Vlrico reddat, Iuuauenſibuſq;, ſi hunc non
receperint, ſacris interdicit. Hancq; ſententiam Hainrico Dominicano, quem
Philippus Chiemenſi templo ante præfecerat iuſſu Alexandri, renunciante, gra=
uiter ædes Iuuauenſis attrita eſt, hic armis, Romæ fœnore. Nam Philippus au=
xiliares copias ab Ottocaro Boiemo, Auſtriacoq;, accepit, Salisburgium, cæte=
ra caſtella, arces communiuit, præſidijſq; firmauit, aduerſarios in exilium agit.
Nam armorum, quam literatum peritior erat. Minas Pontificis Max. floccifa=
cit, anilia terriculamenta eſſe cenſet. Chiemenſia quoq; prædia exacto Hainrico,
perfidiæq; condemnato occupat. Vgri atq; Boij Vlrici rebus, Auſtriaci, atq;
Boiemi Philippi ſtudebant. Eodem anno caritas, atq; ſterilitas Boiariam aſfli=
xit, fruges, & quicquid floret, læſum eſt. Decem modij Monachij tritici quinq;
libris, auenæ tribus uenierunt. Coloni, uulgus promiſcuum, relictis auitis ſedi=
bus, patrijſq; laribus, in Vngariam frequentes migrant, famem ubertate regio=
nis leuaturi. Agricolæ maximè Myſtarum, atq; Monachorum aufugiunt. Sub
idem tempus Eliſabetha uxor Conradi Cæſaris, ad ſecundas tranſit nuptias, *Eliſabetha*
Mænardoq; Goricenſi, atq; Tyrollio Monachij deſpondetur, moxq; armis or= *Conradi Cæſ.*
natur à Conrado Fruxinenſi Epiſcopo, & Gebhardo Hirſpergenſi, cui ſoror *uidua.*
Eliſabethæ nupſerat. Nuptiæ deinde in eadem urbe magnificè regio luxu, pri=
diè Nonas Octobris fiunt. Agnes mater non interfuit. Interea apud Sophiam
Hirſpergenſem alteram filiã, quæ filiũ Garionardũ pridie ſcilicet, quàm nuptiæ
celebrarentur, pepererat, degebat. Eliſabethã mulierem magni animi fuiſſe di=
plomata oſtendunt, in quibus nihiloſecius, licet predicto Comiti minoris ſortis
Viro collocata fuerit, tamen ſe Reginam appellat: In Monaſterio Polling ſer=
uatur priuilegium, ubi Myſtas eiuſdem fani portorij, Paſſeri, Stiracij, Oenobri=
gæ immunes eſſe iubet. Caput illius hoc eſt, Nos Eliſabeth Dei gratia regina, &
Comitiſſa Goricenſis, atq; Tyrollenſis. Æra uero hæc M CC LXIII. quar=
to Calendas Octobris. Per idem tempus Ludouicus etiam frater Eliſabethæ,
gratificaturus Boiemo, Annam Polonam, filiam Conradi uxorem ducit, & ad
domitandos Reginoburgenſes (qui paucis ante annis aui, atq; patentis regulo=
rum Boiariæ iugum excuſſerant, in libertatem ſe uendicarant) in Geirsberg,
(quod Vulturum ualet montẽ) è regione pontis lapidei ad lęuam in ripa Ger=
maniæ arcem munitiſsimam extruxit, Landocoronamq; uocitauit: uerũ acce= *Landskron.*
pta à ciuibus pecunia, eam ſolo æquari permiſit. Inter hæc Ottocarus, accitis in
commilitium Ottone Brandenburgio, Vlrico Charionum regulo, Philippo
Iuuauenſi Archimyſta fratre huius, cum Vgris pugnauit. Belam Stephanumq;
reges, Alberonem Cumanum præſulem in fugam uertit, copias eorum profli=
gat, utrinq; maxima clades accepta eſt. Hainricus dux Boiorum, Vgris affinita=
te, & amicitia coniunctus uictoris, conata timens, & ut ſunt humana, trium=
phum ſuſpectum habens, Braunauu clariſsimam ciuitatem Oeno contermi=

Hainricus de Ror. nam,in ora Noricorum reficit,auget, uallo,foſſa de integro, authore Hainrico Rorario intra nouem dies communit, turres extruit, prætorium nouum iuxta uetus templum ædificat, Oenum Ponte, atq; Vindeliciam cum Norico coniungit. Ditiores agricolas relicto rure, atq; agris, in urbem atq; nouam Coloniam transmigrare iubet. Sanguinaria pœnitentia tum Peruſiæ in Tuſcia orta, Noua ſecta pœnitentiæ. homines ſuo cruore non alieno litabant. Nobiles, atq; mercatores primum frequentes coibant. Deinde uulgus promiſcuum, ciues, coloni,pueri, ſacerdotes, attoniti,fanatici prouolant. Templatim, atq; oppidatim bini more ſacricolarũ procedebant. Vbi in conſpectu templum oppidumue erat, præeunte duce multitudinis, diuina carmina cõcinebant, hymnos cantabant, cœlites placabant, ueſtibuſq; ſe exuentes, ſuperne umbilico tenus nudi, cætera linteo talari tecti, capiteq; ne agnoſcerentur, operto, ſcutica nodoſa humeros, atq; pectus ſecabant, & Zum Gaißler. crudeliter ſe uerberabant, ut Geſalos, hoc eſt, Verberones Germani uocant. Inter uerbera hi tres uerſus Teutonum lingua reſonabant:

Jr Schlacht euch ſere
Jn Chriſtus ehre:
Durch Gott/ ſo lat die ſünd mere.

Quibus ſe adhortabantur, ut poſthac reſipiſcerent, pietatem colerent, qui ſe tam duriter pietatis ergò cæderent. Modo procumbebant, modo palmas ad ſydera tendebant, & pectora pugnis contundebant. Nec ulla iniuria cæli, uiæq; præpediuit, quo minus hæc ſacra cruenta rite perpetrarent, atq; cœptum carperent iter. Itaq; imperia dira in ſeipſos, ne ſomno quidem quieto irrogando, quiſq; per tres & triginta dies, atq; ſemiſſem perdurabant. Tum ſe expiatos ſceleribus, Deoq; reconciliatos exiſtimabant, atq; demum domos abibant. Pleriq; bonos, alij, maxime Monachi, peſsimos prædicabant, hæreſcos nota inurebant, ſuperſtitionem flagitioſam, immodicã, dira ſacra interpretabantur. Alpes iam ſuperarant, ſuperioremq; Boiariam luſtrarant, atq; Fruxinum uſq; penetrarant. Ludouicus ultra in ſuo regno progredi prohibuit. Hainricus uero ueluti prophanos (ne ſuos omnino fines ingrederentur) publico edicto coërcuit. Inter hæc Vlricus Iuuauenſibus Archimyſta à Ro. Pontifice impoſitus, in Pannoniam uenit ad Belam, ac Vgris deducentibus Iuuauiã contendit. Verum Rathſtadij in alpibus Noricis, quas Taurum uocant, obuiam armata manu Philippus uenit, profligatiſq; hoſtium copijs, datis, acceptiſq; multis uulneribus Vlricum tandem in fugam uertit. Is fuga elapſus in ualle Oeni proxime Aguntum ab Auſtriacis capitur, ad Ottocarumq; deducitur. Sed ab hoc dimiſſus in Boiariam ſe ad Hainricum confert, qui ui Vlricum Iuuauiam deducere conatus, Philippi partes oppugnat, octoq; caſtella ſibi finitima in ditionem redigit: cætera Philippo poſsidente, ac fortiter defendente. Vlricus igitur Iuuauia excluſus, cũ æs alienum, quod hac turba contraxerat, diſſoluere, & unciarum argenti puri puti quatuor & ſexaginta millia, quibus Pontificatum cauponatus fuerat, Romanenſibus reddere nequiret, deuouetur. Actus diris Romam petit. Hac lege rurſus deducente eundem legato Romano redire permittitur, uti ſi intra dies conſtitutos pollicitis non ſatis faceret, rurſus inferis deuotus foret. Interea Hainricus in-

ricus inferioris Boiariæ, atq; Nariſcorum rector, precibus Ottocari fatigatus in Vngariam nauigio ad Belam ſocerũ, quarto proficiſcitur. Vgros, atq; Boiemos in gratiam redigit, his ſanguine, illis affinitate coniunctus erat: Viennam reuertitur, ibi cum Ottocaro Paſchalia celebrat, inde in Boiariam reuertitur. Eiuſdemq; anni duodeuiceſimo Calendas Ianuarij Bachauiæ cum Ottone Epiſcopo fœdus init. Nam ob limites ſæpius inter ſe armis diſceptarant. Oucrobergomum, duæ ædes in nouo oppido Epiſcopo traduntur, ipſeq; ſacerdos † Begenſi, Artenbergenſi Tetrarchijs, præfectura prætoriana Boiariæ cedit. Monetam utriuſq; recipiendam decretum, arbitri fuere Fridericus Vrbis Nonnbergenſis præfectus, Albertus Halluſius, Hainricus Roruueck, Otto Fraunbergenſis, Hainricus Pholius, Grimoldus Priſingius, Hainricus Rorarius, Vinomarus Eſulo, Hartolmius Vinozeron, Richerus ab Aham, Hainricus, Harthoecius, Otto Trauner. Eodem tempore Ludouicus frater Hainrici, ſuperioris Vindeliciç, atq; Rhenanæ oræ procurator, arma aduerſus Mareſcalcos à Bappenhaim mouet, VVeiſſenburgium urbem Nariſcorum cepit, diripit, exurit. Moritur tum Alexander Pont. Max. imperio Pontificio Vrbanus quartus Gallus genere imponitur. Is popularibus ſuis, quàm Germanis, atq; Sueuis amicior, Carolo Andiũ regulo, quem Imperator Fridericus ſecundus Narbonenſi Galliæ præfecerat, fratri D. Ludouici Occidentalis Franciæ regis, Campaniã, Apuliam, Calabriam, Siciliæq; regnum facile de alieno largitur, eiq; Mariam filiã Stephani quinti Vngariæ regis, neptẽ Belæ quarti, quo opes ei⁹ firmaret, deſpondet. Illa regna Manfredus filius Friderici ſecundi tutorijs auſpicijs adminiſtrabat. Cometa tũ per aliquot menſes uiſus: Ventus pręter ſolitum uehemens, ſyluas, caſas, domos, arbores euertit, mortalibus uniuerſis, & pecoribus maxima detrimenta iniunxit. Otto quoq; Bachauenſis Epiſcopus de Lensdorff caſtello haud longè à patria mea ortus, animam efflauit. Ottocarus repudiata Margaritha Auſtriaca, Chunegundã Ratislai Maſſagetæ (alij Moſchos, pars Roxolanos, uulgus Teutonũ Albos Ruſſos uocat) filiam connubio ſibi iungit, auſpice VVernero Archimyſta Mogontino. Porrò Vlricus Salisburgenſis Põtifex Roma cum Epiſcopo Squillacenſi in Boiariã ad Hainricũ reuertit. Dux cõtractis copijs VViſpeckio Iuuauẽſi equite ductore, illos Iuuauiam ui ducere conatur. Reſiſtente Philippo urbem citra flumen irrumpit, præſente Vlrico, atq; Romanenſi uulture, uniuerſa diripit, incendit. Deinde finitima caſtella inuadit, Halliolam uaſtat, inde caſtra trans amnem transfert, urbem uallo, atq; obſidione claudit. Sed ſereno cęlo tactis fulmine caſtris, obſidionem ſoluit. Iuuauenſes D. Rupertum, tutelare Boiorum numẽ, atq; nuncium cæleſtem fuiſſe interpretantur. Vlricus ergo rurſus ſpe ſua deſtitutus, cum non haberet, unde auaritiam Romanenſium expleret, protinus à legato, quem ſecum Roma deduxerat, deuotus eſt. Quamobrem ab omnibus deſertus, egeſtateq; coactus, ſponte dignitate cedit: Vocatuſq; à Philippo cum Hainrico duce Boiorum, Iuuauiam proficiſcitur, ſeq; Pontificatu abdicat. Ita dum Salisburgio inhiat, Seccouiam quoq; perdidit. Inter hæc Clemens quartus, Vrbano defuncto, regnũ Eccleſiaſticum obtinet. Vladislao Polono VViſſegradenſi præpoſito, domeſtico ſuo ſacerdoti, cõſanguineo uxoris Ludouici Boiorũ reguli, Iuuauiã, eius pręceptori Petro Vratislauienſi Bachauiã in fidẽ committit. Rurſuſq; ut eſt in actis Epiſcoporum Salisburgenſium, auri=

Otto de Leſdorff Epiſcopus Bathauẽſis eligitur. Anno. 1254.
Obernberg forſan.
† Forte Bogenſi.
a Fraunberg. à Preiſing.
Forte VVinzerer, ut ex ſuperioribus.
Mareſcalci à Bapp: haim.
Carolus Hertzog uon Engirß.
Maria filia Stephani regis Vngariæ.
Manfredus.
Otto Epiſcopus Bathauẽſis moritur.
Chunegunda Ratislaus Maſſagetarũ Rex.
VVernerus Epiſcopus Mogont.
N. VViſpeck.
Hällel.
No:a.
Clemens 4. S. P.
Vladislaus dux Poloniæ.
Petrus Epiſcopus Bathauenſis.

ſugis Eccleſiaſticis millia unciarum, argenti puri ſexdecim depenſa ſunt. Ita grauius fœneratores Pontificales Iuuauiam attriuere, quàm bellum ciuile, quod per annos quatuordecim continenter geſtum eſt. Philippus Aquileiæ patriarches ſalutatus, arma depoſuit, Vladislaoq́ ceſsit. Hiſce diebus Carolus cum Manfredo Siculo confligit: Manfredus à ſuis, qui ad Carolum defecerant & tranſierant, proditus, atq; deſertus, cum ſe cum paucis relictum uidet, hos cohortatus ne inulti perirent, fretus uiribus corporis, fortiter hoſtibus congreſſus, edita maxima aduerſariorum ſtrage, haud inultus ſuccubuit. Eius nepos ex fratre Conradus, quem Itali Conradinum uocant, in Boiaria, atq; Sueuia apud auunculum degebat. Extat apud Raitenpuech in Boiaria eius diploma, cui hoc eſt initium: Conradus ſecundus Dei fauente clementia Hieruſalem, & Sicilię Rex, dux Sueuiæ, Conradum eiuſdem fani Antiſtitem in gregem ſacricolarum recipit. Datum Raitenpuech. XI. KL. Maij Anno Chriſti. M CC LXIII.

Manfredus uincitur à Carolo.

Conradus qui & Conradinus.

Aliud eiuſdem.

Conradus Dei gratia Hieruſalem & Siciliæ Rex, dux Sueuiæ, caſtrum, ciuitatem Verdunum in Sueuia, Laugingen, Hochſtadium, Morinos, Pittengã, Schongiam, Schuuabeck, Ambrones, Fauces, quæ Ottoni regulo Boiorum, auo ſuo materno, Conradus genitor millibus unciarum auri ſexdecim, quod eſt noſtratis pecuniæ, aureoli mille centies duodetricies, oppignerarat, Ludouico Boio auunculo ſuo uendit. Hancq; tabulam uenditoriam ſignarunt Eberhardus Conſtantiæ Pontifex, Berchtoldus D. Galli Antiſtes, Hainricus dux Boius, Præfectus prætorio Rheni, auunculus Conradi, Fridericus Comes de Truheding, Fridericus Vrbis Norinbergenſis præfectus, Hainricus Burgionum præſes, Fridericus Zolrrenſis. Teſtes uero fuerè, Fridericus dux Auſtriæ, & Stiriæ, Hartmannus Badenſis regulus, Menradus Goriciæ & Tyrollij Tetrarches, Berchtoldus à Greiffenpach, Berchtoldus à Eſchenlech, Berchtoldus à Fraunhofen, Arnulphus à Meſſenhauſen, Grimoldus, Hainricus, Conradus à Preiſingen, Hainricus, VVinardus Rorpeckhij, Vlricus Camerobergenſis, Otto à Fraunberg, Hainricus de Eyſoltzried. Datum nono KL. Nouembris, Anno Chriſti M CC LXVI. Hocquoq; anno Ludouicus Fridbergium oppidum in confinio Rhetorum, atq; Vindelicorum, aduerſus ciues Auguſtanos extruxit. In Francia antiqua Hermannus Hennenbergenſis, adiuncto ſibi Hainrico Comite in Caſtell, Epiſcopus Eringus, & VVürtzbergenſes ciuili prælio ſe conficiunt. Monachorum patres, atq; Pontifices ob cultum, mitras, atq; pedum inter ſe diſcordant. Clemens quartus litem dirimit. Monachos holoſerico atq; argento, Epiſcopos auro, & gemmis uti præcipit. Ottocarus quoq; inita ſocietate cum ciuibus Bathauenſibus, Reginoburgenſibus, atq; Iuuauenſibus, ſpreto uinculo fœderis, atq; ſanguinis, ducibus Boiorum bellum indicit. Ipſe Boiariam Boiemiæ continuam, confeſtim cum ſexaginta millibus hominum inuadit. Chamabos, Teckhendorff uaſtat, Rengſtauff, Nitenauu, ubi ſexaginta amplius homines igne concremauit, excidit, alia quoquè caſtella Reginobùrgium uſq; depopulatus eſt. Vniuerſa cæde, incendijs compleuit, imbre ſagittarum omnia obruit. Maximus Boiorum numerus, nemine reſiſtente,

VVerd. Laugingen. Höchſtet. Möring. Pittengã. Schongauu. Schuuabechh. Ammergã. Die Clauſen und Fueſſen. Marchio à Burgauu. Fridericus à Zorn. Berchtold de Oeſchenlech. Hainricus & VVinhard Rorpecken. Vlricus à Camerberg. Fridberg bey Augſpurg. Hermañus Comes ab Hennberg, et Hainricus Comes in Caſtel, ſenex et cæcus, contra Epiſcopũ VVürtzburgenſem acie aperta pugnant prope Kitzingen in die S. Ciriaci Anno 1269. ſed uincuntur ab Epiſcopo.

Cham. Teckhendorff. Rengſtauff. Nitenauu.

reſiſtente, ferro, igne, iaculis perijt. Vaſtatis cunctis KL. Auguſti Reginobur-
gium ſe recipit, ibi biduo duntaxat commoratur, coactuſq; annonæ penuria,
Egram in Boiemiam redit. Dux eius Bernardus Priſcus Ælius cum octingentis *Bernhard*
equitibus Bathauiæ impoſitus, Vindeliciam, quam Oenus, Viliſſus, Rhodanus *Preyſchl.*
ambiunt, à Vilshouia urbe ad Braunauu uſq; ferro flamma affligit: Aſpach *Oenus.*
Monachorum contubernium, item cætera templa diripit, ſpoliat. Cæterũ Ot- *Vilß.*
tocarus ex Boiemia traiecto Hiſtro, menſe Septembri in Noricũ reuerſus, Ried *Die Rodt.*
arcem, & oppidum expugnat, Ranshofen templum à Boiemis exuſtum eſt.
Hainricus dux Boius Albertum ab † Hals cum copijs ultra Iliſſum, qui Boia- *Albertus Co-*
riam Occidentalem, atq; Auſtriã in Aquilonari Hiſtri ripa diſterminat, mittit. *mes ab Hals.*
Iſq; eam regionem igne depopulatur, Veldẽm ciuitatem expugnat, diripit, in- *† Halluſium*
cendit. Alius Boiorum exercitus Neuenmarckt Nariſeorum urbem, quæ tum *habet exem-*
Boiemo parebat, in poteſtatẽ, exuſtis quibuſdam ædibus, redigit, atq; inſtaurat. *plar.*
Ipſe dux Bathauos, qui tum murum noui oppidi, qua Oeno alluitur, octoginta *Ilz flu.*
diebus extruxere, ſibi deſtinat, obſidereq; parat, tertioq; Calendas Nouembris *Velden.*
à quibuſdam ciuibus porta clauibus adulterinis reſerata, noctu introducitur. Fit *Neuenmarck*
tumultus, tenebris Boius Nouum oppidum, Apothecam uinariam, ædes cõ- *bey Nürn-*
plures occupat: totaq; ueteri urbe potitus fuiſſet, niſi Boij prædę auidius intenti, *berg.*
palabundiq; ſolutis ordinibus, diuerſi per tenebras oberrantes, cũ duce copiarũ
Suitgero Vorſtero, inſidijs ciuium ex notis locis atq; latebris pugnantium, cum *Suitgerus*
præda ad agmen reuocari nõ poſſent, contrucidati eſſent. Hainricus igitur ſigno *Vorſter.*
receptui dato, cum reliquijs Nouo oppido, Apotheca uinaria, pluribus ædibus
direptis, atq; incenſis, plæriſq; ciuibus exciſis, urbe egreditur. Inter hæc Hermã-
nus inferioris Altaichij Antiſtes, liberum Hainrici luſtricus pater, Hiſtoriogra-
phus Flinsberg, Kurnberg caſtrũ, Moſam turrim ſolo æquat. Subſequenti an- *Zum Möß.*
no Vido flamen Romanus, Ioannes Pragenſis, Petrus Pathauinus, Bruno Bri- *Synodus*
xinenſis, Conradus Fruxinenſis, Leo Reginoburgenſis, Amalritus Lauentinus, *Viennæ cele-*
Viennæ in Auſtria conueniunt, optimas quidem leges, quas tamen nemo eorũ *bratur.*
obſeruauit, ferunt, Sexto Idus Maij. Monachos luxus condemnant, à Decimis
prophanos arcent. Minores duodeuiginti annis ab aris, ſacerdotijs, ſacriſq; ſub-
mouent. Paſtorem non oues ſuas paſcentem, neq; gregem in re pręſenti cuſto-
dientẽ, impietatis accerſunt. Terra tũ contremuit, ædificiaq; cõplura euertit. Bo-
iemi atq; Boij rurſus in gratiã redeunt. Sub idẽ tempus Conradus nepos Impe- *Conradus ad*
ratoris Friderici ſecundi, crebris legationibus ab Italiæ urbibus, ut auitum, pater- *Italiam pro-*
numq; regnũ recipiat, euocatus, conſilio matris, comitibus Friderico filio Her- *ficiſcitur.*
manni Auſtriæ, atq; Stiriæ ducis, auunculo Ludouico Italiã petit, Veronæ atq;
Mantuæ maxima omnium gratulatione excipitur. Ibi Ludouicus ſpecie comi-
tiorũ Auguſtaliũ in Germaniam iuſſu Pontificis Max. reuertitur. Conradus comi-
tantibus Longobardis, Sueuis, Tuſcis Romã recta (cõmorante tũ Ro. Epiſcopo
Viterbij) peruenit, haud aliter, quàm Auguſtorũ proles, atq; Apuliæ, Campa-
nię, Calabrię, Siciliæ legitimus hæres à Senatu, populoq; Ro. atq; ab Hainrico
Hiſpano, Caſtiliæ regis filio, principe Senatus excipitur. Confluentibus undiq;
Italiæ proceribus, cũ Gerardo Piſano præfecto Campaniam intrat, cũ Carolo
manus conſerit. Iſq; copijs ſuis à Conrado profligatis, cũ paucis fugã ſimulat. Cõ- *Carolus fu-*
radini pro uictoribus ſe agũt, ad impedimenta diripienda, ad prędã ſolutis ordini- *gatur.*
bus con-

us conuertuntur, palabundi ſarcinas Gallorum diripiunt, ſpoliaq́ legunt. Ipſe Conradus cum paucis relictus erat, & hij abiectis armis corpora curabant. Hoc bi Carolus per exploratores cognouit, ſubito de improuiſo irruit, paucis inermibus obtruncatis, cęteris qui diſperſi erant, ſero aduolantibus, Conradum, Fridericum, Gerardū Piſanum, plæroſq́ proceres uiuos capit, captiuoſq́ Neapoim ducit, arctaq́ cuſtodia obſeruari iubet. Deinde refert per literas, quoſdam principes conſulit, quidnam de his fieri placeat. Pontifex Max. in eos animaduertendum, Ottocarus metuens, ne ſi Auſtriaca proles, Cæſareaq́ ſoboles ſuperſtes foret, intercepta à ſe olim repeterentur, tollendos, omnem ſtirpem radicitus excindendam, cenſuit. At Rupertus Flandrus, gener Caroli, quo conſultore, atq́ fautore is uictoriam nactus fuerat, memor rerum humanarum, pacem ineundam, atq́ adoleſcentulos optimæ indolis haud dubiè omnium nobiliſsimos, Auguſtorum prolem, affinitatis uinculo conciliandos eſſe Carolo ſuadebat, atq́ Conrado Caroli filiam, Friderico neptem ex ſorore deſtinabat. Dum his conſultationibus tempus trahitur, annus eſt, & Rupertus domum redijt, & regius ſanguis capitali ſententia condemnatur. Quod ubi Flandrus accepit ex Germania, Neapolim quo intercederet, quàm celerrime contendit. Cęterum antequàm eò peruenit, quarto Calendas Nouembris die Lunæ, Anno ſalutis milleſimo, ducenteſimo duodeſeptuageſimo, ſolum purpura ſternitur, Fridericus primo ſecuri percutitur. Cuius caput Conradus amplexus, atq́ oſculatus lachrymis obortis, innocentis adoleſcentuli, & amici (cui cauſa interritus fuerit) necem crudelem miſerat⁹ deplorat. Deinde multa de acerbitate, atq́ perfidia inimicorum, qui ſe omnium innocentiſsimum, immeritiſsimumq́, præter fas atq́ æquum, hæreditate, quam ataui, proaui, aui, parentis ſuo ſanguine pepeperiſſent, priuaſſent, conqueſtus, cauſaq́ ſua ſupremo prætori commiſſa, ultorem ſceleris, atq́ parricidij Deum inuocans, ad Chriſtum Dominum, Deumq́ noſtrum prouocat, tribunal eius appellat, fidem implorat, manicis in cęlum abiectis iſtæc regna Petro Arragonum regi, cognato ſuo (nam huius au.a ſoror Imperatoris Friderici ſecundi fuerat) iure ſuo legat, atq́ deinde intrepidus ceruicē carnifici porrigit, capiteq́ pœnas luit. Poſtremo undecim proceres Sueuiæ, atq́ Italiæ eodem ſupplicio afficiuntur: Inter quos fuere Gerardus Piſanus, & † Huronæmus Sueuus. Carnifex poſthæc & ipſe iuſſu Caroli ſanguine ſuo occiſorum manibus parentare coactus. In paucis poſt annis Petrus Arragonum rex repetere Siciliam cœpit. Atq́ per ducentos, & quinquaginta annos continenter hactenus Galli Occidentales cruore ſuo Conrado litarunt, atq́ cum Hiſpanis pro regnis hiſce decertarunt. Porro Germani comites Cōradi, poſteaquàm audiuere regem ſuū occubuiſſe, globo facto Stichonem, fabrū ferrariū VVürtzburgēſi ortū, reliquijs præficiunt, eoq́ duce per Italiæ fines penetrant, ferro ſibi uiā aperiunt. Vbi fines Germanię attigere, Sticho clā ſe ab exercitu ſubducit, atq́ ad incudē redit. Eodē anno, atq́ eodem menſe, quo Conrad⁹ cæſus eſt, Clemēs quoq́ Pont. Max. uiuendi finē facit. Ab hoc, decimas emungente à plebe Chriſtiana Ioannes Teutonicus præpoſitus Halberſtatenſis, primus Decretorū Pōtificaliū interpres, ꝓuocat ad comunē Chriſtianorū cōuentū. Interregnū in tēplo Dei, ob diſcordiāq́ ſeditonē flaminū Romanorū aliquandiu continuatū eſt. Atq́ hęc ego ex Martino Boiemo Oppomēſi trāſtuli, is proxim⁹ horū tēporū

ſcriptor,

ſcriptor, piacularius Romanorum Epiſcoporum fuit, uitas Pontificum, & Imperatorum Romanorum res geſtas ad alterum Rudolphi Cæſaris annum deduxit. Eius æmuli Hermannus æditus Franciſcanus, & noſtro ſeculo Platina. *Hermannus æditus Franciſcanus. Platina.* Per idem tempus ferijs brumalibus eluuie aquarum, qualem maiores haud temere ſenſerunt, ſiccitate deinceps atq; fame Boios afflictos eſſe: Vlricum Charionum regulum abſq; liberis, Vladislaum Salisburgij Pontificem, Belam Vngariæ regem, Agnetem matrem regulorum Boiariæ, nurum huius, illius filiam Eliſabetham, fœminam pientiſsimam cum Agnete filia, item Annam Polonam coniugem Ludouici, tum fato conceßiſſe, in faſtos actaq; relatum reperio. Vgri, atq; Boiemi mutuis uulneribus ſe concidunt. Hainricus Boius ſuaſu Bernardi Schaunoburgenſis, conſenſu præſulis D. Viti, portorium, præturam ab Elſenpach tribu Vindeliciæ ſecundæ, inter Oenum & Iſaram, in ripa Rhodani, haud inde procul VVolffsperg transfert, oppidulum ibi condit atq; Neomarckt uocari præcipit. *Die Rott.* Ottocarus cum Vgris pacē facit, deinde fœdus cū Hainrico Boiariæ duce aduerſus omnes mortales, nemine penitus excepto icit, hocq; ſic perpetuo fore, fidem inter ſe dant, atq; iusiurandum dicunt. Ottocarus Schārdingo cedit, Ried reddit, Charionum ducatum, Carnos, forum Iulij, portum Naonis ex pacto, atq; teſtamento Vlrici hæres conſtitutus, adit: & à ſinu Hadriatico ad ſinum Codanum longe, lateq; rerum potitur, rurſusq; rupto, fœdere in Vgros arma mouet. Eodem autem tempore, anno nimirum Chriſti M.CC LXXI. Hainricus Brabantinus Dominicanus rogatu D. Thomæ è Græco in linguam latinam de uerbo ad uerbum transfert omnes libros Ariſtotelis: Albertus uſus eſt ueteri translatione, quam Boëthianam uocant. *Hainricus Brabantinus.* Quo anno VIII. KL. Dec. Conradus Epiſcopus Fruxinenſis parrochiam diuiſit à templo D. Petri. Eadem tempeſtate templum Auguſtum, prætorium Pontificale Reginoburgij conflagrat, tintinabulaq; igne liquefacta diffluxere, XV. KL. Aprilis, dies Iouis erat, poſt ſolis diem, qui Miſericordia domini, à capite ſacrificij uocari à ſcribis ſolet. *Salingſtat.* Sub idem tempus Salingoſtadium oppidum ad ſecundum à patria mea lapidem, ab eo loco, ubi nunc Heligoſtadium pagus eſt, transfertur, ad tertium ferme lapidem Thræphunum arcem, Neoſtadium nunc uocatur. *Helingſtat. Ain alt Burckſtall bey der Neüſtat* Iſto anno qui fuit Chriſti M CC LXXIII. Gregorius decimus, cum interuallum Pontificatus biennio continuo fuiſſet, ouili Romano potitur, quē ſeptem uiros (qui ſibi deligendi Cæſaris poteſtatem ſumunt) inſtituiſſe, atq; comprobaſſe reperio. *Gregorius 10. S. P.* Is legatos in Germaniam mittit, mandat Germaniæ principibus, ut dignum talibus uiris regem creent, & eum qui optimus ſit, qui ſummæ rerum præſit, in ſummo rerū humanarū faſtigio imponant. Nam hoc anno Richardus Cæſar conceſſerat fato, & Anglij ſummā dignitatem ambibant. Calendis igit̄ Nouembribus Francofordię principes, Pontifices frequentes coēunt, Comitia Cęſarea habent. Dumq; ſuffragiū ineunt, uarię fuere uoluntates. Nemo alteri cedere in animū inducebat. Tandē ne, ut antea diſcordię malis Reſpublica labefactaretur, placuit uni deligendi poteſtatem deferre. Proinde uno omniū conſenſu, Ludouico præfecto prætorio Rheni, regulo Boiorū, qui tū in principibus Imperij pręter cęteros magnopere eminebat, ſummā deligendi noui principis poteſtatē offerunt, atq; permittūt, iubent atq; ſciſcunt, uti Cęſarē nuncupet, principibus ita uiſum, qui deinde authores fient. Ludouicus ratus ſibi ar-

duum, ac planè periculoſum fore, ſe unum de alienis uirtutibus iudicare, unum demereri, alios omnes quos præterit, offendere, item neminem unum inueniri, qui omnibus placeat, nec citra inuidiam, iniuriamue, atq; offenſionem tot ac tales proceres præteriri poſſe, exiſtimans primo huiuſcemodi prouinciam detrectare, excuſare inuidiam, quæ ſe maneat, ſi ſuo unius arbitrio, unus imperare, cæteri omnes ſeruire cogantur, cœpit: Contra uero arbitratus hoc munere nouum principem, memorem tanti beneficij, ſemper fore ſuum, non ſolumq; ſibi, ac poſteritati hoc facto multum gloriæ, atq; dignitatis, ſed & emolumenti acceſſurum, quid nam ageret, incertus diu cunctabatur. Hærebat inter cupiditatem atq; metum. Cumq; proceres Imperij peruicacius offerrent, ceſſit tandem oneri, & ſpacio deliberandi ſumpto, deinde uocata (nulla ratiōe Alphonſi Hiſpani habita) conciōe: Patres conſulti, & populares atq; ciues fidiſſimi (inquit) Imperium per quadraginta fermè annos ciuili bello continenter attritum, penè afflictum, ac collapſum eſt: plæraq; hi, qui uiribus pollent, intercepere. Viro rei bellicæ peritiſſimo, qui Rempub. ſtabilire uirtute, & armis queat, opus eſſe

Rudolphus. Albertus à Sapſenburg. Marchio. Rodolphus de Habſpurg. Rudolphus ab Hauckenburg, ita enim in antiquis diplomatis dicitur. Rudolphus Cæſar declaratur.

cenſeo. Quamobrem quod bonum, felix, fauſtumq; ſit, Rudolphum Sueuū, filium Alberti Sapſenburgenſis limitis ducis, nepotem Rudolphi Hauecoburgenſis præfecti ab ineunte ætate, teneriſq; unguiculis, rerum gerendarum, atq; militaris diſciplinæ exercitatiſſimum, Cæſarem, ſicuti iuſsiſtis, deſigno, declaro, nuncupo. Hocq; dicto, omnes pedibus in eius ſententiam eunt, Rudolphumq; fauſtis acclamationibus regem ingeminant, & ſalutatum ſuperos pergunt, ſupplicatum frequens populus iuit. Omnibus perplacebat Rudolphus: duntaxat Ottocarus Boiemiæ rex, & Hainricus Boiariæ inferioris regulus huiuſcemodi comitia aduerſus auſpicia, contra inſtituta maiorum habita, proinde pro irritis, atq; inauſpicatis ducenda eſſe, ſordibus infimæ conditionis ſacroſanctum Imperium uiolari, Rempub. prophanari, maieſtatem populi Germani pollui uociferabantur. Nec ſolum Rudolphum non recipere, ſed rebellionem quoq; aduerſus eundem facere comminabantur. Nihiloſecius tamen Rudolphus acceſſitus, mox ad Aquas Graneas in templum deducitur. Pontifex Agrippinenſis de eo Deum conſuluit, id publicum, deinde ac perpetuum ſacerdotium honoris grātia Agrippinenſibus Epiſcopis fuit. Rudolphus Rex declaratus, de templo egreditur, Auguſtali cæna uniuerſos accipit: Regnoq; potitus, inprimis tuendæ pacis curam habuit, graſſatores, latrocinia, licentiam Equitum, & militum compe-

Alij dicunt filiam fuiſſe Burckhardi Comitis de Hohenberg. Machtylda filia Rudolphi Ludouico Palatino nupſit. Rudolphus filius Ludouici Palatini & Boiorum ducis.

ſcuit, populares tumultus grauiſsimè coërcuit, ac ne orirentur, ſedulo cauit. Armis, iuſticia, legibus Imperium de integro condere ſtuduit, ſtatuitq;, ut poſthac ob inſcitiam nobilitatis principum, & Pontificum edicta, priuilegia, Teutonum lingua ederentur, quæ hactenus Romano ſermone data ſunt. Habebat domi quinq; uirgines præſtanti corpore, atq; forma, has ex Anna Burckhardi Haigerlochij filia ſuſceperat, quarum quæ forma pulcherrima erat Machtyldam Ludouico ſuffragatori ſuo dat in matrimonium, generiq; opibus adiutus, Sueuos, Badenſes VVirtenbergenſes, cæteros grauatim imperata facientes, perdomitat. A Rheno ad Hercynium nemus, qua Boiemiam pro natiuo muro ambit, uniuerſa ad obſequium redigit, præcepta recuperat. Machtylda eius filia ſequenti deinceps anno enixa eſt Rudolphum, authorem omnium principum, qui ad Rheni ambas ripas, & in Germania, quæ eſt in finibus Celtarum, atq;

Belgarum, intra Heluetium, Moſellamq́ amnes, ac in Germania Magna, Nariſcis, id eſt, Boijs Aquilonaribus longè latè dominantur. Eadem Machtylda tertiodecimo deinde autumno peperit Imperatorem Ludouicum IIII. Cæſarem Auguſtum, unde originem paternã ducunt noſtri reguli, qui ad utramq́ Danubij oram, Sudinos, hoc eſt Boios Meridionales inferiores, ſuperiores, Vindelicos, Noricos feliciter adminiſtrant. Circa eundem temporis tractum Gregorius decimus ſacricolarum concilium Paſchalibus Lugduni habet, undecunq́ Pontifices certos acciuit, ex Alemannia, Gallia, Anglia quaternos: Hiſpania duos, ex Sicilia regno Eccleſiæ, Vngaria, Dacia, Boiemia, Polonia, Suionibus, Nordouicis, & Scotis ſingulos, uocataq́ conciõe, ex libris ſacræ hiſtoriæ, quos Machabeorum nominant, præfatus, curam ſtudiumq́ belli, utriuſq́ Reipub. adminiſtrationem ad Epiſcopos, & Antiſtites attinere, multis uerbis perſuadet: collegis Paleſtinam expeditionem, & ad Græcos ſubigendos Romano ſacerdoti arma induenda cenſet. Deinde leges, quibus uitia ſacerdotum, Monachorumq́, Antiſtitum caſtigentur, corrigantur, rogat. Zopfnonnas genus fæminarum ſacratarum abolet. Tum omnium rerum Eccleſiaſticarum decimas in ſex annos Monachis, Myſtis, maioribus, minoribus Pontificibus imponit, partem octauo Calendas Iulij, alteram portionem octauo Calendas Ianuarij numerare iubet. Poſtremo hæc decreta ſciſcit, promulgat, piacularij, atq́ ſacro auriculario præfecti dent operam, orent, inſtent, ſuadere non deſiſtant, ut rei, ſanctiſsimo propoſito Pontificis Max. ære, pecunia, opibus faueant: Quiſq́ Chriſtianus, puer, uir, infans, puella, fæmina, ſacerdos, prophanus capite cenſus ſit, quotannis nummum tribuat. Deuotus eſto, quiſquis ijs penſionibus aduerſus iuerit. Plæraq́ alia tum, ut alias, magis argutorum hominum more, quàm ex æquo & bono commenta ſunt. Romulei uultures, quibus defraudari, atq́ compilari populus ſolet, & quæ neutiquàm Deo immortali cordi fuiſſe exitus probauit, euentus docuit, plærięq́ ad conſilium coacti ire, eo luxu habitum eſt. Impendijs non ſuffecere aurum, argentum, gemmæ, ueſtes precioſæ artis, opes tẽplôrum uenundatæ, pauperibus, qui ſoluendo nõ erant, diræ dictæ. Ciſtercienſes Monachi, quibus Pontifex Ro. amicus erat, haſce ſuarum ædium decimationes redemere millibus unciarum argenti puti ſexcentis, atq́ quadraginta. Fürſtenfeldenſes duo pondo argenti Teutonica penſitarunt, ſunt unciæ duæ & triginta. A cæteris omnibus decimæ ſuperbè atq́ auare exactæ: & licet Decimus eodem anno animam efflaſſet, nihiloſecius tamen Romani flamines decimas per ſex annos extorta per uim pecunia à Germanis emunxerũt, rumore diſſipabant, ſe ſuo periculo, atq́ ſtipendio Paleſtinam, Ægyptum, Aſiam, Africam erepturos Turcis, Saracenis, Tartaris. Quamobrem & Rudolphus illa lege, atq́ omine primario ſacerdoti Bononiam, præfecturas, ducatus, urbes, regiones Italiæ hactenus Imperatoribus parentes (Romaniolã Martinus uocat) quæ quotannis millia Drachmarum auri ſeptingenties penſitarent, conceſsit. Quemadmodum & Imperator Maximilianus anno ab hinc decimo principibus aperuit, edictoq́ dato ex Oenobriga XIII. KL. Auguſti, anno Chriſti M D XI. conqueſtus eſt. Dum eodem anno ad Calendas Septembris Piſam aduerſus Iulium ſecundum Pont. Max. Senatum Chriſtianum, nouem Romani flamines, idem Maximilianus, atq́ Ludouicus Franciæ Occidentalis Rex conuocarent,

Ludouicus 4. Imp. Ro.

Gregorius 10 S. P. Synodũ celebrat Lugduni.

Sicilia olim ſub ditione S. Pont.

Zopfnunnẽ.

Gregorius 10 S. P. moritur.

Iulius 2. P. M.

Maximilianus Ro. Imp.

Ludouicus 12 Galliæ rex.

pro reformatione morũ (ut eorum uerbis utar) uniuerſalis Eccleſiæ, in capite, & membris, plurimum collapſorum, ac emendatione criminum grauiſsimorũ, interiorum, continuorum, ac incorrigibilium, uniuerſalem Eccleſiam eneruantiũ. Sed ego hæc miſſa faciã: extant huiuſmodi diplomata, qui curioſus & ea legere uelit, inquirat & ipſe. Ego ad ordinem rerũ redeo. Dũ talia fiũt, Rudolphus Haganoæ æſtate cõmoratur, iuſſu Pontificis Max. Clementiam filiã Carolo Gallo, filio Caroli primi deſpondet, ut illius opes aduerſus Hiſpanos firmaret. Inde Norinbergam ad conuent⁹ agendos in hyberna ſe confert.

Clementia filia Rudolphi Imp.

Ottocarus Boiemus, & Hainricus Boius non comminationibus, non precibus, non blandicijs, non promiſsis impulſi ſunt, ut uel legatos mitterent, tantum abfuit, ut ipſi præſto eſſent. Fridericus Archimyſta Boiorum, Philippus Patriarcha Aquileiæ apparuere, in uerba Rudolphi iurarunt.

Fridericus Archiepiſcopus. Philippus Patriarcha.

Quamobrem Ottocarus Iuuauenſium, atq; Aquileienſium agrum uaſtat, manubias, quas lucrifecit, mille uncias argenti trecenties ac uicies fuiſſe in actis Pontificum Salisburgenſium reperio. Hainricus quoq; ac Ludouicus fratres Germani inuicem ſæuiunt, diſcordia ciuili Boiariam affligunt. Hainricus, quod ſe inconſulto Ludouicus non ſolum affinitatem cum hoſte coniunxiſſet, ſed & eundem ceruicibus ſuis impoſuiſſet, amorem fraternum uiolatum uociferabatur. Præterea ob titulum litem mouebat Germano, quem Palatini Rhenani duntaxat uſurpare, ſe uero regulum Boiorum appellari uolebat. Duos annos, & ſex menſes hæc diſſenſio Boiariam attriuit. Dies igitur à Cæſare Hainrico, & eius coniurato Ottocaro VVũrtzburgium dicitur. Quibus uenire detrectantibus, Auguſtam Rhetiæ tertio ſub pœna læſæ maieſtatis, niſi obtemperaſſent, euocantur. Ottocarus Bernhardum Seccouenſem Epiſcopum admodum ſapientem, Hainricus Hainricum Vrinenſem præpoſitum Iureperitum, atq; hiſtoriographum eò proficiſci iubent.

Bernardus Epiſcopus Seccouenſis. Hainricus præpoſitus in Oetingen.

Qui in conuentu principum Rudolphum ſacrilegij, atq; impietatis accuſant. Proinde indignum eſſe, qui tantam dignitatem pollueret, arguunt. Sed hæc legatio à nemine benignè audita eſt. Ludouicus præfectus prætorio Rheni, regulus Boiorum primo, deinde cæteri rogati ſententiam, Ottocarum, atq; Hainricum contra Rempublicam facere decernunt, hoſteſq; publicos declarant, eiſdem bellum indicunt. Oratoribus Boiemorum, atq; Boiorum ægrè tutis redire licuit. Porrò Cæſar comparato exercitu, cum Ludouico genero ſuo arma in Boiariam mouet: Camboduni in confinio ſuperioris, inferioriſq; Vindeliciæ caſtra facit, fines Hainrici igne, ferro depopulatur.

Kempten. Catharina filia Rudolphi Imp. Ludouicus & Hainricus Palatini.

Hainricus uim Cæſaris ultra ferre non ualens, cum fratre in gratiam redit. Deinde à Cæſare ueniam petit, quam per Ludouicum Germanum impetrat, mutuoq; dat Rudolpho mille drachmas auri ſexies, & quadragies. Rudolphus Catharinam filiam ſuam Ottoni filio Hainrici connubio iungit, regionemq; ſupra Anaſſum Hainrico oppignorat. Inde caſtra Reginoburgium transfert, à Leone urbis Epiſcopo, ſacerdotibus, populo, ſacris excipitur. Inde tertijs caſtris, ſexto Calendas Octobris, poteſtatis anno tertio, qui eſt Chriſtianæ æræ M CC LXXVI. Bathauiam peruenit. In ijs caſtris tum fuiſſe, diplomata data oſtendunt, Ludouicũ atq; Hainricum fratres præfectos Rheni, reguloſq; Boiorum, Hainricum Cattorum præſidem, Fridericum urbis Norinbergæ præfectum. Albertum Hochburgenſem, Hugonem VVirtenbergenſem,

Hainricus Cattorũ princeps. Fridericus Burggrauius Norinbergenſis. Albertus ab Hochburg. Hugo VVirtenbergenſis Comes.

Fridericum

Fridericum Linium, Ottonem, & Hainricum Spanhaimenſes. Inter hos Pontifices Mogontinum, Salisburgenſem, VVürtzburgium, Reginoburgenſem, Chiemenſem. Poſthæc Cæſar contra Ottocarum bellum in Auſtriam conuertit: Oenum, Tranum, Anaſſum flumina Boiariæ, Noticorumque tranſit. Menardum Goriciæ, atque Tyrollij regulum, cui ſoror ducum Boiariæ nupta erat, Stiriam, Charionas, Carnos, Liburnos, finitima loca à tergo inuadere iubet. Franciſcanos, atque Dominicanos, qui ubique incolas, iuſſu Pontificis Rom. ſacramento ſoluant, Ottocaro diras dicant, præmittit. Ipſe comite Ludouico genero pedeſtri itinere Viennam contendit. Anaſſoburgium à Conrado Sumeruno abſque ui traditur. Itidem Ibiſſa, Tulna deditionem faciunt. Neoburgium ab anteceſſoribus Cæſaris ueſperi apertis adhuc portis deimprouiſo occupatur: Boiemi qui in præſidio erant, trucidantur. Deinde Viennam nemine reſiſtente peruentum eſt. Ottocarus in altera ripa conſidebat, ſolutiſque pontibus, aquarum diluuie traijcere copias nequibat. Vrbs Vienna à Cæſare quinque & triginta dies obſidetur. Rudolphus quoque penuria cõmeatus, & ſtipendij laborare cœpit, adeò ut Mogontinus Archimyſta clam fugã adornaret. Boiorũ uero, Nariſcorum, Vindelicorumque, atque Noricorum Epiſcopi Fridericus Salisburgenſis, Hainricus Tridentinus, Berchroldus Bambergenſis, Leo Reginoburgenſis, Petrus Bathauinus, Theodericus Guricorum, Ioannes Chiemenſis, Leonardus Seccouenſis, Conradus Fruxinenſis, prædia omnia Eccleſiaſtica, templorum, Monaſteriorum Auſtriæ, Stiriæ, Carnorum, Charionum, Liburniæ cenſent, denariumque Cæſari tribuunt. Itaque militibus ſtipendium ſolutum, annona exercitui undique coëmpta eſt. Viennenſes, ut omnia ſibi indies arctiora uiderunt eſſe, & obſidionem aut non poſſent, aut non uellent amplius ferre, aliquot dierum inducias pacti, ut niſi intra eas auxilium Ottocarus ipſe miſiſſet, dederent urbem. Poſteaquàm nihil inde præſidij mittebatur, ad pręſtitutum diem permiſere ſe Cæſari. Poſthæc Ottocarus periculo ſuo ſero ſapit. Prouerbium eſt Germanum, quicquid ſummum eſt, cum non habeat, quo ultro progrediatur, rurſus ad ima (ſicuti ludicrum fortunæ poſtulat) relabi neceſſe eſt. Hanc ob cauſam & Ottocarus, cum paulo ante in ſummo faſtigio conſtitiſſet, deſcendendum ſibi iam eſſe animaduertebat. Quod ut minimo detrimento fieret, & quiete Boiemiam, atque Morauiam poſsideret, neue fortunam laceſſeret, ultro offerenda, quæ alioqui amiſerat, ratus, Ludouico Duci Boiorum cognato ſuo, generoque Rudolphi, comuni utriuſque amico, copiam tranſigendi facit: eius ſuaſu, ut clientem decet, ita literas ad Cæſarem dat: Sereniſsimo Domino ſuo Rudolpho regi Romanorum ſemper Auguſto, Ottocarus Dei, & illius gratia Rex Boiemiæ aperit, ſe poteſtatem paciſcundi Ludouico Palatino Rheni, duci Boiariæ conſanguineo ſuo dediſſe. Hæ igitur pacis conditiones dictæ fuerunt. Captiui poſtliminij iure utrinque reſtituti, obſides quos initio belli Ottocarus in Boiemiam abduxerat, Auſtriacis redditi. Auſtria, Stiria, Carni, Chariones, Liburni, Hiſtri, Veneti Imperio, atque Rudolpho redditi. Vgris à Boiemis intercepta, promiſſa. Filia Cæſaris VVenceslao filio Ottocari deſponſa. Ottocarus traiecto Hiſtro, cum pluribus regio luxu comitibus in caſtra extra Viennam proceſsit: Ibique auro, argento, gemmis præniteſcens in corona purpuratorum, & populi, qui frequentes ſpectatum eò conuolarant,

Fridericus à Leyningen.

Otto & Hainricus à Spanhaim.

Vienna obſidetur.

Gurcenſis forſan.

Vienna Cæſari datur.

uolarant, Rudolpho Cærulea tunica (quam Teutones Cämelon uocant) & in ſuggeſtu conſidenti, genu ponit, in uerba eius iurat, ab eodem Boiemiam, atq; Morauos cum XXXVI. ſignis in fidem accipit. Hiſq; omnibus ritu ſolenni perpetratis, Rudolphus Viennam, Ottocarus Boiemiam petit, à Chunegundaq; uxore non ita benignè accipitur. Magnanimum uero (inquit illa) regem, qui nondum uiſo hoſte, tot ualentiſsimis, atq; potentiſsimis nationibus, & regnis, & noua ſane ac egregia affinitate, ab obſcuro, ac ignobili quondam clientulo ſuo, ſeruitutem ſcilicet clementem cauponatus eſt, nempe ut prægustator ad Cyathum ſtatueretur. Oh me uirum eſſe oportuit, ego ſciſſem uti armis, & regno. Iam pridem ille Cæruleus, atq; ſacrilegus mendicus haud dubiè ſenſiſſet, quid pericli foret, ſeruo atq; gregario militi aduerſus dominum rebellionem facere, & regem, ac Imperatorem ſuum temere armis laceſſere. Idem aliј aſſentatores aulici, perpetuum regum malum inculcabant. Eandem Chunegundam imperioſiorem, Ottocarum uxorium fuiſſe, diplomata ab illa data indicant, in qua nulla mentione uiri habita, portoria, & immunitates donat. Vnum ad faciendam fidem ſubſcribere ſatis eſt, in quo Oſterhoſen inferioris Boiariæ templum in tutelam recipit, mandat magiſtratibus, & publicanis, ne uectigalibus atterant. Caput huius: Chuneguda Dei gratia Boiemiæ regina, duciſſa Auſtriæ, Stiriæ ſimul, & Charinthiæ, Marchioniſſa Morauiæ domina Carniolæ, Liburniæ, & Oegræ, ac portus Naonis. Datum apud Chrems XV. KL. Nouembris. Ottocarus igitur amore ægrotus, improbos quoq; nactus conſultores magriſtos, animum ad deteriorem partem applicat, omnia quæ cum Cæſare egerat, reſcindit, nurum abdicat, Vgris prærepta non reddit, Ladislaum puerum eſſe, ſe eius tutorem fore prædicat. Collectoq; uariarum gentium exercitu ingenti, Venedorum, Boiemiæ, Poloniæ, Pomeraniæ, Morauiæ, Saxonum, accitis etiam auxiliarib⁹ Boiorum copiјs, ab Hainrico cognato ſuo, quem pecunia, blandiciјs, pollicitis in ſuas partes traxerat, Auſtriam transdanubianam in Germania Magna inuadit, plæraq; oppida ui expugnat, ad deditionem cogit. At Cæſar dum talia fiunt, dimiſſo exercitu, Viennæ commorabatur, VValdramumq; ciuem Viennenſem locupletiſsimum (qui latrociniјs, uaſtando Iuuauenſes ſacerdotes, opes conquiſierat, ab illiſq; deuotus, ſed capto Myſta rurſus expiatus fuerat) cum plæriſq; aliјs aduerſus ſe conſpirantem, opprimit. Auditaq; defectione Ottocari, Albertum, Hartmannum, Rudolphum filios ſuos ad ſe properare cum copiјs iubet. Ladislaum quoq; regem Vgrorum euocat. Poſtea ſuperato Danubio, obuiam conatis Ottocari pergit, propter flumen Marum conueniunt ducum copiæ. Septimo Calendas Septembris fit prælium anceps, equus Rudolphi occiſus, ipſe proſiluit, pedeſq; pugnam, donec à Berchtoldo Capella in alium equum ſublatus, redintegrat, acrius deinde inſtat, uincitq; fortuna Cæſaris, Boiemi terga uertunt. Ottocarus occiſus. Vgri cum magna præda domum reuertuntur. Cæſar Morauiam occupat, inde Boiemiam petit. Otto Brandenburgius nepos ex ſorore Ottocari, Bruno Iuliomontanus Epiſcopus obuiam cum ſuppliciјs pergunt, ueniam adoleſcenti VVenteslao, ſimul & ſponſam impetrant. Cæſar uictricia ſigna Viennæ intulit, ibiq; annum commoratus eſt. Filium Hartmannum domum redire, filiam ad ſe deduci imperat, quam in Boiemiam deducendam curauit. Inde Stiriam,

de Stiriam, Carnos, Charionas, Venetos, Liburnos luſtrat, Vallemq; Anaſſi exin petit, Hainrico regulo Boiorum, quod ſuppetias Boiemis tulerat, bellum indicit, fines eius ingreditur, obuiam armatus, pugnam cum Rudolpho conſerturus Hainricus pergit. Sed ſe imparem uiribus eſſe uidens, cedit, internuncio ſuo filio Ottone, & nuru Catharina, Ludouico fratre, Machtylda eius uxore deprecatoribus, ueniam impetrat, auxilium aduerſus Boiemos pollicetur, quos rurſus rebelles animos ſumpſiſſe rumor erat, regionem ſupra Anaſſum ſibi oppigneratam, Valentiam, Lintzium, Stiriam, alia huiuſcemodi oppida ſine ſorte reddit. Cæſar Neoburgio, Schardingio, Freyſtadio, Ried, eaq; Tetrarchia, & finitimis uicis, caſtellis, quæ ad Lintzium uſq; pertinent, filiam Catharinam dotat, atq; inſtruit. Poſtea in Auſtriam reuertitur. Iiſdem diebus Anna uxor Cæſaris fato concedit, filius quoq; Hartmannus in Rheno tertiodecimo Calendas Ianuarij cum quatuordecim comitibus ſubmergitur. Leo Reginoburgenſis, Petrus Bathauenſis Epiſcopus, Conradus ultimus Mosburgenſium regulus moriuntur. Hainricus dux Boius huius opes occupat. Nix ſextodecimo Calendas Auguſti à Fruxino uſq; Langionas cecidit. Inter hæc Chunegunda uxor Ottocari ad ſecundas nuptias tranſit, Zebiſcoq; nubit, Boiemiæq; regnum ſibi uendicat. Cæſar igitur accito ex Boiaria Ludouico genero ſuo, compoſitis rebus Auſtriacis, commiſsiſq; Alberto filio, cum in Orientali regno quatuor annos, ſex menſes commoratus fuiſſet, demum Auſtriam egreditur, Boiemiamq; petit, tumultumq; ob nuptias reginæ concitatum compeſcit. Inde per Hercyniæ ſaltus Norinbergam Nariſcorum urbem ad conuentus agendos proficiſcitur. Miſnenſes, Turogos pacat, Rudolphum Habſpurgenſem patruum ſuum, Egonem Friburgenſem, Eberhardum VVirtenbergenſem, qui interim ſolennem, atq; feſtam Germaniæ pacem uiolarant, proſcribit, hoſtes Reipub. renunciat, cum illis, facinus, & temeritatem partim ſupplicijs, & precibus amicorum, partim muneribus, & pecunia expiantibus, facile in gratiam redijt. In hunc contumacius agentem arma cum Ludouico Boiorum rectore mouet, Stutgardiam, Northingiam expugnat, mœnia ſolo æquat. Eodem fortunæ impetu, Bitolingios, Valthuſium, Rhæmoſcos inuoluit. Perdomito itaq; VVirtenbergenſi, bellum in Burgundiam conuertit. Veſontionem, & Peligardi montem obſidet, Regis occidentalis Franciæ legatis, qui regem ſuum ſuppetias laturum Burgundis, niſi ipſe hiſce finibus excederet, nunciabant, paucis reſpondit: Veniat (inquit) rex ueſter: nos eum hic expectabimus, atq; armis excipiemus, ipſe fatebitur, & ſentiet, nos non ſaltitandi, reſtiſq; ducendæ gratia hic ſedere. Quàm facile ſit ſtricto leges imponere ferro, re ipſa experietur. Hæc ubi ad regem Celtarum relata ſunt, Burgundis auxilium denegauit, eos imperata facere iuſsit: Burgundia ad obſequium redacta. Cæſar inferiorem Germaniam Rheno conterminam adire parat. Dum per quinquaginta ferè continenter annos Reſpublica diſcordiæ malis, à totq; ſubinde principibus conflictata nutat, Agrippinenſis Archimyſta peculatum fecerat, uectigalia Imperij occuparat, reddere hactenus detrectarat. Fridericus præterea Stuphius, manium eliciendorum gnarus, inferoſq; cogendi peritus, uultu Imp. Fridericum II. referens, ſe eundem eſſe prædicat, opes ingentes quaſatrati ſpiritus ſubminiſtrabant, ueteranis ad ſe confluentibus largiter diſtribuit.

VVelſß. Lintz. Steir. Neuburg. Schärding. Freyſtat. Ried.

Anna Auguſta moritur.

Hartmannus filius Rudolphi in Rheno perijt.

Leo Epiſcopus Ratiſp.

Petrus Epiſcopus Batt.

Conradus Comes de Mosburg ultimus ſuæ gentis moritur.

Longe.

Zebiſcus Boiemus.

Ego de Friburg.

Burgundia uicta à Rudolpho.

Pſeudo Fridericus ille ab alijs cognomento Holſtuch, & Tile Ko'up dictus eſt.

Erat admodum faber ille fallaciarum, comis, atq; affabilis, quos pecunia non poterat, blandicijs ſibi conciliabat. Pleraq; ſecreta militibus, equitibus, qui ſub Friderico meruerant, geniorum diſertorum inſtinctu memoriter recitabat. Iudæi, atq; Chriſtiani, nobiles Rhenani, uulgus promiſcuum, ciues, agricolæ (ut ſunt rerum nouarum auidi mortalium animi) conuolant, ille populo congiarium, militibus donatiuum elargitur, diuitiæ ope Plutonis, atq; inferorum ſuppetebant. Iamq; ille indies magis, atq; magis copijs auctus timeri poterat, & Imperatorum more cõuentus celebres agere primo Nouelij, deinde Agrippinæ cœpit. Cæſar cum exercitu Agrippinenſem Coloniam petit: Pontificem ad officium cogit, uectigalia uindicat. Epiſcopo ſibi iniuriam fieri uociferanti, cedo quos uis (ait) arbitros, te in hac re peccare plura docebo. Interea Fridericus ſubdititius in Cattorum elabitur regionem, apud VVetzflar ſe munit. Rudolphus eò caſtra transfert, urbi minatur excidium, niſi ueneficum dedant, traditumq; ab oppidanis impietatis condemnat. Deinde ad palum ligatum igne concremari iubet. Dum talia in Germania fiunt, Nicolaus tertius Pont. Max. Caieta ortus, cui formidoloſa Gallorum potentia, & nimis uicina uidebatur, Petrum Arragonum Imp. Friderici ſecundi cognatum, Siciliam iure hæreditario armis repetere, Celtiſq; auferre præcipit. Confeſtim omnes Siculi ad eum deficiunt, in Gallos citra omnem rationem ætatis, atq; ſexus crudeliſsime ſæuiunt, hos ad unum omnes contrucidant, ne fœminis quidem, ac infantibus parcunt. Genitalia uiris excindunt, mulieres uterum ferentes exſecant. Hæc ex diplomate Martini quarti Turonenſis, qui Nicolao ſucceſsit, & Gallis amicus, Petrum Siculoſq; deuouit, excepi. Petrus nihilominus exactis Occidentalibus Francis, Sicilia potitur. Iiſdem diebus Martinus animam efflat, & regno Eccleſiæ Honorius quartus imponitur. Is Germanorum amantior Ioannem Epiſcopum Tuſculanum, flaminem Romanum in Germaniam legatione ſuſcepta proficiſci iubet, poſtulatum, ut Cæſar cum exercitu Romam petat, Auguſti cognomen ſuſcipiat, & Campaniam, Apuliam, Calabriam, Siciliam pulſis Gallis, Hiſpanis, Imperio, atq; Germaniæ aſſerat. Monachi, ſacerdotes, fœminæ ſacratæ, Pontifices maiores, minores, militibus ſtipendia, nimirum quartas, quinquennales omnium rerum ſuarum contribuant. Has ob cauſas Cæſar, & ſacrificus Romanus VVürtzburgij altero & uiceſimo die Quadrageſimæ cœtum Eccleſiaſticum cogunt. Frequentes Monachi, ſacerdotes, Archimyſtæ, Epiſcopi conuenerunt. Cumquè his in templo conſidentibus mandata primarij ſacerdotis Tuſculanus pluribus aperit, ſpecioſis dictis, longis ambagibus perſuadere conatur, Agrippinenſis legatus ſurgit, collegis linguis & animo fauentibus, intercedit, ad frequentem Chriſtiani orbis Senatum prouocat, ex libello iuſta ſua, licet interturbante, atq; obſtrepente flamine, recitare cœpit, legere pergenti Tuſculanus nequicquàm diras dicit. Nam cæteri omnes Monachi, ſacerdotes proſiliunt, uno conſenſu deuouenti obganniunt, clamitant, uociferantur, perſtrepitant. Romanenſis uim, præſentemquè necem ſibi imminere ſuſpicatus, nec ſe manus horum crudeliſsimorum, Germanumq; furorem euadere male ominatus, quiritatur fidem, arma, opem Cæſaris implorat. Comites eius actum de domino

ſuo rati,

ſuo rati, diffugiunt. Magiſter equitum, armato milite iuſſu Cæſaris (qui tumultum hunc iam audierat) in ædes ſacras irrumpit, Ioannem trepidantem, metuq; exanimem ad diuerſorium deducit. Probus Franciſcanus, Epiſcopus Tullenſis Tubiorum oppido in Sueuia ortus, ſacrarum literarum interpres, cuius tum clara facundia, atq; pollens erat, in labro luſtrico conſiſtens, huiuſcemodi orationem fecit. Quouſq; collegæ chariſsimi, Romulei illi uultures patientia noſtra ne dicam ſtulticia abutentur? quouſq; eorum flagitia, auaritiam, ſuperbiam, luxum tolerabimus? Non ceſſabit hoc genus Archiſynagogon peſsimum, niſi omnes ad egeſtatem, & ſeruitutem duriſsimam redegerit. Diſcordia noſtra hocce malum creuit, diſcordia noſtra illi nebulones tuti ſunt. Nec unquàm, quàm diu illi ſalui fuerint, Chriſtianis feſtam pacem ſeruare, ab armis feriari, pietatem inter ſe colere licebit. Nuper Saxones, atq; Sueuos inter ſe commiſerunt. Deinde Diuum Fridericum ſecundum Reipub. Chriſtianæ utiliſsimum, Conraduum quartum, Sueuos, atq; optimos principes Imperio ſimul, atq; uita priuarunt. In Germania diſcordiæ mala, Sathanæ & Antichriſti Satrapæ ſeminarunt: Conradum poſtea inſontiſsimum, immeritiſsimum, & optimæ indolis adoleſcentulum, prolem Diuorum, iure gentium hęreditatem maiorum repetentem, fraude, dolo interceperunt, ac crudeliſsimè necarunt: Sueuos, atq; Francos Veſtriacos inter ſe armis ueluti ſpectaculum ſibi, ac paria componentes, commiſerunt. Deinde aduerſus hos Hiſpanos concitarunt. Nunc nos aduerſus Galliæ, atquè Hiſpaniæ proceres, cognatos noſtros, ex Germania quondam profectos, concitare nituntur. In memoria habete, quid ante duodecim annos ille ſanè egregius Decimus cum decimis egerit, idem Quartus cum quartis aget, ut illas Gregorius uigilantiſsimus à nobis emungeret, Scythas, Arabes, Turcas in nos armauit. Mentiar niſi hoſce (nempe maximum uectigal) magis ſaluos, quàm nos eſſe uelint. Diui Bernhardi conſecranei, quibus tamen ut amicis ille conſultum uolebat, millibus aureùm nummis ſexcentis ſe redemerunt. Hinc licet exiſtimare, quanti illa conciliabula conſtent, quantumue auri corradatur. Fallacia fallaciam trudit, atq; placita huiuſmodi argutorum hominum magis more, quàm ex bono, atq; æquo, Sathanæ illi lucem ſimulantes, comminiſcuntur, quibus populo tenebras offundunt. Quæ nequaquàm Chriſto Domino Deoquè noſtro cordi eſſe, exitus & opera, niſi planè cæci ſimus, probant, euentus docet, ſacræ literæ cantant. Proinde patres Chriſto deuotiſsimi expergiſcimini, conſulite, ſuccurrite rebus perditis, reſipiſcite, atq; capeſsite Rempublicam. Maiores noſtri immunes Imperij, tamen Romanos armorum ſtudioſsimos, diſciplinæ militaris peritiſsimos, gentium uictores, rerum dominos, orbis terrarum domitores, humano generi, finitimis imperitare permoleſtè tulerunt, eorumquè Imperium armis ſoluerunt. Nos pueris, atquè effœminatis (ne quid grauius dicam) æquo animo ſeruimus. Qui ſit ille Tuſculanus, non ſum neſcius. Noui hominis mores, auriſuga eſt, uenaliſq; fœnerator, atq; perfidus, uile pecuniæ mancipium. Ego minas eius flocciſecero, Senatumq; totius orbis Chriſtiani appello. Hæc ubi Probus dixit, cæteri omnes ſententiam eius

Probus Franciſcanus.
Tübingen.

ollaudant, atq; ſequuntur. In paucis diebus uniuerſi, Tuſculano uim for-
midante, neq; in publicum prodire audente, paulatim dilabuntur. Ita re infe-
cta concilium ſolutum eſt. Legatus Fürſtenfeldenſium quadraginta argenti
uncias expenſas retulit. Sub idem tempus in Boiaria ſecunda Altaichη, quod in-
ferius uocant, Monachi, atq; eorum Magiſter Volckmarus lætali ſeditione,
uti fit, tumultuantur. Monachi ſe diu noctuq; fame, ſiti, inedia excruciari, per-
uigilio enecari, cantus, precularum ſtrepitu obtundi: Volckmarum uero im-
munem omnem uitam agitare, genio indulgere, uoluptatibus frui, quæcunq;
libitum fuerit, facere, atq; imperare cauſabantur. Horum cognati irrumpunt,
apothecas uinarias, cellam penuriam effringunt, penum omnem, atq; Gi-
zam diripiunt. Volckmarum Hiſtrum trancientem eminus ſagitta interfici-
unt. Monachi poſthæc qui conſcij fuere, ab Hainrico regulo Boiorum exigun-
tur, ſex eorum cognati authores cædis cathenati Strubingam deportantur,
ibiq; ibidem ſupplicium luunt, execti, rotæ innexi, in crucem acti, ſecuri percuſ-
ſi ſunt. Eadem tempeſtate Catharina filia Cæſaris, nurus Hainrici Boiariæ
ſecundæ rectoris fato abſq; liberis concedit. Albertus frater eius, cui parens
Auſtriam commiſerat, bellum Boijs ſibi finitimis indicit, cuius cauſam ex-
plicare, atq; rem altius repetere, ceu tempus poſtulat, neceſſe eſt. Tempore
Imp. Friderici primi, uitricus, atq; priuignus pro regno Boiorum diſcepta-
runt, ut id æqua lance diuideretur. Regio Noricorum, atq; Boiorum (quæ
cubat inter Oenum, Anaſſum, Maticham amnes, quibus terminis Ried ar-
cem, atq; uicum celebrem contineri conſtat) auulſa de Boiaria Occidentali,
Auſtriacæ addicta eſt. Præterea Neoburgum, Schardingium, Vampach Oe-
no ſupra Bathauiam contermina, fuere quondam Pictauiæ regulorum. Ea
lege, atq; iure hæreditario ad Ottocarum Stirium, teſtamento uero, atq; le-
gato inde ad Auſtriacos redierunt, tandem dos, & quicquid inde Lintzium
protenditur, extitit Ottonis filij Hainrici. Mortua igitur, ut dixi, Catharina,
Albertus Germanus eius, incertum an iuſſu parentis, illa repetere cœpit, fre-
tuſq; affinitate Ludouici primæ Boiariæ rectoris, & Rheni, copias contrahit:
Fridericum Archiepiſcopum Iuuauenſem ſocium aſciſcit, Valentiæq; coeunt,
inde uerſus Ried hoſtili animo arma mouent. Hainricus Brunduni (ubi
tum VVichardus Epiſcopus Bathauenſis tridui ſumptibus ex fiſco principa-
li acceptis Rantzenhofen de integro XII. KL. Octobris dedicabat) ui-
res colligit, hoſtibus obuiam acie intenta progreditur, haud procul caſtris
Alberti, uim ui propulſurus Cellæ conſidet. Inter hæc Otto filius eius Neo-
burgium obſidione claudit, Schardingium præſidio firmat, Auſtriacos uaſtat.
VVichardus Epiſcopus Bathauenſis, & Hainricus Rotenecho ex principibus
Abuſinæ patriæ meæ ortus, Epiſcopus Reginoburgenſis intercedunt, fœdus fa-
ciunt, rem integram ad Ludouicum fratrem Hainrici, ſororiſq; Alberti maritū
reijciunt. Albertus aduerſus Vgros Stiriæ, atq; Auſtriæ fines uaſtantes, retro ar-
ma mouet. Fridericus domum reuerſus moritur. Rudolphus magiſter epiſtola-
rum Cæſaris in collegiū Pontificū Iuuauenſium coöptatur. Is cū Hainrico Boio
ſocietatē init, eidē ſe atq; Iuuauenſes ſacerdotes ab illius maioribus conditos, atq;
collocupletatos in clientelā dicat, atq; cōmendat: Inde Stiriā petit. Interea Mūl-
dorfiū incertū caſu ne, an fraude cōflagrat, cōſtanti quidē fama diſſipatur, id do-
lo Hain-

lo Hainrici factum eſſe. Quamobrem Rudolphus ex Stiria Iuuauiam conten-
dit, inde fines Hainrici inuadit, omnia incendijs complet. Contra Hainricus ar-
ma corripit, ſua tutatur, Epiſcopum finibus cedere cogit, Műldorfium obſi-
det, in ditionemq; redigit. Ludouicus frater Hainrici induciasad KL. Februa-
rias facit. Vtino tum Otto Thorius præſidebat: is dum ueſperi uenatur, & *Otto uom Thor pfleger uon Oeting.*
uulpeculam, quam catuli ceperant, atq; dilacerabant, ſeruaturus equo deſcen-
dit, hocq; recalcitrante in enſem uagina clapſum cadit, atq; transfoſſus uen-
trem interijt, ſexto Nonas Octobris, Anno æræ noſtræ M CC. LXXXV.
Dumq; talia in ſecunda Boiana geruntur, in prima Vindelicia Monachij anicu- *Anus infantem Iudæis uendit.*
la quædam infantulum Iudæis uendidit, quem illi deo immolant, punctim a-
cubus cædunt, necant, cruorem malluuio excipiunt, quo perlitare creduntur.
Eadem uenefica alterum infantem ſubreptura, à patre deprehenditur, accuſa-
tur, in uincula conijcitur, quæſtionibus admota, facinus confitetur, corpus in-
terempti infantis indicat, moxq; pœnas luit. Vulgus uiſo corpore ita uulneribus
confoſſo, ſæuire cœpit, conclamat, concurrit, inſanit, non expectata iudicum
ſententia, Iudæis mortem intentant. Aulici atq; prætores ducis impetum com-
peſcere conantur, minas, uerbera, fruſtra ingerunt, conſulturiq; Iudæis eos in
fanum lapideum, Synagogam nuncupant, commigrare iubent. Quò cum
Hebræi confugiſſent, fit acrior tumultus. Populus conuolat, ligna, ignem
ædi ſubmittunt, faces, ſulphur, tædas, & huiuſcemodi fomenta, quæ facile
ignem conciperent, ſubijciunt, d e quem nos ſextum uocamus, prophani Ve-
neri dicauere, centum, & octoginta Iudæos unà cum templo igne concre-
mant. Nemo prohibere, nec dux, nec aulici, atq; prætores potuere, adeò ſæ-
uit ignobile uulgus, nulla tempeſtas tantos ciet fluctus. Templum nunc ibi- *Zur Neuen ſtifft in München.*
dem Chriſtianorum extat. Eodem anno Cæſar octauo Calendas Ianuarias
Auguſtam in confinio Rhetiæ, atq; Vindeliciæ concilium procerum conuo-
cat. Albertum Halluſium in claſſem præfectorum, quos nos Graphios, litera- *Albertus Baro ab Halß Comes creatur.*
tores Comites uocant, refert: Boijs, atq; Archimyſtæ eorum diem dicit. Ibi
Hainricus, atq; Ludouicus fratres Germani Boiorum legati cum liberis Au-
ſtriam, Stiriam, Charionas, eaſq; regiones ſibi reddi poſtularunt, quæ quon-
dam maioribus ſuis ablata fuiſſent, atq; illi, eadem loca, primum Romanis, de-
inde Hunnis pulſis, atq; exciſis, poſtremo Venedis, atq; Vgris perdomitis, ſuo
Marte, & ſanguine peperiſſent, in Germaniam tranſtuliſſent, Colonias ibi Bo-
iorum, atq; popularium ſuorum deduxiſſent. Cæſar Senatu Imperij conuo-
cato, refert quid fieri placeat de hiſce prouincijs, quas interim precario filio ſuo
commiſiſſet. Tum ex Senatuſconſulto, conſilijq; decreto, Auſtriaci, Stirij Al-
berto, & Rudolpho filijs Cæſaris traduntur. Chariones, Carni, Liburni, Hi-
ſtri Mænardo Tyrollio committuntur: fruſtra Ludouico iuniore, filio Lu-
douici Boij intercedente, atq; inſalutato Cæſare ſe domum proripiente. Lu-
douicus eius genitor, atq; Mænardus Tyrollius, Albertus Auſtriacus affines,
tum fœdus ineunt. Eliſabetha uxor Alberti, filia erat Mænardi, neptis ex ſo- *Eliſabetha uxor Alberti.*
rore Ludouici. In eodem concilio pacis leges Rudolpho Archimyſtæ Saliſ-
burgenſi, Hainricoq; Boio dicuntur. Műldorffium Iuuauenſi Epiſcopo reddi- *Stephanus Hainrici Boij filius eligitur Epiſcopus.*
tum, qui in paucis pòſt diebus moritur. Iuuauenſes ſacricolæ Stephanum, filiũ
Hainrici Boij Pontificem legunt. Conradus Epiſcopus Lauentinus, Hainricus

Iureperitus à ſecretis, Romam, uti Pontifex Max. author fiat, legantur. Verum cum legati, quos exploratum uitam, ac mores Stephani in Boiariam proficiſci iuſſerat, eundem paludamento militari amictum, ſagittariorum ſpectaculo præſidentem ſe offendiſſe referrent, illum abdicat: Conrado Iuuauiam, Hainrico Lauentinos, nuncijs committit. Ipſe Stephanus poſtea uxorem duxit, liberos procreauit. Eius parentem Hainricum tum Sueuiam prætorium in confinio utriuſq; Vindeliciæ condidiſſe reperio. Eodem anno Conradus Nantouinus Romam uoti reus profecturus, VVolffratshuſium peruenit, ibi quod puerum conſtuprare niſus fuerit, accuſatur. A Ganthero prætore Idus Auguſti ad palum ligatus comburitur. Vulgus inſontem credidit, Gantherum hominis pecuniæ inſidias tetendiſſe prędicat, templum ibi condit, pro martyre colit, frequens coit ſupplicatum populus, eundem adhuc accolæ uenerantur, Diuum Antuinum uocirant. Cæſaris Rudolphi tum præfectum prætorio fuiſſe Bernardum à Peffenhauſen genitum ſorore comitum de Roteneckh, qui tum defecere. Huic Hainricus, atq; Otto duces Boiorum, uenandi ius (quod noſtro æuo VVilhelmus eius gentilis abdicauit) condonarunt. Conradus frater Bernardi Aichſtetenſis fuit Pontifex, plurimum eius templi opes auxit. Eadem tempeſtate Ludouicus filius Ludouici, qui Rheno, & Boiariæ præſidebat, Norinbergæ cum Cratone ab Hohenlohe equeſtri tyrocinio, atq; ludo ſe exercitans, tactus ab eodem haſta iugulo, decimo deinde die expirauit: Princeps miræ frugalitatis atq; continentiæ, parco ac parabili cibo contentus, ſexto ac ſeptimo die piſcibus, uino, cæteriſq; gulæ irritamentis abſtinebat. Abſtemius ſæpius inijt conuiuium, conuiuas operto poculo ſibi aquam propinari iubens, feſellit. In templo deuotiſsimè ſupplicabat, malo, inquit, conticere, quam precularum murmure, quas nullus ſuperũ, ne ego quidem intelligã, diuum aures obtundere, ad iracundiamq; Deum irritare. Vxor eius Lotharingia, mariti conſuetudine duobus & uiginti non amplius diebus uſa, triſtis ad parentem reuertitur. Hainricus quoq; patruus Ludouici Burckhuſij tertio Nonas Februarij decedit, Landſhutam transfertur, in Sàlingthal ſepelitur, ubi ſucceſſores eius condi ſolent. Teſtamento cauit, ne filijs terras diuidere liceret: Stephanum, atq; Ludouicum minores natu Ottoni dicto audientes eſſe ſtatuit, proceresq; Boiorum, hoc ita futurum, fidem dare, ſacramentum animam agenti dicere iuſsit. Poſt quinq; deinceps menſes, dieſq; undecim Imperator Rudolphus, dum filium Albertum ſucceſſorem declarare ſtudet, re infecta, naturæ concedit. In Boiaria tum prædas inuicem agunt agricolæ. In agro Conſtantienſi mulier Leonem peperit. Albertus Auſtriacus, Adolphus Naſſauiæ regulus Imperium ambiunt, uterq; armis diſceptare parati. Scythæ Vngariam transdanubianam, ubi quondam Gepidæ, Getæ, Daci conſederunt, uſq; Peſtum deuaſtant. Saraceni Prolemaida, quam urbem adhuc Chriſtiani in Syria poſsidebant, obſidione claudunt. Ciues & accolæ fruſtra ad opem Romani Pontificis, principum Europæ confugiunt. Nemo ſuppetias tulit, urbs expugnata, maximus numerus Chriſtianorum contrucidatus eſt, nomen Chriſtianum in Syria, Paleſtinaq; exciſum. Conradus Archimyſtes Salisburgenſis, Otto, Ludouicus, & Stephanus frarres, Boiariæ ſecundæ procuratores, fœdus ineunt. Falckenſtain arcem Alberti

Auſtriaci

Conradus de Fanſlurff & Brauttenſurt fit Epiſcopus anno 1289.

Schuuaben.

Conradus Nantnuein.

Prætor in VVolffratshauſen dictus Ganther.

Sanct Antnuein zu nechſt bey VVolffratshauſen.

Conradus Epiſcopus Aichſtetenſis eligitur anno 1297.

Ludouicus dux Boiorũ.

Crato Comes ab Hohenlohe. Alias de Alta flamma.

Hainricus dux Boiorum moritur anno 1290.

Stephanus. Ludouicus Otto fratres Germani filij Hainrici ducis &c.

Rudolphus Ro. Imp. moritur.

Albertus dux Auſtriæ.

Adolphus Comes de Naſſauu.

Ptolemais capitur.

Falckenſtain expugnatur.

Auſtriaci in confinio utriuſq; regni, quòd Auſtriaci crebris incurſationibus regionem infeſtam redderenr, eoq; prædas agerent, expugnant. Ibanus quoq;, qui & Ioannes, filius Hainrici, Tetrarches Vgrorum, fines Stiriæ, atq; Auſtriæ depopulatur. Solet in Germania, quàm diu orbata capite, præfectus prætorio Rheni, Duxq; Boiorum interrex eſſe, atq; Imperij munia obire. Ludouicus tum huiuſcemodi dignitate defungens apud Rhenum diuerſabatur, filius eius Rudolphus in Boiaria degebat, atq; uti Auguſtani, uicini ſui, ciues, ſacerdotes, Epiſcopus ſe, atq; parentem ſuum, tanquàm interreges reciperent, atq; imperata obedienter facerent, poſtulabat. Id Auguſtenſes detrectant, Hainricũ Burgionum præfectum, ueterem Boiorum inimicum accerſunt, eidem urbem, templum aduerſus Rudolphum commendant. Rudolphus hac iniuria, atq; cõtumelia laceſsitus, proxime fauces, atq; propter Lycum in Alpibus arcem ad perdomitandos Auguſtales extruit, atq; communit. Ciues erumpunt, munimentum id obſidenr, in fugam datis, quos ibi Rudolphus collocarat, diruunt, & ſolo æquant. Rudolphus militibus donatiuum diſtribuit, atq; Auguſtam inuadere meditatur. Verum patrueles eius Otto, Stephanus, & Ludouicus, bellum ei, niſi contentus Palatini Rheni cognomine, titulum Boiariæ nomini ſuo adiungere poſthac deſiſtat, indicunt. Ille coactus, inducias cum Epiſcopo uſq; ad aduentum parentis paciſcitur, parentem deinde certiorem facit. Qui ubi hæc accepit, in Boiariam ſe confert, cuius aduentu territi aduerſarij ſunt. Nepotibus reſpondet, principatuum, atq; regionum diuiſionem, non tamen dignitatis factam eſſe. Ideo ſe uti hactenus illi, & ipſe conſuerit, utrumq; honorem uſurpaturum. Deinde, fruſtra contra nitentibus nepotibus ſuis, nam alioqui etiam ſuperior (Alberto Auſtriaco, Mænardo Tyrollo fœdere iunctus) erat, pacem cum Auguſtanis, atq; VVolfhardo Epiſcopo urbis confirmat. Captiui utrinq; dimittuntur, ne noua arx iuxta fauces reficiatur, cauetur. Ludouicus interregis munus iure ſuo perfungi Auguſtæ permittit. Ottoni nepoti eius, neq; cum patruo, neq; cum fratre coniugis ſuæ conueniebat, utriq;, Ludouico ob titulum, Alberto propter dotem, quam præripere conabatur, infeſtus erat. Verum Ludouico impar uiribus, in Albertum, Vgrorum bello impeditum, à ſuiſq; (quod indigenas floccifaceret, Sueuos aduenas tolleret, hiſq; ditiſsimas qualq; Stiriæ, Auſtriæ fœminas, poſthabitis incolis connubio iungeret) deſertum, impetum omnem belli conuertit. Nam & à plæriſq; proceribus, nimirum Stubenbergenſibus,, Haunbergenſibus, Phannenbergenſibus euocatus, ſocia arma cum Conrado Archiepiſcopo Salisburgenſi iungit. Hiq; contractis copijs in Stiriam primo arma mouenr, Cluſam expugnant. Hainricus Agunti Antiſtes, Auſtriæ præſes, ſcribaq; regionis fuga in arcem elabitur. Otto & Epiſcopus templum occupant, reperta uini, & caſei copia, quinq; ibi, & triginta dies commorantur. Vltra procedere altitudo niuis (ſicuti hiſce locis Alpeſtribus tempeſtiuæ longiores, atq; acriores hyemes eſſe ſolent) prohibuit. Albertus cum Andrea rege Vngariæ inducias facit, affinitatem contrahit, Agnetem filiam ei deſpondet, collectoq; exercitu ad Ottonem, & Epiſcopum infeſta acie properat. Sexcentos ruſticos cum ſcopis, palis, cæteris ferramentis, qui uiam ſibi per niues aperiant, præmittit. Ita de improuiſo Ottoni, & Conrado ſuperuenit: illi què multis, amiſsis, terga uertunt. Albertus

castra

Interrex Imperij qui.

Hainricus Marchio de Burgauu.

VVolfhardus Epiſcopus.

Albertus dux Auſtriæ cognomento ſapiens dictus, quattuor celebres familias Sueuorum ſecũ in Auſtriã deduxit ſcilicet de VValſee, De Diernſtain, Dominos de Miſſauu & Mareſcalcos de Reichenauu. Vide Cuſpinianũ in Auſtria ſua.

Die Clauſen.

Hainricus Abbas in Monaſterio Admũt. Cancellarius regionis.

Agnes filia Alberti regi Vngariæ nubit.

Inſpruck igne flagrat.

caſtra hoſtium inuadit, atq; diripit. Per Alpes Stiriæ, atq; Noricorum Oenobrigam ad ſocerum penetrat, oppidumq; Sabbatho paſchalium noctu, dubium fraude ne, an caſu conflagrat. Albertus inde ad Machtyldam ſororem ſuam Monachium diuertit: poſt Fürſtenfeldium, deinde Auguſtam progreditur. Ibiq; haud aliter quàm Cæſareæ Maieſtatis deſtinatus ſucceſſor excipitur, ira futurum plærìq; principum ultro polliciti fuerant. Inter hæc Otto Boius, Conradus Paſtor Iuuauenſium inuitati à Charionibus, eò caſtra mouent, ſanctum Vitum, gentis caput circumſident: acriter urbem tutabantur Albertus, & Otto

Albertus & Otto fratres Comites Tyrollij.

Nicolaus 4. S. P.

fratres, filij Mænardi Tyrollij, atq; Goriciæ reguli. Albertus tum perijt. Otto frater eius urbe capta in uincula coniectus à Pontifice Iuuauiam abducitur. Eadem tempeſtate Nicolaus quartus Pont. Max. Franciſcanus, omnes Archimyſtas Germaniæ, quemq; cum ſuis collegis in ſua prouincia concilia habere iubet. Ab hiſce rurſus conſilium ſimul & auxilium petit, quo Paleſtina armis recuperari poſsit. Primarius Boiorum ſacerdos Iuuauiam ſexto Calendas Februarij Monachos, atq; ſacerdotes ſuos uocat, maiores, minores cogit Pontificulos, mandata Pontificis Max. aperit. Vbi illi Romanam auaritiam rurſus ad decimas aſpirare perſentiſcunt, paucis ex conſilij decrecto, rem magnam eſſe, & ſe tot extra ordinem tributis attritos, & exinanitos reſpondent, proinde amplius deliberandum, caput Reipublicæ Chriſtianæ prius dandum, Chriſtianos principes in gratiam redigendos, ſine horum authoritate nihil decernendum cenſent. Eodem conſilio Mænardo Tyrollio duas ob cauſas potiſsimum ſacris, iuſſu Pontificis Max. interdictum eſt. Tridentini Epiſcopi caſtella occuparat, uiq; obtinebat: Hainricum ius Pontificium profitentem Epiſcopum Tridentinum continuis attriuit bellis, cedereq; compulit. Hoc mortuo, Nicolaus Pontifex Rom. Franciſcanus religione, Philippo Mantuano ſui ordinis uiro, eundem Pontificatum tradit, hocq; inſtigante Mænardus deuotus eſt. Qui ſibi iniuriam fieri à ſanctiſsimis illis patribus uociferatur, edicto publico obnunciat, crimina obiecta ita diluit: Equidem (ita me Deus amet) bellum non infero, ſed propulſo, nihil unquàm mihi magis cordi fuit, quàm pacem cum quouis hominum, maxime cum Epiſcopis conſeruare, niſi boni patres, ut cæteri mortalium, copia rerũ corrupti, nobis immeritiſsimis ultro arma praua libidine dominandi intuliſſent, noſq; terris auitis ſpoliare conati fuiſſent. Arma ſumpſi, caſtella hoſtibus patriæ ademi, quo mihi, ac popularib' ocio frui abſq; armis liceat. Quod ſi quiſpiam uas, atq; præs fuerit, ne metuere perfidiam, & lupos habeam, neue de cætero huiuſcemodi nobis à faſtuoſis illis Archiſynagogis (nam paſtoribus dicere religio eſt) contingant, actutum omnia reddam: Aliter nunquàm committam, ut tam ſtultus uidear, ut è manu manubrium mihi eripi patiar, aut memet ultro, atq; meos ludibrio effæminatis Antichriſtis, atq; prodigioſis Eunuchis eſſe ſinam. Nemo magis concordiam Chriſtianam labefactat, non ſacris literis interpretandis, aut ediſcendis, ſed liberis dant operam, liberum amant, diuitias congregant, regna, gloriam, dominationem auidiſsimè appetunt. Pro hiſce nobiſcum ſanguine ouium decertant, Chriſti paupertatem, comitum eius ſimplicitatem non ſolum non æmulantur, ſed irrident quoq;, atq; antiquare conantur. Si Antichriſti non ſunt, quid aliud obſecro ſunt? Eſt ne iſtuc paſcere oues? amare gregem? regna, opes, aliena appetere, pro gloria, dignitate digladiari, o-

Hainricus Epiſcopus Tridentinus.

uiculas

uiculas opprimere, occidere, belligerari, Chriſti præceptum inuertunt, donanti tunicam, & pallium uiauferunt. Quis tam ferreus, ut uerius dicam, tam ſtoli-dum pecus fuerit, ut ſuperbiam, faſtum, perfidiam, fraudem, flagitia, ſcelera, lu-xum, auariciam nebulonum ęquo animo ferat? Peiores Turcis, Saracenis, Tar-taris, Iudæis ſunt, plus his omnibus Chriſtianæ ſimplicitati officiunt, libertatem Chriſti ſanguine partam, excindere conantur, dominationem arripiunt. Cum noſtri ſerui ſint, ipſi dominari contra ius gentium, aduerſus leges, auſpicia, & o-racula diuina, dominos ſibi ſeruire uolunt. Scitum eſt uulgi prouerbium, ſacer-dotes ſuperſtitionum præſtigijs caliginem oculis offundere mortalium, & cęre-monijs, carminibuſqꝫ caſsis, ueluti Mandragoræ ſoporiferæ poculo mentem mutare, & humanis animis, atqꝫ ſenſib⁹ ſtuporem propinare. Nunquid paſtor aut oues tondet, aut mulget, nonne nuncius rē domini, atqꝫ eorum, ob quorū utilitatem mittitur, agere debet? Proinde à ſæuo, & nobis iniquo Pontifice, ad ęquum paſtorem, pientiſsimumqꝫ patrem prouoco. Inter hæc dum illa ad Pon-tificem Ro. referuntur, ipſe animam efflat. Vrſi tum, atqꝫ Columnæ Pontifica- *Vrſiner und* tum Max. ambiunt, biennio continuo interregnum in Imperio Eccleſiaſtico *Columneſer.* fuit. Sub idem tempus, anno Chriſti M CC XCII. Calendis Maij Fran-cofordiæ principes conueniunt, Comitia Cæſarea habent, interim Alberto in ora Rheni pręſtolante euentum Comitiorum. VVentzeslaus Rex Boiemiæ, Otto, Stephanus, Ludouicus fratres Boiariæ ſecundæ moderatores, Conradus Archimyſta Iuuauenſis literis apud Senatum Albertum criminantur, uitia eius, auariciam, leuitatem, iniquitatem, ſæuitiam etiam in ſuos commemorant, ob-teſtantur, ne liberum ceruicibus talem dominum, atqꝫ bonis rebellandi neceſsi-tatem imponant, Romanenſes quoqꝫ Lupi, qui ouili Chriſtiano abſqꝫ paſtore incubabant, non ſolum pro lana pecudis, ſed uiſceribus quoqꝫ certantes, quod agerent, illic inuenerunt. Columnæ Adolphi, Alberti rebus Vrſi, quibus ille af-finitate iunctus erat, ſtudebant. Principes omnium receptis literis, in contraria ſtudia ambigui ſcinduntur, tandem ſuffragium ineunt. Gerhardus ab Eppen- *Gerlacus ab* ſtain Mogontinus Pontifex, qui primas tum deligendi Cæſaris obtinebat, A- *alijs dicitur.* dolphum cognatum ſuū ſummæ rerum deſtinat, ſolo Ludouico Boio, qui Al-berto ſuffragabatur, fruſtra refragante, cæteri collegæ conſentiunt, in ſententiā Mogontini pedibus, ut aiunt, eunt, ne unus quidem intercedit. Ludouicus id quod neceſſe erat, tandem inuitus cedit, ſenatuſqꝫ conſulto ſubſcribit. Contra conatus nepotum ſuorum in Boiariam proficiſcitur. Eius quoqꝫ affinis Alber-tus Auſtriacus repulſam paſſus, domum reuerſus, Rathſtadium Iuuauenſe mu- *Rathſtat.* nicipium duobus menſibus obſidet, oppidanis fortiter ſe tutantibus, tum pe-nuria annonæ, tum quod Otto Boius in auxiliū Rathſtatenſibus properabat, obſidione ſoluta, domum in Auſtriam redit. Porrò Adolphus Cæſar renun-ciatur. Ipſe, & Archiepiſcopus Mogontinus, cæteri collegæ, eodem nauigio Agrippinam Rheno deuehuntur. Cum Fürſtenbergio, quod Ludouico Boio *Fürſtenberg* parebat, allabuntur, incolæ nihil minus quàm Cæſarem hic eſſe rati, ut nauigan- *arx Palatini.* tes appellant, portorium ſoluant, poſtulant. Illi remis incumbunt, atqꝫ pręter-eunt. Fürſtenbergenſes nauim ſagittis appetunt, quendam in latere Adolphi aſsi-dentem ſauciant, moxqꝫ cum ingeminatum foret, Cęſarem hic uehi, pauidi iram principis deprecantur, errorem, atqꝫ inſcitiam excuſant, ueniam orant. Quam

tantum abfuit, ut impetrarent, ut Mogontinus Epiſcopus Ludouicum ac tum furijs coniugis cũ fratre eius in necem Cæſaris conſpiraſſe, mandaſſeq; ſuis, nempe Fürſtenbergenſibus, ut eminus ſagittis Adolphum hac nauigantem interficerent, aſſeueraret: Et Cæſar, comiteſq; ſupplicium ſumendum, atq; in parricidam, more maiorum animaduertendum eſſe, decernerent. Quod ubi Ludouicus noſter reſciuit, Otingenſem, atq; Norinbergenſem præfectos, purgatum errorem ſuorum ad Agrippinenſem Coloniam legat. Qui non ſolum non auditi ſunt, ſed tres etiam Archimyſtæ Germaniarum, quæ in Gallia ſunt, Palatiũ Rheni, nimis ſibi uicinum animis inuaſere, atq; inter ſe partiti ſunt. Penes hos tum ſacerdotes ſumma rerum fuit, nomen duntaxat poteſtatis inane Adolph⁹ ferebat: quamobrem uulgo Rex ſacrificulorum dicebatur. Certior de hiſce omnibus factus Ludouicus, urbes, caſtra in ora Rheni præſidijs firmat, amicos orat, ambit, innocentiam ſuam prædicat, Epiſtolas ab his commendaticias ad Cæſarẽ exorat, cum Alberto Auſtriaco, uxoris ſuæ fratre, & Epiſcopo Argentoratenſi, plæriſq; alijs ſocietatem init, fœdus icit. Hocq; facto melius de ſe ſentire, atq; excuſationem ſuam hac lege, ut ipſe noxios, atq; authores facinoris exauthoraret, Adolphum recipere coëgit. Cui deinde Auguſtæ in celebri Epiſcoporum, atq; principum conuentu, iuriſiurandi religione, iſtud factum ſe inconſulto, atq; penitus inſcio deſignatum eſſe ſatisfacit, pollicetur q; paci, atq; concordiæ ſedulo operam nauaturum. Hanc ob cauſam dum Cæſar Sueuiam perluſtrat, & Calendis Maij Norinbergæ conuentus agit, Ludouicus cum filio Rudolpho quinquagenalibus Lintzium ſe confert. Principes cognatos, & affines ſuos VVentzeslaum regem Boiemiæ, Conradum Archiepiſcopum Salisburgenſem, Albertum Auſtriacum, Mænardum Tyrollium, Ottonem, Stephanum, Ludouicum nepotes ſuos, ne uenire grauentur, ut de reb⁹ communibus ſecum colloquantur, orat, atq; exorat. Die itaq; conſtituto cum illi proceres Lintzium conueniſſent, ſummam operam Ludouicus, ut eos in gratiam redigeret, nauat, ambit, orat, obſecrat, minatur, pollicetur, blanditur, iraſcitur, ſuadet, ſed ſurdis cantabat. Nemo alteri cedere in animum inducebat, ille ſibi ſua præreptum iri, hic ſe ſua tutaturum uociferabatur. Boius ergo, atq; Rheni rector, ubi ſe fruſtra hoc negocium ſumpſiſſe ſentit, diſcedere parat. Sed per uinculum ſanguinis, quo omnibus deuinctus eſſet, ab Eliſabetha uxore Alberti, nepte ſua ex ſorore, obſecratus, ne ante abeat, quàm diſcordes cognatos, & affinitate iunctos reconciliet, Facile exoratus, rurſus principes conuocat, atq; ita uerba facit. Vulgo dici ſolet, ubi pax, et concordia ſit, Deum habitare, & ibi inferos eſſe, ubi bellum, inuidia, odium, ſeditio, ira, maledicta, cædes, incendia, pauperum compilationes graſſantur. Miniſtri igitur Opt. Max. Dei, an Stygiæ furiæ eſſe uultis? Si non patres patriæ, & boni paſtores, quid aliud obſecro, quàm immanes Tyranni, crudeliſsimi latrones eſtis? Nihil aliud profecto regna abſq; concordiæ bonis ſunt, quàm publica gentiũ latrocinia. Ciues optimos, agricolas inſontiſsimos, pauperes, uiduas, pupillos miſerrimos, propter quos tutandos à Deo Opt. Max. terris rectores dati eſtis, non ſolum contemnitis, & non auditis, atq; auaris, iniuſtis prætoribus, lictorum rapacitati, perfidiæ cauſidicorum, ſacrificulorum auaræ ſuperſtitioni, prædæ eſſe ſinitis, ſed inſuper quotidie nouis tributis, bellis atteritis, compilatis. Ipſi interim ocio, uoluptatibus, laſciuiæ dediti, luxuria diſſoluti,

diſſoluti, genio, alieno periculo indulgetis. Vt unus ueſtiatur, tot egeni ſpoliandi ſunt, ut unus nepotetur, tot pauperibus fame periclitandum eſt. Vetus dictum & adhuc in ore omnium crebrum.

Quicquid delirant reges plectuntur achiui.

Principes de alieno corio ludere atq; periculo agricolarum pugnare ſolent. Quocirca ueriſsimũ eſſe, planè cõfirmamus, quod de nobis uulgo dici ſolet, Aulã nimirũ inferos eſſe, uirtutemq;, atq; pietatem ab ædibus noſtris longe exulare.

Aula principum quid.

Exeat aula
Qui uult eſſe pius: Virtus & ſumma poteſtas
Non coëunt.

Lucanus.

Cur inſontes & inopes luunt ueſtra ſcelera? cur uos non exeditis, quæ intriuiſtis, Si libet ſingulari certamine depugnate. Quid in miſeros iſtæc faba cuditur? Lictores, prætores, apparitores, & hij qui ſcriptum faciunt, ueluti hirundines exugunt miſeros, rapiunt, defraudant, auferunt. Et ſuperat hæc omnia rapacitas ſacerdotum, qui ſub magna ſuperficie pietatis diuites, inopes compilant, nec præſidij quicquàm populo in principibus eſt. Quæ (malum) uos dementia, quis furor cæpit? Sanguine, & affinitate coniunctiſsimi inuicem ſæuitis, in ueſtra uiſcera ferrum conuertitis. Hinc prouerbium natum crediderim, potentes potenter tormenta paſſuros, & inſolentem, atq; rariſsimum eſſe ciuem in illa æterna, & cæleſti patria, qui cæteris dominetur. Et ego quidem do fidem ſic uobis (niſi caueris) futurum. Proinde ſi quid peccatum, ut homines ſumus, ſi quid inuicem maleficij datum, acceptumuè eſt, inuicem condonate, atq; in gratiam redite. Ego & Hainricus Epiſcopus Reginoburgenſis uerus animorum paſtor, nulli ſacerdotum Dei pietate, & ſapientia ſecundus, arbitri ſumus, uniuerſis iuxta æqui, ſanguine, affinitate, amicitia coniuratiſsimi ſumus. Hæc ubi dixit, omnes commoti oratione iſtac, Ludouicum atq; Hainricum Epiſcopum arbitros capiunt, fidem dant, ſe decretis illorum ſtaturos. Mox captiui utrinq; dimittuntur, gratiæ ſuperis aguntur, & honor Deo Opt. Max. habetur. Per idem tempus Burgionum Limitaneus præfectus, ſuperſtes duobus filijs obijt, Hainricum nepotem ex filio adoptauit, factus ex obſcuro clariſsimus, uniuerſos finitimos affligendo, Monachis amicus, cæteris inimicus fuit, raro concors cum Ludouico Boiorum regulo. Is tum à Cæſare ad Rhenum accerſitus, ut inter illum, & Albertum Auſtriacum pacem componeret, morbo (re duntaxat inchoata, necdum confecta) corripitur, genitalia intumuere. Ipſe pudore diu languorem tegit. Deinde perfricata fronte, ſero tamen, medicos conſulit. Vbi deſperauit ſalutem, annulum pronubum uxori, quæ in Boiaria degebat, mittit, eam uiuere, atq; ualere, & coniugij memorem eſſe iubet. Teſtamento cauet, ne hæredes extra ordinem tributis Monachos, Myſtas onerent. Migrauit ex hac uita Haydelbergæ, in eodem cubiculo, in quo natus, KL. Februarij, Anno Chriſtianæ ſalutis M CC XCIIII. uitæ quinto ac ſexageſimo, poteſtatis quadrageſimo ſuper menſes duos. Corpus translatum Fürſtenfeldium, ſepultum in conditorio Annæ coniugis, Ludouici filij, cæterorum liberorum. Pridie Idus Februarij iuſta funeri perſoluere omnes Boiariæ preſules, & Epiſcopi,

Marchio de Burgaun moritur.

Ludouicus Palatinus ægrotare cæpit.

Ludouicus Palatinus & dux Boiorum moritur. 1294.

Hainricus Reginoburgenſis, Emicho Fruxinenſis, Reynbotho Aichſtetenſis. Duos filios, Rudolphum uiginti natum annos, Ludouicum ſeptem, & duas filias Machtyldam Lünenburgenſem, Agnetem Cattam reliquit. Eximia forma, atq; ſtatura fuit, in adoleſcentia effuſe liberalis, in ſenectute ad rem paulo auidior. Laudis auarus, pacis ſtudioſus fuit. In templo exemplar pietatis ſingularis extitit, in cibo modeſtiam Chriſtianam præſtitit, ubi ferè ſupra modum immo deſti eſſe ſolemus. Auxit multum Boiorũ opes, plæraq; Sueuiæ oppida Schongiam, Laugingen, Höchſtet, & alia multa caſtella, atq; plures uicos in Boiariam tranſtulit. Tetrarchias quaſdam Boiorum Roteneck, VVeiarn, Falckenſtain Hartmerſperg, Neoburgium ipſe, Mosburgium frater eius Hainricus infiſcauit. Hæcq; nunc ordine explicare operæpretium duximus. Roteneck adhuc caſtellum eſt, uiginta millia paſſuum ſupra patriam meam inter Ilmum, atq; Apſum amnes in ſuperiore Vindelicia cubat, Lamij poſsident. Dynaſtæ paternam originem ab Abuſinæ patriæ meæ Tetrarchis ducunt, Raræ cuius curatores fuerunt, humati ſunt. Quos hic prætereo, infra dum patriæ meę Dynaſtas retuſero, illorum progeniem explicabo. Vltimus fuiſſe fertur Hainricus Epiſcopus Reginoburgenſis, is anno Chriſti M CC LXXVII. uendidit patrimonium Ludouico Duci Boiorum. Cantandi morem, quo hactenus uſi ſacrificuli Reginoburgenſes, in artem redegit, accitis ex Hailbrunna eius artis peritiſsimis Monachis. Extat Muſica illi dedicata, atq; ſcripta. Naturæ conceſsit anno ab reſtituta ſalute M CC XCII. Pontificatus undeuiceſimo. Neoburgium, Hartmerſperg, Falckenſtain, VVeiarn, Antorff, Harnſtain, ſuperioris Boiariæ caſtella, ſub Alpibus Noricis, atq; Peninis, inter Oenum, Azalum, Iſaram amnes, Antiburt in ora Noricorum cubat. VVeiarn in collegium Myſtarum D. Aurelij commutatũ eſt: Mangualda amne alluit. Haud inde procul Neoburgiũ ſemidirutum Meichslrani, Hartmerſperg Pintzenaueri, Falckenſtain Hoferus poſsidet. Horum reguli plæraq; etiam in Auſtria, & præfectura Tyrollenſi poſſedere. Curatores Chimenſes, Iuuauenſis Templi, Vinariæ, & Aybling ac Ayrdorff extitere. Vltimus fuit Sigbotho quintus, is pridie Nonas Octobris anno ab orbe ſeruato M CC LXXII. in balneo publico Neoburgij ab Ottone Brandenbergio ferro occiditur. Huius uxor Irmingarda, pater Sigbotho quartus ab Ottone regulo Boiorum Burckhuſium captiuus abductus. Patruus Chuno, auus Sigbotho tertius. Auia Hyltgardis, filia Chunonis Medulli fuere. Tertij parẽtes Sigbotho ſecund⁹ & Luitgardis, ſoror Friderunæ, fratres Rupertus præſul Tigurinus, Chuno ſecundus Epiſcopus Reginoburgenſis. Hic obijt anno Chriſti M C LXXXV. dignitatis undeuiceſimo, ille quinto anno. Horum amitam Gertrudim, patruos magnos Hyldeſcalcum Tigurinum præſulem, Herrandum Antburitum, auum Sigbothonem primũ, auiam Adelhaidim fuiſſe reperio. Herrandus relicto filio Sigbothone Hieroſolyma cum VVelphone duce Boiorum profectus eſt. Sigbotho primus Vinariã collegium flaminibus Aurelianis inſtituit, anno ab orbe uindicato M C XXXIII. Proauum huius Bathonem, auum Herrandum, patruum VVolfgerum, genitorem Rudolphum, genitricem Gertrudim filiam Sigbothonis, neptem Geroldi eſſe in faſtos Vinariæ relatum eſt. Mosburgiũ, urbs eſt in confinio Vindeliciæ ſecundæ, ac primæ, medio itinere inter Landshutam, & Fruxinum,

num, diſtat ab utraq; urbe ad decimum lapidem ſupra confluentes Ambronis,
& Senonis, qui haud inde procul diuerſis oris Iſaræ confunduntur. Collegium
ibi populatium Myſtarum extat: Diuo Caſtulo inſigne, quē à Rhænobotho- *D. Caſtulus.*
ne, atq; Albino, Ludouico nepote Caroli Magni rege Boiorum Roma trans-
latum referunt. Vulgus antiquiſsimā Boiorum urbem eſſe autumat: Tetrarchas
quibus paruit, enumerare haud alienū fuerit. Primus quem ego quidem inueni,
Helmberthus fuit tempore Imp. Conradi ſecundi, atq; Hainrici tertij. Huius
filij Berchtoldus Archimyſta Iuuauenſis, Renardus, & Burckhardus primus.
Hic Burckhardum ſecundum, ſecundus ex Gertrude Burckhardum III. atq; *Berchtoldus*
Albertum progenuit. Tertio, & Benedicta Conradi de Rain filia, Conrad⁹ pri- *Epiſcopus Sa-*
mus, primo Conradus ſecundus, Hainricus, & Berchtoldus de Glain orti. Cō- *liſburg. circa*
radus ſecundus ex Benedicta Albertum ſecundum, Conradum tertiū ſuſcepit. *annum domi-*
Ab hoc & Heduica eſt Conradus ultimus, qui abſq; liberis ex hac uita migrauit, *ni 1088.*
anno ab humana gente liberata M. CC LXXXI. Poſſedere uineas in Val-
le Atheſina. Moſburgium Hainricus Boiariæ ſecundæ rector, & Nariſcorū re-
gulus infiſcauit. Dumq; hic, & eius frater Boiariæ ducatum adminiſtrauit, qua-
tuordecim templa, atq; monaſteria condita eſſe reperio. Ego hæc ordine recen-
ſebo. Reginoburgij Auguſtinianis mendicis in ponte Iudæorum ædes dedicata
eſt. Sacrificulus ad ægrotum feſtinans eo in lutum ſacram hoſtiam abiecerat.
Conradus Hyldebrant, Vlricus Brunleitus architecti fuerunt, anno ab orbe ſer- *Conrad Hyl-*
uato M CC LV. Eiuſdem urbis Archidiaconus (ſiue ut alij aiunt Chore- *debrant.*
piſcopus) Semannus Semanshuſium in inferiore Boiaria, in pago Rhodani, iiſ- *Vlrich von*
dem Auguſtinianis contubernium erexit. Quo tempore nempe anno Chriſti *der Prunlei-*
M CC LXXIII. XV. KL. Aprilis Auguſtum Reginoburgenſium tē- *ten.*
plum cū prætorio Pontificali conflagrauit, adeò ut tintinabula ſoluta fuerint. *Hainricus Se-*
Tertiodecimo deinceps anno fœminæ ſacratæ, quæ Mariæ Magdalenæ fanum *man.*
incolebant, & Buſſariæ, hoc eſt reſipiſcentes uocabantur, ſuaſu Franciſcanorum *Semanshau-*
à Maria ad Claram defecerunt, à qua templum cognomentū nunc retinet. Hæc *ſen.*
Reginoburgij tum facta lego. In Superiore Boiaria Ludouicus Boiorum rector *Buſſerin zu*
Andechiſij ædem, quæ cum arce ante quinquaginta annos diruta erat, refecit. In *S. Maria*
ripa Ambronis, inter Auguſtam Rhetiarum, & Monachium templum Diui *Magdalena.*
Bernardi conſecraneis extruxit, Fürſtenfeld, hoc eſt principis campū nuncupant, *S. Claren.*
Monachi acciti ab Alletſpach ex ſecunda Vindelicia anno æræ noſtræ M CC *Andechs.*
LXXV. quo anno & Angiloſtadium religionem mendicantē Franciſcano- *Fürſtenfeld.*
rum recepit, & eoſdem deinde poſt annum octauum Monachij quoq; in eo tē- *Monachi Frā-*
plo, ubi nunc eius ritus Virgines ſacricolæ habitant, & Anger uocatur, colloca- *ciſcanorum*
uit. Itidem Hainricus frater eius anno æræ noſtræ M CC LXXI. Domini- *Ingolſtadij.*
canos, & nono deinceps anno Franciſcanos Landshutę recepit. Hartuic⁹ quoq; *Anger zu*
à ſacris Haintico, & Ottoni patri eius Myſta Bachauenſis, & Ludi literarij ma- *Münchē ain*
giſter in inferiore Boiaria inter Oenum, & Vilſum amnes, Cellam ſacris Ci- *frauenclo-*
ſtercienſibus auſpicatur anno ab humano genere ab inferis uindicato M CC *ſter.*
LXXIIII. cumq; impendijs non ſufficeret, Hainricus dux Boiorum perficit, *Cella.*
atq; bene ominato nomine Fürſtocellam, quod principis cellam ualet, nuncu- *Fürſtenzell.*
pauit, confirmauitq; ſequenti anno KL. Februarij Burckhuſij, interfuere Vlri-
cus Abuſinus, Gebhardus Artenbergenſis, Bernardus Leobergenſis. Eodem in

ractu deinceps Septembri Bernardus, & Fridericus Berengarij templum ſeruatori, Saluator uocatur, condunt. D. Nordperti ſacris initiarũt, Myſtas ex Oſterhofen acceſſunt. Bernardus Griſopagus Epiſcop⁹ Bathauenſis fit author, & dedicat. Pholia in ſecunda Boiaria adhuc prætoriolum eſt, in ora Germaniæ, inter montem Bogum, Danubio imminentem, & Metenam nuum, atq; templũ D. Benedicti, huius Dynaſtæ Hainricus & Machtylda coniuges, in Boiaria, quæ in Hercynio ſaltu, ubi ad Boiemiã pertinet, cubat, D. Bernardo ædem Droſchlach condunt, ſacrificulos ex Allerſpach euocant, qui iubente duce Hainrico Rumaſſeld arcẽ ſolo æquant, illaq; diruta, lapides Droſchlachium uecti, ædes inde constructa, Hainricus Epiſcopus Reginoburgenſis dicat, & Gotſcellam, id eſt, Dei cognominat, anno ſeruatoris M CC LXXXVI. Poſt annum octauum Otto, Ludouicus, Stephanus fratres reguli Boiorũ authores facti ſunt, Rumaſſeld uicum Allerſpachenſibus uendidere, ab his Michaël Antiſtes Gotſcellæ demum poſt annos ducentos, atq; nouem emit. Gãicofium quoq; eadem tempeſtate, nempe anno M CC LXXVIII. in inferiore Boiaria, inter Iſaram, atq; Oenum Bernardus Leobergenſis condonat ſacratis Teutonum Equitib⁹, ubi quinto deinceps anno obijt, atq; ſepultus eſt cum duobus filijs Hainrico, & Bernardo. Illius frater Berengarius infra Landshutam Vichpachium in monte Iſaræ imminente, Venarorium tugurium in templum commutat, XII. Virginibus Auguſtalibus tradit, Auguſtinianis Reginoburgenſibus dedicat. Ibi eius ſepulchrum oſtenditur, obijt tertiodecimo poſt fratrem anno, Hainricus regulus Boiorum duodeuiginti addidit puellas. Porro funerato Ludouico tertio regulo Boiorum, præfecto prætorio Rheni, Rudolphus filius terras cum matre (quæ tutelam fiduciariam Ludouici filij nondum regno maturi exclusis cæteris ſuſcepit) diuidit: Lengfeld, Riettenburg, Neuſtat, Vogburg, Ingolſtar, Neuburg, Aicha, Landſperg, Pãl, Höchſtet, & Sueuiæ reliquæ urbes, præter VVerdeã traduntur Machtyldæ, reliqua Rudolph⁹ poſſedit. Vbi itaq; inter utrunq; ſuperior Boiaria diuiſa eſt, ambo in media quadrageſima cum plæraq; nobilitate Vlmam ad Cęſarem euocati conceſſere. Actum de concordiæ bonis, atq; pacis artibus confirmandis. Filia Adolphi Rudolpho deſpondetur, qui diutiuſcule has nuptias cum matre (quod eas cordi non eſſe auunculo intelligebat, & ſibi deſtinata filia reguli Brandenburgenſis foret) aſpernatus eſt. Amicis tamen pertinacius repudiare hanc urgentibus, atq; ſubinde obtundentibus, iſthæc ob concordiam fieri licere, ceſſit, & annuit, ſponſalibuſq; ritẽ factis, Rudolphus, & Machtylda domum reuertuntur, ille Monachium ſe contulit, hæc Angiloſtadium, ubi toto uere, totaq; æſtate, uſq; KL. Octobris habitauit. Tum Norinbergam ſe cũ filio confert. Vbi coniuge Cęſaris connitente, nuptiæ magnificẽ regio luxu apparantur, Machtyldaq; filia Adolphi connubio Rudolpho iungitur. In Italia eodẽ anno Petrus Moroneus ex conſecraneis D. Benedicti tertio Nonas Iulias Pont. Max. legitur, Celeſtinus quintus nuncupatur. Is Męnardum Tyrollium ab alijs deuotum reſoluit. Dum inuitis Romanenſibus aſello uehitur, paupertatem Chriſti æmulari conatur, infeſtos ſibi ſentit flamines. Quamobrem lege lata, atq; promulgata, qua liceret Pontifici Ro. ſeabdicare, ſexto menſe relicto regno Eccleſiaſtico, ad priuatam redit uitam, ſucceſſit nono KL. Ianuarij Bonifacius ille octauus. Qui inducto priore decreto, Pontificatu maximo

ximo abire nefas eſſe ſtatuit inexpiabile. In hunc conuitia, maledicta, probraq́ obſcena, crimina nefanda congeſſere Philippus Galliæ rex, & mendicantes Monachi, quibus octauus aduerſabatur. Ea referre, ne procacitatis, atq́ petulantiæ uitio obnoxius eſſe uidear, mihi religio eſt. Hermannus Edituus Franciſcanus proximus horum temporum ſcriptor, qui æmulus Martini, principes Romanos, Imperatores, Pontifices ſub Imperatore Carolo quarto perſecutus eſt, curioſius cuncta recitat, ad hunc relego curioſum. Atq́ Bonifacius ille primus Auream portam (uti uocant noſtri) aperuit, ſeculares ludos fecit, auream ætatem reducem inſtituit. In Germania Adolphus cum genero Rudolpho Miſniam petit, hiſq́ ſuperatis, atq́ ad obſequium redactis, Rudolphus accepto commeatu, cum genitrice in Auſtriam ad auunculum ſe confert, tertio Idus Martij, quæ erat media Quadrageſima, Viennæq́ commoratur duos menſes, ad quartum Idus Maij. Interea Cæſar acturus cum genero de dote, & pacis conditionibus Boiariam petit, Reginoburgij conuentus agit. Vbi ciues nouis, atq́ extimis mœnibus, ueteribus adiunctis, urbem cingere, propugnacula erigere parant, & ſacris ſiculos, ut cōmunem patriā cōmunibus expenſis communiant, cogunt. Hainricus Epiſcopus ciues ad Cæſarem in ius ducit, Eccleſiaſticam libertatem uiolaſ eſſe uociferatur, ut Imperatoris Friderici ſecundi lex, qua ſacerdotes huiuſcemodi ſeruitute immunes ſunt, recitetur, poſtulat. Non abnuit Cæſar. Edictum Friderici Auguſti non ſolum Hainricum Brixinenſem Epiſcopum ciuibus legere præcipit, atq́ de integro comprobat, ſed ſecundum ſacerdotes quoq́ iudicat. Interfuere Otto, Ludouicus, Stephanus fratres. Rudolphus ad ſocerum uocatus, ab auunculo detentus, uenire detrectauit. Quambobrem Cæſar genero iniquior, rurſus Miſniam petit. Hocq́ anno tertio nonas Aprilis, quo die tum Paſchalia erant, nix alta terras operuit, grandines inſolitæ attriuere fruges. Et deinde pridie Nonas Septembris tellus intremuit. In alpibus Rheticis, quindecim caſtella, arces euerſæ, fames Boios afflixit. Subſequenti anno, qui eſt ab orbe aſſerto Milleſimus ducenteſimus nonageſimus ſextus, è medio abierunt hij proceres: Ludouicus quartus dux Inferioris Boiariæ, frater Ortonis, atquè Stephani, cælebs, & abſq́ liberis deceſsit: Hainricus Reginoburgenſis Epiſcopus ex Tetrarchis Abuſinæ patriæ meæ oriundus: Mænardus Tyrolliorum, Charionumq́ rector, ſapientia ſingulari præditus, paciſq́ ſtudioſus, à Cęleſtino abſolutus, à Bonifacio Rom. Pontifice condemnatus Stamis ſepultus eſt. At Adolphus ſubacta Miſnia octauo Calendas Iulij concilium cogit, in quo Rudolphus regulus Boiorum apparet. Cæterum Ludouicus, Otto, Hainricus fratres, Mænardi Atheſinorum, Charionum, Noricorum rectoris filij, quòd ad conſpectum Cæſaris uenire grauabantur, in eius uerba more maiorum iurare aſpernabantur, deniq́ ſacris interdicti ultra annum fuiſſent, Quod præterea Rudolpho Rattenburgium urbem Boiorum in ora Norici Oeno conterminam (quam Ludouicus pater Rudolphi Mænardo parenti illorum, millibus unciarum argenti quatuor, ac uiginti oppignorarat) licet accepta pecunia, contra parentis teſtamentum reddere recuſabant, crimine læſæ maieſtatis condemnantur, exauthorantur, in ordinemq́ rediguntur. Cæſar ad eos literas dat, quibus ſententiam principum renunciat, nobiles à Tyrollio appellat, nec ducis cognomen nominibus

Hermannus Edituus Franciſcanus.

Nix inſolita.

Stams Monaſterium Tyrollenſe.

corum, uti mos eſt, aſſcribit. Eius iuſſu gener Rudolphus, Boiorum atq; Rheni præſes, cæteris bellis compoſitis, illis bellum indicit. Dux tum arces in Alpibus,

Cattenberg. Traſtberg. Abt zu Metein. Matran. Conrad von Hornſtain ain Berdling.

quas Cattenbergium, & Traſtbergium uocant, extruuntur, & contubernium Monachorum, quod Damaſianos Dynaſtas, accito Metino ex VVeſſeſprunna magiſtro, condidiſſe ſupra in libro quinto, in monte Matrona, D. Petro dicatũ, exciditur. Monachi in exilium aguntur. Conradus ab Hornſtain eiuſdẽ religionis Bardus, ſacra, librũ ritualem, quæ adhuc monſtrantur, ſecũ abſtulit. Dumq; Rudolphus Noricum inuadere parat, induciæ, quas cũ Auguſtanis Rhetiæ fecerat, exeunt. Armorum igitur curã à Noricis in Rhetos conuertit. Erat apud Ru-

Otto Crondorffer Rudolphi quæſtor.

dolphũ præter cęteros maximę authoritatis Otto Crondorffer, is obſcuris, atq; humilibꝰ crepundijs natus, in aulamq; delatus, obſequium accurate præſtando, ſedulo obtemperando, modeſte parendo, mandata gnauiter exequendo, breui principibus charus factꝰ eſt, per graduſq; paulatim dignitatis quoſq; aſcendẽdo, randẽ ad uicariam operam, maximũ ſecundum principẽ honorem euectus eſt. Fretus ergo authoritate, qua apud Rudolphũ ualebat, nimium ſibi indulgere, petulantius de matre filio loqui, diſcordiæ mala inter eos ſerere cępit. Hanc ob cauſam grauiter utriuſq; animum commouit, utriuſq; irã ſenſit, uterq; in eum exempla edidit. Nempe captus à Rudolpho in uincula conijcitur, quæſtionibꝰ admouetur. Poſtea apud Dachauu eidem ſeptimo KL. Maij oculi eruuntur,

VVolffhardus nobilis à Rod Epiſcopus Aug. Kaltenberg. Conrad von Haldenberg. Mergetham.

lingua nimis procax amputatur. Iiſdem diebus VVolfhardus Epiſcopꝰ Auguſtæ Rhetiæ caſtellum in monte Kaltenberg à Rudolpho ante quatuor annos uiuente adhuc patre extructum, diruit, ac ſolo æquat, induciaſq; petere à Rudolpho dedignatur. Conradus ab Haldenberg iuſſu Rudolphi Mergethamiã noctu clanculum adoritur, cuniculiſq;, ac uia facta ferramentis à quodã huiuſce rei perito per uepres, ac fruticeta irrumpit, atq; occupat. Quod ubi Auguſtę poſtridie fama diuulgatum eſt, ciues recuperaturi caſtellum prouolant, ſed fortiter à Boijs, qui in præſidio erant, repulſi, re infecta domos abire coguntur. Rudolphꝰ poſteaquàm ciues præter ſpem pacem exuiſſe, ſeq; armis laceſsitum certior factꝰ eſt, copias undiq; contrahit, eæq; dicto citius apud Dachauu conueniunt. Et cũ dux impenſis non ſufficeret, templa, caſas, ædes effringunt, agros deprędantur, ditiores ſpoliant, frumentum, pabulum quicquid eſui foret, amicis iuxta, atq; inimicis eripiunt. Idem qui in caſtello præſidebant, factitant. Cæſar ubi hoc accepit, partes ab armis diſcedere iubet, ad ſeq; in ius ambulare præcipit. Quo cũ illi cõueniſſent, inducias ad Idus Nouembris indicit, Rudolphũ ſecũ in Cattos abducit, ubi filij maiores natu parenti, quod is minores natu impare matrimonio prognatos, illis dignitate coęquare conarẽt, rebellabant. Erat Hainricus maximꝰ natu, ſororem Rudolphi uxorẽ habebat. Quapropter opera Rudolphi tanq; af-

Hainricus Marchio à Burgauu. Comites de Zorn. Oberthal caſtellum. Chimerger præfectus in Oberthal.

finis pax facta. Is ubi in Boiariã reuerſus eſt, ſeptimo Idus Octobris Mergethamiã, unde ſibi ac Boijs multũ maleficij, atq; detrimenti iniunctum erat, dirui iubet. Id Auguſtenſes permoleſte quidẽ ferunt, pactas inducias temere uiolare tamen nefas ducunt. Quæ poſteaq; finitæ ſunt, Hainricus Burgionũ limitis præfectus, atq; illi de Zorn accitis in commilitium ciuibus, iuſſu Epiſcopi, qui ſenectute grauatus bellicis turbis, militaribuſq; laboribus adeſſe nequibat, Oberthalam, quã Rudolphus nuper emerat, occulte intẽpeſta nocte accedũt, copias occulunt, inſidiaſq; ponunt: Chimergerũ uirũ rerum bellicarum peritiſsimum (cui

castellum

caſtellum Boiorum Dynaſta commiſerat) prima luce prodeuntem, nil mali ſu-
ſpicantem circumueniut, capiunt, moxq; Oberthalã, ab illis qui intus ſine capi-
te erant, traditam euertunt, atq; ſolo æquant. Rudolpho ubi hæc nunciata ſunt,
uires undecunq; comparat, delectus agit, Boios conuocat, auxiliaq; ab Ottone,
& Stephano patruelibus ſuis, qui ſecundæ Boiariæ principatum obtinebant, ac-
cerſit, ipſe Stephanus ſuppetias tulit. Inter hæc Auguſtani atq; illi de Zorn con-
iunctis uiribus hoſtili animo Vindeliciæ fines intrant. Fridbergum proximum (Fridberg.)
oppidum (quod ab Auguſta Rhetiæ ad quintum duntaxat lapidem in Vinde-
licorum ripa abeſt) obſident. Et cum id expugnare non poſſent, omnibus iuxta
incendio completis, ingenti abacta pecorum præda, Auguſtam reuertuntur.
Boij quoq; in Sueuia, atq; ora Lyci quicquid ciuium, atq; Epiſcopi erat, uaſtant,
depopulantur, prædas itidem abigunt, uillas exurunt, templa diripiunt, ſacerdo-
tes ſpoliant. Auxiliares, dum hæc fiunt, copiæ quoq; turmæ, atq; cohortes Bo-
iorum coëunt, Decembriq; in Rhetos omnem impetum belli conuerſuri Küſ- (Küßing.)
ſingam intento, infeſtoq; exercitu contendunt. At Cæſar ubi hæc audiuit, lega-
tos cum mandatis mittit, inducias ad Calendas Ianuarias edicit, ſe auxilio fore ci-
uibus, niſi Boij ab armis diſcedant, ac mandatis pareant, cõminatur. Rudolphus
itaq; ac Stephanus Boiariæ procuratores territi potentia Adolphi, atq; maieſta-
te, & nomine Cæſaris, haſce pacis conditiones inuiti amplectuntur, domoſq;
abeunt: Stephanus Landshutam, Rudolphus Rheno conterminas regiones pe-
tit. Interea Ianuarius, induciarumq; finis appetebat. Auguſtani nacti opportuni-
tatem, abſente regulo ſextodecimo Calendas Februarias Pyel oppidum Con- (Pyel.)
radi à VVildenrhod deimprouiſo inuadunt, diripiunt, exurunt. Illi de VVildẽ- (Conrad non VVilderhod.)
rhod id dolo Rorbeckiorum, ueterum inimicorum factum ſuſpicati, par pari re- (Rorbecken.)
ferre conantur, ſupplicium de Rorbeckijs ſumere moliuntur. Indies magis atq;
magis inter illos odium clandeſtinum, ſimultaſq; gliſcit, & uelut ignis cinere
doloſo tectus clam ſerpit, tandem deniq; erupit. Quippe Conradus ab Halden- (Conradus ab)
berg, illorum de VVildenrhod patruelis, communicato conſilio cum Engel- (Haldenberg.)
ſcalco à VVildenrhod, VVeinhardum Rorbeckium Landſpergæ, iuxta Con- (Engelſchalck)
radũ à VVildenrhod, cæteroſq; patres conſultos (qui frequentes edut de bello (non V Vilde-)
Auguſtanis indicendo conſultarent, conuenerant) conſiſtentẽ deimprouiſo ar- (rhod.)
matis comitibus adoritur, confoſſumq; multis uulneribus contrucidat, & eua- (V Veinhardi Rorbeck con-)
dit. Fratres occiſi Hermannus, & Engelſcalcus opem, atq; fidem Rudolphi du- (foditur.)
cis, qui iam ab Rheni ora, accepto tam atroci facto, in Boiariam aduentarat,
implorant, homicidij percuſſores poſtulant, læſæ Maieſtatis accerſunt, ſangui-
nolenta cæſi ueſtimenta oſtendunt, alia plæraq; omnia aunbus principum, a-
micorumq; ad miſerationem & inuidiam cædis accomodata obtundunt. Dux
tam crudeli facinore exacerbatus, licet illi de VVildenrhod peculiares amici e-
rant, tamen altorem ſe fore, uti æquitas poſtularet, pollicetur, illoſq; Monachij
cauſam dicere iubet. Huicq; cognitioni deditus, atq; intentus accito Stephano
patruele ſuo, & Emichone Epiſcopo Fruxinenſe præſedit. Rorbeckhij omnes
cum gentilibus, & omnium amicorum cohorte adſunt, cruentam occiſi ue-
ſtem exhibent, iudicum officium inuocant, ut in commune conſulant, ne tan-
tum ſcelus inultum, atquè impune abire ſinant, neue cum malis ignoſcant,
bonos perditum eant, admonent, pro æquitate efflagitant. Manſuetudinem

atque miſericordiam intempeſtiuam plærumque in miſeriam conuerti proponũt,
pœnas à ſæuiſsimis latronibus homicidij exigunt. Conradus à VVildenrhod
quàmuis conſcium facinoris ſe pernegaret, tamen multitudine Rorbeckhiorũ
territus non apparet, Eius gentiles antea in Italiam aufugerant, Veronæ ſtipen-
dia faciebant. Cum ergo nemo VVildenrhodorum, aut qui eiſdem patrociniũ
exhiberet, pręſto eſſet, ſententia principum proſcribuntur, bona eorum publi-
cantur. Conradus fretus innocentia (ut prędicabat) ſua, in munitiſsimis arcibus
ſe continet, uimque potius ſuſtinere, quàm ſæuitiæ inimicorum, ludibrioque ob-
noxius eſſe parat. Amici eius Rudolphum, purpuratos orant, ambiunt, concili-
um Boiorum, ubi ſe de cęde ille purget, impetrant. Die conſtituto adeſt Conra-
dus, cauſaque à Boijs cognita, ære, atque exilio cædem innocentis luere iubetur. Re-
Kaltenberg. Lechſperg. gulo Boiorũ tribuit Kaltenbergium, duas atque uiginti libras annuum uectigal,
Lechſperg, quod pignoris titulo poſsidebat, ſorte perdita, itidem duci reddit.
Hocque pactum tabulis & uadibus, & prędibus ſancitur. Hæc ubi tranſacta ſunt,
Conradus in exilium proficiſcitur. Nihilo ſecius tamẽ clientes eius, qui domi re-
manſerant, à prętoribus, & magiſtratibus Boiorum gratificaturis Rorbeckhijs,
grauiter opprimuntur, adeò, ut pars aufugere, plærique in urbes commigrare, ci-
Reichersbo-ſen. uitatem emere coacti fuerint. Atque Rorbeckhij nondũ expiato odio, Reichers-
hofium duci tribuunt, ab eo Kaltenbergium recipiunt, rem dubiam, impedi-
ram pro certa amplectuntur. Ita lætali odio hallucinantur mortales plærique, ni-
hil penſi habent, & cum maximo incommodo cibum ex flamma petunt, dum-
modo animo morem gerant ſuo, & alijs incommodent magis, quàm ſibi obſe-
quantur, aut ſuis rebus conſulant. Dum hæc in ſuperiore Boiaria fiunt, eadem
tempeſtate Otto, atque Stephanus, ſecundæ Boiariæ rectores, Reginoburgium,
quæ ſedes quondam noſtrorum principum fuit, repetunt. Ciues fame, penua-
riaque penus ad deditionem cogere nituntur, publico uetant edicto, nequiſpiam
annonam eo deuehat. Reginoburgenſes defectu commeatus adacti, de impro-
Abach. uiſo erumpunt, Abudiacum proximum uicum inuadunt, diripiunt, combu-
Conradus de Luppurg Epiſcopus Regin. runt. Principes copijs contractis urbem obſidione claudere nituntur. Conra-
dus de Luppurg Pontifex Reginoburgenſium, quem prudentiſsimum, paciſque
amantem fuiſſe reperio, intercedit, pacem componit. Ciues libertatem, atque fæ-
dus pecunia à regulis redimunt. Cæterum portoria, ſalis uectigal, ius gladij, iu-
riſdictionẽ, ſeruitutem, cætera beneficia (quæ demum parens noſtrorum prin-
Statt am Hof. cipum, me puero, ciuibus pacto cõceſsit) itẽ ciuitatem ſuburbanam duces Boij
more maiorum retinent. Et tum talia in Boiaria geruntur, & Adolphus Cæſar
expeditionem in Franciam Occidentalem, ob Arelatenſe regnũ, aliaque Roma-
no Imperio prærepta, meditatur (Flandros tum rex Gallus uaſtabat) VVen-
Praga. tzeslaus Boiemiæ Rex Quinquagenalibus nuptias Pragę (quæ quondã Maro-
bodũ uocata, regia Marobodi, atque caput Sueuorũ fuit) nuptias facit, connubio
Gerhardus Comes Syluestter de Eppẽſtein Archiepiſcopus Mog. ſibi iungit Guthã, ſororẽ Alberti Auſtriaci. Gerhardus ab Eppenſtein Archimy-
ſtes Mogontinus ex ueteri more auſpex fuit, coniugeſque inaugurauit, diademate
capita eorũ circũdedit. Interfuere Bulco Polonus, Albert⁹ Auſtriac⁹, rector Sa-
xoniæ, Otto Brandenburgenſis affinitate Boiemo aſtricti. Hique oẽs res nouas
Bulco Polonus. moliunt, aduerſus Adolphũ cõſpirationẽ ineunt, rerũ ſum̃am Alberto deſtinãt,
diẽ, & cõitia Cęſarea Egrã edicũt, ubi Adolphũ faſtigio deturbare, Albertũ reb⁹

imponere

imponere conſtituunt. Author huiuſce facinoris Mogontin⁹ Pontifex, qui pollicitationibus, nempe mille Marcis argenti quinquies, hoc eſt unciolarum millibus quadraginta ab Alberto, quem ante ſpreuerat, ineſcatus, iſthæc machinari cœpit. Quod ubi Cæſar reſciuit, Mogontino bellum indicit, eundem Cæſaris filius Rupertus obſidione claudit. At Adolphus in Alſatiam (quæ quondam portio Heluetiorum, ſicut Cæſar, Strabo, Ptolomæus, Tacitus deſcribunt, fuit) arma mouet. Vbi ob rapacitatem præſidum quos incolis impoſuerat, Argentoratenſis Pontifex, alij plærique Alberto fauentes defecerant. Soli, Rudolphus, ſocero quàm auunculo amicior Otto, Alberto ob dotem interceptam infeſt⁹, reguli Boiorum Cæſareas tutabantur partes. Inter hæc Boiemus, atq; Auſtriacus, Cadi (urbs eſt Boiemiæ) fruſtra conueniunt, quod Mogontinus caput coniurationis (uti dixi) obſidione clauſus adeſſe nequibat, re infecta dilabuntur. Ceterum Adolphus amicos Auſtriaci atterit, maximè Hægerlochum auunculũ Alberti hoſtili animo inuadit, agros uaſtat, oppida excindit. Hoc anno ex hac uita migrauit Reynbotho Aichſtetenſis Pontifex, ſuccedit ſapientiæ ergo Cõradus à Peſſenhauſen Myſta Reginoburgenſis. Porrò inſequentis anni uere Albertus Auſtriæ, hoc eſt Orientalium Noricorũ rector aſtutè cũ Ottone ſecundæ Vindeliciæ præſide, cui nupta ſoror ſua fuerat, pacẽ componit. Deinde ab amicis inſtigatus ſummam rerum affectat, copias contrahit, Epiſcopũ Conſtantienſem, Brandenburgij, Saxonumq; regulos, Hægerlochos cognatos, & affines ſuos, inſuper Boiemos, atq; Vgros, quos gener, atq; maritus ſororis miſerant, aſcitos, ad ſe ſocios recipit, & ad Rhenum ſuis laborantibus ſuppetias laturus contendit. Legatos ad Ottonem mittit, ut ſibi, atq; exercitui itineris faciundi copia per fines inferioris Boiariæ fiat, atq; ex pacto poſtulat. Hiſce Otto ſe ante fidẽ Cæſari, quẽ deſerere nõ poſſet, dediſſe: ſe quidem cũ Alberto, ut pacem inter ſe ſeruarent, non ut à principe ſuo, nõ ſine maximo ſcelere deſciſceret, inducias feciſſe, reſpondet. Poſtea tamen ſexdecim millibus unciarum argenti puri puti uict⁹, atq; expugnatus labaſcit, & cunctis bonis uitio uertentibus, poteſtatem tranſeundi cõcedit, hocq; facto ſecreta, interioraq; patriæ hoſti inueterato produntur. Nec tantus exercitus, ex uarijs nationibus, diſſonis moribus, et lingua, abſq; maximo regionis, & incolarum detrimento, & ſi amiciſsimus, atq; abſtinentiſsimus fuiſſet, tranſire potuit. Albert⁹ igitur Valentia, inde Burckhuſio, poſt Fruxino, atq; VVeichenſtephan iter facit. Hic Machtylda cum filio Ludouico mater Rudolphi præfecti prætorio Rheni, & primæ Boiariæ rectoris, fratri officij, pietatiſq; ergo obuiam uenit. Vterq; conſultat, quo nam pacto per fines Rudolphi (quẽ ob arctiſsimum affinitatis uinculum, quod illi cum Cæſare intercedebat, Albertus metuebat) tuto copijs iter pateret. Auguſtanorum quoq;, qui armata manu obuiam ſe ituros Alberto, eundem ui ad urbem deducturos polliciti fuerant, legati adſunt, ne perfidiæ nota inurantur, aduentum eius deprecantur, uti aliò ille diuertat intacto agro Auguſtenſi, petunt. Auſtriacus tanta ſpe præter opinionẽ deſtitut⁹, retentis ſecum matre atq; fratre Rudolphi, tanq; pignoribus, atq; obſidibus, fines nepotis ingredit̃. Vnius diei itinere cũ omnibus copijs à Fruxino Peſingiã proximè Monachium properat. Eò Rudolphus cũ paucis, nihil hoſtile animo agitans, atq; præ ſe ferens, ad auunculũ paci ſtudens feſtinat, in gratiam ſocerum cum auunculo redigere conatur. Verum fruſtra hanc operam (nam

Albertus

Alſatia portio Heluetiæ fuit.

Chadaũ oppidum, ut uocant alij.

Albertus Comes ab Haegerloch.

Reynbotho Epiſcopus moritur.

Conradus à Peſſenhauſen Epiſcopus eligitur anno 1297.

Comites ab Haiger.och.

Päſing bey München.

Albertus ſpe Imperij captus haud ullas conditiones pacis accipere dignabatur) ſumit, ſed & uictus matris precibus, pollicitis auunculi, labaſcit, atq; à Cæſare ad Auſtriacum defeciſſet, niſi Schluderus præſes, & alij amici ab Adolpho pecunia redempti, id ſummopere diſſuaſiſſent, atq; horum ſuaſu, Alberto quaſi cnucq; pacis leges confutante, ad ſocerum Vlmam, ubi eum ille expectabat, pergit. Interea uero Albertus cæptum perſequitur iter, militibus ſuis quacunq; iter fuit, quicquid in uillis erat, etiam ſacras ſuperum ædes diripientibus, Fürſtenfeldium petit. Inde Landſpergam diuertit, ibi Cæſarem, quem Lyci campos cum copijs inſedere, ſeq; hoſtili animo operiri opinabatur, longius abeſſe cognouit, Tantoq; metu liberatus, ob id lætus fuit, atq; ſerio triumphauit. A Landſperga Mindelhaimium pergit, atq; nemine prohibēte, in fines ſuos incolumi exercitu tandem peruenit. Quod ubi nunciatum eſt Cæſari, cum Rudolpho genero ſuo, ut ſecum aperto marte congrediatur, armiſq; diſceptet, Alberto mandat. Auſtriacus pugnam detrectat, ſe ad ſua tutanda, non ad ui cum quopiam decertandum ueniſſe ait, copiam ergo confligendi hoſti denegat, fugamq; ſimulat. Adolphus auidus pugnæ ſubſequitur ueſtigia cedentis, Alberti tergo hæret. Vtrinq; multa mala, acceptaq; uulnera, modo hij, modo illi uictores, omnia infeſta latrocinijs erant, Nuſquàm totis uiribus dimicatū. Auſtriacus peditatu ualebat, quod priuatim egregia liberalitate, publice maximis muneribus donatiua largiebatur, charus militibus erat. Eius exercitus indies magis ac magis augebatur. Hainricus quoq; dux Charionum, præfectus Atheſinorum à fratribus miſſus cum auxiliaribus copijs acceſsit. Cæſar tamen equitatu Albertum ſuperabat, ob auaritiam (ita iterpretabantur) militibus inuiſus erat. Fines tamen Alberti in Gallia Celtica conterminos Rheno, igne, ferro uaſtat, prædas abigit. Nemo citra maleficium, periculumue ultro citro commeabat, aut abibat. Inter hæc Otto Boiorum regulus, dum ſuppetias laturus ad Cæſarem proficiſcitur, Albertum Hægerlochum auunculum Auſtriaci tranſitum denegantem, atq; deimprouiſo longe maioribus copijs irruentem, hortatus paucis ſuos, ut fortiter pugnarent, in ſolo hoſtili, fugam periculoſiorem pugna, honeſtius eſſe mori in certamine, quàm inultos more pecudum inter fugitandum mactari, alacri animo excipit, inclamantemq; ſuos, ne uictoriā è manibus dimittant, equo eius enſe occiſo, cū trecentis, atq; quadraginta comitibus interemit, paucis fuga elapſis, potituſq; inſperata uictoria, eodem in loco unum diem conſidet, ſupplicatione decreta, honorem Deo Opt. Max. habet. Inter ſpolia hoſtium multi funes, pluresq; nouaculæ repertæ ſunt. Haigerlochus certus uictoriæ Boios funibus duriter colligatos, tonſos, atq; cathenatos nepoti mittere deſtinarat. Sed ut uulgus noſtrate ait, in foueam, quam alijs fecit, decidit author. Otto deuictis hoſtibus triumphabundus ad Cęſarem, qui tum Ruffas Aquas, Argentoratenſis Epiſcopi municipium obſidebat, peruenit, maximoq; gaudio excipitur. At Albertus euitato Cæſare per Argentoratenſem agrum Mogontiacum, ubi principes aduerſi Adolpho conuenerant, contendit. Inde Altze oppidum Rudolphi nepotis ſui, quo eum à Cæſare abſtrahat, atq; excludat, obſidet. Ille uero hoc magis odio, atq; ira in auunculum accenſus, ſoceri rebus accuratius ſtudere, atq; operam nauare cępit. Interea loci dum talia fiunt, Mogontinus Pontifex, Saxoniæ, atq; Brandeburgij præſides, legati regis Boiemiæ, regulum Saxonum arbitrum

Albertus Comes ab Haigerloch occiditur.

Ruffach.

Altze.

honorarium

honorarium (quippe Rudolphus præfectus prætorio Rheni, rectorq; Boiariæ, cuius munus eſt ueluti de querimonijs aduerſus Cæſarem delatis cognoſcere, iuſq; dicere, ſententiam pronunciare, uenire recuſarat) capiunt, tribunali imponunt, Adolphum homicidij, ſtupri in uirginem, ſocordiæ, negligentiæ, periurij, quod à Francis Occidentalibus intercepta non repeteret, accuſant: Deinde Senatuſconſulto eum in ordinem redigunt, à faſtigio deturbant, Rempublicam orbam capite eſſe decernunt. Poſtremo ne Imperium ſine capite, ſicut corpus ſine anima contabeſcat, Albertum ſuis ſuffragijs rebus imponunt, Cęſarem deſignant, nuncupant, nonas Calendas Iulias declarant. Adolphus certior de hiſce omnibus factus, cum Boiorum rectoribus arma in Albertum, qui capta, atq; incenſa urbe Altze, in agro Vangionum conſederat, intrepidus mouet, caſtra proximè hoſtem locat. Albertus quanquàm tum equitatu Adolphum ſuperaret, tamen milites urbium Imperialium, atq; Boiomundi Treuerenſis Archimyſtæ, quos in auxilium Cæſaris poſtridie aduentare fama erat, metuens, noctu cum comitibus cędit, fugamq; ſimulat. Adolphus ubi hoc cognouit, prima luce, non expectatis peditum cohortibus, auxiliariq; manu, auidius ad quartumdecimum lapidem cum paucis equitibus Albertum fugitantem, ut ipſe rebatur, inſequitur. Quem cum ille conſpexiſſet, copias in tria agmina diuidit: Adolphus equites, quos paucos habebat, bipartitur. In prima turma erant ambo Boiariæ rectores, Rudolphus & Otto cum popularibus, ſecundam Belgarum, atq; Rhenanorum Cæſar ducebat. Erant in ambabus Adolphi turmis quingenti haud amplius equites. Albertus mille atq; quingentos habebat. Nihilominus Boij pugnam cient, intrepide primam Alberti aciem, ubi Auſtriaci, atq; Hainricus Tyrollius, atq; Charinus conſiſtebant, inuadunt, hiſq; fortiter repugnantibus, nec pedem loco mouentibus, Adolphus Boijs ſubuenire quàm celerrime, ut aciem hoſtium facilius perrumpant, feſtinat, urget calcaribus equum, impetu uaſto fertur, equo decidit, moxq; à comitibus rurſus ſublatus, reiecta galea, adoperto capite, ſolus concitatius quàm par eſt in turmam, ubi Albertus erat, inuehitur. Quod ubi hoſtes conſpicati ſunt, ordines laxant, impetui cedunt, fu roriq; dant locum: Adolphum circumueniunt, confoſſo prius equo, ipſum quoq; occidunt, moxq; armis, ac ueſtibus exuunt, continuoq; ingeminant, Adolphum cecidiſſe, Id cum Cæſariani audirent, abiectis armis paſsim in fugam effunduntur, Albertus imperat ſuis, uti ferro, ciuibuſq; parcant, nec quenquàm occidant, ſed aut uiuos ſi fieri poſsit, capiant, aut effugere permittant. Otto tribus uulneribus acceptis, Rudolphuſq; cum paucis, qui nudi euaſerant, in urbem Vangionum fugam intendunt, atq; elabuntur. Cæteri capti uiui Alberto exhibentur. Inter quos Rupertus filius Adolphi fuit: is Mogontino conſanguineo ſuo traditus, ab eo in uincula conijcitur, caſtellis quibuſdam ſe redimere coactus eſt. Vangiones qui ante Adolphi partium fuerant, ſecuti fortunam, atq; uictoriam, rebus Alberti repente mutatis animis ſtudere cęperunt: Boios qui ad eos uti amicos confugerant, equis atq; armis, uti gratiam ab Alberto inirent, ſpoliant. Duces noſtri ubi hoc accepere, ne & ipſi eodem pacto, perinde ac ſui populares acciperentur, ex urbe aufugiunt, Haidelbergam, inde in Boiariam ſe cõferunt. Pauci hominum interfecti ſunt, complures equi interierunt. Geſtum eſt hoc prælium ſexto Nonas Iulij, anno à mundo ab inferis aſſerto Milleſimo,

Adolphus Cæſar occiditur.

Rupertus filius Adolphi capitur.

Qq duo

1298. *Roſenthal, alij habet Frauenfild, Vide M. Albertum Argentinenſem.*

duodetricesimo, inter Roromonaſterium D. Nordperti ſacris dedicatum, ubi obſcuriores humati ſunt, atq; ad Roſothal uirginum D. Bernardi templum, ubi Adolphus præſentibus Alberto, & Epiſcopis Mogontino, atq; Argentoratenſi, aliiſq; comitibus ſepelitur. Albertus corpus Auguſtam Nemetum ad Mauſoleum Cæſarũ deferri, regioq; cultu funerari prohibebat, abdicatum cauſabatur. Obſeruatum autem, notatumq; in primis eſt, neq; ſua morte quempiã coniuratorum defunctum eſſe, neq; diutius ſuperuixiſſe, pars aquis obruti, pars prælio, nonnulli atra bile perciti interierunt, alij ferro necati ſunt. Cæterũ Albertus funerato Adolpho, ſorore ſua connitente, Rudolpho Boio nepoti ſuo gratiam facit. Deinde omnium rerum obliuione decreta, conſilio prudentũ Francofordia in proceres Imperij, & quibus eſt ius dicendi ſententiam in Senatu Auguſtali, nono KL. Auguſti conuocat, ceditq; imperio, illis ſumma poteſtate permiſſa, ſe abdicat, ultro de ſummo faſtigio rerum deſcendit. Atq; illi, ne tanto beneficio uicti uiderentur, communibus ſuffragijs, ne uno quidem diſcrepante,

Albertus in regem Ro. eligitur ſecunda uice.

quinto Idus Auguſti, Albertũ denuo rebus imponunt. Deinde ad Aquas Granes deducunt, nono KL. Septembris ſolio Caroli Magni collocant, ex ueteri priſcæ religionis ritu inungunt. Poſthæc Cæſar Idus Nouembris ad conuentus agendos, more maiorum, Norinbergam ſe confert. Frequentes eò conuenere Germaniæ principes, reges Cimbrorum, Boiemiæ, Apuliæ, Epiſcopi quinquaginta, Rudolphus noſter cum fratre Ludouico, præſides, atq; præfecti trecenti, Equitum quinq; millia. Extra mænia urbis, ſepta, circus temporarius ex tabulis, ſubſellia, ac ſedilia, ubi cæteri ſedendo, turres, Orcheſtra, prætoria lignea,

Tyrocinia equeſtria.

ubi ſumi principes prandẽdo ſpectarent, extructa. In cauea, atq; arena Tyrocinia equeſtria, munera militaria exhibita ſunt. Solus VVichualdus Agrippinenſis Pontifex hæc ſpectacula contempſit. Mogontinus Cæſaris dextrũ latus, quod ſui officij eſſe dictitabat, taxerat. Tumultum quoq; Vangionum, atq; Aichſtatenſis Epiſcopi concitarunt, pro conſeſſu, atq; ordine ſubſelliorum litigabant. Hic arma Gebhardi Hitſpergenſis curatoris templi ſui implorauit. In hoc con-

Eliſabetha Auguſta. Conradus Archiepiſcopus Saliſb. Rudolphus dux Auſtriæ. Blanca filia regis Gallorũ

cilio Eliſabetha uxor Alberti Auguſta appellata: Conradus Archiepiſcopus Saliſburgenſis in amicorum numerũ receptus. Rudolphus Cæſaris filius Auſtriæ regulus declaratur, eiq; Blanca filia Philippi Celtarum rectoris deſponſa. Ioannes Epiſcopus Tullenſis, Conradus Ottingenſis Tetrarches Romam miſſi, qui Bonifacio octauo Pontifici Ro. ſacerdotibus, ciuibuſq; Albertum rebus impoſitum renunciarent. Verum octauus acta concilij reſcindit, Albertum parricidij condemnat, tantum abſuit ut author fieret. Albertus autẽ peracto conuentu, cũ Archimyſtis tribus Gerhardo Mogontino, Boiomundo Treuerorũ, VVichualdo Agrippinenſi Tullum Leucorum urbem petit, atq; cum Philippo rege Occidentalium Celtarũ de ſummis utriuſq; Imperij rebus colloquitur. Illius filiã in Auſtriam deduci imperat. Vbi ipſa in paucis poſt diebus abſq; liberis deceſſit,

Hæc ſeditio contigit anno diu 1298.

Viennæ in templo Franciſcanorum humata eſt. Per idem tempus Bathauenſes cũ Epiſcopo ſuo Bernardo diſcordant, in libertatem ſe à ſeruitute ſacrificulorũ, uti quondam Reginoburgenſes excuſſo iugo principum feciſſe commemorabant, uendicant. Senatum ad modum, ſplendoremq; Vrbium Imperialiũ, atq; liberarum ciuitatum legunt, conſulem creant, tintinabula in turri, quibus Senatus legitimus, ſtatis diebus cogeretur, ſuſpendunt. Myſtæ ciuib' ſacris interdicũt,

ex urbe

ex urbe trans Hiſtrum in arcem cõmigrant, bellicis tormentis urbẽ oppugnant. Albert⁹ ab armis eos diſcedere iubet, placere ſibi, ut iure potius ante ſe diſceptẽt. Cauſam deinde cognoſcit, ſed ciuibus trecentarum librarum mulctam irrogat, moreq; maiorum Epiſcopo parere præcipit, tintinabula eidem tradit, iubetq;, utis ciues à diris ſoluat, atq; cum ipſis in gratiam redeat. Rumore tũ diſſipatur, à Iudæis ſacra noſtra furto ablata, ludibrio, atq; in mortario piſtillo contuſa fuiſſe, cruorem emanaſſe. Quapropter quidam cognomine Rindflaiſch, conditiõe agricola, ſe ut Iudæos ubiq; gentium deleret, cælo demiſſum, diuinitusq; delectũ prædicat. Qui ſaluam Rempublicam Chriſtianã eſſe uelint, me ſequantur, proclamat. Credit uulgus, centuriatim prouolat, ducem Rindflaiſch ſequitur, fit tumultus, nemine opem ferente, fruſtra Iudæis quiritantibus, VVürtzburgij, Mergethaimij, Norinbergæ, in Neuenmarckt, Rotenburgij, Bambergæ, Ambergæ, in Pärching, in VVildenſtain, alijs oppidis antiquæ Franciæ, atq; Boiariæ, Hebræi incolis fauentibus, concremantur, uiri, atq; fœminæ obſtinatiſſimo animo, cum paruis liberis, cum rebus, & ſupellectili omni, ne hæc à Chriſtianis occuparentur, illi ſacris noſtris luſtrarentur, in medium ſe incendium mittunt. Iram diuinam fuiſſe neceſſe eſt. Quippe Cæſar uindicandi cupidus, genti calamitoſæ auxilium pſtare nequiuit, furori cedere, iſtæc diſſimulare coactus eſt. Perſuaſiſſimum uulgo, atq; ſacrificulis erat, hæc Dei iuſſu fieri. Ciues Reginoburgenſes ægrè ſuos ab imminente nece eripiunt, nec plebem in eos ſæuire permiſere, quoad diuinæ uoluntatis certiora ſigna, euidentioraq; ederentur omina. Cæterum Albertus furore uulgi euaneſcente, grauiter de percuſſoribus Iudæorum ſupplicium ſumpſit, alioſq; in urbibus, unde excisi erant, collocauit. Plerīq; Adolphum deſiderabant. In Boiaria prima Rudolphus conſenſu matris uectigali extra ordinem Boios onerat. Claſſes ruſticorum prædiorum apud Boios duæ ſunt. In prima tantũ agri, quod quadrigis, in ſecunda quod bigis arari ſolet, hanc Hubam, atq; manſum, illam curtim, hofam priſci Boiorum iureperiti uocant, illi à Rudolpho ſexaginta aſſes, alteri triginta impoſiti ſunt. Sed refragante nobilitate, pauperes duntaxat, atq; Monachi æs indictum luerunt. Hoc anno Stephanus ſecundæ Boiariæ rector Iuditham Pultzkonis Poloniæ ducis filiam uxorem duxit. Dumq; cum ea uenatum ad Allerſpach proficiſcitur, atq; ad adytum, ut rei diuinæ intereſſet, de improuiſo cum coniuge, & uirginib⁹ intrat, mox Monachi omnes, extinctis cæreis, ex templo diffugiunt. Is quoq; qui ad arã aſtabat, atq; ſacrificabat, ueſtib⁹ ſacris ſe exuit, m oxq; ſe è fano proripit, illoq; die res diuina intermiſſa eſt. Ciſtercienſes religionem pollui, ſi fœmina ædem illorum intrarit, docent. Hugo fani Antiſtes, qui tũ forte domi non erat, in tempore aduenit, iratũ duce, iratam coniugem, qui contumeliæ id cauſa factum interpretabant, placat, religionis inſtituta excuſat. Subſequenti anno Gerhardus Mogontinus Epiſcopus ab Alberto apud Rhenũ pecuniam, quã is pollicitus adhuc debebat, repetit. Sed Albertus ne tum quidẽ ſoluendo erat. Ideo Pontifex cornu uenatorium collo dependens, oſtentans, in hoc (inquit) complures geſto Cæſares, eoq; dicto abijt, cum collegis Boiomundo Treuerenſi, VVichualdo Agrippinenſi, aduerſus principem conſpirationem facit. Alios munerib⁹, illos pollicitis corrumpit. Hijq; uectigalia Rheni, quæ adhuc in prouerbio (quod crebrò uulgo uſurpari ſolet) ſunt, & tum Cæſaris erant, abrumpere conantur. Rudol-

Rindflaiſch agricola.

Huba quid.

Hugo Abbas in Allerſpach.

Prouerb. Het ich den Zol am Rhein.

phum præfectum prætorio Rheni, ſuperioris Vindeliciæ acceſſunt: eidem honorario arbitro, cuius ea prouincia eſſe ſolet, Albertum criminantur, perfidiæ, & parricidij accuſant: A Pontifice Max. quod optimum principem interfecerit, deuotum calumniantur: Indignum eſſe ſupremo rerum humanarum faſtigio uociferantur. Decernunt poſtremo, atque edicunt, non placere ipſis, Albertum rerum potiri, huicque edicto Rudolphus, neſcio quam ob cauſam ab auunculo deſciſcens ſubſcripſit. At Albertus ubi hoc accepit, Geldubæ, atque Iuliaci Tetrarchis, uti Agrippinenſem, atque Treuerenſem Phariſeos, Auguſtanis cæteriſque liberis ciuitatibus, ut Rudolphum nepotem ſuum inuadant, atque ab eo urbes, & uicos, quos ipſe, & pater eius per quadraginta annos partim pignoris, partim clientelæ titulo ab Imperatoribus in fidem acceperant, poſſederint, ui & armis repetant, imperat. Ipſe ſibi Mogontinum Archiſynagogum authorem ſcelerum depoſcit, plæriſque eum caſtellis, uicis, oppidis mulctat. Itidem fit Treuerēſi, atque Agrippinenſi ſacerdotibus, inuiti, & ſuo malo coacti tandem Alberto ſubduntur. In Boiariæ finibus Cæſariani Neuenmarckt, Nariſcorum oppidum obſident, oppugnant, capiunt, Laugingiacum, atque VVerdea, Sueuiæ urbes coloniæ Boiorum, continuo deditionem faciunt: præſidium Boiorū, quod VVerdeæ in arce erat, fortiter reſiſtit, donec ſuffoſſa, atque euerſa mœnium parte, Alberto ſe permittere coactum eſt. Diſsidebant tum Boij principes nonnihil. Otto, & Stephanus fratres cum ducentis ferme ex equeſtri ordine inſignibus, cum Alberto, & Adelramo de Hals Landshutæ munera bellica edebant, ſpectaculis, uoluptatique uacabant, patrueli aduerſus Cæſarem auxilium denegabant. Machtylda quoque cum filio Ludouico, deſerto Rudolpho, cum fratre ſentiebat. Has ob cauſas proximo deinceps anno Auguſtani rurſus, cæteræque Cæſarianæ ciuitates Schuuabeckhium obſidione claudunt, in ditionem Alberti redigunt. Qui intus erant latrocinijs operam dabant, cuncta incendijs complebant, prædas longe late agitabant, inter ſe diſcordabant: arcem igitur ſine ui, pacti ſalutem, & ut incolumibus cum rebus abire liceret, tradunt. Coactus hiſce Rudolphus matre eius connitente, quam tum Vogburgij habitaſſe inuenio, ærarius fit, & pecunia auunculo ſatisfacit, ueniam ſupplex petit, & impetrat, capta recipit. Inde cenſum pecuarium, ut grande æs alienum, quod hoc bello conflarat, diſſolueret, ſuaſu matris indicit. Equum atque bouem triginta, uaccam quindecim, pecora, ſuem, ouem, capram decem aſsibus cenſet. Verum Epiſcopi Boiariæ intercedunt, Rudolpho eiuſque amicis, niſi deſiſtant, inferias, diraſque dicunt. Hoc anno KL. Decembribus uentus uehemens ædificia, caſas euertit, ſubſequitur maxima aëris tranquillitas, cæli ſerenitate, & calore inſolito, adeo ut in Ianuario arbores frondeſcerent, poſtea aquarum eluuies ingens fuit. Conradus Lupburgenſis Nariſcorum Dynaſta abſque hæredibus uita defungitur. Nepos eius ex fratre Conradus Epiſcopus Reginoburgenſis Luppoburgium ærario Pontificali confiſcat. Boiariam ſuperiorem pernicior rurſus tumultus concuſsit, Machtylda filio Rudolpho potentior uiſa, atque ob nimiam cum Conrado Oettlingero Mülhuſij haud procul à patria mea Dynaſta, præſide ſuo, familiaritatem, ſuſpecta eſſe cœpit. Et ſane Machtyldam, ſicut diplomata oſtendunt, cordatam, atque imperioſam mulierem fuiſſe reperio. Vti fides fiat, capita tabularum, quæ Damaſiæ, alijſque templis extant, ſubſcribere idoneum uiſum eſt.

Duces Geldriæ & de Iulch.

Albertus & Adelram de Hals.

Schuuabeck.

Conradus Comes à Lupburg.

Conrad Oettinger.

Machtylda

Marhtylda Dei gratia Comitiſſa Palatina Rheni, duciſſa Boiariæ, Rudolphi quondam regis Romanorum, potentiſsimi Cæſaris filia, & ſoror Alberti regis Romanorum &c. Damaſianis, cæteris Myſtis, atq; Monachis plæraq; largitus eſt, diplomataq; dedit. Cæterum Rudolphus nõ ſolum illa reſignat, atq; reſcindit, uerum nono quoq; Calendas Iulij correptis armis hoſtili animo Schiltbergium, ſuperioris Vindeliciæ arcem, ubi tum Machtylda cum Conrado præſide ſuo, atq; Ludouico filio uerſabatur, inuadit, irrumpit. Conradũ in uincula conijcit, matrem cum Germano, Conradumq; uinctum Monachiũ ui abducit, caſtellum ianuis effractis direptum à Schludero Rudolphi præſide, illiusq; ſocijs, quorũ ſuaſu hæc gerebant. Vrbes deinde uniuerſas, cuncta caſtella, quæ hacten⁹ a morte mariti tutorio titulo Machtylda poſſederat, Rudolphus occupat, ſeq; tutorẽ fratris fore iactitat. Machtylda ut erat aſtuta, neceſsitatẽ in rationẽ uertit, dolorẽ, atq; angorẽ animi diſsimulat, accito Emichone Fruxinenſi Epiſcopo, atq; Ottone inferioris Boiariæ duce, oppidis cũctis ultro cedit, uniuerſa quę poſſederat, filio tradit, mille duntaxat libras aſsiũ Monachiorũ, quotãnis paululũ uini, caſei quippiã, quib⁹ uictitet, ſupplex petit. Annuit poſtulatis Rudolph⁹, atq; ut hęc Cęſareo diplomate confirmentᷓ, ad Albertũ ambo proficiſcuntur. Machtylda ubi Hochſtadiũ uenit, atq; à filij poteſtate ſe emancipatã eſſe uidet, pactis ſtare detrectat, nec ſe teneri fœdere ullo, quod ui, contra ius gentiũ, aduerſus uinculum maternæ pietatis extortum ſit, cauſatur, ſe fraude circumuentam, armiſq; coactam uociferatur. Rudolphus ubi ſibi matrẽ impoſuiſſe ſenſit, iram omnem in Conradum, cuius ſuaſu iſthæc fieri dictitabat, uertit. Eidem conſuetudinem maiorem, quàm quæ honeſtati aulæ conueniret, obiectat, eundem quarto Idus Iulij, anno ab orbe ſeruato M CCC. ſuper tertium Monachij ſecuri percutit. Huius Conradi filium Degenhartum reperio, qui Mũlhuſium, haud longè à patria mea poſsedit. Id Eliſabetham uxorem Ioannis tertij Abuſini foro aleatorio uictricem lucrifeciſſe aiunt. Ottlingonum autem, unde cognomen hiſce equitibus, caſtellum eſt in ora Germanię, proxime Phering uicum Danubianũ, ubi Epona quondam Colonia Romanorum inſignis fuit, ueſtigia adhuc uiſuntur. Ottlingeri ſepulti ſunt Roræ in templo Myſtarum Auguſtalium, quinq; millia paſſuum à patria mea. Sed ad ordinem hiſtoriæ reuertor. Machtylda tam inſigni contumelia à filio affecta, fratris fidem implorat, communem genti ſuæ ignominiæ notam inuſtam, falſo ac præter pietatis iura, aduerſus naturæ leges, conqueritur, tantas impietatis pænas à filio impientiſsimo expoſcit. Cæſar Nordlingam, quæ urbs eſt Sueuiæ libera in Germania Magna, petit, Rudolphum nepotem quàm primũ ad ſe uenire imperat. Paret Rudolphus, cum fratre Ludouico ad auunculum ſe confert, facinus excuſat, factum purgat, innocentiam ſuam prædicat: Conradum inter ſe, atq; matrem diſcordiæ mala ſeruiſſe, pænas meritas dediſſe commemorat. Cæſar odioſum, contumelioſumq; ratus diutius de hac re diſceptare, omnium rerum obliuionem decernit, ablata ſorori reddi iubet. Aſſentitur Ludouicus, & ſe nunquàm intraturum Boiariam iurat, niſi omnia matri pientiſsimæ reddantur, atq; tam inſignis contumeliæ macula ſibi atq; genitrici indulgentiſsimæ illita eluatur, & beneficijs atq; operis talis iniuria compenſetur. Rudolphus ea quæ poſsidebat, reddere grauabatur. Machtylda Auguſtam migrat, ciues, atq; prætores iuſsi ſunt matri aduerſus

Schiltberg proxime Aicham.

Ioannes Comes ab Abenſperg.

Phering infra Ingolſtadiũ.

Kor Monaſterium.

filium fautores, atq; conſultores adeſſe. Schluder præſes, huiuſce ſeditionum author amot⁹ eſt dignitate. Qui cum ad Cæſarem ſe excuſatum pergit, ab amicis Machtyldæ, atq; Ludouici ferro occiditur. Conradus à VVildenrhod ab exilio reuocatur, aulæ Rudolphi ab Alberto præficitur, qui in paucis poſt diebus mortem obijt. Cæſar iterum Vlmam ad ſe ſororem, & Rudolphum, atq; Ludouicum nepotes ſuos uocat, quod grandem pecuniam debebant, cuncta oppignorata erant, uetat aliquot annis in Boiariam illos progredi, ſecum in aula conſiſtere eoſdem iubet. VVigelino, ut procuraret Boiariam, atq; ex redditibus æs alienum diſſolueret, præcipit. Machtylda in paucis poſt diebus ægritudine animi moritur, decimo Calendas Ianuarij, Anno ſalutis milleſimo, trecenteſimo ſuper quartum, conditurq; in Mauſoleo uiri apud Fürſtenfeldium. Eodemanno Danubius Reginoburgij uerſus Aquilonem, exeſa fluctibus tellure, curſum intendit, aggere ingentis molis ex lapidum cumulis, tignis, & arborum truncis congeſto, ad priſtinum alueum coactus eſt. Bonifacius Pont. Max. circa eundem temporis tractum cum Alberto in concordiam redit, eidem regnum Francorum Occidentale, quod à Francis Germaniæ populis conditum ſit, facile de alieno largitur, atq; auſpicijs Pontificalibus recuperare iubet. Franci coacto Lutetiæ concilio, ad Senatum orbis Chriſtiani prouocant: Bonifacium de multis atrociſsimis criminibus accuſant, quæ ab Hermanno Franciſcano enarrantur. Sub idem tempus Andreas Vgrorum rex abſq; liberis animam efflat. Carolus nepos ex ſorore Cæſaris ab Pontifice, & Alberto rex Vngariæ conſtituitur, & à quibuſdam Vgris recipitur. Auia eius uxor Caroli primi Siciliæ regis Vngara erat. Plæraq; gentis nobilitas, atq; Epiſcopi, VVentzeslaum regem Boiemiæ accerſunt. Is Vgris filium VVentzeslaum regem declarat, Vgri Ladislaum nuncupant, Budam, quæ & Sycambria, atq; Oſa, ui deducunt, atq; apud Albam regiam ſolenni ritu, celebri conuentu inaugurant. Sed uterq; Carolus, & Boiemus titulo tenus Vngaria potiebantur, poteſtas omnis penes proceres erat. Nicolaus Dominicanus à Cæſare atq; Bonifacio miſſus, Budæ Boiemo fauentibus, fruſtra ſacrificijs interdicit. Nam ſacerdotes conuocato, & ipſi Budæ cætu, cæteris extinctis Pontifici Romano à Gallica Eccleſia deuoto inferias dicunt. Nicolaus Romam reuerſus, mortuo Bonifacio regno Eccleſiæ præficitur, Benedictus undecimus uocatur, potiturq; Pontificatu poſteaquàm interregnum duodecim menſes continuos in Pontificio Imperio fuit. Iiſdem diebus VVentzeslaus rex Boiemiæ timens filio cum exercitu Peſtum contendit, VVentzeslaum filium cum ſacro Vngariæ diademate in Morauiam abducit, Ladislaum Budæ, atq; Vngariæ præficit. Cæſar autem Boiemiæ regi bellum indicit, conſenſu Ottonis ducis Boiorum, fratriſq; eius in Boiaria copias cogit, cum Ottone Boio, quem pollicitationibus ſibi conciliarat, uadibuſq; ſatis dederat, in Boiemiam arma mouet. Verum tempeſtatibus redire compulſus, oram Rheni, Otto Boiariam petit. Is cum hoc bello ſumptus feciſſet, nec Albertus promiſſa uerbis iampridem re comprobaret, nec quod uiolatum erat, & damna illata inter tranſeundum beneficijs compenſaret, prædes quoq; ſatisfacere detrectarent, ad regem Boiemiæ VVentzeslaum defecit. Eius ſuaſu à quibuſdam Vngariæ proceribus, ueluti regni legitimus hæres (nempe Belæ quarti ex filia nepos erat) rex ſalutatur, & ut hæreditatem auitam

adeat,

Schluder occiditur.

Conradus à Vuildenrhod moritur.

VVigelinus à Trauſnit, forſan VVigoleus.

Machtylda moritur.

VVentzeslaus rex Boiemiæ.

Buda.

Sycambria.

Oſa.

Nicolaus Dominicanus legatus S. P. ad Vngariam.

Nicolaus S. P. creatur. Benedictus 11. dicitur.

Cæſar in Boiemiam exercitũ ducit.

edeat, rogatur. Sub idem tempus Clemens quintus Pontifex Max. legitur, regnoq; Eccleſiaſtico imponitur. Is Roma in Galliam migrauit, ut regi Franco gratificaretur, religionem Templariorum, eorum opibus confiſcatis, deleuit. Ad quem Albertus Hainricum Hugobilarum Myſtam Thomæ Argentoratenſis, Burckhardum Pheliſſum, qui imperium primario ſacerdoti commendarent, legat. Grata legatio Clementi fuit, Cæſari reſcribit, eundem cohortatur, primo ad expeditionem Paleſtinam obeundam, quæ parenti eius Imperatori Rudolpho tantopere cordi fuerit: deinde mandat, ut pacem inter Viennæ, Galliæ Narbonenſis legatum, quem Delphinum uocant, & Allobrogum, qui ſunt Sabaudij, Tetrarcham componat. Inter hæc VVentzeslaus Boiemus animam efflat: Ottonem inferioris Boiariæ regulum, filio VVentzeslao curatorem atq; conſultorem teſtamento nominat. Otto cum Alberto de Hals, Hartliebo de Puechberg præfecto aulæ, Brunoniam Morauiæ urbem ad VVentzeslaum regem Boiemorum, ſibi à patre eius ex teſtamento, & fœdere commendatum, ſe transfert Idibus Septembris. Ab eodem receptis ſacris, regni Vngarici inſignibus, à gentis optimatib⁹, qui eò conuenerant, inuitatus, Sycambriam (Vgrorum caput eſt) diſſuadentibus amicis, & aduerſantibus Alberto Cæſare, & filio eius Rudolpho Auſtriæ regulo tertio Idus Nouembris deducitur. Deinde apud Albam regiam, octauo Idus Decembris, ſolennibus cæremonijs à Benedicto VVeſſesbrunnenſi, & Antonio Chonadenſi Epiſcopo, Ioanne, et Stephano Tetrarchis bene precantibus, in ſolio regio collocatur: Budamq; perpetratis ritè ſacris regni auſpicijs reuertitur, ſuperioreq; Vngaria potitur. Atq; quo opes ſuas confirmaret, Ladislai ulterioris Vngariæ, Tranſſyluaniq; præſidis filiam ſibi deſpondet. Seq; hac affinitate tutum fore inter alienos ratus, Albertum de Hals, Hartliebium à Puechberg, reliquos Boios, domum nono Calendas Maij remittit. Hiq; per Charionum fines in Boiariam reuertuntur. Albertus Cæſar, qui nepotem ſuum Vgris imperitare concupiſcebat, Ottonem non ſolum inſidijs, ſed & ui oppugnare, Vgros auro ſibi conciliare parat. Rudolphum filium, VVentzeslao ferro necato, in Boiemiam deducit, regemq; Boiemorum conſtituit. Quo paucis poſt diebus defuncto, Hainricus Tyrolliorum, & Charinorum Tetrarches, cui Anna ſoror VVentzeslai nupta erat, conſilio Ottonis Vgrorum regis, Landshutæ in Boiaria copias cogit, inde adiutus à Stephano fratre Ottonis, regis Vngariæ, auxiliaribus copijs cum illo Hercynios ſaltus, qua Boiariæ continuantur, penetrat, Boiemiæq; regnum occupat. Stephanus Landshutam è Boiemia reuerſus, repente aduerſa corripitur ualetudine, lectoq; decumbit. Iiſdem quoq; diebus Otto Vgrorum rex inuitatus à Ladislao ſocero ſuo, in uincula conijcitur. Albertus ubi iſta reſciuit, ex Auſtria in Occidentalem Boiariam arma mouet. Neoburgij ponte facta Oenum tranſire, ex Norico in Vindeliciam progredi contendit. Nobilitas Boiariæ ſecundæ raptim incolis terræ ad arma uocatis, Neoburgium obſident, Cæſarem aditu arcere conantur. Qui cum Boijs deeſſe caput, ipſos perinde negligentius agere, atq; inter ſe diſcordare exploratum haberet, relictis quibuſdam comitibus à tergo, qui quaſi abundante multitudine Bathauiam ſe conferrent, ibiq; Oenum traijcerent, Ipſe prima luce pontem Neoburgij tranſire cæpit, Boios territos maieſtate, atq; fiducia Cæſarea

Clemens 5. S. P.

Templarij delentur.

Ego puto Haugenaueler.

Delphinus Galliæ.

Allobroges qui & Sabaudienſes.

VVentzeslaus Boemiæ rex moritur.

Albrecht uon Hals.

Hartlieb uon Puechberg.

Bryn in Merhern.

Benedictus Vueſſobrunnenſis.

Antonius Chonadenſis Epiſcopus.

Hainricus dux Carinthiæ & Comes Tyrolenſis.

in fugam uertit, obſidionemq́ꝫ ſoluere cogit. Nemine prohibente, Vindeliciæ ſecundæ fines ferro, flamma atterit Menſe Nouembri. Inde ad ſuperiorem Boiariam uiſum nepotes ſuos pergit. Vnde Sueuos aſſumpto ſecum Ludouico petit. Interea Otto Vgrorum rex, ope miniſtri euadit, Rußia, Polonia perreptata, Glogauiam peruenit, ubi à Conrado urbis regulo agnit⁹, eius filiam uxorem ducit, ope ſoceri, atq́ꝫ Boiemorum in Boiariam cum noua nupta reuertitur, Strubingenſium urbe nuptias facit. Cæſar admiratus Ottonem incolumem ex Vngaria rediiſſe, Rheni tractus, Suitonumq́ꝫ ualles perluſtrat, à Ioanne nepote ex fratre, quod Sueuiam paternam hæreditarem repetenti reddere ſuperſederet, KL. Maij interficitur, anno æræ Chriſtianæ M CCC VIII. poſt annos centum, quàm Philippus Cæſar ſimili fato ſublatus fuit. Clemens Pont. Max. ad Rudolphum Boiariæ ducem dat literas, necem auunculi deflet. Deinde mandat, ut Rudolphus operam nauet, quo idoneus, atq́ꝫ rei bene gerendæ peritus, ſummo rerum faſtigio imponatur. Datum in Pictonum urbe quartodecimo KL. Iunij, Pontificatus anno tertio. Hanc ob cauſam Germani Idibus Octobris comitia Cæſarea Francofordiæ habent, Hainricum Lutzelburgenſem Cæſarem declarant. Iſq́ꝫ octauo Idus Ianuarias à Mogontino Archimyſta ad Aquas Graneas in ſolio Caroli Magni conditoris huius Imperij còllocatur, ſolenni cæremonia inungitur, armis Cæſareis, atq́ꝫ inſignibus more maiorum ornatur, cum Margaretha Brabantina coniuge inauguratur. Adolphum, atq́ꝫ Albertum Cæſares Nemetum Auguſtam, ad Auguſtorum mauſoleum transfert. Eberhardum VVirtenbergenſem, Conradum Otingenſem hoſtes Reipublicæ iudicat, in exiliumq́ꝫ agit. Boiemis filium Ioannem regem, pulſo Hainrico Tyrollio, imponit, iſq́ꝫ in Boiemiam, à Petro Mogontino Epiſcopo, & Rudolpho præfecto Rheni, duce Boiorum deducitur. In inferiore Boiaria, dum Fridericus Alberti Cæſaris filius, Auſtriæ regulus apud Cæſarem longius abeſt, Auſtriaci quidam proceres, freti Ottonis Boij auxilio, ab illo deficiunt, conuentus agunt, noua moliuntur. Vlricus à VValdſehe Stiriæ procurator, capita factionis inuadit, coniurationem opprimit, ruina coniuratorum recens incendium reſtinguit. Inde Nouembri cũ trecentis equitibus per Iuuauenſem agrum, Conrado Epiſcopo Salisburgenſi annuente penetrat, apud Diethmoning (quod eſt municipiũ Iuuauenſium ſupra Burckhuſium, in ripa Iuuaui amnis) conſidet, agros inde Boiariæ, quæ in Norico cubat, uaſtat, caſas, uillas omnes exurit. Gelu acutum, hyems aſpera ſubſequitur, multos mortales extinxit, fame, atq́ꝫ frigore bis mille, atq́ꝫ trecentos homines periiſſe aiunt. Otto rex Vngariæ, atq́ꝫ Stephanus fratres Boiariæ ſecundæ rectores, Neoburgium iuxta Oenum, quod Auſtriacis parebat, tertio Idus Ianuarij obſident, pontem erigunt, quatuor menſes continuos caſtellum oppugnant, per metallarios tandem cuniculis ductis mœnia ſubruunt, adeò ut exercitui aditus pateret. Lambergenſis, arcis præfectus, ac cæteri comites ignem ædificijs immittunt, ad Bernſtain aufugiunt. Neoburgium in cineres, & fauillas redigitur. Myſtarum Bathauenſium, & Bernardi de Praunbach urbis Epiſcopi opera induciæ ad aduentum Friderici fiunt. Is ubi Neoburgium à Boijs exciſum accepit, à Rheni tractibus, & Cæſare domum contendit. Contractis copijs per ſuperiorem Boiariam, Iuuauenſemq́ꝫ agrum in Orientales penetrat fines. Accitis ad ſe in ſocietatem Vgris,

Glogunenſis ducatus in Sileſia.

Albertus Cæſar interficitur.

Hainricus Luzelburgenſis Cæſar creatur.

Eberhardus Comes de VVirtẽberg.

Conradus Comes de Otingen.

Ioannes rex Boiemiæ fit.

Vlrich uon VValdſehe.

Diethmoning

Neuburgium ad Oenum.

N: de Lamberg præfectus Neuburgij.

Bernardus à Braunbach alij habent à Grynpach.

Vgris, Stirijs, Auſtriacis, Charinis, Conradum Iuuauenſem Archimyſtam ſocium ad ſe receptum ſibi aſciſcit: octauo Calendas Auguſti quindecim millibus uirorum Boiariæ fines inuadit, Riedō ppidum, atq; arcē dies quatuordecim circumſedet. Tum qui in arce erant, eā tradunt. Oppidani uero, ubi ultra obſidionem ferre nequeunt, deploratis rebus ſuis, ignem tectis ſubijciunt, clamq; fuga dilabuntur. Fridericus circum cuncta incendijs complet, agros uaſtat, prædas agit, Burckhuſium tendit. Inde recta Oeni ripa ad Schārdingium conuertit, urbē obſidione claudit duodeuiceſimo Calendas Septēbris. Otto, ac Stephanus fratres, ſecundæ Boiariæ rectores accitis à Dynaſtis de Truheding, atq; Hohenlohe auxiliaribus copijs, ſuppetias obſeſsis ferunt, mille quingentos equites, peditũ ex agris, atq; rure ſexaginta (ita diuulgant) millia ducũt, in aduerſa ripa conſidunt, aperto Marte confligere conſtituũt: ſed Oenus coire exercit⁹ prohibebat. Hartliebij à Puechberg conſilio pons erigitur repente præter opinionem hoſtium, opereq; confecto, media nocte copiæ traducuntur. Auſtriaci multitudine agricolarum territi, prima luce tertio Nonas Nouembris obſidionem ſoluunt, impedimenta, atq; caſtra ſua incendũt: Dux, Epiſcopus, comites fugam capeſſunt. Vindelici ignem reſtinguũt, caſtris, equis, armis, commeatu, tormentis bellicis, accipitribus, uino, ueſtimentis, cæteriſq; impedimentis, papilionibus precioſæ artis potiuntur. Tabernaculum Epiſcopi, quod centum ſexaginta unciolis argēti conſtitiſſe fama erat, quatuor libris Bathauenſibus uenundatur. Extat Epigrāma de hac re. Otto & Stephanus uictoria potiti, triumphabundi Landshutam redeunt, ubi eodem anno, qui fuit Chriſti M CCC XI. undecimo Calendas Ianuarias Stephanus naturę conceſsit. Vixit annis quadraginta, Iuditham uxorem cum duobus filijs Hainrico, & Ottone, cumq; tribus filiabus, Beatrice, Goricia, Eliſabetha Auſtriaca, Agnete uirgine ſancta, ſuperſtites reliquit, hos fratri Ottoni cōmendauit. Poſthæc anno ſequenti Eliſabetha regina, uxor Alberti Cæſaris cum filijs, Rudolphus, atq; Ludouicus fratres, Rheni, atq; primæ Vindeliciæ præſides, Conradus Iuuauenſis Archimyſta, Bernardus Bathauenſis, Ioannes Brixinenſis, Albertus Gurcenſis Epiſcopi, Hainricus dux Charinorum, Ortenburgenſes, atq; Hunnoburgenſes Dynaſtæ, plæriq; alij Boiorum Antiſtites, Tetrarchæ octauo Calendas Aprilis Bathauiæ conueniunt, mēſem paci operam nauant. Otto rex Vgrorum cum nepotibus Reginoburgium primo, deinde ad illos ſe confert. Reconciliantur duces, pax religione iurisiurandi ſancitur, eoſdem utriſq; amicos, atq; hoſtes fore dant fidem. Captiui utrinquè dimittuntur. Eliſabetha filia Stephani, neptis Ottonis regis Vgrorum, Ottoni fratri Friderici in matrimonium datur. Vindelici Noricis Neoburgium reficere iuſsi ſunt. Iiſdem diebus Hainricus Cæſar arma in Italiam (quo nemo principum noſtrorum quinquaginta fermè annis uenerat) mouet, commilitones ſunt, Rudolphus Boius, Luitpoldus Auſtriacus. Mediolanum, Brixia, Tauriſium ui ad obſequium redacta: Piſa, Genua, cæteræq; urbes, ultro ſuum principem accerſunt, portas eidem ſponte aperiunt. Inter hæc in Boiaria inferiore, Otto rex Vgrorum, præſente Ludouico fratre Rudolphi, quaſi tutore Ottonis, & Hainrici filiorum Stephani, qui adhuc impuberes erant, ſeptimo decimo Calendas Iulij Landshutæ conuentus agit, ut grandem pecuniam (quam ob crebra bella, & inauſpicato, iratiſq; ſuperis tentatam Vngariam,

Ried.

Barones à Truheding. Comites ab Hohenlohe. Hartlieb uon Puechberg.

Auſtriaci fugiunt.

Stephanus dux Boiariæ moritur. Iuditha ab alijs Geuta, uxor Stephani

Conuentus principum Bathauiæ.

Otto frater Friderici. Eliſabetham ducit.

Hainricus Cæſar Italiam petit cum exercitu.

Vngariam, debebat) diſſolueret, quibuſdam inferioris Boiariæ equitibus, & ci-
uibus omnem iuriſdictionem, uniuerſas actiones, præterquàm furti, homicidij,
atq; latrocinij, atq; ut appellant, rerum capitalium, & ius gladij uendit. Ditiões,
Hofmarck. dioeceſeis, quas Hofmarcas uocant, tradit, de cunctis controuerſijs cognoſcere,
iudicare, decernere, coercere, caſtigare, mulctam irrogare, cenſere, nobilitati, atq;
equeſtri ordini permittit. Ante hac nullum earum rerũ ius cuipiam erat, omnis
iuriſdictio, poteſtas maxima, medioxima, iudicium, imperiũ ſummum, infimũ,
ſicuti ius gladij adhuc eſt penes principem, fuit. Illud tamen æs alienum inopes,
atq; egeni agricolæ, coloni, liberi, ſerui, clientes, quib' nihil penitus emolumenti
acceſsit, luere coãcti ſunt. Ter octauas omniũ rerum uilis etiam ſupellectilis pẽ-
ſitarunt, ter ipſorũ equi, boues, porci, oues, capellæ, pecora, iumenta cenſa ſunt,
Klöſtur. unde Klöſteurã, id eſt, ungularum cenſum uocant. Numarij, Caſearij, Gallina-
rij, Ouarij, & huiuſcemodi redditus ſemel exacti. Vectigal quoq; frumentarium
ſemel duntaxat editum eſt. Ad manubias ſacerdotũ manus etiam extenſæ ſunt.
Schaff. Menſuram frumentariam, inferiores Boij Scapham uocant, ea in anno duobus
Schäffil. hominibus ſatis eſſe ſolet, continet modios ſecundum computationem Plinia-
nam, unum & triginta, tantundem ſiliginis, octoginta, tritici ſexaginta, hordei
quadraginta, auenæ triginta ſeſtertijs redemptum eſt. Seſtertiũ autẽ nummum
Regenſpur- Reginoburgenſem uoco, quem duobus aſsibus, atq; ſemiſſe permutari placuit.
ger pfenning Sed rem paulo altius, quo magis in aperto ſit, repetam. Vniuerſæ poſſeſsiones in
thut fünff hal- Boiaria, cuncta prædia, agri, prata, ſyluæ, uillæ, quæ ſtipendiaria ſunt, & ſeruiũt,
ler Schuuar-
tzer müntz. triplicia eſſe conſtat: Pignoratitia, propria, atq; clientularia. Pignoratitia quæ
Poſſeſsiones ſint, nomen indicat, ubi æs pignoratitium diſſolutum eſt, quaſi iure poſtliminij
Bonorum in ad ſuum dominum redeunt. Propria duplicia cenſentur, quędam mancipi ſunt,
Boiaria tri- iure ſuo, non alieno beneficio poſsidentur, & Vrbara, hoc eſt, prima, atq; præ-
plices.
Pignoraticia cipua uocantur, horũ uſusfructus, atq; proprietas domini eſt. Alia mobilia nun-
bona quæ. cupant, hæc uſurario annuum uectigal, proprietario nihil omnino penſitant,
Propria bona cuius cum is, cuius proprietas eſt, moritur, aut uſurari' morte, uenditione, alioue
duplicia.
Vrbar. quouis modo immutatur. Tum demum hic, uiceſimas ſummæ, qua annuũ tri-
butum conſtat, paciſcitur, nam uiceſimam partem ſortis cuiuſq; leuiſsimã, atq;
Clientularia legitimam uſurã Germani exiſtimant. Clientularia, quod tertiũ genus diximus,
bona. Boẽtheiãm Græco, atq; Teutonico uocabulo à patrocinãdo nominam', quod
Vogtgueter. quaſi prǣmiũ annuũ curatori, patronoue prębeant, uti procuret, defendat, aſſerat,
uindicet, liberrima hæc conditio, minuſq; obnoxia æſtimatur. Itẽ hominũ, atq;
Leibaigen colonorũ duo genera numerantur, pars liberi ſunt, cæteri Leibaigen, id eſt, ſerui
leudt. dicuntur. Clementiſsima tamen iſthæc ſeruitus, atq; longe alia, quàm quæ cæ-
Leibſtur. terarũ ſit gentium. Capite cenſi ſunt, Leibſteurã, ſiue Leibcenſum, hoc eſt, mu-
Leibzins. nia perſonalia quotannis, quinq;, uiginti, trigintaue aſſes penſitant, partim nihil,
Dem herrn ſed quando huiuſcemodi colonus ex uita migrauerit, iumentum quod domino
das beſt haupt
uiech. placuerit, tribuitur, uiatori ueſtimentum. Coniuges nonnunquàm diuerſæ
Dem ſchergẽ ſunt conditionis, quandoq; diuerſos habent dominos, qui liberos inter ſe par-
ain Rock. tiuntur, filij matrem, puellæ genitorem ſequuntur. Quamobrem abſq; conſen-
ſu domini matrimonia nõ contrahunt. Nunc nulla iuris ſolennitate obſeruata,
Manumitten- ſolo cõſenſu domini paſsim, & facile manumitti ſolẽt. Apud maiores, princeps,
di ceremoniæ. atq; Cæſar excuſſo è manib' ſerui nummo, eundẽ libertina donabat conditiõe.

Iureperiti,

Iureperiti, & nonnulli Philoſophi omnes homines natura liberos naſci tradũt, armis, atq; ui introductam eſſe ſeruitutem. Vnde ſeruos à ſeruando, qui alioqui *Seruus unde dicatur.* iure belli occiſi fuiſſent, dictos opinantur. Plærisq; etiã cũ aut ære alieno, aut magnitudine tributorum, aut iniuria potentiorum premerentur, ſeſe in ſeruitutem dicauere nobilibus. In ſacræ tamen hiſtoriæ arcanis legimus, Reddite Cæſari, quæ ſunt Cæſaris, cui tributum debetis, tributum, cui honorem, honorem. Omnis poteſtas a Deo eſt, qui reſiſtit poteſtati, diuinæ maieſtati aduerſatur. Et profecto naturalem quondam ſeruitutem eſſe Ariſtoteles Stagirita, præceptor Alexandri Magni, regum omnium maximi, in libro primo de Republica argumentis, & diſputationibus probat, & aliorum rationes confutat. Apud nos reperio religionis ergò ſponte plærosq; ſe in ſeruitutem redegiſſe Myſtis, atq; Monachis. Atq; ut tandem hæc miſſa faciam, & hiſtoriam proſequar: Antea Equeſtris ordo, tribusq; ſacerdotum contenti ſtipendijs, uſuariam duntaxat ex ſuperioribus prædijs cepere operam. Proprietas, maieſtas, ius coërcendi, caſtigandi, iudicandi, principi addictum fuit, oneris quippiam extra ordinem imponendi copia non fuit. Atq; illa omnia ex aſſe, quemadmodum dixi, Otto rex Vgrorum, ſecundæ Vindeliciæ, atq; Boiariæ rector, rum uenum dedit. Attamen ſe, atq; hæredes, ſucceſſores, ſtatutis, certisq; uectigalibus contentos fore, nunquàm huiuſcemodi onus extraordinarium, precibus, uel ui, uel quouis alio modo tentaturos, diplomate cauit. Vbi illiuſmodi nundinarum ſit author, & ut pace ciuium meorum dicam, in iſto, ut appellant priuilegio, multa abſurda cõprehenduntur, quæ ſunt ſeditionum domeſticarum, bellorum ciuilium cauſæ, & origo, ſeminaria diſcordiæ inter principem, ac populum, inter ciues, ac equites, inter ſacratos, & Prophanos. Hinc Taringiæ, Hircinæ, Leoninçab inſig- *Der Bechler* nibus ita dictæ conſpirationes. Et nuper anno abhinc ſeptimo, ſeceſsio Mona- *und Lebler* chorum, ſacrificulorum, ciuium, Equitum, in perniciem Reipub. à principibus *krieg.* Hieronymo à Stauff, & VVolffgango Hagio potiſsimũ authoribus, & ducibus multitudinis. Sed hæc ſuo tempore explicabuntur. Illud diploma cuncta, priuata utilitate, nihil publico bono metiri, duces in ordinem redigere, paucorum potẽtiam, optimatium (cæteris Equitibus, ciuibus, ſacerdotibus, Monachis, colonis, agricolis, uelut uulgo, ſine gratia, ſine authoritate poſthabitis) partes, atq; ſectam ſtabilire, crimen læſæ maieſtatis in principem Romanum perfricta fronte committere uidetur. Quamobrem nec Imperatori, nec Pontifici Max. neq; Epiſcopis Boiariæ, neq; Noticorũ Tetrarchis authoribus fieri placuit. Licet Otto, ſe non deſtiturum, donec id impetraret, fidem dederit. Ipſe quidem, & Ludouicus, Hainricus, & Otto impuberes, Agnes regina uxor Ottonis, Agnes ſoror Ottonis regis, Juditha coniunx Stephani, genitrix Hainrici, & Ottonis ſubſcripſerunt, atq; huiuſcemodi tabulã cera, & ſuis imaginibus conſignarunt, Epiſcopi Boiariæ refragati ſunt, atq; obſtinato animo repugnarunt. Ottoni ſacris interdixere, diras, & inferias dixerunt, ſicuti tabulæ ueteres oſtendunt. Hanc ob cauſam eodẽ anno quarto Idus Auguſti Otto rex, nepotes eius Hainricus, & Otto, Agnes uxor, Juditha fratris coniunx Reginoburgij conueniunt, atq; in gratiam cum Conrado Epiſcopo, Monachis, ſacerdotibus, Myſtis rediguntur ea lege, ut ſacerdotes, Monachi, à quibus huiuſcemodi tributi genus exactũ ſit, riuales in partẽ emptitiæ ditionis recipiantur, at qui iſtoc priuilegio uti uoluerit, nihil contribuat.

tribuat. Præterea principi Boiariæ nequaquam fas eſſe aduerſus Eccleſiaſticam libertatem ſacerdotes, Manachos illiuſmodi inaudito genere uectigalis onerare decretum. Otto cum gentilibus, inducto priore diplomate nouo, tribui ſacerdotum ſatis dedit. Arbitri qui has fęderis leges tulere, fuerunt Fridericus de Trusheding Antiſtes in Teurſtat proximè Bambergam, & Hainricus de Kirchberg Myſta Reginoburgenſis, Albertus Comes ab Hals, Hainricus ab Ehrenfels, Ludouicus Grans, Fridericus Auer. Porro nobiles, & oppidanos, qui tum emerunt pecunia aliena tantum, ut ipſi aiunt, priuilegium, recenſere haud alienum fuerit, quos in tablino principum Monachij reperi. Eos Auguſtinus Kölner Neuenſtatenſis à ſecretis principum noſtrorum mihi exhibuit. Septuaginta ſunt ſecundæ Boiariæ gentes.

Fridrich hern von Truheding. Hainrich graf zu kirchberg. Thumbher zu Regenſpurg. Ehrenfils. Grans. Auer.

Hals. Artenberg. Abenſperg. Mäſſenhauſer. Torringer. Leiblfinger Erbtruchſes. Degenberg. Auer von Prenberg. VVarter. Achdorffer. Cloſner. Eckher. Staudacher Vitzthumb an der Rhod. Fraunberg. Fraunhofer. Praiteecker. Remſperger. Schönſtainer. Mautner. Bockſperger. Ahamer. Sattelboger. Schenckhen. Tachinger. Die Granſen. Tuſchel. Biſent. Leychtenbeckh. Ebran.

Albertus, Adelramus, Ioannes ab Hals.
Hainricus ab Artenberg.
Bernardus, & Vlricus tertius Abuſini.
Albertus Mäſſenhauſer de Täſing.
Arnulphus Mäſſenhauſer, Magiſter Equitum perpetuus Boiariæ.
Fridericus, & Seifridus Torringer.
Vlricus Leybelfinger, itidem diſcophorus Boiariæ.
Hartuicus, & Eberuinus de Degenberg.
Fridericus Auer de Prenberg.
VVernicus Auer.
Egilolphus VVarter.
Fridericus Achdorfferus.
Albertus, & Hartprechtus Cloſneri.
Petrus Eckher præſes Strubingæ.
Albertus Staudacher præſes Pagi Boiorum propter Rhod amnem.
Ioannes à Fraunberg de Brunn.
Sigfridus, & Thomas à Fraunberg, in Fraunberg.
Sigefridus, & Ioannes Fraunbergij ab Hag.
Ioannes Fraunhofer.
Fridericus de Praitteneck.
Vlricus Remſperger.
Albertus Schönſtainer.
Fridericus, & Albertus Mautner.
Hartlieb, Conradus, & Albertus Bockſpergeri.
Hartuicus Ahamer.
Conradus, Protuuitz, Vro Sattelboger.
Theodericus, filius eius VVerherus Schenckhij de Anzäching.
Hartneid Tächinger.
Ludouicus, Hainricus, Hertl Granſij.
Suitgerus Tuſchel.
Conradus Biſent.
Hainricus, & Ottones duo Leychtenbeckhij.
Hainricus Ebran.

Otneid Tiratz. *Tiratz.*
Conradus Nuſperger. *Nuſperger.*
Eberuinus Falckenſtainer. *Falckhenſtainer.*
Albertus Haydauer. *Haydauer.*
Hayportus & Conradus de Tonerſtain. *Tonerſtain.*
Hyltebrandus, Conradus, Theodericus
Runtingeri. *Ruttinger.*
Fridericus VVeichſar. *VVeichſar.*
Conradus Kalbl. *Kalbl.*
Protuuitz de Aigen. *Vom Aigen.*
Stephanus Tyrlinger. *Tyrlinger.*
Eberhardus Hohenuuarter. *Hohenuuarter.*
Albertus Harpeck. *Harpeck.*
Stephanus Hohenrieder. *Hohenrieder.*
Rugerus Gultlinger. *Gultlinger.*
Otto Rainer. *Räiner.*
Rudolphus, & Eberhardus Frainſperger. *Frainſperger*
Eberuinus Leitzrieder. *Leitzrieder.*
Hainricus, & Ortlieb Horenbergerij. *Horenberger.*
Eberuinus Fraſs. *Fraß.*
Vlricus Lamp. *Lamp.*
Hermannus Freydorffer. *Freydorffer.*
Hainricus Lengfelder. *Lengfelder.*
Vlricus Vorſter. *Vorſter.*
Caloch VVintzerer. *VVintzerer.*
Agilhulph Kolbeck. *Kolnueck.*
Hainricus ab Ottmaring. *Ottmaring.*
Conradus Thankuſerus. *Thanhauſer.*
Berchtoldus Neubergerus. *Neuberger.*
Eberhardus Ergelpeck. *Ergelpeck.*
Chriſtianus, & Berchtoldus Pfäffingeri. *Pfäffinger.*
VVernherus Seyboltzdorffer. *Seybotzdorffer.*
VVernhardus Siguuoldſdorffer. *Siguuoldsdorffer.*
Bericho Aindorffer. *Aindorffer.*
Carolus, & Richerus Kärgelij. *Kärgl.*
Ruegerus Moroltingerus. *Moroltinger.*
Fridericus Hager. *Hager.*
Conrad Sigfridſdorffer. *Sigfridsdorffer.*
Ioannes, & Vlricus Perger. *Perger.*
Berchtoldus Almhaimer. *Almhaimer.*
Hainricus Eckher de Mäßing. *Eckher von Mäßing.*
Hainricus Murzacher. *Murzacher.*
Conradus Sultzberger. *Sultzberger.*

Rr Vnde

Vndeuiginti quoq; urbes, atq; oppida ab hiſce nobilibus in ſocietatem aſcita ſunt: Landshuta, Strubinga, Cham, Dingolfing, Landauu, Teckhẽdorff, Chelham, Vilshofen, Arding, Oting, Burckhauſen, Braunauu, Reichenhall, Traunſtain, Mosburg, Dorffen, Piburg, Pfarkirchen, Ottenfelden. Dum autẽ hæc in ſecunda Boiaria fiunt, Hainricus ſeptimus perluſtrata, ſubiectaq; circumquaq; Italia, Romam proficiſcitur, Rupertum, & Ioannem fratres, reges Campaniæ, Vrſinos bis ſecum congredi auſos, bis profligauit. Rudolpho Boio, Ludouico Otingenſi, quorũ uirtus ijs prælijs enituit, palmam tribuit. Deinde à Nicolao Hoſtienſi, Arnulpho Sabonenſi Epiſcopo, Friſchone Diacono, Flaminibus Romanis, quos eo Clemens V. Põt. Max. miſerat, conſecratur: ſuſceptoq; cognomine Auguſti, rogantibus ſuperioribus ſacerdotibus, nõ ſolum indignũ Maieſtate Auguſtali, uerum etiam contra maiorum morem, libertatemq; religionis Chriſtianæ eſſe, principem principum, orbiſq; terrarum dominũ, ſeruo ſeruorum ſacramentũ dicere, exiſtimauit. Vnde Clemens odio incenſus, ad Campaniæ, Apuliæq; principes, hoſtes Auguſti deficit, Rupertum aduerſus Cæſarẽ concitat. Auguſtus ſæpius ab hiſce uenenis appetitus, Rupertum crimine læſæ Maieſtatis ex conſilij decreto condemnat, Romaq; in Tuſciam migrat. In Boiaria eodem anno, qui eſt Chriſtianæ æræ milleſimus, trecenteſimus, duodecimus, Otto rex Vngariæ, & Boiariæ ſecundę rector, quinto Idus Septembris Landshutæ fato concedit. Vixit annos unum, & quinquaginta. Hainricũ Natternbergenſem, ab arce, ubi educatus eſt, ita cognominatum, quem ex Agnete tulit, tredecim duntaxat dies natum, nepotes ex fratre Hainricum octauũ, Ottonem quintum agentem annum reliquit. Cumq; ſibi finem uitæ adeſſe animaduerteret, accitis ad ſe ciuibus Strubingenſibus, atq; Laudshutenſibus, Ludouicum ſuperioris Boiariæ præſidem, qui poſt imperauit, tutorem nuncupat, ciues nequaquàm alium recipiant, ſibi fidem dare iubet, poſtea uita defungitur. Strubingenſes, atq; Landshutenſes Ludouico mandata Ottonis aperiunt, eumq; ad accipienda oppida inuitant. Verum Albertus, & Adelramus fratres de Hals, Eberuinus de Degenberg tum Boiarię præſes, Hartlieb Bockſperger, Caloch VVintzerer, Albertus Schõnſtainer, plærìq; omnes ſecundæ Boiariæ Equites, quos ſupra enumeraui, Hainricum, Fridericum, Luitpoldum, Ottonem ſponſum Eliſabethæ, ſororis Hainrici, ãtq; Ottonis infantum, fratres, Orientalis Boiarię, Noricorumq; regulos, ut tutelam impuberum accipiant, cohortantur, aſcitaſq; ab eis auxiliares copias, quibus Vlricus de VValdſehe, eius gener Vlric⁹ de Pfanberg, Luitpoldus de Haunberg Dynaſta præerant, in caſtellis ſuis recipiunt, ibiq; collocant. Ciues, præſules qui aduerſabant, & Ludouicum recipere conabantur, tutelam Auſtriacam recuſabant, ſpoliant, illorum prędia occupant, colonos atterunt, nemini ultro citro commeare licuit. Inter hæc in Italia Imperator Hainricus ſeptimus Cæſar Auguſtus duodeuiceſimo Calendas Septembris celeberrimo Chriſtianorum die feſto, in ſacra æde à Bernardo Dominicano (qui auro male ab inimicis Cæſaris conciliatus fuerat) cæleſti uictima toxico oblita, atq; polline Adamantina (quam præſens uenenum eſſe aiunt) ſacræ optimi principis potioni indito, nouo, & inaudito exemplo extinguitur. Ita nõ ſolũ in faſtos, annales, acta relatum eſt, ſed & Epigrãma in eiuſdem ceremoniæ conſecraneos extat, & antiquis more maiorum celebratum eſt carminibus.

Nicolaus Hoſtienſis Epiſcopus. Arnulphus Sabonenſis Epiſcopus. Friſcho Diaconus.

Hainricus 15. Boiorum dux dictus de Natternberg.

Otto rex Vngariæ, et dux Boiorum moritur anno 1312.

Vlricus de VValdſehe. Vlricus de Pfanberg. Luitpoldus de Haunberg. Bernardus Dominicanus quem alij Ioannẽ de monte Politiano fuiſſe dicunt. Annus intoxicationis ex his uerbis notatur: Hainricus à Monacho ceditur 1313.

Quamuis

Quamuis Romani flamines, ægritudine animi, quod homo uindictæ auidus, de hoſtibus ut uellet, ſupplicium ſumere nõ poſſet, animam ipſam efflaſſe credi ſibi poſtulant. In paucis quoq; poſt diebus Quintus è medio tollitur. Hunc aduerſariũ fuiſſe mendicanti religioni referunt. Hermannus, & VVilhelmus Occomenſis Franciſcani, hominem ambitus, libidinis extremæ, auaritiæ nota inurunt. Cuncta tum uitia, crimina, ſcelera, flagitia, quæ hactenus ſub uirtutis ſpecie, pietatiſq; nomine Romanam Eccleſiam inceſſerant, impudentiſsimè, aperteq; inualuiſſe commemorant. Paupertatem Chriſtianam opprobrium maximum, uitia uirtutes, perfidiam iuſticiam, fidem aſtutiam, ſimplicitatẽ impietatẽ, religionem ſtultitiam cenſeri, omnia deniq; Romæ uenalia eſſe conqueruntur.

Clemens 5. S.P. moritur.

Hermannus VVil. Occã.

Sub idem tempus mortui ſunt Gotfridus Fruxinenſis, Bernardus Bathauenſis, Conradus Reginoburgenſis Pontifex, & Conradus Archimyſta Boiorum. Huic VVichardus Polemius eiuſdem fani decurio, illi Nicolaus regis Boiemiæ Magiſter Epiſtolarum ſuffectus eſt. Ludouicus quoq; primæ Vindeliciæ procurator, flagitantibus ciuibus Boiariæ, Monachij copias cogit, atq; cum Berchtoldo de Neyffen, Berchtoldo de Graiſpach, VVeichnãde de Trauſnitz, Hainrico, & VVilhelmo Mareſcalcis à Biberbach, uiris bellicæ diſciplinæ peritiſsimis, Mosburgium petit, inde Landshutam contendere in animo habet. Reguli de Halſs, Boij, & Auſtriaci, quos enumeraui, & ipſi correptis armis aduerſus Ludouicum infeſto intentoq; exercitu obuiam procedunt, Ludouicum à Boiaria ſecunda arcere connituntur, quinq; millia paſſuum à Mosburgio, in pago Hallerthauu in cõfinio utriuſq; Vindeliciæ, apud Gamelſdorff caſtra locant. Quod ubi Ludouicus per exploratores cognouit, eò arma mouet, toto die à prima luce ad ueſperam caſtra oppugnat, & tandẽ diripit, hoſtes in fugam uertit. Qui Volckmanſdorff uerſus, ubi Ambro Iſaræ miſcetur, & pons, traiectuſq; eſſe ſolet, fugam intendunt. Dum flumẽ tranſire conantur, ad pontem ſe conſtipant. Pons multitudinem ſubeuntium ferre non ualens, corruit, multi mortales in Ambronis fluentis intereunt. Cæteri proceres Boiorum per nota latibula ſyluarum, quæ ibi crebræ ſunt, elabuntur. Auſtriaci quibus ignota terra erat, quadringẽti, quadragintaq; capti ſunt, cæteri pars occiſi, pars ſubmerſi ſunt. Effodiuntur quotidie adhuc ibidem arma, enſes, calcaria ab agricolis, certa huiuſce conflictus monumenta. Parentum memoria Cataphract⁹ ferrea omnino ſpecie, in patula fago, cætera præter oſſa ſolutus, repertus eſt. Poſthæc uictor Ludouicus inferiorem Boiariam nemine prohibente, in fidem titulo tutoris accepit. Hæcq; pugna depugnata eſt, quarto Id⁹ Nouembris anno Chriſtianæ libertatis milleſimo trecenteſimo ſuper tertium decimum. Extant numeri de hoc conflictu.

Gotfridus Epiſcopus Friſing. moritur.

Bernardus Epiſcopus Bathauenſis moritur.

Conradus Reg. Epiſcopus obit.

Conradus Saliſb. Epiſcopus moritur.

VVichardus de Polhaim.

Ludouicus cum exercitu in inferiorem Boiariam tranſit.

Hallertauu.

Gamelsdorff.

Ludouicus uictor.

Fridericus Auſtriæ regulus, quod ſummam rerum ambiret, & ut captiuos redimeret, primus de pace mentionem facit, ad Ludouicum amitinum ſuum mittit legatos, qui ab eo poſtularent, ut aliquem locũ medium utriuſq; colloquio deligeret, uelle ſe de Republica, & ſummis utriuſq; rebus cum eo agere. Annuit poſtulatis Ludouicus, captiuos dimittit, amboq; principes Iuuauiæ conueniunt, ibiq; fœdus ictum eſt. Interregnum tum in regno Eccleſiæ annos duos, menſes ſex: in Imperio menſes quatuordecim fuit. Principes Germaniæ, ueluti flamines Romani, in locatione nouorum honorum immoderatius licebantur, uenale Imperium differebant, ut huic, qui pluris liceret, addicerent. Pars comitum,

Germanorumq;, qui apud Imperatorem in Italia ſtipendia fecerant, cum Bal-
douino fratre Auguſti in Germaniam reuerſi ſunt, pars in Italia aduentum no-
ui principis præſtolantur, aduerſus hoſtes continenter pugnant. Signum refe-
runt, caput Conradi qnondam innocenter ibidem (ut ait Edituus) cæſi. Fri-
dericus quoq; Auſtriacus, filius Alberti Cæſaris, cui Imperium uulgus deſtina-
Vlricus de VValdſche.
bat, flagitantibus Longobardis, Vlricum de VValdſee Stiriæ præſidem, cum
Vlrico de Pfannberg, genero ſuo, & Vlrico filio illius cum exercitu in Italiam
mittit, Patauij præſidia collocat, Rudolpho præfecto Palatino Rheni, duci Bo-
Hainricus de Virnburg Epiſcopus Colon.
iorum fratri Ludouici, ingentia dona largitur: Hainrici de Virnburg Archimy-
ſtæ Agrippinenſis neptem ex fratre Ruperto, Hainrico fratri ſuo dat in matri-
monium. Ita cautè ab hiſce ſuffragia cauponatur. Eliſabethã quoq; Arragonam
uxorem ducit: Catharinam ſororem filio Ruperti regis Campaniæ, Calabriæ
principi, nuptum locat. Cum Hainrico Tyrollio, auunculo ſuo duce Chario-
num, qui titulotenus regno Boiemiæ, atq; Poloniæ potiebatur, fædus init. Ca-
Carolus Rex Vngariæ.
rolus Vgrorum Rex amitinus eius erat. Horumq; Dynaſtarum, regum, princi-
pum maximorum Europæ, amicitia, affinitate, cognatione fretus ad ſummum
rerum humanarum faſtigium aſpirabat. Donatiua largiſsimè ubiq; per Germa-
niam Equitibus, militibus diſtribuebat, auro, quæ maximè ad humanum inge-
nium preces efficaces ſunt, eos quos idoneos rebatur, munerabatur. Hacq; diſci-
plina ad rerum ſummam affectabat uiam. Cum itaq; anno Chriſtianiſmi mille-
ſimo, trecenteſimo quartodecimo in Octobri Comitia Cæſarea Francofordiæ
haberentur, plenus, ſpei eò cum exercitu, comitibus Hainrico Charionum, Ty-
rollijq; regulo, Hainricio Goricio, Mænardo Artenbergenſi properat. Excluſus
urbe, trans Mœnum in altera ripa caſtra locat. Petrus autem Mogontinus, Bal-
douinus Treuerorum Archimyſtes, Ioannes Rex Boiemiæ, Ioannes Saxonum
Fridericus ambitus accuſatur.
procurator, VValdmarus Brandenburgenſium rector, Fridericum ob immo-
dicam largitionem ambitus incuſant, affinitatem cum Ruperto hoſte Reipub.
ab Imp. Hainrico Cæſare Auguſto proſcripto, contra diui Auguſti decretum
initam uitio uertunt, deniq; eius fædus cum Hainrico Tyrollio, qui ſe regē Bo-
iemiæ, Poloniæq; nuncupabat, ſuſpectum habentes, Ludouicũ primę Boiariæ
ducem, ob literarum peritiam, fortunam rerum bellicarum, propter animi, atq;
corporis egregias dotes, quibus tum cæteris Germaniæ principibus præſtabat,
accerſunt, moxq; in urbem admittunt, receptumq; pietatis, atq; uirtutis ergo,
Ludouicus Cæſar declaratur.
refragantibus Hainrico Agrippinenſi Pontifice, & Rudolpho Germano Lu-
douici, Cæſarē declarant quintodecimo Calendas Nouembris. Deinde Aquas
Beatrix uxor Ludouici.
Graneas deducunt, ibi eum cum uxore Beatrice ex Poloniæ regulis oriunda,
more maiorũ in ſolio Caroli Magni collocant, ritu ſolenni inaugurant. Volck-
Volckmarus Abbas in Fürſtenfeld Hiſtoricus.
marus tum obijt, Fürſtenfeldenſium Antiſtes, qui Ludouico II. Rudolpho,
& Ludouico quinto, & Machtyldæ principibus noſtris à conſilio fuit, anna-
leſq; Boiorum (qui autographi extant) ab irruptione eorum in prouincias Ro-
Eliſabetha mater Friderici obijt.
manas, hoc eſt, ab anno Chriſti D VIII. ad annum M CCC XIIII.
quo obijt, deduxit, ſua memoria res geſtas, quibus etiam interfuit, accurate per-
Ludouici 4. R. Imp. parentes.
ſcripſit. Eodem anno Eliſabetha regina, uxor Alberti Cæſaris, mater Friderici
deceſsit. Sed de Ludouici moribus pauca prius explananda ſunt, quàm initium
narrandi Imperium eius faciam. Imperator Ludouicus quartus Cæſar Augu-

ſtus, patre

ſtus, patre Ludouico præfecto prætorio Rheni, duce Boiorũ, matre Machtylda, filia Rudolphi Cæſaris, nobiliſsimo Schirorum, & antiquiſsimo genere natus. Septẽ annos nactus, patrẽ amiſit, ſub tutela matris diligentiſsime educatus Viennæ in Auſtria, cum amitinis filijs Alberti Cæſaris literis inſtitutus eſt. Adeoq; profecit, ut omnes ſuæ tempeſtatis principes magna ui, & animi, & corporis, ingenio optimo ſuperaſſe tradatur. Impudentiſsimo mendacio Chronicariorum, qui illum Romanas literas ignoraſſe, ſicuti alia plæraq; uana, falſaq; comminiſcuntur. Doctiſsimos quoſq; Italos, Germanos, Anglios, Theologos, Iureperitos eius conſultores fuiſſe reperio: fugitans tamen, impatienſq; laborum ocijq; plus æquo appetentior fuiſſe narratur, à rerumq; ſcriptoribus negligentia eius in inſtituendis, educandiſq; filijs notatur. Monachi, Virgines ſanctæ, Chriſtianiſsimum, pientiſsimum, & ſupra quàm cuiquàm credibile eſt, modeſtum prædicant, cæloq; locant, id miraculis, & uiſis, diuinitus editis confirmant. Eius cultellos, mappas, cæteram huiuſcemodi ſuppellectilem, ut ſacra uenerantur, ſeruant, monſtrant. Pictus eſt in Vnderſtorff in porticu, cultu priuato egenos, & nudos manibus ſuis ueſtiens. Non admodum locuples fuit, ſuperiorem duntaxat Boiariam, cuius primariæ urbes ſunt VVaſſerburgium, Monachium, Angiloſtadium, poſſedit. Publicam inſtrumentorum (quæ in Bibliothecis Boiariæ extant) ſequor fidem, fabulas imperitorum miſſas facio. Id unde diuerti, exequar. Cæſar declaratus ab Aquis Graneis Agrippinam petit, ibi cultu Cæſareo clientibus Romani Imperij beneficia collocat. At Fridericus interea cum Mænardo Goricio, Hainrico Epiſcopo, atq; Rudolpho Boio, uiginti duntaxat comitibus, Bonnam irrepit: ibi contra decus Imperij, in templo Diui Caſsij, Cæſar ſalutatur. Eius exercitus, atq; duces, Hainricus Charionum, itidem Hainricus Goriciæ regulus, deſertis caſtris, atq; papilionibus, metu perculſi, cum urbibus ubiq; excluderentur, fœde dilabuntur, palabundi, atq; fugitantium in morem domum proreptanr, famem rapis, quæ nondum collectæ erant, ſolantur, ſub dio, & in agris, ubi nox eos comprehendebat, pernoctant. Fridericus quoq; in Auſtriam clam ſe confert. Soli Noricorum Tetrarchæ Charini, Tyrollij, ſanguine iuncti, Iuuauenſes, atq; Bathauenſes rebus eius ſtudebant. Cæteri omnes, præter quos hæreditatis titulo poſsidebat, ciues, Dynaſtæ, principes, reguli, Pontifices, Antiſtites, Sueui, præter Vlmam, Franci, Rhenani, Boiemi, Saxones Ludouicum recipiunt. Qui ex Agrippinenſi Colonia arma in Rudolphum fratrem (unde paternam originem trahunt omnes Rhenani principes, quos Palatinos Rheni, & duces Boiorum uocitant) mouet, eundem ex Germania, Galliaq; in exilium ad Anglios agit, terras, urbes, caſtella eius occupat. Vxor illius Machtylda, filia Adolphi Cæſaris, in Auſtriam ad Fridericũ aufugit, ibiq; in exilio deploratis rebus ſuis obijt. Ludouicus in Boiariam ſe confert, Angiloſtadij, atq; Landshutæ, uti diplomata oſtendunt, & Calendas undeuiceſimo Maij, ſextodecimoq; Iulij conuentus agit. Luitpoldus frater Friderici bellum Suitonibus (qui excuſſo Auſtriacorum iugo, ob rapacitatem, atq; uim, & iniuſticiam prætorum, in libertatem ſe uendicarant) indixit, & faucibus alpium temere ſe committens, amiſsis plæriſq; nobilibus, inter quos quatuor Tockenburgij, optimo quoq;, ac maximè manibus prompto, cæſo, ipſe per calles ſylueſtres, duce regionis perito, ægrè euaſit. Fridericus eius frater, Carolo regi

Fridericus Auſtriacus Cæſar ſalutatur.

Machtylda uxor Rudolphi Palatini exul moritur.

Luitpoldus contra Suitones pugnat. Quatuor de Tockenburg occiduntur.

Die Schüt. Presburg.

Vgrorum, ut ſibi auxilio aduerſus Ludouicum foret, Scythiam, atq; Piſonium urbes, quibus Andreas rex eius gentis ab Alberto patre Friderici filiam in matrimonium emerat, reddit, collectoq; exercitu per Charionum, Tyrolliorumq;

Eſlinga obſidetur. Nechher.

fines in Sueuiam arma transfert, cum Kirchbergenſi regulo Eſlingam, partium Ludouici urbem, obſidet, ſuburbanas ædes occupat, ibi caſtra locat, Nigrum deriuare ab alueo ſuo connititur. Verum ſagittis, iaculis, tormentis à ciuibus ſubmouetur. Caſtra igitur ad Aquilonis oram in montem transfert, urbemq; inde oppugnare non deſtitit. Ludouicus obſeſsis auxilio uenit, in ripa

Stephanus à Gumppenberg. Hainricus de Schuueinckẽryſt.

aduerſa octo dies conſidet, quotidie tumultuaria, leuiaq; prælia eduntur. Stephanus à Gumppenberg Boiariæ inclytus eques, pernici equo prætergreſſus ſuos, Hainricum de Schuueinckenryſt, à quo prior uulneratus erat, equo occiſo, capit, ne ab amicis occideretur, eundem equo ſuo imponit, abireq; fide redeundi accepta, permittit. Is ubi conualuit, cum equo, ſagittarijs inſtrumentis, uti mos eſt Germanorum, uadimonium ſiſtit. Ar copiæ ducum tandem ueſperi, præcipue qui aquatum utrinq; ierant, in uado quodam forte amnis conuenirunt, & primum leuiter, uti fit, uelitantur, mox utroq; exercitu opem ſuis ferente, pugna gliſcit. Cæſis mille, atq; ſepringentis equis, paucis mortalium (in quibus Kirchbergenſis regulus partium Friderici fuit) interemptis, nonnullis captis, nox prælium diremit. Victoria nulli ceſsit, utrinq; poſtea ſine Marte, cunctis bella ciuilia deteſtantibus, diſceſſum eſt, cognato ſanguine manus polluere formidabant. Eodem tempore, nimirũ anno Chriſti M CCC XVI, cum

Interregnum papatus anno 1316. Ioannes 22. P.M. antea Iacobus Caturcenſis dictus eſt, & 23 numeratur.

interuallum regni Pontificalis duos annos, menſes ſex in Eccleſia Romana fuiſſet, Philippo ſexto Celtarum rege connitente, Iacobus Baburcus rebus Eccleſiaſticis imponitur, & Ioannes uiceſimus ſecundus cognominatur. Iſq; Conrado Gurcenſi Epiſopo, ab Auſtriacis ad ſe miſſo, ut Ludouico in ordinem redacto, Friderici Imperium ratum eſſe decerneret, petenti, Rudolphum, atq; Albertum, auum, parentem Friderici collaudanti, item Fridericum ſobolem Auguſtam, indolem eius, atq; mentem nutritam, ac educatam, fauſtis penetralibus ortam, fortes fortibus, atq; bonis procreari, & in iumentis, atq; equis eſſe patrum uirtutem, nec imbellem columbam feris Aquilis progenerari, multis

Pontificis M. uafrum reſponſum.

commemoranti, paucißimis reſpondet: Solomonem omnium mortalium haud dubie ſapientiſsimum, filium tamen ſtolidiſsimum genuiſſe. Legatos deinde non admodum benigne auditos, re non impetrara, domos abire iubet. Atq; hunc Ioannem temere, atq; male de beatitudine, atq; felicitate humana ſenſiſſe reperio. Nullam penitus animam mortalium, donec hij reuiuiſcerent, atq; immortalitate donati poſt excidium demum orbis forent, celeſtem in curiam recipi prædicauit. Legi ego Epiſtolam (quæ extat) Theologorum eiuſdem tempeſtatis, maximè Pariſiorum, qui illum hęreſeos nota inurunt, atq; ut reſipiſcat, commonefaciunt. Idem inuitis Myſtis Epiſcopos impoſuit, ſicuti Fruxinenſibus Ioannem Brixinenſem, deinde, & Bambergenſem. Illi ut Symmyſtas placarenr, Parrochias ipſis tributarias fecere, hoſpitalitas tum abolita eſt. Quod in alimenta pauperum ante diſtributum, in ornamentum, cultum parietum, atq; pompam uerſum eſt. Tum priuata ſacrificia, ſacrificularios Pontifices, ſacrilegia, compilationes, peculatus (ut tum autumabant) templorum, at ſicuti nunc uocant, incorporationes, & abſentias inualuiſſe reperio. Hic

etiam

etiam alter & uiceſimus omnium Pontificum Rom. qui unquam fuere pe-
cunioſiſsimus, paupertatem non ſolum à Chriſto ſeruatore noſtro, eiuſq;
comitibus,& legatis, uerum à Philoſophis quoq;, Poetis, oratoribus, hiſtori-
cis, alienis à religione noſtra collaudatam, irriſit. Franciſcanos in diem uiuen-
tes, hoſtiatim uictum mendicando quærentes, ſuæ opinioni aduerſantes, ut
qui Chriſtum, eius nuncios nihil poſſediſſe docebant, impietatis, peſtiferi
erroris condemnauit, ex ciuitate Chriſtiana exegit, fraterculos nuncupauit,
plærosq; igne concremauit. Sacratas fœminas, quas Beginas nominamus,
impietatis poſtulauit, nubere coëgit. Quoſdam qui in finibus Boiemiæ, at-
què Auſtriæ, ſupremam illam maieſtatem ſenis, adoleſcentis, columbæ ima-
gine (uti adhuc fieri ſolet) pingebant, læſæ religionis accerſiuit, Anthropo- *Anthropo-*
morphitas eſſe renunciauit, quoſdam ad ignem condemnauit. Septimum *morphitæ.*
iuris pontificij librum, quem Clemens quintus, deceſſor eius, compoſuerat,
ſed quod multa, quæ ſimplicitati Chriſtianæ, libertati religionis impone-
rent, ibi continerentur, publicare ſuperſederat, atq; animam agens aboleri
iuſſerat, edidit, omnia quæ ibidem ſcripta erant, rata fore conſtituit. Quæ
à Benedicto, qui Ioanni ſuceſsit, rurſus antiquata ſunt. Hæc à VVilhelmo
Occomenſi accepi. Dominicani Ioannis rebus ſtudebant, quamobrem is
illis gratificaturus, D. Thomam albo ſuperum inſcribit, omnibus ſacrarum
literarum interpretibus præfert. Franciſcani ab eo deuoti, principes aduer-
ſus eundem concitabant. Inter hæc Fridericus Nemetum Auguſtam Im-
peratorum, & regum noſtrorum manibus, cineribuſq; ſacram, petit, proxi-
mè mœnia urbis caſtra locat. Ludouicus cum exercitu urbem propugnatu-
rus, proximè caſtra hoſtium conſidet, atq; ſuis negligentius excubias agen-
tibus, Auſtriacis de improuiſo maximo impetu irruentibus, in proximum *Ioannes rex*
Iudæorum conditorium, quod muro communitum erat, cedit. Deinde *Boiemiæ.*
Fridericus arma Argentoratum urbem Tribocho rum transfert. Ciues cum *Maria filia*
Ludouico, Epiſcopus cum Friderico ſentiebat, eum aduerſus ciues in auxi- *regis Boie-*
lium euocarat. Subſequitur Ludouicus, ex aduerſo papilionis Friderici ca- *miæ.*
ſtra locat: Alſatium, qui eum ſagitta interficere conabatur, ſecuri percuti *Carolus pul-*
iubet. Dieque poſtea conſtituto, ambo principes acies dimicaturi ordinant, *cher rex Frã-*
ſignaq; canunt. Mox cæleſti munere uniuerſi cognato ſanguine manus *ciæ.*
polluere abominantur, atq; ordinibus ſolutis dilabuntur. Duces utrinq; af- *Margaretha*
finitate amicitiam confirmant. Ioannes rex Boiemiæ ſororem ſuam Mariam *filia ducis*
Hainrico Tyrollio, quem Boiemia, atq; Polonia exegerat, deſpondet. Ve- *Charinthiæ et*
rum puellæ hæ nuptiæ cordi non fuere, ſe deuotam Chriſto eſſe, bellum *Comitis Ty-*
matrimonio indixiſſe cum cauſata: Carolo pulchro regi occidentalis Franciæ *rollis.*
in manum poſtea uenit. Hainricus igitur Tyrollius Margaretham filiam *Vlricus Co-*
ſuam Ioanni filio regis Boiemiæ connubio iungit. Vlricus Otingenſis Lu- *mes de Otin-*
douico intimus Gutam ſororem Auſtriacorum uxorem ducit. Otto frater *gen.*
Gutæ, & Friderici, Eliſabetham Boiam, filiam Stephani, ſororem Hain- *Guta.*
rici duodecimi, atque Ottonis inferioris Boiariæ ducum, iam pridem ſi- *Otto.*
bi deſponſam, nuptiali thalamo ſibi iungit. Horum familiares, ac aulici *Eliſabetha.*
fuere Neithardus Fuchs, & Parochus de Calenberg, uaria haud triuia- *Ego puto Hainrici 13.*
li iocandi, ludendi uoluptate ac comitate indyti, maxime ruſticis iocu- *Neithard Fuchs Franco genere.* *Pfarher von Kalnberg.*

 lariter

lariter animi relaxandi cauſa imponendo inſignes, eorum luſus, & facetias ad-
huc canimus. Otto itaq; ille ob affinitatem cum Boijs initam, Albertus quod
æger pedibus eſſet, bello abſtinebant. Horum fratres Fridericus, atq; Luitpol-
VVelfi qui et Guuelffi.
dus, Italis opem eorum aduerſus VVelfos, hoc eſt, hoſtes Reipublicæ, atq; ſa-
Conrad von Auenſtain.
croſancto Imperio rebelles poſtulantibus, Hainricum fratrem, Hainricum
Tyrollium, Conradum ab Auenſtain ſuppetias ferre iubent. Ipſi noua affinita-
te Boiorum, qui ſecundam Vindeliciam incolunt, freti, aduerſum Ludouicum
arma mouent, Müldorffij, quod eſt municipium Salisburgenſis Epiſcopi, Oe-
no conterminum, in confinio utriuſq; Boiariæ copias cogunt, in fines Ludo-
uici hoſtili animo progredi conantur. Ludouicus accitis in ſocietatatem equi-
tibus, atq; militibus ſecundæ Boiariæ, obuiam pergit. Caſtra Müldorffij locat:
Seyfrid von Peffinhauſen
Auſtriacos à finibus ſuis arcere parat. Ibi tum Seyfrido à Peſſenhauſen filio
Der Genſberg
Bernardi Gensbergum prope Angiloſtadium cum finitimis colonis tradit.
under Ingolſtat bey Möring.
Dumq; dimicare cum hoſtibus, aleam belli tentare, ferro decernere meditatur,
Inferioris Boiariæ proceres partim auro, & pollicitis corrupti, partim metu, &
tædio ciuilium armorum, alij affinitatem cum Auſtriacis excuſantes, in fugam ſe
nemine perſequente, conijciunt. Ludouicus Monachiũ cedere cogitur. Quod
ubi Auſtriaci cernunt, fines Boiariæ inuadunt, ab Oeni ora uſq; Danubium,
atq; Reginoburgium impunè caſas, uillas comburunt. Nullum quidem caſtel-
lum, oppidumue expugnant incendijs cuncta, nemine prohibente complent,
templa Monachorum expilant, Myſtarum collegia diripiunt. In quibus duo
Päring, Rör Monaſteria.
fuere, proximè patriam meam Päring, atq; Ror. Hanciniuriam Fridericus (ſi-
cut tabulæ oſtendunt) moriturus, pecunia teſtamento legata poſtea compen-
ſauit. Cæterum idem, tum Reginoburgenſibus portis clauſis tranſitum dene-
Albertus Epiſcopus Bathauenſis.
gantibus, fines inferioris Boiariæ intrat, Bathauiam uerſus, cuius Epiſcopus Al-
bertus, amita Friderici genitus, Auſtriacorum rebus ſtudebat, cōtendit. Secun-
Bärdeling.
dæ Vindeliciæ incolæ res ſuas ad Allerſpach transferunt. Quas cum duo Bar-
di furto intercepiſſent, à cæteris conſecraneis clam in uincula coniecti, oculiſq;
priuati, mori coacti ſunt. Cædiſq; authores nihilominus rei diuinæ, quod eis
per homicidium non licebat, interſunt. Tandem ubi id reſciuere Monachi, miſ-
Berengarius pænitentiarius Ioannis Pont. 22.
ſa Romam legatione à Berengario Tuſculano, à piacularijs ſacris uiceſimo ſe-
cundo ritu ſolenni reſoluuntur. Hainricus quoq;, atq; Otto, & Hainricus ſe-
cundæ Boiariæ rectores, in Vilshofen, diſtributo opere inter Monaſteria, mœ-
nia, foſſam, uallum, ſubito reficiunt, oppidum, quod ligneum receperant,
lapideum reddunt. Inter hæc Ludouicus recuperatis uiribus Auſtriacos in-
ſequitur. Verum præda onuſtis domum properantibus, Bathauiaq; ce-
dentibus, pugnandi copiam Ludouico tum dare non fuit conſilium. Po-
ſteaquàm Auſtriam attigere, merces negociatorum Reginoburgenſium,
qui Viennæ, & alijs oppidis rerum uenalium tabernas aperire ſolebant: Item
Allerſpachij, cæterorum Boiariæ Myſtarum, atquè Monachorum uina, quæ
ueterum principum Boiorum beneficio in Auſtria poſſident, diripiunt. Iiſ-
dem diebus Volckmarus Brandenburgenſis regulus abſquè liberis decedit,
Ludouicus
& Rudolphus frater Ludouici in exilio obijt. Ludouicus Brandenbur-
Marchio Brādiburgenſis.
gij ducatum filio cognomini maiori naru in fidem, atquè tutelam com-
mittit, eidem filiam regis Cimbrorum connubio iungit. Auditaquè morte

fratris

fratris ſui, filios eius, nepotes ſuos Rupertum, Adolphum, Rudolphum in Boiaria VVolffratzhuſij natos accerſit, eiſdem gratiam facit, & decreta omnium rerum, quæ parens illorum commiſerat, obliuione, Palatium Rheni, quaſdam urbes Nariſcorum, atq; Boiariæ, quæ eſt in Francia, reddit. De Comitijs Cæſareis id cauit, ut proles ſua, atq; fratris, illis uiciſsim intereſſent, atq; primas quidem Rudolphi, quippe maioris natu, ſecundas ſoboli ſuæ tribuit. Atq; hoc pactum quamobrem nunc antiquatum ſit, atq; pro obſoleto, irritoq; habeatur, niſi ignauiã noſtram accuſare uelim, haud ſcio. Reginoburgio per idem tempus tumultuatũ eſt. Monachi cum Epiſcopo primo, deinde Myſtæ etiã cũ ciuibus decertarunt. Mortuo Hainrico VVintzerer D. Haimerami præſule, Nicolaus urbis Pontifex, Monachis patrem, atq; magiſtrum iure ſuo imponere conatur, manibus pedibus recuſantes urbe pellit. Ipſi Abudiacum, atq; Abuſinam petunt, ad Bernardum, atq; Vlricum tertium patriæ meæ regulos, atq; propugnatores templi ſui confugiunt. Ibi Balduinum præſulem ſalutant. Is comite Alberto de Schmidmũl Auinionem proficiſcitur, immunitatem ab uiceſimo ſecundo impetrat, atq; emit, ibiq; ex hac uita migrat. Cui Albertus à Pontifice Max. ſufficitur. Conſuetudo tum erat Reginoburgij (ſicut adhuc Viennæ in Norico eſt) panifices, qui contra legem panes coquendi, aut ponderandi deliquerant, in aquam, lacunam, uolutabrumue aliquod de ponte deijcere. Huiuſcemodi cum contumelia caſtigatus, ciuem, qui ſe prodeuntem denuo in cænum obtruſerat, in præſentia, quidem diſsimulata ira, uerum poſtea ſacerdoti ad ægrotum cum ſacra hoſtia properanti genua ponentem, nil mali ſuſpicantem, obtruncat, cædeq; perpetrata in prætorium Pontificale elabitur, fit tumultus. Ciues indignitate facinoris commoti, arma corripiunt, in ædes Epiſcopi ui erumpunt, ex penetralib⁹ homicidam corripiunt, moxq; indicta cauſa ſecuri percutiunt. Nicolaus Epiſcopus Eccleſiaſticam libertatem uiolatam uociferatur, urbe excedit, nec poſthac unquàm, quod ciues ſe iure id feciſſe dictitarent, proinde ſatisfacere recuſarent, redijt, exul Altaichij, quod ſuperius uocant obijt, ibiq; eius ſepulchrum oſtenditur. Monachi ab Abuſina patria mea rurſus Reginoburgium migrant atq; libertatem à Pont. Max. datam, acriter huc uſq; tutantur.

NOTA.
Hainricus VVintzerer Abbas.
Bernardus & Vlricus de Abenſberg.
Balduinus Abbas fit.
Albrecht von Schmidmũl.
Nicolaus Epiſcopus Ratiſp. moritur.

Eadem tempeſtate inferioris Boiariæ duces Hainricus tertius decimus, atq; Otto ſextus, qui pubertatem nacti, ex ephebis exceſſerant, alter duodeuiceſimum, hic quintumdecimum agebat annũ, cum Hainrico quartodecimo patruele ſuo, octo annos, menſes quinq;, dies tres nato, Strubingæ quinto Calendas Februarij coëunt. Tertiuſdecimus Margaritham filiam Ioannis regis Boiemiæ, Sextus Richardam Iuliacenſem uxorem ducit, Beatricem ſororem ſuam Hainrico regulo Goriciæ nuptum dant: Eliſſam antea ut dixi maritarant. Atq; ut æs alienum diſſoluerent, ſeq; atq; ſorores dotarent, & ſplendidiſsimè inſtruerent, ſuaſu equitum inferioris Boiariæ, colonos, & clientes nobilium, ciuiũ, Monachorum, ſacerdotum cenſu ungulario, quem nobilitas ui exercuit, extra ordinẽ onerãt. Equũ, atq; taurũ uehiculariũ uiginti, bouẽ quindecim, pecudes ouẽ, caprã, ſuem quatuor ſeſtertijs cenſent. Acta parentis, & Ottonis regis, atq; priuilegium ab hoc datum, quod hactenus irritũ, uanũ necdũ uſu captũ fuerat, cõprobant: nouo deinde diplomate authores fiũt, dantq; (niſi uniuerſa quæ illo pacto compreliundunt, obſeruent) ciuibus, nobilibus, ſacerdotibus

Margaretha regis Boiemiæ filia.
Richarda Iuliacenſis.
Beatrix Boia.

aduerſus

aduerſus ſe conſpirandi poteſtatem. Cæterum Epiſcopi Boiariæ ſecundæ Fridericus Archimyſtes Salisburgenſis, Nicolaus Reginoburgenſis, Albertus Bathauenſis, Vlricus Epiſcopus de Chiemſche, Fruxinenſes Myſtæ, qui tum Pontifice orbati erant, intercedunt, libertatem Eccleſiaſticã pollutam uociferantur, nobilitati, ducibus Boiariæ inferioris ſacris interdicunt, ne rem diuinam ſacrificuli, Monachi, publicè, priuatim faciant, edicto publico decernunt. Quamobrem Ludouicus utriſq; diem Reginoburgiũ Quinquagenalibus dicit, Ibi Boij, principes Hainrici, atq; Otto, huiuſcemodi manubiarum genus perpetuo abiurant, diplomate, quod extat, ne id à poſteris teneã, ſatis dant: Ludouicus quoq; Cæſar iure comprobat. Deinde illi à diris ſoluuntur. Hancq; expiationem Ioannes Pont. Max. per præſules Raytenhaslach Soin, atq; Victoriaci mandatarios ea lege confirmat, ut uniuerſi equeſtris ordinis Boij ſacramentum dicant, ſe nunq; ullo pacto huiuſcemodi auſuros, fidem dent. Hiſce confectis, Ludouicus cũ patruelibus ſuis Landshutam Iulio Menſe petit, inde Auguſtũ Monachij exegit. Dum hæc in Vindelicia fiunt, Fridericus, atq; Luitpoldus ferro decernere, finem bello facere, Ludouicum à tergo, à fronte urgere, circumuenire, uincere, aut ſuccumbere conſtituunt, bellum quàm maximo poſſunt apparatu inſtruũt. Luitpoldus diſsimulato conſilio, cum paucis per fines Iuuauenſium, Tyrolliorumq; ad principatus ab auo, patreq; relictos, quos in Rhetia, Sueuia, Rheno cõterminа, Gallia Celtica, poſsidebat, penetrat, ubi delect⁹ agit, donatiua diſtribuit, equites, militeſq; legit. Idem in Orientis ora Fridericus factitat, Hainricum fratrem (Ottone, atq; Alberto, uti retuli, ciuilia arma, quod amitini Ludouico eſſent, abhorrentibus) in partes trahit, Itidem Fridericũ de Leibnutz, Albertum à Saxoniæ principibus oriundum, Bathauenſem, Theodericum Lauentinum Epiſcopum, ſocios ad ſe receptos ſibi aſſciſcit. Emichonem de Alſche ad Hainricum Charionum, Tyrollijq; præſidem opem poſtulatũ proficiſci iubet. Auxilia uiginti ſex millia à Carolo rege Vgrorum amitino ſuo miſſa parat. Vgri, Scythæ, Daci, Getę, VValachi, Pannonij, Mæſij, Rãtzij, Bulgari, Serui, & Barbari, Turcæ comani erant. Haſtatorum duo & uiginti millia, ſagittariorum quatuor. De regno ſuo Equites mille, atq; quingentos, peditũ uiginti quatuor millia armat. Hiſce contractis fratri per nuncios mandat, ut à fronte nimirum à Lyci ora Boios inuadat, ſe à tergo, nempe Oeno irruptionem facturum aperit. Poſthæc ex Auſtria Occidentalem Boiariã uerſus hoſtili animo arma mouet. Agunto Stiriæ tranſitum facit. Engelbertus eiuſdem fani Antiſtes, atq; Bartholomeus Cæli, atq; ſyderum peritiſsimi, diras Friderico canunt, ipſum inauſpicato arma cepiſſe, malis auibus proficiſci, inuitis ſuperis exercitum ducere, ad excidiũ præſens, necem imminentem, ueluti uictimam ſorti ſuæ deſtinatam properare prædicant. Commonefaciunt, ne iram Dei Opt. Max. proculdubio ceruici ſuo impendentem, laceſſere pergat, ſed ineuitabile fatum eſt. Fridericus huiuſcemodi uatum ſuperſtitionem, uanamq; religionem contemnit, ſeſe flumina ſiccaturum, uniuerſas Boiorum regiones conſumpturum multitudine rebatur, per Iuuauenſem agrum, Müldorffenſes Iuuauenſium clientes petit, ibi Oenum traducit copias omnes, atquè caſtra locat, prædas agit, cuncta incendijs complet, aduentum fratris Luitpoldi, qui haud ita multo minoribus copijs à Rheno conterminis regionibus infeſto, intentoq; exercitu, per Rhetos ad Lycum

Vitrich in Kernten.

Fridericus de Leibnutz Epiſcopus Sa. l.ib.

Emicho de Alſche.

Aymund Monaſterium.

ad Lycum contendebat. Porrò Ludouicus contra & ipſe delectus agit, uires undiq; comparat, auxilia accerſit. Ad eum Ioannes rex Boiemiæ, huius gener Hainricus tertius decimus ſecundæ Boiariæ rector cum auxiliaribus Balduini Archimyſtæ Treuerorum copijs, item Fridericus urbis Norinbergæ præfectus, Hennenbergenſis antiquæ Franciæ regulus Monachij coeūnt, cum Equitibus mille, & quingentis, peditum uero duodeuiginti millibus. Ludouicus cum hiſce, & alijs, quas ex ſuo regno collegerat uiribus, hoſti obuiam pergere conſtituit. Cæterum tanquàm moriturus teſtamentum condit. VVildenrhod Fürſtenfeldēſibus, ubi parentes ſepulti ſunt, & ipſe condi decreuerat, legat. Inde duodecimo Calendas Octobris Monachio egreditur; Müldorfium dein intenta acie procedit, uim ui prohibiturus. Proximè hoſtes iuxta uicū Ampfing, flumenq; Iſeniſcum, ſub monte Dornberg in campo, quem Vechuuiſen Boij appellant, caſtramentatur, atq; quinto Calendas Octobris in tumultuario prælio, primaq; ferentariorum uelitatione maximum numerum Vgrorum, atq; inconditorum barbarorum à Boijs, Francis, Boiemis proſtratam eſſe in annales, atq; faſtos relatum eſt. Eodem die Luitpoldus frater Friderici, Lyco ſuperato in Vindeliciam ad Ambronem amnem, atq; Fürſtenfeldium peruenerat. Damaſiam uicū, atq; Monaſterium, inde Monachium petiturus, atq; obſeſſurus, occupat, poſsidet. Conradum Dominicanū, Berchtoldum fratrem eius, qui Machtyldæ genitrici Ludouici amitæ Auſtriacorum à ſacris, & ab ea Damaſianis Myſtis præfecti fuerant, capit, in uincula conijcit. Illicoq; ad fratrem exploratum, quid nam rerum agatur, nuncium, qui à Ludouico interceptus eſt, mittit. Fridericus ergo impatiens moræ, incertus ubi nam gentium frater ſit, auidus pugnæ, & finem bello faciendi, præceps in fata ruit, ne unum quidem diem, ut res fratris per ſpeculatores explorarentur, præſtolari uoluit. Diſſuadentibꝰ magnopere, ſed fruſtra hanc operam ſumentibus, Theoderico de Pylichendorff magiſtro equitum, atq; Vlrico & Hainrico, fratribus de VValdſehe, diem poſterum prælio dicit, atq; aperto Marte cum omnibus copijs ferro decernere cum Ludouico ſtatuit. Atq; ueſperi eius diei, qui conflictui conſtitutus eſt, Fridericus Archimyſtes Salisburgēſis, uirtutis ergo hoſce Equites, quos infra enumerabo, uſu auri, atq; Orichalci donat, quos a numero comitum, atq; equorum Tritteros, ſiue ut uulgo loquar Ritteros, ablata ob uoluptatem aurium, uocalitatemq; prima, ut fieri ſolet, littera, hoc eſt Tertianos nuncupamus. Romani Torquatos, ac Decuriones Equeſtres uocitant. Et quod numerus primum fuit, iam honor, atq; dignitas, atq; qui tum abs Epiſcopo ritu ſolenni, enſe ſtricto, ſemel humeros uerberati ſunt, Norici, ac Vindelici hij tres, atq; nonaginta fuere. Nicolaus, atq; Eckhardus de Than, comes eorum Hainricus Oder.

Fridericus Burggrauius.
Comes Hennēbergenſis.
Ampfing.
Iſin.
Dornberg.
Die Vechuuiſen.
Dieſſen.
Conradus.
Berchtoldus.
Theodericus de Pylichendorff.
Tritter.
Ritter.
Tertiani.
Torquati.
Decuriones.

Conrad Thumshirn.
Dietherus Velber.
Conradus Oberdorffer.
Orthulphus de Möſs. comes eius Hainricus Pruninger.
Vlrici duo VViſpeckhij.
Friderici itidem duo parens, ac filius Kōpffelmannen.
Hainricus, Gotfridus, Siguuoldus Lampoltinger.

Thumbshirn.
Velber.
Oberdorffer.
Von Möß.
Pruninger.
VViſpecken.
Köpffelman.
Lampoltinger.

Siguuoldus,

Noppinger. Siguuoldus,& Albertus Noppinger.
Trauner. Hainricus,& Gebhardus Trauner.
De Alb. Nicolaus de Alben.
Trenbeck. Conradus & Albertus Trenbeckij.
Spör. Iacobus Spör, comes eius.
Schönperger Artholphus Schönberger.
Außäer. Nicolaus,& Conradus dicti Außäer.
Vandorff. Marchardus,& Rudolphus de Vandorff.
VVelkircher. Ludouicus de VVelkirchen, comes eius.
Truchſaß. VVernhardus,& Ludouicus Truchſaſſen.
Geyer. Eckhardus Geyer.
Ioannes Pfäffinger.
Pfäffinger. Zacharias Panthir.
Panthir. Albertus Gebinger, eius comes.
Gebinger. Iacobus, Vlricus, item Iacobus de Turre.
Vom Turn. Rugerus de Radeck.
Radeck. Petrus Gaugſperger, eius comes.
Gaugſperger Vlricus de VVens.
VVennſſer. Vlricus,& Otto de Achdorff.
Achdorff. Ioannes Eckher, comes Othmarus Visler.
Eckher. Rapoldus Albrechtshamer.
Visler. Luitpoldus comes de Panichenſtain.
Albrechtshamer. Taganus de Tegborn, comes eius.
Panichenſtain. Otto de Boibentz.
Tegborn. Fridericus Karlſperger.
Boibentz. Fridericus de VVolffsauu.
Karlſperger. Otto de Steyr.
VVolffsauu. Rudolphus Heleneckher.
Steyr. Luitpoldus Frey.
Helenecker. Hardneid Manſperger.
Orthulphus, Diethmarus.
Frey. Nicolaus die Pũchſer.
Manſperger. Fridericus de Lobnigk.
Hardneid Schleſperger.
Pũchſer. Fridericus de Schrãtenberg.
Lobnigk. Iacobus de Hohenſtain.
Ludouicus de Belkirch.
Schleſperger. Ioannes à Neydeck.
Schrãtẽberg. Albertus de Dachenauu.
Hohenſtain. Hermannus de Muendorff.
Belkirch. Ludouicus de Ror.
Neydeck. Hainricus Silbelberger.
Dachenauu. Vlricus, & VVitrichus die Berger.
Muendorff. Conradus Statauer.
Ror. VVülffingerus Flachſperger.
Silbelberger.
Berger.
Statauer.
Flachſperger.

Conradus

Conradus de Steg. — *Steg.*
Conradus de Sachſen. — *Sachſen.*
Vlricus Hofer. — *Hoſer.*
Fridericus Reichenburger. — *Reichenburger.*
Vlricus de Langauu. — *Langauu.*
Herman de Lenberg. — *Lenberg.*
Hainrich de Laim. — *Laim.*
Luitpoldus Tuuarffer. — *Tuuarffer.*
Conrad⁹ de Pettendorff eius comes. — *Pettendorffer.*
VVolfing Thot, comes eius Gotfridus Keltz. — *Vom Thot. Keltz.*
Hainricus Mäſſenberger. — *Mäſſenberger.*
Vlricus Nuſdorffer. — *Nusdorffer.*
Ioannes Haunſperger. — *Haunſperger*
Petrus Sultzberger. — *Sultzberger.*
Nicolaus Reinhold. — *Reinbold.*
Hainricus Oxel. — *Oxel.*
Vlricus Geldman. — *Geldman.*
VVolffhardus Aldenburger iunior. — *Aldenburger*
Adelramus Strälenfelſer. — *Strälenfelſer.*
Eckhardus, & VVolfhard⁹ Offenſteter, à patria mea ter mille paſſus orti. — *Offenſteter.*

At Fridericus, ubi rei diuinæ operam dedit, opemq; Superum implorauit, atq; illuxit, Pontifices euentum belli Müldorffij expectare iubet, confeſtim copias è caſtris educit, ordines, cohortes, turmas inſtruit, in fronte fratrem ſuum Hainricum, Styrios, & Iuuauenſes, cum Auſtriæ ſigno, quod Theodericus de Pilychendorff magiſter equitum ferebat, conſtituit. Vgros, Scythas barbarorum agmen Hainrico, atq; Vlrico de VValdſehe ortis permittit. Ipſe cum Auſtriacis, & Noricis propter Aquilam aſsiſtit. — *Seyfrid Schuuepperman.* — Ex altera parte Seyfridus Schuueppermannus, homo militaris, atq; ſenex, qui ab teneris unguiculis ætatem in rebus bellicis egerat, legatus Ludouici, exercitum pro loco, atq; copijs inſtruit. Ioannem regem Boiemiæ cum genero Hainrico, atq; popularibus in principijs, ob honorem D. VVentzeslai Boiemiæ reguli, cui is dies feſtus erat, ut pugnam cieat, atq; in primis prælium committat, collocat. Ludouicum commutata ueſte propter Aquilam in confertiſsimo Boiorum cuneo cõſtituit. — *Albrecht Rindmaul.* — Albertum Rindmaul præſidem Neoſtadij, quod à patria mea quinq; lapides abeſt, Conradum de Baybrun, — *Conrad von Baybrun.* — diſciplinæ militatis omnium Boiorum tum peritiſsimos, à læua, dextra procurare, atq; unum Fridericum petere, in unum tela conijcere præcipit. Fridericum urbis Norinbergæ præfectum cum quadringentis equitibus, ueluti triarios, trans Iſeniſcum in ſubſidio atq; inſidijs deliteſcere, & dato à ſe — *Fridericus Marchio.* — ſigno erumpere, à tergo hoſtibus inſtare mandat. Poſthæc Boiemus paulatim incedit, idem hoſtes faciunt, infeſtis tum ſignis concurritur, fit prælium atrox, & diu anceps, à ſolis ortu uſq; ad occaſum fermè per decẽ continenter horas pugnatum eſt. Fridericus ſtrenui militis, & boni Imperatoris officium ſimul exequitur. In prima acie cum expeditis uerſatur, laborantibus ſuccurrit, hoſtes ferit, pug-

Ss nat,

nat, omnia prouidet. Iam Boiemi loco pelluntur, pedem retro referunt, Rex caballo, cui inſidebat, interfecto, in alium equum imponitur. Quingenti iam abiectis armis hoſtibus ſe dediderant. Seyfridus qui non magis ducis, quàm militis munere fungebatur, cum Boiorum agmine laborantibus Boiemis ſubuenit, uim hoſtium, donec Boiemi editum collem occuparent, ſuſtinet. Ibi reſtituto prælio, redintegrata acie, uirtuti dolum addit. Ventoſus, atq; ſerenus dies erat, aciem ita ad ſolem conuertit, ac componit, ut puluis in oculos, atq; ora hoſtium ferretur, & ex ſplendore armorum ac repercuſsione quaſi cælum ardere uideretur, & lumina hoſtium perſtringerentur. Deindeq; iuſſu Schuueppermanni Fridericus Norinbergenſis præfectus, ſigna Auſtriaca habens, erumpit, Iſeniſcum, qui uadoſus eſt, tranſit, terga hoſtium, qui Luitpoldum fratrem Auſtriaci eſſe, atq; ſibi in auxilium properare rebantur, inuadit, animum Boiis reddit, recentes atq; integri facile fatigatos cædunt, fundunt, à fronte à tergo inſtant, urgent, proſternunt. Quod ubi quingenti, qui ſe ante dediderant, conſpicantur, mox correptis armis in Auſtriacos feruntur. Acies itaq; Friderici turbatur, fit fuga, primo terga dedere Vgri, & barbari, atq; inulti more pecudum mactantur. Hainricus frater Friderici, atq; Theodericus ſignifer uiuus in poteſtatem Boiemorum uenit. Rindmaulius cum ſuis optimum decus, capto Friderico, expetens, in equitum agmen, ubi Fridericus erat, irrupit, cuneum hoſtium perfregit, Friderico inſtat. Idem pars diuerſis locis facit: tum uero ſimilis ſtrages ruinæ fuit, Auſtriaci abiectis armis ſe dedunt. Tandem Fridericus ubi ſe ſolum cum paucis relictum, copias fuſas uidet, deditionem Rindmaulio urgente facit, à quo ad Ludouicum, quem à ſe interfectum arbitrabatur, deductus arcta cuſtodia obſeruari iubetur. Omnes Auſtriæ optimates (mille centum, atq; ſexaginta fuiſſe referuntur) uiui in poteſtatem hoſtium deuenere. Epiſcopi audita clade ſuorum, fuga ſibi in tempore conſulunt. At Ludouicus profligato hoſtium exercitu, reliquiiſq; captis, receptui canit, ſuos qui tota die conflixerant, corpora curare iubet. Cum nihil præter pauca oua, quibus famem reſtinguerent, epularum curam gerens, ſuppetere diceret, præcipit unicuiq; ouum, Schuueppermanno, cuius induſtria uicerat, duo dare. Id quod in prouerbium uulgo protritum ceſsit. Deinde aduerſus Luitpoldum, quem Lycatiorum agros inſediſſe diximus, expeditos præmittit. At ille audita fratris captiuitate, tam aduerſa pugna nunciata, ſuis metu, fama tantæ uictoriæ perculſis, paſsim diffugentib9, & diſperſis, quacunq; patebat ad fugam uia erumpentibus, cedere cogitur. Conradus, atq; Berchtoldus Damaſiæ Antiſtites liberati ſunt. Poſthæc præmia uictoribus donantur, captiuiq; inter eos diuiduntur. Proceres Auſtriaci Friderico urbis Norinbergæ addicuntur, qui ſeruati, & uita donati, domum liberi dimiſsi, ſeſe in clientelam, ſeruitutemq; perpetuo Norinbergenſi præſidi dicarunt, adeò ut etiam nunc, quoties fata patroni, clientiſue tulerint, ſeſe uiuere, ac quicquid habent, non iure ſuo, ſed illius beneficio poſsidere agnoſcant, in uerbaq; illius iurent. Hennenbergenſis in ſenatum principum Imperii allectus eſt. Hainricus Auſtriæ dux regi Boiemiæ traditur, atq; ab ipſo in Boiemiam captiuus abducitur. Fridericus Cæſar primo ad Dornbergium, ubi VVolphingerus de Goldeck, filius Ottonis habitabat: Deinde poſtero die Otingam deducitur. Hic coëunt proceres, Tribuni, duces, horum

Iedem ein ay, Dem frummē Schuepperman zuuey.

conſilio

consilio ille Reginoburgium in domum Gumperti, inde à VVichnando Vicario ad Trauſnitz (arx eſt Nariſcorum, haud longe à Nabburgio) abducitur, ubi tres annos, menſes ſex captiuus detinetur. Cumq; nomen arcis, quod Boia lingua, ne credideris, ualet, audiſſet: Vates, inquit, fuit ueridicus, atq; diuinus ſuperum interpres, qui hoc tibi nomen fatale indidit. Nec enim unquàm fore credidiſſem, uti tantus rex, & in hac regione omnium opulentiſsimus, ita captiuus, atq; uinctus ad te deducerer. Atq; hoc prælium factum quarto Calendas Octobris, anno ab orbe ſeruato milleſimo, trecenteſimo altero, & uiceſimo. Ampfing uicus antea ignobilis, ubi dimicatum fuit, hac clade emerſit. Extat tinnulum decaſtichon de hoc conflictu. Eodem anno Saraceni Armeniam uaſtarunt, Chriſtianos in ſeruitutem redegerunt. Porro Ludouicus ubi ædiculam Deiparæ Virgini triumphalem, Satlariam uocant, extruxit, uictricia ſigna primo Landshutæ intulit. Fridericum Archiepiſcopum Salisburgenſem proſcribit, Diethmaning ſupra Burckhuſium occupat, VVülfingero Goldeckher tradit. Inde Angiloſtadium petiuit. Poſtea tali inclytus triumpho fines Imperij luſtrat, ciuitates, municipia, uicos, caſtella adit, uniuerſi uictori obuiam procedunt, ob res bene geſtas congratulantur. Qui ante eidem aduerſabantur, certatim deditionem faciunt, ſacramentaq; dicunt. Ita enim natura comparatum eſt, ut eò animus hominum, quo fortuna inclinet. Et ſicuti lætis ſemper aduerſa interpolantur, Beatrix uxor Ludouici ijſdem diebus è medio tollitur. Eius ſepulchrum Monachij in templo Deiparæ Virginis iuxta marmoreum mariti Mauſoleum monſtratur. Strubinga quoq; Vindeliciæ ſecundæ urbs inſignis duodeuiceſimo Calendas Iulij ueſperi de cælo tacta, media conflagrauit. Verum Ludouicus ubi eluxit, ad ſecundas nuptias animum applicat. Margaretham Bathauam neptem VVilhelmi Cæſaris, filiam VVilhelmi tertij, ſororem VVilhelmi quarti, ſororem reginæ Angliorum, uxorem duxit, nuptias regio apparatu Agrippinæ facit. Auctus itaq; uiribus, & affinitate Angliorum, opibuſq; locupletiſsimæ uxoris, quæ Selandiæ, Phryſiæ, Hannoniæ, Hollandiæ hæres erat, uiſus eſt Ioanni Pont. Max. Ruperto regi Campaniæ, Carolo pulchro regi Occidentalis Galliæ potentior, quàm ipſis utile forte eſſet. Cæpit ergo ob uirtutes, atq; fortunam formidoloſus, atq; ſuſpectus haberi. Quamobrem illi non tam aduerſus Ludouicum, quàm Germanam libertatem (qua ſalua, illi ſalui non eſſent) conſpirationem faciunt: Imperij nomen, atq; fauorem ex Italia, atq; Roma excindere conantur, adeò ut nemo in Italia ſit, qui Imperatorijs rebus ſtudeat. Trahunt facile in partes Luitpoldum captiui Friderici fratrem. Decimas huic, ut Ludouicum in Germania oppugnet, ſacerdotes qui in eius regno forent, penſitare Viceſimus ſecundus imperat. Poloniæ quoq; ducem, quo immunis Imperij, cui hactenus ſtipendiarij, ac obnoxij Poloni fuerant, agat, regem appellat. Sacratos Teutonum Equites, cum Lituanis alienis à religione noſtra, hoſtibus Reipub. Chriſtianæ fædus inire iubet, inducias inter inimiciſsimos biennio facit. Et Lituani eius iuſſu in Brandenburgenſes, filio Cæſaris parentes, crebro atq; impune commeant. Vltro, citro arma mouent, cuncta cæde incendijs complent, greges hominum captiuos abigunt, Virgines, coniuges alienas ſtuprant, fana, ædes ſacras compilant. Sub idem tempus primarius ſacerdos Berchtrandum Flaminem Rom. Phi-

Leypolt
Gumprecht.
Trauſnitz.
Napurg.
Ampfing.
Satlarn.
Diethmaning
Beatrix Augusta moritur
Strubinga media conflagrat.
Margaretha Bathaua uxor Ludouici.
Ioañes P. M.
Rupertus rex Campaniæ.
Carolus pulcher rex Galliæ.
Litauia quę & Letuania Litteaun.
Berchtrandus Cardinalis.

Philippus Comes de Valois. lippum Valeſium, qui Veſtriaca Francia poſtea potitus eſt, cum copijs in Italiam mittit. Ciues, Dynaſtas, oppida ab Imperio, ab Ludouico ad ſe deficere cogit, fidem ſeruantes deuouet. Eoſdem per Berchtrandum Dominicanum *Petra Mala.* impietatis quæſtorem hæreſeos nota inurit, armiſqꝫ inuadit. Petra Mala, & *Matheus. Lucinus. Stephanus. Marcus. Galeatius.* Matheus ab Adolpho Cæſare præſes Italiæ datus, eius filij Lucinus, & Stephanus, Marcus, ac Galeacius eloquentiſsimi, ac grauiſsimi uiri, cæteriqꝫ ui, Pontificiaqꝫ ſeruitute oppreſsi, Turianos, VVelphoneſqꝫ partes Pontificis Mediolano pellunt, ad opem Cæſaris confugiunt, Maieſtatem populi Germani implorant, Ludouici auxilium inuocant. *Berchtoldus do Neyffen. Fridericus de Truheding. Berchtoldus & Hainricus Comites de Grayſpach.* Is Berchtoldum de Neyffen, Fridericum de Truheding, Berchtoldum, & filios eius Berchtoldum, & Hainricum de Grayſpach regulos, Boiariæ, Franciæ, Sueuiæ uirtutibus, & natalibus celebres: qui pro prudentia, atqꝫ fatidica ſuorum cognominum diuinatione pacem, atqꝫ concordiam inter Chriſtianos confirmarent, ad Pont. Max. item ad legatum eius fruſtra proficiſci iubet. Berchtrandus ille pacti turbator (id *Berthrand id eſt Fridtrēdt.* enim Berchtrandus Germana lingua ualet) non ſolum legatos Cæſaris à Pontifice ad ſe reiectos, non audiuit, ſed & contumelia affectos, quaſi hoſtes excedere Italia iuſsit. Moxqꝫ Mediolanenſem agrum crudeliter depopulatur, ſtupris, cæde, incendijs uniuerſa, uti bello fieri ſolet, complet. Ludouicus, quod ſacramento rogatus, religione iuriſiurandi adactus eſſet, ſe maieſtati Imperij, Reipublicæqꝫ nunquàm defuturum, inopibus contra fas, præter æquum armis afflictis, ad populi Germani libertatem confugientibus, quos ſine maximo ſcelere deſerere non poſſet, ſuperiores Tetrarchas, Cæſareis auſpicijs ſuppetias ferre, uim ui repellere, iure gentium imperat. Atqꝫ hæc ex utriuſqꝫ principis Romani edictis, quæ in Boiariæ publicis Bibliothecis ſeruantur, excepimus. Ea ſi Chronicariorum mendacijs diſcrepauerint, illorum negligentia, atqꝫ temeritas (qui amore, atqꝫ odio cæcutientes, ac imperitia confiſi fabuloſa, omiſſa publica inſtrumentorum authoritate, ſibi conquierre permittunt) accuſetur, & ut poſsint illorum nugæ ſperni, tamen fides noſtra non debet. Quæcunqꝫ *S. Pont. contra Ludouicum bulla.* in diplomatibus reperi, incorrupta perfero. Igitur Viceſimus ſecundus hac bulla Cæſarem afflat. Poſteaquàm (inquit) à deceſſoribus noſtris, res Romana, à Græcis ad Germanos translata, Carolo Magno in fidem, atqꝫ tutelam commiſſa eſt, ſummus ille honor, beneficium Pontificis Max. eſſe ſolet. Decretum ſiquidem eſt, ut cum Germani principes regem iuſiſſent, id demum ratum eſſe, ſi Rom. Pontifex, uniuerſi orbis Chriſtiani pater, atqꝫ princeps author fieret, nec ante cuiquàm Comitijs Cæſareis, ſuffragijs principum deſignato Regi, neqꝫ adminiſtrandi, neqꝫ regij tituli uſurpandi ius eſt, quàm primarius ſacerdos, Dei Opt. legatus, ſuo numine faueat, & aſpiret. Præterea ſumma poteſtas, maximum Imperium, ubi orbum capite fuerit, penes Max. Pontificem, cuius beneficium illud eſt, exiſtit. Itidem ubi ſeptem ſuffragatores Comitijs Cæſareis diſcordes fuerint, neuter Rex eſt. Epiſcopus Romanus ſicut communis omnium mortalium parens, faſces Romanos ob diſſenſionem deſtitutos, Rempublicam derelictam, ſuo arbitrio temperat. Quemadmodum animus imperare, corpus illi, cuius beneficio uiuit, ſeruire debet, ita optimè conſultum eſſe rebus Chriſtianis, nemo ambigit. Vbi fragilia æternis, prophana ſacris, corporalia ſpiritalibus ſubdita ſunt, atqꝫ obtemperant.

perant. Quod tum fiet, quando Pont. Max. dignitatem utramq; ſuo arbitratu moderatur. Eccleſia dominatur, eius lege, atq; imperio omnis poteſtas redigitur. Et Imperator religione ſacramenti ei, qui terris præſidendo uicem cælеſtis Imperatoris perfungitur, addictus eſt. Haſce ob cauſas, cum poſt fata Imperatoris Hainrici ſeptimi, duo Fridericus, atq; Ludouicus reges conſalutati fuerint, ambo utpote contra auſpicia creati, indigni ſunt ſummo rerum humanarum faſtigio. Reſpublica in medio derelicta, atq; dilacerata, à nobis iure noſtro adminiſtratur. Proinde Ludouicus maximo malo ſuo, non minore Eccleſiæ Romanæ detrimento, necdum à nobis dignus, qui imperet iudicatus, ſua ſponte regium nomen, rerum habenas temerè uſurpauit, atq; ui in Italia, atq; Germania occupat. Nam Brandenburgenſem principarum contra leges, atq; interceſsionem filio ſuo tradidit. In Italia Galeacio, eius fratribus de crimine hæreſeos condemnatis, atq; renunciatis, ſuppetias tulit. Nos igitur iuxta munus cælitus nobis datum, Ludouico precipimus, ut intra menſes tres ſeſe abdicet, ab regio nomine, gubernatione, functionibus publicis, rebus gerendis penitus abſtineat, à ſe hactenus acta reſcindat, nec poſthac niſi iuſſu, & mandato noſtro dignitatem reſumat. Quod ſi obtemperare detrectauerit, Patriarchis, Epiſcopis cunctis, ſacerdotibus, principibus, ciuitatibus imperamus, ut eundem deſerant, ac nobis parere cogant. Data, atquè publicata Auinione, octauo Idus Octobris, anno dignitatis octauo, Chriſti uero M. CCC XXIII. Hæc ubi in Germania comperta ſunt, Ludouicus diuini, humaniq; iuris conſultiſsimos quoſq; in Italia, Germanijs, Gallijs, præcipue Bononiæ, atq; Luteciæ, iure utroq;, atq; ſacris literis peritos, conſulit. Hij omnes reſcripſere, acta, & dogmata Ioannis aduerſus Cæſarem Chriſtianæ ſimplicitati, & diuinæ Philoſophiæ repugnare. Extant huiuſcemodi conſilia Theologorum in Bibliothecis, in membranis ſcripta, contra Viceſimum ſecundum libros quoq; edunt. Hij amici Ludouici, Marſilius Patauinus, Ioannes Gandunenſis, Luitpoldus de Bebenburg, Andreas Laudenſis Myſta Früxinenſis, Auguſtæ Magiſter Epiſtolarum, Vlricus Hangenor Auguſta ortus, ſacro Cæſaris ſcrinio præfectus, Dantes Alligerius Florentinus, qui tum cultiorum literarum ſemina ſparſit, quæ paulatim radices egerunt, in herbam exierunt, & noſtro demum æuo matureſcunt, tantæ molis fuit, exules literas, obſtrepentibus undiq; barbaris, atq; Tyrannis reducere. Iiſdem diebus VVilhelmum Occomenſem Franciſcanum Theologum præſtantiſsimum, atq; Dialecticum ſuæ tempeſtatis acutiſsimum, duos collegas eius, Bonam Gratiam Bergomenſem, & Michaëlem Cæſenatem Franciſcanorum Antiſtitem primarium, ſacrarum literarum, utriuſq; iuris profeſſores, cum ſacris Antonij Patauini Monachium ad Ludouicum ueniſſe reperio. VVilhelmus is, Anglia ortus, ſectam recentiorum peripateticorum, de quibus in ſexto libro mentionem feci, ab omnibus Academijs fere exploſam, inſtaurauit. Ad Ludouicum dixiſſe ferunt, Tu nos pugnis, enſe, ferro, armis à ſeruitute aſſere, nos te lingua, calamo, literis, ſtylo, libris, uerbis uindicabimus. Atq; illi omnes certatim diſerti in Ro. Pontificem ſunt, ratiocinationes, captiones eiuſdem confutant, argumenta diluunt, teſtimonio diuini, humaniq; iuris probant, Ioannem libidine do-

Marſilius Patauinus.
Ioannes Gandunus.
Luitpold de Bebenburg.
Andreas de Lauden.
Vlricus Hangenor.
Dantes Alligerius.
VVilhelmus Occam.
Bona gratia Bergomenſis.
Michaël Ceſenates.

minandi inſanire, in Chriſti plebem graſſari, Pontificem Rom. ut infimum
Chriſtianorum, ſi quidem id quod cupit, eſſe uult, quemadmodum Chri-
ſtus, Petrus, atque Paulus fuere, Imperatori ſubijciunt, tantum abfuit, ut eius
bullas, actaque tuerentur. Qui ſeruus ſeruorum eſt, inquiunt, nemini dominari
debet, recumbentibus miniſtret, amet, paſcat, cælo habitet, ſpretis honore, di-
uitijs, potentia Chriſtum, cuius ſe uicarium mentitur, æmuletur, ueſtigia Pau-
li ſequatur. Hij contumelias, paupertatem beatitudinem, opes, imperia, ſpi-
nas, atque ſcelera, & cultum deorum uocant, plæraque tum alia præcepta, legeſque
uiuendi, ſuperiores Cæſaris conſultores libellis editis ſacerdoti Romano dixe-
re. Quæ Ioannes ubi accepit, illorum libros (pars tamen editi, atque ſeruati, in
Bibliothecis cum blattis, & tineis colluctantur) exurit, Ludouico diras dicit, ſa-
cra publicè, priuatim fieri uetat. Ottonem Charionem Antiſtitem D. Lamper-
ti, Toloſſanum, Dominicanorum Toloſſæ primarium ſacerdotem præmijs
inductos in Germaniam proficiſci, ſententiam ſuam renunciari iubet. Ludoui-
cus hiſce turbis adactus Reginoburgium ad conuentus agendos proficiſcitur,
quinto Idus Auguſti, ſacra Auguſtalia, Imperij inſignia, haſtam, clauos, uiuificæ
Crucis magnam partem, quæ Chriſtus ſeruator noſter ſanguine ſuo conſecra-
rit, enſem, atque haſtam D. Mauritij, diadema aureum, enſem Caroli Magni, &
alia huiuſcemodi penetralia, numero centum uiginti, per ſacrificulos ponte in
ueſtibulo ædis D. Haimerami facto, populo monſtrat. Adfuere principes, Epi-
ſcopi Germaniæ, in quibus fuiſſe reperio Balduinum Treuerenſem, Hainricum
Agrippinenſem, Mathiam Mogontinum Archimyſtam, Ioannem regem Bo-
iemiæ: fit ſenatuſconſultum, ut Cæſar operam det, ne Germana libertas in ſer-
uitutem redigatur, & maieſtas Imperij à faucibus Tyranni eripiatur. Ex conſilij
itaque decreto uana, irritaque eſſe Vicesimi ſecundi acta declaratum, quicunque ea
tueretur, hoſtem Reipublicæ, bona eius publica eſſe placuit. Otto, atque Toloſ-
ſanus Germania edicto extruſi ſunt. Nicolaus Pontifex Reginoburgenſis pa-
cem à Ioanne emit, atque ære impetrauit, ut immunis Imperij Pontificalis foret,
neue ſententiam Pontificiam in Cæſarem Ludouicum promulgaret. Rem gra-
tiſsimam Ludouico fecit. Franciſcani, alijque omnes ſacerdotes, & Monachi, E-
piſcopi, Cæſaris, principumque decreto ſteterunt, ſoli Dominicani modo Cæſa-
ris, modo Pontificis, quocunque utilitas inuitabat, rebus ſtudebant. Argentora-
ti, quod diu publicè rem diuinam feciſſent, demum pecunia coëmpti detrecta-
rent, urbe pulſi ſunt. Reginoburgij, atque Landshutæ è diuerſo primo ſacrificijs
publicis aliquandiu ſuperſedere, huiuſcemodi cæremonijs abſtinuere, mox per-
tæſi ſolitudinem, ſponte templa aperuerunt, paſsimque, ne egeſtate perirent, ſacra
fecerunt. Nam Ludouicus clementiſsimus natura, atque princeps beneuolentiſ-
ſimus, neminem ad ſacra publica adegit. Sed hoc edicto publicè ex conſilij de-
creto obnunciauit. Cuius exemplum ſicuti tempus poſtulat, ſubtexam.

Otto Antiſtes D. Lamperti. Toloſſanus Dominicanus — *Inſignia Imperij quæ.* — *Balduinus qui et Baldouinus Epiſcopus. Hainricus Col. Mathias Comes à Bucbeck Epiſcopus Mogont.*

Ludouici 4. Ro. Imp. publicũ edictum.

CHRISTVS Seruator, Dominus, atque Deus noſter, eius legati prima-
rij Petrus, Paulus, Iacobus, Ioannes tempora periculoſa, ubi ad cælum migra-
rint, nobis imminere cantarunt, & in primis admonuerunt, ut ſummopere, atque
anguium in morem aſtuti, decreta Phariſæorum, Pſeudochriſtos, Pſeudopro-
phetas, Pſeudapoſtolos, à mendacio ſimulatæ religionis ita appellatos, uitare-
mus, Qui ſe Myſtas Chriſti ferunt, cum ſint nuncij Antichriſti. Eos inexplebi-

lis hono-

lis, potentiæ, pecuniæ ſitis, atq; luxus, auaritia, faſtus, quæ in prouerbium ueнere, produnt. Non imus inficias, ingentia fatemur, tempora noſtra cenſuram non ferunt. Iam pridem corruptis moribus, ſimplicitas Chriſtiana ſordet, longinqua conſuetudo potentior ueritate uincit, tamen indignatio ſilentium rumpit. In altiſsima humanarum rerum ſpecula cælitus poſiti tacere non poſſumus. Ne canes muti, iuxta uatem ſacrum, qui latrare non poſſunt, ſimus. Et ſi lupos pelle ouina tectos abigere ob infelicitatem temporum non ualemus, reſiſtere tamen, huiuſcemodiq; prodere, munus noſtrum eſt. Quamuis tantundem, ut uellem, non poſſumus, tamen non aſſequutis uoluiſſe, abunde pulchrum atq; magnificum eſt. Et ut rem in pauca conferam, nec diutius ambagibus immorer, circuitione neq; utar, remq; apertè dicam, Ioannes ille qui ſe papam Viceſimũ ſecundum nuncupat, qualis ſit, ouiculis Chriſti noſtro beneficio operæprecium eſt agnoſcere, ne deceptę pelle ouina à ſæuiſsimo lupo deuorentur. Nempe ſanguinem Chriſtianum ſitit, diſcordiæ, ſeditionũ mala ubiq; gentium inter Chriſtianos ſerit. In Germania, & Italia, literis, pollicitationibus, auro, principes, Tetrarchas, Epiſcopos, ſacerdotes, Monachos, ciues corrumpere nititur, inducit, ſollicitat, concitat, ad arma uocat. Aduerſus diuinam prouidentiam, ſupremam cæli maieſtatem, unde omnis poteſtas exiſtit, contra charitatem Chriſtianam pugnat, fratres in fratres armat, præcipit, ut Chriſtiani mutuum affectum, & amorem, quem ſolum pater immortalis à nobis exigit, exuant, arma corripiant, atq; in ſua uiſcera uertant, fidem frangant, pacta diſſoluant, inuicem fraudent, decipiant, imponant, à ſacroſancto Imperio deficiant, rebellionem, conſpirationem, cædes, incendia, ſtupra faciant. Nec licet per hunc Antichriſtum Chriſtianis pacem à Deo datam ſeruare, tanta eſt hominis, uel potius Sathanæ illius uecordia, publicè pro concione ſcelera ſua, quaſi benefacta, prædicat. Cum Chriſtiani (inquit) principes inter ſe diſcordant, tum uere Romanus ſacerdos eſt Pontifex Max. demum regnat, demum dominatur, ubi omnibus diſcordia, ſeditione, mutuo odio debilitatis formidoloſa fit eius poteſtas, uniuerſi eius nutui obſequuntur, & uel ſcreatus obſeruant, ſeditio, atq; diſcordia Germanorum ſalus eſt Romanorum Pontificum. Proinde pro uirili enitendum eſt Pontifici Max. ſi ſaluus eſſe uelit, ut æneum ſerpentem, hoc eſt, Alemannorum Imperium conterat, in cineres atq; fauillas redigat. Itidem iactitat ſua opera effectum eſſe, ut nullus neq; Romæ, neq; in Italia ultra ſiet, qui Imperij rebus uel faueat, uel ſtudeat. Et profecto eius fraude duo rebus impoſiti ſumus, quos ut uel una quidem literula (cum tamen undiq; auriſugæ, atq; uultures ſui circumuolitarent, templa, fana, ſacras ædes compilarent) in gratiam redigeret, aut ut iure potius, uel apud ſe, quàm armis diſceptare hortaretur, tantum abfuit, ut nos ultro ad bellum ciuile concitaret. Nullam operam dedit, ut inter nos pacem componeret, imò magis diſcordiam aluit, modo mihi, modo Auſtriaco ſtudebat, nunc Friderico, nunc Ludouico fauere ſe ſimulabat, ut quiſquè imbecillior erat, ita magis huic operam ſuam pollicebatur. Ad conſecrationem ultro inuitabat, per fallaciam utriſq; uerba dedit, & pronos ad concordiam rurſus arma ſumere perſuaſit. Aſtu hæc omnia egit, ut interea dum domeſticis armis, cognatiſquè bellis atterimur, Imperium peſſundaret, labefactaret, urbes, caſtella, populos, Rem-

publicam inuaderet, in cuius perniciem conſpirauit, populumqꝫ Chriſti in ſeruitutem redigit, aduerſus ſanctos Dei pugnat. Sacerdotia maxima, infima ſordidiſsimis quibuſqꝫ, modo hoſtes Reipublicæ ſint, committit. Neminem publici boni ſtudioſum, aut pacis amantem in curiam ſacerdotum allegat. De Phariſæorum ſupercilio nimium ſibi aſſumit, nihil penſi habet, modo animo ſuo, atqꝫ libidini per fas, atqꝫ nefas morem gerat. Diuina, humana decreta iuxta contemnit, atqꝫ conturbat. Ius gentium uiolat, leges naturæ prophanat, ſacra polluit, indicta cauſa, necdum reos condemnat. Sibi licere abſqꝫ mora actutum, uel in nos indemnatos ſententiam ferre iactitat. Cum capitalis ſit inimicus, publicuſqꝫ hoſtis, tamen in propria cauſa actor, teſtis, & iudex eſt, id quod nec apud Turcas, neqꝫ Iudæos, neqꝫ Saracenos, neqꝫ Sarmatas fieri ſolet. Eos qui fidem Cæſari ſeruant, & Chriſto ſeruatori noſtro præcipienti obtemperant, nec ullam aliam ob cauſam hæreſeos nota inurit. Quicquid libet, licitum iudicat, metitur opibus licentiam. Quid igitur cum illo agam? neqꝫ ius, neqꝫ bonum, neqꝫ æquum exequi, ſcire ſtudet. Nihil uidet, nihil facit, niſi quod lubet. Sathanæ ſpiritum ſibi ſumit, ſe ſimilem altiſsimo facit, ſe adorari (quod cælitum quidam ſibi à Ioanne fieri prohibuit) pedes ſibi oſculari, more Diocletiani, atqꝫ Alexandri crudeliſsimorum Tyrannorum permittit. Cum Chriſtus manceps, diuinitatis dominus, & Deus noſter pedes comitum ſuorum, piſcatorumqꝫ lauerit, ut nunc ij ſui uiciſsim illis, ad quos miſsi ſunt, faciant. Vna Maieſtas, atqꝫ diuina prouidentia ipſa ſuis pollens opibus, nil indiga noſtri, ubiqꝫ præſens, uniuerſis rebus incubat, rebus omnibus per ſe conſulit. Nec in manu factis templis habitat. Nos Dei genus in eodem uiuimus, mouemur, & ſumus. Ipſe cæli, & terræ rector eſt, niſi forſitan artifex, natura éffæta, ſupremuſqꝫ rerum parens ſenio, atqꝫ labore continuo feſſus, Atlantis ritu (ut eſt in fabulis Poëtarum) Herculis (qui reſpiranti interea loci cælum humeris ſuſtineat) uicaria opera, atqꝫ ſempiternus mortalis auxilio indigeat. Sed nihil fortuito, nihil humana temeritate, aut fit, aut regitur. Imperatores quoqꝫ terris, neqꝫ forte, neqꝫ caſu, neqꝫ à mortalibus, neqꝫ occulta fatorum poteſtate dantur, ſed à ſupremo numine eliguntur, atqꝫ diuinitus conſtituuntur, rebuſqꝫ humanis a patre indulgentiſsimo imponuntur. Porro Romanus ſacerdos, cuius conuerſatio in cælis eſſe debet, urbes, caſtella, uicos, regiones, opes, potentiam, tantum ſplendorem, ius gladij, aduentitia non iure ſuo, ſed alieno beneficio occupat, poſsidet, nempe beneuolentia, atqꝫ liberalitate, ne dicam ſocordia, atqꝫ ignauia rectorum Germaniæ. At mortalium ingratiſsimi de optimè meritis peſsime merentur. Enſem cuius manubrium noſtra munificentia tenent, in noſtra uiſcera, quorum beneficiarij ſunt, ſtringere non uerentur. Obſcuri, uerſuti, uerſipelles, Celtarum Occidentalium freti uiribus, atquè amicitia, gentiſqꝫ gentilitia infirmitate, hoc eſt, leuitate, atquè ſuperſtitione confiſi, libertati Germanæ plagas tendunt, ſimplicitati Chriſtianæ captioſis aculeis ſub magna ſuperficie pietatis imponunt. Darios, Crœſos, Epicuros æmulantur, pauperiem, ignominiam, contumeliam, famem, ſitim, æſtum, frigus, mortes, uincula, carcerem, crucem pati (ſicuti Paulus Petrus, & Chriſtus, cui ſe operam uicariam præſidendo terræ dare gloriantur, fecerũt, & docuerunt)

runt) non ſolum, non callent, ſed, & peius flagitio timent. Diuitias ſolas, imperia, regna, honorem ſpectant: anxius quàm ulli hominum ea conquirunt. Quæ tamen non tantum Chriſtus, & eius legati contempſerunt, uerum etiam Philoſophi, Poëtæ, oratores, hiſtorici alieni à ſacramento ueræ religionis aſpernanda eſſe uiro ſapienti, præcipue ſacris deſtinato conſtanter præcipiunt: ut quæ abſq; ſcelere, & aliorum damno comparari nequeant. Et ferè malos, nunquàm bonos (ut eſt apud Germanos prouerbium) efficiant. Nec ſine cauſa Chriſtus ſentes, & ſpinas: Paulus rete, atq; laqueos principis Stigij adpellauit. Et ut eſt diſſociabile regnum, omniſq; poteſtas impatiens conſortis, iam egregij illi paſtores, opibus, & ſplendore à maioribus noſtris aucti, ferre parem nequeunt: Cæſarem Italia, Roma, Chriſtum terris extruſere; illi cælum quidem permittunt, inferos, atq; terras ſibi aſſeruere. Deuſq; terrarum, hominumq; non ſolum dici, ſed etiam credi uolunt, quaſi perinde animis, atq; linguis (quod ne Deus immortalis quidem tentat) imperare poſsint, atq; diuiſum cum Ioue habeant Imperium, repugnant, & maximè diuerſa ſunt Crucifixus, & ſumma poteſtas, miles, & ſacerdos, Imperator & paſtor, regnum & patibulum, corporalia, & ſpiritualia, arma & ſacra, bellum & pax, Cæſar, & nuncius, princeps & miniſter, Dominus, & ſeruus. Qui uult eſſe maximus inter uos (ait ſupremus arbiter cæli legatis ſuis) infimus omnium, atq; ueſter ſeruus ſit. Cæteris recumbentibus quemadmodum ego feci, ad Cyathum miniſtret. Vnus magiſter, & dominus ueſter in cælis, uos autem fratres eſtis. Bellua multorum capitum, monſtrum biceps eſt Auguſtus, & Pontifex Max. Id quidem fuiſſe Decium, atq; Neronem, & huiuſmodi Tyrannos, falſorum deorum cultores in nomiſmatis, & Epigrammatis legimus. Quod de animo, & corpore afferunt, nugæ ſunt, & contortæ concluſiunculæ, ceu uero neſciamus carnem aduerſus ſpiritum pugnate, & animam niſi è corpore emicuerit interituram. Ludibrium naturæ abominabile, ira Dei, ſocordia, atq; ignauia noſtra eſt, principem principum ſeruo ſeruire ſeruorum. Si ſeruus ſeruorum Dei eſt, cur non ſeruit? cur non amat? cur non miniſtrat? cur non paſcit? cur non docet? non nunciat? Si id quod cupit eſſe uelit, cur non Chriſti, Petri & Pauli ueſtigia in carceribus, & periculis uarijs æmulatur? Cur mentitur, tergiuerſatur, fallit, regnat, dominatur? Auiditate potentiæ, pecuniæ, ima ſummis miſcet, omnia uenalia, Deum, & inferos habet. Cur uitam Chriſti paruipendit? qui de hæreditate, à fratribus captus, etiam arbiter iudicare noluit, ſed competitores ad prætores Cæſaris reiecit, & tribunal relegauit. Cum populus eidem regnum Paleſtinæ ultro offerret, aufugit, ſuum regnum in hoc mundo non eſſe confitetur. Quamobrem Viceſimus ſecundus non ſine maxima ſua, atq; Reipublicæ pernicie, libidine dominandi in præceps abit, aliena, quæ nihil ad eum attinēt, curat, uſurpat: ſua, hoc eſt religionem, ſpiritualia, mores, uitam hominum negligit. Imperium terræ, mortalia, uetante Chriſto arripit. Præſides, proconſules profeſſus, crucem, atq; paupertatem in aliena ditione obtrudit. Vbi res ad interregnum redit, penes ſe ſummam poteſtatē eſſe cōminiſcitur. Munus præfecti prætorio Rheni, reguli Boiorum intercipere, atq; in ſe transferre conanē. Nec uerū eſt, nulli qui diſcordantib⁹ inter ſe principib⁹ reges cōſalutati fuerint, ius eſſe poteſtatis tantæ. Id ignaris Annaliū, & hiſce qui quid nā ſit mentiri

neſciant,

neſciant, perſuadere conetur. Conradus, & Lotharius, Philippus, & Otto, Richardus, & Alphonſus, Adolphus & Albertus, & nuper ego, & Fridericus, licet à diuerſis delecti pirncipibus, tamen reges uterque uocabamur, & eramus. Nos quidem cæremonia ſolenni, ex ueteri priſcæ religionis inſtituto, Francofordiæ celebri loco, Comitijs Cæſaris, die præſcripto habitis, frequenti ſenatu non ſolum à pluribus, ſed à duabus claſsibus ſacrorum, & prophanorum, ſuperis rite ſalutatis, atque conſultis, creati, atque renunciati ſumus. Atque inde in urbe quam Aquas Graneas uocant, in penetralibus, ac domicilio ſacroſancti Imperij ritè ſacra obiuimus, diadema, enſem, inſignia auſpicatò accepimus. Auſtriacus poſt Comitia diſſoluta, contra decus Imperij, aduerſus leges, auſpicia, contra interceſsionem, & inſtitutum maiorum, non ſtata die, nec tempore conſtituto, obſcuro uico, duobus duntaxat pecunia & affinitate corruptis ſuffragantibus, demum irrepſit, ultroque ſe ingeſsit. Et noſtram ſanè cauſam immortalis cæli Imperator (à quo in ſummo rerum faſtigio conſtituti ſumus, & enſem ad inopes, ui oppreſſos uindicandos, & malos perterritandos accepimus) felicitate, fauſtis ominib⁹, & uictoria adprobauit. Idcirco recte, bene, ac ſapienter, ſicuti legib⁹ cautum eſt, ex conſilij decreto, more maiorum Brandenburgenſem ducatum (quē ille homo, qui uulgo papa dicitur Mædenburgenſem falſo uocat) filio noſtro Ludouico in tutelam, atque fidem commiſimus. Et cum noſtri ciues, amici, populares, ſocij pientiſsimi in Italia à Flaminibus Rom. quod Imperio, & nobis fidem ſeruarent, nec ullum aliud propter facinus, armis præter æquum, & bonum attererentur, nobis eos deſerere non fuit conſiliū. Quemadmodum ſacramento rogati, religione iuriſiurandi promiſimus, regulos Germaniæ clariſsimos, de Grayſpach, Neyffen, Truhedingen ad Viceſimum ſecundum, inde ad legatum eius in Italiam, uti pacem componerent, fœdus icerent, proficiſci noſtro iure iuſsimus. Nihilominus illis reiectis, aduerſus Maieſtatem Imperij, populique uictoris gentium, legatus ille Ioannes, oſor Chriſtianæ charitatis, Mediolanum, Comum, Cremonam, Vercellas, Nouariam, Ticinum, Laudem, Mutinam, Veronam, Vicentiam, Felſinam, Placentiam, Parmam, Brixiam, Alexandriam, Terdonam, Lucam, Piſas, Aretium, Ceſenam, Genuæ exules, item alias urbes Italiæ, inſuper Matheum, Galeatium, Paſſerinum, Petræ malæ, montis Ferrati, Matinæ, Salutiarum limitum præfectos ciues, præſides, proprætores Imperij, Chriſtianiſsimos, atque grauiſsimos uiros, hoſtili animo cum copijs uaſtat, agros, uicos incendit, ſtupra, cædes, ſacrilegia, impunè committit. Illos quod bella ciuilia abhorrerent, à nobis, & Imperio deficere nollent, crimen læſæ Maieſtatis, ſcelus perfidiæ admittere recuſarent, hæreſeos nota inuſsit. Romanus princeps à Deo ad arcenda huiuſcemodi flagitia delectus, gladiumque ideo geſtans, inopes, inſontes ciues, clientes Reipublicæ deuotiſsimos (quibus etiam à propinquis opem ferre inſtituimus) potentia, ui, armis malignorum oppreſſos, ſine ſumma infamia, abſque ſummo ſcelere deſerere non potuit, opem tulit fidiſsimis, atque Chriſtianiſsimis amicis. Accuſetur illius perfidia, qui prior læſit. Vim ui repellere licet. Paſcat bonus paſtor ouiculas Chriſti, & amet, non armis oppugnet, ui opprimat. Argutas cauillationes miſſas faciat, ueritatem, ſimplicitatem Chriſtianam, Chriſtumque, cui uerba dare difficile eſt, amplectatur.

amplectatur. Illius conuerſatio ſit in cælis, ſpiritalibus deditus corporalibus
ſe non contaminet. Nos noſtro iure, maiorum inſtituto, ſicut ius gentium eſt,
ſacra oracula docent, res noſtras, nimirum terrena, caduca, fluxa, fragilia agere
ſinat, & uerbum inter nos non cõmutabimus. Et tandẽ deſinat tam impuden-
ter mentiri, niſi forſitan omnes Germanos (ut Romanenſes autumant) ſtul-
tos, caudices, aſinos, ſtipites, plumbeos exiſtimat. Me hæreticorum (ut eius
uerbis utar) fautorem falſo uocat. Chriſtianus ſum, at ipſe Hæreſiarcha eſt.
Non enim diſcipulus eſt Chriſti, cuius uitam irridet, paupertatem flocciſacit,
pietatem aſpernatur, religionem polluit, ſacra prophanat, mores ſpernit, inſtia
tuta condemnat, dogmata uilipendit. Nam Diuum Franciſcum, ueritati. diui- D. Frãciſcus
næ præconem, paupertatis Chriſtianæ anteſignanum, conſecraneos eius uni-
uerſos Auinione ſexto Idus Decembris anno ab orbe ſeruato M CCC
XXII. impietatis condemnauit: Audite obſecro quam ob cauſam. Homo
pecunioſus, auiduſq; Imperij argentum Euangelio (ubi opes ſcelera uocantur)
aurum Chriſti inopiæ præfert, Franciſcanos, fraterculos ignominioſo apud ſe
cognomine, item ſtolidas pecudes, pernicioſas uulpeculas, quæ ſimulata reli-
gione mundo imponant, populum fallant, nuncupat. Illorum religionem ex-
ſcindere, quod Chriſtum, comites eius nihil poſſediſſe in terris, doceant, aſſe-
rant, prædicent, conatur. Sed contrà cætus Franciſcanorum Peruſiæ celebris,
uniuerſis ſuffragantibus Theologis, probè eius facta depinxere, ueritatemq; ſa-
cris literis, teſtimonio diuino tutati ſunt, quàmuis magis carcere, & uinculis, quã
diſputationibus huiuſcemodi genus hominum caſtigandum foret. Tamen
eundem ſuis depinxere coloribus, atq; inſatiabile auaritiæ barathrum, & ſimula-
chrorum cultorem declararunt. Nam & auri pondus ingens, quod ab orbe
Chriſtiano, præcipue Alemannia, Arelatenſi regno, Italia, ſub ſpecie expeditio-
nis Aſiaticæ emunxit, Saracenis, ut Chriſtianis Armeniæ, qui ab eo compilari,
atq; uenire detrectarant, arma inferrent, diſtribuit. Ve Antichriſtus non ſit, ta-
men eius antecurſorẽ, atq; ante ambulonem eſſe neceſſe eſt. A quo ad propug-
nandum templum Dei (cuius cura nobis cælitus à Deo Opt. Max. data eſt)
ad uniuerſum totius orbis ſenatum Chriſtianum prouocamus &c. Atq; hæc
appellatio quibuſdam nouo atq; inaudito antea exemplo periculoſa, & aduer-
ſa ſimplicitati Chriſtianæ uiſa eſt, ſcrupulumq; iniecit. VVilhelmus Occo-
menſis, collegæ eius, libris de hac re editis, nodum in ſcirpo quærentibus, ſatis-
fecerunt. Dum talia in prima Boiaria fiunt, in ſecunda eodem anno, nempe
Chriſti M CCC XXIIII. Landshutæ Calendis Octobribus Hainricus Hainricus 13.
tertiuſdecimus, Otto ſextus, Hainricus quartus decimus impubis, tertium deci- Boiariæ rex.
mum nactus annum, conuentus agunt. Proceres & ciues Boiariæ, quod princi- Otto Sextus
pes inter ſe nondum diuiſa regione diſcordarent, tumultuarentur, grandem Boiariæ dux.
pecuniam, omnibus prouincijs Reipublicæ oppigneratis deberent, magnis Hainricus 14.
ſumptibus, luxu immodico, donatiuis ſuperuacuis, intempeſtiuis largitioni- Boiorũ dux.
bus, omnium prodigiorum ingenia ſuperarent, ueteres regulorum amicos, Fri- Fridericus
dericum Magiſtrum Epiſtolarum, Conradum Camerauer præſidem, Sigfri- Cancellarius.
dum Karenburgenſem, item alios dignitate, atq; curia ſubmouent. Deinde ſuo Conradus
arbitratu è corpore optimatũ duodecim, penes quos adminiſtrandę Reipublicę, Camerauer.
imperandi poteſtas omnis foret, in ſenatum allegunt. Duodecim uiri fuere.

Adelramus

Adelramus de Hals, Hainricus de Artenberg, Hainricus de Preyſing, Sigfridus Buchbergerus, Bernardus Grans, Ebranus de Lauterpach, decem millia paſſuũ à patria mea, Conrad⁹ de Fraunberg, Adelhardus Fraunhofer, Arnulphus Mäſſenhauſer, Vlric⁹ Löblfinger aulæ præfectus, Hainricus Ramſperger, Albertus Ruſtorffer. Poſthæc diploma Ottonis regis Vgrorum, Boiariæ inferioris reguli, prolatum. Vti reſciſſum, id ut uetus, atq; obſoletum quiritati ſunt, has leges gubernandi principibus præſcribunt. Ante biennium, atq; quatuor menſes Boiaria ſecunda non diuidatur. Fœdera nulla, neq; cum externis, neq; indigenis ſunto. Abſq; duodecim uirum conſilio, ducibus in gratiam redire, concordiam inire, in quempiam animaduertere, uel munificum eſſe, ſenatorem abrogare, uel allegere fas non eſto. Præſides, prætores, ſe tutaturos acta Ottonis Vngariæ regis, eius diplomati ſtaturos, ſacramento dicunto. Præſes tricenis libris, prætor denis, per quos hiſce decretis fraus fiet, mulctator. Regulo qui iſta tueri recuſarit, nemo dicto obtemperato. Cum populatores, ciues, agricolæ, ſacrificuli, equites exauthorari ſunto, conſpirationẽq; faciunto. Hac rogatione promulgata, ſubſcripſere Bernhardus de Abenſperg, Diethelmus de Freyberg, Hartlieb Buechberger, Conrad Preyſinger, Hainricus Sattelboger, Ortlieb Mäſſenhauſer, Adelramus Rotauer, Ioannes VVarter, Vlricus Eckher, Albertus Neukircher, Berengarius, & Ludouicus Granſij, Hartuicus Degenberger, Eprechtus de Haydauu, VVilhelmus VVintzerer, Seyfridus Fraunberger de Fraunberg, Hainricus Törringer, Suirgerus Tüſchel. Item ciuitates primariæ Landshuta, Strubinga Vindelicorum, Cham Nariſcorum in Hercynio ſaltu Boiemiæ conſtermini, Burckhuſium Noricorum. Neq; tres Boiorum rectores reſiſtere auſi, illa & alia talia ſibi placere farentur, authoreſq; fiunt. Iiſdem diebus Cæſar arma in Burgionas (tribus eſt Sueuiæ, Auſtriacis tamen parens) mouet, atq; caput pagi arctiſsima claudit obſidione, Burckhardus de Herlpach, qui eũ duobus filijs, atq; trecentis equitibus præſidio ibi collocatus fuerat, fortiter limitem tutatur, donec Albertus, ac Luitpoldus fratres, Auſtriæ reguli, ſuppetias obſeſſis ferrent, atq; diem quo aperto marte cum Ludouico confligerent, dicerent. Intercepere pugnam Hainrici ambo, Tyrollius, atq; Goriciæ: Vlmæ conuentu celebrato amitinos in gratiam redigunt, omnium rerum obliuionem decernunt. Fridericus liber dimiſſus, regium nomen abiurat. Vt Ludouico gratificaretur, & ne uictus beneficio uideretur, nunquàm Auſtriacos, Boijs candidatis Imperij, competitores fore dat fidem, tabuliſq; cauet, quas Ludouicus barbatus Angiloſtadienſis Imperatori Friderico tertio, quo ſibi fidem eius, aduerſus Ludouicum Gibboſum, filium ſuum, ſibi rebellantem, oppignoraret, reſignaſſe, atq; reddidiſſe fertur. Gotfridus Carthuſianus Maurpachij rem diuinam fecit, Ludouicus, atq; Fridericus una hoſtia, pacis ſtabiliendæ ergò, perlitarunt. Luitpoldus Argentorarum reuerſus, ibi atra bile percitus perijt. Hainricus quoq; frater eius à Boiemia poſtliminio domum redit, atq; abſq; liberis fato concedit, dũ Friderico fratri è Boiaria Auſtriacos fines repetenti obuiam procedere parat. Fridericus nihilominus regem ſe nuncupat, pacta non ſeruat. Quamobrem rex Boiemiæ iuſſu Ludouici, Auſtriæ fines depopulatur, rurſuſq; duces Oenobrigæ coëunt, pacem de integro, atq; fœdus iuriſiurandi religione ſanciunt. Diethmaning Epiſcopo Iuuauenſi redditur. Crebri quoq; legati Italię ibidem fuerunt,

Ludouicum

Abramus de Hals.
Hainricus Comes de Artenberg.
Hainricus de Preyſing.
Sigfrid. Buchperger.
Bernhard Grans.
Ebran de Lauterbach.
Conradus de Fraunberg.
Adelhard Fraunhofer.
Arnulph Mäſſenhauſer.
Vlricus Löblfinger.
Hainricus Ramſperger.
Albertus Ruſtorffer.
König Otten handteueſt.
Bernardus de Abenſperg.
Diethelm Freyberger.
Hartlieb buchberger.
Conrad Preyſinger.
Hainricus Sattelboger.
Ortlieb Mäſſenhauſer.
Adelram Rotauer.
Ioannes Vuarter.
Vlricus Eckher.
Albertus Neukircher.
Marchionatus Burgauu in Sueuia.
Nota.
Maurbach ain Carthaus im VViener uuald.
Vide Cuſpinianum in ſua Auſtria.
Inſpruck.

Ludouicum in Italiam aduerſus Ioannis Pontificis Max. tyrannidem euocant. Nam Galeatius, Caſtrucius, cæteri Italiæ præſides cum copijs auxiliaribus Ludouici partes Pontificias, Florentinos, atq; Gallos profligarant. Ioannes accepta clade ſuorum, Ioannem Vrſinum Flaminem Romanum cum ſupplemento in Italiam è Gallijs mittit. Iſq; cum Ruperto Campaniæ, ſiue Neapolitano rege, Cæſarianos perſequi cœpit. Ideo Ludouicus ab illis frequenter efflagitatus, tandem Italicam expeditionem clanculum meditatur. Vbi iam ſe ad eam rem paratum arbitratur, Rudolpho nepoti ex fratre, præfecto prætorio Rheni Monachium, Boiariam primam, impuberes filios, res Germanicas committit. Ipſe cum uxore ſua Margaretha Bathaua, paucis comitantibus Tridentum petit, ibi aliquot dies undiq; ad eum ex Germania, Italia, cohortibus, turmiſq; prouolantibus ſubſtitit. Poſthæc à Cane Scala, Galeatio Mediolanenſi Caſtellano, Veneto, atq; Aretino Pontifice, columnis Romanis, cæteris Italiæ ciuitatibus, Veronam, Brixiam, poſtea Mediolanum, nemine prohibente, atq; aduerſante (Pontificalibus partibus Florentiam cedentibus) feſta pace deducitur. Ibi Quinquagenalibus ferreo diademate ex ueteri inſtituto, à Vidone Mala Petra *Vido qui & Guido.* Archimyſta Mediolanenſi ornatur. Galeatium cum filio Accio, fratribus Marco, Luca, Stephano, quod multa auare, ſuperbè in ciues commiſerant, in uincula *Galeatius.* conijcit, Mediolanum libertati reſtituit, urbi Hugonem Sueuum, regulũ Montis fortis præficit. *Hugo de Monsfort.* Compoſita atq; pacata Gallia togata, Italia omni citeriore in deditionem accepta, ſuperato Appennino, in Ethruriam deſcendit. Lucæ cum maximo honore à Caſtrucio exceptus eſt, duos ibi penè menſes commoratur, gratiam precatore Caſtrucio, Galeatio facit. Inde Piſas tendẽti ciues portas clau- *Caſtrucius.* dunt. Nec mora urbs arctiſsima obſidione circumſidetur, nec Pontificiæ partes auxilio eſſe queunt. Menſe ergo Octobri Piſani Ludouico ſe permittunt, qui eoſdem in fidem acceptos, peculiari beneuolentia poſthac proſecutus eſt. Inde maritima ora luſtrata, Gallis, qui rebus Pontificis ſtudebant, domum redeuntibus, Stephano Columna, Berchtoldo Vrſino, Ruperto Neapolitano rege, Roma in Campaniam cedentibus, ſumma tranquillitate, nemini moleſtus, nemine reſiſtente, contradicente, repugnanteue Romam peruenit. A Flaminibus, Epiſcopis, ſacerdotibus, Senatu, populoq; Ro. Imperatorio apparatu, nullo honoris genere, more gentis, prætermiſſo, confluentibus undiq; Italiæ optimatibus, Pontificibus, ciuibus, Caſtrucio cum centum, atq; quinquaginta equitibus Cataphratis apparente, in urbem deducitur. Celeberrimo Epiphaniorum feſto, frequentiſsima populi corona, in templo D. Petri nullo penitus refragante, crebris acclamationibus, more ueterum, Imperator, Auguſtus, & pater patriæ, uxor eius Margaretha Auguſta, conſalutatur: à Flaminibus, & Myſtis qui *Ludouicus 4. Romæ coronatur.* Romæ habitabant inauguratur, anno ab reſtituta ſalute milleſimo, trecenteſimo, duodetriceſimo. Poſthæc Pontificum, procerum Italiæ, Germaniæ, omni die ſenatu coacto, Viceſimi ſecundi iniurias cõmemorat, aliorumq; Epiſcoporum Romanorum faſtum, ambitionem, Reipublicæ pernicioſam, ueritati Chriſtianæ exitioſam docet. Sententiæ graues, multa liberè, audacter, fortiterq; dicuntur. Tandem multis ſermonibus ultro citroq; habitis, ex conſilij decreto, Ioannes Pontificatu, atq; dignitate abdicatur, aditu Reipub. Chriſtianæ ſubmouetur, aduerſus religionem noſtram feciſſe pronunciatur. *Petrus Corbarius S. P. fit.* Petrus Corbarius

Franciſcan⁹ admodũ ſapiens ouili Eccleſiaſtico deſtinatur. Poſthæc ad quartum Calendas Maij perſcribitur Senatuſconſultum, quod ut inueni ex fide, pro neceſsitate ſuſcepti operis, huc transferre debeo.

IMPERATOR LVDOVICVS quartus, Cæſar Auguſtus, gentis humanæ, orbis Chriſtiani cuſtos, à Deo electus, Germanis, & ueris Chriſtianis, Salutem. Cuius parandæ, atq; conſtituendæ gratia, relictis focis, aris, patria, genitali ſolo, pignoribus nondum adultis, in Italiam tranſiui, ad caput mundi, Romam, ſacroſancti Imperij domicilium, ſedem noſtram, pacifice ſumma omnium quiete, atq; fauore ueni, ibiq; more maiorum, ueteri inſtituto conſecrati Imperatoris prænomen, Cęſaris Auguſti cognomen ritè ſuſcepimus, atq; urbi, & orbi Dei ope, & armis noſtra potentia, uictrici, & inſuperabili dextra præſidemus, exciſuri noſtro iure diuinæ maieſtati reſiſtentes, pacis Chriſtianæ uiolatores enſe, quem ob id à ſupremo Imperatore acceptum geſtamus. Huiuſmodi autem tumultus, atq; turbæ, diſcordiarũ pernicioſiſsimaq; mala inter Chriſtianos, à malignis Pontificatus maximi occupatoribus alioqui fame, & inedia morituris ſeri, & exercitari ſolent. Dum alienis inhiant, aliena uſurpant, falcem proteruam in meſſem non ſuam temere porrigunt, & quod ab altero poſtulant, in ſe recuſant. Equidem hactenus, ut iuſticia, atq; æquitate ſuperarem, conniui. Et quemadmodum pientiſsimum Dauida (cum filius eius Adonias regnum ambiret, aduerſus Solomonem ſapientiſsimum fratrem ſuum à Deo electum conſpiraret) factitaſſe legimus, ſcelera patienter tulimus, atq; diſsimulauimus. Verum ne tenuis, & infirmi animi, ignoſcendo malis, bonos omnes perditum eamus, lætalẽ ambitum, crimina perditiſsimorum (qui requieſcere, donec animi libidinem expleant, non ſolent) ad uiuum ferro, amore Reipublicæ, cuius cura nobis à cæleſti numine tradita eſt, reſecabimus, lupo pellem ouinam iure noſtro detrahemus, & ut paucis, miſsis ambagibus, rem aperiam, aures arrigite, fauete, omnium res agitur. Vniuerſi, uulgus ſine authoritate, ſine gratia, domi, atq; foris uenales ſumus: Maieſtas, & authoritas religiõis, libertas, Imperiumq; populi Chriſtiani, leges, diuina, humana prodita ſunt hoſti acerrimo. Quies in ſeditionibus, in pace turbæ ſunt. Homines ſceleratiſsimi, cruentis manibus, immani auaricia, nocentiſsimi, & ijdem ſuperbiſsimi, itidem luxu effœminati, atq; ambitione perditi, quibus fides, decus, pietas, poſtremo uitia, uirtutes, honeſta, atq; inhoneſta omnia quęſtui ſunt, arcẽ Reipub. Chriſtianæ occupant, tumultũ ex tumultu, bellum ex bello ſerunt. Caput factionis Iacobus ille de Baburco, qui ſe papam nominat, ingentẽ uim pecuniæ, quam undiq; à Chriſtiana plebe fraudulẽt corraſit, aduerſus ſanctos Dei, Imperio Chriſtiano deuotos, pugnãtibus, ſuaſu Ruperti reguli boni publici hoſtis, atq; à Diuo Hainrico ſeptimo Cæſare Auguſto proſcripti, expendit. Sicuti Abiathar ſacerdos, enſe Cæſareo, nobis à cæli numine commiſſo, abutitur, temporalibus huius ſeculi curis contra diuinum præceptum incubat, regno mundano inhiat, ſicuti paſtor eſt perſonatus, ita myſticus eſt Antichriſtus, canis pellicula tectus, in gregem Chriſti lupina rabie graſſatur, uendit ſcelera: Inferos, ſuperos, beneficia cæleſtia cauponatur, cum Saracenis Armenios Chriſtianos, quinq; annis continenter eius opem implorantes, infeſtantibus, fœdus, ſocietatemq; inijt. Boruſcorum primarium præſidem diras, inferiaſq; comminatus, cum Lituanis hoſtibus pietatis Chriſtianæ,

Iacobus Caturcenſis ab alijs dicitur.

Chriſtianæ acerrimis, atrociſsimis latronibus inducias facere coëgit, hoſti re-
gionem prodidit, feneſtram inuadendi Brandenburgenſes Chriſtianos aperuit.
Lituani coniurati, Baburci, ultro citro impune per fines Brandenburgenſium
commearunt, Chriſtianos ferro, cæde extinxerunt, uagientes in cunis, in ſinu
parentum crudeliſsime contrucidati ſunt. Templa, cænobia, collegia ſacerdo-
tum, Monachorum compilata, incenſa, euerſa: Virgines ſanctæ per uim ſtu-
pratæ, hoſtia ſacra (quod referens horreſco) haſta transfixa, inſultante ho-
ſte, hoc conuitio ſublata, En hic eſt Deus Chriſtianorum. Liberi à comple-
xu parentum, uxores maritorum ad ludibrium hoſtium abſtractæ, captiuo-
rum greges uelut pecudum abſtracti ſunt. Adhuc Brandenburgenſis populus
uulnus acceptum luget. Atq; hæc omnia ſcelere Viceſimi ſecundi acta ſunt.
Quinetiam claſſem à Franciæ Occidentalis rege ad opem, Chriſtianis Arme-
niæ incolis aduerſus Saracenos ferendam, comparatam, aſtu intercepit: Eadem
in Genuenſium, qui deuotiſsimi ſunt Chriſtiano Imperio, cædem abuſus eſt,
Imperij maieſtatem, authoritatem Reipublicæ temere contra placita Chriſti
uſurpando labefactat, polluit. Monſtrum biceps, mundanus, & ſpiritalis eſſe
contendit. Chriſtus ſeruator noſter, cui omnis poteſtas in cælo, atq; terra da-
ta eſt, tamen Imperium, atq; regnum terrarum, à populo ſibi ultro oblatum
ſuſcipere detrectauit. Regnum meum, inquit, non eſt in hoc mundo. Atq; ſa-
tis conſtat inter omnis diuinæ Philoſophiæ, legum, & Pontificij iuris ſcientiſ-
ſimos, penes Pontificem Romanum nequaquàm eſſe utramq; dignitatem,
ſacram, atq; prophanam. Omnis poteſtas ab immortali, atq; ſuprema eſt
maieſtate, cæleſte beneficium, quod imperamus, non humanum eſt. Co-
mitiali conuentu delecti, ſuffragijs principalibus comprobati, mortalis cuiuſ-
piam aſtipulatione, alioue hominis authoramento nullo pacto indigemus. Sa-
croſanctum Romanum Imperium, cui Chriſtus, comites eius, obtemperarunt,
& uectigales fuerunt, ſacrificuli faſtuoſi beneficium eſſe pernegamus. Caput
orbis terratum à ſuprema cæli maieſtate conſtituti, nulli mortalium, quate-
nus ad huius ſeculi Imperium attinet, rationem reddere debemus. Alia illius
Iacobi peſtilentiſsimi peſsima facinora reticeo, ſacrificulos, qui canes muti la-
trare non audent, pænarum metu, ne ueritatem dicant, perterritat. Crimen
ambitus, ſacrilegium, nouumq; aucupium, æs receptitium, & quod Aui-
nione habitat, ſæpius euocatus Romam migrare recuſat. Quod omnibus
bonis cordi non ſit, uelut leuiſsima, miſſa facio, id quod ad nos ſpectat, aga-
mus. Ius gladij diuinitus nobis traditum ad eradicanda ſcelera exerceamus,
obuiam ire factionis potentiæ, utilitatis Reipublicæ, amor religionis, atq;
pietas ſubigit. Iacobum igitur antea à ſacrarum literarum Antiſtitibus hæreſiar-
chen declaratum, ex conſilij decreto, more maiorum Pontificatu ſubmotum,
atq; à Chriſto repudiatum renunciamus. Habemus bonorum exempla,
quibus nobis licere id facere, quod illi fecerunt, putamus. Otto primus cum po-
pulo Romano, ſacerdotum eius tribu, Ioannem duodecimum ex albo Pon-
tificum Romanorum ob ſcelera (quæ ſi ad flagitia Viceſimi ſecundi compara-
ueris, ludus eſt) eraſit, alium paſtorem urbi, & orbi impoſuit. Idem alios com-
plures Imperatores, optimoſq; principes feciſſe, in Annales, & faſtos relatum
eſt. Proinde Iacobum illum crimine ueræ irreligioſitatis nota hæreſeos antea

à Franciſcanis, cæteriſq; Theologis inuſtum, contemptorem paupertatis Chriſtianæ, Imperij Antichriſti authorem, iure noſtro, conſilio, ſententia, conſenſu cõmuni principum, Pontificum, Germaniæ, Italiæ efflagitantibus ſacerdotib', populoq; Ro. exauguratum, abdicatũ, hęreſeos condemnatum declaram', proſcribimus, acta eiuſdem reſcindimus, Vniuerſi Chriſtiani eundem in numero impiorum, atq; ſceleratorum habeant, ab eo omnes decedant, aditum, ſermonem defugiant, uelut contagionem, ne quid incommodi accipiant, deuitent. Eidem nullus honor communicetur, & ab his quorum intereſt, opera detur, ut deprehenſus more maiorum puniatur. Quiſquis aduerſus hæc fecerit, hoſtis Reipublicæ eſto. Nos confeſtim cum ſacerdotum curia, populoq; Romano, urbi, atq; orbi paſtorem, communi conſilio, atq; ueterum inſtituto, iuxta ſacræ hiſtoriæ leges allegemus. Hoc edictum ab Imperatore, item ſacerdotum ſenatu populoq; Romano ſignatum eſt, publicatumq; in celeberrimo Myſtarum, populi Romani regulorum, Dynaſtarum, Tetrarcharum, flaminum, Pontificum Max. minorum Antiſtitum conuentu. Datum & factum extra templum Auguſtiſsimum, diuis Petro, atq; Paulo legatis Chriſti dedicatum, octauo decimo die Aprilis, in urbe Romana, cunctis ſacrificis, uniuerſo populo Romano in regione pro concione publicè eius rei gratia coacto, Chriſtianæ libertatis anno M CCC XXVIII. Inuictiſsimi Imp. Ludouici IIII. Cæſaris Auguſti, principis optimi, regni XIIII. Imperij uero primo. Poſthæc à Flaminibus, & ſacerdotibus, qui Romæ habitabant, Petrus Corbarius ouili Eccleſiaſtico præfectus renunciatur, Nicolaus quintus nuncupatur, à Caſtellano Pontifice, eius collegis conſecratur. Iiſdem diebus Auguſta Romæ enixa eſt filium, cui hancce ob cauſam Ludouico Romano parentes dixere nomẽ. Porro Auguſtus ad ulteriorem quoq; Italiam pacandam animum intendit, expeditionemq; Campanam aduerſus Rupertũ meditatur. Verum cunctando diſputationibus dies, tempus conſultationibus extrahens, hoſti interea ſeſe confirmandi locum fecit, rei gerendæ facultatem dimiſit, rem cunctando perdidit. Qui ſi nulla interpoſita mora, fortunaq; uſus, celeritate conat', atq; conſilia hoſtium occupaſſet, Campaniam, regnum Neapolitanum, haud dubiè ſi famæ creditur, ſubegiſſet. Interea dum hæc in Italia fiunt, in Germania Gebhardus à Grayſpach Aichſtadienſis Pontifex decedit. Fridericus Leuchtenbergenſis præſul Eboracenſis à Viceſimo ſecundo templo præficitur: uerum iuſſu Cæſaris, nec à Myſtis, nec à populo receptus eſt. Fridericus Norinbergenſis præfectus Aichſtadium in fidem, atq; tutelam à Cæſare accepit. Eboracenſi eodem anno defuncto, Hainricus à Reicheneck Auinione degens, Ioanni ſeruiens ſubſtituitur. Cęterum Hainricus de Stain à Cæſare datus illum extruſit: Rabanus Truchſaſsius, & Albertus de Hohenfels prædia iuſſu Imperatoris adminiſtrarunt. Idem Ioannes itidem in alijs templis tentauit, ſed omnes eius conatus fruſtra fuere. Eadem tempeſtate Ioannes Boiemiæ Rex, cui intima Germaniæ Ludouicus commendarat, Lituanis, qui dolo uiceſimi ſecundi Chriſtianos uaſtabant, bellum intulit, eoſdem profligauit, quendam celſiſsimum Lituanum uiuum cepit, atq; ſpectatum circumduxit. Superiore anno, nempe æræ noſtræ M CCC XXVII. Monachium urbs Vindelicorum maxima, populoſiſsimaq; poſtridie Iduum Februarij, is dies ſextus decimus ante Calendas Martias, Cæſare tum in Italia conſidente

Nicolaus 5. Pont.

Ludouicus Romanus.

Gebhardus comes à Grayſpach Epiſcopus moritur.

Fridericus Landgrafius à Leuchtenberg. Abbt zu Ebrech in Francken.

Fridericus Burggrauius Norinbergenſis.

Hainricus à Reicheneck Abbas.

Hainricus de Stain.

Rabanus Dapifer de Vuũlburſteten.

Albertus de Alta rupe.

ſidente, caſu an fraude, non traditur, intempeſta nocte arſit: ignis iuxta Angeronem (ſacratarum Virginum ædes eſt) erupit, templum D. Petri cum adyto, Xenodochium, regio, quam Thalam uocant, regia principum, tertia pars urbis igne concremata eſt. In Italia Imperator ab urbe Romana, relicta ibi uxore, aduerſus Rupertum Neapolitanum, à ſe & ante à Diuo Hainrico hoſtem Reipublicæ iudicatum arma mouet, Tyburtes obſidet: Caſtrucius, atq; Galeatius Italiæ præſides ex hac uita migrant, Sueui quoq; ac Rhenani ciuili tumultu inter ſe ob prædam diſcordant. Auguſtus itaq; militari ſeditione pulſatus, rationibuſq; ſuis, morte procuratorum conturbatus, menſe Auguſto, cum omnibus copijs Romam redijt. Ibi otij licentia, uti fieri ſolet, milites corrupti, iniuria atq; contumelia Romanos ciues, alioquin Ludouico, quod minus quam ſperarant in eo auxilij foret, indies magis atq; magis obtemperare detrectantes, afficiunt. Haſce ob cauſas Cæſar utcunq; compoſitis rebus Romanis, omiſſa cura belli Neapolitani, cum Nicolao quinto Pont. Max. Viterbium, inde Piſas concedit, Piſtorio, Luca, atq; Caſtrucij patrimonio potitur. Ibi quintus aliquot flamines creat, habito ſuæ ſectæ concilio, Viceſimum ſecundum rurſus diris deuouet, hæreſiarchen renunciat, imaginemq; eius ligneam comburit. At Ludouicus pacata Tuſcia relicto Piſis Nicolao, Ethruriam Franciſco cuidam committit, ſubinde Mediolanum petit, atq; obſidet. Circa idem tempus Fridericus Auſtriacus Idibus Ianuarij decedit: frater eius Otto, Ioannis primarij ſacerdotis inſtigatione concitatus, Argentuariam Germaniæ quæ eſt in Gallia Celtica oppidum, circumſidet. Imperator ubi hoc audiuit, Mediolano Accium filium Galeatij imponit: patruos illius Marcum, Lucinum, Stephanum, Canem Scalam, citeriorem Italiam, Patauium, Veronam, item alias urbes procurare imperat. Quarto demum anno cum triennio Italiæ pacandæ operam nauaſſet, in Germaniam reuertitur, obſeſſis auxilio uenit. Ioannes Rex Boiemiæ, ob profligatos, pulſoſq; Lituanos triumphabundus obuiam Auguſto procedit, eundem cum Auſtriaco in gratiam redigit. Iſq; Auguſtæ Rhetorum concilio habito, in uerba Ludouici iurauit. Interim in Italia Stephanus Columna, Berchtoldus Vrſinus, cæteri hoſtes Reipublicæ, partes Ruperti, atq; Ioannis, è latebris rurſus prodeunt, coëunt, arma iungunt, Cæſarianos opprimunt, Piſani quoq; deficiunt. Quintus à Bonifacio Piſano in uincula conijcitur, cathenatus Auinionem ad Viceſimum ſecundum deducitur, ubi è medio ſublatus eſt. Hæc ubi Ludouicus per nuncios cognouit, Ioannem regem Boiemiæ, filium eius Carolum Morauici Limitis præfectum cum exercitu in Italiam proficiſci præcipit. Iſq; Lucam liberat, Florentinos, qui eam obſederant, uaſtat. Brixiam, Bergomum, Parmam, Rhegium, Mutinã, item alias plæraſq; urbes, in fide, collocato ibi præſidio, continet. Cæſariani ad eum confugiunt, obedienter imperata faciunt. Sunt qui tradant, eodem temporis tractu Imperatorem ducatum Francorum in Boiaria, cuius caput Ambergomum, ita Nariſcos uocant, atq; Palatium Rhenanum nepotibus ex fratre demum reddidiſſe. In Boiaria quidem inferiore ciuilia arma intonuiſſe conſtat. Nam Hainricus tertius decimus fratri ſuo Ottoni, & patrueli Hainrico quartodecimo bellum indicit. Hijq; reguli impares maximo natu, opem, atq; fidem Cæſaris, communis cognati, & parentis implorant. Ille duces ab armis diſcedere iubet, ipſis diem nono Calendas Septembris Re-

Anger Monasterium Monialium. Zu München im thal.

Nicolaus 5. Pont. Max.

Fridericus Auſtriæ dux moritur.

Nicolaus 5. P. M. capitur

Carolus Morauiæ dux.

Amberg. Die ober pfaltz.

ginoburgium, ubi iure diſceptent, dicit. Eò & Ioannes Boiemus ex Italia, relicto ibi filio Carolo, Fridericus urbis Norinbergenſis præfectus, cum Imperatore ueniunt. Cumq́ aliter principes reconciliari non poſſent, ſecunda Boiaria in tres partes diuiſa eſt.

Boiaria inferior in tres diuiditur partes.

Tertiodecimo genero Boiemi Landshuta, Strubinga, Shardingium, Pfarkirchen, & hiſce conterminí uici: Ottoni Noricorum oppida finitima Iuuauenſibus, Burckhuſium, Braunauu, Otinga, Traunſtain, Reichenhall traduntur: Quartusdecimus Landauu, Dingolfing, Vilshofen Vindelicorum, Teckendorff, ubi habitauit, Cham, Bogen Nariſcorum poſſedit. Hacq́ diuiſione facta atq́ promulgata, Dynaſtæ omnes quiſq́ domum ſuam abeunt. Ioannes iuſſu Auguſti rurſus cum exercitu in Italiam, ubi filium reliquerat, contendit, uelut author pacis, non uindex belli inter partes inducias componere connititur, cum legato Ioannis Pont. Max. de ſummis utriuſq́ Imperij rebus colloquitur. In Boiaria inferiore ſicuti antea, ita poſt diuiſionem reguli in ſe ciuili bello ſæuiunt, à Martio, capiteq́ ieiunij per quatuor continenter menſes à Cham uſq́ Iuuauiam, & à Bathauia ad Monachium igne, incendijs cuncta complentur, uillæ, agri, caſæ, uici concremantur. Hainricus minimus natu Vilshofen mœnibus lapideis de integro reficit, diuiſo inter colonos præſulum opere. Ideo à Conrado Allerſpachij antiſtite diræ ei dicuntur. Sed ab Alberto Bathauenſi Pontifice maledictis ſoluitur.

Adlram von Hals.

Inde in Adelramum de Hals authorem diſcordiæ arma mouet, eundem uiginti caſtellis, atq́ uicis mulctat, ſub ditionem ui & armis cogit. Inde cum patruele Ottone Auguſti fidem auxiliumq́ inuocat. Is Hainrico maximo natu genero Boiemi fœderis uiolatori bellum indicit.

Auff dem Chager.

Iulio Strubingam, quæ eidem parebat, circumſidet, ponte Danubium eo loco, qui Chagarus uocatur, iungit, urbs duos menſes obſeſſa eſt. Sub idem tempus Ioannis Boiemi colloquium cum Pontificali legato VVelphones ſuſpectum habere cœperunt. Hanc ob rem Rupertus ad Cæſarianos deficit, deſerta Pontificis ſecta, Andream filium Caroli regis Vngariæ nepotem ſuum, ſucceſſorem declarat. Rex igitur Boiemus pertæſus factiones Italorum, cum filio ex Italia in Boiariam reuerſus Boios reconciliauit. Subſequenti anno, qui Chriſti ſeruatoris noſtri M CCC XXX III. ſeptimo Calendas Iulij continua fulgura, atq́ coruſcationes terruere mortalium mentes, multoſq́ extinxere, ſacris, atq́ uictimis uici, urbes luſtratæ. Quidam equo uehens, reclinato capite in collum equi, fulmen euitauit. Elluuies quoq́ aquarum præter ſolitum agros inundauit.

Hainricus 14 dux Boiorum moritur.

Eodem anno Hainricus quartusdecimus, filius Ottonis regis, dum Natterbergij ſaltitando ſe exercet, crus fregit, in paucis poſt diebus animam efflauit, cælebs fuit, nec liberos reliquit. Sepultus eſt in Sälingthal, in ſuburbano Landshutæ templo.

Otto dux Boiorum moritur.

Biennio poſt & Otto patruelis eius abſq́ liberis obijt: inferior Boiaria rurſus ad unius poteſtatem redijt. Eadem tempeſtate Ioannes Boiemus, pacis ſtudioſiſsimus, Germana Auguſtorum ſoboles, ſummos Reipublicæ

Philippus rex Galliæ.

Chriſtianæ principes in gratiam redacturus ad Philippum Valeſium regem Galliæ Lutheciam, inde Auinionem petiturus, cum literis Ottonis, atq́ Alberti regulorum Auſtriæ (qui itidem, ut reconciliarentur Pontifex Max. atq́ Imperator operam nauabant) proficiſcitur.

Ioannes 22. pontifex moritur.

Verum Ioannes Viceſimus ſecundus fato concedit, ingentem pecuniarum modum, prope ut fidem excedat, reliquit,

reliquit, diuitijs præteritos uicit Pontifices. Ipſi Benedictus duodecimus ſuffectus eſt. Is pleraqꝫ acta Ioannis reſcindit, legatos Auguſti Rupertum præfectum prætorio Rheni, nepotem ex fratre, VVilhelmum Iuliacenſem benignè excipit, in gratiam cum illo redire parat. Inter hæc in Germania Hainricus Tyrollij, atqꝫ Charionum Dynaſta, qui titulòtenus regnum Boiemiæ, atqꝫ Poloniæ poſſedit, eius Mauſoleum Tridenti monſtratur, ex hac uita, migrat, relicta unica filia Margaretha, quæ Ioanni filio regis Boiemiæ nupta fuit. Imperator Ludouicus Ottoni, atqꝫ Alberto Auſtriacis, amitinis ſuis, ſorore Hainrici progenitis Lintzij tertio Nonas Maij ducatum Carnorum, atqꝫ Charionum in fidem, atqꝫ tutelam, ritu ſolenni iure ſuo commendat: Tyrolios quidem Ioanni, Margarethæqꝫ permittit. Porro Hainricus Boiariæ ſecundæ regulus, gener regis Boiemiæ, cui ſoror Ioannis Tyrollij nupta erat, huius frater, Carolus Morauici limitis præfectus, ob præreptos ſibi Carnos, atqꝫ Charionas, bellum Auſtriacis indicunt. Imperatori amicitiam more maiorum renunciant. Landshutæ tum demum fulmen Pontificium, ubi hactenus repudiatum fuerat, erupit. Quinetiam ipſe Hainricus noua molitur: Imperium (neſcio quo fretus dolo) affectat, Ludouicum ut gratificaretur Pontifici Maximo, ultro à rerum humanarum faſtigio deſcenſurum, ſibiqꝫ ſummam terrarum poteſtatem, ope ſoceri, fatiſqꝫ deſtinatam eſſe, rumore diſsipat. Inde accitis auxiliaribus copijs à Boiemia, Morauiaqꝫ, cum mille, atqꝫ quingentis equitibus Neoburgum Auſtriacorum caſtellum, in ora Oeni, proxime Schärding, quinquagenalibus obſidet, Vlricum Eckher cum ſeptingentis itidem equitibus Allerſpachij ſubſidere iubet. Imperator in altera parte cum exercitu Boiariam ſecundam inuadit, in meditullio inferioris Vindeliciæ Landuni caſtra facit, auidus pugnæ, aduentum hoſtium operitur: his copiam confligendi dare detrectantibus, Bathauiam uerſus contendit, Neoburgij obſidionem ſoluere Hainricum, atqꝫ cedere cogit. Cõmeatu exercitum recreat, annona uehicula onerat, rurſus inferiorem Boiariam inuadit. Vniuerſa intra Oenum, Iſaramqꝫ depopulatur, incolumi milite Monachiũ reuertit. Quadringẽti Equites VVeichenſtefan ſuburbanum Fruxini cænobium diripiunt, atqꝫ exurunt. Inter hæc rex Boiemiæ ex Gallia domum reuerſus, ubi filio ſuo intercepiſſe duos ualentiſsimos Noricorum ducatus, Auſtriacos accepit, recepto in ſocietatem Hainrico Boio, genero ſuo, infeſto, intentoqꝫ exercitu, in fines Auſtriæ, Boiemiæ, atqꝫ Morauiæ continuos contendit, præda, igne uniuerſa corrumpit. Auſtriaci ad opem Auguſti confugiunt. Is collectis copijs, accito Vlrico VVirtenbergenſi, VVilhelmo Iuliacenſi, cui ſoror Auguſtæ nupta erat, Viennam nauigijs defertur. Ibi ex ueteri inſtituto Iuliacenſem in claſſem ducum transfert, inde cum Ottone, atqꝫ Alberto Orientalis Boiariæ (quatenus cum Danubio infra Oenum extenditur) regulis, obuiam Boiemis procedit, proximè hoſtes caſtra locat. Sed amicis utriuſqꝫ partis bella ciuilia deteſtantibus, atqꝫ intercedẽtibus, induciæ fiunt, duceſqꝫ Lintzij, deinde Neoſtadij Noricorum conueniũt, pacemqꝫ hiſce conditionibus confirmant. Sententia Romani Epiſcopi rurſus exploditur, iniuria facta Boiemis, damnaqꝫ illata pecunia, & auro luuntur. Ottoni Auſtriaco mortua Eliſabetha Boia, Anna filia regis Boiemiæ nuptum datur, Ioanni filio Hainrici Boij, Eliſabetha filia Imperatoris deſpondetur.

Benedictus 12 S. P.

Rupertus Palatinus Rheni.

VVilhelmus Iuliacenſis.

Hainricus Tyrollij atqꝫ Charionũ Dynaſta moritur

Ducatus Carinthiæ ad Auſtriacos uenit.

Landum.

Vlricus Comes VVirtenbergenſis.

VVilhelmus dux Iuliacẽſis.

Eliſabetha uxor Ottonis Auſtriaci moritur.

Anna filia regis Boiemiæ.

Keſring. Gebolchofen. Eadem deinde tempeſtate Auguſtus Boiariam peragrat, inter Keſering, atq;
Gebokhoſen octo dies commoratur. Reginoburgium liberam tum urbem,
ſedem principum Boiariæ ueterem, & auitam recuperare clanculum, atq; do-
lo, quod ui, & apertè non licebat, nititur. Nam & ciues in hoc bello cum
Hainrico ſenſerant, auxilia eidem miſiſſe conſtabat, Pontificias quoq; par-
tes, hoc eſt, Eccleſiæ, ut uocabant, demum hoc bello tueri cæperunt, & ſi-
cuti Landshutenſes ſententiæ, atq; fulmini Viceſimi ſecundi demum ſub-
Brobſt & Haimeran. ſcripſerunt. Reginoburgenſium quidam, præcipue duo, Præpoſitus, & Hai-
meramus, qui paucorum ſuperbe atq; auare dominantium potentia op-
preſsi, operam ſuam in hac re Cæſari pollicentur, in ædibus Boiariæ regulo-
rum, quæ muro hærent, & nunc in templum Diui Egidij commutatæ ſunt,
cuniculos, quibus Cæſariani irreperent, Boiemo artifice fodiunt. Quartode-
cimo Calendas Iunij deprehenſi, in crucem acti ſunt, à mænibuſq; pepen-
derunt. Artifex Boiemus aufugit. Conſilium, ac conatus Imperatoris fruſtra
fuit. Adhuc ſaxum cum epigrammate huiuſce facinoris monumentum oſten-
Cometa. ditur. Fuit is annus ab orbe ſeruato M CCC XXXVII. quo & Co-
metes dirus per tres amplius menſes Iunium, Iulium, Auguſtum apparuit. Et
Iudæi hoſtes pietatis Chriſtianæ peruicaciſsimi, ob lætalem ſimultatem, &
Iudei aduerſus Chriſtianos conſpirant. pluſquàm ciuile bellum, ſummorum principum Cæſaris, atq; Pontificis, re-
ligioni noſtræ (quàm alioqui uanam, falſam, confictam exiſtimant) exci-
dium adfore rati, in necem Chriſtianorum per uniuerſam Germaniam con-
ſpirant, illos ueneno tollere parant, ſacra noſtra furto ſublata, furnis arden-
tibus inijciunt, incude contundunt, alijſq; ludibrijs afficiunt. Quæ ubi pro-
dita ſunt (ſicuti nulla ſcelera, præcipuè huiuſcemodi, diu latere poſſunt, quip-
pe ſanguine pluiſſe traditur) Hartmannus de Degenberg, Teckendorffen-
Iudei occiduntur. ſes pridie Nonas Octobris Iudæos in uincula conijciunt, contrucidant, igne
incremant, eorum opes diripiunt. Idem Strubingæ, cæteris urbibus Ger-
maniæ, atq; Boiariæ, præterquàm Viennæ, atq; Reginoburgij factitatum
eſſe reperio, inuitis magiſtratibus, tamen ob furorem uulgi, tumultumq;
popularem opem ferre non audentibus. Irato Deo illis, & nobis, qui neq;
ſancta ſanctè, neq; ſecreta ſecretè tractemus, ſed reliog[i]nis noſtræ ſanctiſsima
myſteria, quibus ſilentij fides debetur, inuulgando prophanemus, & unio-
Locuſtæ. nes procerum pedibus ſubdamus. Locuſtarum tum ingens uis ab Orientis
ora erupit, ſenas alas habebant, dentibus gemmarum in morem nitenti-
bus armatæ erant. Nubium in morem ſolis conſpectum auferebant, longi-
tudine quinq; ac triginta millia paſſuum, latitudine decem occupabant. A-
cie inſtructa aëra ſulcabant, in terra caſtrametabantur. Antecurſores itinere
unius diei locum aptum caſtris occupaturi legiones, anteibant, quæ in co-
hortes diſtributæ, cum ortu ſolis proficiſcebantur. Nona demum ſuper
tellure ſedebant, ubi annona deficiebat, aliò migrabant. Hyemis frigore
coäctæ, latebris, æſtate redituræ, ſe condebant. Quarto demum anno Cico-
niarum, Graculorum, Cornicum, Monedularum, & huiuſcemodi uolu-
crum agmina illas deuorarunt. Herbas, arborum frondes, ſegetes, fænum, per
uniuerſam, qua longè latè porrigitur, Germaniã tres æſtates depaſtæ ſunt: ſup-
plicationes nequicq; decretæ, fruſtra cœlum aëris crepitu, tintinabulis laceſsitum,
fruſtra

fruſtra ſacris arua, urbes luſtratæ, pars fuſtibus, ac flamma tollere conabantur.
In Boiaria ouis gallinaceis redemptus, gallinarum copias in locuſtarum agmen
educebat. Iiſdem diebus legati Cæſaris, quos ſupra Auinionem ad Pontificem
Max. pacis conciliandæ gratia miſſos commemorauimus, in Germaniam re-
uertuntur: propenſum quidem ſacerdotem primarium ad concordiam eſſe, ue-
rum illum alieno uiuere more, & intercedentibus flaminibus, maxime rege Gal-
liæ, inductum, atq; deprauatum, ſeq; re infecta abijſſe queruntur, illis ſuſpectam
felicitatem, concordiam populi Germani eſſe, qui neminem ſecum dignitate
exæquari, nedum ſuperiorem ferre uelint, referunt. Poſtremo prouerbium Ro-
manenſium proponunt, quibus maxime utile ſit, Germanos eſſe quàm ſtoli-
diſsimos. Haſce ob cauſas proceres uniuerſæ Germaniæ, ſacerdotes, Dynaſtæ in
agro Mogontino conueniunt quarto Idus Iulij, hoſtem Reipublicæ, atq; reli-
gionis Chriſtianæ proditorem iudicant, quicunq; illa acta Vicesimi ſecundi tu-
tatus fuerit. Sed præſtat huiuſcemodi Senatuſconſultum ſenſibus ſuis omnino,
partim etiã uerbis inſerere. Anno Chriſtianæ libertatis M CCC XXXVIII.
ſexto die Iulij, hora ſexta Benedicti duodecimi Pont. Max. anno quarto, in po-
mario Vici Rhenoſci, in ripa Rheni amnis, ubi fere ſeptem uiri Cæſariani electo-
res conuenire, atq; de ſummis Imperij rebus colloqui ſolent, Hainricus Mogõ-
tinus, Valentinus Agrippinenſis, Baldouinus Treuerorũ Archimyſta, Rudol-
phus, Ruperti duo, & Stephanus præfecti prætorio Rheni, cum nondum de-
cretum foret, quisnam eorum Comitijs Cæſareis ſuffragium ferret: Rudolphus
dux Saxoniæ, Ludouicus Brandenburgenſis limitis præfectus, item alij plærịq;
omnes ſacroſancti Imperij clientes, & optimates, ſacrati, prophani, conciõe uo-
cata, ſacramento prius rogati, ritu ſolenni ex conſilij decreto, accitis tribus libel-
lionibus, qui in acta quæcunq; fierent, dicerenturue, ex fide referrent, ſubſcribe-
rent, atq; in uulgus ederent: Hanc rogationem ſciuerunt, iuſſerunt, decreuerũt,
uoluerunt, promulgarunt, perpetuo ſanxerunt. Sacroſanctum Imperium, ſum-
ma in terris poteſtas, cæleſte donum eſt. Imperator enim primus ante omnes,
ſecundus poſt Deum eſt, & tam grande nomen à ſolo Deo traditur. Cui ſoli ille
Reipublicæ adminiſtrandæ rationem reddendam habet. Qui à ſupremo dun-
taxat cæli numine in ſummo rerum humanarum faſtigio collocatus eſt, & in
terris, neq; parem, neq; ſuperiorem habet. Per quem leges, iura, regna humanæ
genti largitur æterna Maieſtas. Cæſari reddite, quæ Cæſaris ſunt, præcipit Chri-
ſtus. Is & comites eius omnes, uectigalia, honorem, officium, obſequium obe-
dienter, ac reuerenter Imperatoribus præſtiterunt. A curiatis igitur Heptarchis
rebus impoſitus, continuo more maiorum, atq; iure gentiũ rex eſt, & uocatur.
Ipſum contra maieſtatẽ Reipublicæ, decus Imperij, legatos ad ſacerdotem Ro-
manum, ut author fiat, copiam adminiſtrandi cõcedat, mittere, eidem iureiurã-
do fidem aſtringere, atq; petere ab eo uſum regij diadematis, religio eſt, nullum
harum rerum ius omnino eſt paſtori, qui ſeruus ouiũ eſt, & in conſecrando do-
mino, gregi ſeruit. Quippe iure ſuffragiorum, beneficio electorum, atq; populi
quiſq; imperat. Hæc uerisſima eſſe conuenit inter oẽs annalium, rerũ humana-
rum, diuinarumq; peritos, atq; iã ſæpius utriuſq; iuris Cæſarei, atq; Põtificij, cæ-
leſtis Theſauri teſtimonijs comprobatũ eſt. Tamen quidã (ut ſunt ebrij ſucceſſu
rerum nimio, atq; impotentes ſui mortalium animi, proſperis enim rebus fe-
rocitas,

Rhenus infra Mogontiacũ.
Hainricus comes a Pirnenburg Epiſcopus Mogont.
Valentinus Agrip.
Baldouinus Treuerorum Epiſcopus.
Rudolphus, Ruperti duo et Stephanus Palatini.
Rudolphus dux Saxoniæ.
Ludouicus Brandenburgenſis.

rocitas, atq; ſuperbia augeſcunt) impudentiſsimè refragari non erubeſcunt.
Et nonnulli ſanctuli, qui ſibi ſacrarum literarum magiſterium arrogantiſsimè
ſumunt, per fallacias uerba domini arguunt, ſimplicitati Chriſtianæ imponunt,
diuinæ ſapientiæ uiua oracula polluunt, contaminant: ſacram hiſtoriam fal-
ſò interpretando ſuæ cauſæ ſeruire cogunt, ſuis moribus, atq; uitijs, nempe
ambitioni, ſuperbiæ, auaritiæ accommodant, ueritatem adulterant humanis
nugis, cæleſtem Philoſophiam commentis deprauant, inuertunt, à Ger-
mano ſenſu ad ſuum negocium, ſuas nundinas captioſis ratiocinatiunculis de-
torquent: non uoluntatem legi ſacræ, ſed legem uoluntati iungunt. Morear-
gutorum hominum magis quàm ex æquo, atq; bono diſputant, præter fas,
contra naturæ legem docere non erubeſcunt, Paſtoris beneficiarium eſſe do-
minum, neq; ante principem principum eſſe, aut nominari oportere, quàm
ille ſeruus ſeruorum author fiat, & dignum, iudicarit qui regnet. Hæcq; cum
maxima Reipublicæ Chriſtianæ pernicie, intolerabili populi Chriſtiani, Im-
peratoriæ Maieſtatis iactura, nec ſine grauiſsimo Tetrarcharum, Dynaſtarum,
Clientium, Imperij detrimento, inſtigante Stygio principe, domino huius
mundi commenta eſſe, euentus docet, exitus probat. Inde bella pluſquàm ci-
uilia, ſeditiones domeſticæ, tumultus inteſtini concitantur, populus Chri-
ſtianus ſe mutuis uulneribus atterit, cognato ſanguine manus polluit, ſtu-
pra, periuria, adulteria, ſacrilegia, peculatus, inceſtus, perfidia impune com-
mittuntur. Hæc ob dogmata peſtifera, hiſce peſtilentibus erronibus claſsi-
cum concinentibus, cædes, parricidia, homicidia, incendia paſsim eduntur,
excidia regnorum, urbium, regionum direptiones ubiq; fiunt. Ima ſummis
miſcentur, diuina, humana perturbantur, pietas refrigeſcit, lites, diſcordia, ſce-
lera, ſimulata religio, ceremoniæ caſſæ feruent, & gliſcunt: iuſticia, pax, con-
cordia, ſimplicitas, libertas, depulſæ terris exulant, Diuitiæ, atq; arma do-
minantur, fraus, dolus, ambitus Eccleſiaſticus corripiunt gradum, ut poſthac
huiuſcemodi malis euitatis, Auguſta pace, feſta quiete, populus Chriſtianus
fruatur ex conſilij decreto, hocq; plebiſcito decernimus, quæ ſupra ritu ſo-
lenni, religione adacti cenſuimus, perpetuo ſancimus edicto, nimirum ex ſolo
electionis beneficio, omnem poteſtatem, imperiumq; proficiſci: nec ullo pa-
cto Pontificis Romani in hac re ſanctimonia, flaminio, authoritate, conſen-
ſu opus eſſe; Quicunq; aliter docuerit, ſenſerit, factitarit, crimine læſæ Maie-
ſtatis reus, hoſtis Reipublicæ atq; proſcriptus eſto, capite pœnas ſoluito, bona
eius publica ſunto, prædia infiſcentur. Eodem temporis tractu in Occidentali
Carolus pulcher moritur. Francia, mortuo Carolo pulchro abſq; liberis, duo de regno iure, atq; armis di-
ſceptant. Philippus Valeſius patruelis Caroli, & Eduardus rex Angliorum eius
Philippus Valeſius. ex ſorore nepos. Hic ijſdem diebus in Germaniam uenit, nam uxor eius ſoror
Eduardus rex Angliæ. Auguſtæ erat, & filia in gynecio Auguſtali educabat. Iure igitur affinitatis apud
Confluentes Rheni, atq; Moſellę ab Imperatore excipit. Inde Francofordiā am-
bo principes ſe conferūt: ubi frequentes Italię, Germanię, Gallię, Angliæ purpu-
rati, & Pontifices coēunt. Philippus Valeſius à popularibus Occidentalis Gallię
rex declarat⁹ per nuncios (ſicuti & noſtro æuo factitare Celtici rectores ſolent)
Teutonū animos aduerſus Anglios auro ſibi cōciliat, auxilia Germanorū emit,
donatiua, congiaria largiſsima diſtribuit militarib⁹ tribunis, fidē illorū perpetuis

ſibi

ſibi oppignerat ſtipendijs. Carolus Morauici limitis præfectus iuſſus fide publica cum ducentis equitibus apparere, cũ quingentis uenit, ibi in uerba Ludouici iurat, ſe in eius poteſtate fore dat fidem. Atq; inde à Francis redemptus in Galliam Lugdunenſem, Lutheciam ad Philippum Valeſium ſe transfert. Cæterum præſente Anglio ſenatuſconſultum perſcriptum eſt, lex lata eſt, Eum qui Imperatorem execratum dicat, aut ſentiat, bullaſq; huiuſmodi Pontificias abſq; concilij decreto recipiat, contra Rempub. feciſſe uideri. Eadem quoq; quæ Rhenoſei à principibus conſtituta commemoraui, tutanda eſſe ſumma ui, atq; ope, iuratum ab omnibus. Anglus quoq; ſententia procerum Rex Franciæ, procuratorq; Imperij per Gallias, ut amplitudine nominis Germanos alliceret, conſalutatus eſt. Iuſsi ſunt Equites, milites, Tribuni, centuriones, duces, pro uiribus eidẽ auxiliares eſſe. Interfuiſſe ſenatui reperio cum collegis, VVilhelmum Occomẽſem Franciſcanorum primarium ſacerdotem, acerrimum Dialecticum, Philoſophum, Theólogumq; acutiorem, quàm ea ætas ferebat. Ab illo recentiorum peripateticorum cohortes lectæ ſunt. Eodem conſilio acta Viceſimi ſecundi, hoc diplomate Imperatorio, quod latinè extat, denuo reſciſſa ſunt. Renun.

IMPERATOR LVDOVICVS IIII. diuino duntaxat munere Cæſar Auguſtus, uniuerſis Chriſtianis ſalutem. Diuus Petrus, atq; Paulus nũcij æternæ maieſtatis primarij, longo ante tempore prędixere, cecinerunt, ſedulo nobis denunciarunt, poſt fata ſua uafros, uerſutos, audaces falſos Prophetas, ſacerdotes, legatos mendaces, futuros, facta iam pridem illorum depinxere nobis. In templo Dei (inquiunt) hoc eſt Eccleſia, quaſi ſint Deus, ſedebunt, & ſupra omne id quod uſq; gentium, aut colitur, aut cultum eſt, extollentur. Neq; dicẽdi, neq; faciendi ullum, niſi qui libet, noſcent modum, gloriam, regnum concupiſcendi nec finem ſcient, nec terminum capient. Dominationem, potentiam, urbi, orbiq; terrarum, nec minus ipſis exitiabilem, reiecta cruce Chriſti, arripiẽt, confictis ad quęſtum, lucrum, ambitionem, luxũ ſermonibus, de populo Chriſtiano, abuſi crudelitate ſtolidi uulgi, nundinabunť. Quæ itaq; uates illi ueridici, arcanorum Dei interpretes nobis ante cantarunt, uerisſima eſſe experimentis animaduertimus, & planè, niſi aſini ad lyram ſimus, ſentimus. Non imus inficias, eſt genus hominum ſuperſtitioſius, quàm ut temporum infelicitas refragetur, ad fraudes, & commenta ſuperſtitioſa, quibus uulgus imperitum facile lactari, atq; capi ſolet, ingenioſiſsimum exiſtit, ad tutandos mores impudentiſsimum, crudelitate ſtultorum, quorum infinitus eſt numerus, abutitur. Meum eſt huiuſcemodi argutias, atq; uaframenta, ne hiſce ſimplicitati Chriſtianæ imponatur, ueritati diuinæ illudatur, detegere atq; confutare. A ſpinis non colliguntur uuæ, Propheta Dei non accipit munera. Qui uult maximus eſſe, ſit infimus omniũ, nuncijs Chriſtus pręcipit, & reges quidem dominãtur populo, uos autem ſerui gregis mei, nempe paſtores, non domini eſtis. Nihilominus tamen, quanquam illa clariſsima ſint, tamen peſsimi Phariſæi, perditiſsimi Antichriſti Comitijs Cæſareis, ſuffragijs principum, rebus impoſitum, aiunt non eſſe Imperatorem, niſi primarius ſacerdos, qui dominus rerum, & utriuſq; poteſtatis manceps ſit, author fiat. Id etſi prauum, ineptum, falſum, perquàm abſurdum, alienum à uita ſacerdotis Crucifixi, diuino, humanoq; iuri, ſacris contrarium, nec rationi conſentaneũ ſiet, tamen illi impoſtores in malicia peruicaciores,

res, quàm boni in pietate exiſtunt. Quis obſecro nō uidet, niſi talpa planè perpetuo oculis à rerum ſummo opifice damnatus, terræ tenebris incubet? Repugnantiſsima ſunt, nec coire poſſunt, corporale, & ſpiritale, terrenum, & cæleſte, fluxum, & æternum, caducum, & immortale, enſis myſticus, atq; ferreus, hic Cæſari a Deo datus eſt, ut malis, & pacis, atq; concordiæ diſturbatoribus necidatis, boni tranquilla quiete perfruantur. Ille concioni Chriſtianæ à ſeruatore commiſſus mortuos uitæ reſtituit, neminem occidit. Diuerſa ſunt ſacrificulus, & Auguſtus, uterq; cœleſti dono cōſtituīt, ſuis limitibus clauſus, atq; ut ſunt humana, atq; diuina, ille ſeruorum ſeruus, hic princeps principum habetur, & eſſe in bene conſtituta Republica debet. Nos ſolius Dei beneficio curiatorum Comitiorum iure, lege ſuffragiorum, authoritate ſenatus, maieſtate, atq; uiribus populi principatum tenemus. Si quis ambigat, ad ſacræ hiſtoriæ penetralia, annales priſcos recurrat, ita dubitare deſinet. Quod ſi ignorare perrexerit, ignorabitur. Vt tamen ſophiſtæ illi, monſtra, & laruæ religionis Chriſtianæ abominandæ, claua Herculis repercutiantur, & ſuo enſe iugulentur, ueteres iuris Pontificij, cui uacat, euoluat codices, ubi non ſemel ſcriptum eſt, Pontificis, atq; Imperatoris omnino diuerſas eſſe iuriſdictiones, nec uices earum commiſcendas eſſe. Quocirca liquet, quàm perperam, atq; temere Viceſimus ille ſecundus Imperij habenas ſibi uſurparit, præter fas, atq; æquum Italiam à regno Germaniæ ſeparare conatus fuerit, aduerſus leges, inſtituta, morem maiorum, contra auſpicia, interceſsionem, authoritatem ſenatus, maieſtatem principum, atq; populi Romani, Italici, Germanici. Non tam nobiſcum, quàm cum ipſa Republica Chriſtiana bonus ſane paſtor ui, & armis, & manu, non iure diſceptauit. Sanguinem Chriſtianum lupus cruentus ſitiuit, & hauſit. Idem hoſtis, accuſator, teſtis, & iudex, atq; inimicus noſter publicus in propria cauſa tamen aduerſus nos abſentes, indemnatos, inuocatos, iniudicatos, inauditos, nec citatos, nec loco legitimo, nec die dicto, contra leges, indicta cauſa, ſecundum ſe homo belliſsimus pronunciauit. Sicuti in rebus inuiſibilibus, & diuinis ſacerdoti cedimus, ita iure noſtro in humanis, & his quæ conſpici, tangi ue queunt, ſuperiores eo, qui temporalia, dignitatem regum noſtro beneficio poſsidet, ſumus. Oportet magis Chriſto, quàm Pontifici Max. obtemperare, ille Imperatori ſuos dicto audientes eſſe præcipit, hic uetat. Haſce ob cauſas benè, rectè, atq; ſapienter, ab hoſte Reipublicæ Chriſtianæ ad futurū totius Chriſtianiſsimi, cuius ille membrum (ſi tamen exiſtit) non caput eſt, ſenatum prouocamus: Orbis, inquit D. Hieronymus, maior eſt, quàm urbis Eccleſia. Sententiam igitur illius alterius, & Viceſimi aduerſus nos latam, uanam, irritam ex conſilij decreto cenſemus, declaramus hoc edicto, quod Francofordiæ in Auguſtiore templo ritu ſolenni ſubfixum, ſi quiſpiam pertinax fuerit, qui oblatrare, aut obſtrepere auſit, tanquàm ueritatis oſor, pacis conturbator, hoſtis Reipublicæ, inimicus pietatis, ſatelles Antichriſti, mancipium ſathanæ, perduellionis, perfidiæ, periurij reus, non Philoſophorum argumentis uel decretorum, ſed uerbere, uinculis, carcere fatigatus, poſſeſsionibus, peculio mulctabitur, & ultimo ſupplicio, more maiorum parricidium luet. Datum in oppido noſtro Francofordia, die ſexta Auguſti, anno Chriſtianæ libertatis M CCC XXXVIII. Domini Ludouici Imp. clementiſsimi, regni XXIIII. Imperij XI.

Nono ſubinde die, peracto conuentu Francofordiæ, optimates Imperij rurſus in Lonſtain (oppidum eſt in agro Mogontino) frequentes coëunt, poſtridie in Pomario iuxta Rhenoſeum, uicum in ripa Rheni, ſacramenta inuicem, ſe maieſtati Reipublicæ non defuturos, ſed operam daturos, ne quid Imperiũ detrimenti capiat dicunt, deſertorem periurij nota inurendum ſtatuunt. At Imperator Francofordiæ hyemat. Vbi proximo deinceps anno Reinoldum filium Reinoldi Geldriæ præfectum albo ducum aſſcribit, & in gratiã cum Reginoburgenſibus redit.

Reinoldus Geldriæ dux creatur primus.

Dominicani Flaminicas partes (nam Benedictus Pont. Max. amicus Cæſari erat) deſerere, ad Imperatorem deſciſcere, niſi urbe excedere maluiſſent, publicè rem diuinam facere, coacti ſunt. Eodem anno Otto Auſtriacus relictis ex Eliſabetha Boia duobus filijs Friderico, & Luitpoldo, ex hac uita migrat. Eius aulici fuere parochus Kalobergenſis, & Neithardus Fuchs, antiqua Fracia ortus, cuius Mauſoleum Viennę, luſibus, quibus ruſticis impoſuit, inſculptũ adhuc ſpectatur.

Otto dux Auſtriæ moritur.

Cæterum in Boiaria ſecũda Hainricus tertius decimus, frater coniugis Otonis Auſtriaci, dum Imperator Francofordiæ agit æſtiua, moritur Calendis Septembribus, anno ſeruatoris noſtri Milleſimo trecenteſimo undequadrageſimo.

Hainricus 13. Dux Boiorũ moritur. 1339.

Vxorem Margaretham, filiam Ioannis regis Boiemiæ, filium Ioannem, & ducatum teſtamento Imperatori Ludouico committit. Qui æſtatem atq; autumnum Francofordiæ exegit, ibidem hyemauit. Primo uere ad Boios Landshutam concedit, teſtamentum Hainrici recitari iubet, tutelam adit, legatum imponit, haſq; leges, quas ſubtexam, adminiſtrandi præſcribit: Præſides ab odio, & gratia, ab amicitia, & ira uacui publico bono conſulent, inopes ab iniuria potentiorum uindicent, ſedulo cauſas popularium gratuito, abſq; ſumptu, xenijs, munere, accito ſcripturario, ſapientum cõſilio cognoſcant, prudentium ſuaſu decernant, ſi qua maiora fuerint, ad nos deferantur. Prætores ipſi per ſe ius dicant, reſponſa reddant, ne iuris dicundi prouinciam à ſe (id quod noſtro æuo fieri ſolet) in ſuppoſiticium quenq; relegent. Patrocinia ne ueneant, cauſidici ſalario contenti ſint, nec clientes onerent. Infames quibus aduocare interdictum, nequaq; in iudicio atq; foro appareant. Latrocinia communi ope ab omnibus communiter uindicentur: dent operam magiſtratus, ne fraus hiſce legibus fiat. Nemo, ſi quis in publica commoda peccarit, impune habeat. Culpa ferro reſcindatur. Nullus tamen, cui iniuria facta eſt, ſi peccatum condonare, iniuriæ ignoſcere uelit, inuitus accuſare cogitur. Dominicani, qui Landshutæ habitabant, cũ Imperator Hainrico bellum indixiſſet, demum templum ſuum clauſere, rem diuinam in contumeliam Cæſaris, gratificari Principi ſuo Hainrico, facere ſuperſedere: & ne inconſtantiæ argui poſſent, ut qui omni uento doctrinæ circumferrentur, hactenus, cum etiam in gratiam Principes rediſſent, defuncto etiam Hainrico, in propoſito perſeuerabant. At ubi Imperator Landshutam uenit, pertæſi ſolitudinem, ultro amicitiam Cæſaris ambiunt, fallaciam, ne leuitate notarentur, concinnant, Satrapam de Deck clanculum orant, ſibi conciliant, quid fieri ab eo uelint, edocent. Is ex compoſito facculis poſtridie prima luce ardentibus, ad contubernium mendicantis religionis prouolat, niſi ædes actutum aperiatur, res diuina, uti prius fiat, ſeſe igne fanum cum Monachis concrematurum ſimulat, uociferatur, clamitat, altercatur. Obediẽter, atq; lubentiſsimè Dominicani huius fallaciæ fabri, ſua uoluntate

Vu coacti

coácti obtemperant. Aperto templo, nemine repulſo, ſacra palam quod ante recuſarant, faciunt. Poſthæc Imperator Monachium reuertitur, Fridericum de

Fridericus de Seuneck Comes Celeiæ creatur.

Seuneck præfectura Celeiæ, in confinio Pannoniæ, Norici, Illyrici, Dalmatiæ donat. Interea Anglius rex affinis Auguſti, fretus auxiliaribus Teutonũ copijs, in Cluſino Flandrorum portu claſſem regis Galliæ, quæ Fauonium ſpectat, inuadit, ſubmergit: undeuiginti millia Gallorum ferro partim necat, partim aquis

Ioannes I. dux Boiorum moritur.

obruit. Per idem tempus in Boiaria ſecunda Ioannes filius Hainrici abſq; liberis decedit, anno æræ Milleſimo trecenteſimo ſupra quadrageſimum, undecimo Calendas Ianuarias, quo die ante annos undetriginta Stephanus eius auus ex hac uita migrarat. Confeſtim equites, ciues, Antiſtites Landshutæ cõeunt,

Fridericus & Luitpoldus Auſtriæ duces.

Fridericus, & Luitpoldus fratres Auſtriaci, Ottone ſuperiore, et Eliſabetha Boia, filia Stephani, amita Ioannis progenitiſitem Adolphus filius Rudolphi fratris Auguſti, præfectus prætorio Rheni, ducatum Principibus orbum ambiunt. Illi materna quidem origine proximi erant, Nam Ioannem ſecunda cognatione amita eius procreati, contingebant: ſed Imperator Adolpho una ſtirpe prior erat: eius pater, auus Adolphi, proaui Ioannis Germanus fuit. Senatus Boiorum Imperatorem tanq; legitimum hæredem alijs repulſis agnoſcit, legatos ad eundem Monachium mittit, hæreditatem adeat, illum efflagitant. Annuit poſtulatis Auguſtus, pridie Idus Ianuarias Landshutam proficiſcitur, ſacramenta ſibi equites dicere iubet, fidem dat, ſeſe legi Ottonianæ, qua iudicia regulorum ad equeſtrem ordinem transferuntur, ſtaturum. Inde Vilſouiam petit, ibi

Margaretha uxor Hainrici et mater Ioannis moritur. Richarda Ottonis .6. coniunx.

quartodecimo Calendas Februarij Margarethæ uxori Hainrici (quæ eiuſdem anni quinto Idus Iulij obijt) Richardæ coniugi Ottonis ſexti, dotem, parapher nam penſitaturum, æs alienum, quod Hainrici duo, atq; Otto contraxerãt diſſoluturum pollicetur, tabulis cauet. Præterea decreto ſancit, ut poſthac prima atq; ſecunda Boiaria unus ducatus rurſus ſint, quæ ante annos quinq; atq; octoginta primum in duos principatus diſſectæ fuerint. Quod ſi quis filiorum contra moliri tentarit, eundem exhæredem eſſe iubet. Inſuper pacem ubiq; ſeruari, latrocinia communi conſilio atq; ope communiter uindicari mandat. Proprætores quoq; edicto ſubmouit. Iiſdem diebus Margaretha

Margaretha Maultaſch dicta. Ioannes Boiemiæ regis filius. Leopoldus Epiſcopus Friſing. Ioannis & Margarethæ diuortium.

Tyrollia Maulteſcha, ab oris magnitudine ita cognominata, nupta Ioanni filio regis Boiemiæ, Leopoldum de Schaumberg Epiſcopum Fruxinenſem (qui aduerſus Ioannem Verdenſem à Pontifice Romano impoſitum, ſed Auinione exulantem, à Myſtis electus Fruxino potiebatur) accerſit, ſe uirginem adhuc integram eſſe, maritum liberis operam dare non poſſe, comprobat. Pontifex ergo uelut arbiter honorarius matrimonium non eſſe, nunq; fuiſſe, necunq; eſſe poſſe pronunciat, diſsidiumq; iure ſuo facit. Quapropter Ioannes ſimul ab uxore, & principatu præter ſpem excidit, exactuſq; finibus ad Berchtrandum Patriarcham Aquileienſem, inde in Boiariam ſe confert. Cæterum Ludouicus Brandenburgenſis, filius Auguſti, cuius uxor regibus Cimbrorum oriunda, pridem defuncta erat, Maulteſcham, quàmuis eorum aui Germani fuiſſent, uxorem ducit: exacto Boiemo, eius coniuge, & ducatu potitur. Se quoq; Charionum regulum, quem ducatum Auſtriaci (quibus eundem Imperator ablatum Boiemo in fidem dederat) poſsidebant, appellat, & dici imperat: occaſionem eius regni arripiendi expectabat, & titulo huiuſce

modi

modi aucupabatur. Idcirco etiam Auguſtus male audiebat, & quaſi hæc eius techna, atq; ſuaſu fierent, uulgo caſtigabatur. In eiuſdem anni Septembri apud Bethmes (uicus eſt Lycatium ſuperioris Vindeliciæ) coruorum pulli implumes in nido reperti ſunt. Hijq; tum Epiſcopi, atq; reges è medio abierunt. In Boiaria ſecunda Nicolaus Reginoburgenſis Altaichij, quod ſuperius cognominant, deceſsit, ibiq; ſepultus eſt. Albertus filius Alberti Saxoniæ rectoris, conſobrinus Imperatoris, amitinus Auſtriacorum, Bathauenſis Epiſcopus mortem obijt. Hainricus à Reicheneck Aichſtadienſibus ſacrificis à Pont. Max. impoſitus, uerum à Myſtis repulſam paſſus, exul Norinbergæ fato functus eſt. Imperator quidem hunc ſacra procurare permiſit, uerum caſtella, oppida, Cæſarea beneficia, in Albertum de Hohenfels tulit, iſq; adminiſtrauit. In Italia Rupertus rex Neapolitanus uita deceſsit, Andream filium Caroli regis Vngariæ, nepotem ſuum ad ſe accitum, hæredem inſtituit. Eodem anno Carolus quoq; Vgrorū rex, parens Andreæ, fato naturæq; conceſsit. Auinione in Gallia Benedictus duodecimus uita defunctus eſt. Succedit in regno Eccleſiæ Clemens ſextus. Is ſecundos ludos ſeculares inſtituit, & quinquageſimo quoq; anno, ſicuti octauus centeſimo celebrandos, cenſuit, Reginoburgio Fridericum, Aichſtadio Berchtoldum Teutonum ſacratum Equitem, germanos fratres Ioannis Norinbergenſis præfecti impoſuit. Verum Myſtæ illos recipere recuſarunt, Reginoburgenſes Hainricum de Stain, Aichſtadienſes Albertum de Hohenfels Epiſcopum de corpore ſuo legunt. Hijq; prædia, urbes, arces, agros poſſederunt, & Auguſto ſeſe in clientelam dicarunt. Qui eadem tempeſtate Humbertum Viennæ Allobrogum, & Ludouicum inferiorem in Otingen Sueuiæ regulum, Vlricum Hangenohr magiſtrum Epiſtolarum, ciuilia bella exoſus, Auinionem legatos ad Clementem proficiſci iubet: amore Reipublicæ iram ponit, in ſe præter æquum, & bonum commiſſa condonat, pacem expetit, omnia patienda ſtatuit, quoad ſpes aliqua concordiæ ſtabiliundæ relinqueretur. Porro flamines (ut eſt genus hominum peruicaciſsimum) rati ad quos legati mitterentur, ijs authoritatem attribui, timorem eorum, qui mitterent ſignificari, orationum atq; conſultationum ambagibus tempus extrahunt. Sibi deuoti animis indulgent, nullum finem, nec modum, nec cupiditati, nec iræ, niſi uincant, & uoti compotes fiant, neq; ponunt, neq; norunt. Aliquo manifeſto piaculo impietatem in Pontifices maximos terrarum deos temere perpetratam, luendam eſſe cauſantur. Philippus quoq; Valeſius Romanæ Franciæ Rector, ut animum Auguſti ab Anglijs abſtraheret, ſibiq; conciliaret, ſedulo operam nauauit, ut Romanos præſides, paſtorem atq; Imperatorem in gratiam redigeret. Totum triennium hiſce conſultationibus extractum eſt. Sub idem tempus Vgrorum oratores Auinione in eodem luto hæſitarunt. Ludouicus rex Vgrus Campaniam hæreditatem Andreæ fratris ſui, uerum à primario ſacerdote uenalem, proſcriptam, ne Germanus excluderetur regno, licitatus eſt, atq; redemit millibus marcarum auri quatuor & quadraginta, ſunt unciarum millia trecenta, quinquaginta duo, id eſt noſtratis pecuniæ, ſuper ſexdecim millia aureum nummum octies, & uicies centena millia. Hæc ex Ioanne Myſta Strigonienſi excepimus. Dum autem talia Auinione fiunt, Imperator in Germania ciues & equites concordiam inire, fœdus icere, pacem (quam

Bethmeß.
Nicolaus Epiſcopus Ratiſp. moritur.
Albertus dux Sax. Epiſcopus Bathauenſ. obit.
Hainricus à Reicheneck.
Rupertus Neapolitanus moritur.
Andreas fit rex Neapolitanus.
Carolus rex Vngariæ moritur.
Benedictus 12 S.P. moritur.
Clemens 6. S.P. fit.
Hainricus de Stain.
Humpertus de Vienna.
Ludouicus Comes de Otingen, iunior.
Vlricus Hangenohr Cancellarius Lud. 4.

Vu ij tam

tam diuturnã, atq; ſtabilem nullo alio principe in Germania fuiſſe haud temere inuenies) iurisiurandi religione more maiorum ſancire præcipit. Proceres ad parſimoniam, frugalitatemq; hortatur, perſuadetq;, ut leges ueſtiarias, ſumptuarias, quibus luxuriæ efferueſcentis æſtus cõhercceretur, & ferrent, & exercerent. Quippe nobilium plærиq; (ſicuti & mea ætate factitare ſolent) patrimonia amplisſima helluati fuerant, ſupellectilem, familiam, pecuniam, prædia, agros, præterea arces, caſtella proluerant. Cæterum in ſecunda Boiaria Altaichij ſuperioris Monachi Hiſtrum, quod nimium uicinus templo agros, prata exederet, ab antiquo meatu, qui locus adhuc uetus Danubius uocari ſolet, graui impendio alid deriuant, nouum alueum decem continenter annis effodiunt, mille amplius libras Reginoburgenſes expenſas referunt. Quarto tum demum anno legati Cęſaris Auinione reuertuntur, mandataq; ſcripta Pontificis Max. ad Auguſtum perferunt, quorum hæc ſumma fuit. Cęſar VVilhelmum Occomenſem Hæreſiarcham, eius collegas, & ſocios Pontifici Max. dederet. Decreta aduerſus Viceſimum ſecundum uicarium Chriſti, retractaret, acta reſcinderet, opprobria recantaret, edicto perpetuo publicè ſanciret, Imperium beneficium eſſe primarij ſacerdotis, nec ante Cæſarem eſſe, aut uocari, quàm ille author fieret. Hæc ubi ad Imperatorem relata ſunt, Francofordiæ proceres conuocat, mandata Sexti recitare iubet. Fit decretum, huiuſcemodi poſtulata praua, inepta, antiquata, argutiora deniq; eſſe, quàm ſimplicitati Chriſtianæ, atq; maieſtati Reipublicæ conueniret, irrita, uanaq; declarata ſunt, flamineſq; Auinionenſes ſecundis rebus, oblitos humanæ imbecillitatis, nullum modum neq; dicendi, neq; faciendi, niſi quem uelint, noſcere, promulgatum. Quicquid libeat, licitum putare, licentia ſanctitatem metiri, acclamatum. Ioannes rex Boiemus, filius eius Carolus denuo in uerba Auguſti iurant. Inde in Franciam ad Philippum regem ſecedunt. Imperator cũ hiſce, eoſdem legatos ad Clementē redire iubet, ut ęquis cõditionibus concordia paciſcatur, & bene inter bonos agatur, poſtulat. Sed Sextus nullo pacto poſtulatis annuit, ſua dicta uelut fulmen rata eſſe, atq; obſeruari uoluit. Reges Boiemus atq; Francus fruſtra reconciliandorum principum ſumpſere operam. Conſulti iuſſu regum Theologi Lutheciæ Pariſiorum, reſcripſere reſponſa Clementis non ſolum iniqua, ſuperba, ſed & contraria æquitati Chriſtianæ eſſe: Idem Bononienſes fecerunt. Inter hæc VVilhelmus frater Auguſtæ abſq; liberis fato fungitur, anno Chriſti M CCC XLV. Bathauia, Hollandia, Caninefates, Selandi, Toxandri, Hannonij, Friſij lege ad Auguſtam redeunt. Quæ eò profecta cum duobus filijs Alberto, & VVilhelmo hæreditatem adit, principatu earum gentium potitur. Interea Monachij ſexto Calendas Iulij, qui dies erat Sabbathum poſt ferias, quæ Chriſto triumphanti inferos, arcemq; cæli aſcendenti celebres ſunt, Hainricus infans excruciatus crudeliter necatus eſt, corpus uenis exciſis ſexaginta uulneribus, cultellis confoſſum in agro extra mænia repertum, in urbem transfertur, funus omni apparatu, atq; honore celebratur. Hoc etiam anno in Apulia Andreas rex noctu in cubili laqueo necatur. Clemens Germano ſuo regnum tradit. Verum Ludouicus rex Vgrus occiſi frater, cum infeſto exercitu in Campaniam contendit. Ioannam uxorem fratris, cum marito nouo, fratre Sexti, item alios cædis conſcios, authoreſq; Italia exigit, regno Neapolitano potitur. Literis per orbem Chriſtianum

Danubius uetus.

VVilhelmus dux Bathauus moritur.

Hainricus infans necatur.

Andreas rex Apuliæ necatur.

Chriſtianum Ioannam, item Pontificem Romanum, quatuor flamines parricidij incuſat. Ioanna cum coniuge fuga ſibi conſulit, Auinionem euaſit ad primarium ſacerdotem. Cuius auro, & pollicitationibus (ſicut amicus Auinionenſium Conradus de Maidenburg, quaſi benefactum iactitat) in Germania Baldouinus Treuerenſiũ Archimyſta, Rudolphus Saxoniæ regulus corrupti, Gerlacus de Naſſauu Mogontini Pontificatus (quem alter tamen huiuſcemodi conatus, ac perfidiam deteſtans tenebat) ſpe ineſcatus, in agro Treuerenſi coëunt, Carolum Morauici limitis præfectum, filium regis Boiemiæ Cæſarem deſignant, quarto Idus Iulij, anno ſalutis M CCC XLVI. Carolus, qui cum in Gallijs cum patre Ioanne, Philippo regi aduerſus Anglios ſuppetias ferebat, ab Flaminibus ſacramento, quo fidem Ludouico aſtrinxerat, ſolutus, annuit, noua molitur, totis uiribus imperio inhiat. Auguſtus ubi hæc comperit, ad Rheni oram cum exercitu contendit. Auguſtæ Nemetum concilium cogit, concionem procerum aduocat, perfidiam paucorum, maximè Baldouini Treuerenſis (quo conſultore, & authore uniuerſa hactenus à ſe geſta ſint) arguit. Pontificum Max. inſolentiam, faſtum omnium temporum iniurias in ſe eorum commemorat, à quibus inductum, deprauatumq; Carolum, item alios conqueritur, Caroliq; periurium proponit, ſenatus authoritatem, populi Chriſtiani libertatem, maieſtatem Imperij, fidem religionis proditam, pollutam docet, liberos eſſe Germanos aſſerit, rogat, ſe ne, cuius clementiam, benignitatem, fidem, conſtantiam, munificentiam iam pridem tot aduerſitatibus comprobatam ſenſerint, imperare, an Carolum, perfidum caput, parricidamq;, qui auum optimum Imperatorem impietatis condemnet, regnare uelint. Abſque cunctatione tota concio conclamat, Ludouicum rerum potiri, Ludouicum à Deo Imperatorem conſtitutum eſſe, ſeq; in eius poteſtate futuros. Perfidiam deinde paucorum execrati, Caroloq; inominatis uerbis male precati, denuo Ludouico ſacramenta certatim dicunt, dantq; fidem, operam d ituros, ne huiuſmodi flagitia inulta ſint, & Germanicæ uirtuti ab hoſtibus etiam laudatæ, tanta macula illinatur. VVilhelmus Occomenſis librum (qui extat) aduerſus Carolum, atq; Clementem ſcribit. Vbi hunc hæreſeos nota inurit, ipſum Antichriſtum, paupertatis Chriſtianæ oſorem, hoſtem Reipub. coniuratum Celticorum Tyrannorum, Germanorum gentis Chriſtianiſsimæ inimicum, ſectatorem Clementis quinti, Ioannis Viceſimi ſecundi, falſorum Pontificum, & ſæuiſsimorum Luporum appellat. Carolum periurij, læſæ maieſtatis, parricidij, impietatis in auum, & parentem poſtulat, quod fidem iurisiurandi, qua Ludouico aſtrictus ſit, frangat, quod legibus Confluentiæ, Francofordiæ, in Lonſtain, ex conſilij decreto perlatis, perfide fraudem faciat, obiectat. Mancipium Auinionenſium ſacrificulorum, à quibus Imperium emerit, appellat. Contra decus Imperij, maieſtatem populi Germani, in loco obſcuro, & ignobili, contra morem, à perfidis electum, exprobrat. Inauſpicatiſsimum eius fore Chriſtiano orbi Imperium ominatur. Poſtremo indignum eſſe, qui in Germania, nationum regina, imperet, docet, maxime quando amicus ſit regi Francigenarum: Qui perpetuo hoſtis ſit Alemannorum, & Reipublicæ Chriſtianæ tyrannus, diſturbator pacis, author diſcordiæ, & ſeditionum. Cuius leuitate, atq; ſuperſtitione, & uiribus freti Pontifices Max. libertatem Chriſtianam op-

Ioanna uxor Andreæ regis Neapolitam.

Conradus de Maydenburg Canonicus Ratiſponen.

Rudolphus Saxoniæ dux.

Gerlacus comes de Naſſauu.

Carolus in Cæſarẽ eligitur.

preſſerint, Imperij maieſtatem labefactarint, Rempublicam antiquarint, Germanicam uirtutem diſcordiæ malis debilitarint, attriuerint, populum Chriſtianum in ſeruitutem redegerint duriſsimam. Et cum alios (inquit & pergit VVilhelmus) Gallicus rector ad Imperium orbis terrarum iam pridem aſpirans, faſtu, & gentilicia auiditate perdiderit, ſeipſum tamen non fefellit. Dum ſeſe, & Pontificem Max. & Imperatorem in ſuo regno eſſe prædicat. Idem VVilhelmus cum collegis alium libellum edidit, in quo paſtorem Romanum, atq; rerum dominum diuerſa eſſe, argumentis probat. Hunc terræ dominari, illum diſpenſare ſpiritalia: Illius munia, amare oues, paſcere gregem, crucem egeni, & mendici Chriſti ferre: huius imperare, ſtrictum enſem geſtare, belligerari aſſerit. Item docet Imperium nequaquàm ſacerdotis, ſed Dei Opt. Max. beneficium, cuius populus ſit, eſſe. Cæſarem continuo eſſe, & uocari, poſteaquàm à ſeptem uiris delectus ſit, ad Cæſarem regna, Imperia, diuitias, bella, huius ſeculi potentiam ſpectare, ſacerdotem Romanum nihil horum contingere, ac procurare debere, niſi Antichriſtus eſſe uelit. Cæteri Theologi, item utroq; iure periti, in eandem ſententiam plæraq; diſputarunt, in libellos redegerunt, quæ opera cum blattis in Bibliothecis colluctantur. Leopoldus Epiſcopus Bambergenſis de hac re ſcripſit: eius opuſculum ante annos tredecim Iacobus VVimpfelingius, ſacrarum literarum profeſsione, & diſciplina inclytus, excudendum curauit, Friderico q; Saxonum rectori, Muſarum patrono, & omnium eruditorũ Mæcenati dedicauit. Alium quoq; librum VVilhelmus Occomenſis, eius collegæ publicarunt, cui Vindex pacis Chriſtianæ titulus eſt. Ibi ſacræ hiſtoriæ teſtimonijs arguunt Ro. Pontificem, niſi Antichriſti faſtum, quàm Chriſti, & eius comitum paupertatem æmulari malit, infimi cuiuſq; Chriſtiani, nedum ſupremæ poteſtatis ſeruum eſſe, tantum abeſſe, ut cum maxima Reipublicæ Chriſtianæ iactura, dominari, quicquid libitum fuerit, factitare, deus non ſolum dici, ſed credi poſtulet. Atq; Franciſcani illa, & Imperatoris partes conſtanter tutati ſunt. Dominicani modo Pontificales, modo Cęſariani, quò commodum inuitabat, erant. Conradus Maidenburgenſis Parochus, & Myſta Reginoburgenſium, ſeptimo demum poſt fata VVilhelmi anno, illi & Luitpoldo, multa ad Imperatorem Carolum quartum præfatus reſpondere connititur. VVilhelmum Occomenſem authorem ſcelerum, cultorem tenebrarum, hęreſiarcham, deprauatorem Philoſophiæ nuncupat, qui ſuis argutijs nobiliſsimæ ſimplicitati Imp. Ludouici principis alioqui optimi impoſuerit. Quicquid enim is in Romanam peccarit Eccleſiam, VVilhelmo acceptum fert, quo authore, atq; conſultore uniuerſa commiſſa ſunt. Et tandem homo ſuauis, modos ſignificandi, alia plęraq; huiuſcemodi ſophiſtarum commenta nugaſq; nugaciſsimas ab eodem VVilhelmo Grammaticæ pomerio exploſas, pluſquàm tragicè conqueritur, atq; deplorat. Homo omnium rerum imperitiſsimus, qui tamen tacere non poſſet, & ne id quidem ſciret, quod neſciret, Chronica quoq; ſcripſit, ubi fabuloſiſsima quæq; conquiſiuit. Ea quæ de Carolo Magno, & Reginoburgio, Diuo Bernardo eius urbis Epiſcopo, & Scotis uulgo protrita referuntur, prim' confinxit, & inuenere ſimiles lactucas labra, adeo nullum tam impudens eſt mendaciũ, quod teſte careat. Sed ad Ludouicum Auguſtũ reuertor. Qui peracto conuentu Auguſta Nemetum egreſſus Francofordiam migrat, ibiq; habitat, & aduentũ Auguſtæ

Leopoldus nobilis heros ab Egloſſtain, Epiſcopus Bambergenſis.

Vindex pacis Chriſtianæ, liber dictus.

guſtę operitur. Per idem tempus uita defungitur Vlricus Hangenohr ſcrinij Imperatorij præfectus, ſapientia inſignis, Auguſta ciuitate Rhetorum ortus, cuius opera, conſilio, domi, foris, in pace, ciuilibus rebus, ocio, negocio plurimum eſt uſus Imp. Ludouicus: teſtamento cauit, ueritus talionem ab Auinionenſibus Antichriſtis (ita appellabant) & effoſsi corporis contumeliã, ne in Aſylo ſed extra humaretur. Verum Hainricus à Schöneck Auguſtanus Epiſcopus, cũ fratre Vlrico deceſſore ſuo Auinionenſium hoſte, in templo eundẽ magnificè condidit. Dum hæc in Germania geruntur, in Belgica ſecunda, & Picardia inferiore prope Ambianos atq; Abouillam Anglius Philippum regem Francigenarũ atroci prælio uicit, copias eius profligauit, ſabbato ſexto Calendas Septẽbris, quo die ante annos octo & ſexaginta Odagrius rex Boiemiæ ab Imperatore Rudolpho pugna interemptus eſt. Cęſa triginta millia Gallorum referuntur, proceres auxiliares hij cecidere, Ioannes rex Boiemiæ, Rex Balearicarum, frater regis Franciæ, Regul⁹ Lotharingiæ, Ludouicus Flandriæ præfectus, Roſenbergius Boiemus, quatuor Epiſcopi, duodetriginta Dynaſtæ. Hæcq; Ioannes à Schönfeld Boius, ex Brugis Morinorum oppido (qui partium Anglij prælio interfuit, & uulnus aduerſum in mala dextra, item aliud ſagitta percuſſus in capite accepit) Gotfrido à VVeiſſeneck Bathauenſi Epiſcopo ſcribit. Rex Philippus, Carolus filius regis Boiemiæ, noctu Ambianos aufugiunt, inde Lutheciã petunt. Sextus amicior Gallis, quàm Anglijs, Eduardo diras inferiaſq; dicit. Ille à perſonato uicario, Tyrannoq; Eccleſiaſtico ad iuſtum Chriſtiani populi paſtorẽ prouocat. Porro Carolus in Germaniã, ut Lucilloburgium, Boiemiam auitos paternoſq; ducatus adeat, redit, ad Aquas Graneas non admiſſus, à Leodienſi Epiſcopo recipitur. Verum ciues Epiſcopum urbe pellunt, auxiliarib⁹ Anglorũ copijs adiuti, illum cum Gallis, Boiemis urbem obſidentem maxima clade afficiunt, duodetriginta mortalium millia contrucidant, ciuitatẽ obſidione liberant. Carolus accepto iſto c uulnere, Bonnã ad Baldouinum Treuerorũ patruum ſuũ magnũ, & Baldouinum Agrippinenſem, Gerlacũ titulotenus Archimyſtam Mogontinũ ſeptimo Calendas Decembris contendit. Iiſdẽ diebus Auguſta Francofordiam ad maritũ relicto VVilhelmo filio in ducatibus paternis, reuertiť. Ambo ſubinde coniuges in Boiariã migrant. Carolus ob perfidiam omnibus inuiſus, nuſq; receptus, pollicitus ſe concordiã ſeruaturũ publica fide per Francorũ fines in Boiemiã deduciť. Nec uiuo Ludouico aut Gallijs, aut Hercyniæ latebris prodire, nec habenas rerũ uſurpare auſus eſt. Clanculũ & dolo populares eius Hatzigſtain Nariſcorum prope Chã caſtello potiuntur. Arcis præfectus Conrad⁹ à Camerauu ſecuri ab Auguſto percuſſus, ſeu perfidiæ, ſeu ſocordiæ pænas capite dedit. Monachij tũ ex hac uita migrauit VVilhelmus ille Occomenſis Anglia ortus, quarto Idus Aprilis, anno ab orbe ſeruato Milleſimo trecenteſimo quadrageſimo ſeptimo, in adyto templi Franciſcanorũ ad leuã aræ ſepeliť, ubi ei⁹ oſſa marmoreo ſaxo, cui ſuperius epigrãma inciſum, conteguntť. Itidẽ duorum collegarũ, & conſecraneorũ Bonæ Gratiæ Bergomenſis, & Michaëlis Cęſenatis, ibidẽ monumenta oſtenduntť. Eodẽ anno dũ Imperator Ludouicus, quod ſe nect⁹ ipſa, quemadmodũ uulgo dici ſolet, morb⁹ ſit, ualetudini ſuaſu medicorũ, uenatibus indulgendo, conſulit, ac intť Monachiũ, & Auguſtã Rhetiæ proximè Fürſtenfeldium, & uicũ Puech, ubi D. Edigna (quã accolæ furcis præficiũt) hu-

Vlricus Hangenohr moritur.
Hainrican à Schöneck Epiſcopus Auguſt.
Amiens.
Abeuuil.
Ioannes rex Boiemiæ.
Adolphus dux Lotharingiæ.
Ludouicus Comes Flandriæ. Quidã de Roſenberg ex Boiemia.
Ioannes von Schönfeld.
Gotfridus de VVeiſſeneck ex Stiria Epiſcopus Bathauenſ.
Carolus profligatur.
Baldouinus Epiſcopus Tre.
Baldouinus Epiſcopus Colon.
Gerlacus Epiſcopus Mogont.
Hatzigſtain caſtellum.
Conrad von Camerauu.
VVilhelmus ab Occam moritur.
Puech proxime Fürſtẽfeld et Bruck.
D. Edigna.

celebrauit, quamobrem illę urbes diuitijs, & mænibus auctæ in eam amplitudinem cumq; ſplendorem, ſicut modo enitent, pręter uicinas urbes, creuere. Idem ueteres leges Boiorum correxit, nouas tulit. Inſtituta gentis in libellos retulit, quibus adhuc Boij uti ſolent, & ſecundum eas, codice propoſito, ius dicunt. Plurimum ciuitatibus tribuit, eas legibus, rogationibus peculiaribus donauit: Boiariæ regnum, quod lacerum, egenum accepit, locupletiſsimum reliquit: Adeò ut eius cura adhuc ſentiatur, opera adhuc appareat. Acceſsione & fortuna Tetrarchiarum quarundam, quas referre operæprecium eſt, ditatum fuiſſe reperio. Mäſſenhauſen uicus eſt inferioris Boiariæ, Rhodano amni conterminus, eius Dynaſta Arnolphus Zelotypus uxorem ſuam, filiam Ottonis de Greyffenberg, cum miniſtro à quo falſo ſuſpicabatur adamari, illam in Cronſperg combuſsit. Mulieris innocentis, imprecantiſq; uiro matrimonia infæcunda, uota ſuperi audiuere. Eius progenies defecit, opes infiſcatæ ſunt. Sepultura horum Landshutæ in templo Dominicanorum eſt. Hirſpergium uero arx eſt. Alemannorum, qui pagus eſt Boiariæ ueteris, atq; Nariſcorum, eius regulos locupletiſsimos curatores Aichſtadienſium Myſtarum fuiſſe comperio, ex quibus oriundus fuit Victor ſecundus Pont. Max. Planckſteten Diuo Benedicto condiderunt. Nam Pärching, Berngries Alemanni oppida, atq; uicos poſſederunt. Vltimi fuere Gebhardus maritus Sophię amitæ Imperatoris Ludouici quarti, & filij illorum Gerhardus, & Gebhardus: hij ante genitorem ex hac uita migrarunt, cũ matre Aichſtadij in templo Dominicanorum, quod condidere: humati ſunt. Cæterum parens omnium ſuorum ſuperſtes orbus uxore, & liberis deceſsit anno Chriſtianæ ſalutis milleſimo trecenteſimo ſuper quintum IIII. Nonas Marij. Rebdorffij in ſuburbano Aichſtadienſium Cœnobio conditus eſt. Oppida, uicos, prædia, caſtella Epiſcopo Aichſtadienſi legauit, at iuriſdictionem, ubi plæraq; Nariſcorum nobilitas aſsiſtens iudices ſunt, Imperatori Ludouico quarto Boiariæ primæ regulo teſtamento addixit, quam adhuc principes noſtri exercent, & bello Boiarico antiquatam inſtaurarunt, induſtria & cura Leonardi ab Eckh, qui, ut de P. Craſſo Mutiano à Sempronio Aſellione dictum eſt Romanæ hiſtoriæ ſcriptore, Boiorum ditiſsimus, nobiliſsimus, eloquentiſsimus, iuriſconſultiſsimus eſt.

Die alte Lädsordnung. — Nobiles de Mäſſenhauſen deficiunt. — Rod amnis. — Arnolphus de Mäſſenhauſen. — Otto de Greyffenberg. — Comitatus Hirſpergenſis. — Victor 2. P. M. — Planckſteten. — Pärching. — Berngrieß. — Leonardus ab Eck. — Comitatus Grayſpachēſis deficit.

Grayſpach arx Boiariæ primę, Tetrarchia ad hoſtia Lyci, unde Lechsgmũd, hoc eſt, Lycoſtoma quoq;, & Burckhamenſis uocata eſt. Eius Dynaſtæ à præfectis Schirorum, atq; Babone Abuſino originem ducunt, ſicuti monumenta Imperatoris Hainrici quarti, quæ Schiræ extant, indicant. Iſenhofiam, quæ poſtea Schiram tranſlata eſt, condiderunt. Primus quem reperio eſt Berchtoldus, huius filius (ſicuti Matheus Marſcalcus à Fibropago, & Calatino Iureconſultus, & harum rerum peritiſsimus, Myſta Auguſtanus, mihi hæc, & alia huiuſcemodi tradidit) Hainricus cum uxore Loitgarda, filijs Hainrico II. & VVolgerado Cæſaream D. Bernardo adhuc uiuenti contubernium Monachorum ditiſsimum dedicauit, anno Chriſti M C XXXI. Soboles VVolgeradi Theobaldus, atq; Hainricus tertius: Theobaldus filius Berchtoldus ſecundus, is cum uxore Adelhaide Schönenfeld ſacratis fæminis conſtruxit, Chriſtianæ ærę anno M CC XLI. His Hainricus quartus, atq; Gerdruda Abuſina, uxor Vlrici primi, illo Berchtoldus tertius progenitus, qui Gebhardũ Epiſcopum

Comites de Lechsgmund et Burchham. — Berchtoldus Comes in Lechsgmund et Burchhaim. — Matheus Marſcalcus à Biberbach. — Loitgarda. — Vuolgeradus qui & Volcardus. — Adelhaidis de Cypro. — Gertruda Baroniſſa Abenſpergenſis. — Gebhardus Epiſcopus Aichſt.

ſcopum Aichſtadienſem, Berchtoldumqꝫ quartum procreauit. Ab hoc ſunt Berchtoldus, & Hainricus ultimi, qui abſqꝫ liberis deceſſerunt, opes ad Imperatorem Ludouicum quartum redierunt. Hæc partim ab Matheo Marſcalco harum rerum diligentiſsimo, partim ex diplomatibus Schiræ, atqꝫ Schönfeldarum excepimus. Lungiones tribus eſt Charinorum in Norico ultra Taurum montem. Dornbergium Vindelicorum quondam arx, nunc templum. D. Vlrico dedicatum monſtratur in monte, qui Iſeniſco imminet, ad quintum lapidem ab Otinga. Leobergomum itidem Vindeliciæ ſecundæ arx proximo bello Boiarico exuſta, prope Landauu, atqꝫ Dingelfing in ora Iſaræ cubat. Theodomarus filius Babonis Abuſini quadragenaria prole incly̆ti, Elſenpach Monachis proximè Neuenmarckt, quod Rhodanus præterfluit, condidit. Eius nepos VVolframus Dornbergenſis ad montem diuo Vito dedicatū tranſtulit. Huius filius Eberhardus Dornbergenſis, nepos Berengarius Leobergenſis primus, is genuit Bernardum Gaykofĳ, & Berengarium Vichpachĳ, ubi eorum oſtenduntur conditores. Illius filĳ Bernardus, atqꝫ Hainricus cum parente Gaykofĳ humati traduntur. Huius proles Hainricus, & Bernardus apud Neuenmarckt ſepulti, abſqꝫ ſobole deceſſerunt, Imperator Ludouicus quartus ſucceſsit. Iuliopagus item arx inferioris Boiariæ iuxta Braunauu ſuas Tetrarchas habuit, à quibus oriundi reguli Noricorum ditiſsimi, quos Schaumburgenſes uocamus. Nā Eberhardum Iuliopagum, & Hainricum Schaumbergenſem fratres fuiſſe, & auunculos Eberhardi Dornbergenſis reperio. In ſuperiore Boiaria ſub radicibus alpium peninarum ad Ambronis arua Belaunorum quoqꝫ Tetrarchæ defecerunt, Et haud inde procul in faucibus Oſtenlochĳ præfecti abſqꝫ liberis deceſſerunt. Parthanum, VVernfelſium Epiſcopo Fruxinenſi parent: Oſtenlochium, & Murnau, Staphulenſem lacum atqꝫ Belaunos noſtri principes poſsident. Porro iſthæc templa Imperator Ludouicus cōdidit. Monachĳ Angeronæ Virgines collocat, Franciſcanos ad aliud templum à ſe extructum migrare iuſsit. Auguſtinianis quoqꝫ mendicis ædem ibidem conſtruxit: Et Emicho Epiſcopus Fruxinenſis uno die ambo templa Franciſcanorum, & Aurelianorum præſentibus Ludouico, & fratre eius Rudolpho inaugurauit. Idem Ludouicus Angiloſtadĳ Xenodochium, ſicut Ludouicus Barbatus pronepos eius recitat, condidit. Pettendorſtium haud longè à Reginoburgio inter hoſtia Regni, & Nabi Nariſcorum, ſanctarumqꝫ Virginum contubernium dedicauit, Haypachium Myſtarum collegium à Seoueltis attributum uindicauit, Viechpach auxit. Roma reuerſus in celſiſsimo alpium peninarum iugo, ubi fontes Ambronis, Ethalam D. Benedicti conſecrans à fundamento conſtruxit, quatuordecim ſacerdotes, quatuordecim decuriones equeſtres cum uxoribus ibidem habitare, rebus diuinis operam dare iuſsit, templum fornicatum una pila ſuſtinetur. In Boiaria Aquilonari contermina Boiemiæ in Hercynio ſaltu Schoffolochĳ proximè Brenburgium, Roimari arcis Dynaſtæ conſenſu atqꝫ ope Mariçcellam auſpicatus eſt. Gotfridus Puecher cum Gotfrido Strubingenſi, & Alberto à Stauff, Fridericus Auer perfecit, Monachi ab Alcaichio ſuperiore aciti. Nicolaus, & Fridericus Epiſcopi Reginoburgenſes autores facti. Iuſtis corpori defuncti Imperatoris ſolutis, filĳ eius (quos ſex reliquerat) Ludouicus Brandenburgius, Stephanus, & Ludouicus

Romanus

Das Lungau hinder Saltzburg.
Dornberg.
Leoberg.
Theodomarus ab Abenſperg.
Elſenpach.
VVolfram von Dornſperg.
Gaykofen.
Vichpach.
Iulpach.
Comites á Schaumberg.
Barones á VVeilhaim.
Comites ab Oſtenloch.
Partenkirch.
Murnau.
Stapffilſehe.
VVeilhaim.
Zu Anger in München.
Emicho Epiſcopus Friſin.
Monaſteria Franciſcanorum & Auguſtinianorum quando conſecrata.
Xenodochiū Ingolſtadĳ.
Ludouicus Barbatus.
Pettendorff Monialium Monaſteriū.
Regnitz.
Nab.
Haypach.
Viechpach.
Ethal.
Schoffloch Monaſterium hodie Mariazel dicitur.
Roimarus á Brenberg.
Gotfrid Puecher.
Gotfrid von Straubing.

Ludouicus Marchio Brandeburg. Stephanus. Ludouicus Romanus. VVilhelmus. Albertus.

Romanus K L. Nouembribus Landshutæ conuentus agunt, ſacramenta Boios ſibi dicere iubent. Ipſi uiciſsim (ſicuti fieri ſolet) in Ottonianam rogationem iurant: cenſum extraordinarium omnem perpetuo abiurant, item indigenas tantum ad officia euectum iri dant fidem. Niſi hæc ut rata ſint, operam nauauerint, aduerſus ſe conſpirandi Boiis poteſtatem faciunt. Alij duo filij Auguſti VVilhelmus, & Albertus in Bathauia, atq; Hannonia principatum obtinebant, Albertusq; certior factus de morte parentis, relicto fratre VVilhelmo, cui Macthylda Anglia nupſit, in Germania, atq; Gallia Belgica inferiore in Boiariam ſe confert. Otto poſtremo natus, & adhuc impubes Monachij ab Auguſta educabatur.

Otto filius Ludo. 4.

Terræmotus maximus anno 1348.

Subſequenti deinceps anno octauo Calendas Februarij in Norico, qua Pannoniæ, Illyrico, Dalmatiæ, Carnis, Hiſtriæq; continuatur, maximus terræmotus, ueſpertinusq; fuit, durabat, nec ante dies quadraginta ſiſtebatur, uariéq; terra quatiebatur, miraq; edebantur opera. Morauia, Boiaria ſuperior ſenſit, ſex atq; uiginti urbes, et caſtella proſtrata eſſe, in acta eius anni relatum eſt. Homines cum pecoribus interierunt, mœnia, templa, ædes ſubuerſa ſunt, totæ urbes corruerunt, montes abrupti cladem inſuper eam preſſere. Nam duo montes concurrerunt, urbibus deuoratis, agrorumq; tractu hauſto, uillæ eliſæ, animalia permulta, quæ intra fuerant, exanimata ſunt. Hiatus ſubſecutus partim remanſit, partim cuncta ſorbuit, ita inducto ſolo ut nulla ueſtigia extent. Quinquaginta amplius homines, uillicas mulgentes, cum uaccis extinctas diriguiſſe, & corpora à ſpiritu terreno in ſalarias ſtatuas redactas apud Charinos, hæcq; ſimulachra ſibi, & Cancellario Auſtriaco conſpecta eſſe, refert, Conradus de Meidenberg, eius tempeſtatis inſignis Philoſophus, & Mathematicus.

Conradus de Meiſenberg.

Sæuiſsima mox in uniuerſum orbem terrarum graſſatur peſtilentia: plærique mortalium extincti ſunt, quarta pars uix ſuperſtes fuit, & ſubito lue raptati, ſubito dicto citius interibant, pueri, puellę, læti, mira referentes, animam efflabant. Cæleſte auxilium fruſtra quęſitum, à Pontifice Max. ſacrificium peculiare aduerſus hanc peſtem inſtitutum; pagi, uici ad ſolitudinem redacti ſunt. Quidam iræ cæleſti hæc tribuebāt, uulgus à Iudæis fontes in perniciem populi Chriſtiani intoxicatos credidit, quamobrem in plæriſq; uicis, oppidis Iudæi igne concremati ſunt. Duodecim millia Iudęorum pœnas crudeliter dediſſe in regionibus noſtris horum temporum ſcriptores referunt. Bueſſarij tum hominum genus dirum, ſuperſtitioſum ſubito apparuere.

Die Buesser.

Quingenti nonnunq;, aliquando mille uiri, mulieres conuolabant, oppidatim bini procedebant, nudi ſuperiora uſq; ad umbilicum ſe uerberibus duriter cædebant tot dies, quot quiſq; annos natus erat. Hinc quaſi expiatus omni crimine domum redibat. Sanguine quoq; pluit, & riui cruenti manarunt: ſacra ibi recondita eſſe uulgus credidit. Sacrificuli ſpe quæſtus affirmarunt decem millia paſſuum à patria mea, iuxta hoſtia Alemanni, apud Kelhaim in ripa Danubij torrens ſanguinolentus (qui iuxta conſcios ſecretorum naturæ nil aliud eſt quàm uapor uuidus, qui confuſus halitu terreno igneoq; rubeſcit) erupit. Ciues ſignum à Deo lecti loci credentes, confeſtim ædiculam ligneam ibi condunt, Nunc ibi extat templum lapideum, cui eſt à ſacro ſanguine cognomen. Veteres religionis noſtræ aſſertores efficaciæ deſertorum ſpirituum illa

Zum heiligē bluet bey Kelhaim.

quoq;

quoq; ut hominibus ſtolidis imponant, attribuunt. Dum autem talia poſt mortem Imperatoris Ludouici fiunt, Clemens ſextus Pont. Max. Carolo diploma dat, poſtulatq; ut Germani Carolum Eccleſiæ fidum recipiant, & nullum poſt hac prius fore Cæſarem, quàm primarius orbis Chriſtiani ſacerdos, Vicarius Chriſti author fiat, iurent. Inſuper abrogationem Pontificis Max. ad Imperatorem attinere, hæreſim omnium pernicioſiſsimam eſſe profiteantur. At Germani partim tergiuerſantur, partim aperte detrectant, atq; proclamant, uſq; adeò ne ſeruus ille ſeruorum faſtu, libidineq; dominandi furit, inſanit, atq; in præceps abit, ut omnium ſæuiſsimorum Tyrannorum, quos unq; fuiſſe legimus, crimina, ſuperbiam uincere propalam perfricata fronte contendat. Cæterum Carolus nunciata ſibi morte Ludouici, Reginoburgium conceſsit. Ciues ubi eius conatus, atq; poſtulata Romani Pont. intellexere, armis correptis, ianuis obſeratis, uicis cathenis ferreis concluſis, eundem Satzenhofero conſule, Hainrico Zanthone urbis prætore, & Gumperto Principe ſenatus deducentibus atq; tutantibus, ne à plebe inſultante, circumfremente, conuicia coniectante, uis in eum fieret, urbe eijciunt. Ipſe inde Norinbergam petit, honorificè à patribus exceptus eſt. Populus uero concitato tumultu illos ciuitate exturbat: Ludouicum Brandenburgenſem filium Ludouici Imperatoris amiciſsimi Norinbergenſibus recipit. Poſthæc Principes coëunt, dignitatem Carolo abrogant, Eduardum regem Anglium affinem Ludouici quarti rebus imponunt. Is quidem gratias ingentes, quod ſe potiſsimum ſupremo humani generis faſtigio dignum cenſuiſſent, Germanis agit, uerum cauſatus ſe grauiſsimo Francorum bello premi, tantam molem ſubire detrectauit. Hainricus deinceps Miſnenſis limitis præfectus, cui Machtylda filia Ludouici Auguſti nupta erat, Cæſar ſalutatur. Sed ocij appetentior, & deteſtatus bella ciuilia acceptis à Carolo ſexdecim millibus drachmarum auri ultro dignitati cedit. Sub idem tempus Albertus ſecundus Auſtriæ regulus, cuius filius Albertus tertius gener Caroli erat, accitis ad ſe Gerlaco filio Gerlaci à Naſſauu, Pontifice titulotenus Mogontino, Bambergenſi, & VVirtzburgenſi Epiſcopis, cum Ortholpho, atq; Gotfrido fratribus Baronibus de VVeiſſeneck: hic Bathauiæ Pontifex, ille Boiorum Archimyſta erat, cum legatis regis Vngariæ, cuius fratri, filia quarti in matrimonium data erat, Bathauiæ conuentus agit, paci operam nauat. Apparuit & Erneſtus Archiepiſcopus Pragæ, orator Caroli: filij quoq; Auguſti cū maximis præſto fuere copijs: ob pertinaciam partium re infecta diſceſſum eſt. Conradus Hædechius iuſſu Caroli Norinbergenſibus bellum indicit, ciues capit, in crucem ſuffigit. In Brandenburgenſi regno piſtor quidā ſe VValdemarum Ludouici deceſſorem, cui q; ſimilimus erat, ſimulat: ope, & armis Caroli adiutus, quaſdam urbes capit. Eò Ludouicus filius Auguſti cum Ruperto præfecto Prætorio Rheni patruele ſuo infeſto exercitu cōtendit, aduerſus Pſeudo Vualdemarum pugnat. Saxones, Boiemi iuſſu Caroli ſuppetias impoſtori ferunt, Rupertum capiunt, Ludouicum regno cedere cogunt. Is ſe Francofordiam confert, ibi Hainricus Mogontinus Archimyſta, Rudolphus præfectus prætorio Rheni, Ludouicus Brandenburgenſis, reguli Boiorum, dux Saxoniæ Comiria Cæſarea habent, Guntherum Schuuartzenburgium (quo nemo tum melior in Germania exiſtimabatur, unde & optimi cognomen meruit) Cæſarem conſti-

Conradus Satzenhoffer.
Hainricus Zanth.
Leopoldus Guntprecht Camerer zu Regenſpurg.
Eduardus rex Angliæ.
Hainricus Marchio Miſnēſis, qui à Cuſpiniano Fridericus dicitur.
Machtylda
Gerlacus Comes à Naſſauu.
Ortholphus Epiſcopus Salſpurgenſis
Gotfridus Epiſcopus Bathauenſis.
Forte ab Haydeck.
Piſtor quidam impoſtor.

rem conſtituunt. Is Francofordiam uenit, urbe, finitimiſq; ciuitatibus menſes fermè duos potitur, ſubinde aduerſa ualetudine corripitur. Carolus adeſt, & ut prudens, atq; eloquens erat, Boiorum uires, ſine quorum ope ſe rerum potiri non poſſe animaduertebat, ſibi coniungere parat. Ludouicum Brandenburgenſem ad colloquium de ſummis utriuſq; rebus euocat, benigne appellat, primus de pace mentionem facit, amicitiam Pont. Max. pollicetur, filiam Rudolphi præfecti prætorio Rheni ſibi deſpondet. Itidem Margaretham Polonam Ludouici Brigenſis filiam, neptem ſuam Alberto Boio filio Quarti dat in matrimonium: Ludouico Brandenburgenſi, huius fratri Tyrollios, unde is fratrem Caroli Ioannem ducta eius uxore exegerat, in fidem committit: Brandenburgenſem ducatum proſcripto Pſeudo VValdemaro reddit, Rupertū redimit.

Ludouicus dux de Briga.

Albertus filius Lud. 4.

Quamobrem ipſi in Hercynio ſaltu, Boiariæ quæ Boemiæ continuatur plæraq; caſtella dotis, atq; pignoris titulo tribuuntur Lauff, Herſpruck, Sultzpach, Reichenfeld, Hirſauu, Bernauu, Roſenberg, VVeiden. Hiſce ineſcatus Ludouicus ſedulo paci operam nauat, perſuadet Gunthero alioqui ualetudinario, atq; regnum fatis urgentibus properè relicturo, ut acceptis duodequinquaginta millibus unciarum argenti, Carolo cedat. Paret Guntherus in paucisq; poſt diebus ex hac uita migrat. Carolus itaq; poſthæc ab omnibus receptus in Boiemiam cum Alberto Boio proficiſcitur, neptem illi ſuam connubio iungit. Cum qua Albertus in Boiariam redit Monachium.

Lauff bey Nürnberg. Herſpruck. Sultzpach. Reichenfeld. Hirſauu. Bernauu. Roſenberg. VVeiden.

Guntherus deſignatus Cæſar moritur.

Vbi iiſdem diebus Paulus Gurcenſis, Fruxinenſiſq; Pontifex mandato Clementis Pont. Max. primarium ſacerdotem cum Boiis in gratiam rediiſſe, inter Boiemum, atq; Margaretham Tyrolliam nunquàm matrimonium interceſsiſſe, triduanumq; diſcidium inter eandem, atq; Ludouicum Boium promulgat. Quarto deinceps die rurſus auſpiciis ſacerdotis Romani, hii ritu ſolenni cum iam ſeptem annis coniuges fuiſſent, ſimul rem habuiſſent, nuptias maximo apparatu faciunt.

Paulus Epiſcopus Gurcenſis & Friſingē.

Ludouicus deinde Brandenburgius Norinbergæ Carolo inſignia Imperii reddit, ciues & eum in gratiam redigit, cum eodem ad Aquas Graneas proficiſcitur. Vbi cū Iuliacenſi regulo diſceptat. Iuliacenſis in cuius clientela Aquæ Graneæ ſunt, nouo principi ſceptrum preferre conabatur: Ludouicus reſiſtebat, id ſui muneris eſſe dictitabat. Carolus litem diremit, Brandenburgenſem quidem cum Cæſar inauguratur, cæterum Iuliacenſem ubi princeps erga clientes munificus fiet, ſceptrum prægerere imperat. Poſtea in Boiemiam redit, ipſum comitantur Rupertus præfectus prætorio Rheni, qui poſt imperauit, & Ludouicus Brandenburgi*, principatum hic, quempene perdiderat, recuperat. VValdemarus impoſtor ad piſtrinum relicto regno redit. Per idem tempus ſextus ludos Seculares ſecundos (quos centeſimo quoq; anno celebrandos Bonifacium octauum inſtituiſſe retulimus) aperuit, quinquageſimo quoq; anno in poſterum agendos cenſuit, feſtum quoq; diem inſignibus Imperii quotannis in Germania habere iuſsit.

Iubileus annus ad quinquageſimum inſtitutus.

Myſtæ Reginoburgenſes aſtutiam Cæſaris timentes, ſuſpectam amicitiam eius, atq; filiorum Ludouici Auguſti habendo, quod aduerſus Ioannis uiceſimi ſecundi, Clementis quoq; ſcita, Imperatorem Ludouicum pro execrato nunquàm habuerint, Ioannis Myſtæ Diui Ioannis conſilio ultro ueniam petunt, à Vidone Ceciliano flamine, atq; Petro præſule inferioris Altaichii expiantur, hoc pacto, primum octo dies ſacris abſtinere iuſsi, deinde iurarunt ne-

Vido Cecilianus Cardinalis.

Petrus Abbas in Nidern Altaich.

Xx minem

minem poſthac pro principe habituros, niſi quem primarius ſacerdos iuſſerit, tertio Reipub. Chriſtianæ curam gerere, concilium Chriſtiani ſenatus cogere, dignitatem Pontifici Max. ex conſilij decreto abrogare, iſthæc Imperatori adſerere, hæreſim omnium pernicioſiſsimam eſſe ſuſcipiere. Porro Ludouicus Brãdenburgenſis regno ad obſequium coacto, in Boiariam redit, ipſe & fratres eius Reginoburgij pridie Idus Augusti conueniunt: Rudolphum præfectum prætorio Rheni patruelem ſuum, Ioannem urbis Norinbergæ præfectum accerſunt, principatus bifariam diuidunt. Ludouicus Brandenburgius, Ludouicus Romanus, & Otto primam Boiariam, Tyrollios, Brandenburgios poſsident: Hannonij, Friſij, Holandi, Selandi, Boiaria inferior Stephano, VVilhelmo Alberto tribuuntur. Atq; hij rurſus Landshutæ Nouembri coëunt, pacem more gentis publicè iuramento ſanciunt, prædonibus, incendiarijs, homicidis, latronibus aſyla præcludunt. Quiſquis hoſce hoſpitio receperit, ſiue conniuerit, hoſtem Reipublicæ iudicant. Latrocinia communi conſilio, ope, coërcenda decernunt, hocq; fœdere Richardam uxorem Ottonis ſexti, & Margaretham Auguſtam comprehendunt, inde hæreditatem partiuntur. Auguſta cum filio VVilhelmo Toxandros, Bathauos, Caninefates, Friſioſq; obtinet. Albertus, & Stephanus Boiariam ſecundam diuidunt, ille Nariſcorum oppida Diethfurt, Kelhaim, Cham, Teckendorff, Vindelicorum Strubingam, Vilshofen, Dingelfing, Landauu, Noricorum Schärding accepit. Vindeliciæ urbes, & uici Moſburgium, Ardingium, Roſenhaim, Landshuta, Ottenfelden, Piburg, Pfarkirchen: Noricorum Burckhauſen, Otinga, Braunauu, Traunſtain, Hall, Troſtberg Stephano contigere. Ludouicus ſuffragium in comitijs Cæſareis, atq; cubicularij, ærarijq; dignitatem, Tyrollios, Boiariam primam retinet: Brandenburgium Ludouico Romano, Ottoniq; fratribus reddit. Hocq; anno octauo Idus Aprilis Conradus regulus de Teck, intimus Ludouico Brandenburgio Monachij in ædibus ſuis, quæ turri Putrichiorum, & uico Sentlingiaco coniunctæ ſunt, à Suitgero de Gundelfing ferro necatur, quam ob cauſam nondum reperi, nec inueni, qui ſciret. Percuſſor ſexto deinde anno obijt Scaphulariæ ſepultus eſt. Per idem tempus Imperator Carolus quartus Cæſar Auguſtus Roma reuertitur Reginoburgium, Stauff arcem, & uicum Danubianum à Friderico Pontifice, ex urbis Norinbergæ præfectis oriundo, ignotantibus Myſtis emit, regno Boiemiæ infiſcat, quinq; millia aureum nummum illi mutuo dederat, oppigneratum uero undecim millibus drachmarum auri, atq; octingentis triginta ſex aureolis à Friderico Auer de Brenberg redemit, alia caſtella in Boiemia ſe redditurum pollicetur. Proximo deinceps anno, qui fuit Chriſti ſeruatoris noſtri M CCC LVI. Margaretha Auguſta è medio obijt. VVilhelmus filius in Gallia Belgica, atq; Germania ſecunda ſuccedit. Carol⁹ tum Norinbergam ad conuentus agendos proficiſcitur. Ludouicus Romanus magnifice inſtructus apparet, in uerbaq; Auguſti iurat, ab eo Brandenburgium in fidem, atq; tutelam accipit. Interea terra tremuit, Baſilæa corruit: Anglijq; capto Ioanne rege Occidentalis Franciæ, genero Imperatoris, Elſatiam Heluetiorũ quõdam, Galliæ Celticæ fines depopulantur, cum ingentiq; præda incolumes in Galliam Occidentalem reuertuntur. In Boiaria Petrum Eckher Naterbergij (arx eſt Vindelicorum ad confluentes Iſaræ & Danubij) Albertus, & Stephanus per-

Conradus dux de Teck ultimus ſuæ familiæ.

Der Putrichthurn an Sätlinger ſtraß.

Schuuitger von Gundelfing.

Rengſtauff.

Fridericus Burggrauius Normbergẽſis, Epiſcopus Reginob.

Friderich Auer von Brẽberg.

Ioannes rex Franciæ capitur.

Petrus Ecker.

nus perfidia ſuſpectum obſident, eius ſocordia, ſeu proditione Boiemiæ latrunculi Boiariæ agros (uti adhuc ſolent) uaſtarant. Quippe etiam nunc Boij, atq; Boiemi in Orcinio nemore mutuo metu ſeparantur, ut quæq; gens inualeſcit, aliam inuadit, agros urit, uillas incendit, prædas agit, pecora abigit, uiuaria expiſcatur, parta ſecat. Imperator Carolus ex Boiemia egreditur, apud Stauff Danubium tranſit, ad Naterbergium contendit, duces & Eckherum in gratiam redigit. Poſthæc Auguſtus domum redit. Albertus Hilgersbergium latronum receptaculum inter Teckendorff, & Vilshofen expugnat. Porrò Ludouicus Tyrollius Menrado filio ſuo filiam Alberti ſecundi Auſtriaci deſpondet, ſponſaliaq; regio apparatu Bathauię celebrantur. Quib' confectis, undetriceſimo poſtea die Albertus parens ſponſæ ex hac uita migrauit. Per idem tempus Stephanus Boius cum filijs ſuis Stephano, Friderico, Ioanne, quos ex Eliſabetha Sicula progenuit, quinto Nonas Maij conuentus, cenſumq; extra ordinem Landshutæ agit. Poſthæc priuilegio Ottomano de cætero ſe ſtaturum, dicta mulcta prętoribus in iſtud peccantibus, nunquàm nec ui, nec precio, nec quouis alio modo tributo Boios oneraturum, indigenas ſecundæ Boiariæ tantum ad officia promoturum pollicetur. Circa idem tempus Albertus Strubingenſium urbe regiam à fundamento extruxit. Reginoburgij turris prætoria conflagrauit. Rudigerus Reich ciuis admodum locuples Conradum de Braunauu Philoſophū, & Myſtam præſidentem ludicro Pontificali, quinto Calendas Ianuarias ferro occidit. Quotannis noui Miſtæ, & recenter in album aſſcripti ludum perſonati Epiſcopi, puerorum ſcholaſticorum delectu, priſco more edebant. Moxq; cæ dem ſuperiorem grauiter, atq; inuidioſe in curia queſtis, huiuſcemodi ſpectacula edendi finis factus. Eadē tempeſtate Ludouicus Romanus abſq; liberis anno ab orbe ſeruato Milleſimo trecenteſimo undeſexageſimo, biennio poſtea alter quoq; Ludouicus Tyrollius præfectus Cubiculariorum Cæſaris quartodecimo Calendas Octobris fato, naturæq; concedit Zorngoltingij. Monachij relicto filio impubere Menardo, moxq; ob tutelam tumultus ciuilis in Boiaria excitatur. Otto quidem frater Ludouicorum utriq; fratri in parte ſuccedit, Brandenburgium, Romani principatum uniuerſum: Tyrollij uero dignitatem, ſuffragium nempe in Comitijs Cæſateis, titulum præfecti ærarij Imperatorij fiſci, Reipublicæ procurationem uſurpat. At Vlricus tertius Abuſinus, Hadmarus de Labar, Hyltpoldus de Stain, accito in ſocietatem Friderico duce filio Stephani, in quorum poteſtate, ut amicorum parentis Menardus erat, ſuo arbitrio Rempublicam, poſthabitis patruis pueri, adminiſtrabant, ſe teſtamento tutores datos à Ludouico iactitabant. Contra Rupertus præfectus prætorio Rheni, Stephani duo, pater & filius reguli Boiorum, Albertus tertius Auſtriacus, cuius ſoror deſponſa Menardo erat, adire tutelam, & in poteſtatem Menardum redigere connitebantur. Quædam ciuitates hiſce, aliæ ſuperioribus ſtudebant. Stephani copias cogunt, Monachium petunt, Menardum cum Vlrico Abuſino fugam Norinbergam uerſus capeſſentem inſequuntur, eos in Kötinguuerd, quod in ripa Ilmi ſuper Geiſenfeld cubat, obſidere parant. Verum Menardus ope Friderici ſimulantis cum patre atq; fratre inducias, elabitur, ambo Vogburgij pontem tranſeunt, Aichſtadiumq; ſe conferunt. Eius urbis Epiſcopus Berchtoldus ex urbis Norinbergæ præfectis oriundus, clanculum Menardum

Hilgerſberg ain Raubhauß.

Albertus Auſtriacus moritur.

Regia in Strubinga ædificatur.

Der Rathurn zu Regenſpurg verprint.

Rudger Reich.

Conradus de Braunauu.

Schuler Biſchoff in Vueiennacht feiertagen.

Ludouicus Ro. moritur.

Ludouicus Tyrollius moritur.

Vlricus 3. ab Abenſperg.

Hadmar von Laber.

Hyltpold võ Stain.

Kötinguuerd arx eſt proxime Geyſenfeld.

cum paucis per Boiariam ad fines Atheſinos deducere conatur: ſed Vogburgij agniti, atque ab agricolis capti Angloſtadium deportantur. Menardus in poteſtatem patrui redact⁹, iuſſus eſt ſub tutela eius Monachij adoleſcere. Iiſdem diebus Monachi in Allerſpach (ut eſt genus hominum religioſum) tum demum poſt mortē Imperatoris Ludouici quartodecimo anno, nuncio Romam miſſo, quod Imperatorem Ludouicum quartum Cæſarem Auguſtum aduerſus ſententiam Romanorum Pontificum Chriſtianiſsimum cenſuerint, à Franciſco Innocentij ſexti Pontificis Max. Piaculario, D. Marci flamine ueniam petūt, atque impetrant. Altero deinceps anno Menardus occulte Monachio dilapſus, ad Atheſinam uallem peruenit, ibique Tyrollij quartumdecimum agens annum, abſque liberis decedit, anno Chriſti ſeruatoris noſtri M CCC LXIII. Vbi eius mors diuulgata eſt, primo eius anni uere, Boij ſuperiores Fruxini conueniunt, Stephanum Landshuta aſſciſcunt, eidem ſe in clientulos commendant, in fidemque dant. Ipſe uiciſsim legem Ottonianam approbat, incolis duntaxat primæ Boiariæ ſe delegaturum officia promittit, iudicia ad equites transfert, alia plæraque ſtatuit, quæ ſcrupuloſius referre tædio plenum exiſtimo. Deinde Landshutæ pridie Calendas Decembris immunitatis à Ludouico Auguſto parente datæ ſacerdotib⁹ author fit: Friderico filio gratiam facit. Mater Menardi Maulteſcha Rudolpho Auſtriaco nubit, cum nuru ex Auſtria oriunda, Tyrollios ad Auſtriacos transfert. Boij Occidentales ob præreptum ſibi principatum, bellum Orientalibus indicunt. Piligrinus de Buechham Salisburgenſis Archimyſta cōiuratus Auſtriacorum Norici fines Oeno conterminos hoſtili animo deimprouiſo inuadit, agros uaſtat, plæroſque incautos capit. Imparati erant equites, reguliqꝫ. Quamobrem Epiſcopus incolumis abacta præda domum redit. Porrò Boij correptis armis ultimo Iunio Mūldorffium municipium Iuuauenſe obſident. Rudolphus, Albertus, Luitpoldus fratres, Auſtriaci, atque Orientalis Norici reguli cum exercitu Norici Occidentalis fines ingrediuntur, Riedtum uicum in utriuſque Norici, atque Boiariæ confinio circumſident. Stephanus, & Albertus reguli Boiorum cum auxiliaribus copijs præfecti prætorio Rhenano, & Norinbergæ Burggrafij, à Naſſauu, Orlamund, & Schuuartzenburgenſium Dynaſtarum, manus cum hoſte conſerturi, intento, infeſtoque exercitu ad Auſtriacos contendūt. Qui ſoluta obſidione, cum Mūldorffium, propter quod arma ſumpſerant, obſidione liberaſſent, domos abeunt: Rudolphuſque ex hac uita migrat. At Vindelici Noricum Alpibus, Oeno, Atheſique amnibus cinctum, Veronæ, atque Como, & lacui Benaco conterminum inuadunt, Kopffſtain, Kitzpuchel, Ratenburgium ad obſequium redigunt, per iuga Pyrenea Stiracios uſque cum copijs penetrant, præda magna potiuntur, certatim incolis aduolantibus, atque deditionem facientibus. Caſtella quædam ui in deditionem cogunt, diem quo cum hoſte aperto Marte totis uiribus confligant conſtituunt. Cumque is appeteret, Rex Cimbrorum intercedit: Imperator quoque, qui tum in Italia Mediolanum obſidebat, duces ab armis diſcedere, apud ſe potius iure diſceptare iubet. Vindeliciæ Boij, atque Nariſci ſibi Tyrollios quondam à maioribus ſuis cōditos, ſicuti & Auſtriacos, Stirios, Charionas, iniuſtèque ſibi ui ac dolo prærep tos, reddi poſtulant, unum quondam ducatum, unumque regnum Vindelicorum, atque Noricorum fuiſſe, Boioſque ex his prouincijs Romanos armis exegiſſe, ui

Menardus Tyrollius moritur. 1363.

Comitatus Tyrollenſis ad Auſtriacos deuenit.

Piligrinus de Buechham Epiſcopus Saliſb.

Ried.

Rudolphus dux Auſtriæ moritur.

ſe, uí occupaſſe, Colonias deduxiſſe, Boiariamq; communi uocabulo, ſicut uetuſta diplomata oſtendunt, cognominaſſe. Contra Auſtriaci, ante Boiariæ regnum Archiduces Auſtriæ fuiſſe aſſerunt, prolatis Iulij, atq; Neronis edictis id comprobare nituntur. Verum ea diplomata tanquàm ficta, ac falſa Franciſcus Petrarcha iuſſu Imperatoris confutauit. Piligrinus deinde Archimyſta Boiorum, & Rupertus præfectus prætorio Rheni mandato Caroli Auguſti pacem hiſce conditionibus ſanciunt. Tyrollios Auſtriaci poſſident, millia drachmarum auricentum Stephano Boiorū regulo ſoluunt, qui & Kitzpuehel, Kopffſtain, Ratenburgium retinet. Incolæq; utriuſq; ducatus perpetuo fædus ineunt, ne aduerſus ſe uel ducibus diſcordantibus ſuppetias ferant. Ioannes filius Stephani, cui Catharina Goricia nupta erat, præfecturam eam, licet hæres, abiurat, exhæredem Goriciæ ſe fore tabula cauet. Circa eundem temporis tractum Landshutæ Parochia, uti uocant D. Iudoci inſtituta, primus eius fani paſtor Haintricus Pilamus. Reginoburgij Auguſta ædes ampliata, templum D. Ioannis nimis uicinum ſolo æquatum, ipſe fano excedere, ad ſacellum tabularium migrare coactus eſt. Carmelitæ quoq; ex æde D. Oſuualdi à Conrado Henneburgio Epiſcopo, quod eundem uiua, & uera Dei templa conſtruere in concionibus cohortarentur, pulſi Strubingam migrarunt, ibi templa condunt, ubi adhuc habitant. Albertus regulus ibidem Nouembri cenſu exacto, Ottonianam legem ſe tutaturum promittit, inde Boianam egreditur, Hannoniam petit. Cuius primariæ urbes, quas ego quidem perluſtraui, Bergij, Valentianæ, Hallij Deipara uirgine inſignes, quo frequens ſupplicandi gratia coit populus, multa ibi opulenta regum, & populorum uiſuntur munera, & donatiua, quæ magnificentia ſui reddentium uota gratam uoluntatem, Dei opem, reſponſaq; manifeſtant. Alcmannus præſul Altaichij inferioris eò tum profectus Hodoēporicon, hoc eſt, itinerarium ſcripſit. Eadem tempeſtate Stephanus filius Stephani Thadeam Bernabouis Mediolanenſis filiam uxorem ducit, dos fuit aureum nummum, quos ducatos uocant, centum millia. Auguſtam deinde quod ciues Fridericum Fribergenſem præſidem occiderant, Boij obſident. Auguſtus ex Italia rediens diſcordes in gratiam redigit. Brandenburgium ab Ottone Boio aureolorum millibus ducentis emit. Ottoq; curiati principis dignitatem, prærogatiuamq; ſuffragij retinet, in Boiariamquè migrat. Quinquè millia paſſuum infra Landshutam in VVolffſtain (arx eſt Iſaræ imminens) habitat, genio indulget, pecuniam ab Auguſto acceptam prodigit, Gretulam piſtoris uxorem adamat, quippe mola aquaria caſtello ſubdita etiam nunc Gretularia inde cognominari ſolet. Hanc ob cauſam idem Otto Finnius, id eſt ignauus uulgo cognominatus eſt. Eius ſtatua Landshutæ pro hoſtio ſacelli, quod ad dextram in Aſylo templi D. Martini conditum eſt, extat. Stephanus fratris ſocordiæ iratus, ſexto atq; uiceſimo poſt uxoris fata, anno qui eſt ſeruatoris noſtri M CCC L XXV. ſexto Idus Maij Monachij moritur. Hoc anno & Luitpoldus de Hals ultimus regulus mortem obijt. Ioannes Leuchtenbergenſis præſes inferioris Boiariæ Alberti, ſuccedit: is nouam Coloniam in ſecunda Vindelicia in uico Podiorum deduxit, foſſa & lacu muniuit, Oſterhofiam à proximo Myſtarum contubernio cognominauit. Otto quoq; ſuperior unum annum duntaxat fratri ſuperſtes fuit, in Salingthal humatus eſt. Proxi-

Extat edictū & diploma Iulij Cæſaris pro ducibus Auſtriæ, ſed ſcriptum ſaltem.

NOTA.

Parochiarū Landshutæ diuiſio.

Haintricus Pilamus.

Carmelitæ Ratiſpona Strubingam migrant.

Almānus Abbas Altaichij inferioris.

Stephanus dux Boiorū.

Thadea filia Bernabouis.

Auguſta obſidetur.

Fridrich à Freiberg præſes in Fridberg.

VVolffſtain.

Margret. Die Gredlmül.

Finnius, iſt ain rechte Fene.

Luitpoldus de Hals ultimus ſuæ familiæ.

Ioannes Comes prouincialis leuchtenbergenſis.

 mo dein-

VVilhelmus dux Hollandiæ. *Hainrich Tuſchell.* *Suitgerus Tuſchell.* *Albertus 2. dux Boiorũ.*

mo deinceps anno VVilhelmus frater eius in Bathauia, quæ nunc Hollandia, è medio ſublatus, & in Boiaria ſecunda Hainricus Tuſchell cum filio Suitgero duodecim Myſtarum collegium in Vilshofen inſtituit, atq; mox ſequenti anno duodecimo Calendas Octobris deceſsit. Albertus ſecundus filius Alberti primi, nepos Imp. Ludouici quarti, ex Hollandia ad Boios migrat, paternam hæreditatem adit, atq; poſsidet, Strubingæ habitat. Porrò tres filij Stephani, quos ex Eliſabetha Siciliæ regina tulit, Stephanus, Fridericus, Ioannes, ſeptemdecim annos ſumma concordia abſq; herciſcundæ familiæ actione Boiariam

Ioannes dux Boiorum filius Stephani.

adminiſtrant, cuiq; dos ſua fuit. Ioannes uenatibus aucupioq; deditus, ſimplicitate, quæ æuo rariſsima noſtro: Stephanus diſciplina militari, Fridericus rerum ciuilium prudentia inclytus fuit, ſicuti adhuc prouerbium in uſu eſt: hic pecuniæ ſtudioſus, uitibus montes Landshutæ conſeuit: ille laudis auidus extitit.

Vrbanus 6. S. P. *Clemens 7. S. P.*

In Italia Romæ Vrbanus ſextus, in Gallia Auinione Clemens ſeptimus à patribus Pontifex Max. legitur: huic Galliæ, Francia paruit. Hæcq; Chriſtiani orbis diſceſsio demum in concilio Conſtantienſi anno quadrageſimo ſopita eſt. Nam tres pro uno tandem erupere perſonati paſtores, & tot annos gregem Chriſtianum dilacerarunt. Eodem temporis tractu anno Chriſti Domini Deiq; noſtri Milleſimo trecenteſimo duodeoctogeſimo tertio Calendas Decembris

Caroli 4. Ro. Imp. mors. *Vuenceslaus.* *Sigiſmundus.* *Ioannes Görlitz.* *Aurea bulla Caroli 4.*

Imperator Carolus quartus Cæſar Auguſtus eruditus, ſapiens, aſtutus, eloquens multarum literarum peritus, ex hac uita migrauit, reliquit tres filios VVenceslaum Cæſarem deſignatum, & regem Boiemiæ, Sigiſmundum Brãdenburgenſem, regem Vngariæ, & Ioannem Görlitz. Legem de Comitijs Cæſareis habendis, quam rogationem Carolinam, & auream bullam nuncupant, tulit, promulgauit. Et ut annalium ſcriptores paſsim notant, & adhuc male audit, ſacerdotum furorem alioqui intolerabilem, illis inſeruiendo magis inſtigauit, illorum licentiæ immodicæ non ſolum aperuit uiam, ſed etiam ſtrauit. Libertatem Germanam, maieſtatem Imperij Romani, populi uictoris gẽtium fortunam, Chriſtianam ſimplicitatem hoſtibus Reipublicæ prodidit. Ea lege Romæ conſecratus eſt, ut continuo Italia excederet, nec eam abſq; mandato Ro. Pontificis adiret. Galliam Narbonenſem, quam Viennæ principatum,

Delphinat.

Delphinatum, regnum Arelatenſe uocamus, ab Imperio abalienauit. Ioanni ſororis ſuæ marito, eiuſq; filio Carolo quinto regibus Occidentalis Franciæ tribuit. Sigiſmundus filius eius, qui pòſt rerum potitus eſt, approbauit. Diploma in Bibliotheca Pariſiorum ampliſsima, quæ in templo ſuburbano diuo Victori dedicato extat, legi anno ab hinc duodeuiceſimo, dum Lutheciæ Philoſophiæ operam nauabam. Sed ad Carolum redeo. Idem ſeptem uiris complura pollicitus eſt, & cum ſoluendo non eſſet, uectigalia Imperij, neruos Reipublicæ illis diſtribuit. Imperium alioquin in ruinam pronum peſſum dedit. Gerlaco Epiſcopo Mogontino, cuius ſuffragio aduerſus Ludouicum rebus impoſitus eſt, egregiam ſanè gratiam retulit. Pontificem Pragenſem Archimyſtam creauit, regemq; Boiemiæ inaugurari ab eo conſtituit, quod munus hactenus Archimyſtæ Mogontini fuerat. Contra auſpicia, & interceſsiones, aduerſus leges auitas, & patrias, contra morẽ maiorum, nouo, inaudito, & peſsimo exemplo imperium ſibi primum, deinde filio VVenceslao mercatus eſt. Quæ omnia quàm cordi fuerint Deo immortali, hodiernus probat exitus: Boiemiam genitale

ſolum,

ſolum, quod tollere uoluit, perdidit, templa euerſa, monaſteria incenſa, Monachi, Myſtæ, ſacerdotes contrucidati, ſacratæ fœminæ exactæ ſunt. Regio Germaniæ opulentiſsima, in meditullio eius ſita, diſſenſionibus inteſtinis adhuc laborat, & atteritur. Incolæ diuerſi religione ſunt, pars Teutonas, pars Huſsios, alij Iudæos, illi Pictonas ſectantur. Nobiles, ciues inuicem ſæuiunt, diſcordia domeſtica, mutuis uulneribus ſeſe debilitant, aliena ope egent, externo ſuſtentantur auxilio, adeò ut ultra è corpore ſuo, atq; indigenam regem creare nec ualeant, nec audeant. Id quod & cæteris Germanis, niſi cauerint (uanus ſim precor augur) eueniet. Per idem æui ſpacium in Italia Franciſcus Petrarcha, & Ioannes Bocatius cultiorum literarum ſemina ſparſerunt. In Germania interiore, in latebriſq; Hercyniæ ſyluæ Athenea, & cætus iuuenum ſtudia æmulantium Erdfordiæ, & Pragæ inſtructi ſunt. Marſilius Bathauus, Ioannes Buridanus diſcipuli VVilhelmi Occomenſis, recentioriſq; ſectæ peripateticorum aſſertores, Luthecia pulſi ad Germanos migrarunt, ille Haidelbergæ, ubi ſepultus eſt, hic Viennæ in Norico ludum literarium publico ſalario aperuit, ubi eius authographa commentaria in Prolomæi Aſtronomica oſtenduntur. Berchtoldum quoq; nouitate inuenti à ſe operis nobilem, eadem ætate fuiſſe non ignoremus. Teuto is fuit genere, religione Franciſcanus, profeſsione Philoſophus, & magiæ, & metallariæ, artium fallaciſsimarum (ſi modo artes, & non uniuſcuiuſquè uaniſsimi ludibria dicenda ſunt) conſultus, inuenit tormenta ærea, quibus iaculamur globos ferreos, & lapideos, & homines, pecudes, mœnia, muros, arces, urbes, caſtra ſolo quaſi fulmine, atq; tonitru (unde Bombardis nomen eſt) proſternimus. In Britannia, quam Angliam dicimus, æmuli VVilhelmi Occomenſis Thomas Longaſtrius, Ioannes Vigilephus, Oxonienſis Theologus, Parochus Cantuarienſis in uitia ſacerdotum diſerti fuere, grauiter atq; inuidioſe Ro. Pontificum, quòd duo Vrbanus ſextus, Clemens ſeptimus ouili incubarent, ambitionem pernicioſam, faſtum lætalem queſti ſunt, atq; caninam (ut aiunt) exercuere facundiam. Sextus namq;, ac ſeptimus inter ſe gregem committebant, ille Anglijs, ac Vgris, alter Gallis fauebat. Septimus regnum Neapolitanum Ludouico Andium regulo, ſextus Carolo paruo Vgris oriundo tradit. In Hibernia Richardus Inſulæ eius Patriarches, primarius Hermicanorum flamen, aduerſus mendicantem religionem librum edidit: Innocentio ſexto Pontifici Max. dedicauit: Vbi teſtimonijs ſacrarij cæleſtis comprobat, religionem mendicantem uelut cultorum falſorum deorum propriam, aduerſam eſſe ueritati, & pietati, Chriſtianæ, Chriſtumq; & eius comites non ſolum non emendicaſſe ſtipem hoſtiatim, uictumq; emendicando quæſiſſe, ſed ne cuipiam quidem uel Chriſtianorum licere ſua ſponte profiteri mendicitatem. Sed de hiſce ſatis ſuperquè delicatis ſtomachis Ptochotyrannorum, ad ordinem hiſtoriæ redeo. Imperatori Carolo quarto ſagaciſsimo, atquè cordatiſsimo principi, diſpar filius VVenceslaus, ineptus, probroſus, fœditia, & ignauia infamis ſucceſsit, in latebris Hercyniæ ueluti ſerpens delituit, nec unquàm cæteros Germaniæ, Imperijquè fines adire ſibi permiſit. Canem ferociſsimum, atquè carnificem, quem luſtricum patrem uocabat, comites eius ſemper fuiſſe, & quemcunq; ille indice denotaſſet, abſquè

Franciſcus Petrarcha. *Io. Bocatius* *Erdfordenſe ſtudium.* *Pragenſe ſtudium.* *Marſilius Bathauus.* *Io. Buridanus.* *Berchtoldus Schuuartz.* *Franciſcanus inuentor Bombardæ.* *Bombardarū inuentio.* *Thomas Longaſtrius.* *Io. Vigilephus.* *Richardus Britanniæ. Patriarcha.* *VVenceslaus filius Caroli.4.*

cunctatione inuaſiſſe, atq; eundem dum deambulantem præcederet, obuium quemq; corripere, ac diſtento ſago impoſitum, in ſublime iactare ſolitum, narrat Ioannes Archimyſta Mogontinus in oratione, quam aduerſus illum in celebri conuentu fecit. Complura de eo alia ſcelera referuntur, quæ ego falſa, atq; conficta (ita ſunt ingenia hominum) ab inimicis eſſe reor. Monaſterium cum Diui Haimerami Reginoburgij, cubicularium conclaue ſocordia VVolfhardi Berchtoldſdorferi, Iuuauente quoq; templum conflagrauit. Crebro cælũ tota nocte ardere uiſum, ſiduſq; crinitum clades futuras portendit. Quippe continuo, ubi Imperaror Carolus ex hac uita migrauit, Boij duces, præfectus prætorio Rheni, tres fratres Stephanus, Fridericus, Ioannes, & horum patruelis Albertus Bathauus Cæſari bellum indixere, urbes, arces, caſtella Boiariæ Aquilonaris (quæ Boiemiæ continuatur, & in Hercyniæ ſaltu cubat) ab Auguſto parente VVenceslai titulo dotis, atq; pignoris occupata, ui & armis repetunt. Iiſdem diebus Fridericus Magdalenam Bernabouis Mediolanenſis filiam, ſororem coniugis Stephani fratris ſui uxorem ducit, dos itidem aureum nummum Italiæ centena fuere millia. Theodericus Reginoburgenſis Pontifex, ex Abuſinæ patriæ meæ regulis oriundus, filius Vlrici tertij, Stauff, Sultzpach Nariſcorum, Eglofſhaim Vindelicorum caſtella à Boiemis hactenus poſſeſſa, aſſeruit, & ſub eodem anno moritur. Stauff ciuibus Reginoburgenſibus oppigneratur. Qui foſſam utrinq; muro communiunt, quatuor menſibus opus propere extructum. Vrbanus ſextus urbi Ioannem filium Stephani Pontificem præfecit. Eadem tempeſtate urbes Cæſareæ Reginoburgium Boiorum, Rhetorum, atq; Sueuiæ Auguſta, item reliquæ Rheno conterminæ, iuſſu VVenceslai fœdus aduerſus Boios ineunt, Rhenanum uocant. Duceſq; eius ſocietatis à Cæſare declarantur Vlricus ab Helffenſtain Dynaſta, & Piligrinus de Puechham Archimyſta Iuuauenſis. Coactiſq; copijs, fines Palatini Rhenani ingrediuntur, agros uaſtant, uillas ſuccendunt. Rupertus correptis armis hoſtem in Nemetum agro adoritur, ducentos occidit, trecentos capit, cæteros in fugam uertit, in Auguſtamq; Nemetum cedere cogit. Quadraginta graſſatores, qui latrocinijs, & flamma longè latè fines ſuos clam attriuerant, in laterariam candentem proijcit, Vos in me (inquit) clanculum noctu igne ſæuijſtis, at ego uos propalam, alto die, atq; meridie comburam. Dum hæc apud Rhenum geruntur, in Vindelicia Rupertus minimus natu, qui poſtea rerum potitus eſt, cum patruelibus ſuis Alberto Bathauo, & tribus fratribus Stephano, Friderico, Ioanne caſtra in monte, quem ciuium cognominant, proxime Reginoburgium facit, pecora urbana abigit. Ciues de improuiſo ex porta D. Iacobi erumpunt, triginta cæſis, uiginti captis, in ciuitatemq; deductis prædam recuperant. Tumultus quoq; in caſtris concitatus, duces cedere coegit. Hac uictoria elati ciues, Archimyſtaq; Iuuauenſis, intento infeſtoq; exercitu in Boiariam contendunt, in Aquilonari Danubij ripa ab hoſtijs Lyci, uſq; Reginoburgium nemine prohibente, hoſtiliter incendijs omnia complent. Märſching, cætera caſtella equitum expugnant, diripiunt, comburunt, ſolo æquant. Reginoburgij Hiſtrum traijciunt, ab Abudiaco Auguſtam uſq; Rhetorum ſimili clade Boios afficiunt. In meridionali ora, nobilitatis ædes Rorſpachium,

Ioannes dux Lutzelburgenſis Archiepiſcopus Mogont.

Cometa.

Magdalena filia Bernabouis Friderico duci Boiorum nub. t.

Theodericus de Abenſperg Epiſcopus Ratiſp.

Hic Ioannes Stephani de Ingolſtat filius naturalis fuit, electus Epiſcopus Ratiſp. à Pont. M.

Der Rheiniſch bund.

Vlricus Comes ab Helffinſtain.

Rupertus Palatinus.

Rupertus filius ſuperioris.

Auff dem burgerberg bey Pryel dem Cloſter.

Märchirg, ain zerbrochē Burgſtall, etiam hodie cernitur.

pachium, aliaſq; ſolo æquant. In Campania legionum, qua Lycus Rhetos, atq; Vindelicos ſeparat, nonnihil incommodi à Stephano duce Boiorum ex inſidijs prodeunte acceperunt. Fridericus quoq; Pilignnum Archiepiſcopum in Norico cepit, captiuum Burckhuſium duxit. Vlricus ab Helffenſtain alter fæderatorum dux ſimili fato funct⁹, ab Eberhardo Comite VVirtenbergenſi capitur. Quem cum ſocij ſex millibus aureum nummũ redimere pararent, in carcere necatur. Ciues Cæſariani necem ulturi, hoſtili animo VVirtenbergenſem agrum inuadunt, cuncta cęde, incendijs complent. VVirtenbergenſis regulus accitis auxiliaribus copijs à Boijs ingenti ſtrage ciues afficit, caſtris exuit, in fugam uertit. Stephanus in Boiaria nono Calendas Februarij Peyſenbergium apud Lycatios caſtellum VVilhelmi à Seefeld, qui partibus ciuium pronior erat, Belaunos uicinos obſidere iubet, præſidium quod intus erat, quinto obſidionis die deditionem facit, arx igni concrematur, diruitur. Ioannes Zenger eques Boius ſuburbanũ Reginoburgenſium oppidum, Neoburgiumq; Danubio conterminum pignoris titulo poſſidebat, drachmarum auri millibus quatuordecim oppignerata erant, & Zengerus coniuratus ciuium erat, Stephanus tribunos militares, Petrum Ecker, VVilhelmum de Puechberg, Ioannẽ VVarter Neoburgium caſtra transferre iubet, urbſq; duodecimo Calendas Martij, qui tum erat quartus Quadrageſimæ dies circumſideri cœpta, ſeptima die à VVeilhardo Zenger traditur. Poſthæc Stephanus cum filio Ludouico, Fridericus, Ioannes, eius filius Erneſtus, Albertus Bathauus, Rupertuſq; Rhenanus uires iungunt, ſuburbanum Reginoburgenſium oppidũ capiunt, diripiunt. Menſe Septembri caſtra ad Stauff arcẽ Danubianã, quæ firmo præſidio ciuium tenebatur, mouẽt, oppidum ui cum templo expugnant, uuas colligunt, uites excindunt, uineas extirpant. Erat in caſtris Georgius Oberhaimer, eques Boius, haud longe à Braunauu Norici urbe habitabat, huius comes Andreas cum duobus ſocijs in altera ripa templum Sultzpachij intrant, ſacrarium ui effringunt, ſacra, hoſtiamq; (thecam auream rati) ſacrilegis manibus ſuffurantur, proximè arcem, ubi nunc templum extat, quod accolæ eius rei gratia uenerantur, condunt. Holoſericam crumenulam, qua uictima ſeruari ſolita, ſeptem aſsibus ſcorto diobolari uendũt. Sed ſacrilegij pœnas mox eodem die pendunt. Andreas ſubito furijs actus, miſere in caſtris quiritando, omnibuſq; ad huiuſcemodi ſpectaculum conuolantibus, expirauit. Alter ſceleris ſocius, dum aquatum equitat, ab equo excuſſus, aquis obruitur. Tertius ferro cæſus occubuit. Sub idem tempus Albertus Auſtriacus Boiemis, atq; Boijs affinitate coniunctus, pacem inter eas gentes componit. Sophia filia Ioannis Boij, uirgo ut pulchra, ita prudens VVenceslao Cæſari deſpondetur, urbibus mulcta irrogatur. Auguſta Rhetorũ mille aureolos ſexies tribuit. Reginoburgenſes Neoburgium, atq; ſuburbanum oppidum redimunt ducibus, atq; Ioanni Zenger ſatisfaciunt. Dum hæc in Boiaria geruntur, in intima Germania Iagello Lituanus ſpe regni Poloniæ ineſcatus, fit Chriſtianus, Vladislaus nuncupatur. VVilhelmus Auſtriacus regno pellitur, Heduiga coniunx eius Iagello cũ regno tradit̃. In Bathauia Albertus filius Imperatoris Ludouici quarti obijt, tres filios VVilhelmũ, Albertũ, Ioannẽ, tres quoq; filias Ioãnã Alberti quarti Auſtriaci, Margarethã Ioannis Burgundi, Catharinã Eduardi Geldubẽſis coniugẽ reliquit, quas ex Margaretha Polona, filia Ludouici Bri-

genſis

Rorpach.
Auff dem Lechfeld.
Pilgrinus capitur.
Vlricus ab Helffenſtain capitur.
VVilhelm von Seefeld.
Ioannes Zenger.
Statt am hof. Neuburg ob Ingolſtat.
Petrus Ecker. VVilhalm võ Puechberg. Io. VVarter. VVeilhard Zenger.
Stauff expugnatur.
Georgius Oberhaimer. Andreas ſacrilegus.
Sacrilegiũ à Deo punitur.
Albertus dux Auſtriæ.
Sophia VVenceslao nubit.
Iagellus Lituanus fit Chriſtianus.
VVilhelmus regno pellitur.
Heduuig.
Albertus Bathauus obijt, reliquit ſex liberos.

genſis tulit. In Vngaria mortuo Ludouico rege, Sigiſmundus (VVenceslai frater) eius filia ſibi connubio iuncta, regnare cœpit. Verum à Carolo Campaniæ rege nepote ex fratre Andrea Ludouici exactus, illocq; eodem anno à Reginis matre, atq; filia interfecto, Vngaria potiť. In Italia Ioañes Galeatius à VVẽceslao dux Mediolanenſis appellatus, Bernabouem patruum, ſocerum Boiorũ capit regnoq; potitur. In Gallijs Anglij debachantur, & Luitpoldus Auſtriacus à Suitonibus cæſus eſt. Poſthæc Franciſcus Cararia Patauij præſes, ad Stephanum uirtute bellica clariſsimum in Boiariam cum Florentini populi oratoribus concedit, eundem aduerſus Galeatium auri montes pollicendo, concitãt. Stephanus cum fratre Friderico arma in Italiam mouet, proximè Mediolanum Galeatio in arce ſe continente, caſtra locat. A Florentinis ſtipendijs promiſsis defraudatus, cum Galeatio nouam affinitatem contrahit, Eliſabetham neptem illius Erneſto nepoti ſuo deſpondet. Cumq; ultro citro ſermo protraheretur, atq; mentio de populariũ fide ſorte incidiſſet, admirantibus Galeatio, atq; purpuratis eius, Stephanus aſſeuerat, nullum Boium eſſe, cui non audeat uitam ſuã credere, atq; in eius ſinu ſolus, & inermis dormitare. Hiſce confectis à Carolo ſexto Galliarum rege aduerſus Anglios euocatus in Gallias proficiſcitur. Auxiliaribus igitur copijs Anglijs profligatis, Franci Boiorũ (qui tum in Germania potentiſsimi, maximiq; cenſebantur) opem, & affinitatem neceſſariam, atq; utilem ſibi aduerſus acerrimum hoſtem rati, fœdus cum hiſce ineunt, connubiaq; faciunt, regi ſuo Eliſabetham filiam Stephani deſpondent. Ioannes patruelis regis, filius Philippi Burgundi Margaretham VVilhelmi patruelis Stephani ſororem, unde Philippum Burgundum, Flandrumq;, & Antonium Brabantinum, patrem Ioannis Brabantini, maritum Iacobæ filiæ VVilhelmi, progenuit. Itidem VVilhelmus Margaretham, ſororem Ioannis ſibi connubio iungit. Hæc Iacobã, de qua iam dixi, & complura dictur⁹ ſum, peperit. Nuptiæ magnificè regio luxu Cameraci fiunt. Noſtri principes ex Gallijs domum reuerſi Andechulij ſacra, quæ ibi condita diutius ſub terra latuere (inde locus Hailigenberg, ideſt ſacer mons appellatur) à Iacobo Dachauer Franciſcano reperta ſeptimo Calendas Iulij, quarto Idus Octobris Monachium transferunt, anno ab orbe ſeruato Milleſimo trecenteſimo duodenonageſimo. Qua item tempeſtate morte defunctis Clemente ſeptimo, Vrbanoq; ſexto, turſus duo regno Eccleſiæ imponuntur. Romæ Bonifacius nonus, in Gallijs Auinione Benedictus tertiusdecimus. Ille ut Boiorum animos ſibi conciliaret, tribus fratribus Stephano, Friderico, Ioanni nepotibus Imp. Ludouici quarti, ſecularem omnium criminum, ſcelerum, ſuppliciorum ueniam condonat. Quicunq; Monachium uoti reus proficiſcatur, ſeptem ibidem dies commoratus, quatuor templa, Deiparæ Virginis, D. Petri, ſacratarum fœminarum, Xenodochiũ ſupplicandi gratia intret, quotidie dona faciat, ab uniuerſis inferis ereptus, cælo aſſeriť. Quadraginta piacularij conſtituti ſunt. Erat res tum noua, atq; inaudita in Germania. Quam obrẽ ex Boiemia, uniuerſa Germania, frequens populus quotidie coibat, ſexaginta millia hominũ quotidie confluxiſſe in acta relatũ eſt. Durarunt hæ nũdinæ Eccleſiaſticæ à Martio per quinq; continenť menſes, inuẽta ſacra ter ſeptimana monſtrabanť. Eo anno Ioannes Calẽdis Octobris (mortua ſuperiore anno Catharina uxore, liberalitate in pauperes inſigni) egeſtate coactus, quod ob probitatem

Ioannes Galeatius dux Mediolanum.

Luitpoldus dux Auſtriæ cæſus.

Franciſcus Cararia.

NOTA.

Eliſabetha filia Stephani regi Francorum nupſit.

Philippus Burgundiæ dux.

Andechs.

Iacobus Dachauer Franciſcanus.

Reliquiæ ſanctorum inuentæ in Andechs

Bonifacius 9. S. P.

Gnad unnd Ablas zu München.

probitatem excluſus gubernaculis ſperneretur, & omnis honos, atq; utilitas penes Stephanum, atq; Fridericum foret, regiam Monachij, fauentibus ſibi quibus aduerſus fratres occupat. Moxq; concilium Boiorum Monachium conuocatur. Ibi de diuiſione conſultatum, quæ tandem eo pacto ex ſententia Friderici, qui aſtutior erat, facta eſt. Inferior Boiaria uniuerſa (præter eam quæ Bathauis addicta fuit regionem) longè fertilior, atq; populoſior prima, Noricorum Reichenhall, Traunſtain, Burckhuſium, Braunauu, Otinga, Troſtbergium, Ried: Vindeliciæ primæ Roſenhaim, ſecundæ Landshuta, Mosburgiũ, Arding, Ottenfelden, Pfarkirchen, Piburg, Dorffen, Neomarckt, Rotenburgium, cum finitimis uicis Friderico traduntur. Ipſe ſe quotannis fratribus octona aureolorũ millia penſitaturum pollicit⁹ eſt. Deinde Boiorum proceres primam Boiariam bifariam reliquis duobus fratribus partiunt. Stephanus Noricorum urbes Ratẽburgium, Kitzpihel, Kopffſtain: Vindelicorum VVaſſerburgium, Schuuabenuicum, Burckhaim, Neoburgiũ, Rain, Fridberg, Aicha, Schrobenhauſen, Sueuiæ Laugingen, Hochſtadium, VVerd, Nariſcorum Angiloſtadium (ubi habitauit, & unde cognomen cũ prole ſortitus eſt) Stain, Freyſtat, Gaymershaim, VVeiden. Ioannes Tunicatum Vogburgium, Neoſtadium, item Pfaffenhoſen, Monachium, Geyſenfeld, Mainburgium, Brennorum Aiblinga, & Tollusſium, Lycatiorum Belaunos, Landſperga, Schongia, Murnauu: In Aquilonari Boiaria Rietenburgium, Hemmauu, Lengfelt, Sultzpach, Schuuandorff, Kalmüntz, Veldorff accepit. Hæcq; diuiſio facta eſt undecimo Calendas Decembris ab orbe ſeruato Anno M CCC XCII. Landshutæ Fridericus, & poſteri eius, Angiloſtadij Stephan⁹, Monachij Ioannes abauus noſtrorum principum, habitarunt, ab illiſq; ędibus cognomina accepere. Ioannis quarta iam ſoboles Boiaria potitur, cæterum progenies defecit. Stephanus quarto poſt diuiſionem die Monachio egreditur, Angiloſtadium ſe confert. Monacenſes uero præſente Friderico in uerba Ioannis iurant, uectigal uini perpetuo, quod tamen adhuc penditur, abrogant. Ciues, Equiteſq; Boiorum ſe priuilegia à maioribus data tutaturos, authoribus Ioanne ſecundo, Albertoq; Abuſinæ patriæ meæ Dynaſtis, conſpirant. Fridericus, & Ioannes clanculum excluſo Stephano paciſcuntur, tabuliſq; cauent, defuncti abſq; liberis maribus ſuperſtitem ex aſſe fore hæredem. Deinde Ioannes ferijs Brumalibus ad ſe ciues, Equites, ſacerdotes Monachium accerſit, eoſdem in uerba Erneſti, atq; VVilhelmi filiorum ſuorũ iurare iubet, nulli externo officium delegaturum, cenſu extraordinario, uectigaliq; Boios nunquàm oneraturum, ſine conſilio illorum nemini bellum indicturum promittit, facit illis ibidem ultro coeundi copiam. Strubingenſiũ hoc anno urbs duodeuiceſimo Calendas Iulij de cælo tacta conflagrauit. Iiſdem diebus Fridericus Boiemiam intrat, Sophiam neptem ſuam filiã Ioannis eò deducit, Cæſariq; dat in manum. Confectiſq; nuptijs domum reuerſus, pridiè Nonas Decembris Landshutæ moritur, relicto filio impubere Hainrico cũ matre Magdalena Mediolanenſi, anno Chriſti M CCC XCIII. Proximo deinceps februario, ſacerdotes, ciues, equeſtris ordo Landshutæ conciliũ celebrant, ſacramenta Hainrico puero dicunt, fœdus quoq; ab ipſis ictũ eſt, diplomata à principib⁹ data, inſtituta maiorũ, libertatem à patribus acceptam, tutandã eſſe tabulis cautũ. Hainric⁹, & tutores ei⁹, atq; patrui Stephan⁹, & Ioannes authores facti ſunt. Poſthæc

Ioannes

Diuiſio Boiariæ inter tres fratres.

Vngelt uom VVein.

Ioannes 2. et Albertus de Abenſperg.

Strubinga conflagrat.

Sophia Boia Cæſaris uxor

Fridericus dux Boiorum moritur.

Magdalena duciſſa Mediolanenſis.

Ioannes amicitiam, atq; ſocietatem facit inconſulto fratre ſuo cum Auſtriacis, Berchtoldo Cancellario eorum Epiſcopo Fruxinenſi, quem Bonifacius Salisburgenſi Pontificatui præfecerat, uerum Myſtæ Eberhardum de Neuhauſen elegerant, iſq; Iuuauia potitus, Benedicti tertij decimi Gallorum Pontificis Max. rebus ſtuduit, Ludouicumq; Angiloſtadenſem Gallis affinitate coniunctum arctiſsimo amoris uinculo ſibi conciliauit. Cæterum Ioannes eodem temporis tractu Erneſto filio ſuo dat in matrimonium Eliſabetham Bernabouis Mediolanenſis filiam, quinq; & ſeptuaginta ducatorum millia dos fuit. Stephanus quoq; cum Eliſabetha filia ſua, & Ioanne filio Epiſcopo Reginoburgenſi in Gallias proficiſcitur, illam Carolo ſexto regi Celtarum nuptum collocat. Interea filius eius Ludouicus Angiloſtadienſis copias cogit, Fruxinumq;, quod eius Epiſcopus hoſtis Iuuauenſis amici ſui erat, atq; ſe Salisburgenſem nominaret Pontificem occupare conatur. Erat ibi prætor VVinmannus, is miniſtro uno conſcio, urbem non adeo munitam, octauo Calendas Ianuarij noctu, quam natalem Chriſto ſeruatori habemus, & peruigilio celebramus, dum populus frequens in templo ſacrificat, tradere parat. Verum indicio ad Berchtoldum Epiſcopum delato, Ioannes dux Boiorum ex pacto Fruxinum præſidio firmat. VVinmannus in uincula coniectus capitaliter punitur, comes eius membratim diſſectus, more patriæ proditorum punitur. Ludouicus igitur ſpe potiundi Fruxini fruſtratus, iram, atq; arma in Ioannem conuertit, eius oppidum Neoſtadium quinq; millia paſſuum à patria mea, octauo Idus Ianuarias ueſperi de improuiſo aggreditur, ſagittariorum multitudine mænia defenſoribus nudat, oppidum ciuibus compluribus occiſis expugnat, diripit: Friderici Kölneri locupletiſsimi, item aliorum pecunias, non numero, ſed galeis metitur, atq; inter ſuos diuidit. Ingenti præda, quam carrucis impoſuit, potitus Angiloſtadium reuertitur. Ioannes, & Erneſtus, poſteaquam hoc accepere, cum exercitu Aicham petunt, urbem bis oppugnant, bis repulſi ſunt, exuſtis ibi molis, Fridbergam caſtra mouent, urbe potiuntur. Sueuiam uicum prope Monachium diripiunt, igne concremant, arcemq; obſidione claudunt. Eodem temporis tractu Baſaites Turcorum rex Mæſias Vngarici regni fines uaſtati, pater huius Amurathes primus Turcarum in Europam uocatus à diſsidentibus Græcis, traiecit, Græcorum ſeditionem aluit, debilitatos diſcordia oppreſsit: Thraciæ pleraq; oppida pulſis Græcis in ditionem redegit. Inde huius filius reges Vngariæ primus armis laceſſere auſus eſt. Sigiſmundus rex Vgrorum furori Turcarũ principio obſtaturus opem Gallorum, Germanorum omnium implorat. Ioannes filius Philippi Burgundi cum Francorum manu, atq; cum Stephano Angiloſtadenſi in Boiariam contendit, Monacenſes, atq; Angiloſtadenſes regulos in gratiam redigit. Inde Strubingam petit, ubi ab Alberto coniugis ſuæ fratre ſeptimo Calendas Decembris magnifice, regio apparatu excipitur. Multi proceres Boiorum nomina dant, ad Orientemq; militatum proficiſcuntur. Rupertus quoq;, qui & Pipinus, dux Boiorum, filius Ruperti præfecti prætorio Rheni eodem arma mouet. Hijq; coniunctis uiribus in Strubingenſium ciuitate, in Pannonias Danubio nauigantes ad Sigiſmundum deuehuntur, atq; cum eo in Mæſia Nicopoli (quam noſtri Schiltauu uocant) copias exponunt. Verum à Turcis ingenti clade affecti ſunt. Sigiſmundus nauim nactus

Bizantium

Berchtoldus Epiſcopus Friſing. *Eberhardus Neuhauſer Epiſcopus Saliſb. contra Eberhardum factus eſt & manſit.* *Ludouicus filius Stephani Angiloſtadienſis.* *Ioannes filius naturalis Stephani Epiſcopus Ratiſ. cognomento Moſpurger dictus eſt.* *VVeinman richter zu Freiſing.* *Ludouicus contra Ioannem arma ſumit.* *Neoſtadium expugnatur.* *Fridericus Kölner ciuis Neuſtatenſis.* *Ioannes & Erneſtus duces Boiorum.* *Schwaben Schloß unnd Marckt.* *Baſaites.* *Prima Turcarum expeditio.* *Amurathes.* *Ioannes dux Burgundiæ.* *Rupertus qui & Pipinus.* *Nicopolis Schiltauu.*

Bizantium aufugit. Ioannes Burgundus captus eſt, magnaq; pecunia redem-
ptus, domum redire permiſſus. Pipinus impedimentis, ac pluribus amiſsis cum
paucis fuga ſibi conſulentibus euaſit, egenus in Boiariam rediit, Ambergæ in
paucis diebus animam exhalat, anno ab orbe ſeruato M CCC XCV. Cæ-
teri omnes cæſi ſunt, pars aquis obruta, pars ſecuri percuſsi, pars prælio interiit.
Ioannes Schiltbergerus tum puer, Monachio oppido Boiariæ ortus, captus, ob *Ioañes Schilt berger.*
elegantiam formę, ab filio Baſaitis ſeruatus, in aula Turcarumq; educatus, & ui-
cto Baſaite à Tamerlano rege perſarum, arma uictoris ſequutus eſt, & tandem *Tamerlan'us*
mortuo Tamerlano in patriam poſtliminio reuerſus, à cubiculo Alberto auo *rex perſarū.*
principum noſtrorum fuit. Iſtud prælium, alia à ſe in Aſia uiſa, & geſta litera-
rum memoriæ mandauit. Circa idem tempus Ioannes regulus Boiorum Mo- *Ioannes dux*
nachii uita functus eſt, ſexto Idus Auguſti, ánno ſeruatoris noſtri milleſimo *Boiorum moritur.*
trecenteſimo nonageſimo ſeptimo, duos filios Erneſtum, atq; VVilhelmum *Erneſtus &*
reliquit, qui ſimul maxima concordia Boiariæ quintam regionem adminiſtra- *VVilhelmus*
runt, nonnihil aduerſitatis à Ludouico Angiloſtadienſi perpeſsi ſunt. Quippe *fratres duces*
cum iuſſu huius, atq; Stephani parentis eius proceres Boiorum, quiq; anno *Boiorum.*
ſubſequenti Auguſto Monachii conueniſſent, in uerba illorum iuraſſent, illiq;
more gentis uiciſsim ſe priuilegiis, decretis, legibus maiorum ſtaturos tabula
cauiſſent, eodem tamen anno patricii Monachii à Ludouico Angiloſtadenſi,
ueluti maiore natu, ac legitimo hærede precibus, auro, pollicitis ineſcati, VVil-
helmum, & Erneſtum cum uxore, atq; liberis cócitato tumultu eiiciunt, moxq;
in urbem Ludouicum accipiunt. Is ærario, tablinoq;, ui effracto, inſtrumentis, *Hertzog*
Gaza, ſupellectile, urbe potitur. Deinde Pfaffenhofium ad obſequium cogit. *Ludwig im*
Exules Landshutam ad Hainricum, & Magdalenã matrem eius, quæ ſoror erat *bart.*
uxoris Erneſti, ſe conferunt, ubi eos tres annos exulaſſe reperio. Eadem tempe-
ſtate Albertus Bathauus cælebs, & abſq; liberis, Chelami fato concedit, tertio-
decimo Calendas Februarii. Poſt natum Chriſtum anno Milleſimo undequa-
dringenteſimo: Corpus Strubingam deportatur, ubi in templo Carmelitarũ,
in adytu eius mauſoleum marmoreũm monſtratur. Atq; iſti' anni ſeptembri,
Ioannes frater eius Leodienſium deſignat' Põtifex, à fratre VVilhelmo, lega-
tus in Boiariam uenit. KL. octobribus, conuentus, cenſumq; Strubingenſiũ
urbe agit: Boios ſuæ ditionis, ad utramq; danubii ripã adcolas, ſacramenta di-
cere iubet, legem Otonianam comprobat, Hainricum Nothafftum eius æui
ſapientia, in pace, bello, fortitudine clatiſsimum, pręſidem imponit, cum Ludo-
uico Angiloſtadienſi in Gallias Leodium reuertitur. Ludouicus ad ſororem re-
ginam Franciæ, cum antea à Monacenſibus uectigal emulſiſſet proficiſcitur.
Vbi à rege Franciæ, Conſtantiarum Celticæ Galliæ præfectura (quam mor- *Comitatus*
taniæ, ſiue moritonii, in Nordomannia Comitatum uocant) donatus eſt: *Mortaniæ.*
Annam Borboniam uxorem ducit, unde Ludouicum Gibboſum genuit. Ea
mortua Catharinam alaſonam, ſororem Carolæ Reginæ Cypri, connubio ſibi
iungit. Ambas in Gallia a miſit, Luthetiæq; in templo Dominicanorum cum li-
beris condidit, ſolum Ludouicum ſecum in Germaniam abduxit. Eiuſdem æui
ſpacio, Anno ab orbe ab inferis liberato, Milleſimo quadringenteſimo, Tres
Archimyſtæ Germaniæ, qui in Gallia habitant, dignitatem VVenceslao abro-
gant, Rupertum præfectum prætorio Rheni, Boiorum legatum, pronepotem

ex fratre Imp. Ludouici quarti Cæſaris Auguſti, rebus imponunt. Iſq; Septembri in Boiariam Reginoburgium ſe contulit. Vbi expeditionem Italicam meditatur, delectus agit, copias cogit, poſteaquàm paratum ſe ad eam rem uidet, arma in Italiam mouet, cum eo Stephanus Angiloſtadienſis, Erneſtus Auſtriac⁹, abauus Imp. Caroli Maximi Auguſti, & Ferdinandi Auſtriæ reguli (qui eo die, quo hæc ſcripſi Angiloſtadium Auſtriam petiturus, uenit) proficiſcuntur. Sed à Ioanne Galeatio Mediolanenſi, & à cæteris, qui nondum à VVenceslao defecerant, profligati, domum cum ignominia redire coguntur. Sub idem temp⁹ Landshutæ templum Diui Iudoci cū ſacris conflagrauit. Monachij Anger templum Virginum V. Idus Octobris, hora ſecunda corruit, refectum eſt quadriennio, mille libræ ſignatæ pecuniæ duodecies expenſæ ſunt. Hainricus tum Landshutenſis, Erneſtus, atq; VVilhelm⁹ fratres infeſto exercitu coactis undiq; ex Boiaria ſecunda copijs Monachium contendunt, caſtra in loco quam Gaſteig uocant faciunt. Deinde urbem obſidione claudunt, plębes correptis armis, effractis portis, parte mœniū iuxtim portā Schiueram, ubi Leo adhuc pictus eſt, (ut more Hieronicarum introirent duces) diſiecta, principes in urbem cum exercitu recipiunt. Nondum enim foſſa, pomerioue munita erat. Senatus, authores defectionis diffugiunt, pars fimo tecti, pars ſacerdotalibus ueſtibus euaſere. Cæteri capti, in uincula coniecti ſunt. Hainricus Dryner, Conradus Stromair, Vlricus Implar, & Fridericus Haidfog, capitali ſupplicio adfecti, alijs clementia principum ignouit. Ad luendum tamen parricidium, collo funem inſertum, per annum ferre iuſsi ſunt, Neoſtadium Hainrico, quod copijs pecunia iuuiſſet fratres, traditur. Moritur per idē tempus Magdalena Mediolanenſis mater Hainrici, ſextodecimo Calendas Auguſti, Anno Chriſti M CCCC IIII. Quo anno Bonifacius nonus Romæ obijt, ſufficitur illi Innocentius ſeptimus. Is pulſus Roma, à Ladislao rege Campaniæ Viterbium commigrat, inde Romam reuocatus, altero Pontiſicatus anno decedit. Gregorius quartusdecimus regno eccleſiæ, ea lege imponitur, ut rurſus ultro cædat, ſi Benedictus tertiusdecimus ſe abdicarit. Cumq; duo Pontifices Maximi, conueniſſent, nec ut polliciti fuerant, magiſtratu abirent, ſed gregi Chriſtianæ illuderēt, flamines ab ipſis deficiunt, piſæ coēunt. Inter hæc Ladislaus rex Apulię reuerſus, Romā occupat. Dum autem talia in Italia fiunt, in Boiaria Ciuilis tumultus Landshutæ oritur, Hainricus impubis urrumq; parentem amiſerat, ætaſq; adhuc immatura Imperio, à Caſpate Fraunhoſer, Eraſmo Preyſinger, Ioanne Cloſner, Sigiſmundo Affentaler, & Georgio Ahamer gubernatur. Dux Stephanus Angiloſtadienſis titulotenus primarius tutor nuncupabatur, Omnes magiſtratus, & præfecturę oppigneratæ erant: Nemo populo, atq; Reipublicæ, omnes ſibi conſulebant: penes paucos opes, imperia, pecunia erant, ærarium compilabatur, fiſci peculatus fiebat. Hainricus ad egeſtatem redigebatur. Cum ære alieno præmeretur, ſuadentibus purpuratis, quos commemoraui, onerare tributo ciues decreuit. Ciues contumatius, freti inſtitutis, & legibus maiorum, libertateq; auita, à Friderico quoq; parente Hainrici ſeruata, reluctantur, purpuratorum credulitatē obijciunt, Auaritiam prętorum exprobrant, ætatem Hainrici miſerantur, non tam ab eo, quam à conſultoribus eius, ad Cæſarem deniq; prouocant. Iuuenis huiuſcemodi ſuorum (ut nobilitas interpretabatur) rebellione irritatus, quatuor ex ſenatoribus;

Monachium recipitur à ducibus Boiaram.

Gregorius 14. S.P.

Ladislaus Romam occupat.

Tumultus ciuilis Landshutæ oritur.

natoribus Ciuium, Fridericum Pelchinger, Martinum ab Aſch, Leonardum Ketner, Ioannem Mosburger, qui duces multitudinis uidebantur, proſcribit, in exilium agit, bona eorum inſiscat. Cæteri quidem impræſentiarum metu pœnarum territi, acquieſcũt, iram, & dolorem diſsimulant. Verum clanculum coëunt, & conſultant, & uindictam de proceribus, qui pueritia principis abutebantur, ſumere ſtatuunt: ad exules nuncios mittunt, redire occulte ad domum, ad liberos, ad coniuges iubent, operam ſuam offerunt. Dieq; conſtituto, noctu illi ad portum ueniunt, Theodorici Räckhel auxilio, cuius ædes mœnibus hærebant, per uallum, murumq; euadunt: In urbem, domumq; Räckelinam penetrant. Confeſtim Senatus intempeſta nocte ibi frequens coit, eos, qui omnia ſua utiltate metiebantur, & principi dominabantur, peculatum committebant, in uincula conijcere, ut rationem reddant, alios tutores, fidos bono publico, Ciuiũ ſtudioſos dare deliberant. Sed in omni re fortuna plurimum momenti habet, uxorem Räckelij, Vlricus Ebran eques Boius adamabat, iſq; eadem penitus hora forte fortuna (uti ſuus mos erat) ad amicam uiam adfectabat. Mulier prius ſilentij fide exacta amatori rem pandit, ad cœnaculum, ubi ciues conſiſtebant, eundem deducit. Is abſq; cunctatione ad regiam properat, facinus indignum ſe compeiſſe clamitans, Georgio Aliamero præfecto aulę, Sigiſmundo Affentalero, quæ uiderit, atq; audierit nunciat, illi quoq; continuo rem exaggerantes, ad Hainricum deferunt, periculum imminens aperiunt. Ciues in necem principis conſpiraſſe, Exules in urbem admiſiſſe, omnes ni occupentur, in armis forê, grande periculum eſſe docent. Aulici mox excitantur, arma ſummunt, deimprouiſo in ciues impetum faciunt. Miſerandus oritur tumultus, multi per mœnia euadunt, complures latebris ſe condunt, pars capti, luminibus orbati, pars cum uxoribus, & liberis in exilium acti ſunt, bona omnia infiſcata, Leitgebium, alioſq; more maiorum pœnas dediſſe, adhuc memoriæ mandatum eſt: tertio die ante Paſchalia factum eſſe, eiuſq; rei poſtea Hainricum ſemper, cum gemitu meminiſſe, fama iactitari ſolet. Bene, & ſapienter Alex. ille Magnus apud Quintum Curtium, Regum Clementia (inquit) non in ipſorum modo, ſed etiam illorum, qui parent ingenijs ſita eſt, obſequio mitigantur imperia, ubi uero reuerentia exceſsit animus, & ſumma imis confundimus, ui opus eſt, ut uim repellamus. Id uerisſimum eſſe docet quod eodem anno Leodienſibus quoq; euenit. Qui Ioannem Boium, Pontificem ſuum deſignatum, quod ſacra facere, rem diuinam procurare detrectaret, Traiecti Moſæ obſidione claudunt. VVilhelmus frater Ioannis, & ſororis eius maritus Ioannes Burgundus copias iungunt, obſeſſo auxilio ueniunt, ſexdecim amplius millibus Leodienſium occiſis, Idibus Septembris Anno Chriſti M CCCC ſuper octauum, Vrbem atq; Ioannem obſidione liberant. Nuncio huius uictoriæ in Franciam delato, Carolus ſextus Galliæ rector inſolentiam Burgundi metuens, Luthecia, quæ rebus illius ſtudebat, cum uxore Eliſabetha Angiſtadio oppido Boiariæ orta, & liberis excedit, Turonos ſe confert. Nec fefellit ſextum opinio, Ioannes uictorem exercitum in Gallias ducere nitebatur. VVilhelmus utriq; adfinitate coniunctiſsimus, intercedit. VVihelmi ſoror Ioanni, huius ſoror utraq; Margarita dicta, VVilhelmo, & Iacoba unica filia VVilhelmi, Ioanni filio Regis Galliarũ nupta erat. Quin etiam Regina, Stephani, patruelis VVilhelmi, filia erat. Proneptis

Theodericus Räckel.

Vlricus Ebran.

Ioannes Leodienſium Epiſcopus obſidetur.

autem Imp. Ludouici quarti Cęſaris Auguſti fuit. VVilhelmus igitur ultro, ci-
troq; miſsis oratoribus, ducem, atq; regem in gratiam redigit, principesq; in ur-
be Carnuntũ, quæ regio totius Galliæ media habetur, conueniunt, de ſummis
rebus colloquuntur, pacẽ iuriſiurandi religione feciale, atq; patre patrato VVil-
helmo Boio ſanciunt, fœdus feriunt. Per idẽ tempus duo Pontificatui maximo
incubabant. Cum crearentur uterq; ad omnia ſe deſcendere paratũ, atq; omnia
pati Reipublicæ Chriſtianæ cauſa, promiſerat, iureq; iurando cauerant ut coirẽt,
atq; per colloquium cõtrouerſia huiuſcemodi componeretur. Verũ auidiſsimi
honoris tergiuerſantur, populo Chriſtiano illudunt. Flamines igiẽ ab utriſq; de-
ficiunt, Piſæ conuent⁹ agunt, utriq; diras, inferiaſq; dicũt, atq; dignitatem abro-
gant, Alexandrũ quintũ ouili Romano imponunt. Is Ludouico Gallo filio Lu-
douici Andium regulo, aduerſus Ladislaũ Vgrum, multorum periculo, regnũ
Neapolitanum tradit. Præterea Rupertus Cæſar, qui rebus Gregorij duodecimi
fauebat, per edictũ obnunciat, irrita huiuſcemodi comitia, neq; libera, Duodeci-
mũ uerum paſtorem decernit eſſe Chriſtiani gregis, Alexandrũ ueluti ſuppoſiti-
tium reijcit. Rurſus tumultum in Germania maximum, faſtus atq; ambitio
huiuſcemodi paſtorum excitat. Rupertus, & filij eius Gregoriani creant, Mo-
gontinus Archimyſtes, Albertus à Stauff Reginoburgenſis Pontifex, Alexan-
dro ſtudebant, Ioannes Chattus partium duodecimi, iuſſu Cæſaris, & filiorum
ei⁹ Ambergæ apud Nariſcos, & finitimis oppidis, ſacrificia publica, priuata pro-
curat, poſthabito Epiſcopo Reginoburgẽſi, ſacerdotes ſufficit. Idem fit in Mo-
gontina diœceſi. Iiſdemq; diebus cum latius flamma diſcordiæ pernicioſæ pro-
ſerperet, Alexander, atq; Rupertus Cæſar naturæ concedunt, Anno ab orbe ſer-
uato M CCCC X. Curiati principes Francofordiæ Cæſarea comitia ha-
bent, Mogontinus atq; Agrippinenſis Archimyſtæ Iudocum Brandoburgen-
ſis, atq; Morauici limitis præfectum, filium Ioannis, Treuerorum uero Ponti-
fex, & Ludouicus præfectus prætorio Rheni filius Ruperti Cæſaris, Sigiſmun-
dum Regem Vgrorum, rebus imponunt, fuere itaq; ea tempeſtate tres Cæſares
VVenceslaus rex Boiemiæ, frater eius Sigiſmundus rex Vngariæ, & horũpa-
truelis Iudocus. Omnes pronepotes D N. Imp. Hainrici ſeptimi Cæſaris
Auguſti. Item tres Pontificatu maximo letali ambitu diſceptabant. In tantoq;
Ioãnes Huſs. rerum omnium tumultu, In Boiemia Ioannes Huſs (id eſt Anſer) Theologus,
cum Hieronymo, alijſq; collegis, hinc occaſione licentiæ arrepta, fretus familia-
ritate, & opibus, ſophiæ reginæ ex Boiariæ regulis oriundæ, cui à ſacro piacula-
rio erat, in Auaritiam, faſtum, libidinem, communia mala ſacerdotum, quæ in
prouerbium uulgo uenerant, & adhuc ſunt, grauiter inuidioſeq; publice con-
cionatur, uicia carpit, ſcelera arguit: Nec à Pontificibus Maximis linguam pro-
teruam, petulanteraq; abſtinet, maledicta in eos congerit, Antichriſtos nuncu-
pat. Eoſdemq; Cæſari ſicut cæteros Chriſtianos, ac Epiſcopos ſubijcit: Rerum
fluxarum, atq; caducarum curam ſacerdotibus omnino adimit, Omnem admi-
niſtrationem ad Prophanos relegat, plæraq; huiuſcemodi fauente regina, eque-
ſtriq; ordine licenter, ſiue ut ipſe putauit, libere diſſeruit. Circa idem tempus Iu-
docus dum Francofordiam petere parat, abſq; liberis moritur, Brunnæ in tem-
Iudocus mo-ritur. plo Auguſtinianorum ſepelitur, Brandoburgium ad Sigiſmundum, Morauia
ad VVentzeslaum redit. Et Francofordię rurſus ſeptemuiri coeunt, Sigiſmun-
dum

dum denuo Cæſarem conſalutant. Romę Alexandro defuncto Ioannes tertius *Ioãnes 23. P.*
acuiceſimus ſufficitur, Arma in Ladislaum campaniæ regem mouet, copias eius *M.*
profligat. Ladislaus recuperatis uiribus Romam infeſto exercitu contendit, ur-
be potitur, primarius ſacerdos fuga ſibi conſulit, florentiam comigrat. Eodem
temporis tractu Hainricus quint⁹ decimus Landshutenſis Tetrarches Boiorũ, *Hainricus 15.*
ex intima Germania reuertitur, ubi octo annos apud ſacratos Teutonum equi- *dux Boiorũ.*
tes ſtipendia fecit, aduerſuſq; Lituanos, Polonos, contra Ladislaum Poloniæ,
eius patruelem Vitoldum Lituanorum rectorem in Sarmatia (ubi millia ho-
minum centum, atq; undeſexaginta cæſa fuiſſe Idibus Iulij in faſtos relatum re-
perio) continenter tot annis meruit. Quippe grandem pecuniam debebat, im-
pubis parentes amiſerat, omnes præfecturæ ſe puero à tutoribus abalienatæ
fuerant. Vbi igitur ex ephebis exceſsit, purpuratorum gregem exauthorat, E-
geſtate, ac penuria coactus ad ſinũ Codanum, Venedumq;, militatum longiſ-
ſime proficiſcitur. Adminiſtrationem in ſacerdotem quendam cuius nomen
excidit, parcum, rei familiaris diligentiſsimum relegat. Iſq; interea dum abeſt
Hainricus, obligata, oppignerata redemit, æs alienũ diſſoluit, uectigalia annua,
item impendia in libellos, qui adhuc monſtrantur, redegit. Hainricus autẽ no-
no anno domũ reuerſus, Margaritam Auſtriacam filiã Alberti quarti, & quinti,
qui Imperatoris Sigiſmundi gener fuit, & rerum potitus eſt, ſororem uxorẽ du-
xit, rei familiaris ſtudioſiſsimus eſſe cœpit: diuitias ingentes comparauit, diuitis
cognomen quod ad poſteros tranſmiſit conſecutus eſt. Ciuilitate ſumma, atq; *Hainricus*
popularitate alios principes ſuperauit. Primum principalium eius operum fuit, *dux diues di-*
ſupplices audire, popularium quorumlibet cauſas accurate cognoſcere, celeri- *ctus.*
terq; reſponſa reddere, & ius dicere. Quemlibet cui quidpiam rei in aula eſſe ſu-
ſpicabatur, ultro rogabat, ultro ad communionem ſermonis prouocabat, & de
quo uellet diceret, ultro adhortabatur, pecuniam, quã candidati (uti fieri ſolet)
cum ſuffragatoribus ſuis pepigerant, ipſe huiuſcemodi prudentia, atq; opera
intercipiebat. Nimium ad rem attentus fuiſſe, ceruorum greges periculo inco-
larum, ſepibus exciſis, adempto inſuper canum præſidio, pauiſſe notatur, pacis
tamen ſtudioſiſsimus fuit. Omnes regionis ſuæ angulos à latrocinij metu ſer-
uauit, immunes. Ne lupis quidem (ita equites Germani cauillabantur) impune
graſſari licuit, quin mox laqueo ſuſpenderentur. Negotiatores ubi eius terram *Bo'aria Ro-*
(quam Roſogardam, hoc eſt Roſarum hortum nuncupabant) adtigerant, ſe in *ſengart dicta.*
uado eſſe, atq; portu nauigare dictitabant. In Gallia eodem tempore Anglij u-
biq; debachantur, maximam Franciæ Occidentalis partem obtinebant. Caro-
lus ſextus rex Francus nonnunquam mentis alienatæ ualetudine laborabat.
Quamobrem duæ ſectæ rem Gallicanam dilacerabant, Aureliana, atq; Burgũ-
diana: huius caput Ioannes Burgundionum, illius Carolus Aurelianorũ regu-
lus, uterq; regis patruelis erat, Rex & Regina, frater eius Ludouicus Angiloſta-
dienſis, qui tum, ut dixi, in Gallijs habitabat, atq; adeo omnes purpurati, itẽ Del-
phinus, ita ſucceſſorem, & hæredem regiæ maieſtatis nuncupant, Aurelianis re-
bus ſtudebant. Lutecia Pariſiorum caput regni ad partes Burgundionum pro-
nior erat. Petrus Eſarus Pariſiorum prætor, in ſocietatem lanijs Pariſianis, quod *Petrus Eſar.*
ſanguinarij eſſent, ſoli arma ferrent, accitis, authore Burgundo Ciues Aurelia-
no faucnteis, locupletiſsimum quemq; in uincula conijcit. Deinde bonis eorum

publicatis,in crucem agit. Carolus Aurelianus ultum ſuos pergit, Ioãnes quoq; Burgundus aduolat,uterq; cum infeſto,intentoq; exercitu Lutheciã contendit, Burgundus in urbem recipitur: Iſq; Carolum regem cum uxore, liberis, Delphino, & Ludouico Angiloſtadienſi,& cętero famulicio aulico in poteſtatẽ redigit, legeſq; dat regi. Lanij quoq; eo authore,diſsimulãte tamen,concitato tumultu in aulã irrumpunt,purpuratos omnes, quorum quidem nomina ſcripta habebant, in quibus & Ludouicus Boius,frater Reginę erat, capiunt,ad ſupplicia depoſcunt,in uincula conijciunt.Delphinus fidem, atq; opẽ Burgundi implorat: Atq; hic quoſdã, quemadmodũ libuit lanijs, ad ſe receptos in ſuas ædes deducit. Poſthæc Delphino clanculum euocante, Aurelianus,atq; dux Borbonius ſocer Ludouici Angiloſtadienſis in urbẽ cum exercitu admittunt̃.Burgundus domũ in Germaniam inferiorẽ cedit, Lanij oẽs in caſtella, quæ Burgundo parebant, diffugiunt,Eſarus ſuperior ſecuri percutit̃, Ludouicus Boius,itẽ alij ab imminẽte nece eripiunt̃,factũ id Anno Chriſti M CCCC XIII.die Lunæ ante Vrbani.Carolus ſubinde rex arma in Burgundũ mouet, Attrebarium ciuitatẽ Metacum,in Pictonũ regione finitimã Ambianorũ Samarobrigæ, Tornacenſib^{9}, Cameracenſibus obſidet. VVilhelmus dux Boius Bathauię, Hannoniæ regul^{9}, utriſq; ſicuti dixi ſanguine, & affinitate iunctus, Margarita cõiux eius ſoror Burgundi,caduceatores intercedunt, diſsidentes in gratiam redigũt, Rex ſoluta obſidione Lutheciam Pariſiorum redit.Eodem anno Stephanus Angiloſtadienſis,pater Reginæ profectus in Boiemiam, proceres,regem,urbes reconciliat, in Boiariam reuerſus, Schõnenfeldij apud Lycatios moritur, ibidem ſepelitur die lunæ ante Michaelis. Ludouicus nuncio de morte patris accepto, in Boiariam redire parat, ſoror eius Francorum Regina,filium maximum natu,inſtructum gaza regia, & ſupellectile, comite duce Aureliano cum fratre, in Germaniam clanculum dimittere decreuit.Burgundus ubi id reſciuit,Delphinum intercepit, atq; reduxit. Ludouicus potitus opibus regijs, domum reuertitur, ſigna ſacra, ſimulacra Diuorum,præcioſæ artis, aurea, gemmata, Deiparam uirginem, Dionyſios, Catharinam, Georgium, Quinq; cruces, Ioannem Baptiſtam, Ioãnem Euangeliſtam, Michaelem, Barbaram, Philippum, Petrum, Carolum Magnũ, item plæraq; alia, quæ Germania clenodia uocat, uulgus Boiorum duodecim nuncios, prætcrea diademata, uaſa, Gutturnia, cantharos, Malluuia, pateras, lances, patinas, Circulos, pocula, Coclearia aurea, & huiuſcemodi: inſuper torques, annulos, uniões, adamantas, ſaphiros, ſmaragdos, carbunculos, alias gemmas, gallici luxus oſtentationẽ, ſecum attulit Angiloſtadiũ: ubi adhuc, atq; Otingæ pars, tanquam ſacra ſeruantur, atq; monſtrantur, partem tamẽ maximã, pręfectus prætorio Rheni bello Boianico, quod cum parente principum noſtrorũ geſsit, occupauit. Cõmentarius in membranis ſcript^{9} Angiloſtadij extat, ubi huiuſcemodi ſigna, aurũ, gemmę, pecunia ſignata. Illorum numerus pondera pręciũ recenſentur, quę hic ſcrupuloſius referre alienũ eſſe duxi. Ipſe Ludouicus fatet̃ ingenue, partim ſcelere parta, fraude, dolo, ui intercepta, partim ſibi à Carolo ſexto rege Francorum, Regina Eliſabetha ſorore ſua, donata eſſe, ſe quoq; auare multa feciſſe fatetur. Circa idẽ tempus Biceps puella in Boiaria Aquilonari inter danubium, atq; Alemannum amnes in Sanderſdorff nono Calendas Aprilis nata eſt, in mola pagi, quæ & quaterna brachia, totidem manus, pedes habuit.

Vienna

Eſarus decollatur.

Clirodia in Boiaria.

Puella Biceps naſcitur.

Viennæ tum, atq; Norinbergæ Scoti exacti, templa indigenis tradita. In Boia-
ria Noricorum, Ioannes Küchler, cum uxore Catharina Matichouiæ, ubi quõ-
dam regum Boiariæ prætorium fuiſſe uetuſta indicant diplomata, collegiũ My- *Matichofen Monaſt.*
ſtis Auguſtinianis inſtituit. At in ora Oeni, Romſauu mendicantibus Aurelia- *Romſauu Monaſt.*
nis, Georgius de Fraunberg ædem dedicauit. Sub idem tempus, Veneti in Italia
ad Imperatorias urbeis, auaras manus extendunt, Veronam, Vicentiam, aliaſq;
ciuitates occupant, Brunorium, Frignandum, Paulũ, Bartholomæum, Nicode-
mum fratres, Scalas, illarum urbium patronos à Cæſaribus impoſitos, Italiæ fini-
bus exigunt. Ipſi in Boiariam migrant, ubi eorum poſteri adhuc habitant, Eorũ *Domini de Scala in Boia-*
monumentum Reginoburgij in ueteri æde extat. Nicodemus mortuo Herma- *riam uenit.*
no Artobergenſi, Fruxinẽſi Epiſcopo, à Pontifice Romano, & Hainrico Lãds-
hutenſi, Epiſcopus imponitur, Fruxinoq; Ioanne Grũnuualder Theologo, no-
tho Ioannis Monacenſis reguli Boiorum, quem myſtæ legerant, cædente, po-
titur. Beatricem ſororem nuptum dat VVilhelmo Sueuo Otingenſium Dyna-
ſtæ. Deipare uirginis ſimulachrum Græco epigrammate inſcriptum, ſuo tem-
plo donauit. Porro Imperator Sigiſmundus eadem tempeſtate, Venetis, Me-
diolanenſibuſq; bellum indicit, cum Vgrorum duntaxat manu fines illorũ in-
uadit, pleraq; caſtella in ditionem redigit. Teutonũ principes, edicto ſocia arma
ſecũ aduerſus hoſteis Reipublicæ iungere imperat. Ne unus quidẽ paruit. Quã-
obrem Cæſar amiſſo tumultu bellico, ad pacis ſtudium animũ adplicat. Ioannẽ
Pontificem maximũ adpellat, ut multorum capitum bellua è templo Dei tollat,
Conſtantiam Rhetiarum quondam, nunc uero Sueuiæ urbẽ, totius orbis Chri-
ſtiani optimateis literis euocat. Ibidem igitur KL. Nouembribus Anno Chri-
ſtianæ libertatis M CCCC XIIII. Eccleſiæ latinæ frequentiſsimus ſenat⁹
undiq; coit, populus Chriſtianus in quinq; curias diuiſus eſt, Italicam, Hiſpanã,
Germanam, Gallicanam, Angliam. Ex quaq; tribu ſex ſuffragijs delecti, penes
quos foret arbitrium decernendi, atq; cognoſcendi, curialium cõſilia, cauſaſq;, &
ad collegas referendi poteſtas. Ioannes tertius, atq; uiceſim⁹ excuriatus eſt. Gre-
gorius duodecimus ultro ſe abdicauit. Benedict⁹ tertiusdecim⁹ mordicus digni-
tatẽ, quoad uixit (antiquis uictu, & ueſtitu parco, ac parabili contentis onus ſine
emolumento erat, ideo detrectabant) retinuit. Idcirco à patribus conſcriptis, per
omniũ ſacerdotũ religiones deuotus, execratus eſt. Ioannes quoq; quanto de fa-
ſtigio decidiſſet conſiderans, ope Friderici Auſtriaci Atheſini fugã init, Schaff-
huſiũ, deinde Friburgũ, Briſacumq; priſcorũ urbes petit. Sigiſmundus Fridericũ
caſtellis, quæ in Rhetia, Sueuia, Gallia poſsidebat mulctat. Suitones Cæſaris iuſ-
ſu finitimas regiones occupant, & adhuc poſsident. Friderico itaq; ad obſequiũ *Ioannes Põt.*
ui redacto, Ioannes ex fuga retractus, Conſtantiã deducitur, tribu ſacerdotũ ex *M. deponitur*
Conſilij decreto mouetur, inde in uincula conijcitur, Cæſari deditur. Ab eo Lu-
douico præfecto prætorio Rheni regulo Boiorũ traditur, captiuus Haidelber-
gam deducitur. Inde ab Otone fratre Ludouici, itidem Boiorum præſide Mõ-
haimium transfertur, arcta cuſtodia ſeruatur. Poſthæc millibus Drachmarum
auri quadraginta Martino quinto ſucceſſori ſuo uenundatur, Florentiãq; de-
ductus, è medio ſublatus, nuſquam cõparuit, nono Calendas Ianuarias. Hocq;
epigrammate dodecaſticho ſe de fortuna, ut perhibent, uindicauit.

Qui modo ſummus eram, gaudens de nomine præſul,
Triſtis, & abiectus nunc mea fata gemo.

Excelſus ſolio nuper uerſabar in alto,
Cunctaq; gens pedibus oſcula prona dabat.
Nunc ego pœnarum fundo deuoluor in imo,
Et uultum informem quemq; uidere piget.
Omnibus è terris, aurum mihi ſponte ferebant,
Sed nec Gaza iuuat, nec quis amicus adeſt.
Sic uariat fortuna uices, aduerſa ſecundis
Subdit, & ambiguo, Numine ludit atrox.
Cædat in exemplum cunctis, quos gloria tollit
Vertice de ſummo mox ego Papa cado.

Io. Huß comburitur. Io. Ziſcus. Vlrich de Vahendres. Hainricus Ratgeb.

Iiſdem diebus Ioannes, & Hieronymus Huſiŋ crimine irreligioſitatis condemnati more maiorum comburuntur. Boiemi duce Iano de Troſenauu (quē Ziſcū, id eſt cæcum, quod luſcus foret nuncupant) templa, cœnobia, collegia, amplius quingenta, atq; quinquaginta, ſubſcribente Conrado Archiepiſcopo Pragenſi, inuadunt, diripiunt, incendunt: Monachos, ſacerdotes, myſtas, Item flaminicas, & ſacerdotiſſas contrucidant, in ignemq; conŋciunt. In Boiaria Reginoburgŋ quoq; Vlricus de Vahendres, & Hainricus Ratgeb, ſacerdotes Vrbis, quod Huſsios ueritatis aſſertores fuiſſe, uicia duntaxat faſtuoſorū flaminū, Pontificumq; increpaſſe, iniuriaq; adfectos eſſe, publice concionarentur, prouocantes ad tribunal Chriſti, igne concremati ſunt. Eadem tempeſtate ciues Reginoburgenſes Ioanni de Stauff (ſicuti fere inimici capitales ſunt equites, atq; ciues in Germania) bellum indicunt, Ehrnfelſium paſchalibus obſident, tertia die expugnant, Theodericum patruum Ioannis captiuum in urbem abducunt. Boiorum quoq; duces, licet patrueles forent, tamen ob Boiariam haud integra fide inter parentes diuiſam, tumultuari cœperunt, cui diſcordiæ feneſtram aperuere, equites quidam Boiorum, nempe hi Caſpar Torringer, VVilhelmus eiuſdem familiæ à Bathopago, Ioannes & Orthulphus Laimingeri, Georgius Fraunberger ab Hohenburg, Sigiſmundus Fraunberger, Ludouicus Pentzenauer, VVilhelmus Mäxelrainer, Eraſmus Geckircher, VVilhelmus Camerberger, Georgius & VVernherus de VValdeck, fœdus faciunt, ſe legem Otonianā; cætera priuilegia à principibus Boiorum data, atq; empta tutaturos coniurant, alios equites, item ciues Boiariæ uniuerſæ ſibi conciliare, ad parteis trahere conituntur. Ludouicus Angiloſtadienſis (quem Bardum, hoc eſt Barbatū uulgo nuncupant) ut ſummę popularitatis erga ciues quidem, atq; comites, ita quod maximus natu foret, fretuſq; affinitate Francorū, confiſus quod multa uidiſſet, prudentia inſolentiſsimus, aduerſus cæteros principes Boiariæ patrueles ſuos, itē alios finitimos fuit, uniuerſos præ ſe contemnebat, hunc ſubditicium, illum nouum cognominabat, alium imperitiæ notabat. Atq; is cū conſtantiæ, Hainrico Landshutenſi diem dicit, in ius ad Cæſarem trahit, fraudem ſibi factā in diuiſiōe Boiariæ conqueritur, dena millia Drachmarum auri annuum tributū per quatuor, atq; uiginti annos nunquam ſibi penſitata reperit. Docet inferiorem Boiariam longe collocupletiorem prima eſſe, illam tamen ab Hainrico occupari; Hanc inter ſe, atq; Erneſtum & VVilhelmū patrueles ſuos, diuiſam haud æquo

iure eſſe

iure eſſe commemorat, præterea Hainricum, qui Georgium de Gundelfing graſſatorẽ, hoſtem patriæ in VVolffſtain, unde crebris incurſationibus uicinos infeſtaret collocaſſet. Violatorem pacis nuncupat, peculatus, furti, latrocinijq; poſtulat, fidem atq; authoritatem Cæſaris, & Senatus Chriſtiani aduerſus latronum propugnatorem implorat. Hainricus diſsimulata ira, ſpacium deliberandi petit, & impetrat, domum ſe proripit, arma clam induit, Ludouicum neci deſtinat. Eundem cum cohorte puerorum nobilium cæteris comitibus adhuc prandentibus, e conuiuio, & ædibus Georgij ab Hohenlohe Epiſcopi Bathauenſis, & Archimyſtæ Strigonienſis, ubi cum Cæſare pranſitarat, redeuntem, de improuiſo ſtricto enſe, duodecimo Calendas Nouembris Anno æræ noſtræ M CCCC XVII. inuadit. Ludouicus quidem illi enſem è manibus corripit, cæterum à comitibus illius uulneribus quatuor ſauciatus, equo delabitur. Mox Hainricus ratus eum interemptum eſſe, fugam capeſsit, urbe excedit, Ludouicus domum defertur.

Ludouicus Barbatus uulneratur.

Vbi hæc diuulgata ſunt, fit tumultus, Ad arma, arma ingeminatut Guntherus à Schuuarzenburg Prætor Cæſarius, Imperatore Sigiſmundo ſubſequente cum copijs, Hainricum perſequitur. Verum Hainricus ope Conradi ab Reiſchach, & Georgij à Burgauu, & aliorum quorundam Sueuorum, incolumis cum ſuis in Boiariam euadit, Cæſar in urbem redit, uocata contione, quid fieri placeat, rogat. Tota concio exclamat, Hainricum uiolatorem pacis Chriſtianæ, Reipublicæ hoſtem, Crimine læſæ maieſtatis reum, condemnandum, proſcribendum eſſe uociferatur: ſcelus tam atrox more maiorum uindicandũ cenſet. Cæſaris igitur pro tribunali ſedentis, atq; abdicaturi Boiariã Hainrico, eidemq; diras dicturi, Fridericꝰ urbis Norinburgenſis præfectus (cui ſoror Hainrici nupta erat, & quẽ eodẽ anno, Paſchalibus Brandoburgenſi principatu Sigiſmundus auxerat) pedibus accidit, obſecrat, obteſtatur, ut ferre ſententiam ſuperſedeat, donec Ludouicus, aut reſtituta ſalute conualeſcat, aut fato concedat. Annuit poſtulatis princeps Romanus, Iudicium tũ dilatum. Interea inuidia, quæ ex tam atroci facinore orta erat, temporis ſpacio lenita eſt. Commiſeratio, & animi uis, atq; adfectus elanguere occupatis, Cæſare, & concilio alijs rebus. Quippe in paucis poſt diebus, tertio Idus Nouembris, Otto columna Romanus, regno eccleſię, repudiatis tribus, imponitur, Martinus quintus nuncupatur. Et dum is à Cæſare, & Friderico ſuperiore ad templum Auguſtale deducitur, Angiloſtadienſis regulus erumpit, ab equo deſilit, ſupplex Pontificis pedibus accidit, ius, æquumq; poſtulat, fidem curamq; communis terrarum paſtoris implorat, Hainricum furti, parricidij, cædis accuſat, Martinus ſupplicanti bene ominatur, deinde ad templum procedit, Ludouicus iuſſu Cæſaris domum abit. Inſequenti anno Decimo Calendas Maij, Monachium regia Boiorum ciuitas arſit: Maxima pars urbis, duæq; regiones, quas Thalam, atq; Grackenauu uocant, conflagrarunt. Eodem die atq; anno, Concilium quod omnium celeberrimum extitit, ſoluitur, poſteaquam per tres continenter annos M V D XXII. habitum eſt. Pontifex Italiam, Cæſar Vgros petit: iuſſu Pontificis maximi à ſacerdotibus decimas exigit.

Concilium Conſtantenſe finitur.

Subſequenti tempore mortuo VVenceslao Cæſare, Boiemorum rege, fratre Sigiſmundi, bellum Huſsijs (ita Boiemos ſectatores Ioannis Huſsij uocant) indicitur. Sophia uxor VVenceslai regina Boiemiæ, ſoror Erneſti atq; VVilhelmij regulorum

gulorum Boiariæ, Piſonium in confinio Vgrorum, atq; Auſtriacorum iuſſu Cæſaris commigrat, ubi uita defuncta, & ſepulta eſt. Hainricus Landshutenſis, VVilhelmus, Albertus tertius, auus noſtrorum principum, Boiorum rectores, cum rerum Romanarum præſide, cum flaminibus legatis, Pontificibus Maximis, minoribus, regibus, ducib⁹, principibus, Tetrarchis, Dynaſtis, ciuibus, equitib⁹, Arma in Boiemiã undiq; Hercinio ſaltu cinctam immani exercitu, qui ducẽta millia exceſiſſe ferũ, mouent. Pragã gentis caput obſident. Legi literas Hainrici Landshutenſis, quas ad Albertũ à Preyſingen uicarium (ut adpellat) ſuũ, & Conradum Geslar ſcribam (ita enim, non uti nunc mos, cancellarium, magiſtrum epiſtolarum uocat) dedit, Quarum æra hæc eſt, Datum feria tertia ante Margaritæ in campis, ſiue ut ego Romanę loquar, caſtris Pragę, Anno Chriſti M CCCC XX. Quinquies Boiemiam intrauimus, quinquies copijs impedimentis, tormentis, carris, machinis, Armis, Annona, commeatu, ſupellectile, inſtrumentis bellicis, calonibus amiſsis, plæriſq; occiſis, multis in fuga obtritis, nec dũ uiſo hoſte, turpiter terga, neſcio quo fato iniquo, uertimus. Quippe Boiemi adiuti auxiliaribus Lituanorum, atq; Polonorum copijs non ſolum patriam, religionemq; ſuam fortiter tutati ſunt, ſed finitimas quoq; regiones, Boiorum, Francorum, Turogorum, Miſnenſium crebris incurſitionibus infeſtas reddiderunt, cuncta cæde, flamma compleuerunt. In Boiaria ſeptentrionali VValdſaxen, VValderſpach Monaſteria, templa cum Monachis, & ſacerdotibus combuſſerunt, uillas, uicos, caſas igne concremarunt: Vrbes, Oppida, caſtella obſederunt, ui expugnarunt, uici, arces formidine eorum nondum uiſorum desertę. Imperatorẽ Sigiſmundum Pontificẽ Romanum, Concilium Baſilienſe ad iniquas pacis conditiones coẽgerunt. Metu illorum Reginoburgenſes Pontem lapideum, qua Boiariam Boiemiæ conterminam coniungit, foſſa, muris, propugnaculo, turribus diruta ædicula, & ſacello, Diuæ Catharinæ, atq; ædificijs Xenodochij communiunt. Vrbem de integro firmant, foſſam purgant, mœnibus utrinq; ſubſtruunt: Muros, turres reficiunt, atq; iſthoc bello maximo apparatu inſtructi, uniuerſis amiſsis, grauiter adtriti ſunt, & ſicut adhuc rumore iactatur, inde infelicitatis ſuæ inicium hauſere, ſubinde indies magis, atq; magis paulatim afflicti, & tandem ad ſummam egeſtatem redacti, nunc omniũ ciuitatum Germaniæ, quæ quondam prima fuit, poſtrema eſt. Hæc diligenter & accurate Andreas Reginoburgenſis myſta Aurelianus, literis, & memoriæ commendauit, idcirco eundem ciues ſui Titum Liuium cenſent. Dum hæc in Boiemia aduerſa fortuna geruntur, nihiloſetius Boiariæ principes ciuili bello digladiuntur. Ludouicus Barbatus Angiloſtadienſis, cum Ludouico Gibboſo filio ſuo, fœderi equeſtri, quod ſupra recitaui ſocius accedit, cum ciuibus, nobilitateq; Boiorum conſpirat. Neminem principum, præter Cæſarem, coniugem eius, atq; filiam, Carolum Galliarum regem: Item eius uxorem, atq; liberos, Eberhardum Archiepiſcopum Iuuauenſem excipit. Aichæ tum quartodecimo Calendas Ianuarij, Iudocus Abuſinus, Caſpar, & Hadmarus iunior de Labat plæriq; alij ciuium, equitumq; coẽunt, tabulis hancce coniurationem ſanciunt. Sigiſmundus quoq; Cæſar author fit. Caſpar Torringer inimicus Hainrico Landshutenſi, dux fœderis, atq; multitudinis ſalutatur. Hainricus Landshutenſis ſe peti ratus, & ipſe Erneſtum, & VVilhelmum Monacenſes,

Ioannem

Albertus 3. dux Boiorũ.

Andreas hiſtoricus.

Ioannem Ambergenſem, duces Boiorum, patrueles ſuos. Item Fridericum Brandeburgenſem maritum ſororis ſuæ Ludouicum, Fridericum & Ludouicum ab Otingen Sueuorum Dynaſtas ſibi conciliat, fœdus cum illis icit. Hi omnes, huiuſcemodi conſpirationem, contra rempublicam, exemplo nimium periculoſo, contra morem maiorum, ueteres leges, antiqua inſtituta eſſe cauſantur, ſedulo operam dat, ne quid ab coniuratis detrimenti accipiant. Hainricus Neoſtadium in confinio regionum Boiariæ præſidio firmat, illi qui in præſidio erant (uti fit) prædatum fines Angiloſtadienſium primo uere ingrediuntur, pecora Muckentalerorum abigunt, Erhardus Muckhentaler auxilium fœderatorum implorat, & impetrat, acceptis quoq; auxiliarijs copijs à Bar- *Muckentaler.*
do principe ſuo, capite quadrageſimæ, cum pridie incolæ, ac oppidani more gentis uino, ganeæ, luxu nimio obruti, adhuc ſomno ſepulti iacerent, ante ortum ſolis Neoſtadium inuadit, expugnat, diripit, atq; igne concremat. Ingenti potitus præda incolumis domum reuertitur. In altera parte confeſtim Hainricus, & eius coniurati arma ſummunt, Hanricus Torringen Noricorum caſtellum expugnat incendit, ſolo æquat, Lapides Burckhuſium deuehit, ex hiſce Pomerium, atq; propugnacula, quæ inde Torringia uocantur, extruit. Inde in Vindeliciam arma conuertit, Reichertzhofen, Hāgel, Goltha, Igel occupat, Roteneck exurit. Erneſtus & VVilhelmus Schuuaben uicum, & arcem, Nāhofen, Liechtenbergium in ditionem redigunt, Baybrun diruunt, Fridbergā ſex menſes obſidenr, ad obſequiumq; cogunt. Fridericus Brandeburgenſis, Fridericus, & Ludouicus ab Otingen Sueuiæ Tetrarchæ Monhaimium quod Angiloſtadienſis Iudoco Abuſinæ patriæ meq; Dynaſtæ donarat, ui capiunt, uiuaria piſciū Teutenhuſij expiſcantur, reſciſsis aggeribus corrumpunt, Ioannes Ambergen- *Ioannes dux in Amberg: Bernſtain.*
ſis Nariſcorū caſtella, oppida inuadit, Bernſtain ſolo æquat, Herſpruck, VVeiden, Freyſtat, Hylpoldſtain, Lauffen, Holenſtain, Parckſtain, Floſs, Hohenſtain Barbato ui eripit, ſe recipere cogit. Hoc tumultu VVerdea quoq; urbs *VVerdea Sueuiæ ad Imperium deficit.*
Sueuiæ ab Angiloſtadienſibus ad Imperium deficit. Poſthæc octauo Calendas Iulij Landshutenſis, Otingenſeſq; reguli copias coniungunt, equitum tria millia, noningentos Carros contrahunt apud Lycates iuxta Rain in finibus Angiloſtadienſiū caſtra faciunt. Quatuor ibi dies conſidēt circum circa uniuerſa uſq; *Rain opidum circa boſtia lyci.*
Neoburgium igne depopulantur. Burckhaim uicum ui capiunt, templa ibi ui effringunt, diripiunt. Poſtea Thierhaupri Lycum ſuperant, Schuuabeckhium, Turkhaimium occupant. VVerdeæ, quod ſe in libertatem uindicarat, hiſtrum traijciunr, Hāgel, Dapfhaim, Reynertzhauſen in ditionem cogunt: quinto decimo Calendas Auguſti Graiſpachium Eberhardus Roſenbergenſis adoritur *Eberhardus à Roſenberg.*
(atq; uti mos eſt) obequitar. Deinde Landshutenſis, & Otingenſis caſtellum obſident, Angiloſtadienſes ſuppetias obſeſsis ferunt, cum hoſtibus confligunt *Ludouicus Comes ab Otingen capitur.*
Ludouicum Otingenſem capiunt, Fridericum interimunt, tamen amiſsis centū uiginti quinq; equitibus cedere coguntur: quarto die obſidionis Graiſpachenſes deditionē faciunt. Hainric⁹ uictorē exercitū per Boiariā Aquilonarē deducit, *Hieting. Gamershaim. Der Gensberg.*
Hietingiū, Gamershaimiū, Gensbergiū occupat: Sanderſdorffiū exurit, Neoſtadij Danubiū tranſit, ex Germania in Vindeliciā cōcedit, Oeniq; orā petit. VVaſſerburgium duodeuiceſimo Calendas Decembris hoſtili animo inuadit, urbē arctiſsima obſidione claudit, per menſem oppugnat, mille, trecenta ſexaginta ſex

globata

globata ſaxa tormentis æreis in urbem iaculatus eſt, ſumma ui oppugnata ciuitas, ſumma ui defenſa eſt. Hæcq; omnia una æſtate geſta ſunt: Ludouicuſq; Barbatus ſex urbibus, totidem uicis, caſtellis duodeuiginti exutus eſt. Qui ut obſidionem VVaſſerburgij solueret, ſeptingentos equites ducente Ioanne VVeſſenackhero Monacenſiũ agrum flamma depopulari præcipit. Erneſtus, VVilhelmus, Albertus, armati erumpunt, hoſtẽ uillas comburentes Hoflachij inuadunt, fundunt, in fugam uertunt, ducentos captiuos Monachium deducunt, Sabbato, qui tum decimus erat dies ante Calendas Octobris.

Hoflach bey Alang.

Pridie eius diei Sigiſmundus cum Barbara coniuge ſua, & Branda legatus Martini quinti Reginoburgium ſe contulerant, moxq; Boios ab armis diſcedere iubent, pacem ſeruare præcipiunt.

Barbara Imp. Sigiſ. uxor.

Brabanda legatus Apoſtolicus.

Hainricus, eius fœderati omnem culpam in Ludouici inſolentiam transferunt, per quem ſtet ne Boiaria Auguſta quiete perfruatur, hominem illum eſſe contumacem, gallico faſtu, leuitateq; Celtica imbutum, cæteros præ ſe contemnere, amicitiam exuiſſe, citra rationem ſanguinis bellum finitimis intuliſſe, ſe uero propulſaſſe, proponunt. Et ſane Barbatus peruicatior erat, Norinbergam ad Cæſarem uenire recuſarat, nec Reginoburgium, donec tot malis coactus, acceſsit. Ibi KL. Octobribus, Cæſari genu poſito, dat fidem ſe pacem concordiæ ſeruaturum, Brandæ amicitiam ambit, quotidie ſupplex eum officij gratia aditare ſolitus, quo illius fauore ablata recuperaret. Quæ Cæſar ſe redditurum pollicitus, quadriennales inducias facit. Interea Boiorum reguli ab armis diſcedere, concordiæ bona colere, iure, non ui diſceptare apud Cæſarem, atq; Angiloſtadienſis Boiaria exulare iuſſus eſt. Captiui utrinq; dimiſsi ſunt, pace Boiariæ reddita, Branda Norinbergam, Cæſar cum coniuge comitante Ludouico Bardo in Vngariam Hiſtro nauigat.

Caſpar Torringer.

VVeſtphaliſch gericht.

Caſparus Torringer Hainricum Landshutenſem, in ius Sicambrorum (quod VVeſtphalorum uocant) trahit, die dicto apparet Hainricus cum Friderico Brandenburgenſi, Caſparem perfidiæ accuſat. Ille cum præſto non eſſet, contumatiæ condemnatur, animaduertiq; in eum more maiorũ, indictaq; cauſa Hainrico ex conſilij decreto poteſtas datur. Et Hainricus, & Fridericus albo conſultorum, atq; huiuſcemodi prętorũ aſſcribuntur.

VViſſender.

Ioannes dux Burgundiæ trucidatur.

Dum hæc in Boiaria geruntur, in Gallia Lugdunenſi Ioannes dux Burgundiæ Flandrorum præfectus trucidatur: Philippus filius eius ad Anglios deficit. Ope eius rex Angliæ adiutus, auxiliaribus copijs Ludouici præfecti prætorio Rhenano, Luthecia Pariſiorũ, rege; & regina potitur. In Belgica ſecũda, Germaniaq; inferiore, qua Boijs parebant, armorũ procellæ itidem ingruere.

Fridericus Maurkircher Epiſcopus Bathauenſis.

Tegernſehe.

VVilhelmus dux Hollandiæ.

Sequor autẽ annales Georgij reguli Boiorum ditiſsimi, quos eius iuſſu Fridericus Maurkircher magiſter Epiſtolarum, & Pontifex Bathauenſis iureconſultus ex Bathauia inſula in Boiariam detulit, & ego apud Tegernſche reperi. VVilhelmus igitur ſecundus nepos Imperatoris Ludouici quarti Hannoniæ, Hollandiæ, Selandiæ, Friſiæ, Boiariæ regulus, ex Margaretha Burgunda, filia Philippi primi Burgundionum, atq; Flandriæ præfecti, ſorore Ioannis, amita Philippi ſecundi, unicã filiã Iacobam tulit, quam nuptum dedit Ioañi Delphino filio Caroli ſexti Galliæ Italicæ rectoris. Is æræ Chriſtianæ anno M CCCC XVII. octauo Idus Aprilis, qui tum quartus dies ante paſchalia erat, abſq; liberis decedit. Iacoba ad patrem VVilhelmum reuertitur, qui eodem anno pridie Calendas Iulij ex hac uita migrat. Tum Iacoba, eius mater Margaretha, & Ioannes patruus

Iacobæ

Iacobæ Pontifex Leodienſium deſignatus, de principatu ui, & armis diſceptare incipiunt. Ioannes confeſtim ſacerdotio cedit, Pontificatum Leodienſem Cōſtantienſibus patribus reddit.

Ioannes Epiſcopus Leodienſis.

Deinde liberum procreandorum cauſa, neptem Imperatoris Sigiſmundi ex fratre Ioanne de Lauſnitz uxorem ducit, & Durotracum in Hollandiam migrat. Hij atq; Cauellauni primi omnium exoſi muliebre imperium, in uerba Ioannis iurant, ſubinde cæteras urbes in partes ſuas trahere nituntur. At Hochoſci Margarethæ, Iacobæq; addicti, qui fœminis dominantibus ſe principatum obtenturos ſperabant, Ioanni rebellant, auſpicijs Margarethæ, atq; Iacobæ arma ſumunt, belligerantur, Ioannem finibus exigere moliuntur.

Ioannes Hertzog en Lamſnezer land. Dortrach. Cabellaun. Hochenſee.

At ille arces, oppida aduerſariorum expugnat, diruit, uicos diripit, agros urit. Hochoſci quoq; freti potentia muliebri, uires cogunt, eos qui rebus Ioannis ſtudebāt, ferro, flamma atterunt. Dum itaq; omnia ciuili bello, cognatis armis flagrant, Philippus Burgundus abauus Imperatoris Caroli Maximi Cæſaris Auguſti (qui hiſce diebus adhuc conuentus VVormatiæ agit) ſorore Ioannis, amita Iacobæ genitus, Margarethæ ex fratre nepos, Iacobæ amitinus, pronior partibus fœmineis, has ad ſe in Flandriam euocat: Iacobam Ioanni Brabantino patrueli ſuo, quamuis & ipſi amitini forent, indulgente tamen Rom. Epiſcopo, connubio iungit, Hagæq; in Hollandia inſequenti anno pridie Nonas Aprilis magnificè regio luxu nuptiæ fiunt.

Philippus dux Burgundiæ author Aurei Velleris.

Plæriq; omnes finitimi principes, & Antiſtites interfuerunt, in uerbaq; Brabantini perluſtrantis uxorias regiones Hollandi, Hannonij, Selandi, Friſij iurare iubentur. Itidem Iacobæ mariti regna peragranti Brabantini, Limpurgij ſe in eius poteſtate futuros dant fidem. Inter hæc Ioannes Boius nihil hoſtile meditatus, Durotraci ſe continet. At Hochoſcorum ſuaſu Ioannes, & Iacoba coniuges collecto maximo exercitu Boium hiſce finibus exigere contendunt, eundem Durotraci arcta obſidione ſeptimo Calendas Iulij claudunt. Ioannes fortiter urbem tutatur, crebris eruptionibus diu noctuq;, ubi minime rebantur hoſtes fatigat, permultos occidit, plæroſq; captiuos in urbem abducit. Obſidentium quam obſeſſorum durior erat fortuna, optimus quiſq; ac maximè ſtrenuus oppetijt. Hiſce malis coactus Brabantinus, ſexto atq; quadrageſimo die multis ſuorum amiſsis, pluribus captis, obſidionem ſoluit. Boius continuo erumpit, abeuntium agmina inuadit, cædit, fundit. Poſtea Roterodamum patriam Eraſmi illius, qui noſtro ſeculo ſacrarum literarum maieſtatem aſſerit, & eloquentiſsimus omnium cenſetur, oppugnat, in ditionem redigit, cæde, incendijs uniuerſa complet.

Eraſmus Roterodamus.

Hoſtes par pari referentes itidem factitant, ferro, flamma cuncta uaſtant. Inuicem multa data, acceptaq; utrinq; damna, Bathauia crudeliſsime deuaſtata eſt. Philippus Burgundus, atq; Flandriæ Dynaſta utriuſq; ſanguine coniunctiſsimus (nam Boius eius auunculus, & Brabantinus patruelis, Iacoba amitina, Margaretha amita erat) inducias facit, controuerſiam dirimit, pacem componit. Hannoniam Brabantino, atq; Iacobæ, Boio uero Hollandos, Selandos, Friſios addicit, VVorckhemij pridie Calendas Martias anno ab reſtituta ſalute milleſimo quadringenteſimo undeuiceſimo.

VVorckhem.

Poſt hæc Ioannes collectis uiribus auitum, paternumq; regnum luſtrat, ſacramenta ſibi uniuerſos ſicuti hæredi legitimo dicere iubet. Brabantinus cum coniuge Bruſſellas reuertitur. Hochoſci Boio dicto audientes non erant, deuincti beneficijs Margarethæ Ioanni aduerſabantur,

Bruſſella.

Zz tur,

turbodium certaminibus ortum non facile deponitur, nec ſimultas deſinit, dum aut metus, aut aduerſarij felicitas durat, inuido quocꝫ oculi dolent, ubi alios plus ualere cernunt. Has ob cauſas Hochoſei, aliiqꝫ pacis turbatores, qui primum ambibant locum, quod ipſis ſub Boio adipiſci non licebat, profugi Bathauia ad Margaretham, Iacobamqꝫ ſe Bruſellas conferunt, VVilhelmum de Borckhen decurionem equeſtrem, quo potiſsimum authore pax inter principes conuenerat, apparentem ante cubiculum Brabantini, quaſi dominarum ſuarum proditorem contrucidant. Cæde perpetrata, in Hollandiam Traiectum fuga elabuntur, quoſcunqꝫ poſſunt fraude, dolo, blandicijs, pollicitationibus, pecunia ſibi conciliant, factionis opes auſpicijs Margarethæ coniugis VVilhelmi, parentiſqꝫ Iacobæ confirmãt. Nec deſtitere, donec quaſdam urbes, præcipue Lidios à Boio deficere perſuaſere, moxqꝫ omnia tumultu, & armis confunduntur, ima ſummis miſcentur, Ioanni Bathauo à popularibus ſuis bellum indicitur. Iſqꝫ coactis copijs, Lidios ſyluam luporum patriæ obſidet. Maxima pars ciuium fugam capeſsit, cæteri deditionem faciunt. Eodem tempore Hochoſei oppidum Diuæ Gertrudis expugnant, eoqꝫ ui potiuntur. Ioannes eo caſtra mouet, oppido ad obſequium, & in cineres redacto arcem obſidet, eamqꝫ ſeptimo obſidionis menſe ſextodecimo Calendas Octobris, Brabantino pacis conditiones ferente recipit ab orbe ab inferis liberato M CCCC XXI. anno. Quo etiam tertiodecimo Calendas Decembris noctu ſubito Oceanus, uentis fluctus, & procellas tollentibus, inundauit, uniuerſam Suitholandiam aquis operuit, pecora ſimul, & homines interiere, pagi, tribuſqꝫ Eccleſiaſticæ (quas Parochias nominant) amplius ſeptuaginta cum templis, collegijs, Monaſterijs, ſacerdotibus, Monachis unda obruti ſunt. Nihilominus Hochoſei, cæteri exules, atqꝫ profugi, amici Iacobæ, cum primum locum, ut deſiderabant, occupare, atqꝫ tueri, nec diſcordias ſerere inter principes non poſſent, in alia plæraqꝫ omnia deſcendunt, fallacia fallaciam trudunt. Tandẽ ex cõpoſito Iacobę ad aures (ut ſunt mulierũ uarię, atqꝫ mutabiles uoluntates) crebro, atqꝫ ſecreto obganniũt. Ipſam cum marito ſanguinis uinculo quàm arctiſsimo coniunctam eſſe. Proinde aduerſus leges Chriſtianas initum iſtuc matrimoniũ, inauſpicatũ, ac plane inceſtum eſſe, denicꝫ calamitoſum Reipub. fore: Pontificẽ quidẽ Ro. indulgere, at Deum Opt. Max. non ſubſcripſiſſe aiunt. Eadem apud Margaretham matrem Iacobæ repetunt. Quid plura? Mater filiaqꝫ (ita ſunt omnes mulieres natura religioſæ, & plus ſuperſtitione trahuntur quàm conſilio reguntur) ſuperioribus conſultoribus fidem habent, illorumqꝫ ſuaſu Iacoba (quicquid illud fuit quod ei in marito diſplicuit) à Brabantino clam diſceſsit, cum matre in Hannoniam ſe confert, inde in Angliam nauigat. Vbi ad eam profugorum, exulum, quos Boius regno pepulerat, maximus numerus, item procerum quidam, quibus concordia damnoſa, & bellum utilius pace erat, breui confluunt, horum conſilio Iacoba Brabantinum coniugem abdicat, Hunofrido Hainrici regis Angliorum Germano nubit, nuptias magnifico apparatu celebrat. Deinde cum nouo nupto in Gallias nauigat, Caleteſqꝫ petit, declinataqꝫ Flandria in Hannoniam penetrat, iuſſu matris Hannonij in eius uerba, Hunofridiqꝫ iurant. Brabantinus tam inſigni contumelia affectus, auxiliares copias à Philippo Burgundo patruele, & Ioanne Bathauo affine accerſit. Inter hæc

VVilhelm uon Borckhẽ. *Leidis oppidum.* *Suitholland.* *Haunfrid rex Angliæ.* *Cales.*

ter hæc Boius à Ioanne Flieto præfecto aulæ ſuæ, quem Iacoba auro corrupe- *Ioannes non*
rat, ueneno appetitur, octauoꝗ Idus Ianuarias, anno Christi M CCCC *Fliet.*
XXIIII. è medio tollitur, Hagæꝗ ſepelitur in templo Dominicanorum. *Ioannes dux*
Ioannes à quo toxico ſublatum principem rumor erat, in uincula conijcitur, *Hollandiæ moritur.*
parricidij condemnatur, in quatuorꝗ partes more maiorum diſſecatur. In *Hag in Holland.*
Boiaria eodem tempore Georgius Epiſcopus Bathauenſis ex hac uita migrat.
Duo eliguntur, Leonardus de Laiming, & Hainricus Flock, uterꝗ Pontifica- *Leonardus de*
tum ambiunt, Eberhardum de Neuhauſen Archiepiſcopum Salisburgenſem *Laiming Boius.*
arbitrum capiunt, utrum Epiſcopum cenſeat, ratum eſſe, dant fidem. Hainri-
cus fretus amicitia Archimyſtæ, qui eum ante Chiemenſi Pontificatu donarat, *Hainricus*
ſolus Salisburgium cum paucisſimis aduocatis uenit, ſed ſpe ſua fruſtratus eſt. *Flockhelius*
Nam Leonardus illuc Hainricum Landshutenſem deduxit, prece, precio Ar- *doctor Decretorum.*
chiepiſcopum ſuum fecit, ab eoꝗ Epiſcopus uocatur, Bathauiaꝗ potitur. Por- *Eberhardus*
ro Albertus Auſtriacus, ad quem ſe Hainricus contulit, repugnat, cuncta in- *de Neuhauſen.*
fra Anaſſum occupat. Poſt annos demum octo Fridericus Truchſasſius Ar-
chimyſtes Boiorum litem componit. Leonardus, quem plurimum Æneas
Syluius commendat, cum Auſtriaco in gratiam redit. In Germania inferio-
re Brabantinus, & Burgundus Hunofridum Hannonia pellunt, ipſe Burgun-
dum ad ſingulare certamen prouocat, atꝗ in Angliam reuertitur. Accepit
Philippus conditionem, ſed die conſtituto Anglus pręſto non fuit. Poſthæc
Ioannes Brabantinus cum legatis Philippi patruelis ſui, deducentibus illum
Cauellaunis, cæteriſꝗ urbibus (quæ Boij rebus fauerant) ad Bathauos tran-
ſitum facit, paſsim ab omnibus ſicuti maritus Iacobæ recipitur. Deinde in
Hannoniam ubi Bergij Iacoba cum matre degebat, copias transfert, urbem *Berg oppidum.*
obſidet, oppugnat. Philippus Burgundus intercedit, cum Margaretha ami-
ta ſua matre Iacobæ pacis conditiones dicit. Hannonia Brabantino redditur.
Iacoba à Burgundo amitino ſuo in Flandriam Gandauum deducitur, ut ibi *Gandauum.*
regiam uitam, donec animus mariti placaretur, duceret. Ipſa ueniam crebro
poſtulat, ſexum, ætatem, animum muliebrem, conſultorum maliciam excuſat:
Per ſuperos omnes obteſtatur maritum, ut ſecum in gratiam redeat, atꝗ con-
iugem obſequentisſimam recipiat. Verum ſurdo fabula narrabatur, & uer-
ba fiebant mortuo. Quippe Brabantinus animum obfirmarat, penitus aures
precibus clauſerat, ei, quæ ſe deſeruiſſet, reconciliari ullo pacto pertinacisſimè
recuſabat. Dum hæc fiunt, Philippus Burgundus cædem paternam ulturus
in Francia Italica bellum gerebat. Iacoba nacta occaſionem, ſumpto uirili cul-
tu, duobus duntaxat comitibus ueſperi urbe nemine aduertente egreditur,
equos pernicitatis expertæ, ad hunc caſum paratos inſidet: diu noctuꝗ fugam
non intermittit, in Hollandiamꝗ incolumis penetrat, ibi quæ ſit, fatetur, ue-
ſtem muliebrem reſumit. Hoc ubi rumore disſipatum eſt, eam Burgundi ſer-
uitutem euaſiſſe, proceres, ciues, quorum animis necdum reuerentia, memo-
ria, beneficia aui, patriſꝗ exceſſerant, conuolant, aduentum gratulantur, ſal-
uam aduenisſe gaudent: Hochoſei quàm maximo poſſunt apparatu excipi-
unt Gandam, Aldobathroſꝗ deducunt: Ciues in eius uerba iurant. Iacoba
Hunofridum maritum ex Anglia euocat, ſe potiri primarijs urbibus, cætera
facile cogi poſſe ad obſequium aperit. Ille quidem auxiliares copias mittit, ſe

uero in Anglia continet. Philippus certior de hiſce omnibus factus literis co-rum, qui eius partibus fauebant, utrinq; compoſitis rebus Gallicis, domum properat, exercitu infeſto, atq; intento in Hollandiam contendit. Anglios qui ſuppetias Iacobæ ferebant, ſuperat, profligat Idibus Ianuarij. Iacoba rurſus

Harlem. collectis uiribus, accito auxilio à Traiectenſibus, Hochoſeis Herulam obſidet.

Lidis. Burgundiani apud Lidios obſeſsis operam laturi coëunt. Quod ubi per ex-ploratores Iacoba cognouit, obſidionem ſoluit, uenientibus inſidias iuxta ui-

Alphen. cum Alphen in ripa Rheni proximè Lidios ponit, ad liberandam Herulam properantes de improuiſo inuadit, Belgarum, & Gallorum maximum nume-rum occidit, ducem copiarum, commilitoneſq; in fugam uertit, uictoria poti-tur pridie Calendas Maij. Qningenti equites, Burgundionum quoq; electiſ-ſimi eo prælio cæſi ſunt. Lidiorum primarij quinq; atq; octoginta interierunt. Iacoba admodum paucos deſiderauit, famaq; uictoriæ uſa, grauiter hoſtes af-fligit, agros uaſtat, uillas ſuccendit, uicos diripit, cæde, ferro impune in aduer-ſarios debachatur. Burgundiani rurſus uires recuperant, Herulani, Lidi, Emo-ſterodami ſocia agmina coniungunt, in ſuperiore uico Alphe iuxta Rhenum caſtra faciunt, Iacobam Bathauia expellere in animum inducunt. Illa cum ſuis intrepide obuiam pergit, manus cum hoſtibus conſerit, à prima luce ad ueſ-peram continenter decertat, hoſtes in fugam conijcit, uniuerſis ſignis aduer-ſariorum potitur: Victrixq; uictorem exercitum cum ingenti præda Gan-dam deducit, fortunamq; plærique ſequuti à Burgundo, Brabantinoq; defi-

Ioannes Brabantinus moritur. ciunt, diuerſæ factionis uires grauiter opprimunt. Moritur tum Ioannes Brabantinus: Hunofridus quoq; Iacoba repudiata, aliam uxorem in Anglia ducit. Iacoba utroq; marito uidua, intercedentibus amicis cum Philippo Bur-gundo amitino ſuo, qui cum exercitu in Hollandiam hiſce diebus conceſſerat, paciſcitur. Hannonia, Hollandia, Selandia, Friſia auitum, paternumq; re-gnum ex aſſe Iacobæ permittitur, atq; reſtituitur. Verum ipſa dat fidem, ſe mi-nime gentium abſq; conſilio, & conſenſu Burgundi nupturam. Ita pax, atq; ſumma tranquillitas ciuibus mutuo congratulantibus redit: exploſa diſcordiæ mala, belli furiæ exactæ ſunt. Iacoba ſex annos quiete paternos, auitoſq; gu-bernauit principatus. Verum ſicuti ocio laſciuia gliſcere ſolet, & omnes homi-nes à labore procliues ſunt ad libidinem, animum inconſulto amitino ad nu-

Franco Barſilium Franckenon Barsl. ptias impares applicat, clam Franconi Barſilio, capite minori nubit. Quod ubi Philippus, incertum quopacto, reſciuit, diſsimulata aduentus ſui cauſa, quaſi officij gratia, & pietatis ergò amitinam uiſum in Hollandiam pergit, Iu-lioq; menſe Hagæ ab Iacoba benigne ſimul & magnifice apparatu excipitur. Conuiuijs dies compluſculos ſaltitando, ludendo conſumunt. Porrò iuſſu

Franco capitur. Burgundi occulte Franco intercipitur, occulte captiuus in Flandriam, igno-rante uniuerſa Iacoba, deportatur. Poſthæc continuo Philippus domum re-dit. Tum demum Iacoba cognoſcit Franconem in uincula coniectum, ca-ptiuum abductum ad Flandros, arctiſsima cuſtodia detineri. Quem ut car-cere, atquè uinculis liberaret, Hannonia, Selandia, Hollandia, Friſia auitis, paterniſq; bonis cedit, ea uniuerſa Philippo Burgundo tradit. Ideo Franco è cuſtodia dimiſſus ad Bathauos redit, ſolenni ritu Iacobam uxorem ducit, nuptias in oppido quod Inſulam Diui Martini uocant, celebrat. Cæterum Philippus

Philippus perinde ac iuſtus, & legitimus hęres, nempe pronepos Imperatoris Ludouici quarti Cæſaris Auguſti, nepos Alberti, atq; VVilhelmi Boiorum, amitinus Iacobæ, ea præſente ab omnibus ciuitatibus Hannoniæ, Hollandiæ, Selandiæ, Friſiæ accipitur, quieteq; hos ducatus poſſedit. Cæterum Franconi, Iacobæq; quaſdam præfecturas precario conceſsit, ſumptuſq; præbuit. Et interiecto deinde triennio Iacoba ægritudine contabuit, ex hacq; uita migrauit anno Chriſti M CCCC XXXVI. ſeptimo Idus Octobris, ſepulta Hagæ, in prætoriano templo iuxta auum ſuum Albertum, regulum Boiorum, Tetrarchamq; Hannoniæ, Selandiæ, Hollandiæ, Dynaſtam Friſiæ. Hæq; omnes regiones ignauia Boiorum in manus Burgundionum, & deinceps mea memoria Auſtriacorum deuenere. Nihil humanorum ſtabile, atq; certum exiſtit. Regna quoq; non ſolum commutantur, ſed & intereunt, & quaſi pila ſurſum deorſum fatis iactantur. Regio autem Boiariæ ſecundæ, quæ ab hoſtijs Alemanni cum Hiſtro utrinq; ad confluentes eiuſdem, atq; Iliſsi, & Oeni amnium excurrit, & Bathauis addicta fuit, & ipſa à pluribus petita candidatis, cauſaq; inteſtinæ diſcordiæ fuit. Quatuor patrueles competitores fuere, quinq; annos iure diſceptarunt. Inferioris Germaniæ autem, Galliæ Belgicæ ſecundæ locupletiſsimas regiones, quaſi uero hæredes non eſſent, neglexere. Quantula portio, pro qua tot annos crebris conuentibus diuerſis locis actis decertarunt, ad illas? Quippe Ludouicus Angiloſtadienſis maximus natu principum Boiariæ, quem ideo ſeniorem cognominatum reperio, ætatis priuilegio relictum principatum, quem ius, & ordo naſcendi, & natura ipſa gentibus dedit, ſibi more Gallorum, Italorumq;, ubi primogenitus duntaxat hæres, cæteris excluſis, eſſe ſolet, ex aſſe uendicabat. Sed cæteri nixi inſtitutis Germaniæ, quæ nullum diſcrimen ſanguinis, naſcendiq; facit, refragabantur, intercedebant, pernegabant. Equites igitur atq; ciues Strubingæ coëunt, concordi animo ſocietatem ineunt, tabulis ſanciunt, atq; omnes ſubſcribunt, ſingulis competitoribus æquo iure ſacramentum dicunt, fidem ſuam aſtringunt. Sed ea lege, atq; omine, ut cum diſcordes illi ſint, ipſi immunes belli, nulli ſuppetias ferant. Præterea ad diſſoluendum æs alienum, præſidem, atq; quæſtorem è ſuo corpore creari poſtulant, qui uectigalia accipiat, impendia in libellos referat, ac poſtea rationem reddat. Hiſce conditionibus acceptis, primo Erneſtus, VVilhelmus, Hainricus Ianuario Strubingam ſe conferunt, hæc ſeruaturos dant fidem. Deinde Ludouicus Iulio eò pergit: hic eius iuſſu Andreas flamen Auguſtinianus, cuius ſupra memini, Annales Boiorum inchoauit, ſcripſit, eidem nominatim dedicauit. Nam Ludouicum literarum ſtudioſum amantiſsimumq; fuiſſe memoriæ mandatum eſt. Poſt annos quinq;, menſes totidem, dies duodeuiginti demum, anno Chriſti milleſimo quadringenteſimo undetriceſimo Nono Calendas Iulij patrueles regionem diuiſuri Strubingæ conueniunt, & rurſus controuerſia oritur. Principatus iuxta triplicem ſanguinis ſtirpem, legemq; in tres partes duntaxat diuidundus erat. Etenim Erneſtus & VVilhelmus fratres Germani, ambo, ſicuti unus Ludouicus, aut Hainricus, uno generis gradu defunctum contingebant. VVilhelmus hos ſingillatim, ut ſe æquo iure hæredem admittant, orat, ambit, uterq; utrunq; repugnaturum ra-

Andreas Monachus apud D. Magnum Ratiſbon.

tus,haclege,ſi alter conſentiat, poſtulatis annuit. Itaq; VVilhelmus hoc pa-
cto ab utriſq; tabulas extorquet. Deinde poſtulat,ut in quatuor partes hæ-
reditas diuidatur.Certamen ad Cæſarem in Vngariam defertur. Is cauſa cogni-
ta,quatuor patruelibus æquo iure principatum partitur. Ita VVilhelmus, qui
ex ſextante ſolum erat, ex quadrante, qui drachmarum auri octonis, atq; ui-
cenis æſtimabatur,factus eſt hæres. Is VVildenſtain, Dierhfurt, Kelham, A-
bach, Falckenſtain, VVerd, Srhõnberg, Sigſtain, Linda, Saulberg, Peyln-
ſtain, Das Aigen, Eſchelkam, Neunkirch, Furt, Kötzting, Deckhendorff,
Cham: Erneſtus frater eius Haydau, Strubingam caput regionis, Mittern-
fels, Bogen, prætorium Reginoburgij, ſeruiturem urbanam, atq; moneta-
riam: Ludouicus Schärding, Neuhauſen, Typhenſtain, Dingelfing, Kirch-
berg, Geyſelhering, Iudæos Reginoburgenſes poſſedit. Hainricus Landau,
Naternberg, Blädling, VVintzer, Hilckherſperg, Hofkirchen, Vilshofen ſor-
te accepit. Inter hæc Boiemi freti auxiliaribus Ladislai Polonorum regis co-
pijs, Sigiſmundi Cæſaris minas floccifaciunt, authoritatemq; eius aſpernantur,
Boium agrum ſibi finitimum, Nariſcos, Cham depopulantur. Sigiſmundus
ut Polonos domi contineret, domeſticum eis excitare tumultum conatur, Vi-
toldum patruelem Ladislai, quem is Lituanis præfecerat, immunitate donat,
regem appellat. Ioannem Pontificem Bigradenſem, atq; Erneſtum Boio-
rum regulum, qui illum auſpicijs Cæſareis corona donent, illò proficiſci iubet.
Id ubi reſciuere Polonorum purpurati, omnes aditus intercludunt. Legati
Cæſaris re infecta domum redire coguntur. Per idem tempus Erneſtus &
Albertus uectigal ſalinarium à Reginoburgenſibus redimunt mulctitio ære,
quod Eberhardus VVirtenbergenſis, quia ſponſalibus ſtare detrectarat, luit.
Quippe filiam ſuam Alberto deſponderat, & ipſa clam alij copiam ſui promi-
ſerat. Nondum Hainricus Landshutenſis, & Ludouicus Angiloſtadienſis
reconciliati erant. Inſequenti igitur anno, dum illi bellum moliuntur, Cæſar
ab Orientis ora Norinbergæ conuentus acturus, Strubingam uenit. Ibi ho-
nore maximo a ſeptem regulis Boiorum, Ludouico Angiloſtadienſi, Erne-
ſto, VVilhelmo, Alberto Monacenſibus, Hainrico Landshutenſi, Ioanne
Ambergenſi, Ottone à Moſparh excipitur: quatuordecim ubi commora-
tus dies, Norinbergam ab illis deducitur. Vbi ritu ſolenni Boijs ius dictu-
rus, Hainrico atq; Ludouico reſponſa redditurus, pro tribunali cultu Cæſareo
ſedet. Dextra Iulianus flamen Romanus, Archimyſta Mogontinus, VVürtz-
burgenſis, Bambergenſis, Reginoburgenſis Pontifex: lęua uero Badenſis li-
mitis præfectus, eius affinis Adolphus Bergiorum dux, cui Eliſabetha filia Er-
neſti Boij nupta erat, Ioannes & VVilhelmus reguli ſcilicet Boiorum, &
Leuchtenbergenſes Dynaſtæ aſsident. Induciæ per quadriennium indicun-
tur. Iuſſus eſt Hainricus templa, ſacerdotiaq; condere, unum Conſtantiæ,
alterum Landshutæ in monte proximè arcem, & euocatus ab Ludouico cum
equitatu apparere, atq; ſeruire. Cæterum de fraudulenta Boiariæ diuiſione
uerbum nullum, & annuo tributo quo dolus compenſaretur. Eodem an-
no iuxta concilij Conſtantienſis decreta, quibus ſancitum eſt, ut decimo quo-
què anno legitimus uniuerſi orbis Chriſtiani ſenatus cogeretur, Baſileæ Ca-
lendis Octobribus patres, atq; miniſtri Chriſtianæ pietatis frequentiſsimi

coeunt,

Des Hertzogen hoff. Item Hoffmaur Müntzſchul; theiſampt und ander gerechtighait mer zu Regenſpurg.

Vitoldus rex Lituanorum.

Ioannes Epiſcopus de Agran.

Solus Erneſtus alibi inuenitur.

Eberhardus Comes VVirtenbergenſis.

Ott Hertzog von Moſpach.

Adolph Hertzog vom Berg.

Concilium Baſilienſe.

coëunt. Cæſar eò cum duce VVilhelmo propatruo noſtrorum principum pergit, eum propugnatorem, atq; curatorem ſacroſancti cœtus conſtituit. Ipſe in Italiam abit, biennio pacandæ Italiæ intentus fuit. Tandem Romæ ab Eugenio Pontifice Max. inauguratus ſolennibus ſacris, Imperatoris prænomen accepit. Inter hæc Boiemi Reginoburgium ueniunt, quos Conradus urbis Epiſcopus Baſileam, ut cum cæteris Chriſtianis in gratiam redigantur, deducit. Ibi tum VVilhelmus Boiorum rector Margaretham Adolphi Cleuenſis filiam uxorem ducit, nuptias concelebrat.

Adolphus dux Cleuenſis.

Conrado Epiſcopo Reginoburgenſi à deceſſoribus eius oppigneratum Boijs principibus VVerd uicum, & arcem condonata ſorte gratis reddit: ideo illi Myſtæ Reginoburgenſes (uti quidem aiunt) in Auguſto templo quotannis ſtato die anniuerſario ſacro inferias referunt.

VVerd under Stauff an der Thonau.

Eadem tempeſtate defectus ſolis maximus, quem & quadrupedes pauent, quintodecimo Calendas Iulij factus eſt. Proximo deinceps Octobri Imperator Sigiſmundus Cæſar Auguſtus ex Italia Baſileam reuertit. Cæteri tum principes Boiariæ, Otingenſes, Sueuiæ Dynaſtæ, Brandenburgenſis limitis, urbis Norinbergenſis præfectus, Myſtæ Aichſtadienſes, Reginoburgij, Bathauini, & centum equites, item uiri, fœminæ ſacratæ, Cæſariani, Schirenſes, Vnderſtorffenſes, Geyſenfeldenſes, de Hohenuuart, de Anger, Ludouicum Angiloſtadienſem, quod more Gallicano aucupibus, uenatoribus, canibus, equis, uolucribus ædes ſacras oneraret, criminantur, accuſant: Antiſtes Cæſarienſis eundem ad triceſimum diem adeſſe iuſſit.

Kaiſsheim. Scheürn. Vnderſtorff. Geyſenfeld. Hohenuuarde. Anger.

Badenſis limitis præfectus cum mandatis ab Auguſto ad illum Laugingiacum legatur. Verum Ludouicus ut peruicax, qui neq; ſuperiorem, neq; parem ferre poſſet, cuius alioqui erga populares ſummæ ciuilitatis, atq; clementiæ multa & ingentia documenta extant, non apparuit. Quocirca eidem, tanquàm uiolatori libertatis Eccleſiaſticæ ſenatuſconſulto ſacris interdictum eſt. Primus Monachorum Cæſarianorum, Caduceatorq; Imperatoris tabulas deuotionis propoſuere. Imperator qui tum Vlmæ erat, ſenatus decreto arma in illum, ut hoſtem Reipub. Carolia lege iudicatum, declaratumq; mouere meditatur. Ludouicus ueniam ſupplex petit, poſtulat: Sigiſmundo grandem pecuniam, quam ei mutuo dederat, condonat, Syngrapham, oppigneratacq; reſignat, reſcribit, reddit: VVerdea Sueuiæ ciuitate, quæ à Boijs defecerat ad Cæſares, libertatem aſſeruerat, perpetuo cedit, eaq; urbs Imperatoria poſthac hactenus fuit.

VVerdea Sueuiæ.

Reginoburgij deinde opera Imperatoris res tranſigitur. Barbatus ſacerdotibus ſatisfacturum ſtipulatur, id quod uiolatum eſt, officijs compenſaturum pollicetur, chirographoquè ſatiſdat.

Hæc concordia latius extēdutur alibi.

Circa idem tempus Græci à Turcis grauiter oppreſsi, cum Latinis in gratiam redire, atquè idem cum ipſis de religione, atquè cæremonijs ſentire, ſumopere contendunt. Baſilienſes tum patres, atquè Eugenius Romæ Pontifex diſcordare incipiunt. Vtraq; pars author pacis eſſe concupiſcit, amicitiam Græcorum ambit, ſeſe ciuitatem, & templum Dei, quod Eccleſiam uocant, eſſe aſſeuerat, ab utroquè naues, ſumptus, quæ Græcis ſuppetant, parantur. Inferi clauduntur, cæli reſerantur his, qui totidem nummos, quot ſeptem dies abſumant, contribuerint. Sub idem

Bambergenſes Epiſcopū cum clero urbe exigunt.

tempus Bambergenſes ob metum Boiemorum oppidum męnibus cingere connituntur. Annuere primo ſacerdotes, deinde repugnant. Ciues Epiſcopum cum Myſtis urbe exigunt. Baſilea ciues deuouet, Eugenius abſoluit. Ita dum alios conciliare uolumus, inuicem puerili leuitate, ne dicam ſtulticia turpiter digladiamur.

Alphonſus Neapolim occupat.

Iiſdem diebus Alphonſus rex Arrogonum regnum Neapolitanum occupauit. Et Bathauiæ inferior regia, dum nimis incaute tormenta bellica, pollinem ſulphuteam ex nitro, & carbonibus pila contuſis confectam, Pontificales tribuni contrectant, conflagrat.

VVilhelmus dux Boiorum moritur.

Margaretha ducissa moritur.

VVilhelmus quoqꝫ Baſilienſis ſenatus pater, atqꝫ princeps Idibus Septembris, anno ſeruatoris noſtri M CCCC XXXV. naturæ concedit, ſepultus eſt Monachij, reliquit Adolphum bimum, & uxorem grauidam, quæ VVilhelmum poſthumum, qui in paucis diebus animam efflauit, peperit. Nec admodum diu Adolphus, Margarethaqꝫ mater VVilhemo ſuperſtites fuere. Legi literas VVilhelmi, ubi ſe Baſilienſis concilij propugnatorem, & aſſertorem, atqꝫ uicarium, legatumqꝫ Rom. Principis appellat.

Conradus ab Egloffſtain.

Margarethæ curatorem, atqꝫ aulæ præfectum Conradum ab Egloffſtain fuiſſe reperio.

Turnir zu Straubing.

Vlricus Comes Celeiæ.

Vlricus Comes ab Helffinſtain.

Reinprecht von Vualſee.

Chriſtoff de Liechtēſtain.

Botho auß Merhern.

Georg Saurer.

VVilhalm vom Stain.

Iacobus et Eberhardus Truchſaßij.

Hainricus Comes de Montfort.

Eberhardus & Conradus de Freyberg.

Marquard uō Schellenberg.

Ioannes de Piſenaug.

Caſpar Klingenbergerus.

Varomundus & Hainricus à Pentzenau.

Inſequenti anno Strubingenſium oppido (ut ſunt humana, dum alij ſerijs intenti ſunt, alij ludicris ætatem tranſigunt) Boij, Sueui, Auſtriaci Tyrocinium Equeſtre edidere. Orientalium principes fuere Vlricus Comes Celeiæ, Vlricus comes ab Helffenſtain, Reinbertus de VValſee, Chriſtophorus de Liechtenſtain, Botho Morauus, Georgius Saurer, VVilhelmus de Stain, Georgius Schuueinbeck, Nicolaus Truchſâs: Sueuorum, atqꝫ Occidentalium Boiotum primarij, Iacobus, Eberhardus Truchſaſsij à VValdburg, Hainricus Montis fortis Dynaſta, Eberhardus, Conradus de Freyberg, Marquardus Schellenbergerus, Ioannes de Piſenaug, Caſpar Klingenbergerus, Variomundus, Hainricus fratres à Pentzenau. Per idem tempus in concordiam cum Boiemis reditum eſt. Idcirco Reginoburgij ſupplicatio decreta eſt, frequenſqꝫ populus ſupplicatum iuit quarto Nonas Februarij. Quo menſe Hainricus Landshutenſis, cum iam finis induciarum appeteret, nouum fœdus aduerſus Angiloſtadienſem ferit, trahit in partes Fridericum Brandenburgenſem, Ioannem Ambergenſem Boium, Ludouicum, Vlricum, VVilhelmum Sueuos ab Otingen Dynaſtas, Leonardum de Laiming Epiſcopum Bathauenſem: Has item ciuitates, Rotenburgium Franciæ, VVerdeam Sueuiæ, Nördlingam, Dinckelſpuel, VVeiſſenburgium, Popfing. Duces quidem ſe pacem ſeruare ſimulabant: Equites partium tumultuabantur, & inuicem uelitabantur, Martemqꝫ laceſſebant. Ab his bellum ortum uelut contagio rectores Boiorum inuoluit, rurſuſqꝫ Boij ciuilibus armis in ſua uiſcera ferro, flamma ſæuiunt.

Hainricus Nothafft.

Hainrico dux Boius Landshutenſis Labar occupat.

Hainricus Nothafft, Georgius Hartenberger ob decimas in Cholnpach (quas hic ſententia Cæſaris, ſenatus Baſilienſis, Epiſcopi Reginoburgenſis, Eugenij obtinuerat, ille uero ui uſurparat) diſceptant, uterqꝫ fautores ſummos habuit. Hainricus Labar arcē in Germania Magna ſupra Reginoburgiū, cuius Dynaſtæ ab Abuſinis patriæ meæ Tetrarchis, atqꝫ ab illo Babone multiprole originem duxere, occupat. Inde Hainricum Nothafft tribunū militarem creat, rebuſqꝫ bellicis pręficit, atqꝫ Dingolfing Angiloſtadienſiū municipium Paſchalibus obſidet. Inter hęc nauigia duo Angiloſtadienſiū, Albert'

Monacenſis

Monacenſis fide ſua interpoſita è Vogburgio Neoſtadium, quod Landſhu-
tenſi parebat, deduci iubet. Præſidium Hainrici oppido erumpit, Alberti au-
ſpicia, atq; authoritatem floccifacit, naues diripit. Albertus cum Ludouico An-
giloſtadienſi in gratiam redit, fœdus icit, Landſhutenſi bellum indicit: Neoſta-
dium arma mouet, urbem in ditionem redigit. Fridericus Brandenburgenſis,
Ioannes Ambergenſis, Reginoburgium ſe conferunt, paci ſedulo operam na-
uant. Interim Albertus Monacenſis, & Ludouicus Gibboſus Angiloſtadien-
ſis, qui & iunior, uires coniungunt, fines Hainrici ingredi contendunt. Recepti
à Ioanne Abuſinæ patriæ meæ Dynaſta, Aſthuſium, Mangoltingium, Seü-
choſiam alioſq; pagos Aprili exurunt, obſeſſiſq; auxilium, ſuppetias ferre pro-
perant. Hainricus dux, atq; Nochaſſtius obſidionem ſoluunt, hoſti obuiam
pergunt. Hic Mainburgium Alberti oppidum Calendis Maij diripit, incen-
dit, Inde Kirchbergium, Giſalariam Ludouici caſtella, uicos occupat. Ille
Churnſtain ſolo æquat, caſtra quinquagenalibus Dingelfingium rurſus mo-
uet, oppidum obſidione claudit, quartodecimoq; die urbe potitur. Leonar-
dus Laiminger Bathauiæ Pontifex, ciues eius Küngſtain arcem, oppidumq;
Schärding, & ipſi obſidione claudunt. Dumq; ita omnia ciuili diſcordia, do-
meſtica ſeditione atteruntur, Erneſtus pacis ſtudioſus ciues ſuos, calamitates
popularium miſeratus, ad opem cætus Eccleſiaſtici, quandoquidem Auguſtus
in extremis Vngariæ finibus aberat, confugit, Baſileam properat, beneficia
fratris commemorat, officia patribus ſedulo exhibita proponit, à ſenatu po-
ſtulat, & impetrat, ut duo legati in Boiariam proficiſcantur, atq; inter Boios
pacem componant. Cuius legationis princeps fuit Nicolaus ille Cuſanus, ui-
ta clarus, ingenio maximus, cum collega Ioanne Lubicenſi Pontifice. Hij Re-
ginoburgij K L. Iulij principes Boios, cæteros federatos adeſſe, atq; ab armis
diſcedere authoritate ſenatus Chriſtiani orbis iubet, haſq; pacis leges dicunt.
Kungſtain arx prope Bathauiam ſolo æquatur: Schärding Ludouici, Neoſta-
dium Alberti eſto, ciues, ſacerdotes inſtitutis, priuilegijſq; ſuis uiuunto. Erne-
ſtus, Albertus Adolphus Monacenſes pacis uindices ſunto. De reliquis, de
quibus adhuc ambigitur, Albertus de Rechberg Epiſcopus Aichſtetenſis arbi-
ter eſto, Duas res, ridiculam, atq; commiſeratione dignam, quas hoc anno e-
ueniſſe in faſtos relatum reperio, referam. Varnpach, ſicuti ſupra in libro quin-
to docui, in inferiore Vindelicia, in ora Oeni ſupra Bathauiam, ibi cænaculum
tignis compactum prominens Oeno, columnis quibus fulciebatur, uetuſtate
putrefactis, atq; corruentibus, cum ſex Monachis, Georgio præſule, Petro pri-
mario Monachorum, Liuardo, Georgio, Ioanne, Vlrico, rationem tum facien-
tibus collabitur in Oenũ, fluctibuſq; fertur, donec piſcatores, quiritantibus Mo-
nachis exciti adnauigant, ripæq; conclaue incolumi Monachorum tribu appel-
lunt. Eiuſdẽ anni Octobri Erneſtus Strubingam abſente filio Alberto petit. Is
Agnetẽ Bernauerin Auguſtani tonſoris filiã deperibat adeò, ut eam plane loco
iuſtæ uxoris haberet, atq; publicè ſolennibus ſacris ducere concupiſceret: Ipſaq;
ſe coniugẽ reguli Boiorũ, reginamq; Boiarię profiterẽ, & uirginibus inſtructa,
gynecio, famulicioq; fœmineo prodire meditaretur. Erneſtus ſenatorij ordinis
oẽs, quicunq; aderant, accerſit, atq; ex conſilij decreto illã in uincula conijcit, ni-
miumq; proteruè muliebri leuitate reſpondentẽ, culeo inſutam, ſententia pro-

Ludouicus Gibboſus Bar batt filius.

Aſſhauſen.
Mangolting.
Seüchoſen.
Mainburg.
Kirchberg.
Geiſelbering.
Churnſtain caſtellum.

Leonardus Epiſcopus Bath.

Nicolaus à Cuſa.

Ioannes Epiſcopus Lubicenſis.

Varnpach.

Agnes Bernauerin ſuffocatur.

cerum

cerum à carnifice in Danubio ſubmergi præcipit, quarto Idus Octobris anno Christianæ æræ M CCCC XXXVI. Deinde ad eius manes placandos ædiculam extra mœnia ad læuam templum D. Petri extruit, perpetuum ſacerdotium addit. Vbi eius oſſa conteguntur ſaxo, cui annum, diem, quibus è medio ſublata eſt, tacito elogio fati, inſculptum legi.

Anna Ducisſa Brunſuicenſis Alberto nubit.

Et ut Erneſtus filio ægroto medicaretur, illi Annam Brunonis Vico ortam, auiam noſtrorum principum uxorem dat. Atq; ut conſuetudine, & coniugio liberali deuinctus facile ex his malis, atq; moleſtijs, quas amor habet, emergeret, nuptias continuo altero atq; uiceſimo poſt necem amicæ die apparari Monachij feſtinat.

Sigiſmundus Imp. Ro. moritur.

Inſequenti anno Imp. Sigiſmundus ſeptuagenarius, magis feliciter ex hac uita migrat, quàm moritur ſexto Idus Decembris. Succedit Albertus V. Auſtriacus gener eius, & frater uxoris Hainrici Landshutenſis.

Eugenius à Pontificatu deponitur.

Vbiq; in Boiemia, Vngaria, Italia, Imperio tum Baſilienſis Senatus dignitatem Eugenio abdicat, ouili Chriſtiano Amodeum Allobrogum regulum, auum maternum Philippi præfecti prætorio Rheni, reguliq; Boiorum, præficit, Felicemq; appellat.

Amodeus S. P. eligitur, et Felix appellatur.

Vterq; utrunq; deuouit, Germania neutrum recepit, Romani Eugenium urbe eiecerunt.

Andex. Zum Hailigenberg.

Circa eundem temporis tractum idem Erneſtus principum noſtrorum proauus Andechuſij collegium ſeptem Myſtis inſtituit, ſacra ibidem reperta eò transferri Monachio, illicq; condi iubet, templumq; ibi Hailigenberg, hoc eſt ſacrum montem nuncupari præcipit. Frequens adhuc populus ter quotannis coit, uotaq; reddit.

Erneſtus dux Boiorum moritur 1438.

Atq; eodem anno qui fuit ſeruatoris noſtri milleſimus quadringenteſimus duodequadrageſimus naturæ Erneſtus conceſſit, pridie Calendas Iulij Monachij in Mauſoleo Imp. Ludouici quarti Cæſaris Auguſti proaui ſui conditur.

Nota. Von Gottes gnaden uuir Ernſt &c. König Ottenbantbueſt.

Hicq; primus morem cæterorum principum in diplomatibus, libellis, Epiſtolis, reſcriptis, edictis diuinum nomen ſuo præponere cæpit, quod etiam nunc poſteri obſeruant. Albertus filius eius cum Adolpho patruele Strubingam Auguſto ſe confert, conuentus agit, ſacramenta ſibi dicere iubet. Ipſe uiciſſim legi Ottonianæ fidem aſtringit.

Alberti Imp. mors.

Proximo quoq; deinceps anno Albertus Cæſar defungitur quinto Calendas Decembris. Imperator Fridericus tertius Auſtriacus, proauus Imp. Caroli maximi Cæſaris Auguſti, in ſupremo generis humani faſtigio collocatur.

Albertus Boiis ad regnū Bohemiæ uocatur.

Boiemi orbati rege, concordi animo Alberto auo principum noſtrorum regnum uirtutis, comitijs nono KL. Maij habitis, deſtinant, ad eumq; in Boiariam optimos quoſq;, qui eum in Boiemiam deducant, legant.

De hac re Aeneas Siluius plura in laudem Alberti.

Albertus Boiemis ingentes gratias agit, quòd ſe tanto fortiſſimæ, ualentiſſimæq; gentis imperio præ cæteris tot egregijs principibus dignum iudicarint, memorem beneficij fore, redditurumq; uicem pollicetur, ſe plures urbes, & caſtella, quàm ut ab uno commode gubernari poſſint, habere cauſatus, molem hancce detrectat, legatoſq; muneribus donatos in Boiemiam re infecta abire permittit.

Chriſtophorus Ambergenſis Rex Daniæ fit.

Contra ijſdem diebus gentilis Alberti Chriſtophorus Ambergenſis, regulus Boiorū, à Cimbris uocatus ad regnum, eò cum pleriſq; Boiorum Equitibus, qui adhuc ibi habitant (ſicut Epiſtola Chriſtiernus Cimbrorum rex VVilhelmo principi noſtro ſignificauit) profectus, Danorum, Scandinauiæ, Scandiæ, Gothiæ, Suionū, Nordmānorū, Finnorū ualentiſſimo ſeptentrionalis Germaniæ imperio potitur. Eadem tempeſtate furaciſſimum illud genus hominum, colluuies, atq; ſentina uaria-

rum

rum gentium, quæ in confinio Imperij Turcarum, atq; Vngariæ habitant (Zigenos appellamus) rege Zindelone noſtras peragrare cœpere regiones, furto, rapina, diuinationibus impune prorſus uictum quęritant. Ex Ægypto ſe eſſe mentiuntur, extorreſq; domo à ſuperis cogi, ſe maiorum delicta, qui Deiparam Virginem cum puero IESV hoſpitio excipere recuſarint, ſeptem annorũ exilio expiare impudentiſsime confingunt. Experimentis cognoui, eos uti Venedica lingua, & proditores, atq; exploratores eſſe. Tum alij, cum in primis Imperator Maximilianus Cæſar Auguſtus, & Albertus parens principum noſtrorum publicis edictis teſtantur: adeò tamen uana ſuperſtitio hominum mentes uelut lethargus inuaſit, ut eos uiolari nefas putent, atq; graſſari, furari, imponere impune paſsim ſinant. Circa eundem temporis tractum Ludouicus Angiloſtadienſis Angiloſtadij templum Deiparæ Virgini à fundamento magnifice extruit, ſex ſacerdotia addit, ſigna precioſa legat, fanum ſpecioſum nuncupat, mauſoleum marmoreum inchoat, eò Stephani patris oſſa à Schönenfeld transfert. Huc quoq; uxores è Luthecia Pariſiorum, ea lege ibidem in templo Dominicanorum conditas, tranſportandas decreuit. Prochotropheion ſexdecim bardis, quibus duæ fœminæ miniſtrarent, pone Xenodochium ædificauit, illi, & templo ſuperiori Drachmarum auri millia ſeptem, atq; nonagena deſtinauit. Sexdecim quoq; coöptauit Pſaltas, qui die, noctuq; continenter per quatuor claſſes diuiſi ſuperos ſalutarent, hymnoſq; Dauidicos cantitarent: Baſilienſes patres horum omnium authores fiunt. Dumq; iſthæc exequi, & Ioannis Cypri regis filiam, filio ſuo (ſicut literæ ab eodem rege ad Ludouicum, XII. Auguſti Nicoſij datæ ſignificant) deſpondere parat, filio Ludouico, inuito patre, uxor, affines inuenti ſunt, nempe Ludouicus Gibber (ita cognominabatur filius Ludouici Barbati) Margaretham filiam Friderici Brandenburgenſis (cui parens capitalis inimicus erat, ut quem nouum hominem appellare conſueuerat) connubio ſibi iungit: oppidiſq; ob hoc atq; caſtellis à patre irato excluſus, auxilio Alberti fratris uxoris, menſe Octobri Angiloſtadij à ciuibus uelut hęres, & princeps iuſtus recipitur, ætate parentem delirare dictitabat, moxq; in urbem admiſſus, cum ciues claues exhibere nollent, ui effracto ſanctiore templi ærario, gaza, ſupellectile, pecunia patris, qui tum Neoburgij habitabat, potitur. Inde alias urbes Danubio conterminas, præter Neoburgium, & Laugingiacum, occupat. Cæterum Noricorum urbes, authoratas ſe parenti cauſantes, eidem portas clauſere: Nariſcorum uero, quas ſupra à ſocero, & Ioanne Ambergenſi in ditionem coäctas ſcripſimus, deditionem fecerunt, dotiſq; titulo illi redditæ fuere. Porro pater exhæredato filio, uniuerſa templo, atq; Prochotropheio legat, filium impietatis poſtulat. Egenos hæredes teſtamento inſtituit, quotidie mille pauperes paſcendos curat, Conradum Magiſtrum Epiſtolarum Imp. Friderici tertij, Stephani Viennenſis Antiſtitem, aſſertorem, eius ſucceſſores uindices nuncupat. Hoc anno, qui fuit Chriſtianæ religionis M CCCC XLI. ſexto Nonas Iulij natus eſt Nicolaus, ultimus patriæ meæ ſatrapes, à Nicolao Cuſano, uiro eius tempeſtatis uira claríſsimo, eruditione undecunq; maximo, ſacro fonte luſtratus eſt. Eius nobiliſsimam, magnam, & ueterem proſapiam explicare, ſtemma proponere, imagines, & elogia uniuerſi generis exequi, opes, caſtella enumerare, ſitum, proge-

nicm,

Zingeri. Cilices. Ziegeiner. Zindl der Ziegeiner Künig.

AEdes D. Mariæ Ingolſtadij. Zu der ſchön Maria.

Nonaginta ſeptem millia florenorum habet uulgare, quod fecit Auentinus.

Margarethe filia Friderici Marchionis Brandenb.

Conradus Cancellarius Imp. Frid. 3. & præpoſitus ad D. Stephanum Viennæ.

Nicolaus de Abenſperg ultimus ſuæ gentis.

niem, originem, & defectum enarrare (neq; enim alio loco de hiſce rebus dicturus ſum) uti pietas, atq; amor patriæ, & ſuſcepti operis neceſsitas poſtulat, operæprecium eſſe duco. Ex gente Abuſina duæ familiæ claruerunt: Vetus Schirorum Grãos, id eſt canos, & noua de Randeck, quos Frigios, hoc eſt liberos Heroas patrio ſermone appellamus. Poſſedere in Vindelicia Abuſinam patriam meam, & Roteneck atq; Roram. Apud Nariſcos Abinberg oppidum, Altmanſtain, Eſsing & Randeck. Item curatores fuere ſacrarum ædium Roræ, Schamhaupten, D. Haimerami Reginoburgenſis, & Bariorum, atq; Bambergenſium Myſtarum. Item præfectura urbis Reginoburgenſis functi ſunt. Abuſina, cuius & Imperator Antoninus in itinerario Ro. Imperij mentionem facit, patria mea, in ripa Apſi cubat, in confinio ſuperioris, atq; inferioris Vindeliciæ. Vltima in ora Danubij, Boiariæ primæ ciuitas, regia magnifice extructa, templo Carmelitarum, & munificentia in pauperes, quæ & cani ſolet, inſignis eſt. Quotannis ſtato die, nempe octauo Idus Decembris, multa millia hominum aduolant. Hiſce bobus duodetriginta mactatis, uiſceratio datur à prætore, atq; panes uiritim diuiduntur. Scapham frumenti (anno duobus hominibus ſuppetit) modios unum, atq; triginta ciues mei uocant. Duodetriginta ſcaphæ tritici moluntur, inde panes concocti, uniuerſi illo die egenis diſtribuuntur. Modius uero frumenti in agro Abuſino non excedit duodetricenas libras, ſi quis granum ponderet: ſcio enim in patria modium pondo duodetriginta pendere. Oritur Apſus in ſuperiore Boiaria, in initio pagi, quem Hallerthauu incola uocat, qua Aquilonem Fauoniumq; ſpectat, iuxta templum eiuſdem cognominis, inſigne Deipara uirgine, & perquàm celebre accolis. Per tria millia paſſuum torrens eſt, pluuia quidem auctus, per conuallem & prata paludinoſa fluit uſq; Augiam uicum. Haud inde procul Enizoluſij lacuna & fontes eius, unde perpetuus fluuius Rudolphuſium, Sandolphuſium regiam, Mainsburgium uicum & arcem, Rhætouiam, Mylouium, Tranos equeſtris ædes, Segiburgium uicum, Piburgium, Adelungodoryphos templa Diuo Benedicto, Deiparæ Virgini dicata, & Abuſinam urbem præterfluit. Inde aduerſus Danubio, ad quintum fermè lapidem petit Salingſtadium quondam ciuitatem, nunc Neoſtadium, infra quod Danubio, ubi triginta millia paſſuum curſu ſuo compleuit, confunditur. Roteneck in prima Vindelicia regia eſt modo Lamiorum ad uiceſimum à patria mea lapidem, Auſtralem occidentem uerſus diſtat. Rora uicus, & collegium flaminum Aurelianorum ad Orientem, atq; itidem Auſtrum ſexto lapide ab Abuſina cubat, Abinberg Nariſcorum urbs, nunc Aichſtatenſi paret Epiſcopo. Altmanſtain arx & uicus mille paſſus à Danubio, totidem ab Alemanno in Germania Magna, Schamopago riuo alluitur, ſupra quos Schamhaupten collegium Auguſtinianorum, ubi fontes auratarum altares, & caput riui, unde nomen templo. Randeck, & Eſsing ſupra Kelhaim Alemannus irrigat. Illa arx in editiſsimo iugo condita longè, lateq; proſpicitur. Eſsing uicus ſub arce uocatur. Hoſq; & arcem ſuperiorem iſtoc anno VVilhelmus regulus Boiorum Leonardo ab Eckh iureconſulto, & equiti Boio uirtutis ergo contribuit. Eius uiri mentionem ſupra, uti bonæ artes, quas in eodem ſitas comperi, meruere, feci. Sed ad Abuſinos reuertor, Babo ille πολυτόκος πολλων αιδιων multitudine filiorũ inſignis, de quo plura in libro quinto retuli, Arnulphi,

Marginal notes: Qui à Schirenſibus dicuntur originem trahere. Grafin. Freyhern. Pärimus. Abenſt. Apſus fluuius. Hallerthau. Augia uicus. Marchtau. Zullingen. Rudolphshauſen. Sandlzhauſen ſchlos. Retznhouē. Meylnhouē. Train. Sigenburg. Biburg. Adlungsdorff. Roteneck. Von Laiming. Ror. Schambach. Randeck. Eſsing. Leonardus ab Eckh.

fratris

fratris Iudithæ, auiæ Diui Imperatoris Hainrici ſecundi, pronepos: Diuæ Kunigundæ aulæ præfectus, VVolframum Abuſinum, Diuum Leobrigum Nariſcum Suentodoryphum, Diuum Hainricum Ebnrathuſium, Rupertum Riestenburgenſem, Bezilonem Fridebergenſem, Arbonem Scalam, Diethmarum Lungionem, item alios, quos partim ſupra recenſui, partim nondum reperi (nam triginta habuiſſe filios ſupra docui) progenuit. VVolfframo orti Conradus primus Archimyſtes Iuuauenſis, Otto Ambſpergenſis, VVolframus Abuſinus. Ab hoc naſcuntur Rapotho Ambſpergenſis Bambergæ curator, & Gebhardus Abuſinus: illius poſteri Friderici duo filius, & nepos. Gebhardo atque Sophia Biburgenſi geniti Eberhardus & Alemannus Abuſini, & Gebhardus Roteneckhius. Proles Eberhardi Bernardus: Alemanni Alemannus alter, & Eberhardus Archipresbyter, & præpoſitus Reginoburgenſis. His abſque liberis decedentibus anno Chriſti M CC LXX defecit progenies Schirorum, ac Grauorum, ſucceſſere Randeckhij. Porrò Gebhardus Roteneckhius ex Giſa Bernardum, Mænardum, & Rupertum Randeckhium genuit. Mænardus ex Heliouica Mænardum ſecundum, Gebhardum ſecundum, Hainricum Epiſcopum Reginoburgenſem procreauit. Is ſuperſtes fratribus, qui abſque uirili ſtirpe obierant, Roteneckh Ludouico Boiorum regulo uendidit, ipſe obijt anno Chriſtianæ ſalutis M CC XCVII. Randeckhij authorem originis habent Rupertum filium Gebhardi Roteneckhij, nepotem Gebhardi Abuſini: Ruperto Hainricus, hoc Vlricus primus genitus, inſtaurator familiæ Abuſinorum. Is ex Gerdruda Bernardum, cuius uxor Maria, & Vlricum ſecundum, eius coniunx Sophia, atauum Nicolai reliquit. Vlrico ſecundo Ioannes primus, Margaretha Gebolphia, Vlricus tertius abauus Nicolai oriuntur. Hic cum uxore Eliſabetha de Gundelfingen apud Eſsing, ſub arce Randeckh, ſeptem Myſtis collegium, duodecim egenis Prochotropheion inſtituit, anno ab orbe ſeruato M CCC LXIII. nouem liberos, ſex mares, tres fœminas ſuſtulit. Agnetem Heliobergam, Barbaram Roſenbergenſem, Margaretham in Pylnhouen uirginem ſacratam: Theodericum Epiſcopum Reginoburgenſem, qui obijt anno æræ noſtræ M CCC XCVI. Albertum, cuius oſſa marmore tecta in templo D. Haimerami Reginoburgij, iuxta Mauſolæum D. VVolfgangi monſtrantur. Vlricum quartum, qui Rhodi obijt mortem anno Chriſti M CCC LXXV. item VVilhelmum, VVernherum, & Ioannem ſecundum proauum Nicolai. Is Agnetem de Liechtenſtain uxorem duxit, Abuſinæ Carmelitis templum condidit, anno qui fuit Chriſti M CCC. undenonageſimus. Ab his ſunt Iudocus auus, & Ioannes tertius, pater Nicolai. Fratres Iudoci tres, Vlricus quintus, Georgius, & Bernardus: ſorores uero ſunt quatuor Agnes de Leuchtenberg, Margaretha de Kuchlern, Vrſula Truchſaſsia à VValdburg, & Elizabetha Schaumburgia. Porrò Iudoci liberi decem Magdalena, Amelia, Barbara Schuuartzenburgenſis à Sainshaim, Margaretha Nothafftin, Anna de Bappenhaim, Vlricus ſextus, Theodericus, Sigiſmundus, Degenhardus, Ioannes tertius: hic duas habuit uxores, Magdalenam de Petau, & Eliſabetham de Torringen: illa Claram uirginem, quæ Elephantiaſi apud Eſsing interijt: hæc Nicolaum peperit, cuius uxor Martha à VVerdenberg: ea nihil liberum peperit, ante maritum ex hac uita migrauit. Nicolaus poſtea cælebs hoc

S. Loybrig auff der lange Meyl bey ſchuuendorff.

Zu Obertzhauſen, bey Manburg.

Freydeberg.

Conradus de Abenſberg Archiepiſco: Sal. factus anno 1106.

Forte Helica.

Geuuolffin.

Inez uom Degenberg.

Zum Hayligenberg.

pacto abſq; liberis interijt. Albertus auus principum noſtratium quinq; filios ſuperſtites reliquit, teſtamentoq; cauit, ut duo maiores natu rerum potirentur. Itaq; Ioannes & Sigiſmundus ætatis prærogatiua patri ſucceſſere. Albertus parens noſtrorum regulorum, Chriſtophorus, & VVolffgangus literis operam dare iubentur. Mortuo Ioanne, Sigiſmundus Albertum collegam admittit, & haud ita longo pòſt tempore, uitam uicturus priuatam, cedit, Rempublicam Alberto permittit. Chriſtophorus tum ex teſtamento aduerſus Albertum principatum ambit, ad paciſcendum eundem cogit. Ab eo Landsbergam, cum alijs caſtellis extotquet ad decem annos. Finitis his, Albertus Landsbergam repetit, equites Boios, quorum dux Nicolaus erat, conuocat, Landsbergam recuperat. Erat tum Chriſtophorus Auguſtæ in Rhetia, exploratoq; nobilitatis, quæ contra ſe arma rulerat, reditu, clam in Boiariam redit, ad Kranſperg peruenit. Inde ad montem Fruxino imminentem penetrat, ibi propter ædiculam D. Iacobi (unde longe Monachium uſq; proſpectus patet) in inſidijs cum ſuis deliteſcit, aduentum redeuntium obſeruat, atq; præſtolatur. Illi nihil minus quàm Chriſtophorum timentes, ſecuri, palanteſq; iam Fruxinenſem agrum attigerant, ad portamq; contendebant. Ibi tū Chriſtophorus qui iter ſpeculatus fuerat, cum ſuis porta deimprouiſo erumpit, inopinatos inuadit. Nicolaus ſuis diffugientibus, eo tumultu ferro per inguina adacto, interijt. Cum eo cæſi ſunt Laurentius Bogner frumentarius, & ſaltuarius Kelhaimorum, & Burckhardus de Rorbach præſes Mainburgenſis pridie Calendas Martij, anno ſeruatoris noſtri M CCCC LXXXV. Ita uetuſtiſsima, honoratiſsimaq; Abuſinorum progenies in Nicolao defecit. Opes, caſtella, uici, oppida infiſcata ſunt, legeq; ad Albertum tertium principum noſtrorum genitorem feliciter redierunt. Hæc uti ſpero alias copioſius iuſto opere enarrabo. Ad ordinem cæptum redeo.

Nicolaus de Abenſperg trucidatur. Laurentius Bogner. Burckhardus de Rorbach.

Ludouicus Gibber redactis ad obſequium plæriſq; urbibus, & paterno principatu, patrem Neoburgij ſupra Angiloſtadium ultimo Aprili XI. ſeptimanas obſidet, tertio deinceps menſe urbem ui expugnat, patrem capit, ſapientiſsimos quoſq; ſacros, Prophanos Angiloſtadium conuocat, quid de patre capto agat, conſulit. Eò quoq; tum profectus iuſſu Ioannis Abuſini Petrus Friſius Roræ Antiſtes, uir admodum prudens. Filius autem ne feneſtram ſeditionis aperiret, genitorem reuerenda ſenectute uenerabilem Alberto Brandenburgio, fratri uxoris ſuæ diligentiore cuſtodia obſeruandum tradit, atq; Onolrzpachium ex Boiaria in Franciam abduci permittit. Ipſe poſt biennium, impietatis ne dicam parricidij pænas ſuprema Maieſtate expetente, fato conceſſit ſeptimo Idus Aprilis, anno ab orbe ſeruato M CCCC XLV. Margaretha uxor eius Landshutæ habitauit, ad impares nuptias tranſiuit, clam Martino de VValdenfels curatori ſuo nupſit, Sālingthalæ eius ſepulchrū oſtenditur, ſocer eius à fratre captiuus detinetur. Dum hæc fiunt, Ludouicus Delphinus cum Armeniacis & Delphinis Alſatiam intrat, Suitonum cohortem, non tamen inultam multitudine obruit, & longe pluribus amiſsis, contrucidat. Dumq; domum reduces Galli repetunt, à Schletſtatenſibus graui clade affecti ſunt. Plæriq; tum equirum in Boiaria latrocinijs uictum quęritare cęperunt, hoſpitioq; ab Ioanne Abuſino (quem nobilitatis amatorē, patronumq; nuncupant) recepti, paſsim ultro citro impune commeabant. Hainricus Landshutenſis

Ludouicus Barbatus capitur. Petrus Friſius.

tenſis bellum Ioanni indicit, Abuſinam cum copijs hoſtili animo inuadere tentat. Petrus ſuperior intercedit. Vrbes quoq; Cæſarianæ Ioanni amicitiam renunciant, Altmanſtain, Solern, Hagenhül diripiunt, incendunt, Gebelonem captiuum abducunt, Flügelſpergium arcem Murharrorum capiunt, atq; igne concremant. Ioannes ab Haideck fanum Auguſtinianorum Schamhauptum compilat. Albertus præterea Monacenſis regionem ſuam graſſatoribus purgare animum intendit, duos Cameraueros cum undecim comitibus Strubingæ ſecuri percutit. Neunhuſium Pauli Zenger caſtellum, receptaculum latronum de improuiſo circumſidet, ut expugnat, quingentos intus deprehendit, eoſdem in uincula cõijcit, concathenatos Strubingam deducit, ibi pars aquis obruta, pars in crucem acta eſt, cæteri ſecuri percuſſi ſunt. Eadem tempeſtate Nicodemus Scala Epiſcopus Fruxinenſis deceſſit. Myſtę Ioannem Gruenuualder flaminem Ro. atq; Theologum eius ſeculi præſtantiſſimum Pontificem legunt. Hainricus Stilico eundem Pontificatum Eugenij iuſſu ambit, aduerſus Baſilienſem ſenatum caſtella, urbes, oppida in Norico Orientali occupat. Norinbergæ tum Electores Reipublicæ, Fridericus Cæſar coëunt, Eugenio abdicato, cœtum Baſilienſem præferendum cenſent. Inſequenti anno Eugenius moritur, Nicolaus ille quintus Poëtarum Mæcenas, ſtudiorum cultiorum unicus admirator, & fautor Romano ouili præficitur. Eodem anno Hainricus Landshutenſis Ludouicum Barbatum nummum aureum millibus duobus atq; triginta emit, atq; ab Alberto Brandenburgio (qui eum uendidit) cum ter centum equitibus iuxta Angloſtadium ad pontem Sudinum, hoc eſt Auſtralem, exhibitum cum q̃ngentis recipit Idibus Auguſti, captiuumq; Landshutam, inde Burckhuſium deducit, atq; ipſe poſt annum, minus duodecim diebus, cum Fridericus Cæſar, atq; Carolus ſeptimus rex Galliæ Italicæ, Angloſtadienſis ex ſorore nepos, legatos Landshutam qui ſenem decrepitum liberarent, miſiſſent, nullis relictis liberis animam efflauit, tertio Calendas Auguſti, anno Chriſtianæ æræ M CCCC XLVII. Rotenhaslachij in Norico ſepelitur. Superbe, atq; auare multa fecit, quod ne ipſe quidem negat, ſe ſolitus eſt appellare Mortaniæ Tetrarcham, & fratrem Germanum Reginæ Franciæ. Cuius filius Carolus ſeptimus Gallijs expulit Anglios, uictricibus ubiq; armis uirgineis auſpicijs puella duce cælitus (ut credi poſtularunt illi, quorum interfuit) demiſſa, paternũ principatũ recuperauit. Eodem anno, quo eius auunculus obijt, Margaretha quoq; Auſtriaca uxor Hainrici, nono Calendas Ianuarij, & triennio deinceps eodem die, quo Ludouicus ipſe, Hainricus fato conceſſit. Qui mortuo Ludouico, omnes eius urbes oppida occupauit, exhæredato Alberto Monacenſi, qui ex ſemiſſe eodem gradu Ludouicum contingens, hæres erat, & iure potius, quàm armis diſceptare deſtinarat, ſed potior fuit, qui prior ad occupandum erat. Sueuiã ſolam uicum proxime Monachium Albertus poſſidet, cæteris omnibus excidit. A VVaſſerburgenſibus, alijſq; ciuitatibus ultro inuitatus, tamen abſtinuit, ne Boiaria ciuili bello ob ſuam auiditatem inuolueretur, quod ego altitudinem, atq; magnitudinem animi reor, alij ignauiam interpretantur. Familiare hominibus eſt, omnia ſibi ignoſcere, nihil alijs remittere. Circa idem ęui ſpacium Friderico Cæſare connitente, Baſilienſis cœtus ſolutus eſt, & Felix quintus ſe ultro dignitate, cum Põtifex fuiſſet annis nouẽ, menſes ſex, abdicauit, Nicolao quinto

Gebel ain Richter.
Flugelſperg der Murhar.
Camerauer.
Nicodemus de Scala.
Ioannes Gruenuualder.
Fridericus Schick ab aliis dicitur.
Sunderpruck bey Ingolſtat.
Ludouicus Barbatus moritur.
Ioanna uirgo pugnatrix fortiſſima de qua Rob. Gaguinus lib. 10 de origine & geſtis regum Francorum.
Imo uiltiori gradu.
Schnuabm.
Felix 5. P. M.

 ceſſit,

ceſsit, atq; legatus Germaniæ conſalutatus eſt. Sequenti anno, qui eſt Chriſti

1440 *Hainricus dux Boiorum dictus diues moritur.*

M CCCC L. ex hac uita migrauit Hainricus Landshutenſis, cognomento diues. Hoc anno magnum, ac uere diuinum beneficium Ioannes Fauſtus Germanus, ciues Mögontinus generi humano contulit, nouum ſcribendi genus

Ioannes Fauſtus alias Fauſt.
Calcographica ars inuenta.

haud dubie cælitus reuelatum (quod Chalcographiam excuſoriam, impreſſoriamq; uocare ſolent) inuenit, & biennio compleuit. Conſuluit pater indulgentiſsimus honeſtis literis, authoribus præclaris, de quibus actum fuiſſet, ita torpore langueſcimus, adeò delicatuli ſumus, fugitanteſq; laborum, tantum literarũ uno menſe ab uno homine imprimitur, quantum uno anno à pluribus ſcriberetur. Quod Campanus Aprutinus Pontifex uno uerſu elegantiſsimè ſcripſit.

Campanus Aprutinus.

Imprimit ille die, quantum non ſcribitur anno.

Hinc indies magis ingenia uigent, ſtudia literarum floreſcunt, copia librorũ paruo ære egenis ſuppetit, oẽs ad capeſſendas præclaras artes tanta librorũ commoditate alliciunt. Hoc cęleſtiſsimũ munus à Fauſto, & Petro Schäffer de Gãrenshaim, genero ſuo, cui unicã filiam Chriſtinã deſponderat, inter ſecreta, adactis omnib⁹ ſocijs ad ſilentij fidem iuriſirandi religione, habitũ, decimo poſt anno Fauſti miniſtri Ioañes Guetenberger Argentoratenſis in Germania uulgauit. Municipes huius Vlricus Han, hoc eſt Gallus, Xyſtus Reiſi⁹ Romæ, Italięq; intulere. Vbi hoc artificio, mea memoria, Aldus ille Manutius uir ad inſtaurandas literas nat⁹ claruit. Nunc uero in Germania Baſileę Ioannes Frobenius, Hagenoiæ Thomas Anshelmus, Argentorati Mathias Schurerius, Mogõtiaci Petrus Schöfferius, nepos ex filia authoris huius inuenti, alij itẽ alijs Germanię ciuitatibus, quotquot ubicunq; ante fuerunt, & adhuc ſunt, ſuperant, longo interuallo poſt ſe relinquunt. Græca, Hebraica, latina diligentiſsimè, & quã emendatiſsime excudunt. Optimos quoſq; authores, ſacros, Prophanos in triplici lingua, poetas, oratores, hiſtoricos, philoſophos, maximè religionis noſtrę priſcos heroas, certatim, paſsimq; reſtituunt, & periclitanti Reipublicæ pro uirili ſuppetias ferũt. Perditiſsimos tamẽ mortales inuenias, qui tanto dei Opt. Max. dono ingratiſsimi, ac planè impientiſsimi exiſtant. Auguror equidẽ propediem ſceleſtiſsimum hoc genus hominum pœnas auſpice Chriſto impietatis daturum. Sed dimiſsis male ominatis, potius bonis bene precemur, & reliqua hiſtoriæ exequamur. Parco, ne dicam auaro parenti, liberalitatis eximiæ erga omnes mortales

Petrus Schæffer.
Ioãnes Guetenberger.
Vlricus Han
Syxtus Reis.
Aldus Manutius.
Io. Frobeni9.
Tho. Anshelmus.
Math. Schurer.
Petrus Schöffer.

Ludouicus 10 Boiorum dux.

ſucceſsit filius Ludouicus decimus, ſummæ popularitatis, fortunatus, felix, pacis ſtudioſiſsimus. Multa bella in Germania ſua authoritate compoſuit, ſum mopere connixus, ut Ladislaum regem Boiemiæ, atq; Vngariæ, amitinum ſuum, atq; Imperatorem Fridericum reconciliaret, & ut omnia uno uerbo complectar, maior omni præconio fuit: uirtutes eius adhuc uulgo prædicantur. Natus eſt anno Chriſti M CCCC XVII. ſorore Alberti Cæſaris Burckhuſij, ibiq; educatus ſub duro, atq; illiberali patre, uſq; annum ætatis triceſimum, multa perpeſſus penuria ueſtium, pecuniæ, equorum, obſequentiſsimus tamen parenti fuit. Suadentibus amicis ut clam in Auſtriam ad Albertum Cæſarem auũculum ſuum diſcederet, authorem uitæ meæ, inquit, non deſeram, nec quoad mentis compos fuero, offendam. Haſta eminus, cominus gladio, ſaltando, diſco, equitando ſe exercuit occulte. Venationi operam dare coactus eſt, ita parens ceruos adamabat. Vbi parenti accitis uniuerſis Boiariæ Antiſtitib⁹, iuſta perſoluit, roga-

uit, rogationes eius de ceruis perlatas abrogat, ſæpibus munire arua præcipit,
canes uillaticos, quibus huiuſcemodi feræ abigantur, agricolis permittit. Ame= *Amelia Sa=*
liam Friderici Saxonis filiam uxorem duxit, ex qua Margaretham, matrem Pa= *xonis filia.*
latinorum Rheni, coniugem Philippi ſeptemuiri, & Georgium, in quo pro= *Georgius dux*
genies Landshutenſium defecit, tulit. Vno die, nempe quarto Nonas Octo= *Boiorum.*
bris, una hora, quadraginta urbibus, uicis, finibus ſuis, omnes Iudęos exegit, bo=
na eorum infiſcauit. Idem Ioannes Abuſinus patriæ meæ Tetrarches factitauit,
ubi adhuc uicus, fons, ſynagoga Iudæorum, quæ nunc carcer eſt, & tumuli Iu=
dæorum, ſepulcura eorundem nominantur. Sub idem tempus Fridericus ter= *Fridericus 3.*
tius Romæ à Nicolao quinto inauguratus, Imperatoris prænomen, Cæſariſq; *coronatur*
cognomen accepit, nuptias cum Leonora ſponſa fecit, eam Auguſtam cogno= *Romæ.*
minauit. Ioannes tum Tulbeck Monachij Deiparæ Virginis Parochus, ubi eius *Leonora Im=*
Mauſoleum extat, albo Pontificum Fruxinenſium aſſcribitur. Laberbergij ad *peratrix.*
decimum infra Abuſinam lapidem, propter Lauarum amnem ſubito fons e= *Ioannes Tul*
manare cœpit. Ciues, agricolę, equites, Ludouicus dux, ſtatim aduolant, bibunt, *beck Epiſco=*
lauantur, ualetudinarij ſanitatem recuperant. Fridericus de Blanckhenfels Pon= *pus Friſing.*
tifex Reginoburgenſis Caſparem Schenckium uicarium, Conradum Anſor= *Laberberg.*
gium Theologum eò proficiſci, fontem obſtruere iubet, accedentibus religio= *Laber flu.*
nis, uotiue cauſa, lauantibus, potantibus, ſacris, publico decreto interdicit. Nec
tamen inſanam ſuperſtitionem uulgi leuiſsimi, cui uel Ludouicus Landshuten=
ſis patrocinabatur, prohibere potuit, quin, cum eiuſdem anni meſſe iuges plu=
uiæ frumenta afflixiſſent, plebes magis ſuperſtitioſa, quam religioſa iram cæ=
leſtem ob uiolatum fontem interpretata eſt. Monetæ tum pondus imminue=
re Imperator, Sigiſmundus de Volckhenſdorff Archimyſta Iuuauenſis, & Leo= *Sigiſmundus*
nardus de Laiming Bathauenſis Epiſcopus, ſeptima pars lucrifacta, nigra mo= *de Volckenſ=*
neta, uti uocant, in albam permutata eſt. In Boiaria quoq; Ludouicus quin= *dorff Epiſco=*
tam partem argenti æri miſcuit, aſſes, quos Schinderlingos nuncupabant, ma= *pus Saliſb.*
ximo pauperum detrimento percuſsit. In omnium rerum ſumma fertilitate, *Schinderling.*
uilitateq; annonæ, fame laboratum eſt. Nemo uinum, frumentum, panes,
aliudue hocce ære uendere uoluit. Veteres nummi coëmpti erant à diuitibus,
& ſeruabantur, uulgus promiſcuum nouos duntaxat poſsidebat, & recipere
cogebatur. Veteris monetæ aſſes tum centum atq; quinq; pro drachma au=
ri, qui nummus apud nos aureus, numerabantur. Placuit tandem ciuibus,
inprimis Monacenſibus, inuitis principibus, ſex nouos aſſes pro uno uete=
ri permutari. Nec hoc quidem abſq; damno pauperum fiebat, quinta par=
te defraudabantur. Boiemi tandem, qui apud Ludouicum merebant, con=
iecto huiuſmodi ære, inſpectante regulo, in ignem, idq; in militari ſtipendio
recipere detrectantes, coëgere Ludouicum, ut nouam monetam aboleret, ue=
terem feriret. Eodem temporis tractu Cometa ſolſtitio æſtiuali uiſus, men=
tes mortalium perterruit, excidia, bella, clades futuras portendit. Demum
in Boiaria rubigo, cæleſte frugum malum, nullo minus noxium, ſiliginem
exuſsit. Erucæ dirum animal uiſæ, quæ erodunt frondem, & florem ar=
borum, & depaſtam arborem turpi facie relinquunt. Romæ quintodeci=
mo Calendas Octobris pons Tiberinus corruit, aquis obruti interiere quin=
genti ſexaginta homines, qui eò ſecularibus ludis, quos Nicolaus contra

decreta Conſtantienſis ſenatus aperuerat, confluxerant. In oriente Ladiſlaus Poloniæ, Vngariæ Rex, à Turcis cæſus eſt. Et pauco poſt tempore Vlricus Celeiæ poſtremus Dynaſta, trucidatus. Ioannes, atque eius filius Ladiſlaus Hunnoniani, interiere. Ladiſlaus rex Vngariæ, & Boiemiæ, filius Alberti Cæſaris, amitinus Ludouici Landshutenſis, Pragæ repentina morte, immaturo æuo raptus eſt. Mox Vngri & Auſtriaci, Imperator & Albertus fratres, ciuilibus armis digladiantur. Boiemi de ſuo corpore regem creant. Is filiam ſuam Georgio filio Ludouici Landshutenſis deſpondet, atque Imperium utrunque Romanum, & Orientale affectauit. Legi de hac re conſilium Martini Marij iureconſulti, & Magiſtri epiſtolarum Ludouici Landshutenſis. Ad hunc quoque de eadem re extat Epiſtola Pauli ſecund. Pont. Max. Landshutenſiſque auxilio Boiemorũ VVerdeam urbem Sueuiæ, quæ hactenus Boiis paruerat, & ab Ludouico Angloſtadienſi ad Imp. Sigiſmundum defecerat, Idibus Octobris obſidet: Poſtridie ciues deditionem faciunt. Ludouicus eam annum, atque menſes nouem poſſedit. Fridericus inter hæc Reginoburgenſis Pontifex mortem obiit. Myſtæ Hainricum Abuſobergenſem Pontificem allegunt. Epiſcopus Romanus precibus Boiorum indulgens, Rupertum filium Ottonis Moſpachi reguli Boiorum, Ioanna ſorore Ludouici Landshutenſis genitum, ouili Reginoburgenſi imponit.

Ioannes Huniansch. Ladiſlaus rex trucidatur. Georgius rex Boiemiæ. Doctor Martinus Marius Cancellarius. Fridericus Epiſcopus Ratiſp. moritur. De Abſperg.

Per idem tempus Hainricus Vendius quæſtor Strubingenſis repetundarum apud Annam uxorem Alberti Monacenſis ſatis imperioſam (marito pedib⁹ ægro) mulierem poſtulatur, à nobilitate in uincula conijcitur. Cum inſons eſſet, ſeque purgaſſet opera Ioannis Abuſini, & Petri Antiſtitis Roræ liberatur ea lege, ne uſquam Boiariæ finibus pedem referret. Annaque à faſtigio rerum deſcendere iuſſa, perquàm moleſtè id tulit: clam cum ſupellectile aufugere molita eſt, ſed amicis arbitris in gratiam cum coniuge redit. Qui eo tempore Hailigenbergij abdicatis Myſtis, contubernium, ædemque conſtruxit, D. Benedicti conſecraneis (Nicolao Cuſano, amicorum primario, flamine Ro. Epiſcopo Brixinenſi ſummopere diſſuadente, atque ocioſis Monachorum gregibus, Boiariæ plebem, ſatis ſuperque uelut eſcam exedi, atque deuorari cauſſante) tradidit. In pauciſque poſtea diebus podagricus ex hac uita migrat, Calendas Martias anno ab orbe ab inferis uindicato milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo, Hailigenbergij ſepelitur. Pacis amantiſsimus fuit, Muſica, aucupijs ſe oblectauit. Clementia, ciuilitate, modeſtia, tranquillitate animi adeo celebris, ut pius cognominatus ſit, nec ab literis abhorruit. Quàm familiariſsimè Nicolai Cuſæ (ut qui filio illius Alberto, parenti heroum noſtrorum, tum in Italia, & Romæ literas ſtudenti, opus de globo dedicauit) conſuetudine uſus eſt. Tres filias Barbaram uirginem ſacratam, Margaretham Friderici Mantuani, Eliſabetham Erneſti Saxonici coniugem, item filios quinque Ioannem, Sigiſmundum, Chriſtophorum, VVolffgangum, patruos clariſsimorum principum noſtrorum, horum parentem Albertum IIII. cum uxore ſuperſtites reliquit. Atque Alberti IIII. uitam, & egregia facinora, item ea quæ ſub ipſo deinde prole eius geſta ſunt, quæ ego maxime memorabilia exiſtimo, proprio operi dicare decreui. Quanquàm ſciam, nos recentium incurioſos eſſe, ueteraque tantum admirari, & naturaliter audita uiſis laudare libentius. Nempe præſentia inuidia, obtrectatione, præterita ueneratione proſequimur, quod his nos inſtrui, illis obrui credimus.

Hainrich Vend. Albertus dux Boiorum moritur.